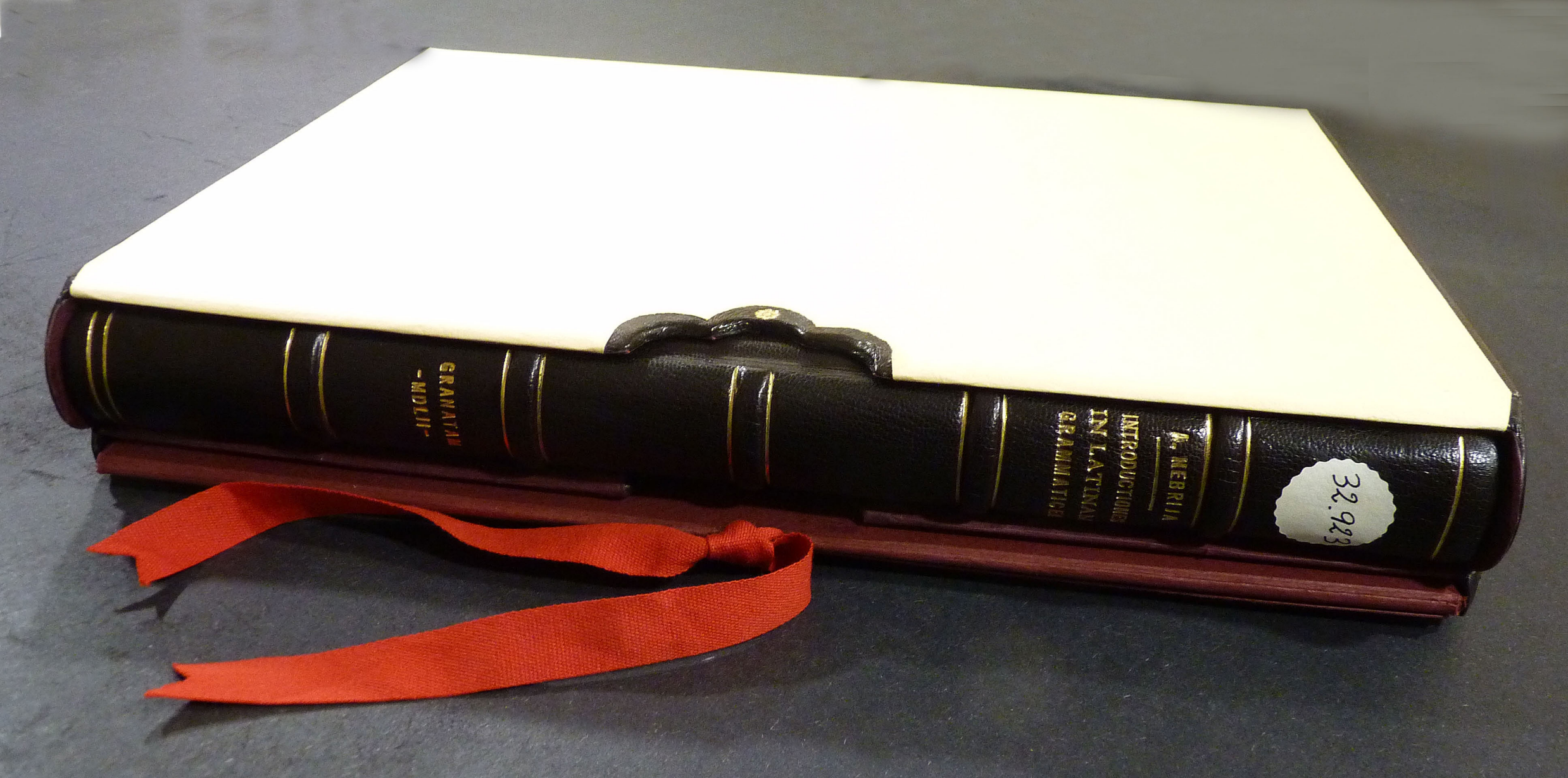

GRANATAE
-MDLII-
A. NEBRIJA
INTRODUCTIONE
IN LATINAM
GRAMMATICE
32.923

32.923

A. NEBRIJA

INTRODUCTIONES IN LATINAM GRAMMATICEN

GRANATAM
-MDLII-

32923

[illegible]

1ª
32923

ÆL. ANTONII
NEBRISSENSIS INTRODVCTIONES

in latinam Grammaticen per eũdem recognitę, atq; exactiſſi-
me correctæ gloſſematis cum antiquo exemplari collatis.

IMPERIALI CVM PRIVILEGIO.

Liber primus de primis Grammaticę rudimentis.
Liber ſecũdus de genere/& declinatione/& ṗteritis/& ſupinis.
Liber tertius de Erotematis partium orationis.
Liber quartus de Conſtructione octo partium orationis.
Liber quintus de Quantitate ſyllabarum: metris; & accentu.
Barbariſmus Donati cum eiuſdem Antonij expoſitione.
Differentiarum epitome ex elegantijs Laurentij Vallę.
Nomina numeralia/diuidua/ordinalia: & aduerbia numerãdi.
De punctis, quibus orationis clauſulæ diſtinguntur.
De ordine partium orationis quam vocant Conſtructionem.
Repetitio de accentu latino, aut latinitate donato.
Quędam partes grammaticę magis explicatę, hoc eſt.
De literis & declinatione Gręca, quibus opus eſt Latinis.
Quędam quoq; regulę de literarum prolatione.
De literis Hebraicis, & accẽtu quoq; Hebraico opuſcula duo.
Lexicon dictionum, quæ per totum opus ſparguntur.

ARVD INCLYTAM GRANATAM

ANNO. M. D. LII.

Num. 28. cap. 6. num. 15.

del Sr. Miguel ortiz

dela compª de ſtus de gala y dela librería

AVTOR AD ARTEM.

O Mihi. Alloquitur artem suam Antonius quasi filiam quandam ex se genitam, quæ cum sit multo iam tẽpore domi caste integreq; ab illo educata: iubet ipsam valere: atq; ex latebris domesticis in lucẽ emittit. Quod tamẽ virgo est, ętasq; ludibrio exposita: addit illi glossemata, quasi comites stipatoresq;, quę illam deducant: atq; ab inuidorũ iniuria defendãt, asserãtq;. Dat illi pterea mãdata, vt suo nomine salutet discipulos quoscũq; aut vbicũq; nacta sit. Imperat quoq; illi, vt imprimis Regiam domum reuerenter adeat, vbi non omnino erit hospes: qppe quæ illic inuentura sorores fratresq; ad quos diuertat. Deinde pcipit vt suis verbis pauca reginę ipsi dicat. ¶ O (inquit) ars mea quam genui. Translatio frequẽs est: nã eo modo poetæ opera sua dicũtur gignere atq; amare, quo parentes filios: autor est Aristoteles in libro Ethicorũ. i. Tempus in omne. i. in æternum: sic Ouidius. Effice me meritis tempus in omne tuũ. & Vergilius. Salue mihi maxime Pala ętternũq; vale. Tempus in omne. Iucũda repetitio Sappho poetissę frequẽtissima. Tuus genitor, id est autor, perstatq; in allegoria. Habet quod possit addere aut demere: nã in rectefactis, vt ait Aristoteles secundo Ethicorum, nec addi, nec detrahi quicquam potest. Et te iã grandẽ ac si dicat nubilem ac viro maturam, Exi re latebras, vbi ante hac latuisti, & viuere in media luce. i. versari in oculis hoim ac frequentia. Sed ne sola, quod in virgine periculosum est. Glossemata. i. glossulas. sic enim græci appellant, quæ autorum lectioni enarratores de suo addũt viua (vt aiunt) voce. Quæ te circunstent. i. satellitio stipent, eodem namq; modo glossulæ apponuntur lectioni, quo stipatores cingunt latus atq; circunstant eum, quem comitantur. Quolibet. i. in quam cumq; partem Comitata his, scilicet glossematis. vulgus. i. multitudinem imperitã. Verba maligna: ab inuidia detractorũ nascentia. Qui. scilicet homines imperiti & detractores. Cum non agnoscant te. i. intelligant, quid cõtineas. Mera somnia. i. pura & quæ nihil significent: nã sunt etiã aliquid significantia illa, quæ sunt videlicet pituita purgatissima. Martialis semper mane mihi de me mera somnia narras. Verg. in bucolica. An qui amant ipsi sibi somnia fingunt. Versus nihili, i. ociosos, & nullius momenti. Supposuere meis. i. quasi suppositicios inseruerunt. Ito bonis auibus. i auspicijs fœlicib9. Antiqui enim sine augurio nihil incipiebãt. Impartire salute multa. i saluta meis verbis discipulos meos. sic Teren. in Eunu. plurima salute Parmenonẽ summũ suum impartit Gnato. Vtroq; enim modo declinat impartior & impartio. Vtrosq;, scilicet discipulos & discipulorum meorum: At si forte. Quia permittit autor artem suam libere vagari, suadet illi vt domum regiam in primis adeat. Augustæ limina. i. reginæ. Nam vxores Cæsarum augustæ appellantur. Vergil. ſ. Aeneidos. Perge modo atq; hinc te reginæ ad limina perfert. Nusquã. i. nullo loco. Tota ianua. sic Martialis. Nulli tota magis ianua post te patet Sorores. duas artes grammatices alteram quam ipsius reginæ imperio e regione versuum Hispanienſem fecimus. Alteram, in qua sermonem Hispanum sub regulas atq; artis præcepta contraximus: opus eiusdem reginæ auspicijs æditum. Quæ te subcollant: humero & collo ferãt. Varro in. iij de re rustica de apibus: regẽ (inquit) suũ sequunt & fessum subleuant: & si negt volare, subcollãt. Sueto. in Othone. Donec cõmissa meta subcollatus. Præterea fratres. i duo vocabularia. Alta sed matre. i. diuersa vocabulorum materia. Nam alterum ex sermone latino in hispanũ. Alterum ex hispano in latinas conuersum dictiones. Forma vero est quam ars inducit, nomina & verba, aliasq; partes orationis quadrans ad sermonis structuram. vnde signanter dixit alia matre, alludens ad materiam vocabulorum. Gemellos. Quia simul geniti atq; ędditi sũt. Latio. i Latino sermoni. Iberũ. i. Hispanũ. Si regina. qđ ipsi reginę dicat ostendit. Nõnihil. i. aliquid, & modeste de se loquitur: atq; ex Martiale sumptũ est. Quod si dicis o regina te dare nobis tempora fœlicia: & meus parens sua doctrina facit sæcula vestra illustriora.

¶ Artem suam Autor alloquitur.

O Mihi per multos caste nutrita labores
Ars mea, quã genui, tẽpus in omne vale.
Tẽpus in omne vale: neq; enim tuus addere ꝙq̃;
Sed neq; quod genitor demere possit habet.
Quem sua nunc ętas opera ad maiora remittit,
Quæq; sibi fuerint inuidiosa minus,
Et te iam grandem latebras exire paterni
Liminis: & media viuere luce decet.
Sed ne sola domo vadas: glossemata iunxi:
Quæ te circunstent, quolibet ire velis.
His comitata (metu posito) contemnere vulgus,
Et detractorum verba maligna potes,
Qui non agnoscant, cum te mera somnia fingũt:
Qui nihili versus suppoſuere meis,
Ito bonis auibus: tamẽ impartire salute
Multa, discipuli sint vbicunq; mei.
Siue ego quos docui: vel si quis doctus ab illis:
Nam licet & fas est, dicere vtrosq; meos.
A tsi forte roges, quo primũ vertere cursus,
Quamq; tibi iubeam protinus ire viam:
Te prius ad nostræ hinc auguſtæ limina perfer,
Nusq; tota tibi est ianua aperta magis.
Inuenies illic a beadem stirpe sorores,
Quæ te subcollant, excipiantq; sinu.
Altera qua nostro mutatur sermo latinus:
Altera, quæ Hispane nectere verba docet.
Præterea fratres, alia sed matre gemellos
Inuenies: quos tu non aliena petes.
Alter enim Latio sermonem reddit Iberum:
Alter ab Hispanis verba Latina refert.
Si regina tuos repetet, voluetq; libellos,
Vtq; solet, vultus forte serenus erit.
Pauca tui referes memor hæc mandata parentis:
Temporibus vestris non nihil iste dedit.
Quod si tu nobis fœlicia tempora donas,
Et meus illustrat sæcula vestra parens.

¶ Aelius Antonius Nebrissensis Isabelę Principi suę, S D.

QVM introductiones meas præclarissimo tuo nomine recognitas, atq; interpretatas ædere cœpissem, multi à me petierunt, vt illum ipsum prologum, quo sum celsitudinem tuam præfatus, enarrarē: tum q; propter eas antiquitates, quæ in eo perstringuntur, sub obscurus atq; difficilis cognitu videretur: tum etiam q; reliquæ literariæ professores à procemio librorum sēper auspicari consueuerūt. Et quamq; multa erant, quæ me ad id facere prohiberent: tum q; commentarios commentarijs inculcando nimio apparatu tempus insumebatur: tum q; officium interpretis est multa in commendationem autoris illius dicere, quem exponit: tū deniq; q; nullo exemplo aut perq; raro fieret: vt quisq; autor suum opus interpretetur: gessi tamen illis morem, quibus nihil denegare potui. Expositionem igitur præfationis aggrediamur. Ad optimam eandemq; maximam. In titulo siue indice siue inscriptione cuiusq; operis duo præcipuè annotanda sunt, nomen autoris & subiecta libri materia. Quidam addunt & personam: cuius nomine opus illud inscribitur, quæ si expressa, non fuerit, nihilominus tamen intelligimus librum publicæ lectorum vtilitati dedicatum. Autor igitur est Aelius Antonius Nebrissensis Grammaticus. Materia est recognitio cum cōmentarijs introductionum suarum, quas de sermone latino iam bis ædiderat. Persona cui opus dedicatur, est optima eademq; maxima Augusta Isabela. Titulus, non vt quidā furore periti diuināt, à Titane, hoc est a sole dicitur, quia illustrat, qua de re in illo opere disputatur: sed autore Festo Titulus à tutando venit: quia tuetur & prohibet, ne plagiarius quispiam librum alieno labore partum pro suo ædat. Index vero dicitur ab eo quod & autoris nomen simul & materiam indicat, & quasi digito demonstrat. Inscriptio quoq; appellatur: quia prima statim fronte atq; libri initio inscribitur. Sed quāquā ordo naturæ desiderat, vt nomen autoris præponi debeat, deinde materia subiungi, tum demum persona, cuius nomine opus æditur: nos inani quadā ambitione persuasi, omnia inuertimus, postponimusq; quod fuerat præponendum. Pari sunt in errore, qui in hunc modū loquuntur. Rex & ego venimus. Nam si verum est, quod grammatici dicunt, verbum digniori respondere debere, eadem ratione dicendum fuit: Rex & tu & ego venit. Quod non minus absurdum, quam ridiculum est dicere: quoniam in orationis serie nō tā rerum dignitas, quam personarum ordo desideratur. Quare in titulo dicendum fuit potius: Aelij antonij Nebrissēū. Grammatici præfatio in recognitionem commentariosq; introductionū suarum ad optimam eandemq; maximam Augustam. Sed, quoniam autor est Aristoteles, multitudinis arbitrio loqui oportere: sentiendum vero esse cum paucis, in titulo, qui multitudini legendus proponitur, Augustum nostram ante posuimus. Ad optimam eandemq; maximam. Ego non alio potißimum dignitatis epitheto dignatus sum Hispaniarum Reginam, quam qđ' antiquitas dedit suo Ioui, quem Græcia in arce diuinitatis cum posuisset, optimū maximumq; appellauit. Optimū videlicet propter beneficenciam. Maximum vero: quia supremum gradum in vniuersitate rerum optinere putabatur. Idem propè valeret, si dixissem: Ad altißimam eandemq; clariſsimā Augustam. Nam Altißimum est, quod in summo rerum fastigio collocatum est: Clariſsimum vero, quod virtutis splendore conspicuum atq; illustre redditur: vnde gloria illa resultat, quam Cicero dicit esse consensum bonorum atq; incorruptam vocem bene indicantium de excellenti quadam virtute: tametsi in epistolis ad Lucillum Seneca, Gloriam à Claritudine distare putet, vt gloria sit consensus multorum, claritudo vero tantum bonorum. Quod vero nonnulli reges serenißimos appellāt, id neq; vsitate neq; latinè dicitur. Nā si vult serenitas: quæ animi tranquillitatem promittit, virtus est, si iusticia, fortitudo, seuerĭtas grauitas, magnitudo animi, largitas, beneficentia, liberalitas virtutes regiæ sunt, vt Cicero pro rege Deiotaro scribit, nō minus tamen ad subditos pertinent. Regum igitur propria est celsitudo, claritasq;: & si ambitiose nimium Vulpianus in lĕbris digestorum de senatoribus dicat Senatores quoq; posse claros appellari. Augustā. Quemadmodum vxores regū reginæ: sic imperatorum nō (vt vulgus loquitur) imperatrices, sed augustæ appellantur. Augustam igitur diximus siue ab Augusto augurio, quod huius auspicijs res omnis Hispana restituta est: siue ab augendo, quia ipsa vires subministrante, ductu atq; imperio dulcissimi coniugis respublica Hispana aucta, propagataq; sit. Isabelam. Hispanus sermo nomen hoc à diui Ioannis Baptistæ matre Elisabe vt Hebræi: siue Elisabet, per .t. exile in fine detorsisse videtur. atq; vt græci vbiq; penultima acuta: non Helisabet per .t. atq; accētu acuto in fine vt corrupte in omnibus libris legebatur, referebaturq; corruptius. Sed quia declinationis Latinæ ratio exigebat, vt ab Elisabet Elisabeta diceremus, idq; durum tum plerisq;, tum idem ipsi Reginæ visum est: ab Isabel voce Hispana nouo nomine Isabelam potiusq; ex Helisabe voce Hebraica Elisabetam fecimus. Huius nominis tertiam. Prima nam q; huius nominis regina fuit Ludouici illius filia, qui primus in Gallia hoc nomine regnauit: quā duxit vxorem Alphonsus ille, qui Hispaniarum Imperator est consalutatus. Secunda fuit huius nostræ ex Ioanne secundo mater fœliciſsima. Hispaniæ. Hæc Græcis ab Ibero amne siue ab Iber Iberibus: qui illam incoluerunt: Iberia dicta est, à Latinis vero Hesperia minor eadem ratione: qua Hesperia maior Italia est à Græcis appellata: à iunioribus deinde ab Hispali Hispania, vt nominaretur, obtinuit. Ac insularum nostri maris. Quod vulgus Mediterraneum vocat, latini nostrum siue Herculeum mare appellant: cum Mediterranea potius dicantur loca à mari remota: vt si dixeris Toletum est vrbs Mediterranea. Insularum vero. Ambitiose dixit cum non omnium sit, regina, sed tantum Pityusarum, Balearium, Sardiniæ, Corsicæ, Siciliæ cum reliquis illi adiacentibus insulis. Reginam, non qua ratione vxores etc; filiæ regum à Latinis reginæ dicuntur, sed quia regnum Hispaniæ

prologus est antecedens eloquio totius materię in sequenti opera antente et est quadruplex argumentatiuus, relatiuus, commendatiuus, mixtus. argumentatiuus prologus appellatur in quo totum autoris opus argumento ampliatur. relatiuus est quo reprehenduntur aduersarii et captat populi ueneuolentiam. commendatiuus est quo autoris opus suaq; tollit laude. mixtus est qui et argumentatiuus et relatiuus. C. relatiuo commendatiuo anstra

rum illi dotale fuit. Ael. Antonij Nebrissen. Grammatici. vt Aelius sit prænomen, Antonius nomen, Nebrissensis cognomen. Grammaticus vero aguomen ex professione sumptũ. Solet multi à me quærere cur Aelij prænomen mihi adoptauerim, cum prænomina gentilicia esse debeant, hoc est, familiæ cuiusq; propria. Quibus ego respondendum esse opinor hoc in loco simul omnibus, quod sum singulatim respondere solutus, illam videlicet fuisse mihi causam prænomen hoc assumendi, quod Nebrissæ atq; in agro Nebrissensi cõplura sunt antiquitatis monumenta, in quibus Aeliorum atq; Aelianorum familia marmoribus incisa leguntur. Licuit ergo mihi tanq̃ maioribus meis hæreditario quodam iure prænomen hoc adoptare, cum præsertim in tota Bætica Aeliorum familia fuerit clarissima, ex qua sunt Ael. Traianus. Ael. Hadrianus Cæsarũ præstantissimi, qui mihi fuerunt prope, dixerim, conterranei. Dicet vero quispiam, Aelij atq; Aeliani, quos tu dicis Nebrissam tuam coluisse, quoq; fáljo maiores tuos fuisse iactitas, quod ipsa nomina præseferunt Romanos fuisse constat, q̃ post ãnos circiter septingentos à Gothis, Vandelisq; Nebrissa pulsi sunt, atq; rursus Gothi Rodericorege à Pœnis, Mauritanisq;, quos tandem post annos circiter quingentos Ferdinandus tertius omnium gentis Gothicæ regum clarissimus atq; perinde sanctissimus, tam diuturna possessione deiecit. Quo igitur iure, quanc iniuria tibi inde hæreditarium nomen vsurpas, cuius stemma toties interruptum est? His ego possum illud adhuc respondere. Et si fortuna illius oppidi, quemadmodũ & aliarum rerum, sæpe mutata est: licuisse tamen à Romanis patriæ quõdam meæ colonis, quorumq; virtutis sum admirator, si non per naturam saltem per adoptionem, aut per Pythagoræ palingenesiam, aut p Anaxagoræ potius homeomeriam. i. omniũ partium atq; membrorum inter se similitudinem, quã Maro quarto Aeneidos libro significare visus est, cum Elisam his verbis imprecantem inducit: Exoriare aliquis nostris ex ossibus vltor, qui face Dardanios, ferroq; sequare colonos. Nam quemadmodum Dido optat atq; precatur, vt ex cineribus suis aliquando oriatur, qui iniuriæ sibi ab Aenea illatæ sit vltor, quod Hannibal postea fecisse putatur, eadem quoq; rõne possum ego dicere, me vnum ex posteritate Romanorum esse, ex quorum cineribus non minus ego sum ortus, q̃ Hannibal fuit ex ossibus Elisæ. Antonius nomen est genti meæ frequentissimum, quo nomine fuit mihi auus atauusq; maternus, viuitq; adhuc soror Antonia, quæ nomine quoq; ipso proauiã refert. Nebrissensis. De antiquitate illius oppidi, quoniam multa in alijs quoq; locis carmine & prosa oratione conscripsimus, illud tantum in hoc loco non dissimulandum, Nebrissam, quæ alio nomine Veneria est appellata, Turdetanorum esse oppidum perq̃ vetustum in Bætica positum à Libero patre, quo tempore victor Hispaniam lustrabat, inter æstuaria Bætis, quemadmodum autores sũt Strabo, Plinius, & Ptolemæus, appellatamq; Nebrissam à nebridibus dãmarũ pellibus, quarum erat vsus in sacris, quæ Bacchus illo in loco instituerat, dicente Sillio Italico Punicorum libro tertio: At Nebrissa Dionysæis conscia Thyrsis. Quam satyri coluere leues, redimitaq; sacra nebride, & Hortano Mænas nocturna Lyæo. Nã temporibus secundi belli Punici iam floruisse Nebrissam, atq; militarẽ in eo bello operam Hannibali nauasse, idem Silius testatur. Grammaticus, nomen est professionis: neq; enim dedignati sumus nos à professione cẽseri, quæ nobis tantum honoris peperit, quãtum etiam me tacente obtrectatores mei fatẽtur. Præfatio. Sic latinè dr, qui græcè prologus, siue proœmiũ appellatur. In recognitionem cõmentarios q̃. Et cur vtrũq; fecerit, causas in ipsa præfatione narrabit. Introductionum. Iam ab ipo statim operis initio profitemur, nos nõ artem grãmatices absolutã, & cui nihil addi possit, sed introductiones tãtũ latinas scribere: ne quis q̃ possit calumniari nos aliquid omisisse eorũ, quæ ad grãmaticẽ pertinere existimantur, qd assequi, erat infiniti cuiusdam operis, & qd magis obesse q̃ prodesse poterat ijs maximè, quibus introductiones nostræ scribuntur. Bis ediderat. priores ad perquam Reuerendum patrem illustrissimum dominum Petrum Mendozam. S. R. E. Cardinalem Hispanum. Quæ quia hominibus carmini Alexandrino assuetis non multum placebant, secundam adiecimus ad nobilissimum adolescentem Guterrium à Toleto, in quo illa tantum versibus complexi sumus: quæ cum sint varia, atq; de rebus minutissimis disserentia in promptu pueris habenda erant, quod videtur posse facilius carmen de se præstare.

THales ille Milesius. Hæc præfatio in tres partes distribuitur. Prima enumerat causas cur autor introductiones suas iam bis æditas recognouerit. Secunda cur in illos commentarios adiecerit. Tertia cur Elisabæ Hispaniarum reginæ potissimum dedicauerit. In prima præfationis parte artificiosa quadam insinuatione vtitur. Nam cum inconstantiæ ac leuitatis nec minus ignorantiæ signum videri posset toties idem opus ædere: excusat se autoritate Milesij Thaletis, qui cum aliquando interrogaretur quis esset sapiēs: respōdit tempus, quod omnia inuenit. Hoc igitur autor dicit; quædā operi adiecisse, quædā rursus detraxisse. Deinde subdit aliā adhuc causam opus illud emēdandi, cp inscitia quorundam, atcp ignorantia impressorum librariorumcp multa fuerant ex exemplari deprauata: quę tamen suis locis reddēda sunt. Dicit igitur proponens. Thales Milesius (quēadmodum Diogenes Laertius scribit (Thales patriam habuit Phœniciam: postea vero ciuis Mileti ascriptus, quæ fuit vrbs in Ionia clarissima, obtinuit, vt Milesius potiusc̄p Phœnix cognominaretur. Ille hoc in loco emphasim quandam habet autore Valla. Qui fuit vnus ex numero septem sapientum; Idemcp primus, in ordine scilicet illorum septem. Nam cum adolescētes Ionij iactū retis a piscatoribus emissent, esset cp inter illos de tripode aureo cū piscibus educto exorta contentio: ex Apollinis oraculo quod iubebat: vt tripus ille sapientissimo traderetur: vtriusc̄p partis consensu Thaleti datus est. Hinc igitur primum sophiæ, idest sapientiæ nomē exoritur: quemadmodum philosophiæ a Pythagora. Illorum septem. Hi prope omnium consensu fuerunt Thales Milesius. Solon Salaminus. Chilo Lacedæmonius. Pittacꝰ Mitylenęus. Bias Priennęus. Cleobolus Lindius. Periāder Corinthius; quāquā Plato in Protagora huius loco Misonem Chenæum numerauit. Sapientiæ studiosos. i. sapientes, non illi quidem simpliciter sapientes, illa scilicet sapientia, quam adhuc mortalis nemo consequutus: sed vt vulgus vitaq; cōmunis loquitur: quæ appellat sapientes viros ingenio doctrinaq; præstantes. Interrogatus aliquando. Interrogandi causa illa fuisse videtur, quod cum sapientiæ nomen, vt paulōante diximus, nuper esset inuentum: atcp illi septem, qui sapientes esse putabantur, professionem tanti nominis recusarent interrogatus Thales quis igitur esset sapiens, tempus respōdit & subdit causam, quia omnia inueniat. Euestigio. i. continuo & statim, dictum ab eo cp in eodem vestigio insistentis fit. Deinde præpositam sententiam commendat simul & exponit dicens. Præclara me Hercule vox. Hercule aduerbiū est iurandi, quod tametsi videtur significare per Herculem, vel ita me Hercules amet, apud nos tamen aduerbium est Dei obtestatione aliquid affirmantis. Nam cp diuus Hieronymus prohibet nos huiusmodi sermonibus vti scribens in illud euange lij de filio, pdigo & frugi: Absit (inquit) ab ore Christiano Iupiter omnipotēs & me Hercule. me Castor. loquēdi modus ille suæ ætate fuerit forte periculosus, cum adhuc Romę cōplures ex gentilitate superessent: nostro vero sęculo quis adeo infirmus est, vt offendatur; siue vt Gręci dicūt, scandalizetur, cum audit, me Hercule, me Castor: & quod poeta noster dixit: Aquel con quien Iupiter tuuo tal zelo? Tali viro. Emphasim habet. quasi velit dicere illo, qui sit ab omnibus sapientissimus iudicatus. Humano ingenio. Nam quæ diuinitus reuelātur, temporis momento possunt infundi: quāquā & ille temporum diuturnitate, quibus non sunt reuelatæ, acquirantur. Absoluat. hoc per accidēs fit nam Aristotele autore libro physicorum quarto, tempus corruptionis per se causa est, generationis vero per accidens Vnde eodem teste prouerbium fuit apud Gręcos. Omnia tēpore senescere atcp corrumpi. Hinc & Aristoteles. Superiori Thaletis sententiæ astipulari dicit Aristotelem, qui primo de moribus libro scripsit: tempus esse quod res inuenit adiuuatcp. Tempus inuentor adiutorcp Nam teste Prisciano masculina & fœminina vel duorum communia in. or. inueniuntur etiam neutris coniuncta. vt Verg. x. eheid. Italiā petnt fatis autoribus, esto. Illud quoque figurate dicitur tempus res inuenire: cum intelligendum sit ab hominibus in tempore inueniri. Vnde, id est, a quo tempore. sic Verg. Genus vnde Latinū. i. a quo Latino. Artium, siue illæ sint practicæ siue theoricę. Facta sunt additamenta. Nam sic artes absoluuntur: si nostris atcp aliorum inuentis cotidie aliquid addamus. Sed quemadmodum diximus; hoc per accidens fit, nam per se tēpus causa est obliuionis atcp artium interitus. Quod cum a Thalete primum. Quod Thales primum deinde Aristo. in genere dixerunt tempus omnia inuenire, Cleobulus proprie ad eas artes cōtraxit, quas sermocinales appellant. Nam omnes artes siue scientiæ aut sunt de rebus, aut de sermonibus. De rebus aut sunt praticæ, quarum finis est actio siue opus; aut theoricæ, quarum finis est contemplatio, quo in genere sunt physica. mathematica. theologia. Circa sermones quocp tres versantur. grammatica, dialectica. rhetorica. Post annos trecentos. nam floruisse Thaletem circa olimpiada quinquagesimam: quo tempore Iudęorum captiuitas fuit Babilonię, autores Laertius Diogenes, atcp Eusebius Pamphili. Aristotelem vero circa olympiada centesimā vigesimam omnes cōfitentur. Cleobulus, hic (quemadmodum superius est memoratum) vnus fuit ex numero septem

¶ Ad optimam eandemcp maximam Augustam Elisabeth huius nominis tertiam Hispanię, insularumcp maris nostri Reginam clarissimam Aelij Antonij Nebrissensis Grāmatici in recognitionē commentariosc̄p introductionum suarū, quas de sermone Latino bis ędiderat, Prefatio incipitur.

A iij

sapientum Euagoræ filius, natus Lindi, quæ fuit vrbs nobilissima insulæ Rhodi. Sunt qui dicant hunc non Lindium, sed ex Caria fuisse, quæ regio cõtra Rhodum in Asiæ cõtinenti sita est. Thaleti cõtemporaneus. Nam septem illi, quos diximus omniũ prope consensu fuisse sapiẽtes, synchroni, hoc est contẽporanei fuerunt, quandoquidem circa olympiada quinquagesimam floruisse, omnes fatentur. Ad eas artes cõtraxit, i. restrinxit, & ex genere ad speciem reduxit. Quæ circa sermones id est, quas græci logicas, latini sermocinales appellãt. Qualis est grãmatice. i quo in genere est habẽda. quoniam circa sermonis congruitatẽ versatur, quemadmodum Rhetorica circa ornatũ. Dialectica circa veri falsiq; dissertionẽ. Cuius, hoc est Cleobuli verba: quæ ille soluta oratione dixit, nos addita metri necessitate redegimus in distichon, id est in duos versus hoc modo. Copia verborũ rerũq; insciția versat. &c. quasi velit dicere: homines in adolescẽtia duabus rebus inuoluũtur: hoc est rerũ ignoratione & verborũ abũdantia: sed postea ætate perficiuntur & sapiunt. Quã sententiã similitudine quadã deinde exponit dicens, quod quemadmodũ in frumẽto fato multa procreãtur, quæ nihil ad rem pertinent: quibus negligẽtis tantum semina leguntur: sic homines cum rerum insciția tenẽtur: abundãt verbis quasi herbis floribusq; quibusdã, cũ vero incipiunt sapientiæ grana legere, verborũ illã redundantiã contẽnunt. In frumenti satione. i. in frumento iã fato. Luxuries illa segetũ: quæ ex nimia terræ atq; anni fertilitate prouenit. In herba tenera depascendã: id debere fieri Plin. libro secũdo naturalis histo. his verbis põspit. Luxuries segetum castigatur dente pecoris in herba dũtaxat, & depastæ quidẽ vel spius nullã in spica imaturã sentiunt. Maro præcipit. Vergilij verba sunt ex. i. Georgicorũ libro. Quid qui ne grauidis procumbant culmus aristis Luxuriem segetũ tenera depascit in herba. Tũc calami. i. post frumenti herbã calami procreantur. Ad certa, puta quaterna: vel quina internodia. Internodiũ appellatur illud quod duabus calami nodis: hoc est geniculis cõtinctur. Tũ spicæ. i. post calamos ꝓcreantur spicæ. Quarum gratia. i. causa vel fine. Natura ludens: ac si dicat otiosa. qui modus loquendi frequens est. vt apud Plinium lib. x. cum de conchis scribit: in quibus ait, est magna ludentis naturæ varietas. Et in sacris literis Prouerbiorũ cap. viij. Ludens corã eo omni tẽpore: ludẽs in orbe terrarũ, & illud Psalmographi. Draco iste quẽ formasti ad illudẽdũ ei. i cũ quo quasi peractũ luderet. Quasq;. i. ab agricolarũ spe. Mar. Varrõis verba sũt in primo libro de re rustica: spica autem a spe nominata videtur: eam enim, quod sperant fore, serunt. Tum vero aristis. eodem autore spica tria habet, granum, glumam & aristam. granum a gerendo dictũ: quia vt id spica gerat: frumẽtum seritur. gluma a glubẽdo: qd' eo folliculo detracto deglubatur: hoc est detrahatur granũ. Nã gluma proprie folliculus est eius fici quẽ edimus: & per translationẽ frumẽti siliqua vel vagina. Arista vero dicta q; prima arescit. In ætatis flore. i. in adolescentia vt Iuuenalis: Flos Asiæ ante ipsum precio maiore paratus. Ignoratione. propter rerũ experiẽtiã abũdãt verbis: quod vitium simul ætatis & ignorãtiæ est. Temere asseuerant. id est sine causa asseuerante affirmãt. Quintilianus noster. vel quia Hispanus ex Calagurrę citerioris Hispanię oppido aut noster quia latinus: aut quia hunc autorẽ in hoc potissimũ ope sequuti sumus. verba Quintiliani oratoriarũ institutionũ libro secũdo sunt. Prima est eloquẽtiæ virtus ꝓspicuitas: & q̃ quis ingenio min9 valet: hoc se magis attollere ac dilatare conaẽ: vt statura breues in digitos eriguntur: & plura infirmi minãtur. Cũ vero incipiũt: ecõtrario dicit oia senes facere. Minus minusq;. contra id qd' dixit magis abundant verbis. Nihil sine tẽperamẽto illo forte. cõtra id quod dixit, Temere asseuerãt. Forte aduerbiũ, tẽperamentum est philosophorũ: Academicorũ maxime: qui nihil affirmare audent. Taciturnitas. vnde Iuuenalis de simulatis philo. dixit. Rarus sermo illis: & magna libido tacendi. Loquacitas. a qua sermo Hispanus eleganter: quẽadmodũ & multa alia: furiosos & insanos appellat locos: quasi locutuletos & loquaces. Hęc idcirco. ex superioribus Collegit autor se tẽpore admonitũ: quædã introductionibus suis adiecisse: quędã rursus detraxisse: atq; licuisse sibi in opere suo: quod licuit alĳs in alieno atq; etiã in proprio opere facere. Princeps. non principissa: aut principissa: quẽadmodũ neq; ducissa. aut comitissa: vt indocti quidã dixerũt: cũ princeps. dux comes duorũ generũ cõmunia sint. Tam multis. subaudi verba repetita: quasi alõge petita. Quędã adiecimus. perpauca illa quidẽ & quę suis locis reddẽda sunt. Quę tẽpus suggessit. i. quę inter legẽ

Lindius, qui fuit prope Thaleti cõtẽporaneus, ad eas artes contraxit, quæ sũt circa sermões: qualis est Grammatice, quam nos profitemur. Cuius ea de re verba nos in distinchon sic redegimus.

Copia verborum, rerumq; insciția versat
Mortales: tempus perficit, atq; sapit.

Et profecto ita res se habet. Nam quemadmodũ in frumẽti satione primo luxuries illa segetũ procreatur, quã in herba tenera depascendã esse Maro præcipit: tũc calami ad certa quædã internodia: tum spicę, quarum gratia nugas illas natura ludẽs ꝓduxerat, quasq; ab agricolarũ spe Marcus Varro dictas esse putauit: tũ vero aristis folliculis neglectis grana ipsa deglubuntur: sic in ætatis flore in qua homines rerũ prope omnium ignoratiõe tenẽtur, magis abundãt verbis, audatius loquuntur, temere asseuerant, vt recte Quintilianus nr̃ dixisse videatur: Quo quisq; ingenio minus valet: eo se magis attollere ac dilatare cõatur, quẽadmodũ statura breues in digitos erigiũtur: cũ vero incipiunt aliquid sapere minus minusq; verba effundũt: nihil sine tẽperamẽto illo forte affirmãt: vt iã nullum sit maius sapientię signũ, quã taciturnitas. quemadmodum ediuerso nullũ magis ignorãtiæ quam loquacitas. Hęc idcirco sunt a me clarissima Principis tã multis repetita: vt nemo miretur, si introductionum latinarũ ędition̄i secũdę, cui nihil iam addi posse videbatur, quędam adiecimus, quę nobis interim tẽpus rerum omniũ inuentor suggessit: quędam rursus detraximus, quæ videlicet ętatis iam ingraueſcentis ratio elimare suadebat.

dū postea occurrerūt tpe illa suggerēte atq; subministrāte. Quędā detraximus, sed hęc paucioraꝫ & q̄ gtatis ingraueſcētis ratio.i.tenecta quæ plęriſq; grauis & moleſta videtur. vt Cice.in Catone maiori oſtēdit. Elimare.i.lima veluti q̄dā deterere. An mihi nō liceat. ſuperiorē cōcluſionē a prę iudicio arguēs adhuc cōfirmat. In opere præſertim meo:ac ſi dicat licet hoc in opere alieno facere, ergo multomagis hoc in proprio opere licebit. Sacrarū.quibus Chriſtiana religio continet. Sęcularių.i.pfanarū. nā quia pfanū a noſtris in malā partē accipitur:p eo quod nō eſt ſacrū ſęculare dicūt:cū omnis res aut ſacra ſit,aut profana: ſæculare vero ſit quod ad ſæculum pertinet,vt ludi ſeculares,carmē ſæculare: quod vtrūq; ſacrum eſt. Infamię nota oſtēdēdo libros illos hęreſim, aut falſitatē aliquā continere. Inuſſerunt quaſi igne atq; cauterio ſignum impreſſerūt, qđ ſeruis erronibus,aut fugitiuis fieri conſueuit. Libros retractationū.quēmodū Aurelius Auguſtinus qui in opera iā ędita libros retractationum fecit. In eos qui ante nos.i.a quorū prędoctis atq; doctrina nōnūq; diſceſſim9. Poſteris.i. futuris. Mecq; viuo & ſentiēte. ex Martiale ſumptū eſt,qui libro epigrāmatū primo ſcribit. Cui lector ſtudioſe quod deſti viuēti decus atq; ſentiēti. Itaq; ego, ſuperioris adhuc cōcluſionis rationē exēplo grecorū cōfirmat:q̄ in operib9 ab aliqua arte profectis prętrito impfecto tēpore ſubſcriptiōes apponebāt illud ſignificare volētes:nullū eſſe mortale opus,cui non aliquid deſit qđ tēpore ſuppleri poſſit. In hac quoq; parte.de qua ſum ſtatim dicturus. Statuis & imaginibus. ſtatuæ ex materia ſolida ſunt velut iauro,argēto, ęre,ligno,marmore. Imagines vero ſunt etiā ex coloribꝰ. Vt mos artificū eſt, q̄ in baſib9 ſtatuarū tabularūq; calcibus noīa ſua ſubſcribere cōſueuerūt. dūmodo opa illa nō eſſēt publicis ipēſis facta.nā fuit lex q̄ adhuc hodie extat in codice Iuſtiniano, ne quid operi publico liceat inſcribere.Et Cicer.lib.Thuſculanarū q̄ſtionum.i. quid enim Phidias ſui ſimilem ſpeciem incluſit in clypeo Mineruę,cū inſcribere nō liceret? Lyſipp9 fecit aut Polycletus.tota hęc clauſula pene ad verbū ex Plinij pręfatione in libro naturalis hiſtorię tranſlata eſt:Ex illis,inq̄t,nos velim intelligi pingēdi, ſingēdiq; cōditorib9, q̄s in libellis his inuenies abſoluta opa.& illa quoq; q̄ mirādo nō ſatiamur,pēdēti titulo inſcripſiſſe:vt, Appelles faciebat, aut Polyclet9 : tāq; inchoata ſemper arte & impfecta,vt cōtra iudicioꝝ varietates ſupereſſet artifici regreſſus ad veniā,velut emēdaturo quicquid deſideretur, ſi non eſſet interceptus. Lyſippus & Polycletus,ſtatuariį fuerūt,quorū opera idē autor illuſtrauit lib. xxxiiij. Fecit tempore prætcrito perfecto,ne ſignificarent opera ſua tuiſſe ab illis abſoluta,quodq; nihil illis addi poſſet,quod ipſum magnæ inuidiæ haberetur, vt idem Plinius eſt autor, ſed titulo impēdenti, quaſi tempore imperfecto. faciebat aut pingebat:quod faciebāt,vt ſuperſſet artifici regreſſus ad veniam.i.ex eo quod populus de ſuis operibus iudicaret. ipſi op9 emēdarēt,artifici inquā velut emēdaturo quicquid deſideraretur.i. deficeret nā & hoc quoq; ſignicat deſidero. Si non eſſet interceptus.i.morte raptus,vt Lucanus in primo.abſtulit ad manes parcarum Iulia ſæua intercepta manu. Quid? quod & illa.aliam quoque fuiſſe cauſam recognoſcendi ſecundam ędition̄ dicit:quia fuerūt nonnulli:qui aut ignorantia:aut auſu quodam temerario plęraque loca inuerterunt. Impreſſoribus,id eſt qui libros terculis imprimūt:quos quidem calcographos appellant, hoc eſt æreis literis cartas imprimendo ſcribentes. Librariꝰ,qui libros calamo vel penna ſcribunt:nam qui vendunt bibliopolæ dicuntur. Detorta,id eſt a vero exēplari deprauata. Cum prototypo meo,id eſt primo illo meo archetypo exemplari. Contuli,id eſt comparaui. Et quod aberrauerat, id eſt a via recta deprauatum fuerat. Ad lineam veritatis, id eſt ad regulam reduxit. Hos vero commentarios. hęc eſt ſecūda prologi pars, in qua duas affert cauſas,cur in introductiones ſuas Autor hos commētarios ędiderit. quarum prima eſt cp reddenda fuit ratio,cur ab antiquis grammaticis aliquādo diſceſſerit. Amicis qui putabant a me fuiſſe ſcriptum quod nec ſuſpicatus quidē ſum,aut cogitaui. Alienioribus,ideſt non amicis:qui ſuam ignorantiam ſimul & maleuolētiam in meos libros trāſtulerunt. Multis in locis,& qui illi ſunt:in ipſo commentariorum diſcurſu patebit. Antiquorum. puta Diomedis-Phocæ-Seruꝰ-Priſciani-Donati-Iuniorum.puta Alexādri-Ebrardi-Catholici, & exꝰ qui ſuperſunt. Peroti-Verulani-Nigri-Mancinelli. Sed cum poſſemus,ſed id peparce dicit feciſſe:cum poſſet adhucalꝰ in locis idem facere. Compendio.i.breuiori vta, ſicut diſpendium eſt

An mihi non liceat in opere præſertim meo facere, quod licuit multis ſacrarum atq; ſæcularium literarū ſcriptoribus; qui nō modo in aliorū libris quoſdā locos infamię nota inuſerunt, verū etiā in propria opera libros retractationū ędiderē? Qđ licuit nobis in eos qui ante nos artis Grāmaticę p̄cepta tradiderūt? Quod deniq; poſteris meq; etiā viuo & ſentiente præſentibus licebit, vt quid velint operi meo addere nōnihil etiā detrahere, quędā rurſus in aliū ordinē cōmutare? Itaq; ego Gręcorum prudentiam (quēadmodū cęteris in rebus) in hac quoq; parte vehementer admiror, qui ſtatuis & imaginibus nō ſcribāt (vt mos artificū eſt) Lyſippus fecit, aut Polycletus: ſed titulo impēdeti Lyſippus, aut Polycletus faciebat: vt cōtra iudiciorum varietates ſupereſſet artifici regreſſꝰ ad veniam: velut emēdaturo quicquid deſideraretur, ſi nō eſſet interceptꝰ. Quid? qđ & illa q̄ fuerunt ab Impreſſoribus & Librariꝰ detorta, cum protoypo meo, vnde oēs codices emanarūt, contuli: atq; ad lineam veritatis, qđ aberrauerat, cū diligentiſſime reduxi. Hos vero cōmentarios ædendi cauſa illa in primis fuit, cp cum multis in locis a vulgata præcipiendi via diſceſſerim: reddenda fuit a nobis ratio, tū amicis, tum etiam alienioribus, cur antiquorum, iuniorūq; autoritate neglecta, præceptiones quaſdam auſus ſum in aliam formam cōmutare: qđ cū poſſem9 plurib9 adhuc alijs in locis magno huius doctrinæ compendio facere, fecimus id quidem modice, vel intra modum potius: ne alicuius nouitatis eſſemus autores, niſi vbi plurimū interesset hoc vel illo modo p̄ceptiones quaſdam tradi.

viæ ambages. Modice.i.cum modo. Intra modum.i.adhuc arctius quã in modo. Plurimum interat: magnum compendium atque emolumẽtũ,& vt sic dicã,huius doctrinæ lucrũ facere. Deinde ꝙ cum.hæc est secunda causa cur cõmẽtarios hos ædiderit:quia introductiones illę fuerũt simplices, quippe q̃ puerorum eruditioni scriptæ sunt:nunc vero in hoc opere cum adultis, vel potius cũ ipsis præceptoribus sermo habendus est. Ingento tumultum faceret. Horatianum est.stomachoꝙ tumultum lenta feret pituita,vides pallidus omnis cœna desurgat dubia. Cum vero iam.quasi dicat,cum erant pueri ac rudes in studio literarum:danda fuit illis doctrina simplex & quasi lac paruulis, vt apostolus ait:sed prouectis & in ætate ꝓgressis porrigendus est doctrinæ solidior qui dã cibus.i.durior & numerosior.i.magis varius. Vt lac pulpamentũque.adhuc in translatiõe cibi ad doctrinã perstat: vt lac pulpamentũꝙ sit doctrina simplex & facilis:nã pulpamẽtũ est corpus sine ossib9 quod facile mandi conficiꝙ dentibus potest:ossa vero & nerui sũt difficultates doctrinæ secretioris:q̃ nõ nisi a grãdiusculis penetrari percipique possunt. Quare nõ tã.ex superioribꝰ infert cui lectori hos cõmentarios scripserit. Tuæ vero celsitudini.hæc est tertia pars p̃fationis: in qua ponũtur rationes cur hoc opus Celsitudini regiæ dedicatũ sit. Extremũ laborẽ.ga nobis in aõ est posteaꝙ antiquitates Hispaniẽses absoluerimus,omne reliquũ vitæ nostræ tẽpus in sacris litteris consumere. Quãtæ sit tibi curæ.hæc est ratio cur frõtem perfricuit autor,vt rem tenuem atꝙ ieiunã tãtæ maiestati dedicarit: qđ multis argumẽtis intellexit,quãta illi cura sit, ne rei Hispanę hoc vnũ sermonis latini ornamentũ desit,tũ qđ in eo liberos erudiẽdos curet, tũ ꝙ oẽs aulici putãt se rẽ iucũdissimã illi facere, ꝙ dent operã lr̃s præcipuã: quodꝙ iã a fœminis expectatur,quod viri ante hac vix optare audebãt. In hac disciplina.hoc est grãmaticæ,de qua nunc scribimus.Adolescentes,exoletos & purpuratos regios intellegit.Omniũ ætatum.quia etiam adulti iam hoc agrediũtur. Alter sexus.scilicet a virili, hoc est muliebris. Nã quid ego.aliud quoꝙ signũ affert:cur huic maximæ curæ Regina intẽdit,quod ad autorẽ dederit litteras humanissime scriptas,quibus illum admonebat.vt introductiones latinas e regione versuũ Hispaniẽses faceret ad eum modũ,quem Præsul Iliberritanus illi præfiniisset. Quas literas.quasi dicat quã comiter atꝙ clementer scriptas. Archiepiscopus. Ferdinandus a Talabrica Regius senator:atꝙ illa tempestate Præsul Abulensis. Illiberritanus. Illiberris vrbs est,quę nostro sæculo Granata dicitur quæque annis superioribus in deditionem Christianorum venit,cum annos circiter octingentos sub ditione Pœnorum,Mauritanorumꝙ fuerit. E regione.i.ex oppositio: hoc est, vt sermo Hispanienſis sit positus contra latinum. Hispanienses vero dixit non Hispanas: quia introductiones illę in Hispanum sermonem non vsque adeo migrare potuerũt,vt nõ maximã latinitatis partẽ retinuerint. Nã Hispanũ est qđ in Hispania, atꝙ ex Hispania est. Hispaniẽse vero qđ nõ penitus Hispanum: sed aut in Hispania ab externis geritur:vt bellum Hispaniẽse:quod a Romanis in Hispania:aut extra Hispaniam ab Hispanis:vt Collegium Hispanienſe:quod est Bononiæ ab immortalis memoriæ viro Egidio Ibornozio. S. R. E. Cardinali Hispano fundatum. Quam differentiam videtur obseruare Martialis cum in Epistola duodecima libri epigrammaton scripsit, se mittere Romam librum iam non Hispanienſem sed Hispanum. Nam cum superiores libri magna ex parte fuissent Romę conscripti,quia ab homine Hispano Hispanienses poterant appellari. at vero duodecimus:quia in Hispania & ab homine Hispano recte Hispanus dici debuit. Nemo igitur me. Ex superioribus autor concludit se non ambitioſe fecisse: quod opus de rebus leuissimis qualis est grammatice tantæ Principi dedicauerit:cum præsertim ab ipsa per literas fuerit admonitus,vt ꝯdem de rebus scriberet. Neque petulanter.cum grammatice non debeat res parua iudicari.quod multis rationibus confirmat. Ambitioſe.hoc est,quod nos insinuauerimus Regiæ familiaritati,vt honores aut aliquam bonam gratiam aucuparemur,a qua suspitione se purgat cũ dicit se iussum ꝯdem de rebus scripsisse. Petulanter,id est impudenter & procaciter. quod videlicet

Deinde quod cum introductiones nostræ puerorum eruditioni scriptę sint:habãda fuit ratio, vt essent quã simplicissimæ: ne quasi ciborum redundantia stomacho,sic p̃ceptorum varietas illorũ ingenio tumultum faceret.Cum vero iam in literis aliquantulũ progressi sunt,quasi solidior quidam numerosiorque cibus est illis porrigendus; vt nõ modo lac, pulpamentumꝙ deguſtent, verũ etiã ossa neruosꝙ possint obrodere. Quare non tam rudibus, nouitiisꝙ rei literariæ professoribus: quã cum prouectis, vel potius cum magistris ipsis sermo mihi in his commentariis habendus est. Tuæ vero Celsitudini extremum hunc artis Grammaticæ laborem meum dedicandi illa ratio maxime fuit: quod nemo est,qui non intelligat,quanti ęsit tibi curę rẽ publicam hanc Hispanam cum ęteris in rebus:tũ vel pręcipue in re literaria quã florentissimam efficere. Quanta diligentia dulcissimos liberos tuos in hac disciplina erudiendos curaueris. Quam tibi sit iucundum quod non modo adolescentes nobilissimi,qui sunt tuo ministerio dedicati: verumetiam reliqui omnes omniũ ætatum atꝙ ordinum homines dent operam vel pręcipuam literis:quas ãte hac quasi nimis delicatas atꝙ animorũ eneruatrices oderant. Quodꝙ alter sexus de se iam pręstat,quod viri ante hac votis omnibus vix audebant exoptare. Nam quid ego referam quas ad me literas ab hinc septenniũ celsitudo tua dedit? Quas prętera mihi Archiepiscopus Illiberritanus ex tuis verbis atꝙ sententia reddẽdas curauit:vt introductiões meas,quas de sermone Latino ędideram:e regione versuũ Hispanienses faceremus? Nemo igitur me ęquus iudex ãbitioſe atꝙ petulanter feciſſe iudicabit,ꝙ leuissimis de rebus scribens vigilias meas ausus sũ magestati regię dedicare; cũ pręsertim quic;d

illepidum fuerit donum, quod est de rebus leuissimis & paruí pretí: quod tamen excusatur ostendendo rei literariæ dignitatem. Ille inquit: Quintilianus est: qui oratoriarum institutionū libro primo hoc scribit. An vero est qui. Necessitatem simul & dignitatem huius artis ostendit. Sermo continetur. nam hoc præstat ars, vt sermoni vitium aliquod irrepere non possit. Sacramenta. .i. mysteria & sacra secreta. Quasi depositum. hoc ex Quintiliano quoque deductum est, qui de literis scribens ait. Hic est vsus literarum, vt custodiant voces, & velut depositum reddant legentibus: nam depositum per sancte seruandum: & cum reposcitur summa fide reddendum est. Coagmentata. coniuncta & conglutinata. Nec ab alijs. nam in hoc eius dignitas ostenditur, qđ ab alijs omnibus est absoluta, cū reliquæ sine illa consistere non possint. Nā oro te. Necessitatem huius artis demōstrat, q nulla vitę pars illius officio vacare potest: cum reliquæ omnes raro in vsum veniāt. Quotam. interrogatiue. quasi dicat minimam: quia raro de illis fit sermo, cum sine hac nec momento, vt sic dixerim, temporis esse possimus. De numeris. quod est arithmeticæ opus. De magnitudinibus. quod est geometriæ. De vocum ratione. de quibus est musica. Astrorum. de quibus est astrologia. De moribus. quod ad ethicen pertinet. De rerum natura. quod ad phisicen pertinet. De re diuina. quæ dicitur Græce theologia. Ita præsto est. .i. præsens. Vt si quid legas. hic locꝰ ex prooemio Ciceronis in libros de officijs translatus est. Nulla, inquit, vitę pars neque publicis, neque priuatis, neq forensibus, neque domesticis in rebus, neque si tecum agas quid, neque si cum altero contrahas: vacare officio potest. Fabius. M. Fabius Quintilianꝰ, qui oratoriarū institutionum libro .i. hoc scribit. Iucunda senibus. quia etiam citra necessitatem, altissimam quoque eruditionē exercere potest. Dulcis secretorū comes. quia per illam dulces curas, cogitationesque nostras literis mandamus. Cuius amor. i. voluptas quæ ex illa percipitur: nō terminatur dum in scholis versamur, sed morte sola. Et quisquā est. ad præfationis epilogum accedit. A communi sensu. non quemadmodum phyſici qui potētiam illam superiorem quinque sensibus, communem sensum appellant. Sed vt Cicero pro eo in quo plerique omnes sapiētes conueniunt. Sic Quintilianus in primo: sensum ipsum, qui cōmunis dicitur, vbi discet, cum se a congressu segregarit. Seneca in epistolis: hoc philosophia promittit sensum communem & humanitatem. Horatius. communi plane sensu careret. Tenuem atque ieiunam. id est aridā & sterilem. Maximis principibus vt Iulius pollux ad Commodū Cæsarem de vocabulis atq; arte grāmatica. Duces Imperatoresq; vt Cęsar qui de analogia libros scripsit. Compertissima .i. certa & explorata. Alio in loco. in repetitione secūda, in qua de literis disputauimus.

illud est, quod elaboramus, tuis auspicijs, tuoq; imperio simus aggressi: neq;, vt ille inquit, existimari parua debeant, sine quibus magna constare non possunt. An vero est, qui paruam audeat artem illam appellare, qua sermo latinus cōtinetur: in quo religionis nostrę imprimis sacramenta quasi depositum quoddam fidelissime seruantur: Quę cum reliquis omnibus disciplinis ita est coagmētata, vt hęc ab alijs facile secerni: illę vero ab hac quemadmodū disiungantur, nec intelligi vllo modo possit. Nam oro te atq; per Deum immortalē obtestor, quotam sibi vitæ nostrę partem reliquæ omnes disciplinæ vendicant: Quoties in eum sermonem incidimus: vt de numeris magnitudinibusq; quoties vt de vocum astrorumq; ratione? quoties vt de moribus: rerūq; natura? quoties vt de medicina, deq; ciuilis & pontificij iuris scientia? quoties vt de religione atq; de re diuina disputemus? At vero grammatice omni in loco, omnique tempore ita præsto est: vt si quid legas, si quid scribas, si cū alio loquaris, si denique tecum ipse quid cogites, sine illa efficere nullo modo possis.

Atq;, vt de illa Fabius verissime scripsit, necessaria est pueris: iucunda senibus: dulcis secretorum comes: & cuius amor, vt idem autor scribit, nō scholarum temporibus: sed vita terminatur, Et quisq; est adeo stipidus, & a cōi sēsu alienus, qui audeat hāc artē tenuē atq; ieiunā appellare: & indignā, cuius libri Augustę nostrę debuerint dicari: cum videamus nō modo viros sūmo ingenio singularique doctrina preditos, huius disciplinę opera maximis principib⁹ dedicasse: verū etiā duces ipsos imperatoresq; in media totius orbis terrarū administratione occupatos volumina ijsdē de rebus scripta reliquisse? Sed ego demēs, qui de re iam pridē Celsitudini tuę conpertissima pluribus disputē. Illud modo tantū hic dicā, qđ alio in loco magna scholasticorū frequētia testat⁹ sum, tuū atq; dulcissimi coniugis tui Præsidium implorans. Vos, inquam, clarissimi atq; inuictissimi principes: quorū ductu auspicijsq; totius Hispanię membra dissipata in vnum ppe corpus redierē: curate obsecro ne fœlicitati, quam nostro sęculo dedistis, hoc vnum latini sermonis ornamētum desit amplissimum,

SVPPOSITVM DE AVTORIBVS GRAMMATICÆ latinæ In quo doctissimus quisq; consentit,

SED QVIA NOSTRI SAECVLI SCRIPTORIBVVS eatenus fides adhibenda est: quatenus ea, que nobis afferunt, ratione probauerint: nemoq; est adeo imperitus, qui iam non intelligat antiquis autoribus ideo assentiendū esse, quia sic loquuti sunt: Iunioribus vero quia, quod nobis persuadere volunt, illorum autoritate freti probare contendunt; necessarium esse duxi hoc in loco demonstrare quantum fidei scriptorum cuiq; sit habendum. Neq; enim omnibus illis passim atque indifferenter credere debemus: sed illis duntaxat, qui floruerunt intra ducentos circiter quinquaginta annos ab ortu Ciceronis ad Antoninū Pium, hoc est, ante Christianum natalem annis cētum, ad centessimum quinquagesimum: ex quo salutem Christianam numeramus. Nam & latinus sermo, quemadmodum & cætera mortalia, aliquando incœpit, habuitq; suā infantiā, in q̄ vir q̄cq̄ effari potuit. Sic loquuti sūt Aborigines primū cū Faunis Vatibusq;. Sic deinceps Latini & Albani. Sic postea Romani ad annum quartūdecimū, supra quingētesimū ab vrbe cōdita: quo Liuius Liuij Salinatoris libertus fabulā primus latinis scribere ausus edidit. Hūc sequuti sūt ex poetis Ennius, Neuius, Plautus, Cecilius, Terētius, Pacuuius, Lucilius, Actius, Turpilius, Affranius, Tintinnius, Lucius, Laberius Pōponius. Ex Oratoribus, Cæthegus, Cato, Sex. Aelius, Gallus, Scipiones, Nasica & duo Aphricani, Gracchi pater & duo filij, Lælius, aliiq; cōplures: quos Cicero in libro de claris oratoribus ad sua vsq; tēpora cōmemorat. Ex iure cōsultis, Papirius Appij duo, Coruncanus, Atilius, Manilius, Brutus, Rutilius, Virginius, Antipater, L. Crassus, Q. Mutius, Lucillius, Iuuentius. Fuerit atq; hæc latini sermonis pueritia: in qua multa q̄dem emēdate atq; diligēter: plæraq; tamē nimis antique duriterq; dicta sunt. At vero illius iuuēta, in qua & lacertos mouere & vires suas ostētare cœpit, cū Cicerone orta est, cœpitq; cū Cæsare Hadriano cōsenescere. Hac ętate fuerūt autores illi, qui latinā linguam locupletarūt: quos q; imitandos esse dicimus. Ex poetis Catullus, Varro, Lucretius, Vergilius, Horatius, Manilius, Tibullus, Propertius, Ouidius, Germanicus, Auienus, Macer, Persius, Seneca, Lucanus, Valerius Flacus, Silius Italicus, Martialis, Iuuenalis, Papinius. Ex Oratoribus, variarūq; rerū scriptoribus Cicero, Cęsar, Brutus, Seruius Sulpitius, Pollio, M. Varro, Nigidius, Cato vticēsis, Cęlius, Vitruuius, Columela, Celsus, Iginius, Pedianus, Festus, Marcellus, Mela, Apicius, vterq; Seneca, vterq; Plinius, Quintilianus. Ex Historicis vero, Salustius, Nepos, Liuius, Valerius Maximus, Feneſtella, Solinus, Iustinus Tranquillus, Tacitus, Curtius, Florus, Aemilius. Ex iure cōsultis, Alphenus, Offilius, Aufidius, Namusa, Flauius, Proculus, Antistius, Gellius, Trebatius, Cassellius, Tubero, Capito, Casius, Sabini duo, Labeones tres, Nerua pater & filius, Pegasus, Iabolenus, Celsus, Neratius, Alburnus, Iulianus. Post Hadrianū cœpit in dies latinus sermo lāguere, & quodā quasi senio cōtabescere, qd' nimis factū est sub aduentū Gotthorū in Italiā, regnūq; Lōgobardorū ad fatalē illā totius humani gn̄is pestē Mahumeteā: q̄ cū oībus ingenuis & bonis artibus sermonē quoq; latinū intercepit. Hāc igit̄ recte dixerimus latinæ linguæ senectutē: q̄ cū annos ppe q̄dringentos quinquaginta ægre spiritū duxisset: tādē cū imperio ppli Romani extincta est. Hoc tēporū interuallo pauci admodū reperiūtur autōres tollerabiles illi quidē, sed qui nullo modo cū superioribus debeā cōparari. Ex Poetis & Grāmaticis aliarumq; rerū scriptoribus, Ausonius; Claudianus, Serenus, Diomedes, Phocas, Gellius, Macrobius, Acrō, Porphyrion, Victorinus, Donatus, Sergius, Seruius, Priscianus, Apuleius Socraticus, Apuleius grāmaticus, Vegetius, Frontinus. Ex Historicis, Spartianus, Capitolinus, Trebelius, Lāpridius, Volcatius, Vopiscus, Eutropius, Damasus, Orosius. Ex iure cōsultis, Arrianus, Aphricanus, Arcadius, Caius Calistratus, Florent. Largus, Hermogenianus, Martianus, Modestinus, Marcellus, Mela, Papinianus, Paulus, Scęuola, Tryphonius, Venuleius, Vlpianus. Ex iis qui pro religione nostra scripserunt, Tertullianus, Iuuencus, Cyprianus, Lactātius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Ruffinus, Sedulius, Licinius, Prudētius, Sidonius, Boetius, Cassiodorus, Gregorius, Isidorus, Prosper. Qui sequuntur, quod ad latini sermonis rationem attinet, nec digni quidem sunt, quorum meminisse debeamus. Qui autores cum sint in triplici temporum diuersitate positi; illorum tantum autoritate nitemur, qui fuerunt medij.

¶ Prima nominis declinatio. Cap. I.

Nominatiuo hæc musa.
Genitiuo musæ.
Datiuo musę.
Accusatiuo musam.
Vocatiuo o musa.
Ablatiuo a musa.
Plurali Nominatiuo musæ.
Genitiuo musarum.
Datiuo musis.
Accusatiuo musas.
Vocatiuo o musæ.
Ablatiuo a musis.

¶ Secunda declinatio.

¶ Nominatiuo hic dominus.
Genitiuo domini.
Datiuo domino.
Accusatiuo dominum.
Vocatiuo o domine.
Ablatiuo a domino.
Plurali Nominatiuo domini.
Genitiuo dominorum.
Datiuo dominis.
Accusatiuo dominos.
Vocatiuo o domini.
Ablatiuo a dominis.
¶ Nominatiuo hoc templum.
Genitiuo templi.
Datiuo templo.
Accusatiuo templum.
Vocatiuo o templum.
Ablatiuo a templo.
Plurali nominatiuo templa.
Genitiuo templorum.
Datiuo templis.
Accusatiuo templa.
Vocatiuo o templa.
Ablatiuo a templis.

¶ Tertia declinatio.

¶ Nominatiuo hic sermo.
Genitiuo sermonis.
Datiuo sermoni.
Accusatiuo sermonem.
Vocatiuo o sermo.
Ablatiuo a sermone.
Plurali Nominatiuo sermones.
Genitiuo sermonum.
Datiuo sermonibus.
Accusatiuo sermones.
Vocatiuo o sermones.
Ablatiuo a sermonibus.
¶ Nominatiuo hoc tempus.
Genitiuo temporis.
Datiuo tempori.
Accusatiuo tempus.
Vocatiuo o tempus.
Ablatiuo a tempore.
Plurali Nominatiuo tempora.
Genitiuo temporum.
Datiuo temporibus.
Accusatiuo tempora.
Vocatiuo o tempora.
Ablatiuo a temporibus.

¶ Quarta declinatio.

¶ Nominatiuo hic sensus.
Genitiuo sensus.
Datiuo sensui.
Accusatiuo sensum.
Vocatiuo o sensus.
Ablatiuo a sensu.
Plurali Nominatiuo sensus.
Genitiuo sensuum.
Datiuo sensibus.
Accusatiuo sensus.
Vocatiuo o sensus.
Ablatiuo a sensibus.
¶ Nominatiuo hoc veru.
Genitiuo veru.
Datiuo veru.
Accusatiuo veru.
Vocatiuo o veru.
Ablatiuo a veru.
Plurali. Ntō verua.
Genitiuo veruum.
Datiuo verubus.
Accusatiuo verua.
Vocatiuo o verua.
Ablatiuo a verubus.

¶ Quinta declinatio.

¶ Nominatiuo hic dies.
Genitiuo diei.
Datiuo diei.
Accusatiuo diem.
Vocatiuo o dies.
Ablatiuo a die.
Plurali Nominatiuo dies.
Genitiuo dierum.
Datiuo diebus.
Accusatiuo dies.
Vocatiuo o dies.
Ablatiuo a diebus.

¶ Adiectiua Primę & Secundę

Nominatiuo bonus bona bonum.
Genitiuo boni bonę boni.
Datiuo bono bonæ bono.
Accusatiuo bonū bonā bonum.
Vocatiuo o bone bona bonum.
Ablatiuo a bono bona bono.
Plurali. Nominatiuo boni bonę bona.
Gtō bonorum bonarum bonorum.
Datiuo bonis.
Accusatiuo bonos bonas bona.
Vocatiuo ō boni bonę bona.
Ablatiuo a bonis.

¶ Adiectiua Tertię.

¶ Nominatiuo hic & hæc & hoc prudens.
Genitiuo prudentis.

Datiuo prudenti.
Accusatiuo prudentem & prudens.
Vocatiuo o prudens.
Ablatiuo a prudente vel prudenti.
Plurali. Ntō prudētes & prudentia.
Gtō prudentum vel prudentium.
Datiuo prudentibus.
Accusatiuo prudentes & prudentia.
Vocatiuo o prudentes & prudentia
Ablatiuo a prudentibus.
Ntō. hic & hęc breuis & hoc breue.
Genitiuo breuis.
Datiuo breui.
Accusatiuo breuem & breue
Vocatiuo o breuis & breue
Ablatiuo a breui.
Plurali. Ntō breues & breuia.
Genitiuo breuium.
Datiuo breuibus.
Accusatiuo breues & breuia.
Vocatiuo o breues & breuia.
Ablatiuo a breuibus.
¶ Ntō hic & hæc breuior & hoc breuius.
Genitiuo breuioris.
Datiuo breuiori.
Accusatiuo breuiorem & breuius.
Vocatiuo o breuior & breuius.
Ablatiuo a breuiore vel breuiori.
Plurali. Ntō breuiores & breuiora.
Genitiuo breuiorum.
Datiuo breuioribus.
Actō breuiores & breuiora.
Vctō o breuiores & breuiora.
Ablatiuo a breuioribus.
Ntō hic acer hæc acris hoc acre.
Genitiuo acris.
Datiuo acri.
Actō acrem & acre.
Vocatiuo o acer acris & acre.
Ablatiuo ab acri.
Plurali nominatiuo acres & acria.
Genitiuo acrium.
Datiuo acribus.
Accusatiuo acres & acria.
Vocatiuo o acres & acria.
Ablatiuo ab acribus.

¶ Irregularia.

¶ Nominatiuo hæc domus.
Genitiuo domi vel domus.
Datiuo domui.
Accusatiuo domum.
Vocatiuo o domus.
Ablatiuo a domo.
Plurali Nominatiuo domus.
Genitiuo domorum vel domuum.
Datiuo domibus.
Accusatiuo domos, vel domus.
Vocatiuo o domus.
Ablatiuo a domibus.

¶ Plurali Nominatiuo duo duæ duo.
Genitiuo duorum duarum duorum.
Datiuo duobus duabus duobus.
Accusatiuo duos vel duo duas duo.
Vocatiuo o duo duæ duo.
Ablatiuo a duobus duabus duobus.
Plurali Nominatiuo ambo ambæ ambo.
Genitiuo amborum ambarum amborum.
Datiuo ambobus ambabus ambobus.
Accusatiuo ambos vel ambo ambas ambo.
Vocatiuo o ambo ambæ ambo.
Ablatiuo ab ambobus ambabus ambobus.
¶ Nominatiuo hoc plus.
Genitiuo pluris.
Datiuo pluri.
Accusatiuo plus.
Vocatiuo o plus.
Ablatiuo a pluri.
Plurali nominatiuo plures & plura.
Genitiuo plurium.
Datiuo pluribus.
Accusatiuo plures & plura.
Vocatiuo o plures & plura.
Ablatiuo a pluribus.

¶ Pronominis prima declinatio. Cap. I.

¶ Nominatiuo ego.
Genitiuo mei.
Datiuo mihi vel mi.
Accusatiuo me.
Ablatiuo a me.
Plurali nominatiuo nos.
Genitiuo nostrum vel nostri.
Datiuo nobis.
Accusatiuo nos.
Ablatiuo a nobis.
¶ Nominatiuo tu.
Genitiuo tui.
Datiuo tibi.
Accusatiuo te.
Vocatiuo o tu.
Ablatiuo a te.
Plurali Nominatiuo vos.
Genitiuo vestrum vel vestri.
Datiuo vobis.
Accusatiuo vos.
Vocatiuo o vos
Ablatiuo a vobis.
¶ Genitiuo sui.
Datiuo sibi.
Accusatiuo se.
Ablatiuo a se.
Plurali Genitiuo sui.
Datiuo sibi.
Accusatiuo se.
Ablatiuo a se.

¶ Secunda pronominis declinatio.

¶ Nominatiuo hic hæc hoc.
Genitiuo huius.

Vtraq; quod pronomina sint duplicia sunt autem saxcu plicia i demonstratiua ut ego tu ille iste hic 2 relatiua ut is. ea. id. ipse a. um. et aliquando hic 3 reciproca ut ō. sui. suus. a. um 4 possessiua ut meus tuus suus noster uester 5 gentilia ut nostras uestras 6ta antecedentia quotiesq; pronomina pronuntiu in oratione hoc antecedentis ut tu qui jaces dormis, —

Datiuo huic
Accusatiuo hunc hanc hoc.
Ablatiuo ab hoc hac hoc.
Plurali Nominatiuo hi hę hæc.
Genitiuo horum harum horum.
Datiuo his.
Accusatiuo hos has hæc.
Ablatiuo ab his.
¶ Nominatiuo iste ista istud.
Genitiuo istius.
Datiuo isti.
Accusatiuo istum istam istud.
Ablatiuo ab isto ista isto.
Plurali nominatiuo isti iste ista.
Genitiuo istorum istarum istorum.
Datiuo istis.
Accusatiuo istos istas ista.
Ablatiuo ab istis.
¶ Nominatiuo ille illa illud.
Genitiuo illius.
Datiuo illi.
Accusatiuo illum illam illud.
Ablatiuo ab illo illa illo.
Plurali Nominatiuo illi ille illa.
Genitiuo illorum illarum illorum.
Datiuo illis.
Accusatiuo illos illas illa.
Ablatiuo ab illis.
¶ Nominatiuo ipse ipsa ipsum.
Genitiuo ipsius.
Datiuo ipsi.
Accusatiuo ipsum ipsam ipsum.
Ablatiuo ab ipso ipsa ipso.
Plurali Nominatiuo ipsi ipsæ ipsa.
Genitiuo ipsorum ipsarum ipsorum.
Datiuo ipsis.
Accusatiuo ipsos ipsas ipsa.
Ablatiuo ab ipsis.
¶ Nominatiuo is ea id.
Genitiuo eius.
Datiuo ei.
Accusatiuo eum eam id.
Ablatiuo ab eo ea eo.
Plurali Nominatiuo ei vel ii eæ ea.
Genitiuo eorum earum eorum.
Datiuo eis vel iis.
Accusatiuo eos eas ea.
Ablatiuo ab eis vel iis.

¶ Tertia pronominis declinatio.

¶ Nominatiuo meus mea meum.
Genitiuo mei meę mei.
Datiuo meo meæ meo.
Accusatiuo meum meam meum.
Vocatiuo o mi mea meum.
Ablatiuo a meo mea meo.
Plurali Nominatiuo mei meę mea.
Genitiuo meorum mearum meorum.
Datiuo meis.
Accusatiuo meos meas mea.
Vocatiuo o mei meæ mea.
Ablatiuo a meis.
Nominatiuo tuus tua tuum.
Vocatiuo caret.
Nominatiuo suus sua suum.
Vocatiuo caret.
Nominatiuo noster nostra nostrum.
Vocatiuo o noster nostra nostrum.
Nominatiuo vester vestra vestrum.
Vocatiuo caret.

¶ Quarta pronominis declinatio.

¶ Nominatiuo hic & hæc & hoc nostras.
Genitiuo nostratis.
Datiuo nostrati.
Accusatiuo nostratem & nostras.
Vocatiuo o nostras.
Ablatiuo a nostrati.
Plurali nominatiuo nostrates & nostratis.
Genitiuo nostratium.
Datiuo nostratibus
Accusatiuo nostrates & nostratia.
Vocatiuo o nostrates & nostratia.
Ablatiuo a nostratibus.
¶ Nominatiuo hic & hæc & hoc vestras.
Vocatiuo caret.

¶ Nomina per secundam declinationem pronominis declinata. Cap. III.

Nominatiuo vnus vna vnum. vnius vni.
Nominatiuo nullus nulla nullum. nullius nulli.
Nominatiuo solus sola solum. solius soli.
Nominatiuo totus tota totum. totius toti.
Nominatiuo alius alia aliud. Genitiuo alius. Iali.
Datiuo ali.
Nominatiuo alter altera alterum.
alterius alteri.
Nominatiuo vter vtra vtrum. vtrius vtri.
Nominatiuo neuter neutra neutrum.
neutrius neutri.
Nominatiuo vterq; vtraq; vtrumq;
vtriusq; vtriq;.
Nominatiuo quis vel quiquæ quod. vel quid.
Genitiuo cuius.
Datiuo cui.
Accusatiuo quem quam quod vel quid.
Ablatiuo a quo qua quo.
vel qui.
Plurali. Nominatiuo qui quæ quæ.
Genitiuo quorum quarum quorum.
Datiuo quis, vel quibus.
Accusatiuo quos quas quæ.
Ablatiuo à quis vel a quibus.

¶ Composita à quis vel qui.

Quisq;,quęq;,quodq; vel quidq;. Cuiusq;.
Quisquis.quicquid in nominatiuo & accusatiuo tantum.
Quisnam,quænam,quodnam,vel quidnam.Cuiusnam.
Quispiam,quępiam,quodpiam,vel quidpiam.Cuiuspiam.
Quisquam,quęquam,quodquam, vel quidquam.Cuiusquam.
Quisputas,quęputas,quodputas,vel quidputas.Cuiusputas.
Quicunq;,quęcunq;,quodcunq;.vel quidcunq;.Cuiuscunq;.
Quidam,quædam,quoddam,vel quiddam.Cuiusdam.
Quilibet,quęlibet,quodlibet,vel quidlibet.Cuiuslibet.
Quiuis,quæuis,quoduis vel quiduis.Cuiusuis.
Aliquis,aliqua,aliquod vel aliquid. Alicuius.
Ecquis,ecqua,ecquod vel ecquid. Eccuius.
Nequis,nequa,nequod vel nequid. Necuius.
Nunquis,nunqua,nunquod vel nunquid. Nuncuius.
Siquis,siqua,siquod vel siquid. Sicuius.
Vnusquisq;,vnaquęq;,vnumquodq; vel vnumquidq;.

inter aliquis et quidam hoc est differentia aliquis de incerta re dicitur quidam uero de certa re ut aliquis uestrum susceperit mihi casum nunc ignoramus quis susceperit, dum dicimus quidam uestrum susceperit mihi casum iam scimus quis susceperit

¶ DE CONIVGATIONE. CAP. V.

In coniugatione verborum explicanda visum est quædam tempora adiscere: ductiq; sumus ad idfaciendum tum antiquorum autoritate, tum ratione, tum etiam necessitate. Adiecimus inquam in indicatiuo alterum futurum in voce simile futuri subiunctiui. Imperatiuo in vtroq; tempore adiecimus voces alteras similes futuro optatiui, alteras similes præterito aut futuro subiunctiui. Optatiuo præterea adiecimus duo tempora. Infinitiuo futurum proprium vltra duo illa circũloquia quæ vulgo habẽtur. Quod si quis dixerit frustra hæc tempora fuisse adiecta, cum ad aliorum modorum tempora reduci possint: frustra igitur futurum optatiui ponimus, quia similis est in voce præsenti subiunctiui. Frustra quasdam imperatiui personas, cum similes sint eiusdem subiunctiui partibus personis. Non igitur per voces distinguntur tempora atq; modi verborum, sed ratione significationis quemadmodũ in dictionibus per casus declinatis: casus & numeri non vocibus, sed significationibus distinguntur: alioqui nominatiuus & vocatiuus idem essent casus, quia plerũq; similiter desinũt: ablatiuus & septimus casus vtriusq; numeri, datiuus quoq; & ablatiuus plurales, quia semper eodem modo terminãtur. Quod si multo commodius est verborum qualitates cum suis temporibus distincte poni: etiam si aliquod interim addiscentibus dispendium fuerit, quam omnia miscere atq; inculcare, id quod Ioannes Pastrana fecit confundendo modos cum temporibus: consulamus boni, atq; patiamur hanc tantulam moram, quę sit nobis postea magnam allatura vtilitatem. Adiecimus inquam in indicatiuo tempus futurum quod perfectum dicimus: quoniam alterũ est, quod in vsu frequentiori imperfectum dici oportet. Nam qui dicit ego amabo vxorem: nihil aliud designat, quam futurum esse tempus in quo vxorem amare inchoabit, quemadmodum qui dicit amo & amabam. Qui vero dicit amauero, non minus impositurum esse finem vxoris amandæ significat, quam is, qui dicit ego amaui, & ego amaueram. Et ne pro libidine nostra hoc dixisse videamur, attulimus M. Varronis verba ex secundo de analogia libro. Quędam, inquit, sunt tempora imperfecta, vt à disco, discebã, discã: quædã vero perfecta, vt didici, didicerã, didicero. Videsne inter tẽpora voces q; indicatiui modi a Varrone positũ didicero in futuro pfecto, qđ est simile futuro subiunctiui modi? Quare si qs dixerit cũ didicero Bucolica Vergilij cessabo a labore, subiunctiuus est. Quod si dixerit, intra decem dies didicero Bucolica Vergilij, indicatiuus est. Et quemadmodum aliubi diximus plusquã perfectum indicatiui modi poni pro præterito perfecto, si non ad aliud præteritum referatur: id nunc dicimus de futuro perfecto: vt eius manifesta significatio appareat, indigere altero futuro ad quod referatur. Vt Cicero in epistolis ad Appium. Etsi cum tu in prouinciam veneris ego annuum munus confecero, ideest a me confectũ erit. Imperatiui quoq; modi secundis personis præsentis temporis vtriusq; numeri voces futuri optatiui earundem personarum similes adiecimus, vt ama velames, amate vel ametis. Terentius in Heauton. Solicitudinem istam, quę te excruciat, omittas, quod tantum significat quantum omitte. Horatius. iij. carmi. Permeos fines & aprica rura lenis incedas. abeasq; in paruis æquus alumnis, quod valet incede, & abi. Iam cum negatione prohibendo frequens est hic dicẽdi modus, vt ne neges, ne facias, ne dicas pro ne nega, ne fac, ne dic. Nam prohibitiuus modus ad imperatiuum refertur: quod prohibere quodammodo est imperare. Sed & alias significationes hic modus habet. Est enim & precatiuus. Verg. Parce pio generi, & proprius res aspice nostras. Est & exhortatiuus, vt o iuuenes rectis succedite nr̃is. Est & cõcessiuus, vt: I, seq̃re Italiã vẽtis, pete regna p vndas. Et est execratiuus. vt Iuu. ite qb9 grata est picta lupa barbara mitra. In futuro vero imperatiui cur oẽs voces p̃teriti pfecti siue futuri subiũctiui, p̃terquã primę p̃sonæ singularis, addiderim9, res ipsa nos admonuit: nã uoces illæ p modũ ĩperãdi frequẽt

reperiuntur. Cicero in secundo de Oratore. tu quemadmodū his satisfacias, videris. Iuu. greculuse furiens in cœlum iusseris, ibit. Per. dixeris hæc intervaricosos centuriones. Et illud eiusdem: Verterit hunc dominus: momento turbinis exit Marcus dama. nec est necesse suppleri coniugationem, vt ad modum subiunctiuum huiusmodi constructiones referantur. Iam vero illa ex euangelio: tu videris & vos videritis, satis liquet ad huiusmodi tempus pertinere: quāquam apud græcos loca illa futuri sunt indicatiui. Cum particula negatiua frequentius hæc constructio reperitur. Vergilius in tertio Aenei. Hic tibi nequa more fuerint dispendia tanti Horatius in epistolis. Mamcipis locuplex, egetæris Cappadocum rex: ne fueris hic tu. Plautus in Epidico: Vbi voles pater esse, ibi esto, vbi nolis, ne fueris pater. Quæ voces non magis subiunctiui sunt, quā illę, quas futuro perfecto indicatiui tribuimus: cū non voces sed significationum diuersitas faciat distinctos modos. Optatiui modi præteritum perfectum extricauimus a presenti, propterea quod in sermone Hispano vtrumq; tempus sub eadem voce diuersos habet sensus. Tempus præteritum perfectum subiunctiui præterito adiecimus similе. ducti tum Diomedis autoritate, tum etiam ratione significationis, quæ in vsu frequēter reperitur. Vergilius sexto Aeneidos. Hac Troianatenus fuerit fortuna sequuta, & Lucanus in secundo. Sed cōditor arcis finxerit ista Tages. Cicero in libello de fato. Posidonius pace magistri dixerim, quædam commisci videtur, quam quam hic dicendi modus magis videatur futuri temporis huiusmodi, quam pręteriti. Est quoq; figura loquēdi cum officium pretermissum fuisse a nobis, aut a b aliis conquerimur, quę loquutio ad hunc modum referri potest, qualis est illa apud Terentium in Andria. hem prædiceres. Idem in Heauton. fortasse iniquior erat, patetur. Idem in Phormione. sumeret vel fœnore. Vergilius quarto Aeneidos. Faces in castra tulisse, implesseq; foros flammis: natūq; patrēq; cū genere extinxē, memet super ipsa fata dedissem. Idē in eodē. eadem me ad fata vocasses. Idem ambas ferro dolor, atq; eadem hora tulisset. Subiunctiuus cum ab eo dicatur, quod aliud verbum sibi adiungi desideret, idq; nisi per coniunctionem fieri non possit, nō omnes coniugationes omnibus temporibus conueniunt, sed quædam quibusdam. Sed ideo hæc coniunctio cum in verbo subiunctiuo præponitur, quia plerisq; huiusmodi temporibus aptari potest. Illud tamen aduertendum subiunctiui tempora nō esse satis explicita. nam & presens magis significat futurum aut instans, quam tempus presens. vt si dixeris venio vt legam. lego vt intelligam. Præteritum quoq; imperfectum nonnunquam in tempore præsenti rem fieri significat. vt Vergilius sexto Aeneidos. Si nunc foret illa iumenta. Idem in Bucolicis. Nec tuus hic Mœris, nec viueret ipse Menalcas. Futurum quoq; tempus aliquando significat. vt Vergilius. Tyrias olim qui verteret arces. Idem, qui mare qui terras omni ditione tenerent. Præteritum quoq; perfectum plerūq; sensum habet futuri. vt Terentius in Andria. Si inde te eximerim, ego pro te molam. Idem in eodem. Certe si rescierim, atq; in vsu frequenti est, ut sic dixerim, cum aliquid impropric, aut barbare loquimur. Quare non sine causa Gellius in ambiguo reliquit, an eiusmodi voces pręteriti an futuri subiunctiui essent. Est & alia subiunctiui significatio per modum concedendi, quę quidem verbi qualitas ab aliis modis distinguenda fuit: vt essent modi sex. Cicero in Academicis. sed fuerint illa vetera, si vultis illa cognita. Idem in secundo de finibus. Sed esto fecerit, si ita vis. Vergilius quarto Aeneidos. Verum anceps pugnę fuerat fortuna, fuisset. In futuro quoq; reperitur hic modus. vt Cicero in Academicis. Age restitero Peripateticis: sustinuero Epicureos, & per alterum futurum simile pręterito. Vergilius secundo Georgicorum. Haud alios prima nascentis origine mundi illuxisse dies, aut mue habuisse tenorem, crediderim. Idem in eodem. Non ego te mensis & dijs acceptа secundis transierim Rhodia.

tempus est? vicissitudo rerum triforme mutabilitate comprehensio. scandum philosophos. hos est mensura motus alicuius mobilis.

¶De coniugatione huius verbi irregularis sum. Cap. IIII.

SVm. Es. Fui. Esse. Ens. Futurus.

indicatiuus modus est? quo aliquid fieri indicamus.

¶Indicatiuo modo.

Tempore pręsenti. Sum. es. est. Sumus. estis. sunt.
Pręterito imperfecto. Eram. eras. erat. Eramus. eratis. erant.
Pręterito persecto. Fui. fuisti. fuit. Fuimus. fuistis. fuerunt vel fuere.
Pręterito plusquam perfecto. Fueram. fueras. fuerat. Fueramus. fueratis. fuerant.
Futuro imperfecto. Ero. eris. erit. Erimus. eritis. erunt.
Futuro perfecto. Fuero. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.

¶Imperatiuo modo.

Imperatiuus est? quo imperamus vel prohibemus, vel exortamur, aut permittimus aliquid fieri.

¶Tempore præsenti. Es, vel fis sit. Simus. este vel sitis. sint.
Futuro. Esto vel fueris. esto vel fuerit. Fuerimus. estote vel fueritis. sunto vel fuerint.

¶Optatiuo modo.

optatiuus est? quo aliquid optamus fieri.

Tempore præsenti. Vtinam Essem. esses. esset. Essemus essetis. essent.
Præterito imperfecto. Vtinam Essem. esses. esset. Essemus. essetis. essent.
Præterito perfecto. Vtinam Fuerim. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis fuerint.
¶Præterito plusq; perfecto. Vtinam Fuissem. fuisses. fuisset. Fuissemus. fuissetis. fuissent.
Futuro. Vtinam Sim. sis. sit. Simus. sitis. sint.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti. Cum Sim. sis. sit. Simus. sitis sint.
Præterito imperfecto. Cum Essem. esses. esset. Essemus. essetis. essent.
Præterito perfecto. Cum Fuerim. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.
Præterito pluſquam perfecto. Cum Fuiſſem. fuiſſes. fuiſſet. Fuiſſemus. fuiſſetis. fuiſſent.
Futuro. Cum Fuero. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præsenti. Esse. Præterito Fuisse. Futuro. Fore vel futurum.

SVm. es. fui. Hoc verbum ideo præpoſuimus aliis verbis regularibus, quia neceſſariũ fuit ad circumloquia verborum paſſiuorum aut paſſiuam vocem habentium declinandã. In imperatiuo. es. vel sis poſuimus, quanquã aliàs diximus, sis, non eſſe huiuſmodi vocem ſed, es, tantum. Nã ſi habet, ſit, & ſimus, & ſite, & ſint, cur non habeat & ſis? Et cum Ver. dixit primo æneidos. Sis bonus o fœlixq; tuis: cur magis ſit optaui, ſis, quã deprecatiui, hoc eſt, imperatiui modi? Sed quod de. ſite. dixi, apud antiquiores tantum fuit, vt apud Plautum in Curgulione: Site mihi volentes propiciæ, & in eodem Site cauſa mea Lydi barbari. Suſtulimus vero quod alij perperam poſuerunt, eſſendi. eſſendo. eſſendum: quæ gerundia nuſquam apud latinos reperiri veriſſime ſcripſit valla. Ens vero & ſi latine dici non poſſe Seneca in quadam epiſtola aſſeuerat: poſſuimus tamen illum quia Priſcianus ait apud antiquos fuiſſe, & ab eo compoſita abſens & præſens adhuc extant: & philoſophi neceſſitate coacti vtuntur eo ad exprimendum quod ex græco interpretatur. on, vſa, on. pro hic ens, hæc ens, hoc ens. Futurum quoq; ab alio verbo ſumptum eſt, quod in vſu non extat, hoc eſt fuo fuis, a quo etiã mutuati ſumus prætentum & tempora quæ ab eo formantur. Fore quoq; ab eo quod eſt forem ſumptum eſt pro eo quod futurũ eſt. circũloquiũ videlicet futuri infinitiui modi. Cõpoſita vero ab hoc verbo rationem ſimplicis ſequuntur: niſi quod poſſum a pos & ſum, aliquando recipit. t. mediã vt potes. poteſt. poteſtis. poterã. In imperatiuo poteſte. poteſtote. In præterito & temporibus ab eo formatis. ſ. mutatur in. t. vt potui. In futuro quoq; indicatiui. t. interponitur: vt potero. Et in participio preſentis temporis, vt potens quod magis nomen eſſe videtur. Inuenimus quoq; poſſetur pro poſſet. Quadrigarius apud Marcellum. Cũ nõ poſſetur diſcerni vtrius putaretur victoria. Poteratur pro poterat: Celius apud eũdem. Sine periculo bellum geri poteratur Verg. quoq; libro octauo: Liquido ve poteſtur electro dixit. Proſum quoq; a pro cõpoſitũ ſequenti vocali. d. recipit. Cum prepoſitionibus frequenter componitur his. ſ. ad. ab. de. in. inter. ob. pro. pre. ſuper. vt abſum. adſum. deſum. inſum. interſum. obſum proſum, præſum. ſuperſum. Sed quemadmodum poſſum, accepit. t. pro ſ. ita proſum euphonię deſeruiens accepit. d. quando ſequitur vocalis, vt proderam. prodero. prodeſſem.

¶ Prima coniugatio.

AMo. amas. amaui. amare. Amandi. amando. amandum. Amatum. amatu. Amans. amaturus. Amor. amaris. Amatus. amandus.

¶ Actiua voce Indicatiuo modo.

Tempore preſenti. Amo. amas. amat. Amamus. amatis. amant.
Præterito imperfecto. Amabam. amabas. amabat. Amabamus. amabatis. amabant.
Præterito perfecto. Amaui. amauiſti. amauit. Amauimus. amauiſtis. amauerunt vel amauere.
Preterito pluſquam perfecto. Amaueram. amaueras. amauerat. Amaueramus. amaueratis. amauerant.
Futuro imperfecto. Amabo. amabis. amabit. Amabimus. amabitis. amabunt.
Futuro perfecto. Amauero. amaueris. amauerit. Amauerimus. amaueritis. amauerint.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præſenti. Ama. vel ames. amet. Amemus. amate, vel ametis. ament.
Futuro. Amato vel amaueris. amato vel amauerit. Amemus, vel amauerimus. amatote vel amaueritis. Amãto vel amauerint.

¶ Optatiuo modo.

Tempore preſenti. Vtinam Amarem. amares. amaret. Amaremus. amaretis. amarent.
Præterito imperfecto. Vtinam Amarem. amares. amaret. Amaremus. amaretis. amarent.
Preterito perfecto. Vtinam Amauerim. amaueris. amauerit. Amauerimus. amaueritis. amauerint.
Præterito pluſquam perfecto. Vtinam Amauiſſem. iſſes. iſſet. Amauiſſemus. amauiſſetis. amauiſſent.
Futuro. Vtinam Amem. ames. amet. Amemus. ametis. ament.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præſenti. Cum Amem. ames. amet. Amemus. ametis. ament.
Præterito imperfecto. Cum amarem. amares. amaret. Amaremus. amaretis. amarent.
Præterito perfecto. Cum Amauerim. amaueris. amauerit. Amauerimus. amaueritis. amauerint.
Præterito pluſ. perf. Cum Amauiſſem. iſſes. iſſet. Amauiſſemus. amauiſſetis. amauiſſent.
Futuro. Cum Amauero. amaueris. amauerit. Amauerimus. amaueritis. amauerint.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore preſenti. Amare. preterito. Amauiſſe.
Futuro. Amaturum, vel. amaturum eſſe vel matum ire.

Gerundia.

Futuro imperfecto. Amabitur.
Futuro perfecto. Amatum erit.

¶Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Ametur. Futuro, Amator vel amatum sit.

¶Optatiuo modo.

Tpe pſenti, vtinam Amaretur. preterito imperfecto. Vtinã Amaretur.
Præterito perfecto, vtinam Amatum sit vel fuerit.
Præterito pluſq; perfecto, vtinam Amatum esset vel fuisset. Futuro vtinam Ametur.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti, cum Ametur. Præterito imperfecto, cum Amaretur.
Præterito perfecto, cum Amatum sit vel fuerit. Præterito pluſ. perfecto, cum Amatum esset vel fuisset.
Futuro, cum Amatum erit vel fuerit.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præsenti. Amari, Pręterito. Amatum esse vel fuisse.
Futuro. Amãdum vel Amãdũ esse, vel Amatũ iri. ¶Passiua voce. Indicatiuo modo.
Tempore præsenti. Amor, amaris vel amare, amatur. Amamur, amamini, amantur.
Ptæterito imperfecto. Amabar. amabaris vel amabare. amabatur. Amabamur. amabamini. amabantur.
Pręterito pfecto, Amatus. a. ũ. sum vel fui. Præterito pluſ. perfecto. Amatus. a. ũ. eram vel fueram.
Futuro imperfecto. Amabor. amaberis vl amabere. amabitur. Amabimur. amabim. ni. amabuntur.
Futuro perfecto. Amatus, amata, amatum ero.

¶Imperatiuo modo.

Tpe pſenti. Amare vel ameris. amtur. Amemur. amamini vel amemini. amentur.
Futuro, Amator vel amatus sis. Amator vl amatus sit. Amemur vel amati simus. amaminer vl amati sitis, amãtor vel amati sunt. ¶Optatiuo modo.
Tempore præsenti, vtinam Amarer. amareris. vel ere. amaretur. Amaremur amaremini. amarentur.
Præterito imperfecto, vtinam Amarer, amareris vel. ere. amaretur. Amaremur. amaremini. amarentur.
Præterito pf. vtinã. Amatus. a ũ. sim vel fuerim, Præterito pluſ. pfecto Vtinã Amatus. a. ũ. essem vel fuissem.
Futuro, vtinã Amer. ameris vel. ere, ametur. Amemur. amemini. amentur.

¶Subiunctiuo modo.

Tępore pſenti, cũ Amer. ameris vel amere. ametur. Amemur. amemini. amentur.
Præterito imperfecto, cum Amarer. amareris vel. ere. amaretur. Amaremur. amaremini. amarentur.
Præterito pfe. cũ Amatus. a. ũ. sim vel fuerim, Præterito pluſ. pfecto, cum Amatus. a. um. essem vel fuissem.
Futuro, cũ Amatus. a. ũ. ero vel fuero. ¶Infinitiuo modo.
Tpe præsenti. Amari. Præterito. Amatus. amata. amatũ esse vel fuisse.
Futuro, Amandum vel amandum esse, vel amatum iri. ¶Participia vocis passiuę.
Præteriti, Amatus, amata, amatum. Futuri. Amandus, amanda, amandum.

¶Secunda coniugatio.

DOceo, doces, docui, docere Docendi, docendo, docendum, Doctum, docta, Docens, docturus.
Doceor. doceris, Doctus, docẽdus.

¶Actiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore pręsenti. Doceo. doces. docet. Docemus. docetis, docent.
Præterito imperfecto. Docebam, docebas. docebat. Docebamus, docebatis, docebant.
Pręterito pfecto. Docui, docuisti, docuit. Docuimus docuistis, docuerunt uel docuere.
Pręterito pluſ. pf. Docuerã, docueras, docuerat. Docueramus, docueratis. docuerant.
Futuro imperfecto, Docebo, docebis, docebit. Docebimus. docebitis. docebunt.
Futuro perfecto. Docuero, docueris, docuerit. Docuerimus. docueritis, docuerint.

¶Imperatiuo modo.

Tempore pſenti Doce vel doceas, doceat. Doceamus, docete vel doceatis, doceant.
Futuro docetoto vl docueris, doceto vel docuerit. Doceam⁹, vl docuerim⁹, docetote vl docueritis, docento vel docuerint. ¶Optatiuo modo.
Tempore pſenti. vtinam. Docerem, doceres, doceret. Doceremus, doceretis, docerent.
Præterito imperfecto. vtinam Docerem, doceres, doceret. Doceremus, doceretis, docerent.
Prærerito perfecto, vtinam Docuerim, docueris, docuerit. Docuerimus, docueritis, docuerint.
Præterito pluſ. pfecto vtinam Docuissem, docuisses, docuisset. Docuissemus, docuissetis. docuissent.
Futuro, vtinam Docearn, doceas, doceat. Doceamus, doceatis, doceant.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti. cum Docearn, doceas, doceat. Doceamus, doceatis, doceant.
Præterito impfecto cum Docerem, doceres, doceret. Doceremus, docerctis, docerent.

TERTIA CONIVGATIO.

Præterito perfecto, cum Docuerim, docueris, docuerit. Docuerimus, docueritis, docuerint.
Præterito pluſ. perfecto, cum Docuiſſem, docuiſſes, docuiſſet. Docuiſſemus, docuiſſetis, docuiſſent.
Futuro, cum Docuero, docueris, docuerit. Docuerimus, docueritis, docuerint.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præſenti. Docere. Præterito, docuiſſe. Futuro, docturum vel docturum eſſe, vel doctum ire.
¶ Gerundia ſubſtantiua. Docendi, docendo, docendum.
Supina verba. Doctum, doctu.
Participia præſentis. Docens. Futuri, Docturus.

¶ Verbo impersonali. Idicatiuo modo.

Tempore præſenti. Docetur. Præterito imperfecto. Docebatur. Præterito perfecto, Doctum eſt vel fuit.
Præterito pluſ. perfecto, Doctum erat vel fuerat. Futuro imperfecto docebitur. Futuro perfecto, doctum erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præſenti. Docetur. Futuro, Docetor vel Doctum ſit.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præſenti, vtinam Doceretur. Præterito imperfecto vtinã Doceretur.
Præterito pfe. vtinã Doctũ ſit vel fuerit. Præterito pluſ. pfe. vtinã Doctũ eſſet vel fuiſſet. Futuro vtinã doceat.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore p̃ſenti. cũ Doceat. Præterito impfecto cũ doceretur. Præterito perfecto, cum doctum ſit vel fuerit.
Præterito pluſ. perfecto, cum Doctum eſſet vel fuiſſet. Futuro, cum Doctum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præſenti, Doceri. Præterito. Doctum eſſe vel fuiſſe. Futuro, Docẽdũ vel docendũ eſſe vel doctũ iri.

¶ Paſſiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore præſenti. Doceor, doceris vel docere, docetur. Docemur, docemini. docentur
Præterito imperfecto, Docebar, docebaris vel. are. docebatur. Docebamur. docebamini. docebantur.
Præterito perfecto, Doctus. a. um. ſum Vel fui. Præterito pluſ. perfecto, Doctus. a. um. eram vel fueram.
Futuro imperfecto. Docebor, docceberis vel. ere. docebitur. Docebimur, docebimini docebuntur.
Futuro perfecto. Doctus. a. um. ero. ¶ Imperatiuo modo.
Tempore præſenti. Docere vel docearis, doceatur. Doceamur, docemini vel doceamini. doceantur.
Futuro docetor vl doctꝰ ſis, docetor vl doctꝰ ſit, doceamur vl docti ſimꝰ, doceminor vl docti ſitis, docetor vel docti ſint. ¶ Optatiuo modo.
Tempore præſenti, vtinam Docerer, docereris vel. ere. doceretur. Doceremur, doceremini, docerentur.
Præterito imperfecto, vtinã Docerer, docereris vel. ere. doceretur. Doceremur, doceremini, docerentur.
Præterito perfecto, vtinam Doctus. a. um. ſim vel fuerim. Præterito pluſ. per. Vtinam Doctus, docta doctũ eſſem vel fuſſem.
Futuro, vtinam Docear, docearis vel doceare, doceatur. Doceamur, doceamini, doceantur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præſenti, cum Docear, docearis vel doceare, doceatur. Doceamur, doceamini doceantur.
Præterito imper. cum Docerer, docereris vel. ere. doceretur. Doceremur, doceremini, docerentur.
Præterito per. cũ doctus. a. um. ſim vel fuerint. Præterito pluſ. per. cũ. doctus. a. um. eſſem vel fuiſſem.
Futuro, cum Doctus. a. um. ero vel fuero. ¶ Infinitiuo modo.
Tp̃ẽp̃ſenti, Doceri. Præterito. Doctus. a. um. eſſe vel fuiſſe. Futuro. Docendũ, vel docendũ eſſe, vel doctum iri.
Participia vocis paſſiuæ. Præteriti, Doctus. ã. um. Futuri Docendus. a. um.

¶ Tertia conitigatio.

LEgo, legis, legi, legere, Legẽdi, legẽdo, legẽdũ. Lectũ, lectu. Legẽs, lecturus. Legor, legeris, lectus, legẽdus.

¶ Actiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore præſenti. Lego, legis, legit. Legimus, legitis, legunt.
Præterito imperfecto. Legebam, legebas, legebat. Legebamus, legebatis, legebant.
Præterito per. Legi, legiſti, legit. Legimus, legiſtis, legerunt vel legere.
Præterito pluſ. per. Legeram, legeras, legerat Legeramus, legeratis, legerant.
Futuro imper. Legam, leges, leget Legemus, legetis, legent.
Futuro per. Legero, legeris, legerit. Legerimus, legeritis, legerint.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præſenti. Lege vel legas, legat. Legamus, legite vel legatis, legant.
Futuro. Legito vel legeris, legito vel legerit. Legamus vel legerimꝰ, legitote vel legeritis, legũto vel legerint.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præſenti. vtinam Legerem, legeres legeret. Legeremus, legeretis, legerent.
Præterito imperfecto, vtinam Legerem, legeres, legeret. Legeremus, legeretis, legerent.

Præterito perfecto vtinã.Legerim,legeris,legerit.Legerimus,legeritis,legerint.
Præterito plusq̃ pfecto,vtinã Legissem,legisses,legisset.Legissemus,legissetis,legissent.
Futuro,vtinam Legam,legas,legat.Legamus,legatis,legant.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti,cum Legam,legas legat.Legamus,legatis,legant.
Præterito pfecto,cum Legerem,legeres,legeret.Legeremus,legeretis,legerent.
Præterito perfecto,cum Legerim,legeris,legerit.Legerimus,legeritis,legerint.
Præterito plus.per.cum Legissem,legisses,legisset.Legissemus,legissetis,legissent.
Futuro,cum Legero,legeris,legerit.Legerimus,legeritis,legerint.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præs.nti,Legere.Prterito,Legisse.Futuro,Lecturum,vel lecturum esse,vel lectum iri.
Gerundia substantiua.Legendi,legendo.legendum.
Supina verba.Lectum,lectu.
Participia præsentis.Legens.Futuri.Lecturus.

¶Verbo impersonali.Indicatiuo modo.

Tempore præsenti,Legitur.Præterito imperf.Legebatur.Prterito perfecto,Lectum est vel fuit.
Præterito plus.perfecto,Lectum erat vel fuerat.Futuro.imperfecto Legetur.Futuro perfecto,Lectum erit.

¶Imperatiuo modo.

Tempore præsenti,Legatur.Futuro,Legitor,vel lectum sit.

¶Optatiuo modo.

Tempore prsenti,vtinam Legeretur,Prterito imper.vtinã Legeretur.Præterito per.vtinã Lectũ sit vel fuerit.
Præterito plus.per.vtinam Lectum esset vel fuisset.Futuro,vtinã Legatur.

¶Subiũctiuo modo.

Tempore præsenti,cũ Legatur.Præterito imper.cũ Legeretur.Præterito perfecto,cum Lectum sit vel fuerit.
Præterito plus.perfe.cum Lectum esset vel fuisse.Futuro,cum Lectum erit vel fuerit.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præsenti,Legi.Præterito,Lectum essevel fuisse.Futuro,Legendum vel Legendũ esse vel lectum iri.

¶Passiua voce.Indicatiuo modo.

Tempore præsenti.Legor,legeris vel legere,legitur.Legimur,legimini,leguntur.
Præterito imperfecto.Legebar,legebaris,vel,are.legebatur.Legebamur,legebamini,legebantur,
Præterito pfe.Lect9.a.ũ.sum vel fui.Præterito plus.per.Lectus.a.ũ.eram vel fueram.Futuro imperfecto.Legar,legeris,vel.ere.legetur,Legemur,legemini,legentur.Futuro perfecto,Lectus,lecta,lectum ero.

¶Imperatiuo modo.

Tempore prsenti.Legere vel legaris,legatur.Legamur,legimini vel legamini,legantur.
Futuro,Legitor vel lectus sis,legitor vel lectus sit.Legamur vel lecti simus,legiminor vel lecti sitis,leguntor vel lecti sint.

¶Optatiuo modo.

Tempore præsenti,vtinam Legerer.eris.vel.legere legeretur.Legeremur,legeremini,legerentur
Præterito imper.vtinam legerer,legereris vel.ere.legeretur.Legeremur,legeremini,legerentur.
Præterito per.vtinam.Lectus.a.ũ.sim vel fuerim.Præterito plus.per.vtinã Lectus.a.ũ.essem vel fuissem.
Futuro,vtinam Legar,legaris vel legare,legatur.Legamur,legamini,legantur.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore psenti,cũ Legar,legaris vel legare,legatur.Legamur,legamini legantur.
Prterito imper.cum legerer,legereris vel legerere,legeretur.Legeremur,legeremini,legerentur.
Præterito per.cum Lectus.a.ũ.sim vel fuerim.Prterito plus.per.cum Lectus.a.um.essem vel fuissem.
Futuro,cum lectus.a.ũ.ero vel fuero.

¶Infinitiuo modo.

Tpepræsenti.Legi.Præterito.Lectum.ã.ũ.esse vel fuisse.Futuro,Legendum vel Legendum esse,vel lectum iri.

¶Participa vocis passiuę.

Præteriti,Lectus,lecta,lectum.Futuri.Legendus,legenda,legendum.

¶Quarta coniugatio.

AVdio,audis,audiui,audire,Audiendi,audiendo,audiendum,Auditum,auditu,Audiens,auditurus.
Audior,audiris,Auditus,audiendus.

¶Actiua voce.Indicatiuo modo.

Tempore præsenti.Audio audis audit.Audimus,auditis,audiunt.
Præterito imper.Audiebam,audiebas,audiebat.Audiebamus,audiebatis,audiebãt.
Præterito perfecto.Audiui,audiuisti,audiuit.Audiuimus,audiuistis,audiuerunt,vel audiuere.
Præterito plus.per.Audiuerã,audiueras,audiuerat.Audiueramus,audiueratis,audiuerant.
Futuro impetfecto,Audiam,audies,audiet.Audiemus,audietis,audient.

Futuro perfecto. Audiuero, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Audi vel audias, audiat. Audiamus, audite vel audiatis, audiant.
Futuro. Audito vl audiueris, audito vel audiuerit. Audiamus vel audiuerimus, auditote, vel audiueritis, audiunto, vel audiuerint.

¶ Optatiuo modo.

Tpe pñti, vtinã Audirẽ, audires, audiret. Audiremus, audiretis, audirent.
Præterito imper. vtinã Audirẽ, audires, audiret. Audiremus, audiretis, audirent.
Præterito per. vtinã Audiuerim, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueretis, audiuerint.
Præterito plus. per. vtinã Audiuisse, audiuisses, audiuisset. Audiuissem⁹, audiuisseris, audiuisset.
Futuro, vtinã Audiã, audias, audiat. Audiamus, audiatis, audiant.

¶ Subiunctiuo modo.

Tpe pñti, cũ Audiã, audias, audiat. Audiamus, audiatis, audiant.
Præterito imper. cum Audirem, audires, audiret. Audiremus, audiretis, audirent.
Præterito pfecto, cũ Audiuerim, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.
Præterito plus. per. cũ Audiuissem, audiuisses, audiuisset. Audiuissemus, audiuissetis, audiuissent.
Futuro, cum Audiuero, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

¶ Infinitiuo modo.

Tpe pñti. Audire. Præterito, audiuisse. Futuro. Auditurũ, vel auditurũ esse, vel auditum ire.
Gerundia substãtiua. Audiẽdi, audiẽdo, audiẽdũ. ¶ Supina verba. Auditũ, auditu.
Participia præsentis. Audiens. Futuri. Auditurus.

¶ Verbo impersonali. Indicatiuo modo.

Tpe pñti, Auditur. Præterito imperfecto, Audiebatur. Præterito per. Auditum est vel fuit.
Præterito plus. per. Auditũ erat vel fuerat. Futuro, imper. Audietur. Futuro per. Auditũ erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Audiatur. Futuro, auditor, vel auditũ sit.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præsenti, vtinam Audiretur. Præterito imperfecto, vtinam Audiretur.
Præterito per. vtinã Auditũ sit vel fuerit. Præterito plus. per. vtinã Auditũ esset vel fuisset.
Futuro, vtinam Audiatur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tpe pñti, cũ Audiatur. Præterito imper. cũ Audiretur. Præterito per. cũ Auditum sit vel fuerit.
Præterito plus. per. cũ Auditũ esset, vel fuisset. Futuro, cum Auditum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tpe pñti Audiri. Præterito Auditũ esse vel fuisse. Futuro Audiẽdũ vel Audiendum esse, vel auditum iri.

¶ Passiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore præsenti. Audior, audiris vel audire, auditur. Audimur, audimini, audiuntur.
Præterito imperfe. Audiebar, audiebaris vel.are, audiebat. Audiebamur, audiebamini, audiebãtur.
Præterito perfecto. Auditus. a. ũ. sum vel fui. Præterito plus. perfecto, Auditus. a. ũ. erã vel fueram.
Futuro imperfecto. Audiar, audieris vel.ere. audietur. Audiemur, audiemini, audientur.
Futuro perfecto, auditus, Audita, auditum ero.

¶ Imperatiuo modo.

Tpe pñti. Audire vel audiaris, audiatur. Audiamur, audimini vel audiamini, audiantur.
Futuro Auditor, vel auditus sis, Auditor vel auditus sit, Audiamur vel auditi simus, audiminor vl auditi, sitis. Audiuntor vel auditi sint.

¶ Optatiuo modo.

Tpe pñti, vtinã Audirer, audireris, vel.ere. audiretur. Audiremur, audiremini, audirentur.
Præterito imperfe. vtinã Audirer, audireris vel.ere. audieretur. Audiremur, audiremini, audirentur.
Præterito perfecto, vtinam Auditus, audita, auditum sim, vel fuerim.
Præterito plus. perfecto, vtinam Auditus, audita, auditum essem vel fuissem.
Futuro vtinã Audiar, audiaris vel audiare audiatur. Audiamur, audiamini, audiantur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tpe pñti, cũ Audiar, audiaris, vel audiare, audiatur. Audiamur, audiamini, audiantur.
Præterito imperfecto, cum Audirer, audireris vel.ere, audiretur. Audiremur, audiremini, audirentur.
Præterito pfecto. cũ Auditus. a. ũ. sim vel fuerim. Præterito plus. perfecto. cũ Auditus. a. um. essem, vel fuissem.
Futuro, cum Auditus. a. um. ero vel fuero. ¶ Infinitiuo modo.
Tpe pñti, Audiri. Præterito, Auditum. ã. um. esse vel fuisse. Futuro Audiẽdũ vel audiẽdũ esse, vel auditũ iri.
Participia vocis passiuę, Præteriti, Auditus. ã. um. Futuri, Audiendus. a. um.

DE formatione. Analogia, quã ꝓportionẽ Quintilian⁹ interpretat, in nulla grãmatices parte magis deseruit nobis, quã in verborũ cõiugatiõe: vt vł sola ꝓpemodũ possit in hac vna parte sufficere: præterq; in præteritis & supinis, q̃ a proportione plerũq; discesserũt. Nã si amo.as. fecit ip̃terito im, perf. indicatiui amabã, & i futuro amabo, possis nullo præcepto sed sola analogia duce ab eo q̃ est porto.as. & ab eo quod ãbulo.as facere portabã ambulabã, portabo ambulabo. Quia tñ video græcos & latinos circa tẽporũ formationẽ acq;, ẽt personarũ, q̃ a prima verbi positione defluxerũt, laborasse: nõ oino & nos otiosũ esse putauimus hac de repręcepta tradere.

¶ De formatione verborum regularitũ. Cap. vi.

AMo, doceo, lego, audio: nõ formant aliũde quin potius alia tẽpora formantur ab eis. Amabam, docebam formantur a secunda persona singulari pręsentis indicatiui modi ablata.s. & addita.bam.

Legebã, audiebã formant a prima ꝑsona singulari ꝑntis indicatiui mõi.o. mutata in.e, & addita.bã. ꝑter.eo.is. quod mittit.ibã. & queo. quis. quibam

Amaui, docui, legi, audiui non formantur aliunde: quin potius reliqua tempora, quæ circunloquimur in voce passiua, formantur ab eis.

¶ Amo. doceo. lego, audio. Cũ verborũ cõiugationes quatuor sint, quarũ diuersitas colligit præcipue ex scd̃a persona ꝑntis indicatiui modi & ꝑnis infinitiui, proponit quatuor verba, q̃ explicita per õnes voces, modos, nũeros & personas exhibẽt nobis imaginẽ totius cõiugationis, et quibus in locis illius partes iter se cõueniãt. Dicit igitur i primis Q d̃ pria ỳbi positio, hoc est, q̃ prima ꝑsona ꝑntis indicatiui nõ formaẽ aliunde: quin potius ipsa ginit ex se reliqua alia tẽpora. Est. n. hæc in verbo, quod in nomine rectus. Et quẽadmodũ gignẽdi casus inie oñdit nobis quotæ declinationis est nomẽ, eodẽ modo secunda persona ꝑntis indicatiui, q̃ primũ dicessit a verbi positione, oñdit quotæ cõiugatiõis est verbum. nã q̃ mittũt in. as. sũt primę, quæ in. es sunt secundę, q̃ in. is. breuẽ sũt tertiæ, q̃ in. is. productã quartæ: quã quidã nõ quartam, sed tertiã ꝑductã dixerũt. Sed quẽadmodũ prima verbi positio semper terminat in. o. vel in. or. præterq; in verbis defectiuis & irregularibus, ita secũda cõiugatio habet ꝓpriã terminationẽ in. eo. & quarta sẽper in. io. præter eo & queo cũ cõpositis: q̃ cũ sint quartę. tñ terminãt in eo. Sũt pręterea pauca verba primę cõiugatiõis q̃ terminãt in. eo. vt meo. as. nauseo. as. & aliq̃ plura tertiæ q̃ terminant in. io. vt facio facis. fodio fodis, fugio. is. Primæ itaq; cõiugationis positio mittit secũdã personã. o mutata in. as vt amo amas, porto. as. Secũdæ vero. o. mutata in. s. vt doceo doces. studeo. es. estq; minor æq; vna syllaba. Tertiæ vero cũ in. io. desinit. o. mutata in. s. estq; minor æq; vna syllaba, vt facio facis. fugio. is. Alia tñ eiusdẽ cõiugationis quacũq; litera ꝓcedẽte. o mutata in. is. vt scribo. is. dico. is. scãdo. is. lego. is. Quartæ cõiugationis. io. vł. eo. mutatis in. is. vt audio. is. polio. is. eo. is. queo. qs. Tertia persona fit. s. finali secũdę personæ mutata in. t. vt amas amat. doces. cet. legis legit. audis. dit. Prima persona pł̃alis fit. mu. interposita inter. s. finalẽ scd̃æ personæ & pręcedẽtẽ vocalẽ. vt amas amamus. secunda persona pluralis fit. ti. interposita, vt amas. atis. Tertia persona pluralis in prima qdẽ & secũda cõiugatione fit a tertia persona singularis. n. interposita inter. i. finalẽ & vocalẽ percedẽtẽ. vt amat. amãt, docet docẽt. In tertia vero & quarta fit primæ positionis. o. finali mutata in. vnt. vt lego, legũt. facio, vnt. audio. vnt. eo, eunt.

¶ Amabã, docebã. Præteritũ imperf. primę cõiugationis, at q; secũdæ fit a secũda ꝑsona singularis ꝑntis indicatiui ablata. s. & addita. bã. vt amas amabã. doces. docebã. Legebã & audiebã. hoc est verba. tertię & quartæ cõiugationis fiũt, primę verborũ positionis. o. finali. mutata. in. e. & addita bã. vt lego, gebã. facio faciebã. audio. diebã. Eo tñ & queo sequũtur rõnẽ verborũ primę, & secundę cõiugationis, q̃ formãt præteritũ imperf. vt dixim⁹, a secũda persona ꝑntis indicatiui ablata. s. & addita bã, vt queo, qs q̃bã. eo. is. ibã. Ad quorũ siłitudinẽ antiquiores ꝓetæ præsertim hoc tẽpus formabãt in oibus verbis quartæ coniugationis. vt Ver. viġ. æñ. Tũc mihi prima genas vestibat flore iuuẽta. Idẽ in eodẽ. Certatis squãmis serpẽtũ auroq; polibãt: ꝓ vestiebãt: & poliebãt. Scd̃a ꝑsona singularis fit. m. mutata in. s. vt amabã amabas. Tertia ꝑsona singularis fit. m. mutata in. t. vt amabã amabat. Prima ꝑsona pł̃alis fit addita. vs. amabã amabam⁹. Scd̃a persona pł̃alis. fit. m. mutata. in. tis. vt amabã. amabatis. Tertia ꝑsona eiusdẽ nũeri fit. m. mutata in. nt. vt amabã. amabãt. ¶ Amaui, docui. legi. audiui. Ois ꝑteriti ꝑfecti indicatiui mõi prima persona singularis desinit in. i. quę tñ nullã certã ꝓportionẽ verborũ sequit a quib⁹ desc̃edit: nisi q; verba primæ & quartæ cõiugationis plerũq; formãt a secũda persona ꝑntis indicatiui. s. ablata & addita. vi. vt amas. amaui. porto. as. aui. audio. is. iui. Sed de vltimis & penł̃timis syllabis ꝑteritorũ in tertio cap. li. secundi explicabimus. Scd̃a ꝑsona singularis fit supra primã. sti. assũpta, vt amaui amauisti. Tertia ꝑsona eiusdẽ nñeri fit. t. assumpta, vt amaui amauit. Prima persona pł̃alis fit assumpta. mus. vt amaui amauimus, Secũda eiusdẽ nũeri fit. stis. assũpta, vt amaui amauistis. Tertia eiusdẽ nũeri fit. i. finali mutata in. e. & assũpta. rũt. vł. re. vt. amaui amauerũt vł amauere. Hoc tẽpus crebras recipit abscissiões. neq; id tãtũ in carmine. verũ etiã in ꝑsã oratione: maxime in verbis primę cõiugationis, q̃ mittũt pręteritũ i aui. præter quã laui, qd ipm videt abscissum ab eo qd est lauaui. neq; n. possem⁹ dicere lasti ꝓ lauasti. Et i verbis tertiæ & quartæ, q̃ mittũt ꝑteritũ in. iui. sed in verbis primæ recipit tãtũ abscissionẽ in secũda persona singularis nũeri: & in secũda et tertia pł̃alis, vt amasti ꝓ amauisti. amastis ꝓ amauistis, amarũt ꝓ amauerũt. In verbis tertiæ & quartæ oẽs personę possũt recipere absciśionẽ. vt sapn̄ sapn̄sti sapn̄t. ꝓ sapiut sapiuisti sapiuit. & in pł̃ali sapn̄mus. sapn̄stis. sapierũt vel sapire, ꝓ sapiuimus sapiuistis saptuerũt vł saptuere. audn̄ audn̄sti. audn̄t. ꝓ audiui audiuisti. audiuit, audn̄mus audn̄stis audierũt vł audiere, ꝓ audiuim⁹ audiuistis. audiuerũt. vł audiuere. Et in oibus cõpositis ab eo. is. iui. semp fit abscisio. Vt pręterq; potius quã pręteriui. redn̄. adn̄. inn̄, pdn̄, potius quã rediui. adiui iniui ꝓdiui. & eodẽ modo de reliquis. Illud etiã est aduertẽdũ in scd̃is personis vtriusq; numeri duplex. i. absciśorum posse ꝑsyneræsin coire in vnũ. i. lõgũ. vt sapisti ꝓ sapn̄sti, Martia. nubere vis prisco. nõ miror. Paula sapisti. eodẽ mõ dicim⁹ polisti polistis. ꝓ poln̄sti, poln̄stis. audisti audistis, ꝓ audn̄sti, audn̄stis: facim⁹ etiã syncopẽ in hoc ỳbo noui. vt nosti ꝓ nouisti nostis ꝓ nouistis. Ab eo q̃q; quod est admoueo Verg. dixit in. iiq; Hyrcanæq; admorũt vbera tigres. & primo añ. ab eo q; est accedo accessi. Idẽ quoq; dixit. Accestis scopulos vos & cyclopeia saxa: & ab eo qd est dirigo direxi. dixit in. vi. dardana q; paridis direxi te la manuq;. Hor, quoq; ab eo qd̃ ẽ cuado cuasi dixit i. n. sermonũ. Euasti credo metuẽs doct⁹ q; cauebis.

formatio est: quam analogiam greci et latini ꝓportionem appellant eiusdam nobe voces ꝓsitio ~ positio vero est: quedã vox noba que aliunde non formatur ~

formare est vnius tempus ab alio deductio

in preteritis demantur

Verbo in quibus vocãs antepenultima producta fit in preteritis

in verbis prime coniugationis que mittunt preteritum in aui preter quam laui et inueni et iuui tertie et quarte que mittunt preteritum in iui, nisi ab sinoulari et secunda in plurali ut. 3. mihi Vomine persone possunt recipere abscisionem.

Et Catullus ad Ortallum: Et tu nõ orbum luxri deserta cubile. pro luxisti. Oui. xi. & quæ pars admonet abstitit, pro abstitit dixit. & Propertius: Quoties raro duxti suspiria motu. pro duxisti. ¶ Amauerã docuerã. legerã. audiuerã hoc est primũ ex circunloquijs vocis passiuę q̃ formãt a pterito perf. indicatiui .i finali mutata in .e. & addita rã. vt amaui. amauerã. docui. docuerã. legi. legerã. audiui. audiuerã. Secunda persona fit. m. finali mutata in .s. vt amauerã. ras. docuerã. ras. legerã. ras. audiuerã. ras. Tertia eiusdẽ nũeri fit. m. mutata in .t. vt amauerat, docuerat. legerat. audiuerat. Prima plꝝlis fit addita. vs. vt amauerã. amaueram9. Secunda eiusdẽ nũeri fit. m. mutata in .tis. vt amauerã amaueratis. Tertia eiusdẽ nũeri fit. m. mutata i. nt. vt amauerãamauerãt. Recipit tñ hoc tẽps abscisionẽ i verbis fere ꝫsdẽ, qb9 pteritũ pf. recipiebat: & hoc in oĩb9 personis. vt amarã. ras rat. ramus ratis. rãt. norã. ras. rat. noramus. ratis. rãt cupierã. ras. rat. ramus. ratis rãt. audierã. ras. rat. ramus. ratis. rãt. Ab eo quoq; quod est remoueo dixit Hora. in. ꝫ. ser. Verũ vbi se a vulgo & scæna in secreta remorãt. sed hoc fortasse tãtum in carimine. qd' ꝑsa oratio nõ admitteret. & ab eo quod est surripio dixit idẽ Hora. in. ꝫ. car. q̃ me surpuerat mihi. pro surripuerat. Idẽ. ꝫ. ser. vnũ me surpite morti. pro surripite. ¶ Amabo, docebo. hoc ẽ quod futurũ indicatiui mõi primæ & secundæ cõiugationis formãt a secũda persona pñtis indicatiui mõi ablata. s. & addita bo. vt amasamabo, doces, docebo. Secũda ꝑsona eiusdẽ nũeri fit. o finali mutata in. is. vt amabo. amabis. Tertia quoq; fit. o. mutata i. it. vt amabo. amabit. Prima ꝑsona plꝝlis fit. o. mutata i im9. vt ambo. bim9. Secunda persona eiusdem numeri fit. o. mutata in. tis. vt amabo. bitis. Tertia persona eiusdẽ numeri fit. o. mutata in. vnt. Vt amabo. amabunt. ¶ Legã. audiam. hoc est q̃ futurum indicatiui tertiæ & quartæ cõiugationis fit a prima verbi positione. o. mutata i. am. vt lego. legã. antiquiores in. em. terminabãt. Quin. li. i. Quid nõ Cato Cẽsorius dicã & facĩa, dicẽ & faciẽ scripsit' eundẽq; in cæteris, q̃ sĩl' cadunt, modum tenuit: quod ex veteribus ei9 libris manifestũ est, & a Messala in li. de. s litera positum. Secunda persona eiusdẽ numeri fit. am. mutata in. es. vt legã, leges. Tertia eiusdẽ nũeri fit. am. mutata in. et. vt lagãleget Prima ꝑsona plꝝlis fit. am. mutata in. em9. vt legam legem9. Secunda eiusdẽ numeri fit. am. mutata in. etis. vt legam legetis. Tertia eiusdẽ numeri fit. am. mutata in. nt. vt legam legẽt. Duo tñ verba eo. is. queo. quis miserunt hoc tẽpus in ibo. quibo. retinentq; illud. i. pervtrũq; numerum & oẽs personas, vt ibo. ibis. ibit ibim9. itis. ibũt. qbo. qbis qbit. bim9. bitis. qbũt. Antiqores quoq; ad horũ ſſitudinẽ declinabãt i futuro verba quartę coniugationis. vt audibo. ibis. audibit. audibim9. bitis. audibũt. Cęcili9: Audibis male, si male dicis mihi. Eni9 i Telamone: Vbi molarum strepitũ audibis. Properti9: Lenibũt tacito vulnera nostra sono. Plaut9 in Aululari. Testudineum istum gradibo gradum. ¶ Amauero docuero. legero. audiuero. hoc est futurum perfectum indicatiui modi, quod est vnum ex circunloquijs vocis passiuę, formãt a ꝑterito perf. eiusdẽ indicatiui in prima persona i. finali mutata in .e. & addita .ro. vt amaui. vero, docui, cuero. legi. gero. audiui. vero Secunda persona eiusdẽ numeri fit a prima persona. ro mutata in. ris. Tertia eiusdẽ numeri. ro mutata in. rit. Prima plꝝlis fit. ro. mutata in. rimus. Secunda eiusdẽ numeri. ro. mutata in. ritis. Tertia eiusdẽ numeri. ro. mutata in. rint. Recipitq; hoc tẽp9 abscisionẽ in verbis fere ꝫsdẽ, quib9 ꝑteritum recipiebat. Qua tñ ratione & autoritate hoc futurũ cum alijs quibusdã tẽporibus adiecerim9. superius disputauim9.

Amaueram docuerã, legerã, audiuerã formãtur a prima persona singulari præteriti perfecti indicatiui modi. i, mutata in .e. & addita, ram

Amabo, docebo formantur a secunda ꝑsona singulari ꝑsentis indicatiui mõi ablata. s. & addita bo.

Legam, audiã formantur a prima persona singulari ꝑsentis indicatiui modi o mutata in am, præterquam Eo, is, ibo. Queo, quis, quibo.

Amauero, docuero, legero, audiuero formantur a prima persona præteriti perfecti indicatiui modi. i, mutata in e, & addita, ro.

¶ De formatione imperatiui.

AMa, doce, audi formantur a secunda persona singulari ꝑsentis indicatiui. ablata. s.

Lege formatur a secunda persona ꝑsentis indicatiui modi. is, mutata in .e. Dicimus tñ dic duc, fac, p dice, duce, face, & eodẽ mõ, de cõpositis ab illis.

Amet, doceat, legat, audiat similia sunt tertiæ personæ singulari futuri optatiui modi.

Amemus, doceamus, legamus, audiamus similia sunt primæ personę plurali futuri optatiui modi.

Amate, docete legite audite formãtur a tertia persona singulari ꝑsentis indicatiui modi addita e.

Ametis, doceatis, legatis, audiatis similia, sunt secũdæ personæ plurali futuri optatiui modi.

Ament, doceant, legant, audiant similia sunt tertiæ personæ plurali futuri optatiui modi.

Amato, doceto, legito, audito formantur a tertia persona præsentis indicatiui modi, addita .o.

Amemus, doceamus, legamus, audiamus similia sunt primæ personę plurali futuri optatiui mõi.

Amatote, docetote, legitote, auditote formantur a secũda persona singulari eiusdẽ futuri addita te.

Amãto, docẽto, legũto, audiunto formãtur a tertia ꝑsona plꝝ ꝑsentis indicatiui modi addita o.

Cętera huius temporis similia sũt futuro subiũctiui

DE formatione imperatiui. ¶ Ama doce lege audi Quia imperatiuus aliquantulum diuersitatis hẽt in declinatione, decet formare oẽs personas numeri atq; tpis vtriusq;. Tñ aduertẽdũ est tria illa dic. duc, fac, recessisse a formatione aliorum ne cõcurrant, vt aiunt, cum obliquis horum noim dica. dice. dux. duce. fax. face. Et ab eis cõposita. vt maledic. pdic. deduc. benefac. malefac, q̃ apud ãtiquiores fuerunt dice. duce. face. Vñ & ver. antiquitatis amator edice p edic dixit. ſſTu Volusi amari voliscorũ edice manipls a facio vero cõposita, si ꝓpositionẽ acceperint, ad regulam veniunt vt inficio, ifice. Quid. ꝫ. metamor. Intice tabe tuã natarũ Cecropisvnã. deficio. defice. Virg. ꝫ. æn. Dubijs nec defice reb9. Illud. quoq; aĩaduertẽdũ est: q̃ oẽs fere grãmatici posuerunt in futuri tertia persona plꝝli duplicẽ terminationẽ, vt amãto vl' amantote, docento vl' docẽtote, sed terminationes illæ secundæ discesserunt ab vsu, atq; ideo a nobis quoq; sublatæ sunt.

DE formatione optatiui. ¶Amarē.docerē.legerē.audirē. Hoc est, ꝙ pñs optatiui modi formaꝫ a secūda persona pñtis imperatiui addita rē, vt ama, vtinā amarē, doce, docerē. lege, legerē. audi a udirē. Secūda persona fit. m. mutata in. s. Tertia. m. mutata in. t. Prima pluralis addita. us. Secūda eiusdē nūeri. m. mutata in. tis. Tertia adhuc eiusdē. m. mutata in. nt. vt vtinā amarē amares: amaret, amaremus. retis. rent. Sed illa, dicerē, ducerē, facerē, sequuntur regulā antiquā a dice duce face. ¶Amarē, docerem, legerē, audirē. Hoc ē, præteritū imper. optatiui modi eodē mō formaꝫ quo pñs eiusdē optatiui modi. ¶Amauerim. docuerim. legerim audiuerim. Hoc est, præteritū perfe. optatiui modi qđ est vnum ex circunloquns vocis passiuæ, formaꝫ a præterito perfecto indicatiui modi in pria persona. i. finali mutata in. e. addita. rim. vt amauerim, docuerim, legerim, audiuerim. Scda persona eiusdē nūeri fit a prima pſona. m finali mutata in. s. Tertia eiusdē nūeri fit ab eadē pria. m. finali mutata in. t. vt amaueris amauerit. Prima pſona pluralis fit a prima singularis addita. vs. Secunda eiusdē nūeri. m. mutata in. tis. Tertia eiusdē quoq; nūeri. m. mutata i. nt. amaueritis. amauerint. Recipitur hoc tēp9 easdē abscissiones, quas reliqua circūloquia q̄ a præterito indicatiui modi formātur. ¶Amauissem, docuissē, legissem, audiuissē. Hoc ē, præteritū pluſq̄ perfectū optatiui modi, qđ est vnū ex circūloqns vocis passiuæ, formaꝫ a pręterito pfecto indicatiui modi addita. s. & sem. vt amaui, vtinā amauissem, docui docuissem: legi legissem, audiui audiuissem. Secunda persona eiusdē numeri fit. m. mutata in. s. & rursus. Tertia. m. mutata in. t. & prima pluralis addita. vs. & secunda eiusdē. m mutata i. tis. & tercia adhuc eiusdē. m. mutata in. nt. vt vtinā amauissem. visses. visset. amauissemus. vissetis. vissent. Hoc tēp9 atq; etiā præteritū pluſ. perfectū ſubiūctiui, quod est in terminatione illi sile, atq; ēt pręteritū infinitiui, qđ vtriq; m. finali ſubtracta ſimilaꝫ recipiunt abscisionē in oib9 pſonis vtruſq; nūeri, in verbis priæ cōiugationis mittēti b9 p̄teritū in. aui. a. &. v. cōſonāte extritis. In verbis tertiæ & quartæ q̄ mittūt præteritū in. iui. v. tātū cōſonāte diſploſa, aut facta ſynæreſi. i. &. u. reiectis, vt vtinā amaſſem: cū amaſſem, amaſſe. p vtinā amauiſſem, cū amauiſſē, amauiſſe. vtinā cupiſſem, vel cupiſſem: cū cupiſſem, vel cupiſſem: cupiſſe, vel cupiſſe: p vtinā cupiuiſſem, cū cupiuiſſem, cupiuiſſe, vtinā audiſſem vl audiſſem, cū audiſſē vel audiſſem: audiſſe vel audiſſe, p vtinā audiuiſſe, cū audiuiſſem, audiuiſſe. Sed hæ abſciſiones carmini atq; oratiōi ſolutæ cōes ſunt: illæ tātū poeticę. a viuo vixi, vixet, p vixiſſet. Verg. xi. æñ. Vixet cui vitā deus aut fortuna dediſſet. Et ab extingo. is. extinxi. extinxē. Idē quarto æneidos: cū gñe extinxem: memet ſuper ipſa dediſſem. Repo repis repſi, repſem, Hora. primo ſermonū: nūquā repſemus, prepſiſſemus. Idē in eodem. natis diuiſſe duobus, prodiuiſiſſe: ſicut & in alio loco dixit: ſeruis dum munia didit pro diuidit. Abſceſſem, pro abſceſſiſſem. Silius. lib. vii. punicorum. Neq; abſceſſem thalamo in magna minaꝫ. Ab eo quoq; qđ est nouī, licet in proſa oratione dicere vtinā noſſem, cū noſſem, noſſe. Illud vero quod Hora. dixit ſecūdo ſermonū. Diſpereāt ni ſummoſſes oēs: licet in carmine tantū dicere. Quintilianus libro primo, vbi de analogia diſputat etiā in proſa oratiōe nō putat eſſe vtendū verbo integro ex rōne proportionis in hoc tēpore & ſimilibus, Permittamus (inqt) qs ſcilicet: qui cōtra vſum analogiā defendūt dicere audiuiſſe & ſciuiſſe. Et paulo poſt dicere: cōſeruauiſſe potius q̄ quod dicimus, hoc est conſeruaſſe. ¶Amem. Hoc est, ꝙ verba primæ cōiugationis formāt futurū optatiui modi. o. finali præſentis indicatiui mutata in. em. vt amo, vtinā amem. ¶Docea, legā, audiā. Hoc est, ꝙ in ſecūda tertia & quarta cōiugatione futurū eiusdē nūeri fit ab eadē prima verbi poſitione. o. mutata in. am. vt doceo docea, lego legā, audio audiā. Secūda pſona eiusdē nūeri fit a prima pſona eiusdē futuri. m. mutata in. s. & tertia persona eiusdē. m. mutata in. t. vt amem, ames, amet. Prima pſona pluralis fit a prima persona ſingulari addita. vs. Secūda eiusdē nūeri ab eadē prima persona ſingulari. m. mutata in. tis. Tertia eiusdem numeri ab eadem prima persona ſingulari. m. mutata in. nt. vt amemus: ameris, ament.

De formatione. Optatiui.

VTinam amarē, docerē, legerē, audirē formāt a ſcđ a pſona ſingulari pñtis ipatiui mōi addita rē

Pręteritum imper. eodem modo formaꝫ, quo pñs.

Amauerim. docuerim. legerim audiuerim. formantur a prima persona præteriti perfecti indicatiui modi. i. mutata in. e. & addita. rim.

Amauiſſem. docuiſſem, legiſſem, audiuiſſē. formantur a prima persona ſingulari præteriti perfecti indicatiui modi addita. s & ſem.

Amem formatur a prima persona præſentis indicatiui modi. o. mutata in. em.

Doceam. legam. audiam formantur a prima persona preſentis indicatiui modi. o mutata in. am.

¶De formatione ſubiunctiui.

AMem. doceam. legam. audiam. eodem modo formantur, quo futurum optatiui modi.

Amarem, docerem. legerem. audirem. eodem modo formantur, quo præſens optatiui modi.

Amauerim. docuerim. legerim. audiuerim formantur a prima persona ſingulari p̄teriti perfecti indicatiui modi. i. finali mutata. in. e. & addita rim.

Amauiſſem, docuiſſē. legiſſē. audiuiſſē eodem mō formant, quo p̄teritum pluſ. perfe. optatiui modi.

Amauero. docuero. legero. audiuero formantur a præterito perfecto indicatiui modi. i. finali mutata in. e. & addita ro.

DE formatione ſubiunctiui. ¶Amē, docea, legā, audiā. ga futurum optatiui ſimile est pręſentis ſubiūctiui modi, nō opus est hoc loco abintegro formari. ¶Amarē docerē, legerē audirem. idem dicit de præterito imperfecto ſubiunctiui, quod est ſimile præterito imperfecto optatiui modi. atq; hic nō ē neceſſe iterū formari. ¶Amauerim docuerim, legerim, audiuerim, nō est opꝰ formari. qa ſiſe est pręterito pfecto optatiui, easdēq; patiť abſciſiōes, vt amarim. ris. rit. amarimus. ritis. rint. Audierim. ris. rit, audierimus. ritis. rit. Hora. ŋ. ſer. ac ille qui me commorit. Silius quoq;. qui memet finibus vnquam amorim Auſonns ¶Amauiſſem docuiſſem. præteritum pluſq̄ perfectum ſubiunctiui easdē abſciſiones, formationēq; habet, quas præteritum optatiui. ¶Amauero, docuero, idest, futurum ſubiūctiui eodē modo formaꝫ, easdemq; abſciſiones habet, quas futurū perfe. indicatiui modi

DE formatione infinitiui. ¶Pręsens eo modo formatur quo præsens optatiui: & præteritum eo modo, quo præteritum eiusdem optatiui, vt amare amauisse. &c.

DE formatione gerundiorũ. ¶Amãdi, amãdo, amãdum Hoc est ꝙ gerũdia substãtiua formant a genitiuo singulari participij pñtis tẽporis. tis. finali mutata in. di. pro primo gerũdio: & in do pro medio: & in. dum. p vltimo. Quẽ admodũ vero Participiũ ipm formet statim dicturꝰ est.

DE formatione supinorũ. ¶Amatũ amatu. Quod supina nõ hñt aligd prius vñ formentur, & ꝙ de ꝑteri to perf. indicatiui mõi dixtinꝰ ꝙ nul lã sequit proportionẽ verborũ a qbus deri uant. Et ita videt in verbo tres esse positiões: a quibus tota coniugatiõ deducit: pñs indi catiui: ꝑteritũ pf. eiusdẽ. & supinũ. Et quẽ admodum a ꝓterito formantur reliqua sex tpa que circunloquimur in voce passi ua: ita a supino formant ꝓticipiũ futuri tpis actiuæ vocis, & participiũ ꝑteriti passiuæ.

DE formatione participiorum. ¶Amãs, docẽs legẽs audiẽs. Hoc ẽ par ticipium pñtis tpis cuiuscumq; cõ iugatiõis formãt a prima persona ꝑteriti imperf. indicatiui mõi. bã. syllaba fi nali mutata in. ns. vt amabã amãs. Meminę ris tñ participia duorum verborum. Eo. is. cum suis cõpositis recepisse. e. mediã scꝫm rõẽ huiꝰ formatiõis. Itaq; ab. eo. is. dicimꝰ iẽs euntis. & a queo. qs qens quntis, qꝫ mã gis in eorum cõpositis itelligit, vt ꝑteriẽs. rediẽs. pdiens, nequiẽs. ¶Amaturꝰ ꝙ parti cipium futuri tẽporis actiuæ vocis formãt ab vltimo supino addita. rus. vt ab amatu. amaturus amatura amaturum. ¶Amatus, ꝙ participium ꝑteriti tẽporis vocis passiuę formãt ab eodẽ vltimo supino addita s. vt ab amatu. amatus. amata. amatum. ¶Amãdus amãda amãdum. ꝙ participium futuri tẽporis passiuæ vocis, cui gerundia adiecti ua per oia similãt ꝓterq; in significatiõe, for mãt a gtõ singulari participij pñtis actiuæ vocis. tis finali mutata i. dꝰ. da. dũ. vt amãs amãtis amãdꝰ. da. dũ. Antiqores tñ partici pia & gerundia tã adiectiua q; substantiua tertię & quartæ cõiugatiõis i. vndꝰ. vnda. vndum. mittebãt. Vñ ad huc sunt apꝫ iure cõsultos tituli de cõi diuidundo, & finium regundorum & familiæ herciscũdæ & apꝫ Plautum in nostris mercimonijs emũdis vẽ dũdisq; et Ius dicũdũ. sed hæc exoleuerũt, ꝓterq; i hoc verbo eo is. & suis cõpositis. vt adeundi, adeũdo adeundũ. a deũdꝰ. a. um.

¶De formatione Infinitiui.

AMare, docere, legere, audire formãt a secũda psona singlari pẽtis impatiui modi addita re. Amauisse, docuisse, legisse, audiuisse formãt a ꝑteri ti perfecti prima persona singulari addita. s. & se

¶De formatione gerundiorum/supino rum/& participiorum.

AMãdi. amãdo, amandũ. Docẽdi, docẽdo, do cendum. Legẽdi, legendo, legendum. Audiẽ di, audiendo, audiendũ formant a genitiuo sin gulari participij pẽsentis. tis. mutata in. di. do. dũ.

Amatum amatu. doctum doctu, lectum lectu. au ditum, auditu nõ habent vnde formari possint.

Amans, docens, legens. audiens. formãtur a prima persona ꝑteriti imperfecti indicatiui modi. bam, finali mutata in. ns.

Amaturꝰ, docturus, lecturus, auditurus, formantur ab vltimo supino addita. rus.

Amatus, doctus, lectus, auditus formantur ab vlti mo supino addita. s. litera.

Amandus, docendus, legendus, audiendus formã tur a genitiuo singulari participij pręsentis. tis. fi nali mutata in. dus. da, dum,

¶De formatione indicatiui modi vocis passiuæ.

AMor, doceor, legor, audior, formãtur ab ea dem prima persona singulari pręsentis indi catiui modi actiuæ vocis addita. r.

Amabar, docebar, legebar, audiebar formãtur ab eadẽ prima persona singulari ꝑteriti imperfe cti indicatiui modi vocis actiuæ. m mutata in. r.

Amabor, docebor, formãt a prima ꝑsona singulari eiusdẽ futuri indicatiui mõi actiuę vocis addita, r.

DE formatiõe Indicatiui. ¶Amor. doceor. legor. audior. Hoc est ꝙ prĩa persona pñtis ĩdicatiui mõi passiuæ vocis formatur ab eadẽ prima ꝑsona vocis actiuæ addita. r. vt amo amor. doceo do ceor. lego legor, audio audior. Secunda ꝑsona eiusdẽ numeri formãt ab eadẽ scꝫa persona acti uæ vocis. s. mutata in. ris. vel. re. In verbis tñ tertiæ cõiugatiõis eiusdẽ ꝑsonæ. is. mutata in. e. & addita. ris. vel. re. vt amor amaris vel amare. doceor. doceris vel docere, legor legeris vel legere. audi or. iris. vel. ire. Tertia eiusdẽ numeri fit a tertia siñi actiuæ vocis addita. vr. vt amat amaẽ. docet doceẽ. legit legitur, audit auditur. Prima pluralis fit a prima siñi actiuæ vocis. s. mutata in. r. Secunda eiusdem numeri. tis. mutata in. mini. fit a siñe secunda persona actiuæ vocis. Tertia vero fit a siñi tertia persona actiuæ vocis. addita. vr. vt. amamur. ini. ãtur. docemur. ini. ẽtur. legimur. ini. vntur. audimur. ini. vntur. ¶Amabar, docebar. Hoc ẽ ꝙ ꝑteritum imperf. indicatiui passiuę vocis formãt primã personã singularẽ a simili persona uocis actiuæ. m. mutata in. r. vt amabar. docebar, legebar. audiebar. Scꝫa fit ab hac addi ta. is. vel. e. vt amabaris. vel. bare. docebaris vł. bare. legebaris. vł. bare. audiebaris vel. bare. Tertia fit a siñi tertia persona vocis actiuæ addita. vr. vt amabaꝫ, docebaꝫ, legebaꝫ, audiebaꝫ. Prima persona plura lis fit a siñi persona vocis actiuæ. s. mutata in. r. Secunda a siñi persona vocis actiuæ. tis. mutata in. mini. Tertia a siñi persona vocis actiuæ addita. vr. vt amabamur amabamini amabãt. docebamur docebami ni docebãt, legebamur legebamini legebãt, audiebamur, audiebamini. audiebãtur. ¶Amabor, doce bor. ꝙ prima persona futuri indicatiui modi vocis passiuæ in verbis primæ & secundæ cõiugationis formatur ab eadem prima persona vocis actiuæ addita. r. vt amabo amabor. a docebo docebor Secun da persona eiusdẽ numeri fit ab his. o. mutata in e. & addita. is. vel. e. Tertia vero eiusdem numeri a si mili persona vocis actiuæ addita vr. vt amabor amaberis vel amabere amabitur. docebor doceberis vel docebere docebitur. Prima pluralis fit a prima simili actiuæ vocis. s. mutata in r. Secunda eiusdẽ numeri a simili persona actiuæ vocis. s. mutata in. mini. Tertia eiusdem numeri fit a simili persona acti uę vocis addita. vr. vt amabimur, amabimini, amabuntur, docebimur, bimini, buntur.

Legar.audiar.formantur a prima persona singulari eiudem futuri.m.mutata in re.

¶ De formatione Imperatiui modi.

AMare,docere,legere.audire formant a secunda persona singulari p̄sentis imperatiui modi actiuæ vocis,addita.re,

Ametur.doceat̄.legat̄.audiatur similia sunt tertię personę singulari futuri optatiui.

Amemur.doceamur.legamur.audiamur similia sunt primæ personæ plurali futuri optatiui.

Amamini,docemini,legimini,audimini formant a secunda persona plurali p̄sentis imperatiui modi actiuę vocis.te.mutata in.mini.

Amemini,doceamini legamini,audiamini similia sunt secundę personę plurali futuri optatiui.

Amentur,doceantur,legantur,audiant̄ similia sunt tertiæ personæ plurali futuri optatiui.

Amator,docetor,legitor,auditor formāt a tertia p̄sona singl'ari futuri eiusdē impatiui mōi addita.r.

Amemur,doceamur,legamur,audiamur,similia sunt primæ personæ plurali futuri optatiui.

Amaminor,doceminor,legiminor,audiminor formant a scd'a persona plurali futuri eiusdem imperatiui modi actiuę vocis.tote mutata in minor.

Amantor,docentor,leguntor.audiuntor formant a tertia persona futuri eiusdē imperatiui modi actiuę vocis addita.r.

¶ De formatione Optatiui modi.

AMarer,docerer.legerer.audirer formant̄ a prima persona singulari p̄sentis eiusdem optatiui modi actiuę vocis,m.mutata in.r.

Præteritum imperfectū eodē modo format̄ q̄ p̄ns,

Amer.docear.legar.audiar formantur a prima persona singulari futuri eiusdem optatiui modi actiuæ vocis.m.mutata in.r.

¶ De formatione Subiunctiui modi.

AMer.docear.legar.audiar eodem mō formātur,quo futurum optatiui modi passiuę vocis.

Amarer.docerer.legerer,audirer.eodem modo formant̄,quo præsens optatiui modi passiuæ vocis.

¶ De formatione infinitiui modi.

AMari.doceri.audiri formantur a p̄senti infinitiui modi actiuę vocis.re.mutata in.ri.

Legi formatur ab eodē infinitiuo actiuę vocis.ere mutata in.i.

Futurū infinitiui modi circunloquimur per primū supinū,& hoc verbum ire in voce actiua,& iri,in passiua:aut per participium futuri in.rus.& hoc verbum esse in voce actiua:& per participium futuri in,dus.& idem verbum esse in passiua.

¶ Legar.audiar.q̄ prima persona futuri indicatiui modi vocis passiuæ in verbis tertiæ & quartæ cōiugationis format̄ ab eadē prima persona vocis actiuæ.m.mutata in.r. vt a legā legar.ab audiā.audiar. Secūda eiusdē numeri fit ab eadē prima.a.mutata in.e. & addita is.vel.e.v.legar.legeris vel legere. audiar.audieris vel audiere. Tertia a simili tertia persona actiuę vocis addita vr.vt.legetur:audiet. Prima pluralis a simili p̄sona vicis actiuæ.s.mutata in.r.Scd'a a siñi p̄sona vocis actiuę.tis.mutata i mini. Tertia eiusdē nūeri a siñi p̄sona vocis actiuę addita.vr.vt legemur.emini.leget̄.audiemur.emini.ent̄.

DE formatione Impatiui. Quia personas omnes vtrusq; tpis atq; numeri hmōi satis explicite formauimꝰ i ipa opis lectione:ad sequentia properemus.

DE formatione Optatiui,Amarer.docerer. legerer.audirer.Hoc est p̄sens optatiui modi format̄ a prima persona eiusdē p̄sentis optatiui actiuę vocis.m.mutata i.r.vt amarē.amarer.docerē,docerer,legerē,legerer.audirē,audirer.Secunda persona eiusdē nūeri format̄ a prima persona addita.is.vel.e.vt amarer.eris.vel.ere.docerer eris,vel.ere.legerer eris.vel.ere. audirer.eris.vel.ere. Tertia persona eiusdē fit a prima simili persona actiuę vocis addita.vr.vt amaret̄ doceretur,legeret̄,audiret̄ Prima persona plis numeri fit a prima simili persona vocis actiuæ.s. finali mutata i .r.Scd'a eiusdē numeri fit ab eadem secunda p̄sona vocis actiuæ.tis.mutata in mini.Tertia eiusdē nūeri fit a simili tertia persona vocis actiuæ addita.vr.vt amaremur.mini.rētur.doceremur.mini.rent̄.audiremur.mini.rēt̄. ¶ Amarer.docerer.legerer.audirer. Hoc est p̄teritū imperf. optatiui mōi eodē mō format̄ quo p̄ns eiusdē modi.Amer.docear,legar,audiar.Hoc est futurum optatiui modi formatur a prima persona eiusdem futuri actiuæ vocis m.finali mutata in.r,vt amē.er.doceā.ar.legā.ar.audiā.ar.Scd'a p̄sona eiusdē numeri fit a prima addita.is.vl'.e. vt amer.eris,vl'ere.docear.aris.vl'.are.legar .aris.vl'are,audiar.aris.vl'are. Tertia eiusdē nūeri fit a siñi tertia vocis actiuę.addita.vr. vt.amet̄,doceat̄,legat̄,audiat̄. Prima persona plis fit a siñi p̄sona vocis actiuæ.s.mutata i .r.Scd'a eiusdē nūeri a siñi p̄sona vocis actiuæ.tis.mutata i.mini. Tertia eiusdē numeri a siñi persona vocis actiuę addicta.vr. Vt amemur.amini.ent̄.doceamur.amini.ant̄.legamur.amini.ant̄.audiamur.amini.antur.

DE formatione subiūctiui. Amer.docear.Hoc est præsens subiunctiui eodē mō formatur,quo futurū optatiui:& p̄teritū imperf.eiusdē subiunctiui siñe est p̄terito imperfecto optatiui.

DE formatione infinitiui.Amari.doceri.audiri.Hoc est,qd' p̄ns infinitiui mōi primę & secūdæ & quartæ cōiugationis format̄ ab eodē præsenti infinitiui modi actiuæ vocis.re.mutata in.ri.vt amare.amari.docere.doceri.audire.audiri. ¶ Legi hoc est p̄sens eiusdē infinitiui vocis passiuæ fit ab eodem p̄senti infinitiui actiuę vocis.ere. mutata in.i. vt legere legi.vel breuius a secunda persona presentis indicatiui vocis actiuæ ablata.s. ¶ Futurum infinitiui,que ratio sit circunloquendi futurum tam in voce actiua,quam in voce passiua libro quarto,cumde infinitiuo disputabitur,copiosus dicemus.

¶Circũloquia vocis passiuæ. Hoc ẽ, illa tempora quibus sermo latin⁹ caret. circũloquimur p participiũ præteriti tẽporis, & hoc verbũ sũ. es. fui. Per pñs enĩ & præteritũ perfectũ indicatiui circũloquimur ipsũ præteritũ. vt amatus sum vl' fui. Per præteritũ imperfectũ & plus. perfectũ eiusdẽ indicatiui circũloquimur ipsum præteritum plus. perfectum: vt amatus erã vel fuerã. Per futurũ imperfectũ eiũsdẽ indicatiui circunloquimur ipsum futurũ perfectũ. vt amatus ero Per futurum & Præteritũ perfectũ optatiui circũloquimur ipsum præteritũ perfectũ optatiui: vt vtinã amat⁹ sim vl' fuerim Per pñs & ꝑteritum plusq̃ꝑfectũ optatiui circunloquimur ipsum præteritum plus. perfectum optatiui: vt vtinã amatus essẽ vel fuissem. Per pñs & ꝑteritũ perfectũ subiunctiui circũloquimur ipm ꝑteritũ p. subiunctiui. vt cũ doct⁹ sim vel fuerim. Per ꝑteritum iperfectũ & plus. perfectum eiusdẽ subiunctiui circumloquimur ipm præteritũ plus. perfectũ subiunctiui. vt cum amatus essem Vel fuissẽ. Per futurũ indicatiui & futurum quoq; eiusdẽ subiunctiui circũloquimur ipm futurũ subiũctiui. vt cũ amatus ero vl' fuero. Per pñs & ꝑteritũ ifinitiui circũloq mur ꝑteritũ ifinitiui. vt amatũ essevl' fuisse.

DE verbis irregularib⁹. ¶Sunt q̃ dã verba, q̃ nõ sequũt analogiã neq; formationẽ verborũ regularium: q̃ dã rursus q̃ deficiũt certis tẽporibus nũeris & personis. quare visum est hoc loco illa cõmodissime debere poni ¶Atq; in primis hoc verbũ Fero fers, qđ cum ad tertiã cõiugationẽ sit reducẽdũ, ꝓeo qđ esse debuit feris in secđa ꝑsona singulari pñtis idicatiui differẽtiæ causa abscisionẽ fecim⁹. ꝓeo qđ ferit in tertia persona fert. ꝓeo qđ feritis in secđa persona pluralis fertis. ¶In imperatiuo quoq; ꝓ eo qđ est fere in secđa pñtis ꝑsona singulari dicimus fer. & ꝓeo qđ esse debuit ferite in secđa pl'i, dicimus ferte.

¶In futuro quoq; eiusdẽ imperatiui pro eo qđ est ferito & feritote, diximus ferto & fertote. ¶In pñti optatiui & ꝑterito imperfecto subiũctiui & pñti infinitiui. ꝓeo qđ esse debuit ferrerẽ, ferrere. dicimus ferrẽ. ferre. ¶In pñti indicatiui passiuæ vocis. ꝓ eo qđ esse debuit ferreris. dicim⁹ ferris vel ferre. ¶In secđa persona singulari pñtis imperatiui: ꝓeo qđ esse debuit ferrere, dicim⁹ ferre: & i futuro ꝓferitor fertor. ¶In præsenti optaui & in præterito imperfecto subiũctiui, ꝓeo qđ esse debuit fererer. fererēris vl' fererere. dicim⁹ ferrer ferreris vl' ferrere. ¶Et in pñti infinitiui. ꝓ eo quod esse debuit fereri: dicimus ferri. reliqua tẽpora & personæ sequũtur rationẽ verborum tertiæ.

VOlo. vis. vult volumus. vultis. ꝓ volis volit. volimus. volitis. Imperatiuo caret, quem supplemus ex futuro optatiui. ab illius cõposito nolo dicim⁹ in pñti noli nolite Nolito. tote. In futuro ex ꝓportione quartæ cõiugationis. Diomedes tamẽ in imitãti imperatiui in secđa persona fac velis dicit. & totum pluralẽ ponit velimus. itis. int: & in futuro. velito. velim⁹. tote. velint. Horã modo velis, quæ tua virtus expugnabilis est. ¶In futuro optatiui & in præsenti subiunctiui, pro eo quod volim. dicimus velim. velis. velit. quamquam Cicero. ꝛ. de natura deorũ dixit, quo facilius id quod docere volumus intelligi possit. volim⁹ ꝓ velim⁹ scripsit. Alia tẽpora sequuntur rationẽ verborũ tertiæ cõiugationis. Phocas tamẽ carere hoc verbũ dicit gerũdꝝ supinis & ꝑticipꝝ: sed ga vtũtur illis iuniores, ideo posui.

Circunloquia vocis passiuę nõ formãtur: sed circũloquimur ea per participium præteriti temporis passiuę vocis: & hoc verbum sum. es. fui.

Verbũ impersonale simile est tertiꝝ personis singularis nũeri passiuę vocis: nisi q̃ in circunloquiꝝ participium est quasi substantiuũ in genre neutro.

¶De verbis irregularib⁹ & defectiuis. Cap. vij.

FEro. fers. tuli. ferre. ferẽdi. ferẽdo. ferẽdum. latũ. latu. ferẽs: laturus. Feror. ferris vel ferre. latus ferendus. ¶Indicatiuo modo.

Tẽpore præsenti. Fero. fers. fert. Ferimus. fertis. ferunt. ¶Imperatiuo modo.

Tẽpore pñti. Fer. vl'. ras. rat. Feram⁹. erte vl' atis. rãt.

Futuro. Ferto vel tuleris. ferto vel tulerit. Ferimus vel tulerimus. fertote vel tuleritis. ferunto vel tulerint. ¶Optatiuo modo.

Tẽpore pñti. vtinam Ferrẽ. ferres. ferret. Ferrem⁹. ferretis. ferrẽt. ¶Subiunctiuo modo.

Præterito imper. cum Ferrẽ. ferres. ferret. Ferrem⁹ ferretis. ferrent. ¶Infinitiuo modo.

Tempore præsenti Ferre.

¶Passiua voce. Indicatiuo modo.

Tẽpore pñti. Foror. ferris vel ferre. fertur. Ferimur ferimini. feruntur. ¶Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Ferre. feratur. Feramur. feramini. ferantẽ. Futuro Fertor vel latus sis. fertor vel latus sit. feramur vel lati simus. feriminor vel lati sitis feruntor vel lati sint. ¶Optatiuo modo.

Tẽpore pñti. Vtinã Ferrer. ferreris vl' ferrere. ferretur. Ferremur. ferremini. ferrentur.

¶Subiunctiuo modo.

Præterito imperfecto. cum ferrer ferreris, vel ferrere. ferrẽ. ferremur. ferremini. ferrentur

¶Infinitiuo modo. Tẽpore præsenti. Ferri.

¶Alia tẽpora declinantur per proportionem tertiæ coniugationis.

VOlo. vis. volui. velle. vol di. volẽdo. volẽdum. Volitum. volitu. volens. voliturus.

¶Indicatiuo modo.

Tẽpore pñti. Volo vis. vult. Volum⁹. vultis. volũt.

Imperatiuo mõ caret, sed ab eo compositum nolo, hẽt in pñti noli nolite. In futuro nolito nolitote

¶Optatiuo modo.

Tẽpore pñti. vtinã Vellẽ. lles. llet. vellem⁹. etis. ent.

Futuro vtinam Velim. lis. lit. Velimus. velitis. lint.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore pñti. cũ velim. lis. lit. Velim⁹. itis. velint.

Præterito imperfecto cũ vellẽ. les. let. lem⁹. letis. lẽt.

¶Infinitiuo modo. Tempore præsenti Velle.

Alia tempora formantur per proportionem. tertiç coniugationis.

DE verbis defectiuis. Sũt quædã verba, q̃ deficiũt modis, aut tẽporib9, aut personis. vt es est. cui9 nõ mõ prima positio dificit, verũ etiã nihil aliud hẽt, q̃ es est. essẽ. esses esset. essem9. essetis. essent. esse. verg. in. ẽ. Est mollis flãma medullas. Idẽ. i. georgi. vt mala culmos esset rubigo. & Mar. si vis esse satur, nostrũ põt esse priapũ. In voce quoq; passiua estur tãtũ ꝓditur. Es in secũda persona imperatiui, nũeri singularis. Plautus in milite. Es, bibe aio obsecro mecũ. Ouid. i. de põto: Estur, vt occulta vitiata putredine nauis. Forẽ. res. ret. Neq; enim vsq; lectum est foremus. etis, & (quod est in hoc verbo singulare) fore ꝓ futurũ esse in futuro infinitiui: oĩa alia verba carẽt. hñt quoq; ab eo cõposita affore. &c. ¶ Aio ꝓ dico disyllabũ est, habetq; secũdũ Phocã pñs, & p̃teritũ imperfectũ. fuistulimus tñ a iim9 & aiitis: qđ ex ꝓportione dicẽdũ erat quoniã eas voces vidẽt aures nostrę quodã mõ reformidare. Aiebã in p̃terito imperfe. Aiã in futuro ex proportione. Plaut9 in rudẽte. vł tu mihi aias, vel neges. Cicero de finib9, quasi ego id curẽ quid ille aiat, aut ne get. ¶ Adiecim9 quoq; secundã personã singularẽ pñtis impatiui mõi. Ai. quod apud Plautũ reperiẽ, An nata est spõsa p̃gnans? vel ai vł nega & apud Terentiũ, sæpe ain. qđ Cice. de pfecto oratore interpretat ain, ꝓ ais ne. ¶ Aies Apul. vi. meta. sic aiens crystallo dedolatũ vasculũ tradidit. ¶ Inquio inquis. quãq; ex proportiõe videat posse declinari per oẽs modos, tpa & personas tertiæ cõiugationis: nos tñ illa posuim9, q̃ in vsu reperiunt, hoc est: inquio. Cice. de. orat. Aucupari verba oportebit inquio. Inquis Persi9. Hoc iuuat, hic, igs, veto quisq; faxit oletũ. Ingt. Iuue: Q ñ artibus, in qt, honestis. Inquiũt. Cic. in Verrem. vbi sunt Pãphile, inquiũt, sciphi. Reperiẽ tñ frequẽti9 In quã in prima positione indicatiui mõi dicẽte Diomede & Phoca. Inquã primã ꝑsonã cõtra morẽ oĩm profert vtrũq; nũerũ mõi indicatiui p̃tis tẽporis. Inquisti. Cicero. ŋ de ora tu vero inquisti, molestus non eris. Inquiat. idẽ ad Herennĩũ: Quid enim tibi vis, aliquis inquiat. Inque. Terẽti9 in phormi: Te emittere inuitũ eã inque. ꝓ eo quod est dic. ¶ Quæso, vt dicit Phocas, primã hẽt ꝑsonã singularẽ pñtis indicatiui modi. Habet etiã pluralẽ eiusdẽ tẽporis. vt Cic in. i. de legibus. quã obrẽ aggredere quæsum9. & Silius in lib. xiŋ. punicorũ. Nõ ardua regnis quæsum9, aut in hora tuis. Quęsit quoq; dixit Lucretius. in. i. Nidiuũ pacẽ votis adit, & prece q̃siti. Apud Salustiũ quoq; referẽte Phoca, quęsere lectum est. Sed quẽad modũ prioribus duobus vti possumus: ita his posterioribus nõ est vtendũ. ¶ Infit ꝓ inquit. verg. x. æñ. Tũc pater oĩpotẽs rerũ cui summa potestas infit. & in. xŋ. Ita turbidus infit. Var. apud Prisc lib. viŋ. primã ponit personã infio. ¶ Quat q̃q; Phoca teste tãtũ hẽt tertiã personã singularẽ pñtis indicatiui & participiũ ouãs. vt Ver. i. geor. Et ouãtes gutture corui. ¶ Faxo. faxis. Idẽ Phocas dicit tãtum habere futurum indicatiui: nos tãtum inuenimus faxo. faxit. faxitis. faxint. Verg. lib. ix Haud sibi cũ Danais rem faxo & pube pelasga & Liuius. lib. vi. ab vrbe. Faxo ne iuuet vox ista. & Ennius apud Ciceronẽ in libro de senectute. Nemo me lachrymis decoret, nec funera faxit. & Liuius lib. xxxiiŋ. Quod faxitis deos oẽs fortunare velint. Faxit frequẽter apud Plautũ & Terẽ. legit. ¶ Ausim primã tãtũ habere personã futuri indicatiui mõi testis est Phocas. Liui9. lib. i. Nec si forsã dicere ausim. Verg. quoq; ŋ. geor. Ausim vel tenui vitẽ cõmittere fulco. vbi Seruius exponit ausim, pro ausus sum vł audebo. Festus quoq; Põpeius ausis pro audeas exponit & ausit. Ouid. in. vi. meta. Et nil est, quod nõ inopino captus amore ausit. Catull9 in epitha. Quis huic deo cõparari ausit: sed hoc rarissime inuenit apud autores. ¶ Cedo, cedite. Cice. de cla. ora. Cedo, quæso oronis sunt enim, & Iuue. in. vi. Cedo, si breue parui sortita est lateris spatium. Cedite quoq; in plurali pro dicite Plau. est vsq; Cete. quoq;, ꝓ cedite. Neuius in Lycur. apud Mar. ꝓ industria cete regẽ propugnatũ patrẽ. Enni9 in Med. saluete optima corpora, cete manus vestras, meaq; accipite. Actius in Mena. æneũ aliquis cete in cõspectũ aut nos (vbies) ducite ad eũ. Pac. in Atalãta. Is vestrum vter sit eius signũ datum cit, cete. ¶ Salue, saluete. ver. v. æñ. Salue sctã parẽs, iterũ saluete recepti. Salue tñ in prima positione dixit Plaut9 in truculẽto. Salue inqt satis est mihi tuæ salutis: nil moror, nõ saluo. Cice quoq; ad Atticũ futuro idicatiui est us9, & saluebis (inqt) a meo Cicerone. ¶ Auete & auere a Phoca tollitur: cum tñ apud Mar. reperiat. Mene tibi ꝓme dicit auere libe. Quint. dicit in primo fuisse virũ valde literatũ, q̃ salutauerit sic & auete; cũ ab vsu iã defecisset,

De verbis defectiuis.

ES. est, pro eo qđ edis, edit in secũda & tertia ꝑsona singl'aris indicatiui modi. Essem, esses esset, essẽm9. tis. essent in prẽsenti optatiui & in prætẽrito imperf. optatiui & subiũctiui. Esse in pñti infinitiui. Estur in p̃sẽti, indicatiui mõi vocis passiuę. Quæ deficiunt, supplẽtur ab hoc verbo. edo, is, Forem. fores, foret. forẽt. ꝓ essem esses, esset. essent. in prẽsenti & in p̃terito imperfecto optatiui mõi. & in prætẽrito imperfecto subiunctiui reperiẽt. & fore pro, futurum esse in futuro infinitiui. In aliis locis deficit.

Aio. ais. ait. aiunt. in p̃senti indicatiui modi. Aiebam. aiebas aiebat. aiebam9. aiebatis. aiebãt. in p̃terito imperfecto eiusdẽ modi. Aiã. aias. aiat. in futuro eiusdẽ. Ai. in secunda persona singulari p̃sentis imperatiui modi. Aiens, in participio prẽsentis.

Inquio, vł inquã. inquis, inquit, inquiunt, in prẽsenti indicatiui. Inquisti, in secunda persona p̃teriti eiusdẽ indicatiui. Inquiat, in tertia singulari futuri eiusdẽ indicatiui. Inque. in secũda persona singulari p̃sentis imperatiui modi. Aliis in locis deficit.

Quæso, quæsumus. in primis personis vtriusq; numeri præsentis indicatiui modi reperitur in vsu.

Infit pro inquit. & Quat. in tertijs personis singularibus præsentis indicatiui modi reperiuntur.

Faxo, faxis, faxit, imus, itis. in futuro tantum indicatiui modi.

Ausim in prima persona singulari futuri indicatiui modi tantum.

Cedo pro dic. & Cedite ꝓ dicite in secũdis personis tantum vtriusq; numeri imperatiui modi.

Salue, saluete. saluere. Aue, auete, auere. in eisdem secũdis ꝑsonis impatiui. & in prẽsenti infinitiui.

¶Odi:odisti.Hæc verba cū tātum in ꝓterito & tēporibus ab eo formatis reperiātur,hñt tñ sensū etiā aliorū tēporū e cōtrario ad ea tēpora q̄ circunloquimur in vocepassiua.Nā q̄nadmodū mutuamur prę sens indicatiui ad circunloq̄ndū illius præteritū perf.& ꝓteritū imperf.ad circunloq̄ndū illius pluſ.pfe. ita ediuerſo præteritū perf.accomodat ſuā ſignificationē p̄ſenti:& præteritū pluſ.perf.imperfecto.Itaq; ꝓteritū perfectum horū verborum hēt ſenſum p̄ntis atq; ſui ipſius. Præteritū pluſ.perfe.eiusdē modi hēt ſuū ſenſum & præteriti imperfecti.Præ teritū optatiui hēt ſuū ſenſum atq; etiā præ ſētis.Pluſ.perf ſubiūctiui,ſuū ſēſū,atq; etiā ꝓteriti iperfecti eiūsdē mōi. Præteritū pfe. ſuum ſenſum atq; p̄ntis eiusdē ſubiūctiui cū futuro optatiui.Futurum ſubiunctiui hēt ſuū ſenſum atq; etiā futuri indicatiui modi Præteritū infinitiui ſuū atq; etiā p̄nis. Præ terito carēt Furio,quod aliunde aſſumpſit inſaniui.Ferio q̄ a percutio ſūpſit percuſ ſi.Tollo q̄ olim habuit tetuli a ſubſtollo ſubſtuli mutuat9 eſt.Quatio.is,q̄ in vſu nō hēt quaſi,vt dicem9 in ꝓteritis tertię cō iugationis:vbi etiā de Gliſco et ichoatiuis.

pars est que aliis iuncta efficit totum

Artes oīonis octo ſunt. Poſt ſimplicē noīs & cum eo participij ꝓnominis ꝙ bicq; dēclinationē,ſeqs opa pueris ad hibēda eſt:vt incipiāt partes dignoſcere:nō q̄dē adhuc exacte admodū,ſed quātum illa ætas capere pōt:deinde quō inter ſe cōſtru unt:vt iā incipiāt qualidegustationē quan dā habere eorum,q̄ poſtea enodatius tradē da ſunt.Dicit igit in primis q̄ octo ſunt oīs rationis partes,quas enumerat.Sed nemo miret poſtea cum dixerim9 gerundia & ſu pina alias eſſe orationis partes ab octo ſu pioribus:q̄ cū.li.in dicturi ſum9 alios po ſuiſſe tres tātum.vt Ariſt.& Theodectes, Alios quatuor vt Stoici, Alios diſtinxiſſe vocabulū & appelationē a noīe. Aliosadie ciſſe aſſeuerationē attractionemq;.Sed nihil neceſſe eſt pueritiæ teneritudinē tāta veluti ciborum varietate farciri,ſatiſq; illi fuerit octo oratiōis partes diſtinguere,q̄ numer9 primum Ariſtarcho ex grēcis:deinde Pale moni ex latinis placuit:quos deide oēs grā matici græci et latini ſequuti ſunt.Ita tñ q̄ græci interiectionē partē aduerbij eſſe dixe runt,latini interiectionē ab aduerbio ſepa rāt.Articulum vero quia latinus ſermo nō agnoſcit,ad ꝓnomē referunt.¶ Itaq; omnino partes eſſe octo dicunt. ¶Quatuor ex his declināt.q̄ ex harū octo partium numero quatuor ſunt declinabiles,& quatuor rur ſus indeclinabiles:q̄s explicat.grēci quoq; articulū declināt:latini quoq; gerūdiū & ſu pinū.Q̄ui diſtiguntvocabulū & appelatio nē a noie,tria illa eodē mō declinat. ¶No mē eſt,q̄ declinat p̄ caſ9.Hęc nō eſt diffini tio nois,ſed q̄da ꝓprietas:p q̄s puer magis veniet in nois cognitionē:q̄s p diffinitionē, quāli.in reddituri ſum9.Nomē ē pars oīo nis declinabilis corp9 aut rē ꝓprie cōiterue ſignificās,& eodē mō de reliquis partibus orationis,quatū ꝓprietates ponit per quas poſſint a pueris rudibus literarū dignoſci. poſtea vero.li.in huius operis illarū diffinitiones,quę magis naturā oſtēdūt,explicabim9.¶Gña nomi nū.Declinabilium oīonis ptium elegit q̄da accidentia:ſine quib9 nō poteſt fieri illa quā dixim9 cōſtru ctio in noīe,pnoīe,& participio:gen9 numerum & declinationē,in verbo cōiugationē,vocē,ſignifica tionē:atq; in oīb9 his pſonā. ¶De gñe noim,pnoim,participiorum quoniā alīs in locis copioſius diſ putabitur,q̄ ad huuc locum attinet,dicimus gña eſſe quinq; Maſculinum q̄ declinatur cum hic,&c. Sed hæc quam ſufficienter dicantur,quis non videt? Primun,vt alīs in locis diximus,quia non ideo no men eſt maſculinum quod declinatur cum hic,aut fœmininum quod declinatur cum hæc.aut neutrum q̄ declinat cum hoc:ſed quia eſt vel maſculinū,vl fœmininū,vl neutrū,iō.declinat aut cum hic.aut cū hæc.aut cum hoc.Deinde q̄ nomina adiectiua que p̄ prima & ſecunda nominis declinationē in flectunt, & pnoia & p̄ticipia nō declināt per hic & hæc & hoc, ſed p ſuas cuiq; gñi terminatiōes acōmodatas. Præterea q̄ dubię et p̄miſcui gñis nullā facit mētionē.Sed,vt dixim9,hæc pueris ad huc rudib9 ꝓponūt, q̄ puectioribꝰ accurate magis poſtea tradent.¶ Nūeri noim,nūer9 cōis eſt oīb9 ptib9 oronis,q̄ declinat

Declinare est principium tenere et finem Variare

Odi.odiſti.Noui.nouiſti. Cœpi.iſti.Memini.iſti.in voce tm̄ hēt præteritū pfe indicatiui:& ſex tēpo ra, quæ formātur ab eo:ſignificationē vero etiā omnium aliorum temporum.

Præterito & tpib9,q̄ ab eo formant,carēt Furio.is, inſaniui.Fero tuli, Ferio percuſſi. Tollo ſuſtuli. Quatio.is.Gliſco.is.cū ꝙbis q̄ dicūt inchoatiua

¶De primis puerorū p̄exercitamētis. Ca.viij.

Artes oīonis octo ſunt.Nomē.Pronomē.Ver bū.Participiū,Præpoſitio,Aduerbiū. Interiectio.Cōiūctio. Quatuor ex his declināt.Nomē. Pronomē. Verbū.Participiū. Quattuor nō de clināt.Præpoſitio.Aduerbiū.Interiectio cōiūctio

Nomen eſt,quod declinatur per caſus, & non ſigni ficat cum tempore,vt hęc muſa muſæ.

Pronomen eſt,quod ponitur loco nominis proprij vt ego.tu.ille.Etſunt illa quindecim tantum.

Verbum eſt,quod declinatur per modos & tempo ra ſine caſu.vt amo amas amaui.amare.

Participiū eſt,q̄ declinat p caſus cū tpe & deriuat a verboſemper,vt amans:amatus:amaturus.

Præpoſitio eſt,q̄ p̄ponit nomini per appoſitionē:& in alīs etiā partibus p cōpoſitionē:vt adeo ad eum.

Aduerbiū eſt,q̄ additū verbo,nomini,aut partici pioſignificationē ei9 auget,aut minuit,aut mutat vt valde amat.minus amat.nō amat ſatis doct9.

Interiectio eſt,quę aliquē mentis affectū ſignificat voce incondita.vt hei mihi.heu me.

Coniunctio eſt,quæ diuerſas partes orationis cōiun git:vt Pompeius & Cęſar amat:& docet.

Genera noim,ꝓnominū,& ꝓticipiorū quinq; ſunt. Maſculinū,q̄ declinat cū hic.vt hic dñs.Fœmi ninū,quod declinatur cum hęc.vt hęc muſa.Ne utrum,q̄ declinatur cum hoc,vt hoc templum Cōe duū,q̄ declinat cū hic & hęc.vt hic & hęc hō.Cōmune triū,quod declinatur cū hic & hęc & hoc:vt hic & hæc & hoc fœlix.amans.

Numeri nominum,pronominū,verborū & partici piorum duo ſunt.Singularis,qui de vno tantum loquitur.Pluralis,qui de pluribus loquitur.

Numerus est incrementum cantitatis abuno usq; ad plura procedens

Hoc discrimen signatur inter significare tempus & significare re cum tempore quod significare tempus est ultra propriam significationem quam datio habet nullam tempo ris differentiam importare — significare cum tempore est ultra propriam significationem quam datio habet aliquam temporis differentiam importare

Casus vero nomini ꝓnomini & participio tātū: sed de his postea copiosiꝰ dicet. ¶ Declinationes noim. Sūt qnq; tātū: qui nūerus ex gti diuersitate colligit. Pronoia ꝑ duas, ꝓprias declinationes & ꝑ duas itē: q̄ ad nois declinationē referūt. ꝓticipia ꝑ primā et scdā et tertiā nois declinationē variantur. ¶ Cōiugatiōes ✓borū quatuor sūt. Hæc diuersitas ex scda psona pūtis idicatiui mōi accipiēda erat. nā verba q̄ mittūt illā i. as. sūt prima cōiugatiōis, q̄ i. es, scdæ. q̄ i. is. correptā tertię. q̄ i. is. productā q̄ rtæ, quā qdē tertiā ꝓductā appellāt. Quia pueri nōdum percipiūt quid sit syllaba ꝓducta, quid correpta ī fine dictionis: visū ē hāc diuersitatē ex infinitiuo distinguere i quo accētꝰ pōt oñdere q̄ syllaba sit lōga, q̄ breuis in penūltimo loco. vt verba q̄ hñt. a. ꝓducta ante. re finale sint primę, hoc est, q̄ hñt accētū in penultima. & eodē mō de reliquis cōiugationibꝰ. ¶ Voces verborū tres sunt. Quia nōdū pueri capaces sunt significatiōis verborū: q̄ in actiuā passiuā neutrā, deponētē, cōmunēq; spargitur, de quibꝰ li. iiij dicturi sumus: hoc loco tātū admonēdi sunt tres esse verborum voces. Actiua. vt amo. as: amat. Impersonalē vt amat, amabat amabit. Passiua. vt amor. aris. vl amare. Loq̄r loq̄ris vl loq̄re. ¶ Quælibet rursus vox diuidit in quinq; modos, quos. Quinti. qualitates appellat. ¶ Indicatiuū, quo indicamꝰ aliquid fieri. vt ego amo, tu doces, ille legit. ¶ Imperatiuū, quo iperamꝰ: vt o Virgili audi. ¶ Optatiuū, quo aliquid optamꝰ. vt vtinā veniret Antonius. ¶ Subiūctiuum, quo verbū verbo subiungimꝰ. vt si legeris solūā tibi mercedē. ¶ Infinitiuum, quo indiffinite aliquid dicit qđ altero verbo diffiniēdū est: vt opportet nos legere. bonū est nos audire. ¶ Modꝰ iterū diuiditur i sex tempora: hoc est præsens quod rē instātē significat. vt ego lego. ¶ Præteritū imperfectū, quo demōstramꝰ qđ aliquid faciebamus, sed nō dicimꝰ an perfectū sit. vt ego legebā. ¶ Præteritū perfectū, q̄ ostēdimus aliquid fuisse pfectū. vt ego legi. ¶ Præteritum pluſq̄ perfectū, quo significamus añ factū fuisse aliquid posteaq̄ aliq̄ res facta fuit, vt iā ego legerā cū tu venisti. ¶ Futurū ipfectū, q̄ oñdimꝰ aliqd faciēdū ee. vt ego legā. Futurū pfectū, quo oñdimꝰ aliq factū fore, vt ad duas horas legero. Mininiſſe aūt dēt puer no oia tpa eet oibꝰ modis, sed i idicatiuo sex. In optatiuo & subiūctiuo quinq; In infinitiuo tria, pñs ꝑteritū & futurū. In imperatiuo duo tātū, pñs, et futurū. Tpa participiorū tria sūt tātū, pñs ꝑteritū & futurū. ꝑteriti imꝑfecti tpis et ꝑteriti pluſq̄ ꝑfecti ad vocē participij tpis ꝑteriti reducit vt Ver. ſ. æñ. Et qua vectus Abas, et qua grādæuꝰ Alethes. qđ exponit Ser. i. qua vehebat: qa nos participio præteriti imperfecti carem: qd tū græci hñt. ¶ Personæ noim. psona ꝓpriū accidēs est ꝓnois & verbi, sed noia & participia cū sint tertiæ personæ oia, vtūtñ ab oibus illis est tertiæ personæ: vt paulo post dicturi sumꝰ. ¶ Ois ntūs est tertiæ personæ. ac si dicat. ois dictio, q̄ per casus declinat, hoc est nomē ꝓnomē & participiū est tertiæ personæ: & facta regula ex ijs q̄ sunt plura, facit exceptionē huius ꝓnois ego, qđ est primæ personæ: atq; iterū huius ꝓnominis tu, qđ est secūdæ personę: atq; huius ꝓnois rōe excipiuntur oēs vocatiui in quibus subintelligit tu in singulari & vos in plurali: mā quiēad modū ꝓnomē ponitur loco nois ꝓpri, ita vocatiꝰ omniū partium, q̄ per casus declinātur, ponitur loco huius ꝓnois tu. ¶ Nomē substātiuū est. Quid sit nomē substātiuū ostēdit ex quadā illius ꝓprietate. hoc est, qa declinatur per vnum articulum vel per duos tantum. Adiectiuū vero ex alia proprietate ostēdit quid sit. Hoc est, quia declinat per tres articulos, vel per tres diuersas terminationes. hoc non est docere, sed quasi per qu ædā signa vel propietates ostēdere quid sit nomē substātiuū, qa adiectiuū. Sed si cōsideramꝰ qualem discipulū instituimus, nulla potuit aptior diffinitio excogitari: & ex qua magis possit distingui adiectiuum a substātiuo. Nā, quēad modū alio loco dicturi sumꝰ, non propterea nomē est substātiuū, qđ per vnū vel per duos articulos declinatur: neq; ideo ad iectiuum, quia per tres articulos vel per tres diuersas terminationes inflectitur: sed quia illud substantiuo, hoc adiectiuo accidit. Accidentia autē, q̄ substantiæ, notiora sunt pueris, præsertim rerū omnium ignaris. lib. tamē. iij. plenius hac de re instruēt.

Casus est quidam gradus declinationis per quem nomen variatur.

declinatio est vocis variatio que circa finem tantum attenditur. & est sex cuplex monoptota, diptota, triptota, tetraptota, pentaptota, exaptota.

conjugatio est consequens verborum eoꝝ terminatio.

modus est inclinatio animi variæ affectus indicans & uel demonstrans.

tempus est ut ait Priscianus rerum nostrarum mutabilitate comprehensio.

persona est uox sicca et alicui certe personę adiuncta. vel est distinctio unius sermonis ab altero. l. est in loquentium qui variatorum ordine est trip lex. i. 2. 3. prima persona est illa que facit sermonem. 2. est que nomen substantiuum nominatiui casus adiungitur. 3. est que per subintellectionem ponimus cum pronomine adiungitur. vt ego pulsus lego. l. tu doctus legis.

Secunda persona est ea qua nomen substantiuum nominatiui casus adiungitur uerbo secunde personę ut

Tertia persona est ea qua nomen substantiuum nominatiui casus adiungitur uerbo tertie ꝑsonę ut ille legit

Relatinũ est. Aliã nois differentiã ostẽdit:aliud nãq; est relatiuũ:aliud antecedẽs.& quid vtrũq; sit ostẽdit. Ex quo manifestũ est relatiuum & antecedẽs noia esse ad aliquid dicta:posito enim relatiuo, necesse est poni ãtecedẽs,adq; e diuerso,necesse est posito antecedẽti poni relatiuũ. (Adiectiuũ & substãtiuũ. Ponit tria præcepta,q; nõ sermonis latini ,ppria veruetiã oĩb9 linguis cõia publica & quo dãmõ naturalia sunt:siquidẽ naturale est,vt inquid Aristo.quod apd oẽs gẽtes idẽ est.Primũ itaq; præceptũ naturale & cõtra quod si qs pec cauerit nõ tãtũ indoct9,sed plane barbar9 habeatur:est q; adiectiuũ & substãtiuum in tribus cõuenire debẽt,in gñe,nũero,& casu, hoc est,qd vtrũq; sit eiusdẽ gñis nñeri & cas9. Q ũ tñ hoc præceptũ exceptionẽ patitur,suis locis dicem9. Relatiuũ & antecedẽs. Hoc est secũdũ pęceptũ naturale, q; relatiuũ & antecedẽs i trib9 cõueniũt in gñe nñero & psona.hoc est,q; vtrumq; sit eiusdẽ gñis nñeri & psonæ. De rõe aũt huius cõuenientiæ lib.iiij.copiosi9 disputabit. Ntũs & verbũ. Hoc est tertiũ pceptũ naturale:q; ntũs & verbũ cõueniũt in duob9 hoc est nũero & psona.i.q; ãbo debẽt esse eiusdẽ nũeri & psonæ. Figurate tñ aliqñ videt esse diseõueniẽtia inter ntũm & verbũ. quẽadmodũ.li.iij.cũ de figuris cõstructionis agẽt,pleni9 dicẽdũ est. Omne verbũ actiuũ,subaudi psonale.qd habet vocẽ actiuã,vl actionẽ significãs:quale est deponẽs & cõe,ea parte qua significat actionẽ exigit ante se,hoc est,in rõe suppositi nominatiuũ p psona agẽti:& accusatiuũ,sed nõ necessario ,p psona patiẽti vl aliũ casũ: sed tũc passio illa nõ recta & trãsitiua,sed obliqua ẽ. Omne verbũ passiuũ:qd etiã de psonali intelligẽdũ est:vl passionẽ significãs:qualia sũt illa. Exulo.vapulo.veneo. fio.liceo. exigit noiatiuũ ,p persona patiẽti, atq; in rõe suppositi:& ablatiuũ cũ præpositione a vel ab,vel etiã datiuũ ,p psona agẽti.vt ego amor a te vel tibi.exulo a rege,vbi non audim dicere regi p a rege. Gerundia supina & participa. De gerundijs qd diximus intelligẽdũ est de gerundijs substãtiuis actionẽ significãtibus .vt veni causa legẽdi verg.& in seruiẽdi amicis,& carendi voluptatibus.& miserẽdi viduarũ. De supinis prætered intelligẽdũ est de primis: nã vltima cũ nullo casu post se cõstruũtur. quẽadmodũ.lib.iiij.dicturi sumus .vt eo venatũ feras.in seruitũ amicis. Participia vero siue illa sunt actiuæ vocis siue passiuę eadẽ rõem seruãt. Nã participia pũtis tpis cũ actionẽ significãt,cõstruuntur post se cũ accusatiuo.vt amãs virtutes.aut dtõ vt seruiẽs amicis: aut ablatiuo vt carẽs voluptatib9,aut genitiuo vt miserens filiorũ.Eodẽ modo de pticipio tpis futuri vocis actiuæ. Participia quoq; vocis passiuæ passionẽ significãtia cõstruũtur cũ ablatiuo & præpositione a vel ab,aut datiuo:vt amat9 a te:amãd9 ab illis. Præpositiões accusatiuo deseruientes. Præpositiones aut separabiles sunt,aut inseparabiles.Separabiles sunt.q; possunt aponi casib9. In separabiles sũt quæ nũq; reperiũtur nisi in cõpositione. De separabilib9 itaq; ponit primã regulã,q; præpositiões acusatiuo deseruientes sunt. Ad apud.&c.q; sequũtur. Deinde subdit. Præpositiones abtõ deseruientes.atq; mox q; sunt vtriq; casui deseruiẽtes.tũc demũ ponit præpositiones,q; nũq; reperiũtur nisi in cõpositiõe cũ reliqs ptibus oratiõis:sed hæc vberius explicabũt lib.iij.vbi de præpositiõe differem9. Enumeraujm9 aũt hic præpositiões.vt pueri haberẽt illas in prõptu:cum incipiũt ptes oratiõis inter se cõnectere. Noiatiu9 semp regit a verbo.Regi alia dictionẽ ab alia nihil aliud est q; esse appedicẽ illi9:vt in ordie cõstructiõis aliqd significet.Sed cũ verbũ,vt ait Aristo.sit oõnis forma,neq; sine verbo possit esse illud,qd græci vocãt axioma,qd Boeti9 enũciationẽ:Cicero tũ pnũciatũ tũ ploquiũ interpretatus est:cõsequẽs est,vt oẽs partes orationis a verbo regãtur immediate.vt media aliqua parte orationis.Dicit igitur in primis q; ntũs a verbo .&c.Nam vt verbum personale nunq; pot esse sine noiatiuo:sic nominatiuus sine ẏbo personali esse nõ põt.ergo merito ab illo regitur tamq; ab orationis forma:& dat illi suppositum tanq; accidenti. Genitiuus,præter illam communem significationem,qua regitur a nomine appellatiuo ex vi possessionis,aliqñ regit ex natura speciali nois.vt vini plenus.vl verbi.vt impleo vini vasa.a noie inquam appellatiuo: quia si proprio iũgatur:appellatiuum ibi subintelligitur. Ver.i.æñ.vnius obnoxam & furias Aiacis Oilei:vbi Seruius notat ex figura græca dictũ esse:quavtimur circa patres & maritos tãtũ. vt Aiacis Oilei intelligam9 filiũ. Deiphobe glauci intelligimus filiam.Hectoris Andromache:intelligimus vxorẽ:quinimo hæc figura latius patet. Nã Eusebius Pãphili dictus est subaudi amicus,& Teren-

Relatiuum est,quod refertur aliqd antecedẽs. Antecedẽs vero est:qd refertur ab aliquo relatiuo.

Adiectiuum & substantiuum in tribus cõueniũt in genere numero:& casu.vt vir bonus.

Relatiuum & antecedens in tribus cõueniũt,in genere,numero & persona.vt ego amo q; doceo.

Nominatiuus & verbum in duobus conueniũt:in numero & persona.vt ego amo,tu doces.

Omne verbum actiuum vel actionẽ significãs exigit ante se nominatiuũ pro psona agẽti:& accusatiuum vel alium casum pro persona patienti.

Omne verbũ passiuũ vel passionẽ significãs exigit noiatium pro psona patiẽti:& ablatiuũ cũ præpositione.a.vel ab.vel datiuũ p persona agenti.

Gerũdia supina & participa exigũt post se casum: cum quo cõstruitur verbum:a quo descendũt.

Præpositiones accusatiuo deseruiẽtes sũt Ad apd.ãte.aduers9 aduersum.cis.citra.circũ.circa.circit. cõtra.erga,extra.iter.itra.ifra.iuxta.ob.põe.p. pter.ppe.propi9.proxime.pridie.procul.post. ppter.penes.supra.scdm secus.trãs.vsq;.vltra.

Præpositiones ablatiuo deseruientes sũt.a,ab,abs, abscq;,cum.coram.clam.de.e.ex.pro.præ.palam sine.tenus:quæ aliquando genitiuo iungitur.

Præpositiones accusatiuo vel ablatiuo deseruiẽtes sunt.in.sub.super.subter.

Præpositiones quæ tãtum in compositione reperiuntur sunt.an.con.dis.di.re.se.

Nominatiuus semper regitur a verbo expresso vl subintellecto in ratione suppositi.

Genitiuus plerumq; regitura nomine ex vi possessionis:nonnunq; ex natura nominis vel verbi.

tius in Andria: video hui9 Byrriã: subaudi seruũ. nã ꝓnomẽ loco nominis propñ ponitur. ¶ Datiu9 plerumq; regitur a verbo ex vi acquisitionis, atq; etiam cuiuscumq; rei attributionis, siue illa sit vtilis siue dannosa, siue indifferens: regitur etiam nõnũq; a nomine ex speciali significatione. vt vtilis amico. difficilis vxori. iucundus familiaribus. ¶ Accusatiuus plerumq; regitur a verbo ex vi transitionis: vt amo vxorem: vel a parte ante ex natura infinitiui, vt oportet me amare, vel media prepositione. vt eo ad forũ, vel ex vi synecdoches a nomine adiectiuo. vt niger oculos. vel a verbo, vt expleri mentem nequit. vel a participio vt nodoq; sinus collecta fluentes. ¶ Vocatiuus. hæc regula multum nouitatis attulisse videtur ijs: qui dicebant vocatiuum aliqñ poni absolute: qd̃ est cum oratio ex recta fit obliqua, hoc est, cũ ex secunda persona ad quã loquimur fit transitus ad tertiã de qua loquimur, vt si dicas o Cæsar legat Pompeius. intelligitur audi vel ausculta vel intende, quod ita esse facillime probatur ex interpretatione psalmi. xxj. cuius initiũ est apud hebræos idipsum quod dñs noster atq; saluator dixit in cruce: hoc est Eli eli lama zabatani, quod euangelista interpretatur deus meus deus meus vt quid dereliquisti me? At vero septuaginta interptes verbum subintellectum, vñ vocatiu9 ille regebatur. expresserunt dicẽtes: De9 de9 meus respice in me: quare me dereliquisti, aut quæ ratio fuit aliquid addẽdi, quod in hebraico non erat in illis ipsis verbis inclusum? Illud, quod adhuc mai9 est, autem affirmare: etiam si exprimatur secũda imperatiui mõi psona, adhuc aliud verbũ qd̃ attentionẽ significet, subintelligẽdũ esse a quo vocatiuus ille regatur. Quale est illud quod marci. capit. v. legimus dicente dño: Talitha cumi. quod interpretat puella surge: at euangelista cum interpretatur, tibi dico, interposuit, quod tantum valet, quãtum audi, quod erat inclusum in eo, quod dixit puella surge: neq; enim saluator noster dixit tibi dico, sed aliquid moræ adiecit, quod fere semper facimus quoties vocatiuo vtimur, vt auditor paret se ad ea quæ dicturi sumus. Nã & vocatiuus a Græcis rectus dicitur: quẽadmodum & nominatiuus: quia vterq; recte stans rectã substantiam significat, vnde & verbo suppositũ dare possunt. ¶ Ablatiuus regitur a verbo media præpositione: aut ex speciali nominis, vel verbi significatione: vt plenus vino. ¶ Effectiuus de quo plura lib. iij. cum de casibus nominum disputaturi sum9, decẽda sunt, plerũq; regitur a verbo: vt malo me Calatea petit. cæsus ferroq; petitus. regitur etiã ex vi cõparationis, vt doctior illo: aut ponitur absolute, vt ducente deo, expedior. ducẽte deo nõ regitur, quia per se orationem quodãmodo facit, licet imperfectã, qualis est subiũctiui modi, in quam resolui consuevit, Vt nato Iesu in Bethleem. pro quo Hieronym9 vertit Cum natus esset Iesus in Bethleem.

Datiuus plerumq; regitur a verbo ex vi acquisitionis: nõnunq; vero a nomine ex speciali significatione.

Actiuus plerũq; regit a verbo ex vi trãsitionis vel a parte ãteriori ex natura infinitiui, vel media ꝓpositione: nonnunquã etiã a nomine adiectiuo vel verbo vel participio ex vi synecdoches.

Vocatiuus semper regit a verbo secũdæ personę imperatiui modi in rõne suppositi: sunt qui dicant aliqñ poni absolute.

Ablatius plerũq; regit a ῥbo media ꝓpositione nõ nunq; ex speciali nõis vel verbi significatione.

Effectiuus plerũq; regit a ῥbo vl̃ participio ex vi instrumenti quo aliquid fit aliqñ ex vi cõparationis: aliquando ponitur absolute.

¶ Liber secundus de genere & declinatione nominum, & de ꝓteritis supiniscq; verborum.

Liber secundus. In superiore libro tacta sunt prima artis grammaticæ fundamenta, rudia illa quidẽ, & inelaborata: sed quæ paulatim elimanda sunt. & cum puerorum ætate coalescere debẽt. Quale est illud quod de genere nominum pronominũ & participiorum dicebamus: masculinum, esse qd̃ declinatur cũ hic. fœmininũ qd̃ declinatur cũ hæc. neutrũ qd̃ declinatur cũ hoc. In sermone nãq; græco, hebraico, punico, aut denicq; cuiuscũq; alterius linguæ, quæ articulis vtit, præceptũ illud sufficiẽs erat: cũ in serie orationis nomina plerũq; articulos habeãt cõnexos. At vero latinis qui ex idiomate articulos ignorant, regula illa nõ suffragatur, neq; ob aliã causam fuit ꝓposita, nisi vt pueri confusam quandã gñis haberent cognitionẽ. Nã si puero interroganti musa cuius gñis est: fœminini respondeas, qa declinatur p hæc, subiiciet ille rursus quare declinatur per hęc, respondebis opinor qa generis est fœminini. Ergo circulũ fecisti, quod in doctrina q̃ sit vitiosum, Arist. in posteriorib9 analyticis ꝑclarę demõstrat. Quoniã si fœmininũ idcirco est, quia per hęc declinatur: & rursus p hæc declinatur, quia est fœmininũ, nunq; omnino scire poterimus musa cuius gñis est. Quare me pueri diutius a nobis eludãtur, tradẽdę sunt illis regulæ, quib9 nõ per articulos, q̃ in sermone latino nulli sunt, sed per significationes aut terminationes possint genera nominũ cognoscere. Sed quẽ ad modũ supra memoravimus, idcirco nominũ gen9 cũ declinatione: & verborum præterita cũ supinis, hoc est capita quattuor, sumus carmine prosequuti, qd̃ in tota grãmatices arte nihil est tã variũ, tã multiplex, tã lubricũ & labile, sed neq; quod magis in prõptu sit habendum: quã rem facili9 carmine assequi poterimus. Illud autem mihi in hoc loco præfandum est, nõ esse carmina hæc talia, ex quibus laudẽ mihi posse cõparari sperẽ: quippe quæ sunt ijs de rebus, quas Musæ plurimũ aduersari atq; reformidant: & quas plerumq; ꝓpter syllabarũ cõtumaciã versus heroicus, quo facili9 res huiusmodi scribũtur, nõ admittit. vt atageri. cõparatiua. inchoatiua. in quibus dictionibus syllaba brevis duabus claudit longis. Circuitione vero si vteremur res ipsa obscurius diceretur. qd̃ fecimus in illo hemistichio. Et quod dat seruio nomẽ: pro eo quod est seruit9, quod heroicũ carmen nõ recipit. Cumq; nulla dictio latina p. eu. diphthongo scribi possit nos ita hoc nomine neuter neutra neutrũ vsi sumus perinde, ac si græcũ esset. Nam. e. &. u. vocales in diphthongon coire sæpe fecimus, nisi mauis id p synęresin posse fieri. Cum enim scripsi Neutra filer robur. siue. nõ coeat aut p diphthongõ aut p synęresin prim9 pes ꝓceleumatic9 est quẽ hic versus recusat. Cũ vero dixi Dictio nõ nomẽ ꝓ nomine sit tibi neutra, ana pesto vsus sum qui paria habet tempora cũ spõdeo & dactylo.

genus est quod predicatur de pluribus numero differentibus specie

regula est documentum generale in quo per ea que vocum tur plura eorum similia intelliguntur

FOemina masc⁹ genus. Præmittit regulas generales: q̃ coligũtur ex nominũ significatione generali: & quæ terminationũ regulis præferẽdę sunt. Est igit̃ significationis regula pri. c⁹ noĩa propia siue appellatiua sexus alterutrius si sunt masculorũ generis sunt masculini. Si fœminarũ fœminini, quã rẽ sola natura duce possumus intelligere, etiã si nobis id mõstrauerit nemo. Nã, vt Priscianus ait, duo sunt genera, q̃ sola ratio naturæ nouit: masculinũ & fœmininũ. Nec⁹ id solum in humana specie: vt hic vir, hæc mulier, hic papa, hæc obstretrix, hic Byrria, hæc Gliceriũ. sed etiã in alĩs reb⁹ in quibus per genitalia mẽbra, aut per certa quædam signa marẽ a fœmina separamus, quẽadmodum equum ab equa, asinum ab asina, ceruũ a cerua, canẽ & bouem mares a fœminis genitali. Gallum vero a gallina tum crista: tum cauda, tũ etiam calcarib⁹, atc⁹ alias animãtes certis quibusdã insignibus natura distinxit. In quibus vero sub altero tantũ gñe & terminatione vtrũc⁹ sexum intelligimus: qualia sunt illa q̃ græci epicœna: latini promiscua consueuerunt appellare: si necesse habuerimus sexum distinguere: additamento id facere possum⁹, vt quoniam perdix genere fœmininо semper latini sermonis vsus profert, si fuerit grandiuscula, aut calcaribus armata: aut fœminam inierit: aut aliud quiddã fecerit qd' sit maris proprium, recte possumus dicere hic perdix masculus est. Ambro. quoc⁹ in epistola ad Irenium tractãs illud Ieremiæ cap. xvij. clamauit perdix, cõgregauit quæ nõ peperit: græcos sequutus semper perdix genere masculino protulit. eodẽ modo aquila masculus, piscis fœmina. Oui in. iĩ. de arte. Inuenit in media fœmina piscis aqua. Et Varro Fabium Pictorẽ sequutus, lupũ fœminam dicit. quẽ admodũ. Quint. in. v. libro refert. ¶ Masculasunto tibi. Secũda significationis regula est, c⁹ nomina earũ rerũ quæ sexũ discretum non habent: si res illas tales imaginamur & fingimus: aut de illis ita loquimur quasi sint masculi aut fœminæ: generis sunt masculini aut fœminini vt hic mars, hæc venus: sic enim de dĩs gentium poetæ fabulantur, quasi sexum habeãt. & qd' mars venerẽ adulterauit. quod c⁹ illa ex Anchise Aeneã genuit, & talia quædã quæ in nutura diuinam cadere nullo mõ poterant, Sic preterea illum pingunt armatum & virtes pugnas tractãtẽ: quẽadmodum & illã fluxiori veste & mundicĩs muliebrib⁹ deditã. Quã q̃ varro in primo lib. de re rustica Venerẽ inter duos mares posuit, qd' etiã Verg. significare visus est, cum. ĩ. æneid. dixit. Ducente deo. i. venere flãmã inter & ignẽ expedior, idem quoc⁹ lib. sat. i. Macrobius confirmat autoritate Calui. Leuini. Aristophanisc⁹ poetarum. Eadẽ quoc⁹ ratione ãgelorũ quedã propria noĩa generis sunt masculini. vt Michael, Gabriel. Raphael. Tron⁹. partim fœminina. vt virtus, dominatio, potestas partim neutra. vt dæmoniũ. cherubin & seraphin. quæ in numero multitudinis nostri genere neutro protulerunt, cum tñ autore Prisc. in. v. lib. hebraica lingua genus neutrum non habeat. sed forte fecerunt vt ostenderent spiritus illos non habere sexum distinctum. quẽadmodum ostreũ. scortum mãcipiũ. seruitiũ sub quibus vtrumc⁹ sexũ intelligi voluerũt. Dicit ergo c⁹ nomina quasi masculasũt p. i. sũt masculа. i. gñis masculini & nomẽ quasi fœmineũ, sit fœmineũ. i. gñis. fœ. vt Mars de⁹ belli, & Ven⁹ dea amorum. Pro teste. i. p exemplo. ¶ Quodsi p metony. Mars, p bello accipitur. Lar, p domo. Neptun⁹, p mari. aut rursꝰ Ven⁹, p libidine Ceres p frumẽto. tellus, p terra q̃ figura freq̃ns est apud poetas: nihilomin⁹ suũ gen⁹ retinẽt. ¶ Est duplicis gñris. Tertia significationis regula est, quod nomina q̃ ex ipsa rerum significatione ad mares & fœminas pertinent: cõia sunt duorum generum, vt hic & hæc pauper. hõ. testis. ¶ Noĩa præterea, quæ ex ipsa rerum sigñatione ad mares & fœminas pertinent: atc⁹ etiam neutris iungi pñt, cõia sunt triũ gñrum. vt hic & hæc & hoc prudens. sapiens. fœlix. Sed quoniam hæc regula ad innumeras prope dictiones pertinet, in quib⁹ aliqua fuerit difficultas, quo gñe sũt proferendæ: per regulas terminationum facilius explicabitur. Dicit igitur. Illud nomen est duplicis gñis: quod vterc⁹ sexus. hoc est masculinum & fœmininum recipit. Et illud nomẽ est cõe trium generum: quod ad hæc. i. vltra duo illa gña iungis neutro: quia masculinis & fœmininis & neutris iungi põt. ¶ Menses cum fluuijs. Quarta regula significationis est: c⁹ quia mensis gñris est masculini: nomina quoc⁹ mensiũ gñis sunt masculini. vt hic aprilis: quintilis. sextilis. september. Præterea quia fluuius gñris est masculini, nomina quoc⁹ fluuiorũ generis sunt masculini. vt hic Arar. garũna. bætis. atax. Proper. lib. ij. Testis arar, rhodanusc⁹ celer, magnusc⁹ garũna. Mar. Bæris oliuifera crinem redimite corona. Item in eodem. Quem tremeret forti milite victus atax. Sequuntur tamen aliquando genus terminationis. Lu. in. vij. Et damnata diu Romanis allia fastis. Oui iĩ. fasto. Clauiger & tanto est albula pota deo. nam albula is est, qui postea tybris fuit apellatus. Mar. tamen. libro. x. masculino iunxit dicens. Cui rector aquarum albula natigerum per freta tendit iter. Luca. neutro genere lib. ij. crustumiumc⁹ rapax & iũcto sapis isauro. Idem in iĩj. Et tepidum in molles zephyros discurrit iader, Crustumium & iader etiam ratione significationis possunt esse neutri quia flumina intelliguntur, quod Horati⁹. expressit in arte poetica, dicens. aut flumen rhenum aut fluuius describitur arcus. Idem. iĩj. carmi. testis metaurum flumen & Hannibal deuictus, nam testis etiam neutris iungi posse suo loco dicemus. ¶ Arboris est nomen. Quinta regula significationis est, c⁹ quia arbor generis est fœminini, nomina quoc⁹ arborum generis sunt fœminini. vt hæc prunus. pyrus. sorbus. pinus. laurus. populus. ¶ Excipiuntur generis masculini hic rubus. dumus. Sed rubus, quia frutex potius est, quod ad arboris altitudnem non assurgit. Virg. in buco. ferat & rubos asper amomun. quamquã Serenus fœmininum etiam protulit dicens. Mãditur apta rubus gingiuis. Dumus vero, quia non tam certum quoddam genus fruticis, quã fruticem ipsum significat. ¶ Oleaster quoc⁹, quia degenerat ab oliua, masculino genere quasi fruticem protulit verg. ĩ. Geor. Indicio est tractu surgens oleaster eodem Plurimis, Quod vero dixit amarus folijs. alluſit ad illud Vergilĩ folijsc⁹ oleaster ama-

Cap. Primum de genere nominum.

FOemina masc⁹ gen⁹ nullo mõstrãte reponũt
Mascula sũto tibi quasi macula: fœmineũc⁹.
Sit quasi fœmineũ. Mars est, p teste, Vnusc⁹.
Est duplicis generis recipit quod sexus vterc⁹.
Est cõmune triũ, qd' ad hęc iungis q̃c⁹ neutro.
Menses cum fluuijs sexu distinguc virili.
Arboris est nomen muliebre. Sed excipiatur.
Hic rubus, & dumus, folijsc⁹ oleaster amarus.

amaris.Calphurnius tamen neutro genere protulit in æglogis.Me teneras salices iuuat, aut oleastra pu tare. aut potest esse ab eo quod est hoc oleastrū.sic eñ,possumus dicere oleaster & oleastrū,vt a pyrus, pyraster & pyrastrum.Pli.lib.xv.pinaster nihil aliud est, quā pinus sylueſtris,copiosam dat hæc ma teriā.genere fœminino dixit hęc. Theophrastus quoq;,interprete Theodoro gaza.lib.iij.de stirpib9, sicut pinastri,inquit,quæ in locis vmbrosis nascūtur.Idem quoq; autor eodē interprete sub alia termi natione in genere neutro protulit in primo eiusdē operis.pinastrū(inquit)amplissimū pulcherrimūq; a priscis locis emigrat. Idem in.ij.Exit ex pyro vitiatū pyrastrū, cū alias pyraster sæpe dixerit.Spinus spini.Verg.ij. geor.spinos & pruna ferentes, gñe masculi no dixit. ¶ Neutra quoq; sunt, siler robur, tuber,laburnū.Verg.ij.geor.Molle siler len tæq; genistæ: vbi Seruius notat genus neu trum raro de arbore inueniri. Theophra.li. iij. de stirpibus. Theodo. interprete, quidā

Neutra siler,robur: cū subere iunge laburnū.
Insula cincta mari,nauis:cumq; vrbe poēma
Fœminei generis sunt causa significati.
Dictio non nomen pro nomine, sit tibi neutra.
Neutras pone notas seu græcas siue latinas:
Sæpe tamen profert muliebres sermo latinus.

robur & nucē auellanā florere existimāt.Idem eodem interprete libro.j. Suber etiā viride leue est: nisi forte hic de ligno loquutus neutro genere est vsus.nā Pli.li.xvi.masculino genere dixit.Serotino autē germine malus tardissimus suber.Idē in eodē iuglādes,castaneę,laburnū alpina hæc arbor nec vulgo no ta:quæ cū sola materia cēseatur merito gñis est neutri: præsertim cum gñis neutri terminationē habeat quēadmodū Verg.de materia hebeni dixit. India nigrū fert hebenū. Idē li.i.eiusdē operis. & torno ra sile buxū.Et.vi.æñ.mirata volubile buxū.Oui.i.de amorib9.At nuper vile fuistis acer.Multa præterea arborū peregrinarū noia quarū materia tantū ad nos peruenit:neutro gñe inuenīūtur ab oratorib9 pro lata.vt bdelliū.balsamū.cynamomū. ¶ Insula cincta mari.Sexta regula est: q; quia insula, nauis, vrbs, fabula poētica gñis sunt fœminini,noia q;q; insularū,nauiū,vrbiū, fabularū,ex rōne significationis gñis sūt fœminini. Iraq; quatuor partes cōtinet. Prima est,q; noia insularū fœminina sunt,vt Samos. Chios.Lesbos. Verg.i.æñ.post habita coluisse Samo. Hor.i. Epl'a.quid tibi visa Chios bullati notaq; Lesbos.Sequūtur tamē aliquādo genus terminatiōis.vt Ouid.xi.meta.& mitylenæi potiūtur littore Lesbi.Hor.igitur ex rōne significationis protulit lesbos gñe fœminino. Oui. tamē respiciens termina tionem gñe masculino. Nauiū quoq; nomina gñis esse fœminini pœtarū vsus ostendit,vt cētaurus pi stris.argo.Verg.v.æñ.Cētauro inuehitur magna scylla q; Cloāthus cærulea, & ibidē partē rostro præ mit emula pistris. Ibidē in buc.erit altera quæ vehat argo delectos heroas. Nomina præterea vrbiū ge neris sunt fœminini,vt sestos,abydos,saguntos,castulo,præneste.Oui.in Epl'a Leandri: vel tua me se stos,vel te mea sumat abydos.Sil'.li.i.ceu tua sagūtos igne micet. Idē. lib.iij. fulget præcipuis parnasia castulo signis.Verg.viij. æñ. prænestе sub ipsa.Iuue, quis timet aut timuit gelida prænestе ruinā. Idem tamē.i.Georg.terminationē respicies dixit:pontus & ostriferi fauces tentātur abydi.Luca.li.iij.obses sum Pœno gessit quod marte saguntū.& Iu.atq; coronatū & petulās madidūq; tarentū.Verg.viij.æñ. quiq; altū prænestе viri.Sil'.iij.pu.& celebre oceano atq; alternis fluctibus Hispal.& Mar.fluctus pas seris aut superbus anxur.quod oppidū etiā gñe neutro protulit. Hora.i.ser.impositū saxis late canden tibus anxur.Nomina quoq; poēmatū,hoc est,comœdiarū, & fabularū poēticarum generis sunt fœmi nini:vt eunuchus heautōtimorumenos thyestes.æneis.ilias. Terē.eas se non negat personas trāstulisse in eunuchum suam. Idē.hodie sum acturus heautōtimorumenō duplex: quæ ex argumēto facta est sim plici.& si cum Q uin.dicam varij thyestes cuilibet græcorum comparanda est. Papi.xij.the.neq; tu di uina æneida tenta,& Persi.nulla tibi vendo iliada. Q uod vero. Iu.dixit.scriptus, & in tergo nec dum finitus orestes,ad virum potius illum,quā ad fabulam respexit.Sunt qui dicant nomen fabulæ,cum est appellatiuum,debere esse generis fœminini:cum vero propriū,retinere genus suum.Nam quod Verg. buc.georgi.neutro gñe in scripsit.alia figura dictū est:cum neq; illa proprie poēmata dicantur:quę Ari sto.autore in.li.de arte pœti.debent esse vnius rei & continuatæ,ad quod videtur alluisse. Oui.cum in principio suæ meta.scripsit.Primaq; ab origine mundi ad mea perpetuū deducite tēpora carmē. Dicit igitur insula cincta mari,ad differentiā insulæ vrbanæ,hoc est,nomina insularū, & nauis.i. nomina na uium:& pœma.i.noia fabularū.cū vrbe.i.cum nominibus vrbiū. sunt generis fœminini ex rōne signi ficationis. ¶ Dictio non nomen.Septima regula est:q; dictio quæ a prima positione sua non est nomē, si ponatur pronomine gñis est neutri: quæ regula non de pronomine, sed de alijs partibus oratiōis in telligitur:quia pronomē nō ponitur pro noīe simpliciter: sed pro noīe proprio tantū. dictiōes autem hmōi aut sunt verba,aut participia,aut aduerbia, vt hoc amare.viuere.aue.salue. vale. Teren. in eunu. extrema linea amare nō nihil est.i.amoris.Per.autem genus expressit.in.i. saty. Nostrum istud viuere triste aspexi.i.nostrā istam vitā tristē.Mart. aue latinū chære non pōt græcū exprimere. Oui. in Epl'a. Laodomiæ.vix illud potuit dicere triste vale. Participia quoq;,vt hoc inconueniens.accidens,contin gēs.antecedēs.cōsequēs.Intelligo autē de participijs,quæ nō iungūtur substātiuis masculini aut fœmi nini gñis:cū exprimūtur,aut cū supprimūtur.nā illa oriēs,occidēs masculina sunt,quia subintelligitur sol.,pfluēs.cōfluēs torrēs eque masculina,quia subintelligitur fluuius:aliq̄ tñ aqua profluens dicitur, vt apud Liuiū.i.ab vrbe.pueros in profluentē aquā mitti. Cōtinēs vero fœminīnū est,quia terra sub intelligitur:consonas, quia litera:sed de his cum de gñe participiorū disseretur,plura dicemus. Aduer bia quoq; gñis sunt neutri,vt decēter.belle.euge.sophos.cras.Persi. quin optes tepidū hoc audire decē ter. Idē.euge tuū,& belle.nam belle hoc exeute totū. Idē ecce aliud cras egerit hos annos.Mart.audieris cum grāde sophos dum basia iactas. Idē alio in loco. Q uod tā grāde sophos clamat tibi turba togata, interpretatur autē sophos sapiēter.Illa quoq; decies.vicies.cēties, ponuntur sæpe pro noīe & sunt neu trī9 gñis.Mar.nō plenū modo vicies habebas. Idē in alio loco.Dic vbi sit decies mater qđ' auara reliqt. ¶ Neutras pone notas. Octaua regula significatiōis est:quod noia literarū græce, & latine gñis sunt neutri:& hoc quia græce grāmata dicuntur, latine vero elementa.vt hoc alpha,beta.tota. theta. Mart. est operę pretium discere theta nouū & Persius. & potis es vitio nigrū præfigere theta. Hierony. in Euange. Non pertransibit neq; vnū iota.neq; vnus apex.eadē quoq; rōne dicemus.o micrō.y psilon.& vnū.a.& duo.b.tria.c.Ex ratione quoq; significationis:quia litera gñis est fœminini, literarū noia ali

qñ gñe fœminino, pferim?: vñ alias appellam? vocales, alias semiuocales, alias mutas, alias liqdas. Dicit igit: neutras pone notas. i. literas hoc est literarũ noia: siue sint græca siue latina. & sunt indeclinabilia.

NOmen quod sit in. a. Propositis regulis generalibus ad cognoscendum genus nominum ex ratione significationis, nunc quod reliquum est: quodq; sub nulla ex illis regulis continetur, per terminationes ordinis alphabetarij disponit: sic tamen vt prius vocales, deinde consonantes digerãtur. Dicit itaque in primis, q̃ nomina terminata in. a. generis sunt fœminini, vt hæc musa. grammatica. terra. fortuna. Excipiũtur pauca generis masculini popa cum pro ventre præpingui accipitur. nam generis esse masculini Phocas testatur. dixit autẽ popa venter alludẽs ad illud Persi. ast illi tremit omẽto popa venter. Popæ etiam dicebantur ministri sacrorum siue victimarij. Propp. lib. iij. succinctiq; calẽt ad noua sacra popæ. Spartia. in geta. percussit (inquit) hostiam popa nomine Antonius. Persius itaque non tam pro pingui & obeso, quam pro phagone & heluone ventre dixit. ast illi tremit omento popa venter. Scriba lanista. Scurra. lixa, quia nomina sunt officiorum ad solos mares pertinentia, ideo sub genere tantum masculino ponũtur. Adria quoq; pro mari siue Adriatico sinu semper masculinum reperitur. Luc. in. v. sonat Ionio vagus adria ponto. Hor. ij. car. Adria diuisus obiecto remittas quærere. & in. iij. improbo iracũdior adria. & in eodem: dux inquieti turbidus adriæ. Sene. in thyeste: aut sæuo rapidus freto ventosi tumor adriæ. Prisc. imperi hegesi, necnon sinus adria vastus. Vacia, pansa, verna, rabula, cacula, agrippa. & si ratione significationis ad mares fœminasq; pertinere possunt, nunquã tamẽ nisi de masculinis dicuntur. Nomina quoq; græca venientia a nominibus terminatis in. es. quæ ad primam nominis declinationem latinã referuntur, generis sunt masculini: quemadmodũ & apud Græcos erant. vt hic scythes. æ. scytha. æ. hic nautes nautæ. nauta nautæ, hic sophistes sophistæ, sophista sophistæ, & hic poëtes poëtæ, poëta poëtæ. hic prophetes prophetæ, propheta, pphetæ. hic thecnites thecnitæ, thecnita thecnitæ, hic sarmates sarmatæ, sarmata sarmatæ. hic getes getæ, geta getæ. ammonites ammonitę ammonita ammonitæ. moabites moabitæ, moabita moabitæ. Horatius. ij. carmi. Quid bellicosus cantaber, aut scytes. Cicer. in. v. thusculanis, Scythes anacharsis potuit pro nihilo pecuniã ducere. Idem in academicis. At quis est nũc sophistes: sic enim appellantur qui ostentationis aut quæstus causa philosophantur. Vergilius in. v. eñ. Consilijs pare, quæ nunc pulcherrima nautes dat senior. nautes enim nauta interpretatur. vnde & Propertius nauta cognominatus est: quia ex familia nautarum fuit. Deuterono. xxiij. Ammonites & Moabites etiã post decimã generationẽ nõ intrabũt ecclesiã domini & eodẽ modo de reliquis: quæ omnia sub hac terminatione generis sunt masculini. nã fœminina in. tis. vel in. tria. exeũt. vt scytha. æ. scythis. idis. Ouid. in metamor. Exercere artes scythides memorãtur easdem. Eodem modo nauta. ę. nautis idis. sophista. æ. sophistis. idis. poëta ę. poëtis. idis. propheta. ę. prophetis. idis. vel prophetissa. Persius coruos poëtas & poëtridas picas: non poëtridas, vt quidã codices habent. Israelita. æ. Israelitis. idis. Leui. xxiij. Ecce nũc egressus filius mulieris Israelitidis, quẽ peperat de viro ęgyptio inter filios Israel iurgat? est in castris cũ viro Israelita Sedulius quoq; leuitis gens dixit in paschali. Ambrosius tñ in Euãgelio Luę cum loqueretur de Elisabe, & Maria cognata, inquit, quia ambę Israelitę erãt, sed suspicamur mendũ esse: quia idẽ paulo post dixit: vtiq; Ruth intrauit in ecclesiã, & facta est Israelitis. Prudẽtiũ vero nulla ratio excusare põt, cũ in psychomachia dixit: sodomita libido, & in vita Emetherij & Celedonij martyrũ hymnistas idem dixit. Madianites. itis. Nume. xxv. Mulier madianitis, q̃ pariter interfecta est, vocabatur cozbi, & paulo ãte: qui occisus est cũ madianitide. Iezraelita. itis. Carmelita. itis. Paralipomenõ. j. Capi. iij. Dauid habuit primogenitũ Ammon ex Achmoe Iezraelitide, scdm Daniel de Abigail carmelitide. Iudicũ iij. erat aũt delbora prophetis. & Lucas. eodem interprete: erat Anna prophetissa. pro quo in græco habetur prophetis. A moabita quoq; idẽ Hierony. fecit moabitis. idis. lib. Ruth. sępe. vt hęc est moabitis q̃ venit cũ Noemi de regione moabitidis. & a Sauromata. atis. Põpo. mel. li. iij. Amazones, quas sauromatidas appellabant. & a sarmata. atis. idis. Mart. venit & epoto sarmata pastꝰ ęquo. Ouid. de põto. Terreat, & manes sarmatis vmbra meas. Dicim? tamẽ a cythariste. ristа. istę. & cytharistria. istriç. tympanistes. ista. ę. tympanistria. istriæ. psaltes. psalta. ę. psaltria ę. cymbalistes. ista. ę. cymbalistria æ. sambucistes. cista. ę. sambucistria ę. Liui. ab vrbe condi lib. xxxix. Tunc psaltriæ, sambucistriæ, & cõuiualia ludionũ oblectamẽta. Iuue. quã psaltria penem maiorẽ intulerit. Quinti. masculino vsus est. lib. j. Psaltes inquit, & geometres multa dicit dedisse. ab eo quoq; qđ est tympanistes. istria. fecit Hierony. in psalte. In medio, inquit, iuuencularũ tympanistriarũ. Illud etiam considerandũ est nullum esse nomen latinũ, qđ in. ista. terminetur, vt ignari latini sermonis dicũt. artista. terminista. licet tñ a græcis huiusmodi denominatiua formare, vt hic canonistes, vel canonista. origenistes, vel origenista. quorũ fœminina mittunt in. tis. vt canonistis. idis. origenistis. idis. Rõne quoq; significatiõis inueniũtur nomina montium in hac terminatiõe gñis masculini. Ouid. in ibin. vtq; dedit saltus, & fumo thessalus ossa. in eodem. Plurima quã flamma sicanus æthna vomit. Idem tamen alibi terminationẽ respexit dicens Ingestaq; olympo ardua deuexum pelion ossa tulit. ¶ Quod declinatum, qđ tertiæ declinationis nomina in. a. terminata generis sunt neutri, vt hoc emblẽma. atis. toreuma toreumatis. peripetasma. atis. schema. tis. Antiquiores. tamen per primam declinationem sub fœminino genere protulerunt, vt Plau. in persa. cum decora schema. Laberius nec pythagoream dogmam doctus. Pompo. liber diademã dedit. Ouid. tamẽ singulari exẽplo polenta posuit in genere neutro cum sit latinum declinatiõis primę. Ait enim meta. v. dulce dedit telta, quod coxerat ante polenta. & paulo post. cũ liquido mixta pfudit de ua polenta. Tollerabilius nostri mana, manona, & pascha neutro gne protulerũt, cu sint barbara & indeclinabilia, quãquã sunt qui pascha declinari contendant tum per primam, tum per tertiam.

¶ Regulæ terminationis.

NOmen quod sit in. a. finitum, dic muliebre.
Accedũt maribus popa vẽter, scriba, lanista,
Scurraq; cum lixa, sinus adria, vacia, pansa.
Vernaq; cum rabula, caculaq;, agrippaq; iunges.
Et quod ab. es. græco constat venisse latinum,
Cuius fœmineum plerumq; fit in. tria, vel. tis.
Quod declinat. um dat tertia, dicito neutrum.

exceptio est documentum generale in quo preterea que ponuntur nulla eoꝝ similia intelliguntur.

¶ Compositū a verbis. Quod nomina a verbis cōposita, quorum significatio ad mares & fœminas pertinet communia sunt duorū generū sub hac terminatione, vt a gigno gignis, hic hæc terrigena.æ.alieni gena.æ.a collo.is.hic hæc cælicola.æ.agricola.æ.a venio.is.hic hæc aduena.æ.cōuena.æ.a sequor sequeris, hic hęc assecla.æ.pedissequa.æ.a fugio fugis, hic hęc trāsfuga.æ.perfuga.æ.ab ago agis, hic hæc auriga.æ. a cędo cędis, hic hæc homicida.æ.parricida.æ.a lego legas, hic hæc collega.æ. Phoc. sub gñe posuit masculino pleraque ex his, vt assecla, collega, transfuga, perfuga, homicida, parricida: quasi nō & sequi alium, & esse ex corpore alicuius collegñ, & transfugere ad hostes, & parentem cædere ad fœminas etiam multomagis pertineat, quam aurigam esse: cum Verg. libro. xñ. æñ. dicat nec currus vsquam videt aurigamque sororem? Quod vero quidam dicunt, verbigenam ex ratione significationis esse tantum generis masculini, quia vnus tantum Christus Iesus est verbigena: nihil ad grammaticum pertinet, qui recte poterit dicere solem verbigenam, lunam verbigenā. Quid qđ nec Christ9 verbigena debet appellari, cum non sit verbo genitus: quin potius ipse sit verbum genitum: quia generatione interna dicitur a patre: & per quod reliqua omnia creata sunt, dicente sacra scriptura, verbo domini cœli firmati sunt? Omnia ergo prēter vnum Christum sunt verbigena. i. verbo genita, quandoquidem a gigno composita illo modo significant: terrigena ex terra genit9. Martigena ex marte genitus. Iunonigena ex iunone genitus: ex proportiōe igitur verbigena verbo genitus: quod de Christo an recte dicatur isti viderint, quibus non magis assentior, quā Prudentio qui in ode ante cibum scripsit, o crucifer bone omnipotēs pie verbigena. quod ipse quoq; in hymno natalis Christi interpretatur dicens. Ex ore quamlibet patris sit ortus & verbo æditus. Inueniuntur quędam ex his nominibus neutro generi adiuncta: vt quod paulo ante diximus omnia verbigena, sed figurate: vel potius quod antiquiores huiusmodi nomina per tres terminationes, & tria genera declinabant. Pacuuius. caprigeno generi gradibus gressio est. & Cicer. in prognosticis, caprigeni generis custos. Actius ex taurigeno semine ortam fuisse. & hac ratione Valerius Maximus in primo libro dixit. duo eiusdem generis alienigena exempla. ¶ Neutrum nomen in.e. Quod nomina latina terminata in.e. generis sunt neutri, vt hoc mare, cubile, mollile: & a nominibus adiectiuis duorum generum communibus sub hac terminatione. is. vel masculinorum in.er. fœmininorum in.is. neutra per.e. vt hic hæc breuis & hoc breue, hic alacer, hæc alacris, hoc alacre. vel hic & hæc alacris hoc alacre. Græca tamen generis sunt fœminini, vt hic libye.es. synecdoche.es. Pentecoste.es. Nerine.es.

¶ Vnum nomen in.i. quod nomina in.i. desinentia generis sunt neutri, quamquam Priscianum sequuti vnum tantum posuimus hoc gummi. Plīn. libro. xiij. gummi optimum esse ex ægyptia spina cōuenit, vermiculatum, purum: deterius ex amygdalis amaris: pessimum ex prunis. Colu. libro. xij. de re rusti. genere fœminino est vsus sub terminatiōe. is. Satius esse, inquit, noua dolia gūmis liquida perluere, & infra feriis crassa gummis liuerunt. & iterum talis materies: qualis est gummis. Eodem modo sinapi generi neutro posuit Phocas. vnde Serenus: Sæpius ergo decet mordax haurire sinapi: atque in hunc modum semper vsus est Cornelius celsus. Reperitur tamen & sinapis genere fœminino. Plau. in pœnu. teritur sinapis scelerata. & Colume. seque lacessenti flectum tactura sinapis. ami quoque, moly, meli, & quędam alia nomina peregrina sub hac terminatione in genere neutro reperiuntur prolata. Plīn. libro. xx. est cumino simillimum: quod græci vocant ami: quidam vero Aethiopicum cuminum. Vergil. in priape. quem cur moly vocant, mentula moly fuit. meli quoque, quod mel interpretatur, huius gñis est: sed nō reperitur apud nos nisi in cōpositione. vt melilotos. melimelū. Nihili vero hmōi, & huiuscemodi, genitiui sunt casus, ab eo quod est nihilum & modus: quemadmodum frugi & mancipi dativi, ab eo quod est fruges & manceps: vnde apud Plautum sæpe legimus. est vir bonæ frugi. Ergo hæc noīa nō sunt communia trium generum, vt dixit Phocas: sed quemadmodum Priscia. obliqui casus figurate cum omnibus casibus adiuncti. ¶ O. finita. quod nomina in.o. desinentia generis sunt masculini. vt hic sermo. histrio. vnio pro gemma vel margarita potius grandiori. nam pro vnitate si vspiam reperitetur, generis esset fœminini: ergo addidit gemma, vt significaret lapillum rem corpoream. Sed autore Phoca. i. ante. o habentia, quæ rem incorpoream significant, gnis sunt fœminini. vt hæc religio. rebellio. talio. perduellio, & quæ dicuntur verbalia. vt lectio. auditio. Caro quoque generis est fœminini, quoniam antiquiores hæc carnis declinabant. Liuius in odyssea: carnis, ait, vinumq; quod libabant. Liuius. xxvij, ab vrbe con. carnis quæ dari debet data non fuerat. Cœnatio præterea. i. locus vbi cœnamus, & si rem corpoream significat, nihilominus tamē generis est fœminini. Mar. mica vocor, quid sim cernis, cœnatio parua. Portio quoque quando rei corporeæ pars est, corpus significat, tamen semper est generis fœminini. Superioribus etiam annumerantur desinentia in.do. vel in.go. vt hæc albedo. fortitudo. formido. farrago. fuligo. virgo. quam nemo vnquam apud autores idoneos legit masculino genere: etiam si de Ioanne euangelista nostri dicant: quod illi virgini Christus virginem matrem commendauit. Ab hac exceptoria regula rursus excipiuntur pauca nomina, quæ duobus versibus continentur, quoniam generis sunt masculini vt hic prædo. &c. ordo. inis. pedo. onis. ideſt, qui pedes habet grandiores. comedo. onis. qui nimium comedit. spado. onis. vdo. onis. Mart. in disticho, cuius titulus est vdones Cilices. & in digestis titulo de auro & argento legato. l. argumēto. Alia, inquit, est causa vdonum, qui vsus calciamentorum præstant. Cardo. inis. cerdo. onis. Cudo. onis. Silius libro. viij. punico. Spicula bina gerunt capiti cudone ferino. capitis est armamentum ex corio. Burdo. onis. etiam his iungitur. vt digestis titulo de legatis. iij. l. item legato. Sella, inquit, vel burdones. Quarto quoq; regum lib. cap. v. Concede mihi seruo tuo, vt tollam onus duorū burdonū. harpago. onis. Liui. xxx. ab vrbe con. asseres ferreo vnco præfixos harpagonas vocant milites. Plautus. noui ego hos harpagones. mango. onis. ligo. onis.

Compositum a verbis esto cōmune duorum,
Neutrum nomen in.e. Muliebria sint tibi græca.
Vnum nomen in.i. sed neutrum dicito gummi,
O finita dabis maribus, velut vnio gemma.
Fœmineis iunges per. io, nec habentia corpus.
Additur atq; caro, cœnatio, portio, quodq;
Desinit in do. go, Tamē hęc sunt masculā pdo,
Ordo, pedo, comedo, spado, vdo, cardoq; cerdo,
Et cudo, burdoq;, harpago, mango, ligoq;.

¶ Ad duo cõmunis homo, Q d hæc tria nomina homo.inis.nemo.inis.latro.onis. cõmunia sunt duorum generum. Verg.j.æñ. Nec vox hominem sonat: o dea certe. Terẽtius in andria. Hoc ego scio vnũ neminem peperisse hic. Titinnius. Quod rogas neminem decet bonam. Latro quoq; a neoteritis communis duorum generum ponitur: cum apud idoneos autores nunquã fœminino genere reperiatur, sicut nec leo: quãquam dicat Seruius esse commune duorum generum, & fullo: cum eodem autore non mittat fœmininum in.a. nisi sit vsurpatum.

Nec dissimulandus est in hoc loco circulus: quem præter vnum Phocam grammatici omnes fecerunt in genere supponentes declinationem, & in declinatione genus. Nã quo modo reliqui omnes grammatici præcepta tradiderunt, nũquã omnino scire poterimꝰ nomina in.do.vel in.go. desinentia cuius sint generis, aut quemadmodum mittunt genitiuum. ¶ Est commune trium præsto. Quod hoc nomen indeclinabile præsto commune est trium generum, & semper iungitur huic verbo sum es fui. vt præsto sum, præsto fui. pro præsens sum. præsens fui, Cicero in epistolis ad Appium. Fabius legatus mihi præsto fuit. reperitur etiam præsto est, pro efficax est. vt Celsus lib. vj. neq; medicamentum præsto est. i. præsens & efficax. Pseudo propterea non posuimus: qui nusquam est nisi in compositione. vt pseudo prophetes. pseudostomos: pseudographia. ¶ Neutrum nomen in.u. Quod nomina in.u. desinentia generis sunt neutri, vt hoc cornu, veru, pecu, gelu, penu, tonitru. Ouid. ix. meta. rigidum fera dextera cornu dũ tenet. declinatur quoque hic cornus. us. genere masculino. Luca in.vij. cornus tibi cura sinistri. Celsus. libro. vj. ceruini cornus combusti. & paulo post, quia cornum habet. Plinius quoq; multis in locis hoc gñe declinationis est vsus. Dicimus quoq; hoc pecu, & hoc pecus. oris. Pli. lib. viij. natura. histo. equinoctio verno & cętera pecua admittitur. ab eo quod est pecu dixit pecua, hoc gelu, & hic gelus. Lucre. libr. vij. quia sæue gelus quod continet in se emittit. Actius in prometheo. profusus flamine hiberno gelus. Hoc genu & hoc genus. i. Verg. j. æñ. nuda genu nodoq; sinus collecta fluentes. Idem in.v. genua ægra trahentem. Cicero in Ara. iam dextrũ genus & decoratã lumine surã. Idem in eodẽ. tertia sub cauda ad genus ipsum lumina pandit. ac rursus ibidem: ac propter leuũ genus omni ex parte locata. Hoc tonitru & hic tonitrus. Pli. lib. xxxvi. tonitru intus terribile existat. Ouid. i. meta. humanas motura tonitrua mẽtes. Idẽ. j. de tristibus: hoc mihi nõ quium fibræ tonitrus ve sinistri. Silius lib. xij. puni. fulmina q; & tonitrus & nymbos cõcutit aer. ¶ C. D. neutra dabis. Q d noia desinẽtia in.c. vel in.d. guis sunt neutri. vt hoc lac. halec, aliud. qd. quid & de ꝓnominibus id. illud, istud. nec alia fere inuenies. Antiquiores tamen hoc lacte lactis declinabant, a quo videtur abscissum fuisse lac. Plau. in menechmis, neq; lacte est lacti (mihi crede) vsquã similius. hæc lactis, aliud significat: est enim intestinũ, per qd labitur cibus. Titinnius. craticula, cerebellũ, lactis agnina, sed magis vtimur in plurali. Pli lib. xi a ventriculo lactes in homine & oue: per quas labitur cibus. Põpeius. oro te per lactes tuas. ¶ Halec quoq; & hæc halec is posse declinari Prisc. autoritate Probi grãmatici cõfirmat, id quod & nos fatemur: sed qd vtrũq; putat nomẽ esse piscis, id nos asseuerate negam". cũ halex piscis sit, ex quo sale macerato exudat sanies: qua vtebantur pro salsamẽto, quod dicebatur halec. Sed de pisce. Marc. halecẽ, sed quã protinus illa voret. Cato de re rust. vbi olex comesæ erunt, halecẽ dato. Colume. diminutiuo vsus est dicẽs: in escam piscium ꝑberi cõuenit haleculas, putrẽq; sardinã. & paulo post. haleculã (inquit) modo captam. Theodo. in lib. de animal. halecẽ interpretatur menã. Halec vero pro salsamento posuit Hora. in.j. ser. siler. halec fæcula coa. & in.ij. ego fœcem cogitare primius & halec. Halex quoq; genere fœminino posuit Pli. lib. ix. Mar. apicius, inquit, e tecore mulorum halecẽ excogitare prouocauit: cuius nominatiuus non est halecis, vt Prisc. putauit, sed halex. vt Pliñ. lib. xxxi. vnguium scabriciam tollit halex. & ibidem: vitium gari est halex imperfecta, nec colata fæx. ¶ Al neutrũ pones Q d nomina in al. desinentia gñris sunt neutri, vt hoc tribunal, ceruical, vectigal, animal, supercal. Vnum tamen reperitur generis masculini. hic sal. Pliñ. lib. xxxi aiunt dentes non erodi nec putrescere: si quis quotidie mane ieiunus salem contineat: donec liquescat. Saluſ. in iugur. nec salem, nec alia irritamenta gulæ quærebant, & illud Teren. in eunu. qui habet, salem quod in te est. i. quæ res. Antiquissimi tamen & iuniores neutro genere protulerunt, vt Afra. quicquid loquimur, sal merum est. Sere. sal niueum lumes, bæticum quod nomine dicunt. Et lucas. Hierony. interprete: bonum sal est. & August. quod si sal infatuatum fuerit. ¶ Et duo sunt neutris. Quod in el. duo tantum reperiuntur nomina generis neutri, hoc mel. hoc fel. ¶ Nil nihil est neutrum. quod hoc nomen nihil atque ab eo abscissum nil. generis sunt neutri. Vigil & pugil communia sunt duorũ generum ex ratione significationis. & si Phocas, & Prisci. pugilem sub genere tantum masculino posuerunt. August. in. libell. de grammatica in. l. litera nominatiuus exiens in communibus vigil, & pugil. afferreque illud Terentij in eunu. si qua paulo est habitior, pugilem esse aiunt, nam & fœminas pugillatu exerceri solitas Iuue. ostendit in.ij. satyra. luctantur paucæ, comedunt coliphia paucæ. & in. vi. Aspice quo fremitu monstratos perferat ictus, & quanto galeæ curuetur pondere, & quæ sequuntur. Mugil. ilis. & mugilis. lis. declinatur. Phocas mugil declinat. vt Pliñ. libro. ix. natu. hist. mugil, & lupus mutuo odio flagrant. Iuue. quosdam mœchos & mugilis intrat. Sil. neutro genere pigmenti genus est. de quo multa Pliñ. libro. xxxiij. sil (inquit) cæruleum. sil proprie limus est. ¶ Solus in. ol. est. Q uod in. ol. vnum tantum est masculinum: vt hic sol. Vnumquoq; eiusdem generis in. vl. vt hic consul. & quod Ennius apud Nonium dixit mortalem summum fortuna repente reddit summo regno famul vt optimus esset. pro famulus famul. is. dixit. ea nam quæ dignitas virorum tantum fuit. ¶ Præsul tamen & exul communia sunt duorum generum. Macrobius primo. satur. luna quia corporum præsul est. Sed Sedulius in pasch. etiam neutro iungit, ligno præsule dicens,

Ad duo cõmunis homo nemo iunge latronẽ.
Est cõmune triũ præsto, quod sum comitatur.
Neutrum nomẽ in.u. cornu est pro teste, geluq;.
C. D. neutra dabis. reperis tamen hæc quoq; raro.
Al. neutrum pones. Tamen hic sal debet habere.
Et duo sunt neutris cum melle fel annumeranda.
Nil nihil est neutrum, vigil & pugil esto duorum.
Solus in, ol. est sol. Hic consul dicitur esse.
Sed tamẽ ad duo sunt cõmunia præsul & exul.

¶Sit commune trium nequã. Q d in.am.vnum tantũ reperitur, quod est trium generum & est indeclinabile: quod ipsum argumento est nullum nomen in.am.terminatum posse declinari. ¶Vm.neutris iunges. Q d in.um.desinentia generis sunt neutri vt hoc templum.regnũ.donum.bellum.tectum. ¶Græcũ nomen in.an.& in.in. Q d noia in.an.& in.in. desinẽtia omnia sunt generis masculini. vt hic pęan.acarnan.delphin. Pęan igitur pro phœbo manifestum est generis esse masculini. Sed & pro hymno Apollinis eiusdem generis est. Verg.in.vj.lætumq; choro pæana canẽtes. & Sili. Herculeũ pæana canunt. Acarnam pro populo epirotarũ. Verg.v.æñ. Quorũ vnus acarnan. Delphin qui & delphis & frequentius delphinus dicitur. Persi. & qui cæruleum dirimebat nerea delphin. Auien.in.ara.tum curuus caudam subit inter sydera delphis. Iuue. quantum delphinis balæna Britannica maior.

Sit commune trium tibi nequam: nec variatur.
Vm neutris iunges: exemplo sit tibi templum.
Græcũ nomẽ in.an.& in.in. sit semper: & est mas.
En.dabitur neutris; sed sunto masculа lichen.
Ren, splen, atq; lyen, attagen, cũ pectine flamẽ.
Addis hymen: & qđ cano cõponit tibi nomen.
Nomen in.on. græcũ tibi sit, maribusq; repones.
Ex his pauca tamen sunt fœmineis adhibenda.
Est neutrum, quod non declinat tertia, nomen.
Nomen in.ar. neutrum: sed par tria debet habere.
Er finita tibi sunt masculа. Neutra tamen sunt

¶En dabitur neutris. Q d noia terminata in.en. generis sunt neutri. vt hoc fulmen. flumen nomen. semen. gluten. munimen. solamen. Masculina tamen sunt hic lichẽ. Mart. lib.xj. nec triste mentum sordidi ue lichenes. interpretatur autem impetigo. Pli. libr.xx. impetiginem inquit & scabiem: quam psoрem & lichenem vocant. Vtitur quoq; hoc nomine Hippocrates in aphorismis: & Galenus multis in locis. Hic ren. Cel. libr. iiij. renes diuersi: qui lumbis sub imis coxis inhærent a parte earum resimi. dicitur quoq; hic ren testibus Phoca. & Prisc. Hic splen, hic lyen vel lyenis. Cel. lib. iiij. lyen sub ipso septo a sinistra parte. & ibidẽ: At lyenis vbi affectus est. Attagen auis, quæ & attagena dicitur. Hora. in Epodo. non attagen ionicus iucundior. Mart. cõmunẽq; duobus attagenã. & in distichis: ionicarum gustus attagenarũ. attage.es. Hiero. in epistolis. tu attagen ructas. Pecten pro pisce & pube. & instrumento, quo lana & capilli pectuntur, sub genere masculino posuerunt omnes grammatici. Pli. an. ix. pectines in mari ex eodem genere habentur recondi ti, & ipsi in magnis frigoribus. Seruius in illud Verg. in.vi æñ. iam pectine pulsat eburno. pecten pro plectro generis esse neutri dicit. Nam quod Iuuena. in.vi. satyra dixit: inguina traduntur medicis iam pectine nigro. pro pube dicitur. Verg. in.vij.æñ. Arguto tenues percurrens pectine telas. pro instrumẽto textorio non potest distingui genus, cum eadem sit terminatio masculini & neutri in ablatiuo secũdæ declinationis. Flamen pro sacerdote masculo. Sueto in Cæsare: flamen dialis destinatus: nam pro fœmina flaminica, vel flaminia dicimus. Flamẽ vero pro vento generis est neutri. Cice. in ara. inferior pauло est aries, & flamen ad austri. Hymen pro Deo nuptiarum præside generis esse masculini vel ex significatione generali potest intelligi. eiusdem quoq; generis est pro tenui illa membrana, qua infantes aliquando nascuntur inuoluti. pro mẽbrana etiam posuit Arist. in.ij. lib. de anima. Et quod cano cõponit. q; ab hoc verbo cano.is. cõposita sub hac terminatione masculina sunt: quia omnia mittunt fœminininũ per.a vt hic tubicen, hæc tubicina, tibicen, tibicina, fidicen, fidicina. lyricen, lyricina. siticen, siticina, oscen quoq; oscinis ex proportione oscina mittit fœminininũ. Hora. in car. oscinen corui prece suscitabo solis ab ortu. ¶Nomen in.on. græcũ. Q d noia in.on. desinẽtia græca, sunt omnia generis masculini, vt hic canon, dæmõ, daphnõ, platanõ, lacon, horizõ. bison. Pli. lib. xxxiiij. quæ canona artifices vocãt lineamenta artis ex eo petentes. Plinius iunior in epistolis: quid platanõ opacissimus. Mart. daphnonas platanonas, & acrias cy parissos. Idẽ: cæsus matre iubente lacõ. cuius fœmininũ est lacæna. Ignius: horizõ circulus appellatur is, qui terminat ea, quæ perspici, aut videri non possunt. Martia. cessetunt illi bubali atq; bison. Pli. lib. viij. insignia boum ferarum genera bisontes iubatos. Vnum tamen sub hac terminatione reperitur fœmininum sindon onis. nam vrbium nomina vt Babylon, calydon, pleuron ad vrbiũ regulam generalem referenda sunt. Barbiton vero generis est tantum neutri, barbitos fœminini, quare apud Ouid. in epistola Sapphus legendum: non facit ad lachrymas barbitos vlla meas. non barbitõ. Sindon generis esse fœminini Mart. lib. xi. demonstrat cũ dicit: Quo tu quo liber ociose tendis cultus sindone non quotidiana. & illud ex Euangel. Matth. xxvij. inuoluit eũ in sindone munda. Sydon vero vrbis nomen ad regulam generalem referendum est. Luca. in.iij. prætiosaq; murice sydon. Python serpentis, quem Apollo occidit, nomen, plerumq; gũis masculini est. vt Ouid. i. meta. Strauit, & innumeris tumidum pythona sagittis, tamen genere fœminino dixit Tibullus: vbi delphica python. ¶Est neutrum quod. Cũ nomina in.on. desinẽtia aut sint secundæ declinationis: aut tertiæ, aut indeclinabilia: & (quẽ admodum diximus) tertiæ declinationis nomina: omnia sint masculina præterquam sindon: reliquum est, vt secundæ declinationis omnia sint neutra, vt hoc ilion, epitheton, antitheton. Verg.ij.æñ. ceciditq; superbum ilion. quod etiam sub alia terminatione fœminninum reperitur, vt apud Ouid. sed mihi quid prodest vestris dissecta lacertis Ilios. & quæ nostri non sunt aut declinare, generis sunt neutri, vt diapason, diatessaron, diapenidion. ¶Nomen in.ar. Q uod nomina in.ar. desinentia generis sunt neutri, vt hoc pulуinar, nectar, torcular, instar, laquear, lacunar, iubar, quod Ennius apud Prisc. masculino genere protulit dicens, interea fugit albus iubar hyperionis cursum. Lar quoq; pro domo per metonymiam (vt diximus) generis est eiusdem, cuius & Deus. Par vero & ab eo composita compar, impar, dispar, suppar, separ, ex ratione significationis communia sunt trium generum. Reperitur quoq; par substantiuum in genere neutro. Luca. in.vi. parq; suum videre Deo, & Hora.ij. ser. Ludere par impar, equitare in arundine longa. Hepar græcum est: quod ad nos non pertinet. ¶Er finita tibi. Q uod nomina in.er. desinentia generis sunt masculini, siue illa sint secundæ siue tertiæ declinationis, vt puer. eri. magister. tri. anser. is. passer. is. Vesper. is, nusquam enim quod (ego sciam) genere neutro reperitur: quod plerique ex iunioribus grammaticis dixerunt. Vergil. i. Georg. denique quid vesper serus vehat. Idem. in. iij. cum frigidus aëra vesper tẽperat. Vale. Flaccus. iiij. argo. iam frigidus æthere vesper. Idem in.vij. Te quoq; mediallico iam serus ab æthere vesper. Neutra vero sunt, quæ hic digeruntur.

¶ Spinther eris, quod fibulam siue armillam in mundo muliebri significat. Plau. in Menech. iubeas spinther nouum reconciliarier. & ibidē: spinther nouū nūquā reperies. Pro cognomēto tamē Lentuli spinetheris Romani ciuis ex significatione generis est masculini. Iter, quod etiā itiner dicitur ab antiquotoribus, Manilius. i. astronomicon. Fecit & ignotis itiner cōmertia terris. Ruder: quod frequētius rudus. eris. declinatur: nā ruder adhuc nō legi præterquā apud grāmaticos. Lasser. eris. Pli. libr. xix. lasserpiciū inquit: quod græci silphiū vocāt in Cyrenaica prouincia repertum, cuius succum vocant lasser. Et in libris digestorum de pe. lega. l. nō omne: Piper lygūsticū, & carreum, & lasser. Papauer. eris. Piper. eris. ver veris. Siser. eris. radix est edulis: quā Pli. li. xx. etiā genere masculino ptulit: nemo, inquit, tres siseres possit edere. alibi eodē in lib. siser eraticum satiuo simile est effectu. & Colu. Iā siser assyrio venit quæ semine radix. Vber pro mamma, & pro nimia agri fertilitate. Hora. quodq; aliena capella gerat distētius vber. Verg. in. vij. æñ. Non vobis rege latino diuitis vber agri Troiæ ve opulētia decrit. Cicer. eris. Persius. cicer ingere large rixāti populo. Cadauer. eris. Zinziber. eris. hanc alij gingiberim. Plīñ. libr. xij. gingiberin appellat, vbi dicit Laertio licinio accidisse vt mordēti tuber deprehēsus inde denarios primos dētes inflecteret. Pro tumore quoq; Ouid. x. meta. Immodico prodibāt tubere tali. & Hor. j. ser. Qui ne tuberibus propriis offendat amicū postulet: ignoscet verrucis illius. nam pro re tumida: & pro arbore ad regulas generales recurrendū est, pro illius arboris pomo. Mart. genere fœminino vsus est dicēs: & vernæ tuberes quid tibi cū libycis? Sueto. tñ masculino, nisi in altero trutro mēdū est. Ait nāq; in Domitiano: cū oblatos tuberes seruare iussisset in crastinū. Cū matre reponito lynther. ac si dicat cp lynther gñis est fœminini: quēadmodū & mater, sed mater rōne significatiōis: lynther rōne terminatiōis. Liuius. vj. ab vrbe iam in altū expulsa lynthre. Cōmune est pauper. cp quatuor hæc noia pauper. puber. degener. vber cōia sunt duorū generū: tametsi figurate possunt etiā neutris, in obliquis maxime, iungi. Verg. in huc. pauperis & tuguri cōgestū cespite culmē. &. vi. æñ. Curibus paruis & paupere regno. Idē. iij. æñ. de generes animos timor arguit. Luca. in. i. de generē patiere togā. Puber. eris. sic em iubet Cæsar declinare in lib. de analog. cū Probus pubis. eris. declinet. Vber. eris. Lucr. in. vi. Sequitur grauis imber & vber. Cato in originibus. res vber fuit, antequā vastassent regiones. Idē quoq; de tubere dicēdū. ¶ Ir. maribus iūges. Quod noia in. ir. desinētia gñis sunt masculini, vt hic vir. treuir. & in. yr. per y psilō. vnū reperitur hic martyr, & ab eo cōpositū, promartyr, quæ apud græcos tm gñis sunt masculini: nostri tñ eo quasi duorum gñrū cōi vtūtur. Abadir siue sit Deus, siue lapis ille quē Saturnus dicitur deuorasse, ad regulā generalē deferēdus est. Duo tñ reperiūtur neutra hoc hir, & gadir, qđ neutro gñe ptulit Salust. ij. histo. tartessum, inquit, ciuitatē, quā nūc Tyrij mutato noie gadir hñt. ¶ Masculina sunt & in. or. Quod noia in. or. desinētia gñis sunt masculini, vt hic amor, dolor. timor, color. Arbor tñ est fœmininum, quæ etiā hæc arbos. oris. declinatur. Verg. ij. geor. Herculeæq; arbores vmbrosa coronæ. sic & plura ex masculinis. vt vapos, colos, labos, pro vapor, color, labor. Soror pterea, & vxor ex significatione fœminina sunt. Quatuor vero hec noia cor, ador, æquor, & marmor neutra sunt. ¶ Collatiua tñ. i. cōparatiua. nā cōferre cōparare est. Dicitq; qđ collatiua sub hac terminatiōe cōia sunt duorū generū. nā neutrū terminationē habet ppriā in. us. vt. hic & hæc nobilior, & hoc nobilius. Antiqores etiā gñi neutro terminationē in. or. iunxerūt. Valerius antias. Prior bellū qđ cū his gestū erat. Idē, cōmemorāt Graccho fœdus prior nō esse seruādū. Senior. Prise. dicit tm gñis esse masculini: cū etiā Cornelius Celsus in quinto, quasi in cōparatiuo dixerit: corpora seniora tentantur. & Pli. xi. natural. histo. de apibus dixerit, seniores intus operātur q flores cōportāt prioribus pedibus: nihil ergo phibet senior gñis esse cōis duorū cū præsertim senex etiā fœminino gñe sit repertū apud Varro. His addūtur memor. & autor. qđ vnū cū videatur verbalis formā habere, fœmininū plerūq; reperitur. Verg. xij. æñ. autore ego audēdi. Macro. vij. satur. natura huius fabricæ autor & nutrix. Neutro etiā iūxit Luca. in. v. Italiā si cœlo autore recusas. & Verg. x. æñ. dicēs, Italiā petnt fatis autoribus, esto. quēadmodū & memor. Idē. iij. æñ. si nō qđ æquo fœdere amātes curæ numē habet iustū memoros precatur. & in. ix. Nulla dies vnquā memori vos eximet æuo: sed figurate sic iungi, Prise. in. vij. dicit. Cōposita quoq; a corpore & colore & decore duorū generū eōia reperiuntur, vt discolor, cōcolor, decolor, bicolor. Ouid. etiā neutro cōiunxit. ij. elegia. discolor agmē equis. Aul. Gell. lib. vi. noct. attī. tunica muliebri indutus & pallio versicolore. A corpore tricorpor fecit Verg. in. vi. & forma tricorporis vmbræ. A decore quoq; Verg. indecor. & Salus. dedecor fecerūt. ¶ Vr. neutrale. Quod noia in. yr. desinentia gñis sunt neutri, vt hoc sulphur. murmur, qđ masculinū ptulit interpres Ioan. vij. murmur multus in turba de Christo. iecur. fulgur. guttur, qđ etiā masculino gñe ptulit. Plautus in aululatia, ne obturat gutturē inferiorē. Masculina vero sunt hæc quinq;. Turtur. pro auc. Ouid. ij. elegi. Tu tñ añ alias turtur amice dole. Idē in epla sapphi. Et niger a viridi turtur amatur aue. Plau. quoq;. Tibi obustos turtures dixit. Iuue. carituras turture magno mulorūq; iubis. Necq; audiēdus est Seruius: q dixit posse esse gñis fœminini turtur, qđ pbare nititur carmine illo Verg. in huc. nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo: cū aeria ex rōe carminis aptius vlmo quā turturi iungatur, quasi nō aerius, paltus frequētius reperiatur, quā qđ ille vult, paerij coloris. vt Verg. in huc. Aerij specula de mōtis in vndas. Idē. iij. æñ. aeriæ quererent: aut coniferæ cyparissi. & Mar. daphnonas. platanonas & aerias cyparissos: Sed turtur pro pisce apud vnū tm ex ijs, q autoritatē habēt Ambro. in hexame. legitur, atq; ibi in gñe tantū fœminino: deceptus est ex eo q in basilio vnde opus illud interpretatus est: trygon legitur, qđ apud græcos tum pisce, tum auē significat, apud latinos tñ nusq; legitur turtur pro pisce, sed pastinaca, necq; est quam vulgus opinatur tructa, sed ex genere piscium planorum & cartilagineorum.

Spinther, iter, ruder. lasser, piper, atq; papauer,
Et cum vere siser, vber, cicer. adde cadauer,
Zinziber, & tuber, cū matre reponito linther.
Cōmune est pauper cū pubere, degener, vber.
Ir. maribus iunges. Hir, gadir, sint tibi neutra.
Masculina sunt & in. or. Muliebris ponitur arbor.
Neutra dabis tm cor, ador, cunq; eq̄re marmor,
Collatiua duplex retinēt gen⁹, & mēor, autor:
Et quod componit corpusq;, colorq;, decusq;.
Vr. neutrale dabis. Sed masculina sint tibi quinq;.
Turtur auis piscis: vultur, satur, astur, & anxur

Vultur quoq; qui & vulturius & vulturis ab antiquioribus est apdellat9. Catullus: lingua exerta aut
do sit data vulturio. Idē: suscitat a cano vulturiū capite. Ennius apud Pris. vulturis in syluis miserum
mandebat homonem. Satur. Iuue. satur est cum dicit Horatius ohe. cuius fœmininum satura & neutrū
saturū est. Teren. in ecyra. sed tu cum satura atq; ebria eris, puer vt satur sit facito. Astur. Lu. in. iiij. erat
impiger astur. Silius. j. punico. Astur auarus Visceribus laceræ tulluris vescitur imis. genus vero fœmi

Communis gñis tria sunto fur, lygur, & augur.
Fœmineum pones, qđ in. as. finitur: vt ætas.
Sed iunges maribus. as. assis, vas vadis, & mas.
Neutra tamen dices vas vasis, fasq;, nefasq;.
Sit commune trium nomē gentile. Dabuntur
Partim fœminea tibi: partim masculа græca.
Esto nomen in. es. muliebre. Virilia sunto
Limes, pes, fomes, termes, cum palmite trames.
Et gurges, merges, verres, cū poplite magnes.

neum ad possessiuum potius est referendū. vt Idem. lib. xvi. Lelius asturcica rapidos de
gente iugales. Anxur Mar. vj. epigrā. Fluct9 passeris, aut superbus anxur. Idem alio loco.
candidus anxur aquis. quod etiā neutro ge
nere posuit. Hora. in. j. ser. impositū saxis la
te candētibus anxur. vtrūq; pro oppido po
nit, nā cū anxur iouē imberbē significat ex
rōne significationis masculinū erit. Furfur
posuit Serui9 i gñe masculio numeri singula
ris dicēs: Addit excess9 niuea similagine fur
fur. plerūq; tñ i numero multitudinis furfur
legim9; atq; ideo inter pluralē numerū tātū
hñtia posuim9. ¶ Cōmunis gñis duorū tria
reperiunt. Fur. Hor. Tulius & fragilis Pedia
cia, furque Voranus. fœmininum non facile reperias. Lygur, quod etiam lygus declinatur. Luca. in. j. &
nunc tonse lygur quando per colla decora. Salustius in iugurtha. forte quidam lygus ex cohortibus au
xiliarīs. Vergil. xj. æneid. Vane lygus frustraque animis elate superbis. Persi. mihi nunc lygus ora inte
pet. Salu. ŋ. hist. Corsa nominecq; lygus mulier. Augur, cum nomē dignitatis est, ad viros tantum perti
net: quorum fuit Romæ collegium: cum vero officium augurandi significat: commune est duorum.
Vergil. iiij. æneid. nunc augur apollo: nunc lyciæ sortis. Venerem quoque dixerimus augurem: cum in
j. æneid. ipsa dicit, ni frustra augurium naui docuere parentes. ¶ Fœmineum pones quod in. as. Quod
nomina in. as. desinentia generis sunt fœminini, vt hæc ætas, bonitas. pietas. probitas, autoritas, hone
stas. Masculina vero sunt. as. assis. Priscianus de pōderibus: Siue assis Ex quo qđ soli capimus perhibe
mur habere. Vas vadis. Cicero. iij. officiorum, vas factus est alter alterius sistendi. Idem. v. thusc. cum al
terum vadem mortis accepissem. fœmineum vero nusquam reperitur: propterea quod fœminis iure in
terdictum est vadimonium: figurate tamen possumus dicere fœmina non potest esse vas, sicut neq; con
sul, neque prætor, nec ędilis. Mas maris, quod ratione significationis solis conuenit masculis, nam fœmi
næ similes maribus masculæ potius dicuntur, vt apud Horatium. temperat alcæi musam pede masculа
sappho. Neutra vero sunt tria. vas vasis. vt Hora. syncerum est nisi vas. Fas & ab eo compositum ne
fas. Vergil. j. Georgi. quippe vbi fas versum atque nefas tot bella per orbem. Si commune trium, quod
nomina gentilia communia sunt trium generum, vt hic & hæc & hoc arpinas, priuernas, farsinas. casi
nas, tolosas, capenas. Iuue. arpinas alius volscorum in monte solebat. Mar. metamque lactis farsinate de
syluа. vnde & Plautus farsinas est dictus. Liuius. xxij. vt se in agrum casinatem ducat. Silius libro. viij.
punico. priuernatumque manipulos. Mart. libro. xij. nec quadra deerat casei tolosatis. Quod vero Pho
cas & Priscianus hæc nomina sub communi duorū genere posuerunt: refelluntur autoritate Ciceronis,
qui scribens ad Aticum ait: in quo fluxus est ad iter arpinas. Idem in alio loco, vt veni in arpinas. i. in a
grum arpinatem. nomina enim prediorum prope aliquod oppidum ex nomine possessiuo illius oppidi
in genere neutro figurabantur: vt hoc thusculanum thusculani, formianum formiani, albanum albani,
cum anum cumani. eodem modo hoc arpinas arpinatis: predium iuxta arpinum: siue in agro arpinati.
Plinius libro. xiij. priuernatia vina dixit: quemadmodum & Luci. oleum casinas: atque, vt in declina
tione pronominum diximus, ex horum proportione Cicero in epistolis ad Celium verba nostratia di
cere non reformidat. Dabunt partim fœminea, quod nomina græca partim sunt masculina, vt adamas
adamantis, elephas elephantis, gigas. antis. arcas. adis. Iuuena. adamas notissimus beaonices factus in di
gito prætiosior. Hora. ŋ. epistolarum: siue elephas albus vulgi conuerteret ora. Vergil. de Euand. non
equidem extimui danaum quod ductor & arcas. & omnia nomina quæ ad primam declinationem lati
nam referuntur, vt tiaras. æ. Vergil. vŋ. æneid. sacerque tiaras. qualia etiam ventorum, vt boreas. æ. ecte
sias. æ. cecias. æ. aparctias. æ, Plinius. libro. ŋ. aparctias & borcas dicti, & ibidem perflant diebus quadra
ginta quos ecteſias vocant. Gellius. libro. ŋ. est etiam ventus, quem nomine vocant ceciam. Partim sunt
fœminina: vt hæc olympias. adis, Helias. adis. monas. adis. decas. adis. ¶ Esto nomen in. es. Quod nomi
na tertiæ & quintæ declinationis terminata in. es. generis sunt fœminini, nam vt diximus primæ declina
tionis omnia sunt masculina, vt hæc vulpes vulpis, proles prolis, seges segetis, teges tegetis, res rei, pro
genies progeniei, scabies scabiei. Masculina vero sunt, quæ hic digeruntur. ¶ Limes limitis. Vergil.
xij. æneidos. Limes agris positus litem vt discerneret agris. Pes pedis, cuius composita communiter sunt
trium generum, vt hic hæc hoc bipes, tripes, alipes. preterquam vulpes & compes. Fomes. itis. Luca. in
viij. Excitat in validas admoto fomite flammas. Termes. itis. Gellius. libro. iŋ. Palmæ termes ex arbo
re cum fructu auulsus spadix dicitur. nam quod Seruius scribit in illud Vergilij. j. Georgico. aut tem
pestiuam syluis euertere pinum. importuno tempore arbores cæsæ cito termites faciūt. opinor debere
scribi teredines: cum teredo propriæ sit ligni vermis: nam termes surculus est arboris. Horatius in
epodo. germinat & nunquam fallentis termes oliuæ. Palmes palmitis, Gellius libr. xviij. Vberrimos
vitium palmites decidit. Trames tramitis. Vergilius. v. æneidos. Nulli visa cito decurrit tramite vir
go. Gurges gurgitis. Idem. i. æneid. apparent rari nantes in gurgite vasto. Merges. itis. qui teste Ser
uio in illud Vergilij. ŋ. Georgic. cerealis mergite culmi. manipulus spicarum est. Verres. is. qui ra
tione sexus & genituræ masculini generis est. Poples. itis. Luca. in. iŋ. nisi poplite lapso Vltima
curuati procederet vngula tauri. Magnes magnetis, cum alijs grammaticis commune duorum po
sueramus, nunc vero masculinum esse dicimus: tum quod nusquā fœmininum reperitur: tum quod
etiam eius fœmininum in magnessa & magnetis exit, quemadmodum in fine capitis huius dicetur.

Paries.etis. Oui.iŋ.meta. Fissus erat tenui rima, quã duxerat olim, cũ fieret, paries. Aries.etis. rõe sexus & genituræ masculini gñis est. Stipes.itis. Verg. in moreto. Paruulus exusto remanebat stipite fumus. Cespes.itis. Persi. nũc & de cespite viuo frãge aliquid. Satelles. itis. Iuue. diruſque a ponte satelles. Dies. ei. pro ambitu solis diurno: & habet numerũ multitudinis, vt dies natalicius, dies lustric9, dies dñicus, non natalicia lustrica, dñica. Pro tẽpore vero fœmininũ est: & caret plurali vt lõga dies homini docuit parere leones. Verg. ŋ. æñ. venit summa dies & ineluctabile tempus. A die pro eo quod est solis ambitus diurnus aut latio eius super horizonta dicitur meridies: quasi medius dies eiusdem generis cum in eadem significatione accipiatur. Sed posuit medius dies pro meridies, quod in carmine heroico vix recipit. Pli. frequẽtius vrtur medio die quã meridie: vt de fõte Cyrenaico: a medio die ad mediã noctẽ aquis feruentib9 totidẽ horis ad mediũ diẽ rigẽtib9. Et grẽcũ primę q̃ noia græca p primã vel tertiã declinationẽ latinã inflexa, gñis sunt masculini, vt planetes. æ. cometes, æ. priamides. æ. pelides. æ. & ventorũ noia. vt apeliotes. æ. & quæ supra numerauimus, cũ de terminatis in. a. disserui mus. Lebes. etis. tapes. etis. cres. etis. Oui. in epistola Briseidis, addidit & fuluos pretioso ex ære leberes, Vergi. li. x. æñ. arma crateraſq; simul, pulchroſq; tapetas. Sed excipiũtur etiã in. es. terminata neutri gñis. vt hippomanes. cacoẽtes. scyllites. myrtites. Iuue. tenet insanabile multos scribẽdi cacoẽtes. Verg. iŋ. Geor. hinc demũ hippomanes, vero qđ noie dicunt pastores: lentum distillat ab inguine virus: hippomanes qđ sæpe malæ legere nouercæ. Iuue. hippomanes carmẽq; loquar coctumq; venenũ. Plin. lib. xxx. in aceto scyllite decocti. & xxx iŋ. idẽ. xxxŋ. ex aceto scyllite. Idẽ. lib. xiŋ. multa de vino myrtyte quomõ fiet ex autoritate Catonis. Sed cõia sunt. Q đ noia hic explicata cõia sunt duorum generũ, vt hic & hæc Miles. Oui. ŋ. meta. de Callisto. miles erat phœbes, nec menalõ attigit vlla gratior hac triuie. Comes. itis. Verg. ŋ. æñ. nec comitem hinc asportare Creusã. qđ etiã neutris iũgi põt. vt Luc. Rerũ nos sũma seq̃tur, imperiũq; comes. Supstes. itis. Oui. ŋ. meta. O soror, o cõiũx, o fœmina sola supstes. Etiã neutro idem iũxit. iŋ. elegia. post mea mãsurũ fata supstes opus. huic etiã põt annũerari præstes, itis. Mar. capella. geniũ etiã præstitẽ qđ præsit gerũdis oĩbus vocauerũt. & Macr. ŋ. satur. deos præstites hoi nascẽti quatuor esse. sed a præstãdo potiusq; præsidẽdo salua Mart. autoritate deductũ videtur. Antistites. itis. Cice. ŋ. de ora. virũ q̃ sit primus eius artis antistes. fœmininũ frequẽtius reperit in. a. antistia. æ. Ouid. iŋ. meta. tractisq; comis antistia phœbi. Cocles. itis. qđ rõe significatiõis ad vtrũq; sexũ ptinet. Pli. lib. xj. ab oculis, q̃ altero lumine orbi nascunt, coclites vocãtur. Diues. itis. Verg. carthago diues opũ. iũgitur etiã neutris, vt apud Vale. maxi. in ŋ. Diues & p̃potẽs naturæ regnũ scrutat9. Ouid. ŋ. fasto. pietas p diuite grata est munere. Hospes. itis. Lu. in. V. hospes in externis audiuit curia rectis. cuius fœmininũ etiã in. a. repit apud eũdẽ. lib. iŋ. tũc obtulit hospita tellus puppibus accessus faciles. Vergi. iŋ. æñ. bellũ o terra hospita portas. iũgitur etiã neutris. Hor i. epla. nãq; deserta & in hospita tesqua credis. Sospes. itis cuius fœmininũ etiã in. a. extt. Ouid. ŋ. fast. de iunone. sospita delubris creditur aucta nouis. Pedes. itis. Verg. iiŋ. æñ. cõgressus pedes hũc venientẽ cuspide lõga. Interpres. etis. Verg. iiŋ. æñ. nũcia ioue missus ab ipso interpres diuũ. Eques itis. qđ cũ nomẽ dignitatis ẽ: ad viros tm̃ ptinet, cũ ỹo insidẽtẽ equo significat: ad fœminas etiã ptinet: sicut et pedes. itis. indiges. etis. Oui. xiŋ. met. đ Anea: quẽ turba grini nũcupat idigetẽ. Hęres. dis. cui9 signãtionẽ manifestũ est vtrũq; sexui cõpetere. Hebes. etis. qđ etiã neutris iũgit. Iuu. hebeti lautissima ferro. Teres. etis. qđ neutris quoq; iungit. Verg. vŋ. æñ. sed hęc ut creti mos ẽ aptare flagello. Colũ, aut teretis malo aut tectæ cortice glãdis. Præpes. etis. Luca. in. ix. de Perseo: & subitus perpes cyllenida substulit harpẽ. Cũ neutro etiã iũxit Ennius apud. vi. saturnaliũ nec respirãdi sit copia præpete ferro. Locuples. etis. Iuue. vidua est locuples: q̃ nupsit auaro, qđ etiã autore Prisci. neutris iũgi põt. Perpes. etis. p ppetu9 & cõtinuus. Iusti. li. v. ppeti nocte fortunã publicã q̃stib9 iterãt. & in hymno. perpes corona præsulũ. põt etiã quẽadmodũ & superiora, neutris aptari. Ales. itis. Verg. in moreto. excubitorq; diem cãtu prædixerat ales. Mart. alitis eximiæ cauda superba fuit. Inges triũ gñrũ est teste Prisc̃ia Gell. lib. vij. Labor hic vigiliarũ inges. Salust. apud Prisc̃i. in. i. histo. vitio hũani ingenij: quo inquies atq; indomitũ semper. Eius quoq; simplex apud antiq̃ores reperitur triũ generũ. Ennius, nãq; eius mentẽ fecerat fortuna quietẽ. Licinius, nõ minimo ope milites getes volebãt esse. Vates. is. Iuue. sed vatẽ egregiũ cui nõ sit publica vena. Verg. iŋ. eñ. Aut quẽ tũc vates Cassãdra moneret. Q đ formatpes sedeoq;. qđ cõpositа ab hoc noie pes. pedis. & ab hoc verbo sedeo. des. superioribus annumerãda sunt: sed de cõpositis a pede paulo añ diximus. & a sedeo hic & hæc pses. idis. reses. idis. obses. idis. Lu. in. x. natura deside torpet. & a sedeo q̃q Martia. capella. præstes. itis. deduxit. ait nãq; de philologiæ nuptijs. geniũ præstitẽ, qđ pses gerũdis omnibus vocauerũt. Macro. in. ſ satur. deos præstites hoi nascẽti quatuor esse. ¶ Est quoq; nomẽ in. is. Q đ noia in. is. desinẽtia fœminina sunt. vt hæc auis, puppis. elassis. nauis. messis. Masculina vero sunt, q̃ ponũtur in serie quinq; versuũ sequẽtiũ. hic Corbis. is. Seruius tñ. i. geor. fœmininũ eẽ dicit Cic. autoritate, q̃ ait: messoria se corbe cõtexit. Aedilis. is. qđ magistratus nomẽ ad viros tm̃ ptinet. Fascis. is. Vergi. in hoc ego hoc te fasce leuabo. Piscis. is. p fœmina. Oui. in. ŋ. de arte dixit: Inuenit in media fœmina piscis aqua. Axis. is. Idẽ. ŋ. meta. aure9 axis erat. Collis. is. Verg. collẽ qui plurimus verbi imminet. Vermis. is. cuius diminutiuũ vermiculus masculinũ esse oñdit. Callis. is. Verg. in. vi. secreti celãt calles. Follis. is. a quo diminutiuũ est folliculus paruus follis. Ensis. is. Iuu. Ense velut stricto quoties. Lucili9 ardẽs cuius diminutiuum ensiculus & ensicula est. Mensis. Verg. totoſq; ex ordine menses. Vectis. is. Vitru. in x. Vectes ferreos coegerũt. Postis. is. Verg. Posteſq; sub ipsos Nitũtur gradib9. Glis. iris. Mart. somni

Et paries, aries, stipes, cespesq;, satelles,
Atq; dies, mediusq; dies pro tempore certo,
Et græcum primę, vel quod dat tertia nomen,
Sed communia sunt miles, comes, atq; supstes,
Antistes cocles, diues, cumq; hospite hospes,
Et pedes, interpṽs, eques, indiges, hæres, hebesq;,
Et teres, & præpes, locuples, & perpes, & ales,
Inquies & vates: quod format pes sedeoq;.
Est quoq; nomen in. is. muliebre. Sed esto virile
Corbis & ædilis. fascis quoq;. piscis & axis,
Et collis. vermis & callis, follis. & ensis,
Mensis cum vecti postis, glis. fustis, & anguis.

Compsita apes. dis. sunt in triplici differentia quedam sunt femenina quedam communia duũm generũ quedam communia duorũ femenina ut culpes apes comper. communia duũm generum ut cuipes tupes quadrupes. communia duorum generum ut sermipes bipes cecempes sesquipes sompes.

culosos ille porrigit glires. Fustis is. Hor. Pestrect⁹ vigilet cū lōgo fuste. a q̄ diminutiuū fusticul⁹. i. Anguis is. Verg. ī. æn. geminī immēsis orbibus angues. Vale. maxi lib. i. fœmin. nū. p tulit hæc angis. Torris is. Flaccus. in. argo: vtuoq; reluxit torre focus. Caulis, q etiā colis dicit⁹, vñ colliculus. Hora. ī. ser. cole suburbano, q siccis creuit in agris. Torq̄s, qd' frequētius gñe fœminino reperit. Gel. li. vii. torq̄s ex auro, quā ex hoste, quē occiderat, detractā induit. et paulo post torquē detraxit: eāq; sanguinolentā sibi in colū imponit. Iusti. lib. xliī. torque aurea donat⁹. Apu. ī. floridorū: circulo mineo veluti aureo torq̄. Hier. quoq; multis in locis. vt Iudicū. vii. p̄ter torq̄s aureas camelorū. sed & masculinū reperit. vt apud Silliū. in. puni. colla viri fuluo radiabāt lactea torq̄. & Liui. vī. ab vrbe cōdita. in tñi vno torq̄ spoliauit, quē resperſū cruore collo circūdedit suo. Sueto. i augusto. lapſu debilitatū aureo torq̄ donauit. Quæq; silēt alī. cū oēs grāmatici libys & canalis & aqualis cuius sint gñis fyluerint: dicit q gñis sunt masculini. nā cū libys gentile sit, posset quispiā putare q est cōe duorū gñrū: nos dicimus nūq̄ā reperiri nisi gñe masculino. Mar. & libys in lōgo puluere sudet eq̄s. & Luc. in. vi. cū iaculū parua libys amēta uit arena. etus fœminīnū lybyssa ē, vel libyſtis, vt infra dicemus. Canalis quoq; cū oēs sub gñe fœmin. reliq̄rint, tñ Seruiꝰ grāmaticus id exp̄ſſit. ait em̄ in illud. Verg. ī. geor. Currētē iligniſ potare canalib⁹ vndā. canalis melius gñe fœminino pferimus. Ego cōtra dixerim, vtratius gñe masculino esse, p ferēdū. vt Verg. in Aetna. qd' si diuersos emittit terra canales. & iterū: nec tñ in rigidos exit cōtenta canales. atq; iterū ad hue: pressoq; canali huc illuc agere vētos. Scne. in. na. q. amisso canali suo flumina primū refunduntur. Idē in. iiii. tādē tenuissimos canales tenēt: per quos angusta rupiū effugiūt. Idē in. iiii. sulphuratā aquā circa canales suos durari. & in eos dē: quibus torrēs in canali suo cursus est. Pli. li. vii. sanguisuga vbi in ipso amne canali se fixit. Li. xxiii. ab vrbe. vtraq; est in capitolio canali vno discreta. Gel. li. iiii. vulua recta cōtinuataq; ceruice: quē canalē vocāt. Sene. in epla. cvii. illū turba p lōgi canalis angustias tractū. Apu. vi. meta. canali directo pergas ad ipam orci regiā. & ibidē: angusti canalis exerto cōtēti tramite. & in libris digestorū. ti. de riui. l. Seruius: si qs canalē no uū vl' phyttulā. Eius q̄q; diminutiuo vsus est Celsus. li. vii. excipiēda sūt ex ferula facto canaliculo. Nō inficior ego apud antiqores inueniri aliq̄ etiā fœmininū. vt apud Catonē. & apud Varr. sed ego de optimorū viu loquor. nā Cato, & Varr. q̄tū autoritatis haberi debrat: si initio testati sumus. Aqualis præterea nemo est q ex reglis traditis nō dicat esse gñis fœminini. sed quō Varro dixit de origine linguę latinæ: ab aqua aq̄lis est dict⁹? vñ etiā p diminutionē aqualiculus fit qd' ipm argumēto fuerit aqualis esse gñis mascu. Et quib⁹. n. præit. is. Q d' noia hñtia. n. añ. is. gñis etiā sunt masculini: vt hic panis. cinis, ignis. funis. qd' gñis esse masculini Q. ut. ex illius diminutiuo funiculus oñdit. Tametsi Luc. fœminino sit vsus apud Gel. li. xi. aurea de cælo submisit funis & arua. Clunis. is. Iuue. ad terrā tremulo descēdunt clune puellæ. Hor. tū. i. ser. fœminīnū esse oñdit. qd' pulchræ (inqt) clunes. Annis antiqores quoq; gñe fœminino dixerūt. Et qd' cōponis ab asse, q ab asse cōposita sub hac terminatiōe gñis sūt mascu. quēadmodū & as asis vt semis. centussis. bessis. tressis. octussis. decussis. bigessis. In libris digestorū. ritu. de vulgari & pupillari substitutiōe. i. si pater. V. t vn⁹ semis apud te maneat. Persi. curto cōtussel iceret. & Lucil. apud Gel. li. ī. fuunt centussesq; miselli. ¶ Adiectiua dabis cōia. Q d' noia adiectiua sub hac terminatiōe cōia sunt duorū gñrū. vt hic & hæc nobilis. fortis. breuis. tricuspis quoq; & si nō hēat gen⁹ neutrū. tricuspe: pōt tñ in obliqs casibus etiā neutris iūgi. Oui. i. mēta. posito q tricuspide telo. Sānis. itis. nō solū veriq; sexui aptari pōt autore Cęs. in. i. de analogia, verū etiā antiqores hæc sān te protulerūt. vt Neuꝰ i carmine belli punici. Liui⁹ tñ. li. x. ab vrbe. nō t ausus gñi fœminino aptare: cū nusq̄ reperiat nisi masculino. ait em̄: cohortiū sānitiarū pauliſp recruduit pugna. Dis. tis. qd' etiā neutro iūctū iuenit. Hor. i. ser. Bruto p̄tore tenere dītē Asiā. Liu. in. vii. nō illic libycæ posuerūt dicta gētes tēpla. atq; etiā in singulari hoc dite: qd' Prisc. negat reperiri posse. Hac, tū. ī. argonau. nō pp̄los, nō dite solū, nō vlla parēti regna peto. Testis plerūq; gñi neutro cōiūctū reperit. vt Liu. in. ix. teste tulit cælo victi dec⁹ orionis. & Hor. testis Metaurū flumē. et Propti⁹: sydera testes. et Hier. ad Eustochiū. testis ē tribūal: añ qd' iacui. Sūt q putēt his præceptoribꝰ deesse pauca noia, q iuniores grāmatici posuerūt. bipēnis. altilis. molaris. Sed opinor hi nō putabāt hęc noia triū gñrū esse, sed cōia. qd' si vspiā quasi substātiua reperiant: illi⁹ erūt gñis cui ē substātiuū qd' subintelligit. vt hic & hæc bipēnis & hoc bipēne declinat. Ver. xi. æn. ferro sonat alta bipēni fraxin⁹. Idē tñ q̄si substātiuū posuit, ī. q̄n. correpta dura bipēni robora pfringit. Eo dē mō hic & hęc altilis & hoc altile declinat. Pli. li. xix. heu, pdigia vētris, ecce altiles spectanē asparagi. Idē i. ix. cochleæ q̄q; altiles ganeā implerēt. Cū vo. Iuu. dixit ad nos tā veniet minor altilis: gallina intelligit: qd' Mar. exp̄ſsit in dist. cuius titul⁹ ē gallinæ altiles. Eadē quoq; rōe hic hęc molaris declinat a mola possessiuū: sed cū dixit Iuue. p̄ſſoq; diu ſtridere molari intelligit dēs. & cū Papi. vi. theba. vastæq; fudes fractiq; molares: itelligunt lapides. qd' Verg. exp̄ſsit i Aetna. q ppe molaris illi⁹ incēdi lapidis. & paulo post Et ardēti cām lapidē eē molarē. Græca noia sub hac terminatiōe fœminia sūt plerūq;: sed repsūt aliq̄ masculina: vt apd Verg. ī. Geor. & Lapidis aruā Timaui. ¶ Nomē in. os. Q d' noia. in. os. finita gñis sūt masculini. vt. ros. mos. flos. labos. vapos. lepos. colos. peo qd' color. Pli. li. xxxv. glebis suꝰ colos. & ferē nūquā aliter i casu noiandi vtit. Heros. otis. cuiꝰ fœmin. ē heroina vl' heroissa. Fœminia v̄o sūt duo hæc dos. tis. hæc cos. tis. q̄ alio mō hæc cautes. is. declinat, ppter eā affinitatē q ē iter. au. diphthō. & o. Arbos quoque alterius terminatiōis genꝰ sequit. sed neutra sūt hoc epos. i. genꝰ carminis. Hor. i. ser. forte epos acer. vt nemo varius dicet. Mar. xi. scribebam⁹ epos: cœpisti scribere: cessi. Argos. Oui. i. de reme. vacuū ltib⁹ argos erat. Luc. in. vi. vbi nobile quōdā nūc sup argos arāt. Chaos. i. Idem in. ī. in chaos antiquū cōfundimur. Melos. i. Persius cantare credas pegaseium melos. quāquā rō carminis nō melos sed carmē recipiat. Os. oris. Verg. virginis. os habitūq; gerēs. Os. ossis. Cato. si qs mēbrū rupti: aut os fregit. quod etiam ossum. i. antiquiores declinabant sic Paccuuius ossum in humatum dixit.

Et torris, caulis, lapis, vnguis, torquis & orbis,
Et sanguis, cucumis: iūges cum vomere puluis.
Quæq; silent aliī libys atq; canalis, aqualis.
Et quibus. n. præit. is, Et quod cōponis ab asse.
A tectiua dabis communia: iunge tuscupis.
Samnis, dis, iuuenis, ciuis, testis, canis, hostis,
Nomen in. os, dabitur marib⁹. Sed fœmineis sunt
Hęc addenda duo dos, cos, Neutris epos, argos.
Et chaos, atq; melos, iunges, os oris, & ossis.

¶Cõmunia duorũ generũ sunt bos.bouis. Vergil.ille meas errare boues. Custos.dis. cõmune duorum esse cũ oẽs fatẽtur:tũ maxime Seruius exponẽs illud Verg.vi.æñ. cernis custodia qualis,nã cum de Tesiphone poẽta loqueretur,custodia pro custos vsurpatũ esse dicit. Iuue.etiam neutro iunxit,dicens. titulicq; cupido hæsuris saxis cinerum custodibus.Sacerdos.tis. Verg.in.i.æñ.donec regina sacerdos Marte grauis. Gell.lib.ix.fœmininũ protulit sacerdotissa.Eędẽ(inqt)cerimoniæ sunt,quas flaminicas sacerdotissas dialeis seorsum aiũt obseruitare.Superioribus etiam iunguntur ab hic & hæc pote cõposita.sunt autẽ duo.hic & hæc cõpos.tis.impos.tis.Ouid.i. de arte.I.sequere & voti post modocõpos.eris. Hora.in pœ. post etiã inclusa est voti sententia compos. Gell.in.j.non idoneus ad dicendũ,sed ad tacendum impos. ¶Vs.declinatũ.Quod nomina secũdæ & quartæ declinationis.in.us. finita generis sunt masculini:vt hic Deus.i. dñs.i.sensus.us.auditus.us. Fœminina vero sunt quæ hoc loco explicantur.hæc Aluus.i. Verg.ñ.æñ. In latus inq; feri curuã cõpagibus aluũ. Actius masculinũ protulit. Maia nemus retinẽs grauido cõcepit in aluo. Humus.i.quod generis fœminini semper reperitur.Vannus.i.Verg.j.Geor. & mystica vãnus Iacchi Ficus.i. vel ficus.us. quod parbore ex generali significatione.ñ.&.iñ. declinationis fœmininũ reperitur. Iuue. ad quæ discutienda valent sterilis mala robora fici. Cice. de ora vxorem suam se de ficu suspendisse dixit. Pro pomo quoq; reperitur vtriusq; declinationis generis fœminini.aliquãdo etiã masculini,sed secũdæ declinationis tantũ. Sueto. in Aug. caseum bubulum manu præssum & ficus biferas petebat. Pliñ.quoq;. libr.xv. ficos & ficus sub genere fœminino protulit pro pomo. Var.in.j.de re rust.fici(inquit)quẽ ẽdimus. & Lucil.apud Nonũ Marcellũ:ficuti cũ primos fricos propalam recẽtes protulit,precio ingẽti dat primitus primos. Pro morbo vero gñis esse masculini secũdæ declinatiõis testatur Mart.cũ.j.epigrã.li.scribit: Dicemus ficos Cæciliane tuos. quem versum ego non ignoro a diuersis autoribus aliter atq; aliter legi. Prisc.etiã pro morbo quartæ declinatiõnis esse putat gñis masculini.atq; ita legit:dicemus ficus Cæciliane tuos. Valla pro morbo gñis masculini Prisciano astipulat: sed declinatione ab eo dissentit: cõtendit q; sic debere legi carmẽ: dicem9 ficos ñ,vt ait,illi erat cũ Cæciliano contentio:nisi de nominis declinatione: quemadmodũ voluit Aristo, interpres in lib.elẽc.ac si poẽta voluisset dicere:nos dicemus ficus,quas scimus in arbore nasci:sed dicemus ficos tuos.i.quẽadmodũ tu sentis.quod.f.ficus pro pomo gñis sit masculini. Nam quod Galeotus, Martius exposuit.dicemus ficos tuos.i.seruos & familiares ficosos:ridiculũ est.Quod vero Georg. putat Martialem non fuisse adeo impudentẽ,vt tã illoto atq; illiberali ioco vteretur:ego non intelligo cur tam bene de illo sentiat:cũ sint illius poẽtæ alij ioci multo turpiores,neq; in eo Merulæ assentior:qđ putat ficũ pro morbo nõ pertinere ad anni circulũ,sed tñ ad caput:eũq; esse,quẽ græci sycosim vocant:cũ Mart.idẽ.atq; Verg.in priape.in illũ podicis morbũ sæpe iocentur, qđ de morbo capitis frigidiusculẽ diceretur. Grossus quoq; p fico cũ pomũ significat tũ gñis masculini tũ fœminini reperit. Celsus.lib.v. grossi(inquit)in aqua cocti. Pli.li.xv.deprehẽsasq; ihis hyeme grossos. Dom9 quoq; & Col9 vtriusq; declinatiõis reperiũtur.sed de domo lib.i.diximus.de colo. Iuue. sed graue tardas expectare colos. Cic. ñ.de ora.quomõ ad me venis cum tua colu & lana. Porticus.us.tribus.us.acus.us.manus.us. fœminina sunt quartæ declinatiõis, nisi qđ acus.i. p pisce gñis est masculini declinatiõis secũdæ. Et q̃ vertẽtes. qđ noia græca in.os.finita q̃ trãseũt ad nostrã declinationẽ.os.mutata in.us.plerũq; sunt fœminina, vt hæc papyr9.i.Mar.pdite niliacas musæ mea dãna papyros.Hæc biblos.biblus.i.Luc.in.iñ.Nõdũ flumineas mẽphis cõtexere biblos.Crystallos allus.i.Verg.i priape.rigetq; dura barba iuncta crystallo. Costos costus.i.Catull9.Regia quã suaues expirãs cost9 odores.& Luca.in.ix.Eoaq; costus. Smaragdos. smaragd9.i.Pli.li. xxxvij. Smaragd9 i qua exculpta fuerat Amymone.quãquã idẽ autor frequẽtius vtitur gñe masculino.quẽadmodũ & Mar.scythas smaragdos appellauit. Phasell9 quoq; & si gñis sit fœminini apud græcos,Catullus gñe masculino dixit. Phasell9 ille quẽ videtis hospites,aiũt fuisse nauiũ celerrimũ. Dicit igit.tu repões plerũq; hoc gradu,i.inter fœminina illa noia q̃ vertẽtes.i.interptes,q̃ ex sermone greco in latinũ interpretanẽ q̃nq; terminationẽ latinã respiciẽtes,repones illa marib9.i.inter masculina.vt in illo versu,insula cincta mari dixim9. Tria vero reperiũtur gñis neutri.hoc Virus.i.Mar.Vir9,vt hoc alio fallax pmutet odore.Vulg9.i.Verg.ñ.æñ.Scindit incertũ studia in cõtraria vulg9. Idẽ in eodẽ quoq; masculino gñe ptulit dicẽs:Et spargere voces i vulgũ ambiguas.Salust.i Iugur.Vulgũ effusũ pp pido cedere.Pli.li.viñ.id vulgũ credidisse video.Pelagus.i.specus quoq; antigores tũ gñe fœminino,tũ neutro ptulerũt.Gel.li.vñ.specũ quãdã nactus remotã tenebrosaq; penetro & Pac.aduenio i scrupulosam specũ.Cato specũ opposita,quo aqua deuia abiret. frequẽti9 tñ masculinũ repitur.Hor.iñ.car.quos agor in specus.Ouid.iñ.meta.Est specus in medio syluis & vimine dẽsus.Genus.i. peo qđ est genu:quẽ admodũ supra de noĩb9 in.u.terminatis diximus,gñis est neutri.Pen9.i.pen9.us.p scdam & quartã gñis sunt masculini vel fœminini.hoc pen9.oris.tertiæ semp est neutrũ. Plau.i pseu.nisi mihi annu9 pen9 ab amatorib9 cõgerit.Lucil.Magna pen9 paruo spacio cõsũpta peribit. Est præterea titul9 in lib.digest.de penu legata:sed ibidẽ frequẽti9 hoc pen9.oris,legim9,quẽadmodũ apd Hor,portet frumẽta penusq;. Afranius quoq; in penus herile dixit,ab eo qđ ẽ hoc pen9.Sex9 q̃q; neutro gñe Plau.i Rudẽte,ptulit,dicẽs virile sex9 nũq; vllũ habui.¶Tertia qđ nomẽ.Q đ noiaĩ.us.desinẽtia tertię dclinatiõis gñis sũt neutri: vt hoc tps.oris.corp9.oris.lydus.eris.vuln9.eris.rud9.eris.qđ(vt dixim9)ruder quoq; ruderis declinat masculini vero sunt duo. hic lepus.oris.hic.mus.ris. Iungit illis. q hoc nomen pus podos,qđ ex græco

Est commune duum bos, custos, atq; sacerdos,
Et quæ cõponit potis & pote, cõpos, & impos,
Vs. declinatum per quartam, siue secundam
Die maribus iunctum. Sed fœmineis referãtur
Aluus, humus, vãnus, ficus, dom9 & col9 addes.
Porticus, atq; trib9, superaddis acusq;, manusq;.
Et quæ vertentes permutant græca latinis,
Hoc plerũq; gradu: maribus quãdoq; reponis.
Hæc tria neutra facis, virus, vulgus, pelagusq;.
Tertia quod nomen declinat, dicito neutrum.
Sed duo mascula sunt lepus & mus: iungit illis
Pus podos, hoc est pes: & quæ cõponis ab illo.

Nota De ficus.

Hoc nomen hausta habet significata arborum fructuum ipsius arboris ma bum. Dum significat arborem quando declinatur per secundam et quartam declinatiõnem est semper fœminini. dum vero significat fructum declinatur per secundam. et quartam declinatiõnem quando declinatur Per secundam Declinatiõnem est masculinum et fœmininum Dum vero per quartam semper est fœmininum Dum vero significat morbum est secundæ Declinatiõnis et est Masculinum

interpretatur pes pedis. & ab eo composita sunt gñis fœminini. vt dipus.odis. decapus.odis.dasipus. odis.lagopus.odis.imantopus.odis.scropus.odis. sacropus.odis. Fœminina sunt octo tantum hæc virtus.vtis.iuuentus.utis.palus.udis.salus.utis. & quod dat seruio nomen.i. verbale siue participiale nomen ab hoc verbo seruio.is.hoc est seruitus utis. Pecus.udis.pro vna tantũ gregis animãte.nam p toto grege hoc pecus.oris.dicitur. Incus.udis.senectus.utis.Subscus.udis.fœmininum quoque esse ostendit Pacu. apud Festum dicẽs. Nec vlla subscus prohibet cõpagem. require in declinatione. Sint coniuncta tribus. q̃ huius ordinis duo noia reperiuntur cõia trium generũ. hic hæc hoc vetus. eris. pro quo antiquiores. veter. eris.dicebãt. Actius. veter fatorũ terminus sic iusserat: vnde etiã superlatiuũ declinatur veterrimus. Intercus quoq; intercutis commune triũ est. Gell. libr.xvij. liberatũ se esse aquæ intercutis morbo. Idẽ.lib.xij.intercutibus ipsi vitijs madẽtes. quẽadmodũ & Cato dixerat intercutibus stupris inquinatus. Duobus sint coniuncta. quod duorũ generum cõia tria tantũ reperiuntur. hic & hæc Sus.is.Verg.ij. Geor.dentesq; exacuit sabelicus sus. Idem.iij.æneid.inuenta sub ilicibus sus. Ligus vel lygur, vt supra diximus, communis duorũ generũ est: sed vt ego suspicor lygur gñis est masculi. lygus vero cõis duorum. Grus.is. Virgil.j.Georg. strymoniæq; grues. Hor.ij. ser. discerpta ferentes membra gruis sparsi.

Fœminei generis sunt virtus, atq; iuuentus.
Et palus, atq; salus: & quod dat seruio nomen.
Atq; pecus pecudis, incus, subscusq;, senectus.
Sint coniuncta tribus vetus. intercusq;. Duobus
Sint coniuncta tibi tria tantũ, sus, lygus & grus.
Masculus est hic præs. Sed neutrũ dicitur hos æs.
Et duo fœminea laus laudis, fraus quoq; frudis.
S. muliebre datur, si consona iungitur illi.
Attamẽ esto mas fons, dens, põs, tabificus seps
Et cũ mõte calybs, & arabs: polysyllaba iunges,
In quibus anteuenit, p. litera. qđ ꝓbat hydrops.
Et partes assis. Tamen est commune duorum
Cælebs & princeps. infansq;, bifronsq;, parẽsq;,
Adiectiua tribus iungunt sua significata.

¶ Masculus est hic præs. Quod in.ęs. diphthongõ finita duo tantũ reperiuntur: hic prędis. masc. & hoc.æs.eris.neutrũ. Et in.aus. quoq; diphthongõ. itidem duo fœminina, hæc laus.laudis, fraus, fraudis. ¶ S. muliebre datur. Quod noia finita in.s. habentia consonantem ante.s. gñis sunt fœminini. vt hæc puls.tis.hyems.is.glans.dis.ars.tis.frons.dis. pro arboris folio: qđ etiã hæc frondis declinatur. frons.tis. Verg.j.æñ. Frõte sub aduersa scopulis pẽdentibus antrũ. Idẽ in vj. Sed frons læta parũ, & deiecto lumine vultu. Gell. tñ. lib. xiij. tũ rõne analogiæ tũ autoritate antiquorũ cõtendit rectius debere proferri frons in gñe virili quã in fœminino: citatq; Cæciliũ: qui ait. nã ij sunt inimici pessumi frõte hilaro. & Cato. in. vj. originũ dicentem. postridie signis collatis æquo fronte pugnauit. Probat etiã ex proportionis rõne: quia omnia noia in. ns. terminata, si adiectiua nõ sunt, masculina semper reperiuntur. vt hic mons, põs, fons, dens, quę, pculdubio masculina sunt. Seps quoq; sepis masculinũ est pro serpente. addidit igitur tabificus alludẽs ad illud Luca. lib. x. ossaq; dissoluẽs cum corpore tabificus seps, hunc Pli. lib. xx. seps in genere fœminino posuit. multipedem (inquit) sepam græci vocant oblongã. pilosis pedibus pecori præcipue nociuã. Idem. xxxij. ceraste: aut quas sepas vocant. Chalybs. bis. siue pro illis Ponti prope Paphlagoniã populis: siue per metonymiã pro ferro. Verg.j. geor. at chalybes nudi ferrũ: quod ex proportione eo modo facit fœmininũ chalybissa: quo arabs. issa. Hiero. in prolo. Iob. & accepit vxorem arabyssam. Lybs quoq; pro vento quem latini Aphricum appellant: ex significatione generali masculini generis est: vt reliqua ventorum nomina. Polysyllaba iũges. Quod nomina plurium syllabarum in. ps. desinentia masculini generis sunt. vt hic hydrops. opis. merops. opis. epops. opis. aurops. opis. cyclops. opis. adeps. ipis. mancepš. ipis. æthiops. opis. cuius fœmininum Hiero. posuit æthiopissa. æ. numeri. xij. locutaq; est Maria & Aaron cõtra Moysem pro vxore eius æthiopissa. Reperitur tamen forceps genere fœminino. vt apud Ouid. ij. meta. quem forcipe curua faber duxit. Per. labefactẽt forcipe adunca. Et partes assis. q̃ partes asis siue pro libra duodecim vnciarum: siue pro solida hæreditate gnis sunt masculini. vt hic triens, entis. quadrãs, antis. quincunx. uncis. sextans, antis. septunx. cis. dodrans. antis. dextans. antis. decunx. uncis. deunx. uncis. Iuue. nec habet quem porrigat ore trientẽ. Mart. & quadrans mihi nullus est in arca. Prisc. de ponde. Septuncem dempto quincunce vocarunt. Dodrantem reliquum vocitãt quadrante retracto. At si sextantem retrahas erit ille decunx. Tamen est commũe dorum, quod quinq; nomina quæ vno versu complexus est: communia sunt duorum generum. Celebs. Hora. de seipso. iij. car. Martijs cælebs quid agam calendis. Idem. i. Epistola. nil, ait, esse prius, melius nil cælibe vita. Princeps. Iuue. cytharœdo principe natus. Virgil. x. æneid. tu mihi nunc pugnę princeps: & puella tu diua secundo. Pro quo iuniores dixerunt principissa: sicut a dux ducissa: a comes comitissa. Infans pro puero & puella, qui per ætatem nondum fari possunt: nam pro non loquente commune est trium generum. & sic dicimus ora infantia: & homo infantissimus. Bifrons duas habens facies. Virgil. xij. æneid. ianumque bifrontem: & sic rem quampiam bifrontem possumus dicere. & Dianam trifrontem, quemadmodum Virgil. iij. æñ. tria virginis ora Dianæ. & eundem Ianum quadrifrontem: autore Macro. & Mar. Parens vterq;. i. pater & mater. Virgil. v. æñ. Salue sancta parens. Idem in. ij. Alma parens confessa deam. ¶ Adiectiua tribus. Quod nomina adiectiua ratiõe significatiõis cõmunia sunt trium generum, vt hic & hæc & hoc prudens. ingens. discors. iners. inops. & a capite composita. vt biceps. anceps. & a capio. is. vt particeps. municeps. quamquam in plurali vix possent neutris iungi: quod aliud significare viderentur. municipia. participia, sed manceps. ipis. (vt diximus) est generis masculini: quod tantum viris eius significatio competit: quemadmodum ediuerso forceps generis est masculini: tametsi a capio declinetur. Quod vero de torrens quidam obijciunt, ij mihi non videntur intelligere quid torrens significet: neque enim tantum est fluuius temporarius: sed etiam quicquid fluit. vt Iuue, torrens dicendi copia, & alio loco. Ipse o inquit torrentior. Vergilius. in buc. torrentia flumina dixit. Nefrens quoque pro ablactato porcello ab eo dictus. vt Varro. in. ij. de re rusti. scribit: quod nondum fabam aut glandem frendere (hoc est) frangere potest, ex ratione significationis nunquã reperitur nisi generis masculini, quia semper subintelligitur porcellus: nec de alia re dicitur.

pecus sig̃t duo hoc est omnem gregem et unum caput gregis. quando sig̃ omnem gregem est neutrius generis et mittit g̃t̃m in .ora. quando tantum sig̃ caput tant gregis mittit g̃t̃m in .udis. et est femenini generis

Nota de nomine infans. tis. v

¶Neutrum pone caput. In.t.neutrum reperitur hoc caput.itis.& duo cõpoſita ab illo, ſinciput.pitis. & occiput.pitis.nam interciput, quod quidam dixerũt, non eſt latinum. Iuue. comedam ego flebile nati ſinciput.& Perſius.occipiti cæco poſticæ occurrite ſannæ. Plinius,& Celſus nunquam occiput, ſed ſemper occipitium appellant.& Sueto. in Caiũ. comatos quoties ſibi occurrerent: occipitio deturpabat. Duo quoq; reperio neutra indeclinabilia.hoc git.frit. Plinius.lib.xx. Git ex græcis alij melanthiõ, alij melanſpermon vocant, optimum quam excitatiſsimi odoris,& quam nigerrimum. Iſaiæ.cap.xxviij:Seret git,& ciminum ſpargeet. Varro.j. de re ruſt. Illud autem in ſumma ſpica iam matura, quod eſt minus quam granum, vocatur frit. ¶Si monoſyllaba. Quod monoſyllaba in.x. deſinentia generis ſunt fœminini.vt hæc pax. fax. lanx. nix. nox.lux.Maſcula vero ſunt hic thrax. Horat. thrax eſt gallina ſyro par. eius fœmininum eſt thraiſſa.non threiſſa, nam ai dephthong9 eſt græca q̃ ſoluitur. nõ.ei. vt notauit Geor. merula in illud Verg.i.æñ. Vel qualis equos thraiſſa fatigat harpalice. Phryx.gis.cui9 fœmininum eſt phrygia. Vergil.x.æñ. O veræ phrygiæ,neque enim phryges:hoc eſt,o veræ fœminæ Troianæ,& non Troiani. Rex. gis. Grex. gis. Calx. cis. pro ea pedis. parte, qua terram calcamus. vt Seruius, inquit, in illud. Verg. v. æñ. Calcẽq; terit tã calce Diores. Apul. vn. meta. Expugnata patiẽtia mea calces validos extuleram. Reperitur etiam fœmininum in hac ſignificatione. Vergil.ix.æñ. Quadrupedẽq; citum ferrata calce fatigat. Cice. i. thuſ. Nũc video calcem:ad quam cum ſit decurſum. Gel. lib.xiij. Curſus eorum ad eandem virtutis calcem tendentium. nã vtrobiq; per tranſlationem pro fine ſiue extrema alicuius rei parte accipitur, ſicut planta corporis eſt terminus. Calx quoque pro lapide in cineres ignibus ſoluto, qua vtimur in ſtructuris generis eſt fœmini. ideo dixit hæc calx ſtringit arenam, quia ſine calce intritum ex terra ſiue argilla facile ſoluitur. Vnde Caius Cæſar autore Tranquillo Senecæ genus dicendi aiebat eſſe arenam ſine calce. Duorum generum commune eſt hic & hęc dux. Verg.i.æñ. Dux fœmina facti. pro quo (vt ſupra memorauimus) quidam perperam dicunt duciſſa. Coniux quoque duorum generum commune eſt, quod extra ordinem inter monoſyllaba poſuit, quia ſolum cum duce in genere conueniebat. ¶Sunt polyſylla. in.ax. Quod nomina polyſyllaba in.ax.deſinentia pauca reperiuntur. hæc fere. thorax.acis. Silius. libro. iiij. Paſſurus dextras, atq; irrita vulnera thorax. Vergil. xi.æñ. Bis ſex thoraca petitum, perfoſſumque locis. Nitico rax.acis. quod generis eſt maſculini apud græcos, quemadmodum & corax vnde deriuatur, interpretatur enim nycticorax coruus noctis. Limax.acis. Colu. Implicitus conchæ limax hirſutaq; campe. Dropax.acis. Serenus. Nec non oppoſito curantur dropace mẽbra. Mart. lib.x. Leuis dropace tu quotidiano. Storax.acis. Verg. in ciri. Non ſtorace ideo flagrantes picta capillos. declinatur etiã ſtyrax.&.acis. ſtirace.es. ſed hoc vltimum genere fœminino. Abax.acis. quod teſte Priſcia. idem eſt quod abacus. ci. Iabole. lib. xxxij. digeſ. qui eſt delegatis. iij. l. hæres. Cui corinthia (inquit) vaſa legata eſſent, abaces quoq; eorum vaſorum collocandorum cauſa paratos videri. pro quo in omnibus fere codicibus extrita. a. litera. baces nihili verbum reperitur. Duoque dicit fœminina reperiri. Smilax. acis. ſpecies hederæ eſt. vt refert Pliñ. libro. xvi. In quã puella dr̃ fuiſſe cõuerſa dicente Ouid. iiij. meta. Et crocon in paruos verſum cum ſmilace flores. Fornax. acis. eſt quæ grẽce dicitur caminus ¶Ex finita tibi. Quod nomina deſinentia ſn. ex. maſculina ſunt. vt hic pulex. veruex. pollex. vertex. Fœminina vero ſunt halex. ecis. nam ꝑ piſce, & pro garo generis eſt fœminini: quemadmodum probauimus cum de nominibus in. c. finitis dictum eſt. Forpex quoque ſicut forceps generis eſt fœminini. nam alterum ab altero per antiſtechon dictum eſt. Vibex. icis. Perſi. Si puteal multa cautus vibice flagellas. Carex. icis. Verg. iij. Geor. Et carice paſtus acuta. Imbrex. icis. Pliñ. libro. xxxv. Primuſq; perſonas regularum extremis imbricibus impoſuit: quæ inter initia prototypa vocantur. Seruius in illud. Verg. iiij. Geor. Anguſtiq; imbrice tecti. licet (inquit) hic imbrex lectum ſit: melius ſecundum Plau. hæc imbrex dicitur (ait enim) fregiſti imbrices meas. Idẽ in milite. Q. d̃ meas fregiſti imbrices & tegulas. Supellex lectilis. Perſi. noris quam ſit tibi curta ſupellex. Culex Plau. in caſſina. genere fœminino ꝓtulit, dicẽs Eho tu nihili cana culex. ¶Quod fit in.ix. Q. d̃ noia in. ix. deſinẽtia fœmininа ſunt. vt hæc perdix. cornix. filix. lodix. Iuue. Magnæ mẽtis opus nec de lodice parãda, quãquã Aſinius Pollio ſermõis latini autor exactiſsim9 hos lodices genere maſculino ꝓtulit. vt Q. uin. lib. i. refert. Maſcula vero ſunt hic fornix. icis. Auienus in arato. Demittat gemino ſe fornice circulus. Cilix. icis. Luca. O nunquã pacate cilix, a quo fœmininũ eſt ciliſſa. Ouid. i. faſto. Et ſonat acceſſis ſpica ciliſſa locis. Phœnix. icis. pro aue. & pro vento, & pro quacũq; re maſcula ex phœnice regione: nã fœmininũ mittit phœniſſa. Verg. i. æñ. Hũc phœniſſa tenet Dido. & in. iiij. æñ. At nõ infœlix animi phœniſſa. Onyx. chis. Luca. in. x. Totaq; effuſus in aula calcabat onyx. & Mart. Vnguẽ tã qd̃ paru9 onyx. Ab eo cõpoſitũ ſardonyx, vt ſtatim dicemus, etiã fœmininũ reperitur. Maſtix. gis. qd̃ flagellũ interpretatur: a maſtico, vel maſtizo. quod eſt flagello. as. hinc dictus Homeromaſtix. Vergilomaſtix. Ciceromaſtix. Homeri, Vergilij, Ciceroniſq; reprehenſor, ſiue flagellum. Pliñ. in procemio librorum natu, hũto. Vt obiter hos fugiam homeromaſtigas. Gelſ. lib. vi. Laertius licinius: cuius liber etiam fertur infando titulo ciceromaſtix. Iapyx. igis. pro vento: qui ſpirat ab Apulia. Hora. in iij. car. Ne quid albus peccet iapyx. Calix. icis. pro vaſe potorio. Idem. Fœcundi calices quẽ nõ fecere diſertũ. Oryx. igis. Iuue. Et getulus oryx & phœnicopterus ingẽs. Natrix. icis. ꝑ ſerpẽte. Luca. in. ix. Et natrix violator aquæ. quãquã Lucil. fœmininũ protulit, dicens. Si natibus natricẽ impreſſit craſſam, et capitatã. Calyx. ycis. pro echino glãdis ſiue caſtaneæ. Pliñ. libr. xv. Armatũ his echinato calyce vallum.

Neutrum pone caput, git, ſinciput, occiput, & frit.
Si monoſyllaba ſunt & in. x. finita, referto
Fœmeio gñi: ſed thrax, phryx maſcula, rex. grex
Et calx cũ pedis eſt: nam calx hæc ſtringit arenã.
Ad duo dux facies commune. huſc adijce cõiux.
Sunt polyſyllaba in. ax. tibi tantũ maſcula thorax,
Nicticorax, limax, dropax, cũ ſtorace abaxq;:
Et duo fœminea tibi ſunt cum ſmilace fornax.
Ex finita tibi ſunt maſcula. Fœminea halex,
Et forpex, vibex, carex, imbrexq; ſupellex.
Quod fitin. ix. nomẽ muliebre eſt. Excipe fornix:
Atq; cilix, phœnix, & onyx, maſtix, & iapix.
Atq; calix, & oryx, natrix, calixq;, varixq;.

dicitur autem calyx a calypto, quod est velo.as. vnde est Apocalypsis.reuelatio. Varix.icis. Celsus.lib.
ij. At varix ortus, vel per ora venarum subita profusio sanguinis. Spadix.icis. Vergilius. in.iij. georg.
honestæ spadices. Gell.libro.iij. Palmæ termes ex arbore cum fructu auulsus spadix dicitur. Bombyx
pro materia illa, ex qua fiunt vestes, generis est fœminini. vnde & Plinius.libro.xi. Caput in scripsit de
bombyce coa. Et in eodem. Assyria inquit bombyce fœminis credimus. pro vermine tñ ad genus gñale
referri debet: vt sit hic bombyx vermis. hęc bombyx lanugo illa. Martialis. Bombyx pē
dulus vrget opus. ¶ Voluox. ocis ex terminatis in ox. tantum masculinū est: est. n. ver-
mis: qui & conuoluolus & inuoluolus dici
tur. ¶ Fœminina vero sunt Solox. ocis. pro
lana hirta: quamquam potest etiam trium
generum esse commune. vt apud Lucilium.
montano hirco atq; soloce, & Titinnius, la-
na soloci ad purpurā data. Celox. cis. quoq;
quod est genus nauis apud Plinium in septi
mo alioscq; autores. Phalanx quoq; additur
superioribus. Vergilius. ij. æneid. & iam Ar
giua phalanx instructis nautibus ibat. & Iu
ue. iunctæque vmbone phalanges. ¶ Strynx
pro fistula sic dicta a syringe nympha in ca-
lamum paulisper conuersa. Ouidius. ij. me-

Quæ dătur maribꝰ: Voluox quoq; iūgitur illis.
Fœmineis addes solox, celoxq;, phlanxq;
Sirynx & menynx, & iynx. Sed mascula sunto.
Thominx thomincos, spelinxq; pharynxq;, la-
rynxq;.

¶ De Genere dubio.

AMbigui generis tibi tradunt pauca poētæ.
Cum talpa, dama, cardo panthera, cupido.
Et margo, bubo, finis, cum puluere clunis.
Torgs. stirps & adeps, cū scrobe specusq; penusq;.

ta. nymphæ syringa vocabant. Menynx, menyngis. pro panniculo cerebri: quo verbo etiam nunc vtū
tur medici: nam pro insula Aegypti ad regulam generalem refertur. Iynx, auicula est, quæ latinæ dici-
tur torquilla siue turbo. de qua Aristo. libro. ix. de animalibus. & Theocritus. Generis quoque mascu-
lini ponit quatuor thominx. cos. quam nos appellamus thomicen. Spelinx. gos. quod interpretatur
spelunca. Pharynx. gos. pro fauce gutturis, & Larinx. gos. pro ipso gutture: quas Galeni interpres
pharyngas, & laryngas appellat.

DE genere dubio. Septem sunt genera nominum, quemadmodum libro in sequenti dicturi sumus,
masculinum fœmininum neutrum, commune duorum, commune trium, promiscuum, dubium,
sed de quinque prioribus hucusque dictum est, promiscuum etiam ad genus terminationis refer
tur. Nunc vero de genere dubio dicit esse pauca nomina, quæ autores alio genere ausi sunt proferre: quā
vsus atque grammatices regulæ exigebant. vt Talpa. Dama. cum ratione terminationis generis sint fœ
minini, vt apud Hora. i. carmi. & superiecto pauidæ natarūt æquore damæ. Vergilius autoritate sua
vtrumque sub genere masculino protulit, vt in Buco. cum canibus timidi venient ad pocula damæ. & .j.
Georg. aut oculis capiti fodere cubilia talpæ. Quint. libro. ix. fiunt & circa genus figuræ in nominibꝰ.
nam, & oculis capti, & damæ timidi a Vergil. dicuntur: sed sub est ratio, quia sexus vterq; altero signi-
ficatur. Panthera nusquam nisi gñre fœminino legi, vt apud Hora. ij. Epistola. diuersum confusa genus
panthera camelo. apud græcos tamen panther. cris. masculinum est. Cardo. inis. cumplericq; omnes gene-
re masculino protulerint: Grachus in Atalanta proportionem sequutus dixit. o grata cardo regum e-
gressum indicans. Cupido. inis. pro Deo amoris. generis est masculini. vel ex regula significationis gene
rali compertum habemus: nā, p cupiditate fœminineum est ratione terminationis. Hora. tamē in hac etiā
significatione masculinum protulit. j. carmi. dicens, cupido sordibus aufert. ¶ Margo. quoque ratione
terminationis fœmininum est: vt apud Iuue. summi plena iam margine libri. Pap. tamen. ij. the. dixit: sol
uerat hesperij deuexo margine ponti. Bubo e diuerso generis est masculini. Ouid. v. meta. ignauus bu-
bo dirum mortalibus omen. Idem. in. xv. eiusdem. stygius dedit omina bubo. Plīus. lib. x. bubo funebris
& maxime abominatus. Verg. iiij. ēn. autoritate sua fœmininum protulit dicens, solaq; culminibus fera
li carmine bubo. Finis & Clunis ideo sunt masculina quoniam. n. habent ante. is. Vergil. v. æn. sessisque
sub ipsum finem aduentabant. & Iuue. ad terram tremulo descendunt clune puellæ. Verg. tamen. ij. æn. di
xit, hæc finis Priami fatorum. & Hora. i. ser. quod pulchræ clunes breue quod latus, mirorq; Seruiū in il
lud Verg. hæc finis Priami. putasse, necq; dici posse hic finis, necq; hæc clunis: ait namq; his verbis, omnia
latina nomina inanima, simplicia, a verbis non venientia, in. nis. syllaba terminata masculina sunt. in ani
ma propter canis. simpliciapropter bipennis, a verbo non venientia propter finis. ergo Iuue. bene dixit
tremulo descendunt clune puellæ. Hora. male: quod pulchræ clunes. Puluis. eris. masculinum est. Hora.
car. aut puluere troico nigrum Merionem: quod etiam ab illo diminutiuum cōfirmat puluiscul̄. Apul.
pro magia. tenuem, candificum, nobilem puluiscul̄um. Proper. tamen. lib. elegi. j. fœmin. protulit, dicens: sit
mihi præcipue puluis hetrusca dolor. Idem libr. ij. & duo sint versus, qui nunc iacet horrida puluis. Clu-
nis. is, Hora. i. sermo, quod pulchræ clunes, breue quod latus. Iuue. Ad terram tremulo descendunt clune
puellæ. Plau. quasi lupus ab armis valeo, clunes inflatos fero. ¶ Torquis etiam, vt suo loco diximus,
frequentius fœmininum quā masculinū reperitur. Stirps quoq; pro arbore. tum masculinum, tum fœmi
ninum esse testatur Ser. in illud Verg. vij. ēn. quorūq; a stirpe nepotes. stirpem (inquit) cū de genere dici
mus, tantū fœmininū est, vt idē in eodē. heu stirpē inuisam: cū de arbore masculini & fœminini gnis in
uenitur. Hora. stirpes raptas, & pecudes, & domos. Sed de masculino. Verg. ij. Geor. admorso signata in
stirpe cicatrix. Idem lib. xij. sed stirpē teneri nullo discrimine sacrū. Adeps. ipis. apud Celsum semper fœ
mininum reperio. vt. v. lib. adipis anserinæ. apud Pli. vero semper masculinum, nisi quid me fallit: nūquā
enim aliter loquitur, nisi adeps anserinus, verrinus, humanus. &. li. xxvij. admixto anseris adipe seuoq;
taurorū. Scrobs. bis. ex generali regula fœmininū est. Luca. li. vij. exigua posuit scrobe. Seruiū quoq; di
xisse contra artē a Lucano positum miror, cū etiam Oui. vij. meta. dixerit, scrobibus tellure duabus. aic
namq; in illud. Verg ij. Georg. scrobibus mandet mutata subactis. nos scrobes dicimus genere masculi
no, sed Luc. dixit contra artē. exigua posuit scrobe. nec enim quia Plau. in amphy. dixit scrobes effodi
to sexagenos: parum latine Lucanum Ouidiumq; dixisse putandi sunt, imo magis ex arte scrobem fœ
minino genere protulisse. Specus. penus de vtroq; satis multa in genere diximus.

¶Cortex.cis.silex.icis.pumex.icis.latex. icis.ratione terminationis masculina sunt. Vergil. raptus de subere cortex.& Martial.cortice depositō mollis echinus erit. Iuue.nec melior silicem pedibus quæ cō terit atrum. Verg.vi.æñ.latebroso in pumice nidi. Idem.in.j.æñ. laticemq; lyæum. &. iij. Geor. latices infundere cornu Lenæos. Inueniūtur tamen autores etiam genere fœminino protulisse. Vergil.in buc. musco circundat amaræ corticis.vbi Seruius ait masculino potius esse vtendum. In illud quoq; Verg. vij æñ. stabat acuta silex:his verbis scribit: Pene omnes hunc silicem dixerunt: nam & Varr. & Lucre. ita dicunt: tanta tamen est Verg.autoritas. vt persuadeat nobis etiam hanc silicē dici. Idem quoq; Seru. scribit in illud Vergilij. Ecce maris magni claudit nos obice pōtus. Melius, inquit, dicit hic obex quā hæc obex. Ouidius, quas obice firmo clauserat iliades. sed de hoc nomine in defectiuis dicetur, atque ea causa hic non positū est. Eo modo Catull. posuit sub genere fœminino pumicē, quemadmodū & Ennius laticem, Et actius apud Priscianū. lib. v. nō calida latice lautus, dixit. Lynx præterea cum ex regula fœmininum sit, vt apud Verg. iij. Geor. quid lynces bacchi variæ. Hora. tamē in. ij. carmi. masculinum protulit dicens: nec curat orion leones aut timidos agitare lynces. Et lapidis nomen. quia sardonyx hoc genus carminis non recipit, circuitione vtitur dicens. q; ille lapillus, cuius nomen est compositum ex sardus & onyx, est generis dubij Iuue. radiant testitudine densi sardonyches. Idem tū alio loco dixit: Atq; ideo conducta Paulus agebat sardoniche. Alia forte reperiuntur nomina generis ambigui, quæ scriptores autoritate sua freti contra vsum artemq; protulerunt genere diuerso, sed nos hæc tantum annotasse sufficiat.

Cortex, atq; silex, cum pumice, lynxq;, latexq;.
Et nomen lapidis, quod gignit sardus, onyxq;.

DE nominibus masculinis, q̄ ex diuersis terminationibus mittunt fœminina in.a.vel in.is.

Draco dracena.	Prophetes prophetis.
Leo leæna vel lea.	Poëtes poëtis.
Caupo capona.	Scythes scythis.
Fullo fullona.	Sarmates sarmatis.
Lacon lacæna.	Magnes.etis.vel.nessa.
Fidicen fidicina.	Cres cretis, vel cressa.
Lyricen lyricina.	Moabita moabitis.
Siticen siticina.	Amonita amonitis.
Tibicen tibicina.	Nepos neptis.
Tubicen tubicina.	Heros heroina.
Cornicen cornicina.	Libys libyssa.
Oscen oscina.	Arabs arabissa.
Flamen.Flaminica.	Chalybs chalybissa.
Astur asturica.	Aethiops æthiopissa.
Sambucistes.cistria.	Thrax thraissa.
Cymbalistes.listria.	Cilix cilissa.
Cytaristes.ristria.	Phœnix phœnissa.
Tympanistes panistria.	Phryx phrygia.
Psaltes psaltria.	Rex regina.

Quędā sunt noīa. q̄ tametsi cōmunia duorū gn̄rū reperiūtur, habēt tn̄ aliā ꝓpriā terminationē gn̄ris fœminini, vt Hospes hospita. Sospes. spita. Sacerdos sacerdotissa. Custos custodia. Antistes ātistia.

DE nominibus masculinis. Quoniam illa regula significationis, quam principio huius libri posuimus, q̄ nomina quę ad mares pertinent generis sunt masculini, & quæ ad fœminas fœmin. & quæ ad vtrūq; cōmunis duorū, nimis confuse atque insufficienter fuit posita, partim explicata est a nobis per regulas terminationum, partim etiam hoc loco explicabitur. Non dico nūc de illis noibus, q̄ habēt vtriusq; sexus distinctas terminatiōes, vt magister. magistra. lupus. pa. romanus. romana: sed de illis, q̄ cū possint esse gn̄is fœminini ex rōne terminatiōis, atq; illorū significatio ad vtrūq; sexū pertinere: cū habēt ꝓ alterutro sexu diuersas terminatiōes, vt ecce draco rōne terminatiōis ita potuit esse cōe duorū gn̄rū, quēadmodū hic & hęc hō: & quasi epicenū sub gn̄e masculino cōprehēdere fœminīnū: masculinū tn̄ appellam⁹ draconē. fœminīnū vero dracenā. Eodē mō de leone lea vl leæna dicim⁹. Ouid. iij. meta. vt lea sæua sitim multa cōpescuit vnda. Verg. in. buc. torua leæna lupū sequitur. Strabo. strāba. testc. Prisc. iij. car. facit. A caupone quoq;, fullone, & latrone, quia nūquā nisi de viris dicunt, vsurpātur (vt inquit Ser.) fœminina in.a. vt caupona, fullona, & latrona, sed caupona in vsu est. fullona & latrona nōdū legi: sed si mihi esset necesse illā noiare, q̄ nobis lintea polire solet ego potiꝰ fullonā q̄ fullonē appellarē: q̄nquidē fullo masculorū est propriū, et eodē mō latronā fœminā potiꝰ q latronē: et sicū grāmaticorū vulgo supra dixi, hō nemo iūge latronē. Lacō tm̄ significat marē ex lacedęmōe vrbe. Mart. nōdū adhuc matre iubēte lacō. fœminīnū ab eo Verg. ꝓtulit. ij. ęñ. nec tibi tyndaridis facies inuisa lacænę. ¶Cōpositā q̄q; a cāno. nis. i. cē. finita masculia sūt, fœminina vō mittūt i. a. vt supra dixim⁹: cū sa lacænę. ¶Cōpositā q̄q; a cāno. nis. i. cē. finita masculia sūt, fœminina vō mittūt i. a. vt supra dixim⁹: cū sa d noīb⁹ termiatis i en. disputarem⁹. Flamē. inis. sacerdos tm̄ de viris dr̄, nā sacerdotissa flaminica, & flaminia dr̄. Astur cū masculinū esse dixerim⁹, ꝓ fœmi. asturica dicimus. Sābucistes. æ. vel. cista. æ. fœminīnum mittit sambucistria. Cymbalistes vel. lista. listria. Cytharistes vel. rista. ristria. Tympanistes vel nista. mistria. Psaltes vel psalta. tria. Prophetes vel propheta. etis. tidis. vel ꝓphetissa. Poëtes vel poëta. etis. idis. quibus etiā dixerūt poëtissa. Scythes vel scytha. this. thydis. Sarmates vel sarmata. atis. tidis. de quibus oibus cōplura diximus cū de genere nominū in. a. terminatorū dissereba mus. Magnes. itis. fem⁹ per sub hac terminatione masculinū reperitur siue ꝓ lapide siue pro ppło Thessaliæ. nā fœminīnū mittit magnetis. tidis. vl magnessa. Oui. in epła Medeæ. Cur vnq; colchi magnetida vidim⁹ argo. nauis. n. cū sit nomē, fœminini gn̄is est. Hora. ij. car. magnessam hippolytē dū fugit abstinēs. Pari ratione. Cres. tis. cretis. dis. vel cressa. æ. mittit fœminīnū. Silius. ij. pu. Cres erat æriſonis Curetū aduectus ab antris. & Tibul. de dædalo l. iiij. Phœbo gratissima dona Cres tulit. Auso. quoq; in monosyllabis, ꝓ Dedalo Cres posuit. Ouid. j. de arte. Cressa Thyestęo si se abstinuisset amore. Verg. v. æñ. Cressa genus Pholoe gemini circū vbera nati. Iuue. nec min⁹ ithenoboea: quā cressa excāduit. Ex terminatis in. bs. Libys. yssa. vl libystis. idis. Verg. v. ęñ. horrid⁹ in iaculis et pelle libystidis vrsę. Sil. li. i. vrsęq; libyssę insignis fagulo duris certare manīplis. Arabs. issa. Chalybs. bissa. et ī. ps. ęthiops. pissa. quēadmodū i gne termiatorū ī bs. &. ps. dictū ē. Ex terminatis i. x. thrax. aissa. cilix. issa. phœnix. issa. phryx. rgia. rex regia, q̄ oia suo q̄q;

loco in gñe terminationū requirēda sunt. Quędam sunt nomina. Seruius in illud. Verg. vj. ęn. ę-nis custodia qualis: loquēs enim de Tiphone inquit, custodia est qui custodit. vsurpatū est autē sicut hospita. nā hic & hæc custos facit. Idem quoq; dicendū de sospes. antistes & sacerdos. Cap. ij.

DE quinq; nominū declinatiōibus. Iam puer eo videtur adoleuisse, vt quod ante hac faciebat, non debeat inflectere nomina per proportionem illorum, quæ in principio huius operis posita sunt, cum declinādi modus ille sit paulo incertior atque confusus: sed per regulas & præcepta quæ in hoc cap. ij. tradunt. ¶ Principio itaq; ponit documenta omnibus quinq; declinationibus communia: deinde singulatim de vnaquaq; illarum quinque declinationum regulas prosequetur. ¶ Dicit igitur, q; ne oporteat autorem sæpius eandem præceptionem repetere, hoc est, in qualibet declinatione idem dicere, o auditor accipe quæ teneas memoria in nominibus variandis. i. indeclinando nomina. ¶ Compositi formam. Primum præceptum ad analogiam grammaticę pertinet, quę (vt ait Quin.) non ratione nititur: sed exemplo, & ex certis incerta probare nititur, vt cum exploratum habueris, q; iber facit in genitiuo iberi, intelliges q; celtiber compositum a celta & iber facit in genitiuo celtiberi. Atque ediuerso si exploratum tibi sit q; celtiber facit celtiberi intelliges etiā, q; iber fecit in genitiuo iberi. Hæc regula quia declinatiōi seruit maxime, visū hoc loco illam ponere. Dicit itaque q; nomen simplex seruat formam compositi. i. proportionem: & compositum seruat econtrario formam simplicis. Habet tamen regula exceptionem, quia non vsquequaq; vera est, vt sanguis genitiuum facit sanguinis vna syllaba crescente: exanguis vero fecit exanguis pario syllabarum. Preterea cum vulpes & apes a pede composita videantur: quoniam vulpes autore Quin. quasi volipes dicta est: apes quoque, vel quia sine pedibus nascantur, vel potius quod pedibus per mutua nexis, vt Vergil. vij. ęn. ait, in vię modum pendeant, debuerunt facere in genitiuo vulpedis, & apedis: sed amissa vna syllaba fecerunt vulpis & apis, quamquā pro cypselo aue apedis quoque facit. Lepus quoque si (vt autor est Quin.) quasi leuipes dicitur, leuipedis debuit facere: sed fecit leporis.

Pubes quoque mittit genitiuum parium syllabarum, sed ab eo compositum impubis, vt Probus & Phocas voluerunt, vel impuber, vt Cæsar in lib. de analogia, impuberis in genitiuo facit. Cice. iij. inuectiuarum. Filium eius impuberem legatum a patre missum. Verg. tamen regulam sequutus impubis Iuli dixit, & Hora. ij. carmi. nec impubem parentes Troillum & Ouid. ix. meta. facietque viros impubibus annis. ¶ Quies, etis. preterea cum sit tertię declinationis. ab eo compositum requies quintę reperitur. vt apud Verg. iij. ęn. tempus inane peto requiem spatiumque furori. quamquā, & quies quietis antiquiores etiam per quintam declinabant. vt Affranius. solicito corde corpus non potitur nec quie. & Ncuius. complexo summo corpora operiuntur ac suaui quie. Atque econtrario Cicero in Catone maiore dixit: vt mex senectutis requietem obletamentumq; noscatis. Macrob. quoque in. . de somno Scipionis, quia & illa (inquit) requietis est inscia. Multa quoque alia sunt, quę non sequuntur simplicium declinationem, vt centimanus Giges dictus est ab Hora. sed in genitiuo centimani gigæ dicemus. Alia quoque complura passim reperies quæ non sequuntur ex regula proportionem. ¶ Quartus cum quinto. Secunda regula est, q; noia neutra. ij. iij. & . iij. declinationis, quoniam primę & quintę nullum est neutrum, habent accusatiuū, & vocatiuū similes nominatiuo, & in plurali semper terminantur in. a. vt hoc templum tępla, hoc corpus corpora, hoc veru verua. ¶ Estque vocatiuus recto similis. ¶ Tertia regula est, q; vocatiuus omniū quinque declinationū in vtroque numero similis est nominatiuo. Sed dixit non semper sed prope. . quasi semper, propter nomina secundę declinationis terminata in. us. quę alio modo exeunt, & propter nomina græca de quibus suo loco differemus. ¶ Præterquam quintæ. Quarta regula, q; genitiuus pluralis omnium declinationum præterquā quintę potest recipere syncopam, hoc est, abscisionem, vt in prima æneadum pro ęneadarum. graiugenum, pro graiugenarum. Verg. . ęn. quis genus ęneadum, quis Troiæ nesciat vrbem? Idem in. viij. optime graiugenum, cui me fortuna precari. In secunda virum pro virorum. diuum pro diuorum. Vergilius. j. ęn. arma virumque tabulęque. Idem in. ix. Turne quod optanti diuum promittere nemo. In. iij. agrestum pro agrestium. cælestum pro ęlestium, prudentum pro prudentium. mensum pro mensium. Ouid. xij. meta. & quos sustinui bis mensum quinque labores. Verg. . Georg. & vos agrestum præsentia numina fauni. & Ouid. j. meta. vltima ęlestum terras astrea reliquit. In. iij. passum pro passuum. nurum pro nuruum, currum pro curuum. Mar. sed. duo sunt quę nos distingunt millia passum. Lucil. apud Macro. in. j. satur. hunc mille passum qui vicerit atque duobus campanus sonipes. Idem libr. xij. cinctaque adest virgo matrumque nurumque caterua. Vergil. vi. æn. quę gratia currum armorumque fuit vius. Neque solum in carmine fit huius casus abscisio, verum etiam in prosa oratione. vt Cicer. in ora. pro Sextio, vestrarum (inquit) sedum templorumque causa, & in nominibus numeralibus, vt duum pro duorum. quadragenum, pro quadragenorum. tricenum. pro tricenorum. Ediuerso ales in genitiuo plurali. u. suscepit tantum metri causa: vt dixit Seruius in illud Vergil. viij. æn. alituum pecudumque genus, alituum enim per epenthesim pro alitum posuit: sicut & Manil. in vltimo astro. alituumque genus studium censusque vocabit. ¶ Tertius & sextus, quod datiuus & ablatiuus numeri pluralis in terminatione similes sunt in omnibus quinque declinationibus. Itaque cum semel datiui terminationem posuimus, ablatiui eandem esse intelligemus: vt datiuo musis, ablatiuo a musis.

De prima nominis declinatione. Formæ declinationum, vt quibusdā (Diomede referente) visum est, septem sunt: nam ex secunda nostra duas fecerunt, alteram eorum quæ genitiuum in.i. simplici alteram eorum, quę in.i. duplici terminātur. Duas quoq; ex quarta nostra alteram eorum quæ mittunt genitiuum in.us. alteram ex aptotis in.u. desinentibus, quæ non declinatur in numero singulari. Qui declinationum numerus ad quinarium redactus est: quoniam tot videbantur esse genitiui diuersitates. ¶ Dicit igitur q; prima nominis declinatio terminationes habet nominatiui tres in. as. es. a. Sed in. as. & in. es. tantum græcorum, vt æneas. eæ. atchias. chiæ. anchises. chisæ. planetes. netæ. In. a. vero tam grę corum quā latinorum, vt musa. æ. helena. æ. terra. æ. fabula. æ. Itaq; dixit. a. latina. non q; omnia nomina primæ declinationis in. a. desinentia latina sint: sed q; cum in. as. & in. es. omnia sint græca in. a. finita sunt etiam latina. Estq; illud etiam hoc loco repetēdum, qđ in cap. superiori dictum est, q; nomina huius declinationis in. as. & in. es. finita omnia sunt græca, & masculina. In. a. vero partim græca partim latina, partim masculina, partim fœminina: nam neutrum nullum est primæ declinationis: præterquā qđ Ouid. v. meta. bis posuit in neutro genere polenta, idq; singulari, vt diximus exēplo, quē opinor nostri sequuti sūt. cum hęc pascha. chæ. in neutro genere posuerunt. ¶ Est genitiuus in. ę. diphthongon. q; nomina primæ declinationis a quacunq; veniāt nominatiui positiōe mittunt genitiuum in. æ. diphthōgō. vt æneas. eneæ. anchises. æ. musa. ę. terra. ę. ita tamen, vt genitiuus sit parium syllabarum. Poētæ vero aliquando soluunt diphthongon illam in. ai. syllabas. Verg. iñ. ęñ. aulai in medio libabant pocula bacchi. Idem in. v. aurai simplicis ignem. & in. ix. Diues pictai vestis & auri. Cice. in. ara. Atq; oculos vrget pedibus pecusq; nepai: pro aulę, aurę, pictę, nepæ: sed hoc poētis tantum licitum fuit. neq; omnibus quidem, sed antiquitatum amatoribus, quales fuerunt Vergilius, Lucre. Cice. Exit etiam hic genitiuus in. as. sed id quoq; apud antiquos, & quidem raro. Liuius andronicus, atque escas habemus mentionē pro escæ, ab eo quod est esca. Neuius. runcus atque purpureus filij terras pro terrę Vnde etiam nūc pater familias. mater familias, filius familias dicimus pro familiæ, quod antiqui sic loquebantur. Deinde dicit, q; illa nomina adiectiua quæ per primam & secundam nominis declinationem inflectuntur, mittunt genitiuum in. ius. a quacunque nominatiui terminatiōe exeant siue primæ siue secundæ sint declinationis. Ea sunt vnus. a. um. vnius. i. Vllus. a. um. vllius. li. Nullus a. um. nullius. li. Solus. a. um. solius. li. Totus. a. um. totius. ti. Alius. a. ū. alius ali. Alter. a. um. alterius. ri. Vter. a. um. vtrius. ri. Et ab his cōposita, vt Neuter. a. um. Vterq; acq; vtrūq;. ¶ Vterlibet. tralibet. trūlibet. Vteruis. auis. vtrūuis. Vtercūq; vtracunq; vtruncūq;. Alteruter. vtra. vtrum, quæ omnia mittunt genitiuum in ius. & datiuum in. i. Sequuntur tamen aliquando proportionem nominum adiectiuorum primæ & secundæ declinatiōis. Cicero non vnæ rei, sed omnibus consuli putetur, pro vni. Idem ad Herennium, non res totæ rei necesse est similis sit, pro toti. Terentius in Heautonti. Alterę dum narrat forte audiui, pro alteri. Idem in Eunucho. Mihi solæ ridiculo fuit, pro soli. Cæcili? Nullæ nationi tot victorias tam breui spacio datas arbitror, pro nulli. Sed in hoc nomine neuter frequentius reperitur genitiuus regularis: quam genitiuus in. ius. & datiu? in. i. ¶ Pone datiuis. æ. q; datiuus in. æ. diphthongon terminatur, similisque est genitiuo. Nomina tamen quæ miserunt genitiuum in. ius. ablata us. faciunt dattiuum in. i. vt vnus vni? vni. ¶ Omnibus ex rectis, q; accusatiuus primæ declinatiōis a quacūque exeat terminatiōe nominatiui in. am. desinit: fitq; a genitiuo. æ. diphthōgō mutata in. am. vt musa. æ. musam. Sed in nominib? græcis accusatiuus græcus plerūq; a latinis vsurpatur quēad modū in declinatiōe græca dicemus. ¶ Atq; vocatiuus fit in. a. q; vocatiuus in. a. terminatur: etiā cū venit a noibus græcis in. as. & in. es. desinētib?, vt æneas o ænea. anchises o anchisa. atrides o atrida. Verg. x. ęñ. Vigilas ne Deū gēs ænea? vigila. Idem iñ. æñ. Cōiugis anchisa veneris dignate superbo. Hora. ñ. sermo. Nequis humasse velit aiacē atrida vetas eur? Ablatiuus quoque similis est vocatiuo in terminatione. Sed quod de accusatiuo diximus, idē quoque de vocatiuo & abltō dicēdū est, frequētius in noibus græcis in. as. & in. es. desinētibus vsurpari casus græcos, vt suo loco dicemus. ¶ Rectus pluralis, q; noiatiuus pluralis huius declinatiōis in. ę. diphthōgō desinit, & est similis genitiuo & datiuo numeri singularis, sicut musa. æ. plurali noiatiuo musę. ¶ Genitiuus in. arū. q; gtūs pluralis in. arū. terminatur. fitque ab ablatiuo singulari addita. rum. vt hæc musa a musa. arum. ¶ Atque datiuus in. is. q; dtūs pluralis terminatur in. is. fitque ab ablatiuo singulari. a. mutata in. is. vt musa. is. Excipiūtur tñ q; differētiæ causa faciūt datiuū in. abus. & q; sunt illa subiūgit. equa. abus filia. abus. nata. abus. mula. abus. dea. abus. liberta. abus. ambæ. abus. duæ. duab?. Prisciā inter hæc numerat asina asinabus, qđ Valla posse dici negat. Antiquissimi quoque ab is ea id, eabus dixerūt. Cassius. Hemina pōtifici, qui cū eabus stuprū fecerat. Iuniores etiā ab aia aiab? dixerūt. vt Seruius multis in locis: & nostrę religiōis autores. Neq; dissimulādus est hoc in loco illorū error, q; nō intelligētes verba Prisciani, qđ ille de paucis noibus scripsit: ad infinita prope noia extendūt. Dicit enim lib. vñ. Vbi de datiuo & abltō pluralibus primæ declinationis differit. Inueniūtur tñ pauca generis fœminini, q; ex masculinis transfigurātur nō habētibus neutra, q; animaliū sunt demōstratiua naturaliter diuersum sexū habētia: q; differētiæ causa in ablatiuo singulari. bus. assumpta faciunt datiuū & ablatiuū plurales. & quę sunt illa pauca, subdit. natabus. filiabus. deabus. mulabus libertabus. asinabus. ambabus. duabus. Isti vero, dū putāt se latinū sermonē locupletare, funditus euertunt: cum artis

¶ De prima nominis Declinatione.

Cvm sint quinq; puer declinanditibi formę,
Quas vnus varijs ex rectis dat genitiuus:
Prima sit in. as. es. ęd. græcis. a. q; latina.
Est genitiuus in. æ. diphthongon. sed tamen. ai.
Dat tibi nonnunq;: dat &. as. sed & id quoq; raro.
Octo trium generum sunt nomina, dant & in. ius.
Pone datiuis. æ. diphthongon. Sed genitiuus
Cum tibi fiet in. us. us. rapta pone datiuum.
Omnibus ex rectis finitur in. am. tibi quartus.
Atq; vocatiuus fit in. a. Cui iungito sextum.
Rectus pluralis fit. æ. Genitiuus in. arum.
Atq; datiuus in. is finitur. Pauca tamen sunt,
Quæ faciunt. abus, velut est equa, filia. nata,
Mula, dea, liberta, ambabus, iunge duabus.

grãmaticæ præcepta cõtrahẽda atq; limitãda poti⁹ sint, quã ampliãda. Quis em̃ vnquam apud autores idoneos legit, qd̃ isti faciunt, ab agnus. agna. abus. ab iuuencus. ca. abus. a lupus. pa. abus. a. ceruus cerua. abus. & alia innumera, q̃ solẽt sine autoritate in exemplũ deducere. Quid qd̃ neq; illa ipsa, quæ Prisc. & Valla dicũt exire in. abus. semper ita faciũt, nisi tm̃ differẽtiæ causa? q̃ si aliũde percipi põt, nihil necesse est illa noia in. abus. terminari, vt equa. rõne discriminis potuit mittere equabus. vñ & Varro. in. ŋ. de re rust. Fecit caput de equis & equabus, vt vtrũq; sexũ cõplecteretur. At vero Papiñ. li. xxŋ. digest. titulo de vsuris & fructibus. l. equis. Equis (inquit) per fideicõmissum relictis post moraẽ fœtq; quoq; præstabunt. Vulpianus in titulo de varijs & extra ordinarijs cog. l. de vsu. Itẽ de equis alienis a sciẽte possessis fœtuq; carũ. nõ dixerũt equabus, quia de partu earũ vterq; Iurecõsultus mẽtionẽ fecit: neq; ambiguũ erat, de quo sexu loquerent. Cõ[illegible]ũ. quoq; lib. vŋ. de re rust. cũ de admissura equorũ in equas loq̃ret: Admissarũ (inquit) cæteris equis facit inimicũ. Qd̃ si ex adiũctis nõ satis cõstat, de quo sexu loquimur: equabus potius quã equis dicemus. vt Seruius. iŋ. Geor. Equabus (inquit) ejus immisit furorẽ. Filia ptereà differẽtiq; causa potuit facere filiabus. Ennius tm̃ in Andromeda dixit Filijs propter te innocẽs obiecta sum Nereï. nõ dixit filiab⁹, quia de Nereidib⁹ loquebatur. Plau. quoq; in sticho: Ego intrabo & gratulabor aduentũ vestrũ filijs. nõ dixit filiab⁹: qm̃ antipho senex de duabus filijs Panegyri & Pinatio ad gñros duos loq̃bat. Hierony. quoq; interpres Geneseos. cap. xxxi. Quid possum facere filijs & nepotibus meis: cum Labam de Lia & Rachel deprehensis loqueret. Nata quoque, & si differentiæ causa potest aliquando exire in. abus. Papiñ. tamẽ in Achilleide dixit. charisq; para connubia natis: quas tibi fidereis diuarum vultibus æquas sors dedit. nõ dixit natabus, quia Lycomedes rex scyri filias tm̃ habuit. cũ præsertim, vt sexus ambiguitatẽ tolleret, adiunxit, quas æquas vultibus diuarũ Ouid. quoque. xiŋ. meta. Eubœa duabus & totidem natis Andros fraterna potita est. quia duabus dixit: nihil necesse habuit natabus dicere. Quod vero Laurentius asina ab hac regula excluserit illa forte ratio fuit, quod non habuit autores, quorum testimonio fretus auderet dicere asinabus: præter vnum Prisciã. cui non solet multum fidei adhibere. Nam Pliñ. lib. xi. Asinis (inquit) a fœtu mammæ dolent, ideo sexto mense arcent partus. nihil necesse fuit dicere asiñabus, quia statim subiunxit de mammarum dolore atque illarum fœtu. In. f. etiam. lib. Regum. Hierony. interprete legimus: & de asinis quas perdidisti ne solicitus sis. non dixit asinabus, quia statim adiecit: quas perdidisti. Eadem præterea ratione Cicero scribens ad filiam & vxorem dixit. duabus animis suis, non animabus, quia illud adiunctum duabus tollebat sexus ambiguitatem. Nam quod Seruius, atque religionis nostræ autores te niterentur. Et quod a domina quidam faciunt dominabus, facile refellitur testimonio Q. Curtŋ. qui de vxore & filia Darij scribẽs dixit: Actum est de dominis: nisi forte velint dicere, qd̃ quia historicus de fœminis loquebatur, ideo dixit dominis: nunquam tamen isti autorem idoneum mihi monstrabũt, qui vnquam dixerit dominabus. Nam quod nonnulli afferũt ex epistola diui Hierony. ad Demetriadem: dominabus, ille non dominabus, sed dominis scripsit: incedentibus (inquit) dominis ancilla virgo procedit ornatior. Atque, vt vno verbo colligam quod sentio, tunc vtemur datiuo & ablatiuo in abus. cum potest esse dubium de quo sexu loquimur, neq; id passim, sed in illis tm̃ nominibus, in quibus optimi autores hoc fieri voluerunt. Ambæ vero & duæ, quamuis nulla simili differentiæ causa cogente (vt Prisc. ait), habẽt datiuum & ablatiuũ ambabus, duabus. ¶ Accusatiui plurales. Quod accusatiuus numeri pluralis exit in. as. addita. s. ablatiuo singulari, vt musa. as.

Accusatiui plurales. as. tibi mittunt.

¶ De secunda nominis declinatiõe.

Altera dat rectis tibi sex, er. ir. ur. vl. us. aut. ũ.
Atq; eus diphthõgõ. sed & hãc tm̃m õ grẽcis,
Fit genitiuus in. i. Sed rectũ non superabit. Excipias gibber, lacer, & socer, asper, adulter.

DE secunda nominis declinatione. ¶ Secunda nominis declinatio terminationes habet nominatiui sex. er. ir. ur. um. us. eus. quæ omnes mittunt genitiuum in. i. vt. puer. eri. caper. i. vir. iri. tretur. i. latur. uri. quod in. ur. solum reperitur, nam matur. latine non dicitur. etiam Prisciã autore, qui dicit in. ur. vnum tantum reperiri fatur. Templum. i. lignum. i. Deus. dei In. eus. diphthongon finita omnia sunt græca, vt pentheus. ei. orpheus. ei. Reperiuntur etiam duæ terminationes in. os. & in. on. nominum tantum græcorum, quę ad hanc declinationem referuntur, quemadmodum in declinatione græca differemus, vt hic logos gi. hoc ilion. iŋ. Sed rectum non superabit. Omnes genitiuos secundæ nominũ declinationis in. i. terminari diximus, sed quia partim crescunt vna syllaba, partim sunt æqualium syllabarũ, vt collat hanc ambiguitatẽ, dicit: Quod genitiuus huius declinationis æqualis est suo nominatiuo in numero syllabarum: vt hoc templum. i. hic dominus. i. Excipit pauca nomina, quę hic numerãtur. gibber. eri. Suet. de Orbilio grammatico: gibberosos se de sole in vmbram transferre respondit. erat enim Murena gibber. Pliñ. libro. viŋ. Syriacis nõ sunt palearia, sed gibber idorso. p gibbo posuit. Mart. in. dist. sigillum gibberi pro gibberoso. Nã quẽadmodũ gibbus tum ipsum tumorẽ significat siue dorsum nasi. vt Iuuena. medŋsque in naribus ingens gibus. tum rem ipsam gibbum habentem. vt Mart. non aliter ridetur Atlas cum corpore gibbo. & Celsus. libro. iiŋ. Extrinsecus gibbũ, intrinsecus cauũ est iecur. sic gibber tũ ipm dorsi tumorẽ designat, tũ eũ, qui tumorẽ habet: quẽ gibberosum appellat Iurecõsultus in titulo de ædilitio ẽdict. l. Vel pterui vel gibberosi. Lacer. i. Verg. vi. æñ. lacerũ crude liter ora. Socer. eri. Idẽ in. ŋ æn. Adsoceros & auo puerum astyanacta trahebat. Asper. eri. qd̃ etiã per syncopam obliquos habet aliquando æquales. Vergil. æneid. Improuisum aspris veluti qui sentibus anguem pressit. Adulter adulteri. Liber liberi, pro eo quod est Bacchus, & pro eo quod est ingenuus siue non seruus. Nam pro libro scripto & pro cortice libri facit. Iber iberi, pro Hispanus. Lucanus in. v. Si tibi durus Iber, aut sit tibi terga dedisse. Verg. iŋ. Geor. aut implacatos a tergo horrebis Iberos. Nam pro flumine Iberus iberi posuit Luca. in libro. iiŋ. Qui præstat terris aufert tibi nomẽ Iberus. Iber iberis, per tertiam populus est septẽptrionalis iuxta Armeniam. Ab iber iberi. fit celtiber. eri. nomen compositum a celtis & iberis. Lucr. in. iiŋ. Gallorum Celtę misctes nomẽ Iberis. non, vt historiographi nostri delirant, dicti quasi cœtus Tubalis.

noto.

¶ Presbyter.eri.pro eo quod græci dicunt presbyteros, interpretaturque senior apud nostros pro eo quod est sacerdos: quemadmodũ & abbas, pro eo quod est pater. & pappas pro eo quod auus: noia sunt honoris. Liger.eri. nomen est celebre apud Verg. x. æñ. fraterque liger, sed frater annelos flectit æquos. & paulo post genitiuũ expressit dicẽs: vesani talia late dicta volant ligeri. Miser.eri. gener.eri. tener.eri. necessitate ordinis literarũ crescunt vna syllaba in genitiuo, quoniã. n. vel. s. nõ possunt in eadẽ syllaba. r. literã præcedere. Prosper.eri. quod etiam prosperus dicit Cic. in. vi. de repu. scribens. Deinde hominum generi prosperus & salutaris. Dexter. i. qđ etiãper syncopem dextri facit in genitiuo. Puer.eri. pro quo antiquissimi puerus.eri. faciebãt. Cęcil. age puere duce me ad patrios fines. Affrani9: o puere pure sine me prospicere mihi. Et noia cõposita a gerendo & ferendo. vt armiger.eri. fetiger. fetiger. i. corniger.eri. furcifer. eri. armifer. eri. Vir.iri. & ab eo cõposita duumuir.iri. leuir,iri. Treuir.iri. populus est Galliæ. Luca. in. i. Tu quoque lætatus conuerti prælia treuir. Satur.uri. Iuue. satur est cum dicit Hor. hoc. Minuuntur etiã genitiui vna syllaba p syncopẽ, siue mauis apocopẽ: quoties gntũs in. ŋ. duplex desinit: altero enim ex illis detracto gntũs vna syllaba decurtat, vt Antonius. oni. pro Antonŋ. peculiũ. uli. p. peculŋ. tuguriũ. uri. pro tugurŋ. Iuu. Antoni gladios potuit cõtẽnere, si sic oia dixisset. Verg. in buc. nec spes libertatis erat: nec cura peculi. Idẽ in eodẽ opere. Pauperis & tuguri cõgestũ cespite culmẽ. ¶ Sed diphthongus in. eus. Qđ noia in. eus. diphthõgõ desinẽtia, q̃ oia diximus esse græca, duplicẽ habẽt genitiuũ in ei diphthongõ copulatũ, vel in. ei. syllabas diuisum. Nã in. eos. mere græc9 est, vt tereus. i. vel terei, teros, pmetheus. thei, vel pmethei. theos. Vergi. in buco. aut vbi mutatos terei narrauerit artus. Idem in eodẽ opere: caucaseasq; refert volucres, furtũq; promethei. Mart. flet Philomela nefas incesti tereos & q̃. sed hic gntũs ex græco vsurpat: quare in suũ locũ referẽdus est. Ambiget vero quispiã mulciber quomõ mittet genitiuũ: nã si mulciberi facit, turpe est a nobis fuisse prætermissum: cũ ab alijs quibusdã grãmaticis hoc in loco positũ sit. Ad qđ illud est rñdendũ: hoc nomẽ Prisc. teste duos habere gntõs, sed vtrũq; tertiæ mulcibris & mulciberis: quẽadmodũ suo loco dicemus. Cicero. tñ. ŋ. thus. mulcebri dixit in secũda declinatione, qđ colligit ex rõne carminis senarŋ: qđ ex Aeschylo poẽta græco vertit in latinũ sermonẽ in hũc modũ: Iouisq; numẽ mulcibri asciuit manus. Vbi neq; mulcibris, neque mulciberis, sed neque mulciberi esse potest, vt in quibusdã codicib9 legit: necesse est em vt iambus sit in quarto loco. Cõferte obsecro vos nũc, qui alios autores admirari soletis, breuitatẽ nostrã simul & facilitatẽ & copiã cum aliorum præceptis inextricabilibus, & cum multa verborũ perplexitate deminutis.

¶ Atque datiuus in. o. Quod datiuus & ablatiuus, singularis in. o. terminantur: fiuntque a genitiuo. i. finali mutata in. o. vt dominus, i, domino a domino. puer pueri puero a puero. ¶ Accusatiuo. Quod accusatiuus in. um. desinit: fitque a genitiuo. i. finali mutata in. um. vt dñi dominũ. pueri puerum, quod de nominibus latinis, aut græcis latine declinatis est dicendum: atque ideo adiecimus declinatio nostra. i. latina. Nam si quæsieris a me Theseus quemadmodum mittit accusatiuum, respondeo teseum vel thesea, sed theseum declinatione latina, thesea declinatione græca: qui casus, vt alias dicem9, a latinis vsurpatur. Vergil. in. vi. quid thesea magnum quid memorem: alcidem. Cicero. de natura deorum accusatiuum latinum protulit. theseum (inquit) & hippolitum. ¶ Vs. recti mutans. Quia superius posuit regulã generalem, quod vocatiuus est similis nominatiuo. imo apud antiquiores idem fuit in terminatione: atque a græcis vterque rectus appellatur: & quia in regula illa generali adiecimus temperamentum. propẽ, nunc præceptum illud limitans dicit: quod cum nominatiuus terminatur in. us. vocatiuus exit in. e. us nominatiui mutata in. e. vt dominus o domine. Mareus o marce. Patitur tamen regula illa exceptionem: quoniam hoc nomen filius debuit facere filie, & facit fili. quod etiam apud antiquiores filie fecit. Liuius Andronic9. Pater noster saturni filie. Fluuius quoq; Deus & Latinus atq; etiam si vis Populus & fortasse alia huiusmodi nomina apud antiquiores in vocatiuo similes nominatiuo reperiunt. Verg. vii. æñ. corniger hesperidum fluuius regnator aquarũ, pro o fluuie. Idem in priap. De cera facta dat tibi poma Deus. sed hoc nomen de antiquitate nihil videtur mutasse. nemo enim dixit o dee. Idem: socer arma latinus habeto. pro o latine. sic quoque Luc. dixit in. ŋ. De gener o populus vix sæcula lõga deorum. & quod in re diuina quotidie audimus. Agnus Dei qui tollis peccata mundi, pro agne, & alio in loco. attendite populi meus, pro o mi populi. ¶ Si tamen est proprium. Quod nomina propria in. ius. finita mittunt vocatiuum in. i. ablata. us. nominatiui, vt vergili9 o vergili. Mercurius o mercuri. larius o lari. qui lacus est Italiæ. de quo Verg. ŋ. Geor. Te Lari maxime, teque fluctibus assurgẽs. Genius quoq; (& si nomen est appellatiuum. plures enim sunt genij hominum & locorum) tamen quasi nomine proprio Tibullus vocat eum libr. i. ŋ. Mane geni cape thura libens. Antiquiores tamen, quod de filius diximus, hæc quoque nomina in. e. terminabant: vt Vergilius o vergilie. Mercurius o mercurie. Illud quoq; animaduertendum est vocatiuum hunc quandoque desinere in. i. vocalem, quandoque in. i. consonantem. Nam si in nominatiuo. i. consonans est ante. us. ablata. us. relinquitur in fine. i. consonans, vt vulteius o vulteii. Hora. i. epistola: durus, ait, vulteii nimis attentusq; videris. vbi vulteii dissyllabum est ratione carminis. ergo in. i consonantẽ desinit. Nam in accusatiuo, qui nominatiuo par est in numero syllabarum, vulteium trisyllabũ posuit dicens. Vulteium nomine Menam. Quod si ante. us. in nominatiuo est vocalis, & in vocatiuo quoque ablata. us. vocalis. erit. vt caius o cai. Mar. quod peto da cai, non peto consilium. Nam in nominatiuo trisyllabum posuit idem autor alibi dicẽs. Caius vt fiat Iulius & proculus. Quod vero Ouid. põpei trisyllabum posuit in. iiij. lib. de Ponto cum dixit: Accipe Pompei deductum nomẽ ab illo. eadẽ ratione potuisset Pompeius in nominatiuo quadrisyllabum ponere. Quod si rectus trisyllabus est, vt apud Lucanum: Pompeius ne patrem. necesse est vocatiuum duarum esse syllabarum,

Presbyter atq; liger, miser & gener, & tener addes
Et prosper. dexter. puer. Et quod fit tibi nomen
A gero siue fero vir. treuir. iunge saturq;
Liber & ingenuus, Bacchus, cui iunges Iberũ,
Sed dipthongus in. eus. ei. dat vel. ei. genitiuo.
Atq; datiuus in. o dabitur. Cui iungito sextum.
Accusatiuo um. dat declinatio nostra.
Vs recti mutans in. e. casum pone vocandi.
Sed dices fili. fluius. deus atq; latinus.
Si tamen est proprium per. ius. tũc, us. rapiatur.

¶Rectus pluralis. Quod nominatiuus pluralis secundæ declinatiõis in.i. terminatur, estq; in terminatione similis genitiuo singulari. vt dñs dñi, plurali dñi. ¶Genitiuus in.orũ Quod genitiuus eiusdem numeri & declinatiõis. in. orum. terminatur: fitq; ab ablatiuo singulari assumpta. rũ. vt a dño dñorum. ¶Atq; datiuus in.is Quod datiuus pluralis eiusdẽ declinationis terminatur in.is. fitq; ab ablatiuo singulari. o finali mutata in.is. vt a dño dñis. Ambo vero & duo, quæ nomina ad hanc declinationem potissimũ referũtur, quẽadmodũ in alijs quoq; locis diximus: in hoc casu ambobus. ab9. obus. & duobus duabus duobus fecerunt. Sed Deus in noiatiuo atq; cõsequẽter in vocatiuo pluralibus facit dei regulariter: & dij per synæresin. atq; eadẽ rõne in datiuo deis vel dijs. Luca. in. ij. o vtinã cælicq; deis herebi q; liceret. ¶Accusatiui. Quod accusatiuus in os. terminatur, fitq; ab ablatiuo singulari addita. s. vt a dño dños. ¶Nominib9 neutris. Quia in principio huius secũdi capitis dictum est, quod noia neutra tres casus habent similes nominatiuũ, accusatiuũ, & vocatiuũ: & in plurali terminabant in. a. nũc regula illa cõtrahitur, magis atq; limitatur: dicitque formaria genitiuo singulari. i. finali mutata in. a. Nam si genitiu9 in. i. duplex desinit: neutra pluralia in. a. purũ. i. vocali antecedẽte desinũt. vt hoc auguriũ augurij. hæc auguria, hoc peculiũ. ij. hæc peculia. si vero in vnico. i. desinit genitiuus singularis: pluralia neutra in. a. mixtum cum consonante, quæ præcedit illud. i. desinunt. vt hoc templum templi templa. hoc donum doni dona.

Rectus pluralis fit in. i. Genitiuus in. orum.
Atq; datiuus in. is. Sed dat tibi dij deus, & dijs.
Accusatiui plurales. os. tibi mittunt.
Nominibus neutris. in. a. vertitur. i. genitiui.

De tertia nominis declinatione.

TErtia diuersos dat declinatio fines:
Et quãquã varie, tamen exit in. is. genitiuus.
Ex. a. ponit. atis. Ex. e. facit. is genitiuus.
Onis. ab. o. fiet. Per. inis. nonnulla dabuntur:
Cardo. ordo. turboq;, homo. nemo. iungis appollo.
Et quod fœminei generis datur in. do vel in. go.
Vnedo dat. onis, seu pomum, siue sit arbos.
Ast Anio & Nerio dant. enis. dat caro carnis.

DE tertia noĩs declinatiõe. Quẽadmodũ prima declinatio tres habuit nominatiui terminationes. secunda vero sex. ita tertia habet multo plures, quæ omnes mittunt genitiuum in. is. atq; ideo dicit tertia diuersos dat declinatio fines. Quia quãquam literæ terminales huius declinatiõis sint vndecim. a. e. o. c. d. l. n. r. s. t. x. terminationes quinquaginta sunt & eo amplius, quas cum de genitiuo disputabimus, ex ordine prosequemur. ¶Ex. a. ponit. atis. Quod noĩa tertię declinationis in. a. desinẽtia, super. a. nominatiui. tis. assumpta mittunt genitiuũ in. atis. vt hoc toreuma toreumatis. schema. atis. pægma. atis. syrma. atis. pneuma. atis. hæc antiquiores etiam per primam declinabant: suntq; omnia græca, vt in genere diximus. ¶Ex. e. facit. is genitiuus. Quod huius declinatiõis nomina in. e. finita mittũt genitiuum. e. mutata in. is. vt hoc mare maris. cubile. lis. mantile. ilis. suntq; omnia neutra atq; latina: nã græca fœminina sunt: reducunturq; ad primam declinationem latinam. ¶Onis. ab. o. fiet. Quod nomina tertiæ declinationis in. o. desinentia mittunt genitiuum in. onis. super. o. nominatiui assumpta. nis. vt hic sermo sermonis, harpago. gonis. vnio. onis. porphyrio. onis. ¶Per. inis. nonnulla dabuntur. Quod hæc nomina quæ vno versu complectuntur: mittunt genitiuum non in. onis. sed in. inis. hic cardo cardinis. ordo. inis. turbo, inis. pro ventorum vertigine, aut pro puerorum trochisco. Vergil. in. i. turbine corripuit: scopuloq; infixit acuto. Hora. in epodo. citumq; retro solue turbinem. Nam cum proprium est nomen gladiatoris cuiusdam, generalem regulam sequitur. Idem. ij. ser. rides turbonis in armis spiritũ. Homo. inis. & nemo. inis. quod ab homine compositũ est apud antiquiores genitiuũ misit in. onis. Ennius apud Priscianum. vulturis in syluis miserum mãdebat homonẽ. Ipse quoq; genitiuus neminis antiquus est: quo vix vti possumus. Plautus in captiuis. neminis miserere certum est, & Lucilius, neminis ingenio quẽquã confidere oportet. Apollo apollinis. cuius genitiuus atticus est appollo, vt Paulus in epistola ad Corinth. i. Hieronym. interprete. ego quidẽ sum Pauli, ego aũt Apollo, sed de hoc in declinatiõe græcã dicẽmus. antiquiores quoq; Festo autore apellinis dicebãt. ¶Et quod fœminei gnis. Quæ noĩa etiã desinẽtia in. do. vel in. go. q; sunt gnis fœminini, mittũt genitiuũ in. inis. vt hæc teredo teredinis. formido. inis. virgo. ginis. vligo vliginis. Vnedo tũ pro arbore & pro pomo, & si gnis est fœminini: genitiuũ facit vnedonis. Pli. lib. xvj. quibusdã arboribus cortex cadit. vt malo. vnedoni. Idẽ lib. xv. de vnedone arbore ipsa fructicosa cui nomen ex argumẽto sit vnũ tantũ edendi. Mendũ est incredibili consensu in omnibus libris receptũ, qd a me primũ est deprehensum in expositione Seruij sup illud Verg. j. Geor. arbuta sacræ deficerẽt syluæ. ait nãq; arbuta sunt rubra poma syluarũ, quæ Plinius oredones vocat qd asperitate sua plures edi nõ pñt. atq; Pli. nõ oredones, sed vnedones appellat. ergo vel meo piculo emẽdãd9 est iste loc9: atq; fidei pristinæ restituẽd9. ¶Ast. anio. & nerio. Quæ hęc duo noia, hic anio vel aniẽ, & hæc nerio vel neriem: mittunt genitiuũ in. enis: vt anienis nerienis. Hora. j. car. & præceps anio ac tiburti locus. quod antiquissimi scẽm analogiã declinabãt anien. anienis. Cato. nõ minus quam quindecim milia anien abest. Papi. etiã in syluis, priscos imitatus, præceps anien dixit. Declinatur etiã hic anienis. vt Silf. l. j. puni. qua pater acceptis anienis ditior vndis, quãq; põt esse gntũs anienis: siue igit prima noiatiui positio sit anio siue anienis, siue aniẽ gñtm habet anienis. Luc. in. ij. gelidas anienis ad vndas. Ouid. xiij. met. quaquã anienis aquę cursuq; breuissimus almo. Nerio quoq;, vt. A. Gellius libr. xij. noct. atti. scribit. a veteribꝰ sic declinabatur quasi anio: nã perinde (inquit) vt anienẽ, sic nerienẽ dixerũt tertia syllaba producta. Plau. in truculento. Mars peregre aduenięs salutat nerienẽ vxorẽ suã. Mart. in nuptijs philologiæ, certũq; esse graduũ nerienes coniugis amore torreri. declinatur etiã hæc nerienes. is. vt Var. in saty. menipea: nerienes (inquit) minerua fortuna ac Ceres. Caro prętera a regula excipit facitq; in gtõ carnis, quoniã apud priscos hæc carnis. is. declinabãt Liuius Andro. carnis ait vinũq; qd libãt. T. Liuius. xxv. ab vrbe. laurentibus carnis, quædari debet, data non fuerat. Itaq; ab eo quod est caro carũcula, & ab eo qđ est carnis carnicula diminutiua declinata sunt. Animaduertẽdũ hoc in loco, qđ in græcorũ declinatiõe diximus, noia græca fœminina. in. o. longũ desinẽtia, in. onis. feciſſe genitiuũ apd priscos atq; reliquos casus cõsequẽter. vt. io, ionis. calypso, onis. dido. onis. Plau. in Aulu. argus quẽ

quōdā iouī iuno custodē dedit. Liuius Andro. apud nymphā atlantis filiā calypsonē. Ennio: nonos dī done oriūdos. Sed hmōi declinatiōe iā nō esse vtendū ostēdit Quin. li. his verbis: mihi aūt placet latinā rationē sequi, quousq; patitur decor: neq; enim calypsonē dixerim, vt iunonē. quāquā sequut⁹ antiquos Cæsar vtitur hac rōne declinādi. Illud præterea est annotādū masculina græca in. on. finita in hāc terminationē plērūq; à latinis referri. vt tarchō. cho. raphō. pho. agāmenō. eno. Verg. ix. ēn. hinc tarcho & thyrrheni tuta tenebāt. Idē. in. x. parthenniūq; rapho & prædurū virib⁹ orsen. Papi. in Achi. stimulātq; agāmenovolētes. ¶Lac tibi dāt lactis. Q d in. c. duo tm̄ noia reperiūtur huius declinatiōis. hoc lac lactis, qđ antiquissimi hoc lacte lactis declinabāt. Plau. in menech. nec lacte est lacti vsquā similius, nā lactes in plurali, vt alias dixim⁹, sunt intestina per q̄ labitur cibus. vt scribit Pli. li. xi. natu. hist. singulariter quoq; lactis in noiati uodixit Pōponius in Ferentinati. cerebellū (inquit) lactis agnina. ¶Halec, quēadmodū in gne memorauimus, salsugo erat ex piscibus halecib⁹ sale maceratis confecta: quod etiam garū vocabatur: facit in genitiuo halecis. & halex. ecis. vt infra dicemus, sed halec caret numero multitudinis: quēadmodū & alia multa hmōi noia. ¶Bogud formar. udis. Q d in. d. vnū tm̄ reperitur nomē hui⁹ declinatiōis bogud, qui fuit Rex Mauritaniæ, facitq; in gntō bogudis. Liuius apud Prisc. lib. cxiij. ab vrbe cōdi. Cassi⁹ (inquit) & bogud castra adorti. Idem in eodem. bogudis causa exercitum in Aphricam trancere conatus sit. Opius in commētarijs. Rex bogud cōiunctis suis copijs & cognito regis Iubæ egressu. & ibidē pauloante: profectus ab Vtica in Mauritaniā regnūq; bogudis est ingressus. ¶Nostri dixere Dauidis. ac si dicat. Quod hoc nomē Dauid cū finalē syllabā acuat: ne eq; possit declinari, quia barbarū est: tū nostri hoc est religionis Christianæ scriptores aliquādo ausi sunt hic Dauid, idis. declinare penultima in gtō lōga: quia Dauid vltimā acuit, ergo necesse est, vt gtūm habeat penultima ꝓducta, vt Michael elis. Daniel. elis. Vtitur illa rōne declinādi Iuuēcus in quatuor Euāgelia. ¶Additur. is. post. l. Quod huius declinatiōis noia in. l. literā finita: faciūt gtūm assumpta. is. super noiatiui terminationē, vt hoc animal. alis. tribunal. alis. vectigal. alis. Michael. elis. vigil. ilis. sol. olis. consul. ulis. Deinde dicit, q̄ hæc duo noia mel & fel in genitiuo assumūt. lis. pro. is. Itaq; gtūs & reliqui casus, qui pēdēt a gtō duplici. l. scribūtur, vt mellis. fellis. melli. felli. a melle felle. ¶Nomē qđ fit in. n. Quod noia in. n. finita mittūt gtūm. is. assūpta, vt hic titā. is. hæc syrē. is. delphin. inis. canō. is. sed quēadmodū in gne diximus in. an. & in. in. & in. on. finita oia sunt græca. In. en. vero partim græca, partim latina. ¶Men. finita. Quia superior regula tātum finali syllabæ genitiui prospexit. dicit nūc, q̄ noia terminata in. men. vt hoc fulmē. numē. & in. cen. vt cōposita a cano. is. qualia sunt tubicē. fidicē. cū his quatuor noibus, vnguen. pecten. inguen. gluten. mutāt. e. nominatiui in. i. vt fluminis. numinis. tubicinis. fidicinis. vnguinis. pectinis. inguinis. glutinis, quod Pli. libr. vij. glutinum dixit. glutinum (inquit) perpendiculum & terebrā. Hymē vero, quomodo mittat genitiuū, non expressit: quia nusquā eius obliqui a me reperti sunt: qđ si declinaretur nihil dubium est quin Hymenis genitiuū faceret: & reliquos casus cōsequenter. ¶In. on. vero quæ, vt dixim⁹, omnia sunt græca. partim mittunt genitiuum in. ontis. vt lacoō. ontis. demophoō. ontis. hippocoō. ontis. hippomedō. ontis. phaeton. ontis. acherō. ontis. tarchō ontis. bison. ontis. Partim in. onis. vt dæmō. onis. canon. onis. daphnō. onis. sindō. onis. sidon. onis. sinon. ōnis. hieron. onis, Euan quoq; vnū de bacchi noibus autore Prisci. tis. in genitiuo assumit. dicimusq; Euantis. Papiñ. v. theb. & a summis audit⁹ montibus Euā. Vergil. vij. æñ: illa chorum simulans Euantis orgia circum. Seruius, participium esse vult Euantis, quasi bachātis. Sed de his vbi de græca declinatiōe plura. ¶Is. post. r. iunges. Quod huius declinationis nomina in. r. literā terminata assumunt in genitiuo. is. quacunq; vocali præcedente, vt pului⁹nar. aris. torcular. aris. anser, eris. passer. eris. gadir. iris. amor. oris. decor. oris. murmur. uris. fur. furis. Far vero accipit in genitiuo. ris. itaq; per. r. duplex scribitur. far farris. & reliqui cōsequēter casus, qui a genitiuo formantur. farris autem ideo putant. r. in genitiuo sumpsisse: ne coincideret cum secunda persona huius verbi for faris. Deinde dicit, q̄ tria noia in. cer. desinentia mittunt genitiuū, cer. mutata in. cris. ea sunt acer acris, pro fortis, vehemens & acutus, nam pro arbore aceris in genitiuo facit. Solinus de thure scribens. ramis (inquit) ad aceris æqualitatem. Volucer. cris. alacer. cris. Deinde q̄ hoc nomen imber. & ab eo cōposita September, October, Nouember, December, mulciber formant genitiuum. ber. mutata in. bris. vt imbris, Septembris, Octobris, Nouembris, Decembris, mulcibris, nam a mulcendo & imbri compositum videtur: & recte simplicis declinationē seruat, sed Ouid. in ij. de arte mulciberis posuit dicens: mulciberis capti Marsq; Venusq; dolis. Cic. vt in. ij. declinatione diximus genitiuum mulcibri ꝓtulit. ij. thus. Celeber quoq; & salubergenitiuos faciunt celebris & salubris. Possunt autem hæc duo adiectiua cum illis tribus acer. volucer. alacer. & cum illis quæ terminantur in. ster. etiam & sub terminatione in. is. pro genere masculino & fœminino declinari, vt hic & hæc alacris & hoc alacre. hic & hæc acris & hoc acre. Vergil. vj. æneid. anchises alacris palmas vtrasque tetendit. Ennius apud. Prisc. somnus repente in campo passim molissimus perculit acris. ¶In. tris, plura dabis, Quod in ter. desinentia nomina multa reperiuntur mittentia genitiuum in. tris. non tamen omnia, vt quidam putauerunt: quoniam græca omnia mittunt genitiuum in. eris. vt soter. eris. panther. eris. character. eris. physeter. eris. stater. eris. luter. eris. spinther. eris. Non spinthris. & cōplura alia: de quibus. lib. v. cum decrementis nominum dicetur plenius differendum est. ¶Quæ vero in. tris. mittunt genitiuū hæc sunt fere. frater. tris. mater. tris. pater. tris, & ab eo composita, vt diespiter. tris. marspiter. tris. opiter. tris. Iupiter. tris. quod etiam Iouis facit, sed hoc a nominatiuo Iouis est quemadmodum iupitris a Iupiter: qua declinandi ratione Iginius frequenter vtitur, vt vter. tris. accipiter. tris, venter. tris. lynther. thris, etiā si græcum sit.

Lac tibi dat lactis. halec halecis habebit,
Bogud formar. udis, nostri dixere Dauidis,
Additur. is. post. l. Sed. lis. mel, felq; recepit,
Nomen quod fit in. n. assumit, is. in genitiuo
Men. finita dabunt. inis. & quod desinit in. cen.
Atq; vnguen. pecten. inguen cūq; inguine glutē.
Et quandoq; datur ex. on. genitiuus in. ontis.
Is. post. r. iunges. Tamen. r. tibi far geminabit
Cris. dat acer. volucer, alacer. Bris, accipit imber,
Et sua cōposita: Celeber, quibus adde saluber.
In. tris. plura dabis, frater. mater, pater. vter.

¶Et nomina adiectiua pro gñre masculino desinentia in.ster.mittunt quoq; gtūm in,stris,vt sylvester. stris.qđ cum est viri propriū sylvester.stri.per secūdā declinatur.rurester.stris.equester. stris.pedester. stris.palustер.stris.cāpester.stris.sequester.stris,qđ etiā per secundā & primā declinatur,sequester.stra. strum.Sed quæret fortasse quispiā cur nō fecit mentionē hoc loco huius nois iter. Ad qđ illud dicimus hoc nomē in vsu nostro ex duobus rectis cōstare hoc est Iter itineris. itiner.ersi. sed in ntō & duobus reliquis casib9, qui in neutris noibus sunt noiatiuo similes, magis est in vsu iter:i reliqs obliquis magis est itiner; sed de hoc infra iterū dicemus cū de habentibus duplex crementū differetur.Eadem rōne :cū Iupiter & Iouis in ntō dicatur:atq; in gtō Iupitris et Iouis. Iupiter in ntō magis est in vsu quēadmodū & Iouis in gntō,q est ab eo quod hic Iouis. Cæcilius apud Prisci. non nobis quidē De9 repertus est Iouis.& Actius apud eundē: lucifera lāpade exurat Iouis arietē. O.facit ex.u. Quod hæc quatuor noia femur,ebur, robur,iecur,& si regulā sequuntur termina torū in.r.quantū ad syllabā genitiui terminalē attinet:tū in penultima mutāt.u. nominatiui in.o.dicimusq; femoris,eboris, roboris,iecoris: qđ etiā in gtō iecinoris vel iocinoris fecit,quāquā videatur ab eo qđ est iecinus vel iocinus declinari. Persi.rupto iecore exierit caprific9. Liui.viij. ab vrbe.caput iocinoris a familiari parte cæsum. Antonius Gnipho, quē Cicero post fori laborē frequēter audiebat,ab eo quo est ebur & robur ebura & robura faciēbat:autor est Quint.in.j. Deinde dicit q hoc nomē cor accepit.d.literā mediā. fecitque in gtō cordis. Hepar vero qđ apud græcos hepatos gtūm facit:ideo nō posui,quia hoc nomē a latinis receptum nō est:cum proprium habent iecur,& qđ ex antiquioribus grāmaticis nullus posuit,qđ ipsum argumento est eo nō esse vtēdū. Lar quoq; pro rege Veientiū,qđ Pris.posuit facere gtūm lartis,ego nō posui:qđ huius nois tantū obliquos reperio. Liui.li.iij.larte tolūnio rege veientorū,& Oui.larte ferox,cęso cossus opima tulit. ¶Suscipit. atis. ab. as. Quod nomina tertiæ declinationis in.as.finita mittunt gtūm in.atis.s.noiantui mutata in.tis.vt pietas.atis,sanctitas.atis.ciuitas.atis.veritas.atis.& noia gētilia,vt arpinas.atis.altinas.atis. tolosas.atis.q̄ antiquiores per.is.& .e.declinabāt,vt arpinatis,ate.altinatis.ate.Excipiuntur quatuor monosyllaba q̄ aliter exeunt in gtō,ea sunt vas.dis.Cice. in. offi. vas factus est alter eius sistendi.Hor.j. ser. Ille datis vadibus,qui rure ex tractus in vrbem. Vas vasis,qđ etiam antiquiores hoc vasum vasi declinabāt atque ideo in plurali tantū secūdæ reperitur declinatiōis. Cato apud Gell.li. xij.noctiū atti.neque vasum neque vestimentū vllū est in manu pretosum. As.asis. ꝓ libra, duodecim vnciarū siue pro solida hæreditate. Mas maris,pro masculo in qualibet specie, quod aliquādo figurate etiā neutris iunxtmus,quia masculinū sicut & fœminino versus heroicus non recipit, itaque aliquādo nomen mas,aliquādo masculū diximus:quod vtrūque impropriū est. Atqui græcum ponit.adis.quod nomina græca partim mittunt genitiuū in.adis.vt arcas.adis.pallas.adis.monas.adis.ogdoas ogdoadis. decas.adis.hellas.adis.arcas.adis. Partim in.antis.vt pallas.antis. calchas.antis. thoas thoantis.elephas elephantis,gigas gigātis,adamas.antis.atlas.antis.pæas.antis. Sed q̄ sunt illa q̄ mittunt in.adis.quæ in. antis a declinatione græcā petendum est:nam quæ illi mittunt in.ados.nos in.adis.quæ illi in.antos. nos in.antis.vertere debemus. ¶Cum sit in es nomen.Quod nomina masculina,aut communia duorū generum terminata in.es.mittūt genitiuum in.itis.e.nominatiui mutata in i.&.s.mutata in.tis.vt hic stipes stipitis,hic trames.itis.hic & hæc miles.itis. hic & hæc sospes.itis. Excipiuntur duo,hic verres, hic & hæc vates,quæ formant genitiuum.es.muta in.is.vt verres.ris.vates.eis. In.etis.vero mittunt genitiuum vndecim nomina quæ sequuntur.paries.etis.aries.etis.perpes perpetis.interpres. etis. teres.etis.indiges.etis.præpes.etis.hebes.etis.Inquies inquietis.locuples.etis.magnes.etis. mansues.etis,quod apud priscos fuit. Actius in meleagro :misericordia mansues fit. Plautus in asinaria reddam ego te fera fame mansuetem. Apul.vij.meta.mansuetes ac mansues inde factos. Idem in.xj.vide & vrsam mansuem ab eo quod mansuis.e.videtur fecisse vtrobiq; Impes impetis. tantum in ablatiuo siue septimo casu reperit: atque ideo ad defectiua nomina reiecimus.apud Columelam quoque reperi in.ij.de re rust. compitibus ab eo quod est compes compitis.E vepribus(inquit) compitibusque cōgesta colligere. Duo tamen ponit mittentia genitiuum in.edis.hæres.edis.& pes.dis.Composita quoque a sedeo.es. exeunt in. idis. vt obses.idis.reses.idis.præses.idis.deses.idis.¶Græcum nomē in.es.Q̄ noia græca in.es. finita plerumq; mittunt genitiuum in.etis. vt cres cretis. lebes.etis.tapes.etis. quod etiam hoc tapete,vel hoc tapetum declinari potest.Sillius.iij.puni.illum sidonio fulgentem ardore tapeta. Vergil.in.ix.æneid. pulchrosq; tapetas. Pli.libro.viij.in tapetis antiquissima gratia. & in.ff.in titu. de auro & argento legato.l.argumento. Tapeta(inquit)vesti cædunt: quæ aut sterni,aut inniei solent.quamquam tapeta posse legi alibi diximus:nam quod Vergil.ix.æñ.dixit,qui forte tapetibus altis,ab eo quod est tapes tapetis, vel tapete tapetis esse potest. ¶Nomina vero propria virorum quandoq; mittunt genitiuum.es. mutata in.is. vt Ioannes ioannis,diomedes diomedis.vlysses vlyssis.achiles achilis: quandoque mittunt genitiuum. es. mutata.in.is,atque etiam in.etis.vt dares daris,vel daretis.thales thalis vel thaletis.chremes chremis vel chremetis,rhamnes.nis.vel rhamnetis.pheres.is.vel pheretis. Vergi.v.æneid. vastis cum viribus effert ora Dares.Atq; iterum: præcipitem darem ardens agit.& paulo post. fessumq; dareta eripuit mulcens dictis.Iuue.& mitte thaletis ingenium. Terentius.in Andria:puerum inde abiens conueni Chremis. Idem in eadem.Chremetis affinitatem effugere potero.Vergil.ix,æneid.Eurialus phaleras rhamnetis,& aurea bullis.Papinius.ix,the.inde pheres acerq; tichus,sed cassa pheretis.

as

es

Accipiter,venter,linther.Quod desinit in,ster.
Iuppitris atq; Iouis dat Iupiter, O.facit.ex.u.
Femur,ebur,robur,iecur; at cor dat tibi cordis.
(Suscipit,atis.ab.as,genitiuus. Demitur inde)
Vas vadis & vasis,as.asis.mas maris, Atqui
Græcum ponit adis genitiuo ponit & antis.
(Cum sit in es.nomen mas, aut comune duorum.)
Dat genitiuus.itis.Sed verres dat tibi verris.
Et vates vatis.Dat etis.paries q̄,aries q̄.
Perpes & interpres,teres,indiges.p̄pes,hebes q̄
Inquies & locuples,magnes.Hæres q̄ dat. edis.
Pes pedis. At nomen dat. idis. qđ de sedeo fit.
Græcum nomen in.es.gtūm mittit in. etis.
In propriis ex es,facit.is,quādoq; dat.etis.

¶Es.tibi fœmineum. Quod nomina fœminina in.es.desinentia mittunt genitiuũ.es. mutata in. is. vt apes.is.vulpes.is.proles.is.soboles.is.quatuor vero fœmmina q̃ hic explicantur.mittunt genitiuũ in.etis ea sunt teges.etis.seges.etis.abies.etis.quies.etis,qđ(vt supra diximꝰ) veteres per quintam nominis declinationẽ proferebãt.merces facit mercedis,& ceres cereris¶Quodvero iuniores ab eõ quod est agnes, etis.in genitiuo fecerunt,arte atq; exẽplo caret.nullu enim græcum fœmininum est huius declinationis quod faciat genitiuum in.etis.& diuus Ambro. qui nobis vitam atque historiam beatę Agnes scriptam reliquit: cum frequenter nomen virginis repetat: nũquam agnetis agneti agnetẽ ab agnete dixit: sed agne agnes & reliquis casibus græcæ declinationis semper vsus est: nam cum agne nomen sit græcum, interpretetur quæ casta, aut declinatione græca flectendum est, agne agnes vel agneos,aut latina agna agnæ. vt Horatius.j. ser.delectat veluti balbinum polypus agnę. Quid quod in codicibus antiqs atq; fidei probatissimæ,in quibus rei diuinæ mysticа pertractantur,cum virginis martyrisque cõmemoratio fiat:nõ agnetis & agnete, sed agnes & agne legitur? quã scripturã adhuc retinent viri religiosi,atq; antiquitatum vetæq; lectionis diligentissimi indagatores,qui habitu moribus & vitæ sanctimonia diuum nobis Hieronymo.representant.

Es.tibi fœmineum conuertit in.is.genitiuum:
Sed teges,atque seges,abiesq;, quiesq; dat.etis.
Merces mercedis facit;in cereris Ceres exit.
Is, finita tibi mittunt similem genitiuum.
Cuspis format.idis.cassis.lapis additur illis.
Semis semissis dat,sanguis sanguinis.Et quæ
Dãt.eris,vt cucumis,vomis,& cinis,addito pulImpubis iũges.glis.gliris,lisq; dat.itis. (uis
Samnis samnitis.dis.ditis,adde quiritem.
Græcum mittit.idis.Simois pyroisq; dat.entis.
Quod fit in.in &in,is, dabit inis,iũgito pollis.

¶Is.finita tibi mittunt. Quod nomina in. is. desinentia habent genitiuum similem nominatiuo,vt panis panis,ignis ignis.nauis nauis.classis.is.Tria tamen nomina mittunt genitiuum in idis.Cuspis.idis.atque ab eo compositum tricuspis.idis.Ouid.j.meta.posito tricuspide telo.Cassis.idis. quod etiam hæc cassida declinat.Verg.li.xj.æñ. Et aurea vati cassida.lapis.idis.a quo Ennius in. vñ. casu fecit lapidicens: occumbunt multi lœtum ferroque lapique. ¶Semis præterea facit semissis.vt in digestorum libris de vulgari & pupillari substitutione.l.etsi. Per bonorum (inquit) possessionem semis si ablatus sit.Genitiuum posuit Priscia.de ponder.& mensuris.d.post hæc semissis solidi pars maxima fertur.Cum vero non sex vncias,aut assis medietatem:sed tantum alicuius integri dimidium significat siue sit aduerbium siue sit nomen,indeclinabile est.Sanguis.inis.a quo exanguis compositum exanguis fecit in genitiuo non exanguinis,vt supra memorauimus.Et quædam.eris.q; quinq; nomina quæ hoc in loco explicantur mittunt genitiuum in.eris.Cucumis,eris.Vergil. in copa.& pendet iunco ceruleus cucumis.declinatur etiam cucumer.eris.imo,quantum suspicamur,hæc nomina duplices habuere casus ex duplici nominatiui terminatione profectos cucumer vel cucumis.eris.vel cucumis cucumeri vel cucumi cucumerem vel cucumin. Pli.lib.xix.cucumin vero & in odore & incolore similem. Idem lib.xx. cucumin syluestrem esse dicimus multos infra magnitudinem satiut,& paulopost cucumin qui magnificant.Vomer vel vomis vomeris.Seruius. .Georg.vomer(inquit)vel vomis ab vtroque vomeris.Et eodem modo ciner vel cinis.eris.puluer vel puluis.eris. impuber vel impubis.eris. quemadmodum in principio huius libri diximus. Cæsar in libro de analogia puber puberis declinare præcepit. Probus vero grammaticus eruditissimus pubis puberis: nos tamen cum apud Cicero.in. ŋ. de orato.legamus: quod nisi puberem te iam(inquit)haberem.& apud Salust.in iugur. Deinde omnespuberes numidas atque negotiatores interfecit: suspicamur ex analogia,quam habent inter se dictiones simplices & ab eis compositæ,duplices fuisse nominatiui terminationes, atque vtramque regularem habuisse genitiuum puber puberis,a quo sit compositum impuber.eris quemadmodum Cicero in.iŋ.inuecti.dixit: filium eius impuberem legatum a patre missum & hic & hæc impubis & hoc impube, quam declinandi rationem. Vergil.sequutus.ait.impubis iuli.& Hora.ŋ.car.impubem parentes troilum & idem in epodo:trementi quæstus ore constitit puer impube corpus.Glis.iris. animal notum est de quo Martia. in disticho.cuius lemma est glires:(inquit)tota mihi dormitur hyems & pinguior illo tempore sum:quo me nil nisi somnus alit. Quod vero quidam glitis & gliris ab eo quod est glis fecerunt, adhuc nusquã legi.Lis,litis.samnis.itis.dis ditis.genitiuum in.tis.miserunt. Quirites quoque, quod Phocas in numero tantum multitudinis declinat,ex proportione in singulari quiris quiritis declinari potest, quam rationem Ouidius sequutus in elegis dixit an si pulsassem minima de plebe quiritem. & Persius, quibus vna quiritem vertigo facit. ¶Græcum mittit.idis. Quod nomina græca huius declinationis terminata in.is.mittunt genitiuum in.idis.vt paris paridis. adonis adonidis. eupolis eupolidis. doris. idis. thetis.idis.iaspis.idis. Aliquando habent genitiuum parium syllabarum:cum. s.genitiuus apud græcos in.os.purum desinit,vt paris parios.paris paris.adonis adonios.adonis adonis.neapolis neapolios. neapolis neapolis. Pleraque tamen ex his,quæ græci terminant in.ios. in genitiuo,mittunt apud nos genitiuum in.idis.vt tigris tigrios vel tigris tigridis.Simois pyroisque. quod hæc duo nomina græca pyrois & simois reperiuntur apud latinos facere genitiuum in.entis, vt pyrois pyroentis. simois simoentis.Ouidius.ŋ.meta.interea volucres pyroisque eous & aethon. Vale. flacus in.v.argonauticæ.& formidantem patrios pyroenta dolores. Vergilius.j.æneidos. vbi tot simois correpta sub vndis. Idem in eodem.alma venus phrygũ genuit simoentis ad vndam. ¶Quod fit in.in. Quod nomina græca quæ in nominatiuo duplicem habent terminationem (hoc est) in.in.vel in. is. mittunt genitiuum in.inis.vt eleusin.eleusis eleusinis.salamin vel salamis.salaminis.trachyn vel trachys trrchynis.delphin vel delphis delphinis.phorcyn vel phorcys phorcynis.Ouid.in epistola Phædræ.tempore,quo nobis inita est cerealis Eleusis. Idem.vŋ.meta.cerealis eleusis iterum dixit. Seruius in illud Vergil.i.Georgicorum.vomis & inflexi primum graue robur aratri,græci(inquit)delphin & delphis dicũt eleusim & eleusis.sed verius in.n.desinunt quod in obliquis habent.n.delphinos.eleusinos.dicitur etiam & eleusina. Iustinus libro.v. tyrannos(inquit) eleusina emigrare iusserat. Ouidius.xiiŋ. meta.dominæ sub imagine signum seruat adhuc Salamis.Horatius.j.carmi. teucer salamina, patremq; cum fugeret. Trachyn & trachys

quod interpretatur aspera: vrbs est Bœotiæ. Lucanus: trachyn prętioq; nefandæ lampados. & Ouid. in.xj. meta. Herculeam trachyna iube. Quod vero dicit, iungito pollis, quantū ad terminationem. is. intelligendum est: nam illa in. inis. penultima longa faciunt, hoc penultima breui: illa præterea græca sunt, hoc latinum. Declinatur etiam pollen pollinis autoribus probo & Cæsare in lib. de analogia. Phocas vero & Carisius pollis. inis. declinat. Sed quemadmodum de recto non satis constat, ita de obliquis exploratum est. Serenus: proderit & madida frumentum polline turgens. Celsus. lib. ij. ex polline infirmissimus cibarius panis. Pli. libro. xxxiij. Illinunt (inquit) cum polline.

OS Otis nomen in. os. mittit. Tamen exit in. oris.
Ros, flos, mosq;, lepos, os, transit in. oris, & ossis.
Custos custodis dat, bos bouis. Et tamen. ois,
Græca dabūt, vt tros, thos, minos, additur heros.
Vs tibi mittit. oris. Per eris. sed plura dabuntur.
Vlcus, acus. viscus, fœdus, cum pondere sidus.
Vellus, oluscq;, scelus, funus. gen⁹, addito vuln⁹,
Munus, onusq;, lat⁹, vetus atq; opus. Et tñ. udis,
Dāt subscus, inc⁹, palus, & pecus hęc muliebre.
Telluris Veneriscq; dabūt Telluscq; Venuscq;,
Cætera fœminei generis mittuntur in utis
Quę polysyllaba sūt: monosyllaba dant in. uris,
Grus & sus dat. uis. Intercus, utis, tibi mittit.
Græcum nomen in. uis. genitiuū mittit in. untis.

¶ Otis. nomen in. os. Alij hanc regulā de terminatis in. os. aliter posuerunt dicentes mittere frequentius genitiuum in. oris. nos autem illam inuertentes diximus generaliter facere genitiuū in. otis: qđ plura in. otis. facere reperiunt, quā in. oris: vt rhinoceros. otis, monoceros. otis. niceros. otis. ęgoceros. otis. eros. otis. phileros. otis. nepos. otis. dos dotis. cos cotis. sacerdos. otis. compos. otis. impos. otis. Mart. in. i. quæ non promisit, prælia rhinoceros. Idem in eodem, & pueri nasum rhinocerotis habent. Plin. lib. viij. aspertimā autem feram rhinocerotem. Luca. humidus ægoceros, nec plus leo tollitur vrna. Martia. cum placeat phileros tota tibi dote redemptus. & paulo post: perpetuam dij te faciant philerotis amicam. & in libris digesto. titulo de fideicōmissis. l. Lucius. Eros eroti libertatē non dedit. In oris, vero exeunt pauca, quæ hic enumerat. ros roris. flos. oris. mos moris. lepos lepo⸗ris. os oris. & q̄ terminantur etiā in. or. vt arbor vel arbos arboris, color vel colos, coloris. vapor, vel vapos vaporis. odor. vel odos odoris. honor vel honos honoris. Vergil. in buco. nunc omnis parturit arbos. Pli. li. xxxv. glebis inquit suus colos. atq; ibidem sæpius ea declinandi ratione vtitur. Lucre. lib. v. & volitans permanat ad hos frigusq; vaposque. Plau. in captiuis: cuius odos sub basilica nos omnis adgit in forum. Verg. i. æneidos: hic pietatis honos? sic nos in sceptra reponis? timor etiam vel timos apud Marcel. legitur. Os quoque in alta significatione ossis facit. custos custodis. bos bouis. Et tamen. ois. Quod quædam nomina græca reperiuntur mittentia genitiuum in. ois. vt minos. ois. tros trois. thos thois. heros herois. Ab eo quod est minos, minonis fecit Salust. apud Priscia. in. ij histo. dædalus (inqt) e Sicilia profectus quo Minonis fugerat iram. sed potest esse hic genitiuus ab eo quod minon. Vergil. i. æneidos: Tros, tyriusq; mihi nullo discrimine aget. Et in eodē: Troas reliquias danaū. & Troes te miseri ventis maria omnia vecti. Pli. libro. viij. nam thoes luporum id genus est. ¶ Vs. tibi mittit. Sæpe de hac quoque regula inuertenda cogitauimus, propterea quod aliquanto plura excipiebantur, quā continebat: sed ne simus tantæ nouitatis autores dicamus: quod huius declinationis nomina terminata in. us, mittunt genitiuum in. oris. ea fere sunt corpus corporis. decus decoris, lepus leporis, littus littoris, fœnus fœnoris. frigus frigoris. nemus nemoris. pectus pectoris, pign⁹ pignoris. pecus pecoris. stercus stercoris. tempus temporis. tergus tergoris. facinus facinoris. & nomina comparatiua sub terminatiōe. us. vt nobilius nobilioris. breuius breuioris. Exciptuntur vero septemdecim nomina, q̄ tribus versibus cōtinentur: quoniā genitiuum mittunt in. eris. vt vlcus vlceris. acus aceris. viscus visceris. fœdus fœderis. pondus ponderis. sydus. eris. vellus veleris. holus holleris. scelus sceleris. funus funeris. genus generis. vulnus. eris. munus. eris. onus. eris. latus, eris. vetus veteris. opus operis. Illa quoque duo pignus & fœnus etiam in. eris. quoque exeunt. Iuuenalis. milia fœnus pigneribus positis. a fœnere quoque fœneror & fœnero declinata sunt. Et tamen. udis. quod huius declinationis quatuor tantū nomina exeunt in. udis. subscus. udis. incus. udis. palus paludis. pecus pecudis. Quatuordecim anni sunt ex quo hanc regulā magno honoris nostri periculo cœpimus ædere, vt aliorum autorum perplexitatem fugeremus: qui hac in parte genus cum declinatione, atque vtrumque cum syllabarum quantitate confundunt. in quo quanto breuiores faciliores q; fuerimus quā cæteri, addo etiam copiosiores, etiam maleuolis iudicandum relinquo. Sed in tanto temporis interuallo ex frequenti librorum lectione, quos lexici mei grātia excussi, vnum tm̄ reperi nomen, quod regulis a me traditis non continebatur: cuius etiā neque alq; quoque grāmatici mentionem fecerant. Id erat subscus. udis. Ennius apud Festum: neq; vlla subscus prohibet compagem. Cato. de re rusti. subscudes iligneas adindito. Quod vero dixit pecus hæc muliebre, dictum est propterea, quod hoc pecus pecoris facit in genitiuo. Cætera fœminei generis. sunt autem tantum quinque vt in genere disputauimus. virtus virtutis. iuuentus iuuentutis. senectus senectutis. salus. tis. seruitus. tutis. Monosyllaba dantur. quod nomina monosyllaba huius declinationis terminata in. us. mittunt genitiuum. in. uris, vt mus. ris. ius. ris. crus cruris. thus thuris. pus puris. quo frequenter etiam in obliquis Celsus vtitur. Grus tamen facit gruis. & sus suis. ¶ Lygus vero rationem monosyllabarum sequitur, ut genitiuum ab altera terminatione hoc est lygur accepit, fecitque cum illo lyguris. Hoc nomen intercus. r. in genitiuo accepit: propterea quod ab inter & cutis componitur. ¶ Græcum nomen in. us. Quod nomina græca terminata in. us. mittunt genitiuum in. untis. vt amathus. untis. sipus. ūtis. phycus. untis. hiericus. untis. opus. untis. trapezus. untis. hydrus. untis. phlius. untis. Vergi. x. æneidos. amathus est celsa mihi paphos. Ouidius. x. metamor. at si forte roges fœcundam amathunta metallis. Luca. in. vij. & subdita sipus montibus. Sillius. ix. punico. terras & littora sipus. vrbs est Apuliæ, quæ postea Sipontus dicta est. Pli. in cyrenaicæ descriptione: promontorium (inquit) phycus per cretcum mare excurrit. Luca. in. ix. sæuas meritū phycunta ruinas sparsit. Ptole. in palæstinæ descriptione hiericus in recto posuit: accusatiuum vero Pliñ. libro. v. hiericuntem (inquit) palmetis consitam fontibus

Vna sola pecus inficit omne pecus

frriguam. Opus. untis. oppidum a Ptolemæo ponitur in Achaia Ouid. in. j. de Põto: Cede puer facta patroclus opunta reliquit. Plinius lib. vj. a Pharnace centum millia passuũ trapezus. & paulopost: a trapezunte (inquit) centum quadraginta mille passus. Curtius: regionem eam vsque ad trapezunta defendere. Luca. in. vj. quas auius hydrus antiquusq; bares. Pli. in. iij. ab hydrũte in primis Italiæ portu nobili. Cice. in epistolis. ab hydrunte (inquit) ludibundi peruenimus. Phlius quoque ab Ptolemæo in Sicyonia ponitur. pythagorã vero ad leõtẽ phliũta venisse legimus. ¶ Depus exit odis. Quã noia cõposita a pus podos græce, quod interpretat pes: mittũt in. odis. vt tripus. odis, nõ tripos. odis, vt indocti grãmatici dicũt. cœdipus. odis. Martia. qui legis œdipodem caligantemq; thyestem. Plautus in penulo per secundã declinauit: Isti inquit oroni œdipo opus est cõrectore. Suetonius quoq; in Cæsare eadẽ declinatiõe vsus est, Papinius etiã prima in primo thebaidis, cũ dicit: œdipode cõfusa domus. ab eo quod est hic œdipodes. ode, Melãpus. odis. hic diuin⁹ fuit Amithaonis filius, a quo melãpodiũ herba dicitur reperta. ¶ Dat diphthõgus in. æs. Quod duo reperiuntur noia in. æs. diphthongon finita hoc. æs. qđ facit in genitiuo. æris & hic præs quod facit prædis. In. aus. quoque duo hæc laus, hæc fraus. quod vtrũq; facit genitiuũ in. dis. fraudis, laudis. ¶ Si. b. p. phi. præit. s. Et quod nomina habentia. b. aut. p. aut ph. q̃ a græcis dicitur. phi. ante. s. formant genitiuum interposita. t. inter. b. p. ph. & s. vt arabbis. plębs. bis. chalybs. ybis. lælaps. apis. seps. sepis. stirps. stirpis. inops. opis. gryphs. yphis. ciniphs. phis qui fluuius est Aphricæ ad garamãtes, quamquã græci in recto per. p. exile scribãt. in. obliquis per. ph. aspiratum. ¶ E. mutatur in. i. hæc regula ad genitiui penultimam pertinet: dicitq; quod nomina plurium syllabarũ habentia. e. ante. bs. aut. ps. mutant illud. e. in. i. in genitiuo, vt cęlebs, ibis. princeps, pis. q̃ si monosyllaba sunt, non mutant. e. in. i. vt plebs plebis. seps. pis. Auceps tamẽ neq; fecit aucepis: nec aucipis, sed aucupis. Probus tamen eos dicit errare, qui dicunt auceps aucupis: cum dicendum sit aucupes aucupis. Sed ego nescio quid sibi voluerit vir doctissimus: cum nunquã aucupes, sed frequenter auceps reperiatur. vt apud Ouid. xj. meta. laqueis quos callidus abdidit auceps. ¶ Ponit hyems hyemis. Quod in. ms. vnum tantũ reperitur nomẽ hæc hyems, quod fecit hyemis: & in. ls. vnum quoq; hæc puls. quod fecit pultis. Pli. lib. xviij. videtur tam puls ignota Græciæ fuisse, quã Italiæ polenta. Iuue. & grandes fumabant pultibus ollæ. ¶ Si præit. n. aut. r. Quod noia habentia. n. aut. r. ante. s mittunt genitiuum interposita. ti. inter. ns. aut. rs. vt hic dodrans, antis. sextans, antis. sapiens, entis. mens, entis. tyrins. this. quod th. aspiratum recipit. frons, ontis. arũs. untis. In. dis. tamen genitiuum faciunt quinq;. Lens. dis. animal illud siue bestiola, quæ in capillis palpebrisq; innascitur. Serenus: vnda maris lendes capitis deducit inquas. Pliñ. libro. xxxv. ¶ Item lendes in palpebris tollit. Lens vero cum facit lentis. legumen est notum. ¶ Frons. dis. Verg. ij. Georg. præcipue dum frons tenera. vbi Seruius ait, veram lectionem esse frondis, sed a fronte & a frõde vnum, ait, esse nominatiuũ. Varro quoq; in libris de re rust. etiam frons in nominatiuo protulit, cum vero facit frontis: partem capitis aut faciem alicuius rei significat. ¶ Glans glãdis. Ouid. xiij. meta. missa solet medio glans intabescere cælo. Cæsar in commentarijs: eodem tempore glans missa est inscripta. & digestis de glande legata, glandis noie omnis fructus continetur. Verg. tamẽ pluit illice glandis, dicit. ¶ Nefrens, dis. pro porcello, vt in genere diximus: qui cum ablactatus sit nondum tamen fabam aut glandẽ frendere, hoc est frangere potest. ¶ Libripens, dis. Q̃ a libra & pendo pendis, a quo est appendo & suspendo. Pli. lib. xxxiij. stipis ponderandę pensatores dicuntur libripendes. Liuius Andronicus apud Prisc. impubis libripens esse non potest. ¶ Vt cor dat cordis. Quod etiã cõposita a corde faciũt in genitiuo quẽadmodũ simplex cor cordis: vt concors. odis. discors, discordis. vecors, dis. secors. dis. prauicors. odis. misericors. ordis. ¶ Vncia quod nomen. Quod composita ab vncia mittunt genitiuum in. vncis, vt quincuns. uncis. septuns. uncis. decuns. uncis. deuns. uncis. Sunt qui per. x. in fine præcipiant scribere quincunx. sextunx. deunx. decunx. Illa opinor ratione ducti: quod proprium est desinentium in. x. mittere. genitiuum in. cis. ¶ Dat capitis caput. In. i. finitum nomen, quod declinetur, vnum tantum reperitur caput, facitque in genitiuo capitis. & duo ab illo composita sinciput & occiput facientia genitiuum in. cipitis. sincipitis & occipitis. Dicit præterea in cipitis mittere genitiuum composita a capite, habentque duplex genitiui cremẽtum. vt biceps bicipitis. triceps tricipitis. anceps. itis. præceps. itis. quæ etiam antiquissimi ancipes. itis. & præcipes pręcipitis declinabant. Plau. apud Prisci. in commorientibus. saliam in puteum misisti præcipes. Idem in rudente. alt rinsecus est securicula ancipes. atque e diuerso præcipes pręcipis, atq; ancipes ancipis declinabant. Liuius Andronicus apud Prisc. seque in alta maria præcipem inops dedit. & Ennius apud eundem: intra muros, aut extra præcipe casu. ¶ Superioribus quoque annumerantur duo nomina duplex crementum habentia. supellex supellectilis. & iter itineris, sed iter, vt supra dximus, iteris fecit, quemadmodum itiner itineris, ex quibus duobus eruditior ætas vnum conflauit iter itineris. itaq; non dicimus. itiner in recto, neque iteris iterẽ. iterem. in obliquis. Supellex vero ideo fecit supellectilis, quod antiquiores hæc supellectilis declinabant. sic Cato apud Priscia quasi supellectilis (inquit) solet, nunc vero hæc supellex dicimus. vt Horatius cãpana supellex, & Persius, quam sit tibi curta supellex. Vergilius. j. Georg. virgea præterea Celei vilisq; supellex, vbi ait Seruius. supellex vsurpatum est: nam artis supellectilis est, quia genitiuus, aut par esse debet, aut maior vna syllaba; si duabus, contra artem id est.

De pus exit. odis, tibi sit pro teste melampus.
Dat diphthõgus in. æs. prẽs prędis. & ẽs dabit ęris
Dat diphthõg⁹ in aus. laus laudis. fraus quoq; fraus.
Si. b, p, phi præit. s, mediam dabis, i. genitiuo, (dis.
E. mutatur in. i. quando præponitur illis,
Si polysyllaba sunt. Tñ aucupis exit ab auceps.
Ponit hyems hyemis. Puls pultis mittere debet.
Si præit. n. aut. r. mediam dat ti genitiuus.
Lẽs lendis mittit. frons frondis. glãs quoq; glãdis.
Nefrens nefrendis. Quod pẽdo libraq; gignit.
Vt cor dat cordis, sic quæ componis abillo.
Vncia quod nomen componit, mittit in. uncis.
Dat capitis caput. in cipitis, sua compositiua. Et
Quę dãt cremẽtũ tibi duplex. Adde supellex.
Aiq; iter aut itiner. dant. lectilis, hæc. in. eriscq.

b. p. phi.

n. 2.

t.

lens mordet per. d. mordetur si capiat. t.

¶X.finita dabunt.Quod nomina desinentia.in.x.facūt genitiuū ablata.x.& cis addita : vt hæc pax pacis.fex fecis.merx.cis pix picis.vox vocis.lux lucis. ¶Deinde dicit,q̄ si noia plurīū syllabarū termināta in.x.habuerint.e.ante.x.illud.e.mutat in.i.vt hic index.cis.ilex.icis.polex.cis.iudex.cis,vindex.cis.cortex.cis.q̄ vero vnius syllabæ sunt,nihilominus.e.retinēt. vt fæx fæcis.nex necis.Duo quoq̄ noia ponit, quæ cum sint plurīū syllabarū,etiam in genitiuo & in reliquis obliquis,qui ab eo formātur.e. retinent, ea sunt veruex.veruecis.Iuue. futor & elixi veruecis labra comedit.& alio loco :veruecū in patria crassoq̄ sub aere nasci.Halex halecis. de quo require supra,quod in capite generis nominū terminatorū in.c. diximus. Duo præterea reperio terminata in.ex.quæ genitiuū æque mittunt in.ecis. sed ideo non posui quoniā apud autores rara sunt inuenitu.ea sunt myrmex myrmecis proprīū seruī nomen apud Apul.ix.lib. meta.resex.ecis. quo vtitur Colume.in lib.de re ru.pro subsidiario palmite. ¶In.gis. multa dabis. Q.d & si noia in.x. finita mittant plerumq̄ genitiuum in.cis. multa sunt tamen quæ in. gis. exeunt, ea sunt fere. lex legis. rex regis.grex gregis.remex.gis. quod sequutum est rationem habentium.e.ante. x. plurium syllabarum.Impetix.tigis. pro eo quod impetigo. ginis.autore Festo,quā nos impetiginem dicimus,græci lichenem.dicturq̄ ab impetendo.Sed quia syllaba breuis posita est inter duas longas, vsi sumus epenthesi (hoc est) syllabæ interpositione, vel potius themesi. Frux frugis.Ennius: Dictum,factūq̄ facit frux. Idem:Si iā data sit frux.Ausonius quoq̄ Burdegalensis inter monosyllaba posuit.frux.gis.dicens.Ante equidē campis quam spicea supperteret frux.Coniux.gis.quod non a coniūgo coniungis venit, sed a coniugo.gas. quod multis rationibus probauit Laurentius Abstemius contra Prisc.& alios autores. ¶Illex.gis.per.l.duplex,quia per vnum.l.arbor est.Cū vero facit genitiuum illicis, est res blandicns & illicebris ad se trahēs. At vero cum legibus inobedientem significat.e.atque.g. simplicis,vnde componitur,retinet.Plau.in Persa impure.inhoneste,iniurie.illex.Eadem quoq̄ ratione exlex.exlegis facit. Cice. pro Cluentio. non quod illi exlegem Syllam arbitrētur.Aquilex.gis. Varro:Hoc pacto (inquit) vtilior thuscus aquilex.Senec.in.natu.q.sudorem aquileges vocant, quia guttæ quædam vel pressura loci eliduntur, vel æstu euocātur. Pli.li.xxvi. Tussilago vbi nascit,subesse aquas credūt: hoc habent signum aquileges.sunt autē puteariq̄. hoc est, qui putei effodiendi certis in locis rationem habent.Compluraq̄ nomina,quod multa nomina græca terminata in.x.mittunt genitiuū.in.gis.vt syrinx.gis.nympha in calamū palustrem versa:de qua Ouid.i.meta.Naias vna fuit nymphæ syringa vocabant. Meninx.gis.pro cerebri pāniculo, quā medici corrupte vocant miringam.fuit & menīnx lotophagorum in Aphrica regio & ibidem nympha.Iynx. gis.auicula est:de qua in genere diximus,quam latini vocant torquillam, veneficicis adhiberi solitam, vt est apud Theocritum.Iapyx.gis.ventus qui spirat ex Apulia nauigantibus Athenas.de quo Hora. i.car.ventorum regat pater obstrictis alijs præter iapyga.Lelex.gis. Ouid.viii. meta.nariciusque lelex. Verg.viii.æñ.hinc lelegas carrasque. Sphinx.gis. animal fuit & monstrum solitū viatoribus enigmata proponere ab Oedipode occisum.Phryx.gis.Ouid.in epistolis.phryx erat & nostro genitus de sanguine. Verg.i.æñ.Hac phryges instaret curru cristat? Achilles.Phalāx.gis. Verg.ii.æñ.& iam argiua phalanx instructis nauibus ibat.Et ibidem. Agamēnonias q̄ phalāges.Styx.pro palude inferorū,& filia Tethyos & Oceani.Verg.in.vi.styx interfusa coercet.Ouid.xv.met. quid styga quid manes.Strix. gis.auis nocturna.Sere. Præterea si forte præmit strix atra puellos. Tibullus.& e tectis strix vosenta canat. Ouid.vii.met. Strigis,& infames ipsis cum cornibus alas.Pharinx & larinx,in.gis. quoq̄ mittunt genitiuū,de quibus in genere diximus.Allobrox allobrogis.Horatius in epodo. nouisq̄ rebus infidelis Allobrox.Iuue.Ruffus,qui toties Ciceronem allobroga dixit.Mastix mastigis. quod interpretatur flagellum.vnde Homeromastix homeromastigis,ciceromastix, astigis, Vergiliomastix. igis.i. flagellatores siue reprehensores Homeri,Ciceronis,Vergilii.Oryx, orygis.Mart.sæuus oryx constat quot mihi morte canum.Pli.origem (inquit) appellat ægyptus.Pompholix.gis.Pli.lib.xxxiii.etiam nunc in ærariis reperiuntur, quæ vocant pompholigen & spodon:differentia, quod pompholyx lotura paratur, spodos illota est.Hispane dicimus aturia.Iazyx iazygis. iazyges,populi sunt Septētrionales. ¶Et reges Galli.Quod etiam nomina quorundā regulorū Galliæ in.orix, finita mittunt genitiuum in origis, vt orgētorix igis.dunnorix dūnorigis.ambiorix ambiorigis.vercingētorix vercingētorigis.Cæsar in commenta.belli gallici primo nobilissimus & ditissimus fuit Orgentorix.& paulopost orgentorigen ex vinculis causam dicere coegerūt. Idē in eodē,Dūnorix gratia & largitione apud Sequanos plurimū poterat. & ibidem. legatos ad Dūnorigem Heduū mittunt.& reliqua adhunc modum in eodem opere frequenter declinata reperies. ¶In.chis.dant mastix. Quod quatuor hic exposita mittunt genitiuū in.chis,hoc est per.ch.aspiratum.mastix mastichis pro gūmi lentisci. Onyx onychis.& ab eo cōpositū sardonyx.ychis. Thominx.chis.quā nos tomicem vocamus,& dioryx diorychis,quod interpretatur fossa.Pōpon.mela.ex nili aluco dioryche adductus.¶Et duo dant.actis. Quod duo hæc noia hipponax & astyanax mittūt genitiuū in.actis.assumpta.t.super.c.dicimusq̄ hipponax.actis. astyanax.actis.Rufinus.vtitur hipponax hoc metro sæpius autor.Pli.lib.xxxvi.quod hipponax indignatus,& ibidē hiponactis ætate pœne.atq̄ iterū, hipponacti notabilis fœditas vultus erat. Ouidius.xiii.met.mittit astyanax illis de turribus.Idē ad Liuiū:& pater & cōiux astyanaxq̄ puer. Verg.in.æñ. O mihi sola mei super astyanactis imago Et in scēo eiusdē:puerum astyanacta trahebat. ¶Nix.uis.& senex.nis.præter aliorum proportionem miserunt in genitiuum.Nox præterea quod in genitiuo,t.super,c. accepit,dicimusq̄

X. finita dabunt x rapta cis genitiuo.
E. mutatur in i, quando præponitur illi:
Dū polysyllaba sint. Veruex, halexq̄ dat, ecis.
In.gis. multa dabis, lex, rex, grex, addito remex.
Inq̄ petix & frux, a coniux coniugis exit.
Illex atq̄ aquilex: compluraq̄ nomina græca.
Syrinx & menix & iynx, iapyxq̄ lelexq̄. (rynxq̄
Sphix phryx atq̄ phalāx, styx strixq̄ pharynxq̄ la
Allobrox, mastix & oryx, cū pōpholige & ia=
Et reges Galli, quorū sit rectus in orix. (zyx.
In.chis dant mastix & onyx, thominxq̄ dioryx.
Et duo dant.actis, hipponax, astyanaxq̄. (ctis.
Nix niuis, atq̄ senex senis, infert nox quoq̄ no-

illex, icis. fuit illumqui illecebris alium a tria fuit illex. egis. illumqui legi bꝰ non paret

noctis,atq; ab eo compositum pernox.ctis.Sed & nix apud antiquiores ninguis fecit:quos imitans Ap u.in hermago.dixit:omnia ningue candebant.Et ab eo quod est senex.ecis.in genitino protulerunt.vt in cistellaria.Plau.doctores bellissimi negotioli senecis soletis esse.Noctis quoq; genitiuus a grecis pe det,qui nix nyctos declinant. ¶Fitq; datiuus in.i. Quod datiuus singularis tertiæ declinationis in.i. terminatur,fitq; a genitiuo eiusdem numeri ablata.s.vt patris.i.corporis.i.fœlicis.i. ¶Accusatiuus fit in.em. Quod accusatiuus eiusdem declina tionis atq; numeri terminatur in.em.fitq; a genitiuo.is.mutata in.em. vt patris patrem. fœlicis.cem.hois hoiem.Quędam tamē,quę hic explicantur,mittūt accusatiuū in.im.ea sunt.Sitis.im.Verg.in buc.dulcis aquæ salīe te sitim restingere riuo. Tussis.im.Pli.libr. xxvj.tussim sedat bechiō: quæ & tussillago dicitur.Vis vim.Vergil.vj. æn.nec vim tela ferunt.Buris.im.Idem.j.Georg.domatur in burim & curui formam accipit vlmus ara tri.Peluis.uim. quod omnes dicunt mittere accusatiuū in.im.sed exēplū mihi nō succur rit.At vero in.em.simul & in.im.faciūt hęc. Restim restem vel restim. Teren.in Eunu. ad restim mihi quidem res redijt.ab eo qđ est restem,reste fecit in ablatiuo Iuue.dicēs puteus nec longa reste mouēdus. Turris tur rem,vel turrim.Verg.ij.æn. turrim in præci piti stantem. Securis securem, vel securim. Idem in eodem & incertam excussit ceruice securim.Puppis.im.Idem.j.æn. ingēs a ver tice pontus in puppim ferit. Febris febrem vl̄ febrim. Mart. non habui febrim symmache ,nūc habeo De terminatiōe in.em.vbiq; reperies exempla.Verg.ix.æn.æratam quatiens tarpeia securem. Iuue.desi cendunt statuæ,restemq; sequuntur.Aqualis quoq; apud Plau.date(inquit)isti sedem, vt sedeat:aqua lim cum aqua. ¶Sed in.im.tantūmodo græca. Quod nomina græca terminata in.is. habentia genitiuum nominatiuo similem,accusatiuos in.im.mittūt:vt eclipsis.sis.sim.leucaspis.is.im.mephitis.is. im. opis.im.magudaris vel magydaris.magudarim.l.magydarim. Verg.vj.æn. leucaspim & liciæ ductorē classis Orontem.Idem in.vn.sęuamq; exhalat opaca mephitim. Idem.xj. velocem interea superis in sedi bus opim.Pli.lib.xix.alterum genus sulphuris est,quod magudaris vocatur.Colu.libr.vn. radix(inquit) quam græci vocant magudarim:nostra consuetudo laserpicium appellat. Quod si græcū est, quid opus fuit a grammaticis inter nomina latina explicari: cum ad regulam græcorum potuerit reduci? Quod vero Verg.in buc.dixit.Aut ararim parthus bibet,aut Germania tigrim.ararim,non est ab eo qđ ara rar: sed ab eo quod araris. nam in vtramque terminationem desinens reperitur. Sed in.im.accusatiuus latinæ declinatiōis est.In.in.vero per.n.græca est declinatio,vt suo loco diximꝰ.vt charybdis.is.i.acis. idis,vel acis.in.Ouid.de pon.caribdin achæi.Idē.iiij.meta. Acin amas,præfersq; meis amplexibus Acin.

¶Nomen in.e. Ablatiuus tertiæ declinationis,quoniā in.e.vel in.i.desinit,primo ponit regulas nomi num desinentium in.i.tantum,aut in.e.vel in.i deinde terminatorum in.e.tantū. Dicit igitur imprimis: q; huius declinationis nomina desinentia in.e.vel in.al.vel in.ar.si generis sunt neutri, mittunt ablatiuū in.i.tantū,vt hoc mare a mari,hoc rete a reti:quę ipsa etiā antiquiores in.i. terminabāt,vt Plau.in Rudē te:Dicāt in mare cōi captos.Ouid.v. fasto.cur tibi pro lybicis claudūtur rete leænis.Sueto.quoq; in Ne rone,rete aurato dixit quāquam videri possit ab eo quod est nominatiuo hæc retis,quod Plau.in trucu lem.genere posuit masculino dicens:non vides proferre me vuidum retem. & ibidem iterum: vt dimi sit retem atq; hamū.In.e.tamen ablatiuum mittunt,quæ sequūtur,hoc far a farre.Iuue.cum farre,& vi no Ianū Vestamq; rogabat. Prænestе a prænestе. Vergil.vn.æn.quiq; altum prænestе viri,atq; idem in. viij.cum primā aciem prenestе sub ipsa,figurate enim ad vrbem retulit sub ipsa.Iubar a iubare. Vergil. iin.æn.it portis iubare exorto delecta iuuentus.Soracte a soracte.quāquā Pli.lib.vn. masculino genere dixit:quod sit ad montē soractē.nam.Hora.hoc soracte.is.dixit.in.j.car.vt alta stet niue candidum sora cte.Gausape,a gausape.Pers. balanatum gausape pectis.Hora.ij. sermo gausape purpureo mēsam perter sit.Nectar,a nectare.Verg.i.ēn.dulci distendūt nectare cellas. ¶Mittis in.i.menses.Quod noia mensiū, quæ per tertiam declinationem inflectuntur,mittunt ablatiuū in.i.vt quintilis a quintili. sextilis a sexti li.September a septembri. Decēber a decembri. Iuue. medio seruare minutal septembri. Idem alio loco toto vinū nescire Decembri.Et in.as.q; noia gētilia terminata in.as.mittunt etiā ablatiuū in.i.vt arpi nas ab arpinati.cassinas a cassinati.nam & Prisc.lib.vj.(inquit)perfecta eorum reperiuntur apud anti quos in.tis.desinētia,vnde neutra quoq; eorū in.e.desinūt & ablatiuū in.i.more eorū quæ in.is.desinūt & in.e.q; etiā apud priscos in.e.terminare ablatiuū reperimus.vt apud Oui.in epla paridis. hoc mihi (nā recolo)fore,vt a cæleste sagitta.Et q; fecerūt vel in.im.q; noia mittentia accusatiuū in.im.per.m.vel in.in per.n.mittunt ablatiuū in.i.quę vero fecerūt in.em.vel in.im.mittūt in.e.vl̄ in.i.vt tussis. tussim.a tussi. puppis puppem,vel puppim,a puppe uel puppi.charybdis charybdim,a charybdi. In.e.præterea & in.i. mittunt ablatiuū noia hic posita.Ciuis a ciue vel ciui.Iuue.quid illo ciue tulisset. Cicero.in Philippi. in Principe ciui nō est satis.Auis ab aue vel aui.Hora.j.car.fata mala ducis aui domū. Nauis a naue,vel na ui. Teren.in Andria.naui fracta apud Andrū.Clauis a claue vl̄ claui.Verg.in more.& reserat clausa, quę prēuidet ostia clui.Anguis ab angue vel angui.Hor.j.epla,alter mileti textā cane peius & angui. Vn guis ab vngue,vel vngui.Idē eodē.acuto ne fecer vngui.Amnis ab amne.l.āni.Verg.i.Geor.pno rapit alueus amni.Vectis a vecte vel vecti.Teren.in Eunu.in medīū huc agmē cū uecti.Postis a poste vel po sti.Oui.v.met.raptaq; de dextro robusta repagula posti.Neptis a nepte, vel nepti supioribꝰ annumerat. sed exēplum non succurrit.Ignis ab igne vel igni.Verg.iiij.æn. vulnus alit venis,& cæco carpitur igni.

Fitq; datiuus in.i.si tollas.s.genitiui.
Accusatiuus fit in em.Sed in.im.tibi mittunt
Hæc litis & tussis,vis,buris,peluis. At ista
Dantur in em.vel in.im,restis,turrisq; securis.
Et puppis.febris.Sed in im.tantū modo græca,
In quibus est recto non dissimilis genitiuus:
Quę mittūt & m. plerūq; (vt Naso) charybdin.
Nomen in.e.vel in al. vel in.ar. (mō sit tibi neutrū)
Exit in.i.sexto.Sed in.e.perpauca dabuntur.
Far,prænestе,iubar,soracteq; gausape.nectar.
Mittis in.i.menses,Et in.as.gentilia iunges,
Et quæ fecerunt vel in.im vel in.in. tibi quarto.
Nam q̄ dātur in.em.vel in.im, dāt.i.vel.e. sexto.
Ciuis,auis,nauis,clauis,iungatur & anguis.
Vnguis & amnis,vectis,postis,neptis,& ignis.

Strigilis a strigile vel strigili. Hora.ñ.ser. qui puer vuam furtiua mutat strigilli. Classis a classe vel classi. Verg. viñ. æñ. Aduectum ęneã classi victosq; penates. Pugil & vigil, a pugile vl' pugili, a vigile vel vigili. Iuu. Prætereà lateris vigili cum febre dolorẽ. Suppellex a supellectile vel supellectili. vnde est in lib. digest titu. de supellectili legata. Imber imbre vel imbri. Verg. in buco. Iupiter & læto descendet pluri⸗ mus imbre. Verbaleq; quod facit in. trix, q; noia verbalia siue participialia fœminina terminata in. trix. mittunt etiam ablatiuum in. e. vel in. i. vt victrix a victrice, vl' victrici. Luca. in. j. In sua victrici cõuersum viscera dextra. vnde etiã in plurali cum figurate neutris cõiũgimus victricia & victricia dicimus. Idẽ in eodem, tollite iã pridẽ victricia tollite signa. Verg. iñ. æñ. Res agamẽnonias victricesq; arma se quutus. ¶ Adiectiua triũ. Quod nomina adiectiua huius declinatiõis nõ habentia ge nus neutrum in. e. terminatũ, mittunt ablati uum in. e. vl' in. i. vt hic & hęc & hoc prudẽs a prudẽti. fœlix a fœlice vel fœlici. velox a ve loce vel veloci. Quod si genus neutrũ habẽt in. e. mittunt ablatiuũ in. i. tantum vt hic & hęc breuis & hoc breue a breui. hic acer hęc acris hoc acre: ab acri. Deinde dicit q; nomi⸗ na quinq; vno versu explicata (& si neutris iungi possunt, quẽadmodũ in genere dixi⸗ mus) ablatiuum tñ per. e. tm̃ mittunt: vt de gener a degenere, pauper a paupere, vber ab vbere. hospes ab hospite. sospes a sospite. Il⸗ lud etiã animaduertẽdũ noia propria ab ad⸗ iectiuis in. is, & in. e. desinentibus deducta, mittere. etiam ablatiuũ in. e. tantũ vt iuue⸗ nalis a iuuenale, ab eo quod est hic & hæc iuuenalis & hoc iuuenale. Eodem modo Mar. laterensis. annalis. Mar. cum Iuuenale meo quid me com mittere tentas? Cicero pro Plancio: Cõfiteor in Laterẽse summa ornamẽta esse. Idẽ p. Fũdanio apud Priscianũ hoc mõ: a Iulio annale factum probare põt. Reperiunt quoq; adiectiua in. is. et in. e. desinẽtia, mittere ablatiuũ in. e. Ouid. xv. meta. Finẽ specie cæleste resumpta luctibus imposuit. Idẽ in epla Pari dis: fore vt a cæleste sagitta. Idem quoque in fastis: Amne perenne latens Anna perenna vocor. ¶ Aſt ablatiuos. Quod reliqua omnia huius declinationis noia mittunt ablatiuum in. e. a quacunq; veniant terminatione. vt emblẽma ab emblẽmate, sermo a sermone. lac a lacte, asdrubal ab asdrubale. titã a tita⸗ ne. cæsar a cæsare. pietas a pietate. caput a capite. pax a pace.

Strigilis & classis, pugil & vigil, atq; suppllex,
Additur his imber, verbaleq; qd̃ facit in. trix.
Adiectiua trium generum vel in. i. vel in. e. pones,
Dum modo neutra per. e. nõ declinet tibi recti⸗,
Quæ sic declinãs, per. i. tantum mittere debes.
De gener, et pauper, vber, cumq; hospite sospes
Dant ablatiuos per. e. tãtum: Plus quoq; pluri,
Aſt ablatiuos per. e. tantum cætera mittunt,
REctus pluralis fit in. es. Cui iungito quartum.
Quod si mittis. ium. pluralibus in genitiuis,
Accusatiui quandoq; per. is, tibi fient;
Cum dedit. i. sextus, per. ia. tibi neutra dabuntur:
Collatiua tamen per. a. solum mittere debes.
Plus & aplustre, vetusq; adduntur cõparatiuis.
Dat genitiuus ium. si fecit in. i. tibi sextus.
Tolle vigil, pugil, & supplex, opifexq;, vetusq;.
Artifici memor & consors addatur inopsq;.

REctus pluralis fit in. es. Quod noia tertiæ declinatiõis masculina vel fœminina, vel cõmuniã duo⸗ rum gñrũ mittũt noiatiuũ & accusatiuũ atq; etiã cõsequẽter vocatiuũ plurales in. es. is. genitiui singularis mutatã. es. vt hic pater pr̃is hi patres o patres, hęc mater matris. hę matres o matres. hic & hæc breuis. breues o breues. Illa vero q̃ fecerunt gntm̃ in. yos. vel in. yis. diphtõgõ a noĩbus desi⸗ nẽtibus in. ys mittunt pluralem in yes. vt hic libys. yos. vel libyis. plurali libyes. hæc Erinnys. nyos. vl' erinnyis. yes. Proper. lib. ñ. tum me vel tragicæ vexent erinnyes. Salust. in iugur. Affricã in initio habue re Getuli & libyes. Reperiunt etiã pauca noia græca mittẽtia p̃dictos casus in. is. vt hæc trallis, syrtis, al pis, sardis. Eusebius interprete Hier. trallis (inquit) terræmotu cõciderũt. Hor. j. epl'arũ. qd Crœsi regia sardis. ¶ Q̃d si mittis. ium. Q̃d noia huius declinatiõis mittẽtia gntm̃ pluralẽ in. ium. quorum gntũs singularis nõ crescit sup ntũm, plerumq; mittunt actũm pluralẽ in. is. vt. hic & hæc omnis: gtõ plurali omnium: actõ omnis horũ rõnẽ sequunt̃ pluraliter declinata, q̃ si haberẽt numerum singularẽ: ex illorũ proportione declinarent: vt plurali ntõ tres actõ tris. Verg. j. æñ. tris notus arreptas in laxa latẽtia tor⸗ quet, & paulo post. tris eurus ab alto in breuia & syrtes vrget: eo mõ dicit tris, quo Salu. in cati. omnis hoies, qui se se itudẽt cæteris præstare animãlibus. Antiquiores terminationẽ illam per. ei. diphthõgon scribebãt: quo designarẽt illam esse longã. quod etiã docti nostri sæculi obseruãt. ¶ Cum dedit. i. sext⸗, hæc regula limitatio est illius. Quartus cũ quinto semp recto similãtur in neutris. vbi dixit neutra in plurali tribus in casibus terminari in. a. nunc vero dicit q; nomina illa quæ fecerunt ablatiuum in. i. acce pta. a. habent in plurali. i. ante. a. vt a puluinari. aria. a breui breuia, q̃ vero fecerunt ablatiuum in. e. tãtum, mutant illud. e. in. a. vt a tẽpore tempora. ab emblẽmate. ata. Deinde dicit. Quod nomina comparatiua quamquam fecerunt ablatiuum in. i. non tamen in plurali mittunt neutra per. ia. sed tantum per. a. vt a breuiore vel breuiori non breuioria dicimus, præterea hoc nomen plus, quod (& si quantum ad vocem comparatiuum non videatur:) quantum ad significationem constructionemq; attinet, comparatiuum est: cum fecerit in ablatiuo pluri: in pluralib⁹ neutris nõ tãtum pluria & cõpluria, quod apud antiquis⸗ simos frequenter legimus. sed etiam plura & complura dicimus. Aplustre quoque quod in ablatiuo fe cit aplustri, nõ tantum aplustria, sed & aplustra fecit in numero multitudinis. Sillius libro. x. puni. lace roque aplustria velo. Cicero in. ara. nauibus assumptis fluitantia quærere aplustra. Vetus q̃d fecit ve⸗ tere vel veteri. non veteria, sed vatera facit. ¶ Dat genitiuus. ium. Quod nomina, quæ fecerunt abla tiuum singularem in. i. mittunt genitiuum pluralem in. ium. vt ab animali, alium, a prudente vel prudenti prudentium: quæ tamen plerumque abscisionem recipiunt: vt supra diximus: & dicimus hoc modo verba sapientũ: respõsa prudentum, pro sapientiũ & prudentium. In. um. vero mittunt ea, quæ sunt hic posita, a vigili vigilum. Vergilius nono æneidos. interea vigilum excubiis obside⸗ re portas. Exproportione quoque a pugili. um. dicemus. Supplex a supplici supplicum ne coin⸗ ciderest cum hoc nomine supplicium. ñ. Opifex ab opifici opificum, ne coincideret cum hoc noĩe opifi⸗ cium. cĩ, Cicero p. Ligario, non iacẽtes ante pedes supplicum voce, phibetis. Verg. j. æñ. artificumq; ma⸗

nus inter se operumq; labore. Memor quoq; a memori, nō memorium, sed memorū facit, & cōsors, a cō sorti non consortiū, sed consortū, & inops ab inopi nō inopium, sed inopū. Et noia cōparatiua, vt a breuiori, breuiorum. a meliori. orum. Præterquam plus, quod cum sit comparatiuum, qua ratione superius diximus, fecerit que in ablatiuo pluri: in genitiuo plurali non plurum sed plurium fecit: & ab eo cō positum complurium, vt Cicero ad heren. complurium negotiorum. A capio etiam composita quam uis ablatiuū in. e. & in. i. fecerint, in genitiuo plurali non in. ium. sed in. um. faciunt. vt particeps a participe vel participi participū, ne coincidat cū hoc nomine participiū participi. Municeps a municipe vel municipi municipum: ne coincideret cū hoc noie municipiū municipi. Manceps mancipe vel mancipi mancipū, ne coincideret cū hoc nomine. mancipiū mancipi. ¶ Ablatiuus in. e. si desinit. Quod noia, quę fecerūt ablt̄um singularem in. e. mittunt gt̄um pluralē in. um. e. ablatiui mutata in. um. vt a toreumate toreumatū. a Cicerōe ciceronū, a cōsule. um. a nomine nominū, a Cæsare cæsarū, a Sacerdote sacerdotum, a capite capitū, a fornace fornacum. In. ium. vero faciūt (vt vult Prisc̄ianus) nomina latina in. as. finita, vt ciuitas ciuitatium, probitas probitatium, bonitas bonitatium: sed per syncopam fecere bonitatū ciuitatū probitatū, quod ego non auderem dicere: cū illa superiora nunquā legerim: hæc vero inferiora plerūque reperiātur. In. ium. vero mittunt genitiuū pluralē quāuis miserunt ablatiuum in. e. quæ sequuntur. as. assis. ab asse assium, mas maris a mare mariū, vas vadis a vade vadiū: nam vas vasis in plurali per secundā declinationem effertur vasa vasorum. Caro carnis a carne carniū. Cor cordis a corde cordiū. Os ossis ab osse ossiū. Nix niuis a niue niuiū. Nox noctis a nocte noctium. Samnis samnitis a samnite samnitium. Lis litis a lite litium. Dis ditis a dite ditium. Glis gliris a glire gliriū: & ex analogia. quiris quiritis a quirite quiritium. ¶ Et quæ dantur in. s. Quod nomina in. s. desinentia non crescentia in genitiuo singulari, quæ sunt fere in. es. & in. is. finita, genitiuum pluralem mittunt in. iū. licet ablatiuum singularē in. e. fecerint: vt hic verres a verre verrium: hic vates a vate vatium, hæc cædes a cæde cædium, hæc sedes a sede sedium, hic collis a colle colliū, hic mensis a mense mensium: quæ (vt supra memorauimus) aliquando syncopam recipiūt, vt Cice. pro Sextio. vestrarū sedū templorūq; causa. Verg. iiij. æn. heu vatū ignarę mentes quid vota furentem. Ouid. v. fast. cum tua sint cedātq; tibi cōfinia mensum. Ab hac rursus regula exceptoria excipiuntur hæc pauca mittentia genitiuū pluralē in. ū. vt panis a pane panū, si modo panis numerū habet multitudinis, iuuenis a iuuene. ū. canis a cane. ū. ¶ Quę monosyllaba sunt: ab illa quoq; regula, ablatiuus in. e. excipiūtur noia monosyllaba terminata in. bs. aut, ps. aut. ls. aut. ns. aut. rs. aut. lx. aut. nx. aut. rx. desinētia, q̄ & si fecerūt ablt̄um in. e. nihilominus tñ mittunt gt̄um pluralē in. iū. vt hæc trabs a trabe trabiū. plæbs a plæbe. iū. scobs a scobe. iū. vrbs ab vrbe. iū. daps a dape. iū. seps a sepe. iū. stirps a stirpe. iū. puls a pulte. iū. glans a glāde. iū. gēs a gēte. iū. mōs a mōte. iū. ars ab arte. iū. sors a sorte. iū. falx a falce. iū. lanx a lance. iū. lynx a lynce. iū. arx ab arce. iū. merx a merce. ium. ¶ Nomē in. es. tm. Q̄d noia huius declinatiōis pluraliter declinata mittunt gt̄um in. iū. vt manes. iū. penates. ium. casses. iū. hæ vires. iū. fores. iū. tres. iū. Dicit tū & hæc & alia cōplura posse mittere gt̄um in. ū. si gt̄us ille in. iū. foret absonus: quare dicit cōsulendas esse aures penitus. i. p funde, sed non quorūcūq; sed tm̄ eruditorū, quēadmodū & musici facere cōsueuerunt: q nō oia permittūt ratiōibus & arti: sed aliqd etiā sensui audit9 putāt esse tribuēdum. Ego nāq; potius dicerē penatū & procerum & ciuitatū, quā penatiū, proceriū, ciuitatiū. ¶ Atq; boum dat bos. Q̄d hoc nomē bos cū ablt̄o a boue fecerit, debuit facere gt̄um pluralē bouū & facit boū. u. cōsonāte extrita. Præterea cū ex aliorū ꝓportiōe in dt̄o & ablt̄o debuerit facere bouibus: expūcta. ui. syllaba fecit bobus aut bubus, quēadmodū apud Catonē, Varronē, Columelā & Plinium sæpe legimus. Verg. iij. æn. lęta boum passim cāpis armēta videmus. & Hora. in epo. paterna rura bobus exercet suis. ¶ Datq; dt̄us ibus. Q̄d dt̄us pluralis huius tertiæ declinatiōis in. ibus, terminatur, fitq; a gt̄o singulari. bu. interiecta, inter. i. & s. finales, vt hois hominibus, patris patribus. Sed nomina in. a. desinētia, q̄ omnia græca esse dixim9: hūc casum nō in. ibus. sed in. atis. plærūq; mittūt, vt hoc peripetasma peripetasmata. atis. emblēma emblēmata. atis. pœma pœmata. atis. Cice. in Verrē. nunc de peripetasmatis quēadmodū expedias nō habes. Idē in eodē. scaphia (inquit) cum emblēmatis: & in. iij. ad Herennium de orationibus aut pœmatis. Sed quāquā hęc declinatio videtur esse ab eo qđ est in ntō hoc peripetasmatū peripetasmati, emblēmatum emblēmati, pœmatum pœmati, illud est certissimum autores idoneos potius vsos in his nominibus tertia declinatiōe: atq; datiuum & ablatiuum in. atis. potius quā in. ibus. terminasse.

DE quarta declinatione. ¶ Quarta dat. us. recto. Quod quarta nominis declinatio duas habet nominatiui positiōes in. us. & in. u. sed in. us. masculinorū & fœminorū, in. u. neutrorū tantū: q̄ cū in singulari aptota sint: in plurali per hanc declinationē inflectuntur, vt hic sensus sensus, hęc manus manus, hoc cornu cornu, plurali cornua cornuum. Genitiuus in. us. tibi fiet, quod genitiuus hui9 declinationis in. us. terminatur: estq; nominatiuo similis in terminatione literarū, non tū in temporib9, vt suo loco dicemus. In. u. vero finita, vt diximus, nō declināt: nā quod Luca. in. vij. dixit cornus tibi cura sinistri lentule. & Celsus, lib. vi. ceruini cornus combusti. & paulo post: quia cornum habet. & Plinius multis in locis, non est ab eo quod cornu in nominatiuo, sed potius ab eo quod est hic cornus. us. Reperitur quoq; genitiuus huius declinationis in. uis. syllabis terminatus, vt apud Teren. in Heauton.

Præterquā pluri, quod comparat, additur illis.
Et quæ de capio componis, iungere debes.
Ablatiuus in. e si desinit, um. tibi mittit.
Sed p. iū, dabit as, mas, vas vadis, & caro, corq;.
Os, nix, nox, samnis, lis, dis, glis: adde quiritem.
Et quæ dantur in. s. nec crescunt in genitiuo.
Excipias tamen hæc iuuenis, panisq;, canisq;.
Quę monosyllaba sunt, qbus, s b. pueni t aut. p.
Et quibus. l. aut. n. aut. r. subit. s. subit aut. x,
Nomen in. es. tantū pluraliter & variatum.
Mittit. ium; sed &. um. penitus si consulis aures
Atq; boum dat bos, sed bobus pone datiuo.
Datq; datiuus. ibus. dat. atis. sed cū dat. a. rectus.

¶ De quarta nominis Declinatione.

QVarta dat. us. recto. dat & u. sed dic variari
Pluralitantum. Genitiuus in us. tibi fiet.

eius anuis opinor causa: quę erat mortua. Cato. anuis enim vt sanguis deterior, sic & lac. Varro. ñ. de re. rust. eius saluam esse fructuis veneno. pro anus & fructus. Et genitiuus ille est a quo exit datiuus in. ui. diuisas: vt statim dicemus. ¶ Sæpe dtūs. ui. Quod datiuus huius declinationis in. ui. syllabas termina tur, vt hic sensus sensus sensui. hæc manus manui. Exit tñ aliqñ in. u. vt Verg. iiñ. Geor. nãq; aliæ victu in uigilãt & fœdere pacto. & paulo post: qđ nec cõcubitu indulgẽt. pro victui, & cõcubitui dixit Seruius Verg. posuisse. Idem. j. æñ. flectit equos, cur ruq; volans dat lora secũdo. vbi Seruius his verbis scribit: pars antiqua volebat q; noiatiuus pluralis regat genitiuũ singularẽ: vt hæ musæ huius musæ. & datiuus singularis re gatur a gntõ singulari, ergo hi currus huius currus facit, & huic curru nam huius curruis huic currui hoc modo irregularia sunt. sed vsus obtinuit vt in gtõ currus frequenter, curruis raro: & in datiuo curru raro: currui frequenter dicamus. Gell. tñ. lib. iiij. hoc. af firmat. Mar. Varronẽ. &. P. nigidium viros illo sęculo omnũ doctissimos nõ aliter fuis se loquutos, atque etiã scripsisse: quam sena tuis: domuis. fluctuis in gntõ ab eo qđ est se natus, domus fluctus. ¶ Accusatiuo dabis. um. Quod accusatiuus huius declinationis in. um. desinit noiatiui. s. mutata in. m. vt hic sensus. um. hęc manus. um. ¶ Dabis. u. quoq; sexto. Quod ablt̃us huius declinatiõis finitur in. u. fitq; a ntõ ablata. s. vt hic sensus a sensu: hæc manus a manu. ¶ Rectus pluralis. Quod ntũs & actũs plurales quartæ declina tionis terminantur in. us. & sunt similes gntõ singulari, vt hic sensus, hi sensus sensus, hæc manus, hę ma nus. us. ¶ Dat genitiuus. uum. Quod gtũs pluralis in. uũ. terminatur, fitq; ab ablt̃o singulari addita. ũ. vt a sensu sensuum. a manu manuũ ¶ Sed. ibus. tu pone datiuo. Quod dtũs pluralis in. ibus, terminatur, fitque ab ablt̃o singulari. u. mutata in. ibus. vt a sensu sensibus, a manu manibus. Pauca tñ noia q̃ hic ex plicantur, exeunt in. ubus. ablatiui. u. retẽta, ea sunt ficus ficubus, sed in hac terminatiõe adhuc non legi, sed neque ficubus. sed tantũ ficis per secundã: sed idcirco posui, qđ video artis grãmaticæ scriptores fi cubus posuisse. Tribus tribubus. Sueto. in augusto: legauit populo Roñ. quadringẽties tribub9 quin quies tricies sestertiũ. Seneca in epistolis: quã putas esse iucundũ tribubus vocatis. Arcubus ab eo qđ est arcus ideo sic exire grãmatici dicunt, ne coincideret cũ arcib9 ab eo quod est arx arcis. Sed cur acubus ab eo quod est acus acus nõ fecit acibus? qñquidẽ a nulla alia nominati positiõe venire poterat: nimirũ quia totũ hoc vsu cõstat. Partus partubus, quẽadmodũ. Seruius. iiñ. Geor. exponẽs illud Verg. aut fœ tus nixibus ædunt: nixibus, p partubus exponit, & Hora. in epo. si vocata partubus lucina veris affuit. Portus portubus. Põpo. in ŋ. de cosmographia: mare caspiũ oẽ atrox sine portubus. Prisc. in perihegesi, auris difficilis nautis vel partubus apta. Lacus. Ouid. iŋ. fast. præmia de lacubus proxima multa tuis. Idem. xŋ. met. Quod forcipe curua cũ faber eduxit lacub9 demittit. Quercus quercub9, cũ omnes sic exire dicãt: nulli9 autoris mihi succurrit exẽplũ. Specus specubus: Verg. iŋ. Geor. ipsi inde fossis specu bus secura sub alta. Artus artubus. Seruius in illud Verg. iŋ. Geor. micat auribus & tremit artus. artus pro artubus exponit. Veru verubus. Idẽ. j. æñ. verubusq; tremẽtia figũt. Quęstus quęstubus. a. quæro quæris. nã a queror. eris. q̃stibus exire, nemo vnquã dubitauit. Verg. ix. ęñ. cælũ de hinc q̃stibus impler. Idẽ. iiŋ. Geor. integrat, & mœstis loca late q̃stib9 implet. Seneca in thyeste: fasq; omne ruptũ q̃stibus va nis agis. Flaccus. li. ŋ. argonau. cũ voce deos, tũ q̃stibus implet. Idẽ. li. j. questibus & magni numẽ maris excitat Helle. Idẽ in. vŋ. cõmotis q̃stib9 æstus. Et in eodẽ: hinc cælũ q̃stibus implẽt. Iusti. li. v. Perpetim nocte fortunã q̃stib9 iterãt. Ego nõ inficior, reperiri semel apũd Ciceronẽ de artificijs & q̃stib9. & iterũ apud Ouidiũ. iiŋ. fastorũ. multa professurũ quæstibus apta Venus. Seneca de vita beata: opes siue tanq; iniuria partas sine sordidis quęstibus, ab eo qđ est quæro quęris. Sed aut nostra, vel potius Laurentŋ differentia nihil est: aut credibilius est vnum aut alterum, quã centum locos fuisse deprauatos.

De quinta declinatione. Quinta dat. es. tantũ. Quod quinta nois declinatio vnã tantũ habet noiatiui terminationẽ in. es. semp fœminino rũ, præterquã in vno masculino hic dies, & eius cõpositũ hic meridies. ¶ Cuius genitiuus & datiuus semp exeũt in. ei. vt hęc progenies. niei. hęc materies. riei. hæc species. ei. Antiquiores tamẽ hũc genitiuũ tum in. e. tum in. es. tum in. ŋ. duplicem terminabant. Saluit. dubitauit acie pars. pro aciei. Verg. u. Geor. libra die somnique pares vbi fecerit horas. vbi Seruius dicit. hũc esse genitiuũ regularẽ: quia (vt paulo ante diximus) nominatiuus pluralis debet regere genitiuum singularẽ: vt cum illo sit parũ syllabarum. Gellius. lib. viŋ. noctium attica. multis testimonijs pro bat atque confirmat hunc genitiuum in. es. quoque & duplex. ŋ. aliquando exŋsse. Ennius. postremæ lõ ginqua dies cum fecerit ætas. pro diei. Cicer. pro sextio. equites daturos illius dies pœnas. Adducit quo que Gell. testes, qui dicebant se vidisse librum Verg. idiographum. i. propria illius manu scriptum: in quo legebatur libra dies somnique pares vbi fecerat horas. atque eiusdem Verg. manu fuisse scriptum in. i. æneid, munera lætitiamque dŋ non Dei: vt quidam legunt, neque die vt Ser. sed dŋ pro diei. Nam sic dies dŋa veteribus declinabatur, vt fames, ŋ. pernicies. iciŋ. species. eiŋ. progenies. nŋ. luxuries. ŋ. acies. aciŋ. Cato. pueri atque mulieres extrudebantur famŋ causa. pro famei: nam per quintam hoc nomẽ antiqui declinabant, cuius ablatiuus adhuc in vsu reperitur. Luci. rugosum (inquit) atque famŋ plenum. Sisen na Romanos ferendæ pernicŋ causa venisse, pro perniciei. Cicer. etiam pro sextio. Quorum nihil perni cŋ causa diuino consilio, sed vi ipsa & magnitudine rerum factum putamus. Paccuuius: pater suprę mæ nostrę progenŋ patris. pro progeniei. C. Mactius: an maneat specie simulachrũ in morte silentũ. Gra chus. ea luxurŋ causa aiunt isti tui. pro luxuriei. ¶ In datiuo quoq; eodẽ Gellio teste, q̃ purissime loqui ri sunt: non faciei vt nunc dicitur: sed facie dixerunt. Luci. & primum (inquit) facie honestas accidit. Idẽ qui te diligit: ætati facięq; tuæ se fautorem ostendit. Quin. lib. j. videtur excludere ex vsu etiã gtũm sin gularẽ huius nois progenies, quasi durũ: quid (inquit) refert nulla sint, an præduratã quid progenies

Sæpe datiuus ui sed &. u. non sæpe reponit.
Accusatiuo dabis. um. Dabis u. quoq; sexto.
Rectus pluralis fit in. us. Cui iungito quartum.
Dat genitiuus. uum Sed. ibus. tu pone datiuo.
Dant. ubus. hæc tantũ, ficus, tribus, arcus, acusq;.
Et partus, portus, lacus, & quercus, specus, artꝰ.
Cumq; veru quæstus, qđ quæro dat tibi nomen.

De quinta nominis Declinatione.

Quinta dat. es. tantũ rectis, Genitiuus in. ei,
Atq; datiuꝰ erit. Em. quartis. E. dato sextis.

genitiuo singulari,quid species plurali facit? quasi velit.progeniet.nũ posse dici. ¶Em.quartis.Quod accusatiuus singularis in.em.desinit.s.nominatiui mutata in.m. vt hic dies diem, hæc species speciem. ¶E.dato sextis.Quod ablatiuus in.e.terminatur:fitq; a nominatiuo ablata.s.vt hic dies a die, hæc species a specie. ¶Rectus pluralis fit in.es.Quod nominatiuus & accusatiuus plurales huius declinationis in.es.terminantur: suntq; similes nominatiuo singulari. vt hic dies.hi dies. ¶Erum.ebusq; dabis. Quod genitiuus pluralis in.erum. desinit. fitq; ab ablatiuo singulari assumpta.rum.vt a die dierũ. ¶Datiuus in.ebus.desinit,fitq; ab eodem ablatiuo addita.bus. vt a die diebus,a re rebus nam hæc duo nomina tantũ habent numerum pluralem integrum. deficiunt,vt paulo post cum de deficientibus in certis casibus agetur,cætera.

Rectus pluralis fit in es Cui iungito quartum.
Erum,Ebusq; dabis genitiuis atq; datiuis,

De nominibus anomalis. Cap.iij.

SVnt quædã nomina,quę dicũtur anomala,hoc est irregularia;aut quia mutant genus, aut declinationem, aut carent altero numero, aut deficiunt certis casibus in alterutro numero,

Masculina in Neutra.

Mænalus.i.męnela.orum. Ismarus.i ismara orum.
Gargarus i gargara orũ. Dindym9.i dindyma orũ
Pangæus.i.pengæa pangæorum.
Tænarus i.tęnara orum, Tartarus.i.tartara.orum.
Auernus.i.auerna.orum. Pileus.i pilea.orum.
Intybus.i.intyba.orum. Baltheus.i. balthea.orum.
Sibilus.i.sibila.orum. Supparus.i.suppara orum.
Locus.i.loca.orũ. vel loci. locus.i.ioca. orũ, vel ioci.
Cetus.i.Cete indeclinabile,Euẽtus.us.euenta.orũ.
Iussus.us,iussa.orũ. Permissus.us permissa.orum.

S nomina dicuntur anomala quando ex ueteri recto non formantur obliqui.

hæc uasa:aut quia vtrũq; mutatur:ut hic euẽtus.us.hæc euẽta.orũ.aut quia carẽt altero numero,vt acetum plurali & manes singulari,aut deficiũt casibus : vt tabi tabo. ¶Masculina in neutra.Sunt quædã noia in singulari masculina,in plurali vero neutra:qualia sunt quæ hic describũtur. Mænalus.i.mænala orum.Verg.in buc.mænalus argutũq; nemus pinosq; loquentes.Idem.i. Georg. Pan ouiũ custos: tua si tibi mænala curæ,mons est Arcadiæ. ¶Ismarus.i.ismara.orum.Idem in buc.nec tantum rhodope miratur & ismarus orphea.Idem.ij.Georg.iuuat ismara baccho conserere,atque olea ingentem vestire taburnum. ¶Gargarus.i.gargara.orum.gargarus autore Macro.v.satur. vrbs est in imis radicibus idæ syluæ posita.gargara autem sunt ipsa montis capita Vergi.i. Geor. ipsa suas mirantur gargara messes. Pangæus mons Thraciæ in singulari ponitur a Plinio.Ptholæmeo in plurali pangæa. orum.Vergil.iij. Georg.altaque pangæa.& Lucanus in.i.Video pangęa niuosis cana iugis. Dindymus.i. Ouid. iij.meta. dindymon & cibelen. teste Ptolæmeo mons est phrygiæ, quem etiam in plurali dindyma appellant. Vergil.x.æñ.alma parens idæa Deum:cui dindyma cordi.& Sillius libro.xvij.punicorum: gemino qui dindyma monte. ¶Pangæus.i.mons est Thraciæ.vnde pangæus.a.um. Lucanus in. vij. Pangæaq; saxa resultant.Pangæa.orũ.siue Pangæum.Idem est quod pangæus.i. Autor.Idem in primo, video pangæa niuosis canaiugis.Vergil.iij. Georgic. Altaque pangæa & Rhesi mauortia tellus. ¶Tænarus.i. mons est Laconiæ qui etiam in plurali tænara.orum.dicitur. Luca.in.ix. & apertam tænaron vmbris. Tartarus.i.tartara.orum.Vergil.vj.ęneid.tum tartarus ipse bis patet in præceps tantum.Idem in.v.nõme impia namque tartara habẽt. ¶Auernus.i.auerna.orum. Idem in.vj.inde vbi venere ad fauces graueolentis auerni,atque ibidem & auerna sonantia syluis.Pileus.i.pilea.orum.declinatur autem hic pileus in singulari teste Seruio.ij.æneid. qui dicit:tyara phrigius pileus est, quamquam Lauren.in Raudensem negat genere masculino reperiri,& apud Festum legimus albogalerus capitis pileum est, hinc igitur Persi. dixit.hæc mera libertas hanc nobis pilea donant. & Mart. totis pilea sarcinis redemi.Intybus.i.intyba.orum.Celsus.libro.ij.radicula intybus ocymum. Virgil.i.Georg.& amaris intyba fibris..Baltheus.i.balthea.orum.Vergil.xij.æñ.in fœlix humero cum apparuit alto baltheus.Iuue. quoties rumoribus vlciscuntur balthea.Sibilus.i.sibila.orum. Virgil.in buc.nam neque me tantum venientis sibilus austri. Idem.ij.æñ.sibila lambebant linguis vibrantibus ora. Seruius tamen in. buc.res (inquit) ipsa sibilus est:sibila vero participialiter accipitur pro sibilantia. Supparus.i.supara.orum.Luca. in.ij.supara nudatos cingunt angusta lacertos. ¶Cetus.i.cete indeclinabile. Auienus in ara.distantem Andromedam prolixo tramite mundi perterret cetus. Plinius.libro.ix.hoc genus solum:vt ea quæ cete appellant,animal parit.Vergil.immãnia cete. ¶Locus.i.loca.orum. Vergi.j.ęñ.loca fæta furentibus austris.Idem in eodem:deuenere locos vbi nunc ingentia cernis mœnia. ¶Iocus.i.ioca.orũ. Ouid. & cum Iunone remissos agitasse iocos. Salu.in iugur.ioca seriaque cũ humillimis agere. ¶Permissus.us. permissa.orum.vt in digestis titulo de acquirendo rerum.d.l.in laqueum.permissu(inquit)eius cuius fundus erat.Iussus.us.iussa.orum.a quo est etiam iniussus.us.vt Cice.in.vj.de repub. neq; iussu eius a quo ille est vobis datus.Euentus.us.euenta.euentorum.Ouid.quisquis ab euentu facta notanda putat. Non tamen dicimus in plurali permisibus,iusibus,euentibus.sed permissis.iussis.euentis,vt Valla ostendit.Vergil.in buco.accipe iussis carmina cepta tuis.Cice.in libro.de orato.ex aliorum factis, aut dictis & euentis.Idem ad Lucretium,fabulam rerum euentorumque meorum. Ad cuius similitudinẽ Ouid. dixit.ij.meta,successorumque Mineruæ indoluit,quod vtrumque reperitur,etiam quartæ.

¶Fœminina in neutra. Sunt præterea quædam nomina singulari fœminina & in plurali neutra, vt pascua.æ.pascua.orū.vt in psal.xxij.Hier.interprete.In loco pascuę,ibi me collocauit.Qui.iiij.meta.Axe sub hel perio sunt pascua solis equorum.Carbasus.asi.asa.orū.Vergi.viij. Glauco velabat amictu carbasus. Luca.in.iij.Fluxa coloratis astringūt carbasa gemmis.suppellex.ctilis.ctilia.ctilium, quod Diomedes inter plurali numero carentia numerat. & adhuc re vera non memini me legere. Pergamus pergami.æ. orum.sed quamquam hoc nomen inter heteroclita ponatur a grammaticis:re vera nō est. Est enim Pergamus ciuitas in Asia minori:quæ fuit Attali regia:& cuius miminit diuus Ioan.in Apocalip. Pergama vero Phrygiæ vrbs fuit regia Priami:de q̄ Verg. Namq; videbat vti bellātes pergama circū. Reperio tamen apud vnum Senecam in troa de pergamus pro pergama positum. ¶Neutra, in masculina. Q̄ sunt quędā noia in singulari neutra:& in numero multitudinis masculina, vt hoc porrum porri, porri.orū. Iuue.Quis tecum sectile porrū sutor.a quo etiam in plurali porra neutro genere reperitur.apud Vergil.in moreto. ait em̄:Et cicer & capiti nomen debentia porra.Codices tamen vergiliani, quos non dubitarem castigatiores esse, sic habēt: nic cicer,& capiti debētes noia porri. sic ediuerso apud Celsum porrus in singulari genere masculino legimus. Ait enim libro. iiij. porrus cum pullo gallinaceo coctus sit. Rastrum.i.rastri.orū. Verg.in bucol.non rastros patietur hum⁹, non vinea falcem. Cælum cæli.cæli cælorū. Cælum, quia vnum tātum est, numero multitudinis carere Cæsar in libro de Analo. ad Ciceronem scribit, referente Gell. lib.xviij. noc.atti. Varro. tamen in plurali vsus est in

Fœminina in Neutra.

Pascua.æ.pascua.orum. Carbasus i carbasa orum,
Supellex supellectilis, supellectilia supellectilium.
Pergamus pergami, pergama pergamorum,

Neutra in Masculina.

Porrum.i.porri.orum. Rastrum i.rastri.orum.
Cœlum cœli.cœli.orum Argos i argi orum.
Frenum freni:freni vel frena,orum. Capistrū.i capistri vel capistra,capistrorum.

Neutra in Fœminina.

Epulum.i. epulæ arum. Delicium ij.deliciæ.arū,
Balneum i.balneæ.arum. Cepe indeclinabile, cepæ.arum.

Variæ declinationis nomina,

Iugerum.i iugera iugerum Vas vasis,vasa vasorū Penus penoris,Penus penus.Specū.i, spēcus. us. Laurus lauri laurus laurus. Pinus.i. pinus.us. Quercus.i quercus.us Cornus.i cornus.us.

origine linguæ latinæ dicens. Cœli dicuntur loca supera & ea deorum.Lucre.quoque dixit,quis totidē vertit cælos.Argos.i.Argi.orum. Luca.vbi nobile quondam de super argos arāt.Verg.ij.ēn.si patrios vnquam remeassem victor ad argos. Frenum.i.freni.orum.Cicero de cla.ora.alteri se calcaria adhibere: alteri frenos.Verg.tamen.iij.Georgicorum,dixit,Frena pelectroniq; lapithæ giroscq; dedere. Eodem modo dicimus capistrum.i.capistri orum.& capistra capistrorum. filum fili. fili.orū.vel fila. orū.claustrū. i.claustri.orum.vel claustra.orum. ¶Neutra in fœminina. Quod reperiuntur quædā nomina in singulari neutra:in plurali vero fœminina,vt hoc epulum.i.epulæ.arum,quamquam autore Valla,epulum sit conuiuium numerosis ciuibus paratum. Gell. libro.x. solenni die Ioui epulum libaretur.& Iuue.vnde epulum possis centum dare pythagoreis.epulæ vero sunt etiam singulis non modo hominibus, sed & reliquis animantibus paratę. Vergil.iij.æneidos:Epulasque draconi quæ dabat. Delicium delicij.deliciæ deliciarum Catullus: passer delicium meæ puellæ: atque illum imitatum Martia.stellæ delicium mei columba. Vergil.in boco delicias domini,nec quid speraret habebat: Reperiuntur tamen etiam apud Plau.delicia in singulari,mea inquit voluptas,mea delicia. Balneum balnei,balneę balnearum.Gel. libro.ix.parum cito balneas sibi traditas esse:& parum lautas fuisse.dicuntur etiam balineæ, vt apud Plin.libro.xxxiij. stratas argento mulierum balineas. Reperitur etiam in plurali balnea ab ea quod est balneum.Iuuenalis:Et crudum pauonem in balnea portas. Cepe indeclinabile in singulari. Gell.libro.xix.cepe (inquit) reuiresci: & congerminat decedenti luna. Iuuena:porrum & cepe nefas violare & frangere morsu:declinatur etiam cepa cepæ. Vergil. in moreto: cepa rubens,sectique famen domat area porri. ¶Variæ declinationis nomina. Reperitur etiam varietas in declinatione: quoniam quædam nomina reperiuntur alterius declinationis in singulari.alterius in plurali. Præterea quædam reperiuntur per duas atque etiam plures declinationes inflexa, & ponit aliqua: cum alia multo plura reperiantur. Dicit igitur in primis: quod iugerum in singulari secundæ est declinationis. Varro. in.i. de re. rusti.iugerum dictum quod quadratos duos actus habeat. Idem de origine linguæ latinæ: iugerum dictum iunctis duobus actibus quadratis.& Colu.duos actus iugerum efficiunt.Et ibidem.actus duplicatus facit iugerum. In plurali vero est tertiæ.Martia.& casa iugeribus non onerosa suis.& illud Iureconsulti: ex mille iugeribus qui vnum iugerum pro indiuiso solidum habet. Reperimus tamen in singulari etiam tertiæ apud Proper. vt multo innumeram iugere pascat ouem. Econtrario vas vasis in singulari tertiæ est declinationis, in plurali secundæ, quamquam etiam in singulari apud antiquiores reperitur secundæ. Cato apud Gell.xij.noc.atti. neque vasum neque vestimentum vllum est in manu precioſum. Penus penoris, vel penus penus. spēcum spēci, vel spēcus spēcus. De generis atq; declinationis varietate in his duobus nominibus (cum de genere nominum terminatorum in.us.differebamus) abūde dictum est. Laurus.i. hæc nomina quæ sequuntur & secundæ & quartæ declinationis reperiuntur in vtroque numero: sed qui iam sunt casus in alterutro frequentiores. Vergil. in bucoli. Et vos o lauri carpam & te proxima myrthe, & ibidem. fragilis incende & bitumine laurus. Pinus.i. vel pinus.us. Vergil.in buco. mænalus argutumque nemus,pinosque loquentes. Idem. in.x. altos ad syderapinus. Quercus querci, vel quercus.us. Cicero in chronographia. ibi quercorum rami ad terrā iacent. Verg. viij.æneidos, arma sub aduersa posuit radiantia quercu. Cornus corni, vel cornus cornus. Serenus, vel corno ex arbore fertum. Papi.vij.thebai. Cornu depressus achiua.

¶Ficus.i.vel ficꝰ,de hoc multa in gñe dixim⁹.Lacus.i.vel lacꝰ.Seneca.iñ.natura. quæſtionũ:cõtinuatis aquis in facie laci,ac turbidi maris.Colus.i.vel colꝰ.Verg.viñ.æñ.Qui tolerare colo vita tenui q̃ minerua.Papiñ.vi.thebaid.extra iam colu fila datur ordo.domus.i. vel domus,de varietate declinationis & quos ex vtraq; caſus habet.lib. diximus.Neq; ab re fuerit hoc loco dicere qđ Sueto.tranquillꝰ animad uertit in epl'is Auguſti Cæſaris:ſemp in genitiuo ſingulari domos & nunquã domus ſcriptũ:quod eſt cõſentaneum epitaphio antiquitatum multarũ pleno:quod anno ſuperiori Romæ cruderatũ eſt:cuius etiam mihi copiam fecit amicus harũ rerũ curioſus indagator. ſcriptio autẽ fuit hmõi.

C. MAN. C. MAN. F. INFERNO PLOTONI TRICORPORI OXORI CARISSIMAE PROSERPINAE TRICIPITIQVE CERBERO MVNVS MECVM FERENS DAMNATAM DEDO ANIMAM q̃ q̃AM, QVAE HOC ME CONDO MONIMENTO. NE OBRVTIS DOMOS LAPSV FILIIS SEX. QVOS P.SCIPIO PATRIIS CAMERTIBVS A SALE EX LYBIA INCOLVMES RESTITVERAT INDE SOLATA ORBITATE SVPERSIM MISERA. q̃IXI. ANN. LVI. M. I. D.V. HORAS SCIT NEMO. q̃ALE q̃ITA.

Ficus.i,ficus.us.Colus.i colus.us.Domus i domus, us.Acus.i.acus.Arcus arci,arcus arcus.Faſti faſtorum.taſtus faſtuum.

Maſculina plurali carentia.

Sanguis ſanguinis.	Arena.æ. Bilis bilis.
Limus limi.Fumꝰ fumi.	Cholera.ræ, Culpa.æ.
Fimꝰ fimi.Muſcꝰ muſci,	Caries cariei
Mundus mundi.	Diligentia diligentiæ.
Pontus ponti.	Dementia dementiæ.
Nemo neminis,Sol ſolis	Dies diei pro tempore,
Veſp eris,Carcer.eris.	Eloquentia eloquentiæ.
Fœminina pſali carẽtia.	Fames famis, Fides ſidei. Fuga fugæ, Fama famæ.
Auaritia auaritiæ.	Gaza gazę.Humꝰ humi
Amentia amentię.	Infamia infamiæ.

Quod eſt. Caia Mãlia. Caĩ Manlĩ filia inferno Plotoni tricorpori,Oxori chariſsimæ Proſerpinæ tricipitiq; cerbero munus mecum ferens damnatam dedo animam viuam:quæ hoc me condo monimẽto: ne obrutis domos lapſu filꝰ ſex : quos.P.ſcipio.patrꝰ camertibus a Sale ex libya incolumes reſtituerat:indeſolata orbitate ſuperſim miſera, vixi annos quinquaginta ſex,menſem vnũ. dies quinq;, horas ſcit nemo,vale vita. Acus.i.vel acus.Mart,& ſatius tenuẽ ducere credis acos. Iuue.emerita q̃ ceſſat acu. Arcus.i.vel arcus.Cice.in.iñ.de natu.deorũ: Cur arci ſpecies in deorum numero præponatur. Enni⁹ apud Priſci,arcus vbi aſpiciunt mortalibus quę perhibentur. Faſti.orum.faſtus.um.vtrumq; in plurali tantũ pro libro in quo continentur annales, arq; faſti & profeſti dies,vnde Ouid opus illud ſuũ faſtorum inſcripſit.Luca.in.x.per quartã protulit dicẽs:nec meus Eudoxi vincetur faſtibus annus. quod ex errore ſcripſiſſe Luca.teſtatur Ser.in.iñ.lib.æñ.Vergilianæ.Cæterũ ipſe fallitur:cum Hora quoq; in.iñ. car.dixerit:q̃ memores genꝰ omne faſtus. Varro præterea in Ephemeridæ. Cauſa Iulĩ Cęſaris qui faſtꝰ porrexit:mẽſis Iulius appellatus eſt.faſtus in ſingulari ſuperbiã & arrogantiã ſignificat. ¶De plurali carẽtibus & primo de maſculinis. Sãguis.inis.cuius pluralis eſt abuſus frequẽter in ſacris literis,vt in pſal.Libera me de ſanguinibus.& alio loco:virũ ſanguinũ & doloſum abominabitur dñs.Limus.i.fumus.i.quo in numero multitudinis vſus eſt in cõmẽ.Cæſar proſignis illis,quę inter hoſtes p diẽ fumis ſolẽt fieri:quẽadmodũ per noctẽ ignibus.Mar.quoq; in alia ſignificatiõe dixit: vendere nec vanos circũ palatia fumus.Fimus.i.mũdus.i.qa cũ nõ ſit niſi vnus mũdus:merito carẽt numero plurali:ſicut ſupra de cælo diximus:ſed figurate dixit Pli.in.ŋ.natu.hiſto.alios innumerabiles tradidiſſe mũdos. Põtus.i. nemo.inis.Sol.is.Veſper.is.qđ de cælo & mũdo diximus:idẽ de Sole & luna & veſpere & phoſphoro et reliquis ſtellarũ planetarũq; noĩbus dicẽdũ eſt:qđ quia ſingulares ſunt, numero multitudinis carẽt, ſed figurate pñt habere. Verg.i.æñ.quid tñ oceano ꝑperẽt ſe tingere ſoles hiberni. & qđ legim⁹ tris ſoles Romæ ſimul ortos paulatim in eũdẽ coiſſe orbẽ,& Pli.li.iñ.totidẽ tñ ſoles:totidẽq; lunas, & Claudia.in eutropiũ,binaſq; polo cõcurrere lunas: & geminos ſoles mirari deſinat orbis. Addit quoq; ſuperioribꝰ Phocas,genius.ŋ.cũ Pli.li.ŋ.dixerit:totidẽ faciat iunones genioſq; adoptãdo ſibi. Aliq addũt veſpere, is. & heſperus heſperi,q̃ ꝑ ſtella ſiue diei parte carẽt plurali,nã veſperi veſperorũ:qđ iſti dicũt, qua ratione poſſet dici,ego nõ video,ſed neq; veſpere veſperarũ:cũ potiꝰ dicere debeam⁹ illos pſalmos veſpertinos: quia veſperi canũtur,has horas veſpertinas,quia eo tpe agitur aut agi debeat res diuina,quo veſper ꝑpter ſolis occaſum incipit apparere. Nam multa hmõi quia in cõpẽdiũ ſcripta ſunt,perperã leguntur:vt qđ in re diuina canitur:dũ ppl's aut ſacerdos in perſona ppli corpus Chriſti Ieſu deguſtat:qđ cõicare a noſtris dicit:& ꝑ eo qđ imperiti legũt poſt cõicãdã:debet legi poſt cõionẽ,hoc eſt oratio illa quã ſacerdos in pſona ppli atq; ſua recitat,eodẽ mõ dicũt preſa,ꝑ eo qđ eſſe debet pſa,nã diſtinguit a verſu,& capitula ꝑ capitulũ,& alia cõplura de quibꝰ alias.Carcer.eris.ꝑ loco vbi detinẽtur in cõpedibꝰ noxiĩ: numero multitudinis caret,nã carceres in plurali,vt paulo poſt dicemus,aliud ſignificat. ¶Fœminina plurali ca.Phocas et Diome.pauca huius ordinis noia ponũt,q̃ aliq multo plura.reperiũtur plerũq; in numero multorũ,vt vita pro anima.Verg.v.æñ.Tenues ſine corpore vitas.& ꝑ viuẽdi mõ Laert. ſcripſit vitas philoſophorum.Hiero.vitas patrũ.Glorias quoq; in plurali dixit Gell'.lib. .has(inquit) ille glorias eum iactaret.Plau.in trinũmo. Haſcine in me propter res maledicas famas ferũt. Et eodem modo.de reliquis,quæ ſequuntur:quæ etſi raro inueniãtur in numero multitudinis:aliquãdo tamẽ autores illis vſi ſunt,vt Luca.lib.vñ.Eoaſq; premunt tentoria gazas.& Sene.in Hercule furenti.gazis inhians:& eſt cõgeritopauper in auro.Arenas quoq; etſi Cæſar in libr.de analogia ad Cicero.dicat vitioſe dici in numero multitudinis.Lucanus tamen lib.x. dixit : & diras calcauit Cæſar arenas. Mortes quoque in plurali dixit Opius ſiue Hirtius in cõmentario Hiſpanienſi: mortibus inquit mortes exaggerabant. Lucanus in.vñ.morteſq; ſuorũ permiſcere meis.Idẽ quoque in eodẽ.Inde cadũt mortes.Apul.viñ.Meta.ad extremas con-

mas cõfecerant mortes. Auguſt.li.iĳ.de ciuitate:ne minus haberet mortiũ Roma,quæ vicerat. & iterũ infra.Seneca.j.natural.queſt.Ergo tu in tantis erroribus es: vt exiſtimes deos mortium ſigna præmittere? Pax etiam,& ſi Diomedes & Phocas ſcribant plurali carere, Hora.tamen.j. epiſto. dixit:bellaque & paces longum diffundit in æuum.& Plautus in perſa etiã paces dixit. Sic & philoſophi dicunt tres eſſe labes rerum publicarum:cum grammatici dicant,labem carere numero plurali. ¶ Neutra plurali carentia. Diomedes tantũ ponit hæc pauca inter ea,quæ numerum pluralem nõ habent. Vir? viri.pus.ris.barathrum barathri. allium alĳ.crocum.i.ingenium ingenĳ, halec halecis, iuſticium. ſinapi: ſed allium & ingenium in frequenti vſu habent pluralem. Crocum & ſinapi ad res,quę menſurantur, pertinẽt. Halec pro ſalſamento caret plurali ſicut & garum.Halex quoq; pro eo quod halec etiam plurali caret,nam pro piſce numerum multitudinis habet. Phocas addit cœnum.i.fœnũ. i.lutum.i.viſcum.i.ęuum.i.vulgus.i.pelag?. i.penus.oris.ſiue penus.i.vel penus.us. Solũ quoque ſoli plerique his annumerant. cum Verg.j.Georg.dixerit: ne ſaturare fimo pingui pudeat ſola.Sic Apule.in.iĳ.metamor:in aſini(inquit) faciẽ fœna rodebamus. ¶ Plurali præterea carẽt nomina propria Deorũ. vt Iupiter.Mars.Vulcan?. Hominũ vt Priamus,Hector. Achilles. Mõtiũ, vt Apenin?, pyreneus,Syluarũ,vt Ida, Hercinia, Fluuiorum,vt Anas, tagus, Inſularũ: vt Sardinia, Sicilia,Vrbium vt Corduba,Hiſpalis, cæterarũq; rerum,vt Canum, Equorum, Boum Caprarum.vt apud Ouid.lelaps.apud Vergiĺ.rhebus.Inueniuntur tamen quædã propria ex his pluraliter declinata & tunc carẽt numero ſingulari. vt gades.ium.baleares.iũ athenæ.arum. celenæ.arum. cythera. orum. Aliquãdo etiam ſub diuerſis generibus inueniuntur declinata in vtroque numero,vt ſupra diximus mænalus.i.mænala. orum. tænarus.ari.tænara.orum. Aliquando etiã ſub eodem genere.vt mycene.es.mycenæ.arum. Vergiĺ.v.æñ. Argolico ve mari deprehẽſus & vrbe mycene. Idem.in.iĳ.& nunc quod patrias vento petiere mycenas.Sed cum dicimus Scipiones,Fabios, Metellos,Camillos, Curios,Scauros, iam deſinunt eſſe propria, & incipiũt eſſe appellatiua.nam cum ſit nomen proprium,quod de vno dicitur:appellatiuum,quod de pluribus:cum dico ſcipiones intelligo plures ex ea familia: vt Cneium. & Publium ſcipiones. Ergo Scipio tunc appellatiuum eſt, cum de omnibus illis dicatur. ſic Iuue dixit:qui curios ſimulant.& fictos contemnunt ſcauros, & Luca. ad ſyllas marioſque redis. ¶ Nomina elementorum carent etiam numero multitudinis. vt aer aeris. ignis ignis. dicimus tñ in plurali ignes. ium. pro particulis ipſius elementi. vt apud Vergiĺ.crebris micat ignibus æther.& alio loco:aut ignibus ægra dedere. Et nomina metallorum. vt aurum.argentum.plumbum. neque enim dicimus in plurali aura.argenta.plumba. Dicimus tamen æra in tribus caſſibus pro rebus ex illa materia fabricatis,vt paulo poſt dicturi ſumus. Et nomina ſignificantia res aridas & liquidas:quæ in pondus & menſuram referuntur.vt triticum.cicer.piper.crocum. Neq;.n.dicimus tritica.cicera pipera.croca. Dicimus tamen ordea,vt Vergiĺ.in buc.grandia ſæpe quibus mandauimus ordea ſulcis.pro granis ordei. ſic etiam dicimus fabas.lupinos & piſa pro granis illorum leguminum. & Iuue. ſpirantesque crocos, & in vrna perpetuum ver.pro flores. Vinum quoque & muſtum.ſapa.defrutum. paſſum.lac.ſerum. amomũ & alia huiuſmodi liquida numero plurali carent plerumq; ¶ Dicimus tamen in plurali. vina.muſta. defruta.mella.balſama.cinnama.cum partes aut genera illarum rerum ſignificamus. Vergiĺ. in buco. vina noua fundam calatis aruiſia nectar. Idem.iĳ.Georg. Aut igni pinguia multo defruta. Idem.j.eneidos redolentque thymo fragrantia mella. Iuuena. ſpirãs opobalſama collo,quæ tibi.& Mart.cinnama quod redolent. Hæc Ser.in.ij. Geor. dicit in plurali tantum habere tres caſus. nam Ouid. nimis licenter in plurali muſtis dixit ab eo quod eſt muſtum. Itaque in huiuſmodi nominibus multominus ſignificat plu-

Inſanta inſanię.
Iuuenta iuuenæ.
Indoles indolis.
Lues luis.
Labes labis.
Mors mortis.
Negligentia.æ.
Parſimonia.æ.
Pax pacis. Proles.plis.
Paupertas paupertatis.
Pix picis.
Pernicies perniciei.
Rabies rabiei.
Senecta ſenectæ.
Stultitia ſtultitiæ.
Salus ſalutis.
Strues ſtruis.
Tuſſis tuſſis.
Tabes tabis.

¶ Neutra plurali carẽtia.
Ador indeclina.
Aeuum æui.
Barathrum barathri.
Cænum cæni.
Fœnum fœni.
Fas & nephas indeclinabilia.
Halec halecis.
Iuſtitium iuſtitĳ.
Inſtar inſtaris.
Lœthum lœthi.
Luthum luthi.
Neceſſum & neceſſe.
Nihil.nihilum, nil.
Pelagus pelagi Pus puris.
Salum ſali. Senium ſenĳ.
Soliũ ſolĳ. Vulgus vulgi.
Viſcum viſci. Ver veris.

Plurali præterea numero carent propria nomina deorum,hominum,montium,ſyluarum,fluuiorum,inſularum,vrbium,cęterarumq; rerum, niſi quæ pluraliter declinantur. Dicimus tamẽ ſcipiones,fabios, metellos & eiuſmodi propria virorum nomina in numero plurali: ſed tunc appellatiua potius,quam propria dicenda ſunt.

Carent quoq; numero multitudinis nomina elementorum vt aer, ignis, aqua,terra, æther. Et nomina metallorum vt aurum,argentum, plũbum, ſtannum, orichalcum. Et nomina ſignificantia res liquidas & aridas,quæ in pondus & menſuram referuntur,vt triticum, tipha, cicer, panicum,acetum,ſapa,defrutum, paſſum. Quę tamen nonnunquã pluraliter efferuntur:maxime cum illarum rerum genera ſignificare vo-

talis numerus,quam ſingularis:nam cum dixi terram, totum elementum intelligo: cum vero terras,particulas quaſdam aut terræ genera. Vergil.ij.Georg. Difficiles primum terræ coleſq; malig. multo ergo minus dixiſti,cum dicis habeo duas aut tres terras:quam cum dicis habeo terram.Eodem quoque modo aera dicimus.vt Martia.aera ſed a cuneis vlteriora petis.Cato quoq; vt(inquit) Feſtus scribẽs dixit.

¶ De maſculinis ſingulari carentibus.primo ponit maſculina. vt plurali nominatiuo antes antium pro vitium ordine. Vergil.ij.Georgi. Iam canit extremos effœtus vinitor antes. Artus artuum,nam quod Vergil.iij.Georgico.dixit micat auribus & tremit artus. artus accuſatiuus pluralis eſt figurate iunctus cum verbo tremit. vnde Seruius exponit artus pro artubus.Cancelli cancellorũ, pro lignis trãſuerſis feneſtrarum vel ſeptorum. Cicero. v. in Verren.circundati cancelli videtur in ſua prouincia.Cani canorum, pro capillis canis. nam de vno capillo cano recte diceretur, hic capillus canus eſt. Carceres carcerum pro regulis equorum. Vergil.primo Georgico. vt cum carceribus ſeſe effudere quadrigæ. Idem tamen.v.æneidos in ſingulari carcere pro carceribus poſuit dicens: ruuntq; effuſi carcere currus. quod & Seruius adnotauit dicens:carcerem vſurpauit,nam carcer in ſingulari eſt cuſtodia noxiorũ.carceres in plurali oſtia quibus equi arcentur. Caſſes caſſium.Ouidius de arte: decidit in caſſes præda petita meos.Seneca tamen in agamemnone in ſingulari poſuit dicens. At ille vt altis hiſpidus ſyluis aper cum caſſe vinctus.Codicilli codicillorum.Pro teſtamento illo ſecũdario:nam pro paruo codice vel libro ſingulariter dici poteſt codicillus. vnde Cato. de re ruſt.in tabulato(inquit) condito codicillos oleaginos. Cælites cælitum. Et ſi cõmune duorum generum eſſe poteſt: ab autoribus tamen inter maſculina ſingulari carentia ponitur. Faſti faſtorum, vel faſtus faſtuum ſecundæ & quartæ declinationis pro eo quod eſt liber annalium,vt paulo ante diximus,ſingularem numerum non habet. Fori fororum. Pro parte illa nauis per quam a prora in puppim diſcurritur. Vergil.vj.æneidos: deturbat laxatque foros. Ennius tũ ſingulari vſus eſt dicens:multa foro ponẽs,ageaque longa repleẽ. Furfures furfurũ. Pro puſtulis,qui ex capite reſoluunt:nã pro farinæ purgamẽto ſingulari numero dixit Serenus: additur excuſſus niuea ſimilaginе furfur. Inferi inferorum. Pro dijs infernis. Liuius Androni. in odyſſea in ſingulari dixit: inferus aut ſuperus tibi ferat Deus funera vlyſſes. Loculi loculorum. pro nummorum receptaculo. vnde Martialis in diſti. cuius tema eſt loculi.locellus in ſingulari protulit dicens : ipſe locellus erit. Liberi liberorum. Pro filijs & nepotibus poſteriſque vſque adeo ſingularem numerum reformidat: vt de vno tantum liberos dicamus in plurali.Lemures lemurum.Pro phantaſmatis nocturnis.Horatius in epiſto.nocturnos lemures incendia magas. Manes manium. Pro dijs manibus,quamquam Apuleius in libro de Deo Socratis ſingulariter protulit lemurem & manem: Hunc (inquit) vetere latina lingua inuento lemurem dictitatum.& paulopoſt:vtrum lar ſit an larua nomine Deum manem vocant. Maiores maiorum. pro ijs qui nos præceſſerunt: ſicut Minores pro illis qui nos ſequuntur. vtrumque numero ſingulari caret: quia de pluribus ſemper illo modo loquimur. Natales natalium,pro generis nobilitate,vt putauit Diomedes:vel potius vt Valla pro conditione naſcendi: nam in ſingulari diem natalitium ſignificat. Optimates optimatum, dicuntur principes ciuitatis, ſi boni ſunt ciues in republica. Penates penatium, pro dijs priuatis cuiuſque domus aut ciuitatis aut gentis. Poſteri poſterorum, pro nepotibus, & ijs qui nos ſequentur. alias poſterus poſtera poſterum, integrum eſt pro re ſequenti. Primores primorum, pro principibus ciuitatis. Horatius primores populi diripuit populumque tributum. Sillius tamen libro vndecimo punicorum ſingulariter dixit:exciſſum primori in parte Saguntum. Proceres procerum, pro principibus ciuitatis. Iuuenalis tamen in ſingulari dixit: agnoſco procerem,ſalue Getulice. Pugillares pugillarium, pro tabellis ſcriptorijs:quæ quia plures ſunt merito pluraliter declinantur: alioqui hic hæc pugillaris declinatur,pro re quę pugillo continetur.aut pugilli magnitudinem æquat. Quirites quiritum, pro Romanis a quirino,hoc eſt, Romulo dicti. a poetis tamen in ſingulari dicitur in obliquis maxime. vt apud Horatium prima epiſtola: & amici dona quiritis. & apud Perſium. heu ſteriles veri, quibus vna quiritem vertigo facit. Sales ſalium, pro facetijs. Lucanus in ſecundo. non ſoliti luſere ſales. & Iuuenalis: & ſalibus vehemens intra pomeria natis. in hac quoque ſignificatione dixit Terentius in eunucho: qui habet ſalẽ quod in te eſt. Superi ſuperorum, pro dijs ſuperis:ſicut dicimus inferi inferorum, pro inferis dijs.alioqui ſuperus ſupera ſuperum declinatur. Vepres veprium, autores in numero plurali tantum reperiri dixerunt. Ouidius tamen ſingulari vſus eſt ablatiuo, & quod plus eſt, Columel. libro duodecimo dixit:manifeſtum eſt hunc veprem interiri non poſſe.

lumus:vt cum dixi vinum ſimpliciter,omne vinum ſignificaui; cum vero dixi vina in plurali,multas vini diuerſitates puta Falernũ, Albanum, Fundanum ſignaui.

¶ Maſculina ſingulari carentia.	Liberi liberorum,
	Lemures lemurum.
Antes antium.	Manes manium,
Artus artuum.	Maiores maiorum.
Cancelli cancellorum.	Minores minorum.
Cani canorum.	Natales natalium.
Carceres carcerum.	Optimates optimatum.
Caſſes caſſium.	Penates penatium.
Codicilli codicillorum.	Poſteri poſterorum.
Cælites cælitum.	Primores primorum.
Faſti faſtorum, vel faſtus faſtuum.	Proceres procerum.
	Pugillares pugillarium.
Fori fororum.	Quirites quiritum.
Furfures furfurum	Sales ſalium.
Inferi inferorum.	Superi ſuperorum.
Loculi loculorum.	Vepres veprium.

¶Fœminina ſigulari numero carentia. argutiæ. arũ. Phocas in hoc ordine poſuit. Apul. tñ in. ſ. meta. argutia, inquit, nilotici calami in ſcriptã. & ab eo diminutiuũ fecit. Gel. argutiola quippe hęc (inqt) friuola & inanis eſt. Antiæ. arũ. Apule. in. ſ. met. crines, inquit, Appollinis præmulſis antęs. Aedes. iũ. pro priuata domo, nũ in ſingulari templũ ſignificat. vñ ſemper additur cuius Deieſt, aut cõſecratio: vt ædes caſtoris ædes ſacra. Antẽnæ. arũ, quãquã Hiero. in epła ad Heliodorũ dixit: & antẽna crucis figatur in fronte.

¶Fœmin. ſing, carẽtia.
Argutiæ, argutiarum.
Antiæ, antiarum.
Antẽnæ antennarum.
Aedes, diũ. Bigę. arũ.
Calendæ, calendarum.
Cerimoniæ. arum.
Copię. arũ. Cunę. arum.
Diuitię, diuſtiarum.
Dirę. arũ. Excubię. arũ.
Exuuię, exuuiarum.
Exequię, exequſarum.
Ferię. arũ. Facetię. arum.
Fortunę, fortunarum.
Genæ. genarum.
Gingiuę. gingiuarum,
Inferiæ inferiarum.
Inimicitiæ inimicitiarũ.
Illecebræ. illecebrarum.
Inducię, induciarum.
Inſidiæ, arũ. Idusiduum.
Lactes, ium. Letebrę. arũ.
Literę, arum. Minę. arũ.
Manubię, manubiarum.
Nares, nariũ. Nenię. arũ.
Nonę. arũ. Nugę. arum.
Nundinę, nundinarum.
Nuptię. nuptiarum.
Opes, opum. Paleę. arũ.
Plagę. plagarum.
Preſtigię, preſtigiarum.
Primitię, primitiarum.

Bigæ. arũ, quadrigæ. arũ. addit etiã Phocas trigæ. arũ. Plí. tñ. lib. xxxv. biga dixit in ſingulari: Euclides, inquit, pinxit bigã Regis cũ victoria. & Papi. xn. the. tenuauerat aera biga. Quadrigas quoq; & ſi Cæſar in li. de analo. ad Ciceronẽ, referẽte Gellio, dicat ſemper numero pluratiuo dicẽdas eſſe, Plí. tñ li. xxxiiñ. quadriga, inquit, regitur ab alcibiade. Et in eodẽ diminutiuũ protulit dicẽs: lęua tribus digitis quadrigulã tenuit. & in li. digeſt. de legatis tertio. l. peculiũ: quadrigæ legatum equo poſtea mortuo. Gel. li. xxvin. quod vnũ rariſſimũ videbatur: inuenimus quadrigã numero ſingulari dictã in. lib. ſatyrarũ Varronis, qui inſcriptus eſt Demetri9. Copiæ. arũ. p exercitu teſte Vallã nũero ſingulari caret: nã qđ Virg. dixit in. n. æñ. reſpicio, & quæ ſit me circũ copia luſtro. ibi etiã Seruí. notat quaſi autoritate ſua fretus de exercitu copiã in ſingulari dixit, cum copias de exercitu nũero plurali dicam9: vt Saluſt. memorare poſſum quibus in locis maximas hoſtiũ copias pp̃us Rom. parua manu fudérit. ſed Verg. excuſare poteſt metri neceſſitas, quoniã copiæ. arũ. in plurali carmẽ heroicũ nõ recipit. Cunæ. arum. Phocas & Diome. in hoc ordine poſuerunt. ¶Cerimoniæ. arum. Diome. etiã poſuit. Cicero tñ in. n. de legibus: magnã inquit religionem cerimoniamq; declarat. quãquã Frõto apud Gel. li. xvin. dicat ſcriptores veteres nunquã cerimoniam ſingulari numero appellaſſe. Diuitiæ. arum. delitiæ. arum. a Phoca & Diome. inter ſuperiora numerantur. ſed. quẽadmodũ ſupra dixímus, delitiæ & delitia & delitiũ in ſingulari habuit. Diræ. arum. Furiæ. arũ. & Eumenides ſemper in numero plurali reperiũtur, quia triplices ſunt quemadmodũ & gratiæ: niſi de vna illarum loquaris. Verg. in. iiñ. æñ. vltrice ſcq; ſedẽt in limine diræ. & ibidẽ: heu ferñs incẽſa feror. atq; etiã ibidẽ. Eumenidũ veluti demẽs videt agmina pẽtheus. Excubiæ. arum. exuuiæ. arũ exequiæ. arum. a Phoca & Diome. & Frõtone in hoc numero ponunt. verg. in. iiñ. æñ. excubias diuũ æternas. & in eodẽ: dulces exuuię dum facta deuſq; ſinebãt. & in. vn. at pius exequñs Aeneas rite ſolutis. Ambro. in Euang. Luc. ecap. xn. non enim ſolicitã duas curæ numerantis intẽdit excubiam. in ſingulari dicit. Feriæ. arum. a Phoca & Diome. & Gellio nunquã niſi in pluratiuo numero efferri dicuntur. noſtri tamen aliter accípiunt. cum dicunt, feria ſecunda: feria tertia, & feria quarta. Facetiæ. arum. Phocas inter hæc numerat. Diom. fores. ium. Hora tñ in. i. ſer. dixit: excluſus fore cum Longarenus foret intus. Fortunæ. arum. pro diuitñs ac fortuna proſpera. vt apud Teren. in Andria. laudare oẽs fortunas meas. in ſingulari media eſt, & ad bonã & ad malam. Genæ. arum. Phocas inter hæc poſuit. Diomedes vero Gingiuæ. arum. poſſis tamen ſi opus fuerit dicere hic habet genam dextram eminentiorẽ ſiniſtra. & Iuue. dixit: frangẽdus miſero gingiua panis inermi. atque eius diminutiuo Apuleius pro magia eſt vſus: cõplanatorem (inquit) tumidę gingiuulæ. Quod vero Cęſar in libris de analogia, atq; Diomedes & Phocas dicũt inimicitias in plurali tantum: declinari ego nõ video, cur nõ eadẽ rõne dicam9 inimicitiã, qua inſcitiam, impotentiã, iniuriã. vt Cice. tuſc. iiñ. dixit: inimicitia eſt ira vlciſcendi tẽpus obſeruans. atq; ibidẽ ſæpe ſingulari vtitur numero. Illecebræ. arum. ab omnibus grãmaticis fere ponũtur in hoc ordine. Cicer. tñ in. i. de legibus dixit: quæ & ſi eſt illecebra turpitudinis. & Gel. li. n. cum audiendi quadã illecebra induxit. Plau. in aſinaria: illecebra exñt tandẽ. Inducię. arum. inſidiæ arum. Idus, iduum quẽadmodum & Calendæ. arum. & nonæ. arum, ſemper pluratiua reperiuntur. Latebræ. arum. Phocas ſuperioribus annumerat. Cicero tamen in epiſtola ad Appium me in tabellæ quidem latebra abſconditam maleuolẽtiã. & Gel. lib. x. dixit: impunitatẽ ex ea latebra ſperarent. Lactes. ium. pro inteſtinis hominum atq; ouiũ per quas labitur cibus. vt ſupra ex Plinñ verbis annotatum eſt, cum de hoc nomine lac diſſerebamus. Literæ. arum. pro epiſtola, vt dicit Diomedes, numero tantum plurali vtimur: excuſantur tamen poetæ carminis neceſſitate. vt Ouid. in epiſtola briſeidis: quam legis a rapra briſeide litera venit. vnde fit, vt quia heroicum atque elegum carmen, literæ. arum. in plurali non recipit: frequentius vtamur eius diminutiuo literulæ. arum. Minæ. arum. manubiæ. arum. ſemper pluratiuo reperiuntur. quemadmodum. & nundinæ nundinarum, & nugæ nugarum, & nuptiæ nuptiarum. Nam nęniæ. arum. & nares narium. etiam in ſingulari declinantur aliquando. Hora. in epiſtola: an puerorum nęnia, quæ regnum recte faciẽtibus offert. & in odis: dicetur merita nox quoq; nęnia. Ouidius. v. meta. acta retro naris, medioq; eſt fixa palato. Opes opum. pro diuitñs. nam in ſingulari opis. opem. ab ope, vt infra dicetur, auxilium ſignificat. Paleæ palearum, quod & ſi a grammaticis inter nomina pluratiua ponitur, Vergilius tamen in ſingulari eo vtitur in primo Georg. pinguis paleæ teritur area culmos, ait. vbi Seruius notat paleam dictam eſſe ſingulari numero contra artem: quia, vt dicit, quæ ex pluribus conſtant, numeri ſunt tantum pluralis. vt cancelli. bigæ, ſcopæ. Præſtigię, præſtigiarum. phalerę. arum. Plagæ, plagarum. pro retí. Primitiæ, primitiarum. Huius eſſe ordinis, Diome. & Phocas teſtantur. Nam quod Ouidius. xn. metamor. dicit: primitium torrem, ab eo eſt quod primitius primitia primitium. Adiectiuum ſuſtantiue tamen acceptum pro re primitia primitiæ primitiarum declinatur.

nota.

Quiſquiliæ.arum.pro purgamento atque re parui aut nullius pretij: & quæ proijcienda eſt quaſi inutilis. Apule.j.meta.at has quiſquilias quãti paraſti de piſcibus minimi pretij dixit. quiſquiliam vero pro arbuſcula ſiue frutice: quæ coccum procreat, dixit. Pli. lib. xvj. Omnes (inquit) has dotes illex ſolo prouocat cocco: granum hoc primoq; ceu ſpectes frutices paruos aquifoliæ ilicis, quiſquiliam vocant. Reliquiæ.arum. ſuperioribus a Phoca additur. Apul. tamen pro magia dixit: cõuerritorem pridianæ reliquiæ: ne qua viſatur tetra labes ſordiũ. ſed poteſt excuſari quia eſt carmen. nam in proſa oratione vix dici poſſet. Sortes. ium. pro oraculo atque deorum reſponſo a Diomede & Phoca inter hæc nomina ponitur: in ea tamen ſignificatione etiam ſingulariter dictũ eſt illud ex actibus apoſtolorũ: cecidit ſors ſuper Matthiam. i. ſpiritus ſancti oraculum, quo apoſtolus eſt declaratus: neque enim de tanta re viri ſanctiſsimi ſortirentur: ſed potius expectare debuerant, quæ in ea re diuina erat voluntas. Sordes. ium. pro auaritia & immunditia. Scopæ. arum. & ſcalę. arum. a Cęſare, Gellio, Phoca, Diomede & Seruio, inter pluraliter declinata numerantur. Hieronymo altero vſus eſt in ſingulari in Iſaia. altero in libr. Geñ. Iureconſultus in digę. titulo de furtis. l. Si prius armarium (inquit) vel ſcalam. Suppetiæ. arum. imo vero ſuppetias tãtum in accuſatiuo plurali cum his verbis fero & mitto. vt Valla putat. Cæſar etiã in comen. cum venio venis iunxit dicens: auxilia magna equitatus oppidanis ſuppetias venire. Sentes. ium. tenebræ. arum. thermæ. arum. Trichæ. arum. Valuæ. arum. nunquam niſi in multitudinis numero reperiuntur. ¶ Neutra ſingulari carentia, Arma. orum. Quod ideo Priſcia. numero ſingulari carere putat, quod varias res hoc nomẽ ſignificat: quarũ ſingula habent ſua nomina, vt ſcutum. galea. tibiale. Caſtra. orum, pro exercitu, aut exercitus ſtatiuis: quod etiam de ſimilibus eſt dicendum: vt æſtiua. orum. ſtatiua. orum. Caſtrum in ſingulari idem eſt quod caſtellum, vt apud Verg. in. vj. caſtrum innui bolamque coramque. Crepundia. orum. cibaria. orum. quorum prius inter huius ordinis nomina poſuerunt Diomedes & phocas: poſterius Diomedes tantum, quemadmodum & exta extorum Phocas ſolus. Cunabula. orum. incunabula. orum. ſemper pluralia reperiuntur, & ilia ilium: nam quod Seruius dicit, hoc ile ilis in ſingulari declinari, non magis reperitur in vſu, quã quod Marylus mimmographus eodem Seruio referente ad fabulam alludens dixit: tũ vt Hector ab Ilio nunquam diſcedis. Iuga. orum. pro montium ſummitate. Vergil. tamen libr. vj. hoc ſuperate iugum, dixit. Iuſta. orum. pro exequijs numero ſingulari caret. Flaccus in. v. argonauticæ. tum comiti pia iuſta tulit. Saluſt. in iugur. poſt quam illi more regio iuſta magnifice fecerant. Luſtra. orum. pro ferarum atque meretricum ſatibulis, Vergil. ij. Georg. non abſunt illi ſaltus ac luſtra ferarum. pro lupanari apud Plautum quã ſæpiſſime: in ſingulari vero quatuor annorum ſpacium ſignificat, quę græce dicitur olympias. Mœnia. ium. magalia. ium. & mapalia mapalium, ſemper pluralia ſunt. Præcordia. orum. non præcordium: ſic enim apud Celſum legitur ſemper, vt lib. i. Qui crudum (inquit) ſine præcordiorum dolore ructat. & diuus Thomas in hymno: & ex præcordijs ſonent præconia. Spolia. orum. licet Vergil. in ſingulari ſpolium dixerit. Serta ſertorum. pro corona ex floribus. ſerta. ę. in ſingulari poſuit Cato. de re ruſt. pro herba, quam græci meliothon medici ſertulam campanam vocant. Ait namque: iris aridæ contuſę heminam & ſertam campanicam. Sponſalia. orum. vel ſponſalium Gell. libro. iij. Hoc ius ſponſaliorum obſeruatum dicit. & de ſponſalibus eſt titulus apud Iurecõſultos. Tripudia. orum. teſqua. orum. tempe indeclinabile ſicut. totquot. & pondo cuius ſingulare, vt Phocas dicit in libram effertur. Itaq; dicimus vna libra, & non vnũ pondo, & econtrario duo & tria pondo: non duæ, aut tres libræ. Feſtorum quoque nomina, vt ſaturnalia. orum. vel ſaturnalium. Sed quẽadmodum Macrob. in. j. ſatur. deducit, in genitiuo plurali frequentius vtimur ſecunda declinatione, in datiuo & ablatiuo frequentius tertia. Nam ſaturnalium & ſaturnalibus vix poteſt dici. At vero ſaturnaliorum & ſaturnalibus fere ſemper. Verrius Flaccus: ſaturnaliorum (inquit) dies apud græcos quoque feſti habentur. Atque iterum de conſtitutione ſaturnaliorum ſcripſiſſe arbitror. Item Iulius Modeſtus de feriis ſaturnaliorum (inquit) ferię. Hora. ij. ſer. quid fiet? ab ipſis ſaturnalibus huc fugiſti. Eadem ratione Saluſtius apud Gel. lib. iij. hiſtoriarũ bachanaliorum dixit, cuius ſingulare Plautus in bacchidibus protulit dicens: quia bacchis bacchas metuo, & bacchanal tuum. Maſurius quoque ſabinus vinaliorum (inquit) dies Ioui ſacer eſt. & Valerius Antias: agonaliorum repertorem Numam pompilium refert. Eodem præterea modo quinquatria. orum. quinquatribus. Hora. ij. epiſtolarum: feſtis quinquatribus olim. & Iuue. totis quinquatribus optat. Cicero in epiſtolis ad Cæſum: ita tam multuoſæ conciones: ita moleſtę quinquatrijs afferebantur. niſi forte mendum eſt quinquatrijs pro quinquatribus. At vero econtrario dicimus potius floralium quam floraliorum: liberalium quã liberaliorũ, lucarium quam lucariorum. Varro: ferialium (inquit) dies a ferendis in ſepulchra epulis dicti. & idem alio loco, floralium, non floraliorum dixit. Maſurius quoque Sabinus: liberalium (inquit) dies a pontificibus agonium Martiale appellatur: & idem alio loco: eam noctem deinceps in ſequẽtem diem, qui eſt lucarium, erant autem lucaria feſta, in quibus fiebant lucorum ſacra.

Quiſquiliæ arum.
Quadrigę. arum.
Reliquiæ, reliquiarum.
Scalæ, arũ. Sentes. ium.
Sortes, ium. Sordes, ium.
Scopæ, ſcoparum.
Suppetiæ, ſuppetiarũ.
Tenebrę, tenebrarum.
Thermæ, thermarum.
Tricæ arũ. Valuæ arũ.
¶ Neutra ſingularia carentia.
Arma, orũ. Caſtra. orũ.
Crepũdia, crepundiorũ.
Cunabula, cunabulorũ.
Cibaria. orũ. Exta orũ.
Incunabula. orum.
Iuga. orum. Iuſta. orum.
Ilia, ilium. Luſtra. orũ.
Magalia. iũ. Mapalia. iũ.
Mœnia, mœnium.
Præcordia, præcordiorũ.
Serta. orũ. Spolia. orum.
Sponſalia, ſponſaliorum.
Tripudia, tripudiorum.
Teſqua indeclinabile.
Tempe indeclinabile.
Tot indeclinabile.
Quot indeclinabile.
Pondo indeclinabile.
Feſtorũ quoq; nomina. vt.
Saturnalia, ſaturnaliorũ.
Bacchanalia. orum.
Vulcanalia. orum.
Neptunalia. orum.
Lupercalia. orum.
Quinquatria. orum.
Agonalia, agonaliorum.
Vinalia, vinaliorum.
Dyoniſia, dyoniſiorum.
Et ſimilia: quæ omnia fere & in. ium.

nota.

¶Libri quoq; eorum,vt rhetorica rhetoricorum: nam si de arte rhetorica plures libri partiales sunt,rhetoricorum inscribuntur in numero multitudinis:sin tamen est tantum vnus, rhetoricus potius in singulari,dicitur.Sic enim citare solemus Aristotelē in rhetoricis ad Theodectem,& in rhetorico ad Alexandrum:quia nomine illius tres libros de arte rhetorica scripsit:ad hunc vero vnum duntaxat libellū. Duos præterea, quos de re familiari libros scripsit,œconomicorū appellauit. At vero Xenophō qui ea de re vnum composuit œconomicon inscripsit,vt Hieron y. in Eusebij interpretationē de temporibus:cum Aratum (inquit) hexametris versibus Romanū fecisset: in Xenophontis œconomico lusit.Sic p̄terea dicim9 bucolica Vergil. ga decē sunt,& Georg. ga quatuor libros op9 illud cōtinet.At vero cū de vno loqmur dicemus & citabim9 Verg. in. primo, vel scdo buco. ¶Cōmunia triū gñrū. carent etiam numero singulari nomina numeralia, præterquam vnus, vna, vnū. quod caret numero multitudinis, nisi cum iungitur nominib9 pluraliter declinatis. Salustius in catilinario, hi posteaquam in vna mœnia conuenere.Idē in Iugurtha: vbi vnæ & alteræ scalæ comminutæ sunt. & in digestis titulo de dāno infecto.l. si ædibus: & si vnas (inqt) ædes cōmunes.nā vt supra diximus,mœnia.scalæ,ædes.pluraliter declinantur. ¶ Nomina quoque diuidua siue in singulos distributiua carent numero singulari vt singuli singulæ singula, bini binæ bina, &c.vt si dicas perdices eunt singulæ.aut binæ,aut ternę.dicis quod quęlibet incedit singularis aut solitaria.aut quælibet duæ, aut quælibet tres incedunt, aut si rursus dixeris ciuibus distribuuntur singuli aut bini, aut terni aurei,dicis quod cuilibet ciui datur vnus aure9,aut duo aurei, aut tres aurei. Poetæ tamen aliquando ponunt distributiua p numeralibus. Vergil.i.æneidos,bina manu lato crispans hastilia ferro. bina dixit pro duo.& Lucanus in.vij. Gurgite septeno dixit,pro septem gurgitibus. Iunguntur etiā huiusmodi nomina distributiua nominib9 pluraliter declinatis eo modo quo vn9 vna vnum,cum pluraliter declinatur.vt Cicero. binas literas tuas accepi.& Vergil.vij.æneidos, terna arma mouenda. ter læto sternendus erat. ¶Nomina certis casibus deficientia.dictum est hucusq; de nominibus integris aut altero numero deficientibus, nunc de illis agit.quæ certis casibus deficiunt,dicitque inprimis:quod nomina interrogatiua, & infinita, & relatiua, & negatiua, & distributiua, siue diuidua carent vocatiuo. Omnia enim hæc vocatiuū habere non possunt:quia(vt Priscia. ait)vocatiuus ad aliquam præsentem personam,atque finitam fit.ad quā sermo dirigitur. Ius iuris. quod hæc quatuor nomina cum nominibus quintæ declinationis præterquā hic dies & hæc res carent genitiuo datiuo & ablatiuo pluralibus.Plinius tamē iunior in epistol.s fontibus.ruribus.& agro dixit. Vergilius.vij.æneidos:componens manibusque man9 atque oribus ora. & rursus libro.x. quinquaginta oribus ignem pectoribusque arsisse. In genitiuo etiam plurali orium dixit Plinius libro.xx. Vitia inquit orium sanare affirmat. Aes æris æribus. Politianus dixit in rust. & tundunt æribus æra. Cæsar in commen. paulo latiores (inquit) quam quibus in reliquis maribus vtimur. Eisdem quoque casibus deficiunt nomina quintæ declinationis. neque enim dicimus specierum speciebus, facierum faciebus: quamquam apud antiquos & antiquarios legamus hęc & alia huiusmodi. Apuleius in libro de Mundo: perseuerantia(inquit) amicitiæ inter se dedit elementis specierum ipsarum partitio. Cato Censorius apud Priscianū. in.vij. earū facierū signa domi pro suppellectili statuere. Iuniones quoque non dubitant dicere faciebus & speciebus. quod Cicero reformidat.scribit enim in topicis:in diuisiōe formæ sunt quas græci ideas vocāt: nostri si qui hęc forte tractāt species appellāt. nō pessime id quidē sed inutiliter ad mutādos casus in dicēdo. nolim em̄ nisi latine dici possit specierū & speciebus dicere: & sępe his casibus vtendū est,at formis & formarum velim.

Libri quoq; eorum, qui græce,aut ad imaginē grę corum opera sua inscripserunt, vt rhetorica rhetoricorum,œconomica œconomicorum.ethica ethicorum.bucolica bucolicorum.

Communia trium generum sunt nomina numeralia, carentq; numero singulari, vt duo duæ duo. tres & tria,quatuor, quinque,sex,& quæ sequuntur : præterquam vnus vna vnum , quod caret numero multitudinis, nisi cum iungitur nominibus pluraliter declinatis. Sunt autem omnia indeclinabilia vsq; ad centum præterquā tria illa, hoc est, vnus vna vnū, duo duæ duo,tres & tria.

Singulari præterea numero carent nomina diuidua siue: per certos numeros distributiua vt singuli,singulæ,singula, bini, binæ,bina,terni,ternæ,terna,quaterni, quaternæ, quaterna,quinqueni,quinquenæ, quinquena, seni senæ,sena. septeni,septenæ,septena, octoni,octonæ, octona,noueni,nouenę,nouena,deni,denę,dena.

¶ Nomina certis casibus deficientia.

Vocatiuo carent nomina interrogatiua. vt quis? qualis? quantus? cum interrogatiue proferuntur. Et infinita. vt quidam. aliquis. Et nomina relatiua vt qui, qualis quantus cum aliquid referunt. Et nomina negatiua vt nullus, nemo, Et distributiua. vt ambo,vterque,& quæ supra memorauimus diuidua vt bini,binæ, bina,terni, ternæ, terna.

Os oris,ius iuris,rus ruris,æs æris,mare maris,& nomina quintæ declinationis, præterquam hic dies & hæc res genitiuo datiuo & ablatiuo numeri pluralis deficiunt.

nota.

¶ Satias vt saties. Nam vtrumq; legitur: nominatiuū tantum singularem habere dicit Phocas. Silī. iiij puni. nec finis, saties vel noui sed sanguinis ardor. & Gell. lib. vij. quorum satias nunquam est. Accusatiuum tamen sequuti proportionem fecimus in quodam disticho in quo solonis celebrem sententiā complexi sumus: Diuitię gignunt satiem, satieſq; superbū. ¶ Præsto quoq; pro eo quod est præsens Valla dicit semper iungi verbo sum, es, fui, in vtroq; numero in ratione suppositi. Cicc. pro murena: laborauit, præsto multis fuit. Idem ad Herēnium. hirundines æstiuo tempore præsto sunt: hyeme pulsę recedunt. Memini me tamen legere in accusatiuo præsto cum infinitiuo huius verbi sum, es, fui constructum: idq; notauerā opinor in epistolis familiaribus Ciceronis. ¶ Expes pro eo quod est sine spe nominatiuum habet, & cōsequenter vocatiuū tātum. Hora in poe. quid hoc si fractis enatat expes nauibus. ¶ Fors nominatiuum habet & vocatiuum & ablatiuum tantum. In nominatiuo ab Ausonio inter monosyllaba numeratur. Terenti. vocatiuum posuit dicēs: O fors fortuna. Verg. ablatiuū. j. æñ. forte sua lybicis tempestas appulit oris. ¶ Vis gtō & datiuo caret. In nominatiuo Verg. j. Georg. ni vis humana quotānis. & Salust. i Catil. Omnis nostra vis in animo & i corpore posita est. Verg. vj æñ. nec vim tela ferūt. Et in. j. Vi superum sæuæ memorem Iunonis ob iram. In numero multitudi vis vires virium viribus vires o vires a viribus dicimus: sed an sit a prima positione nōminatiui singularis, hoc est vis, an nomēpe se pluraliter declinatum, siue ab alia positione numeri singularis, quæ nō sit in vsu, grāmatici dubitare videntur: nam Lucre, antiquitatem sequūtus has vis in plurali dixit.

Satias vel saties tantum ntm̄ singularem habet.
Præsto nominatiuum vtriusq; numeri tm̄ habet,
Expes o expes ntm̄ & vocatiuum tantum habet,
Fors o fors a forte nominatiuū vocatiuum & ablatiuum habet.
Vis, vim, o vis, a ví. nominatiuum, accusatiuum, vocatiuum & ablatiuum tantum habet, in plurali vires, virium, viribus, integrum est, siue sit a ví, siue aliunde.
Tabi, a tabo genitiuum & ablatiuū tantum habet.
Ditionem, a ditione. Laterem, a latere. Vicem, a vice, actm̄ & ablatiuū singularem tantum habet. In numero plurali integra sunt duo posteriora.
Tantundem, & tantidem nominatiuum genitiuū & accusatiuum singularis tantum habet.
O macte, macti. vctm̄ vtriusq; numeri tātū habet.
Sponte, Impete, Obiice. Natu. Diu. Noctu. Ablatiuum singularis numeri tantum habent.
Suppetias, & inficias actm̄ pluralem tm̄ habent.

¶ Tabi a tabo. Phocas & Diom. hoc nomen ablatiuū tantum habere dicunt, & re vera genitiuum non memini me legere. Tabes vero in nominatiuo accusatiuo & ablatiuo tantum reperi. itaq; si genitiuo esset opus, potius vteremur tabi quā tabis. Datiuus a neutro est. Ditionem a ditione. hæc tria nomina duos tantum habere casus accusatiuum & ablatiuum numeri singularis, Diomedes & Phocas testantur. Ditionis tamen in genitiuo & ditioni in datiuo frequenter vtitur Hiero. in interpretatione sacrarum literarum: quemadmodū Gen. cap. xxxvij. Nunquid rex noster eris, aut subiiciemur ditioni tuæ? Lateres quoq; & lateribus vtitur Plin. lib. xxxv. Lateres inquit non sunt e fabulo. & ibidē: Luto & lateribus crudis extrui quis ignorat? Idem quoq; ab eo quod est vicē a vice in plurali dicimus vices vicium vicibus. Tantundem a tantum & dem particula compositum in nominatiuo genitiuo & accusatiuo solum reperitur. nemo enim tantodem dixit, at tantidem sæpe reperies. vt apud Teren. in adel. tantidem emptam. & in digestis titulo de diuor. tantidem æstimata redderes. ¶ O macte. est autem mactus (vt sic dixerim) autore Festo magis auctus, sed nunquā reperitur nisi in vocatiuo cū exhortatione quadam ad virtutem & gloriam. Verg. ix. æñ. macte puer virtute noua sic itur ad astra. & Hora. in. i. ser. macte virtute esto, inquit sententia dia Catonis. & in plurali. Pli. libro. ij. macti ingenio cæli interpretes. ¶ Sponte ablatiuum tantum habere Phocas dixit. Verg. ij. Georg. sponte sua veniunt. vbi seruius dixit: nomē esse non aduerbiū: quia iunctū est ei genus cum dixit sua. Sed & Gell. libr. xij. genitiuū posuit dicens. spontis suæ mortē. & Colume. libr. xij. de re rust. neq; suę spontis aquam ministrare patitur. Spōs quoq; in nominatiuo Ausonius posuit inter monosyllaba. Impete idem Phocas & cum eo alij cōplures grāmatici in ablatiuo tantum pluralipposuerunt. Ouid. iij. meta. Impete nunc vasto ceu concitus imbribus amnis fertur. Idem in. viij. sic impete vulnificus sus fertur. genitiuū etiam protulit Sillius libr. vj. punico. nec frustra rapidi stimulante dolore fuisset impetis. & Lucre. lib. j. Ablatiuum pluralem posuit dicens: quālibet in partem tradunt res ante ruuntq; impetibus crebris. Natu quoq; quod videtur esse ab eo quod est natus. us. in ablatiuo tātū reperitur. vt cum dicimus grandis natu, maior natu. minor natu. pro eo quod est ætate. Obiice inter ablatiuū tantum habentia posuit Phocas in numero singulari. Sillius tamen lib. iij. puni. dixit in accusatiuo plurali: & firmos certāt obiices arcesere sylua. & ablatiuū eiusdē numeri. Verg. posuit. ij. Georg. dicens: qua vi maria alta tumescant obiicibus ruptis. Noctu. diu. qui casus ablatiui nō sunt a nox & dies. sed ab alia forsan positione venerūt, quæ in usu non est, sed neq; semper aduerbia sunt: quamuis aliquando aduerbialiter posita reperiantur. Ennius apud Gellium: qua galli furtim noctu summa arcis adorti mœnia concubia. ex duobus igitur adiunctis noctu & concubia colligitur noctu esse nomen. Idem quoq; in. ij. annalium: hac noctu filo pendet hetruria tota. & etiam Quadrigarius apud eundem Gelliū: senatus de noctu plurima cōuentre, & noctu multa domū dimitti. Illud adhuc, quo Iomnem superat antiquitatē, reperi in quadam lege. xij. tabularū. Si nox (inquit) furtum factū sit, si ita aliquis occisit, iure cæsus esto. nox posuit pro noctu vel nocte. De diu non ita succurrit exemplum, vt ex adiunctis possit ostendi esse nomē. nam illud Salust. diu noctu q; laborare: & illud Gell. lib. xvj. fumare noctu etiam flammigare Ser. in primo Georg. aduerbia esse dicit. ¶ Suppetias & inficias, vt ait Valla, semper in accusatiuo plurali reperiuntur, sed illud constructum fere cum his verbis fero, mitto, eo, venio. hoc vero cum eo is tantū. Plau. tamen in epidico: auxilia (inquit,) & suppetię mihi sunt domi. Inficias ire idem est quod inficiari & negare.

¶Grates in plurali tantū reperitur,nemo tamen vnquam legit gratium & gratibus:sed grates. Verg. j.eneidos:grates persoluere dignas,& si dixeris magnæ grates habendæ sunt benefactori,quamquam Laurentius hoc nomen pœticum esse dicit,& si Cicero in.vi.de repub.scripsit:grates tibi ago summe sol. ¶Opis opem ab ope genitiuum,accusatiuū,& ablatiuum singularis numeri habet pro eo quod est auxilium.Verg.j.æneidos:non opis est nostræ Dido.& in.ij.nec spes opis vlla dabatur.In plurali vero pro diuitijs:vt Auxilio tutos dimittam opibusq; iuuabo. Ops opis est cybele Saturni vxor. Opis opis nympha,de qua Verg. iiij. Geor.atq; ephy re atq; opis. Idem.xj.æñ. ve locē interea superis in sedibus opim. ¶Verbere,ab eo quod esse debuit verber.eris.tantum in ablatiuo numeri singularis reperit: nam in plurali verbera verberum verberibus integrum est.

Grates nominatiuum accusatiuum & vocatiuum numeri pluralis tantum habet.
Opis,opem,ab ope.ntō,dtō,& vocatiuo caret.
Verbere ablatiuū in singulari tantū habet, in plurali vero Verbera verberum integrum est.

¶De Præteritis verborum.

Caput.iiij.

COmpositi formam simplex:& compositiuum
Simplicis obseruat verbum,quod ponis vbique.
Præter venundo,circundo,do quoq; pessum.
A do compositum declinat tertia,iunges
Quod lauo,qđq; cubo cōponens mittit in.umbo.
Et mico dat micui:sed dimico mittit in ui,
Dat maneo mansi.sed in.e.pro,præ.minui,dant,
Atq; oleo dat.ui,Sed in.eui compositiua.
Et cio vel cieo ciui:sed compositiua
Semper sunt quartæ. Lego legi.Sed tamen exi,
Hæc tria dant intelligo,diligo,negligo tantum.
Dat sapio sapere.Sed resipio resipire.
Quod trahis a pario infinitum mittit in.ire.

DE præteritis verborum.cap.iiij. ¶Cōpositi formā simplex. Quod in principio declinatiōis nominū proposuit nomina simplicia sequi rationem compositorum,atq; ediuerso composita rationem simplicium:idem quoq; nunc in declinatiōe verborum repetit,videlicet,q̄ verbum simplex seruat rationem compositi, & econtrario compositum rationem simplicis,vt si explo ratum habueris quod impleo est secūdæ cōiugationis,& facit in præterito impleui: intelliges etiam q̄ pleo ples, quod verbum nō est in vsu,fuit eiusdem cōiugationis:fecitq; in præterito pleui. Atque econtrario si explo ratum habueris quod sono.as. quod est verbum primæ coniugationis fecit in præterito sonui: intelliges etiam quod insono. as. verbum eiusdem coniugationis facit in pręterito insonui.¶Habet tamen hæc regula exceptionem,quæ partim hoc in loco:partim in capitibus præteritorum & supinorum sequentibus explicanda est. Principio itaque excipiuntur composita ab hoc verbo dodas.dedi,quod cum sit primæ coniugationis,omnia composita ab illo sunt tertiæ,vt addo.is. addidi trado.is. didi. perdo.is.perdidi.vēdo.is.didi. credo.is.didi.Sequūtur tamen simplicis rationem tria tantum venundo.as.venundedi,circundo.as,dedi.pessundo.as.pessundedi.Composita quoq; a lauo lauas,quod est primæ cōiugationis,omnia sunt tertiæ: vt alluo.is.ui.perluo.is.perlui.diluo.is.dilui.interluo.is.interlui. proluo.is.prolui. Cōposita pręterea a cubo.as,quod est etiam primæ coniugationis,si recipiunt.m. inter.u. &.b. hoc est si finiuntur in. umbo.omnia sunt tertiæ,vt incumbo incumbis incubui.procumbo procumbis procubui,accumbo accūbis accubui.Quod si.m.non recipiunt,nihilominus sequuntur simplicis rationem.vt incubo incubas incubui,& procubo procubas procubui.accubo accubas accubui. ¶Et mico dat micui. hoc verbum mico micas in præterito fecit micui:& ab eo compositum emico emicas emicui.Luca.in primo qualiter expressum vētis pernubila fulmen emicuit.Dimico tñ,quod ab eo compositum est,facit dimicaui,quod Priscia.autoritate Liuij probat: qui libro.xxij.ab vrbe condita scribit:iusta quoq; acie & collatis signis dimicatum est, quod non potuit dici:nisi a dimico fuisset præteritum dimicaui & supinum dimicatum. Ouid.tñ simplicis rationē sequutus in.ij.elegiarū dixit:hac tibi sit pugna dimicuisse satis. ¶Dat maneo mansi. Q đ maneo manes facit in præterito mansi quam rationē sequuntur composita ab illo vt permaneo permansi, remaneo remansi.Quæ vero in compositione mutant.a.in.i.mittunt pręteritum in.ui.syllabas,vt promineo promines prominui,emineo emines eminui, immineo immines imminui,præmineo præmines præminui. Præterita illa mittūt supina in.sum.vt maneo in supino habet mansum.permaneo permansum: remaneo remansum.emaneo emansum,hæc vero carēt supinis.Q đ vero dixit sed in.e.pro pręintelligit q đ cōposita a maneo cū illis ꝓpositionibus (si modo mutāt.a.in.i.) faciūt pręteritū in.ui.syllabas. ¶Atq; oleo dat.ui.Q đ oleo oles,vt infra dicemus,mittit præteritū in.ui.syllabas,tñ ab eo cōposita,maxime q̄ mūtāt significationē,mittūt pręteritū in eui.vt adoleo,es.ádoleui.aboleo,es.aboleui,soleo q đ ab eo cōpositū videt,solitus sum vel solui trisyllabū fecit.Salust.ij.histo.neq; subsidijs vti soluerat.a quo rursus cōpositū obsoleo obsoleui fecit. ¶Et cio vel cieo.Q đ ab hoc verbo,cio cis,q đ est quartę cōiugatiōis: vel cieo cies,q đ est secūdæ:omnia cōposita sunt quartæ cōiugationis,vt cōcio concis cōciui.accio accis acciui,excio excis exciui.Plau.in milite:ego illū probe iam oneratū huc acciebo,dixit.¶Lego legi.q̄ hoc verbū lego legis,cū suis cōpositis mittūt pręteritū in.egi.vt lego legi,perlego perlegi,relego relegi,colligo colligi.Tria tñ mittūt præteritū in.xi.intelligo intellexi,diligo dilexi,negligo neglexi.Quamquā Aemylius Macer simplicis rōnē sequutus dixit,omniū nr̄m neglexerit autoritate: p neglexerit. ¶Dat sapio sapere.Q đ hoc verbū sapio.is.tertiæ cōiugatiōis est,atq; ab eo cōpositū desipio.is.desipere,resipio tñ autore Diomede,nō resipire sed resipere facit,ac si per quartā verborū cōiugationē declinetur. ¶Quod trahis a pario.Quod a pario.is,compositā:quāuis suum simplex sit tertiæ coniugationis: ipsa per quartā declinantur,vt comperio.is.cōperire,reperio.is.reperire,operio,is,operire.aperio.is.aperire.

¶Quod si præteriti. Quod verba cuiuscunq; cõiugationis geminãtia in præterito syllabas primas cũ in cõpositionẽ veniũt, amittunt ex illis priorẽ. vt spõdeo.es. spopõdi. respondeo.es. respõdi. despondeo.es. despondi. pendeo.es. pependi. dependeo.es. dependi. tondeo.es. totondi. detondeo.es. detondi, pro quo antiquiores etiam detotondi protulerũt. vt Varro: detotõderat forcipibus. Sunt autem verba geminantia primas in præterito syllabas (nisi quid me fallit) tria & viginti. primæ coniugatiõis duo. do. das. dedi. sto. as. steti. secundæ quatuor, mordeo.es. momordi, spondeo spondes, spopondi, tondeo.es totondi. pendeo.es. pependi. Reliqua omnia sunt tertiæ. Pario paris peperi. disco. is. didici. posco. is. popposci. parco. is. peperci. cado. is. cecidi. cædo. is. cæcidi. pendo. is. pepẽdi. tendo. is. tetendi. tundo. is. tutudi. tango. is. tetigi. pungo. is. pupugi. pango. is pepigi. fallo. is. fefelli. pello. is. pepuli. tollo. is. tetulli. cano. is. cecini. curro. is. cucurri. Scindo quoq; apud antiquiores scicidi faciebat. Affra. satis fortiter paulo vestras scicidistis colus. Actius: non ergo vt prædicant scicíderat pectus. Næuius: imo quod scicideram conscindam atq; abiectã. Ennius: cũ saxum scicíderit. Apud iuniores tamen scidi facit. Luc. in. iq. qua mare tellurẽ subitis, aut obruit vndis: aut scidit. Papi. vij. theba. & viridem scidit horrida vestem. Siue igitur geminet præteritum, composita priorem syllabam amittunt: siue nõ geminet, rationem simplicis sequuntur, vt abscido abscidis abscidi. conscindo conscindis cõscidi. rescindo rescindis rescidi. Deinde dicit, quod ab hac regula excipiuntur composita a posco. is. popposci. & a disco. is. didici, quia in præterito priores syllabas non amittunt: vt depposco. is. depopposci. reposco. is. repopposci. addisco. is. addidici. dedisco is. dedidici. Præterea composita a. sto. stas steti, & a do das dedi retinent etiam priorẽ illam syllabam in præterito: nisi quod mutant. e. in. i. vt resto restas restiti, consto constas constiti, præsto præstas præstiti. trado. is. tradidi. reddo. is. reddidi. credo. is. credidi. Sed a do composita, quæ cum simplici per primam coniugationem declinantur, non mutant in præterito. e. in. i. vt venundo. as. venundedi. circundo. as. circundedi, pessundo. as. pessundedi. ¶Pungo. gis. Quando componitur cum re. repupugi facit. vnde Caper apud Prisc. Cum ei qui nos pupugit talionem, ideſt vicem a nobis redditam ostẽdimus, repupugi dicimus: cum alijs præpositionibus compositum alterius præteriti (hoc est) punxi rationẽ sequitur, vt expũgo. is. expũxi. dispungo. gis. dispũxi. cõpũgo. gis. cõpũxi. Curro quoq; cũ præteritã eandẽ retinet. vt Plau. in sticcho. præcucurri, vt nuntiarẽ nuntiũ exoptabilẽ. Terentius in ecyra: vna illarum interea properẽ præcucurrit. alias vero eandem amittit. Vergil. iij. æneidos: ecce fere summo deiectæ vertice capræ decurrere iugis. Liuius. xx. ab vrbe condita: & si fortius procurrissent.

Quod si præteriti geminetur syllaba prima,
Verbaq; componas, ex illis tolle priorem:
Quam retinent posco cum disco. steticq; dedicq;.
Dic pupugi cum re, sed cum præ, pone cucurri.

¶De Præteritis Primæ coniugationis.

PRæteritum primæ facit, aui, demito pauca:
Quæ mittunt in, ui. diuisas. vt crẽpo, nexo,
Et cubo cũq; tono, sono iunge, domoq;, vetoq;.
Et seco. cunq; mico, frico. Sed duo dãt & in. aui.

DE præteritis primæ coniugationis. Quoniam supra dictum est in coniugatione verborum proportionem esse sequendam illorum quatuor, quæ in primo libro per modos, tempora, numeros & personas explicauimus: atq; insuper, ne quid in ea re fallere nos posset, formationem adiecimus, iam tempus est vt de præteritis verborum atque supinis disseramus, quæ ipsa ab analogia verborũ aliquanto discessere, & quodam modo alteræ verborum positiones habendæ sunt. nam a præterito sex illa tempora formantur, quæ in voce passiua circunloquimur, & a supino tum participia quædã, tum noua participialia formari docemus. In primis illud animaduertendum est: præteritum perfectum indicatiui modi aut parium esse syllabarum cum prima persona præsentis eiusdem modi. vt iuuo. ui. lauo. ui. doceo docui. habeo habui. lego. gi. scribo scripsi. audio. iui. munio. iui. aut minuitur vna syllaba, vt faueo faui. facio feci comperio. eri. Aut crescit vna syllaba. vt amo. aui. cado cecidi. Præterea exit præteritum in varias terminationes. in. bi, tantum tertiæ. vt bibo bibi. In. ci. etiam tertiæ. vt facio feci. in. di. vnum tantum primæ do dedi. secundæ plura. vt sedeo. di. tertiq; adhuc plura, vt scando. di. In. gi. tãtum tertiæ, vt fugio fugi. In li. tertiæ quoq; tantum. vt fallo fefelli. In. mi. vnum tantum tertiæ, vt emo emi. In. ni. tãtum tertiq;. vt cano cecini. In. pi. tertiq; tantum, vt rũpo rupi. In. ri. tertiæ & quartæ, vt pario peperi: comperio. eri. In. si. secundẽ, tertiæ, & quartẽ, vt fulgeo fulsi. ludo lusi. fulcio fulsi. In. ti. tantum tertiæ, vt verto verti, atq; vnum primæ. sto steti. In. xi. secundæ, tertiæ, & quartæ, vt lugeo. xi. dico. xi. sancio. xi. In. ui. syllabam omnium quatuor coniugationum, vt amo. as. aui. faueo. ui. fino. ui. audio. iui. In. ui. vocales etiam omnium quatuor, vt seco secui. doceo docui. colo. ui. amicio amicui. ¶Igitur primæ coniugationis verba mittunt præteritum perfectum indicatiui in. aui. fiuntque a secunda persona præsentis indicatiui modi numeri singularis. s. finali mutata in. ui. vt amo amas amaui. ambulo. as. aui. ¶Excipiuntur tamen pauca mittentia præteritum in. ui. diuisa: ea sunt. crepo. as. pui. & ab eo composita. vt discrepo. as. pui. Cicc. iij. de ora. nil sane ad rem pertinet, si qua in re discrepuit ab Antonij diuisione. Hora. in. poe. nõ discrepuit sententia delphis. concrepo. pui. increpo. pui. quod apud Plau. reperitur increpaui. Perſi. increpuit: cessas nugator. Nexo. as. xui. vel nexo. is. xui. Nam primæ & tertiæ coniugationis reperitur. Verg. v. æneidos. nexantẽ nodis: seq; in sua membra plicantem. Liui. andro. apud Priscia, nexebant multã inter flexu nodorum dubio. Vergil. v. æneidos, & paribus palmas amborum nexuit armis. Cubo. as. bui. & ab eo composita, quæ sunt primæ atque etiam tertiæ coniugationis, vt accubo. as. bui. accumbo. is. bui. Plau. in menec. regulam sequutus dixit: prandi, potaui, scortum accubaui. Apul. vj. meta. Europam (inquit) tauro supercubasse. Hier. quoq; in Ezechiel. cap. xvij. etiã simplex in. aui. fecit: Quare mater tua leæna inter leones cubauit. Tono. as, tonui. & ab eo cõposita, vt ptono. as. nui. intono. as. nui. Sono. as. nui. Manil. tũ. v. astro. regulã sequutꝰ dixit: aura p extremas resonauit flebile ripas. Apul. quoq; i. v. meta. aciẽ dixerit, & classicũ psonauit. Domo. as. mui. pdomo. as. mui. idomo. as. mui. Veto. as. tui. seco. as. cui. mico. as. micui. Ouid. vij. meta. neq; n. micuerunt sydera frustra. Dimico tamen, vt supra diximus, dimicui & dimicaui facit. Frico. as. fricui. Sed duo dãt & in. aui. quod hæc duo verba plico plicas, & neco necas. mittunt præteritum, non solum in. ui. syllabas: sed etiam in. aui, vnde dicit, sed duo dant &, pro etiam,

Verba geminantia primas sillabas in preterito sunt quatuor et viginti hec sunt sto. clo. mordeo. spondeo. pendeo. tondeo pario. posco. disco. parco. cado. cecido. pendo pedo. tundo. tendo. pango. pungo. tango. fallo. pello. tollo. cano. curro.

Geminacio est eiusdem littere siue silabe repetitio. et est duplex Partialis et totalis. partialis est quando vocale mutate eadem consonans geminatur vt pepuli cecidi. totalis est quando eadem vocalis et consonans geminantur vt fefelli peperi

in.aui.vt plico plicas plicui,vel plicaui.& ab eo composita. vt explico explicas explicui, vel explicaui. implico implicas implicui,vel implicaui.applico applicas applicui,vel applicaui.supplico tamen, duplico,triplico,multiplico,& similia cum nominibus numeralibus a plico composita mittunt præteritum in.aui.semper,vt supplicaui,duplicaui,multiplicaui. Neco necas necui,vel necaui. De iuuat accipe iuui. Quod hoc verbum iuuo relicta proportione verborum primæ coniugationis mittentium præteritū in.ui.diuisas,& in.aui. misit præteritum extrita syllaba,fecitque iuui. quamquam Mamil.in.iiij.astro. etiam iuuaui dixit. Syllabā quoq; expunxit.lauo lauas. quod fecit laui: quamquam & lauaui apud autores reperiatur. ¶ Præterea diuersum in modum exeūt hæc duo verba. sto.stas. quod fecit steti,& do das quod fecit dedi. De compositis illorum paulo ante diximus.

Hæc plicat,atq; necat.Sed de iuuat accipe iuui.
Præteritum.sto.do.misere steticq; dedi q;.

¶ De Præteritis Secundę coniugationis.

PRęteritum per.ui vocales pone secundæ.
Ardeo,mulceo,rideo,suadeo,torqueo dant,si,
Algeo,mulgeo,fulgeo,tergeo,turgeo iunges.
Vrget,& indulget maneo,hæret,Sorbeo sorpsi:
Siue bui,subeo iussi,quod &.s.geminauit.
In.xi pretereunt hęc frigeo, corn.ueoq;.
Augeo,mulgeo,lugeo,luceo, Quatuor in.di,
Mittunt prętęritum,quę sunt video sedeoq;.
Strideo seu strido cum prandeo, Sed tu addes,
Quorum pręteriti geminatur syllaba prima.
Hęc sunt mordeo:spondeo:pendeo:tondeo tantū.
Aleo siue pleo deductum mittit in.eui.
Adde fleo atq; neo. Sed dat cieo tibi ciui.
Dic oleo per,ui.diuisas.Sed,ueo.dat ui.

De præteritis secundæ coniugationis. Quod verba secundæ coniugationis mittunt præteritum in.ui. diuisas, vt debeo debes debui, noceo noces nocui, studeo studes studui,vigeo viges vigui, doleo doles dolui,tumeo tumes tumui,teneo tenes tenui,stupeo.es.stupui,deliqueo deliques delicui. denseo denses densui, niteo nites nitui. ¶ Ardeo,mulgeo. Qđ in.si. mittunt præteritum verba,quæ hic ponuntur. Ardeo ardes.si. exardeo exardes exarsi. Mulceo mulces.mulsi.permulceo.es.permulsi. Ennius apud Priscia. mulserat huc nauē compulsam fluctibus ponti. Rideo rides.risi. derideo derides derisi.Suadeo.es.suasi persuadeo.es.persuasi. Torqueo.es.torsi. cōtorqueo.es.torsi. ¶ Algeo.es.alsi. Mulgeo.es. mulsi. quod etiā misit præteritum commune cum mulceo. Vergil.in.Geor. quod surgente die mulsere horisq; diurnis,Fulgeo fulges fulsi,quod etiam fulgo fulgis,per tertiam declinatur. tergeo terges tersi, quod etiam tergo.is.per tertiam dicitur. Turgeo turges.si. Ennius apud Priscianum. cyclopis venter velut olim turserat altim carnibus humanis. Vrgeo vrges.si. quamquam Phocas de hoc verbo dicat nesciri quomodo præteritum mittat. Indulgeo indulges.si. Iuue.& ventri indulsit non omne legumen. Maneo manes mansi. De cuius compositis in superioribus dictum est. Hæreo hæres hæsi. adhæreo adhæres adhæsi.Sorbeo sorbes sorpsi absorbeo absorbes absorpsi.exorbeo exorbes exorpsi,quæ mittunt etiam præteritum regulare in.ui.diuisas,sorbui,absorbui, exorbui. Lucan⁹ in.iij. Absorpsit penitus tupes,ac tecta ferarum.Cicero in philippicis:sanguinem ciuilem exhausit vel potius exorbuit. Iubeo iubes.quod in præterito iussi,p.r.s.duplex fecit. ¶ In.xi,præterepunt. Quod verba quæ hic ponūtur: mittunt præteritum in.xi. vt frigeo friges frixi.non vt quidam dicunt frigui. Iuuena. & si perfrixit cantat bene. Martialis.perfrixisse tuas quæsta est præfatio fauces. & Terentius :refrixerit res.Conniueo conniues connixi. Turpil' apud Priscianum:dum ego connixi somno. ¶ Augeo auges auxi.adaugeo adauges adauxi. Mulgeo mulges mulxi, quod (quemadmodū paulo ante diximus) fecit etiam mulsi. Lugeo luges luxi. atque etiam luceo luces luxi. præteritum habent commune. ¶ Quatuor in.di. Quod quatuor verba, quæ hic explicātur, mittunt præteritum in.di. ea sunt. video vides.di. prouideo prouides.di.sedeo sedes.di desideo desides desedi. strideo strides stridi, vel strido.is.per tertiam,quod etiam facit stridi. prandeo prandes prandi.quod etiam pransus sum facit quemadmodum & illa gaudeo & audeo,quæ apud antiquissimos fecerunt præterita gauisi & ausi,nunc gauisus sum, & ausus sum dicimꝰ. Liuius Andro.apud Priscianum: quoniam audiui(inquit) pacem,gauisi.Cato.censo.apud eundem.ex illo die non ausi recusare. ¶ Sed tamen addes. Quod quatuor verba,quę hic ponunt, mittunt etiā præteritum in.di. geminantque primas præteriti eiusdem syllabas.ea sunt mordeo,es. momordi, quod etiā, vt autor est Gellius.vij.noctium atti.memordi fecit apud antiquiores.Ennius: Atsi me canis memorderit. & Laberius:de integro patrimonio meo centum millia nummum memordi.Nigidius:serpens si me mordit,gallina deligitur.Spondeo spondes spopōdi,quod etiam spepondi fecit. Gracchus : quæstor mācimo in Hispania fuerat, & cæteri,qui pacem speponderant. Pendeo pendes pependi. tondeo tondes totondi,quorum alterum.e.habet,ab altero tetondi non reperitur. ¶ A leo siue pleo. Quod verba composita, aleo.es.& pleo.es (quæ verba non extant) mittūt præteritum in.eui.vt deleo.es.deleui.releo.es. releui. suppleo.eui.compleo es.compleui.duo quoque verba mittunt etiam præteritum in.eui.fleo.es. fleui.neo. es.neui.Cieo.es.ciui. Vergil.i.æñ. Bella cient,primaque vetāt consistere terra. Idem in.vi. lachrymas q; ciebat.& in eodem,ære ciere viros Martemq; accendere cantu,& in iij. tonitru cęlum omne ciebo. Reperitur etiam per quartam.Lucre.auarum cimus ad ortus. & illud ex hymno,qui in rediuna canitur: Iesum ciamus vocibus. Plin.etiam frequenter hac ratione declinandi vtitur dicens: Aluum cit, vrinam cit.Composita (vt diximus) semper sunt quartæ coniugationis : vt accio accis acciui,excio excis exciui. ¶ Oleo oles olui.Horat.j.epistolarum: vina fere dulces oluerunt mane camœnæ. Martialis : atque oluere lares commessatore Lyæo. quamquam & oleui posse facere ex analogia coniectamus : quia fecit in supino oletum. Persius: Veto quisquam faxit oletum.nam ab eo composita ea maxime,quæ mutant significationem a simplici,in.eui.mittunt præteritum: quemadmodum supra diximus. ¶ Sed. ueo. dat. ui. Quod verba dementia in.ueo.mittunt præteritum in.ui. syllabam. ueo. mutata in.ui. vt moueo moui. foueo foui.ferueo ferui. voueo voui.caueo caui.paueo paui.conniueo.ui.Graſſus in Iliade,nam conniui ego oculos deinde sopore,quod etiam connixi præteritum fecit.

De preteritis tertiæ coniugationis. Quod verba tertiæ coniugationis mittunt preteritum in multo plures terminationes, quã aliarum triũ cõiugationũ. Et primo ponit præterita verborũ habentium .i. ante .o. in prima positione: deinde prosequẽs de habentibus consonantes ante .o. Dicit igitur in primis, q̃ duo reperiuntur verba desinentia in .cio. mittentia præteritũ in .eci. ea sunt iacio ieci. facio feci cũ suis cõpositis. vt abiicio. eci. deiicio. eci. pficio. eci. cõficio. eci. Et cõposita a licio. is. & spicio. is. q̃ verba non extant, q̃ mittunt præteritũ in .exi. vt alicio. is. alexi. pellicio. is. exi. illicio. is. exi. quæ etiam in .ui. syllabas reperiuntur. vt Piso apud Priscia. cutus vnius præmio multorum alicuit animos. & Varro: deinde vbi pellicuit dulcis leuis vnda saporis. Elicio vero tantũ elicui facit. Liuius. lib. iij. ab vrbe cõdita. ad colloquiũ vatem elicuit. De compositis a Spicio. is. aspicio aspexi, respicio. exi. cõspicio. exi. inspicio. exi. circunspicio. exi. Meio meis, quod habet .i. consonantem ante .o. minxi facit in præterito. nec est ab eo quod mingo, quod nusquã reperitur. Hora. q̃. sermo. ditior aut formę melioris meiat eodẽ. Mar. Matella curtõ rupta latere meiebat. Idẽ: minxisti i currẽte semel Pauline carina: meicre vis iterũ, iam Palinurus eris. & Iuue. cuius ad effigiem non tantum meiere fas est. Participiũ quoq; prẽsentis posuit Catullus dicens: meientis mulæ cũnus olere solet. nã quod in sacris literis legitur sæpe: nõ reliquit vsq; ad mingentẽ ad parietẽ. aut mẽdũ est, aut non dicitur latine. Dat fodio. i. q̃ in .dio. vnũ tantũ reperitur verbũ fodio. is. quod facit fodi & ab eo composita vt defodio. di. effodio. di. Vnũ quoq; in .gio. fugio. gi. & ab eo cõposita. vt cõfugio. gi. refugio. gi. ¶ In .pio. reperiũtur. rapio. is. pui. & ab eo composita, vt corripio. pui. eripio. ui. sapio. ui. vel. iui. Plau. in ruden. Pol magis sapuisset, si dormisset domi. Affran. eqdẽ nũc resipui, postquã pectus lætitia est onustum. Neuius: quando ego plus sapiui, qui fullonem compressi. Sed resipio (quẽad modum diximus) ad quartam coniugationem pertinet autore Diom. Cupio. is. iui. quod etiã antiquiores per quartam declinabant. Lucre. effingere, vt arte naturæ primus terrarum claustra cupiret. ¶ Capio. is. cœpi. Sine diphthongo, nam cœpi per .œ. diphthongon ab eo quod est cœpio cœpis venit, quod nõ est in vsu: quamquam apud Terentium in adelphis reperitur: prius (inquit) olfecissem, quã ille quicquã cœperet. pro inciperet. Plautus in menechmis: neq; pugnas velitis cœpio. Cato: cœpiã seditiosa verba loqui. ab hoc componi videtur incipio. pis. secunda producta: quod facit in præterito incœpi per .œ. diphthongon: sed non reperitur in vsu. nam a capio. is. incipio. is. secundam breuiat, & in præterito incepi sine .œ. diphthõgo facit. erit igitur incipio magis a capio quã a cœpio cõpositum. Interposuit quoq; duo verba alterũ in .rio. hoc est pario, quod facit in præterito peperi, quod veteres per quartã etiã cõiugationem proferebant, vt Ennius: ouaparire solet pennis genus cõdecoratum. Alterum in .tio. hoc est quatio quatis, quod fecit quassi per duplex .s. quod præteritũ & in vsu non est, reperiuntur tñ cõposita ab illo. vt cõcutio cõcussi. percutio percussi. discutio discussi. Furio furis: quãquã a grãmaticis inter verba carentia præteritis numerat. Sedulius tñ dixit: nec minus & Darn furuerũt iussa tyrãni. ¶ V. si vocalis, u. litera apud latinos triplici fungitur officio. nã aut est vocalis, aut liquida, aut cõsonans. Vocalis est, cũ sequẽtẽ vocalẽ nõ ferit. vt ruo ruis. Liquida est, cũ neq; sonũ habet, vt vocalis: nec sequentẽ vocalẽ ferit, sed quodãmodo inpronuntiatione languescit. vt tinguo. is. Cõsonãs est cũ vocalẽ sequentẽ ferit: vt soluo soluis. triplex ergo ponitur regula verborũ habẽtiũ. u. literã ante .o. finalẽ. Prima nãq; dicit: q̃ verba habentia .u. vocalẽ an .o. purũ. idest cũ nulla cõsonãte mixtũ (nã vocalis pura dicit a græcis, quã nulla cõsonãs ferit) mittũt pteritũ in .ui. diuisas: vt acuo. is. acui. imbuo. is. bui. induo. is. dui. metuo. is. tui. arguo. is. gui. nuo. is. nui. In .xi. vero mittũt pteritũ duo ex illis fluo. is. fluxi. & struo. is. uxi. Pluo quoq; aliũ in modũ misit præteritũ, hoc est, pluui. Liuius scdo ab vrbe, lapidibꝰ pluuisse. Et iterũ. xxiij. sanguine pluuit. ¶ Si tñ .u. liquidũ. Quod verba .u. liquidũ añ .o. habẽtia mittũt præteritũ in .xi. vt tingo. is. xi. extingo. is. xi. vngo. is. xi linguo. gis, xi. ninguo. gis, ninxi. coquo. is. xi. stinguo. is. xi. Linquo tamen amissa .n. litera diuersum in modũ misit præteritũ, hoc est liqui, & ab eo cõposita: vt delinquo deliqui. relinquo reliqui. ¶ Quatuor in .uo. sunt. Quod habẽtia .u. consonantẽ ante .o. tria mittũt præteritũ in .ui. syllabã, hoc est voluo. is. volui, soluo. is. solui, caluo. is. calui. Salust. in .hist. apud Prisc. infinitiuũ passiuũ protulit, dicẽs: cõtra ille calui ratus. pro decipi, sed deponẽs protulit Plau. in casina: vbi domi sola sum soror manus caluitur. i. decipitur. inter hæc posset numerari. cauo, is. ui. pro eo quod est caueo, es. neque enim secundam personam imperatiui modi singularis numeri in .e. breuem terminaret, nisi huius esset ordinis. Proper. tu caue ne tristi cupias pugnare puellæ. & Hora. tu caue ne minuas: tu ne ue maius factas id. Vnum vero misit præteritũ in .xi. viuo. is. xi. ¶ Bo. finita dabis in .bi. Incipit differere de præteritis verborum habentibus consonantem ante .o. finalem, & primo de desinentibus in .bo. & dicit quod mittũt præteritum in .bi. bo. mutata in .bi. vt bibo. is. bibi. scabo. is. bi. glubo. is. bi. lambo. is. bi. Ouid. vj. meta. vberaque ebiberãt auidi lactentia nati. Lucil. iucundusq; puer, qui lamberat ore placentas. Idem: scabebat vt porcus contrictis arbore costis. In .psi. vero duo verba mittunt præteritum nubo nubis. psi scribo scribis. psi. Composita vero a cubo cũbas, quæ accepta .m. litera per hanc coniugationem inflectuntur, extrita .m. mittunt præteritum in .ui. distunctas: de quo in principio capitis huius dictum est.

proverbis tertie conjugationis magister Antonius non posuit certam regulam qua cognoscant formari quæque verba sunt multa et eorum preterita valde diuersa et sic declarantur sed secundum et singillatim

¶ De Præteritis Tertiæ coniugationis.

Tertia præteritum diuerso fine reponit,
Dat iacio ieci. facio feci. Tamen .exi.
Allicio mittit & pellicio, illicioq;.
Quod spicio verbum componit, iungitur illis.
Elicio dat .ui. diuisas. meioq; minxi.
Dat fodio fodi. Sed dat fugio tibi fugi,
Dat rapio rapui. sapio sapui, atq; sapiui,
Et quatio quassi, gemino .s. cupioq; cupiui,
Dat pario peperi. Sed dat capio quoq; cœpi,
Cœpio non extat: sed cœpi mansit ab illo.
V si vocalis præueniat .o. tibi purum,
Præteritum per .ui. diuisas ponere debes.
At fluo dat fluxi. struo struxi, sed pluo pluui.
Si tamẽ .u. liquidum præit o. tunc preterit in .xi,
Vt tingo, linguo, coquo, sed dat linquere liqui,
Quatuor in .uo. sunt hæc voluo, soluoq; caluo,
In .ui. præteritum mittentia. Vitoq; vixi.
Bo finita dabis in .bi. Sed nubere nupsi,
Scriboq; dat scripsi. Per .ui. quæ de cubo ducis.

Sapere est remissio virtutis Cathonis ipsius Tullique et fit in vocales et in consonantes

¶ In.ui. præteritum. Quod verba desinentia in.sco. mittunt præteritum in.ui. ablata.s. & .co. finali mutata in.ui. vt pasco.is. paui. cuius composita, quę mutant.a. in.e. vt statim dicemus, in.ui. syllabas mittũt præteritũ. vt cõpesco.is. cui. dispesco dispescis dispescui. cresco.is. creui. nosco.is. ui, quiesco.is. eui. fuesco.is. fueui. Sed duo verba geminant in præterito primas syllabas: mittuntque præteritum in .ci. ea sunt posco.is. popposci. disco.is. didici. Antiquiores tamen, vt Gell. lib. vŋ. noctium. atti. scribit pepoſcit pro popoſcit dicebant. Valerius Antias in annalibus: Diem a Q. martio prætore pepoſcit. ¶ Deinde dicit: quod verba, quæ ab alijs grãmaticis dicuntur inchoatiua, a Laurẽtio cõtinuum incrementum significantia, carent præteritis. Laurentius tamen illa præterita magis propria esse dicit inchoatiuorum, quã primitiuorum. vt calesco.is. calui. cuius opinioni refragari videtur Nonius Marcel. qui dicit hoc verbum calesco.cis. apud antiquiores feciſſe calesci, inducitque Catonem censorem de bello Carthaginensi dicentem: aures nobis calescerunt ad iniurias. Ratio autem Vallæ in hoc stat: quod cum inter macreo & macresco illa sit differentia quod cum macreo significet macer sum, macresco macerfio, macrui in præterito potius significat macer factus sum, quam macer fui: & eodem modo de similibus. His dicit annumerari hoc verbum gliſco. is. quod ipsum cum inchoatiuum non sit: formam tamẽ inchoatiuorũ habet: antiquiores gliſcor. eris. declinabant. vt Marcel. autoritate Sempronij probat. Compesco. is. & dispesco. is. & si composita sint a pasco. is. paui. compescui. & dispescui fecerunt. ¶ Ico. dat. ici. de non habentibus. s. ante. co. dicit: quod hoc verbũ. ico. is. facit præteritum. ici. Celius apud Prisc. qui cum his ita fœdum iciſtis. Vinco præterea ablata. n. facit vici. & parco quod in præterito primam geminauit peperci. Luca. in. ŋ. sanguinis effudit iugulo, flammisque pepercit. facit etiã parsi. vt apud Terentiũ: hancine ego vitã parsi perderem? Plau. duorum ego hominũ labori parsiſſem libens. fecit quoq; apud antiquiores parciui. Nœuius apud Marcel. nemo parciuit suo labori. Duo sunt facientia præteritum in .xi. dico. xi. duco. is. xi. ¶ O. mutatur in .i. Quod huius coniugationis verba finita in .do. mittunt præteritum .o. finali mutata in .i. vt scando. is. di. pando. is. di. defendo. is. di. offendo. is. di. ascendo. is. di. descendo. is. di. quod etiam feciſſe descendidi finali syllaba geminata confirmat Gellius, autoritate Valerij Antiatis, qui dixit: deinde funere locato ad forum descendidit. Laberius quoq; in Catulario apud eundem Gellium: ego (inquit) mirabar, quomodo mammę mihi descẽdiderant. A fido. is. Priscia. dicit se præteritum non reperire: ex proportione tamen sidi debuit facere: quemadmodum & strido stridis, vel strideo strides stridi. Ab edo. is. pro eo quod est comedo Martial. fecit edi in præterito. Boletus (inquit) qualem Claudius edit, edas. nam pro eo quod est publicare: edidi. facit cum a do das. compositum sit. ¶ Deinde dicit. Quod .n. literam in præterito dispungunt tria verba. scindo, scindis, scidi. findo, findis, fidi. fundo, fundis, fudi. Gellus. libro. vŋ. noctium atticarum. a scindo. is. pteritũ dicit fuiſſe scicidi prima syllaba geminata, idq; Priscia. Actŋ autoritate cõfirmat dicẽs non ergo aquila vti prędicant scicideratpectus. quod & Assimonius in arte, quam ad Constantinũ Cæsarem scripsit, solum in vsu esse putat, cum Lucanus in .iŋ. dixerit: tellurem subitis, aut obruit vndis, aut scidit. & Martialis: vnguẽtũ (fateor) bonũ dediſti conuiuis here: sed nihil scidiſti. ¶ Deinde dicit. Quę sex verba, quæ hic explicantur, geminant primas præteriti syllabas, vt tundo tutudi. quod n. in præterito amiſit: quẽadmodũ & tria superiora cædo, cædis per .æ. diphthongon pro eo quod est fœrio: quod facit cęcidi penultima longa. nam cado cadis cecidi, p eo qđ est labor, laberis. penultimam breuiat. Pendo, pendis, pependi, pro eo quod est soluo pensionẽ, siue suspendo: habetq; præteritum cõmune cũ hoc verbo põdeo, pendes, quod significat suspẽsum esse. Pedo, pedis, pepedi. Horat. quantũ vesica pepedi. Tendo tendis tetẽdi. ¶ Cõposita quoq; a do, das. dedi, quæ per hanc coniugationẽ declinantur, geminãt finales præteriti syllabas, vt addo. is. addidi. perdo. is. didi. trado. is. tradidi. prodo. is. didi. sed quẽadmodũ facile appareta do, das verba esse cõposita cũ præpositione: ita nõ satis liquet, an credo & vẽdo sint composita: illud a cretus & hoc a venũ, est. n. credo quasi cretum do, & venũdo quasi venũ do. Prendo quoq; quasi ado cõpositũ geminauit. Hiero. in Iob. xxj. afferte (inquit) de piscibus, quos prendidiſtis. ¶ In. si. prætereũt. Quod verba, quæ hic enumerauj, mittũt præteritũ in .si. vt claudo. is. clausi, quod etiam cludo. is. clusi declinat propter illã affinitatẽ quæ est inter .au. diphthongon. &. u. Mar. videor mihi meo iure facturus: si epistolã versibus clusero. Diuido. is. diuisi. Plaudo. is. plausi, cuius cõposita mutant .au. in .o. propter affinitatẽ, quæ est inter .au. &. o. vt cõplodo. is. losi. displodo. is. losi. Ludo. is. lusi. lædo. is. læsi. cuius cõposita mutant .æ. diphthongõ in .i. longũ. vt collido. is. lisi. illido illidis illisi. allido. is. lisi. rado. is. rasi. rodo. is. rosi. trudo. is. usi. cudo cudis. cusi. secũdũ Diom. Carisium & Phocã. At vero Prisc. in illud Verg. j. æñ. ac primum silicis scintillam excudit Achates. excudit (inquit) tam præsentis quã præteriti est, sed quia Vergil. suscepit, subiũxit, melius præteritũ põt intelligi, idq; etiã Serutus cõprobat exponẽs illud verbũ, excudit (inquit). i. ferendo eiecit. Cedo præterea, pro eo q; est do locũ cessi facit, & ab eo composita. vt recedo. is. essi. cõcedo. is. essi. procedo. is. processi. Cado vero pro eo qđ est labor. eris. cecidi facit, vt paulo ante diximus, differentia, quod hoc primam breuiat, illud producit eandem: nam cædo pro eo quod est ferio per .æ. diphthongon scribitur, quemadmodum modo dicebamus.

In.ui.pręteritum mittit, quod desinit in sco.
S tamen ablata: de posco mitte popposci.
De disco didici. Sed pręteritis caruere
Gliſco cum verbis, quæ dicunt inchoatiua,
Aut certe capiunt a verbis vnde trahuntur,
Compesco dat, ui. dispescoiungitur illi.
Ico dat.ici. vincoq; vici. parco peperci,
Seu parsi: dico dat dixi. ducoque duxi.
O, mutatur in.i. si verbum desinit in.do.
N tamen amittunt tria, scindo, findoque fundo.
Sed geminat tundo tutudi, cædo cecidi.
Pendo pepẽdi dat, cecidi cado, pedo pepedi,
Atq; tetendi dat tendo. Sed di geminatur
A do compositis. his credo vendoq; iunges.
In.si. pręterẽunt hęc, claudo, diuido. plaudo.
Et ludo, lædo, cum rado, rodoq;, trudo,
Et vado, cudo dat cusi, cedoq; cessi,

¶In.go.quod verba huius coniugationis desinentia in.go.mittunt præteritum in.xi.vt pingo.is. pinxi. cingo.is.cinxi.ango is.xi.rego.is.rexi.cuius composita in prę̃senti mutant.e in.i. vt corrigo.is.correxi. dirigo.is.direxi.porrigo.is.porrexi:quod etiam per syncopam porgo.is.porrexi facit:quemadmodum pergo.gis.perrexi.pro perrigo.is.Dicimus quoq; surrigo.is. surrexi, & per syncopā surgo.gis.surrexi. Deinde ponit exceptionē dicens:qđ tria verba huius terminatiōis mittūt præteritū in.si.vt spargo spargis. si.cui9 cōposita qñq; mutāt.a.in.e.qñq; non mutant,vt dispargo gis.parsi.vel dispersi cōspargo.gis.consparsi.vel cōspergo. gis. persi.respargo.gis.resparsi,vel respergo.gis. respersi.mergo gis mersi.tergo. gis.tersi. ꝙ etiam secundæ reperitur, vt supra dixim9. vergo.gis. versi, vel verxi. secundū Diome. Egi.mittit ago. Qđ verba,q̃ tribus versibus explicantur, mittunt præteritum in gi, sed variis modis: nam ago facit in præterito.egi.cuius composita mutant in præsenti. a.in.i.vt redigo.igis.egi.adigo.gis.adegi.exigo.gis.exegi.cogo.gis.coegi. a litera dispuncta ab ago.agis.&.n.a con ꝓpositione quēad modū in redigo redegi. d.litera interposita. Lego.is.legi,cuius cōposita q̃dā mutāt.e.in i.vt colligo colligis collegi. seligo seligis selegi,quædam nihil mutant,vt relego.egis. relegi.perlego perlegis perlegi.Ex ꝫsvero quę mutant.e.in.i. quædam etiā mittunt præteritum in.exi.sunt autem,vt supra in principio huius capitis dictū est,tm̃ tria,intelligo.gis, intellexi.diligo.gis.exi.negligo.gis.neglexi:quæ & ipsa aliquando miserunt præteritū cū suo simplici. Frango.gis.fregi.cuius composita in præsenti mutant.a.in.i. vt infringo infringis infregi. confringo. ingis.confregi.refringo.ingis.refregi.Pango pangis pegi. Pacuuius apud Priscianum. in medio tonsilam pegi lęto in littore.ab eo composita in præsenti mutant.a.in.i.vt compingo.gis. compegi. impingo impingis impegi.Lucanus in.v.fortunæ quod te nostris impegit arenis.facit quoque secūdum Carisium pepigi & panxi.sed autore Quintiliano pepigi,non est a pango pangis,sed a pago pagis. scribit enim oratoriarum institution.libro primo:memoria repeto conuictos a me,qui reprehenderant, quod hoc verbo pepegi vsus essem:nam id quidem dixisse summos autores confitebantur, rationem tamen negabant permittere,quia prima positio paciscor cum haberet naturam patiendi,faceret tempore præterito pactus sum. Nos prēter autoritatem oratorum atq; historicorum analogia hoc quoque dictū tuebamur: nam cum in duodecim tabulis legeremus ni ita pagunt.inuiniebamus simile huic cadūt. in de prima positio,etiam si vetustate exoleuerat,apparebat pago,vt cado. vnde non erat dubium sic pepigi nos dicere,vt cecidi. Quid quod Cicero in.ij. ad Herennium. eo verbo est vsus: quod Quintilianus exoleuisse dicit: rem,inquit,vbi pagunt,oratione pagunt. Deinde dicit.quod hoc verbum pungo facit in præterito per regulam punxi,a quo sunt composita,dispungo.gis.dispunxi,expungo.gis. expunxi, compungo.gis.compūxi,facit etiam pungo pupugi,a quo est repungo.is. quod pro eo quod est retalia re facit repupugi. facit præterea pungo pepugi,quod Gell.libro.vij. noct.atti. Actij autoritate confirmat dicentis:in ædilitio,si pepugero,metuet. Tango quoque tetigi facit cuius composita mutant.a.in i.tam in præsenti quam in prēterito,vt contingo contingis contigi. attingo attingis,attigi. A clango. gis.Hiero.facit clangui in libro numerorum cap.x.si semel(inquit) clangueris venient ad te principes. ¶A veho dic vexi. Duo reperiuntur verba in.ho.desinentia,quæ mittunt præteritum in.xi. veho vehis vexi.traho.is.traxi. ¶Lo.finita.lui. Quod huius coniugationis verba finita in.lo. mittunt præteritū in.lui.vt colo.is.colui.molo.is.molui.alo alis alui.volo vis volui,consulo consulis.consului. occulo occulis occului. Tria verba geminant in præterito primam syllabam,ea sunt fallo.is.fefelli. pello pellis pepuli. tollo tollis tetuli, quod præteritum in vsu non est: sed compositum ab eo quod est substollo substulli.Terentius referente Diomede:Huc(inquit) retulissem pedem:& Catullus ad ortalum:si reditum retulit is, aut in tempore longo. Plautus in amphytri. me salutauisti & ego te,& osculum tetuli tibi.Percello,duplex habet præteritum perculsi & perculi. Terentius in Andria:percussit ilico animum. Vergil.v.eneidos:Perculit & fulua moribundum extendit arena.& quemadmodum percello fecit perculi.ita etiam ex analogia excello excellis exculi debuit facere: nam excellui ab eo est præteritum quod excelleo excelles.Cicero in epistolis ad filium:quare effice,& elabora vt excelleas. Sallo sallis salli. Lucillius apud Priscianū :sallere murenas mercem in frigidaria ferre. Reperitur etiam per quartam:vt apud Celsum libro secundo de medicina: Pisces (inquit) qui salem non patiuntur solidi ve saliuntur. Vello vellis velli vel vulsi. Vergilius. in buco.cinthius aurem velit & admonuit pastorem. Lucanus in.iij.castrorum siccas de cespite vulserat herbas. Psallo psallis psalli, Bassus:calliope princeps sapienti psallerat ore. Plau. in amphy. næ ego homo infœlix fui,qui non interuelli alas. ¶Mo.tibi mittit.ui. diuisas.Quod verba finita in.mo.mittunt præteritum in ui. syllabas, vt vomo vomis vomui, gemo gemis gemui,tremo tremis tremui, fremo fremis fremui. Quatuor tamen verba, quę sequuntur,mittunt præteritum in.psi.como comis compsi,demo demis dempsi, sumo sumis sumpsi, promo promis psi. Premo tamen facit in prēterito pressi,cuius composita in præsenti mutant.e. in.i. comprimo comprimis compressi,imprimo imprimis impressi, reprimo reprimis repressi.Emo.is.facit in præterito emi,sed ab eo composita mutant.e.in.i.in prę̃senti,vt redimo redimis redemi.perimo perimis peremi, adimo adimis ademi.dirimo dirimis diremi.quod euphoniæ causa.r.mediam acceperit:quemadmodum redimo,& adimo.d,literam acceperunt.Coemo coemis,non mutauit.e.in.i.

In.go quod verbum finitur preterit in.xi.
Spargo sparsi,mergo.mersi.tergoq; tersi.
Et vergo versi,vel verxi dat quoq; verbum.
Egi.mittit ago,lego,frango,pangoq; funges,
Quod dedit & pepigi,vel panxi, pūgoq; pūxi.
Sed dabit & pupugi:tetigi sed dat tibi tango.
A veho dic vexi:sed de traho dicito traxi.
Lo.finita.lui.mittunt,dat fallo fefelli.
Et pello pepuli,tollo tetuli dedit olim.
Percello tibi dat perculsi perculeratq;.
Excudit excello,de fallo dicito falli.
Vello dat velli vel vulsi.psallo q; psalli.
Mo.tibi mittit.ui,diuisas.Sed dabis in psi,
Quatuor hęc como cum demo, sumoq; promo.
S.duplici pressi premo dat:sed emo facit emi.

Panxi cantaui pepigi dum fedus iniui
Si quid conjungam po Sumus dicere quoq; pexi

¶Pono ponis posui. Quod in.no. desinentia reperiunt pauca verba, quæ quia nõ possunt sub regula colligi, singulorum præterita explicãtur. Itaq; dicit q; pono.is. facit in præterito posui, pro quo antiquiores posiuit dixerunt. Plau. apud Priscia. in vidularia: vitulũ sequestrũ posiuimus. & Apul. in hermagoras: cibatũ, quẽ iucundũ esse vobis animaduerterãt, cũ apposuerũt. Gigno.is. genui, quod veteres geno.is. genui declinabant. Varro in andabata: sed qđ hæc aliquid genũt. & Lucr. in. iiij. totũ posse extra corpus durare, genitq; pro gigni posuit in infinitiuo. Cano.is. cecini, cuius cõposita mutant. a. in. i. mittuntq; præteritum in. ui. syllabas. vt cõcino.is. nui. præcino.is. ui. occino occinis, occinui. quod Salust. in. i. histo. ita cõposuit, vt a in. i. non mutaret: iussu (inquit) Metelli cornicines occanuere. Teno.is. tẽpsi, cuius cõpositum cõtemno.is. cõtẽpsi magis est in vsu. Sino.is. siui. Terẽ. in. adel. quia non siuit egestas. Diomedes etiã sini in præterito posse facere dicit autoritate Publij: qui de vita sua scribens, inquit: q; si me inuitũ abire sinisset. melio tũ vt, ait, dicim9 siui, quẽadmodũ Varro i cõplexionũ. ij. ad mortẽ nõ siui me producẽs. Plautus in cistellaria: nunquã ego hanc viduã cubare siui. Cõpositũ quoq; ab eo desmo.is. desiui facit, non desini. Cerno.is. creui. Plau. in cistellaria: cũ ego te amaui mea antiphila, & mihi amicã esse creui. p eo q; est vidi. Sperno. is. spreui. sterno. is. straui. Lino.is. triplex habet prẽteritũ lini. liui & leui. sed lini vt liui raro sunt in vsu, vt apud Varronẽ de re rust. cũ obliuerit vasa. Leui vero potius ab eo simplici nascitur, qđ non est in vsu. leo. les. leui. a quo sunt deleo. es. deleui, releo. es. eui. dicimus quoq; a lino.is. relino.is. eui. vt apud Terẽtiũ in heautõ. releui dolia oĩa. simplex etiã protulit Hora. in. i. carminũ: conditũ leui datus in theatro cũ tibi plausus. ¶In.po. pauca dabis. Quod huius cõiugatiõis verba in. po. desinẽtia pauca sunt mittẽtia præteritum. psi. vt carpo.is. carpsi. cui9 cõposita mutãt. a. in. e. vt decerpo.is, decerpsi. cõcerpo.is. cerpsi. discerpo.is. dicerpsi. repo.is. repsi. serpo.is. serpsi. scalpo.is. scalpsi. a quo est cõpositũ exculpo.is. exculpsi. clepo.is, qđ raro inuenit, clepsi fecit in præterito. Strepo.is. strepui. atq; rũpo.is. rupi. aliũ in modũ (quã superiora) præteritũ misere. ¶Dat verro verri. In. ro. verba desinẽtia, cũ nõ possint in vnã quandã regulã cõtrahi, eorũ præterita singulatim explicauimus: nam verro secundum Seruiũ versi, & secundũ Carisiũ verri facit, qđ magis vsu probatur. Licinius: hisce etiam reliquias auerrerunt. & Publius: celias (inquit) seruorum conuerri. Gero.is. gessi. vro vris vssi. s. duplex in præterito acceperunt. Curro. is. primam geminans syllabam cucurri fecit. Vergil. ij. æneidos: gelidus que per ima cucurrit ossa tremor. fecisse etiam cecurri autor est Gell. lib. vij. Noctium attica. dicitque Probum annotasse verba Aelij tuberonis ad Oppium scribentis, si generalis species occecurrit. pro eo quod est occurrit. Quæro quæris quæsiui: cuius cõposita mutãt. æ. diphthongon in. i. longum. vt conquiro, is. conquisiui. acquiro acquiris acquisiui. requiro requiris requisiui. tero. is. triui. sero seris seui. antiquiores serui quoque per. ui. diuisas dixerunt: vt Ennius: quã tãto studio serui, sed cõposita a sero seris, cum retinent simplicis significationem, faciunt in. eui, vt consero. is. seui. insero. is. in seui. assero. is. asseui. Hora. i. sermo. nunquam tibi vitiorum in seuerit olim natũra. Quod si mutant simplicis significationem, in. ui. syllabas mittunt præteritum. vt consero. is. serui in sero. is. inserui. assero asseris asserui. ¶So. tibi dat. siui. Quod verba huius coniugationis in so desinẽtia mittunt præteritum in. iui. vt acerso. is. iui. lacesso. is. siui. quæso quæsis quæsiui, pro eo quod est rogo, a quo iam non extat aliud quam quæso & quæsumus. Salust. in. j. histo. curionem (inquit) quæsiui vti adolescentior & populi suffragijs integer ætati concederet Mamerti. In. si. tamen mittunt præteritũ tria verba secundum Diomedem & Carisium, viso visis visi. capesso capessis capessi. facesso facessis facessi. Cicero in diuina. ne innocenti periculum facesseris. frequentior tamen vsus habet vt verba husus modi mittant præteritum in. ui. vt Cicero apud Augustinum in. ij. libro. de ciuitate Dei: Aeschines (inquit) cum adolescens tragœdias actitasset, rempub. capessiuit. Salustius apud Priscia. libro. ij. histo. diuersa solet vti rebus perditis capessiuit. Idem in. iiij. legiones pridie in monte positas lacessiuit. & Cicero. pro Roscio: accersiuit (inquit) aliquẽ. Incesso incessis apud autores varijs modis reperitur: sed frequentius incessi. Seruius in illud. Vergil. iiij. Georgicorum: regibus incessit magno discordia motu. incessit exponit pro inuasit. Salustius in cathilina: tanta cupido gloriæ incesserat. Gellius. lib. xiij. cap. ij. ob iurgatione iusta incessuit. nisi forte pro incessuit legendum sit incessiuit. Pinso pinsis in præterito pinsui debere facere Probus autoritate Pomponij affirmat dicentis: neque molis molui, neque palatis pinsui. ¶Xi. duo dant plecto. cũ verba huius cõiugationis desinentia in. to. non possint sub vna regula cõprehẽdi oĩa, aut pleraq; ex illis, explicat singulorũ præterita dicens: qđ in. xi. mittũt præteritũ hæc duo verba plecto, plectis, plexi, flecto, flectis, flexi. Liuius Andronic9 apud Priscianũ in solito pexi. munere. Vergilius. ij. Aeneidos, nec prius amissam respexi, animumue reflexi. ¶Duo quoque mittunt præteritum in. xi. simul & in. xui. necto nectis nexi vel nexui. Salustius. j. histo. nexuit (inquit) catenæ modo, Vergilius. v. æneidos: & partibus palmas amborũ inexuit armis. Proper. At tibi qui nostro nexisti retia lecto. Pecto pectis pexi, vel pexui. Mecœn. in octauia: pexui capillũ naturæ muneribus gratũ. facit quoque Capro autore pectiui, a quo Colume. fecit supinum pectitum, sed penultima breui, vt suis locis dicemus. ¶Mitto mittis misi. Verto vertis verti. In. ui. syllabas duo mittunt præterita. sterto. stertui. Persi. postquam destercuit esse mœnides quintus. Meto metis messui. quod in præterito, s. duplex accepit. Cato apud Priscianum: in campo (inquit) tiburti, vbi ordeum demessui.

Pono dat posui, gigno genui, cecinicq;
Dat cano: sed per. ui quæ componuntur ab illo.
Temno dat tempsi, sino siui, cernoq; creui.
Et sperno spreui, sed sterno mittit in aui.
De lino diclini vel liui, dic quoq; leui,
In. po. pauca dabis mittentia præteritum in. psi,
Sed strepo dat strepui: de rumpo fit tibi rupi.
Dat verro verri vel versi, dat gero gessi.
Mittis ab vro vssi. de curro mitte cucurri.
Quæro quæsiui, tero triui; dat sero seui,
Cuius compositum per. ui. mittatur &, eui.
So. tibi dat siui. Tria dant si viso capesso.
Atq; facesso: sed de pinso pinsui exit.
Xi. duo dant plecto cum flecto. Sed duo dant, xi,
Siue. xui necto cum pecto, quod dat & iui,
Dat mitto misi. de verto ponito verti.
Stertuita sterto, meto messuit atq; petiui.

Sistuneutrum et aeā cum neutrumutue sto mittit stati actium stati et statum insupinis

¶ Peto.is.iui sed sisto stiti mittit.hoc verbū sisto.is.aut actiuū est:facitq; in præterito stiti.aut absolutum neutrū:facitq; steti.quemadmodū &.sto.stas.cui simile est genere & significatione.ab hoc cōposita mittunt præteritum.e.mutata in.i.vt obsisto.is.sti.resisto.is.stiti.consisto.is. stiti. quemadmodum & composita.a sto.stas.vt obsto.as.stiti.resto.as.stiti consto constas.stiti.insto. as. stiti. Quo piaculo mihi satisfacere possunt,qui pro eo quod ego scripsi.sisto.stiti.pro stiti statui suppositum fuerūt: forte illa ratione ducti quod legerant apud Prisc. sisto quando actiuā habet significationem in præterito deficere. itaq; vt verbi defectū resarcirent.a statuo.is. præteritum statui mutuati sunt. Itaq; mihi accidit tale quiddā hoc in loco:quale narratur a Gellio accidisse. M.Catoni cū peruersis quibusdam suorū operum emēdatoribꝰ. Nā egocū stiti hoc in loco scripserim, id quod in archetypis cōmentarijs meis adhuc monstrare possum, audaculi isti emendatores pro stiti statui posuerūt.verba Gellij.ex li.ij. noctiū atti.huiusmodi sunt In.li.veteri.M.Catonis qui inscribitur contra Tibe.exulē, inscriptum quidem sic erat: quod si vadimoniū capite obuoluto stitisses. recte (inquit ille) stitisses scripsit: sed falsi emēdatores.e.scripto per libros stetisses fecerunt:tanquā stetisses vanū & nihili verbū esset.qn potiꝰ ipsi neq; & nihili sunt, qui ignorāt stitisses dictū a Catone, quoniā si isteretur vadimoniū nō staretur. ¶ Nexo præteritum. qđ duo verba reperiūtur finita in. xo.mittentia præteritum in. vi.diuisas. nexo.is.ui.& texo.is.texui.

A peto,sed sisto stiti mittit,steteratq;.
Nexo præteritum per.ui.dat, texoq; iunges,

¶ De præteritis quartę coniugationis.

QVartę præteritū prope semper mittit in.iui.
In.xi.prætereunt duo,sancio, vincio tātum.
Dat salio salui; micui facis ex amicire.
Sepio dat sepsi,sed ab haurio mittitur hausi.
Quorum præteritū plerumq; reponis in.iui.
Fulcio,sarcio,farcio,raucio,sentio dant,si.
Et venio veni; Sed quę pario tibi format,
Præteritum per.ui,diuisas mittere debent.
Comperio dat.eri,cui iungitur & reperire.

¶ De supinis verborum. Cap. v.

PRæteritis in,bi tum,iuncta pone supinum.
Iri.ci,finitis.ctum,debes ponere semper.
Dat parsi parsum,per.itum. sed mitte peperci.
Ex.di.præteritis in.sum.transmitte supina,
Dū Deo præsentis.dio.vel.do. in.sum.varietur,
S.geminat sedeo sessum.fodio quoq; fossum,

DE præteritis quartę cōiugatiōis. Qđ verba quartæ cōiugationis mittunt præteritum in.iui.secūdæ personę præsentis indicatiui modi.s.finali mutata in.ui. vt audio.is.iui.munio.is.iui.in sanio.is.insaniui.scio.cis.sciui.nutrio.is.iui. Deinde dicit,q; duo tantum verba mittunt præteritum in.xi.sancio.cis.xi. Hora.ij.epistola:tabulas peccare vetātes: quas bisquinq; viri sanxerunt. Vincio.is.vinxi.pro eo quod est vinculo astringere. Duo quoq; dicit reperiri verba huius cōiugationis mittentia præteritū in.ui.syllabas.salio.is.lui. Ouid.j.fastorū:per flāmas saluisse pecus saluisse colonos.cuius cōposita mutāt.a.in.i.vt insilio.is.lui. desilio.is.desilui.prosilio.is.lui. Luc.in.iij. insiluit solo nociturus pōdere. Verg.v.æñ. haud mora prosiluere oēs. Idem in.xj. portis regina sub ipsis desiluit. Amicio.is. Diome.autore amicui quoq; facit.vt Brutus in laudatione Appij claudij: toga (inquit) prætexta amicuit. apud Actium quoq; lectum est ab amicio.is.xi.in præterito. ¶ Sepio.is.psi. haurio.is.si. Verg.j.æñ. at venus obscuro gradientes aere sepsit. Idem in.iij. & vocē his auribus hausi. sed hęc omnia verba ex proportiōe verborum quartæ cōiugationis mittūt aliquādo præteritum in. iui. vt sancio.is.iui. vincio.is.iui. salio.is.iui. amicio.is.iui. Pompo.secundus:sanxerat ius vtile ciuitati. pro sanciuerat. Papi.ix.theba. excussi salierunt cuspide dentes. pro saliuerunt. Verg.ij. Georg. mollibus in pratis vnctos saliere per vtres. pro saliuere. Varro ad Cicer. cum idem quoq; haurierit. pro hauriuerit dixit. Isa.cap.v. Hiero.interprete: sepiuit eam,& lapides exegit. ¶ Deinde dicit. Quod quinq; verba,quę vno versu complectuntur,mittunt præterita in.si.ea sunt fulcio.is.fulsi. Ouid.in epistola Deianirę: Hercule supposito sydera fulsit Atlas. Phocas tamen hoc verbum in.xi.dixit exire fulxi. Sarcio.cis.sarsi. farcio. cis.farsi. Cuius composita mutant.a.in.e.vt refercio.cis.refersi. differcio.cis. differsi. Cicero.ij. tusculanarum: Cuius verbis etiam omnia referserunt. Raucio raucis rausi. Cicer.j.de oratore:æsopum etiam,si paulo irrauserit,explodi. Sentio.tis.sensi. ¶ Venio.nis.præter morem verborum quartæ coniugationis fecit præteritum veni. Deinde dicit,quod a pario paris,composita mittunt præteritum in.ui.syllabas,vt aperio aperis aperui.operio operis operui.cooperio.is.cooperui. ¶ Duo tamen a pario composita miserunt præterita in.eri.comperio comperis comperi.reperio reperis reperi.

DE supinis verborum cap.v. Tota coniugationis difficultas versatur in cognoscenda prima verbi positione: deinde præterito: tum demum supino. Sed quia supina ex præteritis plerūq; nascūtur: visum est ex præteritorū varia terminatione supina omniū simul coniugationū elicere seruato literarū ordine. Dicit igitur in primis.q; verba quæ fecerunt præteritum in.bi. mittunt supina in.itum. super.i.finalem præteriti addita tum.vt bibo.bis.bi.bitum. glubo.bis.bi.bitum. Lambo.bi.& scabo scabi. supinis carent. ¶ In.ci.finitis. Quod verba,quæ fecerunt præterita in.ci, mittūt supina in.ctū. sunt autem duo præcipue. facio.cis.feci.factum. iacio.cis.ieci.iactum. quorum cōposita in supinis mutant.a. in.e.si in prima positione mutauerūt.a.in.i.vt perficio.cis.perfeci perfectum. inficio.cis.infeci. ctum. reficio.cis.refeci refectū. Ico.icis. horum rationem sequens,quia fecit in præterito.ici.in supino quoq; ictū. fecit. At vero parco.cis.quia duplex habet præteritum parsi & peperci, a parsi facit parsum, a peperci parcitum. Plīi.libro. xxxiij. natu. histo. Italiæ parcitum est vetere interdicto patrum. Hiero.quoq; ad Heliodorum: non te patri parciturum esse, non matri. ¶ Ex.di.præteritis. Quod verba quæ fecerūt præterita in.di. mittunt supina in sum,ita tñ q; verba scđę cōiugatiōis terminata in Deo,& tertiæ in dio. vt in do. mittūt supina. deo. vel. dio. vel. do. mutata in.sum. vt mordeo morsum tōdeo tōsum, fodio fossum, sed hoc.s. geminauit vt statim dicem9. Scādo scāsum. cado,sum. cædo cæsum. ¶ Deinde dicit, Q đ qnq; verba nic posita habēt duplex.s. i supinis: ea sunt, sedeo sessum, fodio fossum, scindo scissum, findo. ssum. pando. ssum. quorum tria postrema amittūt. n. in. supinis, quemadmodū & duo quæ addit, fundo. sum.

& tundo tũsum,quod euphoniæ causa Ser.atq; Prisc.dicũt esse factũ.Sed in cõpositione huius verbi tũ do.n.semper exteritur,vt cõtũdo.sum.retũdo.sum.pertundo.sum.In simplicitate potius retinetur,vt apud Verg.ŋ.æñ.suppliciter tristes & tũsæ pectora palmis.Tendo.is.duplex habet supinum tensum & tentũ.Luca.i.j.& varias ignis tenso dedit aere formas.Idẽ in.ŋ.tẽsisq; rudẽtibus actæ. Verg.in priape. tentaq; ad exẽplũ sit sua turba Dei.In cõpositis quoq; vtrũq; reperitur.vt ostẽdo.is.entũ.vel.sum, prætendo.entũ.vel prætensum.intendo.tum.vl. sum.extẽdo.tum.vel.sum.Edo.is.duplex habet etiã supinũ estũ & esum: qđ magis in cõpositis apparet.vt comedo comestũ vel comesum.Cice.pro cluẽtio, potius comestum quã epotũ in venas atq; omnes partes corporis permaneret.& Salust.referente Diome. comesta(inquit) patrimonio.Iuue.& cito rapturus de nobilitate comesa qđ supererat.Alia potiꝰ in esum quã estũ mittũt, vt ambedo.sus.adedo.sus.exedo.sus. Vergi.in.iŋ. æñ.Ambesas subigat malis consumere mensas.Idem in.ix.& postibus hæsit adesis.Idẽ. j.Georg.nigris,exesa chelydris. ¶A do pone datũ.Quod hoc verbũ do das dedi facit in supino datũ & ab illo cõposita, si sunt primæ cõiugatiõis,habẽt etiã simplicis rõnem. vt circũdo.das.dedi.datũ. Sin vero sunt tertiæ mittũt supina in.itũ.vt trado.dis.didi.ditũ.vẽdo.is.didi.ditũ.credo dis.didi.ditũ.abscõdo.dis.di.vel abscõdidi.sum.vel abscõditũ.Sed quẽadmodũ Diome. ait melius dicimus abscõditũ.Pedo.is.pepedi.aut caret supinis.aut peditũ facit.Catullus,subtile ac leue peditũ liboni est. ¶Actũ mittit ago.in.gi.reperiunt̃ tm sex verba facientia præteritũ,quorũ supina singulatim explicat:ea sunt Ago.gis.egi.actũ.tango.gis.tetigi.tactũ.pãgo.gis.pegi,vel potius,pago.gis.pepigi pactũ.frãgo.gis.fregi fractũ.quæ duo in supinis euphoniæ causa.n.literã extriuerũt.sed ab eis cõposita etiã si in præsenti mutant.a.in.i. in supinis illud.a.retinent.vt ago.is.egi.actum.redigo.gis.redegi redactũ,adigo.is.adegi,adactũ, tãgo.gis.tetigi,tactũ. cõtingo.gis.cõtigi.tactum,attingo.gis.attigi attactũ.frango.is.gi.ctũ.infringo.gis.egi.infractũ. perfringo. gis.gi.perfractũ.pango.gis.pepigi.impingo.is.gi.impactũ.fugio quoque, quod in præterito facit fugi, in supino facit fugitũ.Lego.is.gi. facit lectum:cõposita vero ab illo,quæ mutant.e.in.i. retinent illud.e. vt colligo.gis,collegi,collectum,seligo.gis.egi.selectum.Pũgo.gis. pupugi punctũ, tam ab eo quod est pupugi,quã ab eo quod punxi.¶Dat fallo,falsum.in.li.præteritum mittentia hæc fere reperiuntur mittẽtia supinũ in sum.fallo.lis.fefelli falsum. Sallo.is.pro eo quod est salem infundere alicui rei, tertiæ cõiugatiõis cũ est,facit in pterito salli,atq; inde mittit in supino salsum hinc Munius dixit:isthęc sum multo sale salsurus.& dicimus homines salsos,& insulsos.Reperitur etiã quartę cõiugationis:& tunc facit in prẽterito saliui: & in supino salitum,qđ frequentius reperitur quã salsum.Liuius Andro.saliturus isthęc(inquit)mittã salẽ.Cornel.seuerus:ad quem salitipomiliones afferebãtur. Idem alio loco: distractos atque salitos.Salust.apud Diome.in.iiŋ,histo.reliqua(inquit) cadaucra salita.Itaq; cũ tertiæ conIugationis est primã producit positione.l.duplicis,vt facile apparet ex Lucilĩ pœtæ versu illo:Sallere murenas mercem in frigidaria ferre.Itaq; ea ratione.l.accepit duplex,qua relligio & relliquiæ.Cum verò est quartæ,quia nusquam in carmine reperitur,per.l.simplex scribi debet salio.is.Diome.putat salitus a salo non a salto deduci:scribit enim his verbis:Veteres ambiguitatẽ appellationis vitantes & analogiam salitus sum dixerũt a sallo.is.non a salio.Nos tũ cum apud Cel.li.ŋ.de medicina legerimus: pisces qui salẽ nõ patiũtur solidi vesaliũtur.& apud Lucã Hiero.interprete:q; si sal euanuerit,in quo salietur? vtrãq; verbi positionẽ in vtraq; cõiugatiõe posuimus.reperitur etiã salleo.es.ſcdæ cõiugationis apud Fabiã.referẽte Diome.cũ caro sallet,diuturnior est,inqt. Vello vellis, duplex habet prẽteritũ velli vel vulsi.sed ab vtroq; misit supinũ vulsum,p quo antiquiores dicebãt volsum.Mart.sed mẽs est Pãniche volsa tibi. Pello.is.pepuli pulsum. Tollo,is.quod apud antiquiores,vt diximus,fecit tetuli: in supino debuit facere latum,sed cũ in vsu non sit,quemadmodũ loco tetuli posuimus substuli: ita pro eo quod esse debuit latum.suffecimus sublatũ.Percello.is.duplex habet prẽteritum perculi & perculsi: sed ab vtroq; misit supinum perculsum.vt apud Verg.Quarũ sacra fero ingẽti perculsus amore. Excello.is. culi.celsum.nam cũ secundæ cõiugatiõis est excelleo:vix habere potest supinũ ex proportionis ratione. Apsallo.is.lii.supina non reperiuntur,ideo eius nõ meminit hoc in loco. ¶Emptum mittit emo.Quod vnum modo verbum reperitur,q; facit prẽteritũ in.mi.emo.is.emi.factq; in supino emptum.cuius cõposita retinent.e. prẽteriti in supinis,vt redimo emi.redemptum. adimo.emi. ademptum. In.ni.duo tantum reperiuntur feciſſe præteritum venio.is.ni.q; fecit ventum:& cano.is.cecini,quod fecit cantũ.Hiero.tamẽ in Apoca. cap.viŋ.canturi dixit. ¶Et rumpo ruptũ.In.pi.tria verba mittũt prẽterita rumpo.is.pi.qđ facit ruptũ capio.is.cœpi,q; facit captum.cœpio.pis.pi.a quo tantum est in vsu prẽteritũ cœpi,& tẽpora quæ formãtur ab eo,factq; in supino cœptũ. ¶Dat linquo. Quod hoc verbũ linquo cũ suis cõpositis mittunt supina in.ctũ.vt linquo lictũ,q; nõ est in vsu,sed in cõpositis reperitur,vt delinquo delictũ, relinquo relictum. ¶Decurro cursum.Quod tria verba,quæ hic ponũtur,mittẽtia præteritũ.ri. mittũt supina varIũ in modũ:nã curro.is.cucurri facit cursum,verro.is.ri.facit verritũ vel versum: sed ab eo,q; est versi videt esse versum:ab eo eo q; est verri.ritũ.Verg.j.ẽũ.versa puluis inscribit hasta.q; participiũ teste Seruio,ibidẽ nõ a verto.is.sed a verro.is.deducitur: quẽadmodum & Plau.dixit:in vẽtum oia versa. Apul. in apologia pro magia ab eo q; est cõuerro,is,cõuerri,rritum,dixit conuerritorem tumidæ gingiulæ,

Scindo q; scissum, findo q; fissum, pãdo q; passũ,
Non tamen amittunt cum fundo tundo q; tusum,
Dat tamen & tunsum: de tendo dicito tensum,
Vel tentũ:sed edo dabit estum, mittit & esum.
A do pone datum,Sed quæ componis ab illo,
Si non sunt primę,per,itum. misere supinum.
Actum mittit ago,cum pãgo,tango q; frango.
Dat fugitum fugio,lego lectum,pungo punctũ
Dat fallo falsum, fallo salsum, atq; salitum.
Vello vulsum,pello pulsum, tolloq; latum,
Percello culsum dabit,excello quoq; celsum.
Emptum mittit emo. Venio vẽtum, cano cantum
Et rumpo ruptum,capio cum cœpio dant. ptum.
Dat linquo lictum,cui iunges compositiua,
De cũrro cursum,de verro ponito versum,

Pario.is.q̃ ex deriuatis ab eo possumus intelligere, duplex habet supinũ partũ & paritũ: nã a partũ dixi mus partus.a.um. partus.us. parturio.is. ab eo q̃ est paritum Papi.x.theb. dixit: atq; hosti veniat paritu ra marito. Cõposita vero a pario, quæ omnia (vt diximus) quartæ sunt cõiugationis, siue mittant præ teritum in.ri. siue in.rui. semper mittũt supina in ertum. vt cõperio.is. cõperi. cõpertũ. reperio.is. eri. re pertũ, aperio.is. aperui, apertũ. operio.is. erui. opertum. ¶ In.si. præteritũ. Quod verba facientia præteri tum in.si. mittunt supina in. sum. vt mulceo mulces mulsi mulsum. Cicero. apud Priscia. permulsa atque recreata: & Varro apud eũ dem: capite permulso dixit. Salust. in. iñ. hist. postera (inquit) die liberalibus verbis per mulsi sunt. Ludo.is.si. sum. lædo.is.si. sum. sentio.is.si. sum. raucio.cis. rausi. sum. Luci. rausuro tragicus, q̃ carmina perdit, Oreste. quinq; tñ uerba q̃ hic ponuntur geminãt. s. in supinis. ea sunt mitto. tis. si. ssum. cedo. is. si. ssum. cudo. is. cudi, vl̃ cussi. ssum. ab vtroq; præterito fecit in supino cussum. iubeo. es. iu ssi. ssum. præmo. is. ssi. sum. indulgeo, indul ges. indulsi, ex proportione facit indulsum: sed & indultus dixit Marcel̃. tanquam li centia (inquit) crudelitati indulta. Gero. is. essi. estũ. torqueo. es. torsi tortũ vel torsum. vro. is. vssi, vstũ. sartio. is. sarsi sartũ. vñ sar tores, & sarta tecta dicuntur. fartio. is. farsi, fartũ, a quo fartus farta. um. & fartores di cti. fulcio. is. fulsi. tũ. Iuue. nos vrbẽ colimus tenui tibi ñcine fultã. haurio. is. si. vel hauriui hausti, vel hausum vel hauritũ. Verg. iiñ. eñ. quæ bella exausta canebat. Idẽ in eodẽ: sup plicia hausurum scopulis, & noïe Dido sæpe vocaturũ. Apul. ñ. met. lagena (inquit) faci lis hauritu. Idem in. iñ. Haurito plusculo vncto corporis mei membris perfricui. & in. iñ. rorem rigen tem hauritum ista confestim deferto vrnula. Cãbio. is. nunquã nisi in Apulcio p̃ magia legi: operas (in quit) tuas cũ vicinis cãbias. eius præteritũ referẽte Prisc. Carisius protulit cãpsi: qđ ideo nõ posuimus, quia nusquã inuenimus. Itaq; supinũ hoc in loco extra ordinẽ posuim9, quoniã ab eo deriuatur frequẽ tatiuũ cãpso. psas. quo Ennius vsus est: leucatan (inquit) cãpsant. & iuniores ab eo fecerũt campsor. is.

Dat pario paritum vel partum. Compositũq̃,
Quod venit a pario, semper mittatur in. ertũ.
In. si. præteritum plerumq; reponitur in. sum,
S. geminat missum de mitto, cædoq; cessum.
Et cudo cussum iubeo iussum, prẽmo pressum,
Indulsi indultum, dat & indulsum. gero gestũ.
Tortũ vel torsum dat torqueo. at vro dat vstũ.
Sartio sartum, fartio fartum, fulcio fultum.
Hausti vl̃ hausum dedit haurio. Cãbio cãpsum
Quod si præteritum dat. psi. ptum pone supino,
Statum siue statum dat sto. cum sisto, sed illud,
Quod. stõ. cõponit, dat. itũ. quandoq; dat. atum
Quæ tibi dat sistõ per. itum, misere supina.
Vertoq; dat versum. De. xi. ctum. mitte supina,
N. tamen amittunt hæc pingo, stringoq; fingo.
Ringoq; cum meio. suntq; dicãt quoq; mingo,
Necto. fluõ. tigo, cum pecto, flectoq; dãt. xum.
Mittit. itum, quod, ui. diuisas præteritum dat.

¶ Quod si præteritũ. verba illa quæ fecerunt præteritum in. psi. mittũt supina in. ptũ. vt nubo. bis. nu psi nuptũ como. is. cõpsi. cõptũ. sorbeo. es. psi. ptum. nã ab eo quod est sorbui. itum fit: vnde est sorbitio & sorbitiuncula. Persius. sorbitio tollit quẽ dira cicutæ. ¶ Statum siue statum. in. ti. tria tantũ verba mittunt præteritũ. sto steti, sisto steti vel stiti. verto verti, quod sine cõtrouersia facit in supino versum quemadmodũ & verro. is. verri. Sed. sto. steti facit statum prima indifferenti, qđ significatur cũ dicit sta tum siue statũ dat. sto. nã in priori. sta. producitur. in posteriori. sta. breuiatur. In simplicitate tamẽ sem per status. ta. tum. breuiatur staturus producitur. In cõpositione, si. a. mutatur in. i. breuiatur. vt præsto præstitũ, insto institũ, si manet integra, producitur. vt præsto. as. statum, insto. as. atum. Sed de his libr. v. disseremus. Nũc vero tantũ dicam9 quod a. sto. stas cõposita mittũt supina in. itum. vel. atum. vt cõ sto. as. itũ. vel. atum. asto. as. itum. vel. atũ. præsto. as. præstitũ vel præstatũ, a quo frequẽter in libris dige storũ legimus præstatio. ¶ Sisto. is. Cum absolutũ est eandem rationẽ sequitur in supino, quã. sto. stas, cum quo verbo præteritum & supinũ habet commune. vt sisto. is. steti statum. sed composita semper exeunt in. itum. vt circunsisto. is. stiti circunstitum. assisto. stis. astiti astitum. Sisto. is. stiti. cum acti uum est, ego non abnuerim habere supinũ in. atum, sed prima producta, a quo est stator pro eo qui si stit aliquem coram Prætore, vel alio magistratu. vnde Iupiter stator qui stitit. i. stare fecit Romanos fu gientes. Oui. vi. fastorũ: tempus idem statoris erat. sed de his suo loco disputabit. ¶ Verto dat versum, & ab vltimo supino fit versus. a. u. Vergi. versaq; iuuencũ terga fatigamus hasta. De. xi. ctũ. mitte su pina. Qđ verba quę fecerũt p̃terita in. xi. mittũt supina in. ctũ, vt lugeo. es. xi. ctũ. vincio vincis. xi. ctũ. dico. is. xi. ictũ. sancio. is. xi. ctũ. nã ab eo qđ est sanciui. citũ. diximus. Lucr. qđ porro nequeas sancitum quãdoquidẽ extat. Quinq; tñ verba, quæ hic ponũtur, amittũt. n. in supinis, ea sunt pingo. gis. xi. ctum. fingo. gis. xi. fictum. ringo. gis. xi. rictum quod etiã ringor. eris. declinatur. meio. is. minxi. ctum. quod nonnulli mingo. gis. declinauerunt: sed, quemadmodũ supra dixi, ego nusquã legi. Deinde dicit, quod altera quinq; verba, quæ fecerunt præterita in. xi. mittunt supina in. xum. ea sunt necto. ctis. nexi. vel ne xui, xum. siue enim sit a necto. ctis. xi. vel nexui: siue a nexo. xas. vel nexo, nexis, nexut. semper facit in su pino nexum. Fluo. is. xi. xum. vnde fluxas vestes & fluxa corpora dicim9: & fluxus aquarũ. Antiquio res quoque autore Priscia, fluctum a fluo. is. dixerunt, vnde est adhuc fluctus. us. & murena flucta. Fi go. gis. fixi, xum. quamquam Scaurus apud Diome. sagitta confictus dixerit. Pecto pectis. xum. nã a pe ctiui pectitum fecit, a pexui æque. xum. Flecto flectis. xi. flexum. Plexi quoque ab eo quod est plecto ple ctis, qđq; sum9 pene obliti, plexũ in supino facit. Catull9: hos indistinctis plexos tulit ipse corollis, hinc est ab amplector, amplexus. a complector. xus. ¶ Mittit. itum. quod verba facientia præteritum in. ui. syllabas mittunt supina in. itum. penultima breui. vt domo. as. ui. itum quamquam ab eo quod est do matum Tibull̃. libro. iiñ. dixit: te duce non alias conuersus terga domator: & domatio nomen partici piale Valla formauit. sono sonas. aui. sonitum: & si ab eo q̃ est sonatu Horatius dixit: magna sonatu rum dies nominis huius honorẽ, sicut a tono. as. atũ. Idem in epodo dixit: Si quos eo is intonata fluctib9 hyems ad hoc vertit mare. Sene. in. ñ. natu. quæst. quasi illa (vt sic dicam) cõminatio, & tonatio sine ictu.

Neco tamen

¶Neco tamen cum duplex habeat præteritum necui & necaui, & ab eo quod est necui facit nectum ab eo, quod necaui. atū. Sed inter necatus & nectus non est illa differētia, quā putauit Pris. vt necatus sit ferro. nectus vero alia vi pereptus. sed potius necatus est omnino extinctus. vt Cice. veneno. necatus dixit. & Quint. fame necatus. nectus vero quasi exanimatus & mortuo similis. Cice. ŋ. tusc. nectus sit Tātalus. & Hora. in epistolis: bos est enectus arando. Frico. as. cui. ctū. Iuuen. si prurit frictus ocelli angulus. ab eo tū quod est fricatū Pli. lib. viŋ. dixit: pātheras per carnes fricatas aconito venantur barbari. Gel. li. vj. ante oleo perfricatus. & Macer: vrticæ folis reuocatur vulua fricata. Seco. as. cui. ctū. Verg. j. Georg. via secta per ambas. Apul. j. meta. a secatu dixit: impetu teli præsecata gula. Cēseo. es. sui. sum. qđ secūdū analogiā fecit etiā cēsitū. misceo. es. cui mixtū. per. x. qđ etiā in marmoribus antiquis per. s. mistum legimus. Torreo. res. rui. tostū. Doceo. ces. cui. ctum. Teneo. nes. nui. tū. Pateo. es. tui. ssum. quod est a pādo. is. & patior. eris. supinū est cōmune. Verg. j. æñ. Crinib9 illiades passis peplūq; ferebāt. quod a pando, vel a pateo esse potest. Careo. res. rui. ritū. vel cassum. Sed a caritu formaē participiū futuri in. rus. cariturus. Iuue. cariturus turture magno, mulorumq; iubis. a cassu formatur participiū præteriti cassus. Verg. ŋ. eñ. nūc cassum lumine lugēt. ¶Si præsens dat. uo. disiūctas. Q đ verba tertiæ cōiugationis desinētia in. uo. vocales mittunt supina in. utū. vt nuo. is. nui. nutū. suo. is. sui. sutum. acuo. is. cui. acutū. arguo. is. ui. utum. Plau. in pseud. Argutus, inquit, malorū factorū. Salust. tū apud Pris. in. ŋ. hist. argutus. qđ si ab arguitu dixit: multi (inquit) exbithynia volentes occurrere falsum filium arguturi. Ruo. is. rui. semper facit ruitum in supino. Luca. in. iŋ. ruituraq; semp stat moles. ab illo verbo composita omnia exeūt in. utū. vt obruo. is. ui. utum. diruo. is. ui. utū, eruo. is. erui. utū. rapio. is. pui. facit. ptū. meto. is. ssui. per. s. duplex facit supinum messum Consulo. is. lui. ultū. Colo. is. lui. ultum. Excello. lis. lui. siue exculi, excelsum. alo. is. alui. alitum facit per regulam aliquando, sed frequentius altus reperitur. Salustius in Iugur. omnē (inquit) ætatē arpini altus. reperitur etiā Altor & Altrix ab altu formata. Verg. iŋ. æñ. Et terram altricem diri execramur Vlyssi. Occulo. lis. cului. ultum. Pinso. is. sui, pistū. a quo est Pistor. oris. Texo. is. xui. textū. Nexo. is. xui. xum. Pecto. is. pexi. vel pexui. xum. nā ab eo quod est pectiui pectitū exit. Colūmella. xiŋ. præparatæ sint & pectitæ lanæ. Idem etiā de cura hortorum: verum vbi iam puro discrimine pectita tellus. sed quia penultimam breuiauit, potest videri ductum ab eo quod est pecto. is. ctui. quod nullus vnquam posuit. Composita vero a cano. is. mittunt supina in. entum. vt occino. nis. nui. entum. concino. is. nui. entum. accino. is. nui. entum. ¶Apario. is. composita tam illā, quæ fecerunt in. ri. præteritū de quibus paulo ante diximus: quam illa, quæ in. rui. de quibus nunc agimus, mittunt supina in. ertum. vt aperio. is. rui. apertum. operio. is. rui. opertum. A sero. ris. quoq; cōposita, q̄ mutāt simplicis significationē, quæq; diximus facere p̄teritū in. ui. syllabas, mittunt supina in. ertū. vt differo. ris. rui. dissertū. assero. ris. rui. assertū. cōsero. ris. conserui. ertum. Deinde subiūgit. q̄ hoc verbum Amicio. icis. amicui. vel amixi, vel amiciui, semper facit in supino amictum. ¶In. ui. præterito. ui. semper vertitur in. tū. Quod verba facientia præteritum in. ui. syllabā, mittunt supina. ui. mutata in. tum. vt amo. as. aui. atum. moueo. es. ui. tum. cupio. is. iui. itum. audio. dis. iui. itum. excipiuntur vero pauca verba mittentia supinum aliter. ea sunt poto. tas. taui. quod facit potum. Verg. in buco. huc ipsi potum venient per prata iuuēci. & ibidem: & potum pastas age Tityre, & inter agendum. Luca. in. v. potuæ te nile grues. Terē. tamen proportionē sequutus dixit in phormione: nam apud me potaturus est. Lauo. as. laui lotū, vel lautum, propter affinitatem, quæ est inter. au. & .o. vel lauatū. Terent. in eunucho: abeunt lauatū. Ouid. iŋ. fasto. sacra lauaturas mane petebat aquas. Hora. ast vbi me fessum sol acrior ire lauatū admonuit. qđ nimis licēter dici putat. Seruiꝰ. iŋ. Georg. Cauco. es. caui. autū. Fauco. es. faui. fautum. ab illo est cautus & cautio, ab hoc fautor. quāquā Plau. in Amphitryone regulā sequutus dixit, fauitor. Adoleo. vel adolesco. adolui. vel adoleui adultus. Pasco. cis. pastū. quod solum in supino. s. retinuit. Agnosco. cis. nouī. gnitū. cognosco. cis. nouī. itum. Iuuena. agnitus accipies, iubet a præcone vocari. Lucan. in. iŋ. calida mihi cognitus axis Aegypto. Salust. tamen regulam sequutus in secundo histor. dixit: neq; inermes ex prælio viros quemquam agnoturum. Sero. ris. seui satum. Cuius compositā retinentia simplicis significationem, quæ fecerunt præterita in. eui. mittunt supina in. itū. ea sunt insero. is. eui. itum. consero. ris. seui. consitum. Verg. Georg. mutataq; insita mala ferre pirum. Cicer. quoq; in Verrem ab eo quod est obsero. is. seui. dixit: vt eum obsitum leontinum agrum vidisses. & ab assero asseris. seui. sitū. De faciētibus p̄terita in. ui. syllabas paulo ante diximꝰ mittere supinū in ertū. Soluo. is. ui. & voluo. is. ui. fecere supina solutum & volutum. u. consonante in vocalem mutata. & extrita. i. atq; exhorum proportione caluo. is. debuit facere calutum, nisi quod in vsu non est. Veneo. nis. veniui venum, pro eo quod esse debuit venitum, nunquam reperitur nisi coniunctum aut compositū cum hoc verbo do das dedi. dicimusq; venundo. das. dedi. Sepelio. lis. liui. ultum. Verg. ŋ. æñ. inuaēūt vrbem somno, vinoq; sepultam. Cato proportionem sequutus dixit: mortuus est, sepelitus est.

DE supinis verborum deponentium & communium.cap.vj. Quoniam in capite superiori expo/ suit regulas supinorum deductas a præteritis verborũ actiuæ vocis,hoc in loco ostẽdit qua rõne a verbis deponentibus & communibus formari debeant supina. Itaq; dicit in primis,quod si vo lumus scire supinum alicuius verbi deponentis aut communis,debemus ex analogia fingere vocem ũ/ lius verbi actiuam,& per regulas superius traditas formare supina.vt ecce lætor lætaris ex proportione debuit facere in præterito lætaui,facit igit̃ in supino lætatum,per illam regulam:In.ui. præterito.ui.semper vertitur in.tum.præter ea vereor.eris.ex proportione debuit facere in præterito verui.ergo in supino faciet ve/ ritum.per illam regulam:Mittit,itum.quod ui. diuisas præteritũ dat. Fungor. eris. ex proportione debuit facere in præterito fun/ xi,faciet igitur in supino functum per illam regulam: De.xi.ctum.mitte supina. ¶ Quę dam tamen verba non seruant regulas atq; proportionem:vt Reor reris,quod debuit facere.rui. atq; in supino.ruitum. facit tamẽ ratum. Vergil.ij. æneidos : nos abnsse rati & vento petnsse Micenas.Misereor.eris. quod debuit facere in præterito miserui,& in su/ pino miseritum, facit tamen misertum. Fa/ teor.eris. debuit facere in præterito fatui.& in supino fatitum, & facit fassum. Gradior. eris.ex proportione huius verbi fodio.is.de buit facere gradi in præterito ,& in supino grassum : & fecit gressum. Patior.eris. facit passum,sequutus proportionem huius ver bi quatio.is.assi.assum. potius quam huius potior iris.quod fecit potitus. Loquor.eris. ex proportiõe huius verbi linquo.is: debuit facere loctum,& interiecta u, facit loquutũ. eadem quoque ratione a Sequor sequeris, fe cimus sequutum.q.mutata in.c. propter affi nitatem vtriusque literæ. Fruor.eris.debuit facere in prętcrito frui.& in supino frutum, & interiecta.c.facit fructum. quemadmodũ struo.is.xi.ctum.Cicero in Hortensio:auto/ ritate summa fructus est. Vulpianus tamen fruiturus dicit in participio futuri tempo/ ris significatiõis actiuæ. Labor.eris. debuit facere in præterito lapsi laptum. sicut scribo scripsi scriptum.& fecit lapsum.Commini/ scor.eris debuit facere cõminiui.cõmitum.& fecit cõmentũ. Proficiscor.eris. debuit facere profeciui. itũ.& fecit profectũ. Nanciscor.eris. debuit facere nãciui.nãcitũ.& fecit nactũ. Paciscor.eris.debuit fa cere paciui. itũ. & fecit pactũ. Adipiscor.eris.debuit facere adipiui adipitũ,& fecit ãdeptũ. Vlciscor eris. debuit facere vlciui vlcitum, & fecit ultum. Obliuiscor.eris. debuit facere obliuiui.iuitũ, & fecit obli/ tum. Expergiscor.ceris.debuit facere expergiui expergitum.& fecit experrectum, quamquam Lucilius penultima breui expergitus dixit: e somno pueros cum mane expergitus clamas. Defeciscor.ceris. quo verbo vsus est Terentius in phormione,neq; defeciscar vsq; adeo experirier. Idẽ quoq; participiũ fecit defessus dicẽs:defessus sum tam ambulando.cũ ex proportione debuit facere deficiui defecitũ. Queror quereris.potius sequutũ est proportionẽ horum verborũ gero gestum,& vro vstum.quam huius ver/ bi quæro quæsitum.itaq; dicimus questum. Vtor vteris,sic fecit vsum,sicut verto verti versum,& Ni tor niteris nisum vel nixum.sicut verto verti versum,& flecto flexi flexum. Amplector & complector ideo amplexum & complexum fecerunt,quia illorum simplex plecto plectis plexi plexum fecit. Tuor. eris.pro eo quod est defendere tutum. Tuor tueris. pro eo quod est cernere,tutum fecit, habentq; idem infinitiuum testibus Marcello,atq; Prisciano,hoc est tueri,sed ab eo quod est tueor manifestum est exi re tueri. Ouidius de arte:Non minor est virtus,quam quęrere,parta tueri,ab eo vero quod est tuor tue ris infinitiuus est tui. Pomponius apud Marcellum:incepi(inquit)contui. Turpilius apud eundẽ.Ocu lus longa intercapedine appetunt contui.Sed & in alijs modis & temporibus tuor pro aspicio fere sem/ per tertiæ coniugationis reperitur. Plautus in asinaria.nam ego illud argentum tam paratum filio suo, quam me hunc Scipionem contui. Papinius in Achilleide: namque modo infensos vtero mihi contuor enses. Seneca in hippolito:hippolite tales intuor vultus tuos.nõ intueor (vt in omnibus legitur libris) quod ratio carminis iambici reformidat:& apud Terentium in heauton.hic adolescens, qui intuitur nos. Lucret. libro quarto: Contuimur miseri absynthia tangit amaror. Idem in eodem:contuimur mi ras simulachraque luce carentum. Ergo quantum ego suspicor,tueor pro defendo semper est secundæ coniugationis.tuor pro cerno semper est tertiæ.supina vero habent mutua.nam a tueor tueris tutus,tu tor,& tuitio,reperitur. Macrob. secundo satur.si tacere talia vis videri tuitione pudoris. atq; ediuerso a tuor tueris dicimus intuitus & obtuitus. Vergilius primo æneidos:dum stupet,obtutuque manet de/ fixus in vno. Ordior ordiris,debuit facere ordiui.itum. & fecit orsum. Hieronymus tamen psalmum secundum ex Hebraica veritate interpretans:ego(inquit)orditus sum regem meum. Ioannes quoque baptista in carmine Alfonsiano bellum orditurus,& arma dixit.

Cauent preteriti propio sed circumloquimur et per partia pium preteriti tem poris et hoc uerbum .ff.

¶ De Supinis verborum Deponentiũ & Communium.

Caput. Sextum.

DEponentium & communium verborum su/ pina fiunt ex proportione vocis actiuæ, vt Lę tor lætaris, læto. as. lætaui. lętatũ. Vereor. eris. vereo veres verui veritum. Fungor fungeris. fungo fungis funxi functum.

Pauca tamen, quæ sequuntur, aliter exeunt.

Reor reris.ratum.	Adipiscor.eris. adeptum.
Misereor.eris.misertũ.	Vlciscor.vlcisceris.vltum
Fateor fateris.fassum.	Obliuiscor,ceris.oblitum.
Gradior eris gressum,	Expergiscor, eris, spretũ.
Patior pateris.passum,	Defeciscor. eris. defessum.
Loquor.eris, loquutũ.	Queror,q̃reris questum.
Sequor,eris,sequutum.	Vtor.vteris, vsum.
Fruor.eris.fructũ vl̃.itũ.	Nitor.eris.nisũ, vel nixũ.
Labor laberis,lapsum.	Cõplector,eris. cõplexũ.
Cõminiscor.eris.cõmẽtũ.	Amplector, eris.ãplexũ.
Proficiscor.eris.fectum.	Tueor.eris.tutũ,vel tuitũ.
Nãsciscor.eris.nactum.	Tuor eris,tutũ, vel tuitũ.
Paciscor.ceris,pactum.	Ordior iris,sum vel,itum.

Experior experiris. debuit facere experiui experitum,& fecit expertum, Metior. iris. debuit facere metiui metitum,& fecit mensum. Vnde est mensor,& mensura. Morior. eris, vel moriris, quod tam tertiæ, quam quartæ coniugationis reperitur, habet supinum moritum,a quo est participium futuri tẽporis moriturus: mortuus vero pro eo quod esse debuit moritus, participium est, aut nomen potius ꝑ participio temporis præteriti. Eodem modo orior. oreris vel oriris, tertiæ & quartæ cõiugatiõis reperitur: habetq; supinum oritum,a quo est oriturus participium tẽporis futuri. & ortũ, a quo est ortus participiũ tẽporis præteriti. Adorior,adortus facit vel adorsus, nisi forte ab adordior descẽdit: sed eiusdem significatiõis reperitur. Nascor. nasceris supinum quoq; habet nascitum, a quo est participiũ futuri temporis nasciturus. & natũ, a quo est participium præteriti temporis natus.

Experior.iris expertũ. mortuus moriturus.
Metior.iris. mẽsum. Orior.eris.l.iris.ortꝰ,ritur⁹.
Morior,eris.l.riris. Nascor.eris. natus. citur⁹.

¶ Verba actiua Supinis carentia, Cap. vij.

ARceo.ces, arcui, Scabo.scabis scabi.
Vrgeo. ges.ursi, Cõpesco.scis.cõpescui.
Timeo.times.timui. Dispesco.cis.dispescui.
Metuo metuis metui, Disco discis.didici.
Luo,luis.lui. Scando.scandis.scandi.
Respuo.respuis.respui. Ango.angis.anxi.
Lingo lingis.linxi. Ambigo.gis.ambegi.
Linquo.linquis.liqui. Tollo tollis.tetuli.
Caluo.caluis.calui. Psallo psallis.psalli.
Lambo.lambis lambi. Cerno.cernis.creui.

¶ Neutra Supinis carentia.

Mico micas micui. Cõquiniscо.cis. cõquexi.
Aestuo æstuas.æstuaui. Sido.sidis sidi.
Ardeo.es.si. Strideo.es.di, Rudo rudis.rudi.
Fulgeo fulges fulsi. Dego.degis.degi.
Turgeo.turges.tursi. Satago.satagis.sategi.
Lugeo.es.xi. Frigeo.es.xi. Sterto.stertis stertui.
Connitco.ues.cõnixi. Obedio obedis obediui.

Et verba secũdæ cõiugationis mittẽtia prẽteritum in.ui, syllabas prẽter hæc sex verba.

Placeo.ces.cui.placitũ. Doleo.les.dolui.dolitum.
Noceo.ces.nocui.nocitũ. Soleo.les.solui.solitum.
Valeo.les, valui valitũ. Pateo.tes.patui.passum.

DE verbis carentibus Supinis. cap. vij. Sunt quædam verba a quibus supina in vsu non reperiũtur, qualia sunt ex actiuis Arceo.es.arcui, qđ ex ꝓportione debuit facere arcitum, sed non est in vsu, nisi in cõpositis ab illo: vt coerceo.ces. cui. coercitum. exerceo. es. exercui. exercitũ. Vrgeo. es. vrsi. quod debuit facere vrsum. timeo. es. timui. qđ timitũ. metuo. is. metui. qđ metutũ. Luo. is. lui, qđ lutũ. Respuo. is. respui, qđ resputũ. lingo. is. xi. qđ linctũ. quamquã apud Celsum linctus. us. legim⁹. Linquo. is. liqui. qđ debuit facere lictum: sed non reperitur nisi in compositione, vt delinquo. is. deliqui. ctum. relinquo. is. reliqui. lictum. derelinquo. is. dereliqui. derelictum. Caluo. is. calui. qđ ex proportione, atq; Prisc. autoritate debuit facere caluitum. Lambo. is. bi. quod lambitum. Scabo. is. quod scabitum. Cõpesco. cis, cõpescui. dispesco. is. dispescui. q̃ verba Prisc. ex rõne ꝓportionis dicit facere cõpescitũ, quẽadmodũ disco. is. didici. discitũ. & posco. cis. ci. poscitum, sed in vsu nõ sunt. Scando. is. di. quod debuit facere scãsum, a quo est scansilis, & ab eo composita ascẽdo. is. sum. descendo. is. sum. cõscendo. is. cõscensum. Ango. is. xi. quod debuit facere anctũ: sed, quemadmodũ (inquit Diome.) in voce passiua tẽpora deficiẽtia, circũloquimur per anxius. a. um. loco participij, & ꝑ hoc verbũ sum, es, fui. Ambigo. is. egi. quod debuit facere ambactũ. Tollo. is. tetuli. ꝙ debuit facere latum. sed non reperitur, nisi in cõpositione sublatũ. Psallo. is. psalli. ꝙ psalsum. & cerno. is. creui. ꝙ cretũ: sed in hac significatione nõ reperit. ¶ Neutra supinis carentia sunt mico. cas, cui. & ab eo compositum emico. cas. icui. dimico tamen (vt diximus) alio loco dimicatum facit in supinis. Aestuo. as. aui. a quo quasi ab actiuo æstuatum fecit. Hiero. in fine ecclesiastici: in medio (inquit) ignis nõ sum æstuatus. Ardeo. es. arsi. quod ex proportione diximus fecisse arsum. Algeo. es. alsi. quod alsum. Fulgeo. es. fulsi. quod fulsum. Turgeo. turges. tursi, quod tursum. Strideo strides. vel stridor stridis. di. Conniueo. conniues. connixi. quod debuit facere connictum. Conquiniscо. conquexi, quod verbum fuit apud antiquos, significabatq; caput inclinare, & quasi conniuere. Pomponi. ad eum conquexit: interim mulieres conspiciunt. Sido. is. di. quod verbũ supina a sedeo. es. mutuatur. vel potius caret illis. Rudo. rudis. rudi. quod debuit facere rusum. Dego, degis. degi. quod dactum. Satago. satagis. tegi. quod satactum, quia composita ab ago. agis. egi. actum. Sterto. stertis. stertui. quod stertitum. Obedio. obedis. obediui. quod obeditum, a quo Plinius libr. xvij. natu. histor. obediturus dixit: Ramo (inquit) oleæ quam maxime sequaci, atque obediturо. ¶ Et verba neutra secundæ coniugationis faciẽtia præteritum in. ui. syllabas, quæ debuerant mittere supina in. itum. vt hebeo hebes hebui. flacceo. flacces. flaccui. studeo. studes. studui. vigeo. viges. vigui. oleo. oles. olui. ab eo tamen Persi. fecit oletum, vt in suo loco diximus. Tumeo. tumes. tumui. senco. senes. senui. a quo antiquiores senectus senecta senectum. participium fecerunt. Pauca tamen huius ordinis verba habent supina, ea fere sunt placeo. places. placui. placitum. a quo sunt participia placitus pro placens, & placiturus. noceo. noces. nocui. nocitum. a quo est nociturus. Iuuenalis. nocitura togæ, nocitura petuntur militiæ. Valeo. vales. valui. valitum. a quo este Priscia. valiturus fecit Cicero. Doleo. doles dolui. dolitum. reperitur dolituras & a caleo. cales. calui. calitur⁹. a soleo. soles. tm solitus. solita. solitũ reperitur, neq; ẽm vsquã lectũ est solens, aut solitur⁹, hoc verbũ pateo. es. patui, vt alijs in locis diximus, cõe habet supinũ cũ pando. pandis. & patior. pateris. Illud quoq; notãdũ est: hoc verbũ fio. fis. neq; habere supina, neq; participia, neq; enim vsquã reperitur fiens: neque fiendus, vt inquit Diome. nam factꝰ, cta, ctũ, atq; faciẽdus, da, dũ, a facio, cis. ci. mutuatũ est.

¶Deponentia supinis carentia sunt. Reminiscor.eris: quod debuit facere reminitum: & vescor. eris. qđ debuit facere vetũ & medeor.eris.qđ debuit facere meditũ.opperior.iris.quod debuit facere opperitũ, quorũ circunloquia (vt inquit Diome.) aliunde supplentur reminiscor.eris. recordatus sum.vescor. eris.pastus sum.medeor.eris.medicatus sum.opperior.iris.oppertus sum.liquor. eris.quod debuit face re lictum,in circunloquns dicimus liquefactus sum vel fui,liquefactus eram vel fueram.&c.Licor.eris. quod debuit facere licitum: quod cũ in vsu non sit,ab eo tñ factũ est licitor. aris. eiusdẽ prope significationis verbum,per quod supplẽtur circũloquia sui primitiui. ¶Carent etiam supinis omnia verba præteritis carentia:nam cum supina ex præteritis quodãmodo pendeant, merito deficientibus præteritis deficiẽt etiã supina,ea sunt aio ais, quod a dico.cis.præteritum mutuatur. Furio.ris. quod suppletur ab insanio insaniui. Sido. dis.quod Priscia.præterito dicit carere: mutuatur illud tamẽ,vt putat,a sẽdeo sedi. atq; cõsequẽter supinũ, vt paulo ante dicebam. Ferio,is quod a percutio mutuatur præteritum percussi. Ambro.tñ de obitu Theodosij imperatoris a ferio ferîturus fecit. Isaac (inquit) per fidem nec gladiũ ferituri parentis expauit. Sisto.is. quod præterito carere autores sunt Phocas,& Priscianos tamẽ Gellius & Cato,autoritatẽ persuasi,cũ actiuũ est, stiti facere diximus,& in supino statum: cũ absolutũ,steti & æque statũ in supino. Quatio.is.præterito carere dicit Phocas,q; ex analogia quassi et quassum facere ex cõpositis manifestum est: dicimus enim concutio. is. ssi.ussum.pcutio.is. ssi, ssum. Præteritis etiã caret, vt supra dictũ est, hoc verbũ Gliscocis.& verba inchoatiua, quæ ex consequenti supina non habent.

¶Deponentia Supinis carentia.

Reminiscor.eris.	Licor liceris.
Vescor vesceris.	Liquor liqueris.
Medeor mederis.	Opperior.opperiris:

¶Carẽt etiã Supinis verba præteritis carẽtia, vt

Aio is. Furio.is.	Sisto.sistis.
Sido is Ferio.is.	Quatio.quatis.

Glisco.scis, & verba, quæ dicuntur inchoatiua: vt Pallesco.scis. Turgesco scis. Tepesco.scis.

¶De varietate quadã verborũ. Cap. viij.

VErba diuersis cõiugationibus declinata, sunt

Lauo.as.lauo is.	Fulgeo ges.fulgo.gis.
Arto.ras.artio.is.	Tergeo es.tergo.gis.
Sono.sonas.sono.is.	Claudeo.es.claudo is.
Denso. as. denseo.es.	Cõniueo.es conniuo.is.

Et cõposita a cubo as, vt

Accubo.as accumbo is.	Cãueo caues.Cauo is.
Procubo,as procũbo.is.	Ferueo ferues feruo. is.
Recubo.bas.recũbo.bis.	Oleo oles.olo.is.
Succubo.as.succũbo,is.	Rideo es,rido.is,
Nexo,nexas,nexo,xis,	Excelleo.es.excello,is,
Strideo,es,strido,stridis,	Pario,is.parere,et parire,

DE varietate quadã verborum cap.viij. Et side hac verborũ varietate sparsim per singulas cõiugationes aliquid perstrinximꝰ, visum tñ est hoc in loco simul de oĩbus huiusmodi verbis dicere. Ponit igitur in primis verba primæ atq; aliarũ cõiugationũ. Lauo.as.lauo.is.per tertiam. Vergil.in.æñ. fluidũ lauit inde cruorem. Idem in.x. lauit improbateter ora cruor. præsentis enim indicatiui esse vtrobiq; ex quãtitate syllabæ deprehendimus:nã in præsenti prima breuiatur,in præterito producitur. Arto.as.artio.is.tiui. quartæ cõiugationis. Neui.apud Mart.artiuit linguam in palatũ:cœpit labia suggere. Idem apud eundem:conatus (inquit) artiuit mater. Sono.as.sono.is.per tertiã. Luer. Incaligare oculos, sonere aures. Idem alio loco: litora lata sonũt. Denso.as.denseo.es.per secundã Verg.x.æñ. extremi adden sent acies. sic enim legendũ esse Prisc.testatur. Idem j. Geor. denset, erãt quæ rata modo: quę dẽsa, relaxat. ¶Cõposita a cubo.as, qđ alijs in locis diximus, per primã & tertiã declinantur, habentq; præteritũ cõmune. vt incubo.as.incũbo. is.accubo.as.accũbo.is.procubo.as.procũbo.is.recubo.as.recũbo.is. Dicimus tñ secubo.as. & nõ secũbo.is.atque ediuerso succũbo.is.& non succubo.as. Nexo.as.& nexo.is. Verg.v.æñ. nexantẽ nodis,seq; in sua mẽbra plicãtẽ. Liui. Andro. apud Prisc. nexebãt multa inter flexũ nodorũ dubio. ¶Deinde ponit verba secũdæ & tertiæ coniugationis. Strideo.es.strido.is.de quo in secunda cõiugatione diximus. Fulgeo.es.fulgo.is. Verg.v.æñ. ductores auro effulgent. Idem.viij. auroque effulgere fluctus. Tergeo es. tergo.is. Iuue. vasa aspera tergeat alter. Hora. quã galina tergere palatum. De tertia cõiugatiõe non succurrit mihi exemplum: atque idcirco de industria Horatij versum illũ imitati quodam in loco diximus: si placare famen tibi ventris oluscula possent, non tua sordidior tergeret ora cibus. Claudeo.es.claudo.is. pro eo q; est claudico.as. Cecil. aut vbi vos sitis: ibi consilium claudeat Salust.in.histo. coniuratiõe claudit, pro eo q; claudicat. Conniueo.es.conniuo.is. Caluus: cum grauis ingenti conniuere pupula somno. Persius: væ nisi conniues. Ferueo.es.feruo.is. Verg.i.æñ. feruet opus, redolentq; thymo fragrantia mella. Idem in.viij. feruere leucatem, auroque effulgere fluctus. Lucil. quoque apud Quint. lib.j oratori. institutionum, feruit aqua,& feruet, feruit nunc, feruet ad annum. Caueo.es.cauo.is. Nam tertiæ coniugationis etiam fuisse supra notauimus, cum de verbis in.uo. syllabam desinentibus dictum est. Oleo.oles, olo olis. Plautus in cornicula apud Diome: olunt ædes Arabicas. Excelleo excelles, excello.is. de quo in tertiæ coniugationis verborum præteritis diximus. Rideo rides.rido. ridis. Brutus de patientia apud Diome. Irridunt horum lachrymas. Cieo.cies cio.is. quemadmodum in superioribus dictum est, tam secundæ quam quartæ coniugationis reperiturin compositione vero tantum quartæ, quod etiam de pario.is.& suis compositis dicendum est: nam per tertiam dixit Teren. in phormione: ne parere hæc, iam diu per etatem potest.& per quartã Ennius: ova parire solet genus pennis condecoratum. Cuius composita omnia sunt quartæ coniugationis. Cupio cupis. cum plerumque tertiæ reperiatur, Lucre. in.j. dixit, portarum claustra cupiret. Atque e diuerso, cum venio venis per quartam prope semper reperiatur, Ennius apud Marc. dixit: senex sum,& mortem occupem, priusquam euenat. quasi per tertiam euenio euenis declinetur. Sedulius quoq; in paschali secundam personam præsentis indicatiui modi numeri singularis, quæ in quarta coniugatione semper in fine producitur, perinde ac si esset tertiæ breuiauit dicens: peruenis ad Christum non Christus peruenit ad te.

Potior.eris.potior.iris.tertiæ coniugationis plerumq; reperitur: nonnunquam etiam quartę maxime in infinitiuo. Vergil.iŋ.ęñ. Polydorũ obtruncat,& auro vi potiť. Ouid.xiŋ.met. Tuq; tuis armis nos te poteremur Achille. Næuius apud Priscia. fœcundæ penetrat penitus,thalamoq; potitur. Lucill.apud eundem:deficit alma Ceres,nec plebes pane potitur.in infinitiuo non poti,sed potiri semper facit.Morior.eris.& morior.moriris.Luca.in.iiŋ.non gratis moritur,iugulo qui prouocat ensem. Vergil.ŋ.æñ. Nunc morere.Ennius:nunc est ille dies,cum gloria maxima sese nobis ostendat:seu viuimus,siue morimur. Teren.in eunu. risu emoriri omnes. frequentius tamen in infinitiuo mori quã moriri reperitur. Orior.eris.orioris. Verg.ŋ.æñ.Nostrorũ obruimur,oritur q; miserrima cædes.cuius infinitiuũ semper reperies quartæ cõiugationis.oriri. ¶Complura alia verba reperiuntur diuersarũ coniugationum,sed diuersi generis & significationis:vt albo.as.primę coniugationis actiuum est, albeo.es. secundæ neutrum. eodem modo nigro.as.nigreo.es.duro.as.dureo.es. atq; etiã tertiæ.albesco.is.nigresco.is.duresco.is.Liquo.as.per primã actiuum est. Persius.vatũ,& plorabile si quid eliquat.Verg. in more. foraminibusq; liquatur emundata ceres.liqueo.es. per secundam & liquesco.is. per tertiã neutra sunt absoluta.liquor.eris. deponens est absolutum.Miseror.aris. p primam,& misereor misereris,per secundã. præterea, medico.as. siue medicor.aris. per primam,& medeor.deris.per secundam sola cõstructiõe & cõiugatione differũt:sed de cõstructione suo loco dicetur. Tueor.eris.pro eo quod est defendo. tuor.eris. pro eo quod est cerno,coniugatione & significatione differunt,vt supra diximus. ¶Variæ significationis. Sunt quędam verba, quæ cum eandem habeant positionem coniugatione mutata,mutant etiam significationem, vt mando.as.mandaui,quod est propemodum commendare.mando.dis.di.q; est dentibus conficere cum illud sit primæ coniugationis,hoc vero tertiæ. Eodem modo fundo.as.pro eo quod est fundamentum iacere.fundo.is. pro eo quod est spargere. Dico.as. pro eo quod est appropriare siue consecrare. dico.is. pro eo quod artificiose loqui. Prædico.as. pro eo quod est laudo. prædico prædicis,pro eo quod est ante dicere siue diuinare. Volo vo las ad aues pertinet, volo vis ad homines atque deos immortales. Lego legas,est mittere legatum aliquo,siue testamento aliquid post mortem alicui relinquere. Lego legis, est colligere:furari,& libros legere. Sero seras,est clausira adhibere, sero seris, est semẽ spargere. Educo educas,pro eo quod est nutrire,educo educis.pro eo quod est extra vel sursum duco. Appello appellas. & compello compellas, pro eo quod est alloquor siue voco, composita verba a pello pellas, quod in vsu non est,at vero appello appellis,& compello,composita sunt a pello pellis. pepuli significãq; illud applicare, hoc vero cogere siue adunare. ¶Eadem præterita.Est & alia in verbis consideratio: quod quædam sunt pręterita a diuersis verborum positionibus deriuata:vt aceo aces pro eo quod est accidum esse,& acuo acuis,pro eo quod est acutum facere, idẽ atq; commune habent præteritum,atq; eodẽ modo de reliquis verbis quæ hic ponuntur. ¶Præterita duplicia ab eodem verbo.Sunt econtrario quædam verba duplex habentia præteritum. vt plico.as. plicui, vel plicaui,& ab eis composita, vt explico explicas explicui, vel explicaui: sed de his copiosius in capite pręteritorũ disputatum est. ¶Eadem supina a diuersis verbis:vt verro.is. & verto vertis.quod vtrũq; facit in supino versum,& pateo.es.patui.pando.is.pandi.patior.eris.quæ omnia cõmune habent supinũ passum. ¶Supina duplicia. Ediuerso sunt quędã verba q̃ duplicia supina habẽt:vt torqueo torques tortum vel torsum.Sed de his omnibus in capite pręteritorũ & supinorum plenius dictum est: nunc tantũ voluimus lectorem admonere,quemadmodum in verbis diuersitates huiusmodi reperiantur.

Potior. poteris, & potiris.	Orior. oreris. & oriris.
	Morior.eris. & moriris.

¶Verba diuersarum coniugationum, sed diuersi generis.

Albo albas. Albeo.es.	Miseror. aris miscreor. is.
Duro.as.dureo dures.	Medico.as.l. medicor.aris.
Liquo liquas,liq̃o es.	medeor mederis.
Liq̃sco.cis.liquor.eris.	Tueor eris,tuor. eris.

¶Verba varię significationis, & diuersarum coniugationum.

Mando.as.mando.is.	Pango.is pepigi vel pãxi.
Fundo.as.fundo,is.	Pungo is,pupugi.vel.ũxi.
Dico.as,dico dicis.	Vello.is,velli.vel vulsi.
Prędico.as,prædico.is.	Lino is.lini.vel liui, vł leui,
Abdico.as.abdico.is.	Sino,is,sini.vel siui.
Volo,as.volo.vis.	Verro is.verri.vel versi.
Lego.as.lego legis.	Necto is,nexui, vel nexi.
Sero,as,sero seris.	Pecto.is.xui.vł.xi.vł.ctiui.
Educo.as.educo is.	Sancio is,sanxi,vel ctiui.
Appello as,appello.is.	Vincio is vinxi,vł vinciui
Cõpello as.cõpello.is.	Salio.is.salui,vel saliui.
¶Eadẽ pterita a diuersis instantibus.	Amicio.is,amicui. vł.ciui.
	Sepio,is sepsi,vel sepiui.
Aceo,es.cui.acuo.is,acui.	Haurio is,hausi, vel.iui.
Frigeo.es,xi.frigo,is.xi.	¶Supina eadem a diuersis verbis.
Luceo.es xi.lugeo.es.xi.	
Fulgeo.es,si,fulcio,is,si.	Verro,is versum. verto.
Paueo.es.ui.pasco,is.ui.	vertis.versum.
Pendeo.es.pependi.pẽdo.is.pependi.	Pateo es.ssum pando pandis.ssum.
Cerno is.eui.cresco.is.ui.	Patior.pateris passum.
Fero fers.tuli tollo.is.tuli.	¶Supina duplicia ab eodem verbo.
Sto.stas steti.sisto.is.steti.	
¶Præterita duplicia ab eodem verbo.	Torq̃o.es.tortũ.l.torsũ.
	Tendo.is.tentũ.l.tensũ.
Plico as.plicaui,vł plicui.	Abscõdo,is.itũ,l.sum.
Neco,as,aui,vel necui.	Alo,is,alitum, vel altũ.
Lauo,as,laui, vel lauaui.	Figo.is,fictum l.fixum.
Sorbeo.es.sorbui.vł psi.	Fluo.is.fluctũ.l.fluxum.
Sapio,is sapui vł sapiui.	Ruo.is rutum.l. ruitũ.
Parco.is.pepci,vel parsi.	Nitor.eris,nisũ.l. nixũ.

DE compositione verborum. Præpositiones componuntur cum reliquis omnibus fere orationis partibus: sed cum verbis frequentissime. Itaq; visum est hoc in loco pauca de cõpositione verborum & aliarum partium orationis cum præpositionibus annotare. Cum igitur præpositiones veniunt in compositionem cum verbis, aut corrumpuntur verbi integritate manente, vt appono.is. apposui, quod cum ex.ad. præpositione & pono.is. componatur. corrumpitur ad.d. mutata in.p. ipso. verbo manente integro. Aut corrumpuntur verba ipsis præpositionibus manentibus integris, vt perficio perficis perfeci. quod ex.per. præpositione & facio.is. componitur: verbum corrumpitur. a. mutata in.i. præpositione integra manente. Aut præpositiones simul & verba corrumpuntur. vt efficio. is. quod componitur ab.ex. prepositione & facio.is. corrumpitur. x. mutata in.f. & facio verbum. a. mutata in.i. Aut præpositiones simul & verba manent integra, vt deamo.as: quod ex.de præpositione & amo.as. componitur. Sed quamquam de præpositionũ corruptione in ea parte, quæ est de orthographia copiosius disputetur: ne hoc a nobis intactum omnino relinquat, libuit pauca deliare: prius tamen de prepositionibus, deinde de verbis disseremus. ¶ Igitur præpositiones in.b. desinentes sunt ab.ob.sub. Sed si componatur ab.cum. dictione incipienti a vocali exili vel aspirata, integra manet. vt abactor abactoris, aberro, as. abigo. is. abominor. aris. abundo abundas, abhorreo. es. ¶ Cum incipientibus a.b. non componitur: nam abbreuio, & si cum.b. ab aliquibus scribatur, ex ad, non ab componitur, quod etiam de adbibo dicendum est. ¶ Cum incipientibus. a.c. abs. componitur, vt abscedo. is. abscondo abscondis. ¶ Cum incipientibus a.d. manet integra, vt abdico. as. abdo abdis. abduco. is. ¶ Cum incipientibus ab.f. partim manet integra, vt abfui abfuturus, abfore: partim. b. mutatur in.u. vocalem. vt aufero. aufugio. ¶ Cum incipientibus a.g. non componitur. ¶ Cum incipientibus ab.l. manet integra, vt ablacto, ablego, abluo. ¶ Cum incipientibus ab.m. non componitur, præterquam cum hoc nomine matertera, dicimusque abmatertera. ¶ Cum incipientibus ab.n. manet integra. vt abnego, abnepos, abnuo. ¶ Cum incipientibus, a.p. non componitur, præterquã cum hoc nomine patruus, dicimusque abpatruus. ¶ Cum duobus verbis. b. mutatur in.s. porto. as. & pello. is. dicimusque asporto. as. aspello, is. ¶ Cum incipientibus ab.r. b. aliquando mutatur in.r. vt arreptus arrepta, um. arripio. Aliquando manet integra, vt abrado. abrogo. abrumpo. ¶ Cum incipientibus ab.s. integra manet. vt absumo absorbeo. ¶ Cum incipientibus a.t. abs componitur, vt abstraho, abstergo, abstineo. ¶ Cum incipientibus ab.x. vel a.z. non componitur. ¶ Cum incipientibus ab.i. consonante manet integra, vt abiuro abiudico. ¶ Cum incipientibus ab.u. consonante non componitur ab, sed.a. vt auoco. as. auerto. is. ¶ Ob præpositio quandoq; manet integra: quandoq; transit in consonantẽ, quæ sequitur: quandoq; abiicit. b. Cũ incipientibus a vocali manet integra, vt obaudio. oberro obitus. obortior. obũbro. ¶ Cum incipientibus a.b. manet integra. vt obbibo. is. ¶ Cum incipientibus a.c. recipit. f. mediam aliquãdo. vt obscurus, quod ex ob & carus componitur: & obscœnum qđ ex ob & cœnũ. obsoleo, quod ex ob & oleo, aliquando. b. mutatur in.c. vt occumbo. is. occurro. is. occido. is. ¶ Cum incipientibus a.d. manet integra. vt obdo. is. ¶ Cum incipientibus ab.f. b. mutatur in.f. vt officio. is. ex ob, & facio, offendo. is. ex ob & fendo, quod verbum non est in vsu: dicimus tamen ab ob & sum obsum, obses, obfui in præterito. ¶ Cum incipientibus a.g. b. mutatur in ipsam. vt oggannio. is. ex ob & gãnio. ¶ Cum incipientibus ab.l manet integra, vt oblatus, oblecto, obliquor, obluctor. ¶ Cum incipientibus ab.m. partim manet integra, vt obmurmuro partim. b. obteritur, vt omitto, omutesco: sunt qui scribãt per.b. obmutesco. ¶ Cum incipientibus ab.n. manet integra, vt obnitor. eris. obnuo. obnuis. obnoxius. ¶ Cum incipientibus a. p. mutatur. b. in ipsam, vt oppono. is. oppugno. as. ¶ Cũ incipientibus a.q. non componitur. ¶ Cum incipientibus ab.r. manet integra, vt obrado. is. obrepo. is. obruo. is. ¶ Cum incipientibus ab.s. manet integra: vt obsideo, obsto. obstupeo, obstrepo. ¶ Cum incipientibus a.t. manet integra, vt obtineo, obturo, obtempero: in quibus (autore Quintil.) potius. p. quam. b. sonat: vnde sunt qui putent, per. p. scribenda esse. ¶ Cum incipientibus ab.i. vel. u. consonantibus manet integra, vt obiuro. as. obiurgo. as. obiicio. is. obuerto. is. obuio. as. ¶ Cum incipientibus ab. x. & z. non componitur. ¶ Sub præpositio in cõpositione aliquando manet integra: aliquando. b. mutatur in consonantem, quæ sequitur. ¶ Cum incipientibus a vocali manet integra, vt subaudio. is. subeo. is. suborno. as. ¶ Cum incipientibus a.b. manet integra, vt subbibo. is. subblandior. iris. ¶ Cum incipientibus a.c. transit. b. in.c. vt succurro. is. succumbo. is. ¶ Cum incipientibus a.d. manet integra, vt subdo. subdis. subduco subducis. ¶ Cum incipientibus ab.f. transit. b. in.f. vt suffero suffers. sufficio. is. suffundo. is. ¶ Cum incipientibus a.g. transit etiam in ipsam, vt suggero, is. ¶ Cum incipientibus ab.l. manet integra, vt subleuo. as. sublego. as. subluo. is. ¶ Cũ incipientibus ab.m. b. transit in ipsam, vt summitto. is. sumministro. as. summoueo. es. ¶ Cum incipientibus ab.n. manet integra, vt subnecto. is. subnitor. eris. ¶ Cum incipientibus a. p. b. mutatur in ipsam, vt suppono. is. supprimo. is. supputo. as. ¶ Cum incipientibus a.q. non componitur. ¶ Cum incipientibus ab.r. manet integra, vt subrado. subrepo. subruo. is. ¶ Cum incipientibus ab s. manet integra. vt subsano. as. subsideo. es. subsum. es. Aliquãdo abiicit. b. suspiro. as. a sub & spiro: nisi forte a sursum componitur, quemadmodum & suspicio. is. ¶ Cum incipientibus a.t. manet integra, vt subtexo. is. subticeo. es. subtraho. is. Cum hoc verbo teneo. s. accipit loco. b. vt sustineo, nisi mauis a sursum & teneo cõpositum esse. ¶ Cum incipientibus ab. i. & u. consonantibus manet integra, vt subiungo. is. subuenio. is. ¶ Cum incipientibus ab. x. & z. non componitur.

¶ De compositione verborum cum præpositionibus.

PRæpositiones cum veniunt in compositionem cum verbis, aut corrũpuntur verbi integritate manente, vt pono. is. impono. is. Aut ipsis manẽtibus integris verba corrumpũtur. vt incipio. is. Aut inuicem præpositiões & verba corrũpunt & corrumpũtur. vt impero. as. Aut vtrũq; manet integrum. vt infundo. is. Sed quemadmodũ præpositiones corrũpantur, in ea parte, quæ est de orthographia, differitur: nũc quemadmodũ verba corrũpãtur, dicemus: monẽtes imprimis

¶Ad præpositio in compositione aliqñ manet integra: qñq; transit in consonantē, quæ sequitur: qñq; penitus exteritur. ¶Cū dictionibus a vocali exili vel aspirata incipientibus manet integra: vt adamo.as. adeo.is. adoro.as. aduro.is. adhæreo.es. adhortor.aris. ¶Cum incipiētibus a.b. manet integra, vt adbibo.is. adbreuio.as. ¶Cum incipiētibus a.c. trāsit in ipsam, vt accurro.is. accōmodo.as. ¶Cum incipientibus a.d. manet integra, vt addico.is. addo.is. adduco. is. ¶Cum incipiētibus ab.f. transit in ipsam, vt affricto.is. affero.ers. ¶Cum incipientibus a.g. transit in ipsam, vt aggero.is. ¶Cum incipientibus a.gn.d. penitus expūgitur, vt agnoſco.is. agnitus, agnatus. ¶Cum incipientibus ab.l. trāsiti ipsam: vt alleuo.as. allido. is. alludo.is. allubesco.is. quo verbo frequenter vtitur Apuleius, atq; nōnunquā Martianus Capella: cum antiquitate.d. quoq; retinuit. ¶Cum incipiētibus ab.m. integra manet, vt admitto.tis. admoueo.es. admurmuro.as. ¶Cum incipientib9 ab.n.d. transit in ipsam: vt annitor.eris. annoto.as. annumero.as. ¶Cum incipientib9 a.p. transit in ipsam, vt apparo.as. appeto.is. Aperio.is. qđ ex ad & pario componitur. d. extriuit, atq; primā breuiat. ¶Cum incipiētibus a.q.d. transit in.c. vt acquiro.iris. acquiesco.cis. ¶Cum incipientib9 ab.r.d. vertitur in ipsam, vt arrideo.es. arrogo.as. ¶Cum incipientibus ab s.d. transit in ipsam, vt assumo.is. assimulo. as. Quod si cōponatur cū dictiōibus. ab. sc. st. sp. incipientibus. d. penitus exteritur, vt ascendo.is. ascisco.is. aspicio.is. aspergo.is. aspernor.aris. ¶Cum incipiētib9 a.t. in ipsam vertitur, vt attero.is. attingo attingis. attono.as. ¶Cum incipientib9 ab.i. &.u. consonātib9 integra manet, vt adiuuo.as. aduerto.is. aduoco.as. ¶Dis & di ꝓpositiones inseparabiles cōponuntur aliqñ integræ manentes, aliqñ. s. mutata in sequētē cōsonantē. ¶Cum dictionibus a.c.p.q.s.t. incipientibus cōponitur dis, vt discalcio, discedo, disputo. dispicio, disquiro, dissono, dissuo, disturbo. ¶Cum incipientibus a d.g.l.m.r.di. cōponitur, vt diduco. is. digero. is. diluo. is. dimitto. is. diruo. is. ¶Cum incipientibus ab.f. s. mutatur in.f. vt diffido. is. diffundo. is. ¶Cum incipientibus ab.i. cōsonāte. dis cōponitur, vt disiungo. is. desīncio. is. ¶Cum incipientibus ab.n. cōsonante di cōponitur: vt diuerto. is. diuēdo. is. ¶Ex præpositio in cōpositione aliquādo manet integra: aliquādo.x. mutatur in consonantē, quæ subsequit: aliqñ.x. exteritur. Integra manet cū dictionibus incipientibus a vocali exili vel aspirata, vt exaudio. is. exigo. is. exoro. ras. exhaurio. is. exhæredo. as. exhibeo. es. exhorreo. es. Integra quoq; manet cū dictionibus incipientibus a.c. vt excrucio. as. excurro. is. a.p. vt expello. is. expungo. is. a.q. exquiro. is. & a.t. extendo. is. extrudo. is. ¶Cum incipientibus ab.f. x. mutatur in ipsam: vt efficio. is. effugio. gis. ¶Cum incipientib9 a reliquis consonantibus. e. componitur, vt ebullio. is. edico edicis. egero egeris. eluo. is. emitto. is. enumero. as. erudio. is euado. is. ¶Cum incipientibus ab. s. integra manet, sed exteritur. s: ne duo. s. inculcentur, alterū quod. x. habet implicitū, alterū ipsius dictiōis cum qua cōponitur, vt exanio. as. exequor. eris. exicco. as. exudo. as. Reliquæ omnes præpositiones cū in cōpositione veniunt fere integrę manent: nisi q; in & cō. cum dictionibus a.b.m.p. incipientibus compositæ. n. mutāt in. m. vt imbuo. is. immitto. tis. imputo. as. combibo. as. commuto. as. computo. as. ¶Cō. etiam cū dictionibus a vocali incipientibus composita exterit. n. litera, preterquā in hoc verbo comedo, q; ex cō & edo cōponitur. n. mutata in. m. & in hoc verbo comburo, in quo. b. est assumpta post. m. nam ex con & uro componitur, sicut amburo ex am. & uro. ¶Cum dictionibus ab. r. incipientibus. n. mutatur in. r. vt corrigo. is. corruo. is. Aliquando etiā detrahitur litera, vt demo. is. quod a de & emo componitur, debeo. es. quod a de, & habeo, præbeo. es. a præ & habeo, dego. is. quod a de & ago. is. cogo. is. quod a cō & ago, a rego. is. surgo. is. porrigo. is. pergo. is. Aliquando additur litera, vt redamo. as. q; a re & amo, redigo. is. quod a re & ago, redimo. is. quod a re & emo. Deinde notat præpositiones in compositione cum verbis aliquando augere verbi significationem, vt deamo. as. i. valde amo. demereor. eris. pro valde mereor: aliquando minuere, vt dedoceo. es. quod est falsum ostendere, quod alius docuit, deficio. is. ab eo quod factum est diminui: aliquando in totum mutare, vt mico micas, significat splendere, dimico dimicas, ferro decertare, emico emicas, cum pro exilio accipitur. Vergil. in. vj. iuuenum manus emicat ardens littus in hisperium.

Præpositiones in compositione aliquando augere verbi significationem, vt amo amas, deamo deamas: aliquando minuere, vt doceo doces, dedoceo dedoces: aliquando in totum mutare, vt mico micas, dimico dimicas.

¶De verbis mutantibus. a. in. e.

Lacto, as. delecto, as. oblecto, as.
Mando as commendo. as.
Patro as. perpetro, as. impetro, as.
Halo halas, anhelo anhelas.
Sacro. as. consecro. as. execror. aris.
Damno, as condemno. as. indemno. as.
Apto, as, ineptio. is. vel ineptior. iris.
Tracto. as. detrecto. as. contrecto. as. obtrecto. as.
Arceo. es. coerceo. es. aberceo. es. exerceo. es.
Pario is. comperio. is. operio. is. reperio. is.
Pasco. is. compesco is. dispeco. is.
Scando. scandis, ascēdo, is. descēdo. descendis, cōscēdo cōscendis. Parco parcis, deperco depercis.
Fatisco, is. caret ꝑterito, a quo defetiscor. eris.

Dē verbis mutantibus. a. in. e. Superiori parte diximus, quemadmodum præpositiones in compositione cum verbis corrumpuntur: nunc dicit quod etiam verba in compositione corrumpuntur, vt lacto lactas, quod est lac præbere componitur cum ab, dicimusque ablacto. as. quod etiā depellere atque a lacte remouere: sed in illa compositione nihil immutatum est. lacto lactas per translationem est blandiens delinire, vnde est illud Salomonis Hiero. interprete: Fili mi si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. ab hoc verbo in hac significatione componuntur oblecto. as. & delecto. as. pro eo qđ est voluptatibus demulcere. Eodē modo de reliquis verbis, quę hic ponūtur: quę cū in cōpositionē veniūt, non semper mutant literas alias in alias, vt mando mandas, demando. as. remando. as. commendo. as. halo halas, exhalo exhalas, anhelo anhelas, aptoaptas, adapto adaptas, ineptio ineptis, tracto tractas, pertracto pertractas, retracto retractas, detracto detractas, obtrecto obtrectas.

nota ~

¶Spargo.ſpargis,diſpargo.diſpargis,vel diſpergo diſpergis.cõſpargo.gis.vel cõſpergo. conſpergis,reſpargo.reſpargis,vel reſpergo.reſpergis,paſco paſcis,depaſco.cis. vel depeſco depeſcis.compaſco.ſcis. vel compeſco compeſcis.diſpeſco.cis. quod eſt quaſi a paſtu arcere,itaque compeſcere,& diſpeſcere,ſi originē(vnde deriuantur)aſpicias,ꝓprie eſt pecudes a paſtione prohibere.ſed per trāſlationem accipiuntur pro eo quod eſt frenare.

DE mutāt̄ib⁹.a.vel.ę.in.i.Amico.as.inimico.as. quæ compoſitio prius facta eſſe videtur in amicus et inimicus,ſed nihil refert.Maneo.es.cum his præpoſitionibus.per.re.cõ.non mutat.a.in.i.vt permaneo permanes.remaneo.es. cõmaneo. es. cum his præpoſitionibus.e.in.pro.præ.mutat.a.in.i. vt emineo,ꝓmineo,immineo.es. præmineo. es.Dicim⁹ tñ emaneo.es. & īmaneo īmanes. Placeo.es,complaceo.es.cõpoſitum cum.dis. mutat.a.in.i.vt diſpliceo. es.cũ.cõ. vero nõ mutat,vt complaceo.es. Facio.cis.cõpoſitũ cum præpoſitiõibus mutat.a.in.i.vt afficio. afficis.cõficio.icis.cum alio verbo nihil mutat,vt tepefacio.is.calefacio.is.frigefacio.cis. proeo quod eſt facere aliquã rem tepere,calere,frigere.niſi mauis a nominibus & verbo compoſita eſſe,vt ſic calefacio,frigefacio, tepefacio,calidum,frigidum.tepidũ facio.cũ quibuſdã noibus cõpoſitũ mutat.a.in.i.ſed mutat cõiugationē atq; exterit ſuã.vt amplifico.as.magnifico. as. cãdifico.as. fortifico.as.pro eo quod eſt amplum,magnũ,cãdidum,fortẽ facio.Cado.is. & cædo.is. in cõpoſitis ſuis eandẽ habẽt literaturã,differũt tñ accẽtu:nã a cado cõpoſita breuiãt.ci. a cædo. is.producũt eandẽ,vt occido.idis.idi.penultima breui a cado.dis.occido.dis. cidi. penultima lõga a cædo.is.Ago.gis.egi.cũ.p. cõpoſitũ nihil mutat.vt perago.gis.peregi.cũ reliquis præpoſitionibus mutat.a.in.i.

DE mutãtibus.au.in.e.vt audio.dis.obedio.dis.nã ex ob & audio cõponit̄.reperitur etiã obaudio.dis:ſed in cõtraria ſignificatiõe ei,q̃ eſt obedio.De frudo.p eo qđ eſt diminuo: vnde eſt vinũ defrutũ dictũ,qđ ſit decoctiõe defraudatũ.i.diminutũ.

DE mutantibus.a.in.u.Scalpo.ſcalpis,a quo ſunt exculpo:nam ſculpo.& ſculptile,quod in aliquibus libris legimus,mendum eſſe ſuſpicamur,proexculpo. & exculptile,aut pro ſuis ſimplicibus ſcalpo,& ſcalptile.

DE mutãtibus.e.in.i.Sedeo.es.cũ ſuper cõpoſitũ nihil mutat:dicimuſq; ſupſedeo.ſupſedes.ſupſedi:cũ reliquis mutat.e.in.i.Lego.gis.cũ per.&.re.nihil mutat, dicimuſque perlego perlegis.perlegi.relego. relegis.relegi. Cum reliquis mutat.e.in.i.

DE quibuſdã alijs verborũ cõſiderationibus. Reperiuntur adhuc in verbis aliæ cõmunes conſiderationes,qualis eſt illa.Q̃d ſi in prima poſitiõe(hoc eſt īprima perſona aut ſecũda præſentis indicatiui modi) reperitur.a.etiã ſi in præterito mutetur:in ſupino quoq; redditur,vt ſto.as,ſteti, ſtatum.do.das dedi datum. facio. facis feci, factum. iacio.is.ieci, iactum,capio.is. cepi, captũ.pario paris.peperi,partũ.cado.is.ceci di,caſum.ago.agis.egi actũ.frãgo.is.fregi.fractũ,pãgo.gis.pepigi.pactũ.fallo.is. fefelli.falſum.cano.is.cecini,cãtũ.Grādior tñ in ſupino.a.mutauit i.ę.dicimuſq; greſſ⁹ nõ graſſ⁹.

Spargo,is.diſpergo,is.conſpergo,is.aſpergo,is.
Carpo is,decerpo.is,cõcerpo,is.Paciſcor,eris,depe-
Partior,iris,impertior.iris,diſptior.iris. (ciſcor,eris,
Gradior,eris,cõgredior,eris.Patior.eris,perpetior. eris. Farcio,farcis,confercio,is,refercio,is,

¶De mutantibus,a.vel.ę.in.i.

Amico,as,amicaui,inimico,as,inimicaui.
Maneo,es,emineo.es,immineo,es.
Taceo,es,conticeo.es, reticeo retices.
Placeo,es,diſpliceo,complaceo non mutant.a.
Habeo.es,adhibeo,es,cohibeo.es,
Lateo,lates latui,deliteo,es,delitui.
Fateor,eris, confiteor, eris diffiteor,eris. Profiteor,
Iacio.is,adiȷcio.is,proiȷcio is,reiȷcio,is. (eris,
Facio,is,officio,is,perficio is deficio,is, Proficio.is.
Sapio,is,deſipio,is.reſipio,is.vel reſipiſco,is.
Rapio.is deripio is,corripio,is,arripio,is,
Capio,is,accipio.is,percipio,is,concipio is,
Cado.is,occido,is. concido,is, decido is. Recido,is.
Cædo,is,cicidi,concido is.occido,is.incido.is.
Lædo,is.allido,is collido.is,illido,is.
Quęro,quæris,acquiro.is.cõquiro is. Requiro,is,
Ago agis,adigo,is.prodigo.is,redigo.is, exigo,is,
Frango.is.confringo.is infringo.is,perfringo,is.
Tango.is,contingo,is,attingo.is.
Pango,is,compingo gis.impingo,is.pertingo,is.
Cano,is,accino.is,concino,is, prȩcino,is,
Salio,is,aſſilio.is,reſilio,is,deſilio,is,

¶De mutantibus,au,in,e,o, vel,u,

Plaudo is.complodo,is.explodo,is.
Claudo.is,cõcludo.is,diſcludo is.excludo,icludo,is.
Fraudo,fraudas,fraudaui,defrudo,as,

¶De mutantibus,a in.u,

Quatio,is.concutio.is,diſcutio,is, excutio,is,
Salto.as.reſulto.as.aſſulto,as,inſulto,as.
Calco,as,conculco,as.inculco,as,proculco,as,
Scalpo.is,exculpo,is.inſculpo,is.
Capio,is,cœpi occupo,as,occupaui,

¶De mutantibus,e,in,i,

Teneo.es contineo.es, pertineo es,Retineo,es,
Sedeo.ſedes,aſſideo.es,conſideo.es deſideo,es,
Rego,is, arrigo,is,corrigo,is,dirigo.is,erigo,is,
Lego legis,colligo,is,diligo,is.intellĭgo.intellĭgis.
Emo emis,adimo,adimis,eximo,is, perimo,is,
Premo,is,preſſi,apprimo,is,cõprimo,is,ĩprimo,is,

¶De mutantibus,u,in,e,

Iuro iuras,deiero deieras, peiero peieras.

¶De quibuſdã alijs verborũ conſiderationibus.

Si in prima verbi poſitiõe fuerit,a,etiã ſi in ꝑterito mutetur,ſemper manet in ſupinis:vt Do,das,dedi datũ.Sto,ſtas,ſteti,ſtatũ Pario,paris, peperi.partũ. Tango,tãgis,tetigi,tactũ,Fallo,fallis.fefelli,falſum. Frãgo,frãgis,fregi.fractum, Facio,facis,feci,factũ, Iacio,iacis,ieci,iactum, Cado,cadis,cecidi,caſum,

¶Si in cõpositiõe. Alia cõsideratio est, qđ si i cõpositiõe verbũ mutat.a.in.i. aliqñ in præterito manet.e: simplicis.vt iacio.is.ieci.conĩcio.conĩcis.conieci.,pĩcio.is.,pieci.facio.is.feci, cõficio.is.cõfeci. proficio. cis.profeci.capio.is.cepi.cõcipio.is.cõcepi.recipio.is.recepi.frango.gis.fregi.cõfringo.gis.cõfregi.ago. agis.egi.exigo.is.exegi.cogo.is.coegi.pãgo.gis.pepigi, vel pegi.cõpingo.gis.cõpegi. impingo.gis. impegi.tãgo.gis.tetigi.& cado.dis.cecidi sequũtur in præterito regulã geminãtiũ primas syllabas. In supinis vero qñq; retinẽt.a.simplicis, vt frãgo fractũ.infringo.actũ.,pfringo.actũ.tãgo.tactũ.cõtingo cõtactũ, intingo intactũ: pãgo. ctũ.impingo impactũ, cõpingo.pactũ.ago actũ.redigo.redactũ.adigo.actũ.cado.sum.occido.occasum, recido recasum. ¶Quandoq; a vertitur in.e.vt iacio iactũ, cõĩcio cõiectũ, ,pĩcio ,piectũ.facio factũ.cõficio.ectũ. proficio.,pfectũ.rapio.ptũ.corripio.eptũ.diripio. eptũ.capio.ptũ.cõcipio.eptũ.cano.cãtũ.cõcino.cẽtũ.occino.occentũ.fateor.fassum, profiteor.,pfessum.cõfiteor.cõfessum. ¶Sunt verba, q̃ in cõpositiõe. Alia cõsideratio est, qđ quædã verba sunt, quę cõposita mutãt cõiugationẽ sui simplicis: sed de hoc in principio capitis, qđ est de præteritis, dictũ est. ¶Sunt quæ mutãt genꝰ. Alia cõsideratio est, quod quędã sunt verba, q̃ composita mutãt genus sui simplicis: & ponit exẽpla de compositis abeo.is, & facio facis. ¶Sunt, quæ reperiuntur. Alia cõsideratio est, qđ sunt quædã verba, quæ tm̃ in compositione reperiuntur, vt appello.as.cõpello.as.quæ a pello pellas cõponuntur, quod verbum non est in vsu. Et eodẽ modo de reliquis verbis, q̃ hic explicãtur.

Si in compositione verbi.a. mutatur in.i. aliquãdo in prẽterito manet.e.simplicis &.a.in supinis, vt Frãgo.gis.fregi.fractũ. Infringo.is.infregi, infractũ. Pãgo.gis.pepigi, pactũ. Impingo.gis. ĩpegi impactũ. Ago.is egi.actũ. Adigo.is.egi.adactũ.

Aliquãdo.a.supini verbi simplicis vertitur in e. vt Facio.is.feci.factum. Conficio.is. confeci.fectũ. Iacio.is.ieci.iactũ. Conĩcio.is.ieci. coniectũ. Capio.is.cepi.captum. Concipio.is. cõcepi. eptum. Rapio.is.pui.raptũ. Corripio.is.pui.correptum. Cano.is.cecini.cantum. Occino.is.occinui.entũ.

Sunt verba, q̃ in cõpositiõe mutãt cõiugationẽ, vt do.das.dedi.reddo.is.reddidi.addo.is.addidi. Cubo.as.cubui.accumbo.accumbis.accubui: ,pcũbo ,pcumbis. ,pcubui. Facio.is. feci. amplifico.as. amplificaui. Sapio.is.sapere. resipio.is resipire.

Sunt etiam verba, quę mutãt genus in cõpositiõe vteo.is, qđ est neutrum, prætereo.is. adeo.is. & fere omnia cõposita ab illo, q̃ sunt actiua. Prẽter ea Facio.is. qđ nõ habet Facior.faceris. Perficio perficis habet pficior.perficeris. Mutat etiam genus in cõpositiõe versificor. aris. qđ est deponẽs.

Sunt etiã, quę reperiũtur tm̃ in cõpositiõe, vt pello pellas. appello.as. cõpello. as. Clino.as. inclino. as reclino.as. declino.as. Cuso.as. accuso.as. recuso.as. incuso as. Sipo.as. dissipo.as. Frigero.eras. refrigero eras. Fragor.aris. refragor.aris. suffragor aris. Pleo.ples. impleo imples. cõpleo.es depleo.es. Leo.les. deleo.es. releo es. Spicio.is. despicio.icis cõspicio.icis. respicio. respicis. Licio licis. elicio. elicis. pellicio. pellicis. allicio. allicis. illicio.is. Fẽdo.is. offendo.is. defendo. defendis. Pedio.is. impedio.is. cõpedio.is. præpedio.is.

¶Liber Tertius, qui est de Erotematis, hoc est, de interrogationibus, q̃bus pueri de omnibus grãmaticæ partibus interrogandi sunt.

¶De erotematis Grãmaticæ. Cap. primũ.

DIc mihi, quã artem profiteris? Grãmaticã. Quid est grãmatica? Sciẽtia recte loquendi, recteq; scribẽdi ex doctissimorũ virorũ vsu, atq; autoritate collecta,

Dic mihi, quã artem profiteris? Posteaq; libris superioribus instituti sunt a nobis pueri in declinatiõe nois & verbi in qua velut in quibusdã cardinib9 tota prope res literaria versatur tiã paulatim quasi manu ducendi sunt per oẽs artis grammaticæ partes, vt a præceptoribus interrogati sciãt respõdere: qd de quaq; re sentiant. Nã & hoc cõtra dialogorũ rationẽ fecimus: in quibus rerũ, de quibus disputatur, minus eruditi doctiores interrogare consueuerũt, illisq; assentiũtur: nos vero præceptorẽ induximus percõtãtem quid de interrogatis discipulus sentiat. Tũ quia illud ipsum Quintilianus oratoriarũ institutionũ lib.i. iubet præceptores facere: vt crebro pueros interrogent ꝝ de rebus: crebrasque ab illis operas exigãt. Tũ quia in hac re lõge difficilius est interrogare, quã respõdere. Tũ etiã quia ꝓuectiores iam aliquãto discipulos interrogamus. Dicit igitur præceptor discipulũ interrogans: Quã artem profiteris. i. discis? Nã si ad præceptorẽ referas, profiteri est docere: si ad discipulũ, est discere. Cui discipulus rñdet grãmaticã, subaudi profiteor. Et eadem ratione sunt interrogata, & respõsa, quæ sequuntur. ¶Quid est grãmatica? Quæstio an aliqua res sit, quẽadmodũ inquit Aristoteles, reliquas oẽs qõnes præcedere debet, seqũes vero esse debet qd res est. Sed qa nemo est (vt Quint. de rhetorica ait) adeo non ab eruditiõe mõ, sed ab omni sensu remotus: vt fabricãdi, & texẽdi, & e luto vasa fingẽdi artẽ putet: grãmaticẽ vero existimet sine arte venire posse. Reliqua est illa quæstio, quid sit grãmatica: q̃ qa de substãtia grãmatices inquirit, diffinitione demonstrãdũ est, qđ quęrit. Grãmatica est sciẽtia recte loquẽdi, & quia (vt Quint. ait) scribẽdi ratio cũ loquẽdo cõiũcta est, vt rẽ magis explicaret, subiunxit: recteq; scribẽdi. Ex doctissimorum virorum vsu, hoc adiecimus ad illorum temeritatem coarguẽdam, qui putant in hoc aliud esse artem, aliud vsum, cõsuetudinemq;. Dicũt. n. aliquid ex arte posse dici, quod vsus reformidet: atque e diuerso aliquid ex vsu posse dici, quod ars repudiet. Nos tũ assueueramus nihil posse dici ex arte, quod vsu probari non possit. Non enim (vt Quintilianus ait) cum primum fingerentur homines analogia cælo missa formam loquendi dedit: sed inuenta est postquã loquebantur, & notatũ in sermone quid quoquo modo caderet: itaq; non ratione nititur, sed exẽplo. An ꝓterea hõ facit in genitiuo hominis, quia nos ita dicere ars docuit? an potius hoc in artem redactũ est, qđ vsus frequẽtior doctissi-

ars est cuiusq; rei scientia constans præceptionibus consentientibus —

argumentum est veritas inquisita —

morũ in sermone latino virorũ hoc habet. Nã quo tẽpore Ennius poeta dixit: vulturis in syluis miserũ mandebat homonẽ. ne quis putet ex arte fuisse dictũ: tã vsus fuit illius sęculo dicere homo homonis, q̃ nostro hois: sed, quẽadmodũ diximus alio loco, priscus ille vsus ab eruditiori sęculo est explosus, vt vel inde homines intelligãt totã hãc rationẽ vsu cõstare, quẽ penes arbitriũ vis est, & norma loquẽdi. Sed de quo vsu intelligamus, subiũgit: doctissimorũ virorũ: nam indoctorũ potius abusus, q̃ vsus appellandus est. Atq; vt pulchre Quintilianus ait, cõsuetudo nõ ex eo accipiẽda est, q̃ plures faciunt: nã hæc ratio periculosa esset nõ modo in sermone, verũ etiam in vita humana: sed ex eo quod optim⁹ atq; sapiẽtissimus quisq; exequitur: vt sit cõsuetudo sermonis eruditorũ, quẽadmodũ viuẽdi cõsensus bonorũ. Sed dicet quispiã: si res literaria vsu cõstat, quid mihi ars cõferet? Hoc loco repetendũ nobis est, q̃d scripsimus in principio illius artis, in qua sermonẽ Hispanũ sub regulas atq; p̃cepta cõtraximus: artẽ (licet sit collecta ex vsu doctissimorũ virorũ) phibere tũ apud hoies ꝓbati vsus imperitos, ne abusus irrepere possit: vt latinũ sermonẽ corrũpat. Nã quia vsus loquendi multo indiget tẽpore, neq; facile nisi ab ijs, qui sunt in tenera ætate comparari potest, excogitata est ars, quæ nõ modo sit vtilis latinæ linguæ imperitis, verum etiã peritis. Imperitis inquã, vt per ea ipsa præcepta in vsum illũ facilius deducãtur. Peritis vero, vt ea q̃ sunt prope infinita & sparsim ex lõgo vsu didicerũt, sub paucis regulis atque præceptis cõplectantur. ¶ Vnde dicitur grãmatica? Sequẽs quæstio est, vnde dicitur grãmatica: hæc quæstio cum ad oẽs, qui aliqua de re disputant, pertinere possit, vt inquirant vnde id dicatur, de quo disputãt: tum maxime ad grãmaticũ, cuius officium est demõstrare vnde cuiusq; dictionis origo sit: si modo aliũde dicatur. A grãmatis græce respõdet, quod est a literis latine. vt sit grammatica scięntia vel ars literaria, non vt indocti dicebãt a. grãma. litera. &. tica. scientia grãmaticã esse dictam: nam in grãmatica non plus addit, q̃ vt Cicero ait in topicis. timus. in finitim⁹. & legitimus. aut ensis in Hispalẽsis. Cordubẽsis. Italicensis. neq; enim in illis dictionibus timus & ensis. aliud sunt quã productiones nominũ deriuatiuorum a fine, lege. ede. Hispalis. Corduba. Italica. Sed homines græcarũ literarum ignari occasionẽ errãdi habuerunt ex eo quod inueniebant pro grãmatica interpretatũ in latinũ sermonem: scientia vel ars literaria, pro dialectica, scientia vel ars disputatiua, pro rhetorica scientia vel ars oratoria. Nam scientiarũ nomina, quæ sunt græca, plerũq; a latinis in hunc modũ verti cõsueuerunt, vt politice respublica, œconomice. res familiaris. Georgice. res rustica: & eodem modo grammatice res literaria.

Vnde dicitur grammatica? À grammatis, hoc est, a literis: quasi scientia literaria.

Quotuplex est grammatica? Quintiliano autore duplex, Historice, quæ in enarrandis autoribus versatur, ad imitationem proposita. Et methodice, quæ artis præcepta continet.

Quot sunt partes p̃ceptiuæ grãmaticę. Quatuor. Orthographia, cui respõdet litera. Prosodia cui rñdet syllaba. Etymologia, cui respondet dictio. Syntaxis, cui respõdet partiũ oꝛonis cõstructio.

¶ Quotuplex est grãmatica? Quasi velit dicere, grãmatica in genere accepta in quot partes, siue species diuiditur? huic quæstioni respõdet ex Quintiliani autoritate, qui oratoriarũ institutionũ libro primo his verbis inquit: Et finitæ quidẽ sunt partes duæ, quas hæc professio pollicetur: idest ratio loquendi, & enarratio autorum: quarum illam methodicẽ, hanc historicẽ vocant. Idem quoq; Diomedes grãmaticus sentit alꝭs tamen verbis dicens: Grãmaticæ partes sunt duæ: altera quæ vocatur exegetice: altera horistice, nã tota grãmatica consistit præcipue intellectu poetarũ, scriptorum & historiarũ prompta exꝓsitione: & recte loquẽdi scientia. Quam ergo grammatices partem Quintilianus vocat historicẽ. i. narratiuã, quoniã historeo. græce interpretatur. narro: hanc eãdem Diomedes exegeticẽ nominat, quæ, æque narratiua interpretatur. Quam rursus Quintil. methodicẽ appellat. i. doctrinalem, quoniam methodus doctrina interpretatur: eam ipsam Diomedes vocat horisticẽ. i. definitiuam, quia horizo græce, est latine diffinio, siue termino. Ergo recte dixit historicen siue exegeticen versari in enarrãdis exponendisq; autoribus: ad quorũ imitationem post artis præcepta se debent pueri cõponere. Methodicẽ vero siue horisticẽ versari circa eadem ipsa artis præcepta, quæ vt diximus, ex optimo autorũ vsu collecta sunt. ¶ Quot sunt partes præceptiuæ grãmaticæ? Omissa altera grãmatices parte, quam diximus historicen siue exegeticem, quæ non est huius considerationis. rursus interrogat quot sunt partes methodices siue horistices: hoc est p̃ceptiuæ grãmaticæ. & respondet esse quatuor illius partes. Quę vero illę sint, & quæ cuiꝰ subiecta materies, enumerat. Nam orthographia disputat de litera, prosodia de syllaba, etymologia de dictione, syntaxis de partium siue dictionum inter se constructione. Ex quo Ioannis Pastranæ conuincitur erratum, atque artis dialecticæ ignorantia: qui in principio illius operis, quod in perniciem sermonis latini cassolabore composuit, scripsit partes orationis esse quatuor: quas nos partes grammatices esse diximus. literam. syllabam, dictionem, orationem. Aliud enim est grammatica, aliud oratio: illius partes sunt considerare de literis, quod est minimum in oratione: aut de syllabis, quæ literis constant: aut de dictionibus, quę syllabis conficiuntur: aut de oratione, quæ ex dictionibus construitur: huius vero partes sunt, in quas oratio ipsa diuiditur, quemadmodum aliud est rhetorica. aliud est oratio, quod est opus rhetorices: nã partes rhetoricæ sunt inuentio, dispositio, eloquutio, memoria, pronuntiatio. Orationis vero exordium, narratio, partitio, confirmatio, confutatio, conclusio. Quẽadmodũ. n. nulla est pars orationis rhetoricę, in qua non sit inuentio. dispositio, eloquutio, memoria, pronuntiatio: eadem quoque ratione, nulla est pars orationis grammaticæ, in qua non consideremus quibus literis scribenda sit, quo accentu quæque syllaba enuntiãda, quid dictio significet, & quæ habeat accidentia, & qua ratione in constructione orationis veniat. Non recte igitur Pastrana confundit partes orationis cum partibus grammatices: quemadmodum enim dialectici definiunt, & vsurpatur a Cicero. in. ij. lib. de finibus bonorum & malorũ: vitiosum est in diuidendo, partem in genere numerare, quod hic noster facit, qui literam, quæ pars syllabæ est, & syllabam, quæ pars dictionis, & dictionem, quæ pars orationis, sub vno genere hoc est oratione, ex æquo diuidit, quod est, vt Ciceronis verbis vtar non partiri, sed frangere: non aliter quam si quis animalis corpus diuidat in caput, oculum, & pupulam, cum pupula pars oculi sit: oculus capitis, caput vero totius corporis.

De erotematis orthographiæ. Totũ artis grãmaticæ negotiũ (Quint. autore) in duobus maxime cõsistit. i recte loquẽdi rectecp scribẽdi rõne. Recte loquẽdi regulas cõtinet prosodia, etymologia, syntaxis. Recte scribẽdi vero ea quã græci orthographiã vocãt, & a qua potissimũ tota grãmatice nomẽ assumpsit. ¶ Quærit igitur in primis: quid est orthographia? Cui respõdet. Scientia docens quibus literis quæcp dictio scribenda sit. Breuius & fortasse melius dixisset scientia recte scribẽdi. Cuius ratio (vt inquit Fabius) nõ in hoc posita est, vt nouerimus quibus quæcp syllaba literis cõstet: sed tota ei9 artis subtilitas versatur circa rectã scriptionẽ dictionũ græcarũ, atcp etiã latinarũ, quæ nõ sunt in vsu frequẽti: & q̃ diphthõgo, q̃ vocalibus aspiratis, aut cõsonãtibus, q̃ per y psilon scribãtur: nã si Aristotele autore virtus & ars circa difficile versantur, hic labor, hic tota difficultas orthographiæ versatur. Quæ & si cõsuetudini seruit, ideocp sæpe mutata est (quẽadmodum ait Quintilian9) illã tñ scribendi rõnẽ sequemur, in quã doctissimus quiscp cõsentit. Atcp vbi illi inter se varij sunt, in qđ plures illorũ cõueniũt. ¶ Rursus q̃rit: Vnde dicit orthographia? & qã græca dictio, atcp cõposita est, respõdet: q̃ ab orthos (qđ interpretaẽ rectũ) & grapho, qđ est scribo, cõponitur, vt sit, qđ ipsa orthographiæ diffinitio explicat, scientia recte scribẽdi. ¶ Quid est litera? Quia (vt diximus) orthographia circa literas, quasi circa subiectã materiã, versatur, iterũ quærit: quid est litera? Memineris aũt literas ab elemẽtis autore Prisc. distare: q̃ literæ sunt ductus siue characteres, qui scribunt. Elemẽta vero sunt pnũtiationes ipse, quæ scribũtur: cõfundunt tñ autores hãc differentiã alterũ p altero accipiẽtes. Rñdet vero ex diffinitiõe Prisc. dicẽs: Litera est vox indiuidua, q̃ scribi põt. hic literã p elemẽto accipit: sed quia, vt inquit Fabius, sic quidcp scribẽdũ est, quẽadmodũ sonat: quia hic est vsus literarũ, vt custodiãt voces, & veluti depositũ legẽtib9 reddãt: qđ de litera plata dicim9, de scripta quoq; est intelligẽdũ, recte igitur Pris. diffinuit litera est vox q̃ scribi põt indiuidua. Si enim scribi nõ põt, quales sunt volucrũ voces, & mugit9 boũ, & gemit9 hoim, quas Pris. illiteratas vocat: illa nõ recte appellabitur litera. Indiuidua aũt subiecit; quia (vt alia diffinitione Prisc. ostẽdit) litera est minima pars vocis cõpositæ, minimũ aũt est qđ ampli9 diuidi non põt, cuiusmodi est litera. Ex quo infertur. psi, literã apud græcos & .x. apud græcos & latinos non esse literas: qñquidem altera in. ps. altera in. cs. vel. gs. diuiditur. sed potiũs dicẽdũ est, vtrãcp figurã binarũ literarũ esse cõpẽdiũ. ¶ Vnde dicit litera? Rñdet ex Pris. verbis, literã dicta lituris. verba Prisc. sunt: Dicitur aũt litera quasi legitera: eo qđ legẽdi iter præbeat: vel a lituris, vt quibusdã placet: qđ plerũcp antiqui in ceratis tabulis scribere solebãt, & postea delere. Ideo aũt ex hac rõne, t. geminauit: quia litura primã syllabã breuiat, quæ in litera lõga est. ergo hic de litera scripti li rñdet. ¶ Quot sunt literę in vsu hic quoq; de nũero literarũ, q̃ scribũtur, inquirit. Necp eũ recte, duæ & viginti rñdisset, cũ apud latinos sex & viginti sint pnũtiationes literarũ distinctæ, & totidẽ cõsequẽter debeãt esse literę, quẽadmodũ paulopost diceem9: & exactius disputatũ est in repetitiõe, quã de literis habuim9, & in ope illo, qđ de sermõis Hispani grãmatica fecim9: quib9 in locis deductũ est octo esse vocales apud latinos. & duo de viginti cõsonãtes. Ergo figuræ literarũ, q̃ scribũtur, duæ sunt & viginti, & h. quæ (& si quãtũ ad figurã litera sit, atcp in ordine literarũ ponatur) nõ est elemẽtũ, quia non sonũ, sed tm̃ spiritũ siue flatũ habet: vñ & illã flatilẽ plures dixerũt: quæ cũ additur literis. c. p. t. quodãmodo sonũ illarũ alterare videtur, & aliud genus literarũ efficere: qđ quia in vocalibus &. t. litera nõ apparet: græci. c. p. t. aspiratis diuersos characteres dederũt. r. vero nõ dederũt, quia aspiratio illi nõ cohæret, sed potius vocali, quæ sequitur. Vocalibus vero, quia in illis nõ eminet; atcp ideo græci vocalibus aspiratis apices aspirationẽ designãtes imponũt. ¶ Quot sunt gña literarũ, ac si dicat, literæ in quot partes siue species diuidũtur, vt litera sit genus: & quærat de eius partibus siue speciebus, vt dicũt dialectici: qđ tamẽ Cic. dicere, reformidat. Rñdetcp duo esse gña: alterũ vocaliũ: alterũ cõsonãtiũ. ¶ Quærit inde, quid est vocalis? Rñdet vero & quid sit, & vnde dicatur. Est. n. vocalis litera quæ per se & pura i. nulli alteri literæ admixta pronũtiari põt. vt cũ dico. a. sic sonat pura & impermixta, vt a nulla vndicp alia litera feriatur. Ex qua diffinitione originẽ vocalis ostẽdit dicẽs, qđ vocalis ex eo dicitur, q̃ per se ipsam vocem habeat. ¶ Postea de nũero vocaliũ ingrit dicẽs: quot sunt vocales? Rñdet aũt esse sex. a. e. i. o. u. y psilon. Ex quo facile apparet quæstionẽ hãc de vocalibus esse, quæ scribũtur, nã quæ a tẽpestatis nostræ hominib9 enũtiãtur, quincp sunt tm̃: quæ vero ab antiquioribus, octo. a. e. i. o. u. y psilõ, & duæ aliæ vocales, altera quæ sonat inter. e. i. altera inter. i. u. quẽadmodũ in repetitiõe superius memorata satis copiose deduxim9. Illud tamen interim nõ est dissimulandũ, vocales illas oẽs in eadẽ gutturis parte formari, sed oris labiorũcp distorsionẽ facere illarũ diuersitatẽ, vt ex eo vl facile intelligi possit: cũ innumerę sint oris labiorũcp figuræ, infinitas quoq; esse posse vocales, nedum octo illas, quas supra memorauimus: differẽtias tamẽ illarum nõ sentiri. Nam quẽadmodũ in arcu cæleſti, qui (vt Verg. ait) mille trahit varios aduerso sole colores, oculi non percipiũt nisi tres tantum, & in quo, vt Ouid. ait, niteant eum mille colores: transitus ipse tamen spectantia lumina fallit, vsque adeo quod tangit idem est: tamen vltima distãt. Eodem modo cum aures nostræ tantum vocales quinque sentiant: ratio tamen intelligit, tot esse, quot possunt esse oris diuersitates: nam & mathematici dicunt, quantitatem continuam non habere finem in diuidendo.

¶ De erotematis Orthographiæ. Cap. ij.

Quid est orthographia? Scientia docẽs quib9 lris quecp dictio scribẽda sit.

Vnde dicitur orthographia? Ab orthos, qđ est rectũ: et grapho scribo: quasi scientia recte scribendi.

Quid est litera? Vox, quæ scribi potest indiuidua.

Vnde dicitur litera? A lituris: quod antiqui tabulis ceratis scribere solebant, & postea delere.

Quot sunt literæ in vsu apud Latinos? Duæ & viginti: & h, quæ nõ est litera, sed aspiratiõis nota.

Quot sunt genera literarum? Duo. quædã enim sunt vocales, quædam vero consonantes.

Quid est vocalis? Litera, quæ per se & pura pronuntiari põt. Vnde & vocalis dicitur, quod per seipsam vocem habeat.

Quod sunt vocales? Sex, A. E. I. O. V. Y psilon.

¶Quid est consonans? Et respondet esse literã, quæ per se non potest enuntiari, nisi vocalem feriat. vt si velis pronuntiare. b. non possis efficere, nisi vocalem sequentem, aut præcedentem feriat: & potest tamẽ sequentem media altera consonante ferire. Ex hac consonantis diffinitione infert originem vnde dicitur: quia ab eo quod cũ vocalibus sonet. ¶Quot sunt consonantes? Quia de numero quæsiuit, respondet esse sedecim reliquas a sex vocalibus: cum tamen sint aliquanto plures, quemadmodum eueſtigio deducemus. ¶Quot sunt species consonãtium? Quærit adhuc an consonans, quę erat literæ species, possit in partes diuidi: & dicit esse duas adhuc consonantium species, alteram mutarum, alteram semiuocalium. Sed cum dixit nouem esse mutas, & septem semiuocales, manifestum est de simplicibus literarum figuris respondisse: nam pronuntiationes, vt diximus, duo de viginti sunt, duodecim mutarũ, sex semiuocalium: q̃ sic probari potest: ait Pli. lib. natu. hist. vij. Latinos habere vim omnium literarum, quas græci habent: nam dictiones græcæ cum literatura in latinum sermonem transferre placuit. Illi namq̃ nouem habent mutas in triplici differentia positas. p. c. t. subtiles. ph. ch. th. crassas. b. g. d. medias: quarum subtiles & medias habent latini: habent quoq̃ & spissas, sed tantum in dictionibus græcis, vt philosophia, chorus thalamus: quas (quia figuras non habemus) per subtiles aspiratione addita repręsentamus, cũ tñ diuersæ omnino sint ab illis, multoq̃ magis in pronũtiatione differant, quã ab illis quas diximus esse medias.

Quid est consonans? Litera, quæ nisi feriat vocalem, pronuntiari non potest, vnde & consonans dicitur, quod cum vocalibus sonet.

Quot sunt cõsonãtes? Sedecim reliquę a vocalib⁹.

Quot sunt species consonantium? Duæ, quędam enim sunt mutæ: & quædam semiuocales.

Quot sunt mutæ? Nouem. b. c. d. f. g. K. p. q. t.

Quot sunt semiuocales? Septem. l. m. n. r. f. x. z.

Quare dicuntur mutæ? Quia in comparatiõe vocalium & semiuocalium nihil prope sonent.

Quare dicuntur semiuocales? Quia in sonoritate proxime ad vocales accedant.

Quot accidunt literæ? Quinq̃. Nomen. Figura. Potestas. Cognatio. Ordo.

Quid est nomen in litera? Vocabulum, quo vna quęq̃ appellatur ad aliarũ literarũ discretionẽ.

Cum ergo diuersitas literarum non in figuris, sed in pronuntiatione sit, manifestum est. ph. ch. th. alterius esse generis quam. p. c. t. cum non aspirantur. Habent præterea latini tres mutas, quas ignorant græci. f. i. u. consonantes. vt enim alio in loco probauimus, inter. f. &. ph. tanta est differentia, vt inter duas literas eiusdem generis nulla maior esse possit. F. vero mutã esse omnes grãmatici testãtur, a qua nõ multum in pronuntiatione differt. u. consonans, quod antiquiores digama æolicum appellabant. I. consonans, quem habeat sonum, fateor me ignorare: nam quemadmodum compertũ habeo non eum esse, quẽ Hispani proferunt, quẽque ego contenderim nõ aliunde, quam a Pœnis Hispaniam accepisse: ita suspicor proxime accedere ad sonum. i. vocalis. nisi q̃. i. sibi ipsi insidet, reliquasque vocales frangit, sed interim reiicianus illam in numerum mutarum. Colligamusque duodecim esse mutas, tres græcorum proprias ch. ph. th. tres latinorum. f. i. u. consonantes, sex communes græcis & latinis. b. c. d. g. p. t. nam. k. q. otiosæ sunt, cum eundem sonum habeant, quem habet. c. neque figurarum diuersitas debeat numerum augere literarum. Sex tamen esse semiuocales diximus, cum reliqui omnes grãmatici græci, & latini dixerint esse septem: &, quẽ fecimus respondentem discipulum, septem quoque esse dixit. Sed hi omnes de figuris loquuntur literarum, nos vero de illarum vi, potestateque differimus: cuius ratio conuincit. x. non. esse literam, sed vt supra memorauimus, duarum literarum compendium: quarum altera hoc est. c. vel. g. ad mutas, altera hoc est. s. ad semiuocales referenda est. ¶Quare dicuntur mutæ? Cui quæstiõi respõdet: mutas ideo dici, non quia illæ partes vocis non sint: sed quia comparatione vocalium & semiuocalium nihil prope sonent. Quod exemplo Priscianus ostendit sic. Quemadmodũ informis dicitur mulier nõ quæ caret forma, sed quia est male formata: sic etiam muta dicitur, non quia omnino caret voce, sed qđ exiguã partẽ vocis habeat. Imo vero possem ego dicere mutas idcirco appellatas, quod per se nulla ratiõe possint enuntiari: cum in ea oris parte formentur, qua nullo modo possit vocis esse iter: nam. p. b. ph. ore clauso labrisq̃ pressis effinguntur. t. d. th. lingua inter dentes compressa priori parte. c. g. ch. ipsius arteriæ faucibus clausis. f. vero. &. u. cõsonãs prioribus dentibus inferiori labro impressis, nisi quod. f. (vt Quint. ait) per dẽtium discrimina extrorsum efflatur. u. vero. spiritu quodammodo intus attracto. I. vero consonans quam habeat vocem, iam confessi sumus nos ignorare. Cum igitur omnibus in his locis ea sit oris figura, vt nulla ratione vox exire possit, quia per se non potest enuntiari, nisi vigore duntaxat vocalium, merito dicuntur mutæ, quippe quæ nullam per se vocem habeant. ¶Quare dicuntur semiuocales? Respondet ideo sic appellatas, quod in sonoritate proxime ad vocales accedãt. Nam (vt ait Prisciã.) sic appellatæ sunt, quia plenam vocem non habeant, vt semiuiros appellamus, non quod dimidiam partem habent virorum, sed quia pleni viri non sunt. Cur autem magis quam mutæ, minus autẽ quam vocales sonent: ratio est, quia in ea oris parte figuraque formantur, in qua hoc effici possit. Nam ore faucibusque semiadapertis lingua ad palatum cælumque ipsum illisa semiuocales enuntiantur præterquam. m. quæ & ipsa potius inter mutas enumerari deberet, propterea quod in pronuntiatione ad. b. proxime accedat: nisi quod. b. labris clausis cum vocali sequenti erumpit. m. quodammodo per nares effiatur. ¶Quot accidunt literæ? Posteaquam dixit quid est litera, atque illam in partes diuisit, quærit quot sunt illius accidentia: respondetque esse quinque. Nomen est, quo vna quæque appellatur. Figura, qua describitur. Potestas, qua pronuntiatur. Cognatio, quam cum alia habet litera. Ordo, quo cum alia litera syllabicatur. ¶Quid est nomen in litera? Vocabulũ (inquit), quo vnaquęq̃ appellatur, vt quam græci vocant alpha, hebræi aleph, pœni alipha. nos ipsius vocis nomine appellamus. a. magna profecto vtilitate illorũ, qui ex illis literis incipiunt syllabas coniungere: nam græcis hebræis & pœnis euanescunt potestates literarum, cum in syllabicando illas longo circuitu nominum suorum appellant: ex quo fit, vt hac vna in re multo plus latini triduo proficiant, quam illi mense.

¶Quid est figura in litera? Descriptio (inquit) siue linearū ductus certis lineamētis & characteribus terminata: quod exemplo declarat. vt. l. longa. i. breuis. o. rotunda: & composita ex longa & rotunda. b. d. p. ex breuibus. m. n. & eodem modo de reliquis. Illud modo meminēris lineamentorum varietatem nō facere diuersitatem literarum. ¶Quid est potestas in litera? Ipsa, respondet, literæ pronuntiatio: nā quē admodū literarum diuersi ductus atque tractus non diuersificant literam: ita ediuerso si vna literæ figura plures soni repræsententur, plures quoq; literas illam vnā esse intelligemus. ¶Quid est cognatio in litera? Hanc literæ accidentiam Quintil. præcepit, vt pueri sciant: scribitem his verbis: Quare edicat puer quid in literis proprium, quid commune, quæ cū quibus cognatio: nec miretur, cur ex scamno fiat scabellum: neq; has modo nouerit mutationes, quas afferunt declinatio aut præpositio, sed & quæ rectis casibus ætate transierūt. Quibus in verbis quatuor modos mutationis literarum in alias literas tangit. Deriuationis cum dicit: cur ex scamno fiat scabellum: quia propter eam cognationem quę est. m. cum. b. Declinatiōis, vt cum subdit secat secuit. Præpositionis, per quam intelligimus compositionem: quia prępositiones plerumq; veniunt in compositionem, vt cum subdit cado exeido. De interpretatione silet, tamen adiecit alium modum cognationis cum dicit: Quæ rectis casibus. i. manēte prima nominis positione ætate. i. temporis vetustate transierunt. i. literæ in alias mutatæ sunt: vt valesq; & fusq; in valerios & furios. s. mutata in. r. Ergo alida fit leda. i. mutata est in. e. a tego toga. e. mutata est in. o. ab amicus inimicus. a mutata est in. i. a facio feci. a mutata in. e. propter eam, quā dixim⁹, literarum cognationem: cuius consideratio, quia latissime patet, satis erit in præsentiarum pueros admonuisse cognationis literarum: ne postea miretur, cur aliæ in alias trāseant. ¶Quid est ordo in litera? Accidit prętera literæ ordo: nō quemadmodum Isidorus ait, quod. a. pōnitur ante. b. &. b. ante. c. &. c. ante. d. quoniam ille ordo literarum est quæ scribuntur, nihilque ad grammaticum pertinet: sed quærit de ordine literarum enunciatarum, cum in vnam syllabam colliguntur: ideo respondet, ordinem in litera esse rationem, quæ demonstrat, quæ præponi, quæ subsequi debeat: non in scriptura, sed in pronuntiatione. Sed quia literæ aut sunt vocales, aut consonantes: quærit primo de ordine vocalium dicens. ¶Quis est ordo in vocalibus? quia tamen vocales in syllabam coire non possunt, nisi diphthongo: respondet quod cum in diphthongon coeunt, quædam semper præponuntur, quædam semper postponuntur, quædam aliquando præponuntur, aliquando postponuntur: Cum enim apud latinos sex in vsu diphthongi sint. æ. au. æi. eu. yi. œ. facile colligitur. a. o. y prępositiuas esse. i. u. postpositiuas. e. vero communem. nam in. ei. præponitur in. æ. postponitur. ¶Quid est diphthongus? Occasione habita ex eo, quod diphthōgi memi nit, quærit rursus: Quid est diphtōgus? Cui respondet: est conglutinatio. i. cōstricta quædam & ferruminata coniunctio duarum vocalium: nam tres, Quintiliano autore, nunquā possunt coire in sermone græco, aut latino: cum tamē in Hispano frequenter coeant, quemadmodum alio loco probauimus. Quod si quis obiecerit has particulas quæ, quæro, væ, væcordia, in quibus priores syllabæ ternas habent vocales: dicimus in prioribus illis. u. non esse vocalem, sed vocalem liquidam: in posterioribus vero esse consonantem. Quod. n. Horatius. in. j. carmi. dixit: nunc mare, nūc syluæ. vbi. u. ex ratione carminis vocalis est: dicimus factam esse illic solutionem vt. u. iam non pertineat ad diphthongon, quæ sequitur: sed per seipsam syllabam efficiat. Et subiungit deinde: In eadem syllaba suam vim retinentium. Quod si verum est, idque omnes grammatici antiqui & iuniores fatentur: ego non video cur tanta iniuria debeat fieri vocalibus illis, quæ exteruntur: vt omnino illas supprimamus. Quod si Quintil. & cum illo omnes, qui de orthographia scripserunt, recte dixisse putantur, cum aiunt sic scribendum esse, vt pronuntiamus: atque ediuerso sic pronuntiandum, vt scribimus: ego non intelligo quid ad rem pertineat diphthongos scribere, si proferendæ non sunt: aut si in eadem syllaba suam vim retinent, cur ambæ illæ vocales enunciari non debeāt. Quod vero quidam dicunt: illud suam vim retinentium debere intelligi quantum ad syllabæ quantitatem: ridiculum est, cum vel ex ipsa diphthongi deriuatione facile appareat vtramque vocalem debere enunciari. ¶Dicitur enim diphthongus, vt statim subiūgit, a dis græce, quod est bis latine, & phthongus sonus: quasi duplex sonus. Sed quid ego hac de re sentiā, in sequēti erotemate declarabo. ¶Quot sunt diphthongi? Sex diphtongi sunt apud latinos. æ. au æi. eu. yi. œ. quarum tres. ei. eu. yi. in dictionibus tantum græcis reperiuntur. Reliquæ tres. æ. au. œ. in græcis pariter & latinis. Sed quemadmodum vocales in dipthongis pronuntiari debēt, significauimus in hunc modū: vt in. æ. ei. œ. priores vocales supprimantur, id est, paululū quiddam

Quid est figura in litera? Eius descriptio certis lineamentis terminata: puta lōga, breuis, rotūda.

Quid est potestas in litera? Ipsa literæ pronuntiatio, ppter quā & figurę & nomina sunt inuēta.

Quid est cognatio in litera? Quædā affinitas, qua alia in aliam cōmutatur aut per interpretationē vt a lida, leda: aut per deriuationem. vt a tego, toga: aut per compositionem, vt ab amicus inimicus: aut per declinationem, vt a facio feci.

Quid est ordo in litera? Ratio demōstrās quę præponi quæ subsequi debeat in pronuntiatione.

Quotuplex est ordo in literis? Duplex, scilicet, in vocalibus & in consonantibus.

Quis est ordo in vocalibus? Quod cum in diphthongon coeūt, quædam semper præponūtur, vt a. o. y. Quædā semper postponuntur. vt. i. u. Quædam aliquā do præponuntur, aliquando postponuntur. v. e.

Quid est diphthongus? Conglutinatio duarum vocalium in eadem syllaba suā vim retinentiū.

Vnde dicitur diphthongus? A dis, quod est bis: & phthongus, sonus: quasi duplex sonus.

Quot sunt diphthōgi quibus vtuntur latini? Sex Ae. vbi supprimitur. a. & pfert. e. vt musæ. Au. vbi pfertur. a. & rapitur. u. vt audio. Ei. vbi supp

atq; obscurum sonent,quo modo.Ouid.i.meta.dixit:supprimit extẽplo vocem.sequentes vero vocales plene enuntientur:in reliquis vero tribus.au.eu.yi. priores vocales enuntientur integre: sequẽtes vero rapiãtur.i.raptim proferãtur,vt inter supprimere & rapere faciamus differentiã quantũ adhunc pertinet locum:quod supprimere sit minus quã rapere:quẽadmodũ & rapere minus est quã pronuntiare siue enuntiare siueproferre.Quod vero in.yi.diphthongõ,diximus vtrãq; vocalẽ in.i.longũ ꝓferri: volebamus significare,ꝙ cũ.y. subtilis sonus sit nobis incognitus.i. vero latini omnib9 notus vtraq; vocalis in sonũ nobis cognitum confunderetur. ¶Quis est ordo in consonantibus? hæc quæstio per quã vtilis est tũ librarijs: tum incipiẽtibus primas literas in syllabam contungere: tum denicq; ipsi pronũtiationi, cuius causa & libri scribũtur,& literas legimus. Librarijs inquam & reliquis scriptoribus,quod cum in fine linearum dictiões longiusculas diuidere necesse est, nesciunt quas cõsonãtes in sequentẽ lineã trãsferãt,quasue relinquãt:in quem errorem ne Augustus Cæsar incurreret,cõsueuit lineas cum dictionibus finire: scribit.n. Tranquillus in vita illius his verbis: Notaui & in chirographo eius illa præcipue non diuiderever ba: nec em̃ ab extrema parte versuũ abundãtes literas in alterũ transfert, sed ibidem statim subijcit, circũducitq;.Hoc quoq; obseruamus hodie fieri ab hebræis & pœnis, qđ Suetonius dicit Augustum obseruasse. Prodest etiã pueris illorumq; pædagogis, vt in syllabicãdo sciant quas cõsonantes præcedẽti vocali,quas in sequenti cõiungere debeãt. Confert quoq; ad ꝓnuntiationẽ, vt in proferendo sciamus,quæ consonans cui vocali adhæreat. Quod plures quã tres.Ponit primo huius negotij regulas quasdã generales, deinde subiungit particulares. ¶Prima igitur regula est. Quod in eadem syllaba nunquã pñt præcedere vocalẽ plusquã tres cõsonantes. vt scribo.stratum.scrobs. nec rursus pñt subsequi vocalẽ plusquã totidẽ,vt stirps.Et ꝙ si sequẽs syllaba. ¶Secũda regula est.Quod si in dictione plurium syllabarum sequẽs syllaba incipit a vocali, necesse est præcedentẽ in vocalẽ desinere,vt deus. tuus. Ratio autẽ huius est,quia aut inter duas vocales nihil est medium,aut est vna consonans,aut duę, aut plures:si nihil est medium,habet locum secunda regula.Si fuerit media vna tm̃ cõsonans, habet locũ quarta regula:quoniã illa semper pertinet ad vocalẽ sequentẽ,præterquã in dictiõibus cõpositis, vt statim disseremus.Si vero plures fuerint consonantes,aut pertinẽt ad sequentẽ syllabã omnes, vt scriptus. rescribo:aut quædã etiã pertinẽt ad præcedentẽ,vt forte perscribo,quo in casu habet locum tertia regula.Sed quando cõsonantes pertinent ad vocalẽ præcedentẽ, quãdo ad sequentẽ statim explicabimus. Dicit tamen regulas superiores esse veras in dictionibus simplicibus,quoniã in cõpositis cõsonãtes erunt illius vocalis,cuius fuerant ante cõpositionem.vt inimicus cõponitur ex in & amicus,quãuis enim consonans sit in medio duarum vocalium,deberetq; ex ratione regulæ superioris ad vocalẽ sequentem pertinere:ex hac limitatione non pertinet nisi ad præcedentem.Eodem modo si fuerint plures consonantes, vt resto,rescribo,quæ componuntur ex sto & scribo cum hac præpositione, re, manifestum est omnes illas consonantes medias pertinere ad sequentes vocales.Quint.libr.j.Est etiam in diuidendis verbis obseruatio mediam literam consonantem priori an sequenti adiungas syllabę. Aruspex enim,quia a spectãdo pars eius posterior est.s.literã tertiæ dabimus,abstemius,quia ex abstinentia temeti composita vox est:primæ relinquetur.Sed videamus quando in dictionibus simplicibus consonantes mediæ pertinent ad vocalem sequentem,quando ad præcedentem:qua de re huiusmodi regulas dabimus in quibus etiam ostendemus quæ consonantes ante quas esse possunt in principio & in medio dictionum. ¶B.potest. ante.d.poni. vt bdelium. abdera ante.l. vt blandus hybla.ante.r. vt breuis.fabrica. ante.s. vt absyrtus. ¶C.potest poni ante.l.vt clarus.amyclas.ante.m.vt pyracmon.ante.n. vt cnidos. aracne.ante.t. vt ctesiphon.doctus.ante.s.habet sonum,qui nunc per.x.representatur. ¶D.potest poni ante.l.vt abodlas.ante.m.vt admetus.ante.n.vt cidnus.ante,r.vt draco.cedrus. ¶F.potest.poni.ante l. vt flagellum. perflo. ante.r.vt frango refringo. ¶G.potest poni ante.l.vt gladius.ægle,ante.m.vt agmen.ante.n.vt gnauus, ignis.ante.r.vt gratus pigritia. ¶L.ante nullã consonantẽ poni põt,sed ipsa postponitur. b.c.d.f.g.p.t. ¶M.ante nullã consonantẽ potest poni præterquã.n.vt mnemosyne.amnis. solinus.solẽnis.contemno. pro quo imperiti huius rationis,p.interiecta scribebant sompnus.solẽpnis. contempno. ¶N.ante nullã consonantem ponitur:sed ipsa postponi potest alijs. ¶P.potest poni ante.l.vt placeo duplico.ante.n.vt pneuma.ante.r.vt pratum.capra.ante.s.vt psalmus.ante.t.ptolemęus. ¶Q.ante nullam consonantẽ poni potest,quia ipsa semper ponitur ante.u.liquidam. ¶R.ante nullam consonantem ponitur, sed ipsam reliquæ præcedũt. ¶S.potest poni ante.b.vt asbestos.ante.c.vt scribo,ascra.ante.l. vt slatarius.ante.m. vt smaragdus.ante.p.vt spatium.aspicis.ante.q.vt squalor.ante.t.vt status iste. ¶T.potest poni ante.l. vt tlepolemus,atlas.ante.m.vt tmolus.ante.n.vt ætna. ¶X.ante nullam consonantem potest poni.

De prosodię erotematis.Secundum partitionem grammatices,qua superius vsi sumus,hæc est secunda pars,in qua quęrit de Prosodia,& de syllaba,hoc est,materia,circa quam prosodia versatur. ¶Et principio quærit quid est prosodia? Scientia (inquit) demonstrans quo accentu quæque dictionis syllaba proferatur.Nam in vnaquaq; dictione,vt paulopost dicemus, est vna syllaba,in qua est accentus prædominans acutus vel circũflexus,reliquæ omnes ꝓferũtur accẽtu graui.

primitur.e.& profertur.i.vt pẽthei. Eu.vbi.profertur.e.& rapitur.u. vt pentheus.yi. vbi vtraq; vocalis in.i.lõgum ꝓfertur, vt harpyia,Oe. vbi supprimitur.o.& profertur.e. vt pœna.

Quis est ordo in consonantibus? qđ plures q̃ tres nõ possunt præcedere vocalẽ,nec plures q̃ totidem succedere.vt scrobs.stirps. Et qđ si sequẽs syllaba incipiat a vocali, necesse est pcedentẽ in vocalẽ desinere.Quodq; si pcedẽs syllaba in cõsonantẽ desinit,necesse est sequentẽ a consonãte incipere. Quodq; nõ est necesse,si sequẽs syllaba a cõsonante incœperit,præcedentẽ quoq; in cõsonãtẽ desinere. Quę regulę sunt veræ in dictionibus simplicibus, nõ tamen in compositis.

¶De erotematis Prosodiæ. Cap iij.

Quid est prosodia? Scientia demõstrans quo accẽtu quęq; dictionis syllaba proferat.

¶Vnde dicitur prosodia? Respondet,a pros præpositione græca,ꝙ est ad,& ode ödes, quód interpretatur cantus,vt sit verbum ex verbo accentus,quē latini,vt autor est Gellius,tum vocalionē,tū tenorē, tū tonum interpretati sunt. Nam(quēadmodū ait Boetius in arte Musica)poetarū carmē inter sermonem & cantilenā est:ac si velit dicere,ꝙ homo cū loquitur,& poeta cū in carmine quoddā flexus faciūt,& musicus cū cantus modulatur:omnes suo modo canunt. Igitur quia qui loquitur, quasdā in dictionibus attollit voces:quasdam deprimit, quasdā circunflectit: quodāmodo videt canere,& huiusmodi modulatio est accētus,hoc est,quasi cātus. ¶Quid est syllaba? Ad diffinitionem Prisciani addit enuntiata,& indistanter:& tollit, quod ille dixit,consequēs. Ait enim:syllaba est cōprehēsio literarū consequēs sub vno accētu,& vno spiritu prolata. Cōprehēsio(inquit) literarū: nā si vna vocalis syllabā facit per seipsam:non appellabitur ꝓprie syllaba cū etymologia & diffinitio syllabæ nō conueniat illi,quæ est: syllaba est cōprehēsio literarū. Enūtiata (inquit) quia syllabæ forma enūtiatio est,non scriptio: & (qđ Priscianus addit) cōsequens,magna ex parte explicat syllabæ diffinitionē, quia si literæ nō sunt cōsequētes:i. nō possunt syllabicari,non erit syllaba prolata sub vno accētu, & vno spiritu: quia vt diximus, quælibet syllaba habet vnū accentū, qui est forma illius syllabæ. Adiecim9 autē indistātēt: quia omnes illæ literæ colligēdæ sunt sub vnū vocis ictum. ¶Vnde dicitur syllaba? Et quia originē habet græcā:dicit ꝙ a syllabin græce,quod est cōprehendere latine,vt sit quod ipsa diffinitio demōstrat cōphēsio literarū. ¶Quot accidunt syllabæ? Quatuor esse respōdet syllabæ accidētias,quas enūerat: atq; iterum de singulis illarū quærit, & primo. Quid est tenor in syllaba? Diximus supra, quē accentū grāmaticorū vulgus appellat tum vocalionē, tū tenorē, tū tonū a viris doctis fuisse vocatū: & respondet esse modū siue modulationē,quo syllaba eleuatur,cum profertur accentu acuto: aut deprimitur,cū ꝓfertur accētu graui:aut eleuat & deprimitē cum ꝓfertur accētu circūflexo. Simul autē dixit: nō quod eodē tempore eleuatur & deprimitur, sed quod prior pars durationis in syllaba eleuatur,posterior vero deprimitur, & ita fit quasi quidā flexus a sursum deorsum. ¶Quot sunt tenores? Quia dixit qđ ton9 esset,quærit rursus de nūero partiū illi9. Respōdetq; esse tres:& noiatim exprimit,qđ vno quoq; illorū efficiat:sed qa hoc negotiū ad quinti libri dispositionē ꝑtinet,q̄ hoc loco cursim tetigimus,in illū rencieda sunt:vbi copiosius disputabūtur. ¶Quid est spiritus in syllaba? Ex quatuor syllabæ accidētibus:spūs pertinet ad qualitatē:tenor & duratio ad quātitatē cōtinuā, nūerus literarū ad quātitatē discretā. Itaq; respōdet spiritū esse qualitatē,qua syllaba aspere vel leniter ꝓfertur. Asperū enim & lene quāquā sunt differētiæ tāgibiliū,trāsferūtur tn ad sonos,q̄ perueniūt ad aures demulcēdo,aut exasperādo sensum audit9. ¶Quid est tēpus in syllaba? Hic de lōgitudine durationis in syllaba quærit, quēadmodū de tenore interrogans de syllabæ profunditate quærebat: & qa pars maior quinti lib. est de hac re:hic tm̄ dicit esse durationem siue tractū siue extensionē siue porrectionē in qua syllaba pronuntiatur. ¶Quotuplex est tēpus in syllaba? Quod est satis puero nōdū in re scrupulosa erudito,rndet esse duo tēpora,breue & lōgū,lib. tn̄ quinto dicturi sumus,alios ista exq̄sitius distinxisse in quinq; tēporū diuersitates,hoc est vnū,vnū & semis,duo,duo & semis,tria. ¶Quid est numerus in syllaba? Hic de quātitate syllabæ discreta q̄rit,hoc est,quot literis cōstat. Nā quēadmodū litera indiuidua est,ita syllaba in literis diuidit. Itaq; rndet ex syllabæ diffinitiōe esse cōprehēsionē certi nūeri literarū,ex qb9 syllaba cōstituit. Et rursus q̄rit de nūero. Rndetq; esse posse sex cū plurimæ vt sūt scrobs,strirps,pūt esse vna min9,vt trās. pūt esse quatuor. vt trā. pūt esse tres. vt tra. pūt esse duæ vt ra. vt minimū pōt esse vna. vt. a. sed (vt supra memorauim9) tūc ꝓprie nō dicitur syllaba cū neq; definitio neq; etymologia syllabę illi cōueniat.

De erotematis Etymologiæ. Cap. iiij.

QVid est etymologia? Scientia ostēdens verā dictionū originē cū reliquis accidētibus,

DE erotematis etymologiæ.cap.iiij. ¶Quid est etymologia. Incipit ingrete de tertia grāmatices parte,hoc est de etymologia,q̄ circa dictiōes singulas versat. etymologia præcipue q̄rit de origine dictionū. Vnde sunt deductæ. vt an cælebs dicat̄,qa cælestis:eo qđ onere grauissimo vacet (vt vult Gabinius) an ab eo(vt putauit Modestus) qa cęlo Saturnus genitalia abstulerit,hoc noie appellatū qui vxore careat,sed cōsiderat etiam de reliquis accidentibus singularū partiū orationis. vt ad dictionū substantiam pertineat. quid significēt,& vnde dicantur: reliqua vero sint illarū accidētia. Quomodo autem etymologia,quæ est accidens dictionis,demonstret substantiam ipsam & accidentia illius,nihil ad grammaticum pertinet,qui pinguiori Minerua res huiusmodi considerare debet.

¶ Vnde dicitur etymologia? ab etymon, quod ex græco interpretatur verũ, & logos, sermo: quasi sit latine veriloquium. Hic locus ex Quintil. sumptus est, qui li. i. institutio. orato. ait his verbis: etymologia, quæ verborũ originẽ inquirit, a Cice. dicta est notatio, quia nomen situs apud Aristotel. inuenitur symbolum, quod est nota: nam verbũ ex verbo ductũ. i. veriloquiũ ipse Cicero, qui finxit, reformidat: sunt qui vim potius intuiti originationem vocent. hæc Quintil. ¶ Quid est dictio? quia etymologia circa dictiones versatur, quærit quid est dictio: respondetq; ex Priscia. verbis in hũc modũ diffinientis: Dictio est pars minima orationis cõstructæ i. in ordine compositæ. Pars inquit Priscia. quantũ ad totũ intelligendũ. i. totius sensus intellectũ: quia si dictio diuidatur, nõ ad totum intelligendum hæc fit diuisio: vt si diuidas vires in vi & res, nihil partes illæ significãt, quantũ ad totius rationem pertinet: & quemadmodum vna litera proprie non facit syllabã, cũ syllaba proprie sit cõprehẽsio literarũ: sic nec syllabã dictionem, cum debeat dictio constare syllabis: nec dictio orationẽ, quæ debet constare dictionibus, quæ sunt partes orationis. Potest tamen vna litera facere nõ modo syllabã, sed dictionẽ, & orationẽ, vt si dixeris. I in secunda imperatiui persona ab hoc verbo eo, is. tui. sed non in quantũ est litera, aut syllaba, aut dictio, sed quatenus oratiõis habet vim. ¶ Dictioni quot accidũt? Ac si dicat dictionis sic in genere acceptæ quot sunt accidẽtiæ? respõdetq; esse quatuor, quas enumerat: & rursus de singulis quærit, & primo de significatiõe, quã dicit esse illud, quo breuiter ostenditur, quid dictio significet, hoc per diffinitionem maxime exprimitur: sed quod ad grãmaticum spectat, satis est digito (vt aiunt) quid quæq; dictio significet ostendere, quã partẽ assequuti sumus in octo codicibus, quos de vocabulorũ significatione partim ædidimus, partim sunt ædendi. Quærit rursus. ¶ Quid est etymologia? Etymologia hic ꝓprie accipit ꝓ illa scilicet grãmatices parte, q̃ ostendit verã dictionũ originẽ: & tũc pars siue species est eius etymologiæ, quã supra diffiniuimus, ad quã pertinet considerare non solũ dictionũ originẽ: sed & significationẽ & alias cuiusq; dictionis accidentia.

Vnde dicitur etymologia? Ab etymon, quod est verũ: & logos, sermo, quasi veriloquiũ, qđ Cice. reformidans notationẽ appellat: hæc ab Aristotele symbolum, a quibusdam originatio dicitur.

Quid est dictio? Minima pars orationis cõstructę, idest in ordine compositæ.

Dictioni quot accidunt? Quatuor. Significatio. Etymologia. Figura. Ordo.

Quid est significatio in dictione? Illud, quo breuiter ostenditur, quid dictio significet.

Quid est etymologia? Dixi esse scientiã, qua ostenditur vera dictionum origo.

Quid est figura in dictiõe? Forma, qua dictio simplex a composita distinguitur.

Quid est ordo in dictione? Qualitas, qua in oratione alia semper præponitur, alia semp postponitur, alia modo præponitur, modo postponitur.

Partes orationis quot sunt? Octo. Nomen. Pronomen. Verbum. Participium. Præpositio. Aduerbium. Interiectio. Coniunctio.

Quot sunt partes oratiõis declinabiles? Quatuor Nomen. Pronomen. Verbum, Participium.

Quot sunt ptes oratiõis indeclinabiles. Quatuor Præpositio. Aduerbiũ, Interiectio, Coniunctio.

¶ Quid est figura? Quãquam figura omnibus accidat orationis partib9 præcipue de illa disserem9 in capite Erotematũ nominis & verbi, quia numerosior est illic figuræ disputatio. ¶ Quid est ordo? De ordine quoq; pauca diximus libro. i. nonnihil etiam dicẽdum est in fine huius tertij, cum de syntaxi agemus: nã totus liber quartus hac de re est. Dicit igitur quasdam dictiones semper prꝑponi. vt nomen verbo, adiectiuo substantiuum, relatiuo antecedens, præpositio dictioni, quę per casus declinat, verbũ aduerbio. Sed hic ordo nõ proserie partiũ oꝛonis accipitur, sed pro ordine quo in disponendis clausulę cuiusq; dictionibus vtimur: nam in serie orationis sola præpositio & coniunctio aliquando prꝑponitur. vt ad, apud, &, at: aliquando postponitur vt tenus, versus, cꝫ, quoq;: aliquãdo præponitur & postponitur, vt contra, cum, ergo. itaq;. Interiectio & præponi & postpóni potest, quia idcirco dicta est interiectio, quia interponitur reliquis partibus orationis, quarum seriem potest abrumpere. ¶ Quot sunt partes orationis? Quia dictio nihil aliud est, quam pars orationis, quæritde numero partium orationis, ac si velit dicere. quot sunt genera dictionum, ex quibus veluti ex quibusdam partibus integralibus oratio constituitur? Rspondet autem esse octo: qui numerus Aristarcho primum placuit, quem deinde sequuti sunt græci & latini artis grammaticæ scriptores. Sed, quemadmodũ lib. i. diximus, græci interiectionem aduerbio annumerant, articulum vero a pronomine distingũt, quę latini, quia non agnoscũt, in pronomẽ reiecerũt. Fuerũt tãmẽ qui pauciores orationis partes quam octo posuerunt, fuerũt etiã qui plures: nã referẽte Quint. Aristo. & Theod. verba modo & nõia & coniunctiones tradiderũt, videlicet cꝫ in verbis sermonis formã in nominibus materiã, in cõiunctionibus aũt eorũ complexũ indicauerũt. Dialectici cæteras orationis partes a nomine & verbo syncathegoremata vocant. i. cõsignificantia. paulatim deinde a philosophis auctus est numerus. ¶ Stoici nomini verbo & cõiunctioni pronomẽ & vocabulũ addiderũt, articulũ ꝓnomini annumerãtes. post adiectę sunt præpositiões nominibus: appellatio deinde: & participiũ deinde mixtũ verbo. Sed (vt diximus) Aristarch9 octo partes orationis posuit. Nomẽ. pronomẽ, articulũ, verbũ, participiũ, præpositionẽ, aduerbiũ, cõiunctionẽ. Palæmõ Vicẽtinus apud latinos item Octo. Nomẽ. Pronomẽ. Verbũ. Participiũ. Prꝑpositionẽ. Aduerbiũ. Interiectionẽ. Coniunctionẽ. hunc sequuti sunt autores grãmaticæ, q̃ post illũ fuere. Hic est ille Palæmon, qui interrogatus quo distaret gutta ab stilla: gutta (inquit) stat, stilla cadit, quicꝫ dixit Verg. de se vaticinatum dixisse in buc. audiat hæc tantum, vel qui venit, ecce, Palæmõ. quippe multas in grãmatica enodaturus erat q̃stiones, quẽadmodũ illic iudex arbitrarius fuit inter Dametã & Menalcã disceptãtes. Qui vocabulũ a nõie distinxerũt, nouẽ faciũt, qui rursus appellationẽ a vocabulo decẽ: vt nomẽ esset tãtũ id, qđ nos ꝓpriũ diximus, vt Cæsar, Põpeius: Vocabulũ, qđ significat rẽ corporeã visu tactuq; manifestã, vt aqua, lapis. Appellatio, cui alterũ deest. vt cœlũ. aer. vel vtrũq; vt De9. vir. Fuerũ, qui adiꝛce

qui adñcerent asseuerationē.vt heu.Quidā attractionē.i.contractionē.i.cū aliquid per multa trahitur,vt viritim.alñ infinitū,quod quidam nomen infinitū,quidā verbū infinitū dixerunt. Sed nos appellationē & vocabulum ad nomen:asseuerationem ad interiectionem:attractionem ad aduerbium:infinitū ad verbum reduximus.Gerundia vero & supina alias ab octo superioribus posuimus.

¶De Erotematis nominum. Capᵛ. v. ¶Musa,quæ pars orationis est? Incipit de erotematis nominū disserere: & cū interroganti musa, quæ pars orationis est? respōdisset nomē: subiecit rursus, quid est nomē? respondetq; iam non tanquā rudis in arte.vt.j.lib. nomen est quod declinatur per casus,& nō significat cum tēpore: sed nomen est pars orationis declinabilis corpus, aut rem proprie cōiterue significās. Hæc ēm diffinitio dialectica est cōstās ex genere & generis differētiis.Declinabilis autē dixit ad differentiā indeclinabiliū. Corpus aūt, aut rē dixit:vt sub hac diffinitione cōprehendat vocabulum & appellationē.Proprie cōmuniterue significans, vt intelligamus nomen non tā tum dici de proprio:quod faciebāt,qui vocabulū & appellationē a nomine distinguebāt. Corpus autem a re distinxit,perinde ac si corpus non sit res:quemadmodū & Iurisc̄sulti distinguunt actionē in rem & in personā,quasi persona nō sit res: sed hi rem accipiūt, p eo qđ quisq; possidet.In diffinitione vero nois p re intelligim9 omne illud quod nō est corp9: nā omnis res,aut est corporea,aut incorporea. res corporea dicitur corpus. res incorporea quia non habet nomē,appellatur nomine sui generis:quod multis in locis fit,vt cum species caret nomine,generis nomen accipiat.Donatus in diffinitione adiecit cum casu.Diome.cum casu sine tempore,vt distingueret nomen a verbo & participio. Priscia.Paulo obscurius, sed tamen verbis idē significantibus definiuit:nomen est pars orationis, quæ vnicuiq; subiectorum corporum seu rerum communem,vel propriā qualitatem distribuit. ¶Vnde dicitur nomen? Et respondet ducere originē ex græco:illi enim onoma.atos.dicunt a quo detracta.o.priori fecimus nomen nominis. Priscia.mauult a neo,quod est distribuo,deducere:quod ipsum verbum in diffinitione nois expressit:vel potest dici nomen (vt ait Seruius) ab eo quod res notas efficiat:vt sit nomen,quasi notamen media syllaba. (vt Diome.inquit) per syncopam subtracta. ¶Quotuplex est nomen? Inquirit de quadam differentia,quæ ad nominis distinctā cognitionem est necessaria:respōdetq; esse duplex nomen substantiuū & adiectiuū,& subiungit:Substantiuū esse,quod substantiā,vel quasi substantiā significat,vt homo.albedo. Adiectiuū vero esse,quod adiectum substantiuo significat in eo aliquod accidens, atq; ideo adiectiuū dicitur,quod adñci solet nominibus propriis,aut appellatiuis substantiā significantibus ad manifestandā corū qualitatem, vel quātitatē,quæ augeri vel minui sine substātiæ cōsumptiōe possunt:vt bonus homo.arbor procerior,albedo intensa,nigredo remissa.Vides quēadmodū puer iam dedignatus est respondere ex eo, qđ lib.j.didicit,Nomen substantiuū esse,quod declinatur per vnum articulum,vel per duos:adiectiuū vero quod per tres articulos,vel per tres diuersas terminationes? nec;enim propterea est nomē substantiuū, vel adiectiuū,quia illo vel illo modo declinatur. Nā quia adiectiuū pōtiūgi nominibus substātiuis,quæ sunt aut masculina,aut fœminina,aut neutra,ideo est cōmune triū generum:declinaturq; vel per tres articulos,vel per tres diuersas terminationes. ¶Musa igitur quale nomen est? Respondetq; esse substantiuū:& ex eo,quod supra dixerat,causam reddit,cur sit substātiuū:quia (inquit) significat rem per se subsistentē,obnoxiāq; accidentibus.vt musa docta,pulchra,canora.¶Nomini quot accidunt? Cum nominis accidentias alñ aliter enumerauerint, respondet esse sex accidentias siue obseruationes nominis (vt ait Diome.) qui cū Donato numerat inter eas cōparationem,silet speciem. Priscia.tollit cōparationē,& addit speciem: qui qualitatem quasi proprietatem quandā in nominis diffinitionē reiecit. ¶Quid est qualitas in nomine? Per qualitatem nominis voluerunt grāmatici significare illud, per quod nomen propriū distinguitur a cōmuni siue appellatiuo.Et rursus quærenti,quid est nomen propriū? respōdet esse,quod vni tantū cōuenit,i.quo res individua demōstratur,denominaturq;,vt Caliope est nomē propriū, quia eo designamus vnam ex nouem musis.hoc est principē illā sui chori.Sed est aduertendū quatuor esse proprias nois species, Prænomē.nomen.cognomen.agnomē. Prænomē est,qđ præponit nomini gētilicio, vel differentiæ causa:quod plures in eadem familia ab vno nomine vocabantur.vt.P.Scipio.L.Scipio.vel potius in signum nobilitatis,aut honoris.vt Horat.ñ.sermo.Quinte puta,aut Publi:gaudent prænomine molles.vnde & serui prænomina non habuerunt,vt colligimus ex Persñ carmine:hic dama est,nō tressis agaso.& sequitur:momento turbinis exit Marcus dama,hui Marco spondente recusas credere tum nūmos? Quin potius male meritis de republica in notam ignominiæ (quamuis essent nobiles) detrahebātur.vt M.manlio,qui capitolium defenderat,affectati regni crimine damnato constitutum, ne quis in illius familia Marci prænomen haberet. Scribuntur autem prænomina in compendium singulis, aut binis,aut ternis literis.singulis.si a vocali, aut simplici consonante incipiant.vt A.pro aulus.C.pro Caius.D.pro dectus.L.pro lucius.M.pro Marcus.P.pro Publius.Q.pro Quintus.T.pro Titus. Binis.vt Cn.pro Gneus.Sp.pro Spurius. Ternis, si a consonante incipit prima prænominis syllaba,& in consonantem desinit.vt Sex,pro sextus. Tul.pro Tullius. Quod fit differentiæ causa, ne si primas tantum literas poneremus,aliud posset intelligi.vt si pro Tullio. T.poneremus,quispiam legeret non Tullius,sed Titus.

¶ Nomen propriũ est vniuscuiusq; propriũ, vt Priscia. inquit: addit Diome. esse gentilitiũ, i. qđ originem gẽtis, vel familiæ declarat: vt Portius. Cornel. Iulius. Et aduertẽdũ est nomẽ, qđ prius erat genus ad propriũ nomẽ & appellatiuũ, nunc esse nominis proprij speciẽ. Cognomẽ est totius cognationis & familiæ cõmune. vt Scipio. Cicero. subiungiturq; semper gẽtilitijs nominibus. Agnomen est, quod aliquo cuẽtu imponitur: vt Affricanus, Põticus. Isauricus, qui Affricã, Pontũ. Isauros deuicit, decq; eis triũphauit: vt si dixeris. P. Cornelius, Scipio Affricanus. P. p̃nomen est ad CN. differentiã: siue ad nobilitatis insigne mõstrandũ. Cornelius nomen propriũ, q̃ originẽ Corneliæ gentis ostẽdit. Scipio cognomen, q̃ in ea familia sic omnes cognominabãtur, qđ in illo primo Scipione fuit agnomẽ, qui scipione. i. baculo innitebatur. Affricanus autẽ a deuicta Affrica. eodẽ modo. M. Portius Cato Censorius. M. tullius Cicero Arpinas, siue Orator. Estq; illud animaduertẽdũ noĩa propria aliq̃ poni pro appellatiuis: & ediuerso appellatiua pro ꝓprijs: vt Venus ꝓ venustate, aut libidine. Bachus pro vino, & Cupido ꝓ illo Deo amorũ p̃side. Donat9. Fœlix. Macer. et fere nullũ est nomẽ ꝓpriũ qđ nõ fuerit aliq̃n appellatiuũ: nisi qđ in plerisq; originẽ nescim9. Estq; hoc mirũ in Hebraico sermõe oĩa noĩa ꝓpria esse appellatiua. cũ p̃sertim antiqor sit græco atq; latino. Ponũt quoq; p̃noĩa ꝓ noĩbus ꝓprijs: & cognoĩa & agnomina pro se inuicẽ. ¶ Q. đ est nomẽ cõe? Quærit de altero diuisiõis membro, qđ est nomẽ cõe: q̃ alij appellatiuũ appellãt, dicitq; esse illud, qđ plurib9 cõuenit. i. de pluribus dicit. aut quẽadmodũ dialectici dicunt de pluribus prædicatur: vt Musa, quæ dicitur de qualibet sororũ, cõe est calliopæ. vraniæ. clio. melpomenę. Homo cõe est Cæsari. Põpeio. Marcello. & reliquis indiuiduis sub specie humana cõtentis. ¶ Quid est species in noĩe? Inquirit de secunda nominis accidẽtia. i. de specie: & primo quærit quid sit species in noĩe: nã cum species multis modis dicatur: quãtũ ad grãmaticũ attinet, species in noĩe accipitur ꝓ illo, quo primitiuũ a deriuatiuo distinguit. ¶ Itaq; occasione inde accepta quærit de numero, vt sic dixerim, specierũ: & dicit esse duas: primitiuã, & deriuatiuã: vt sit primitiua, quæ nõ trahitur. i. deriuatur aliunde: vt mons, schola. Deriuatiua, quæ aliunde deriuatur: vt montanus a monte, scholasticus. a schola. Sed cum nullũ sit nomẽ nõ modo apud latinos, verũetiam, vt Plato in cratylo deducit, apud græcos, quod non aliunde ducatur: dicimus tñ illud nomen esse primitiuũ, siue (vt Varro dicit) primigenium, cuius deriuatio non est in promptu, cum forte a Græco, vel Osco, vel Opico, vel denicq; alterius linguæ, vel antiquioris, vel incognitæ verbo deriuetur. ¶ Musa igitur cuius speciei est? Musa, aut primitiuum est, aut a moso, quod est interrogo, vel inquiro deriuatur: vt sint musæ quasi inquisitrices rerum, aut inuentrices. ¶ Deriuatiuorum nominum. i. nominum quæ aliunde deriuantur, quot sunt species, siue differentiæ, siue modi? Respondetq; esse nouem. Quas primo enumerat, deinde prosequitur de singulis earum. ¶ Quod est nomen patronymicum? Quærit de prima nominum deriuatiuorum specie, quod est patronymicum: dictum, quia plerumque a nominibus patrum formatur? Respondetque esse illud, quod significat filium, vel filiam. nepotem, vel neptem, vel aliquẽ ex posteris (& vt sic dicam) descendentibus ab illo: vnde nomen patronymicum formatur, vt ęacides significat filium æaci, hoc est Peleum. vel nepotem, hoc est Achillem: vel aliquem ex posteris. vt Pyrrhum achillis filium. & Pyrrhum regem epirotarum, qui ab illo ducebat originem. Formãtur etiã patronymica a nominibus matrum. vt ab ilia Iliades Romulus. a maia Maiades Mercurius. a phyllira Phyllirides Chirõ. Ouid. xiiij. meta. Quas obice firmo clauserat iliades. fit etiam a nominibus fratrũ. vt Verg. in buc. tũ Phaetõtiadas musco circundat amaræ corticis. i. sorores phaetontis. & Ouid. i. meta. mala tanta phoronidos vltra. i. Ius, quæ fuit soror phoronei: & a filijs. vt althea meleagris ab ibico dicta est: referente Diomed. fiunt præterea a nominibus principũ. vt Cecropidę, & Theseidæ dicti sunt Athenienses a cecrope primo vrbis cõditore, & a Theseo illorũ quoq; rege. Patronymica masculina in nominibus primæ declinationis formantur a genitiuo, æ. mutata in. ades. vt æneas æneæ æneades. æ. maia. æ. maiades. ę. In nominibus secundę declinatiõis fiunt a genitiuo addita. des. vt æacus, æaci. æacides. ę. priamus. i. Priamides. Quę tñ in. eus. diphthongon terminãtur, cũ duplicem habeãt genitiuũ in. ei. alterũ solutas, & in ei diphthõgon alterũ: formãt ex se patronymicũ ab hoc secũdo genitiuo addita. des. vt prometheus, pmethei, vel promethei promethides. æ. Theseus, thesei, vel thesei. thesides, thesidę. Ouid. j. meta. inde promethides placidis epimethida dictis. & Verg. ij. Georg. prẽmiaq; in gentes pagos & cõpita circũ thesidę posuere. In nominibus tertiæ declinationis patronymica formantur a datiuo addita. des. vt nestor. oris, ori. nestorides. antenor antenoris. nori. rides. Verg. vj. æn. tris antenoridas, cereri sacrũ polybetẽ. Sed hæc regula nõ vsquequaq; vera est: nã autores aliquãdo addunt aliquid, aliquando detrahunt: vt ab atlas, atlantis atlanti. atlantiades. amphytrio. onis. oni. amphytrioniades. Oui. risit atlantiades, & me mihi decipis, inquit. Vergil. viij. æn. Amphytrioniadę magno, diuisque ferebat. Ouid. in epistola penelopes: siue meę ciadem falsis cecidisse sub armis. Ab æneas quoque fecit Vergil. æn ides. ix. æneid. sit satis æneide telis impune Numanum. Idem quoque. scipiades fecit pro Scipionides. dicens: duo fulmina belli scipiadas: & Horat. ij. sermo. virtus Scipiadæ, & mitis sapientia Læli. & Ouid. deucalides pro deucalionides. declinanturq; omnia per primam nominis declinationem. Patronymica fœminina fiunt a patronymicis masculinis ablata de. vt priamides. ę. priamis. idis. ęolides ęolidę. ęolis ęolidis.

Quod est nomen proprium? Quod vni tantum conuenit, vt Calliope, vni ex nouem musis.

Quod est nomen commune? Quod pluribus cõuenit, vt musa, Calliopæ. Vraniæ. Clio.

Quid est species in nomine? Illud, quo primitiuũ nomen a deriuatiuo separatur.

Species nominum quot sunt? Duę. Primitiua, quę aliunde non trahitur, vt mons. Deriuatiua, quæ aliunde deriuatur. vt montanus a monte.

Musa igitur cuius speciei est? Deriuatiuæ speciei. dicitur enim a moso, quod est inquiro.

Deriuatiuorũ nominũ quot sunt differẽtię? Nouẽ. Patronymicũ. Possessiuum. Denominatiuũ. Diminutiuum. Cõparatiuum. Superlatiuum. Verbale. Participiale. Aduerbiale.

Quod est nomen patronymicum? Quod significat filium, vel filiam. nepotem, vel neptem, vel aliquem ex posteris illius, a quo deriuatur:

Sane animaduertendum ad scripti sem nimis vtilem.

Aliquando tamen aliter exeunt, vt ab æneades. æ. æneis. idis. a theſides. æ. theſeis. idis. Papi. lib. xq. Theba. viue præcor, nec tu diuinã æneida tenta. & Iuue. vexatus toties rauci theſeide codri. declinantur q̃ per tertiam nominis declinationem. Reperiuntur quoque nomina fœminina patronymica terminata in. ne. per primam nominis declinationem variata, vt nerine, filia nerei. adraſtine, filia adraſti, Acriſione, filia acriſij. Vergil. in buc. nerine galathea tymo mihi dulcior hyble. Patronymica nõ ſunt in vſu apud eos, qui in oratione ſoluta ſcribunt: ſed tantum apud poetas, & raro quidem a nominibus latinis: nam illa quæ videntur patronymica Iuſtinus, iuſti filius. albinus, albi filius, longinus, longi filius, potius dicendum eſſe poſſeſſiua pro patronymicis, ſicut e diuerſo ponuntur patronymica pro poſſeſſiuis, vt Vergil. æneis. pro opere illo Verg. ſed de patronymicis alias diſſeretur pluribus. ¶ Q̃d eſt nomen poſſeſſiuum? Secunda ſpecies nominum derivatiuorũ eſt eorum, quę dicuntur a græcis ctetica. a latinis poſſeſſiua dicta: vt diſcipulus ex Priſc. verbis reſpondit: q̃ cum genitiuo principali. i. illius nominis vnde deriuatur, ſignificat aliqd ex ijs, quæ poſſidentur. Cum enim genitiuus poſſeſſionem plerũq; ſignificet, nomẽ, quod dicitur poſſeſſiuum æquipollet genitiuo illi vnde deducitur, vt quod Vergilius. x. æneidos dixit:

vt Priamides filius, vel nepos, vel aliquis ex poſteris Priami.

Quod eſt nomẽ poſſeſſiuum? Quod cum genitiuo ſui principalis ſignificat aliquid ex his, quæ poſſidentur, vt Euãdrius enſis. p Euandri enſis.

Quod eſt nomen denominatiuum? Quod a nomine deriuatur, neque denominatur ab aliqua ſpeciali ſignificatione, vt a iuſtus, iuſtitia, a ſapiens, ſapientia.

Quod eſt nomen diminutiuum? Quod ſignificat diminutionem ſui principalis, vt a rege regul⁹.

nam tibi tymbre caput Euandrius abſtulit enſis. perinde eſt, ac ſi dixiſſet Euandri enſis. Sunt etiam quædam nomina poſſeſsiuis ſimilia, hoc eſt, quæ cum non ſint poſſeſsiua, proprie tamen habent formam poſſeſsiuorum. vt Quintilianus. Iulian⁹. Gentilia quoq; poſſeſsiuis ſimilia ſunt, vt Romanus, Hiſpanus. Exeunt autem huiuſmodi poſſeſsiua ſiue gentilia in varias terminatiões. in. eus. penultima breui. vt æthereus. a. um. neſtoreus. a. um In. æus. penultima. æ. diphthongo ſcripta. vt thebæus. a. um. achæus. a. um. actæus. a. um. quæ propria ſunt græcorum. In. ius. penultima breui. vt perſeius. a. um. phineius. a. um. In. ius penultima longa. vt dius. a. um. chius. a. um. phthius. a. um. quæ & ipſa propria ſunt græcorum. In. ous. quoque græca ſunt. vt argous. a. um. herous. a. um. myrtous. a. um. In. us. quacunque præcedente conſonante, vt arabus. a. um. lybicus. a. um. indus. a. um. Exeunt præterea nomina gentilia plerumque in. enſis. vt ab ithaca, ithacenſis. ab athenis, athenienſis. a carthagine, carthaginenſis. Exeunt & in. as. vt a ceſena ceſenas. atis. ab arpino arpinas. atis. a ſaſina ſaſinas. atis. Exeũt & in. er. is. e. vel. is. & e. vt cãpeſter. ſtris, ſtre. ſylueſter. ſtris. ſtre. equeſter. ſtris. ſtre. a cãpo. ſylua. equo. ¶ Q̃d eſt nomẽ denominatiuum? Reſpondet ex Priſcia. verbis. Denominatiuũ nomẽ eſt, quod a nomine deriuatur. & quia patronymica & poſſeſsiua, de quibus ſupra diximus, diminutiua comparatiua & ſuperlatiua, de quibus infra dicendum eſt, a nomine deriuantur: poſſetque aliquis illa ratione ductus appellare denominatiua, ſubdit: Neq; denominatur ab aliqua ſpeciali ſignificatione. Nam patronymicum ex eo dicitur, q̃ a nomine patris deriuatur: poſſeſsiuum ex eo, q̃ ſignificat aliquid ex ijs quæ poſsidentur. Diminutiuum, q̃ ſignificat diminutionem ſui principalis. Comparatiuum, quod cum intellectu poſitiui ſignificat magis aduerbium. Superlatiuum, q̃d omnibus ſuperponitur. At vero denominatiũ non ab aliqua huiuſmodi ſpeciali ſignificatione: ſed tantum a generali appellatur denominatiuum: quia (vt ſæpe diximus) quoties ſpecies nomen non habet, neceſſe eſt, vt a nomine generis appelletur. Exeunt itaque denominatiua. in. a. vt a iuſtus iuſtitia, a prudens. prudentia, a cautus. cautela. a cantus. cantilena. Exeunt in. o. vt a capite, capito capitonis. a naſo, naſo naſonis. a fronte, fronto. onis. Exeunt m, al. vt a ceruice. ceruical. a tribuno, tribunal. a puteus puteal. In. il. vt a pugilus pugil. In. ium. vt a ſole ſolarium. a roſa. roſarium. In. etũ. vt oliuetum, ab oliua. coryletum, a corylo. In. bulum. vt a cunis, cunabulum. a veſta veſtibulum. In. ar. vt a lupa lupanar. a lacu lacunar. In. er. vt ab oleo. oleaſter. a pyro pyraſter. In. as. vt a bonus. itas. a probus. itas. In. es. vt ab equus eques. a pes pedes. In. is. vt a fides fidelis. a crudus crudelis. In. os. vt a lepus lepos. In. us. vt a tribus tribunus. In. ceus. cea. ceum, & in. cius. quę materiam ſignificant. vt triticeus, harundinaceus, cementicius, ex materia tritici, arundinis, cementi. In. eus. vt terreus. auteus. frondeus. arbuteus. ex materia terræ, auri, frondis, arbuti. In. oſus. habitionẽ ſiue copiam ſignificant. vt animoſus, ſaxoſus. id eſt habens animi vehementiam, & copiam ſaxorum. ¶ Quod eſt diminutiuum? Ex Priſc. propemodum verbis reſpondet, diminutiuum eſt, quod diminutionem ſui principalis ſiue primitiui demonſtrat. vt a rege regulus, a fratre fraterculus. Priſcia. addit abſolute. ad comparatiuorum differentiã, quia comparatiua aliquando minuunt vim primitiui: ſed non abſolute, ſed comparatiue. Exeunt diminutiua in varias terminationes: ſed plerumq; in. ulus. ula. ulum. vt a frater fraterculus. a ſoror ſororcula. a munus munuſculum. a bonus. bellus, bellula bellulum. a bimus, bimulus bimula bimulum. Exeunt aliquando in. io. vt ab homine homuncio. a ſene ſenecio. aliquando in. aſter. tra. trũ. q̃ proprie non ſunt diminutiua: ſed imitationẽ quandã ſignificantia, vt a pyro. raſter. a filia filiaſtra. a mẽta mentaſtrũ. Exeunt & in. olus ola olum. vt a ſergius ſergiolus. a corona corola. a pallio palliolũ. Aliquando in. ellus. a. um. vt a cane catelus. a puera puella, a ſcanno ſcabellum. a tener tenera tenerum, tenellus tenulla tenellum. Aliqñ in illus illa illum. vt a pugnus pugillus. ab horeſtę hore ſtilla. a paruo puſillus puſilla puſillum. Aliquando in. eus. vt ab equo equuleus. Aliquando in. iſcus. vt a pan paniſcus. a petrus. iſcus. a. ſyro ſyriſcus: ſed hæc forma eſt a nominibus græcis. Sunt quædam, quæ cum formam diminutiuorum habeant, diminutiua non ſunt. vt auunculus. i. cuniculus cuniculi. muſculus muſculi. pro neruoſa toroſitate. pediculus. i. cuculus. i. cicercula cicerculæ, nouacula nouaculæ. lenticula lenticulæ. acicula aciculæ. auricula auriculæ. mentula mentulæ. fidicula fidiculæ. cubiculum cubiculi. curriculi, curriculum vmbraculi, vmbraculum crepitaculi, crepitaculum crepitaculi: quæ videntur deducta ab auo, cunno, mure. pede, cicere nouo. lente. acu. aure, mente. fide. cubili. curru, vmbra. cubitu.

¶Quod est nomen comparatiuum? Comparationem (vt supra memorauimus) Diomed. & Donatus in nominis accidentia numerant: nos autem plerosque grammaticorum sequuti comparationem in species partes reiecimus illa persuasi ratione, quod non omnibus, sed certi cuiusdam generis & significationis nominibus accidit comparatio. Cuius gradus cum sint tres, hoc est, positiuus, comparatiuus, & superlatiuus, omisso positiuo, hoc est, primo comparationis gradu, a quo tanquam a prima positione reliqui duo formantur, tria de quolibet illorum quærit. Primum, quæ sint comparatiua, & superlatiua. Secundum, a quibus nominibus deriuentur. Tertium, quomodo debeant formari. Cum quibus casibus construantur lib. iiij. dicturi sumus. Igitur interroganti, quod est nomen comparatiuum, respondet, nō quid est, sed quid significet dicens ex Prisciani verbis: Comparatiuum est, quod cum intellectu positiui. i. vltra illud, quod significat nomen positiuum. aut aliquo participe sensus positiui. i. quacunq; alia parte orationis, quæ ponitur loco nominis positiui. puta verbo, participio, præpositiõe, aduerbio, a quibus (vt mox dicetur) comparatiua possunt deriuari. significat aduerbium magis. vt fortior, magis fortis. Nam omnia comparatiua in magis & suū positiuum resolui possunt: præterquam ipsum magis, quod cum sit comparatiui aduerbium, ab eo quod est maior, & maius, literarum facta mutatione, non potest in aliquid aliud resolui. Quòd vero Lauren. ait, comparatiua æque posse resolui in plus, vehementius, & validius: vt fortior, plus fortis, vehementius fortis, validius fortis, non inficior: sed ea ipsa rursus in magis resoluuntur. vt plus. i. multo magis. validius, magis valide. vehementius, magis vehementer. ipsum magis in aliud non potest: nam isto modo nullus in resoluendo terminus occurreret. Sed cum comparatiuus aliquid addere velit positiuo, quoties reperitur absolutum (hoc est non comparatum) aut idem valet, quod positiuus, dicente Quintiliano. j. insti. Vtimur vulgo comparatiuis pro positiuis, vt si quis se infirmiorem appellans non dixit pro minus, quam infirmus. Aut etiam minus significat, quam positiuus: vt Priscia. exponens illud Vergilij. æneidos: tristior & lachrymis oculos suffusa nitentes. tristior (inquit) pro ex parte tristis. Seruius pro tristis tantum, hoc est, pro positiuo exponit. Neque assentior Vallæ, qui auiduscule reprehendit Seruium, & cum illo Varronem, Plinium que dicẽtes, senior & iunior esse comparatiua per imminutionem: vt sit senior nondum aut non satis senex: iunior non satis iuuenis: qui mihi rectius quam Valla sentire videntur. Quoties namque non exprimitur is, ad quem fit comparatio, quemadmodum supra memorauimus, comparatiuū minus significat, quam positiuum, aut tantundem. vt Vergilius. vj. æneid, de Carone: Iam senior: sed cruda Deo viridisq; senectus. quid enim amplius desideramus, cum ipse Vergilius exponat, quid sit senior subiũctis: sed cruda Deo viridisque senectus, hoc est, non adulta, aut præceps, sed viridis & cruda, hoc est, incipiens. Quòd vero Laurentius affert ex Ouido de tristibus: sospite sic te sit natus quoque sospes, & olim imperium regat hoc cum seniore senex. Non videt homo auiditate carpendi cæcus significationem hoc loco senioris augeri: quia fit comparatio senioris ad senem. Prisc ianus autem, Seruius, Varro, & Plinius de absoluto, non de comparato intelligebant. Eadem quoque ratione comparatiuus, vt mox dicetur, potest trascendere superlatiuum si illi superponatur. vt si dixeris. Hector fuit fortissimus, sed Achilles fortior. idem quoque dicendum est de eo, quod affert ex Quintil. de Isocrate: eo que iam seniore, octauum enim & nonagesimum complevit annum. manifestum est enim comparari Isocratem iam seniorem sibi ipsi seni. vt si dicat senex ad decem annos sum futurus senior. Cicer. in fine. iij. offi. Vale mi Cicero tibique persuade, te mihi esse charissimum: sed multo fore chariorem, si talibus monumentis præceptisque lætabere. ¶Comparatiua vnde formantur? respondetque non passim ab omnibus partibus orationis formari: sed tantum a nominibus adiectiuis, quæ possunt incremẽtum diminutionemque suscipere, aut quemadmodum aiunt Diomed. & Donatus, quæ qualitatẽ, aut quantitatem significant. Nã, quod ab ipse ipsa ipsum, Plau. fecit ipsissimus. & in penulo: nullus me est penus penior. & quia Nerone neronior, a lapide lapidior fecerunt, nimis licenter abusi sunt comparatiuo, & superlatiuo. A participio futuri in. rus. siue in. dus. comparatiua & superlatiua non formantur, utsi quod Plautus more suo in rudente finxit a perituro perituriss ime: cædo (inquit) sis mihi talentum magnum argenti perituriss ime. Et quod iuniores dicunt reuerendissimus, & obseruandissimus. Ex quo infertur, comparatiuum non posse formari a nominibus, quorum significatio non potest crescere, aut minui. qualia sunt ingens, vnicus. summus. imus. omnipotens, quamquam Macrob. dixit omnipotentissimus. Nomina etiam numeralia, siue sint distributiua, siue ordinem significantia, vt primus, secundus, tertius. &c. non reperiuntur comparatiua neque superlatiua. Sunt præterea quædam comparatiua, & superlatiua, sine positiuo. vt ocyor. ocyssimus. ¶Comparatiua quomodo formantur? respondetque, quod cum nomina adiectiua ex quibus possunt comparatiua formari, aut sint primæ declinationis, & secundæ, aut etiam tertiæ. in illis prioribus formãtur a genitiuo terminato in. i. in posterioribus a datiuo addita. or. A præpositione, aduerbio, & verbo nullam certam rationem sequuntur.

Quod est nomen comparatiuum? Quod cum intellectu positiui, vel aliquo participe sensus positiui significat magis aduerbium. vt iustior, magis iustus. inferior, magis infra.

Comparatiua vnde formantur? A nominibus adiectiuis, quæ possunt incrementum, diminutionemq; suscipere. vt a bonus. a. um. melior. a doctus. a. um. doctior. Et a verbis. vt a detero, deterior. & ab aduerbijs, & præpositionibus, vt a pridem prior. ab vltra vlterior.

Comparatiua quomodo formantur? In nominibus adiectiuis secundæ declinationis, formãtur a genitiuo terminato in. i. addita. or. vt albus albi albior. In nominibus vero tertiæ declinationis, a datiuo addita. or. vt fortis forti fortior. A nominibus habentibus vocalem ante. is. vel. us. cõparatiua non formantur: sed supplẽtur ex hoc aduerbio magis, & positiuo, vt tenuis, magis tenuis, arduus magis arduus.

¶Quod est nomẽ suplatiuũ? Quærit rursus tria eadẽ, quędẽ cõparatiuo. Respõdetq; primũ ex Pris. verbis, Superlatiuũ esse, quod cõparatũ ad plures sui generis. quia cõparatiuus etiam ad vnũ, & ad res diuersorũ generũ potest cõparari, omnibus superponitur. i. omnes in significato superlatiui transcẽdit. vt Plato gręcorũ longe doctissimus: plato enim cũ sit gręcus ad reliquos omnes cõparatus omnibus superponitur: neq; enim recte atq; latine diceretur: plato latinorum doctissimus, cum plato latinus nõ fuerit. At verõ per cõparatiuũ recte dixeris gręci doctiores sunt latinis: & plato eloquẽtior Cicerone: & addit vel per se, platũ. i. nõ facta cõparatione, sed absolute positum significat quantum positiuum cũ hoc aduerbio valde, vt plato doctissimus. i. valde doctus. quod inepte a Prisscia. exponi Valla his verbis ostẽdit: Quid (inqt) absurdi9, q̃ cũ exponamus cõparatiuũ per cõparatiuum: exponere superlatiuum per positiuum? sed quẽadmodũ hoc audius, ita illud iustissime reprehẽdit, quod Prisscia. exponit: fortissim9 grę corũ fuit Achilles. i. super omnes gręcos fortis, esset em̃ super se fortis Achilles, nisi subintelligatur relatiuũ diuersitatis, hoc est, super cæteros græcos, cũ sit græcus. Itaq; infert exponendũ fuisse potius: Achilles fuit græcorũ maxime fortis. quãdo quidem fortior exponitur magis fortis: sed de graduum cõparatione lib. iiij. q̃ reliquũ est, dicturi sumus. ¶Superlatiua vnde formãtur? ab eisdẽ respõdet nõibus adiectiuis, a quibus formant cõparatiua, hoc est, ab ijs. q̃ incremẽtũ diminutionẽq; pñt recipere. ¶Superlatiua quo formant. Suplatiua quẽadmodũ formẽtur, satis explicite demõstrat. Regulæ tñ superiores, q̃ de cõparatiuis & suplatiuis traditę sunt, patiunt̃ ex parte aliqũ exceptionẽ.

Quod est suplatiuum nomẽ? Quod ad plures sui generis comparatum, omnibus superponitur: vel per se prolatum significat quantum positiuum cũ hoc aduerbio valde: vt Plato grærcorũ doctissimus, & Plato doctissimus. i. valde doct9.

Superlatiua vnde formantur? Ab eisdem nominibus adiectiuis, vnde formantur comparatiua.

Superlatiua quomodo formãtur? In nomin9 adiectiuis in. er. desinẽtibus superlatiua formantur addita. rimus. vt tener tenerrimus, pauper pauperrimus. Alias vero, aut positiua sunt secundæ declinationis, aut tertiæ. Si secundæ declinationis, suplatiua formant̃ a gtõ terminato in. i. addita. s. & sim9. vt albus albi, albissim9. Si tertię, formantur addita. simus. tm̃ vt fortis, fortissimus.

Patiunt̃ istę regulę exceptionẽ? Nimirum patiunt̃: qm̃ & a verbis, & ab aduerbijs, & a præpositionibus aliqñ formant̃. Sed & a nomin9 irregularia quædã nõ legitime formant̃, de q̃b9 alias,

vt inhis. Bonus. a. ũ. a quo debuit esse bonior bonissim9. & dicimus, melior optimus. Malus. a. ũ. pro malior. ssimus. dicimus. peior. ssimus. Magnus. a. um. p magnior. issimus. dicimus maior. ximus. Paruus. a. um. pro paruior paruissimus. dicimus. minor. inim9. Multus. a. ũ. p multior. issimus. dicimus. plus tm̃ genere neutro in singulari: & in plurali plures, & plura cõe triũ generũ in cõparatiuo: & in superlatiuo, plurimus. a. ũ. Dexter dextera. ũ. q̃ deriã per syncopã dexter. tra. ũ. dicitur, p dextrior. trissimus, vel dexterissimus: dicimus dexterior dextimus. Salust. in iugur. Sylla cum equitatu apud extimos. Varro de hęresibus: a primo cõpito dextimã viam munit. Eadem quoq; rõne a sinister. a. ũ. pro sinistrior. issimus. dicimus sinisterior sinistimus. Senex senis, cũ sit substãtiuũ generis masculini, fecit ex se cõparatiuũ tm̃ senior, quẽadmodũ & iuuenis. nior. pro iuuenior, neq; tm̃ dicimus senissimus, & iuuenissimus. Nequã, cũ indeclinabile sit, tm̃ ex proportiõe regularũ formauit nequior nequissimus. Maturus. a. ũ. debuit formare superlatiuũ maturissimus: & fecit maturrimus. vt Cicer. de ora. quippe qui omniũ maturrime ad causas publicas accesserim. quãquã idẽ in. v. ad Herenniũ dixit: in ætate maturissima velint cõparare. Eadem quoq; rõne. vetus. formauit superlatiuum veterrimus. pro vetcrissimus. Verg. ijn̄. ingẽs ara fuit, iuxtaq; veterrima laurus. quãquã videri potest esse deriuatũ ab eo, q; antiquiores veter dicebãt. vt Ennius. cũ veter occubuit Priamus sub Marte pelasgo. Magnific9, & reliqua huius formęa facio cõposita, qualia sunt munificus, mirificus, maleficus, beneficus. a formatione aliorũ descẽdentia fecerũt cõparatiuũ in. entior. & superlatiuũ in. entissimus. vt magnificus. magnificẽtior magnificẽtissimus. munificus, centior. cẽtissimus. mirificus mirificẽtior. mirificentissimus. maleficus, cẽtior. cẽtissimus. beneficus. cẽtior. cetissimus. Antiquiores tm̃ pportionẽ sequuti magnificissim9, & beneficissimus dicebãt. vt Cato de Ptole. rege beneficissimo. & Actius magnificissimo excellẽtissimoq; honore. & Teren. in phor. quid nam arbitrare nescio, atqui mirificissimus. Maledicus quoq;, benedicus, veridicus in hũc modũ gradus formãt maledicẽtior. cẽtissimus. benedicẽtior. cẽtissim9. veridicẽtior. cẽtissimus. Beneuolus maleuolus ad superiorẽ formã beneuolẽtior. tissimus. & maleuolẽtior. tissimus. faciũt. Vaniloquus. multiloquus: & similia a loquor. eris. cõposita eodem modo mittũt cõparatiuũ & superlatiuũ. vt Magniloquus. entior. entissimus. multiloquus. entior. entissimus. vaniloquus. entior. entissimus. Facilis. agilis. humilis. gracilis. similis superlatiuũ misere in. limus. vt facilis. llimus. agilis. limus. humilis. llimus. gracilis. llimus. similis. llimus. A verbis duo venerũt cõparatiua, & totidẽ superlatiua. Quãquã sunt, qui illa eadem a nominibus deriuare cõtendãt. a deter, quod in vsu nõ est, deterior. rrimus, quod a detero potius deriuatur, & a potis & pote potior. tissim9, quod a potior. iris. magis deriuari videtur: cũ a significatione potis & pote recesserit. ¶Ab aduerbijs quoq; & prępositionibus formãtur cõparatiua, & superlatiua. vt a penitus. nitior. tissimus. Apule. Socraticus in Harmag. Trahere (inqt) se in penitiorẽ partẽ domus. Plau. præterea in persa: furtiuã adiectã ex arabia penitissima. quãquã possunt videri formata a nomine prisco penitus. a. um. quo Plau. in asinaria est vsus: Age quæso Hercule vsq; ex penitis faucibus. A pridem prior primus: nam superlatiuũ esse hoc ex constructione intelligitur. dicimus enim primus omnium. Ab extra dicimus exterior extimus. ab intra. rior. intimus. a citra. rior. citimus. ab vltra. rior. vltimus. quamquam exterior. extimus, & extremus: a quo iterum comparatiuum fecit Apul. meta. dicens. si quid est tamen nouissimo extremius. possunt videri formata ab exter. era. erum. quo Vergil. est vsus. iij. æñ. Et nos fas extera quęrere regna. & Papiñ. xj. Theba. Ne quis sua pignora curæ exter honos. a citer. a. um, quo est vsus Cato, & Affranius: citerior. citimus. Cicero. vj. de repu. ea minima, quę vltima

a cælo citima a terris luce lucebat aliena. A supra superior.emus.ab infra.erior.infimus, q̃ & ipsa pñt videri formata a superus.a.um.& inferus infera inferum, quibus est vsus Liuius Andro. inferus an superus tibi fer Deus funera Vlysses.nunc tãtum in plurali dicimus, superi superorum, & infert inferorum. Post quoque format ex se posterior & postremus, quamquam videri potest deductum a posterus postera posterum. Ante format comparatiuum anterior, superlatiuo caret: sicut a sene senior. Prope fecit comparatiuum proprior, & superlatiuum proxim⁹ quod & ipsum ex se cõparatiuum fecit proximior. Vulp. ad edictũ. Si quis pximior cognatus nasceretur.& Vege. proximior dextra sit, quæ plagã possit inferre. A nuper Cic. fecit nuperrime scribẽs ad herẽ. quod nuperrime (inquit) dictũ est facile memoriæ mandatur. potest & ab eo quod nuperus nupera nuperum, quo Plau. vtitur in captiuis, deriuari: Recens (inquit) captum homine nuperum & nouicium. Ocyor pro velocior non habet positiuum latinum, vnde formetur. ocyssimus habet pro velocissimus: deriuantur tamen ab ocys græce, quod velox interpretatur. Cõparatiua quoque & superlatiua, non formantur a nominibus adiectiuis habentibus, i. vel. u. vocales ante. is. vel us. vt pius. arduus, quæ supplenda sunt per aduerbia illa magis & valde. Antiquiores tamen pientior pientissimus dicebant: & ab egregius Iuue. dixit: Egregius cœnat, meliusq; miserrimus. pro egregius.& Pacu. mulier egregiissima forma.& a strenuus strenuior fecit Plau. in epid. dicens: nam strenuiori deterior si prædicat suas pugnas. & Lucil. villicus strenuior si euaseris. Ab industrius quoque industrior. C. Gracchus in tuberonem: vt in me industrior sis quam in te. & ab innoxius innoxior. Cato antiquiorem animum inducent esse quam inoxiorem.& a perpetuo perpetuior & perpetuissimus idem Cato fecit dicens: Id que perpetuius atque firmius repsit.& alio loco idem: fugit maxima flagella perpetuissimo curriculo. ¶ Quod est nomẽ verbale? Verbalia noia sub varijs formis exeũt a verbo. In. a. vt ã cãdeo cãdela. a suadeo. suadela. a caueo cautela. siue sit a cautus cauta cautum. In. e. vt a sedeo sedile. a cubo. cubile. In. o. vt a lateo latro. a lenio lenio a palpo palpas palpo palponis. In. il.& in. ul, vt a vigilo vigilas vigil. a consulo consulis consul. ab exulo exulas exul. a præsum præs præsul. In. bulum. vt a voco vocas vocabulum. a sto stas stabulum. a pasco pascis pabulum. In. culum. vt diuerto diuertis. diuerticulum. ab oro oras oraculum. a propugno propugnas propugnaculum. Alia exeunt in. mentum: vt ab induo induis indumentum. a munio munis munimentum. a fulcio fulcis fulcimentum. In. men. vt a foro foras foramen, a certo certas certamen. a nuo nuis. numen. Et sunt huiusmodi nomina plerumque poetica. vt solamen solaminis. munimẽ munimẽnis molimen moliminis. oblectamen oblectaminis. In. er. vt a rubeo rubes ruber. a macero macer. a lacero lacer. In. or. vt a coloro color. ab honoro honor. a laboro labor. In. ur. vt a murmuro murmur. ab augeo augur. a faturo satur. In. es. vt a tego tegis teges tegetis. a mergo mergis merges mergitis. a struo struis strues struis. In. bilis. quæ passionem significant. vt ab amo amabilis. a lego legibilis. ab audio audibilis. i. quod potest amari, legi, audiri. Exeunt in. ilis. alijs consonantibus præcedentibus. vt a doceo docilis. a sentio. sensilis. Lucre. in. ŋ. Ex insensibili ne credas sensibile nasci, ab vtor. vtilis. i. qũ põt doceri sentiri, & quo possumus vti. penetrabilis tamen actiue reperitur. Verg. j. Georgic. Penetrabile frigus adurat.& xj. æne. Aspice num mage sit nostrum penetrabile telum. & Ouid. xv. meta. penetrabile fulmen. Idem tamen libro. xŋ. eiusdem passiue dixit: nullo penetrabile telo. Gresibilis, quod graditur, ratio nabilis actiue & passiue. Terribilis, quod terret, & quæ dialecticj finxerunt risibilis. hinnibilis. pro risuus. hinnitiuus & similia. vt cruciabilis & dissociabilis. In. os. vt a custodio. is. custos. dis. a do das dos dotis. In. us. vt a superbio. is. superbus. ab orbo. as. orbus. a parco. cis. parcus. In. bundus. significant cum participio præsentis temporis & quadam nimietate, non (vt Prisc. putauit) similitudinem: vt vitabũdus valde vitans. moribũdus valde moriẽs. In. ax. vt a voro. ras. vorax. cis. a teneo. es. tenax. cis. a peto. is. petax. cis. a sagio. gis. sagax. cis. In. ex. vt a lateo. tes. latex. icis. a verto. tis. vertex. icis. In. ox. vt a voco. cas. vox. cis. In. ux. vt a luceo. ces. lux. a duco. cis. dux. In. nx. vt a coniũgo cõiunx. sunt qui malint cõiux a coniugo. gas. In. rx. vt ab arceo. ces. arx. a mercor. aris. merx. ¶ Quod est nomẽ participiale. Nomina participialia sunt, quæ a participijs, siue a verbis participialibus, quæ alĳ dicũt supina, formantur. Horum quædam terminantur in. io. fiuntq; ab vltimo supino. u. finali mutata in. i. & addita. o. vt a lectu lectio. ab auditu auditio. a. visu visio. dicimus tamen a cubo. bas. bitum. bitu. non cubitio, sed cubatio. Varro de origine linguæ latinæ. a cubatione (inquit) cubiculum est. a domo domas, domitum domitu, non domitio, sed domatio: quia (vt in supinis etiam diximus) etiam domator a domatu deducitur. a lauo lauas lotum, non lotio, sed lauatio ab alio supino, qđ est lauatum. Cicero ad Varronem: ante te certiorem faciam: vt lauatio parata sit. a frico fricas. ictũ. ctu. fricrio. ab eo quod est fricatũ fricatio. Celsus. libr. primo in ipso quoq; itinere frequens frictio. Plini. libro. xxxiĳ. frictiones inhibeat oculorum. Colume. libr. vŋ. cum fricatio nihil profuit, scarificatione demitur. Eodem modo autore Valla a tonatu potius dicimus tonatio: quam a tonitu tonitio. a sonatu sonatio. potiusquã a sonitu sonitio. a prestatu, prestatio. potiusquam a prestitu præstitio. Quædam terminantur in. or. quæ formantur ab vltimo supino. u. finali mutata in. or. vt ab amatu amator, ab auditu auditor, & omnia significant actionem, præter vnum vector, quod actionem & passionem significat. eum videlicet, qui vehit, & qui vehitur. Lucan. in. iiĳ. vectoris pãtiẽs rumidum superemicat amnem. Indem in. v. Causa timoris vectorem non nosse tuum. vtrobique passiue. Martialis. posuit actiue. Per te, perque tuam vector lasciue puellam & Seneca in Hercule furente: Tyrię per vndas vector Europæ nitet. Ab his rursus formãtur fœminina nomina terminata in trix. tor. mutata in. trix. vt amator, atrix. creator. creatrix, altor, altrix. Ab eo, tñ qđ est nutritu nutritor, euphoniæ causa diximus nutrix, & non nutritrix. Propter in cõsequentia quoq; literarum a nominibus terminatis in. sor. formantes fœminina. t. interponimus, vt ab assessor, assestrix. a possessor. possestrix. a tonsor tonstrix, ab expulsor. s. litera extrita expultrix. Affranius: assestricem mesibi adesse vocat. & Philo Hierony. interprete: da mihi sedium: tuarum assestricem sapientiam. Martia. tonstrix suburæ faucibꝰ sedet primis: Sed ista tonstrix Amiane non tondet. Cice. v. tusc. de philosophia: indagatrix (inquit) virtutum, expultrix q; vitiorum. Sunt tamen quædam, a quibus nemo audeat formare fœmininum in trix. vt

Quod est nomẽ verbale? Quod a verbo deriuat vt ab amo, as. hic et hęc amabilis, et hoc amabile.

Quod est nomen participiale? Quod a participio deriuatur, vt a lectus, lector & lectio.

Nota ℥ 3

Nota 9

acursor cursstrix,a derisor.deristrix.a morsor.morstrix.a persuasor.austrix. Plautus.in bacchidib.phri perlecebræ,& persuastrices.& similia. In tilis.silis,& xilis. desinentia in significatiõe similia sunt participijs vnde formantur,vt fictilis,rasilis,nexilis.quod fictum,rasum,& nexum est. In.cius.quoque terminata eiusdem prope sunt significationis cum participijs vnde formantur,vt scripticius.facticius. deditius,quod factum, scriptum,& deditum est. In.iuus. iuua. iuum. tum actionem, tum passionem significant. vt actiuus quod agit. passiuus quod patitur. Indicatiuus quod indicat. insitiuus non quod inserit,sed quod inseritur. Horati9. in epo. vt gaudet insitiua decerpens poma. ¶ Quod est nomen aduerbiale? Aduerbialia dicuntur nomina non tãtum,quæ ab aduerbijs deriuantur,sed etiam quæ a præpositionibus: quæ quoties casualibus suis non apponuntur, aduerbia potius dicunt.vt ab hodie hodiern9.ab heri, hesternus.a cras crastin9.a perẽdie perẽdin9.ab infra infernus.a supra supernus.ab extra externus. ¶ Quid est genus in noïe? gen9 in nomine aut naturale est,aut ab vsu,atq; autoritate descendit: naturale est earum rerum,q̃ sexu distinguntur,hoc est,marium & fœminarum,quę sunt in natura generatiõis principia:vnde ab his duobus genera dicta sunt a generãdo,de quibus Prisc. dixit: Duo genera sunt,quę sola ratio naturæ nouit masculinum,& fœmininum. Genus illud alterũ,qđ ab autoritate defluxit, nullum sexum præsefert:sed illud tantum sequitur,quod vsus cõfirmauit. vt lapis,terra, cum in natura nullius certi sint sexus, alterum masculino, alterum fœminino genere vsus protulit.Ergo recte dixit genus in nomine esse notionem quandam: qua masculinum a fœminino distinguitur,aut natura duce,aut vsu:& neutrum ab vtroque,nam ex illis duobus & ex hoc reliqua genera fiunt. ¶ Genera nominũ quot sũt? ad quinq; gña,q̃ lib.j.&.ij. posuit. duo reliqua adiecit dubium, & promiscuũ. de quibus iterum singulatim quęrit. ¶ Qđ est nomẽ masculinum? Non magis satisfacit hoc loco,quam libro.j.nam (vt illic diceba mus) non propterea dominus est masculini generis, quia declinatur cũ hic: sed declinatur cum hic, quia est generis masculini. sed in hoc sequitur vulgarem rationem: nam vera ratio erat, cur dominus sit generis masculini,aut quia reperitur coniunctus cum nominibus adiectiuis generis masculini.aut ratione significationis, quæ ad masculos tantum pertinet,aut denique, quia secundæ est declinationis in.us. terminatum:sed (vt in capite generis dictum est) illa ratio valet apud græcos plurimum,qui loquuntur per articulos,apud latinos nullius est momenti. ¶ Quod est nomen dubiũ? Quia de dubijs siue incertis generibus in fine capitis,q̃ de genere scripsimus,satis copiose dictum est, nihil aliud hoc loco dicimus,quam q̃ dubium genus differt a communi duorum in eo,q̃ Dubium est, quo autores nulla ratione ducti,sed sola autoritate sub alio genere vsi sunt.Commune vero est,vbi visu secernimus sexum,quem vtrumq; sub vna terminatione proferimus,vt hic.& hęc homo, hic & hæc canis: in quo etiam ab epicæno differt,vt statim dicemus. ¶ Quod est nomẽ promiscuũ? Quod græce epicœnum,latine interpretatur promiscuum,siue confusum:inter quod & commune hoc distat,q̃ commune est, vbi visu secernimus sexum: epicænum vero, vbi visu non secernimus sexum,& sub vno articulo, quem videlicet firmauit autoritas, vterque sexus intelligitur. Cum enim naturaliter non possimus in promiscuis sexum deprehendere,vocem illius sexus sequimur,quem vsus elegit: nam cum in natura sit distinctus sexus cuiusque speciei animaliũ perfectorũ,puta milui,aquilę: cũ nos alterũ ab altero distinguere nõ possemus, placuit in altero masculinũ, in altero fœmininũ eligere: ita tñ vt sub altero illorũ subintelligeremus alterũ. ¶ Musa igitur cuius generis est? Rñdetq; adhuc primo tanquã rudis in hac generis ratione:sed iterum interrogatus affert regulam, quod musa propterea est generis fœminini, quia terminatur in.a.potuisset etiam illam rationem siue regulam afferre,quod nomina fœminarũ,aut quasi fœminarum generis sunt fœminini. Cum igitur musæ quasi fœminæ dicantur gentę ex ioue & mnemosyne, idest memoria,iuste generis fœminini dicendum fuit esse musa. ¶ Quid est numerus in nomine? Respondet esse incrementum quantitatis, subaudi discretæ: procedens ab vno, qui numerus finitus est: ad plura procedens, quia ad infinita numero extenditur illius significatio, ad quam infinitatem determinandam numeri sunt inuenti, vt centum homines, mille homines: nam cum dixi tantum homines, nil definite loquutus sum.

Quod est nomẽ aduerbiale? Quod ab aduerbio deriuatur, vt a perendie perendinus,dina,dinũ.

Quid est genus in nomine? Illud,quo masculinũ a fœminino distinguitur: & neutrum ab vtroq;,

Genera nominum quot sunt? Septem, masculinũ. fœmininum.neutrum,commune duorum, cõmune trium,dubium,promiscuum.

Quod est nomen masculinum? Quod declinatur cum hic, vt hic dominus,hic sermo.

Quod est nomen fœmininum? Quod declinatur cum hæc,vt hæc musa,hæc terra.

Quod est nomen neutrum? Quod declinatur cũ hoc,vt hoc templum,hoc regnum.

Quod est nomen commune duorum? Quod declinatur cum hic, & hæc: vt hic, & hæc sacerdos, conuiua.

Quod est nomen commune trium? Quod declinatur cum hic,& hæc, & hoc: vt hic, & hæc & hoc prudens,fœlix.

Quod est nomẽ dubium? Quod declinatur cum hic vel hæc: vt hic vel hæc finis, hic vel hæc cortex.

Quod est nomẽ promiscuũ? Quod cum articulo hic vel hæc significat animalia vtriusq; sexus,vt hic miluus,hic mus,hęc aquila hęc dorcas.

Musa igitur cuius generis est? Fœminini generis, declinatur enim cũ hoc articulo hęc,vt hęc musa musę, Da regulam generis. Nomen quod sit in.a.finitum,dic muliebre.neq; enim abea excipitur musa.

Quid est numerus in nomine? Incrementum quãtitatis ab vno vsque ad plura procedens.

¶Numeri nominū quot sunt? Duo (inquit) sed vnius proprie numerus non dicitur: sed quia principium est numerandi, & in ipsum reliqui numeri resoluuntur, quodammodo numerus est: quemadmodum nominatiuus inter casus numeratur, non q̄ in declinatione ab alio cadat, sed q̄ ipse principium est cadendi. Illud quoq; animaduertendum est, græcos tres numeros habere, singularem, quiad vnum pertineat. dualem, qui ad duos. pluralem, qui ad plures quam duo. At vero latinus sermo dualem nō habet: nisi tantum in his nominibus ambo ambę ambo, duoduę duo, quæ non minus carent numero multitudinis, quam singulari. Sed quæ nomina singulari, quæ plurali numero careant, libro superiori disputauimus. Quid est figura in nomine? Figura in nomine dicitur a similitudine figuræ quantitatis in corpore: nam quēadmodum corporis figura lineamentis protrahitur: sic in nomine alia est figura quantitatis in simplici, alia in composito. Dicit ergo, quod figura in nomine est illud, quo simplex nomen a composito distinguitur. Deinde rursus quærit. ¶ Figurę nominum quot sunt? Respondet ex autoritate Donati, atq; Seruij cum Sergio, duas esse figuras in nomine simplicem, atq; compositam. Priscia. græcos sequutus addit etiam decompositā, hoc est, quę deriuatur a dictione iam composita: vt parricidium a parricida, magnanimitas a magnanimo. addit Priscia. causam, cur decomposita figura non sit idem, quod composita: quoniam composita potest diuidi in partes, quæ per se aut integræ sunt: aut si corruptæ, vnaquæq; illarum aliquid significat: neq; rursus simplex, quoniam a composita deriuatur. Magnanimitas vero parricidium & huiusmodi non possunt diuidi in partes aliquid significantes, nimitas. enim & cidium nihil per se significāt. Sed hæc ratio Priscia. atque græcorum quantum valeat contra Donati autoritatem, nemo est, qui non intelligat, si consideret eandem esse rationem partium corruptarum cum in compositionem veniunt: parri enim & cida nihil magis per se significant, quam cidium & nimitas. Vtcunq; tamen sit, nos dicamus figuram compositam esse dictionum, quæ per se componuntur, aut deriuantur a dictionibus per se compositis. Dicit vero in partes significatiuas eius, quod integrum significat ideo quia parēs potest diuidi in partes significatiuas hoc est in par & in. ens: sed nō significatiuas eius qđ integrum significabat, quod est pater aut mater. Composita, quæ potest diuidi. &c. Quod intelligendum si compositio fiat ex duobus nominibus, aut ex nomine & verbo, aut ex alijs partibus orationis: præterquam si fiat compositio ex prępositione, quę plerumque significationem mutat. vt ab emo perimo, a facio interficio. Componuntur autem nomina quatuor modis. Ex duobus integris, vt respub. suburbanus. Ex duobus corruptis: vt efficax, quod ab ex & facio. deriuatur. municeps, quod a manus, & capio. Ex integro & corrupto, vt ineptus, quod ab in & aptus componitur. inermis, quod ab in & armis. Ex corrupto & integro, vt omnipotens, ex omnis & potens nugigerulus, a nugis, & gerulus. Componuntur etiam ex pluribus, vt imperterritus, ex in & per & territus. In expugnabilis: ex in & ex & pugnabilis. Sine prępositionibus raro fit trium dictionum compositio, atque (vt Quintilianus inquit) hoc latino sermoni inconcessum est: quamuis capsis Cicero dicit in libr. de perfecto oratore. compositum esse ex cape. & si vis. & solitaurilia ex sue, oue. & tauro. dicente Varro. in secundo de re rusti. Populus Rom. cum lustratur solitaurilibus: circuaguntur verres, aries, taurus. Sed, vt Quintilianus subdit, hæc non tam ex tribus, quam ex particulis trium coeunt. Ex duobus nominatiuis cōposita ab vtraque parte declinantur: vt respublica reipublicæ. Ex recto & obliquo a parte nominatiui tantum, vt senatusconsultum, senatusconsulti. Præfectus prætorio præfecti prætorio. Alteruter, tamętsi ex duobus rectis cōponatur, a priori parte non inflectitur, itaq; dicimus alteruter. alterutrius. alterutri: & cur ita fiat, laborat Priscianus. afferre causam. ¶ Quid est casus in nomine? Et respondet esse quosdam gradus declinationis, per quos nomen inflectitur. i. gradatim cadit. Priscian? dicit: Casus est declinatio nominis, quæ maxime. i. plerumque fit in fine: nam & aliquando fit in medio. vt in dictionibus compositis quales sunt pleruscp; pleraq; plerumq;, quilibet, cuiuslibet, cuilibet. ¶ Casus nominum quot sunt? Et respondet esse septem, nam & septimum adiecimus contra communem doctrinam: propterea, quod autores plerumque illius meminerunt: & quod noster Quintilia. grammaticum iubet inquirere, an sit apud latinos vis quædam septimi casus. Nam subdit: cum dico hasta percussi, non vtor ablatiui natura. Laborat Priscianus, & quidem iudicio meo frustra, probare non esse casum septimum apud latinos: idque præcipue illa ratione, quod nulla differentia vocis distet a sexto: quæ ratio (si vera esset) neque ex diuersitate significationis potius, quam terminationis casus distingueretur: idem esset ablatiuus pluralis cum datiuo eiusdem numeri, & vocatiuus cum nominatiuo: quia in terminatione semper sibiipsis similes sunt. Quod vero idem Priscianus ait, neminem appellare septimum casum illum, cum quo construitur comparatiuum: imo nullus autor est, qui septimum casum admittat, qui idem non dicat comparatiuum construi cum septimo casu, nunquam vero cum ablatiuo. Ergo cum dixit semper ablatiuo similis, intelligendum est in terminatione, non in significatione: quoniam simile cum datiuo iunctum similitudinem quantitatis & lineamentorum significat.

Numeri nominum quot sunt? Duo, singularis, qui vnum significat, vt homo. Pluralis, qui plura, vt homines.

Musa igitur cuius numeri est? Singularis numeri, quia vnum significat tantum.

Quid est figura in nomine? Illud, quo nomen simplex a composito distinguitur.

Figuræ nominum quot sunt? Duæ, simplex, quæ nō pōt diuidi in partes significatiuas eius, quod integrum significabat. vt parens. Cōposita, quæ potest diuidi in partes significatiuas eius, qđ ante compositionem significabat: vt parricida.

Musa igitur cuius figuræ est? Simplicis, nihil enim significant. mu & sa. per se separata.

Quid est casus in nomine? Quidam gradus declinationis, per quos nomen inflectitur.

Casus nominum quot sunt? Septem. Nominatiuꝰ, Genitiuus. Datiuus. Accusatiuus. Vocatiuus. Ablatiuus. Effectiuus semper ablatiuo similis.

Quare dicitur nominatiuus. Casus omnes siue ab speciali quadam illorum significatione dicti sunt, vt nominatiuus, quia per eum nominamur: vt ego vocor Antonius. cur non & factiuus, vel actiuus, cum per eum quid facimus, vel agimus? cur non passiuus, cum per eum patimur? ¶Eodem modo genitiuꝰ dicitur, quia in eo casu ponimus nomen genitoris: cur non possessiuus, cum eius significatio communior sit possessio? cur non & superlatiuus, quando quidē superlatiuus gradus cum illo construitur? Et eodem modo de reliquis pręter vocatiuum cuius significatio semper habet vocādi vim. Nominatiuꝰ vocatur etiam Rectus, quia cū cæteri casus ab illo cadant, vnde etiam obliqui dicuntur, ipse etiam in prima sua positiōe rectus subsistit. Vnde etiam improprie casus nominatur, vt paulo ante memorauimus, cum de numero agebatur. Vocatiuum quoq; græci rectum appellant, & sinonnunquam a nominatiuo cadat. Genitiuus quoq; tum casus patrius, tum paternus, tum gignēdi vocatur. P. nigidius teste Gell. lib. xij. interrogandi casum appellat, vt cuius? Datiuus eodem modo dandi casus. & Accusatiuus accusandi casus, quem etiam Diomedes incusatiuum nominat. Vocatiuus etiam vocādi, & Ablatiuus etiā auferēdi casus dicit. ¶Effectiuū quoq; nouo nomine ad superiorum similitudinem nos primum appellauimus, cum ab aliis semper septimus vocetur, vt ablatiuus sextus latinus a Diomede vocatur. Et quamquam effectiuus alias habet significationes, quam cum per instrumētum aliquid efficimus, nominatur tamen ab hac speciali significatione, quemadmodum de reliquis superioribus dicebamus. Sunt, qui octauum casum ponant: cum scilicet vtimur datiuo pro accusatiuo & præpositione. vt Verg. It clamor cælo. i. in cælū. Illud quoq; est aduertendum nomina aptota dici, quæ tantū in nominatiuo casu reperiuntur: vt Iupiter. fas. instar. sed in illis casus nominatiuo similes etiam reperiuntur. vt in masculinis & fœmininis vocatiuus. in neutris accusatiuus & vocatiuus, vt hic Iupiter o Iupiter. hoc fas, accusatiuo fas. vocatiuo o fas: & dicitur aptotum. ab. a. quod priuat & ptosis casus, quasi reliquis casibus carens.

Quare dicitur ntūs? Quia per illū nominamur. Rectus vero idē dicitur, quia aliunde nō cadit.

Quare dicitur gtīs? Quia per eum ostendimus, cuius sumus filij, vt Antonius Ioannis.

Quare dicitur datiuus? Quia in eo casu ponimus illum, cui aliquid damus. vt do tibi pecunias.

Quare dicitur accusatiuus? Quia in eo casu ponimus illum, quem accusamus, vt Pompeius accusat Cæsarem.

Quare dicitur vocatiuus? Quia in eo casu ponimus illum, quem vocamus, vt o Musa mihi causas memora.

Quare dicitur ablatiuus? Quia in eo casu ponimus illum, a quo aliquid auferimus, vt ego aufero a te libros.

Quare dicit effectiuꝰ? Quia in eo casu ponimꝰ instrumētū, quo aliquid efficit, vt ego peto te saxo

Musa igit cuiꝰ casus est? Nominatiui, siue vocatiui, siue ablatiui: qa in his casibꝰ declinādo reperit.

Quid est declinatio in noie? Vocis variatio, quæ circa finē tm ostēditur, vt musa musæ musam.

Declinationes nominum quot sunt? Quinq;, Prima, q̄ mittit genitiuū in. æ. diphthongon. vt musa musæ. Secunda, quæ mittit genitiuum in. i. vt dominus domini. Tertia, quę mittit genitiuum in. is. vt sermo sermonis. Quarta, quę mittit genitiuum in. us, vt sensus sensus. Quinta, quę mittit genitiuum in. ei, vt dies diei.

Musa igit quotę declinatiōis est? Primæ: mittit em genitiuum in. æ. diphthongon: vt musa musæ,

Quotuplex est nominum inflexio? Sexcuplex. Monoptota inflexio est, cum per omnes casus nusq; nomen variatur, vt nominatiuo ador. genitiuo ador datiuo ador. &c. Diptota inflexio ē, cum per duos casus tantum nomen variatur, vt sapho saphus. Triptota inflexio est, cum per tres casus nomen variatur. vt templum templi templo. Tetraptota inflexio est, cum per quatuor casus nomen variatur. vt Deus dei deo deum. Pētaptota inflexio est, cum per quinq; casus nomē variatur, vt sermo sermonis sermoni sermonē a sermone. Hexaptota inflexio est, cum per sex casus nomen variatur. vt vnus vnius vni vnū o vne ab vno.

Quare dicitur nominatiuus, casus omnes siue ab speciali quadam illorum significatione dicti sunt, vt nominatiuus, quia per eum nominamur: vt ego vocor Antonius. cur non & factiuus, vel actiuus, cum per eum quid facimus, vel agimus? cur non passiuus, cum per eum patimur? ¶Eodem modo genitiuꝰ dicitur, quia in eo casu ponimus nomen genitoris: cur non possessiuus, cum eius significatio communior sit possessio? cur non & superlatiuus, quando quidē superlatiuus gradus cum illo construitur? Et eodem modo de reliquis pręter vocatiuum cuius significatio semper habet vocādi vim. Nominatiuꝰ vocatur etiam Rectus, quia cū cæteri casus ab illo cadant, vnde etiam obliqui dicuntur, ipse etiam in prima sua positiōe rectus subsistit. Vnde etiam improprie casus nominatur, vt paulo ante memorauimus, cum de numero agebatur. Vocatiuum quoq; græci rectum appellant, & sinonnunquam a nominatiuo cadat. Genitiuus quoq; tum casus patrius, tum paternus, tum gignēdi vocatur. P. nigidius teste Gell. lib. xij. interrogandi casum appellat, vt cuius? Datiuus eodem modo dandi casus. & Accusatiuus accusandi casus, quem etiam Diomedes incusatiuum nominat. Vocatiuus etiam vocādi, & Ablatiuus etiā auferēdi casus dicit. ¶Effectiuū quoq; nouo nomine ad superiorum similitudinem nos primum appellauimus, cum ab aliis semper septimus vocetur, vt ablatiuus sextus latinus a Diomede vocatur. Et quamquam effectiuus alias habet significationes, quam cum per instrumētum aliquid efficimus, nominatur tamen ab hac speciali significatione, quemadmodum de reliquis superioribus dicebamus. Sunt, qui octauum casum ponant: cum scilicet vtimur datiuo pro accusatiuo & præpositione. vt Verg. It clamor cælo. i. in cælū. Illud quoq; est aduertendum nomina aptota dici, quæ tantū in nominatiuo casu reperiuntur: vt Iupiter. fas. instar. sed in illis casus nominatiuo similes etiam reperiuntur. vt in masculinis & fœmininis vocatiuus. in neutris accusatiuus & vocatiuus, vt hic Iupiter o Iupiter. hoc fas, accusatiuo fas. vocatiuo o fas: & dicitur aptotum. ab. a. quod priuat & ptosis casus, quasi reliquis casibus carens.

¶Quid est declinatio in nomine? Declinatio dicitur a declinādo, hoc est, discedendo. Discedunt enim atque declinant, vt diximus, reliqui casus a recto, idque fit per quosdam velut scalarū gradus: quæ declinatio fit in fine.

¶Declinatiōes nominum quot sunt? quinq;. Alij septem declinationes fecerunt. Nam tertiam fecerunt ex nominibus, quæ mittunt genitiuum in. ius. & datiuum in. i. atque ex tertia nostra fecerunt quartā, & rursus ex quarta nostra nominum masculinorum & fœminorum fecerunt quintam, & ex quinta fecerunt sextam. Septimam vero fecerunt ex nominibus neutris in. u. terminatis, quæ nos per quartam nominum declinationem inflectimus. ¶Musa igitur quotæ declinationis est? ¶Quoties de ordine quærimus, per quotus quota quotum interrogare debemꝰ: de substantia vero per quis vel qui. Itaq; cum quęrimus musa quotæ declinationis est? responderi debet per nomen ordinale, quod est primus prima primum. Quod si quæreremus cuius declinationis est, rndendū fuisset

Nota

eius, q̄ mittit genitiuū in. æ. diphthongon. ¶Quotuplex est nominū inflexio? De formis declinationum q̄rit, quot sunt: & respondet sex esse formas. Monoptotā, quæ pro omni casu vna eadēq; terminatione sungitur, qua inflexione declinātur omnia nomina literarū: & nomina numerorū a tribus vsq; ad centū. Mille quoq; cū est adiectiuū pluraliter declinatū: nā cū est substātiuū hoc mille millis milli millia milliū milli bus declinatur. hac quoq; forma declinātur noīa barbara, quæ p nostrā declinationē inflecti nō possunt: in quibus sola constructio facit casuum diuersitates, non articuli: cum latini illos non habeant.

EGo quæ pars orationis est? Respondetq; ex Prisca. diffinitione, pronomen est pars orationis: adiecit tamen declinabilis ad differẽtiam partium indeclinabilium: quæ pro nomine proprio cuiusq; accipitur. Non tamẽ (vt ait Ser. in artem Donati) pronomina ideo dicuntur esse nomina, quia nominum funguntur officio: quoniam & si nominum vim exprimunt, non tamen plene exprimunt. vnde in pronominum diffinitione Diomedes & Donatus pene aduerbium adiecerunt dicentes: Pronomen est pars orationis, quæ pro nomine proprio posita idem, tantumdemq; pene significat, personasq; finitas recipit. Sed nõ omnia pronomina personas finitas recipiunt, vt mox dicemus: quare Diomedes & Donatus non dixerunt simpliciter personas finitas recipit, sed adiecerunt in pronois diffinitione, personasq; finitas interdum recipit. vt ego. tu. ille. hæc tria pronomina (vt ait. Ser.) personas finitas tantum recipiunt, quia ad præsentem personam referuntur, quamquam ille variat, vt statim dicemus. ¶ Vnde dicitur pronomen? Origo pronominis satis expressa est in diffinitione illius. ¶ Pronomini quot accidunt? Respondet ex Prisc. sententia sex esse pronominis accidentias: quas enumerat. Diomedes & Donatus adiecerunt superioribus qualitatem, & substulerunt speciẽ. Diomedes etiam adiecit ordinem. Quintil. in pronomine & omnes grãmatici antiquiores personam posuerunt. Ea triplex erat: finita. infinita. minus quã finita. Finita est, quæ notat certum numerum, & gestum dirigit ad certam personam. vt ego. tu. Infinita, quæ certam non recipit personam, sed cuilibet potest aptari, qualia sunt illa septem, quę illi inter pronomina, nos inter nomina ponimus quis. talis. qualis. tantus. quantus. totus. quotus. Nomina enim (quemadmodum & tertię verborum personę) infinita sunt: cum nulla in eis certa finiatur persona: nisi pronomini finito adiuncta. Minus quã finita est, quę certis & incertis personis aptari potest: qualia sunt illa, sui. hic, ille. iste. ipse. is. Pronomina autem possessiua & infinita & minus quam finita esse possunt. ¶ Pronominũ species duæ sunt sicut in nomine. Primitiua & deriuatiua: & enumerat pronomina primitiua, quæ dicit esse octo: & rursus deriuatiua, quæ dicit esse septem, vt sint omnia quindecim, cum alij duo & viginti, Diomed. aliquanto plura posuerit. ¶ Ego igitur cuius speciei est? Ex superiori enumeratione, respõdet esse primitiuæ, cũ tamen videatur ex græco sermone deriuatũ. Sed, quẽadmodum diximus paulo ante, cũ de specie nominũ agebamus, cũ in prõptu nõ habemus vnde nomẽ vel quęcunq; alia dictio deriuetur, dicimus esse primitiuã. Fac ex eo deriuatiuũ: & facit, meus mea meum. fac rursus: noster nostra nostrum. fac adhuc: nostras nostratis. ¶ Genera pronominum quot sunt? Et respondet esse quatuor, quod inductiõe probat: nã aut habent tres articulos, vt hic, & hęc, & hoc. nostras. & sic sunt cõmunia trium generũ: aut habẽt tres diuersas terminationes, vt meus mea meum, & sic primę respõdet genus masculinũ, secũdę fœmininũ, tertię neutrũ: aut illorũ significatio cõmunis est tribus generibus, vt ego. tu. sui. ¶ Numeri pronominum quot sunt? Omnia repetenda sunt ex ijs, quæ diximus, cum de numero nominũ differebamus. ¶ Figurę pronominum quot sunt? Ee dicit esse duas, sicut in nomine, simplicem, & cõpositã: & subdit modos quatuor cõpositionis ꝓnominũ. Cum noïe, vt huiusmodi. huiuscemodi, q̃ Prisc. nominibus annumerat. Cũ altero ꝓnomine. vt isthic ab iste & hic: sed aduertendũ hanc cõpositionẽ non fieri nisi ꝑ noïatiuũ, accusatiuũ, & ablatiuũ singulares, & per noïatiuũ, & accusatiuũ plurales tantum generis neutri. vt isthic isthęc isthoc. isthunc. isthanc. isthoc. ab isthoc. isthac. isthoc. Pluralt nominatiuo isthęc accusatiuo isthæc, quæ ꝑ aspirationem non esse scribenda miror placuisse Prisciano. Cum prępositione quoq; pronomen cõponit per anastrophẽ: hoc est inuersionẽ pronominis & ꝓpositionis: ea fit tantũ in casu, cui seruit hęc prępositio cum, ex qua cõponuntur tria tantum pronomina trium personarum, hoc est, mecum. nobiscum. tecum. vobiscũ, secum, in vtroque numero. ¶ Cum quis, vel quietiam, quod ipsum inter pronomina antiquiores numerabant, vt quicum quibuscum. Componuntur quoque cum aduerbio, siue syllabicis adiectionibus. vt idem, quod ab is & demum facta vtriusque finis abscisione, vt sit idem, quasi iterum is. In neutro quoque geminatur cõpositio, dicimusq; identidem, quod magis videatur aduerbio cedere, vt significet idem quod sæpe. Cicero in. vj. de repub. hæc ego admirans, referebam tamen oculos ad terram identidem. Idem in libro quarto tusculanarum quæstionum: scindens dolore identidem intonsas comas. Eccum. eccam, ellum. ellam, eccos. eccas, ellos. ellas. Priscianus, & Sergius in Donati artem pronomina esse dicunt ab ecce, & is. ea. id. & ille. illa. illud. composita, quæ tamen Laurentius in aduerbia resoluit. Ex eo quod dixit, aut syllabicis adiectionibus,

¶ De erotematis Pronominum, Cap. vi.

EGo quę Pars orationis est? Pronomẽ. Quid est ꝓnomẽ? Pars orationis declinabilis, q̃ pro nomine ꝓprio cuiusq; accipitur, personasq; finitas recipit, vt ego, tu, ille.

Vnde dicitur pronomen? A pro præpositione, & nomen: quia pro eo ponitur in oratione.

Pronomini quot accidunt? Sex. Species. Genꝰ. Numerus. Figura. Persona. Casus cũ Declinatiõe.

Species pronominum quot sunt? Duę, sicut in nomine. Primitiua, vt ego, Deriuatiua, vt meus.

Quot sunt ꝓnomina primitiua? Octo. ego. tu. sui hic. iste. ille. ipse, is,

Quot sunt pronomina deriuatiua? Septem meus, tuus. suus, noster. vester. nostras. vestras.

Ego igitur cuius speciei est? Primitiuę nõ enim aliũ de trahitur, quãquam græce dicitur ego. Fac ex eo deriuatiuum. meus mea meum.

Genera pronominũ quot sunt? Quatuor. Masculinum, vt meus. Fœmininum. vt mea. Neutrũ. vt meum. Commune trium, vt ego. nostras.

Numeri pronominum quot sunt? Duo sicut in nomine; singularis, vt ego. pluralis vt nos.

Figurę pronominum quot sunt? Duę, sicut in nomine: Simplex. vt hic hęc hoc. Cõpositа, vt isthic isthæc, isthoc.

Quot modis cũponũtur ꝓnomina? Quatuor. Primo cũ nominibus, vt eiusmodi. huiusmodi. Secũdo, cum altero ꝓnomine? vt isthic, isthęc, isthoc.

quærit rursus, quot sunt huiusmodi syllabæ? dicitq; esse quatuor. met. te. ce. pte. ¶ Met, igitur pronomini primæ personæ per oēs casus. vt egomet, meimet, mihimet, memet, a memet, eodē modo in plurali. Cū pro nomine vero secundæ personę tm igitur obliquis singularibus, & omnibus casibus pluralis dicimusq; tuimet, tibimet, temet, a temet. & eodē mō in plurali. In ntō singulari nō dicim⁹ tumet, ne videatur coincidere cū tertia psona singulari pūtis indicatiui huius verbi tumeo. es. tumet. ¶ Dicimus tm pro tumet, tute. te syllaba breui adiecta. aut tutemet. Lucr. in. i. Accipe præterea, q̄ corpora tute necesse est. Idē in eodē: tutemet a nobis tā quouis tēpore vatū. Igitur quoq; met tertiæ personæ triptoto. suimet, sibimet. semet, a semet. ¶ Pte. quoq; igitur abltō tm quinque ꝓnominū possessiuorū mea. tua. sua. nostra. vra. Dicimusque meapte tuapte. suapte nostrapte. vestrapte. Cice. in. i. de finibus bonorū: qua vos doceat, & ad se alliciat suapte natura. Et idē, ut de pfecto oratore. P. Crassum suapte interfectū manu. Idē etiā masculino genere ꝓtulit in. i. tusc. quæst. Suopte, inquit, nutu, & suopondere ad pares angulos ferantur. ¶ Ce. particula tantū additur casibus illorū ꝓnominū hic. ille. cum in. s. literā terminantur. vt huiusce. hisce. hosce. hasce. illiusce. Veteres tm hicce. hocce. illice illuce. dicebāt. qđ vsus reformidat. At vero Prisc. ex his particulis non fieri cōpositionē asseverat. cū per se et separatę nihil significēt: q̄ ratio, si vera est, neq; ex præpositionibus inseparabilibus posset fieri cōpositio, quoniā nusquam nisi in cōpositione reperiūtur: quod nemo vnquā, sed nec ipse Prisc. dixit. Quid? qđ eodē Prisc. teste additæ significant aliquid ne putentur (vt ille dicit) esse ꝓnominū porrectiones, siue extēsiones. vt qđ affert ex Teren. in adelph. egomet rapui. intelligitur ego, & nō alius. ac si dixisset ego ipse. Quæ igitur partes orationis sunt dicet aliquis? Ego, adverbia inseparabilia dicerē, quēadmodū particulas illas re. cō. sedis. di. an. ꝓpositiones inseparabiles. ¶ Personæ pronominū quot sunt? Respōdetque esse tres: & quid proprietatis quęlibet habeat, subiūgit dicēs: Prima persona est, quę de se loquitur. Hæc ratio nō placet Prisc. sed dicit Prima persona est, cū ipsa quæ loquitur, de se ꝓnūtiat: qa videlicet pōt prima persona nihil de se loqui, sed de secunda psona, vel tertia: esset que dubitatio. Itaq; videtur Prisc. facere differētiā inter loqui & ꝓnūtiare de se. Est loqui de se, vt aliquid de se ipso dicere: ꝓnūtiare de se, est ex psona sua aliqd de se, vel de alijs dicere. Q̄ si in hoc vlla differentia est, magis exprimeret per has prępositiōes de & ex, quā per verba loquor & pronuntio, vt loquor & pronuntio de me, sit habere sermonem de me. loquor & pronuntio ex me, sit habere sermonem in persona mea, vel de mē, vel de te, vel de alijs. ¶ Quot sunt pronomina primæ personæ? Et respondet esse vnum tantum Ego, idque in singulari tantum. Nam in plurali conceptionem facit aliarum personarum secundarum, quando ad ipsas præsentes loquimur. vt ego & vos faciamus. Tertiarum q̄ ad secūdam, & alios vel ꝑsentes, vel absentes sibi adiūgit. vt ego & vos & illi fecim⁹. ¶ Eodē quoq; mō dicit esse vnū tm ꝓnomē secūdę psonę, sed in vtroq; nūero, sed adijcit oēs vocatiuos noīm & reliquorū pronominū cū participijs. ¶ Casus ꝓnominū quot sunt? Dicitq; esse septē, nisi qđ carēt vocatiō oīa præterq; tu. meus. noster. nostras. & quē admodū paulo ante diximus, ntō ego, & vt lib. primo dictū est, ntō suus sua suū. sed illa nō proprie, sed figurate. ¶ Declinationes pronominū quot sunt? Et ostendit per exēplа esse quatuor. Nam per primam declinantur tria. ego. tu. sui. Per secundam quinque. hic. iste. ille. ipse. is. Per tertiam quinque meus. tuus. suus. noster. vester. Per quartam duo. nostras vestras.

Tertio cū ꝓpositiōe. vt mecū tecū. Quarto cū adverbijs, aut syllabicis adiectionibus. vt egomet.

Quot sunt adiectiones syllabicę? Quatuor, met. te. ce. pte, vt egomet, tute. hicce. meapte.

Personæ pronominū quot sunt? Tres, prima, quæ de se loquitur, Secunda, ad quam prima loquitur, Tertia, de qua prima loquitur,

Quot sunt pronomina primæ personæ? Vnum tantum, Nominatiuo ego. Genitiuo. mei.

Quot sūt ꝓnoīa scdę psonę? Itē vnū. Ntō tu. Gtō tui. cū oīb⁹ vocatiuis noīm, ꝓnoīm, & ꝓticipiorū.

Quot sunt ꝓnomina tertiæ psonæ? Reliqua tredecim cū omnibus nominibus, & participijs,

Casus pronominū quot sunt? Septē, sicut in nomine, carēt tamē vocatiuo omnia pronomina. præter quā tu. meus. a. um. noster. a. um. nostras. atis. caret etiam nominatiuo, cū vctō Genitiuo sui.

Declinationes ꝓnominum quot sunt? Quatuor. Prima, q̄ mittit genitiuū in. i. vt ego mei. tu. tui. Gtō sui Secunda, quæ mittit gtm in. ius, vt hic huius. iste istius. ille illius ipse ipsius. is eius. Tertia, quæ mittit gntm in. i. æ. i. vt meus. a. um. mei meæ. mei. tu⁹. a. um. tui tuę tui. suus. a. uū. sui suæ. sui. noster. a. um. nostri. æ. nostri. vester. a. um. vestri vestrę vestri. Quarta, quę mittit genitiuum in. is. vt nostras nostratis, vestras vestratis.

¶ De erotematis verborum. Cap. vij.

AMo, q̄ Pars oīonis est? Verbū. Quid est verbū? pars oīonis declinabilis, cū modis & temporib⁹, sine casu, agēdi vel patiēdi significatiua. Vnde dicit verbū? A verbero. as. quia verberato aere oīo ꝓfertur, quę sine verbo esse non potest. Verbo quot accidūt? Octo. Gen⁹. Modus. Tēpus Numerus. Persona. Species. Figura. Cōiugatio.

De verbo. Amo quæ pars orationis est? Respondetque, est verbū: dicitque esse partē orationis declinabilē ad differentiam partiū indeclinabiliū: cū modis, ad differentiam nominis, & participij, & tēporibus, ad differentiā nominis. sine casu, ad differentiā participij, agendi vel patiendi significatiua. Donatus addit. aut neutrum significans propter verbum impersonale, quod proprie neque actionem neque passionem significat. ¶ Vnde dicitur verbum? Dicitque a verbero. beras. deriuari, quia verberato aere oratio profertur. quod licet omnibus orationis partibus accidat: tñ precipue in hac dictione quasi propriūe eius accipit: qua frequētius vtimur in oīone, atque in cuius vi reliquę oratiōis partes significāt. Vnde & in illi⁹ diffinitiōe Diom. adiecit p̄cipua, dicēs. Verbū est pars oīonis p̄cipua sine casu. ¶ Verbo quot accidūt? Dicitq; octo esse verbi accidētias, quas enumerat. Deinde q̄rit, rndetq; de singulis illarū.

¶ Genera verborum quot sunt? Genus in verbo alij significationem verbi appellant: vt enim in nominibus sunt genera, quibus exploratur sexus: ita in verbo genus est, quo significatur vtrum actiuum sit, an passiuum. Sunt autem quinque genera verborū. loquimur autē de verbis integris: nam reperiuntur quædam verba defectiua quorundā prædictorum accidentium, quę reducinon possunt ad vnum quoddam ex his quinque generibus, quod fit (vt Priscian. ait) vel naturæ necessitate, vel fortuna & casu, vel differentiæ causa: naturæ necessitate, vt pluo. fero. quæ verba cum similibus, cum ad solam pertineant naturam, quantum ad sermonem nostrum attinet, defectiua sunt nisi fiat prosopopeia. i. personæ fictio. Fortuna & casu, aut quia inusitata sunt, aut quia turpia & inconcinna. Inusitata: vt quia a faris & fare & daris vel dare, non habeamus for. & dor. Inconcinna & turpia, quod a metuo non habeamus participia metutus & metuturus. Differētię causa, vt facio. dico. duco. fero in secūda persona singulari imperatiui dice duce. face. fere non diximus, ne coincideret cū obliquis casibus quorundam nominum. ¶ Quod est verbum actiuū? quod desinit in. o. subaudi in prima verbi positione, & habet passiuū in. or. Quid autem dicendum est de hoc verbo. do. quod, vt paulo ante dicebamus, non habet in voce passiua dor? Dixim⁹ hoc verbum esse mancum, non repugnante significatione, sed vsu, nusquam enim apud autores lectū est dor. ergo quātum ad rationem significatiōis actiuū est. Idē quoq; de facio facis dicēdū est. quod non misit passiuū in. or. suppletur tamē ab alio verbo quod est fio fis. ¶ Quod est verbum passiuū? quod desinit in. or. & habet actiuū in. o. Inuenimus tamē aliqua in voce atq; significatione passiua, quæ nusquā reperiuntur in actiua, vt cōsternor, pro exanimor. Ouid. ij. meta. consternantur equi. atq; idem. xij. consternatique timores. & Liuius. xxvij. ab vrbe condi. cōsternati e cornib⁹ in mediam aciem sese intulerant. nusquā tamen legimus consterno. consternas. Eiusdem prope significationis reperitur in voce & significatione passiua tātum linquor animo. vt Sue. in vita Cęsaris: nisi quod extremo tēpore linquit animo solebat. nemo tamen diceret animus linquit me. aut ego linquo te animo. ¶ Quod est verbum neutrum? Huius generis significatio latissime patet. aliud namq; actionem significat. vt ambulo. curro. aliud passionem. vt vapulo. exulo. aliud in quo nec agentis, nec patientis significatio dignoscitur. vt sedeo. sudo. algeo. esurio: quamquā, quod ad grammaticum attinet, hęc potius actionem significare dicendum est. hęc quidam supina, alij absoluitiua, nonnulli depositiua appellant. ¶ Quod est verbum deponens? Deponens verbum dicitur (vt ait Diomedes) vel per antiphrasim, hoc est, e contrario: quia verbum. r. litera finitum deponere eam non potest: vel quia cum omnia verba deponentia apud antiquiores communia essent, alteram, ideſt, passiuam significationem deposuerunt. vt loquor loqueris. sequor sequeris. ¶ Quod est verbum commune? Verbum commune dicitur, quod sub vna voce actiuam & passiuam significationem habet: quemadmodum & nomen commune dicitur, quod duo aut tria genera sub vna voce complectitur. Impersonalis verborum significatio in actiuam passiuamque vocem refertur. ¶ Modi verborum quot sunt? Modus in verbo, quem Quintilianus appellat qualitatem, est inclinatio varios animi affectus demonstrans. hi sunt quinque Indicatiuus, quem alij finitiuum, alij diffinitiuum, alij pronuntiatiuum appellant. Imperatiuus, qui & percontatiuus. Optatiuus. Subiunctiuus, qui & coniunctiuus. & adiunctiuus ab alijs dicitur. Infinitiuus, qui & impersonatiuus dicitur, quia personas diffinitas non habet, dicitur & perpetuus, quia finem non habet. ¶ Quis est indicatiuus modus? Quo indicamus (inquit) siue ostendimus, siue pronuntiamus aliquid fieri sine vlla alterius modi inclinatione: vnde & finitiuus a Diomede dicitur, quod quasi finita & simplici vtimur expositione, cum per ipsum mentis sensa depromimus. ¶ Quis est imperatiuus modus? Quo imperamus (inquit) aliquid fieri. plerumque autem & per eum precamur. vnde ab Aristote. deprecatiuus dicitur. vt Vergilius: musa mihi causas memora. neque enim tam imperat, quam precatur. habet & alias complures significationes, vt alibi diximus. ¶ Quis est optatiuus? Hunc modum vsurpamus cum precibus aliquid a dijs exposcimus (vt inquit Diomedes) vnde optandi aduerbijs illum adiungimus. vt videlicet & vtinam, &. o. & ost. in sermone Hispano mutuamur a Pœnis oxala, quod interpretatur Deus velit. Deus faciat. Reperitur etiam sine aduerbio optandi. vt Lucanus in. primo: dū visa secundent, & libris sit nulla fides. ¶ Quis est subiunctiuus? Subiunctiuus, qui & dubitatiuus dicitur, ideo dictus est: quod per se non exprimit sensum, nisi alteri verbo iungatur alterum. quod fit media coniunctione, vt si audiueris, legam. Cum amaueris, docebo.

Genera verborum quot sunt? Quinq;. Actiuum. Passiuum, Neutrum. Commune. Deponens.

Quod est verbum actiuū? Quod desinit in. o. & habet passiuū in or, vt amo. amas. amor amaris.

Quod est verbū passiuū? Q̄d desinit in. or. & habet actiuum in. o. vt amor. amaris, ab amo. as.

Quod est verbum neutrum? quod desinit in. o. et non habet passiuum in. or. vt seruio. is.

Quod est verbum deponens? Quod desinit in. or. & tamen habet actiui significationem, vt loquor loqueris.

Quod est verbum commune? Quod desinit in or. & habet actiui & passiui significationem, vt amplector amplecteris.

Amo igitur quod verbum est? Actiuum.

Modi verborum quot sunt? Quinqne Indicatiuus, Imperatiuus. Optatiuus. Subiunctiuus. Infinitiuus.

Quis est indicatiuus modus? Quo indicamus aliquid fieri. vt ego amo. tu amas. ille amat.

Quis est imperatiuus modus? Quo imperamus vel prohibemus, vel exhortamur, aut permittimus aliquid fieri, vt to Antonilege, nc legas.

Quis est optatiuus modus? Quo optamus aliquid fieri. vt vtinam ego legerem.

Quis est subiunctiuus modus? Qui indiget altero verbo, vt perfectum sensum significet, vt si legeris, audiam.

¶Quis est infinitiuus? Qui caret (inquit) numeris & personis. Hoc & impersonale verbū habet. Indiget verbo alterius modi. hoc & subiūctiuus habet, sed vtrumq; simul solus infinitiuus. His quinq; superioribus modis quidā adiecerunt sextū, quē appellauerūt promissiuum. vt ego amabo, ego docebo. sed hunc indicatiui futurū nos fecimus. Quidā impersonalē modū coniungunt, vt sint modi septē, sed nos (vt diximus) in actiuā passiuāq; vocē hunc modū reduximus. Adhuc alq; cōmendatiuū ab imperatiuo separant: quoniam per imperatiui præsens sit ue instans, vt confestim aliquid fiat, imperamus: quē ideo imperatiuū dixerūt. Per futurum vero tempus, vt aliquid in perpetuū & ad multa tēpora fiat, cōmēdamus. atq; ideo hunc quasi diuersum a superioribus modū mādatiuū appellauerūt. Fuerunt adhuc, qui cōiūctiuū ab subiūctiuo separarēt, vt essent modi nouē. Adhuc alq; adhortatiuū ab imperatiuo separāt. Gerundia quoq; & supina verbi modos esse dicūt. Sed nos quinario mōrū numero cōtenti fuimus, ad quos reliqui sunt reducti: nisi q; gerūdia & supina nō recusamus ab octo partibus orationis separare. ¶ Tēpora verborū quot sunt? Tēpus in verbo (vt inquit Diome) est vicissitudo rerum triformi mutabilitate cōprehensa. Cū vero tempus (vt philosophi dicunt) indiuiduum sit, nos illud in partes diuidimus, sed non tā ipsum tempus, quam actiōes nostras per tempora diuidētes: ea, quātum ad nos attinet, tria sunt. Præsens. q; a quibusdā instās appellatur. Præteritū & Futurū, qđ a nōnullis (vt supra dictū est) promissiuus dicitur modus, qđ alq; infinitiuū tēpus appellāt, quia incertū sit. Qđ duplex quoq; est, imperfectū alterū, & alterū pfectū. de quo alibi plura diximus. ¶ Præteritū adhuc in triplici differētia est. Imperfectū, perfectū, & plusq; perfectū. ¶ Præteritū imperfectū, qđ inchoatiuū alq; dicunt, est per qđ significamus nos aliquid in tēpore præterito incœpisse, nec perfecisse tamē. vt ego amabā. ¶ Præteritū perfectū est, per quod significamus nos aliquid in tēpore præterito incœpisse, atq; perfecisse. vt ego amaui. ¶ Plusquā perfectū omnes antiqui & iuniores grāmatici videntur mihi non recte diffiniuisse, dicunt enim esse cū tēpus tam prīdem exactum demōstramus, ita vt per præteritū perfectum rem factam breui, aut non multo tēpore ante ostendamus. per plusquā perfectū vero illud quod iam longo tempore inueteratum est. Quæ ratio, si vera est, non possemus latine atq; grāmatice dicere, quod in ipso statim sacrarū literarum initio scriptū est: In principio creauit Deus cælum & terrā. & quod sequitur: dixit Deus, fiat lux: & facta est lux. qua actione nulla prior, nulla antiquior est. Sed neq; rursus diceremus recte, cum tu venisti, ego tam legerā, quod de re paulo ante facta dici posse, nemo est adeo stupidus, qui non confiteatur. Sed hæc duo tempora non eo modo censentur, quo isti putāt, sed illo potius, quod præteritum plusquā perfectū præterito perfecto comparatū antiquius est, siue id in multo, siue in paruo tempore exacto sit. atq; ideo adiecimus inueterasse citra præteritum perfectū, vt si dixerim, ego legerā, cum tu venisti. dico te venisse post id tempus, quo ego legi. sic Ouid. i. met. Sic modo quę fuerat rudis, & sine imagine tellus, induit ignotas hominum conuersa figuras. qđ si præteritum plusquā perfectū præterito perfecto nō comparetur, nihil aliud quā ipsum præteritū perfectum significat. vt Ouid. legerat huius amor titulum nomenq; libelli. id est legit. Sed indicatiuus & optatiuus cum subiunctiuo habent omnia quinq; tempora, quoniam per illa omnia possumus indicare, quid facimus, fecimus, aut facturi sumus. cuius est per omnia similis subiunctiuus. Imperatiuus duo tantum habet tempora, instans & futurū: sed in singulari primam non admittit personā. Absurdū nāq; esset quēquā sibi imperare, cū prōptus sua sponte sit, imo vltro facere, quod vult. externæ vero personæ imperio indigēt, nisi figurate, quasi ad alium loquens, in secūda persona seipsum proferat. vt Iuue. tecū prius ergo voluta hæc. in plurali vero etiam primā adhibet, quia cum imperat, se quoq; ad idē ministeriū vocat. Sed est animaduertendū, quod per imperatiui præsens imperamus aliquid euestigio fieri, vt puer lege, id est fac vt statim legas. Per futurū vero imperamus aliquid in posterū faciendum, atq; (vt ita dicam) in perpetuū. Est quoq; eadem differentia inter futurum imperatiui & aliorū modorum futura. quod hæc in differenter futurū tempus significant, quod est per aduerbia distinguendum. vt ego legam mox. cras. perendie. die quarti, die quinti, die proximi. Imperatiui vero futurum non significat, vt confestim aliquid fiat: sed (vt diximus) semper imposterum faciendum esse. vt si vis esse doctus, legito libros. id est fac vt semper legas libros, quod possis commode facere. neque opus est adiungere aliquid, quo temporis diuturnitatem illam exprimamus. Inuenitur tamen apud antiquiores futurum pro præsenti. vt Teren. in heauton. loquitor paucula. & idem in adelphis. de te largitor puer. pro eo quod est loquere. largire. quos Vergilius antiquitatis amator sequutus dixit. v. æneid. Primus equum phaleris insignem victor habeto. & paulopost: Tertius argolica hac galea contentus abito. pro eo quod est habeat. & abeat. In voce passiua plurale futuri temporis huiusmodi reperitur, idque apud antiquiores tantum in legibus & fœderibus, quæ fiunt, & promulgantur. vt sic dixerim ad perpetuam rei memoriam. Optatiuus quinque tempora habet, vt aliubi diximus, quamquam fuit tempus, quo putamus tria tantum habere tempora.

Quis est infinitiuus modus? Qui caret numeris, & psonis, & indiget verbo alterius modi, vt aliquid determinatum significet, vt cupio legere.

Amo igitur cuius modi est? Indicatiui modi.

Tēpora verborū quot sunt? Sex. Præsens, Præteritū imperfectū, Præteritū pfectum, Præteritū plusq; pfectū. Futurū imperfectū. & Futurū perfectum,

Quod est tēpus præsens? Quo aliquid in presentiarum fieri ostendimus. vt ego lego.

Quod est præteritū imperfectū? Quo ostēdimus qđ aliqđ fiebat, sed nō fuit pfectū. vt ego legebā.

Quod est præteritū perfectū? Quo ostēdimus aliquid iā factum, atq; perfectum esse. vt ego legi.

Quod est præteritū plusq; perfectū? Quo ostendimus id quod factum est, inueterasse citra præteritum perfectū, vt ego legerā antequā tu venisti.

Qđ est futurū imperfectū? Quo ostēdimus, aut promittim⁹, nos aliqđ inchoaturos. vt ego legā cras.

Quod est futurum perfectum? Quo ostēdimus, aut promittimus, quod ad certum tēpus aliquid erit a nobis factum. vt ad horam legero.

¶Sunt,qui ab optatiuo præsens tempus excludant, quoniã futura sunt quæ optamus. Sed dicet quis, piam quomodo possumus præterita optare? Ad quod dicendũ, quod non solũ futura optare possumus: verũ etiã plerũq; optamus nos aliquid fecisse, qđ tñ nõ fecimus: vt vtinã ego legissem. Infinitiuus eque tria tẽpora habet, præsens, præteritũ & futurũ. Vsurpatur tñ plerũq; præsens infinitiui, pro præterito imperfecto indicatiui: quo genere dicẽdi plerũq; vtuntur historici. Saluſt. equitare, cursu cũ equalib9 certare: & cũ omnis anteiret, omnib9 tñ charus esse. pro equitabat, certabat. erat. ¶Numeri verborum quot sunt? Duo (inquit) sicut in noie. Fuerũt tñ, qui in tertia persona pluralis præteriti perfecti indicatiui modi dualẽ numerũ à plurali distinxerũt in illis duab9 vocibus Amauerũt vel amauere, vt amauerũt, sit ad plures, amauere ad duo tñ referendũ. Sed (vt Quint. refert) apud nostrorũ nemiñẽ hęc obseruatio reperit: cũ ecõtrario Verginil. j. ęñ. dixerit. Deuenere locos, vbi nũc ingẽtia cernis. Et idem in. ij. cõticuere oẽs, intentiq; ora tenebant. & Ouid. xiij. meta. Cõsedere duces, & vulgi stante corona. hi aperte nos docent, nihil horũ ad duos pertinere. ¶Personę verborũ quot sũt? Tres (inquit) & repetẽdũ est hoc loco id, quod de persona in capite superiori diximus: cũ de personis pronois agebaẽ. Illud tñ addimus, qđ Diomed. ait personã esse rationabilẽ substãtiam, qđ ꝓprie in prima & scđa persona reperit: nisi fiat prosopopeia. ¶Species verborum quot sunt? Duę (inquit) sicut in noie. Primitiua & deriuatiua. Deriuatorum rursus septem dicit esse formas: quas Diome. & Donatus ad verbi referunt qualitatem. Alij ad genus siue significationem. Deinde quærit, respondetque de singulis septem verborum formis. ¶Q uæ dicuntur inchoatiua? Omnes grammatici, qui vnquam fuere ante Laurentium Vallam, appellauerunt verba inchoatiua, q̃ in. sco. desinunt: qualia sunt frigesco. tepesco. albesco. dixeruntq; inchoationẽ quandã significare, qđ esse falsum validissimis rõnib9 cõuincit. Quin potiꝰ hæc verba incrementũ passionis innatæ significare videtur: quã significãt verba a quibus deriuãtur. vt ęgresco. i. magis magisq; ęgerrio. albesco. nigresco. i. in dies magis magisq; albeo, & nigreo: & (velut ipse exponit) albefio & nigrefio. Hęc verba alij ante Laurentiũ dixerũt a verbis neutralibus tantũ deriuari. Nos autẽ adiecimus a verbis neutris, nõ quidẽ omnibus, sed tantũ secũdę cõiugationis: nã ab alijs cõiugationibus deducta, non tã inchoatiua, quã inchoatiuorũ similia esse dicenda sunt. vt illa labasco. cis. integrasco. cis. & ab hio. hias. hisco. hiscis. a cõcupio. pis. cõcupisco. cis. Sũt præterea huius formę verba, quorũ primitiua in vsu nõ sunt. vt herbesco herbescis. syluesco. scis. lignesco lignescis. iuuenesco iuuenescis, & similia, quę possunt videri a nominib9 herba. sylua. ligno. igneo. iuuene potiꝰ, quã ab herbeo herbes. sylueo. ues. ligneo lignes. igneo. es. iuueneo. ues. deriuata. Nã verba huius formę certis regulis cõstant: quarũ vna si defuerit, inchoatiua, siue (vt Laurẽtius mauult) augmẽtatiua non erunt. Prima est quod in. sco. desinãt. Deinde quod a secũda persona præsentis indicatiui modi verborũ neutraliũ secundę cõiugationis passionẽ innatam significantiũ formẽtur. Præterea quod deficiant in præterito perfecto indicatiui modi, & in reliquis tẽporibus, quę formantur ab eo, quodq; per tertiã verborũ cõiugationem declinentur. ¶Q uę dicuntur meditatiua? Secũda verborum forma est meditatiua, quę Laurẽtius, & quidẽ recte, desideratiua, siue optatiua esse dicit: neq; enim esurire, est meditari comedendũ esse, quod ad intellectũ pertinet: sed cupere seu optare, quod est opus partis appetitiuę. Formãtur autẽ ab vltimo supino addita. rio. reperiturq; hęc verborũ forma in paucis verbis: apud antiquiores fortasse in plurib9: sed quorũ ego memini in his fere. ab edo edis. esum esu. esurio. is. a cœno. as. atum. atu. aturio. a pario. is. partũ partu. parturio. a meio. is. mictũ, mictu. urio. a caco. as. atum cacatu. caturio. ab emo. is. emptũ emptu. empturio. i. cupio, siue libido mihi incessit edere. cœnare. parere. meiere. cacare. emere. Iuue. esurit intactã paridi nisi vẽdat agauẽ. Mart. xj. epigra. cœnaturit Vacerra, nõ cacatũrit. Iuue. noctibus hic ponunt lecticas micturiunt hic. Verg. in buc. nunc omnis paturit arbos. Varro. ij. de re rust. te empturientẽ in cãpos macros adducũt crebro pedes. Ex quibus exẽplis facile colligitur, inter meditatiua & formę perfectę, siue absolutę verba illã esse differentiã, quod absoluta actũ, meditatiua effectũ mẽtis non meditationẽ significãt: vt Liuius: qđ diu parturiuit animꝰ vester, aliqñ pariat. & illud psalmographi: Ecce parturit iniusticiã, cõcepit dolorem, & peperit iniquitatẽ. ergo parturire est cupere a partu liberari, parere, illud ipsum, qđ cõceptũ est: qđq; cupimꝰ parere, in lucẽ edere. Dicturio. a dico. is. dicturus Macro. vt. saturi, vsus est: quid duces (inquit) & milites: q̃ fortiter a se facta semp dicturiũt? Idẽ libr. j. ne vltra te dicturientẽ tardẽ. & Apuleius. a nubo. is. nuptu nupturio. Sine vlla vnquam magia iam olim nupturisse. Inter scaturio scaturis, quod videtur huius formę verbũ esse, & scateo scates, a quo deriuari

Amo igitur cuius temporis est? Præsentis tẽporis.
Numeri verborum quot sunt? Duo sicut in nomine. Singularis, qui de vno loquitur. vt ego amo. Pluralis, qui de pluribus loquit. vt nos amamꝰ.
Amo igitur cuius numeri est? Singularis numeri.
Personæ verborũ quot sunt? Tres. Prima, q̃ de se sola, vl̃ de se cũ alijs loquit. vt ego amo. nos amamus. Scđa, ad quã solã, vel cũ alijs prima loquit, vt tu amas, vos amatis. Tertia, de qua sola, vl̃ de ꝙbus prima loquit. vt Cicero legit. hoies legũt.
Species verborũ quot sunt? Duæ, sicut in nomine. Primitiua, vt lego legis. Deriuatiua, vt lectito. as.
Deriuatiuorũ verborum formę quot sunt? Septẽ Inchoatiua. Meditatiua. Desideratiua. Freq̃ntatiua. Diminutiua. Denominatiua. Aduerbialia.
Q uę dicuntur inchoatiua? quę Laurẽtius dicit cõtinuum incrementum passionis innatæ significare: fiuntq; tantum a verbis neutris absolutis secundę coniugationis formanturq; a secũda persona præsentis indicatiui modi addita. co. vt a tepeo. pes. tepesco. is. idest, in horas magis tepefio.
Q uæ dicuntur verba meditatiua? quæ Laurẽtius appellat desideratiua: fiuntque ab vltimo supino addita. rio. hæc fere, ab edo. is. esũ esurio. a cœno. nas. atu. cœnaturio. a pario. is. partu. parturio. a meio. is. mictu. micturio. a caco cacas cacatu, cacaturio. ab emo. is emptu. empturio.

videtur, nulla talis differẽtia reperitur: idem namq; est scaturio, & scateo. declinantur autem huiusmodi formæ verba omnia per quartam verborum coniugationem. ¶ Quæ dicuntur desideratiua? Tertia verborum forma est eorum, quę dicuntur desideratiua. Laurentius tamen non affectum mentis, desiderium; hęc verba significare dicit: sed actũ corporis. Nã quod Prisc. affert illud Vergil. in. viij. nam memini hesionæ visentem regna sororis Laomedontiadem Priamum, exponitque visentem pro cupientem videre, omnino ratione caret. Nam si visere cupere videre est, semp Priamus sororẽ Hesionam visebat, postea quam ablata fuit: nec minus cum erat in Troia, quam cum (vt iam videret) profectus est Salaminam. Ergo visere, non cupere videre, sed ire ad videndũ significat. quod si viso, cupio videre significaret, nunquam Cicero. ad atticum scripsisset: cupio Alexandriam, reliquamq; egyptũ visere. sed viso Alexandriam, reliquamque Aegyptum. Vsurpantur tamen hæc verba pro ipsorum primitiuis. vt lacesso, pro eo ad lacerandum, vel lacero. facesso. eo ad faciendum, vel facto, Vergil. iij. æneid. ocyus omnes imperio læti parent, ac iussa facessunt. Reperitur tamen pro eo, quod est recedere, vel ire ad recedendum. Cice. j. de legibus: paulisper facessant rogemus. Reperitur etiam facesso, pro prohibeo. Cice. in verrem: ne innocenti periculum facesseris. Idem quoque in eodem: cum audiuissent ei negotium facessitum. Capesso. is. pro capio, vel eo ad capiendum. Vergil. j. æneid. mihi iussa capessere fas est. Cicer. j. tuscu. is animus superiora capessat necesse est. accerso. is. vel arcesso literis inuersis. pro eo ad vocandum. Teren. in Andria: obstetricem accerso. sed cum omnia huius formæ verba sint tertiæ coniugationis, & in. so. desinant, hoc reperitur etiam in. io. terminatum, declinatumque per quartam coniugationem. vt Cicero de claris orato: accersiuisti ex vrbe ea, quæ domi est semper habita doctrina. Et actuum cap. x. Mitte in Ioppẽ, & accersi Simonem quendam. Ex quibus exemplis colligimus verum, aut vero proximum esse, quod Valla suspicatur, prædictarum formarum verba ab antiquissimis aliter fuisse appellata, quam a grammaticis iunioribus nunc dicuntur: & illorum nomina sic fuisse inuersa, vt pro meditatiuis dixerint inchoatiua, pro desideratiuis meditatiua. pro actum corporis significantibus desideratiua. Sed quę nos ex eo, quod significant, nouo nomine dicimus augmentatiua, Laurentius optimatur ab antiquioribus fuisse meditatiua appellata, ex illa reconditiore significatione, qua meditor significat exerceri, vt apud Iuuena. statua meditatur prelia lusca. & alibi Marmorea meditatus prelia villa. vt sit calesco. quasi exerceor calore. frigesco exerceor frigore, & similia eodem modo. ¶ Quæ dicuntur frequentatiua? Frequentatiua verborum forma, quam Diomedes iteratiuam appellat, est quæ assiduam vel potius frequentem in agendo vim habet. vnde & appellationem habet, quoniam frequenter agendo iterat affectum. formantur autem ab vltimo supino. u. finali mutata in. o. declinãturque per primã cõiugationẽ. vt à curro curris cursu. curso cursas. a quo est occurso occursas. idest, frequenter occurro. Vergil. in buc. occursare capro cornu ferit ille, caueto. A duco ducis ductu. ducto ductas. idest, frequenter duco. Salustius. in catilina: L. sylla exercitum, quem in Asia ductauerat. A mergo mergis mersum. merso mersas, idest, frequenter mergere. Vergilius. j. Georgic. fluuio mersare salubri. Est & frequentatiuum a frequentatiuo cursito cursitas. Horatius. ij. sermo. veluti succinctus cursitat hospes. In verbis tamen primæ coniugationis mittentibus supinum in. atum. fiunt frequentatiua a penultima in. i. breuem mutata. vt ab impero imperas imperatu imperito imperitas. Horatius. j. sermo. Olim qui summis legionibus imperitarunt. A volo volas volatu. volito volitas. a rogo rogas rogatu, rogito rogitas. ab ago agis actu. non dicimus acto actas, sed actito actitas. Marti. cogis me Titus actitare causas. dicimus etiam ab ago agis in alia significatione agito agitas. Vergilius. ij. Georg. ipse dies agitat festos, fususque per herbam. a dico dicis dictu. dicto dictas. quod est alio scribente dicere. Iuuena. celso dictare parate. dictito dictitas, quod videtur esse frequentatiuum a frequentatiuo, est frequenter dicere. Horatius. ij. epistola: dictitet Albano musas in monte loquutas. A quęro quęris. debuit esse quęsito quæsitas penultima longa, sed dicimus quęrito quęritas. eadem breui. A scribo scribis scriptu. scriptito scriptitas. A scio scis sciut scitu. scitor scitaris & scisscitor scisscitaris. A nosco noscis noui notu. noto notas. noscito noscitas. A cogo cogis coegi coactu, non coacto coactas, sed cogito cogitas. dicimus. Et a sequor sequeris sequutu. non sequutor sequutaris. sed sector sectaris formatur. ¶ Quę dicuntur diminutiua? Est quinta verborum forma eorum, quæ dicuntur diminutiua: eo quod significant diminutionem a suo principali, vnde deriuantur: vt a sorbeo sorbes. sorbillo. sorbilas, quasi minutim sorbere. a garrio garris. garrullo garrulas. a caluo caluis. cauillo cauillas, & cauillor cauillaris. Sunt prętera quædam diminutiuorum formam habentia sine origine formæ perfectę. vt pitisso pitissas. pro minutim bibere. vacillo vacillas. pro eo quod est alterno motu fluctuare. Teren. in heau. pitissando modo mihi, quid vini assumpsit. Cicero. de cla. ora. cum ex eo toto corpore vacillante quęsiuit, quis loqueretur e linthre. huius ordinis videtur mihi esse verba illa, quæ paulo ante frequentatiua esse diximus. vt dormito dormitas. scriptito scriptitas: quod est, non profunde dormire, aut plene scribere, sed per interualla id facere significant: vt sit dormitare, minus quam dormire, scriptitare minus quam scribere, ut illud; dormitauerunt omnes, & dormierunt.

Quæ dicuntur desideratiua? Quæ Laurentius nõ mentis affectum, sed actum corporis significare dicit. Sunt vero quam rarissima, vt viso, visis, lacesso, is, facesso. is, capesso, is.

Quæ dicuntur frequentatiua? Quæ assiduam in agendo vim habere significãt. Fiuntq; ab vltimo supino. u. mutata in. o, vt a curro curris cursu, curso cursas. a duco ducis ductu. ducto ductas. Animaduertendum tamen est in verbis primæ coniugationis supina, a quibus formantur frequẽtatiua, mutare a penultimã supini in. i. breuem. vt ab impero imperas imperatu. imperito imperitas. Dicimus tñ ab ago agis. actito actitas, & agito. tas. a dico dicis. dicto dictas, & dictito. tas.

Quæ dicuntur diminutiua? Quæ a suo principali diminutionem significant, vt a garrio garris, garrulo garrulas. a sorbeo sorbes, sorbillo sorbillas. a caluo caluis, cauiller cauillaris.

¶ Quæ dicũtur denominatiua? Sexta verborum forma est eorum, quæ dicuntur denominatiua: eo quod a noibus deriuant. vt a patre patrisso. issas. a græco græcisso. issas. & græcor. aris. ab attico atticisso. cissas: quę verba imitationẽ quandã significant. Dicimus quoq; a pabulo pabulor. aris. a frumẽto frumentor. ris. a ligno lignor. aris. ab aqua aquor. aris. proeo quod est ire quæsitum pabulũ. frumentũ. ligna. aquam. Liui. xxv. ab vrbe condita: lignatũ pabulatũq; ꝓgressos exciperet. & Gel. lib. xvj. noct. Att. ea figura est captant, qua lignant, pabulant & aquantur. Liui. xxij. tertiã partẽ militũ frumentatũ dimisit. Dicimus quoque a rure rusticor. aris. Cic. ij. de ora. Lælii semp fere cũ Scipiõe solitũ rusticari. pro quo antiquiores ruro. ras. & ruror. aris. dicebãt. a philosophia. philosophor. aris. a poeta poetor. aris. q̃ duo posteriora significãt dare operã philosophię, et poeticæ. ¶ Quæ dicunt aduerbialia? Septima verborũ deriuatorũ forma est eorũ, q̃ dicuntur aduerbialia: eo qđ ab aduerbijs deriuãtur. vt a perẽdie perẽdino. as. qđ est in diẽ tertiã differre. a cras. crastino. as. ab intra. intro. as.

¶ Amo igitur cuius speciei est? Primitiuæ (inqt) neq; em̃ habet, vñ deriuetur. sed tẽperamentũ adiecit, qđ ego sciã: fieri em̃ põt, vt originẽ habeat vñ dicatur. Sed neq; formãt ex se inchoatiuũ, vt isti dicũt, amasco. ascis. neq; desideratiuũ amasso. ssis. nec meditatiuũ amaturio amaturis. neq; frequẽtatiuum amito. as.

¶ Figuræ verborũ quot sũt? Duæ (inquit) quẽadmodum in noie. Simplex vt amo. as. clamo. as. cõposita, vt deamo. as. declamo. as. Cõponunt aũt verba quatuor modis, sicut & nomẽ. Ex duob9 integris, vt ex amo. as. deamo. as. ex de & amo amas. ex integro & corrupto. vt diligo. gis. ex di. & lego. gis. aut ex corrupto & integro. vt alligo. as. ex ad & ligo. gas. aut ex duobus corruptis. vt officio. ex ob & facio. cis. Cõponũtur em̃ verba frequẽter cum prępositiõibus: sed nõ nũquã cum noibus, vt tepefacio a tepidus & facio, versificor. a versus. & facio. belligero. a bellũ & gero. Cõponunt etiã ex præpositione, noie, & verbo. ut perterrefacio. cis. a p. & terrore, & facio. ex duabus præpositionibus & verbo, vt recõpẽso. as. recõdo. is. Sed quẽadmodũ in cõpositione corrũpant, in fine li. superiori is dictũ est.

¶ Coniugationes verborum quot sunt? Antiquiores grãmatici fere oẽs tm̃ ponebãt cõiugationes tres, sed tertiã rursus diuiserunt in breuẽ siue correptã. & in longã siue productã. Nos autẽ iuniores sequuti grãmaticos, qa nihil referebat, quatuor cõiugatiões posuimus. Cõiugatio est cõsequẽs verborũ declinatio. dicta, q̃ vna eadẽq; rõne declinatiõis plurima cõiugãtur verba. vt ad similitudinẽ amo. as. oĩa verba primæ cõiugatiõis. Hæc a græcis syzigia dicit.

¶ Prima, q̃ secundã personã. Iã puer non respõdet ex eo qđ li. j. didicit: prima cõiugatio est, quę habet. a. productã ante. re. in infinitiuo, quod ex ipsa pronuntiatione, atque accentu poterat intelligere: sed ex eo quod iam lib. v audiuit secundã personã prẽsentis indicatiui modi primæ coniugationis in numero singulari in. as. longam terminari. Secundæ, vero in. es ęque longam. Tertiæ, in. is. breuem. Quartæ, in. is. longam: quæ ratio, & si eadem est cum superiori, hic respondit quasi prouectus ex Diome. Donati. Phocæ Prisciã. omniumq; antiquorum verbis, qui ex secunda persona indicatiui colligunt diuersitatem cõiugationum: illic vero qua si rudis didicit rem ex eo, quod erat intellectu facillimum.

Nota bas regulas

Q Quæ dicuntur denominatiua? Quæ a nomine deriuãtur, vt a patre patrisso. as. a græco. græcisso. as. & græcor. aris. a frumento, frumentor. aris. a pabulo. pabulor. aris. a rure, rusticor. aris.

Quæ dicuntur aduerbialia? Quę ab aduerbio deriuantur. vt a perendie. perẽdino. as. a supra supero. as. ab intra, intro intras.

Amo igitur cuius speciei est? Primitiuę speciei. Nõ eñi habet, quod ego sciam, vnde possit deriuari.

Figuræ verborũ quot sunt? Duæ sicut in nomine. Simplex, vt amo. as. Cõposita, vt deamo. as.

Amo igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ. Nõ em̃ põt diuidi in partes significatiuas eius, quod integrum ante compositionẽ, significabat.

Coniugationes verborũ quot sunt? Quatuor. Prima, quę scdam personã singularẽ prẽsentis indicatiui modi mittit in. as. productam in voce actiua. Et in. aris, l. are. in voce passiua. vt amo. as. lęctor. aris vel. are. Secũda, q̃ eandẽ scdam personã mittit in. es productam in voce actiua, & in. eris. l. ere. i voce passiua. vt doceo. es. medeor eris. vl. ere. Tertia, q̃ eãdẽ scdam pson̄ã mittit in. is. correptã in voce actiua, & in eris. vel ere. penultima correpta in voce passiua. vt lego. is. loq̃r. eris. vel ere. Quarta, q̃ eãdẽ scdam pson̄ã mittit i. is. pductã in voce actiua. & in. iris. l. ire penultima pducta in voce passiua. vt audio. is. audior. iris. vl. ire.

¶ De erotematis Participiorũ. Cap. viij.

AMãs q̃ pars oõnis est? Participiũ. Quid est participiũ? Pars orationis declinabilis, quę p verbo accipitur, ex quo deriuatur: genus & casus habẽs ad similitudinẽ nominis, & accidentia verbi sine discretione modorum & personarũ.

Vnde dicit participiũ? Quasi particapiũ: qa partẽ accipit a nomine, partẽ a verbo, partẽ ab vtroq;.

Participio quot accidũt? Sex genus. temp9. significatio. figura. numerus. casus cum declinatione.

¶ De participio. Cap. vij.

AMans, quæ pars orationis est. Deinde respondet, participium esse partẽ oratiõis declinabilem, ad differẽtiã indeclinabiliũ. Quæ pro verbo accipitur ex quo deriuatur: nã verborũ significatiões habet, atq; p verbo ponitur: sed ab eo differt, quoniã genus & casus habet ad similitudinẽ noĩs, a quo rursus differt: quia accidentia verbi habet modos & personas, quibus participiũ caret. ¶ Vnde dicit participium? ab eo respondet, quod duarum partium, quæ sunt principes in oratione, hoc est nominis & verbi partem capiat, & participet: vt sit participium, quemadmodum cum Seruio dicit Sergius, quasi partem capiũ. Accipit enim (vt dixim9) a noie gña & casus: & a verbo tpa & significatiões: ab vtroq; numerũ et figurã. ¶ Participio quot accidunt? Sex (inquit) duo, quæ diximus accepisse a noie. i. genus & casus. Duo quoq;, quę a verbo, hoc est tẽpus & significatio. Duo prętera, quæ ab vtroq;, hoc est, figura & numer9.

Genera

¶Genera participiorum quot sunt? Quatuor esse dicit genera participiorū. masculinū eorum, quæ terminātur in.us. vt amaturus, amatus, amandus, fœmininū eorum, quæ terminantur in.a. vt amatura. amata. amanda. Neutrū eorū, quę terminātur in.um. vt amaturū, amatū, amandū. Cōmune trium eorū, quę terminātur in.ns. vt hic, & hæc, & hoc amans, hic, & hæc, & hoc docens. Reperiūtur tñ participia in.ns. terminata in genere masculino, quasi substātiue posita ex eo, quod in illis subintelligitur nomē substātiuū generis masculini. vt hic oriens. hic occidēs. vbi intelligitur sol. Verg. v. ęn. & me ęquus equis oriēs afflauit anhelis. aliquādo tamen ipsum substantiuum exprimitur. dicimusq; ab oriente sole, ad occidentē solē. rudēs, quia intelligitur funis. torrens, quia fluuius generis quoq; sunt masculini. profluens, & confluens, quia subintelligitur aqua, gñis sunt fœminini. Liuius. j. ab vrbe condita: pueros. in profluentē aquā mitti. Cęsar in cōmentarijs: cum ad profluentem mosæ & rheni conuenissent. & Iustinus in trogi epitome: pars quædam in confluente Danubij & Sabi cōsedit. Est autem profluens in ea parte fluminis, qua est violentior aquæ vena, confluens vero qua duo flumina tunguntur. Quam Ptolemæi interpres scisionem fluminis appellat. Continens quoque pro terra, quæ non est insula, etiam generis fœminini, quia subintelligitur terra. Pli. li. vj. Alymnū a proxima continēte abest septem mille centū quinquaginta passus. Consonās quoq; pro litera, quę non est vocalis hoc genere profertur Animans tum genere masculino reperit. vt Horati9. ij. ser. sed hic stilus haud petet vltra quēquā animantē. tum fœminino. vt Cicer. in. j. de legibus: Nam cum cæteras animātes abiecisset ad pastū. Reperitur quoque genere neutro, sed in plurali tantum animantia. Serpens fœminino reperitur. Iuue. Et mouisse caput visa est argentea serpēs. Verg. ij. ęn. masculinū protulit, dicēs: serpēs cōplexus vterque. Prędnās quoq;, quod participij formā habet sine origine verbi rōne significationis tātū gñis est fœminini. In neutro gne participia reperiūtur quasi substātiua, vt antecedēs. cōsequēs. decens. cōueniēs. ¶ Tempora participiorū quot sunt? Tria inquit, sed animaduertēdū est quod nō ex omni verbo omnia tēpora nascūtur, quēadmodum statim de significationibus participiorū dicemus. Illud quoque est cōsiderādū, qđ licet latini nō habeāt participia pręteriti imperfecti tēporis & plusquā pfecti, inueniūtur tñ pro illis participia pręteriti posita. vt apud Verg. i. ęn. Et qua vectus abbas & qua grādæuus alethes. qđ Seruius. p vehebatur exponit. ¶ Significatiōes participiorū quot sunt? Duę inquit, actiua & passiua. Sed q̄ participia significent actionem, quę passionē subiūgit dicēs. Q đ a verbis actiuis & neutris non quidē omnibus, sed quæ significāt actionē, participia præsentis & futuri in. rus. significāt actionē. vt amās, qui amat. amaturus, qui amabit. seruiēs, qui seruit. seruiturus, qui seruiet. A verbis passiuis, vel passionē significātibus, qualia sunt. exulo. vapulo. caleo. ardeo. participia omnia significāt passionē. vt amatus, quē amauit quispiā, amādus, qui amabitur. vapulās, qui verberatur. vapulaturus, qui verberabitur. exulās, qui mittitur in exiliū. exulaturus, qui mittetur. Quin. in. j. Adde, qđ vapulātibus multa dictu deformia. Cicē. iij. tuscu. quęst. Thelamonē pulsum patria exulantē, atque egentē. Iustinus in epito. trogi: illę quasi in perpetuū cū viris exulaturæ. ¶ A verbis deponētibus quatuor veniūt participia, sed pītis, pteriti & futuri in. rus. actionē significant. futuri vero in dus passionē. qđ quia Alexādrini nō recipiebāt, autoritate probādū est: a loquor, loquēdus. Hor. iij. car. prelia cōiugibus loquēda: a sequor, sequēdus. Ouid. in epist. phyllidis: nō tibi sic dicēs phyli sequēdus erā. ab inficior, inficiandus, idē in epla detanirę: Decolor & factis inficiāda tuis. a patior, patiēdus. Idem in. iij. de arte, multaque tyroni nō patiēda feret. ab imitor, imitandus. Idē in epistola phed. arcus & arma tuę tibi sunt imitanda Dianę. a fateor, fatēdus. Ouid. in. j. de tristibus: Sunt tñ euentu dura fatēda meo. & ab illius composito pfiteor, profitēdus. Idē in. j. de arte: nec species Veneris semper pfitēda rogāti. a tueor, tuēdus. Idē in. iij. de arte. Huic equites illi signa tuēda dedit. A modulor modulādus. Hora. in. ij. episto. fidibus modulāda latinis. & fere ab omnibus verbis deponētibus, quæ cum accusatiuo construuntur, passim reperies huiusmodi participia. Sunt etiam ex deponentibus quæ cum alijs casibus construuntur. vt ab vtor, vtendus. Gell. libro. vij. Qui iumentū alio duxerat, quam quo vtendū acceperat. Et in digest. titu. de acquirenda possessione. l. Si quis rem vtendā dederat, sed hoc verbum etiā cū accusatiuo cōstrui potest. vt apud Cicer. ij. de orat. si ęrarij corpus vtimur ad belli adiumenta, & ornamenta pacis. & Gell. lib. xvij. quas voces non possemus vti. Quid? quod & actiuū reperitur. vt apud Neuiū: quia supellex multa, quę nō vtitur, emitur. Eodē modo ā vescor legimus vescēdus, quia Pli. li. viij. dixit caprinū iecur si vescatur. ab eo quod est vesco vescis. & a fungor, fungendus. quia Terē. in adel. dixit: ęschinus tuus neque boni neque liberalis functus est officiū viri. & quod Plau. in trinummo etiam actiue protulit, dicens: vt munus fungas tuum. Quod si dixerit quispiam hęc verba olim fuisse cōmuna atque inde prouenisse hæc participia futuri in dus. ego non inficior: sed illud dico, quod aut nullum est, verbum deponens: aut si quod est, quod deponens dicatur: si cū accusatiuo cōstruitur posse habere participū futuri in. dus, quod passionē significet. Participium quoque pręteriti aliquādo significat passionem illa ratione, quod olim cōmunia fuerūt. vt a comitor comitatus. Verg. j. ęn. ipse vno graditur comitatus achate. ab imitor, imitatus. Ouid. ix. meta. nec abest imitata voluptas.

Genera participiorū quot sunt? Quatuor. masculinū. vt amatus, fœmininū. vt amata. neutrū, vt amatū. cōmune triū, vt hic & hæc & hoc amās.
Amans igitur cuius generis est? Commune triū.
Tpa participiorū quot sūt? Tria pręsens vt amans. pręteritū vt amatus. futurū vt amatur9, amand9.
Amans igitur cuius tēporis est? Præsentis tēporis.
Significationes participiorum quot sunt? Duæ, actiua vt amans. passiua, vt amatus.
Quę participia significant actionē? A verbis actiuis & neutris actionē significantibus, actionē significāt participia præsentis & futuri in. rus. vt amās. amaturus. seruiēs. turus. A verbis passiuis vel neutris passiuis, vl neutris passionē significātibus participia omnia significāt passionē, vt amatus, amādus, vapulās, vapulaturus. A verbis deponētibus participia pītis & pteriti & futuri in rus. significant actionē. futuri vero in. dus. passionē. vt loquēs. loquutus. loquuturus. loquēdus.

¶ A verbis cõmunibus quatuor veniũt participia, præsentis & futuri in rus, quæ significant actionem, & præteriti, quod significat actionem & passionem. & futuri in dus. quod passionem: vt criminans, qui accusat: criminaturus, qui accusabit: criminatus qui accusauit, & qui accusatus est: criminandus, qui accusabitur. Reperitur quoq; nonnunquã a verbis neutris participium in dus. vt a careo. carendus. Ouid. in epist. penelopes: virque mihi demoto fine carendus abest. & ab impersonalibus. vt a pudet, pudẽdus, vt Ouid. in episto. Deiamirę: huic victor victo nempe pudendus eras. a piget. pigendus. Cicero. de cla. ora. ad misericordiã inducitur ad pudendum, ad pigendum. a facio. is. faciendus. non fiendus dicitur. A verbis quoq; neutris absolutis, vt a reuiuisco. Plinius. lib. vij. similis de asseruandis corporibus hominum ac reuiuiscendis promissa, pro reuicturis. ¶ Est ne hoc semper verũ? propemodũ id quidem. i. quasi & fere verum est: facit tamen exceptionem dicẽs, quod a verbis actiuis & neutris participia præteriti aliquando significant actionem. Vt ab arguo arguis quod est actiuum, argutus arguta, argutũ. i. acute arguens & inuestigans. inde argutiæ dictæ sunt ingenij cautelæ. & argutor argutaris argute loqui. Adultus adulta adultum, qui adoleuit, ab adolesco adolescis. quod est neutrum. Ausus, a. um. qui audet, ab audeo audes: quod etiam passiue acceptũ reperitur. Mart. hoc tibi pro nieritis & talibus imprecor ausis. & ab eo compositum inausus. fasum. Idem. nil intentatum, Selius nil linquit inausum. Assuetus assueta assuetũ. ab assuesco. is. qui assueuit, & quod assuetum est passiue: & eodem modo consuetus, qui consueuit, & quod est consuetum. Cautus cauta cautum. i. qui cauet, & quod cautum est. Cõsideratus, qui considerat, & quod est consideratum. Insuetus, qui insueuit, & quod est insuetum. Circunspectus, qui circunspicit, & quod circunspectum est. Contentus, qui continet: & quod cõtinetur. Cassus, qui caret tantum: nam a verbis neutris huiusmodi participia actionem tantum significant: quẽ admodum ab actiuis actionem & passionẽ. Cœnatus, qui cœnauit. Disertus, qui disserit: quod a suo simplici alterum. s. expunxit, vnde & prima breuis reperitur. Defectus, qui deficit. Mart. Dulcia deffecta modulatur carmina lingua. Quint. Deffecta labore senectꝰ Discessus, qui discessit: quemadmodum occasus, qui occidit: & obitus, qui obit. Cecilius: custodib. is discessis multi interficerent. Lucillius: quæ horis sublata duabus omnia sunt sole occaso ductoq;. Liuius Andro. cupidius miserulo obito. sic Claudius quadrigarius ab intereo interitus fecit, acriter (inquit) commissa pugna multis interitis. A senesco senescis. Salustius fecit senectus senecta, senectum: omnibus (inquit) quibus senecto corpore animus militaris erat. Decretus decreta decretum, qui decreuit, a decresco decrescis. Liuius Androni. nocte die q; decretum & auctum. Excretus, quoque qui excreuit. Exoletus, qui exoleuit, & adultus est: aut, quemadmodum Festus ait, qui adolescere desijt. Verg. in. Georgic multi iam excretos prohibent a matrib9 hædos. & Mart. stat exoletus suggeritq; ructanti. Euasus, qui euasit. Liuius. xxij. ab vrbe condita. exercitum (inquit) cęsum seque euasum esse. Falsus, qui fallit, & quod falsum est: hoc est deceptum. Vergil. i. Georgic. solem quis dicere falsum audeat. i. fallentem. Fluxus, quod fluit: vnde & vestes fluxas & ætatem fluxam senectutem dicimus. Iuratus, qui iurauit: & iniuratus qui non iurauit. Iuue. quamuis iurato metuam tibi credere testi. Gellius libro. vij. atq; iureiurando satisfacto iniurati abirent. Ignotus, qui ignouit, hoc est, ignorauit. Quint. ne quis tamen erret ignotus, non est fili mei noverca. Profusus, qui profundit. Salustius: alieni appetens, sui profusus. Passus pro patens, siue quod patet. Vergil. j. eneidos: crinibus illiades passis peplum que ferebant. Placitus, qui placet. Idem. ij. Georgicorum: placitam paci nutritor oliuam. i. placentem. Pransus, qui prandit. Horatius in poetria: nec pransę lamię viuum puerum extrahat aluo. Potus, qui potauit. i. bibit. Terent. in Ecyra: cum virgine vna cubuerit plus potus. Scitus scita scitum, qui scit & sapit. Ouidius. ix. metamorph. Nessus adit, membrisque valens, scitusq; vadorum. Sparsus sparsa sparsum. id est qui spargit. Vergilius. iij. Georgicorum: prius haustus sparsus aquarum, pro spargens. Tacitus tacita tacitum, qui tacet. Vergilius. ij. tacitæ per amica silentia lunę, hoc est tacentis. alias tacitus quod tacetur. Idem in. vi. quis te magne Cato tacitum, aut te Cosse relinquat. Titubatus. id est qui titubat. Idem in. v. eneidos: vestigia presso haud tenui titubata solo. pro titubantia. Exosus & perosus actionem semper significant, quemadmodum & suum simplex osus: itaq; cum accusatiuo construuntur.

A verbis communibus participia præsentis & futuri in. rus, significant actionem, Præteriti actionem & passionem. Futuri in dus tantum passionem, vt criminans criminaturus, criminatus, criminandus.

Est ne hoc semper verũ? Propemodum id quidẽ, nisi quod a verbis actiuis & neutris participia præteriti significant nonnunquam actionem, vt

Argutus, a, ũ, ab arguo, is.
Ausus, a ũ, ab audeo, es.
Adultꝰ, a, ũ, ab adolesco, is.
Assuetus assueta assuetũ ab assuesco. is.
Cautus, a, um. a caueo. es.
Cassus, a, um. a careo, res.
Circunspectꝰ, a, um. a circunspicio, is.
Cõsuetus, a, um. a cõsuesco, consuescis.
Consideratus, a, um, a cõsidero. as.
Contẽtus contenta, um, a contineo. es.
Cœnatus, a, ũ. a cœno, as.
Decretus, a, ũ. decresco. is.
Defectus, a um. deficio. is.
Discessus, a. ũ. a discedo. is.
Disertꝰ. a. um, a dissero is,

Excretꝰ, a, ũ. ab excresco
Exoletus. a. exoletũ. ab exolesco, is.
Euasus, a, ũ. ab euado, is.
Falsus, a. um. a fallo. is.
Fluxus. a. um. a fluo. is.
Iuratus. a. um. a iuro. as.
Ignotꝰ, a, ũ, ab ignosco, is
Osus. a. um. ab. odi. sti.
Passus, a. um, a pateo. tes.
Placitus, a. ũ. a placeo. es.
Potus. a. um. a poto. as.
Prãsus, a. ũ. a prãdeo. es.
Profusus, pfusu, a. um. a profundo. is.
Scitus. ta. tum. a scio. cis.
Sparsus. a. ũ. a spargo. is.
Tacitus. a. ũ. a taceo. es.
Titubatus. ta. tum. a titubo titubas.

¶Reperiuntur quoque. Quæ a verbis actiuis participia præsentis temporis ex idiomate sermonis latini semper significent actionem: aliquando ad imitationem græcorum reperiuntur significare passionem, vt voluēs pro eo quod voluitur. Vergil. i. Georg. tardaque eleusinę matris voluentia plaustra. i. quę voluuntur. Idem. i. ęn. Olim voluentibus annis. Volutans. i. quod volutatur. Idem in. iij. genibusque volutans hærebat: pro volutatus. Quassans pro quassatus. Idē. j. Georg. siliqua quassante legumen. & Apul. ij. met. tunc illa capite quassanti abi (inquit) fatue. Idem in. iij. quassanti capite, ac demussata contumelia. Plautus in asinaria: quassanti capite incedit. Inuehens. pro inuectus. Quadrigarius apud Gellium. lib. ij. Ei consuli pater proconsul obuiam in equo vehens venit. pro vectus. Inuehens quoque pro inuectus. Cice. in. ij. philippica: in te inuehens questus est. Idem in. iij. in me absentem inuehens. Intolerās etiam pro intolerabilis posuit Neuius apud Gellīū. lib. xvij. curis (inquit) intolerātibus. Præcipitans quoq; pro præcipitatus. Verg. vi. æn. Præcipitās traxi mecū. i. p̄cipitatus, qđ Diom. frustra dicit esse figuratū, vt intelligat me. Nam si in carmine id poterat ex licentia poetica fieri: vt accusatiuus ille in persona patiēti subiceretur, quomodo poterit excusari Cicer. qui in. iij. de ora. dixit: in amne præcipitāte nō possumus. pro præcipiti siue præcipitato? Sed potius dicēdum est, præcipito esse verbū neutrum passiuū quale exulo, vt in sequēti libro dicet, cū de verbis neutris quartę speciei agemus. Atq; eodem modo de vibro dicendū vibrans pro vibratus. Verg. ij. æn. linguis vibrantibus ora sibi lambebant. ¶Figuræ Participiorum quot sunt? Duę (inquit) auctoritate Donati, Simplex & composita: & si Priscō tendat nullum esse participium compositæ figurę: quia participiū per se non componitur, sed compositionem verbi sequitur. ¶Numeri participiorū quot sunt? Numeri participiorum duo sunt, quēadmodū in nomine, pronomine, & verbo. Casus vero septē: quēadmodum in nomine, & pronomine. ¶Declinationes vero ad nomē referūtur, vt sunt tres: quia nullū est participiū quartæ, & quintę declinationis noim. Cōposita vero ab iens, quēadmodū & ipsum mittūt gntm in eūtis, vt rediēs. euntis. præteriens prętereūtis. iniens ineuntis. Sunt vero quędam noia participys similia vt tunicat9, galeatus. togatus: quędam rursus sine verbi origine. vt innocens. indoctus.

Reperiūt quoq; participia p̄sentis tēporis a verbis actiuis significātia passionē. vt voluens. volutās quassans præcipitans. pro eo q̄d voluit, volutatur. quassatur. præcipitatur. Et q̄d dicitur euidēs negotium. i. quod videtur, & perspicuum est.

Amās igit cuius significatiōis ē? Actiuæ signātiōis

Figuræ participiorum quot sunt? Duæ. Simplex. vt amās. Cōposita vt adamans. Quanquā sunt qui dicant, quia participium per se nō cōponitur, non esse compositę, sed decōpositæ figuræ.

Amans igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ.

Numeri participiorum quot sunt? Duo sicut in nomine. Singularis, vt amās. Pluralis, vt amantes.

Amās igitur cuius numeri est? Singularis numeri.

Casus participiorū quot sunt? Septē sicut in noie.

Amans igitur cuius casus est? Nominatiui casus.

Declinationes participiorū quot sunt? tres. Nā participia præteriti & futuri tā in rus. q̄ in dus. declinātur p primā & secūdā nominis declinationē. Præsentis vero per tertiā, nisi q̄ iēs participiū ab eo. is, mittit gtm̄ in eūtis cū cōpositis. vt iens. euntis. abiens, ab eūtis. Ambiēs, tamē facit ambiētis.

Amans igitur quotæ declinātiōis est? Tertię nois.

¶De erotematis Præpositionum. Cap. ix.

AD, quæ pars orationis est? Prępositio. Quid est præpositio? Pars orationis indeclinabilis, q̄ alīs partibus orationis præponitur, aut per compositionem, aut per appositionem.

Vnde dicitur præpositio? Ab eo, q̄ alīs partibus orationis præponitur Nam cōtra naturā præpositiōis est, q̄ postponatur. vt cum. tenus. versus.

Prępositiōi quot accidunt? Tria. figura. ordo. casus.

Figurę præpositionū quot sunt? Duæ. simplex. vt abs. circum. Composita. vt circum circa. absque.

Ad igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ: quia non potest diuidi in partes significatiuas.

AD, quæ pars orationis est? Postea quā de partibus orationis declinabilibus disseruit, accedit ad indeclinabiles, inter quas a præpositione incipit. Nam quēadmodū in partibus declinabilibus a noie orsi sumus, ita in indeclinabilibus a prępositiōe, propter eā affinitatē, quam habet cū noie: cui apposita ius sibi dictionis defendit. Deinde ponit diffinitionē p̄positiōis dicens: Q̄d est pars oratiōnis. i. vna ex octo partibus oratiōis. Indeclinabilis ad differētiā partiū declinabiliū: q̄ alīs partibus oratiōis præponit: aut p cōpositionē, vt pduellis, indoct9, aut per appositionē, vt per vicos, in vrbē. ¶Vnde dicit præpositio? Suā utq; ppriū est prępositiōis pręponi, atq; inde sibi nomē vsurpauit: nā contra naturā suā præpostere ponit, vnde & accētū mutat, quēadmodū lib. v. dicturi sumus. vt in his dictiōibus tecū, pubetenus. ¶Prępositiōi quot accidūt? Tria (inquit) figura, ordo, casus. ¶Figurę præpositionū duę sunt sicut in noie. Simplex, vt ab. abs. circū. Cōposita vt absq;, ex abs & q; cōiūctiōe, & circūcirca, ex circū & circa prępositiōibus. Cōsiderādū tñ esse præpositiōes, q̄ nūq; reperiunt nisi in cōpositiōe, & sunt sex. cō. re. se. an. di. dis. vt cōduco, reduco, seduco, anquiro, diuido, distraho. Sūt quoq;, q̄ nūquā in cōpositione reperiuntur, vt apud, iuxta, pone, penes. Sunt quę cōponi & apponi possunt. vt ad. ante. per. in. Cōponunt autē præpositiones cū noibus, vt perbonus. iniustus. deformis. Cū pronominibus. vt mecū tecū. secū. nobiscū. vobiscū. Cū verbis, vt adamo. deamo. dedoceo. Cū participys, vt indoctus, plectus. Cū aduerbiis, vt ppulchre, iniuste. Cū cōiūctiōib9, vt absq;. Cū alīs p̄positiōibus, vt circūcirca. Illud quoq; hoc loco est annotandū, qđ Quint. libr. i. scribit, quęri solere in scribēdo prępositiones sonū quē iunctæ efficiunt, an quē separatę obseruare cōueniat. Nam cum dico obtineo secundā. b. literā ratio poscit, aures magis audiunt. p: atq; hęc potissimum fuit ratio, cur prępositiones in compositione corrumperentur.

¶ Quotuplex est ordo? Accidit etiam præpositioni ordo: & si quemadmodum diximus, proprium illius sit semper debere præponi. Quæ veniunt in compositionem semper præponuntur illis dictionib9, cum quibus cõponuntur. Potest etiam præponi alteri præpositioni iam compositę, vt perterritus imperterritus, extricabilis inextricabilis. Cũ vero pronominibus postposita est, nõ dicitur proprie cũ illis cõponi, sicut nec tenus cum hac, quam quã videtur in vnam dictionem vtraque particula coalescere. vt hactenus aruorum cultus, & sydera cæli. Per appositionem accidit præpositiõi ordo: quoniam sunt, quæ semper præponuntur. vt ad in. vt eo ad vrbem. perueni in vrbẽ. Sunt, quæ semper postponuntur. vt tenus. versus. dicimus enim capulo tenus, & nõ tenus capulo, dicimus quoque, eo vrbem versus, & nõ versus vrbẽ. Sunt, quæ præponi, & postponi possunt: vt cum, quæ semper præponitur ablatiuo nominum, pronominũ, & participiorum, præterquã ablatiuis triũ pronominum, & huius nois quis vel qui, quod ipsum pleriq; pronominib9 annumerãt. dicimusq;. mecũ. tecũ. secũ. nobiscũ. vobiscũ. quocũ. quacum. quicũ. quibuscũ. & non ecõtrario. Sed hac prępositionis inuersione necessario vtimur in prosa oratione, nedũ in carmine, in reliquis huius ordinis præpositionibus hac præpostera immutatione vti non possum9, nisi tantũ in carmine. vt Verg. i. ęñ. errabant acti fatis maria omnia circũ. Idẽ in. v. immissis Vulcanus habenis trãstra per & remos. atq; iterũ in. iiij. Te propter libycæ gẽtes nu madumq; tyranni odere: infensi tyrį te propter eundẽ. Cũ vero ꝓpositiones ponunt medię inter relatiuũ & antecedẽs, aut adiectiuũ & substantiuũ, illis vti possumus indifferenter in prosa & in versu, vt quamobrẽ. quas ob res, quemadmodũ, quẽ in modũ. bonas ad artes. multis in locis: quãquã illa, quẽ ad modũ, & quãobrẽ, coniunctiones possunt videri, sicut quapropter, eapropter, idcirco. ¶ Casus prępositionũ quot sunt? Tres. pterea quod hęc præpositio tenus reperitur genitiuo in numero tm pluralí postposita. Verg. iij. Geor: & crurũ tenus a mẽto palearia pẽdent. Idem in. x. exterrent freta, cui laterum tenus hispida nãti. Quintil. qui hæc non vocibus sibi nota atque nominibus auriũ tenus in vsum lingua præceperit. Curtius: pauci hostiũ tenus exacti penetrauere ad portũ. Apule. i. florido. aquila cum se nubiũ tenus altissime sublimauit. Ouid. tũ cũ ablatiuo pluralí iunxit in. xiij. meta. atque iterũ in. xv. dicẽs: pectoribusque tenus. Pridie quoq; gtõ reperitur coniunctũ. vt pridie illius diei. & in digestis titulo de testamentis. l. qua ætate. Si testamẽtũ pridie calendarũ fecerit. reperitur etiã pridie cum accusatiuo iunctũ. vt Cicer. ad atticũ. pridie compitalia. & in digestis. titulo de diuortijs. l fructus. Nã si mulier pridie vindemias doti dederit, potest tamen pridie aduerbiũ esse ea ratione, qua Serui. dicit esse aduerbium. Nos tamen recte præpositionibus annumeramus, siquidem casibus apponũtur, quemadmodum ecõtrario præpositiones aduerbia fiunt si casualibus non iũt appositę. Quodq; de pridie diximus, de postridie quoque dicendum est postridie iduum, & postridie idus, postridie calendarum, & postridie calendas. Liuius. lib. vi. postridie idus rebus diuinis supersederi iussum. ¶ Prępositiões accusatiuo deseruiẽtes quot sunt? Cũ antiquiores grãmatici omnes dicant esse triginta, nos octo adiecimus: quas illi inter aduerbia numerãt, nos inter prępositiones posuimus, quoniam casibus inueniũtur appositæ. Hę sunt propius, proxime. pridie. postridie. procul. versus. versum, & ab eo cõpositũ aduersum: de quibus suo loco dicemus. ¶ Ad. prępositio tam in compositiõe, quã in appositiõe reperitur, significatque prope semper ꝓximitatẽ. vt adsum, prope sum. ad vrbem eo. idest accedo. Nã Diom. atque Dona. testibus: ad vrbẽ venire, aut ire est ad vrbẽ accedere, etiã si non ingrediaris in vrbẽ: venire est intrare. Ad villã cõfero me, recte dicitur, quẽ ad modũ & in villã cõfero me: sed nõ ęque possum9 dicere in Catonẽ cõfero me, quẽ ad modũ ad Catonẽ confero me. nã cũ dicimus cõtuli me. nõ licet ꝓ in. sed per. ad. addere alterã personã. Ad pleriq; gtõ nois alicuius Dei iũgit, vbi tẽplũ, vel ędẽ subintelligimus. Liui. lib. . ab vrbe. ad Murtiæ (inquit) datę sedes latinis. sub aud i ad erat ad Vestę. Cice. in epi. ad atticũ: Senat9 ad Appolinis datus est. Porphyriõ in illud Hora. ventũ erat ad vestę: subaudiendũ, inquit, ędẽ, vel aliquid tale. amant enim eclypsim in relatione sui sacra loca. sic deinque Teren. ait. vbi ad dianę Veneris. Sic denicq; nos hodie in Claudij, vel Telluris dicimus: nec addimus templum aut ędẽ. Hæc Porphyriõ, cui Acrõ astipulatur. ¶ Apud, nunquã nisi per appositionem reperitur, significatque in loco siue persona, autore Festo, vt apud forum. idest in foro, apud Platonem. idest in platone. vel in loco vbi est Pla. Ad vero significat ad locum, & ad personã. vt eo ad forum. eo ad Anto. Aliquando etiam reperitur ad. pro apud. Vergi. prima quod ad Troiam pro charis gesserat argis. Ante reperitur in compositione & appositione, idemque & vtrobique significat, vt Vergil. iij. ęñ. quę quibus anteferam? Idem in. i. quis ante ora patrum Troię sub mentibus altis. Reperitur etiam sine casu pro aduerbio ante appositũ. vt Verg. in buc. ante leues ergo pascentur in ęthere cerui. Aduersum, pro eo quod est contra vel erga. vt Teren. in andri. idque ad uersum te gratum fuisse, habeo gratiam. Componuntur ex ad & versus, vel versum, quoniam vtrumque reperitur, vt suo loco dicemus. Compositum vero cũ ex, aduerbio cedit. vt idem in phormio. ei loco ex aduersum constructa erat quędam.

Quotuplex est ordo prępositionũ? Triplex. prępositiuus, postpositiuus, communis.

Quis est ordo prępositiuus? Qui prępositionem in constructione semper debere præponi ostendit. vt ad. ab.

Quis est ordo postpositiuus? Qui prępositionem in constructione semper debere postponi ostendit. vt tenus. versus.

Quis est ordo communis? Qui prępositionem in constructione modo præponi, modo postponi debere ostendit. vt cum. per. propter.

Adigitur cuius ordinis est? Præpositiui: quia semper in constructione pręponitur.

Casus prępositionum quot sunt? Tres. Accusatiu9 & ablatiuus, & nonnunquam Genitiuus.

Præpositiones genitiuo deseruientes quot sunt? Tres Pridie, postridie, tenus.

Præpositiones accusatiuo deseruientes quot sunt? xxx, octo, Ad, apud, ante, aduersus aduersum.

¶Cis.citra. Inter.cis.& citra nulla penitus differentia est: nisi quod antiquiores, vt autore est Gell. libr. xi. Has tres particulas, intra.citra.vltra, quibus certi locorum fines demonstrantur, singularibus apud veteres syllabis appellabantur, in cis.vls. quę quoniam paruo exiguoque sonitu obscurius promebantur: addita est his tribus eadem syllaba,& quod dicebatur cis tyberim & vls tyberim, dici ceptum est, citra tyberim,& vltra tyberim. hæc Gell. Componitur hæc præpositio. cis. dicimusque Gallia Cisalpina, i. quę citra alpes est. Citra nūquā cōponitur, vtra que tamen separata apponitur nominibus fluminum, aut montiū, aut denique alicuius rei, cuius sit traiectio paulo difficilior. vt cis rhenū, citra rhenū. cis taurū mōtē, citra taurū mōtem. Extēditur eius significatio etiā ad tēpus. vt citra calendas. cis natale Christianum. Reperitur etiā citra pro sine apud Iureconsultos maxime vt in digestis titul. de diuortijs. l. quoties. Citra voluntatem (inquit) filiæ stipulari. & in titul. de donationibus. l. in ædibus citra corporis dationē. ¶ Circiter ad tempus tantū pertinere Priscia. dicit: vt apud Horat. j. episto. Octauam circiter horam dum redit. potest etiā autore Valla ad numerū locūque pertinere, vt circiter mille equites. circiter decem mille homines; affretque Cassij heminæ verba dicentis: lapidem quadratū circiter in media arce iunctū cādelis. vbi circiter aduerbiū est, locūq; significat. ¶ Circū, circa, peo qđ est in circuitu loci. Sed circū reperit in cōpositione cū noīe, vt circū foranus. cū verbo, vt circūfero. cū participio, vt circūcisi9. cū aduerbio, vt circūscripte. Cōponit etiā cū circa teste Donato, dicimusq; ex circū, & circa, circūcirca. Ipsum vero circa rursus componitur cum quo, fitque coniunctio quocirca. Verg. j. ēn. quo circa capere ante dolis & cingere flāma. Componitur quoq; cum id. a. finali mutata in. o, dicimusque idcirco, quæ est coniunctio æque causalis. Circum reperitur positum aduerbialiter, vt apud Verg. iij. æn. Anna vides toto properari littore circū. ¶ Contra, & cōposita & apposita reperit. Cōponit enim cum nomine, vt cōtrouersia. cū verbo, vt controuerto. cū participio, vt controuersus. cū aduerbio, vt controuersim. Gerg. in est & non: Sin controuersim dissensio subijciet nos. per appositionē cōstruit cū accusatiuo. Verg. vij. ēn. contra Neptunū & venerē contraque Mineruā. Reperitur quoque aduerbialiter positū. Idē in. j. Sic Venus, & Veneris contra sic filius orsus. pro ediuerso. ¶ Erga semper affectus proximitatem significat. Cice. in epi. ego omni officio, ac potius pietate erga te. Semel tamē reperi significare loci propinquitatem in digest. titu. de verborū significatiōe. l. statuę. ¶ Extra composita est ab. ex. & . tra. syllaba, quæ in aliarū prępositionū compositionem quoque venit. Reperitur in compositione. vt extra ordinarius: & in appositione, vt apud Teren. in phor. extra vnā aniculā. & Iuue. extantē extra pocula capū. & proaduerbio posita, vt apud Persi. pinge duos angues: pueri locus est sacer, extra meite. ¶ Intra, in tra, eodem modo fiūt ab in, quo propter a pro. subter a sub. extra ab ex. citra a cis. Inuenitur inter in compositione cū nomine, vt internuntius. cū verbo, vt interpono. cum aduerbio, vt interdiu. & significat tam in compositione quā in appositione duo extrema, inter quæ fit vel est aliquid. Verg. xj. conuersique oculos inter se atq; ora ferebant. hoc est qđ alter alterū intuebatur, vt si dicas: inter prodigū & auarū media est liberalitas. dicis qđ inter ūla duo extrema certis interuallis distātia media ē liberalitas. ¶ Intra vero significat fere idē qđ in aliqua re: vt intra domū. i. in domo. intra calēdas. i. in calēdis. intra oppidum. i. in oppido: sic enim exponit A. Gell. libr. xj. vbi multa de vi huius prępositionis intra disseruit. Sed fortasse adhuc arctius significat intra: vt in Cice. pro Sestio: Anthiocū maiores nostri intra mōtē Taurū regnare iusserunt. i. in locis, qui finibus mōtis tauri claudūtur. & si non omnibus, certe quibusdam, vt ego sum intra domū. i. in aliqua parte, quę clauditur terminis domus. ¶ Infra ab in prępositiōe, quēadmodū inter & intra, deriuatur. Sed intra ad numerū & spaciū refertur, vt intra viginti dies, intra cubiculū, nō infra cubiculū. Infra ad locū & dignitatē, vt infra tectū. & qđ Teren. in. eu. dixit: ego te esse infra omnes infimos puto. Denique infra habet relatiuū supra, intra vero habet extra. Sed intra nō pōt esse aduerbiū, p quo vtimur intro & intus. Infra vero aduerbiū esse pōt, vt ego sedeo infra, tu supra. Iuxta prępositio est, & idē significat qđ ppe. Reperitur etiā aduerbiū, peo qđ est similiter. vt Liui9. ab vrbe condi. libro. vj. parere atque imperare iuxta paratos. Salust. in catili. eorū ego vitā mortēque iuxta æstimo. quoniā de vtraq; silet. & alio loco: iuxta bonos & malos libidinose interficere. ¶ Ob. reperit in cōpositiōe, significatq; cōtra vel circa, vt obuius. obuio. obuiam. obābulo. In appositiōe aliqū significat ppter causale. Verg. j. ēn. cūctus ob Italiā terrarū clauditur orbis. Aliqn̄ p eo qđ est, p. Idē. iij. Geor. haud quaquā ob meritū. ¶ Pone, ab omnibus grāmaticis inter prępositiōes accusatiui numerat. Ego aūt (nisi semel) nō memini me legere pone nisi pro aduerbio positū. Verg. ij. æn. Pars cætera pontū pone legit. Idē in eodē: pone subit cōiux. & Geor. iij. Superas veniebat ad aures pone sequēs. Luca. in. j. patriaq; a sede reuulsos pone sequi. i. retro. Plin. libro. iij. natura. histo. Pone eos montes, vltraque aquilonem gens fœlix. ¶ Per in cōpositione pro valde plerūque accipit, cū omnibus positiuis, illorūque aduerbijs. vt perpulcher. perpulchre. perfacetus. cete. perdoctus. cte. Nōnunquā significat in malum, vt periurus, perfidus, pertinax. peruersus, perfuga. Sæpe accipitur quasi per mediū: vt perlucidus, perspicu9, perfluo. is. perpluo. is. Aliquādo significat ad finē deducere: vt perficio, peruigilo, perlego. In appositione aliqn̄ significat inter. vt Verg. in. j. Geor. circum perque duas in morem fluminis arctos. Significat etiam per locum & tempus: vt per forum, per viam, per noctem, per diem. Significat etiam per causam, vt per virtutem fio laudabilis. Est aliquando obtestantis, vt Verg. in. iij. æn. Per ego has lachrymas, dextrāque tuā te oro. ¶ Prope, Propius, Proxime, prępositiones semper reperiuntur appositæ. Vergil. vij. æn. Est ingens gelidum lucus prope Ceritis amnē. Cice. in philipicis: nec propius vrbem millia passuum ducenta. Cęsar in commen. partem insulæ, quæ propius solis occasum. Nam cum datiuo potius aduerbium esse putādum est. vt Sil. lib. j. puni. propiusque fuere periclo. & Verg. in. vij. Propiusque periclo it metus. Cicer. pro milone. Proxime deos accessit clodius. Et in digestis titu. de ser. pre. vrb. l. Si propius ędes tuas. Et in eadem. l. Seruitutes, & quę in cliuos propius ianuam meam facere possum. Salust. in iugur. Ea loca, quę proxime carthaginem numidia appellatur. & paulo post: proxime Hispaniam Mauri sunt. & Cice. ad atticum: officium meum putauit exercitum habere proxime hostem. Et Cęsar in cōmēta. Proxime tñ Ateguā, vt ad flumē sint. & Gellius. libr. xiij. Quercum vidit proxime viam. Reperitur quoque prope in eadem significatione aduerbium. Terentius in Andria: prope adest, cum alieno more viuendum est mihi. Reperitur & compositū

cis, citra. circiter. circū. circa. cōtra. erga. extra. inter. intra. infra. iuxta. ob. pone. per. ppe. ppius. pxime.

exprope & modus Propemodũ pro quasi. Cice. de perfe. orato. de syllabis propemodum dinumerandis & dimetiendis. ¶ Pridie, & postridie diximus posse construi cũ genitiuo. Construuntur etiam cum accusatiuo, vt paulo ante probauimus. ¶ Procul, quoque tum præpositio reperitur huius ordinis, vt apud Plinium in fine noni lib. histo. natur. Paulisippum villa est campaniæ, haud procul Neapolim. Curtius quoque procul vrbem dixit. tum aduerbium, vt Iuuen. Procul ite profani, clamatur. ¶ Post, in compositione reperitur, vt posthumus. Postpono, postea, posthac: & in appositione. Vergil. iŋ. Georgic. post montẽ oppositum. Reperitur quoque pro aduerbio positum. vt idem in primo æn. post mihi nõsimili pœna cõmissa luetis. Idem in buc. prospexit tamẽ, & longo post tẽpore venit. vbi Ser. dicit post antiquiores etiã cum ablatiuo iunxisse. ¶ Penes non reperitur in compositione. In appositione significat dominium, ac potestatem. Nam inter Apud & Penes (autore Festo) illa est differentia: quod (vt supra memorauimus) apud personam, & locum significat, penes personam, & dominium, vt si dixerim, penes me est liber, significat, quod & habeo in potestate mea librum, & meus est. Quod si dixero, apud me est liber: est, quod habeo illum domi, etiam si non sit meus. ¶ Præter in compositione reperitur, vt præterlabor, præteruehor, præterfluo: significatque semper prope. In appositione vero magis significat extra accipere, vt si dicas: omnes sapiunt, aut sapere volunt præter Hispanos. ¶ Propter, eodem modo componitur apro interposita. p. quo præter a præ. In compositione nusquam reperitur. In appositione tum causalis est, vt Vergilius. iiŋ. æn. te propter libycæ gentes numadumque tyranni odere, infensi tyrŋ te propter eundem. tum pro eo quod est prope accipitur, vt Vergil. in buc. propter aquæ riuum viridi procumbit in vlua. quod Ser. exponit pro iuxta. &. iiŋ. Georgic. propter aquã tardus ingens vbi flexib9 errat Mincius. &. ix. æn. Athesim seu propter amœnũ. Reperitur quoque præter propter præpositio ex duabus præpositionibus composita. vt Ennius apud A. gellium. Imus huc, hinc, illuc: cum illuc ventũ est, ire illinc libet. Incerte errat animus, præterpropter vitam viuitur. Quid vero præterpropter in eo loco significet, nec ipse Gellius ausus est exponere. Præter pro sine in ablatiuo. Salust. in catilŋ. præter rerũ capitalũ condẽnatis. Prisc. lib. viŋ. ¶ Supra in compositione non reperitur. in appositione significat in parte superiori. Verg. iŋ. æn. Olli cæruleus supra caput astitit imber. In eadem quoq; significatione reperitur pro aduerbio positum. Salust. in iugur. pauca supra repetam. ¶ Secundũ in appositione semper reperitur, significatque aliquando iuxta. Verg. iŋ. Georg. dulcibus illa quidem illecebris, aut plena secundum flumina. & in digestis de viapub. l. ædiles. Eas quæ secundũ ciuitates sunt vias. Ali quando significat post. Quint. in gladia. Nam quod vnum mihi fortuna secundum patrem videbatur parasse præsidiũ. Cice. proxime autem & secundũ deos hoies hominibus maxime esse vtiles possunt. accipitur etiam pro eo quod est pro. vt Gelŋ. lib. v. Sin vero secundum te iudicatum erit. & lib. xiŋ. Tunc illi vn de petitur, credere, & secundũ eum iudicare. In eo vero, quod dicimus, secundũ Tho. secundũ Cice, secũdum protiuxta accipitur. ¶ Secus p̃positio pro iuxta raro inuenitur apud autores: in sacris literis sæpe, quale est illud Psal. primi: Et erit tanquã lignũ quod plantatũ est secus decursus aquarũ. aduerbialiter vero positum secus significat aliter. Persius: non secus ac si oculo rubricã dirigat vno. Verg. lib. xŋ. haud secus accẽso gliscit violẽtia turno. Trans reperitur in cõpositione frequẽter, vt trãstyberinus. trãsalpinus, trãscribo. traduco. In appositione quoque Vergil. iŋ. Georg. Illas ducit amor trans gargara, trãsq; sonantem Ascaniũ. ¶ Vltra non reperitur in cõpositione. In appositione vero significat contrarium eius, quod est citra, nam citra est ante locum: vltra est post locum, intra vero est in loco. Iuue. vltra Sauromatas fugere hinc libet. Reperitur etiã pro aduerbio positum, vt apud Censorinũ: nil vltra facies. ¶ Vsq; prepositionon videtur multis: quia sine alia præpositione nunquã reperitur: vnde vtricq; casui adiungitur, pro qualitate præpositionis illius, cui fuerit copulata: vnde Sergius ait nouo quodam modo sibi semper adiungere aliam præpositionem. Verg. xi. Protei Menelaus aduscq; columnas exultat. Nam si cõiũcta sit iam non aduerbium erit, sed potius habet naturam suã. ¶ Versus & versum, solus Valla inter præpositiones numerauit, semperque contra naturam suam postponuntur. Salustius in Iugur, quem locum Aegyptum versus imperŋ finem habuere Carthaginenses. Cicero de diuinatione: quæ cum exercitu lustrato Aretium versus castra mouisset, dicimus quoque deorsum versus, vel deorsum versum, quoquo versus, & quoquo versum, nam sic versus & versum dicimus, sicut aduersus. & aduersum. ¶ Præpositiones ablatiuo deseruientes quot sunt? Quindecim sunt prepositiones ablatiuo deseruiẽtes. quarũ. A. ab. abs tam in compositione quam in appositione reperiuntur, ablationemque significant. In appositione vero significant tum ablationem, vt rapio a te libros: tum locum, vt discedo a te: tum tempus, vt a meridie te expecto: tum ordinem, vt tertius ab Hercule: tum verbis passiuis iunguntur cum persona agente vel faciente. vt a me amaris. Vtimur tamen præpositione. ab. cum dictionibus incipientibus a vocali exili vel aspirata. vt ab Antonio. ab homine. Vtimur vero. a. cũ incipientibus a consonante. a Bruto. a Catone. a Decio. Cũ incipientib9 tñ vel ab. i. cõsonãte, vel ab. l. vel. ab. r. plerũq; apponimus ab. vt Vergilius in buc co. ab Ioue principium musæ, Iouis omnia plena. Et ibidem: hinc tibi quæ semper vicino ab limite sepes. Idem. xi. pacem Troiano ab rege petendum. Cum incipientibus præterea a. q. t. nonnunquam apponimus abs. Vt Teren. in. adelphis. abs quiuis homine beneficium accipere. & Hector ille Næuŋ. apud Cicero. letus sum laudari me abs te pater laudato viro. ¶ Absque quod ab abs, & que particula cõponitur, significatque idem quod præter, siue sine: vt absque iniuria, absque metu. ¶ Cum, nunquã nisi apposita reperitur, quia illius loco componitur con. significat vero cum præpositio quandam velut comitantiam. vt ego cum Antonio misimus tibi libros cum pecunŋs. neque iungitur nomini significanti instrumentum, quo aliquid fit. vt nunc vulgo loquuntur, percussit illum cum gladio, scribit cum calamo: in quo loquendi genere non ablatiui, sed effectiui natura vtimur. quemadmodum, cum de septimo casu loquebamur, explicitum est. Cõponitur autem, vt paulo ante diximus, cum ablatiuis illis trium pronominum, ego tu sui. ¶ Coram, non componitur. In appositione præsentiam personarum significat: vt coram iudice, coram testibus. Reperitur frequentius aduerbialiter positum. vt Vergilius. primo. æneid.

pridie, postridie, pcul, post, penes, præter, ppter, supra, scdm, secus, trans, vsq; vltra, versus, versũ.

Præpositiones ablatiuo casui deseruientes quot sunt? Quindecim, A, ab, abs, absq;, cum, coram,

Coram quem quæritis adsum.& in eodem: Postquam introgressi,& corã data copia fandi.¶ Clam non venit in compositionem.In appositione habet contrariam significationem ei,quæ est coram,& ei quę palam.Teren.in Andria:nec clam te est,quam illi nunc vtręque res inutiles.Inuenitur etiam pro aduerbio posita,vt Vergilius.i.ẽn.Clam ferro incautum superat securus amorum.¶ De,plerumq; in compositionem venit,atque aliquando auget.vt deamo.demereor.i.valde amo.valde mereor.Aliquãdo minuit.vt dedoceo,despero.Significat aliqñ deorsum.vt despicio,descendo.In appositione tum localis est,vt de villa vento,tum memoratiua.vt de re subtilissima disputo,tum ablatiua,vt Cato.de re rust.de domino bono colono bonoque ædificatore melius emetur.Cicer.in epistolis:emi domũ de Crasso.¶ E.Ex.tã in compositione,quam in appositione inueniuntur,atque aliquando augent,vt eluceo,edoceo.i.valde luceo,valde doceo.Aliquãdo minuunt.vt enodis,sine nodo.exlex,sine lege.Aliquãdo significant extra.vt emitto,extra mitto.effundo,extra fundo.In appositione cum dictionibus a vocali incipientibus semper ponimus ex.Cum incipientibus a consonante.tum.ex,tum.e.apponimus:vt ex vrbe,ex domo,vel e domo.Cum incipientibus tamẽ ab.r.semper ponimus.e.vt e regione.e.re mea.In compositione vero cum incipientibus a vocali dicimus.ex.vt exaudio.exhæredo.Cum incipientibus a consonante partim componitur.e.vt ebullio.edico.egero.eludo.emano.enato.euito,partim ex,vt excindo,expromo.expiro.extimesco.partim.x.mutatur in consonantem,vt effundo,efficio.In appositione tum localis est.vt vento ex vrbe.tum temporalis,vt ex anno superiori scribo.tum materiæ apponitur:vt annul9 ex auro,domus ex latere Ponitur etiam teste Valla pro eo quod est pro.vt e republica.i.pro republica.¶ Iuintil'.saluos esse eos magis e republica sit: quam puniri.i.pro reipu.vtilitate.Dicimus præterea hic potest ex tẽpore orationem habere.i.impræmeditatus & ex improuiso.sic Persi9 inquit:ex tẽpore viuis.Laborat e dolore,vel ex dolore renũ,vel laborat e renibus.Dicimus quoq; ex sententia hoc mihi euenit.i.vt ego cupiebã.¶ Præ in cõpositione & appositiõe accipitur pro ante.vt præcedo.prępono.prę oculis,præconspectu.Inuenitur quoq; in compositione pro valde,vt prædiues.prædulcis.prædurus.pręclarus,præcelsus.Inuenitur & pro ab.Teren.in eu.præ amore hunc excluſit foras.i.ex parte amoris.Inuenitur aliquando comparatiue.vt idem in eodem: hic ego illũ cõtempsi præme,pro ad comparationem mei.Prę me fero,prę te fers,prę se fert,est ipsa statim fronte qualem opinionem de aliqua re habeas confiteri Cice.in epistolis.prę te fers perspectum mihi quidem,sed tamen dulcem & optatum amorem.¶ Iuintilianus: fiduciam igitur prę se ferat orator.¶ Pro.in cõpositione & appositione complures habere significationes Gellius,libro.x.colligit.Aliquãdo namque accipitur pro ante vt pro rostris,procuria,prouideo,prospicio.Salustius.in catili,quod ni maturasset procuria signum socijs dare.Terentius:tibi prospexi & stulticiæ tuę.Aliqñ pro in.vt pro muro.Salust.in iugurtha: Pro muro dies noctesque agitare.i.in muro,aut pro defensione muri.Dicimus quoq; pro patre habeo te.i.loco patris.proconsul,loco consulis prouincię præfectus.¶ Palam semper apponitur,differtq; a Coram,quod hoc ad personas,illud ad omnia pertinet:vel potius,vt dicit Vulpianus in libr.digestorum titul.qui est de verborum significatione.l.Palam est coram pluribus,coram etiam vno præsente.vnde Donatus pro exemplo posuit palam omnibus.Reperitur etiam aduerbialiter positum.Terentius in eunuch.si falsum aut fictum cõtinuo palam est.¶ Sine,nunquã in compositione reperitur:nam quod quidam dicunt syncerus dictus quasi sine cera,refelluntur a Valla,cum potius a syn præpositione græca compositum sit.In appositione valet quantum absq;.Vergilius.iñ. Georgicorum:te sine nil altum mẽs inchoat.¶ Tenus,quam post positiua esse diximus contra naturam præpositionum,construique in plurali cum genitiuo.Apuleius.ix.metamorph.¦ Costas ossium tenus renudati.Cicero ad Cælium.Illi rumores Cumarum tenus caluerunt.& Vergilius.iñ. Georgicorum: crurum tenus a mento palearia pendent.Ouidius.tamen.xv.metamorph.pectoribusque tenus dixit,& iterum in.xiiñ.Firmicus in proœmio.Matth.de statu(inquit)corporis brachia humeris tenus dissoluta ceciderunt.significatque vsque ad.Seruius vero apud Vergilium dicit esse aduerbium: Festus,quod significat finem,vt cum dicimus hactenus.In singulari semper postponitur ablatiuo.Idem in.ij.æneidos.capulo tenus abdidit ensem.Idem.in.iiij.pube tenus postrema immani corpore pistrix.¶ Prępositiones vtrique casui deseruientes quot sunt?Quatuor sunt huius ordinis præpositiones.In.sub.super.subter.¶ In.cum significat ad locum vel contra locum,accusatiuo apponitur.vt Vergilius.in.vj.Itur in antiquam syluam.Idem.in.ix.ibant in Eurialum.Et cum affectum significat.vt Cicer.quæ fuit pietas in omnis suos.quando vero ponitur pro in loco,iungitur oblatiuo,vt in domo.in vrbe.In.compositione præter significationes superiores aliquando auget,vt insignis.aliquando minuit,vt infamis.Sub quoque cum pro ante ponitur,vel per,accusatiuum sibi adiungi vult:vt Vergilius.i.Georgicorum:sub ipsum arcturum tenui sat erit suspendere sulco.Idem in.iiij.sub lucem exportant calathis.pro ante arcturum,& ante lucem.Ablatiuum vero desiderat cum pro in loco ponitur.Vergilius.vij.æneidos:arma sub aduersa posuit radiantia quercu.& in.vj.Ibant obscuri sola sub nocte per vmbram.In compositione modo minuit,vt sublustris.subrideo.Modo locum inferiorem designat,vt subeo suburbanus.¶ Super & Subter componuntur,vt superpono subterlabor.In appositione autem differunt tantum positione.Nam super partem superiorem:subter,inferiorem,atque sine interuallo significat.vt super aquas natat,subtus aquas vrinatur,super lapidem sedeo.subter terram iacet.Econtrario differunt Sub & supra,vt sub cælo est terra.supra terram ignis.Cum ablatiuo quoque construuntur,quando ponuntur pro ablatiui præpositione.Vergilius.i.æneidos:Multa super priamo rogitans,super hectore multa.pro de Priamo,de hectore.¶ Præpositiones inseparabiles.Præpositiones,quemadmodum supra diximus,aut separabiles sunt,aut inseparabiles.Sed de separabilibus dictum est,nunc incipit de inseparabilibus differere:dicitque esse numero sex.scilicet.¶ An,quæ valet circum.vt amburo amburis.ambio ambis.Ex an atque vro & eo.amplector.amputo amputas.anquiro anquiris.ansanctus ansancta ansanctum.¶ Con,quæ tantum valet,quantum simul & cum alijs,vt concors,compono,conquiro.¶ Dis,di,quæ separationem signi

clam,de,e.ex.pro.præ.palam,sine,tenus.
Præpositiones accusatiuo, vel ablatiuo deseruiẽtes quot sunt? Quatuor.in.sub.super.subter.
Præpositiones inseparabiles,hoc est, quæ nunquã nisi in compositione reperiũtur, quot sunt? Sex.

ficant,differunt tamen:quoniam dis componitur cum dictionibus,quæ incipiunt a.c.vt discutio discutis, vel.p.vt disputo disputas,vel.q.vt disquiro disquiris.vel.s.vt dissuo.is.vel.t.vt disturbo,as.vel ab.i.cõsonante,vt disiũgo.is.Cũ incipiẽtibus ab.f.euphonię causa.s.mutatur in.f.vt a dis & fundo.is.diffundo,dis. ¶Di,vero cõponitur cũ dictionib9 incipiẽtib9 a quacũq; alia cõsonãte:vt diduco.cis.digero.ris.diluo.is. diminuo.is.vel ab.r.vt dirimo.is.vel.u.consonante,vt diuello.is. ¶Re aliquando significat retro.vt respicio.cis.reuertor.eris. Aliquando significatiterum.vt repeto.tis.requiro.ris.Aliquãdo vertit significationem in contrarium.vt recludo.dis.id quod est clausum aperio.regelo.las.quod est gelatũ liquefacio.recingo.is. retego.gis.refero.as.¶Se.q̃ valet seorsũ.vt seduco.cis.separo.as.seiungo.gis.secerno.nis.

¶De Aduerbijs.Cap.X.

VBi quæ pars orationis est? Secunda pars ex indeclinabilibus est aduerbiũ: quæ sic desiderat verbo subiungi,quẽ admodũ præpositio casualib9 præponi.Diffinitur autẽ: Aduerbium est vna ex octo partibus orationis,quæ addita verbo,vnde & adiectiuum verbi dicitur,eius significationem complet.Nam cum dico Antonius legit: nondum satis plane dixi,nisi adiecero qualiter legit:hoc est bene vel male.Nam eo modo se habent aduerbia verbis,quo adiectiua nominibus substantiuis adiuncta.vt prudens homo prudenter facit.bonus homo benefacit.Sed modus ille determinandi verbũ,aut complet augetq; verbi significationem,vt faciam satis,valde,nimium,iam.Aut mutat. i.in totum tollit,vt non faciam,nequaquam legam,minime audiã. Aut minuit,aliquidq; ex verbi significatione remittit,vt parum facit,tepide legit,frigide audit. ¶Vnde dicitur aduerbium? Respondet aduerbiũ ab eo dici,quod in illius diffinitiõe est expressum. hoc est,quod verbo semper adiungi desiderat.Sed adiecit fere,quoniam & nominibus adiectiuis nonnunquam adiungitur,atque

An.Con.Dis,Di,Re.Se.

Adigitur cui casui deseruit? Accusatiuo:quoniam tali casui apposita semper reperitur.

¶De erotematis Aduerbiorum. Caput decimum.

VBi quæ pars orationis est? Aduerbiũ. Quid est aduerbium? Pars orationis indeclinabilis, quæ addita verbo significationem eius aut complet,aut mutat,aut minuit:vt Iam faciam,nõ faciam,parum faciam.

Vnde dicitur aduerbiũ? Quasi ad verbũ:quoniã verbo semper fere adiungi desiderat.

Species aduerbiorũ quot sunt? Duæ sicut in nomine. Primitiua,vt nuper.Deriuatiua,vt nuperrime.

Vbi cuius speciei est? Primitiuę: neq; enim habet aliquid,vnde deriuetur,quod sit antiquius.

Figuræ aduerbiorum quot sunt? Duæ sicut in nomine.Simplex,vt ecce.Composita,vt eccum.

Vbi igitur cuius figuræ est? Simplicis figuręnecq; enim potest diuidi in partes significatiuas.

Significationes aduerbiorũ quot sunt? Innumeræ. Nũeralis,vt semel,bis,ter,quater,qnques,sexies.

participijs adhuc frequẽtius,ipsaque tamquam verba modificatur:vt valde bonus,nimis doctus,satis facetus,vehementer iratus .¶Species aduerbiorum quot sunt? Aduerbia,aut a se nascuntur,vt nuper,sępe:aut aliunde deriuantur.Idque fit,vel a nomine proprio:vt a Tullio tulliane,vel ab appellatiuo. vt ab ostio ostiatim:vel a pronoie:vt meatim,vel tuatim:a meus & tuus,vel a verbo:vt a curro cursum. vel a nomine & verbo,vt a pede & tento pedetentim.vel a participio.vt ab amans amanter,vel ab altero aduerbio,vt anuper nuperrime.a sæpe sæpius & sæpissime.aut a præpositione.vt ab inter interim.Exeũt autem aduerbia in varias terminationes,quemadmodum inuestigare volenti,facile apparebit. ¶Figuræ aduerbiorum quot sunt? Duæ(inquit)sicut in nomine.Simplex,vt diu.Composita,vt interdiu. Eccum vero Valla contra Priscianum,Sergiumque contendit,non esse compositum ex ecce & eum.vt sit eccum, id est,ecce eum:vel potius ecce hunc.sed ex ecce & hic.vt sit eccum,id est,ecce hic,subaudi de quo loquebamur:nam si eccum in ecce eum resolueretur,cum Terentius ait,eccum Parmenonem,quid sibi volebat? an,quod isti dicunt,ecce eum,aut ecce hunc Parmenonem,quod purgata mente nemo auderet dicere? ¶Significationes aduerbiorum quot sunt? Complures sunt aduerbiorum significationes:sed illas omnes ad paucas species reduximus. Quarum prima est aduerbiorum,quæ ex nominibus numeralibus deducuntur.vt semel,qđ vna(vt sic dixerim)vice fit.bis duabẽ,eodẽ mõ ter.quater. quinquies.sexies.septies.octies.nouies.decies.vndecies.duodecies. tredecies. quatuordecies. quindecies. sexdecies.septemdecies.duodeuicies.vndeuicies.vicies vicies semel,vel semel & vicies vicies bis, vel bis & vicies.vicies ter,vel ter & vicies.vicies quater,vel quater & vicies.vicies quinquies,vel quinquies & vicies.vicies sexies,vel sexies & vicies.vicies septies,vel septies & vicies.vicies octies,vel octies & vicies. vel duo de tricies.vicies nouies,vel nouies & vicies,vel vndetricies.tricies.quadragies.qnquagies.sexagies. septuagies.octogies.nonagies.Cẽties.ducẽties.trecẽties.quadringenties.quingenties.sexcenties.septingenties.octingenties.nõingenties,vel nõgenties. Millies.bis millies.ter millies.quater millies.quinquies millies.sexies millies.septies millies.octies millies.nouies millies.decies millies. vicies millies.tricies millies.quadragies millies.quinquagies millies.Et eadem ratione coniungẽdo aduerbia aduerbijs,quẽadmodum numeros numeris adiũgere cõsueimus. Pro eo quod vulgo dicitur cuento,latine dicimus decies centũ millia.Pro eo qđ dos cuentos.vicies centũ millia.Pro tribus,tricies centũ millia. Pro quatuor, quadragies cẽtũ millia.Pro quinq;quinquagies cẽtũ millia.Pro sex,sexagies cẽtũ millia.Pro septẽ,septuagies cẽtũ millia. Pro octo,octogies cẽtũ millia. Pro nouẽ,nonagies cẽtũ millia.Pro decẽ,cẽties cẽtũ millia.Pro vndecim,cẽties,decies cẽtũ millia.Pro viginti,ducẽties cẽtũ millia.Pro triginta,tricẽcies cẽtũ millia. Pro quadraginta, quadringenties centum millia. Pro quinquaginta, quingenties centum millia. Pro sexaginta,sexcenties centum millia. Pro septuaginta, septingenties centum millia. Pro octoginta, octingenties centum millia. Pro nonaginta,noningenties,vel nongenties centum millia.Pro centum,millies centum millia. Pro ducenties,bis millies centum millia. Pro tercenties,ter millies centum millia. Et eodẽ modo de reliquis q̃ sequũtur.Quę numerandi ratio ex eo prouenit,qđ antiquiores autore Plinio.xxxiq.naturalis historiæ,non numerabant nisi ad centum milia:deinde numerum illum per aduer-

bia repetebant, vt supra docuimus. Sed de his in editione vltima introductionum plura diximus. ¶ Temporalis. Aduerbia tēporalia, aut sunt temporis presentis, aut preteriti, aut futuri. Presentis siue instantis est nunc, diei presentis hodie, proxime preteriti est heri: & deinceps nudius tertius, nudius quartus, nec amplius hæc ratio procedit, quanquam Plautus poetica, vel potius sua licentia dixit nudius quintus, nudius sextus, nudius septimus. & deinceps. Cicero quoque in .v. philippica. Recordamini, qui dies nudius tertius decimus fuerit. & paulo post iterum. Philelphus quoque in quadam epla dicere ausus est nudi9 decim9 septimus. Hęc enim aut aduerbia sunt, aut aduerbialiter posita. De die proxime futuro dicimus cras. postea perendie. die quarti, die quinti, die sexti, die septimi, & deiceps: nā & hæc aduerbia esse

Temporalis, vt hodie, cras, perendie, heri, nuper.
Localis, vt hic, isthic, illic, Huc, isthuc, illuc.
Negatiua, vt non, haud, minime, nullatenus.

A. Gellius est autor, qui scribit die quarti, die quinti, die sexti, & similia pro aduerbijs copulate poni, & subdit: hoc igitur intererit: quod die quarto de præterito dicimus. die quartæ vel die quarti de futuro. Eodem quoque modo dicendum esse putat die pristini propridie. die crastini pro cras. die perendini pro perendie. De tempore veropræsenti proximo siue illud sit preteritum, siue futurum modo, iam, dudum, vt modo feci, modo faciam. iam feci, iam faciam. dudum feci, dudum faciam. Vergilius secundo æneidos: iam dudum sumite pœnas Iuuenalis in .ix. dudum vigilantibus orbis. Hoc de præterito, illud de futuro: significatque autore Valla spatium horæ vnius, aut paulo plus minus ve, p qualitate rei, de qua loquimur. De futuro quoque præsenti proximo dicimus: statim, mox, continuo, illico. Nuper vero paucis diebus ante. Pridem & tampridem paucis mensibus. Olim & quondam de tempore a presenti remoto, siue illud sit præsens siue futurū: aliquando de tempore indifferenti. De præterito Horati9: olim truncus eram ficulnus inutile lignum. Cicero in catilinam: fuit ista quondam in hac repu. virtus. de futuro. Vergilius primo æneidos: certe hinc Romanos olim voluentibus annis. Et si dicas: veniet quondam illa dies, de tempore indifferenti. Vergilius quinto æneidos: quod tumidis summersum tunditur olim. Idem secundo eneidos: quondam etiam victis redit in præcordia virtus. Eodem quoque modo aliquando: vt aliquando factum fuit, aliquando fiet. Sunt & alia complura aduerbia temporis. vt semper. nunquam. sæpe. raro. ¶ Localis. Aduerbia quoque loci complura sunt: sed nunc tantum de discretis dicendum est, cum communia passim reperiantur. Itaque aduerbia localia in quadruplici sunt differentia: nam aut sunt in loco, aut de loco, aut ad locum, aut per locum. Vbi & vbinā quærit de loco in quo. vt vbi est Antonius. Vnde, quærit de loco a quo. vt vnde venisti? Quo & quorsum, quærit de loco ad quem, vt quo is? Qua, quærit de loco per quem. vt qua iturus es? Significātia locum in quo. Hic, vbi ego sum. Ponitur etiam pro illic. Vergilius primo æneidos: hic illius arma, hic currus fuit. pro illic. Ponitur etiam pro tunc aduerbio temporis. Iuuen. hic tunc Vmbritius: quando artibus (inquit) honestis. Isthic, hoc est, vbi tu es. Vergilius secundo æneidos: patet isthic ianua lœto. Illic, vbi aliquis est. Iuue. viuat Arturius illic & Catullus. Vbi, quando grauatur, significat in quo loco relatiue. Vergilius primo eneidos: seuus vbi æacidę telo iacet Hector. Respōsiue quoque grauatur. vt Vbi est Cęsar interrogāti, si dixeris vbi Pompeius: in primo syllaba finalis acuitur: in secundo grauatur. Eodem modo dicimus Sicubi, pro si in aliquo loco. Necubi, pro neī aliquo loco. Alicubi, p in aliquo loco. Vbiuis. vbicp, vbilibet, vbiubi, vbicunque, p in quocunque loco. Ibi pro in eo loco. Ibidem pro in eo ipso loco: Alibi pro in alio loco. Inibi, pro in eo dē loco. Vsquā pro aliquo in loco. Nusquam pro nullo in loco. Intus pro in parte interiori. Foris pro in parte exteriori. Supra pro in parte superiori. Infra pro in parte inferiori. ¶ Nomina vrbiū & oppidorum propria, si sunt primę & secundæ declinationis singularia, ponuntur in genitiuo aduerbialiter, vt Romæ, p in vrbe Roma. Tarētī, pro in oppido Tarento. Si vero sunt tertię declinationis, aut pluralia, ponuntur in ablō. vt carthagine. pro in vrbe carthagine. Vergilius quarto æneidos: tyria carthagine qui nunc exspectat. Quanquā Seruius in locum illum Verg. dicit: nomina huiusmodi locorum cum aduerbialiter ponuntur: non in ablatiuo, sed in datiuo debere poni. Ait enim his verbis: tyria carthagine pro carthagini. & pro aduerbio in loco, de loco posuit. Plaut. in prologo cassinę: Ego aio hoc fieri in græcia & carthagini. Idem in cistella. fuere Sicyoni iam diu Dionysia. Apuleius in libris floridorum semper carthagini, nūquā carthagine ponit aduerbialiter. sic Hora. Romę tybur amē ventosus tybure Romam. Idem quoque dicendum est de pluraliter declinatis. vt Pisis. fundis. trallibus, hoc est, in illis vrbibus. Sed in his nihil refert cum datiuus in terminatione similis ablatiuo sit. Ad similitudinē superioru ponuntur aduerbialiter illa togæ. i. in pace, militiæ. i. in bello. domi. i. in domo. rurī. i. in rure. vesperi. i. in vespere. luci pro in die. Quā si hęc in ablatiuo reperiantur, aut aduerbia non sunt, aut ablatiuus pro datiuo ponitur. vt Hora. i. episto. quinque dies tibi pollicitus me rure futurum. Significātia locum ad quem: Huc. i. ad hunc locum in quo ego sum. Isthuc. i. ad istū locū ī quo tu es. Illuc. i. ad locū in quo aliquis est. Siquo. i. si aliquē locū. Ne quo. i. ne ad aliquē locū. Aliquo. i. ad aliquē locū. Alio. i. ad aliū locū. Vtroque. i. ad vtrumque locum. Quoquo quocūcp, quolibet, quouis. i. ad quemcunque locum. Eo. i. ad eum locum. Eodem. i. ad ipsum eundem locū. Intro. i. ad partem alicuius loci interiorem. Foras. i. ad partem loci exteriorem. Sursum. i. ad partem loci superiorē. Deorsum. i. ad partem inferiorem. Sinistrorsum. i. ad sinistram partem. Dextrorsum. i. ad dexterā. Horsum. i. ad aliquem locum. Nomina quoque vrbium & oppidorum propria ponuntur aduerbialiter in accusatiuo. vt Romam. i. ad vrbem Romam. Tarentum. Hispalim, pisas, fundos. hoc est ad illas vrbes. Significantia locū per quem. Hac, id est, per locum vbi ego sum. Isthac. i. per locum vbi tu es. Illac, id est, per locum vbi aliquis est. Siqua, id est, si per aliquem locum Ne qua, id est, ne per aliquem locum. Alia, id est, per alium locum. Quauis, qualibet, quacunque, id est, per quancunque partem. Vtraque, id est, per vtramque partē. Ea, id est, per eū locū. Eadem, id est, per eundem locum. Intus, id est, per locum interiorē. Foris, id est, p locū exteriorē. Noia quocp vrbiū & oppidorū ppria poūntur in ablō. vt Roma. i. per vrbē Romam. tarento. hispali. pisis. fundis. trallibus. per illas vrbes. Significantia locūa quo. Hinc. i. ab eo loco, vbi ego sū. Isthinc. i. ab eo loco vbi tu es. Illinc, id est, ab eo loco vbi aliquis est. Sicūde. i. si ab aliq loco. Necūde. i. ne ab aliq loco. Aliūde. i. ab alio loco. Vtrincp. i. ab vtrocp loco. Vndicp. vndelibet. vndeuis. vñunde. vndecuncp, p ex quacūcp parte siue loco. Inde. i. ab eo loco. Indidē. i. ab eodē ipso loco. Intus. i. a loco interiori. Foris. i. a loco exteriori. Superne. i. a loco superiori. Inferne. i. a loco inferiori. Cęlitus. i. a cęlo

Nomina quoque vrbium & oppidorum ponuntur in ablatiuo aduerbialiter. vt Roma. i. ab vrbe Roma. Eodē modo Tarēto. Hispali. Pisis. Fundis. Trallibus. i. ab illis vrbibus. Reperitur tamen sæpe apud autores huiusmodi nominibus vrbium proprijs adiuncta præpositio. vt Cicero in Verrē: Ea die verres ad Messanam venit. Salust. in iugurtha: ad cirtham oppidum iter constituunt. Item in catilina: nam Brutus ab Roma aberat. Liuius. vij. ab vrbe condita: & ab lauinio venerant antiqua auxilia. Econtrario, cum nominibus regionum & prouinciarum præpositiones addi debeant: aliquando ab autoribus detrahūtur. Vergilius. j. æneidos: Italiam fato profugus lauiniaque venit. i. ad Italiam socijs & rege recepto tendere. ¶ Negatiua. Sunt aduerbia etiā negandi, per q̄ aliqd negam9. vt nō. qđ imperatiuo iūgi nō pōt. sed alijs modis. vt nō lego. haud amo. minime doceo. nullatenꝰ audio. ¶ Ne, particula potiꝰ est dehortatiua. vt Verg. iij. ēn. tu ne cędemalis, sed cōtra audētior ito. Sed i carmine iungit hæc pticula imperatiuo & optatiuo. in prosa oratione autem optatiuo. vt Terē. i phor. qđ vtinā ne phormiō id suadere in mētē incidisset. Aut subiūctiuo. vt si dixeris: oro te, ne facias. sed tūc cōiūctione est, & accipit peo qđ est vt nō. ¶ Affirmatiua. Aduerbia affirmādi sunt, p q̄ aliqd affirmamus. vt etiā cū pro aduerbio cōsentientis accipitur. vt est in digestis titul. de verborūoblig. & respondent etiā. quid ni? nā & quid ni interrogatiue prolatum aduerbiū est affirmandi, exponiturq̄. i. cur non? profecto. nimirū. nempe, certe, & alijs similia. ¶ Demonstratiua. Demonstrandi aduerbia sunt, quibus aliquid quasi digito indicam9. vt en. ecce. q̄ nominatiuo & accusatiuo iungi pñt. Verg. j. eneid. En Priamus sunt hic etiam sua præmia laudi. Item in buc. En quatuor aras, ecce duas tibi daphin, duoq̄ altaria phoebo.

Affirmatiua. vt etiam. profecto. nimirum.
Demonstratiua. vt. en. ecce.
Optatiua. vt. o. si. vt. vtinam.
Ordinatiua. vt continuo. deinde. deinceps.
Interrogatiua. vt cur? quare? quāobrem? nūquid?
Dubitatiua. vt fors. forte. fortasse. forsan. forsitan.
Vocatiua. vt. o. heus. oho.
Discretiua. vt seorsum. diuisim. bifariam.
Congregatiua. vt simul. vna pariter.
Iuratiua. vt ædepol. me Hercule. mecastor.
Hortatiua. vt eia. age. agedum. agite.
Intensiua. vt valde. penitus. vehementer.
Remissiua. vt sensim. paulatim. pedetentim.
Diminutiua. vt belle. argutule. clanculum.
Comparatiua. vt magis. melius. fortius.
Sperlatiua. vt maxime. optime. fortissime.
Similitudinis. vt ceu. sicut. tanquam.
Quantitatis. vt multum. parum. minimum.
Qualitatis. vt bene. docte. sapienter.

Vbi igitur cuius significationis est? Localis.

Teren. in eunu. ecce. autē alter, qui si occeperit amare. nam alter, non alterūeo loco esse legendum Donatus præcipit. Plau. in bacchidib9: opus ne erit tibi aduocato tristi, & iracūdo? ecce me. Hē. magis est poeticū affectui deseruiens atq̄ admirationi. ¶ Optatiua. Optandi aduerbia sunt, q̄ optatiuo modo iūgi possunt. vt Verg. in buc. o tantum libeat mecum tibi sordida rura. Si, idem. vj. æñ. Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus. Vt Hor. ij. ser. Iupiter vt pereat positū rubigine telum. Vtinam. Vergil. j. æñ. Atq̄ vtinam rex ipse noto compulsus eodem afforet Aeneas. Iūgimus etiam hęc, vt osi. outinā. Ouid. in epist. Penelopes: o vtinā tunc cū Lacedæmona classe petebat. Persius: o si ebuliat patrui præclarū funus, & osi argentic repet mihi seria. ¶ Ordinatiua. Ordinādi aduerbia sunt, quibus medijs plura ordinamus. vt cōtinuo. Verg. vj. æñ. cōtinuo auditæ voces, vagitus. Deinde, idē in eodem: proxima deinde tenent mœsti loca. Deinceps. Cice. iij. tusc. q. vt deinceps qui accubarēt, canerēt ad tibiam. ¶ Interrogatiua, quibus interrogamus. vt cur. Iuue. cur desiderio bibulæ sertorius ardet? Quare. Mar. nec possum dicere quare. idest quā obrem, & quapropter. Nūquid, & nū. Ouid. in epi. sapphus. nūquid vbi aspecta est studiosæ litera dextræ. ¶ Dubitatiua, quib9 significam9 nos dubitare. vt fors. Verg. xj. æñ. Fors vt vota facit cumulatq̄ altaria donis. pro forte & fortasse, forsam. forsitā. forsit. Hora. j. ser. quia non vt forsit honorem iure mihi inuideat. ¶ Vocatiua, quibus aliquē vocamus. vt o regina nouam cui condere Iupiter vrbem. neq̄ enim articulus est, quoniā sexum non demonstrat. Heus, quod vocantis simul & hortantis est. vt idem in eodē: ac prior heus (inquit) iuuenes mōstrate. Oho vocantis quoq̄ est, sed magis poeticum. ¶ Discretiua, quibus discernim9 & separamus. vt seorsum. seorsis. Verg. Ineſt & non, pariter nonnunquā, sæpe seorsis. Diuisim. separatim. sigillatim. distincte. bifariam. trifariam. multifariā. ¶ Cōgregatiua, quibus multa in vnū cōgregamus. vt simul. vna. pariter, quæ temporis & loci sunt. ¶ Iuratiua. Sunt & aduerbia iurādi. vt Hercule. me hercle, mehercule. idest per Herculem. vel ita me Hercules amet. Castor, mecastor. idest per Castorem. vel ita me castor amet. & sic medius fidius, idest, per Iouis filium. ¶ Hortatiua. Exortādi aduerbia sunt. eia. Horat. j. sermo. eia quid satis? Age. agite, agedum. sed per age vnum exortamur, per agite plures. per agedum vnum & plures. Quintil. agedum si videtur, extra portas prospicite. dicimus quoq̄ coniunctim. eia age. Vergilius. in. iij. æneidos: Eia age rumpe moras. ¶ Intensiua. Intensiua sunt, quibus intense, ac nimium aliquid fieri, aut esse significamus. vt valde. penitus. omnino. vehementer. funditus. ¶ Remissiua Sunt his contraria, per quæ aliquid fieri remisse & frigide dicitur, vt sensim. paulatim. pedetentim. frigide, tepide. ¶ Diminutiua. vt clam. clanculum, & quæ ab adiectiuis diminutiuis fiunt. vt a bellus belle. ab argutulus argutule. a molliculus mollicule. ¶ Comparatiua, quæ a comparatiuis deriuantur. vt a maior magis. a melior melius. a fortis fortius. Superlatiua. quæ a superlatiuis deriuantur. vt ab optimus optime. a maximus maxime. a fortissimus fortissime. ¶ Similitudinis aduerbia sunt, quasi. ceu. velut. veluti. sicut. sicuti. vt. vti. Hæc etiam coniunctionum vim habent causalium, vt postea dicemus suo loco. ¶ Quantitatis aduerbia sunt multum. parum. nimis. ¶ Qualitatis aduerbia latissime patent: nā & ab omnibus fere noib9 adiectiuis ducūtur. vt a bonus bone. a malus male, & a participijs, vt a docto docte. ab amante amanter. ¶ Sunt multę aliæ aduerbiorum significationes: vt quæ dicitur Attractiua, quæ (vt supra memorauimus) autore Quintilian. a quibusdam pars orationis distincta ab alijs partibus ponitur, vt viritim, per singulos viros. oppidatim, per singula oppida. municipatim, per singula municipia.

DE interiectione. Cap.xj. Interiectionem (quēadmodum supra memorauimus) græci inter aduerbij significationes annumerant: quia hęc quoque: sicut & aduerbium, verbo adiungitur aut expresso, aut subintellecto. vt si dicas: papę quid video, vel si p se dicas: papę subauditur miror, vel aliud verbū, qđ admirationē significet. Latini vero interiectionē ab aduerbio separarūt: aut quia videtur in se affectū habere verbi, & plenā motus animi significationē, etiā si nō addatur verbū: vel quia cum articulis careāt, voluerūt æquare cū græcis partes orationis: vt hac vna ratione octo essent apud nostros, quēadmodū & apud illos. Dicit igitur partes diffinitionis explicās: interiectionē esse vnā ex octo partib9 oratiōis. Sed quia ex illis quatuor sunt declinabiles, & quatuor indeclinabiles: dicit vnā esse ex quatuor indeclinabilibus significantē affectū. i. passionē: in quo (vt diximus) latini eā ab aduerbio differre voluerūt. Quod vero addit voce incōdita, hoc etiā illam aduerbio segit: quoniā per exclamationē quādā & vocē incōditā. i. prope inarticulatā profertur. Interiectio autē ideo est appellata, quod seriem orationis rūpens interiicitur: & cum aliquo mentis affectu profertur. vt Verg. j. æñ. nautbus infandum amissis vnus ob iram prodimur. Ordo enim erat nos prodimur nautib9 amissis ob irā vnius Iunonis, sed cū exclamatione interiecit Infandū, quasi dicat, prosceIus indignum. Habet igitur interiectio varias significationes. ¶ Lugētis Terē. in eu. cū inducit Dorum lugentem. hei. hoi. dicit. heu quoque & hei, quę dolentis diximus, etiā lugentis sunt. ¶ Dolētis. Verg. li. j. hei mihi qualis erat. Idē in. x. odolor, atq; decus magnum. Idē in buc. ah silice in nuda cōtxa reliquit. ¶ Timētis. Terē. in and. hei vereor ne qđ Andria apportet mali. Idē in eadem. hei metui a Chriside. Vergil. in buc. ah ne te frigora lædant, ah tibi ne teneras glacies secet aspera plantas. ¶ Exultātis. Terē. in heautō. vah ergomea Antiphila. Idē in adel. oh lachrimo p gaudio. ¶ Admirātis. Ter. in eu. papę facie honesta. & iterū, papæ noua figura oris. Idem in and. vah cōsiliū callidū. ¶ Exclamātis. Luc. p si remeasset in vrbem. Teren. in and. vah perij: hoc malum integrascit. & illud ex euangel. vah qui destruis templum dei. ¶ Ridentis. Terent. in and. ha ha he. mirum vero. Idē in Eunu. ha ha ha. defessa iam misera sum te ridendo. ¶ Deridentis. Terent. in and. hui tam cito (ridiculum. Idē in eu hui mihi illam tu laudas. ¶ Silētis. Teren. in. Eu. au ne comparandus hic quidem ad illum est. Idem in eodem: au obsecro mea Pythias. si. quod est silentis apud Terētium. apud Plau. st. legitur. ¶ Laudantis. Mart. effecte, grauiter, cito, nequiter, euge beate. & illud expsalmo: Qui dicunt mihi euge euge. ¶ Vituantis. Teren. in Eu. apagesis, ego formidolosus. Idem in eadem: apagete. ¶ Vocantis. Ouidius. ecquis io syluę crudelius, inquit, amauit. Terent. in adel. oh qui vocare. ¶ Deprehendentis. Terent. in. An. at at hoc illud est, hinc illæ lachrymę. Idē in Eu. at at data hercle verba. ¶ De coniunctione. Cap.xij.

VLtima ex quatuor indeclinabilibus oratiōis partib9 est cōiūctio: cuius ppriū est diuersas oratiōis partes cōiūgere. Ita q; diffinitur: Cōiūctio est pars oratiōis indeclinabilis cōnectēs, ordinās q; sentētiā. Cōnectēs inquā, qñ simul res aliquas in esse significat. vt Aeneas pius & fortis. vl cōnectēs verba, & disiungēs sentētiā. vt Aeneas bon9, vel malus. Ordinās; qñ alterū sequitur ad alterū. vt si currit, mouetur: ex his manifestū est vnde cōiūctio dicitur. ¶ Cōiūctioni quot accidūt? Prisc. dicit tria, figura, ordo, species, quā aliq potestatē, aliq significationē appellāt. ¶ Figuræ coniunctionis quot sunt? Duæ respondet sicut in nomine. ¶ Ordo cōiūctionis quotuplex est? triplex inquit. Deinde membra diuisionis explicat. ¶ Potestates coniunctionis quot sunt? Et quia non habent certum numerum, dicit esse complures: & enumerat quasdam ex ijs, quæ sunt magis notæ. hoc est copulatiuam. disiunctiuam. subdisiunctiuam. causalem. collectiuam. dubitatiuam. aduersatiuam. approbatiuam completiuam.

¶Causalis rursus diuiditur in continuatiuã, subcõtinuatiuã, adiunctiuã, & effectiuã. De quibus singulis ostendit, & quę sint subiungens exemplum cuiusque. Sed quia coniunctiones sub eadem voce inueniuntur diuersarum potestatũ, siue significationũ, visum est de singulis aliquid dicere. Idque secundũ ordinẽ alphabetarium, quo facilius volenti inquirere occurrant. Ac, igitur reperitur copulatiua: vt bonus ac sapiens. Reperitur etiam posita pro quam. vt Vergil. Ac secus ac iussi faciunt. Salustius in iugurtha: castra mouebat tuxta, acsi hostis adesset. At, pro saltem aduersatiua est. Verg. vi. æñ. At ramũ hunc agnoscas. Est etiam exclamãtis aduerbium. vt Hor. in epo. at o deorum quicquid in cælo regis terras. Verg. ŋ. At tibi pro scelere exclamat, pro talibus ausis. Ast ediuerso copulatiua. Verg. i. æñ. Ast, ego, quæ diuũ incedo regina Iouisque. sed tantum poetice, quoniam. s. recipit. at. vt cum breuis esset, produceretur. Atque copulatiua est. Verg. i. æñ. Atque equidem memini teucrum sidona venire. Reperitur etiam posita pro quã. Terẽ. in phormione. ne simili vtamur fortuna, atq; visi sumus. Atqui, inter collectiuas ponitur a Prisc. Teren. in Eunu. Atqui ita opus est. An, dubitatiua simul est, & interrogatiua. Verg. i. æñ. An phebi soror, an nimpharum sanguinis vna. Idem. iŋ. eloquar, an sileam? Inter an & aut Quintilia. hoc distare putat: quod p aut non possumus interrogare, per an possumus. Aut distunctiua est. Iuue. aut dic, aut accipe calcem. Vergil. iŋ. æñ. aut terebrare cauas vteri, & tentare latebras. Reperitur etiam copulatiua pro &. Autem, reperitur copulatiua. vt Abraam genuit Isaac, Isaac autem genuit Iacob, Iacob autem genuit Iudam. reperitur etiam completiua. Cum, reperitur causalis simul, & adiunctiua. Verg. in buc. cum faciam vitulam pro frugibus, ipse venito. Dum, quoque causalis siue adiunctiua reperitur. Verg. multa quoque & bello passus dum conderet vrbem. Ergo, collectiua, siue illatiua, siue rationalis. Lucanus: ergo pari voto gessisti bella iuuentus. reperitur etiam completiua. Terent. mihi ne' tibi ergo. Enim, causalis reperitur frequenter, sed & completiua. Verg. i. æñ. Progeniem sed enim Troiano a sanguine duci audierat. Idem in eodem: hic tibi fabor. n. quando hæc te cura remordet. Sed cum est causalis semper postponitur: præposita vero semper ponitur completiue sequente vero, vel non sequente. Terentius in adel. enim non sinam. Idem in Andria: enim vero Daue nihil loci est segniciæ. Equidem, reperitur approbatiua. Vergilius: Non equidem inuideo, miror magis vndique totis. Idem. xŋ. eneidos: equidem merui, nec deprecor, inquit. potest etiam poni completiue. Et, ponitur copulatiue, vt Aeneas pius & fortis. Ponitur etiam causalis pro quia. Quintilianus libro primo: Harum verba effingere imitando conabitur puer: & natura tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis percipimus. Reperitur etiam completiua, cum pręponitur sibi ipsi, vt Aeneas & pius & fortis fuit. Primum enim & abundat, sed ponitur ornatus causa: quod & de reliquis copulatiuis & disiunctiuis dici potest. Etsi, aduersatiua est, cui respondet tamen. Cicero in oratione pro milone: Et si vereor iudices ne turpe sit. & sequitur: tamen hæc noui iudicij noua forma. Etiamsi, aduersatiua est, quemadmodum tametsi, quibus æquę respondet tamen. Igitur. itaque. idcirco collectiuæ, siue illatiuæ, siue rationales sunt. Cicero pro ligario: habes igitur, quod est accusatori maxime optandum confitentem reum. Idem in eodem: itaque quo me vertam nescio. ex superius namque dictis hæc inferuntur. alias completiuę sunt. Imo, illatiua quoque est sed ediuerso: vt Teren. dictum puta, imo aliud. Ne, dubitatiua simul & interrogatiua est. Verg. i æneidos: qui teneant, nam inculta videt, homines ne, ferę ne. Idem in xi. iustitiæ ne prius mirer, belli ne laborum. Dicimus etiam nonne pro an non. Vergil. in buc. nonne fuit satius tristes amarillidis iras, atque superba pati fastidia: nonne menalcam? Iungitur etiam abscissa per compositionem cum alijs partibus orationis. Vergilius. iŋ. æneidos: pyrrhin connubia seruas? pro pyrrhine seruas connubia. Idem in. x. Omnipotens genitor tanton me crimine dignum duxisti? pro tantone. Inuenitur etiam ne approbatiua, quod est quando nec dubitatiue, nec interrogatiue ponitur, vt Horatius. ŋ. sermo. clarus erit fortis, iustus, sapiens, ne etiam rex. Idem in eodem: o seri studiorum, qui ne putetis. Reperitur quoque ne causalis. & Neu a ne & ve composita. Vergilius. iŋ. æneidos: ne recipi portis, aut duci in mœnia posset, neu populum antiqua sub religione tueri. Necne quoque pro an non, dubitatiue simul & interrogatiue ponitur. Cicer. pro Flacco: vtrum vultis prætori flacco licuisse, necne? Nec, & neque, copulatiuæ sunt per abnegationem, vt si dixeris: Antonius non legit, neque lecturus est, aut nec lecturus est. Nam, & namque causales sunt. Vergilius. æole. namque tibi diuum pater, atque hominum rex. Reperiuntur etiam completiuæ, vt idem in. v. heu quia nam tanti cinxerunt æthera nymbi. Quam, reperitur electiue posita. Terent. in and. quæ inhoneste hic voluit diuitias parare, quam honeste in patria pauper viuere. Quamuis, & quamquam aduersatiuæ sunt, quibus respondet tamen, quod aliquando subintelligitur. vt Vergilius secundo. æneidos: quamquam animus meminisse horret, luctuque refugit, incipiam tubandi tamen. Quę, copulatiua est, ponitur etiã nonnunquam completiue Vergilius. v. ęn. dixit quę, & prelia voce diremit. Quia, subcontinuatiua est, reperitur autem in sacris literis frequenter pro vt adiunctiua siue causali. Quidem, a Prisc. inter completiuas ponitur, quod multis testimonijs confirmat. itaque miror tantam auiditatem fuisse Hierony. Paulum apostolum reprehendendi. Tractans enim verba illius, quę sunt scripta ad Colossenses: Nemo vos superet inhumilitate mentis. Illud (inquit) quod crebro diximus, & si imperitus sermone, non tamẽ sciẽtia.

Causalis, quæ causam continuationis explanat, vt quoniam. nam. namque. enim. vt.

Collectiua, siue illatiua, quę superiora colligit. vt igitur. ergo. itaq;. quare. quapropter. quamobrem.

Dubitatiua, quæ dubitationem aliquam cum interrogatione significat. vt an. ne. necne.

Aduersatiua, quæ aduersam sententiam sequenti aut precedenti monstrat. vt licet, quamquã. quãuis. etsi. saltem.

Approbatiua, quæ rem aliquam approbat. vt si. siquidem. quando, quandoquidem. quidem.

Completiua, quę ornatus causa, aut metri necessitate ponitur. vt quidem. enim. nam. nãq;. vero.

Causalis rursus diuiditur in continuatiuã. subcontinuatiuam. adiunctiuam effectiuam.

Continuatiua est, quæ continuationẽ & cõsequentiam rerum significat: vt si. cum. dum. vbi.

nequaquã Paulũ de humilitate: sed de conscientię veritate dixisse ętiã nunc approbamus. & quod Apostolus in eadem epistola subdit: Quæ sunt rationẽ quidẽ habẽtia sapientię. hoc ait loco quidẽ coniunctio superflua est, quod in plerisque locis propter imperitiam artis grãmaticę apostolum fecisse reperimus: neque enim sequitur sed, vel alia cõiunctio, quę soler, vbi quidem positũ fuerat, respondere: nã quidem plerumque aduersatiua reperitur. Hæc Hieronỹ. Quin, telle Prisc. ponitur collectiue siue illatiue. Vergil. x. ęn. quin occidit vna sarpedon mea progenies. ponitur etiam pro curnõ præsenti indicatiui iuncta, & semper interrogatiue: vt Persius: quin damus id superis de magna quod dare lance. Vergil. in buc. quin aliquid saltem vimimibus, molliqueparas detexere iuncos? vtrobique pro cur non. ponitur & p quod non cum subiunctiuo. Idem in. iij. ęn. hic tibi ne qua moræ fuerint dispendia tanti quin adeas vatem. ¶ Si, adiunctiua est cũ verbo subiũctiuo adiuncta, vt si legeris, eris doctus. est etiam si causalis siue continuatiua. vt si stertit, dormit. si ambulat, mouetur. ¶ Est quoque approbatiua cum indicatiuo iũcta. Vergil. i. ęn. si quid vsquã iustitię est, & mẽs sibi cõscia recti. Idem in. ij. Dij, si qua est cælo pietas, quæ talia curet. Reperitur etiã abnegatiua. Verg. x. ęn. Tu nunc stares immanis truncus in armis. esset par ætas, & idẽ si robur ab annis. Est aũt coniunctio abnegatiua, quæ verbis coniuncta posse fieri remostendit, sed propter causam aliquam, ne fiat impediri, vt feciſſem si potuissem. Saltem aduersatiua est. Vergil. iij. ęn. saltem si qua mihi de te suscepta fuisset. Sed, & Sedenim copulatiuę sunt ex aduerso. Verg. i. ęn. progeniẽ, sedenim Troiano a sanguine duci. Seu & siue disiunctiuæ sunt. Vergil. ij. ęn. siue errore viæ, seu tempestatibus acti. Reperiũtur etiã subdisiunctiuæ, vt si dixeris: alexander, siue paris: atride, seu agamenon. Tamen aduersatiua est, respondens illis etsi. tametsi, quamuis, quamquam. Cicero pro milone, & si vereor iudices. deinde sequitur: tamen hæc noui iudicij noua forma. &c. Reperitur etiam complectiua cum superiori aduersatiuæ non respondet: vt apud Papinium. xj. thebaim. me miseram vinces: tamen hęc prius arma necesse est experiare domi. Tametsi aduersatiua est, quemadmodum eius simplex & si. Tum copulatiua est, iungitque res pares cum succedit alteri tum: cum vero succedit coniunctioni cum, iungit aliquid quod maius est, vt Laurentius diligentissime colligit. Ve & vel, disiũctiuę sunt. Reperitur etiã vel subdisiunctiua simul. vt Terẽ. in Eunu. vel rex semper maximas mihi gratias agere. pro etiam posuit. Reperitur & subdisiunctiua discrete. vt si dixeris: Toto die vel dormit, vel legit. Vero, copulatiua siue distributiua est, quia distribuit diuersas res diuersis personis, vt Aeneas fuit pius, Vlysses vero callidꝰ. Reperitur etiã completiua. Vt, causalis est: vt si dixeris: Venio, vt legam: exerceo te, vt sis sanus. Reperitur & adiuncti ua. Vt Terentius: si est, (inquit) patruus, vt Antipho culpam in se admiserit.

Subcõtinuatiua est, quæ causam cõtinuationis ostendit cum essentia rerum. vt quoniam, quia.
Adiunctiua est, quę verbis subiunctiuis adiũgitur, vt si. vt cum, vbi, quã do.
Effectiua est, quæ reddit causam effectus. vt enim. namq;
Et, cuius potestatis est: Copulatiuæ.

¶ De partibus orationis, quę alię pro aliis: & prose inuicẽ ponuntur. Cap. xiij.

QVę partes oratiõis alię pro aliis ponuntur? Omnes fere, quẽadmodũ quę sequũtur.
Nomen pro participio. vt sibilus. pro sibilans.
Nomen pro aduerbio, vt recens pro recenter.
Nomen p interiectione. vt infandũ voce incõdita.
Nomen pro cõiunctione, vt quare. quamobrem.
Pronomen p nomine pprio. vt ego p Antonius.
Pronomen pro aduerbio. vt hoc pro huc.
Pronomen p coniũctione vt ideo p propterea.
Verbũ pro nomẽ. vt amare p amore. viuere p vita.
Verbum pro aduerbio. vt amabo. sodes.

DE partibus orationis, quę alię pro alijs: & pro se inuicem ponuntur. Cap. xiij. Solet turbare hoc plerumque grammaticę artis ignaros, quod eandem particulam sub diuersis partibus orationis reperiant. Itaque cum singulatim de octo partibus orationis disputatum sit, hoc in loco inducit caput, in quo ostendit, quemadmodum particulę quędam orationis ponuntur pro alijs, quam in prima positione fuerant: atque rursus, quędam ponuntur pro seipsis inuicem, vt nomen pro nomine, pronomen pro pronomine. &c. ¶ Nomen igitur pro participio positum reperitur, vt apud Vergilium secundo æneidos: sibila lambebant linguis vibrantibus ora. vbi Seruius. dicit sibila poni pro sibilantia, nam participium est. Idem primo Georgicorum. coruſca fulmina molitur dextra: quod eodem modo pro coruscantia exponit. ¶ Nomen pro aduerbio. vt recens pro recenter. Vergilius. iij. Georgic: sole recens orto, aut noctem ducentibus astris. Salustius. coria recens detracta vel uti glutino adhærebant. Gellius. lib. xj. recens natis notum & familiarem victum offert. Vergilius. ij. Georgic. Flos apprima tenax, pro apprime. & in eodem: densa sere. pro dense. & in. iij. asper acerba sonans. pro acerbe. ¶ Nomen pro interiectione. Vergilius. i. æneidos: nauibus infandum amissis vnius ob iram. neque enim aduerbium tantum est hoc in loco infandum pro infande: sed quia cum affectu mentis profert incondita voce, interiectio est. hoc enim tantum interiectio ab aduerbio distat: quẽadmodũ suis locis diximus. ¶ Nomen pro coniunctione, vt quare, quæ ex quis & res componitur, quamobrem, quapropter ex nomine & præpositione. ¶ Pronomen pro nomine proprio, semper. n. pronomen sic ponitur, vt ex illius diffinitione manifestum est: sed suus. a. um. plerumque pro proprius. a. um. reperitur, vt suum est hominis ridere. i. proprium. ¶ Pronomen pro aduerbio. Vergil. viij. æn. hoc tunc ignipotens cęlo descendit ab alto. vbi Seruius inquit: hoc pro huc posuit secundum antiquum morem. nam antea hoc aduerbium loci fuit, nunc aboleuit sicut illo pro illuc. ¶ Pronomen pro coniunctiõe, vt ideo, quę ab id & eo componitur, propterea, quæ ex propter & ea: qua propter, quæ ex qua & propter. ¶ Verbum pro nomine. Teren. in eunu. extrema linea amare nonnihil est. pro amoris. Persius, nostrum istud viuere triste. pro vita tristis. ¶ Verbum pro aduerbio. Mar. dic inquis rogo Marce, dic amabo. nã aduerbium blandientis est: quemadmodum & sodes, quo frequenter vtuntur poetæ comici.

¶Verbum pro interiectione,vt age pro eia.Verg.iiij.æñ.vtrũq; cõiunxit dicens: eia age rũpe moras. Idẽ in.j.quare agite o iuuenes. ¶ Verbum pro coniunctione Luca.in.vij. omnia maiorum vertamus bustalí cebit.pro quamuis.Mar.laxior hexaphoro tua sit lectica licebit. Ouid.j.meta.placeat sibi quisque licebit. Hora.j.ser.licebit ille repotia natales alioſue dierũ. De licet pro quãuis, vbique ſe offerũt exẽpla. ¶ Participium pro nomine,de hoc abunde ſumus dicturi libro in ſequenti,cum diſputabimus quot modis participium tranſit in vim nominis. ¶ Participium ,p aduerbio.Verg.vi.æñ. ac belua Lerne horrendum ſtridens.pro horrende. ¶ Præpoſitio pro aduerbio. Verg.j.æñ.poſtquam introgreſſi,& coram data copia fandi. Iuue. Fient iſta palam.imo(quemadmodũ ſępe diximus)quoties præpoſitio nõ iungitur caſibus,aduerbium eſt ¶ Prępoſitio pro interiectiõe,vt pro , cum circunflectit,quæ(vt ait Priſcia.) interiectionis loco ponitur.Saluſt. in catil.Pro deum atq; hominũ fidẽ. Vergil. iiij. pro Iuppiter ibit hic ,ait. Idem in bucolicis in nuda connixa reliquit, vbi Seruius. (inquit) ad hoc pertinet præmiſſa dolentis interiectio. Sunt, quiaſpiratiõem in fine addant differentię cauſa. ¶ Præpoſitio pro cõiunctiõe,vt ,ppterea, quapropter. ¶ Aduerbium pro nomine, vt Mart. luſiſtis,ſatis eſt. & ſi dixeris:ſatis eſt mihi diuitiarum.Vergil.vij.æñ.terrorum & fraudis abunde eſt. ¶ Aduerbium pro coniunctione. Idem.j.ęñ. hic tibi fabor enim, quando hæc te cura remordet. ¶ Coniunctio pro aduerbio, vt cum pro quando. Imo frequenter aduerbium & coniunctio ſibi cedunt:ita vt non facile quibuſdam in locis diſcernere poſsis cõiunctio, an aduerbium ſit aliqua particula oratiõis. ¶ Coniunctio pro interiectione. Hora.ij. ſer. vt pereat poſitum rubigine telũ.niſi enim interiectione proferas vt, frigidiuſcule dixeris: quod alias erit concitatiſſimum. ¶ Quæ partes orationis. Nomen ponitur pro nomine,vt Dardanus pro dardanius,hoc eſt primitiuũ pro deriuatiuo.Verg.iiij.æñ. hauriat hũc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus.i. Aeneas Dardanius.& eodem modo per reliqua nominis accidentia. ¶ Verbum pro verbo, vt populo ,p populor. Verg.iiij.æñ. Ac velut ingentẽ formicę farris aceruũ cum populãt. Propert.lib.iij.hic olim ignaros luctus populauit achiuos. pro eo quod eſt populantur.& populati ſunt: nã pp'o in ſermonis latini vſu frequenti nõ eſt: ſed populor, multa quoque alia verba huiuſmodi reperiuntur, quæ Nonius ex antiquorum vſu diligentiſsime collegit. ¶ Participiũ pro participio, vt Saluſt. alieni appetens , ſui profuſus. pro profundens:nam participium eſt loco nominis poſitum. ¶ Præpoſitio pro præpoſitione.vt Verg.ix.æñ. Ibat in Eurialũ.pro cõtra. Idem.j. Georg.ſub ipſum arcturum tenui ſatierit ſuſpendere ſulco. Quod Ser.exponit pro circa. Aduerbium pro aduerbio. Vergil.j.ænei. Hic illius arma, hic currus fuit.pro illic. Et hic aduerbium loci pro aduerbio temporis. Idem in eodem.Conſtitit hic,arcumque manu,celereſq; ſagitas. hic poſuit pro tunc. Et notandum aduerbia loci plerumq; poni pro aduerbijs temporis: ſed non econtrario aduerbia tẽporis ,p aduerbijs loci. ¶ Cõiunctio ,pcõiunctiõe.vt Terẽ.in phor.ne ſimili vtamur fortuna, atq; vſi ſumus. atq; poſuit ,p quã.

Verbum pro interiectione,vt age agite.
Verbum pro coniunctione,vt licet licebit.
Participium pro nomine,vt ſapiens diligens.
Participiũ pro aduerbio,vt horrendũ pro horrẽde
Prępoſitio pro aduerbio,vt coram palam.
Præpoſitio pro interiectione.vt pro.a.
Præpoſitio ,pcõiunctione,vt ,ppterea quapropter.
Aduerbium pro nomine. vt ſatis eſt. abunde eſt.
Aduerbiũ ,p coniunctione,vt quando pro quoniã
Coniunctio pro aduerbio. vt cum pro quando.
Coniunctio pro interiectione,vt at.
Quæ partes orationis ponũtur inuicẽ pro ſeipſis?
Oẽs fere,Nomẽ ,p noie ,vt dardan⁹ ,p dardani⁹.
Verbum pro verbo,vt populo pro populor.
Participiũ pro participio, vt profuſus pro ,pfundẽs
Præpoſitio pro præpoſitione.vt in pro contra.
Aduerbiũ ,p aduerbio.vt hic loci.,p tunc temporis.
Coniunctio pro coniunctione,vt vel pro et.

¶ De ſyntaxi & oronis conſtructione. Caꝑ.xiiij.

QVid eſt ſyntaxis? Scientia, qua bona cõſtructio a mala dignoſcitur.
Vnde dicitur ſyntaxis? A ſyn quod eſt con. & tatto ordino,a quo eſt taxis,quaſi Coordinatio.
Quid eſt conſtructio? Congrua dictionum ordinatio,cõgruã perfectamq; ſentẽtiã demõſtrãs.
Quid eſt oratio? Vt Scaurus diffinit, ore miſſa. & per dictiones ordinata pronuntiatio.
Quotuplex eſt oratio? Quadruplex. Perfecta,q̃ perfectũ ſenſum in animo auditoris generat,vt ego amo deũ. Imperfecta,quæ impfectũ ſenſum in animo auditoris generat,vt ſi deũ amaueris. Finita , in qua verbũ finitũ ponit, vt ego amo. Infinita,in qua verbũ infinitũ ponit,vt me amare.

DE ſyntaxi.Caꝑ.xiiij. ¶Cum tres libri ſuperiores circa ſingulas orationis partes verſati ſint: liber ſequens cum breui commate huius libri tertij, totus eſt de conſtructione, quæ græce ſyntaxis dicitur. Itaque primo dicit,quid ſit ſyntaxis. & vnde dicitur, quid conſtructio,quid oratio. Deinde orationem diuidit in quatuor formas,hoc eſt,perfectã.imperfectam,finitã infinitam:quæ omnia quoniam plana ſunt,ad difficiliora properem? ¶ Quid eſt figura conſtructiõis? Quemadmodũ(inquit Seruius in.v.æñ.) inter barbariſmum & lexin,hoc eſt,latinam eloquutionẽ & perfectam metaplaſmus eſt, qui vno ſermone fit ratione vitioſus: ita inter ſoloeciſmum & ſchema.i. perfectam ſermonum connexionem figura eſt , quę fit contextu ſermonum ratione vitioſa. Ergo metaplaſmus(inquit)& figura media ſunt: & diſcernuntur peritia & imperitia.Sed de barbariſmo. & ſoloecimo.de lexi & ſchematis. atque metaplaſmo ſuo loco dicetur:nunc de figura,quomodo a Seruio accipitur figura ſyntaxeos(hoc eſt conſtructionis) agendum eſt. Dicit igitur figuram conſtructionis eſſe modum dicendi nouatum, hoc eſt,a naturali & conſueto ſermone mutatum,ac perinde vitioſum,niſi aliqua ratione excuſetur, qui quidem modus verſatur circa grammaticas conſtructiones : hoc eſt in contextu partium orationis.

¶Quotuplex est figura cõstructionis? Multo plures sunt figuræ constructionis, quam octo: sed reliquis in alium locum relictis de his, quæ frequentius in vsu reperiuntur, disserit: quas enumerat. ¶Euocatio, quæ græce ecclesis vocatur, fit quoties nomen tertię personæ reducitur ad primã, vel ad secũdã. Improprietas autẽ in hoc est, quod cũ dico ego Antonius lego. Antonius quod alias est nomen tertiæ personæ, sic cedit pronomini primæ personæ, quod verbũ huic non illi redditur. Excusatur autẽ hæc improprietas, quoniã verbũ semper digniori respõdere debet. Prima namq; psona ordine nature dignior est secũda. & secũda tertia.

Quid est figura constructionis? Est aliqua ratione nouatus dicendi modus, qui circa grammaticas constructiones versatur.

Euocatio est reductio tertię personę ad primam vel secundã. vt ego Antonius lego. tu loãnes audis. Et requirunt quatuor in euocatione. psona euocans. persona euocata. remotio copulæ. & verbum conueniens cum persona euocante.

Appositio, est immediata duorũ substãtiuorũ cõitũctio, quorũ alterũ exponit alterũ. vt miratur molem æneas magalia quondã. Et requirunt duo in appositiõe. dictio apponẽs. & dictio apposita.

Prolepsis est attributio proprietatis totiin suas partes diuiso. vt Interea reges ingẽti mole latin9 &c. Et requiruntur quinq; in prolepsi. hoc est totũ. partes. distributio partium. pprietas. & ordo.

Syllepsis est diuersarũ dictionũ sub pali pprietate cõceptio. vt Ego & tu docti legim9. & requirunt quinq; in syllepsi, hoc est, dictio cõcipiens. dictio cõcepta copulatiua coniunctio, vel ppositio cũ. verbum vel nomẽ adiectiuum numeri pluralis. pprietas cõcordans cum dictione concipiente.

Zeugma est vnius pprietatis ad diuersas clausulas facta redditio. vt ego & tu & Cicero scribit. & requirunt tria, hoc est plura substantiua. copula. pprietas, quæ cõueniat cũ propriori substantiuo.

¶Appositio, quę pstheſis græce dicitur, est immediata duorum substantiuorũ coniunctio. & ponit exemplũ exprimo æn. miratur molem æneas magalia quondã. Improprietas autẽ in hoc est, quod duo substantiua sine cõiunctione esse nõ possunt in oratione: sed excusatur vitiũ, qđ dictio apposita sic iũgitur apponenti, quasi adiectiuũ qđ aliquid in substãtiuo determinat & exponit. ¶Prolepsis, quę latine interpretatur præsumptio est (vt a Donato atq; Diomede diffinit) præsumptio rerũ ordine sequutarũ, & vterque ponit exẽplũ ex Verg. xŋ. æn. Interea reges, ingẽti mole Latinŋ. Quadrŋugo inuehitur curru. & sequitur. bigis it Turnus in albis. hinc pater Aeneas Romanæ stirpis origo, & iuxta Ascanio magnę spes altera Romæ pcedunt castris. Sed, quẽadmodũ Prisc. lib. xvŋ. qui est de cõstructiõe dicit, ita in cõstructione diuiduorũ per plepsim præponitur verbũ plurale ad vtrũq; sequens licet nominatiuũ anteferre. vt aquilæ euolauerunt hæc ab oriente, illa ab occidẽte: sin ad ea, quę diuidũtur verba singulariter consequatur, genitiuũ oportebit pręponi pluralem diuidendo. vt aquilarũ altera volauit ab oriente, altera ab occidente. Excusatur autẽ, quia verbũ siue præpositũ siue cõsequens iure exigit sibi nominatiuum. Est & prolepsis implicita quale est illđ apostoli: alter alterio9 onera portate. intelligitur enim quod alter portet onus alterius, & alter alteri9. Simile est illud Verg. ŋ. æn. alterum in alterius mactatos sanguine cernã, hoc est Anchisen in ascanŋ et Ascanŋ in anchisen: & creusam in ascanŋ & ascaniũ in creusę &c. Est quoq; aliud prolepsis genus: cũ id qđ posterius accidit, ante tẽpus ascribitur: quale est illud Verg. lauinaq; venit litora. Lauiniũ enim quemadmodum Diomedes & Seruius dicunt, nondum erat, quo tẽpore æneas Italiam venit, & apud Salustium. montem sacrum & auentinũ insedit: qui mons ob hoc quod illum plæbs insederat, postea sacer dictus est. ¶Syllepsis, quæ latine interp. cõceptio, a Donato & Diomed. diffinitur sic: Syllepsis est dissimilium ac diuersarum clausularũ per vnũ verbũ cõglutinata conceptio, vt Verg. ŋ. æn. hic illius arma, hic currus fuit. Idem in buc. sunt nobis mitia poma, castaneæ molles, & prelli copia lactis. Est etiã syllepsis quoties fit adductio indignioris ad dignius, quod tribus modis cõtingit. genere, numero, & persona. Genere, vt masculinũ cõcipiat fœmininũ & neutrũ. fœmininũ cõcipiat neutrũ. Numero, vt pluralis cõcipiat singulare. Persona, vt prima cõcipiat secũdam & tertiã, secunda uero tertiã. Quod vero dicit in cõceptiõe requiri copulatiuã cõiunctionẽ, vel. cũ. prępositionẽ, intelligendũ est cũ prępositio (quẽadmodũ ait Iurisco. sultus) ponitur pro &. vt fidicas tu cũ Antonio legitis, pro eo quod tu & Antonius. Tale est illud Verg. ŋ. qn. Remo cũ fratre Quirinus iura dabũt. pro eo qđ remus & frater. In illo vero qđ Horat. dixit: tu qđ ego & populus mecũ desideret audi. nulla est figura, nedũ personarũ cõceptio, quẽadmodũ ediuerso nimis licenter, atq; haud scio an tollerabiliter dictũ sit, quod legimus in euangelio Hieronymo interprete: pater tuus & ego dolẽtes quęrebamus te: nã & si numerorum & personarũ cõceptio recte facta est, ordo tñ illarum est inuersus, qui debuit esse ego & pater tuus dolentes quærebamus te. Quod si Hebraici sermonis idioma illud tolerare põt, græcus tñ atq; latinus reformidat: de quo in prologo huius operis plura diximus. ¶Zeugma, quæ latine interpretatur iugatio, siue iunctura, siue adiunctio est, quẽadmodũ Donatus atq; Diomed. diffiniũt vnius verbi cõclusio diuersis clausulis apte cõiũcta. addit Diome. cũ duo, aut cõplura ad vnã partẽ oratiõis iungẽda referunt. fit autẽ p zeugma variatio personarũ. vt ego lego & tu & Cicero. nũerorũ. vt Romani pugnãt & Hanibal. personarũ vt illud apl̃i: hebræi sunt & ego. Huius aũt figuræ cõuersio tribus locis ponipõt, aut cẽm ponitur vnũ verbũ, ad qđ sequẽtes sensus cõferatur. vt vicit pudorẽ libido. timorẽ audacia. rationẽ amentia. aut cũ in medio sensuũ loco positũ reperitur, vt apud Verg. ŋ. añ. troiugena interpres diuũ, qui numina phœbi, qui tripodas clarŋ lauros, qui sydera sentis & volucrũ linguas. & præpetis omnia pẽnę. sentis enim verbũ tã primis quã vltimis iungitur. ob id mesozeugma. i. zeugma a medio noiatur. aut cũ vno verbo sensus claudũtur. quale est illud Ciceronis in catilinã. nihil te nocturnũ prędidũ palatŋ: nihil vrbis vigiliæ: nihil timor populi: nihil cõcursus bonorũ omnium: nihil hic munitissimus senatus habẽdi locus: nihil horũ ora vultusq; mouerũt: sensus superiores cõclusit vno verbo mouerunt. & inde hypozeugma dicitur: hoc est zeugma ab inferiori.

¶ Antiptosis dicitur ab anti, quod est pro. & ptosis, casus: vnde & Diomed. atque Donatus dicunt solœcismum esse per casuum immutationem: cum vero subest ratio aliqua, figura est, quæ latissime patet. Atque omissis quæ Marcellus collegit ex vario autorum vsu nominatiuus ponitur pro genitiuo. Verg. v. æñ. Cressa genus pholoe, gemini circum vbera nati. i. generis Cretensis. Gell. lib. xvii. Aristotelis (inquit) libri sunt omne genus elegantiæ referti. idest omnis generis. Et in digestis titulo de fundo instructo eadem ratione ponitur accusatiuus pro genitiuo, nisi forte & nominatiuus est. in. l. cuius initium est quæsitum: Supellecticarios (inquit) & cæteros id genus seruos. pro eius generis. Liuius quoque apud Priscia. Quãdo duo (inquit) consules eius anni alter morbo alter ferro perisset, suffectum consulẽ negabant comicia habere posse. duo ordinarij consules dixit, pro duorũ consulum ordinariorum: nam, quemadmodum diximus in prolepsi, si ad ea quæ diuiduntur, verba singulariter consequãtur, genitiuum oportet præponi pluralem diuidendo. Nominatiuus quoque ponitur pro vocatiuo. Verg. i. çñ. gnate meę vires mea magna potentia solus. Plinius. lib. vii. natura. historo. salue primus omnium parens patrię appellate. Nominatiuus pro ablatiuo. Cicero in lælio, quid enim indigens Affricanus mei. p in quo, & illud ex euangelio: Si quid aliquẽ defraudo, reddo quadruplum. pro in aliquo. Genitiuus pro nominatiuo. Cicero in. . de diuinatione: cum illius diei venit in mẽtem. pro ille dies, quod exemplum inter idomata sermonis latini Diomedes posuit. Idem quoque Cicero in verrẽ: ita velim mihi deos propicios, vt cum illius mihi temporis venit in mentem. pro illud tempus. Valla aliquod substantiuum in his clausulis subintelligendum esse opinatur, puta condicio, aut status, aut fortuna. Genitiuus pro nominatiuo vel accusatiuo ex figura græca. Terentius: quot illic hominum litigant. pro quot homines. Idem: dij boni boni quid porto. pro quod bonum Horat. i. sermo. ille portia natales, altos vehierum. pro alios dies. Genitiuus pro ablatiuo. Cicero ad hereniũm: oratoris officium est ijs de rebus posse dicere, quo ad eius fieri poterit. i. ab eo. Datiuus pro accusatiuo & præpositione. Verg. i. æñ. inferret deos latio. i. in latium. & in eodem: venturum excidio Lybiæ. i. in excidium. Accusatiuus pro nominatiuo. Verg. i. çñ. vrbem quam statuo vestra est. pro vrbs. Vocatiuus pronominatiuo, septimus casus pro genitiuo. Verg. i. çñ. sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphæ. pro præstantis corporis. Plinius. libro. vii. natural. histo. gẽtem sylvestrem stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. Alia ratione Plautus in casina posuit septimum casum pro genitiuo: habet (inquit) gladium, sed duos: quibus altero te occisurum ait, altero villicum: quibus dixit pro quorum. ¶ Synthesis græce latine interpretatur compositio: quæ quoties fit, solœcismus est, nisi aliqua ratione excusetur. vt Verg. i. æñ. pars in frustra secant, verubusque trementia figunt. pars posuit pro alij. Hora. iactamus, iampridem omnis te Roma beatum. omnis Roma posuit pro omnes Romani. Terentius in adelphis. aperite aliquis actutum ostiũ, pro aliquis ex vobis aperiant. Apuleius. iij. floridorũ: ingens hoim frequentia conuenere. pro homines frequentes. ¶ Synecdoche græce interpr. comprehensio: & est quoties id, quod est partis, datur toti: vt niger capillos. pro eo quod est habens capillos nigros. Dicit autem posse fieri per verbum subaudi neutrum, aut passiuum. Verg. in. Georg. micat auribus & tremit artus. Idem primo eneidos: expleri mentem nequit. i. non habet mentem expletam. Idem quinto, flauaque caput uectentur oliua. Per participium, Vergilius. i. çñ. nodoque sinus collecta fluentes. hoc est habens sinus fluentes collectos. Per nomen adiectiuum, vt idem in eodem: nuda genu. i. habens genu nudum. Horatius in carmine: quam notam duxit viuens videri, cætera fuluus. hęc figura quamquam poetis tantũ sit permissa, vtimur aliqũ illa: & historici, qui nonnunquã in genere dicẽdi poetas imitantur. Liuius. xxij. ab vrbe. At vero Hannibal ipse dum murum incautus subit. aduersum femur tragula ictus cecidit. Pomponius mella de Britannis: vltro (inquit) corpora infecti Idem alio loco: Sermatæ totum brachati corpus, & nisi qua vident, ora tecti. Apuleius primo metamorphoseos: tremore (inquit) viscera quatior.

Antiptosis est casus p casu positio sub aliqua paoprietate. vt vrbem quã statuo vestra est. & requiruntur tria, hoc est, vnum subiectũ, vna proprietas, & q ponatur casus pro casu.

Synthesis est attributio proprietatis vni vel pluribus copulatis: quod fit nõ gratia vocis, sed significati. vt pars in frustra secant, & requiruntẽ tria: hoc est vnum subiectum, vel plura copulata: p proprietas: & attributio proprietatis concordãs cũ significato & non cum voce.

Synecdoche est attributio partis ad totũ sub proprietate verbi vel participij, vel nominis adiectiui. vt expleri mẽtem nequit, nuda genu nodoq; sinus collecta fluentes. Et requiruntur tria, hoc est, totum, pprietas, & pars in accusatiuo posita.

¶FINIS TERTII LIBRI.

Liber quartus. Quemadmodum libro superiori dictum est, preceptiuæ grammaticæ partes sunt quatuor. Orthographia, quę de litera. Prosodia, quæ de syllaba. Etymologia, quę de dictione. Syntaxis, quæ de octo partium orationis constructione disputat. De litera pauca in eodem libro tetigimus: quia eius consideratio per singulas fere dictiones spargitur, atque ex libris, quos de vocabulorum significatione partim ædidimus, partim ędituri sumus, petenda est: quandoquidem singularia sub generalibus prę ceptis comprehendi non possunt. De syllaba copiosius libro in sequenti differetur. De etymologia parte illa, quæ circa singularium dictionum accidentia versatur, tribus libris superioribus per omnia fere disputatum est. Nam derivationes significationesq; ad memoratos vocabulorum libros refertur. De quarta grammatices parte, quam græci syntaxin, nos partium orationis ordinem, siue constructionem vocamus, in hoc quarto libro disputabimus. Resumentes in primis, quod de combinatione adiectiui cũ substantiuo, relatiui cũ antecedente, nominatiui cũ verbo primo libro scriptũ est, quodq; in

fine libri

fine libri superioris de figura cõstructionis diximus. Igitur primũ præceptũ constructionis id, qđ libro primo diximus, propemodum naturale est, quod adiectiuum & substantiuum in tribus conueniunt, in genere, numero, & casu. Quod si adiectiuum cum substãtiuo in illis tribus nõ cõueniret, solœcismus esset manifestarius: nisi aliqua ratione vitium illud excusaretur: vt Cicero ad atticum: Solius enim meum pectus consilium de me dimittendo, non modo non sustinuit, sed ne concupiuit quidem. Idem pro murena: ex tuo ipsius animo conjecturam aperis. Idem in pisonem: Dico mea vnius opera rẽpublicam liberatam, & illud ex euãgelio Luce: tuam ipsius animam pertransibit gladius. Excusatur autem hoc vitium, quod genitiui illi solius. ipsius. vnius ad genitiuos substantiuos referuntur, qui recesserunt ab vsu: in quorum locum substituta sunt pronomina possessiua, quem admodum libro primo dixim9. Et infra, cum de constructione verborum impersonalium interest & refert dicturi sumus, agetur: nam quod Cicero in tertio de oratore dixit: voluntati vestræ omnium paruit, non potest eadem necessitate excusari: cum potuisset dicere voluntati vestrum omnium parui. Illud vix tollerabile, quod Ouidius in epistola œnones scripsit: & flesti, & nostros vidisti flentis ocellos. nam & nostros posuit p meos, & meos pro mis. Flẽtis vero, quem genitiuum esse ex syllabę quantitate deprehenditur, non ad vocem sed ad significationem retulit. Quod si post illa pronomina possessiua, quę pro substantiuorum genitiuis ponuntur, alterum substantiuum sequatur in genitiuo, intollerabilis erit constructio: quale est illud Boetij in primo de consolatione: solantur mœsti nunc mea fata senis. & illud ex .iij. libro regũ: tulit filiũ meũ de latere meo ancillę tuæ dormiẽtis. & illud quoq; Pauli apostoli in prima epistola ad Corinth. Salutatio manu mea Pauli, nisi forte sit appositio duorum substantiuorum pro mis senis. mis ancillę. mis Pauli. neque enim potuit dici mis senis. meæ ancillæ. mei Pauli: quia error esset similis illi, cuius merito Valla Priscianum refellit dicentem. mei Prisciani eges. tui Prisciani egeo. significabat enim idem, quod meo Prisciano eges. tuo prisciano egeo. non me prisciano eges. te prisciano egeo. Ablatiui prętereа numeri singularis horum nominum siue participiorum præsens absens iungutur cum ablatiuis pluralibus quorundam substãtiuorum. vt apud Terentium in eunucho: nescio quid profecto absente nobis turbatum est domi. pro absentibus nobis. Plaut. in amphy. neque nobis præsente aliquis q̃squã nisi seru9. Põponius atellanarũ scriptor: qđ enim apd forũ prętente testib9 mihi vẽdidit. p præsentib9 testib9: Neui9: volum9 dona dare pẽte oibus. p prętẽtibus oibus. Actius: est res aliqua, q̃ prętente his prius natura instituit. pro prętentibus his. Prętera autoritate potest excusari hoc vitium illã rõne Marcelli, qui putat has dictiões absente prętente formę esse monoptotæ. Genera quoq; & numeri cõfundũtur, cum non ad vocem, sed ad rem adiectiuum refertur. vt Vergil. ij. æneidos: pars arduus altis pulueruleutus equis. Idem in .iij. pars grandia trudunt obnixe frumenta humeris. & Horatius in primo sermo. legati missi magnis de rebus vterq; & Ouid. de remedio. vtraq; formosę me iudice sunt venerãdę. Idem in epistola œnones. Miscuimus lachrymas mœstus vterq; suas. Huc etiam pertinet illud Vergi. xij. æneidos: dant sonitum spumosi amnes, & in equora currunt, quisq; suum populatus iter. Idem in eodem: pro se quisque viri summa nituntur opum vi. & illud Liuij: ausi sumus cum parentibus certare, quæ queciuitas suis Gerundium quoque adiectiuum genitiui singularis posse iungi cum substantiuo plurali suo loco dicemus. Construuntur etiam inter se genera diuersa. vt Verg. dulce satis humor depulsis arbutus hædis. & quod sequitur: Triste lupus stabulis, maturis frugibus imber. vbi dulce & triste diuersis generibus copulantur. Illud quoque Lucan. in primo: hinc leges, & plebiscita coactę Relatiuũ. Duplex est relatiuum, alterum substantię alterum accidentis. Relatiuum substantię est, quod refert antecedens substantiuum. qualia sunt, qui, quę, quod. suus, sua, suum, & alia pronomina relatiua, quæ dicuntur identitatis Sunt & alia relatiua, q̃ dicuntur diuersitatis, vt alius, alter, reliquus. cęter cętera cęterum: si cęter vspiã reperiatur Relatiuum accidẽtis est, quod refert antecedens adiectiuum, cuiusmodi sunt qualis, quantus, quotus, cuias Relatiuum accidentis cum antecedente debet conuenire, si non sequatur alterum substantiuum, cum quo iungi possit. vt si dicas: misi tibi libros mendosos, quales mihi dederas Quod si alterum substantiuum sequatur, cum illo debet conuenire. vt est animal varium, qualis est mulier. est tempus magnũ, quantus est mons. Horat. tñ in epodo singulari exemplo relatiuum accidentis antecedenti retulit dicens: Sed incitat me pectus, mammę putres equina quales vbera. Relatiuum vero substantiæ cum antecedente debet in genere & in numero conuenire, vt ego amo, qui doceo. Si tamen quis, vel qui inter duo ponatur substantiua, vtrique illorum referri potest. vt si dixeris: est animal, quod appellant orygen. vel quem appellant orygen. Si tamen substantiuum, quod sequitur, nomen est proprium: relatiuum illi debet respondere, vt Salustius in catilina: est locus in carcere, quod tullianum appellatur. & Liui9: anxur fuit, quæ nũc sunt terracinę. & Paulus in epistola ad galatas Hieronymo interprete: semini tuo qui est Christus. Vergilius primo æneidos: est locus hesperiam grai cognomine dicunt. vbi Seruius notat debere subintelligi, quam, & nullo modo quem. Solœcismum tamen fecit Ennius apud Diomedem cum inquit: Quis tu es mulier, qui me insueto nuncupasti nomine? qui dixit pro quæ. Sed quemadmodum hoc vitium intolerabile est, ita illud excusari potest, quod Boetius de consolatione scribit: nihil imbecilius homine, quos morsus muscularum necat. nam cum homo indefinite significet, retulit ad singulos, qui sub specie humana continentur. Illud quoque Salustij in Catilina: interea seruitia repudiabãt, cuius initio ad eum magna copia concurrebat. cuius dixit pro quorum: excusari potest, quod seruitia pro seruis singulari numero caret: quod si haberet, ita dixisset seruitium pro seruis, sicut iuuentutem pro iuuenibus: sed hoc in singulari dicimus, illud tantum in plurali. vel potius dixit cuius substantiue in genere neutro pro cuius rei, quale est illud Terentij in eunucho: qui habet salem, quod in te est. i. quæ res. Ad rem quoque non ad vocem refertur quandoque relatiuum. vt apud Terentium in andria: laudare omnes fortunas meas, qui haberem gnatum tali ingenio præditum. meas dixit pro mis ea ratione, qua supra diximus in pronominibus possessiuis subintelligi genitiuos illos, quorum in locum successerant. Ergo pro laudabant omnes fortunas meas. i. mis, qui haberem gnatum, & cętera. Econtrario idem in eodem: Si quisquam est, qui placere se studeat bonis quam plurimis, in his poeta nomen profitetur suum. excusatur vitium, quod quispiam ad plures pertinet. Nominatiuus & verbum. Solœcismi quoq; fiunt contra hoc præceptum: sed excusantur aliqua: vna ex figuris, de quibus in fine libri superioris dictum est.

Nota has regulas.

LIber quartus de constructione. Quemadmodum omne verbum personale ante se cum nominatiuo construitur, ita post se varios casus recipit: quam rem nunc aggredimur ab illo potissimum facientes initium: Quod verba partim sũt personalia: partim impersonalia. Itaque personale & impersonale duo prima genera sunt verborum, cũ Diomed. atque Donatus partim ad significationem verborum, partim ad modos verbum impersonale referant. Illi namque ad quinque genera verborum, siue significationes addunt sextum, quod appellant impersonale: & ad quinq; modos sextum quem æque vocant impersonalem. Nos tame, qui significationem in quinq; genera & modos in numerũ quinariũ diuidimus, prima diuisione verbũ in personale & in impsonale partimur: vt sit illud personale, cuius tempora per numeros & personas explicantur: impersonale, cuius tempora numeris & persõis carent. Differt autem ab infinitiuo modo, qui æque numeris & persõis caret: quod infinitiuus verbum alterius modi desiderat, numerosq; & personas habet, sed implicitas: impersonale non indiget verbo alterius modi: quin potius ipsum libere per omnes modos spargitur. Sed verbi impersonalis consideratione in alium locum reiecta verbũ personale in quinq; genera (vt dialectici dicunt) subalterna diuidimus. actiuum. passiuum. neutrum. deponens. cõmune. de quibus singulatim differentes dicimus: Actiuum verbũ esse illud, quod in .o. desinit, habetq; passiuum in .or. Hæc definitio non oia, sed pleraq; huius generis verba complectitur: nã audeo. es. volo. vis. facio. cis. do. das. actiua esse nemo dubitat: quę tñ in voce passiua non habent audeor. volor. facior. dor. Illa quoq; defectiua odi odisti. noui nouisti. memini. nisti. cœpi cœpisti. inter actiua proprie numeranda sunt: quando quidem cum accusatiuo construuntur, quæ tamen neq; vocẽ actiuam in .o. neq; passiuam in .or. habent. Et exigit ante se nominatiuũ. hoc cõmune est omnibus verbis personalibus. Pro persona agenti, vel facienti. hoc proprium est verbi actiui vel neutri actionem significantis: nam reliqua verborum genera possunt etiam passionem significare, exigũtq; ante se nominatiuum, p̃ persona patienti. vt exulo. as. lætor. aris. criminor. aris. Accusatiuum in persona patienti: hoc etiam communi & deponenti comune est, nisi quod omnia actiua possunt construi cum accusatiuo: non tñ omnia, sed quędã cõia & deponentia. Quod vero dixit in p̃sona agẽti, vel facienti, nõ otiose dictum est. Nã differentia illa inter agere, & facere, qua vtitur Arist. in. vi. æthicorũ &. ix. metaphysicorum. nõ solum a philosophis, verũ etiã a studiosis linguæ latinæ obseruatur. vt Facere sit rerum in materiam exteriorẽ transeuntiũ. vt feci domũ. feci librũ. feci opus. Agere vero est rerũ immanẽtiũ. vt ago fortiter. ago prudenter. ago orationem. Ego hoc loco non possum satis mirari, quę dementia grãmaticos cepe/rit partim iuniores: partim etiam quosdam ex antiquioribus, vt verbum actiuum diffiniant, quod potest construi cum accusatiuo noim significantiũ animal rationale: neq; enim aliã ob causã illos hoc scripsisse arbitror, nisi vt difficultatem augerẽt ijs in rebus, in quibus nulla erat difficultas. Nã quid p̃ deũ immortalem obsecro te ad grammaticũ rei literariæ præsertim adhuc rudẽ scire attinet: quid sit transire in animal rationale, quid in animal irrationale? aut si dicere possumus ego exerceo terrã. tu seminas agrũ. ille comedit panem: cur (etiam si rerum natura non patiatur) non possumus dicere, ego aro mulierẽ. tu seminas filios. ille comedit puerum. atq; in voce passiua. ego aror, quemadmodum apud Ouid. ij. metam. tellus dicit: totoq; exerceor anno. pro aror. sicut Verg. j. geor. exercetq; frequens tellurem, atq; imperat aruis. & quod Paulus ad thimotheũ. cap. iiij. scribit: Ego enim iam delibor. Quod si seminor a patre: comedor a lamia, & similia dicere non possumus, quoniam illud dici posse rerum natura non patitur: at licebit dicere ego non aror, non seminor, non comedor: sed nec arari, neque seminari, neque comedi possum. neq; illud dici poset. asinus centipes volat. bos alatus disputat. vulpes arguta cauillatur. & non intelligunt homines perditi aliud esse grammatice loqui: aliud verum a falso distinguere, quod proprium est dialecticæ. Part stulticia sunt, qui rem neq; philosophis quidẽ oibus perfectã conantur ad grammaticem transferre, quo miserorum simpliciumque puerorũ ingenia vexent, & torqueant in re, quæ nihil ad illos pertineat. A iũt nãq; verba illa metuo. timeo formido, & quæ ad sensus exteriores, interioresq; ptineant: qualia sunt. video. audio. tango. intelligo. sentio. construi cũ noiatiuo in persona patienti & cum accusatiuo in persona agenti, vel facienti. vt si dixeris ego video lapidem, quia lapis sensum videndi moueat, idcirco agere putandus sit. Hoc est simplicitatem puerilem erudire? an nugis, vel potiꝰ nebulis quibusdã inuoluere? Aut cum dicitur ego video lapidẽ, quomodo puer intelliget lapidis speciem oculos meos mouere: cũ etiam inter philosophos sint, qui dicant visionẽ per radiorum ex oculis emissionem fieri? Eadem ratione pauca admodũ verba essent, q̃ nõ haberent significationẽ inuersã: vt in voce actiua persona agens, vel faciens sit in actõ: atque e diuerso patiens in noiatiuo cũ præsertim philosophi dicant: qd̃ oñe agens agendo patitur: hoc eñ modo, qui aliquid amat, ab illo patitur: cũ amor, vt physici dicũt, affectus, vel (vt iuniores dicũt) passio sit. Sed hoc non magis ad grãmaticũ pertinet, quã verũ a falso distinguere, cũ hoc ad dialecticũ, vt diximus, illud ad philosophũ ptineat. Eius, hoc est verbi actiui, cõplures sũt species siue gradus siue ordines, sunt enim sex. Nam cum sit verbi actiui proprũ posse cum actõ construi, aut construitur tantum cũ actõ: aut cum accusatiuo & genitiuo, vel datiuo, vel altero actõ, vel septimo casu: vel ablatiuo cũ p̃positione. a. vel ab. Ex quo fit, vt verbi actiui sex sint species. Species aũt nõ eo modo accipimus, quo grãmatici, qui in singulis ptibus oñonis ponũt speciẽ, p illa forma, qua primitiuũ a derivatiuo distinguitur: sed quo dialectici, qui gñi supponũt species: vt cũ sint quinq; gña verborũ, quo dlibibet genus rursum diuidat in species

¶ Liber Quartus de constructione octo partium oratiõis. Cap. primũ de constructione verborum actiuorum.

VErba partim sunt personalia, partim impersonalia.

Personalia sunt, quæ habent numeros & personas.

Impersonalia, quæ carent numeris & persõis, de quib⁹ postea dicemus. Personalia rursus in quinq; genera diuiduntur. Actiuum. Passiuum. Neutrum. Deponens. Commune.

Actiuum verbum est illud, quod desinit in .o. & habet passiuum in .or. & exigit ante se nominatiuũ in persona agenti vel facienti. & accusatiuum in persona patienti. Eius complures sunt species.

constructio est legitima partium orationis compositio. Est autem duarum dictionum: compositio ordinatio congruam perfectamq; sententiam demonstrans.

definitio est oratio conuertibilis cum definito. Quid rei est.

¶ Prima igitur verborum ſpecies eſt, quæ poſt ſe conſtruuntur cum accuſatiuo tãtum: vt amo vxorem, doceo filios. Nõ quod vilum ſit verbum, quod præter accuſatiuum non poſſit alios quoque caſus recipere: ſed quod plerũque accuſatiuo contentum ſit. vt ego amo vxorem voluptati amore quodam ſingulari. doceo tibi filios grammaticam tanti, quanti alius dialecticam. Atque e contrario nullum verbum eſt, quod nõ poſſit abſolutum reperiri. vt Ouidius: prima mihi nutrix æole dixit amas. neque enim exprimit, quẽ amaret. Poſuimus enim in qualibet ſpecie pauca verba: illa præcipue, in quibus aliqua differentia eſt: nam reliqua a lexico illo noſtro diffuſiori repetẽda ſunt. ¶ Amo amas. nota

¶ Prima ſpecies verborum actiuorum eſt, quæ poſt ſe conſtruuntur cum accuſatiuo tantum. Qualia ſunt.

Amo.as. aui por amar cõ paſſiõ. vt Pater amat filiũ.

Redamo redamas redamaui. por amar en retorno vt Ego redamo amantem me.

Deamo.as.aui. por mucho, y con aficion amar, vt Terentius: deamo te.

Adamo.as.aui. por amar como enamorado, vt Mater filium amat, quaſi adamet.

Diligo diligis dilexi. por amar con razon y eleciõ. vt Ego diligo res honeſtas.

Colo colis colui. por amar al mayor en dignidad, vt ego colo principes terræ.

Colo.is. por labrar a feytar, o morar. vt Colo agros. colo faciem. colo domum.

Traho trahis traxi. por lleuar, o traer por fuerça, vt Trahe me poſt te.

Duco ducis duxi. por lleuar, o traer guiando. Terẽtius: Duc me ad illam.

Deduco deducis. por acompañar a otro deſde ſu caſa. vt Dedue me in forum.

Reduco reducis. por acõpañar a otro haſta ſu caſa vt Reduc me domum.

Deduco deducis. por echar las naues al agua. Vergilius: Deducunt ſociũ naues.

Subduco.ucis. por ſacar las naues del agua. Vergilius: Subducite naues.

Ago agis. por lleuar delante de ſi. vt Capellas ꝓti nus ago.

Ago agis. por lleuar la beſtia caualgando. vt Ago mulas.

Deamare vero eſt repenſionem in amore facere. vt Apuleius in libro de philoſophia: nec reciprocari queant, vt ament, qui redamantur. ¶ Deamare eſt adhuc vehemẽtius & pluſquã amare. vt Terentius in Heautont. deamo te (inquit) ſyre. ¶ Adamare eſt idipſum facere: ſed laſciuiori quodã atq; amatorio modo. Quæ differentia, vel Quintiliani verbis oſtenditur in declamatione, pro uxore: Matres (inquit) liberos ſuos tanquam adamarint: amant. & quomodo id fiat ſubiungit: videbis oculos nũquam a facie vultuque deflectere, comere caput, habitumque componere. & quæ ſequũtur. Cicero tamen in epiſtola ad Curionem ꝓ amare tantum poſuiſſe videtur, cum ſcribit: quarum laudum gloriã adamaris. ¶ Diligere vero rationem quandam atque electionem præ ſe fert. vt diligere ſit opus rationis: amare vero eius partis irrationalis, qua concupiſcimus. Vnde & in ſacris literis frequentior eſt vſus dilectionis quã amoris: quod huic paſſio: illi vero ratio ſubeſt. Cice. in epiſtola ad Brutum. L. Clodius valde me diligit, vel emphaticoterõ, id eſt, expreſſius valde me amat. Idem alio loco. Dolo bellam antea diligebam, nunc etiã amo. Atque adhuc alio in loco. Sic igitur facies: & me amabis, aut quo ſum contentus diliges. ¶ Colere eſt ſuperiores gradu, ac dignitate cum obſeruantia quadam amare: quam differentiam diſticho illo Martialis oſtendit: Vis te ſexte coli: volebã amare. Sed ſi te colo Sexte, nõ amabo. Nam omiſſo ſenſu turpiori, in quo plerique volunt videri ingenioſi, hoc vult poeta ſignificare: cum amicitia teſte Ariſtotele non poſſit eſſe niſi inter æquales, o ſexte tu vis coli tanquam ab amico inferiori. Ego videbam amare te tanquam æqualem: ſed ſi colo te quaſi maiorem amicum, nõ amabo te: quia iam non eſt æqualis ea ratione qua vis a me coli & obſeruari. ¶ Colo colis colui, præter eam ſignificationẽ, quã ſupra memorauimus, ſignificat etiam exercere, vel adornare: vnde & agricolas & colonos dicimus, qui colunt agros. & faciem colere fœminæ dicuntur. Eſt etiam colere habitare. vt apud Vergliũ in buc. Pallas, quas condidit, arces ipſa colat. & Iuu. nos colimus vrbem tenui tibicine fultam. ¶ Traho.is. traxi. eſt violenter raptare. Ducere vero eſt ꝑſonæ, quę ſponte ſequuntur, quaſi ductum exhibere. Quã differentiam Seneca in epiſtola. cxiij. ad Lucillum oſtendit dicens. fata volentem ducunt, nolentem trahunt. ¶ A duco præterea compoſita deduco & reduco, præter generalem ſignificationem, ſignificant etiam ſpecialiter comitatus officiũ alicui præſtare. Horatius pri. ſerm. in trium occurrã, deducam Martial. dum te proſequor, & domum reduco. Inter deducere quoque nauem, & ſubducere nauẽ eſt differentia: quod deducere, eſt ex nauali in aquã immittere. Ver iij. æñ. deducunt ſociũ naues. Idem in quarto: & littore celſas deducunt toto naues. Liuius. xxiij. ab vrbe condita: nauibus longis ad Caralis ſubductis. & paulo poſt, nauibus longis deductis. Vergil. primo ęneidos: vrbẽ quã ſtatuo, veſtra eſt: ſubducite naues. ¶ Agere quoq; oues, boues capras eſt quaſi ante ſe cogendo impellere. Ouidius primo meamorpho. hac agit, vt paſtor per deuia rura capellas. Vergilius in buco. en ipſe capellas protinus ægre ago, hanc etiam vix tityre duco. Nam capra illã, quæ partu ſoluta erat, deducebat, id eſt, ſe illi ducem exhibebat, vixq; illũ ſequi poterat: reliquas agebat. Eſt etiã agere equũ, aſinũ, mulãillos tergo, inſidẽdo moderari. vt in epigrãmate illo Mart. quo pleraſq; huius verbi ſignificatiões cõplexus eſt poeta: Semper agis cauſas, & res agis Attale ſemper. Eſt, non eſt, quod agas, Attale ſemper agis. Si res & cauſæ deſunt, agis Attale mulas. Attale ne quid agas deſit, agas animam. Sed quemadmodum ducere, & trahere, & agere dicimus illa, quæ non ſuſtinemus noſtro corpore; ita illa portare, baiulare, gerere dicimus, quæ nobiſcum, & in aliqua corporis parte habemus.

Vehere autem ea tantum, quæ humeris, aut capite portamus: sic equus vehit sessorem, nauis rautam. & illud Ouidij pri. meta. fluuios vehit vnda leones & Vergi. vi. æñ. Hi quos vehit vnda sepulti. Quæ vehuntur, dicuntur etiam portari. ferri. baiulari. Verg. pri ęñ. Portãtur auari pygmaleonis opes pelago. sed qđ manu portatur, non recte dicitur vehi. ¶ Inchoo inchoas semper cum actõ construitur. vnde Diomedes inter idiomata inchoatiui illud posuit. Verg. iij. geor. te sine nil altum mens inchoat. Idem. vi. æñ. nocturnas inchoat aras. Hinc Georgius Merula iure Galeotũ Martium pręceptorẽ meũ refellit, quod in titulo cuiusdam operis sui scripsit, liber inchoat primus. ¶ Incipio & si cũ actõ construi potest, recte forsan possis dicere: liber primus incipit, sed rectius profecto: liber primus incipitur. ¶ Ineo inis. autore Valla, cũ in hac significatione accipitur: nũquã nisi de rebus maximi momenti dici solet. vt ineo pacẽ, societatem: sed non ita possis dicere ineo prãdium, ineo conuiuium. Huius quoque verbi participium præsentis positum absolute sine accusatiui constructione maioribus reb9 adhibetur. vt ineunte vere, ineunte pueritia. nõ autem recte possis dicere, ineunte die, ineunte dormitione: sed potius incipiente. ¶ Disco. cis. Discere est eorũ, quæ ignoramus cognitiõem assequi. Martia. disce quod ignoras marsi, docti pedonis. ¶ Ediscere est illa, quæ dicim9 memoriæ mandare. Cice. pri. de orato. exercẽda est memoria, ediscendis ad verbum quã plurimis. ¶ Dediscere est illa, quæ edidicimus obliuisci. Idem in. ij. eiusdem: ob eamque causã dediscere ediscendo iuuentus nostra. ¶ Oppugno. gnas. oppugnare & impugnare est pugnando aliquẽm locum aggredi. Verg. v. æñ. ille velut celsam oppugnat qui molib9 vrbẽ. ¶ Propugnare est oppugnantibus repugnare: vnde & turrium propugnacula dicta sunt. ¶ Expugnare est oppugnando capere. Ex quo interpretis error, vel potius librariorum conuincitur, qui in psalmo pro: sæpe impugnauerũt me, vel oppugnauerunt me a iuuentute mea. scripserunt: sæpe expugnauerunt me a iuuentute mea. Nam si expugnauerunt, id est, pugnando cœperũt prophetam: quomodo nõ potuerunt illi prævalere? esse autem librariorũ, non interpretis, errorem ex eo suspicari possumus: quod in psalmo. xxxij. differentiã obseruauit dicens: Iudica dñe nocentes me. expugna impugnantes me. ¶ Capio. is. cœpi, est capere, vel accipere sponte, vel non spõte: vt magnam cœpi molestiam. magnum cœpi dolorem. accepi vulnus in prælio. accepi pecunias in bello. ¶ Sumere est tantum sponte. Valeri9 maximus: non coactus ensem accipere: sed sua sponte sumere videtur. Dicimus præterea reciproce capio voluptatẽ: & voluptas capit me. Cice. in episto. magnã cœpi ex tuis literis voluptatem. Idem: me summa cœpit voluptas. ¶ Paco. as. pacare, est pacem victis imponere: atque leges illis dare. Verg. in buc. pacatũque reget patrij virtutibus orbem. ¶ Placare est ab indignatione ad lenitatem reducere. Verg. ij. ęneid. sanguine placastis ventos & virgine cæsa. ¶ Pacificare, tum placare, tum pacẽ facere significat. Catullus: Hostia cælestes pacificasset heros. Sillius lib. xv. pacificãs diuos. Salust. in Iugurtha: metellus initio iugurtha pacificante præsidiũ imposuerat. Iustinus li. vi. pacificari cum altero statuit. ¶ Lasso. as. lassare est propemodum fatigare, & pertinet tantum ad animata. Iuuenalis: & lassata viris nondum satiata recessit. Laxare vero est, quod erat contractum explicare: & pertinet ad inanimata. Lucan9. in. v. totosque rudentes laxauere sinus. Eadem differentia est inter lassus & laxus: quoniam lassus est labore fatigatus: laxus vero fluxus atque solutus: Terentius: lassus sum, sed non defatigatus. Vergilius primo æneidos: & põmere & laxas sciret dare iussus habenas. ¶ Abdico. as. abdicare est expellere filium a bonis, dum viuit pater: aut quomodolibet aliquid alienare. Terentius: generũ abdicat. Exhæredare vero est post mortem illud idem facere. Martialis: exhæredauit te philomusę pater. Dicimus quoque abdicauit se consulatu, abdicauit se magistratu: pro eo quod vulgo dicitur, resignauit consulatum & magistratum.

Veho vehis vexi. por lleuar, o traer encima de si. vt Vehe me humeris.

Porto portas portaui. por lleuar, o traer en su cuerpo. vt Portó pecunias.

Fero fers. Gero geris. Baiulo baiulas. por aquello mesmo. vt Fero libros. &c.

Inchoo inchoas inchoaui. por començar. Vergil. Nil altum mens inchoat.

Incipio incipis. por començar como quiera. vt Incipio legere. & Incipio rem arduam.

Ineo inis iniui. por començar alguna cosa notable. vt Ineo amicitiam tecum.

Disco discis didici. por aprender algo de nueuo. vt Disco prima elementa.

Ediscó. cis. edidici. por deprender algo de coro. vt Edidici Vergilium.

Dediscó. cis. dici. por oluidar lo deprendido. vt Dedicit pacem.

Oppugno. as. aui. por cõbatir algun lugar. vt Oppugnauit oppidum.

Impugno. as. aui por aq̃llo mesmo. vt Impugnauit hostes.

Propugno. nas aui. por defender lo combatido. vt Propugnauit vrbem.

Expugno. as. aui. por tomar por combate. vt Expugnauit arcem.

Capio capis. por tomar queriendo, o no queriẽdo. vt Cœpi voluptatem. cœpi molestiam.

Summo, is, sumpsi. por tomar por nuestra voluntad vt Sumpsi negotium.

Paco. as aui. por apaziguar a los vencidos. vt Scipio pacauit Lybiam.

Placo. as. aui. por amãsar al ayrado. vt Ego placaui illũ.

Pacifico. as. aui. por aquello mesmo, o hazer paz.

Lasso. as. aui. por fatigar lo q̃ tiene anima vt Ego lassabo hominem.

Laxo. as. aui. por afloxar lo apretado. vt Ego laxabo vincula.

Abdico. cas. caui. por desheredar al hijo en vida. vt Terentius generum abdicat.

Exhæredo. as. aui. por desheredar lo en la muerte. vt Exhęredauit filium.

¶Secunda verborum actiuorum ſpecies. Impleo.es. Verg. primo eneidos. implẽtur veteris bacchi pinguiſque ferinę. Lucanus in primo: implentur valido tyrone cohortes. ¶ Accuſo.as. Verba, quæ ad accuſationem ptinent, huius ordinis ſunt. vt accuſauit Appiũ dolo bella repetundarũ, vel crimine repetundarũ. & poſtulauit etiam illum repetundarum, vel repetundarum crimine, & de repetundis, & cõuincit illũ ambitus, vel de ãbitu, & Dãnatus vtriuſq; criminis, vel vtroq; crimine. ¶ Incuſo incuſas ad hũc ordinem non pertinebat, ſed interpoſitum eſt, vt differentia inter illud, & accuſo denotetur: ne putet quiſpiam, idem vtrumq; verbum ſignificare: ſed neq; cum eiuſdem caſibus conſtrui debere. Inſimulo quoque accuſo. Plautus in Amphytrione: atque inſimulabit eam probri. Idem in eodem: neq; me perpetiar probri falſo inſimulatam. ¶ Emo. is. verba pretium ſignificantia non conſtruuntur paſſim cum genitiuo & ablatiuo: ſed, quemadmodum ſtatim diſturus eſt, cum genitiuo quorundam nominum, & cum aliorum ablatiuo. vt Plautus: Quãti eã emit? Reſpõdet q; alter, vili. Hora. quanti emptæ? paruo, quãti ergo? octuſſibus. Leuitici tamen. xxxvij. quanto valere poteſt, tanto æſtimabitur. ex quo regula illa grammaticorum exceptionem habet: aiunt namque eodem caſu reſpõdendum nobis eſſe, quo interrogamur: nam interrogamur per genitiuum, & reſpondemus per ablatiuum. Teren. quid agas, niſi te vt redimas, quantũ queas minimo? & ſi nequeas paulo, at quanti queas. Iuu. balnea ſexcentis, & pluris porticꝰ empta. Paro paras. pro comparo comparas. Lucanus in primo: magnoq; æterna parantur regna deis. Iuu. flos Aſię ante ipſum pretio maiore paratus. Sto ſtas, pro conſto conſtas. Verg. lib. x. haud illi ſtabunt eneia paruo hoſpitio. Martia. conſtatura fuit megalenſis pur pura centum. Iuu. tanti partus equæ, quanti veneficia conſtat. Cicer. in verrem. tantidem eſtimaſſe, quanti ſacerdotem. Iuuen. quanticũque domus conſtet. ¶ Animaduertendũ eſt. Hęc annotatio ex libro. ff. elegãtiarum Laurẽtij Valenſis translata eſt, qui hoc præceptum aſe primum fuiſſe excogitatũ gloriatur, ſcribit enim hos duos genitiuos tanti & quanti ſubſtantiuos in neutro genere cum illorũ cõpoſitis tantidem quantidẽ, quãtilibet. quãticunq;, & duos genitiuos comparatiuorũ pluris & minoris adiungi his verbis emo, vẽdo æſtimo, & reliquis pretium aut eſtimationem ſignificantibus, cum reliquis vero nominibus non poſſe conſtrui. Neque enim poſſis recte dicere: vendit hic auri patriam, ſed cum Verg. vi. cñ. auro. & in pri. eiuſdem: exanimumq; auro corpus vẽdebat Achilles. Recte tñ dixeris emi librum tãti quanti tu, & minoris quam Antonius, & pluris quã Cęſar. Neque licet his genitiuis adiungere ſubſtantiuum, niſi in ablatiuum conuerteris: vt tanto pretio emi, quãto tu vẽdiſti: & minori pretio emi, quã Cęſar. & maiori ptio quã Antonius. & quãtolibet pretio vel quãtouis pretio emeris libꝝ, numerabo pecunias bibliopolæ. Iuuen. quanto metiris pretio, q; ni tibi deditus eſſem. Valerius maxi. magno vbique pretio virtus eſtimatur. Tantodem tñ pretio non dicimus, quia datiuo & ablatiuo caret tantundem. Itaque non licet exponere quanti emiſti, ſub audi pretꝰ, ſed quãti, id eſt, quanto pretio, tanti, id eſt, tanto pretio. Pallit enim hoc etiam in loco regula grammaticorum, q; oportet exponens & expoſitũ eiuſdem eſſe caſus. Neque ſolum in verbis huius ſpeciei ſeruit hæc regula: ſed in alijs omnibus pretium quocunq; modo ſignificantibus. vt veneo venis, quod eſt neutrum paſſiuũ. vt mercor, aris. quod eſt deponens. Liuius. xlvij. ab vrbe: mancipia minora annis viginti, quæ poſt proximum luſtrũ decẽ milibus æris, aut pluris veniſſent: ea quoq; decẽ tanto, pluris quanti eſſent, æſtimarentur. Cicero in epiſt. in licitatione prius ponã, quã illud minoris veneat. Ver. ij. cñ. magno mercentur Atridæ. Alia quoque verba, quorũ actus mercede fiunt, etiam hoc modo conſtruuntur. vt doceo doces. Iuuen. chryſogonus quanti doceat, vel Pollio quanti. Plin. xxxv. natural. hiſtoriꝝ: neminem (inquit) minoris docuit. Ago agis. Iuuen. atq; ideo pluris quam coſſus agebat. Licentius dixit Plin. li. vij. naturał. hiſto. tanti perire potuiſti: atq; etiam hodie minoris. pro tanti pretio & minori periculo. Contra hanc tamen Laurentij præceptionem ſtat quorundam ſcriptorũ autoritas: ſed Valla de vſu frequentiori ſemper loquitur. Ver. in priapeia: non aſſis faciunt, euntq; recta. & Catullus: omnes vnius æſtimemus aſſis. facio enim & eſtimo pretium ſignificant, quętamen genitiuo aſſis iunguntur. Illa quoq; paruifacio. paruipendo. floccifacio. floccipendo, nihilifacio. nihilipendo. naucifacio. naucipendo, & quod Apuleius primo metamor. ſcribit. iſtud quidem, quod polliceris æqui bonicꝫ facio, contra. Vallæ præceptionem dicta eſſe videntur. ¶ Tertia verborum actiuorum ſpecies eſt eorum, quę dicuntur acquiſitiua.

¶Secunda verborum actiuorum ſpecies eſt, quæ præter accuſatiuum conſtruuntur etiam cum genitiuo, vel ablatiuo. vt impleo granarium frumenti, vel frumento. Qualia ſunt hæc.

Impleo.es. Repleo.es. Compleo.es, por hinchir alguna coſa.

Accuſo.as. por acuſar en iuyzio o fuera. vt accuſabo te criminis, vel crimine.

Incuſo.as. por reprehendiẽdo quexarſe de alguno vt Hic incuſat matrem.

Poſtulo.as. por demandar en iuyzio. vt Poſtulabo te apud iudicem homicidij, vel homicidio.

Damno damnas. por condenar, o obligar. Vergi. Damnabis tu quoq; votis, vel votorum.

Emo, redimo, paro, comparo. por comprar. vt Emi librum tanti, vel tanto pretio.

Vendo venundo diſtraho. por vender. vt Vendidi pluris & maiori pretio.

Aeſtimo. taxo. as. appretio. as. por apꝛciar, o taſſar. vt Aeſtimo centum aureis, vel quanti tu.

Animaduertendum eſt, q; verba pretium ſignificãtia conſtruuntur cum ablatiuo pretium denotante præterq; cum his genitiuis tanti, quanti. pluris, maioris, minoris. tantidem quantidem. quãtiuis, quantilibet. & quod Vergilius dixit: non aſſis faciunt. & Catullus Veronenſis: Omnes vnius æſtimemus aſſis.

¶Tertia verborum actiuorum ſpecies eſt, quę præter accuſatiuum conſtruuntur etiã cum datiuo. Qualia ſunt hæc.

Verba eſtimationis quę quidem genitiuo gaudẽt ſunt, doceo. ff. cauro. as, duco. is, pendo. is, conſulo is, ſtimo. as, facio. is, eſtabco. es.

¶ Do das,etiam cum accusatiuo & duobus datiuis construi potest,vt do tibi pecunias dono,do tibi vestē pignori.exempla sunt Diomedis in idiomate constructionis huius verbi.Dicimus prēterea do tibi fidē, sicut habeo tibi fidem,sed dare fidem,est fidem obligare:habere fidem,est credere. Dicimus quoq; do tibi pœnas i.persoluo:sicut pendo tibi pœnas:& do tibi verba,id est,decipio te.Dicimus etiam,do tibi literas,significatque dare, non vt illas legas:sed vt ad aliū ,pferas,qui legat:vnde & actū cū prepositione ad adiūgimus:vt do tibi lras ad Antoniū:tibi,vt pferas: ad Antoniū,vt legat. Salust. Vulturno lras ad Catilinam dat.Sed dare(vt dicit) est quomodocūq;.Donare ẏo est dare gratis,cū huius ordinis est.vt dono tibi coronam. Si vero est quintę speciei,significat(vt ait Valla)facere id prēmi,aut beneuolentiæ gratia. Cicero pro Archia poeta: Sylla cum Gallos & Hispanos ciuitate donasset,videlicet in prēmium meritorum. Plautus in aululari: Dñ immortales quot & quantis me donatis gaudijs,quod est magis beneuolentiæ,quam meriti. Ver.v.ēn.sergestum æneas promisso munere donat.& in eodem:hoc iuuenem egregiū prēstanti munere donat. hic quoq; in meritī prēmiū munus donatur. ¶ Dedo dedis,seipsū alicuius fidei atq; autoritate tradere. Vnde & obsides dicūtur dedere se victori: & inde deditio & serui deditiū,qui se misericordiæ victoris dediderunt. ¶ Præpono,is,vt ego prępono Demosthenī Ciceronem. prefero,Homero Vergilium.ante pono callimacho Ouidiū. ¶ Commodo.as. Inter commodo.as. & mutuo.as.hoc interesse constat:quod accommodamus res,quæ eędem numero reddendæ sunt.vt libros.vestes.argēti phialas.gemmas. mutuamus vero res,quæ eædem numero reddendę nō sunt,sed tantū in specie:vt frumentū. vinum. pecunias. Nemo.n. hæc acciperet mutuo ea lege,vt illa ipsa redderet. Sed quemadmodum dicimus ego mutuo tibi pecunias: ita etiam tu mutuaris a me pecunias.Reperitur quoq; commodo tantum pro do.vt apd Luca.in pri.nec cōmodat inuidiam fortuna suam.Reperitur & neutrū secundæ speciei ,peo,quod est prosum. Apuleius in.ij. floridō. beneficio multis commodasti,& exemplo omnibus profuisti.sic ediuerso incommodo.das. pro noceo.Idem pro magia.ne quid eo nomine suis incōmodaret.Teren.in Andria:magis vt incōmodet mihi: quā vt obsequatur gnato. Loco locas.Inter loco.as.& conduco.cis. hoc distat:q̄ locare est mercede aliquid alicui vtendum tradere.vt domum.seruum. tumentum.igitū.conducere est illa eadem merce de accipere. ¶ Suadeo.es.inter suadere & persuadere illa est differentia:q̄ suadere est rationibus,& autoritate aliquem exhortari,vt aliquid faciat:quemadmodū dissuadere est ,ne aliquid faciat:persuadere vero est impetrare,vt illud ipsū quod suademus,efficiatur. ¶ Dico.is.inter dicere & loqui, illam differētiam nōnulli esse voluerūt:vt dicamus ea,quę ex arte ,pferimus,loquamur vero natura. ¶ Edico tñ qd' a dico est cōpositū ad magistratus ptinet.vñ dicūtur Edicta prætorū:& illud ex euangelio: Exijt edictum a Cęsare Augu. ¶ Indicere vero est cum quadam solennitate denuntiando imperare. Horatius primo sermo.ventri indico bellū. Credo.is. est commodare alicui,vel mutuare non positis pignoribus,sed tantū fide obligata:cuius contrariū est debeo debes: vnde ab hoc debitores,ab illo creditores sunt appellati. Credo vero neutrū secūdi ordinis,est alicui fidem habere:nā credo in dcū & similia inusitatum est in sermone latino. ¶ Cōmēdo.as.notę significationis verbum actiuū est huius speciei.vt Mart.peccat,qui cōmēdandū se putat esse suis. At vero cōmēdare apud aliquem,est illū laudare.vt ego te apud principes nostros commendaui.Oui.v.fasto.illa datos fasces cōmendat.i.cōmendabiles facit.In eadem prope significatione reperitur cōmitto,is.cū duobus verbis supioribus,hoc est,credo & cōmēdo.vt apd Verg.i.ge.dehita qua sulcis cōmittas semina.Reperitur quoq;,peo quod in pugnā inducere.Mart victores cōmitte Ven9.Luca.in.i.exiguī dñs cōmisit asyllū. Cōmitto vero absolutū sequēte clausula cū.vt.conīūctione,peccare significat.Cic.ij.de orat.neq; cōmittā, vt ineptū me esse iudices. ¶ Consulo.is.lui,huius speciei esse pōt.vt ego cōsului tibi vtilitatē.i.vtile cōsiliū tibi dedi.Consulere vero aliquē,hoc est, primę specie.est consiliū ab illo petere.vt Verg.vij.ēn.lucosq; sub alta consulit albunea.Cōsulo tibi.i.cū est neutrū secūdi ordinis accipitur ,peo quod est ,prideo.Oui. in epīa penelo,sed bene cōsuluit casto deus æquus amori.Cōsulo boni neutrū est secundę speciei. Quint. institutionū orat li.j.Cōsul(inquit)a cōsulendo dicitur,vel a iudicādo;nā hoc cōsulere veteres vocarunt

¶ Do das,dedi. por dar como quiera. vt Do tibi pecunias,libros.

Dono donas donaui.por dar graciosso, y de balde. vt Dono tibi vestes.

Dedo dedis dedidi.por darse assi mesmo.vt Hostes dedunt se victori.

Præpono præponis. Præfero præfers. Antepono. is.por preferir.vt Præpono te Homero.

Commodo.das.por prestar lo mesmo que se torna. vt Commodo tibi equum.

Mutuo.as.aui.por prestar lo q̄ se torna en especie. vt Mutuo tibi nummos.

Loco.cas.caui.por dar algo por alquiler.vt Tu locasti mihi domum,mulam.

Conduco.is.xi.por tomar algo por alquiler.vt Tu conduxisti a me tabernam.

Suadeo.des.si.por induzir y traer por razones. vt Ego suasi tibi honesta.

Persuadeo.des.asi por induzir con effecto .vt Ego persuasi tibi turpia.

Dico.is.xi.por dezir,o hablar artificiosamente. vt Tu dixisti mihi sententiam.

Edico.is xi.por mandar como juez,o principe. vt Prætor edixit omnibus legem.

Indico.is xi.por denunciar con solennidad.vt Romani indixerūt Verjs bellum.

Credo.dis.didi.por prestar,o confiar,vt Tu credidisti decoctori nummos.

Commendo as.aui.por encomendar.vt Rogo cō mendes regi hominem.

Cōmitto.tis.por cometer,o encomēdar,o cōfiar. vt Committe mihi hæc.

Consulo.is.lui.por consejar algo a alguno.vt Consule filio vtilia.

Vnde adhuc manet illud: rogat boni cõsulas. i. bonum iudices. Pli. lib. viij. Quęso, vt legẽtes boni consu lant. Plautus in truculento: quicquid autem erit boni consulas. Verg. in priapeia: quãuis pauca domus con sule poma boni. Ouidi. primo de ponto: ad me peruenit, consuluitque boni. Idem in. v. ciusdẽ: tu tamen hæc quæso consule missa boni. Cato apud Gelliũ lib. ix. noctium atticarum: ea fieri bonis bono genere natis bo ni consulitis. Seneca in epistol. Hãc coqui, ac pistoris moram boni consulo. Apuleius, vij. meta. quod a me retẽta custoditaq; non fueris, optimi cõsule.

Facio, cis. feci. por hazer lo que passa en materia de fuera. vt Feci tibi opus.

¶ Quarta ✠borũ actiuorũ species est, q̃pter actũ principalẽ cõstruuntur cum altero actõ minus principali. Qualia sunt, quæ sequuntur.

Doceo. es. cui. por enseñar. vt Tu docuisti me grãmaticam, & dialecticam.

Dedoceo, ces. por demõstrar ser falso lo enseñado. vt Ego dedoceo te vitia.

Moneo. nes. por amonestar acõsejando. vt tu Mo nuisti me iusta.

Admoneo. es. por traer algo ala memoria de otro. vt Ego admonui te vtilia.

Oro oras. raui. por rogar al mayor. vt Miseri orant principes veniam.

Rogo rogas. por rogar al ygual. vt Amicus rogat amicum opes.

Interrogo. gas. gaui. por preguntar. vt Interrogas me quæstionem arduam.

Flagito. tas. aui por demandar con importunidad. vt Flagito te libros.

Posco. cis. poposci. por demandar lo honesto. vt Po sco te rem honestam.

Postulo. las. lauí. por demandar requirendo en iuy zio. vt Postulo te pecunias.

Peto. tis. tiui. por demandar rogando. vt Peto te rẽ factu facilem.

Induo. is. Vesto. is. por vestir. vt Vestiã te. Induã te diploidem.

Exuo. is. exui. Spolio. as. aui. por despoiar. vt Exuã & spoliabo te vestem.

Cingo. gis. xi. Accingo. gis. xi. Succigo gis. xi. por ceñir. vt Cinxisti me ensem.

Calcio. as. por calçar. vt Calciabo te soleas, cothur nos, calceos.

Excalcio. as. por descalçar. vt excalciabo te omnia, quæ alius calciauit.

¶ Quinta species verborũ actiuorũ est, quç prçter actũ cõstruũtur cũ ablatiuo sine præpositione, vel potius cum effectiuo. Qualia sunt hæc.

Dono. as. aui. por dar insignias de honra. vt Ego donabo te corona laurea.

¶ Facio facis. Huius ordinis verbũ notam ha bet significatiõem: & q; ab ago agis differat, supra memorauimus. Dicimus quoque fa cio te certiorem & non certum: pro eo quod in libris digestorum | certioro & certifico le gimus. Nam quod Ver. iij. æñ. dicit: Anchisen facio certum. necessitate carminis excusari po test: quod si diceret certiorem, fuisset syllaba breuis inter duas longas. Facio prætera pro æstimo, quod cum gtõ possit construi, paulo ante diximus. Reperitur etiam neutrum secũ dio rdinis. vt benefacio tibi. male facis mihi. nisi mauis male & bñ ad uerbia esse pro nomi nibus posita. vnde est, benefit, male fit. Repe ritur & absolutum, pro eo quod est conuenio. Ouid. in epistola. Hypsiphiles: Medeæ faciũt ad scelus omne manus. & in epistola saphus: non facit ad lachrymas barbitos vlla meas: & Horat. mecũ facietia iura. ¶ Quarta verborũ actiuorũ species est. Doceo & dedoceo. Hora. .iij. car. populũq; falsis dedoceret vti. Cicero. j. de finibus: geometriã discere maluisset, quã illã dedocere. ¶ Moneo mones. Terent. in And. habeo pro illa re, qđ illum moneã probe. Ad moneo (quod ab illo componitur) cum geni tiuo potius post accusatiuum principalẽ con struitur. Tibul. lib. ij. admonuit dominæ de seruitque Venus. Ouidius tertio de ponto: ec quid ab ijs ipsis admonerere mei. Idẽ. xv. me tamorphoseos: quod posset equorum admo nuisse. ¶ Oro oras. vt oro te rẽ honestã. dicim9 quoque oro a te rem honestam. Verg. xi. æñ. ipsum obtestemur: veniãque oremus ab ipso. Gellius lib. xvi. orauit a suis amicissimis im pense. ¶ Rogo. as. Hora. ij. car. otium diuos ro ga in patenti prensus ægæo. Verg. lib. vij. san ctum mihi numen Arma rogo genitrix nato. Possumus etiam dicere rogo a te. Plaut9: qua confidentia rogare tu ame argentum audes? Interrogo quoque eodẽ modo posse cõstrui, quo suum simplex, dubium nõ est. ¶ Flagito as. Horat. ij. car. nec potentẽ amicum largiora flagito. Oui. primo de amato. quod de tama torem flagitet ante suum. ¶ Posco. cis. Vergi. iiij. æñ. tu modo posce deos veniam. Idẽ in. xi. pacem te poscimus omnes. ¶ Postulo. as. quod proprie est pro tribunali & non alibi petere. vt inquit Iureconsultus in titulo de damno infecto. l. cuius initium est dies. Cum ablati uo & præpositione. a. iungit psalmographus dicens. interprete Hiero. Postula a me & dabo tibi gentes. ¶ Peto. is. apud Cice. fere semper hoc modo construitur. ¶ Induo. is. Ver. ij. æñ. androgei galeam, clypeique insigne decorũ induitur. Construitur etiam cum datiuo. Idẽ xi. æñ. harũ vnam iuueni supremum mœstus honorem induit. & cum septimo casu. vt idẽ in eodem: indutosque iubet truncos hostili bus armis. Eodem modo vestio. Verg. ij. geor. quæq; suo viridi semper se gramine vestit. ¶ Exuo quoque eodem modo construitur, & quæ sunt similis significationis. Exigo te pecuniam & ate dici potest. Cecilius apud Gell. libro. xiiij. Ego illud mun9 nihilo exigor portorium. Metellus numidicus apud eundẽ. so cios ad senatũ quæstũ flẽtes venisse sese maximas pecunias exactos esse. sed ex figura græca dictũ esse Gell. affirmat. Illi em exigo te argentũ dicũt. Hiero. in Iouinianũ primo: nolimirari si inter titillationes carnis, & incentiua vitiorum angelorum vitam non exigimur: sed docemur. & paulo infra: maioris gratiæ est offerre quod non debeas: quam reddere quod exigeris. ¶ Quinta verborum actiuorum species est. Do no. as. aui. De constructione huius verbi in tertia specie verborum actiuorum diximus.

¶Spolio.as.Ver.vi.nñ.Postquã illum vita victor spoliauit Achiles. ¶Satio.as.& Saturo.as.differũt teste Valla.q̃ satiare ad omnes sensus pertinet: saturare ad solum gustum: vt ego satiabo te spectaculis.& saturabo te pane.¶Onero.as.onerauí.Cice.in epistó.homines nequissim quibus te onerarunt mendacijs. ¶Exonero.as. Ouidius.in.tristi.attamen hanc odijs exonerare fugam.¶Peto.is pro eo,quod est percutio. Verg.in buco.malo me galatea petit lasciua puella.¶Afficio.is.verbum est in hac constructione frequentissimum apud oratores.vt Cicero in epistolis. Magno me dolore affecissent literę tuę i. magnum mihi dolorem fecissent literæ tuæ.

¶Muto.as.aui.pro eo quod est aliã rẽ aliaper mutare.Verg.primo geor.chaoniam pingui glandem mutauit arista.Horat.diruit,ædificat,mutat quadrata rotundis.Persius: mercibus hic Italis mutat subsole cadẽti rugosum piper,& palẽtis granacyminí. ¶Priuo.as.Cicero in epistó.graui teste priuatus sum patre tuo viro clarissimo.¶Leuo.as.pro eo qđ sublevo siue alleuo.Ver Ego hoc te fasce leuabo.

¶Sexta species verborum actiuorum est.Audio audis audiui actiuũ huius speciei est sermonem alterius intelligendi gratia percipere. vt audiui ex te,vel a te,vel de te. Audio primæ speciei est vocem tantum audire,siue animalis,siue alterius rei sonum. Exaudio eiusdẽ ordinis est,quod audio facere. Audio,vel inaudio tibi neutrum secundi ordinis pro eo,qđ est obedio: quod ex ob & audio componitur. Plautus in captiuis duobus cum dicto haud audiebat,facto nunc lædat licet.frequentiꝰ tñ in hac significatione reperitur ab illo participium præsentis tẽporis.Plautus in Amphyt. ego sum Iouis dicto audiens Cice.in philippicis:vt audiens esset huic ordini. Idem pro rege Deiotaro:aut qui dicto audientes in tanta re nõ fuissent. & in lege illa vulgata duodecim tabularum filium minus dicto audientem licebat abdicare.Inaudio quoq; pro obedio huius ordinis reperitur. Affranius apđ Marcellũ:nouis dictis quæso,ne ille inaudiat. Male audio,cũ est absolutum, hoc est,neutrũ quinti ordinis significat infamari. Cice.ꝯ.de ora.Opimius consularis, quiadolescentulus male audisset.Idem p̃ Marc.Cęlio:vicinũ eius mulieris miraris male audisse. Idẽ.v.tus. sed aliud molestius,quod male audiebat.Terent. vulgus mulierum,qđ male audit.Ouí.v de tristibus: Indoluí,nec tã mea qđ fortuna male audit.Martia.gentibus in Lybicis vxor tua Galle male audit.¶Abstineo.es.& cõtineo.es. verba sunt huius ordinis,differunt tñ autore Valla,q̃ abstinere est ab aliena,vel exteriori re.vt abstineo me ab iuria.abstineo me a muneribus ¶Continere vero est a propriis voluptatibus,vt cõtineo me a libidine,a coitu,a cibo.Cice. Qđ beneficiũ est,si te abstinueris ab alieno scelere.& Lucil. manus abstinere a muliere melius est. Cõstruitur etiã figurate cum grõ,vel potius ex idiomatis græci imitatione.vt Horat.mox vbi lusit,satis abstinet o dixit rarũ.Verg præpositionẽ ab suppressit. vñ.ęñ dicens: Abstinuit tactu pater,auersus̃q; rẽfugit.¶Accipio.is. quo differat a sumo.is. diximus in prima specie actiuorum. ¶Recipio.pis.præter alias significatiões,quas habet, cum est neutrum secundi ordinis, significat promittere,quo verbo Cicero frequenter vtitur in epistolis maxime.¶Suscipio.is. est aliquid in curã atque fidem suam accipere. ¶Eripio.is.& reliqua verba separationem significantia huius ordinis sunt. Verg.ꝯ.æñ.te,que his ait,eripe flammis.& in eodem:eripui fateor,lætor me & vincula rupi.nam vtrobiq; subintelligitur ab vel ex,quæ eiusdem est significationis.¶Amoueo es idem est,quod aufero aufers,atq; vtrumque huius ordinis. Admoueo.es.tertiæ est speciei contrariæ significationis: vt admoueo tibi manum.amoueo a te manum.¶Auerto.is,eodem modo differt ab aduerto.vt aduerte oculos ad me.i. conuerte ad me.auerte oculos a me,id est,remoue. Eodem modo differunt aduersus & auersus: q̃ aduersus est faciem ostendens ex oppositó.auersus terga vertens,aut oculos ab aliqua re declinans.vt Verg.lius primo æneidos: Diua solo fixos oculos auersa tenebat.

Spolio.as.aui. por despoiar de alguna cosa. vt Tu me spoliasti exuuijs.

Satio,as,aui.Saturo.ras.por hartar.vt Ego te satiaui cibo,& saturaui pane.

Onero.as.por cargar. Exonero.as. por descargar. vt Ego exonero te fasce.

Peto.is.pro Percutio,is.por herir.vt Malo me Galatea petit.

Afficio.is.feci. pro eo quod est in bonum siue malum aliquid facere.

Afficio te voluptate.yo te hago plazer. Afficio te muneribus.yo te hago beneficios.

Afficio te molestia.yo te hago pesar. Afficio te iniuria.yo te iniurio.

Muto.as.aui.por trocar vna cosa con otra.vt Mutauit glandem arista.

Priuo as.aui.por priuar o quitar algo.vt Tu me priuasti multis bonis.

Leuo.as.aui. Subleuo.as.aui. por aliuiar, vt Ego hoc te fasce leuabo,vel subleuabo.

¶Sexta verborum actiuorum species est, quę prẽter actũm construuntur etiam cum ablatiuo, & præpositione a vel ab.Qualia sunt

Abstineo abstines.por se refrenar dlas iniurias.vt Ego abstineo me ab iniuria.

Contineo contines.por se refrenar delos deleytes. vt Fac contineas te a voluptate.

Accipio.pis. accepi. por recebir como quiera. vt Accepi a te commoda & incommoda.

Suscipio.pis. por tomar a su cargo. vt Omnia tua negocia suscipio a te.

Recipio recipis.por rescebir o recobrar.vt Egorecepi a te libros omnes.

Eripio eripis. por librar,o arrebatar. vt Tu eripis me a malis:& ego a te pecunias.

Amoueo amoues. por quitar de alguna cosa.vt Amoue obsecro a me manum.

Aufero aufers por aquello mesmo.vt Aufer a me opprobrium,& contemptum.

Auerto auertis auerti,por boluer se de alguna cosa. vt Auerte oculos a vanitate.

Sunt quatuor Verba actiua que non possunt uerti in passiuam sed fiunt deponentia qualia Sunt nubo, Leto, feneto, pignero, Sunt autem sex uerba passiua que non possunt uerti in actiuam qualia sunt conor, capior, excor, linquor, consterno, desidero,

DE verbis passiuis cap.ij. Quemadmodum verbum actiuum diffinimus passiuo dicentes: Actiuum esse quod in.o.desinit,& habet passiuum in.or. Ita nunc e diuerso Passiuū diffinimus,Q. d' in.or.desinit & habet actiuum in.o.in quo differt a deponenti & communi,quæ non habent actiuum in.o. Et exigit ante se nominatiuum pro persona patienti,in quo differt ab actiuo,quod exigit nominatiuum pro persona agenti, vel facienti & ablatiuum cum præpositione.a.vel.ab. vel datiuum per persona agenti, vel facienti:in quo differt a deponente. nam commune eodem modo construitur, quo verbum passiuum. vt deus amatura me,vel mihi. Eius,hoc est verbi passiui,tot sunt species, quot diximus esse in verbo actiuo. Sunt enim sex,quemadmodum ex superiori cap. colligi potest. ¶ Sed animaduertendū est. duo notanda esse dicit, primum,q̄ cum verbum actiuum passiuo mutare volumus,accusatiuum personę patientis in nominatiuum: & nominatiuum personæ agentis vel facientis in ablatiuum cum prepositione.a.vel ab.vel datiuū vertere debemus. Casus vero ille,cum quo verbum actiuum post accusatiuum principalem construitur,mutari non debet: id quod per omnes species obseruandum est. vt in secūda Impleo granarium frumenti,vel frumento, granarium impletur a me frumenti,vel frumento. Verg.primo æneid. implentur veteris bacchi pinguisq̄ ferinæ. Alterum (quod notandum esse dicit) est: quod verba reciproca, & quæ dicuntur vocatiua in passiua reciprocantur,hoc est,post se construuntur eum eodem casu,cum quo ante se construebantur. vt Horat.pri.carmi. Scriberis vario fortis & hostium victor. Habeor inductus prædicor ignauus. audior sapiens. vocor Antonius. nuncupor Nebrissensis. dicor grammaticus. [Non est hoc in loco dissimulandum,quod Seruius annotauit in illud Ver.vij.æneid. Optato cōcutitur tybridis alueo esse quædam verba, quę nulla ratione mutantur ex voce passiua in actiuam. vt sacerdotes creari. virgines capi, vñ & captę dicebantur,quoniam a pontifice de manu patris non minores decem annis capiebantur: neque enim dici posset,quod pontifex illas capiebat. Eodem modo dicit Seruius, condi proprie illos,qui sibi statuunt ciuitatem. conduntur ergo tybridis alueo, dixit Verg.i. sedē stabilem locant: Pari ratione dicimus ego linquor animo pro exanimor, qui loquendi modus frequens est apud Pli. Non tamen recte dixerimus,animus linquet me. Eodem modo consterno animo,pro eo quod est terreor. vt apud Salust. Equi sine terroribus consternantur. & Ouid.ij. meta. consternātur equi: non tamen dici posset,q̄ aliquis consternat equos. dicimus quoque ex numero nostrorum militum decem sunt desiderati in prelio. i. mortui sunt & defuerunt. Cęsar in commentarijs: desiderati sūt eo die sagittarij circiter ducenti,non tamen recte diceretur: nos desiderauimus ducentos sagittarios. Dicimus preterea interdico tibi aqua & igni: non aquam & ignem. At in voce passiua dicimus aqua & ignis interdicitur tibi a me. dicimus quoque aqua & igni interdicitur tibi,a me autem vix dici posset: quia interdicitur est impersonale ab hoc verbo neutro interdico. Cic. de senectute: male rem gerentibus bona interdici solet. Apul.in.iij. floridorū datiuum vocis actiuæ in nominatiuum passiuæ conuertit,cū scribit: dies ille ciboin terdicatur. & in digest.ti. de curatore furiosi.l.pri. Lege (inquit) duodecim tabularum p̄digus interdicitur & ibidē: mulier,quę luxuriose viuit: bonis interdici pōt. Datiuum quoque in nominatiuum vertit Hora in poetria dicens: Ego cur acquirere pauca (si possum) inuideor? Idē alio in loco: hęc ego procurare & idoneus imperor. Eadē quoque ratione dicimus in actiua,ego iubeo tibi,& in passiua,tu iuberis a me: & ego sum iussus a te. Dicimus preterea mutuo tibi pecunias: fœnero tibi nummos. In voce tñ passiua non dicimus pecuniæ mutuantur tibi a me,aut nūmi fœnerantur tibi a me: sed tu mutuaris a me pecunias: & fœneraris a me nummos. Dicimus etiam ego delector te: sed tu delectaris a me non dicitur: sed tātum delectaris mutuo. fœneror delecto actiua sunt: mutuor,fœneror. delector deponentia: multa nāq̄ (vt diximus supra) verba sunt actiua desinentia in.o. quæ non hñt passiuū in.or.

¶De verbis Passiuis. Cap.ij.

PAssiuum verbum est illud,qđ desinit in.or. & habet actiuū in.o. & exigit ante se nominatiuū p̄ persona patienti, & ablatiuum cum præpositione.a.vel.ab.vel datiuum pro persona agenti, vel faciēti. vt Deus amatur a me vel mihi. Eiꝰ tot sunt species,quod diximus esse in verbo actiuo. Sed animaduertendum est,q̄ cum mutamus verbū actiuū in passiuum, casus cum quo verbum construitur post accusatiuum principalem non mutatur: vt Impleo granariū frumēti, vel frumēto. granariū implet̄ a me frumēti. l. to. do tibi pecunias, pecuniæ dant̄ tibi a me. Doceo te grāmaticā. tu doceris a me grāmaticā. Dono te corona. tu donaris a me corona. Audio ex te grāmaticam. Grammatica auditur a me ex te.

Animaduertendum est quoq̄ verba reciproca, & q̄ dñr vocatiua qualia sunt scribor. habeor. iudicor. p̄dicor. agnoscor. dicor. vocor. nominor. appellor. nuncupor. & similia construi post se cum eodem casu,cum quo ante construuntur, vt scribor fortis, vocor Antonius.

¶De verbis Neutris. Cap.iij.

NEutrū ꝓ bū est illd, qđ desinit in.o. & nō hēt passiuū in.or. vt seruio.is.eiꝰ cōplures sunt spēs. ¶ Prima species verborū neutrorū est, q̄ post se cō struunt̄ cū gtō, vel ablto, vt careo pecuniarum, vel pecunijs. Cuiusmodi sunt, quæ sequuntur.

PRonit imprimis verbi neutri diffinitionem dicēs: Q. d' verbum neutrū est, quod desinit in.o. ad differētiam passiui, deponentis, & communis: & non habet passiuum in.or. ad differentiā verbi actiui: quē. tñ casū ante se & post se regat, non dicit: sed adde tu, q̄ verba neutra significātia actionē exigunt ante se nominatiuū pro persona agente, vel faciente. vt ego seruio: quę vero passionem illam, aut idiopathiā. i. passionem innatā, exigūt ante se nominatiuum pro persona patienti. vt ego vapulo, ego frigeo. post se vero cum oībus obliquis potest construi, aut absolutū est. Hoc loco repetendum est, quod supra cum de verbi actiui diffinitiōe agebatur, diximus: proprium esse verbi actiui cum accusatiuo construi, atq̄ habere passiuum in.or. esse tamen verba, qnę & si cū accusatiuo in voce actiua cōstruātur, nō tamen habent passiuam in.or, itaque partim actiua, partim neutra esse dicendum.

Reciprocatio est eiusdem rei ad seipsam reductio, et est duplex reciprocatio rei et reciprocatio nominis. reciprocatio rei est quotiescunq̄ res a re ipsa proficiscitur nominis est quotiescunq̄ unum nomen aliud respondet altero.

Verbum reciprocum est quod habet reciprocam construction. l. est quod habet similes casus, quod requiritur ad hoc quod verbum sit reciprocum tria. 1°. q̄ habeat duos accusatiuos in voce actiua 2°. q̄ pertineant ad unam rem 3°. quod habeat cognitam construction in voce passiua.

Linquor cum his verbis hic positis solum reperiuntur in voce passiua in certa significatione.

. nota .

Verbum uocatiuum est illud per quod denominamur

Verba uocatiua sunt quinq̄ habeor, ducor, uocor, appellor, nuncupor, — —

¶Careo.res.cum ablatiuo frequentius construitur: antiquiores etiam genitiuo iungebant,vt Teren.in heautõ.Omnes mihi labores fuere leues,prẽterquã tui carẽdum'qđ erat.& Neuius apud Gell.lib. xvij. nocti.attica.carendum tui est(inquit)quod ipse exponit pro te,Accusatiuo quoque iungebant.vt Turpillius apud Marcellum:meos(inquit)careo.Sed abtõ(vt diximus)frequenter iungitur.vt Iuuen.carituras turture magno.Plin.in epist.carent iuræ togæ,quibus aqua,& igni interdictum est.Egeo eges. indigeo indiges huius esse speciei,atque cũ gtõ etiam posse iungi cõtra Philaletẽ,immovero contra Philaseudon dicimus.Ver.x.ẽñ.nec te rationis egentẽ abstulit atra dies.Hora.man cipijs locuplex eget ęris capadocũ rex.Idem pri.sermo.at quod tantulo eget quanto est opus.Cice.pro roscio:nam per deum immortalẽ quid est in hac causa,qđ defensionis indigeat?Et Lucilĩ. apud Nonium Marcellum quarũ abũdem9 rerũ,& quarũ indigeamus. de ablatiui constructione passim exempla reperies.¶Abundo.das.Cice.pro cluentio:mulier(inquit)abundans audacia.Verg.in Buc. Quã dives niuei pecoris,quam lactis abundans,& illud quod ex Lucilĩ. afferebamus, quarum abundemus rerum,& quarum indigeamus.¶Sto stas & consto constas.cũ aliquid precio esse emptum significant, huius ordinis sunt: sed de illorum constructione plura diximus in secunda verborum actiuorum specie.¶Satago satagis,pro eo quod est curiosum atque solicitum esse,absolutũ plerũque reperitur quemadmodum & satis ago.,p quo ponitur.Cęsar in commentarijs:qui satagẽtibus(inquit)celeriter occurrant,Gellĩ. xvij.plorantibus omnibus nostris,atque insentina satis agentibus.Teren.tamen in heautontimorumeno.genitiuo iunxit dicens,& si is quoque suarum rerum satagit. Pendeo & fastidio Plau.in mercato.dissolue iam me:nimis diu animi pendeo.Idem in aulu.fastidit mei, quia videt me suam amicitiã velle.¶Secunda species verborũ neutrorum.Cedo.is.cessi.Verg. v.æñ.cede deo,hoc est,da locum & fatere te esse victum.aliquando etiam exprimitur locus,& tunc est actiuum tertiæ speciei.Papin. in achilleide:hortantur,ceduntq; locum.vñ & Cice.participium futuri vocis passiuę protulit de cla.orato.Gratiosi(inquit)scribẽ sint in dando & in cedendo loco.Cum accusatiuo etiam iunxit Vergilius libro.xi.dicens: cedat ius propriũ regi.in qua significatione ſpe apud Iurecõsultos reperitur.vt in digest. de legatis.iij.l.si mulier:si vsu fructum(inqt) mortis causa cessero.& in titul. de aquirenda possessione,cedere possessionem dixit.Nam & Diom.grãmatic9 in idiomatis anotauit,recte posse dici.cedo possessionẽ & cedo possessione.Pareo.es.obedio.is.optẽpero.as.hui9 ordinis verba,idem ꝑpe significant:sed cum accusatiuo etiam iunxit Papi.in achilleide dicens:non adeo parebimus omnia matri.& Gellĩ.lib.ij.quędam(inquit)non esse parendum,quædã non obsequendum.¶Consulo.is.de hoc in secunda verborum actiuorum specie diximus. Prouideo.es.& prospicio.is.vt ego prouideo mihi:& ꝑspicio tibi.Verg.pri.æñ.grauiter commotus,& alto prospiciens.Reperiũtur etiam actiua.vt Luca. in.iij. hæc vbi sunt prouisa duci,& Verg.tris littore ceruos prospicit errantes.Caueo, pro eo quod est prouideo huius speciei verbum apud Iurecõsultos frequenter reperitur.Cice.in epist.melius te ei cauere volo quam ipse alijs solet.Cum accusatiuo vero significat fugere.Iuue.cauet hũc,quem coccina lęna vitari iubet. Placeo,& displiceo.occurro & obuio,eiusdem ordinis sunt,fere semper.¶Seruio & inseruio eodem differunt,quod seruire proprie seruorum est,aut eorum,qui sub tyranno viuunt. in cuius verbi significatione plurimum Hispani labuntur sequentes linguæ suæ idioma,dicentes se esse seruitores:& se paratos esse seruire,cum serui non sint.pro eo quod deberent dicere separatos esse inseruire,hoc est,obsequi,& morem gerere.¶Parco parcis,& ignosco.scis. tum huius ordinis tum actiua reperiuntur quartæ speciei. Vergilius sexto æneidos.Parcere subiectis,& debellare superbos.Idem in decimo.Auri memoras,quæ multa talenta natis parce tuis.Gellĩ.xv.vitam modo sibi,vt parcerent orauisse.sed his in locis pro seruo seruas.Plaut.in amphytri. velatis manibus orant,ignoscamus peccatum suum.Eodem modo ignosco. scis.Quin.in declama.ignoscite malorum periculorum metus:ignoscite humanæ discrimina. Piso frugi apud Prisc.quodcunque deliquisset ignoscituru affirmabat.Ver.iij.geor.ignoscẽda quidẽ,scirẽt si ignoscere manes.Quam quã Seruius in eo loco dicat,ignoscenda participium esse sine verbi origine,perinde ac si ignosco non esset nisi neutrum huius speciei.

Careo cares.por no tener lo que desseamos. vt Ego careo tui.tu cares pecunijs.

Egeo eges.gui.Indigo indiges indigui por hauer menester.vt Ego egeo salutis,vel salute.

Abundo.das.Redundo.as.por abundar.vt Abũdo diuitiarum & diuitijs.

Sto stas.Consto.stas.por costar.vt Hic liber stat tãti,quanto tu emisti.

Satago satagis, por estar solicito y congoxoso. vt Hic satagit rerum suarum,& rebus suis.

Abstineo abstines.por se refrenar.vt Abstineo irarum & abiracundia.

¶Secunda species verborum neutrorum est, quæ post se construuntur cum datiuo, Qualia sunt, quæ sequuntur.vt Cedo cedis cessi.por dar a otro la ventaja,o mejoria.vt cede maiori.

Pareo pares. Obedio obedis.Optempero.peras por obedecer.vt Patre amor dictis.

Consulo consulis.Prouideo.des.Prospicio.cis.Caueo caues.por proueer.vt Pater consulit filio.

Placeo places.por aplazer.Displiceo displices.por desagradar.vt Ego placeo tibi.

Occurro.is.Obuio.as.por salir al encuentro,y a recebir. vt Ego occurram tibi.

Faueo faues.Studeo studes.Aspiro aspiras.por fauorecer.vt Tu faues mihi.

Seruio seruis.por seruir como siervo.vt seruus frugi seruit domino fideliter.

Inseruio inseruis. por hazer lo que alguno quiere. vt Fac inseruias mihi.

Parco parcis.Ignosco ignoscis, por perdonar.vt Ego parco tibi.Vt ignoscas mihi.

¶ Noceo noces.officio.cis. quę etiã actiua reperiuntur.vt Apul. primometa.cum multa(inquit)noceren⸗ tur,publicitus(inquit) indignatio perebuit.& in psal'.xxxiiij. Iudica domine nocentes me:expugna im⸗ pugnantes me.Lucre.quoque quasi ab actiuo dixit:officiuntur,vti cogantur tardius ire.¶ Doleo.les.hu⸗ ius quoque est ordinis:nisi quod quidolorem patitur,ponitur in datiuo: quod dolorem infert,in ntõ. Mart.si qua fides vulnus,quod feci non dolet(inquit)sed quod tu facies:hoc mihi Pœte dolet. Terenti. in Eunu.dolet dictum impudenti adolescenti & libero. Nam quod Hierony. interprete dici tur:caput meum doleo,poeticum est,atque fi guratum ea figura,q̃ orationi solutæ non est permissa. Licentius tamen alia figura dicitur vicem tuam doleo. Salu. in Catilina: quasi do lens eius casum.cũ gtõ etiam iunxit Ouid.ij. meta.dicẽs:successorũque Mineruę indoluit. ¶ Indulgeo.es.huius ordinis frequentius repe ritur. Ver.iiij.æñ.indulge hospitio,causasque innecte morandi. Idẽ.ij.geo.indulge ordinib9. Terent.in Heautõ.nimiũ illi Menedemeindul ges. Dicim9 quoque indulgeo operà literis. & Iuue.cunctis narratur ephebis mollior ar⸗ denti sese indulsisse tribuno. Cũ actõ [illegible] Lucilius apud Marcel.tu(inquit)qui tam in dulges nimis.¶ Insto.as.institi. Iuue. instantẽ regi armenio,parthoque cometẽ. Verg.pri. æñ.instãs operi,regnisque futuris. Idẽ in.viij. heu quantæ miseris cędes laurentibus instant. Idem in eodem: parte alia Marti currum ro⸗ tasque volucres instabat. datiuo accusatiuũ iunxit,sed figuratepro eo,qd' est instanter fa ciebat.¶ Supplico.as. Terẽ.i Andria.ipsũ hũc orabo:huic supplicabo. Prisc.dicit etiam actõ iungi posse,sed non probat.¶ Hęreo hęres.& adhęreo.res.eiusdem significatiõis huius spe ciei sunt. Verg.ij.æñ. hęrent parietibus scalæ. cum vero est absolutum, ponitur pro eo qd' est dubito. Iuue.hæres,& dubitas alta chionẽ deducere sella. Idẽ: hærem9,dicat ipsa. Ab hoc frequentatiuum hæsito hæsitas semper in hac vltima significatione reperitur. Cice. in acade. dubitãt,hæsitãt,reuocant se interdũ.¶ Illudo illudis,& insulto.as. Verg.iiij.geor. neque o⸗ ues hædique petuli floribus insultent. Idem in.viij.huic capiti insultans tot ferro sæua de⸗ disset funera. Serui9 dicit:insultare esse aliquẽ irridere.eiusdem significationis est illudo illu dis. Verg.ij.æneid.certantque illudere capto. Idẽ.iiij.eñ. Et nostris illuserit aduena regnis. Iungitur etiam cum actõ. Teren. satim super⸗ be illuditis me. Inuideo.des. Iuue. haud tamẽ

Noceo noces. Officio officis. por empecer. vt Non noceas mihi: ne ego officiam tibi.

Doleo doles dolui. por doler lo que trae dolor. vt Hoc vulnus non dolet mihi.

Indulgeo indulges indulsi. por dar obra, o regalar. vt Indulgeo literis & filio.

Insto, as. institi. por dar priessa. vt Noli instare mihi

Supplico supplicas. por rogar humilmente. vt Ego supplico tibi: & tu Regi supplica.

Hæreo hęres. Adhęreo. res. por se allegar. vt Ego hæreo tibi: tu adhæres mihi.

Illudo illudis. Insulto insultas. por hollar escarneciendo. vt Tu illudis capto.

Inuideo inuides. por hauer embidia. vt Omnibus inuideas inuide, nemo tibi. (nere regi.

Impono, is. por engañar. vt Facile ẽ barbato impo

Incesso incessis incessi. por acometer. vt Regibus incessit magno discordia motu.

Inuado inuadis. por aquello mesmo. vt Tãta inuasit cupiditas plerisque.

Incumbo. is, por poner las fuerças en algo. vt Validis incumbite remis.

Volo vis cum bene iunctum. por querer bien. vt Non bene tibi vult, qui accusat.

Cupio cupis, cum bene iunctum. por querer bien. vt Quodipsi bene cupio Glycerio.

Timeo times timui. por temer que no venga mal a otro. vt Pater timet filio.

Metuo metuis. por aquello mesmo. vt inopi metuens formica senectæ.

inuideas vati, quem pulpita pascunt, apud antiquiores actiuum ordinis tertij reperitur frequentius. Ver. in buc. Liber pampineas inuidit collibus vmbras. Idem pri. geor. iam pridem nobis cæli te regia Cæsar in⸗ uidet. & in.xi.æñ. te ne(inquit) miserande puer cum læta veniret. inuidit fortuna mihi.¶ Impono imponis, huius ordinis verbum est decipere. Iuue. facile est barbato imponere regi. Martial'. callidus imposuit nup mihi caupo rauenæ. In libro quoque Gene.xxix. Hierony. interprete: quare(inquit) imposuisti mihi? Ge nes.xxvij. dixitque Abimelech: quare imposuisti nobis? Hinc impostores dicti sũt, & impostura. alias cũ accusatiuo & datiuo iungitur. Verg.iiij.æneid'. puppibus & læti nautę imposuere coronas.¶ Incesso in cessis pro eo quod est inuado.is. Verg.iiij.geo. regibus incessit magno discordia motu. Valeri. maxi. in pri. nec mihi cuncta cõplectendi libido incessit, id est, inuasit, vel inuadit. cum accusatiuo iunxit Sillius Italic9 dicens: tunc præceps ruit in medium telumque fatigat flãminium incessens. Dicimus pręterea inuado ti⸗ bi, & inuado te. Varro apud Marcellum: tanta inuadit cupiditas bonorum plerisque. sed videtur in hac constructione pro incesso acceptum.¶ Incumbo incumbis autore Quintilia. huius ordinis est: dicimusque incumbo huic rei. Antiquiores tamẽ incumbo in hanc rem dicebant, vt idem autor ait.¶ Volo vis. vt vo⸗ lo tibi bene, sicut & cupio tibi bene. Ennius: nõ bene tibi vult, qui te falso criminat. Catullus: cogor ama⸗ re magis, sed bene velle minus. Terentius in Andria: quod ipsi bene cupio Glycerio. Dicimus etiam vo⸗ lo hanc rem, & cupio hanc rem. volo legere. & cupio legere.¶ Timeo times, & metuo metuis, huius speciei verba sunt: & est timere ne quid mali alicui eueniat. Ver. primo geor. aut inopi metunes formica senectæ. Hora.ij. carmin. te suis matres metuunt iuuencis. Ennius apud Diome. metuo(inquit) legionibus labem. & sic videtur esse actiuum tertiæ speciei. Quintæ quoque speciei reperitur apud Teren. in andria. metuo (inquit) a Chrysside. Cicer. ad heren. a quo sibi non iniuria summum periculum metuebat. Apuleius. vij. metamorphosis etiam cum de prępositione iunxit: De me(inquit) metuentes sibi I. dem de timeo times dicendũ est. Vergilius secundo æneidos: suspensum pariter comitique onerique timentem. Aliquan⸗ do etiam acusatiuo iungimus. Idem in eodem: & quæ sibi quisque timebat.

¶ Tertia verborum neutrorum ſpecies. Flagro flagras. aui. quod eſt inflammari. vt Oui. ñ. meta. flagratq; cupidine currus. ¶ Fragro. as. per. r. quod eſt odorem ex ſe emittere. vt in cāticis Salomonis: Verba tua fragrātia vnguētis optimis. Verg. i. æñ. thymo fragrantia mella. ¶ Ardeo ardes arſi. nam quod Vergi. in buc. dixit: Coridon ardebat Alexim. figuratum eſt. ¶ Aeſtuo. as. nam Hierony. (vt ſupra memorauimus) noua quadā ratione dixit: In medio ignis nō ſum ęſtuatus. ¶ Caleo cales calui. Frigeo friges frixi. Palleo palles pallui, & reliqua omnia verba ſignificatiōis, quam græci idiopathiam, id eſt, propriā paſſionem appellant, omnia ſunt abſoluta: niſi quod poſſūt cōſtrui cū ſeptimo caſu ſignificāti inſtrumētū: quo actus ille exingenitis principijs excitatur. vt domus flagrat igni. homo ardet ira. mulier æſtuat calore. puer calet febri. puella friget imbri. animalia algent frigore: & eodē modo de reliquis ſimilibus. ¶ Mano manas. & Fluo. is. huius ordinis verba poſſunt eſſe. Dicimus nāque fons manat aqua, & fons fluit aqua. & rurſus a qua manat ex fonte: aqua fluit ex fonte, vel de fonte. Scateo, & ſcaturio. Plautus in aulula. inter bibere ſola ſi vino ſcateat Corinthienſem fontem, & pirenem, poteſt.

¶ Quarta verborum neutrorum ſpecies: hæc neutra paſſiua dicuntur a grammaticis, neutra, quia non habent vocem paſſiuam in. or. paſſiua, quia paſſionem ſignificant: atque ad ſimilitudinem verborum paſſiuorū conſtruūtur, hoc eſt, ante ſe cum noīatiuo pro perſona patiētī: poſt ſe vero cum ablto media præpoſitione. a. vel. ab. vt ego exulo a rege. Sūt autem huius ſpeciei pauca verba. ¶ Exulo exulas. a quo duo tantum reperiuntur participia, exulans, & exulaturus. paſſionem quoque ſignificantia. Cicer. in. tuſ. Telamonem pulſum patriaque exulantem. Iuſtinus libro. xxv. illæ quaſi in perpetuū cum viris exulaturę. Atq; eodem modo, vapulans vapulaturus. Quint. lib. i, adde quod multa vapulātibus dictu deformia. ¶ Veneo venis. huius ordinis verborum eſt, quod ab antiquis veneor veneris declinabatur. Plautus: ego ne illi veneor? Titianus apud Diome. de agricultura: nam id melius emitur, quā veneatur. ſAb hoc, cum ſupinum ſit venum, in participio præteriti nō dicimus venus, nec venitus: ſed venditus eodem Diomede autore: neque vllum aliud habet participium. ¶ Fio fis. & ab eo compoſita Cōfio confis. defio. defis. Columel. lib. ñ. ſtercus (inquit) quod ex pecudibus conſit. Macro. lib. i. ſatur. diem, qui ex quadrantibus conſit. Vergilius in buco. lac non mihi æſtate nouum, nō frigore defit. Terentius in Eunu. nil cum eſt, nil defit tamen. Antiquiores fior fieris declinabāt. Catho in Thermū: poſt (inquit) fitur diutius. Idem: græco ritu fiebantur ſaturnalia. Hæc Priſcia. lib. viñ. Participia factus & faciendus, a facio mutuantur, fiens & fiendus nuſquā legi. ¶ Liceo. es. inter ſuperiora numeratur. Sunt, qui huic verborum ordini addant nubo. bis. ſed ego nescio, an ſatis latine dicatur. virgo nubit viro a patre: apud antiquiores actiuum fuit. Vnde in euangelio Matth. legimus interprete Hierony. neque nubent neque nubentur. quod idem exponens ait, nubunt viri, nubuntur fortaſſe fœminę: quamuis mulieres nubere dicantur: ſed & viri per abuſionem nubere dicuntur: cūin coniugium ſub minori conditione veniunt. ſic Martia. dixit: vxori nubere nolo meæ. & Ouid. ñ. meta. tibi nubere Nympha volētis votis cede dei. Ab hoc ſunt tria participia nubens, nuptus, nupturus. Reperiuntur quoq; verba in voce actiua paſſionē ſignificantia. Præcipito. as. turbo. as. ingemino ingeminas. tondeo des. verto. tis. inſinuo. as. accingo. gis. Plau. in trinūmo: nam qui in amore pcipitauit, peius perit, quā qui ſaxo ſaliat. Verg. ñ. æñ. & iam nox humida cęlo pręcipitat, pro pcipitatur. Idem in. iñ. tum flumina mento pręcipitant, pro pcipitantur. vnde & participium præſentis paſſionē ſegñare reperitur, vt ſupra memorauimus. Vergi. tepidi turbant ſeptem oſtia Nili, pro turbantur: & ab eo cōpoſitū cōturbo. as, peo quod eſt decoquere. Martialis: conturbabit Atlas, & non erit vncia toto. Iuuenalis: ſic pedo conturbat, maio deficit. & in lege quidam fundum. digeſt. de in rem verſo. Poſtea (inquit) conturbauerat, qui boues vendiderat. Vergilius primo georgico. ingeminant auſtri, & denſiſſimus imber. pro ingeminantur. Idem in eodem: cinipſq; tondent hirci in canaque menta. pro tondentur. Idem in eodem: & totę ſolidam in glaciem vertere lacunæ, pro verſæ ſunt. Idem in primo æneidos: tum prora auertit, & vndis datus. quod Seruius exponit, pro auertitur quemadmodum & illud Vergilij: tū vero tremefacta nouus erpectora cūctis inſinuat pauor, pro inſinuatur. Idem in eodē: accingunt omnes operi, pro accinguntur.

¶ Tertia verborum neutrorum ſpecies eſt, q̄ poſt ſe conſtruūtur cum ablatiuo ſine præpoſitione: vel potius cum effectiuo. vt

Flagro. as, aui. por encender. vt Flagratque cupidine currus.

Fragro fragras. por oler dando olor. vt Redolētq; thymo fragrantia mella.

Ardeo ardes arſi. por arder. vt Ardet amore pari, quiſcit ſe amari.

Exardeo exardes exarſi. por mucho arder. vt His dictis ſubitas exarſit in iras.

Aeſtuo. as. por hauer calor. vt Oceanus lunaribus æſtuat horis.

Caleo cales. por eſcalentarſe. vt Ego caleo febri: tu vero cales amore.

Frigeo friges. Algeo alges. por enfriarſe. vt Tu friges dio, ego algeo pluuia.

Fluo fluis. Mano manas. por correr, o manar. vt Locus fluit lacte. & Fons manat aqua.

¶ Quarta verborum neutrorum ſpecies eſt, Quę poſt ſe cōſtruuntur cum ablatiuo & prępoſitōe a. vel ab. ad ſimilitudinē verborum paſſiuorū in perſona agēte, vel faciēte: ante ſe vero exigūt nominatiuum pſonæ patientis. Qualia ſunt

Exulo exulas. por ſer deſterrado. vt Homicidę exulant a prætore.

Vapulo vapulas. por ſer herido. vt Diſcipuli vapulant a magiſtro.

Veneo venes veniui, vel veni. por ſer vendido. vt Serui veneunt a mangone.

Fio fis factus ſum. por ſer hecho. vt Templum fit ab architecto.

Liceo lices. por ſer pueſto en precio, o en almoneda. vt Liber licet a me.

¶Quinta verborum neutrorum ſpecies eſt.Hæc ſũt,q̃ a grãmaticis dñr abſolutiua:quę in cõſtructione caſus non admittunt niſi media prępoſitiõe.vt Iuu.viuat gabĩjs,viuat fidenis,vt vixit in vrbe.¶Viuo. is.xi.quod cum accuſatiuo etiam poteſt conſtrui,ſed figurate:quemadmodum paulopoſt dicturi ſumus. Eodem quoque modo Dego,is.vt apud Verg.iiij.ẽñ.vitã degere more ferę.¶Eo.is,iui.Sed eo inficias dicimus,pro inficior ſiue nego.¶Exeo.is.cũ accuſatiuo conſtruitur ratione præpoſitionis extra. & cum ablatiuo ratione præpoſitionis ex,cum quib9 componitur.Solin9:poſtquã Tatius (inquit) hominem exiuit.i.diem ſuũ obĩt. Ver. v.ẽñ.corpore tela modo atq̃ oculis vigilantibus exit.quod Macrobius in ſaturnalibus,& Seruius exponũt provitat.Lucanus:exeat aula,qui vult eſſe pius.¶Adeo.is.ratione præpoſitionis ad,cũ qua componitur,iungit ſibi accuſatiuũ.Verg.Adit oppida paſtor.aliquando prępoſitio etiam accuſatiuo iũgitur.vt Teren.in Andria:adeone ad eũ?Ratione prępoſitionis etiam dicimus obeo mortem,p morior & obeo.is. abſolute poſitũ. Sulpitius ad Ciceronẽ:Paulo (inquit) ante lucem Marcellũ diem ſuũ obĩſſe.Nam compoſita ab eo.is.plerũq; actiua rep eriũt.¶Nato.as.aui.q̃ videtur etiam frequentatiuum a no.as.aui.natum. ſed nõ ſeruauit ſimplicis quãtitatẽ.¶Enato. as.aui.eſt natando ad littus ſiue ripã peruenire.Mart.ad votum Diodorus enatauit.Verg. vi.ẽñ.gelidas enauit ad arctos.¶Sto.ſtas.ſteti.eſt in hominibus pedibus inſiſtere:in quadrupedibus a motu ceſſare cũ gradiuntur: in his,quæ fluũt non labi.in inanimatis erectum eſſe.¶Sedeo,es.eſt cõtractis cruribus in nates deſidere.¶Salio,ſalis.eſt ſaltum facere.ſalto as.eſt tripudio.as.ab hoc eſt ſaltatio.ab illo ſaltus.Ver.ij.geor.vnctos ſaltere per vtres.Hor. ij.ſer. Saltat milonius,vt ſemel ict9 acceſſit feruor capiti. Reperitur ſalto actiuũ pro eo q̃ eſt fœminam inire. Oui.in.ij. de arte.læta ſaltatur ouis.hinc ſalaces dicũtur libidinoſi,et ſalacitas ipſa libido.¶Salto quoque accuſatiuo iungitur,ſed figurate, ſi modo ſaltationem ipſam, quę ſaltatur, exprimat. Hora.primo ſer. paſtorem ſaltaret vti cyclopa rogabat.Iuuen. chironomon Ledam molli ſaltante bathillo.¶Ambulo.as.eſt tantum pedibus ire. Incedo is.eſt cũ faſtu & magno apparatu. Verg.præñ. Aſt ego,quæ diuum incedo regina iouisque.Idem in eodem:regina ad templum forma pulcherrima Dido inceſſit magna iuuenum ſtipante caterua. Differentiam tamen horum verborum Seneca notauit dicens:tenero ac molli paſſu gradum ſuſpendimus,nec ambulamus,ſed incedimus.¶Deãbulare eſt voluptatis,aut exercitij cauſa ambulare,quod & ſpatiari dicitur.Non poſſum diſſimulare Philalethę tarditatem,ne dicam ſtultitiam,qui putauit in illo Valerij maxi.quod in principio ſui operis ſcripſit:nec mihi cuncta complectẽdi libido inceſſit:ab eo quod eſt incedo,is.eſſe præteritũ:cum ſit ab inceſſo,is.q̃d verbũ ipſe non agnouit: neq; apud Saluſt.legit quod in catillinario ſcripſit:tanta Cupido glorię inceſſerat.quem locum Valerius emulari viſus eſt.Inceſſere autem,vt ſupra diximus,eſt inuadere.Verg.regibus inceſſit magno diſcordia motu.Lucanus in.viij. gemitus tacitos inceſſere fata.Ouid.xiiij.meta.ſeq̃ſque parant inceſſere telis.¶Sapio,is.eſt ſapiens ſum. Martial.quiſquis plus iſto non ſapit,illę ſapit.¶Deſipio,is.eſt a cõmuni ſenſu ſapientiaque minus habeo: vel quod meo ſenſu deſtituor.¶Reſipiſcere,vel Reſipere eſt ad priorẽ mentis ſtatum redire. Terent.me fortunatiſſimũ puto eſſe natecũ te intelligo reſipiſſe.¶Sapio,is.cũ accuſatiuo eſt ſaporẽ aliquem prę ſe ferre.Mart.quod ſapit hyble atticoſque flores .etiam abſolutum huius ſignificati eſt. Idem:vt ſapiant fatuę fabrorum prandia betæ.¶Contendo.dis.certo certas.pugno pugnas.concurro.ris.conſtituo.is.huius ordinis verba ſunt.vt ego contendo tecum:pugno cum Cęſare,certo cum Pompeio.conſtituo cum Antonio.¶Reperiuntur etiam apud poetas ſecundi ordinis,hoc eſt,cum datiuis conſtructa. Vergilius ſecundo Georgicorum:nec cellis ideo cõtende falernis.Idem in bucoli.montibus in noſtris ſolus tibi certet Amyntas.quod Ser.vſurpatũ eſſe dicit pro eo quod eſt certat tecum.Idem in.ij.georgicorum: Argitiſq; minor,cui non certauerit vlla. Idẽ in eodem:laudibus Italiæ certent non bactra,neque Indi.Proper. tu cave ne triſti cupias pugnare puellę.Ouidi.pri.metamor.frigida pugnabant calidis,humentia ſiccis.ſed ſtatim iunxit ablatiuo media ppoſitione cum,dicens:mollia cum duris ſine pondere habentia pondus. Idẽ xij.metamorpho.& quoniam concurrere cominus hoſti non datur. Iuuenal.hic vbi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ.¶Attineo.es.pertineo.es.cum accuſatiuo media præpoſitione ad conſtruuntur. Terenti. ad te attinere omnem hanc rem.Mart.hoc ad te pertinet ole:ſed quid agas,ad me pertinet ole nihil.

¶Quinta verborum neutrorum ſpecies eſt,q̃ poſt ſe cum nullo caſu conſtruuntur,niſi media præpoſitione,vt Ego viuo in vrbe.Qualia ſunt.
Viuo.is.por viuir.vt Viuat gabijs.vt Vixit i vrbe.
Eo.is.iui.por ir.Adeo.is.por yra lugar,o a perſona. vt Eo ad vrbem,Adeo ad Antonium.
Obeo.is.por morir.Exeo.is.por ſalir de lugar. vt Obĳt & exiuit de vita.
Nato.tas.por nadar.Enato.tas.por ſalir a nado, vt Natat in flumine,& enatat.
Sto ſtas.por eſtar en pie.Sedeo.es.por eſtar aſſentado.vt Ego ſto,tu ſedes.
Salio ſalis.por ſaltar.Salto.as.por baylar o dançar. vt Ego ſalio,tu ſaltas.
Ambulo.as.por andar.Deambulo.as.por paſſearſe.vt Ante cœnam deambulo.
Incedo.is.por andar con pompa y aparato.vt Ego quæ regina diuum incedo.
Sapio.is.por ſaber. Deſipio.is.por enloquecer.vt Modo ſapit,modo deſipit.
Reſipiſco.is.por tornarſe a ſu ſeſo el q̃ enloquecio. vt Reſipiſcit ex phreni i.
Contendo.is.Certo.as.Pugno.as.por pelear y contender,vt Contendo tecum.
Concurro concurris.por encontrarſe con otro,vt Noli concurrere mecum.
Conſtituo.is.conſtitui. por concertar con otro,vt Ego conſtitui cum illo
Attineo.es.Pertineo.es.por pertenecer.vt Hoc attinet,ſiue pertinet ad me.

Verbo compoſitu casum quandoq; vocabis quem dat componens ut vix exiit penates.

Nota —

differentia inter ſalio et ſalto —

differentia inter ambulo et incedo et deambulo —

Hoc Verbum ff quando ponitur inter duos nominatiuos cum precedenti debet conuenire. si ambo autem precesserint cum propinquiori conuenient.

ff habet genitiuum quando hoc modo i. exui possessionis 2° exui existimationis siue pretij 3° exui temporis 4° exui laudis. I. uituperei.

quotiescunq; hoc uerbum ff habuerit duos nominatiuos alterum a fronte alterum a tergo ille qui est a tergo elegantissime in datiuum

Vertitur uttues mihi cordi

nota,

¶ Animaduertendum est. Quoniã hoc verbum Sumes fui, per omnes verborum neutrorum species sparsitur, vsum est illud hoc in loco ponere. Nam & potest esse absolutũ, vt est locus hesperiã grauj cognomine dicũt. Potest & post se construi cũ casu simili precedenti, vt homo est animal. & cũ genitiuo, vt virtus est hominis, pecudis vero voluptas. Potest & cum duobus datiuis. vnde & Diomed. inter idiomata latina hæc ponit exempla: gloriæ mihi est patria, testimonio tibi sum. auxilio tibi sum. gaudio mihi est aduersarius. bono mihi est veritas. oneri mihi est hec res. cordi mihi est amicitia. dolori mihi est iudicium. curę mihi est doctor. miseriæ mihi est labor. infamię mihi est amor. sic Teren. dixit in Andria: aut tibi hæ nuptiæ sunt cordi. Construuntur etiã cum septimo casu, quando ponitur cum genitiuo. Vergi. pri. æñ. sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphæ. quarum quæ forma pulcherrima Deiopeia, p corporis pręstantis & formæ. Q. cl' vero subiungit cum hoc nomine opus, Diome. eiusdẽ est præceptum, qui inter idiomata scribit vsitate dici, opus est mihi monito: apud veteres tamen inueniri per omnes casus prẽter vocatiuũ. atque addit, pro eo quod græci dicunt habeo opus, habui opus ex ratione idiomatis latini non posse dici: nisi opus est mihi. opus fuit mihi. Hieronymus igitur sermonis græci proprietatem sequutus dixit in euangel'. dominus opus habet his. ¶ Sum es fui. cũ re verbi pro ipso verbo. vt Plautus in amphy. quid tibi hanc rẽ curatio est verbero, pro curas. Idẽ in asinaria. quid tibi huc receptio est meũ virũ, id est, cur recipis. Idem in aululari: quid tibi nos mendice homo tactio est, id est, cur nos tangis. ¶ Sũt prẽterea. Proprie verbum substantiuum vnũ est tantũ Sum es fui, quod substantiam significat, quodque ob id ipsum dei proprium est, qui mera est substãtia, ipsũ dicente in Exodo: qui est, misit me ad vos. Sunt tamen & alia verba, quę possunt dici propemodum substantiua. vt sisto. existo. exto. fio. manco. viuo. quę post se ęque regunt casum similem precedenti. Cicero in lib. de amicitia: existit hoc loco quæstio subdifficilis. Idẽ de senectute: ipsius Apij extat oratio. potest enim addere ad illud disputãda differenda. ad hoc pulchra. elegantissima. artificiosa. Eodem modo dicimus fio senex. Horat. iij. car. fis anus, & vis formosa videri. Maneo immortalis. Vergil. iij. æne. at genus immortale manet. Idem in. iij. ęñ. viuite fœlices, quibus est fortuna peracta. Pari modo construuntur verba quæ cum sint intransitiua in obliquos casus, reciprocantur tamen, vt incedo tristis, sicut Verg. quę diuũ incedo regina. ambulo lętus, sicut Horat. nocturnus obãbulat. ¶ Prẽterea verba illa. De his multa diximus in principio huius libri. Illud tñ hoc in loco tantũ repetimus nihil obstare, quo minus hęc verba sint actiua, nisi quod putant aliqui idcirco dici non posse, quia veritati repugnant. Neque enim omnino Prisciano assentior multis in locis dicenti significationis causa, aliquid non posse dici. Neque enim, quia non est nisi vnus mundus, vnus sol, vna luna, idcirco non possem dicere deum momento posse creare innumerabiles mundos, complures soles, multas lunas: aut quia non possum aratro arari, ligonibus pastinari, prohibeor dicere, ego non aror, nec pastinor, sed nec possum arari, nec pastinari. Quod & de verbis ad solam naturam pertinẽtibus dici potest: sed illa fateor non omnia posse ad vsus nostros accommodari vt ego non sereno, at posset dicere Iupiter, qui vultu cælum, tempestates ęq; serenat. ¶ Prẽterea nullum esse verbum actiuum. Hinc multi arguunt, verbum impersonale ab omnibus verbis etiam actiuis posse prouenire, quãdoquidem nullum est verbum actiuum, quod non possit esse neutrum. Sed nos de cuiusmodi verbis loqueremur: exposuimus. ¶ Prẽterea verba neutra posse construi cum accusatiuo rem verbi significante: vt ego viuo vitã, & vita viuitur a me. Qui. xij. metamor. vixi annos bis centum, iam tertia viuitur ętas. Alia tamen figura Iuu. dixit: qui curios simulant & bacchanalia viuunt, id est, more bacchantiũ. Ambrosius ad Herentianũ: Iam enim non vitam nostram, sed Christũ viuimus. Eo iter siue viam. Cicero pro murena: Hanc viam do. ite viam. Vergilius. iij. æneidos: sola incomitata videtur ire viam. Ambulo viam, in sacris literis sępe legimus, vt in libro sapientiæ: ambulauimus vias difficiles. Seruio seruitutem. Gel. li. ij. Diogenes cynicus seruitutem seruiuit. Furio furorem. Ver. ij. ęñ. sine me furere ante furorem. Plautus in trinũmo: tuis seruiui seruitutẽ imperijs, & præceptis pater. Certo certamen. Paulus in epis. ij. ad Timothęum. Bonum certamen certaui. Pugno pugnaui. Gellius li. iij. qui vnam atq; alteram pugnam prospere pugnasset. Idem li. ix. aliquot pugnas populus Romanus prospere pugnasset. Pecco peccatum. Ieremias in threnis interprete Hieronymo: Peccatum peccauit Hierusalem, ideo instabilis facta est.

Animaduertendũ est hoc verbũ Sum es fui post se cõstrui cũ ntõ. vt ego sum Antonius cũ gtõ. vt virtus est hominis. cũ dtõ. vt tu es mihi magister. cũ septio casu. vt est vir singulari eloquẽtia. Cũ hoc noie opus omnib⁹ fere casibus iungi potest.

Sunt prẽterea quædam alia verba, quæ dicuntur substantiua, desiderantia post se casum similem præcedenti. vt existit inutilis. extat incorruptus. manet immortalis. viuit fœlix & similia.

Sũt & alia, quæ cũ sint intrãsitiua, reciprocantur tñ. vt incedo tristis. ambulo lętus. euado doctus.

Prẽterea verba illa, quę dicũtur neutra transitiua; iudicio meo nihil habere, quod illis repugnet, cur nõ dicamus actiua: cũ etiãsi natura repugnaret, sermo idcirco non deberet esse mãcus. Nãsi recte dicitur: comederunt Iacob, & domus tuæ zelus comedit me: recte quoq; dicet Iacob ego sum comesus, sicut & Iuuenalis dixit: & cito rapturus de nobilitate comesa qd' superest.

Prẽterea verba, q̃ dñr ad solã naturã pertinere, ego non video, cur nõ recipiãt oẽs numeros & personas, vt ego non sereno. ego non grandino.

Prẽterea nullum esse verbum actiuum, quod nõ possit esse absolutum, si post se cum nullo casu construatur. vt si dixeris, ego amo.

Prẽterea verba neutra posse construi cum accusatiuo rem verbi significante. vt ego viuo vitam. eo iter. ambulo viã. seruio seruitutẽ. furio furorẽ. certo certamẽ pugno pugnã. pecco peccatum.

¶Pręterea nullum esse verbum. Regula hęc ad omnia verborum genera pertinet. ¶Neque obseruanda est illa differentia, quam multi facere voluerunt, vt per accusatiuum tempus iuge atque perpetuum significemus: per ablatiuum vero aliquid fieri per temporum interualla intelligamus. Nam si per accusatiuum tẽporis continuitas significaretur: frustra Vergi. pri. æñ. dixisset: hic iam tercentum totos regnabit annos. Et in quarto georgico. septem illum totos perhibent ex ordine menses. Aut si dicis totos ideo adiecisse Vergilium, vt temporis continuitatem, quæ alias erat implicita, exprimeret: cur e diuerso si ablatiuus interualla temporum significat, Ouidius in. v. tristiũ dixit: pene decem totis aluit peantius annis. & Terentius in Adelphis: sex totis mẽsibus olfeciſſem. Ergo (quẽ admodum diximus) indifferenter tres annos, & tribus annis docui te grammaticam dici potest. vt Cicero in principio officiorũ: quãq; te. M. filiam annum audientem. Cratippum. neque enim filio Ciceronis per totum tempus annuũ, quo fuit Athenis, Cratippũ philosophum audiuit: nã & obiter legit, aut cœnauit, aut denique dormiuit. ¶Pręterea cõplura esse verba. Figurate: quia nullũ verbũ cũ accusatiuo construi potest, nisi sit actiuũ. Cũ igitur depereo absolutũ sit verbum, figurate dixit Gell. lib. vi. cum eã penitꝰ deperiret. & Apul. iñ. meta. quendã Boetium iuuenem effligtim deperiret. pro eo quod esse deberet perdite amaret. sic Hora iiñ. car. non sola cõptos arsit adulteri crines. & Vergi. in buc. formosum pastor Corydon ardebat Alexim, pro ardenter amabat. Idem primo æñ. nec vox hominem sonat: pro eo ꝙ sonando reddit, sicut in eodem: personat aurata, docuit quæ maximꝰ atlas. i. personando cecinit. Et in buc. formosã resonare doces amaryllida syluas, id est, resonando ex vocis repercussione reddere nomen amaryllidis. Eadem ratione accusatiuo iungũtur illa stupeo. es. paueo. horreo. tremo. & similia. Verg. ꝯ. æñ. pars stupet innuptæ donum exitiale Minerue, pro admiratur cũ stupore. Horat. ꝯ. car. nec muliebriter expauit ensem, pro eo quod cum pauore timuit. Ouid. ꝯ. meta. vrsaque conspectos in montibus horruit vrsos. i. cum horrore formidauit. Seneca in Hercule furente: thalamos tremisco, capta nuncvide or mihi. i. cum tremore recuso. Illa quoque gemo. lugeo. fleo. & similia, nisi figurate accusatiuo iungi nequeunt. Iuuenal. tunc geminus casus vrbis. & Liuius: matronæ Brutum anno luxerunt. ¶Figurate quoque dicuntur illa olet vnguenta. sapit thymbram. callet grammaticam. Iuuenalis: affertur misero tibi caulis, olebit laternam, id est, imitabitur talis olei odorem. Horatius: pastillos Ruffillus olet, Gorgonius hircum. Idem. j. epistola. vina fere dulces oluerunt mane camœnę. Notat Ouidiũ Diomedes, qđ dixerit: perq̃ locos sacros, & olentia sulphure fertur. nec Verg. cũ Ouid. facere cũ in. ſ. ęñ. dixit: redolẽtq; thymo fragrãtia mella. Nã thymo cũ fragrãtia, nõ cũ redolẽt, iungi debet. Ergo oleo, aut absolutum est, significatque odorem emittere: aut figurate cum accusatiuo construitur significante odorem illum, quem res illa, quæ olet euaporat. pro eo quoque quod est olfacio olfacis, hoc est, odorem naribus capio. Alio modo dicimus: olet mihi hæc res per datiuum. Plautus in Aululasimilia: aurum (inquit) huic olet, pro hic olfacit aurum. ¶Omnia etiam verba neutra. Quod in prima specie verborum diximus, nullum esse verbum, quod non cum datiuo possit construi: idem quoq; nunc de verbis neutris dicimus. & ponit exemplum ex buc. Vergi. Cui pẽdere sua patereris in arbore poma. nam pẽdeo absolutum est: sed dixit cui, id est, ad cuius vsum atque vtilitatem, aut voluptatem. Idem, ꝯ. georgico. tibi res antiquæ laudis: & artis ingredior, id est, ad tuam laudem. Idem in eodem: nemorumque Ioui, quæ maxima frondet æsculus, id est, in cuius Iouis honorem. Idem quinto ęneidos: quo tãtum mihi dexteras abis, hoc est, in cuius perniciem atque damnum.

Præterea nullum esse verbum, quod nõ cum accusatiuo, vel ablatiuo significante tempus indifferenter construi possit. vt Docui te grammaticã tres annos, vel tribus annis.

Præterea cõplura esse verba neutra absoluta, quæ figurate accusatiuo iungi possunt. vt Depereo virginẽ. & quod Vergi. dixit: Corydõ ardebat Alexin. Illa quoq; ex idiomate sermonis latini dicũtur. Hoc latet me. nescio quis me manet exitus. & olet vnguentum. sapit piscem. & similia.

Omnia etiã verba neutra posse iũgi dtõ significãte illum, cuius voluptati, aut maleſtiæ, dãno, aut cõmodo: aut denicq; cuius gratia aliquid fit. Vergi. Cui pendere sua patereris in arbore poma.

¶De verbis deponentibus. Capꝰ. iiiñ.

DEponens verbum est illud, quod in. or. desinit: & nõ habet actiuum in. o. retinetq; tantũ actiui significationẽ. vt Ego loquor verba. Eius complures sunt species.

¶Prima species verborum deponentium est, quæ post se construũtur cum genitiuo. Qualia sunt, quæ sequuntur.

Misereor. eris. por hauer misericordia. vt Miserere animi non digna ferentis.

Obliuiſcor. eris. oblitus sũ. por oluidarse. vt Quis malorum non obliuiſcitur?

Reminiſcor. eris. Recordor. aris. por recordarse. vt Reminiſcere bonorum.

DE verbis deponentibus, & ponit in primis verbi deponentis diffinitionem dicens: Quod verbum deponens est illud, quod desinit in. or. ad differentiam actiui & neutri: & non habet actiuum in. o. ad differentiam verbi passiui: retinet tantum actiui significationem, ad differentiã cõmunis, quod vtramq; habet. Eius cõplures sunt species. Colligit autem sex. ¶Prima eorum, quę construuntur cum genitiuo. vt misereor innocentis. Vergiꝰ. in bucol. nil nostri miserere. Idem. ꝯ. æneidos: oro miserere laborum tantorum: miserere animi non digna ferentis. Cum datiuo cõstructum hoc verbum non reperitur. cum accusatiuo non misereor, sed misereor. aris. iungitur. Idem. iiꝯ. ęneidos: aut miseratus amantem est. ¶Obliuiſcor. eris. recordor. aris. & reminiſcor. eris. actõ etiam iunguntur. Hor. in epodo: quis non malarũ, quas amor habet curas, hęc inter obliuiſcitur. Verg. ꝯ. ęñ. quiſquis es amiſſos hic iamobliuiſcere graios.

¶Secunda verborũ deponentium ſpecies eſt. Opitulor.aris.Cice.in epiſtolis:opitulare collegę,ſubueni patriæ.Saluſtius in Catil.inopiæ ſuę opitulati ſunt.¶Auxilior.aris.quod Priſc.accuſatiuo vel datiuo poſſe iũgi dicit.Cum genitiuo etiam reperitur in ſacris literis conſtructum.Eſaiæ.xlviij.Hiero.interprete:in tempore(inquit)placito exaudiui te,& in die ſalutis auxiliatus ſum tui.¶Suffragor.aris.quod eſt puncto, atq; ſententia alicui fauere.¶Refragari vero ŋſdem modis alicui aduerſari.Cice. in.j.de legibus:mihi enim videris fratrem laudando ſuffragari tibi.Refrago in voce actiua cum accuſatiuo Siſena apud Marcellũ protulit:dictaturum(inquit) omnibus animis,& ſtudŋs refragauere.,peo quod eſt dictaturæ refragati ſunt.¶Adulor.aris.aſſentor.aris.palpor.aris.blandior.iris.cũ ablatiuo cõſtrui nemini dubium eſt. Reperitur tñ adulo.as.cum accuſatiuo in voce actiua.vt Valerius Maximus:ſi Dionyſiũ(inquit) adulares,iſta non eſſes.& Actius apud Marcellum:pennata cauda noſtrum ſanguinem adulat.Cicero pri.officiorum: cauendum eſt, ne aſſentatoribus patefaciamus aures,neque adulare nos ſinamus. Eodem modo Palpor palparis cũ datiuo reperitur. Palpo palpas cum accuſatiuo.Hora.pri.ſerm.cui ſi palpere recalcitrat.Iuu.quem munere palpat carus.¶Blandior.iris.Quin.blandiar pauliſper iudices calamitatibus meis. ¶Gratulor gratularis eſt(vt Valla inquit)teſtari nos gaudere de fœlicitate alterius apud eum ipſũ, qui ea fortuna affectus eſt.& conſtruitur cum dtõ:aliquando ſupprimitur datiuus,cum tamen intelligatur.Ouid.gratulor cœhaliam titulis accedere noſtris.ſubaudi tibi.Idem in.iij. de arte:egomenunc denique natum gratulor, ſubaudi mihi.Reperitur & gratulari,pro gratias agere.ſed tantum dŋs immortalibus. vt Affranius apud Priſcia.ſexte frater mi ſalue: cum ſaluus venis,gratulor dŋs.Gratari idem prope eſt quod gratulari,niſi quod magis eſt poeticũ.Verg.iiij.æñ.inueni germana viã gratareſorori: ſed conſtruitur etiam cum accuſatiuo.Idem in.v.gratatur reduces.Gratificor. aris.quod eſt gratum facere,etiam datiuo iungitur.Cicero pro Cornelio:nũ alicui gratificabatur homini,aut ordini? Saluſt.etiam actõ iunxit in Catilina: potentiæ paucorum dec?, atque libertatem ſuam gratificari. Cicero quoque ad Val.cur enim tibi hoc non gratificer? ¶Iraſcor iraſceris, Teren.tibi pol irat9 ſum Philomena.¶Aſſentior.iris.Cicer.in epiſto.ſenatus mihi aſſenſus eſt. Idem alio loco: quibus aſſentior ſolicitam,& periculoſam iuſticiam,non eſſe ſapientis.Seſena aſſentio.tis. putauit eſſe dicendum,quẽ deinde multi ſunt ſequuti,vt autor eſt Quintilianus libro primo orato.& Gellius libro.ŋ.noctium Atticarum.Cicero tamen aſſentior ſemper fere dixit, atque actõ iunxit:vt in primo de ſoratore:cętera(inquit)aſſentior Craſſo.Idem in ſecundo,quare tibi Antonŋ vtrũq; aſſentior.¶Tertia verborum deponentiũ ſpecies eſt.¶Solor ſolaris,quod eſt rebus ſolatium afferre. Conſolor conſolaris tantun verbis alicui conſolationem adhibere.ab illo eſt Solatium,ab hoc Conſolatio. ¶Execror execraris.abominor abominaris.deteſtor deteſtaris.Auerſor auerſaris. idem prope ſignificant,atque huius ordinis verba ſunt: ſed auerſari eſt vultum,ab ea re, quam deteſtamur auertere.Vergilius quarto æneidos:non auerſata petentem.Ouidius primo faſtorum:officioq; leuem,non auerſatus honorem.Plinius libro.xxx.terram orbitis depreſſam auerſantur. Hoc verbo frequenter Hieronymus vtitur in ſacris literis: ſed fere ſemper legitur mendoſe, aduerſor pro auerſor. ¶Sequor ſequeris cum ſuis compoſitis, huius ordinis eſt verbum:prętereq; obſequor obſequeris:quod ad ſuperiorem ſpeciem pertinet.Proſequor tamen elegantiſſime prętereaccuſatiuum etiam ſeptimo caſui iungitur:vt proſequor te muneribus.proſequor te lachrymis.Plinius in epiſtolis:proſequutus eram viatico ſecedentem.Cicero in epiſtolis:quam tu ipſe omnibus lętis proſequeris.Conſequi eſt rem,quæ fugiebat,aſſequi.¶Fateor fateris,& confiteor eo differunt,quod fatemur ſponte:confitemur coacti.Diffiteri vero eſt negare,aut non fateri,quod fatendum erat.

¶Secunda verborum deponentiũ ſpecies eſt,quæ poſt ſe cõſtruũtur cũ datiuo.Qualia ſunt hæc,

Opitulor opitularis,Auxilior auxiliaris,por ayudar,vt Opitulare mihi,auxiliabor tibi.

Suffragor ſuffragaris.por ayudar con el voto,vt Rogo te,ſuffragare mihi.

Refragor refragaris. por eſtoruar con el voto.vt Peto a te, ne refrageris mihi.

Patrocinor patrocinaris. por defẽder en juizio. vt Ego patrocinabor tibi.

Adulor adularis.Aſſentor aſſentaris.Palpor.aris. por liſongear,vt Ne adules malo.

Blandior blandiris.por aquello meſmo,o halagar, vt Cur blandiris potentiori?

Gratulor gratularis.por hauer plazer del bien de otro.vt Gratulor tibi fortunis aucto.

Iraſcor iraſceris.por ſe enſañar de otro.vt Tibi pol iratus ſum Philomena.

Aſſentior aſſentiris.por ſentir y cõſentir con otro. vt Senatus mihi aſſenſus eſt.

Inſidior inſidiaris.por aſſechar a otro, vt Lupus inſidiatur ouibus.

Obſequor.eris.por obedecer.vt Ego obſequor tibi.vt Obſequaris mihi.

¶Tertia verborũ deponentiũ ſpecies eſt,quæ poſt ſe conſtruuntur cum accuſatiuo.Qualia ſunt

Solor ſolaris,Conſolor conſolaris.por conſolar.vt Solare egenum.conſolare orbum.

Execror.aris.Abominor.Deteſtor.Auerſor.por maldezir.vt Execror te.

Sequor.eris,ſequutus ſum.por ſeguir.vt I,ſequere Italiam ventis,

Conſequor conſequeris conſequutus ſum.por alcançar.vt Conſequor ego,quod volo.

Fateor fateris.por confeſſar por ſu voluntad.vt Fateor fatenda

Confiteor confiteris.por confeſſar ſin ſu voluntad, vt Confiteor confitenda.

Diffiteor diffiteris.por no confeſſar,o negar.vt Diffiteor neganda.

¶Precor.aris.manifestam habet significationem. ¶Deprecor quoq; idem significat quod præcor:habet tamen aliam reconditiorem significationem,quod est detestari & abominari.Ouid.j.de ponto.sæpe precor mortẽ:mortẽ quoq; deprecor idem.Luca.in.ix.non deprecor hosti seruari. Salustius: inimici imperium,& cruciatus corporis deprecor.Quid autem sit deprecari,Gellius copiose lib.vj. disputat. Imprecari est malum alicui precari: ¶Demereor.eris.quod est aliquem sibi beneficijs obnoxium facere.Quinti.li.j.Simul vt demererer amãtissimos mei iuuenes. Suetonius in othone: nec minus alium alia via demerebatur. Idem in vitellio: ne qua nõ arte demereretur Claudium.Oui.in episto.phílidis: Crimine te potui demeruisse meo. illiterati dicũt demereri,pro non mereri: & demerita,pro non merita. ¶Causor.aris.pro eo,quod est causam siue occasionem afferre. Horatius pri.epis. Locum immeritum causatur inique. Ouid. ix.meta.visaq; causatur. Apuleius pro magia:vim meam quam voluntatem suã causari maluisse.Causo causas,quo imperiti vtuntur,pefficio.is.non dicitur latine. ¶Aemulor.aris.pro eo quod imitor in bonã partem accipitur:nam pro eo quod est inuidere dati uo iunxit Hierony.in psalmo. Noli æmulari malignantibus.Ad hanc speciem referenda sunt verba,quæ præter accusatiuũ construũturetiam cum datiuo,vt loquor tibi verba, precor tibi multa mala: & quæ præter accusatiuum desiderant etiam septimũ casũ. vt muneror.aris.dignor.aris.Horatius in epodo.certantem.& vuam purpuræ qua mũneretur te Priape.Verg.j.ẽñ.Haud equidem tali me dignor honore.Apud antiquiores digno dignas fuit.Cicero apud Prisciã.in æomiciis:Ex eo(inquit) numero hominũ, qui apud nos hoc nomine dignantur, id est, digni habentur.hinc Vergilius.iiij.æneidos. dixit:coniugio Anchise veneris dignate superbo.¶Quarta verborũ deponentium species est.¶Lætor.aris.Verg.vj.æneid.apd' superos furto lętatus inani.Idem tamen.xj.lib. genitiuo iunxit dicẽs: nec veteru meminiꝫlætor ve malorum.¶Vtor vteris qd' antiquiores etiam accusatiuo iungebant. Varro apud Prisciañ.vtile vtamur potiꝫ,quãa rege abutamur.¶Potior potiris cum genitiuo & ablatiuo construi potest.sed & cum accusatiuo apud antiquiores iungebatur. Salustius in Iugurtha:Priusquam legatos cõueniret: Aderbalis potiretur, & infra:si eius oppidi potitus foret.& ibidem:Romani signorum & armorũ potiti sunt.Cicero secundo inuecti.rerum potiri volunt.Vergilius.j.æneid. Optata Troes potiuntur arena.Terẽtius in adelphis. ille alter sine labore patria potitur commoda.Plautus in amphy.contigit,vt sal ui potiremur domum. ¶Vescor vesceris. Vergilius.vescitur Aeneas simul & Troiana iuuentus perpetui tergo bouis. quod etiã accusatiuo iũxit Actius apud Marcellum. Facinus(inquit)oculi vescuntur,& in Leuitico Hier.interp̃te:afferat ꝑ se duos passeres, quos vesci licitum est.Idem numeri xiij.erat autem tempus quando iã præco quæ vuæ vesci possunt. ¶Fungor fungeris accusatiuo quoque iungit Terẽtius in adelphis dicens: neq; boni,neque liberalis functꝰ est officium viri.Plautus in Menechmis. nã Parasitus octo hoium mũnus facile fungitur. ¶Fruor.eris quod est finis: quemadmodũ vtor vteris eorum, q̃ sunt ad finẽ.Vñ vtimur pecunijs,fruimur autem virtute.¶Quinta verborũ deponentiũ species est.¶Iocor.aris.Auso.fal so que in amore iocari.Manil'.v.astro.pendens iocari in hostẽ.¶Grassor.Sil'.grassandum ad magna periclis.Liuius.li.ij.vt in te hac via grassaremur.¶Castrametor.Regum.j.Hierony.interp.Et sicut castrametatus est iuxta lapidem Madintorij. ¶Labor.eris.Ouid.iij.de Arte.citopede labitur ætas. Rusticor, aris.Cicer.j.de legibus:Si quid dies ad rusticandum dati sunt.Philosophor.aris. Idem.j.de.Na.De. Et cũ minime videbamur,tum maxime philosophabamur.

Precor precaris precatus sum,por rogar,vt Sæpe precor mortem.

Deprecor.aris.por rogar,o abominar, vt Mortẽ quoq; deprecor idem.

Demereor.eris.erui.por obligar por beneficios,vt Demereor amicum.

Causor.aris.par traer occasion,o achaque.vt Locũ immeritum causatur.

Aemulor.ris.Imitor.ris.por remedar,vt Aemulor patrem,Imitor matrem.

¶Quarta verborũ deponentium species est,quæ post se construuntur cum ablatiuo siue septimo casu.Qualia sunt.

Lætor lętaris.Delector.aris.porse alegrar,vt Lętor meis rebus,& delector tuis.

Vtor vteris.por vsar,vt Rogo te vtere meis omnibus rebus.

Potior poteris.por alcãçar lo desseado, vt Optata Troes potiuntur arena.

Vescor vesceris.por comer.vt Caprę vescũtur frõdibus.

Fungor eris.por vsar de officio, vt Fũgor meo munere.

Fruor. eris.por gozar de algo.vt Fruimur honestis,& quæ sunt propter se.

¶Quinta verborum deponentium species est: quę post se cum nullo casu construuntur nisi mediãte præpositiõe.Qualia sunt.

Iocor iocaris.por burlar de palabras, vt Cicero iocatus est in Antonium.

Grassor grassaris, por saltear para robar, vt Clodius grassabatur per vrbem.

Castrametor castrametaris por poner y assentar real.vt Cęsar castrametatus est in Alpibus.

Labor.eris.por caer,o resbalar deslizandose,vt Cauene labaris in lubrico.

Rusticor rusticaris. por estar enel cãpo,o en heredad,vt Rusticatur in otio.

Philosophor.aris.por estudiar en philosophia, vt Philosophatur in vrbe.

¶Tumultuor. Plin. libr. ꝯ hic tumultuatur hominum genus. ¶ Cachinora græco videtur. cancha zo enim interꝓtatur cachinor. ad hanc ſpeciem reduci poſſũt etiam, quæ in ſexta ſpecie poſita ſunt ſcilicet. ¶ Orior oreris, vel oriris. Oui. lib. x. metam. Tu quoties oreris, viridiq; i ceſpite flores. Naſcor. luue. filia naſcitur ex me. ¶ Partior. eris. Ouid. xiiij. meta. quæ patiẽda diu eſt. Idem. Heu patior telis.. Verg. O paſſi grauiora. Apud veteres vero actiuus fuit. Næuius: Populus patit, tu patias modo.

¶De verbis communibus. Cap. v.

IN primis dicit verbum commune eſſe illud, quod deſinit in. or. & non habet actiuum in. o. quod etiam verbum deponens habet, a quo differt: quoniã deponens actiuam tantum habet ſignificationem: commune vero actiuam & paſſiuam. Apud antiquiores, quemadmodũ Priſcianus & Marcellus colligunt, multa huius generis fuerũt verba. vt auxilior auxiliaris. adulor adularis. adminiculor adminicularis. adhortor adhortaris. auſpicor auſpicaris. abhominor. naris. adortor adoriris. abutor: eris. atteſtor. aris. aſpenor. aris. architector. aris. aſſector. aris. aſſequor. eris, argumentor argumentaris. arbitror. aris. adipiſcor. eris. blandior. iris. conſolor. aris. conſpicor. aris. comminiſcor. eris. calumnior. aris. carnificor. aris. cõſector. aris. conteſtor. aris deſpicor. aris. demolior. iris. dominor. aris. depeculor. aris. dilargior. iris. dignor. aris. exordior. iris. experior. iris. exequor. eris. fruſtror. aris. fortaris. hortor. aris. metor. aris. morigeror. aris. miror. aris. machinor. aris. mẽtior. iris. obliuiſcor. eris. ꝙror. eris. ſolor. aris. Quæ omnia, tametſi inter deponentia numerantur, tamen aliquando paſſiue reperiuntur prolata, & ab eis participia præteriti paſſionem ſignificantia. Sed etiam ab his nonnunq; vox actiua reperitur, vt ſit vero ſimillimum, fuiſſe hæc olim actiua.

¶De verbis diuerſorum generũ. Ca. vj.

DE verbis diuerſorum generum. Sunt quædam verba, quæ reperiuntur diuerſis modis cõſtructa, de quib⁹ per ſingulas generum ſpecies aliquid attigimus, quæ nunc idcirco repetimus, vt ſub vna facie per ordinem alphabeti poſſint lectori occurrere. Abſtineo abſtines de quo in ſexta actiuorum verborum ſpecie diximus.

Adeo. is. in quinta verborũ ſpecie actiuorũ.

Adulor. aris, in ſecunda deponentium ſpecie.

Amoueo amoues. in ſexta actiuorum ſpecie.

Tumultuor. aris. por hazer bollicio. vt Tumultuat in caſtris.

Cachinor. aris. por reir demaſiado. vt Cachinatur in conuiuio.

¶Sexta verborum deponentium ſpecies eſt, quæ poſt ſe conſtruũtur cum ablatiuo & præpoſitione. a. vel. ab. Qualia ſunt.

Orior. eris. vel. iris. por nacer, Vt Ortus ap atrib⁹ honeſtiſſimis.

Naſcor. eris, por nacer. vt Natus a clariſſimis maioribus.

Patior. tis. por padecer, vt Ruſtici patiũtur a ciuib⁹.

¶De verbis Cõmunibus. Cap. v.

COmmune verbum eſt, quod deſinit in. or. & non habet actiuum in. o. & retinet actiui & paſſiui ſignificationẽ. vt Ego ãplector te, tu amplecteris a me. Pauca huius generis reperiũtur. hæc fere.

Complector. eris. amplector. aris. por abraçar y ſer abraçado. vt Cõplector te, & a te.

Oſculor oſcularis. por beſar y ſer beſado. vt Ego oſculor te, tu oſcularis a me.

Criminor criminaris. por acuſar y ſer acuſado. vt Ego criminor te, & tu a me.

Experior. iris. por experimentar y ſer experimentado, vt ego experior illum, & ille a me.

Veneror. aris. por honrar y ſer honrado. vt Egoveneror deos, & dei a me.

Interpretor. aris. por declarar y ſer declarado. vt Ego interpretor obſcura, & illa a me.

Largior. iris. por dar y ſer dado. vt Largior pecunas & pecuniæ largiuntur a me.

¶De verbis diuerſorum generum, atq; ſub eodem genere diuerſarum formarũ. Cap. vj.

ABſtineo me ab iniurijs. no hago iniuria a otro actiuum ſextę ſpeciei.

Abſtineo manum a muliere. por no tocar a muger. actiuum eiuſdem ſpeciei.

Abſtineo irarum. por no enſañarſe. neutrũ primæ ſpeciei.

Adeo domum, vel ad domum. por yr a caſa. neutrum quintæ ſpeciei.

Adulor tibi, vel adulor te. por liſongearte. deponẽs ſecundæ & tertiæ.

Admoueo tibi manum. yo llego la mano a ti. actiuum tertiæ ſpeciei.

Amoueo a te manum. yo quito la mano de ti. actiuum ſextæ ſpeciei.

Aduerſor tibi. yo te contradigo, o ſoy te contrario. deponens ſecundæ ſpeciei.

Auersor te,yo huyo de ti,& abomino r te,deponẽs tertiæ ſpeciei.

Auerſor auerſaris.in tertia deponẽtiũ ſpecie.

Audio te,audio vocẽm.por oyr el ſonido tuyo.actiuum primæ ſpeciei.

Audio a te,vel ex te,vel de te.por oyr tu doctrina, actiuum ſextæ ſpeciei.

Audio audis.in ſexta actiuorum ſpecie.

Audio tibi,vel Inaudio.por obedeſcerte,neutrum ſecundæ ſpeciei.

Audio male abſolutum.por ſer infamado. neutrũ quintæ ſpeciei.

Aſſentior tibi,vel Aſſentior tibi hoc.por cõceder, deponens ſecundæ & tertiæ.

Aſſentior.iris.in ſecũda deponẽtium ſpecie.

Aſſentio tibi,vel Aſſentio tibi hoc.por aq̃llo meſmo,neutrum & actiuum.

Caueo tibi.yo te prouẽo. Caueo te,yo huyo de ti, neutrum & actiuum.

Caueo caues.in ſecunda neutrorum ſpecie.

Careo te,vel careo tui.por carecer de ti,neutrum primæ& tertiæ.

Cõmitto tibi libros.por encomendarte los libros, actiuum tertiæ ſpeciei.

Cõmitto cõmittis.in tertia ſpecie actiuorũ.

Committo prælium,vel milites.por trauar pelea, actiuum primæ ſpeciei.

Committo vt non colam parentes.por peccar.neutrum quintæ ſpeciei.

Credo tibi,& credo tibi hoc.por creer.neutrum ſecundæ & actiuum tertiæ.

Credo credis.in tertia ſpecie actiuorum.

Credo tibi pecunias.por preſtarte los dineros,actiuum tertiæ ſpeciei.

Conſulo tibi.por prouẽerte,o dar te conſejo.neutrum ſecundæ ſpeciei.

Cõſulo te.por demãdarte cõſejo.actiuũ primę ſpe.

Conſulo conſulis.in tertia actiuorum ſpecie.

Conſulo boni.por echarlo,o iuzgarlo a buena parte.neutrum ſecundæ ſpeciei.

Commendo tẽ regi por encomendarte al rey.actiuum tertiæ ſpeciei.

Cõmẽdo cõmendas.in tertia actiuorũ ſpecie.

Commendo tẽ apud regem. Por alabarte delante del rey.actiuum primæ ſpeciei.

Certo tibi,vel certo tecum.por contender contigo, neutrum ſecundæ & quintæ.

Certo certas.in quinta ſpecie neutrorum.

Contendo tibi.vel tecum.por aquello meſmo.neutrum ſecundæ & quintæ.

Contendo.is.in quinta ſpecie neutrorum.

Congredior tibi vel tecum por encontrar contigo. deponens ſecundæ & quintæ.

Conſtituo tibi vel tecũ por concertar contigo.neutrum ſecundæ & quintæ.

Conſtituo.is.in quinta ſpecie neutrorum.

Do tibi pecunias por dar te los dineros.actiuũ tertiæ ſpeciei.

Do das dedi.in tertia ſpecie actiuorum.

Do tibi literas ad amicum. para que ſe las lleues, actiuum eiuſdem ſpeciei.

Do ad te literas.para que en auſencia las leas actiuum primæ ſpeciei.

Do tibi pecunias dono.por dar te los dineros graciosos,actiuum tertiæ.

Dono donas.in tertia ſpecie actiuorum. — Dono tibi pecunias.por aquello meſmo. actiuum tertiæ ſpeciei.

Dono te corona.por dar te corona en ſeñal de hon ra.actiuum quintæ.

Doleo doles.in ſecũda ſpecie neutrorum. — Dolet mihi caput proprie, Doleo caput figurate. neutrum ſecundæ.

Dego degis.in quinta ſpecie neutrorum. — Doleo vicẽ tuã.peſame ã tu fortũa y deſdicha.figu. Dego.is.abſolute,vel Dego vitam.por biuir, neu trum quintæ.

Exigo exigis.in quarta actiuorum ſpecie. — Exigo te pecunias,vel Exigo a te pecunias. actiuũ quartæ & ſextæ.

Exeo exis.in quinta ſpecie actiuorũ. — Exeo domum,vel Exeo domo.por ſalir ã caſa. neu trum quintæ.

Facio facis,in tertia ſpecie actiuorum. — Facio tibi iniuriam.por hazer te iniuria,&c. actiuũ tertiæ.

Facio te maximi.por eſtimarte en mucho. acti.ſec.

Facio te certiorẽ.por auiſarte.actiuũ primę ſpeciei.

Facio tecum.por conuenir y concertar cõtigo. neu trum quintæ.

Induo induis.in quarta ſpecie actiuorũ. — Induo te veſtem.por veſtirte la veſtidura.actiuum quartæ ſpeciei.

Induo te veſte.por aq̃llo meſmo.actiuũ quintę ſpe.

Induo tibi veſtem. por aquello meſmo. actiuũ ter tiæ ſpeciei.

Ignoſco ignoſcis.in ſecunda ſpecie neutrorũ. — Ignoſco tibi,vel Ignoſco tibi peccatum.por te per donar,neutrum & actiuum.

Inuideo inuides.in ſecunda ſpecie neutrorum. — Inuideo tibi,vel inuideo tibi veſtẽ.por tener te em bidia.neutrum & actiuum.

Illudo illudis.in ſecunda ſpecie neutrorum. — Illudo tibi,vel Illudo te.por hazer de ti burla. neu trum & actiuum.

Indulgeo indulges.in ſecunda ſpecie neutrorũ. — Indulgeo tibi. por te regalar, y tratar delicadamen te.neutrum ſecundæ.

Indulgeo operam literis. por dar obra alas letras. actiuum tertiæ.

Impono tibi onus.in ſecũda ſpecie neutrorum. — Impono tibi onus.por ponerte carga acueſtas.acti uuum tertiæ.

Impono tibi. por engañarte.neutrũ ſecũdæ ſpeciei.

Inceſſo inceſſis.in ſecunda ſpecie neutrorum. — Inceſſo tibi,Inuado tibi.por tentar,o acometer.neu tra ſecundæ.

Inuado inuadis.in ſecunda ſpecie neutrorum.

Inceſſo te,Inuado te.por aquello meſmo.actiua pri mæ ſpeciei.

Lætor lætaris.in quinta deponẽtiũ ſpecie. — Lætor malorum,vel malis.por alegrarſe cõlos ma les. deponens primæ.

Mano manas.in tertia neutrorum ſpecie. — Manat aqua exfõte,vel fons manat aqua. por ma nar.neutrum quintæ & tertiæ.

Moneo mones.in quarta actiuorum ſpecie. — Moneo te rem honeſtam.por amoneſtarte lo hon neſto.actiuum quartæ.

Admoneo te honeſtorũ.por traer te ala memoria. actiuum ſecundæ.

Miſereor miſereris.in prima deponẽtiũ ſpecie. — Miſereor innocẽtis. por hauer miſericordia del in nocente.deponens primæ.

Miſereor miſereris.in tertia deponẽtiũ ſpecie. — Miſereor innocentem. por aq̃llo meſmo.deponẽs tertiæ.

Miſeret.in quarta imperſonalium ſpecie. — Miſeret me innocentis,por aquello meſmo.imper ſonale quintæ.

Metuo tibi. Por hauer miedo que te vẽga mal. neutrum ſecundæ.

Metuo metuis. In ſecunda neutrorum ſpecie.

Metuo te, Por hauer miedo de ti. actiuum primæ ſpeciei.

Noceo tibi, vel noceo te. Por empecerte. neutrũ ſecundæ & actiuum primæ.

Noceo noces. in ſecunda neutrorum ſpecie.

Oro te, vel a te rem honeſtam. por demandar te lo honeſto. actiuum quartæ & ſextæ.

Oro oras. in quarta actiuorum ſpecie.

Oleo vnguentum, por oler a vnguento. neutrum figuratum.

Oleo oles. in quinta neutrorum ſpecie.

Olet mihi vnguentum. por oler me el vnguento. neutrum ſecundæ.

Olfacio vnguentum. por oler yo el vnguento. actiuum primæ.

Obliuiſcor tui, vel te. por oluidarte. deponens primæ & tertiæ.

Obliuiſcor. eris. in prima deponentiũ ſpecie.

Palpor tibi. por liſongearte, o halagar te. deponẽs ſecundæ.

Palpor. aris. in ſecunda deponentium ſpecie.

Palpo te. por aq̃llo meſmo. actiuum primæ ſpeciei.

Pugno tibi, vel pugno tecum. por pelear contigo. neutrum ſecundæ & quintæ.

Pugno. as. in ſecunda neutrorum ſpecie.

Prouideo tibi. por proueerte, y mirar por ti. neutrum ſecundæ.

Prouideo. es. in ſecunda neutrorum ſpecie.

Prouideo te. por mirar te d lexos. acti. primæ ſpe.

Prouideo. es. in ſecunda neutrorum ſpecie.

Parco tibi. por perdonar te los errores. neutrum ſecundæ ſpeciei.

Pareo tibi pecunias. por guardarte los dineros. actiuum tertiæ ſpeciei.

Pareo tibi, vel pareo tibi omnia. por obedecer. neutrum ſecundæ & actiuum tertiæ.

Pareo. es. in ſecunda neutrorum ſpecie.

Poſtulo te vel a te debitum, por demãdarte la deuda. actiuum quartæ & ſextæ.

Poſtulo. as. in quarta actiuorum ſpecie.

Poſtulo te repetundarum. por demandar los cohechos. actiuum ſecundæ.

Peto te vel a te libros. por demandarte los libros. actiuum quartæ & ſextæ.

Peto. is. in quarta actiuorum ſpecie.

Peto te lapide. por herirte cõ piedra. acti. quitę ſpe.

Potior virgine. yo alcanço la donzella que deſſea. deponens quartæ.

Potior. iris. in quarta deponentium ſpecie.

Potior rerum. por alcançar el imperio delas coſas. deponens primæ.

Reminiſcor tui vel te. por recordarme de ti. deponens primæ & tertiæ.

Reminiſcor. eris. in prima deponentiũ ſpecie.

Salio ſalis. por ſaltar. Salto ſaltas. por dançar. neutra quintæ.

Salio ſalis. in quinta neutrorum ſpecie.

Salit ouem aries. por ſaltar ſobre ella. actiuum primæ ſpeciei.

Timeo tibi. por hauer miedo q̃ te vẽga alguñ mal. neutrum ſecundæ.

Timeo. es. in ſecunda neutrorum ſpecie.

Timeo te. por hauer miedo de ti. actiuũ primę ſpe.

Veſcor panem vel pane. por comer pan. deponẽs tertiæ & quartæ.

Veſcor. eris. in quinta deponentium ſpecie.

Vtor panem, vel pane. por vſar de pan. deponens tertiæ & quartæ.

Vtor. eris. in quinta deponentium ſpecie.

DE verbis impersonalibus. Postea quã in superioribus de verborum personalium constructione disseruimus, consequens est, vt de impersonalibus disputetur. Cumq; impersonalium genera sint duo, hoc est, actiuæ vocis, & passiuæ vocis, primum agit de verbis impersonalibus vocis actiuæ: quæ rursus in quinque species diuidit. ¶ Prima verborum impersonalium. Si bene horum verborum naturam constructionemq; excutias, personalia sunt: quoniam suppositum habent, aut expressum, aut implicitum. Cicero. pro Plancio: si quid mea minus interest, id te forte magis delectat. Idem pro eodem: non solum quid cuique deb eam, sed quid cuiusque interfit. Idem pro Sylla: vestra enim hoc maxime interest. Q d' si cũ infinitiuis hæc verba construãtur, quis non videt infinitiuum, qui pro nomine rem verbi significante plerũque ponitur, posse illis dare suppositum: Tanntũ namq; valet mea interest legere: quãtum lectio ad me pertinet. tua refert audire, quãtum auditio est tua, vel (vt paulo post ex verbis Sipontini dicemus) in re tua est auditio. Hac quoq; ratione dicimus: senatoris est, vel interest rẽpublicã gubernare, ꝓ eo qđ gubernatio rei publicę est senatoris, vel est in rẽ senatoris, vel pertinet ad senatorẽ. Itaq;, qđ diximꝰ hæc verba construi cũ genitiuo ante se: si clausulã resoluas, cum genitiuo post se construi recte dixeris. Affert Laurẽtius rationem, cur dicimus mea. tua. sua, nostra vestra, cuia refert, vel interest. & non mei. tui. sui nostri. vestri, cuius refert, vel interest: cum in reliquis omnibus genitiuo vtamur. Nã (quẽadmodum ex illiꝰ auctoritate lib. i. diximus) ego. tu. sui. pronomina duplices apud antiquissimos habuere genitiuos. ego mei, vel mis. tu tui, vel tis. sui, vel sis: quorum priores genitiui significant passionem, posteriores vero actionẽ. Qui tamẽ cum ab vsu recessissent, ne eorum locũ substituta sunt ꝓnomina illa possessiua. meus. tuus. suus. quę æque actionem significãt. Itaque cum illa verba interest, & refert exigerent, vt cum genitiuo significationis actiuæ construerentur: genitiui autem illorum pronominum, qui extant, passiue significarent: recurrendũ fuit ad pronomina possessiua, quę (vt diximus) actionem significãt, quãdoquidem in locum actiuæ significationis genitiuorum, qui non extant, substituta sunt: & ꝓ eo qđ esse debuit, interest mis legere. refert tis audire: dicimꝰ interest mea legere. refert tua audire: qa (vt diximus) nõ potuimus dicere interest mei legere. refert tui audire. acepimus autẽ mea. tua. sua necessitate qua diximꝰ coacti. nostra. vestra. cuia. ad illorum proportionẽ affinitatẽque, quã inter se habebant. Potuimus namque recte dicere interest nostrũ legere refert vestrum audire. cuiꝰ vel quorum interest docere. eius, vel eorum refert salariũ accipere. videlicet quia nostrum & vestrum cuius vel quorum actiue accipi possunt. Sed cur gtũs in ablatiui terminationẽ fœmininã cõmutatus est, Valla putat esse hanc rationẽ, qđ ablt̃us in significatione ꝓximus est gtõ, & quod terminatio fœminina media est triũ gñm, vel suauitatis gratia, ne durũ videretur dicere, meo interest, vestro refert. Putat quoque mea. tua. sua. nostra. vestra. cuia substantiue esse accipienda. Huius cõmẽti Valla se inuẽtorẽ esse gloriatur. Sed in hac posteriori rõne, ego magis Sipõtino assẽtior dicẽti, qđ interest cõponitur ex in, & re, & est, refert ex res, & fert, nihil enim aliud est interest præceptoris legere, quã in re ꝓceptoris est legere, hoc est lectio, & refert discipuli audire i. res discipuli fert audire. interest mea docere, hoc est, in re mea est docere. refert tua mercedẽ soluere, hoc est res tua fert mercedẽ soluere, ꝓ eo qđ esse debuit in re mis est docere, & res tis fert mercedẽ soluere. Sed, vt ad Laurẽtiꝰ inuẽtũ redeamus, quoniam ablatiui illi ꝓnominũ possessiuorũ, ꝓ genitiuis primitiuorum, q̃ non extant, supponiti sunt, si adiectiuũ superuenerit, genitiuis potius, qui subintelliguntur, quã ablatiuis, qui explicãtur, iungẽdũ est, vt mea solius interest legere, quasi dicerẽ, mis solius interest legere. tua vnius interest audire, ac si diceretur, tis vnius interest audire. Si vero substantiuum fuerit illud, quod additur, quia vix esset tollerabile, si genitiuo iungeretur: in aliã dicendi formã cõmutari debet. itaque rectius dixerim, mea qui sum Antonius interest legere, quã mea Antonij. Sed de hoc satis multa in principio huius libri diximus. ¶ Secũda verborũ impersonaliũ. Et hæc infinitiuo, quo loco nominis ponitur, suppositũ habet, vt accidit mihi febrire, pro febricitatio mihi accidit. contigit mihi ire, pro iter mihi contigit. euenit mihi docere. pro doctrina mihi euenit. conuenit mihi audire. pro auditio mihi conuenit. placet mihi legere, pro lectio mihi placet. licet mihi amare. pro amor mi licet. expedit mihi proficisci. pro profectio expedit mihi. vacat mihi dormire. pro dormitio mihi vacat. constat mihi te insanire. pro insania tua mihi constat. patet mihi te esse ignarum. pro ignorantia tua mihi patet. liquet mihi esse mendacem. pro mendacio tuum est mihi liquidum. Et eodem modo de similibus. Hæc enim verba alias impersonalia sunt, vt qđ Apostolus Hieronymo interprete dicit: omnia licẽt, sed non omnia expediunt.

¶ De verbis Impersonalibus. Cap. vij.

VErbũ impsonale est duplex Actiuę vocis qđ est simile tertijs psonis verbi actiuę vocis. vt miseret puder. Passiuę vocis, quod est simile tertijs personis passiuæ vocis, vt curritur, statur. de quo paulo post dicemus. Sed verborum impsonalium actiuæ vocis complures sunt species.

¶ Prima verborũ impsonaliũ actiuæ vocis species est, q̃ ãte se exigunt gtũm, & post se infinitiuũ: et sunt duo, interest & refert. vt ꝓceptoris interest docere. senatoris refert administrare rẽ publicã. Construuntur vero cũ ablatiuo generis fœminini numeri singlis horũ ꝓnominũ. mea. tua. sua. nra vra adde etiã ab hoc nomine quis vel g; cuia: vt mea interest legere. tua refert audire. cuia interest, pfiteri, eius interest salarium percipere.

¶ Secũda verborũ impsonaliũ actiuę vocis spẽs est, q̃ ante se exigũt dtũm & post se infinitiuum. vt

Accidit mihi febrire. acontece me tener fiebre,
Contingit mihi ire. acontece me yr.
Euenit mihi docere. acontece me enseñar,
Conuenit mihi audire. conuiene me oyr.
Placet mihi legere. plaze me leer.
Licet mihi amare. yo puedo amar,
Expedit mihi proficisci. es me vtil partir
Vacat mihi dormire. vaga me dormir.
Cõstat mihi te insanire. es me cierto que eres loco.
Patet mihi te esse ignarũ. es me claro q̃ eres nescio.

Tertia verborum impersonalium. Hęc quoque personalia sunt, habētque æque suppositum in infinitiuo. vt delectat me audire, pro auditio delectat me. nam delecto actiuum est. Iuuat me cantare, id est, cantus iuuat me: quoniam iuuo actiuum etiam est. Vergilius in boco. non omnes arbusta iuuant, humilesque myricæ. Decet me legere, hoc est, lectio decet me. Nam & Ouidius in primo de remed. dixit: Lude, decent animos mollia regna tuos. Oportet etiam, quod impersonale videtur esse, personale fuit aliquando. vt Cecil. apud Prisc. Vtea, quæ oportuerint, facta non sint. ¶ Quarta verborū impersonaliū. Huius ordinis verba manifestum est esse personalia: quamuis a nonnullis inter impersonalia numerentur. habent autem suppositum in infinitiuis, qui (vt diximus) loco nominū ponūtur. vt incipit me tædere vitiorum, hoc est, tædium vitiorum incipit me inuadere. & eadem ratione de reliquis. ¶ Quinta verborum impersonalium pœnitet. Verg. in buc. nec te pœniteat calamo triuisse labellū. apud antiquiores personale fuit actiuæ vocis. vt Accius: nūc pœnitebant libenter liberi. Sed Hierony. quasi actiuum protulit in Ecclesiast. Post factum (inquit) non pœnitebis. & quasi deponēs in euange. Marci: Pœnitemini, & credite euangelio. & in Actibus apostolorū: pœnitemini & conuertimini. Participia quoque reperiūtur pœnitens & pœniturus. Actius apud Marcellum: neque quemquā arbitror pœniturū tuæ laudis. Piget. Plau. in pseudolo personale protulit: quod pudet (inquit) facilius fertur: quā id, quod piget. in præterito pigitum est dicimus. Gel. lib. xij. Pigitum est, cunctos saltem esse penulatos. Silius lib. vij. puni. nec pigitum paruosque lares. gerūdio quoque vsus est Cicero de claris orato. Ad misericordiā (inqt) inducitur, ad pudendum ad pigendum. Participium quoque futuri vocis passiuę. Propertius posuit lib. iiij. hostis ab inuita verba pigenda lyra. Pudet quoque actiuū etiam fuisse Luca. testatur, cum dicit, semper metuit, quem sæua pudebunt. in præteritopuduit & puditū est facit. Plautus in bacchidibus: neq; me, neque te tuis intus puditum est factis. Apul. pro magia: nonne vos puditum est hæc crimina tali viro obiectare? Gerundio vsus est Cice. in pri. de ora. Nō (inquit) pudendo: sed nō faciēdo id, quod non decet. Participia quoque reperiuntur pudens puditurus & pudēdus: & in præterito pudefactus. Pli. lib. xxxvi. tāquam puditurum esset extinctos. Gell. lib. primo. neque pudenda dico, aut pœnitenda. Composita quoq; sunt ab eo dispudet pro valde pudet, & depudet pro nō pudet. Apul. pro magia: non vos tot calumniarum tandem dispudet. Ouidi. depuduit: profugusque pudor sua signa reliquit. Miseret. Verg. vij. æneid. o genitor nec te miseret nataq; tuiq; nec matris miseret. in præterito misertum est facit. Miserescit quoque impersonaliter reperitur. Teren. atque inopis (inquit) te miserescat mei. Tædet, a quo est compositum pertædeo, quod in præterito pertæsum est facit. cum datiuo construxit Gracchus apud Diome. Vsque adeo (inquit) mihi pertæsum esse. Gellius etiam personale protulit lib primo noctī. verbis (inquit) eius defatigati pertæduissent. Pertæsus, participiū freques est: sed omissa sui verbi origine cum accusatiuo construitur. Sueto. in Tulio. pertæsus (inquit) ignauiam suam. Idem in Tiberio. postremo semetipse pertæsus. Idem in Augusto. pertæsus morum peruersitatem.

¶ Tertia verborū impersonalium species est, quæ ante se construuntur cum accusatiuo, & post se cum infinitiuo. vt

Delectat me audire, plaze me oyr.
Iuuat me cantare, plaze me cantar.
Oportet me docere, conuiene me enseñar.
Decet me legere. es me honesto leer.

¶ Quarta verborū impsonaliū species est, q̄ cū iunguntur infinitiuis verborū impsonaliū, ꝓprie sic dictorū, impsonalia sūt, alias vero personalia. vt

Incipit me tædere vitiorū, comiēço a hauer enojo delos vicios.
Desinit vos pudere. vos dexais de hauer verguēça.
Non potest illos pœnitere. no puedē hauer pesar.
Solet bonos pigere. suelē los buenos auergōçarse.
Debet malos pudere. deuē los malos auergōçarse.

¶ Quinta verborū impsonaliū species est, q̄ ātē se cōstruūtur cū actō, & post se cum gtō, vel infinitiuo: & hæc sunt ꝓprie impsonalia si vlla sūt, vt

Pœnitet me vitæ, pesa me dela vida.
Piget me patris, verguença he de mi padre.
Pudet me peccati. verguença he del peccado.
Miseret me pauperis. misericordia he del pobre.
Tædet me ciborum. enojo he delos manjares.

VErba impsonalia passiuę vocis semper significāt actionē cū quadā gñalitate: sunt q; ꝓpria a verbis neutris absolutis. vt curritur. cōcurritur. ſtatur. pugnatur, itur. certatur. Transfigurantur tamen, vt dicit Diomedes, a verbis neutris, quæ

VErba impersonalia. Nullus est in arte mea locus, qui tantum nouitatis videatur attulisse, tātumque mihi ab obtrectatoribus meis inuidiæ conflauerit: quantum hic in quo de verbo impersonali vocis passiuę contra omnium fere præcepta disserui. Nam cum plerique omnes grammatici, tā ex veteribus, quam ex iunioribus scribant: verbum impersonale vocis passiuę ab omnibus verbis actiuis posse deduci: atque ad imaginem passiuorum admittere ablatiuum cum præpositione .a. vel .ab. pro persona agē te, vel faciente: quæ insolentia, ne dicam intēperies fuit, vt contra communes aliorum pręceptiones a verbis tantum neutris absolutis originem habere, & cum nullo construi casu diceremus? Ego (vt teste conscientia mea verum fatear) antea, quam hoc documentum scriberē, diu multumque cogitaui, quos potissimū autores sequerer: cum apud Phocam & Diomedē grammaticos non contemnendos legissem, verbum impersonale vocis passiuę figurari tantum a verbis neutris absolutis, vel quę datiuum casum in seriem orationis admittunt: apud reliquos vero omnes grammaticos posse etiam a verbis actiuis deriuari. Sed cū in ponendis exemplis vidissem vtrosque nunquā vsos nisi verbis impersonalibus, quæ a neutris deriuantur: cœpi mecum acrius reputare, an vspiam apud autores reperiretur verbum impersonale, quod a verbo actiuo descenderet, quod cum non facile occurrisset, atque econtrario mille loci venissent in mentem, in quibus erat a verbis neutris impersonale deductum: cœpi pedibus manibusque in Phocæ atque Diomedis ire sententiam: sequutusque sum illud maxime præceptum, quod multis alijs in locis vsurpauit:

nota

& repetens iterum iterumque moneho: regulas artis grammaticę limitandas esse potius, quam ampliandas: quemadmodum enim ex precepti contractione etiam circa terminos ab arte permissos nihil periculi timetur: ita ex laxitate illa nimia in multos errores & linguę vitia incurram⁹, necesse est. Quare de nobis existimare nemo debet, quod hanc prȩceptionem ex errore, aut ignorantia quadam scripserimus: cum in explicandis quatuor coniugationum formis communem sim doctrinā sequutus: & in verbis actiuis, quę declinãda pueris ꝓposuimus, vt ex illorũ proportione reliqua declinari possent. Nos quoq; verba impersonalia vocis passiuę adiecimus amatur, docetur, legitur, auditur. Sed quoniã illic pueros literarum rudes erudiebamus, laxandæ fuerũt habenę, vt in vna verbi positione tres simul voces agnoscerent actiuam, impersonalem, passiuam. Nunc vero cum incipiunt aliquid sapere, compescendi sunt, atque luxuries illa verborum, quasi falce quadam coercenda est. Idque fecimus persuasi eius ipsius, quem citauimus, Diomedis exemplo: qui in explicanda verborum coniugatione scripsit: verba impersonalia amatur, docetur, legitur, auditur. Postea vero cum de illis cœpit differere, inquit: passiua impersonalis declinatio figuratur ex verbis, quæ absolutiua sunt, id est, neutralia: quæ certas personas nõ admittunt passiuæ declinationis, quoniam sunt neutralia: nihilominus tamen tertiam personam admittunt passiuam, & declinantur passiua declinatione more impersonali. vt pugnatur, certatur, viuitur, itur. & sequitur: Sunt præterea verba, quæ cum sint impersonalia ab actiua declinatione: in persona tamen patiente impersonali modo figurantur: ea sunt quæ datiuo casui cohærent. vt maledico tibi, inuideo tibi, consulo tibi, prouideo tibi, noceo tibi. hæc omnia in passiua declinatione non recte dicim⁹ tu maledicteris a me: sed maledicitur tibi, inuidetur tibi, consulitur tibi, prouidetur tibi, nocetur tibi. & similia. Non enim dicimus noceor. eris. huiusmodi enim verba passiuam naturam non habent. hæc Diomedes. Cui astipulatur eadem prope sentiens Phocas: Sunt (inquit) verba impersonalia, quæ verbis neutri generis transfiguran tur: vel actiuis, quę datiuum casum in seriē oratiōis admittant. Et qualia verba significet, exẽplis declarat. vt sedetur, ambulatur, statur. pugnatur. itur, studetur. nocetur. suadetur. Illud quoque mirabile est, quod Priscianus de verbo impersonali differens scripsit posse illud dertuari ab omnibus verbis actiuis & neutris, sed nulla deinde alia subdit exempla, quam quę Diomedes & Phocas adiecerunt. Nimirum, quia apud autores idoneos illatãtum reperta sunt. Ergo aliud sentire videtur, cum præcepta scribit: aliud, cũ exempla subiungit. ¶ Sed quid immoramur in re, quæ non argumentis, atque rationibus: sed vsu & auctoritate clarissimorum in sermone latino virorum comprobanda est? Atque vnius maxime Vergilij ex tra omnem humani ingenij sortem poetæ castigatissimi, apud quem nemo vnquam legit verbum impersonale a verbo actiuo, sed passim a verbis neutris absolutis. vt in primo æneid. Hic iam tercentum totos regnabitur annos. & in eodem: strato que super discumbitur ostro. Idem in iij. Anna vides toto properari littore circum. Et in sexto: itur in antiquam syluã stabula alta ferarum. Et in decimo: macte nouæ virtute puer sic itur ad astra. Et in duodecimo: nunc totis in vulnera viribus itur. Idem in vij. stant belli causę, pugnatur cominus armis. Et in x. certatur lumine in ipso ausonię. Et in eodem. Ilicet in muros tota discurritur vrbe. Idem in iij. georgico. heu male tunc Libyę solis erratur in agris. Et in iiij. eiusdem: postvbi iam thalamis se composuere, siletur in noctem. Sed & alij autores vno omnium consensu idem obseruant. Horatius primo sermo. concurritur horę momento. Flaccus vij. argonaut. Gramineis astinde toris discũbitur olim. Iuuenalis: curritur ad vocem iucundã. Idem: clamatur, nulla gemit hic tibicina cornu. & alio loco: surgitur, & misso proceres exire iubentur consilio. Ouidius tertio fasto, seu quod ad vsque decem numero crescente venitur. Flaccus. v. argonauti. Surgitur in somnos, seque ad sua limina flectunt. Idem in primo: paretur, molli iuuenes funduntur in alga. Papinius. ij. theba. summisque insiditur astris. Apuleius. iij. floridorum: sed vbi diutius equo sedetur. & lib. Regum. iij. Hieronymo interprete: domuncula in qua sedebatur ad iudicandum. Terentius: Quid fit? quid agitur? statur. Iuuenalis, stat contra, starique iubet. Ouidius primo metamorpho. viuitur ex rapto. & Persius: nec voto viuitur vno. & Claudi. Viuitur exiguo melius. Cicero in episto. quid agas? sic viuitur. & in alio loco: laboratur vehemẽter. Quintilianus libro primo: sed cõpositione peccatur, quę iam sermonis est, nimis audacter. Apule. in primo flori. spaciũ (inquit) qua pluitur & ningitur. &. iij. metamor. idẽ mœretur. fletur. lamentatur, quod a deponenti durũ est: quẽadmodũ & illud Plaut. in capti. duobus rarũ: quasi cum calletur, cochleę in occulto latent. ¶ Transfigurantur tamen, vt dicit Diomedes, & cum illo Phocas a verbis neutris, quę datiuum casum in seriem orationis recipiunt, quęque illi neutralia actiua dicunt. vt Cicero: nihil mihi nocęri potest. Apule. in libro primo de philosophia: rẽs rebus nocetur, quæ sunt viliores. & ibidem: cum nocęri alteri, malorũ omnium maximum sit. Martialis: non bene (crede mihi) seruo seruitur amico. Ouidius in episto. Didus: si mihi non parcis, puero parcatur Iulo. Idem primo metamor. vix nunc obsistitur illis. Papinius. iij. thebai. proficitur bello, ni mauis effectiuum esse. Flaccus in. v. argona. vela legunt, remis insurgitur. pro in remos: sicut Vergilius in voce actiua dixit quinto æneid. nunc nunc insurgite remis Hectorei socij. Sunt etiam verba quædam ambigua, quæ vt supra diximus, in diuersis generibus reperiũtur, quæ res poterit imperitiores turbare. vt cecte timeo te, actiuum est: timeo tibi neutrum. Ab hoc igitur posteriori dixit Seneca in Medea: timetur vbi. Dicimus etiam vindico te, & vindico in te: sed illud actiuum, hoc neutrum a quo Salustius dixit: vindicatum fuit in noxios. & Apul. in primo metamor. vt in eam die altero saxorum iaculationibus vindicaretur. & in iij. dixit: quinetiam in vestrum ciuem vindicaretis. nam vindicare in aliquem, autore Diomede, est illum punire. ¶ Præterea credo tibi pecunias, actiuum est, pro fidei tuæ committo. credo tibi, pro eo quod est fidem habeo, neutrum. sic Iuuenalis ab eo dixit: hæc eadem nobis licet & laudare: sed illis creditur. Cano quoque actiuum est. vt arma virumque cano. sed cane reprogressui & receptui, quo sæpe vtuntur historici: neutrum est. secundi ordinis. Ob hoc igitur dixit Macrobius libro secundo in somnũ Scipionis: ad bellum progressui atque etiam receptui canitur. Ludo etiam tum actiuum, tum neutrum absolutum, tum etiam neutrum transitiuum reperitur.

datiuum casum in seriem orationis recipiũt. vt Nihil mihi noceri potest. Cum accusatiuo vero nullo modo construi possunt: sed neq; cũ ablto cũ præpositione, a, vel ab. nisi generalitatẽ illã explicet. vt ab omnibus reclamatur, hoc est, qđ omnes reclamãt.

Vnde & a Diomed.inter ambigua numeratur,hoc est,quæ in.o.terminata & actiua possunt esse,& neutra. Nam(vt ille ait)pro irrideo actiuum est.vt apud Vergilium primo æneidos:Quid natum toties crudelis tu quoque falsis ludis imaginibus.sed ab absoluto,pro eo quod est alcam exercere,Iuuenalis dixit: posita sed luditur arca.a neutro Persius: tibi luditur,affluis amens. Nam prò illuditur positum est,quod (vt alio loco diximus)tum actiuum,tum neutrum transitiuum reperitur.vt apud Vergilium quarto æneidos:& nostris illuserit aduena regnis.

Quod si vspiam apud autores reperiatur exemplum, quod huic præceptioni repugnet, illud erit perquam rarum: & quod non possit vsum consuetudinemque efficere: atque ex consequenti,neque in artem redigi.

Nam cum verbum pro alio verbo ponitur, etiam illius constructionem cum significatione mutuatur.vt Coridõ ardebat alexim. pro amabat. & Papi.in Achil.quo fugitur per plana gradu.i.curritur.neque enim fuga,sed cursus significabatur. Sunt tamen apud autores plerunque verba passiua,quæ videntur impersonalia,cum suppositum in nominatiuo non habeant: sed aut verbum infinitum, aut clausulam integram,vt apud Vergilium primo æneidos:cur dextra iniũgere dextera non datur? vbi iungere,nomen est infinitum:& pro coniunctione dextrarum ponitur.& in eodem:si datur Italiam socijs,& rege recepto tendere,id est,iter ad Italiam. & in.vi.sed non ante datur telluris operta subire,id est,descensus ad opaca terræ.& in eodem: nec ripas datur horrendas & rauca fluenta transportare prius,id est,transportatio riparum.atque iterum datur ora tueri natæ tuæ.id est,intuitus tui oris. Idem in.vi.non dabitur ẽsto regnis prohibere latinis,id est,prohibitio regnorũ.& in.ix.Maria ante exurere Turno,quam sacras dabitur pinus,id est,exustio maris. & in.xi.cocant in fœdera dextra,qua datur,subaudi coire,id est,coitio,siue coniunctio dextrarum.& in primo georgi. multa forent,quæ mox cœlo properanda sereno maturare datur,id est,maturatio properandorũ. Simile est illud Pli.iunio.in epistolis:& quatenus denegatur illis diu viuere,id est,vita diuturna:nam hoc loco diu viuere,tam nomen est,quã in illo Persij versu:nostrum istud viuere triste aspexi,pro nostram illam vitam tristem.Eadem ratione efficiuntur impersonalia quædam verba vocis actiuæ,vt conuenit mihi docere,id est,doctrina. expedit mihi legere,id est,lectio. Sed & oratio integra potest dare verbo passiuo suppositum.vt apud Ouidium.xv.metamorpho: quæritur interea, quis tantæ põdera molis sustinere queat.nam pro supposito huius verbi,quæritur,totum illud positum est:quis queat sustinere pondera tantæ molis.Eodem modo dixit.i.eiusdem:ne vę preces animos,& verba precantia flectant,posse loqui eripitur,id est,potestas loquendi.Horat.primo epistiquo mihi fortuna,si non conceditur vti,subaudi fortuna,id est,vsus fortunæ.Macrob.in pri.saturna.eundem esse Iouem,& solem clarissimis docetur indicijs.& in eodem:quid in commune seruilis fortuna profuerit,non paucis nocetur. Neque audiẽdus est Seruius grammaticꝰ,qui inani quadã ratione ductus in carmine illo primi Buc.vsque adeo turbamur agris. Nam suo tempore(vt ipse fatetur) illa fuit lectio,& quidem meo iudicio verissima:expuncto verbo turbamur.illius loco substituit turbatur,quasi turbamur illo in loco non aptius quam turbatur,quadret. Quid? qđ si turbatur verbum esset impersonale,cum semper actionem cum quadam generalitate significet,exponẽdum erat,omnes aut plerique turbant,siue expellunt,quod est contrarium sensui poetæ:quia non omnes ciues expellunt a tectis agris,sed potius expelluntur. Neque sum ignarus Quintilian.etiam hunc versum ita legere vsque adeo turbatur agris,sed ego perfacile iurarem Vergil.non turbatur,sed turbamur scripsisse. ¶ Sunt præterea quædam verba,quæ cum fiant actiua ratione constructionis quodammodo neutra efficiuntur. vt fidicam,disputatur de re subtili. agitur de re præclara. quæritur de substantia elementorum,docetur de natura deorum.Cicero in epist.de pantheris agitur diligenter.intelligitur enim res,aut negotium de pantheris,quod in alia epistola expressit dicens:res agitur per eosdem creditores. quemadmodum Verg.vn.æneid.suppressit,dicens:stipitibus duris agitur,subdibus ve pręustis. Macrobius primo satur.inter illos de rebus arduis disputatur. Idem in primo in somnum Scipionis: in hac interrogatione de animę immortalitate tractatur.Cicero in topi.Diffinitio est oratio,qua id,de quo quæritur,ostenditur. Quintilianus lib.x.de personis iudicatur,sed de rebus contenditur. Quemadmodum igitur ago de hac re in actiua voce dicimus,pro ago hanc rem:ita agitur de hac re in voce passiua,pro hæc res:ac si mauis dicere,ago de hac re neutraliter dictum esse,agitur de hac re verbum impersonale erit. Sed de his satis multa diximus,& quæ possint etiam pertinaces in nostram sententiam adducere. In cuo vero,quod scripsi,cum accusatiuo nullo modo construi potest.cum vno tantum Alexandro illiusque sectatoribus mihi certamẽ est,qui putauit latine posse dici:Matthæum legitur.psalmos erat ante legendum:qui loquendi modus inauditus est,atque latino sermoni incognitus. Quod vero addidi sed neque cũ ablatiuo & prępositiõe.a.vel ab.nisi generalitatem illam explicet.contra omnes in commune artis grammaticæ præceptores me scripsisse fateor.Sed mea ratio fuit ab illorum ratione diuersa. Illi namque nullis, aut perquam raris exemplis præcepta tradiderũt: quibus dici posset,curritur a me.iturate.pugnatur ab illo, quod posse latine dici,non ausim affirmare. Ego vero,qui nihil asseuero, nisi quod optimis autoribus probare possum, non permisi ablatiuos cum præpositione,a.vel.ab.nisi generalitatẽ illã verbi impersonalis exprimerent: vt Cicero in epist.vehementer ab omnibus reclamatum est.& Lucanus in primo:tibi numine ab omni cedetur. Certas vero res pro persona agente vel faciente recipere non posse, vel exemplis illis, quibus superius vsi sumus,facillime probari potest: ne oporteat nos alia inquirere. Mirum enim est in tam frequenti vsu verbi impersonalis, nunquam reperiri constructum cum ablatiuo, qualem isti dicunt: facilius que ego concederem verbum impersonale posse a verbis actiuis deriuari, quam huiusmodi ablatiuo coniungi.Quid? quod ex illorum scriptis cogemur eos vera confiteri, quamquam sui ipsorum obliti aliud scripserint.omnes enim fatentur verbum impersonale ad cunctos,aut plerosque pertinere.quẽ admodũ Diom.curritur,hoc est,omnes currunt.Seru.cum male vergilianum illud exponit:vicy adeo turbatur agris. Quod si verum est,ego non video quemadmodum res,quæ ad multos pertinet,ad vnum contrahi possit.vt dicatur,curritur a me,pro ego curro,itur a te,pro tu is. pugnatur ab illo,pro ille pugnat.

Quod.si vsplam apud autores reperiatur exemplum,quod huic nostrę præceptioni dissentire videatur illud erit per quã rarũ,& quod non possit vsum consuetudinemq; efficere:quæ (vt ait Quint.) est conse sus eruditorum.Imitanti veronon quod ab vno atque altero scriptore singulari exemplo,atque ex licen tia dictum est:sed semper optima proponenda sunt,& in quæ ex autoribus plerique omnes consentiunt.¶ Habent verba.hoc nemo vnquam dixit:primusque omnium admonuit me Alphonsus Aluerez ille cu ius alijs in locis meminimus,id quod postea ex multa lectione quam verissimum esse di dici.Nam cum dico itum est in viscera terrę, & illud:iam sol inclinat,eundum est.quis nõ videt ab eo quod est itur,ibatur,ibitur esse deriuatũ:& quẽadmodum hæc impersonali ter dicũtur:ita & sua participia,per quę circũ loquimur,præteritum indicatiui cum sex alijs temporibus quę sequuntur illud.vt itum es rat itum erit,itum esset,itum fuerit.Nam quęro a te itum,& eundum quæ partes o rationis sunt?non quidem participia vocis passiuæ:cum a verbis absolutis huiusmodi sint:non gerundia,aut supina,cum significent cum tempore,ergo verbi impersonalis,cũ si milia sint in significatione.Et quẽadmodũ Oui.viuitur ex rapto dixit.sic Iuu.viuendũ recte:tum propter plurima.& vt Pli.dixit ter rę paritũ est.& Oui.puero parcatur Iulo:sic Iuuen.parcẽdũ est teneris,sic ab eo,quod Te rẽ.dixit:ignotum est,& mansum oportuit,i gnoscendũ est,& manẽdũ est dicimus.sic a sto tas statum est,a doleo dolendũ,a certo certã dũ,a dormio dormiendum,a venio veniendũ. & a verbis deponentibus absolutis(etiam si non habent verbum impersonale)vt a morior moriendum est omnibus.dixit Cice.& idem illud mihi lętandum est,ab eo quod est lætor. & Teren.ab eo quod est morigeror morige randum est Thaidi.

Habent verba impersonalia sua participia simi lia participijs vocis passiuæ in neutro genere quasi substantiue posita.vt itum est,eũdum est, ab eo quod est itur,ibatur,ibitur.

¶De Infinitiuo. Cap.viij.

INfinitiuus dicitur,quia non habet determinatos numeros & psonas.& cõstruitur ante se cũ accu satiuo psonæ agentis in actiua significatione:& in passiua psonę patiẽtis,post se vero cõstruit cũ casu vbi a quo descẽdit.vt Me amare deũ piũ est,me amari deo fœlicissimum est.me carere vo luptatib9,& inseruire amicis,& misereri innocẽ tis iucundum est. Dicimus tamen,volo esse do ctus,& natura beatis omnibus esse dedit:sed nõ dicimus video r mihi esse docto,sed doctus,& volo me esse Poetam,& non poeta.

Verba infinitiua volunt determinari a verbis volũ tarijs,q̃ græci phęretica dicũt,qualia sũt volo,cu pio,desidero,opto,debeo habeo.& similia.

DE Infinitiuo.cap.viij.Infinitiuum modũ quidam nomen infinitum,alij verbum infinitum,alij in definitum vocauerunt:quo ab impersonali distet,also diximus. Construitur autem infinitiuus an te se cum accusatiuo in actiua significatione persone agentis,& in passiua persone patientis,post se vero cõstruit eo mõ,quo finiti modi construũtur,vt me amare deũ.me amari a deo.&c. Quo ties tñ infinitiuus actiuę significatõis cũ duobus accusatiuis cõstruit altero a parte ãte,altero a parte post amphibologica est cõstructio,q̃ tanq̃ vitiosa fugiẽda est,nisi de industria ea velis vti,vt alũ decipias,qua le est oraculum illud Appollinis.Aio teęacida Romanũ vincere posse,ambiguum erat,vter esset victur? an Pyrrhus rex epyrotarum,an populus Ro.Est queillud animaduertendum,quibus in locis huiusmodi constructrio reperitur accusatiuum præpositum infinitiuo,significare personam patientem,postpositum ve ro poni pro persona agente. Cũ infinitiuo tamen huius verbi sum.es.fui.varia est construct io:aliquando namque nomen,quod sequitur,respondet suppositoverbi,quod infinitiuum determinat:vt ego volo esse doctus,tu cupis esse magister.Oui.xiij.meta. Sed enim quia retulit Aiax esse Iouis pronepos. & Luca.in x.Tantũque putauit iam bonus esse socer.Aliquando respondet dativo præcedenti,vt Claudia natura beatis omnibus esse dedit,si quis cognouerit vti.vt Hora.pri.sermo. Atiqui licet esse beatis:subaudi vo bis.& Mart.nobis non licet esse tam disertis,qui musas colimus seueriores.Aliquando non respondet da tiuo præcedenti,sed accusatiuo implicito.vt Teren.in heau.nobis esse bonas non licet.& Ouid.in epistola hypermestræ,quo mihi quo fato,non licet esse piam.illic enim subintellegitur nos,hic me: quod si accusa tiuus præcedens fuerit expressus,nihil dubium est sequentem illi debere respondere. ¶Verba infiniti ua,siue modus infinitiuus,cũ ab eo dicatur,quod infinitus & indeterminatus sit,vult determinari maxi me verbis,quæ græce prohæretica,latine voluntaria dicuntur.aut si verbum ex verbo interpretari vo lumus,electiua dicẽda sunt.nam hæreticos græce,latine est electiuus,& hæresis electio interpretatur.vt volo legere.cupio audire,desidero amari,opto doceri,debeo ire.habeo nauigare.Cicero in pri.De diuina. Haberetque in animo nauem cõscendere.Nam quod idem ad vxorem scribit,cum in animo haberem na uigandi.subaudiendum est voluntatem.nam gerundiũ genitiui(vt statim dicemus)a verbo reginõ potest. Determinatur aliquãdo etiam a verbis alterius diuersæque significationis.vt Terentius in adelphis.Vi deo illum sapere,& intelligere in loco.Vergilius in Buc. Iampridem a me illos abducere thestylis orat. Idem.xi.eneid.Cũcti se scire fatentur.quanquam & hęc electiua dici possunt,quemadmodum & illa do leo.lætor.timeo.memini.quod cum præsenti infinitiui modi prope semper reperitur constructum,aut fre quentius quam cum præterito. Terentius in Andria.memini me videre,quo equior sum Pamphilo.Apu leius pro magia:memini me apud Varronẽ philosophum hoc etiam legere. Vergilian buc. De cælo tactas memini prędicere quercus.& in pri.æñ.atque equidẽ Teucrũ memini fidona venire.Idem tamen.iiij.geor. etiam præterito iunxit dicẽs:namque sub Oebalię memini me turribus altis Corycium vidisse senem.v bi Seruius notat vtrũque posse dici.memini me videre.& vidisse:sicut Macro.libro.ij.satur. dixit:hos Platonis versiculos legisse me memini.Sed(quẽadmodũ tidixim9)frequẽs vsus hoc habet,vt cũ prẽseti cõ struatur.Nã illa,nõ veni soluere legẽ,sed adimplere.& illud:Præbis ante facie dñi parare vias ei9.illud quoq; Illuminare ijs,qui in tenebris & in vmbra mortis sedẽt,ex figura græca dicta sũt,quia græci gerũ dia nõ habẽt,& infinitiuis pro gerundijs nostris vtũtur,quos in hoc,si latinæ linguæ idioma sequi vo

Verba significantia pretium, medium, et finem, potentiam siue posibilitatem habent post se infinitiuum uocis passiue accusatiuum posterius rectum in uoce actiua in nominatiuum

lumus,imitari non debemus. Itaque rectius atque magis latine noster interpres dixisset: ad soluẽdum. ad implendum.ad parandum.ad illuminandum. Verbis tamen præceptiuis quibus;dativi iunguntur; possumus vel dativos;vel accusativos copulare infinitiuis sequentibus:vt præcipio tibi legere,vel præcipio te legere:impero tibi;vel impero te audire:iubeo tibi.vel iubeo te ambulare. Determinatur etiam infinitiuus a verbis impersonalibus actiuæ vocis;vt conuenit mihi legere,pudet me audire.Sed de hoc cum de impersonalibus ageretur,disputauimus.Soleo,es,semper cum infinitiuo cõstruitur,atque ab eo vix separari potest,quemadmodum spero.as.futuro eiusdem modi: nã quod Martialis dixit: spero me sequuturum in libellis meis tale temperamentum. spero; pro credo positum est,sicut Cicero in epistola. spero amicitiam nostram nõ egere testibus. Adiectiua quoque certę cuiusdam significationis,& participia possunt determinare,vt lætus.dignus.simplex.par.paratus.ausus.Neuius apud Ciceronem:lætus sum laudari abs te.Ouidi9 secũdo metamorpho. nec tu meus esse negari dignus. Vergilius secundo georgico. nec modus inserere,aut oculos imponere simplex. Idem in buc. & cantare pares,& respondere parati.Idem primo æneid'. ausus & afflictis melius confidere rebus. Sed pleraque ex figura græca magis dicta esse videntur.nam quod Vergilius dixit modus inserere,aut oculos imponere simplex.pro gerundio genitiui positum est: at vero cantare pares pro gerundio accusatiui. Sunt vero quędam adiectiua,quæ cum gerundio genitiui, atq; cũ infinitiuo cõstrui possunt.vt certus ire,& certus eundi. Vergi.in æneid'.illa dolos,dirũque nefas in pectore versat certa mori. Idẽ in eodem:æneas celsa in puppi iam certus eundi. ¶ Circũloquimur futurum. Latinus sermo futuro infinitiui non vtitur,præterquam in hoc verbo defectiuo forem fore pro futurum esse. Itaque tribus modis illud circumloquimur. Primo modo per supinum:quod,quia,vt paulo post dicturi sumus,nunquam potest iungi nisi verbo significanti motum ad locum;necessitate adductũ accepit illud,quod huiusmodi significationem magis habet in promptu, hoc est eo.is. Non quod in ea syntaxi quicquam significet:sed quod cum supino iunctum exibet nobis futuri temporis infinitiui sensum.Nam cum dico spero me amatum ire vxorem.nõ intelligo me ire,aut proficisci aliquo,vt vxorem amem:sed tantum,q̃ illam sum amaturus. Quod si constare volumus in iis,quæ de verbo impersonali cum omnibus fere grammaticis digladiati scripsimus:cum circumloquimur futurum infinitiui vocis & significationis passiuæ,nullo modo posset dici;ego spero me amatum iri a deo:nam amatum iri actionem non passionem significat,quandoquidem,vt cap.in sequenti dicturi sumus,primum supinum actionem significat:& iri;quod est impersonale;passiuã non habet,atque actionem æque significat,quæ a plerisque omnibus proficiscitur. Itaque cum dico spero me amatum iri;impersonale est:me autem a supino illo amatum regitur a parte post ex vetbi;vnde deriuatur,significatione.Quare tãtum valet,ac si diceres:spero quod omnes me amabunt.quare posses recte dicere:spero me amatũ iri ab omnibus:non autẽ me amatũ iri a deo. Sed de hoc plura,cũ de verbo impersonali disputauimus:illud tantum admonentes proprie nullum esse futurum infinitiui vocis passiuæ:sed verbum tantum actiui,& impersonalis. ¶ Alio modo circumloquimur idem futurum actiuæ vocis per participiũ futuri in.rus.Passiuæ per participiũ futuri in.dus.vt spero me amaturum esse deum; & amandum esse a deo.Quo in loco non possemus dicere amaturum fore,vel amandum fore,si Laurẽtio credimus:ne duo futura(vt ille dicit) inculcaremus. Martialis tamen:mergite me fluctus,cum rediturus ero,dixit. ¶ Posuimus præterea.Quemadmodum Gellius primo libro noct.attica.scribit:est verbum infinitum simile participio futuri in.rus.Nam huiusmodi loquutiones amaturum.docturum.lecturum.auditurũ;non participia esse putat,sed verba infinita,ait eũ de illis:neq; pro participio posita sunt:sed verba sunt indefinita,quæ græci aparemphata vocant: neque numeris, neque generibus præseruientia. itaque non putat per illa,& hoc verbum esse circumloquia fieri futuri infinitiui:sed per seipsa verba esse libera & impromiscua, Nos etiam cum Gellio dicimus esse verbum infinitum futuri temporis;quo iam non vtimur:iũgiturque omnibus generibus vtriusque numeri.vt Cicero in Verrem:sed quocunque venerint, hanc sibi rem sperant præsidio futurum. Plautus in cassina,cum de puella loqueretur:altero te occisurum ait,altero villicum. Laberius in Gemellis:non putauit(inquit) hoc eam facturam.en tibi cum fœmino numeri singularis. Quadrigarius apud Gellium:dum ne concidérentur hostium copias ibi occupatas futurum. Idem Quadrigarius:est,quod speremus deos bonis denefacturum. Valerius Antias apud eũdem:aruspices dixerunt omnia ex sententia processurum.en tibi cum omnibus tribus generibus numeri pluralis in voce quoque passiua. Vergilius:& pacem Troiano ab rege petendum,& Lucretus in primo:Aeternas quoniam pœnas in morte timendum.

Iunguntur tamen aliquando etiam aliis verbis & nominib9 adiectiuis:sed figurate,aut ad imitationem græcorũ:vt video illum sapere, & iam pridem a me illos abducere Thestilis orat.Illud quoq;.Et cantare pares,& respondere parati.

Circũloquimur futurum infinitiui modi vocis actiuæ per hoc verbum ire & primum supinum.

Verbi impersonalis vero,& passiuę per hoc verbum iri & idem supinum:vt spero me amatum ire deum,vel deum amatum iri.

Alio modo circũloquimur idem futurum per participium futuri in.rus.& hoc verbum esse in actiua: & per participiũ futuri in.dus. & idem verbum esse in passiua:vt spero me amaturum esse deum:vel deum amandum esse a me.

Posuimus præterea proprium infinitiui futurum simile participio futuri in.rus.in voce actiua, & participio futuri in.dus.in voce passiua:iũgiturq; omnibus generibus vtriusq; numeri.eo tñ non vtimur.vt spero virginem nupturum tibi.& virgines nupturum viris.& spero fœminam amaturum viros,& viros amandum a fœminis.

circumloquium est quidem circuitus quod pluribus Verbis explicamus quod Vno explicari poterat.

Quotiescunq; verbum futurum nomini substantiuo coniungitur, huic coniungitur participium verbo determinandi post se infinitum tempus complexum habet etiam vim determinandi infinitum ut fas est accipitur pro decet conuenit. Oportet habent vim determinandi infinitum totum aliud agere. tum etiam vim determinandi habebit.

principium mortium est fore ut me pio. pergo. finio. & hec de determinatione infinitiui.

quę per se non valent
cuniuncta quidem valent
vt fas est me discedere

DVo de triginta anni sunt, ex quo primas introductiones grammaticas Hispanę reipub. vsui publicaui: vnde quantum vtilitatis sit cōsequutum, alij melius incorruptiusque iudicabunt. Interim tamen nunquam distitit admonere eos, qui hāc artem profitebantur. vt si quid inuenirent, qđ operi nostro posset conducere, me prius consulto, suis in locis adderent. Atque in primis Alphonsum Aluarez non vulgaris ingenij virum: quo cum in ijs studijs, quibus ego delector, fuit mihi incundissima consuetudo. Is retulit ad me quosdā locos, qui sibi videbantur cōmodius in arte tractari posse: quā sunt ta me præscripti. vt quod de infinitiuo modo atque de comparatiuis & superlatiuis in hac parte subiecit: quę quia non fuit mihi tempus diudicandi, aliorum iudicio examinanda relinquo. Mihi certe prima fronte summo opere placuerunt, atque alijs proinde placitura spero. Infinitiua (inquit) aut nomina sunt, aut verba, aut participia: Nomina, cum in casu posita cum tempore non significant. vt scire tuum nihil est. Participia, & cum sunt in casu, & cum determinato tempore significant. vt miserū est nunquam fuisse, iucundum est didicisse. Verba vero, cum sine casu, & cum tempore significant. Ex ijs quædam impersonalia sunt: vt pœnitere, pugnari, quæ in constructione nihil profusa a suis verbis differunt: nisi quod eorum oratio imperfecta est, indigetque alterius adminiculo, vt perfectum sensum significet: vt reliquæ infinitæ orationes. | Infinitiua personalia vnica voce omnes numeros & personas complectuntur, est enim amare tribus vtriusque numeri personis commune. sed ideo infinitum appellatum est, quod per se prolatum parum determinatas habeat personas: determinatur tamen per adiūctionem suppositi, vt me amare deum primę personæ numeri singularis est. te amare deum secundæ personę eiusdem numeri. &c. Determinatur quoque verbum infinitiuum a verbis voluntarijs & passiuis reciprocis, & quibusdam violentiam, aut imperium significantibus. hæc enim trahunt infinitiuum ad suum numerum, & personam. vt volo legere. nolo mori. Plato dicitur omnium sapientissimus fuisse. iubeor in senatum venire. iureiurando cogor vera dicere. Construuntur infinitiua personalia ante se cū accusatiuo in actiua significatione personæ agentis, in passiua personæ patientis: post se vero exigunt casus, quos & verba, a quibus descendunt. Infinitiua vero a verbis substantiuis atq; reciprocis poscunt post se casum similem præcedenti. vt volo esse poeta. cupio dici sapiens. volo te esse poetam. cupio te dici sapientem. licet omnibus esse beatis, tametsi posset quoque dici licet omnibus esse beatos. Infinitiua omnia tempora habuerunt. vt amare. amauisse. amaturum in actiua voce. in passiua amari. amatum. amandum. pugnari pugnatum pugnandum. Sed nunc his vocibus non omnibus vtimur: circumloquimur enim præteritum passiuæ vocis per participium præteriti, & verbum esse vel fuisse. vt pugna dicitur commissam esse, & dicunt pugnam commissam esse. & audio pugnatum esse. Circumloquimur quoque futurum eiusdem modi vtriusque vocis per suum cuiusque participium futuri, cum hoc verbo esse. vt hic creditur venturus esse. ille dicitur accusandus esse: vel hunc dicunt venturum esse, illum vero accusandum esse. & spero mihi meliore conditione viuendum esse. Circumloquimur quoque idem tempus passiuę vocis per primum supinum cum hoc verbo iri, vt spero me amatum iri, & suspicor inter nos pugnatū iri. Vtimur præterea futuro infinitiui verborum deponentium, & quorundam neutrorum simile participio verbi impersonalis. vt scio moriendum esse mihi, & carendum esse sensibus. id est, me moriturum & cariturum esse.

¶ De Gerundijs.

DIu grammatici miserandum in modum se torsere in illaquæstione per quam inutili, sint ne gerundia nomina, an verba: propterea quod aliquid ab vtriusque acceperint. Nos considerationem illam nihili fecimus: & quanquam potuissemus antiquorum grammaticorum autoritate gerundia ad verborum modos referre: vt vltra illos quinque essent quoque alij duo gerundiuus & supinus: vt tamē nos vno verbo ab illorum nodis euolueremus: diximus esse alias quasdam orationis partes, quæ neque sint nomina, neque participia. Poni autē a nobis plures, aut pauciores, quā octo orationis partes nemo mirari debet: cū de illarum numero, quemadmodum lib. j. atque iterum tertio diximus, inter autores non conueniat. ¶ Gerundia & Supina Diome. & fere omnes grammatici antiquiores participialia verba appellant, quod in terminatione participijs similia sunt, gerundia participio futuri temporis passiuæ vocis: supina participio præteriti temporis eiusdem vocis. Verba Diome. sunt: Participialis verborum modus dictus est, quod eiusmodi verba sunt participijs similia: nec tamen participia sunt. vt legendi legendo legendum. lectum lectu. hęc eadem sunt (inquit) quę Probus supina appellat, & merito: quoniam nec certum habent numerum, nec personam, nec significatum. Diomed. igitur & Probus confundunt vno appellantes nomine, quæ nos cum posterioribus grammaticis distinximus: vt illa sint gerundia, hęc vero supina. Gerundia q̄ ab eo dicātur, quod gerant verbi significationem, nemini dubium est. at vero supina vnde dicta sunt, fateor me nescire, sed neque memini me legere. Nam quod Probus atque Diomed. aiunt, supina appellari, quod neque certum numerum habēt, nec personam, nec significatum, non plene satisfacit: quoniam nihil simile est inter verbum supinum & rem supinam: nisi forte supinum aliam habuit reconditiorem significationem: quam sit illa, quę est in promptu, a qua supina dicta sint.

¶ De gerundijs. Cap. IX.

GErundia sunt, qui verbis annumerent, quia regunt casus: sunt qui nominibus, quia habeant casus: sunt qui nomina participialia esse dicant, quod in quibusdam nomini, in quibusdam participio similia sint. Nobis tamen (vt captiones euadamus) dicendum est esse aliam partem orationis, quæ tamen maximam habeat similitudinem cum nomine. Neque id mirum videri debet alicui: cum alij plures, alij pauciores quam octo partes orationis posuerint.

¶ Gerundia ante se. Quēadmodum lib.pri.diximus, gerundia post se regunt casum verbi a quo descendunt.vt duxi vxorem causa illam amandi:& illam amando delector,& ad illam amādum ducta est a me. Ante se vero casum non regunt:quin potius ipsa reguntur a nomine vel verbo. Quod vero in psal.cxxv. dictum est. In conuertendo dominus captiuitatem sion facti sumus sicut consolati.ex figura vel potius idiomate græco dictum est.Græci namque gerundia non habent,sed illorum loco infinitiuo cum articulis & præpositionibus vtuntur. Nam pro eo quod nos dicimus amandi, illi dicunt huius amare.pro eo quod nos amando,illi in hoc amare. pro eo quod nos amandum,illi ad hoc amare.Cum vero infinitiuus apud illos,quem admodum apud nos,ante se cum accusatiuo cōstruatur: interpres figuram græcam sequutus infinitiuum gerundio mutauit:accusatiuum vero non mutauit. Itaque pro eo quod septuaginta interpretes in psal.cxli.græce dixerunt:in deficere ex me spiritū meum.noster vertit in deficiendo ex me spiritum meum:& pro eo,quod illi græce in conuenire populos in vnum.noster inconueniendo populos in vnū dixit psal.ci.Illud audacius:pro eo qđ septuaginta verterunt in conuertere dominum captiuitatē sion:noster interpretatus est.in conuertendo dominus captiuitatem sion.vt, quē admodū isti dicunt, amphibologiā infinitiui modi peculiarem fugeret:cum nusquā minus esse possit quā eo in loco. Neq; enim quisquā erat adeo stupidus, qui putaret a captiuitate sion dominum esse cōuersum. At quanto melius dixisset,conuertente domino captiuitatē sion:& deficiente ex me spiritu meo:& conuenientibus populis in vnum. Aut,si hoc durum nimis cuiquam videtur, quod est vsitatius apud interp̄tes per subiunctiuum hoc modo: cum conuerteret dominus captiuitatem sion: & cum deficeret ex me spiritus meus: & cum conuenirent populi in vnum,quod idem etiā Hieronymus statim obseruauit:nam pro eo quod septuaginta dixerunt,& reges inseruire dño, ipse,vt seruiant domino, interpretatus est, & in euangelio,pro eo,quod græce scriptum est, nato Iesu in Bethleem.vertit:cum natus esset Iesus in Bethleem. sic Boetius pro eo qđ Prophyrius in principio Isagogon in Aristote.cathegorias scripsit:existente necessario.conuertit,cum sit necessarium, Pro eo quod Aristo.in principio.ŋ.ethico libri scripsit: duplici vero existente virtute. Leonardus Aretinus conuertit: cum vero duplex sit virtus. Quod vero dixit: post se regunt casum verbi a quo descendunt de gerundio substantiuo actiuæ significationis intelligendum est. Nam passiuum siue illud sit substantiuum siue adiectiuum cum ablatiuo & præpositione.a.vel.ab.construi non potest: vt si velis dicere.causa exulandi a rege venisti ad curiam. ¶ Gerundia aut sunt substantiua. Ante Laurentium Vallā quem vnum in hac gerundiorum disputatione non modo ego, verū etiam omnes post illum granimatici sequuti sunt, nullus fuit autor, qui gerundia nominauerit nisi tantū illa substātiua in.di.do.dum.terminata. Ille igitur fuit primus(neq; em sua gloria fraudādus est)qui gerundia adiectiua induxit:atq; per omnia genera numeros & casus variauit.vt Verg.voluenda dies en attulit vltro, voluenda adiectiuum gerundium est,non participium futuri:neque enim significat,quæ voluetur,sed que assidue vertitur,siue volubilis est,aut voluens:si modo voluens passionem significaret more græcorum,qui habent participiū præsentis temporis,quod significat passionē etiā in verbis actiuis.Ad quorum imitationē Verg.ŋ.geor. dixit:Tardaq; Eleusinæ matris voluentia plaustra.i.volubilia,& quæ assidue voluuntur. Idem pri.æne. Olim volētibus annis.i. volubilibus:nō qui voluēdi sunt,sed qui voluūtur assidue. Sic prætereā dicimus iusiurandum,non quod iurandum est, aut iurabitur:sed quod iurabile est, iuratur, aut iurari consueuit. Et eodē modo per alios casus.vt est mihi cura iuris dicūdi,antiqui sic dicebāt pro eo qđ est dicēdi:nā & antiquorū more multa nunc dicimus:vt finium regundorum,& de communi diuidundo. Gerundia substantiua,quæ (vt diximus)antiquiores agnouerūt,sola substātiue accepta inueniuntur tm in genere neutro,& adiectiuorū more, substantiuanē in genere neutro, vt hoc dictū.hoc factū. Sed in gtō actō & ablatiuo frequenter reperiuntur,in datiuo raro.vt Cicero in Philip.nec soluendo eras,hoc est, vnde solueres debitum,non habebas. Quintilianus:pater pauperi soluendo non sumus.Cicero de perfecto oratore:cum est inficiando reus:accusatori duo prima sunt. Apuleius.vi.metamorpho.cum primum thalamo

A cõmunibus & deponẽtibus, q̃ re significãt actionẽ, gerũdiũ q̃ quoq; genitiui actionẽ significat, quæ vero passionem, passionẽ vt iocandi gratia, philosophandi causa. lætandi ratio. tristandi finis. construitur semper cum nomine substantiuo, aut adiectiuo certæ cuiusdam significationis. Vergilius. iii. georg. Cecropias innatus apes amor vrget edendi. Idem primo æneid. & coram data copia fandi. & iterum in eodem: veniendi quærere causas. & alio loco: finem dedit ore loquendi. ¶ Gerũdium ablatiui a verbis actiuis deriuatum, actionem & passionem significat. vt cantando, id est, dum canto, & dum cantor. Vergil. in Buc. Anmihi cantando victus non redderet, id est, dum cantamus certantes inuicẽ. Idem in eodem opere: Frigidus in prãtis cantando rumpitur anguis, id est, dum cantatur. Idem. in. georg. aliter vitium crescitque tegẽdo, id est, dum tegitur. & ibidem: vritque videndo fœmina, id est, dum videtur. Quinti. memoria excolendo augetur, id est, dum excolitur. Sed animaduertendum, q̃ hæc gerũdia, quando passionem significant, ponuntur sine prepositione, & quasi in ablatiuo absolute: neq; regere possunt ablatiuum cum præpositione. a. vel. ab, vt si velles dicere. fœmina vritur videndo a maribus. ¶ A verbis neutris actionem significantibus, actionẽ significat. a passionem significantibus, passionem: & eodem modo de cõmunibus, & deponentibus. Plau. in aulula. pro vapulando hercle ego mercedem peram. Vergilius secundo æneid. fando aliquid si forte tuas peruenit ad aures. Idem. xn. æneid. exuperat magis ægrescitque medendo: quod Seruius exponit, dum ei medetur a passiua significatiõe. ¶ Accusatiui quoq; gerundium a verbis actiuis actionem passionemque significat. vt tu es facilis ad discendum libros, & libri sunt faciles ad discendũ. A verbis actionem significantibus significat actionem: a passionem significantibus, passionem. Deponentium vero & communium eadem ratio est, quam de superioribꝰ diximus. Neque potest construi cum ablatiuo & præpositione. a. vel. ab, in persona agente cum passionem significat, quemadmodum & de gerundio ablatiui diximus. Quod vero Seruius in illud Vergil. xi. æneid. scribit. alia arma latinis quærenda. aut pacem Troiano ab rege petẽdum. petendum esse gerundium, facile refellitur a Valla, quia petendum nominatiuus est, gerundia autem substantiua nusquam in nominatiuo reperiuntur. Sed neque est accusatiuus, quia gerundium in hoc casu nunquam est sine præpositione, vt statim dicturi sumus. Ex quibus necessario infertur petendũ non esse gerundium, sed neque participium, cum sit verbum infinitum, qualia supra diximus esse illa amaturum. docturum. lecturum. auditurum. ne vllo modo cõtra omnes grammaticos antiquos & iuniores dicamus gerundium etiam in nominatiuo reperiri. Sed dicendũ potius est esse propriũ futuri infinitiui modi passiuę vocis: quẽadmodũ illa amaturum. docturum. lecturum. auditurum actiuæ. Itaq; pacem petendum, pro petendum esse posuit, & quod Lucret. dixit: pœnas æternas in morte timendum. pro timendas esse dixit. Sed (vt paulo ante disseruimus cum de infinitiuo ageretur) his futuris non vtimur, sed illorum circumloquũs. ¶ Inter Gerundia. Est tanta conuenientia inter gerundium & participium futuri temporis terminatum in. dus. tum in voce, tum etiã in significatione, vt non possit quis facile discernere alterutrum ab altero, itaque inter vtrumque ponit duas differẽtias. Prima est, quod gerũdia significant rei administrationem, hoc est, per modum officij, siue habitum illum, quem philosophi dicunt actum primum. Aristot. vero appellat entelechiam. vt cum dico. cura legẽdorum librorum tenet me. intelligo, quod illud est meum officium. atq; habitus, non tamen in tempore determinato, saltem ad futurum: sed quod illos lego & legere consueui. Participia vero significant tempus futurum in actu, subaudi, secundo: quem græci vocant energiam. sine rei administratione. i. non per modum habitus, siue officij. vt si dixero libri legendi sunt a me: intelligo, quod tempore futuro legentur a me: non quod per habitum, siue administrationem, siue officium habeã, quod illos legere consueui. Altera differentia est, q̃ gerundia adiectiua possunt resolui in gerundia substantiua. vt veni causa legendorum librorum, id est, legendi libros, & veni ad legendos libros, id est, ad legendum libros. Cicero in primo officiorum: orationem latinam legendis nostris efficies pleniorem, hoc est, legendo nostra. Itaque (vt in summa dicam) gerundium a participio distat: quod illud significat per modum officij & rei administrationem sine tempore: hoc tempus sine officio & rei administratione. Illud per modum habitus & entelechię, hoc est, actus primi: hoc, per modum actus & energiæ, hoc est, actus secundi: & quod illud resolui potest in gerundium substantiuum: hoc vero, in tempus futurum: idque fieri, quoniam gerundio tempus non accidit, participio vero accidere manifestũ est. ¶ Gerundia accusatiui. Gerundia ablatiui (vt paulo ante dicebamus) tum iuncta prepositionibus, tum separata reperiuntur: at vero gerundia accusatiui semper copulata prepositionibus reperiuntur, non tamen omnibus, sed his tantum. ad. ob. propter. inter. ante. vt homo debet esse velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. & ego veni ad legendos, vel propter legendos libros. Augustin. de trinitate. Propter eruendum homines de diaboli potestate. Vergilius in buc. age Tytire, & inter agendum occurrere capro, cornu ferit ille, caueto. Idem. in. geor. De equis: Nãq; ante domandum ingentes tollent animos.

& passionem, præterquam quod gerundiũ genitiui semper significat actionem.

A verbis neutris actionem significantibus gerũdia significant actionẽ tantũ. a neutris passionem significantibꝰ passionẽ tantũ. a cõmunibus & deponentibus actionem & passionem.

Inter gerundia adiectiua & participia hęc est differentia: quod gerundia significant rei administrationem, siue habitum, sine tempore, saltem determinato ad futurũ: resoluunturq; in gerũdia substantiua. vt est mihi cura iuris dicundi. i. dicẽ diius, & veni ad ius dicundũ. i. ad dicedũ ius. & delector iure dicundo. i. dicendo ius. Participia vero significant tempus futurum in actu sine rei administratione. vt ius dicendum est a me, id est, dicetur. causa est a me oranda, id est, orabitur.

Gerundia accusatiui iunguntur frequenter his prepositionibus. ad. ob. propter. inter. ante. vt ad numerandũ, vel propter numerandum pecunias veni. propter orandum causas studeo. inter agẽdum capras. ante domandum boues.

adduntur. in. circa —

¶Ablatiui gerundia his præpositionibus iũgũtur.in.de.e ex.a.ab. vt In nauigando venti posuerun.i. flare desierunt.vt apud Verg.ñ.æñ. Tũ venti posuere omnisq repente Resedit flatus.& est libellus Hie rony.ad Eustochium de viuendo deo.i.quem admodum deo & non mundo inseruire debeamus. vt titu lus ille,qui est in libris digestorum de edendo.& Cic.Tu quod cogitas de transeundo in Epirum.& il lud,quod omnes afferunt,exemplũ. Ex defendendo,quam ex accusando maior gloria comparatur.nam & Cice.defendit multos & accusauit nemi nem præter vnum Verrem:quod ipse in di uinatione fatetur. Plinius in epist. sermoni bus dies transigebat:cum a scribendo vaca ret.Cic. In quo nos isti Iurisconsulti impe diunt,a discendo q deterrent.Quint. etiam præpositioni cum adiunxit. Orato.insti. li.j. sed ratio(inquit) recte scribendi iuncta cũ loquẽdo est.¶Aduertendũ est.Quia paulo ãte dixerat Gerũdia accusatiui substantiua semper asciscere sibi præpositionẽ: nunc etiã dicit gerundia adiectiua in accusatiuo eãdẽ prepositionẽ desiderare,præterq cum paucis verbis his fere.loco.as.conduco.is.mãdo.as. curo.as.habeo.es.pro eo quod est debeo.es. Seruius sulpitius in epist.quadam ad Cic.vt faciendã(inquit)s. pulturam locarent.i.darẽt certa mercede architecto faciendam.Cic.ñ.de diuinatione:Redemptores columnã illam de Cotta & Torquato conduxerant faciendã. Suetonius in vita Cęsaris:gladiatores(inqt) notos vi rapiẽdos reseruandosq mandabat. Plt.in epistol.Peris.vt libellos meos emen dandos recognoscendosq curem. Idem in epistola ad Saturninũ: præsertim cum enitẽ dũ haberemus.i.deberemus eniti. Tranquil lus in vita Cæsaris: vt consolandos eos ma gis iperator,quã puniendos habuerit. ¶Ani maduertendum quoque est. Contra præ ceptũ illud de cõuenientia adiectiui cũ substã tiuo,hoc est obseruatum. Plaut9 in captiuis duobus: Nominandi tibi istorum magis erit,quã edundi copia. Teren.date crescendi copiam nouarum,qui spectandi faciunt co piam.Cic.ñ.de diuinatione:dolebis tamẽ stoi cos nostros epicureis irridendi sui facultatẽ dedisse.sui enim genitiuus est pluralis,quia ad stoicos refertur. Liui.xxj.ab vrbe: non enim vereor,ne quis hoc me vestri adhortandi causa magnifice loqui existimet.Suet.in August. Exacta iocandi licẽtia diripiendiq pomorum & obsoniorũ.Quid si dicas gerundia illa substantiua esse in genitiuo posita, regereq post se genitiuum,vt sit nominandi istorum pro nominandi istar &c.Illud vero Terentij, qđ dixit crescendi nouarum:quomodo defendi,aut excusari possit non video.

Aduertendũ etiã est, q gerundia adiectiua in accusatiuo sẽper iunguntur præpositionibus illis vt ad numerandas,vel ob numerandas,vel pro pter numerãdas pecunias veni.Præterq cũ his verbis loco.coduco.mando,curo.habeo,pro de beo.vt Ego locaui faciendam sepulturam.

Animaduertendum quoq est gerundiumgenitiui singularis recte iungi substãtiuo plurali.vt Plau t9: Noiandi tibi istorũ magis erit,q edũdi copia.

Gerundia vero ablatiui iunguntur cum his præ positionibus In.de.ex.a.ab.vt in nauigãdo ven ti posuerunt,Et est libellus Hieronymi de viuen do deo,Et ex defẽdẽdo,quã ex accusãdo maior gloria comparatur.

¶De verbis Supinis. Cap.x.

QVod de gerundijs diximus:idẽ de supinis dici potest:esse aliã ab octo partibus oõnis: nisi qđ Gerũdia participijs,Supina verbis ãnu merari possuut.Primũ supinũ semp iũgit verbo significãti motũ ad locũ. vt Eo deãbulatũ, vado venatũ.Significatq semp actionẽ,nisi sit a verbis neutris passionẽ significãtibus:nã illa dofiliã nu ptũ,venũ do seruos,spectatum admissi risum te neatis amici,motum in se continẽt,sicut & illa:su periora.Post se vero cõstruitur cũ casu, cũ quo cõstrutur verbũ a quo descendit,

DE verbis supinis.cap.x. Quod in superiori capite disputatum est,quę nos gerundia & supina dicimus,participialia verba antiquiores grammatici vno nomine appellabant:propterea,q ge rundia participio futuri,supina participio præteriti similia sunt. Quæ,quoniã a grammaticis iunioribus distinguntur,quod de gerundijs diximus esse aliam ab octo partibus orationis,idem nunc de supinis dicimus esse aliam ab illis nouem:vt sint in doctrina nostra sermonis latini partes oratiõis decem.Quod si in octonario partium orationis numero perstandum est:ad nomen gerundia:ad verbũ supina reducẽda sunt.Vnde & Quin.illa appellat verba supina,quemadmodum plerique omnes gram matici nomina participialia. ¶Primũ supinum.Hæc de supinis præcepta contra vulgus fere omnium grammaticorum,Priscianumq in primis excogitata sunt:qui putabant supina significare actionem & passionem:cum primus ab actiuis & neutris verbis actionem significãtibus semper significet actionẽ, scđm sẽper passionẽ.Quod vero dicit semper iungi verbis significantibus motum ad locũ:ea sunt,q non modo habent motum explicitum:sed etiam implicitum.vt eo.is.vado.is.proficiscor.eris.venio.is. ago.is.mitto.is.Ter.in andria.Cur te is perditum? Verg.in.iiij.æñ.Venatũ Aeneas,vnaque miserrima Dido in nemus ire parant.Idẽ in.iiij.geor.venimus huc lapsis quæsitum oracula rebus.Idem in buc,huc ipsi potum venient per prata iuuenci.Ibidẽ:& potum pastas age tityre.Salust.in iugitur,legatos(inqt) ad iugurtam de iniurijs questum misit. & iterum ibidem:non mea culpa ad vos oratum mitto.Morum quoque dicit continere in se illa do filiam nuptum apud Terentiũ.i.vt eat nuptum.i.ad hoc,vt nubat passiue.vt venũ do seruos.vt venundentur etiam passiue.& illud Horatij in poe.spectatum admissi risũ teneatis amici.i.recepti in domum,vt veniatis spectatum.i.ad aspiciendum.Et significat semper actionẽ, si veniat ab actiuis,aut neutris actionem significantibus:nam a passionẽ significantibus, passionẽ signi ficat.vt eo exulatum.i.vt exulem,venio vapulatũ.i.vt vapulem.Plautus in aululari a.coctũ ego non vapula tũ dudum conductus sum.Idem in mercatore:si oprimit pater,quod dixit exulatũ,abijt talus. Idẽ pau lo post:certum est exulatum hinc ire me.Et illa, quæ diximus do filiam nuptum,venũ do seruos. Post se vero construitur cum casu,cum quo construitur verbum a quo descendit. de supino a verbis actiuis et actionem significãtibus intelligit.vt quod ex Ter.attulimus.Quo te is perditum? et ex Ver.lapsis q situm oracula rebus,Nam venio exulatum a rege,nescio an satis latine dici potest.

adiuntur. pro. cum —

Supinum est pars orationis indeclinabilis in.um. vel in.u. desinens sui verbi significationem gerens et aliquando ejus constructionem habens ——— est duplex primum et vltimum ~ primum supinum est pars orationis indeclinabilis in.um. desinens actionem fere semper significans semper quidem verbo significanti motum ad locum post se vero prope semper casum sui verbi habens ~

¶Vltimum supinum. Non minori in errore ante hanc Laurentij præceptionem versati sunt grammatici in vltimo supino, quam fuerant in primo: cū putabant ita posse iungi verbo significanti motum: & significare actionē, quemadmodum & primū. Itaq; reliquis ambagibus omissis: ostendit primo quo modo construatur, deinde quid significet. Nam construitur (inquit) non cum verbo significanti motū, sed cum nomine adiectiuo: non tanquam substantiuum, quia cum eo non conuenit, neq; conuenire debet in genere neutro, & casu: sed tanquā verbum, quod desiderat ab illo adiectiuo determinari, a quo etiam regitur: & significat semper passionē, non quemadmodum alij docebant actionem & passionē. vt est res horrēda dictu, id est, vt dicatur. miserabile visu, id est, vt videatur. miserabile dictu. i. vt dicatur. Verg. iij. geor. nec visu facilis, nec dictu effabilis vlli. & in. iiij. eiusdem: subitum, ac dictu mirabile monstrum. Idem in. v. ēn. in breuia & syrtes vrget, miserabile visu. Idem in. vij. æn. id vero horrēdū, ac visu mirabile ferri. ¶Ex quo sequitur. Ex condicionib9, quas dixit vltimum habere supinum, infert quas non habet, & quibus distinguitur a nomine, cum quo terminationem habet cōmunē. Nam supina similia sunt nominibus participialibus quartæ declinationis in accusatiuo & ablatiuo. ¶Prima itaq; condicio est, q̄ non iungitur verbo, vt imperiti grammatici ante hac dicebant: venio lectu, pro eo quod est de legendo: quia (vt diximus) semperr iūgitur nomini adiectiuo. hæc Laurentij præceptio cum mihi sederet in animo inueni apud Catonem in lib. de re rust. clausulam, quæ illā maxime labefactaret. Nam vbi de officio villici scribit: prim9 (inquit) cubitu surgat, vltimus cubitum eat. quis hoc loco non dicat, cubitu surgat, sic esse vltimum supinum, quēadmodū cubitum eat primū? Sed cubitu tā nomen est pro cubatione, quam cubitū supinū. & quod Papinius in .i. Achilleidos dixit. & tunc venatu rediturū in limine primo operiens. illud præterea miror, quod Diomedes ait, lectu proficit supinū esse. cū manifestum sit lectu, pro lectione in eo exēplo esse positū. ¶Altera igitur condicio est, quod nō ponatur pro nomine, vt quod Priscianus li. vij. & post illum omnes grāmatici dixerūt: venio venatu, id est, de venatione. nam tunc nomen esset. & sic illud Catonis exponendū est, cubitu surgat, id est, de cubatione. & illud Diomedis: lectu proficit, id est, lectione. ¶Tertia cōdicio est. q̄ non iungit sibi adiectiuū. Neq; enim dicere possum9. est res horrēda humano visu. ¶Quarta q̄ non recipit præpositionem: vt est res horrenda a visu nobis, aut in nostro visu. ¶Quinta quod non regit nomen. vt est res horrenda visu hominum. Ex quibus etiam infertur vltimum supinum non deriuari a verbis voce aut significatione passiua carentibus, quando quidē in ea re soluēdi sunt cum passionem significent, vt si velis dicere, est res horrenda sonitu, & indigna loquutu. & quod dixit Cicer. ij. tus. quæstionū: grauia perpessu dixit. Deinde dicit, cum vltimum supinum simile sit in terminatione ablatiuo nominis participialis, si quisquam dixerit bonus ciuis est dignus gubernatu. amphibologia est: quæ ex adiunctis debet tolli. vt est dignus gubernatu reipublicæ. & est dignus magno gubernatu. & receſſit ex gubernatu. & in gubernatu multū profuit, quibus in locis manifestum est gubernatu, pro gubernatione poni, declinaturq; hic gubernatus gubernatus gubernatui.

Vltimum supinum est vox quedam finita in. u. quę nomini adiectiuo iuncta non tanquam substantiuum sed tanquam verbum significatq; semper passionem

Vltimum supinū semper iungitur nomini adiectiuo, nō tanquā substantiuū, sed tanquā verbum: regiturq; ab eo, & significat passionē. vt est res horrēda dictu, id est, vt dicatur, miserabilis visu. i. vt videatur. Ex quo sequitur, qđ neq; potest iūgi verbo (vt grāmatici indocti dicunt) venio lectu. Neq; ponitur pro nomine (vt Priscianus dixit) venio venatu, pro de venatione. Neq; iungitur sibi adiectiuū. Neq; recipit præpositionem. Neq; regit nomen. Quod si dixeris: bonus ciuis est dignus gubernatu. dubitaueritq; aliquis gubernatu vtrū sit nomen an verbum supinū; ex adiunctis tolletur hęc ambiguitas. Nam cum est nomen gtūm regere potest. vt est dignus gubernatu reipub. Et iungit sibi nomen adiectiuū. vt est dignus magno gubernatu. Et recipit præpositionem. vt receſſit ex gubernatu. Cum vero est verbū supinū (quemadmodum diximus) nihil tale habet: sed tantum a nomine adiectiuo regitur, & in verbum passiuum resoluitur.

præcepta duobus modis tran scunt in vi nominis. v. significationis mutatione 2° temporis mutatione.

¶De constructione Participij. Cap. xj.

PArticipium eodem modo iungitur nomini & pronomini, & verbo, quo nomen adiectiuum, post se vero desiderat casum, cum quo construitur verbum, a quo descendit. vt amans filium, amaturus deum, amatus a patre, amandus ab vxore, inseruiens amico, inseruiturus ppinquis carens voluptatibus, cariturus turture magno. Sunt nomina participijs similia. vt amans. doctus. quæ sola constructione discernuntur. Nam cū dico amans vxorē participium est. amans vxoris nomē est. Sed cum sunt noia recipiunt cōparationem. vt amantior vxoris, amātissimus vxoris. doctior Cicerone. doctissimus omnium.

De participij construction. Participiū eodē modo. Participiū dupliciter cōsideratur: aut qua ratione est actiuum, & sic debet conuenire cum suo substantiuo in genere, numere, & casu, vt vir doctus: aut qua trahit originem, significationemq; ab aliquo verbo, & sic regit casum illius verbi, a quo descendit. Nam quia a doceo doces participia actiuæ vocis sunt docens docturus, eadem ratione dicimus: sum docens te grammaticam. & sum docturus te dialecticam, qua doceo te grammaticam. doceo te dialecticam. Et in voce passiua eadem ratione dicimus: ego sum doctus a te grammaticam, qua ego docebor a te grammaticam: ego sum docendus a te dialecticam, qua ego docebor a te dialecticam. & pari modo de reliquis verbis, quæ varijs modis construuntur. ¶Sunt nomina. Participia poni pro nominibus posse lib. ij. dictum est, nunc autem (vt aliquid addat) illum ipsum repetit, ostenditq; in quo distingui possit a nomine. ¶Primo constructione, nam cum participium

participium,vt pauloante diximus,regat casum verbi a quo deriuatur,mutata constructione ponitur loco nominis:quod exemplis demõstrat. De constructione tamen participij loco nominis positi infra dicetur. Sed cum sint nomina recipiũt comparationem. Hoc de participijs præsentis, & præteriti intelligitur, vt amans amantior amãtissimus: doctus doctior doctissimus. Participia futuri temporis loco nominis posita comparationẽ nõ recipiunt:neque enim possemus dicere ab amaturus amaturior amaturissimus,ab amandus amandior amandissimus. Nam qd' tempestatis nostræ homines curiales dicunt atq; scribunt:reuerendissimus pater.colendissimus dominus.obseruandissimus præsul,potius dicendum esset per ipsum participium loco nominis positum,& aliquod aduerbiũ, quod intensionem quãdã significaret, augeretq;,significationẽ. vt Boetius in primo de consolatione cum philosophiam describit:et vultus(inquit)admodum reuerendi. Quod vero dixit participium futuri in rus loco nois aliqñ poni,ostẽdit Laurentius lib.elegãt. pri.nã cũ dixit Quin.neque enim huius rei meminit vsquã poeta, profecto non tacitus rus de tanta sua gloria.perinde est, ac si alio modo dixisset:rem sibi non tacendam,hoc est, dignam taceri.Plinius quoq; iunior in epistolis:confero(inquit) quinquaginta millia nũmum plus collaturus, nisi a verecundia tua. &c.collaturus dixit non tam significans tempus, quã voluntatem & animum conferendi. Omnia igitur quatuor participia trãsire possunt in vim nois. Sed quãdo sunt participia, quando nomina,quinque modis dignoscim9.

Tempore quoq; possunt discerni:nam cũ dico est amandus a me. significat q; a me amabitur. Cum vero tantũ est amandus,q; est dignus amari. Vix tamẽ sub hac forma recipit cõparationẽ. Nam quod quidam dicunt reuerendissimus. colendissimus, obseruãdissimus,ego dicerẽ potius admodum reuerendus.perq; colendus,plurimum obseruandus,& alia simili modo.

¶ De nominis constructione cum alio casuali. Cap.xij.

NOmina quoq; cum casibus cõstruuntur,quẽdam cum genitiuo, qualia sunt nomina adiectiua certæ cuiusdam significationis, vt integer vitæ.Sceleris purus.Præceps animi.Prodigus vitæ Dubius itineris.Tenax propositi,Cupidus honoris.

Nomina præterea formam participiorum habentia.vt patiens laboris.negligens amicorum,fugitans litium.appetens alieni.profusus sui.doctus grammaticæ.victus animi.expertus belli.

¶ Primo constructione.vt amans vxoris pro amator vxoris. ¶ Secundo temporis amissione,vt Ouidius:militat omnis amans,& habet sua castra cupido.amans pro amator posuit. ¶ Tertio comparatione. vt amans amantior amantissimus. ¶ Quarto compositione: vt innocens,indoctus.neque enim sunt verba.innoceo innoces.indoceo, es, a quibus deriuẽtur. ¶ Quinto significationis mutatione.vt diligens:nõ qui diligit,sed qui sollers est.

¶ DE nominis constructione cum alio casuali. Cap.xij.

POsteaquã de constructione verborum,participiorũq; cum alijs partibus orationis dictum est,hoc loco de constructione nominis cũ alio casu disputabimus. Et in primo cum genitiuo:non de illa constructione,quę notissima est,cum genitiuus construitur cum nomine substantiuo ex vi,vel quasi posse ssionis.vt liber Vergilij. Vergilius decem argenteorum: sed cum nomen adiectiuum vel participium in vim nois trãsiens,aut nomẽ verbale qd' in.or.vel in.ix.desinit,cõstruuntur cum genitiuo ex idiomate,hoc est,proprietate sermonis latini. Quo in loco imitati sumus præcipue Diomedem grammaticum,ne quis existimet hęc a nobis tumultuarie fuisse præcepta. Dicit igitur in primis,qd' nomina adiectiua certę cuiusdam significationis ex ratione idiomatis latini genitiuo iunguntur. Sunt autem illa potissimum, quæ habitum siue priuationem alicuius rei significant.vt integer vitæ.Hora.pri.carmin.integer.vitæ sceleriſque purus.Verg.ix.æn.atque integer ævi ascanius.Præceps animi.Verg.ix.æn. & præceps animi Tinarus & mauortius hemon.Prodigus vitæ,Hora.iiij.car.animęq; magnę prodigum paulum superante pœno.Dubius itineris.Diomedis exemplum est in idiomate genitiui.Verg.iij.geor.nec sum animi dubius verbis ea vincere magnum,quã sit. Tenax propositi.Hora.pri.car. iustũ & tenacem propositi virum. Cupidus honoris.Diomedis quoque exemplum est,atque eadem ratione dicimus æmulus laudis. amens animi. auidus pugnæ.certus experimenti.incertus viæ.conscius facti.insciꝰ æui.præscius venturi.nescius veri.ignarus rerum.ingratus salutis.inops animi.ictus laborum.memor matris.maturus æui.prosper frugum.rebus voti.serus studiorum. securus amorum.veri vanus.animi vecors.Ouid.vi.metam.vt tamen exemplis intelligat æmula laudis.Verg.iiij.ęn.isque amens animi & rumore accẽsus amaro. Idem in nono:ergo aui dũ pugnę dictis ac numine phœbi.Macrobius in somnium Scipi.hippocrates experimẽti certus asseruit. Sene.in œdipo.an latera cura serpit incertus vię.Verg.iiij.æñ.testatur moritura deos,& conscia fati syderа. Idem in.vi.præscia venturi da,non indebita posco. Idem.in.geor.etiamque tremens,etiam insciꝰ æui. Ouid.pri.metamor.veri (quasi nescia quærit.Verg.x.æñ.prospicit ignarus,rerum ingratusque salutis.Idẽ iiij.æñ.sæuit inops animi,totãq; accensa per vrbem bacchatur. Idem in.xi.ęñ.quas illi iacta laborum ipsa suis manibus Idem pri.ęn.at memor ille matris acidaliæ.Idem in.v.ęñ.atque qui matur9 acestes.Horat.iiij. car.prosperã frugum celeremq; pronos volvere menses.Verg.pri.ęñ.securus amorum germanę. Idem in v.ęñ.constituam ante aras voti reus.Ouid.xv.metam.spretarumq; agitur legum reus.Constantinus tamen in quadã sanctione:nesimus(inquit)legibus rei:qui pugnando fideliter de omnibus gentibus meruimus esse victores.Hora.o seri studiorum qui ne putetis, Apu.in.meta. iam vecors animi tectum scandula re conscendit.Verg.x.æñ.aut ego veri vana feror. ¶ Nomina præterea formã participiorum habẽtia.i.quæ figuarantur ex participijs præsentis temporis & præteriti,possunt construi cum genitiuo: vt Ver.ij. geor. patientis vomeris vnci.& ab eo compositum impatiens. Iuue.impatiensque moræ pauet:& præputia ducit.Negligens amicorum.Diomedis est in idiomatis.Fugitãs litium. Terent.in phormi.herus meus liberalis est,fugitans litium.Salustius in Catilina:profusus sui,alieni appetens. Participia namque si essent ac-

cuiusdam significationis .i. habitus siue priuationis

2o nomina formam participiorum habentia

cusatiuo iungerentur: diceremusq; patiens laborem. appetens pecuniam. negligens amicos, fugitans lites. Eodem modo si dixeris doctus grammaticam. victus animum. expertus bellum. participia sunt. doctus grammaticæ. victus animi, profusus sui. expertus belli, nomina. Ver. x. æn. Expertos belli iuuenes: ast Ilua trecentos. Idem. iiij. geo. immemor heu victusque animi. Hora. iij. carmin. doctæ sermonis vtriusq; linguę. eadem quoq; ratione Verg. dixit. pri. æn. expediũt fessi rerum. & Hora. pri. car. insanientis dum sapientiæ consultus ero. Idem in pri. ser. agricolã laudat iuris legũq; peritus. nam participiũ est a perio, quod in vsu non est in simplicitate, a quo est experior. & Apul. de repente animi mutatus. ¶ Nomina quoque verbalia, quę alij participialia vocant formata ab vltimo supino. u. mutata in. or. construuntur cum genitiuo, vt amator vxoris, doctor gẽtium. Et fœminina, quæ formantur a masculinis. tor. mutata in. trix. cum genitiuo etiam construuntur. vt amatrix viri. & quæ etiam irregulariter formantur. vt expultrix vitiorum, qđ ab expulsor fit. ¶ Et nomina superlatiua. Superlatiuũ cum plurali tantum genitiuo construitur. vt Hora. pri. ser. græcorum longe doctissimus. potest etiam cum genitiuo singulari construi, modo sit nomen collectiuũ, hoc est, in numero singulari multitudinem significans. vt populus. gens. Verg. pri. æn. o danaũ fortissime gentis dide. ¶ Comparatiuum quoq;, quoties inter duos fit comparatio, ad imitationem græcorum potest cum genitiuo construi, vt iuniores grãmatici dicunt, qũties ponitur partitiue. vt si dicas: aia cum fortior fuit Telamonius, duo enim tantum fuerunt Aiaces, alter Telamonius, alter oilei filius. ¶ Nam si tres fuissent non fortior, sed fortissimus dicendum erat: sicut dicimus digitorũ medius est longissimus, manuũ vero dextera est fortior. Loco etiam genitiui nonnunquã ponitur ablatiuus cũ prępositione de vel ex. Ouid. in epist. medeæ: cum minore pueris iussu fratre. Ideoque videndi. duo enim erant medeæ filij. Cæsar in commenta. hęredes erant scripti ex duobus filijs maior. ¶ Illud nimis licenter dictum est, quod Paulus Hieronymo interprete scribit: Spes (inquit) fides, charitas tria hæc, horum maior est charitas. pro maxima: aut si charitas fidei & spei simul comparatur, horum posuit pro his ad imitationem græcorum: qui cum ablatiuum non habeant, comparatiuum cum genitiuo construunt, quemadmodũ & superlatiuum. Illa modo inter illos differẽtia est, quod comparatiuum iungitur cum genitiuo significante vnum aliquid sui generis vel diuersi: superlatiuum vero cum genitiuo significante plura sui generis. Illud tamen hoc in loco non est dissimulandum, quod Valla notauit, quod comparatio vnum gradum siue primum obtinet, superlatio vero vltimum. Nam vbi est superlatio, necesse est, vt ibidem sit comparatio: si enim plura sint vasa ad eandem magnitudinem facta, & aliud sit longe capacius, recte dixeris illud esse maius omnibus illis, quę sunt inter se ęqualia, quod si aliquod vas sit maius alio, aliud maius illo, hoc comparatum illis duobus non dicetur maius illis: sed maximum illorum: sed de vtriusq; gradus constructione Cap. xiij. plura dicemus. ¶ Sunt q̃dã, quæ possunt. Similis patris, vel patri: sed est differentia teste Diomede, quoniam similis patris est in moribus: similis patri in corporis figura atque lineamentis. quod Iuuenalis expressit dicens: quando quidem similẽ tibi si non corpore tantum, nec vultu dederis morum quoq; filius. Terentius in eunucho: domini similis es. nam qđ Verg. i. æn. dixit: os humerosque deo similis. ex opinione vulgi, atq; epicureorũ dictũ est, qui putant deos humanam effigiem habere. fidus regis vel regi. Verg. xij. præterea regina tui fidissima. nã genitiuus ille positiui est. Ouid. ij. metamor. tu tantũ fida sorori esse velis. Proximus siue ꝓpinquus Tullij vel tullio. vicinus Antonij vel Antonio. Hor. i. ser. nisi nos vicina triuici villula cœpisset cãpano proxima põti. Eodẽ modo dicimus: amicus Cæsaris vel Cæsari. par Põpeij vel Põpeio. Verg. & amicum cretea musis. Idẽ in. j. gẽs inimica mihi tyrrhenũ nauigat æquor. Duc. in. i. quẽ metuis par hui⁹ erat. Idẽ i. ix. par geminis chirõ. ¶ Quędã sunt, q̃ possũt. Diues agrorũ vel agris. Ver. in bu. quã diues pecoris niuei. quã lactis abũdãs. Idẽ. j. æn. diues opũ, studijsq; asperrima belli. Idẽ in eodẽ: ditissimus agri phœnicũ. Nã genitiuus ille agri ad positiuũ, phœnicũ ad suplatiuũ refert. Hora. i. ser. diues agris, diues positis in fœnore nũmis. Vacuus cerebri vl̃ cerebro. Salust. in iugur. ager aridus & frugũ vacuus. Iuu. vacuũq; iãpridẽ caput hoc vẽtosa cucurbita quęrat. Plenus rimarũ vel rimis. Terẽ. in eunucho. plenus rimarũ sũ. hac illac perfluo. Verg. j. ęn. quæ regio in terris nostri non plena laboris? Idem. iiij. geor. crura thymo plenę. Quint. tũ lib. ix. plenus (inquit) vini veteres dixerunt. nos plenũ vino dicimus. dignus honoris vel honore. Plautus in trinũmo: non ego sum dignus salutis. Verg. xij. æneid. magnorũ haud vnquã indignus auorum. Iuu. his epulis & tali dignus amico. Laurentius vix dici posse putat dignus honoris. quare illud ex euangelio: facite fructus dignos pœnitentię. ex figura græca dictum putat, quia græci ablatiuo carent. Dicimus etiam satur rerum & rebus. Terent. in adelph. sed postquã intus sum omnium rerum satur. Ouid. ij. metamorpho. ambrosiæque succo saturos præsepibus altis. Truncus pedum vel pedibus. Verg. iij. geor. truncea pedũ primo. Ouid. xv. meta. & generat truncos pedibus. Oneratus frugum & frugibus. & refertus cibi vel cibo. Pacuui⁹ apud Nonũ Marcellum: oneratus (inquit) frugum & floris. Varro apud eundem Marcellum: ipsa Italię oppida sunt vastata, quæ fuerunt prius hominum referta. Cicero prolege manilia. referto prædonum mari. nam participia esse loco nominum posita, ex eo patet: quod verba a quibus deriuantur, cum ablatiuo, nondum genitiuo construi solẽt. Verg. primo çn. onerantq; auro. Cice. ij. de oratore: peranguste refersit oratione sua.

Nomina q̃q; verbalia masculina terminata in or, quę formãtur ab vltimo supino, u. mutata in. or. & fœminina terminata in trix, quę formantur a masculinis. tor. in. trix. vt amator vxoris. amatrix viri. doctor gentium. expultrix vitiorum.

Et nomina superlatiua cõstruuntur cum genitiuo, sed tãtũ plurali, nisi sint nomina collectiua. vt doctissimus grẽcorum. sapientissimus philosophorum fortissimus gentis danaum. Comparatiuũ quoq; inter duo. vt aiacũ fortior fuit telamonius.

Sunt quædam, quæ possunt iungi genitiuo vel datiuo. vt similis patris vel patri. fidus regis vel regi. proximus Tullij vel Tullio. propinquus Cæsaris vel Cæsari.

Quædam sunt, quæ possunt iungi genitiuo vel ablatiuo. vt diues agrorum vel agris. vacuus cerebri vel cerebro. plenus rimarum vel rimis. dignus honoris vel honore.

¶Datiuo complura iunguntur. Sunt autem (vt Priscianus ait) illa, quæ ad gratiam: vel ad vtilitatem alicuius, vel contra referuntur. vt facilis, difficilis: & similia. Ver. ij. geor. Illam experiere colendo & facilem pecori. Martia. difficilis, facilis, amicus, acerbus eisdem. Cicero in verrem: ita mihi vel in deos propitios. Vergi. ij. geor. bis pomis vtilis arbos. ¶Verbalia quoque in. bilis. illa scilicet, q̃ passionem significant. vt amabilis cunctis. Verg. ij. geor. nec visu facilis, nec dictu effabilis vlli. ¶Accusatiuo etiam, quemadmodũ alijs in locis diximus, noia adiectiua cum actõ cõstrui possunt, sed p figurã synecdochen tm̃ poetis permissam. vt Ver. pri. ẽ. nuda genu. i. habens genu nudum. Idem in eodẽ. os humeros q̃ deo similis. i. hũs os & humeros simi des deo. ¶Ablatiuo quoque media p̃positiõe siue septimo casui. De quo Diome. in idiomatis his verbis scribit: Multa sunt, q̃ per ablatiuũ casum Romani solent efferre: immensa est. n. huius casus licẽtia, & vtũtur eo sępissime pro duobus casib9 gtõ & dtõ. vt bellum varia victoria. hõ mira eloquẽtia. magnis viribus adolescẽs. bona forma mulier: quod elegantius dicitur si diceres bellũ variũ victoria. homo mirus eloquentia. adolescens magnus virib9. mulier bona forma. Q uẽ ꝛo Diome. ablatiuũ appellat, nos (si constare nobis volumus) septimum siue effectiuũ casum appellamus: ablatiuus autẽ esset media præpositione. vt alienus a crimine. diuersus a vitijs. longinquus ab achaia. Diomedis exẽpla sũt. Eodem modo dicimus alius ab humanitate, pro diuersus. oriundus a carthagine. pro originem trahẽs. tertius a Ioue, subaudi, distãs. ¶Cõparatiua quoque. Diximus cõparatiuũ, quoties ponitur partitiue, cõstrui cũ gtõ. nũc vero dicit quod siue cõparetur ad vnum, siue ad plura sui, vel diuersi generis, cõstruit cũ ablatõ, siue septimo casu: nam (vt alio etiã loco diximus) quoties ablatiuus sine præpositione ponitur, antiquiores septimũ casũ appellabãt: vt Achilles fuit fortior Aiace & Hectore, ac proinde reliquis oĩbus Troianis. Possumus etiã dicere, quod Aiax telamonius fortior fuit Aiace oileo, sed de comparatiui constructione infra pluribus disseretur. ¶Ablatiuus item septimus casus. Illorum stultitia hoc in loco ridenda est, qui pro eo quod ego dixeram Mũda in deditionẽ christianorũ venit, q̃m eo anno, quo introductiones has ædidimus Rõda & Mũda, & cõplura alia castella maurorũ expugnata sunt ductu atq; auspicijs Ferdinãdi omniũ regũ clarissimi: putãtes Mũda adiectiuum esse nomen, deletis quibusdam literis atque alijs suffectis, librario imprimẽdũ dedere Mũda in deditionẽ christianitas venit. ¶De cõstructione quarũdã partiũ oratonis. Cap. xiij.

De constructione quarũdã partiũ oratiõis, puta Quisque partcicula, quę nũquã positiuo aut cõparatiuo iungitur: sed tantũ superlatiuo. Atque ecõtrario ois positiuo & cõparatiuo, nũquã superlatiuo: quod cum apud castigatissimos autores prope semp obseruatũ reperiatur, iure Prisci. in principio sui operis a Valla reprẽditur, q̃d scripserit: omniũ iudicio cõprobatur eruditissimorum. pro eo q̃d esse debuit omniũ eruditorũ aut eruditiorũ. Lactãtius quoq; in libello de opificio hominis: placidiora quecq; aialia vel nihil fellis oĩno vel minus hũt. pro eo quod esse debuit oĩa placidiora aialia. Macrob9 etiã in. j. de somnio: exteriori quaque sphera, quas interi9 cõtinet: ambiẽte. pro eo q̃d esse debuit extima quaque sphera. ¶Si vero positiuus cõparationẽ nõ recipit: propter asperũ literarũ cõcursum: vt quia a pius & strenuus nõ dicim9 pior pissimus, strenuior strenuissim9, possum9 dicere pius quisq;. strenu9 quisq;. Salust. in catil. strenu9 q̃sq; aut occiderat i plio, aut grauiter vulnerat9 discesserat. Aut ga significatio eiusmodi est, vt nõ possit grad9 cõparatiõis recipere, q̃lia sũt noia nũerorũ ordinẽ significãtia. vt prim9, secũd9, tertio9, possumus dicere primus q̃sq;. secũd9 q̃sque. tertius q̃sq;. Cice. in philipicis: Primo quecq; die cosules ad senatũ referãt. tametsi primus suplatiuũ sit. Idẽ pro Rabirio: tertio q̃que verbo excitabatur. Trãquillus in vita Cæsaris: vnus dies quarto quoque anno intercalaretur. Iuuen. septima quæque fuit lux ignaua. Cum vero huiusmodi noia tũ vnumquẽque ex eo numero: tũ vltimum significẽt iuncta cum hac particula quisque, idẽ quoque significãt. vt quartus quisque sit, vel vn9 quilibet ex quatuor, vel vltimus in ordine quatuor. Nã cũ dico quarto quoque anno est annus intercalaris, intelligo vltimũ quẽque ex numero quatuor. & iudeis septimus quisque dies est festus, intelligo, q̃ vltimus ex numero septem. Quod vero Cæsar. in commenta. dixit: cognoscit non decimum quẽque esse relictum militem sine vulnere. non significat vltimũ ex decẽ, sed vnũquẽlibet ex numero decem, vel inter decẽ esse vulneratum. Iungitur prętera quisque cũ hoc noie ordinali quotus. a. ũ. sed semper interrogatiue, Cicer. pro Ligario: quotus enim quisque istud.

Datiuo etiam complura iunguntur vt facilis omnibus. difficilis nemini. charus suis. iucũdus alienis. aptus bello. idoneus paci.

Verbalia quoq; in. bilis. datiuo iungi possunt, vt amabilis cunctis. visibilis nulli.

Actõ etiam iunguntur plura nomina adiectiua: sed vt, diximus, figurate, idq; apud poetas tantum. vt flauus capillos. niger oculos. horridus barbã.

Ablatiuo quoq; media p̃positiõe siue septimo casui cõplura iũguntur, vt alien9 a crimine. oriundus ex Aphrica. diuersus a vitijs, ali9 ab humanitate. secundus ab Hercule. tertius a Ioue, vir singularis ingenio, excellens virtute, insignis pietate.

Comparatiua quoq; cum ablatiuo siue septimo casu cõstruũtur. vt nemo est eloquẽtior Cicerone.

Ablatiuus siue septimus casus plerũq; ponitur absolute. Aut p duo nomina. vt Rege Ferdinãdo Munda in deditionẽ Christianorum venit. Aut per nomen & pnomen. vt Me præceptore didicisti literas. Aut p nomẽ, siue pronomen, & participium. vt Deo ducente veniam ad te. Me veniente gaudebis.

¶De cõstructiõe quarũdã partiũ oratonis. Cap. xiij.

Quisq; semper iungitur superlatiuo. vt Optimus quisq;. sapientissimus quisq;. Omnis & cunctus positiuo & cõparatiuo. vt Oẽs boni. cũcti boni. omnes sapientiores. cuncti sapiẽtiores.

At vero quisq; tunc positiuo iungitur, cũ non recipit cõparationem positiuus. vt Strenuus quisq;. septimus quisq;. Iungitur etiam quisq; cum hoc nomine quotus, sed semper interrogatiue, vt Cicero, quotus enim quisq; istud fecisset?

de hac figura dictum est nobis in verbis neutris et in suo loco exprobatum

Ablatiuus absolutus est oratio imperfecta que dependet ab alia

Hec particula quisq; cum his partibus ita, ut, tam, et quam, vult præponi superlatiuo et non positiuo ut quisq; prudentissimus est ita habetur in hac ciuitate et non dicimus prudentissimus quisq;

¶ Tantum & quantum positiuo iungitur. Adde etiam tu & verbo: vt quantũ potes, tantum elabora. Tãto & quanto superlatiuo. Cice. quanto es maior, tanto te geras summissius. neque enim latine posset dici. quantum es maior, tantum te geras summissius. Superlatiuo etiam iunxit Catullus: tanto pessimus omnium poeta, quanto tu optimus omnium patronus. Verg. xn. æñ. o præstans animi iuuenis quantum ipse feroci virtute exuperas, tãto me impensius æquum est consulere. Quint. in pri. quorum concentus tãto est vehementior, quãtum Romana in bellis gloria cæteris præstat. Ad vim quoque cõparatiuorum proxime accedunt illa aduerbia ante & post. vt tanto ante ego veni, quanto tu post venisti. Et illud nomen alius, atque suũ aduerbium aliter, atque eiusdem significationis secus. Quint. at quanto alius fuit ille infœliciſſimi iuuenis affectus. Teren in Andria: verum aliter euenire multo intelligit. & Cicero: multo secꝰ euenit. ¶ Tam & quã eiusdẽ significationis positiuo & superlatiuo iũgi potest. sed & comparatiuo. Verg. vn. æñ. tam magis illa fremens, & tristibus effera flammis: quã magis effuso crudescunt sanguine pugnæ. Salusti. quã quisque pessime fecit, tam maxime tutus est. Quod de tantum & quantum, tãto & quanto diximus: idem de aliquantum & ailquanto. multum & multo. paulũ & paulo dicendum est: nisi quod aliquanto & paulo superlatiuo iungi recusant, quẽadmodũ multo desiderat. Cicero pro lege manilia: quãq; mihi frequens conspectus vester multo iucundissimus. Hoc verbum præstat, quia vim cõparatiui habet, multo iũgitur. Salust. multo præstat beneficꝰ, quã maleficꝰ immemorẽ esse. ¶ Per semper iungitur positiuo. vt perbonus. perfacetus. Quam semper ablt̃o. vt quam optimus. quã facetissimus. Quã vero cũ pro quantũ accipitur, positiuo iungi vult. vt apud Terent. in Andria: reiecit se in eum flens quam familiariter. Quod vero idẽ in Eunu. dixit: post illa tempora tu scis quam intimũ. & si superlatiuum est ab intra: tamen propositiuo positũ est: sicut proximus a prope, vnde & comparationem iterum recipit proximior, vt suo loco diximꝰ. Sed hęc ex elegãtijs Vallæ petenda sunt: nos tantum admonuisse lectorem volumus. ¶ Hei, & ve. semper iungitur datiuo. omnia sunt facilia.

Tantũ & quãtum positiuo iungitur. vt tantum doctus, quantum facetus. Tãto & quãto cõparatiuo & suplatiuo. vt tanto doctior, quãto facetior. Idem quoq; dicimus de aliquantum & aliquanto. multum & multo. paulum & paulo.

Per, semper iungitur positiuo. vt perbonus. perdoctus. Quam, superlatiuo. vt quã optimus. quam doctissimus. Perquã, positiuo. vt perquã bonus. perquam doctus.

Hei & ve. semp iunguntur dtiõ. vt hei mihi. vę tibi. heu &. o. actõ. vt heu me miserum o te infœlicẽ. En & ecce nominatiuo & accusatiuo. vt en Priamꝰ. en ipse capellas, ecce homo, & ecce hominẽ.

¶ De Cõparatiuo & Superlatiuo. Cap. xiij.

CVm de Erotematis nominis ageremus, dictũ est comparatiua & superlatiua a quibus nominibus positiuis, & vnde formarentur: sed iniquis tunc spatijs excluſi, quoniã alio ꝓperabamus, nõ diximus formationẽ illã in plerisq; deficere. Idem quoq; fecimus, cum de partium oratiõis cõstructione nõnihil perstringeremus, vbi pauca interposuimus. Quare visum est, quę illic copiosius debuerãt pertractari, hoc in loco supplere: atq; imprimis de illorũ irregulari formatiõe.

Bonus melior optimus. Maturus, maturrimus.
Magnꝰ maior maximus. Cõpatiuũ regularẽ hẽt.
Nequã negorneglſſimꝰ. Magnificꝰ. cẽtior. cẽtiſſimꝰ
Malus peor pessimus. Munificꝰ. cẽtior. cẽtiſſimꝰ.
Paruus minor minimꝰ. Mirificꝰ. cẽtior. cẽtissimus.

¶ De Comparatiuo & Superlatiuo. Cap. xiij.

CVm de Erotematis. Reddit causas, cur cũ de nominũ deriuatiuorũ differentijs ageret libro. xij. non exacte disseruit de cõparatiuorũ & superlatiuorum significatione, & formatione: quãquã in commentationibus multa dixit de formatione illorum graduum, maxime a quibus nominibus: nam cũ cõparatiuum & superlatiuum significẽt aliquid vltra suum positiuum, ab illis nominibus non possunt deriuari, quæ incrementum, aut diminutionẽ suscipere non possunt: sed ab illis tantum, quorum significatio crescere potest. Sunt tamen ex his positiuis quędam cõparatiua & superlatiua, quæ vsus non reciperet: vt ab eo quod est barbarus nemo diceret barbarior & barbarissimus. nec ab eo quod est amandus amandior & amandissimus, tametsi barbarus & amandus significationis incrementum recipere possint. Sunt præterea q̃dã positiua, ex quibus vlteriores gradus nõ procedũt: quia propter cõcursum vocalium asperius sonarent, vt q̃ hñt vocalen ante. is. vel. us. vt ab eo qđ est tenuis & arduus vix possis dicere & tenuior & arduior. Quę veronõ significant rem, quæ possit crescere, aut minui, nihiloplus possunt gradus recipere, vt Luscus. ingens. omnipotens. summus. imus. vnicus. solus. Nemo enim luscus magis luscus esse potest. Nomina etiã numeralia. vt primus. secundus. tertius. &c. Et pronomina, quãquã Plautus dixerit: ipsissimus est. Sed de his libro. in. diximus. Iniquis spatijs, id est, loci angustia. ex Vergilio quarto georgicorum. Verum hæc ipse quidem spacijs excluſus iniquis prętereo. In plerisq; deficere. Quæ fere in hoc loco duximus explicanda: cum dicimus bonus. melior. optimus. &c. De constructiõe. Quod paulo ante attigimus: cum de constructione genitiui & ablatiui ageremus. Sed aduertendũ est cum sint tres comparationis gradus, positiuus magis est similitudinis & æqualitatis, quã incrementi. vt doctus Plato quemadmodum Aristoteles: nisi per adiectionem aduerbiorum inæqualitas significetur. vt magis doctus, minus doctus. Comparatiuus vero & superlatiuus sunt tam inæqualitatis & incrementi. Est itaque comparatiuum, quod cum positiuo significat aduerbium magis: vt doctior, magis doctus. ꝙ si non habet positiui citra. Sed de his plura libro tertio. ¶. Construuntur comparatiua. Dicit quod comparatiuum duobus modis construitur: cum ablatiuo, vel cum alio casu simile alicui ex præcedentibus, quẽ conunctio quã põt cõnectere. vt sum doctior Antonio, vel ꝙ Antonius. subintelligit̃ nãq; verbũ est. & puto Antoniũ doctiorem alijs, vel quãalios, subaudi puto. Itaq; indifferẽter vti possumus alterutra harũ duarũ cõstructionũ

Est tamen, cum casus coniūctionis vinculo copulatus non rone cōparatiui: sed aut positiui, aut alicuius alterius particulæ in orationis constructione ponitur: vt sum auidior honoris quā pecuniæ. honoris & pecuntiæ non recte ponentur in abltō: quia illi genitiui non rōne cōparationis: sed ex speciale significatione huius nominis auidus, qđ cū gtō construitur, in orationē venerūt. Item si dixeris, tanto famę sitis maior est: quā virtutis. non recte dixeris virtute: quia virtutis non rōne cōparatiui positū est in hac serie: sed regitur ab illo nomine sitis ex vi possessiōis. Illud quoque Iuue. carior est dns homo quā sibi: non recte diceres carior est dns homo se: quia sibi non rōne cōparatiui, & ꝯ coniunctionis: sed rōne huius nominis carus positum est in dtō: quia dicim9 homo est carus deo. Et quoniam hæc coniunctio atq; nōnūquā ponitur ꝓ ꝯ, vt si dixeris: aliter ego feci atque tu. pōt etiam comparatiuum cū illa construi. vt Horatius pri. ser. non se peius cruciauerit, atque hic. Persius quoq; ꝯ tu impunitior exis atq; hic. & quia ac coniunctio tātūdē pollet quā tūatq;. Horat. dixit: dicturum suauius ac si q̄stor auus. Nonnunquā ablatiuus ille cōparationis non mutatur in alium casum: sed resoluit in verbū. vt eras doctior opinione mea: nō dices, ꝯ opinio mea, sed ꝯ ego opinabar. Hora. siqcqd vidit melio9 ve pe9 ve sua spe. i. ꝯ sperabat. Illud vero (qđ supra dixim9) cōparatiuum posse cōstrui cū genitiuo, cū partitiue teneretur, oportere autem partitionem fieri inter duo tantum: posset dici genitiuum illum non ratione comparationis, sed ratiōe partitionis venire in constructionem. Nam & citra comparationem dicimus, quod manuum altera dextera est, altera sinistra: & qđ aiacum alter fuit telamonis, alter oilei. Neque tamen necesse est sequenti comparatiuo partitiōem fieri inter duo. vt Pli. xi. natu. histo. animaliū inquit: fortiora sunt, quibus sanguis crassior: sapientiora, quibus tenuior: timidiora, quibus minimus. Quod si genitiuus ille præcesserit: potest nihilominus cōparatiuum constructionem propriam retinere. vt Aiacum Telamoni9 fortior fuit oileo, vel quā oileus: & manum dextera robustior est sinistra, quel quā sinistra. Illud quoq; Cicero nis: omnium societatum nulla est gratior, nulla carior: quā ea, quæ cū rep. est vnicuiq; nostrum. Et quāquā recte dicimus: digitorū medius est longissimus: nihilominus & recte dicetur: digitorum medius est longior cæteris. Imo vero nullum est superlatiuū, quod non possit paraphrasi verti in comparatiuū cū relatiuo diuersitatis. vt Romanorum eloquentissimus fuit Cicer. vel cæteris Romanis eloquentior fuit Cic. Quid? quod etiā sine relatiuo diuersitatis cōparatiuū oibus sui generis superferatur. vt apud Ver. vij. æñ. sed cūctis altior ibat Anchises. Apul. quoque: hippias e numero sophistarum artium multitudine prior omnibus & eloquentia nulli secūdus. Iuue. hædulus & togata grege mollior. Mart. totus volo rideas libellus, & si nequior omnibus libellis. Tametsi in his omnibus locis & similibus semper relatiuum diuersitatis subintelligitur. alioqui non diceres, quod dici volebas: nam si cūctis altior ibat Anchises: & se quoque altior ibat. si hippias oibus sophistis erat prior: & se quoque prior erat, quippe qui esset sophistes. Quare in his omnib9 subintelligendū est reliquis, aut aliis, aut cęteris: vt constet autorū sensus. Est tñ, cū ablatiuus, cū quo cōparatiuū construitur, ad noiatiuum reduci non pōt. vt cum quis vel qui ponitur relatiue. vt apud Ver. pri. æñ. rex fuit Aeneas nobis quoiustior alter. Idē tñ. vi. Missenū æolidē quo non præstantior alter: quib9 in locis pro quo, non recte diceretur quāqui. Idem quoq; de noibus negatiuis dicendū. Nā & si dici possit Cicero nemine fuit imbecillior. nō diceretur recte, Cicero fuit imbecillior quā nemo. ¶ Cōstruit̄ prętereā comparatiuum cum ablatiuo significanti excessum vel deffectū. Iuue. pars quod vendere possis pluris di-

Bñficus. cētior. cētissimus.
Maleficꝰ. cētior. cētissimꝰ.
Bñdicus. cētior. cētissimus.
Maledicꝰ. cētior. cētissimꝰ.
Bñuolus. lētior. lētissimꝰ.
Maleuolꝰ. lētior. lētissimꝰ.
Multiuolꝰ. lētior. lētissimꝰ.
Piꝰ pissimꝰ & pietissimꝰ.

Similis simillimus.
Multꝰ plurimꝰ. cōpa. ca.
Multa plurima cōpa. ca.
Multū plus plurimum.
Multi plures plurimi.
In plurali integrum est.

¶ A verbis.

Comparatiuo caret.
Senex senior. Suplatiuo caret.
Iuuenis iunior.
Superlatiuo caret.
Vetus veterrimus.
Cōpatiuū regularē hēt.
Dexter dextimus.
Cōparatiuū regularē het.
Cōparatiuū regularē hēt.
Facilis facillimus.
Cōpatiuū regularē hēt.
Agilis agillimus.
Cōpatiuū regularē hēt.
Gracilis gracillimus.
Cōparati. regularē hēt.
Humilis humillimus.
Cōpara. regularē hēt.

Detero deterior. terrimꝰ.
Potior. eris. potior. simus.

¶ Ab aduerbijs.

Extra exterior extimus.
Intra interior intimus.
Vltra vlterior vltimus.
Infra inferior Infimus.
Citra citerior citimus.
Cōpatiuū regularē hēt.
Supra superior suprem9.
Prope, pprior, pximus
Post posterior postrem9.
Añ. añrior. Suplati. caret.
Pridem prior primus.
Penitus. tior. penitissimꝰ.
Ocyor ocyssimus positiuo caret: nisi mauis ab ocys formare.

Nomina, quorū significatio crescere, aut minui non pōt, nō formāt ex se cōpatiua aut suplatiua: qualia sunt: ingens, omipotēs. summus vnicus. imus. Et nomina nūeralia siue sint distributiua, siue ordinalia. Et ꝓnomina, q̄q̄ Plautꝰ dixerit ipsissimus est, sicut Verg. ab ingēs ingētior fecit cōpatiuū.

Cōstruuntur cōparatiua cum abltō, vel cum alio casu, quem cōiunctio quā poterit pro rōne verbi subintellecti cōiungere. vt Plato fuit doctior Aristotele, vel quā Aristoteles. credo Platonē eloquētiorē Demosthene, vel ꝯ Demosthenem. & vtor te benigniore patre meo, vel ꝯ patre meo. Dicimus tñ sum auidior glorię ꝯ pecunię, & nō pecunia. & similior patri q̄ matri: & non matre, quia auidus & similis cū gtō & dtō cōstruuntur.

Cōstruuntur ꝓterea cum abltō signicāti excessum quo aliquid excedit, aut excedit. vt ego sum duplo maior quam tu, & tu dimidio minor.

midio. Pli. lib. xi. pulmo quadruplo maior bubulo. Curtius: Cum dimidio (inquit) ferme exercitus maior esset, quã in Cilicia fuisset. q bus in locis excessus significatur. Defectus vero in Horatiano illo: forte min9 locuples vno quadrante periret. Quare non male diceretur multo & paulo cum construuntur cũ cõparatiuo nomina esse, cũ vulgo appellẽtur aduerbia: significant enim excessum. Solent etiam aliqñ gradus inter se comparari, & pares paribus referri. vt tuum consilium tutum est magis, quã honestũ. non recte dices honestius, aut honestissimum. & tuum consilium tutius est quam honestius, non honestũ, nec honestissimũ. & tuũ cõsiliũ est magis tutissimũ, quã honestissimũ. Est præterea qñ cõparatiuũ non regit ablt̃m, sed desiderat adiungi sibi orationẽ: vt inceptã oratio perfectũ habeat sensum. vt hic adolescẽs minor est, quã vt graui supplicio puniri debeat, corruptior, quam vt corrigi possit. infirmior, quã vt illi tm negotiũ cõmitti debeat. Potest tñ aliqñ cõparatiuũ cũ ablt̃o construi: sed cũ quã cõiunctione & ꝓpositione. Curtius: maiorẽ, quã pro magnitudine sylue sonum reddebat. ¶ Superlatiuum. Superlatiuũ nomen cũ ab eo dictũ sit, quod superferatur & excellat, recte pluribus cõparari debet: habet enim locũ superlatiuũ, cũ aut in trib9, aut in pluribus vnus illorum cæteris antefertur. vt Plato fuit doctissim9 philosophorũ. Sed quod dicitur ad plures sui generis cõparari: intelligendum est de illis, quæ sub eodem nomine sunt, & de quibus vnũ nomẽ cõmune dici potest: non tamen quodlibet, sed illud tantũ quod ex vi cõparationis a superlatiuo regitur. vt Plato doctissimus philosophorũ cõparatur ad suum genus: quia fuit philosophus. Quod si dicerẽ Plato doctissimus Romanorũ: non illum ad suum genus cõpararẽ, quoniam Plato non fuit Romanus. nec si dicerẽ Plato poctarum græcorum clarissimus: quoniã & si Plato græcus non tñ est poeta. nec sic, Plato philosophorũ Romanorũ nobilissimus, quia tametsi est philosophus, non tamen est Romanus philosophus. Quod vero de celeno. Verg. in. iii. æñ. dixit: furiarum ego maxima pando. Idem q̃ in. vi. de fame: furiarũ maxima iuxta accubat. intelligendum est & celeno & famen quodãmodo furias fuisse. sicut si diceres aliquem stolidissimum asinorum, intelligendũ illud quodã modo esse asinum. Nam quod Valla Macrobium insatur. carpit ex eo, quod dixit: tage serui omniũ non modo adolescẽtium, qui tibi æquæui sunt: sed & senũ quoq; doctissime. posset dici sub illa voce omniũ oẽs & senes & adolescentes contineri. ex quibus cũ senius vn9 esset, sub eodem genere positus est. Illud præterea, quod idem Valla Priscianũ taxat: qd' in primo de octo partibus orationis volumine scripsit: Omnium eorum, q̃ diuidi possunt breuissimum est, quod diuidi nõ potest. dicendũ quod genitiuus ille omniũ non cõparationis rõne, sed possessionis positus est. cuius sensus est eorum: quæ diui possunt breuissimum. i. breuissima pars est ea, q̃ diuidi non potest. vt demonstret dictionum, quæ diuidi possunt, breuissimã partem esse literam, q̃ indiuidua est. Vel absolute prolatũ. i. quoties non ponitur ad quos fiat comparatio: & tunc valet quantũ positiuũ cũ hoc aduerbio valde. vt Verg. puer Ascanius Veneris iustissima cura. i. valde iusta. Valla pro maxime & non pro valde superlatiuũ exponi debere dicit: q̃ non male forte diceretur, si superlatiuũ cõparatiue accipiatur: quod si absolute ponerẽtur, crescereteius significatio vno gradu magis, quã ab vllo concipitur. fœliciſsimus enim sic concipitur ab omnibus quasi multum fœlix, aut nimium fœlix. vt Verg. lib. iii. æñ. dixit: fœlix heu nimiũ fœlix, si littora tantũ. Maxime vero plus significat quã multũ, aut nimiũ: non igitur per maxime, sed per valde resoluendum est superlatiuũ, ad quod illa multũ & nimiũ referũtur: quod nisi fieret, nũquã nobis cõstare posset de sensu superlatiui, si per superlatiuũ exponeretur: quid enim magis cõstaret de exponẽte quã de exposito? Sed idẽ vult cõparatiuũ nõ magis exponẽdũ esse per aduerbiũ magis, quã per vehemẽtius, aut plus, aut similia: nõ vidẽs illa quoque resoluẽda esse rursus in magis. Oportet. n. vt in physicis corporib9 sic in graduũ resolutione esse aliqua velut elemẽta prima, & cõmunissima, q̃ cõstãtia firmaque sint: & in q̃ cæteri gradus, ipsa vero in nulla alia priora resoluãtur. Quod si oĩa verba pscruteris, nullũ inuenire possis, ad qd oĩa incremẽta tãq; ad principiũ reducãtur: nisi magn9 & ab eo grad9 deducti, hoc est, maior & maxim9: q̃ cũ sint adiectiua, iũgũt substãtiuis ad eorũ nõ solũ quãtitatis, sed & qualitatis intẽsionẽ significãdã. Dicim9. n. magnũ virũ, maiorẽ virũ, maximũ virũ. magnũ oratorẽ. maiorẽ philosophũ. maximũ imperatorẽ. Sed quẽadmodũ hæc adiectiua substãtiuis: sic eorũ aduerbia iũgũt adiectiuis ad eorũ significationẽ ꝑ grad9 augẽdã. vt valde doct9. magis doct9. maxie doct9: ad designãdã magnã, aut maiorẽ, aut maximã alicui9 doctrinã. Sed qd valde sit a magno aduerbiũ, nemo diceret: nisi rõne significatiõis, ea videlicet rõne, q̃ ab eo, qd est Iupiter, dicimus in gtõ iouis, hoc est, nõ rõne vocis, sed significatiõis. Nã cũ ab eo, qd est magn9 nõ sit in vsu latini sermonis aduerbiũ magnẽ, loco illius substitutũ est valde ab eo, quod est valdus. a. um. pro eo quod vsitatius dicitur validus. a. um. sicut caldũ pro calido. & soldum pro solido dicimus. Itaque cũ dicitur valde pugnat. valde currit. valde legit in propria significatione accipiẽdum est. Extẽditur tũ deinde ad alia, quib9 nõ proprie cohęret. vt valde senex. valde ægrot9. valde infirm9. valde cupit. valde dolet, valde timet: quib9 in locis nõ tã valentiã quã magnitudinẽ significat ætatis. ægritudinis. infirmitatis. cupiditatis. doloris. timoris, cũ alioqui ex ꝓportiõe dicendũ esset magne senex. magne ægrotus. magne infirmus: qd quia vsus nõ recipit aliud nõ ęque propriũ in locũ illius substituit, hoc est, valde pro magne. Iam in cæteris gradibus nulla contentio est, quin cõparatiuus ꝑ magis, & suplatiuus ꝑ maxime exponẽdi sint, cũ cõparatiue accipiũtur. Quæ cum sint velut elementa oĩm quantitatis & qualitatis intensionum, ad quas explicandas gradus comparationis inuenti sunt: in ea tanquam prima omnes gradus resoluendi sunt: ipsa vero non habentalia priora, in quæ resolui possint. Quod si nulla fiat graduum comparatio, vt paulopost dicemus, comparatiuum non multo plus valet quam positiuum: & superlatiuum in positiuum cum aduerbio valde cõmodissime resoluetur. ¶ Superlatiuum construitur cum genitiuo numeri pluralis. Cõstruitur superlatiuum, quia nunquam alterius ad alterum fit per superlatiuum comparatio: sed semper ad multos, cum vnus cæteris eiusdem generis antefertur. vt Verg. viii. æñ. maxime gratugenum, cui me fortuna precari. Potest vero construi cum gtõ singulari, si fuerit nomen collectiuum. Idem pri. æneid. danaum fortissime gentis tidide. Nam quod est apud eundẽ in eodẽ. ditissimus agri phœnicũ: genitiuus ille agri non rõne cõparatiõis, sed ex significatione sui positiui speciali regitur.

Suplatiuũ nomẽ est, qd ad plures sui gñis cõparatũ omib9 supponit, vel p se, platũ significat q̃tũ positiuũ cũ hoc aduerbio valde: vt Achilles grẽcorũ fortissim9, & Achilles fortissim9. i. valde fortis.

Superlatiuũ construitur cum genitiuo numeri pluralis, aut singularis, sed nominis tantũ collectiui.

Superlatiuum est aliquid ex respectiuum et absolutum respectiuum est quod recipit casum. absolutum vero est quando casum non regit

nota

Potest quoque superlatiuum construi cum ablatiuo & præpositione ex vel in. vel accusatiuo, & præpositione inter: vt fortissimus ex omnibus græcis est Achilles. & Vergilius secundo æneid. Iustissimus vnus qui fuit in Teucris, & seruantissimus æqui. vel qui fuit inter Troianos iustissimus. ¶ Superlatiuo a comparatiuo. Maxima inter hos duos gradus differentia est, quæ ex vtriusque expositione colligitur. Comparatiuum namque, vt diximus, exponitur per positiuū cum hoc aduerbio magis, & coniunctione quā: vt Plato sapientior fuit Demosthene. i. magis sapiēs q̄ Demosthenes. Plato fuit eloquētior oratorib⁹, id est, magis eloquens quā oratores. in quo sermōe nō significat Plato esse in genere oratorū. vnde Valla putauit oportere comparatiuum ad diuersum gen⁹ comparari. Sed quēadmodum non significat comparatiōis terminos esse eiusdem generis, ita neque asserit esse generis diuersi: quare licet per comparatiuum esse vel eiusdē generis vel diuersi. Superlatiuus vero, vt diximus, exponitur per positiuum & aduerbiū maxime, vel præpositione ex cū ablatiuo. vt Achilles fortissim⁹ græcorum, id est, maxime fortis: in quibus verbis Achilles significatur fuisse græcus. Vnde factum est, vt superlatiuū dicatur ad suum genus, & nūquā aliter comparari. Quod cum Diomedes cum cæteris autoribus præcepisset, contra suum præceptū ille sic scripsit: Si tres (inquit) sint viri: eum quem superferimus cæterorum fortissimum dicimus: cum dicendū esset omnium fortissimum. aut per comparatiuū cæteris fortiorem dicimus, nisi forte, quod vero similimum sit, in codice mendum legitur: vt pro virorū cæterorū sit positū. Diomedes enim eū, quem superferebat fortissimū e trib⁹, nō e duob⁹ intellexit: at cęteri non tres, sed duo sunt: in quibus superlatiuo non est locus. ¶ Item superlatiuo. Secunda differentia est, quod superlatiuo non est locus inter duos, hoc est, cum e duobus vnus in comparatione alterum superat. vt Achillem dicimus fortiorem Hectore: non fortissimum: plures enim quā duos esse oportet, in quibus superlatiuum locum habet. ¶ Tertium enim locum sortitur superlatiuum, non vt Laurentius putauit, in gradu quantitatis, vel qualitatis: sed in numero cōparatorū. Nam si decem sint naues eiusdem magnitudinis: vndecima, quæ alīs maior est, & omnium maxima, & cæteris maior dicetur. & cum Vergilius dixit, sed cunctis altior ibat Anchises: non intellexit omnes fuisse pares, quos Anchises superabat. & cū idem dixit: scelere ante alios immanior oēs. non oēs, quibus Pygmalion immanior fuit, æqualis sceleris fuerunt. Cumque Martialis dixit: & si nec quior omnibus libellis. non intellexit de illis, q̄ pares inter se essent. Nam si græci sint in quatuor fortitudinis grad⁹ distributi: vt Achilles superet omnes alios, illum sequatur Aiax, tertius sit Diomed. in extremo gradu cæteri constituantur: licebit vtrique secūdū & tertium & quartum gradum qualitatis possidere. vt Diomedes fuit fortissim⁹ excepto Aiace, qui Diomede ipso fortior, & Achille qui omnium fortissimus fuit. aut sic: Diomedes fuit cęteris græcis fortior: excepto Aiace, qui omnium fortissimus fuit, præter Achillem: qui non modo alīs, sed etiam ipso Aiace fuit fortior. Non igitur magnitudine, sed multitudine superatur comparatiuum a superlatiuo: nec semper, sed q̄ cōparatiuum inter duos cadit: superlatiuū vero inter multos. Sed & comparatiuū quoque inter multos cadere potest: nam cum quæritur vtrum potius, aut quid potissimum, quid valet illa distinctio, nisi vt potius sit vnum e duobus: potissimum vnum e tribus, vel e pluribus? Quare Priscianus excusari nulla ratione potest, qui existimauit superlatiuum multo plus superare positiuum, quā comparatiuum. vnde occasionē dedit alīs exponendi superlatiuum per multo magis. Et quomodo intelligent isti Plautinū illud? Miser homo est, qui ipse sibi, quod edat, quærit. Sed ille miserior, qui ægre quærit, & nihil inuenit. Ille miserrimus, qui cum esse cupit, quid edat, nō habet. Miserrimus (inquient) id est, multo miserior, vt crescat gradus miserię. Sed non ita est, sed miserior est, qui quęrit, & nihil inuenit eo: qui tantū q̄rit, sed inuenit. Et ille omniū miserrimus (id est) maxime miser, vt sit miserior eo, qui quęrit, & inuenit. Et miserior eo, qui quęrit, nec inuenit. Quod etiam per comparatiuum possem sic dicere: se ille cęteris miserior: qui cū esse cupit, quid edat non habet. Quare non per multo magis, sed nec per magis exponetur superlatiuum: postularet enim post se quam coniunctionem, quę comparatiuis nominibus & aduerbīs tā familiaris est: vt ab eis separari non possit, sed exponetur per maxime, quod ex multis locis, sed ex illo potissimum Ciceronis maxime apparet. vbi quod superlatiuum durius erat, posuit positiuum cū maxime in epistola ad Curionē: Quod mihi (inquit) esset omniū maximum, maximeque necessarium. Illud vero quod Ouidius in. iij. meta. dixit de Pyramo & Thisbe: E quibus illa fuit longa dignissima vita. & si quæ alia reperiuntur huiusmodi, excusari possunt, aut necessitate, aut denique autoritate. ¶ Est & alia differentia. Hoc manifestum est: nam quod dicitur per superlatiuum sine relatiuo diuersitatis, licebit dici per comparatiuum cum illo. Quintilia. pars vero rationalis cum ad examinationem dicendi tanto cęteris vberior, quanto maior spiritu. Curtius: mare caspium dulcius cęteris, ingentis magnitudinis serpentes alit. non est dubium, quin possit dici tanto omnium vberrima, & mare caspium omnium dulcissimum eodem sensu manente.

qui resoluitur in ablatiuum cū præpositiōe. ex. vt Achilles fortissimus græcorum, fortissimus gētis danaum. i. ex græcis, & ex gente danaum.

Superlatiuū a cōparatiuo hoc differt: quod cōparatiuū exponit̄ p positiuū cū magis & q̄. Suplatiuū vero p positiuū etiā cū maxime & ex. vt est eloquētior Cicerone. i. magis eloquēs q̄ Cicero. eloquētissimus omniū. i. maxime eloquēs ex oībus.

Itē superlatiuo nō est locus in cōparatione duorū, cōparatiuo vero & duorū & pluriūm. vt Aiacum Telamonius fuit fortior, & nō fortissimus. Digitorum medius est lōgissimus, & digitorum medius est longior cæteris.

Est & alia differentia, qđ omne suplatiuum resolui pōt in cōparatiuū cū relatiuo diuersitatis eodem sensu manēte: nō tn omne cōparatiuū in superlatiuum cōuertitur, vt poetarū nobilissimus est Homer⁹: & cęteris poetis nobilior est Homer⁹.

Cōparatiuum plus significat, q̄ superlatiuū si ponat̄ illi, vt Aristoteles est doctissim⁹, sed Plato doctior. Aliqn̄ significat minus quā positiuū. vt Vergil. Tristior & lachrymis oculos suffusa nitētes. p subtristis Et fere quoties cōparatiuū nō cōstruitur cū casu illius ad quod fit comparatio; minus significat q̄ positiuū; aut quantū positiuū.

nomen diminutiuum est illud quod significat idem quod primitiuum cum epsius principalis accessione

¶ De Diminutiuis. Cap.xv.

Diminutiua non habent certam rationem qua possint formari. Sed illud tãtũ hoc loco dicẽdum est, exire in varias terminationes: sed plerumq; in vlus.a.um. vt frater fraterculus, soror sororcula, munus munusculum, Aliquãdo in.cio. vt homo homuncio, senex senecio. Aliqñ in aster.tra.trũ. vt pinꝰ pinaster, filia filiastra, apiũ apiastrũ. Quæ proprie non sunt diminutiua, sed imitationẽ quãdã significãtia. Aliquãdo in olꝰ.a.um. vt sergius sergiolꝰ, corona corola, palliũ palliolum. Aliquando in, ellus.a.um. vt tener.a.ũ. tenellus.a.um. Aliquando in. illus illa illum. vt tantus.ta.tũ. tantillus.tilla.tillum. Aliquando in. leus. vt equus equuleus. Aliquãdo in iscus. vt pã paniscus, basilius basiliscus.

¶ De Relatiuis. Cap.xvi.

Relatiuum est, qđ rem antecedentẽ refert; Et est duplex. Substãtię & accidẽtis. Relatiuum substantię est, qđ refert antecedens substantiuum, qualia sunt. Qui.quæ.quod. grõ Sui. Suus.a.um. Ipse.a.ũ. Ille illa illud. Is. ea. id. Idẽ eadẽ idem. Alius alia aliud. Alter altera alterum. Reliquus.a.um. Cętera cæterum. nã cæter vix reperitur. Horum septẽ priora sunt relatiua identitatis: quatuor posteriora sunt diuersitatis.

Relatiuum accidentis est, qđ refert antecedens adiectiuũ. Qualia sũt. Hic & hæc qualis & hoc quale. Quantus, a.um. Plurali nominatiuo Quot Quotꝰ quota quotũ. Hic & hęc quotẽnis & hoc quotẽne. Quotuplus.pla.plum. hic & hęc & hoc Quotuplex.

Relatiuum accidentis cum substãtiuo sequenti debet cõcordare. vt Est animal varium, qualis est mulier, templum magnum, quãtus est mõs. Horatius tamen in epodo relatiuum accidentis antecedenti retulit. Sed incitat me pectꝰ & mãmę putres equina ĝles vbera.

Relatiuum vero substãtię cũ antecedenti plerũq; debet cõuenire. vt Dedi tibi libros, sed illos a te acceperam. Sitamẽ quis vel qui ponitur inter duo substantiua, vtrũq; potest referi, vt est animal, quod appellant orygem, vel quem appellant orygen.

Sitamen alterũ ex duobus substantiuis est prius, semper ad illud referendum est. vt Salustius. Est locus in carcere, quod Tullianũ appellat. Vergili. Est locus, Hesperiã grai cognomine dicunt. vbi Seruius dicit debere subintelligi quã, & nullo modo quẽ.

De nominibus Patronymicis. Ca.xvij.

Patronymica masculina in nominibus primæ declinationis formantur a genitiuo.ę. finali mutata in.des, vt æneę æneades. In nominibus secũdæ declinationis fiunt a genitiuo addita.des, vt æacus æaci, æacides. Quę tamen in.eus. diphthongõ terminantur cũ duplicem habeant, genitiuũ in.ei. & in.i. formant patronymicum a genitiuo secundo addita des. vt pentheus penthei vel penthi. pẽthides. In nominibus tertię declinationis patronymica formantur a datiuo addita. des, vt Nestor nestoris nestori nestorides.

Sed hæc regula non est vsquequaq; vera. Nã autores aliquando addunt aliquid, aliquãdo detrahunt. vt atlanti atlãtiades, p atlantides. Amphitryoni amphitryoniades pro amphitryonides, menecides, p meneciades, menia des, pro menides. Aenides quoq; Vergiliꝰ dixit pro Aeneades libro.ix: Sit satis æneidelis impune Numanum oppetisse tuis. Idẽ quoq; scipiades formauit, p scipionides. deucalides pro deucalionides. Declinãturq; per primam nominis declinationem.

Patronymica fœminina fiũt a masculinis patronymicis ablata. de. vt ab ęolides ęolidę. æolis ęolidis. a theseides, theseis thesceidis. a pelides pelias. adis. declinanturq; per tertiã nominis declinationẽ. Repiũtur pauca nomina patronymica fœminina in.ne. desinẽtia per primã nois declinationẽ variata. vt nerine filia nerei. adrastine filia adrasti. acrisiõe filia acrisij.

Cum patronymica proprie a nominibus patrũ deriuentur, aliquando trahuntur a nominibus matrum, aliquando ab auis paternis siue maternis, aliquando a fratribus aut sororibus, aliquando ab vrbibus siue vrbium cõditoribus: de quibꝰ passim exẽpla reperies apud autores.

¶ De Aduerbijs localibus. Cap.xviij.

Aduerbia localia in quadruplici sunt differentia, hoc est, aut in loco, aut de loco aut ad locum, aut per locum. Vbi & vbinã quę runt de loco in quo. vt vbi est Antonius? Quo & quorsũ quærunt de loco ad quem, vt quo proficisceris?

Vñ qrit de loco a quo. vt vñ venis o Antoni? Qua quęrit de loco per quẽ. vt qua iturus es?

Interrogantibus per hæc aduerbia, aut respondemus ęque per aduerbia aut per nomina, propria locorum aduerbialiter posita. Si respondere velis per nomina propia locorũ inter-

ex dictionem militię, togę, curi, domi, belli, humi, spacij, luciꝰ, vesperi, sorti, accebtui tercę, non sunt computande in oratione tanquam aduerbia sed quia vicem aduerbiorum fungunturhoc intelligitur in interrogatione cuius aduerbii

roganti,vbi est,aut fit aliquid:si ciuitas illa,si ue lit oppidum,siue municipium,siue castel lum,siue pagus,siue vicus declinatur p̃ pri mã,aut secundam nominis declinationem in numero singulari: tunc ponitur in geni tiuo.vt est Salmãticę,est Toleti.Si per tertiã aut pluraliter declinatur,ponitur in ablatiuo siue(vt vult Seruiꝰ)in datiuo, vt est Hispali, est Septimãcis.est Burgis est Trallibus,

Illa quoq; nomina appellatiua togę militię: do mi,ruri,ratione nominum propriorum se quũtur ponunturq; aduerbialiter sicut illa.

Si per aduerbia,per vnum ex ijs quę sequũtur respondẽri oportet. Fingamꝰ igitur eũ quo cũ loquimur sit Hispali: & de quo logmur sit Toleti:is vero,qui loquitur,sit Salmãticę.

Quęrenti itaq; vbi est Antonius:respõdebis hic,id est,Salmãticæ,vbi ego sum.

Isthic,id est,Hispali,vbi tu es,

Illic,id est, Toleti,vbi aliquis est,

Vbi,id est,in loco,vbi aliquis est.

Sicubi id est,si in aliquo loco aliquis est.

Necubi,id est,ne in aliquo loco aliquis sit.

Alicubi id est,in aliquo loco.

Vbiuis,id est,in quouis loco.

Vbiq;,d est,in omni loco.

Vbilibet,id est,in quolibet loco.

Vbi vbi,id est,in quocunq; loco.

Vbicunq; id est,in quocunq; loco,

Ibidem,id est,in eodem loco.

Alibi id est,in alio loco,

Ibi,id est,in eodem loco,

Ibidem,id est,in eodem loco.

Inibi,id est,in eodem loco.

Vsquam,id est,in aliquo loco.

Nusquam,id est,in nullo loco,

Intus,id est,in interiori loco,

Foris,id est,in exteriori loco,

Supra id est,in superiori loco,

Infra,id est,in inferiori loco.

¶Significantia ad locum.

Interroganti quo imus,si per vrbium nomina respondemus,illa ponimus in accusatiuo aduerbialiter,vt eo Salmãticã, Toletum, Hispalim, Septimancas, Burgos,Trallis.Rus, Domũ.Sed militiam & togam non dicimꝰ, Sed per aduerbia respondemus.

Huc,id est,Salmanticam vbi ego sum,

Isthuc,id est,Hispalim vbi tu es,

Illuc,id est,Toletum vbi aliquis est.

Siquo,id est,ad aliquem locum,

Nequo,id est ne ad aliquem locum,

Aliquo,id est,ad aliquem locum,

Alio,id est,ad alium locum,

Vtroq;,id est, ad vtrumq; locum.

Quoquo,id est,ad quemcunq; locum,

Quouis,id est,ad quemlibet locum,

Eo,id est,ad eum locum,

Eodem,id est ad eundem locum,

Intus,id est, ad interiorem locum,

Foras,id est,ad exteriorem locum,

Sursum,id est, in superiorem locum,

Deorsum,id est,in inferiorem locum.

Dextrorsum,id est,ad dextram.

Sinistrorum,id est,ad sinistram.

¶Significantia de loco.

Interroganti vnde venimus,si per vrbium nomina respõdemus,illa ponimus in ablatiuo aduerbialiter,vt venio Salmantica, Toleto, Hispali.Septimancis.Burgis.Trallibus.Rure.Domo.Sed non dicimus militia & toga, Sed per aduerbia respondemus

Hinc id est, abeo loco vbi ego sum,

Isthinc,id est,ab eo loco vbi tu es,

Illinc,id est, ab eo loco vbi aliquis est

Sicunde,id est,si ab aliquo loco

Necunde,id est,ne ab aliquo loco,

Aliunde,id est ab aliquo loco,

Vtrinq;,id est,ab vtroq; loco,

Vndiq;,id est,ex omni loco,

Vndelibet id est,ex quolibet loco,

Vndeuis,id est,ex quouis loco,

Vndeunde,pro ex quocunq; loco,

Vndecunq;,pro ex quocunq; loco.

Inde,id est ab eo loco,

Indidem,id est,ab eodem ipso loco,

Intus,id est, a loco interiori,

Foris,id est, a loco exteriori,

Superne,id est,a loco superiori,

Inferne,id est,a loco inferiori,

Cælitus,id est,a cælo,

¶Significantia per locum.

Interroganti qua pfecturi sumus, si per vrbiũ nomina respõdemus, ponimus illa ęque in ablatiuo, vt Salmãtica, Toleto.Hispali.Septimãcis,Burgis,Tralibꝰ,Rure.Domo.Sed non dicimus militia & toga. Sed per aduerbia respondemus in hunc modum.

Hac,id est,per locum vbi ego sum,

Isthac, id est,per locum vbi tu es,

Illac,id est, per locum vbi aliquis est,

Si qua id est,si per aliquem locum.

Nequa id est,ne per aliquem locum.

Alia,id est,per alium locum,

LIBER QVARTVS. {QUINTUS}

LIber quintus, qui est de secunda grāmatices parte, hoc est, de Prosodia, cui respondet syllaba. Quod ad prēsentem rationem attinet, syllabæ consideratio quadripartita est. Primo namque de syllabarum temporibus disseremur. Deinde de carminum pedibus, qui ex syllabis constant. Tum de generibus carminum, quę ex pedibus componuntur. Postremo de accentu cuiuscę syllabæ. Nam quemadmodum in libro. iii. diximus, quatuor accidunt syllabæ. tenor. tempus. spiritus. literarum numerus. de spiritu & numero literarum suo loco dictum est. nunc vero in hoc. v. lib. agit de tenore siue accētu, & de cuiuscę syllabæ tempore, siue quantitate. Syllaba nācę, quod ad prēsentem rationem attinet, duobus modis consideratur, aut quatenus habet lōgitudinem, vel breuitatem, aut quatenus habet altitudinem, vel profunditatem. Longitudo & breuitas attenditur ratione temporis & durationis, quam syllaba in prolatione consumit: altitudo vero & profunditas rōnē accētus, quo syllaba eleuatur aut deprimit. Sed qm accēt9 p̄supponit syllabarum quantitatem, idcirco prius differendum est de syllabarum temporibus, hoc est, de illarum longitudine & breuitate cum pedum verſuūcę ratiōe per quas potissimum syllabæ quātitas deprehenditur. Deinde in vltimo huius libricap. de accentu, hoc est, cum de syllabarum altitudine, & profunditate disputabimus.

Liber quintus de Prosodia, hoc est, syllabarū Quātitatis, Pedibus, Carminibus, & Accentu, Caput primum, in quo p̄mittit regulas generales.

SYllaba longa duo cōsumit tēpora: sed quæ
Dicitur esse breuis, tēpus sibi vendicat vnū.
Ancipites profert vocales sermo latinus:
Nam mō correptas, mō longas p̄mit easdē.
V. sequitur post. q. semper, semperq; liquescit,
At post. s. & g. vim seruat, vimq; remittit.

Syllaua est comprehensio literarum enunciatarum quæ vno accentu & vno spiritu indistanter profertur ——

Siquecentia autem est a liquam remexesolutum siue remissum apud ouomaticos autem est sonus virtutis atq; vigoris et quo dadmodum sanescit corpus actue-l. sila be et sic ono exsubg modis primus modus liquescentia si quando vocalis amittit aliquid temporis et spiritus hoc modo liquescentia est cum aliquis quet, omnes vocales

¶ Syllaba longa. Incipit proponere regulas, quibus possimus dignoscere syllabarum quantitatem: & primo præcepta quædā generalia. Tū de cremento noium atque verborum. Deinde de primis syllabis, mediis, & vltimis. Principio tamen præmittit quædam fundamenta ad cognitionem eorum, quę deinceps tradenda sunt. Primum est, ꝙ syllaba longa siue producta, siue (vt Quintilianus appellat) porrecta est illa, quæ duo tempora consumit in prolatione, hoc est, dum pronuntiatur. Breuis vero, siue curta, siue correpta, quæ vnū tempus tantū consumit: perinde ac si breuis syllaba, siue tempus illud vnum in quo profertur, sit mensura temporis in prolatione, ex memorabili præcepto illo Aristotelis Metaphysico. libro. x. in quolibet genere quantitatis esse aliquid vnum, quod sit metrum & mensura & minimum in illo genere. Neque ignoro fuisse nonnullos, qui hæc scrupulosius inuestigauerint, atque posuisse quincupliceꝫ quantitatis rationem in syllaba: vt sit vnum tempus, cum syllaba natura breuis est. vt vir. Vnū & semis, cum syllaba natura breuis indifferens est ad breuem & longā. vt tenebræ, cuius dictionis media communis est. Duo tempora, cum syllaba natura longa est. vt do. Duo, & semis cum post vocalem natura longam sequitur consonans. vt dos. Tria tempora, cum post vocalem natura longam sequuntur duæ consonantes. vt mons. Sed mihi introductiones præsertim latinas componenti satis fuit numerosam illam partitionem ad duo integra reducere: vt quæ syllaba vnum tempus & semis haberet, natura breuis, positione longa diceretur: quæ vero duo & semis, aut tria tempora, longa esset. Illud quoque hoc loco addendum est, quod & alias sæpius dicetur, syllabam longam pro breui: & breuem pro longa autoritate poetica nonnunquam poni. ¶ Ancipites. Alterum fundamentum est, quod apud Latinos omnes vocales mediæ sunt, siue indifferentes, siue ancipites, siue liquidæ, hoc est, quod produci & breuiari possunt. Apud Latinos vero dixit, quia Græci duas habent vocales æternum longas. e. longum, & . o. mega. duas quoque semper breues. e. psilon. & . o. micron. tres medias. alpha. iota. y psilon. ¶ V. sequitur. vt aqua liquor. Aduertendum est pro cognitione eorum, quę paulo post dicenda sunt, ꝙ grammatici dicunt literam liquescere cum vim suam, atque rigorem amittit, & quadammodo languescit. Quod tribus modis contingere potest: aut quia vocalis, quę in aliqua dictione longa est, potest esse breuis in alia, & hoc modo Priscianus dixit, omnes vocales apud Latinos esse liquidas: aut quia litera siue illa sit vocalis, siue consonans, aliquid de sua vi, atque rigore amittit, non tamen penitus in pronuntiatione exteritur, quemadmodū cum post. q. sequitur. u. & post illam altera vocalis. hac enim ratione, vt dicit Quintilianus, u. eliquatur. Consonans quoque liquescit, cum post syllabam natura breuem sequitur muta cum liquida, & remanēte in sua vi muta, liquida quodammodo euanescit: aut quia in pronuntiatione litera penitus expungitur: veluti cum in carmine dictio finitur in. m. vel in vocali, sequiturque altera dictio incipiens a vocali, abijcitur enim vocalis illa, vel. m. cum sua vocali. Itaque cum dixisset vocales esse medias & liquidas, primo liquescentiæ modo, subiungit, ꝙ. u. post. q. semper est liquida secundo liquescētiæ modo. Post. g. vero &. s. aliquando liquescit, aliquando vim suam retinet. Nam. u. litera triplici fungitur officio: quia aut est vocalis, aut consonans, aut liquida. Cum vero est liquida, neque potest appellari vocalis, quia non retinet vim suam: neque consonans, quia non ferit vocalem sequentem. Poterit tamen cū adiectione vocalis liquida appellari secundo liquescentię modo. Sed post. q. semper: post. g. vero &. s, plerumque. Nam cum dicimus lingua, sanguis, restinguo. u. liquida est. Cum vero ambiguus. a. ū. irriguus. a. um, arguo arguis, vocalis est. Ptęterea cum dicimus suauis, suadeo, suesco, sueuus. u. liquida est. Cum tamen dicimus suus sua suum, suo suis, sueuus sueui. u. vocalis. st. Lucan. in primo: Fundat ab extremo flauos aquilone Sueuos. potest etiā. u. liquida in vocalem mutari. Papi. primo Thebai immo agite, & positis, quas nox inopina suasit. & Horatius in primo sermo. cum mihi non tantum fures ferręque suetę. V. quoque consonans aliquando in vocalem mutatur. Ouidius in epistola Medeę: debuerant fusos euoluisse meos. euoluisse quinque syllabas i posuit, pro euoluisse quatuor syllabarum. Horatius in primo carmin. syluę triū syllabarū, pro syluę duarum posuit dicens: nunc mare, nunc syluę. Hoc loco admonendi sunt, qui. u. liquidam perinde proferunt, ac si esset vocalis. In quo non minus Itali errant proferentes aqua. lingua. suauis, & similia. u. vocali expressa, quam Hispani cum illam in pronuntiatione omnino expungunt: cum illis in locis neque suppriminda sit, sed quasi liquida lāguidiori quodā sono raptim p̄ferēda.

¶ L.aut.r.aut.s. Hoc est tertium fundamētum: quod ex numero cōsonantium l.m.n.r s. liquescunt. sed l.r.aut.s. frequenter. nam passim exempla reperies. m.n. raro. L. inquam &. r. &. s. frequenter liquescunt, hoc est, vim suam amittunt. nec cum mutis syllabicatæ producunt vocalem, quę præcedit: quam vim alias duę cōsonantes habent in carmine, quemadmodum paulo post dicturi sumus: nam in prosa oratione semper liquescunt: vt atlas. recludo. pharetra. tenebrę. sed in carmine aliquando amittunt, aliquando retinēt vim suam. Ouid. in epist. de Ianira: hercule sup posito sydera fulsit atlas. Verg. i. æneidos: vltimus hesperidum locus est, vbi maximus atlas. Idem pri. ænei. auxilioq; vię veteres tel lure recludit. Idem. ij. georgico. ingredior sanctos ausus recludere fontes. Idem pri. ęnei. fue cinctā pharetra maculosę tegmine lyncis. Idē in eodem: virginibus tyrijs mos est gestare pharetram. Idem in more to: solicitaq; manu tenebras explorat inertes. Idem in. v. æneidos: & inhorruit vnda tenebris. in prioribus enim exemplis l. &. r. liquidę sunt: in posterioribus vero vim suam retinent. In diuersis quoque dictionibus eadem est obseruatio. Verg. pri. æneid. vinclis & carcere frenat. vbi. r. liquida est. Idem in pri. georgico. tribulaque trahæque & iniquo pondere rastri. vbi. r. vim suam retinet. ¶ Liquescit quoque m. tertio liquescentię modo: quemadmodum paulo ante diximus, atq; eu estigio dicemus idq; frequenter: raro tamen secundo liquescentiæ modo, quemadmodum cum ponitur ante. n. vt apud Sidoniū Georgio Merula interprete: dulcia mnemosine demirans carmina sapphus. vbi. m. liquescit. vim tamen suam apud Catull. retinet in hendecasyllabo phaleutico: dulce mnemosynō mei sodalis. vim quoque suam amittit in eadem dictione. Oui. v. fast. dissensere deæ, quarum polymneia cœpit. & Hora. in. j. carmi. euterpe cohibet: neque polymneia. vbi ratione carminis asclepiadei quinque syllabarum est polymneia. Sunt, qui dicāt polyhymnia illis in locis legendum esse. vt ratio carminis stare possit. sed hi non vident quod cum polymneia per ei. diphthongon in penultima scribatur, vterque autor diphthōgon soluit, qđ plerumq; in huiusmodi dictionibus fieri consueuit. vt calliopeia. penelopeia pro penelopia. vim quoque suam retinet. t. literę subiecta apud Ouid. xj. metamor. cūq; choro meliore sui vineta tmoli. Idem in. vj. deserue re sui nymphæ vineta tmoli. vbi plerię legunt timoli sed mendose: nisi forte eo modo dicamus pro tmolus timolus, quo pro mnamina dicunt latini. N. quoque (quāquā raro) liquescit in eadem dictione apđ Mart. delectat marium si pernicious ichneumon. Silius quoque italicus: nonnunquā affirmat terapneis ilion armis. In diuersis quoq; dictionibus. vt Ouid. x. metamor. piscosamq; gnidon, grauidamq; amathunta metallis. apud eundem tamen vim suā retinet in epistola paridis: rure terapneo nata puella phrygen. ¶ S. præterea liquescit tertio liquescentiæ modo apud antiquiores frequentius. vt apud Ennium: egregie cordatus homo catus ælius sextus. Idem in alio loco: oua parire solet pennis genus condecoratum. In ælius enim & genus. s. litera expungitur. Seculum tamen eruditius non vtitur hac licentia, nisi pauci admodū antiquitatis amatores. vt Lucre. arboribus veteres decidere falcibus ramos. falcibus enim dactilus est. s. litera extrita. hac eadem licentia Cicero frequenter vtitur in arato: in quo opere maiorem in modum antiquitatis affectator deprehenditur. Verg. adhuc audacius fecit in illo versu: inter se consse viros, & decerne re ferro. neque enim. s. literam extriuit tantum: sed & vocalem illi adhærentem. Idem in. ix. æneid. & præceps animi tiranus & mauortius hemō. Sūt qui carmina illa aliter legant, ne Verg. tantæ nouitatis autorem esse putent. Liquescit quoq; s, secundo liquescētię modo in principio dictionū sequēti muta sola, vel muta cum liquida. Hora. pri. ser. ignoscent si quid peccauero stultus amici. Idem in eodē: linquimus in sani ridentis prœmia scribę. & alio in loco: si quod sit vitium non fastidire strabonem. Sequenti quoque. m. liquescit. vt apud Lucan. in. x. terga sedent crebro maculis distincta smaragdo. & Tibul. lib. ij. o pereat qui cūq; legit viridesque smaragdos. ¶ Dictio vocali. Hoc est quartum fundamentum, cp in partes duas dividitur. Prima est, cp si in carmine dictio finitur in. m. sequaturq; altera dictio incipiens a vocali, ne incurramus in metacismū, qui est Barbarismi species, abijcimus. m. cū vocali illi adhęrēte. Ver. i. ēn. venturū excidit libyę: sic voluere parcas. vbi. um. syllaba dispūcta scādimus. vētur excidi oliby ę. q̄ figura ecclipsis dicitur, estq; metaplasmi species. Altera pars fundamēti est, cp si dictio finitur in vocali, seqturq; altera dictio incipiens item a vocali, abijcitur vocalis illa prior: ne pronuntiationem. s. hiulcam faciamus. Verg. pri. ēn. cum Iuno ęternum seruans sub pectore vulnus. vbi. o. vocali extrita dicimus. Cum Iun. ęternum seruans. hęc figura synalœpha dicitur, quæ etiā est metaplasmi species. Fit ecclipsis & synalœpha ex fine versus præcedentis, & ex initio sequentis. Verg. ij. geor. aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem. & foliis vndā tepidi despumat aheni. Idem in eodem: inseritur vero ex fœtu nucis arbutus horrida, & steriles platani malos gessere valentes. Hora. quoque in. j. carmi. cū in fine versus feciſſet synalœphā, ex sequenti versu syllabam mutuatus est dicens: labitur ripa ioue non ąbante vxorius amnis. est enim illud carmen saphi cū, hoc vero adonicū. Apud antiquissimos autores m. sequente vocali non obijciebatur aliqn̄. Eunius: insignita forēt tū millia millitū octo. & Prisc. imperii hegesi ex Dionysio: & forma contra positarū imagine coni. Iuu. quoq;, qđ apud autores adeo rarum est, etiam. m. pduxit in fine dicēs: viuendum est recte: tū propter plurima: tū his pcipue causis. Potest tn̄ excusari, qđ aspiratio aliqn̄ habet vim consonantis. vt apud Verg. pri. æneid. post habita coluisse samo: hic illius arma. Est quādo non fit synalœpha, etiam si post dictionē in vocali finitā sequat dictio incipiēs ab altera vocali. Q đ si vocalis illa prior fuerit lōga, breuiatōne vocalis seqntis. Ver. in bu. & lōgū formosū vale vale, inquit, Iolia. nā & si scđm vale vltimā pducat, ratione tn̄ seqntis vocalis illo in loco breuiatur. Idē. v. æn̄. victor apud rapidum simoenta sub ilio alto, & in huc. credim? an qui amāt ipsi sibi sōnia fingūt. Idē in eodē ope: te corydō o alexi, trahit sua quęq; voluptas. vbi o particula breuiatōne vocalis sequētis, cū alias longa reperiatur vocali etiā sequēte. Hora. j. car. o & præsidium & dulce deus meum. & Ouid. in epist. penelo. o vtinam tunc cum lacedæmona classe petebat. Si vero vocalis syllabę præcedentis fuerit breuis, raro fit vt expungatur. vt apud Ouidium secūdo fast, thure vacent arę: stent sine igne foci, nisi quispiam fortasse legat stentq; sine igne foci.

L. aut. r, aut. s. vsu plerumq; liquescunt,
M, aut. n. raro: seruant quandoq; rigorem.
Dictio vocali si desinat, atq; sequatur
Altera vocalis, perimit synalœpha priorem,
Si finitur in. m. vocalis & inde sequatur,
M. perit ecclipsi cum vocali præeunte,

¶Syllaba, quã scribis. Prima regula de quantitate syllabarum est: cp syllaba, quæ scribitur diphthongo, est lõga. Meminisse autem hic debes, quod lib. iij. scriptum est, sex esse diphthongos in vsu apud latinos. ae au. ei. eu. yi. oe. Animaduertendum tamen est non semper vocales illas, ex quibus diphthongus coalescit, diphthongo conglutinari: quin potius in multis dictionibus solutæ reperiuntur. ae. vt in his dictionibus pasiphae. phaeton. danae. aer. Nam pasiphae, tetrasyllabum esse tum ratio demonstrat: quoniam a græcis per. ae. solutas scribitur: tum poetarum vsus. Phaeton quoque & danae semper trisyllaba reperiuntur. Martia, lib. v. deucalion: aut, si non placet, hic phaeton. Idem alio in loco: quid tibi vis dipyron, qui phaetonta facis? vtrobique enim est pentametrum elegiacum carmen. Hora. iij. carmi. inclusam danaem turris ahenea. quod est carmẽ asclepiadeum. Iuu. tum summus vertitur aer. Qđ vero Manilius in libro Astronomico. dixit: phætontem patrio curru per signa volantem, atq; ante illum Varro: cum te flagranti deiectum fulmine phaetõ. vt Quintil. lib. pri. scribit. vitium est, quod græci synæresin vocant: nam si esset prosa oratio, easdem (inquit) literas enuntiare veris syllabis liceret, sicut e contrario per diæresim. Horat. pri. epist. dixit: si recte facies: hic murus aheneus esto. vbi ad soluendum diphthongon. h. litera interiecta est. Au. præterea non semper in diphthongon coit. vt in his dictionibus menelaus. prothesilaus. amphiaraus. Oe. quoq; vt in his poeta, poema. Ei. vero &. eu. &. yi. in dictionib9 græcis semper coeunt. Qđ vero subiungitur. præterquã si vocalis sequatur: non vsq; quaq; verum est: sed quoties dictio finitur in diphthongon: sequiturque altera dictio incipiens a vocali: aut in ipsa iunctura dictionis compositæ. vt præuro præo. Vergil. iij. æneidos: insulæ ionio in magno, quas dira celeno. Idem in. vij. stipitibus duris agitur, sudibus ve præustis. Et in. v. nec tota tamen ille prior præeunte carina. quibus in locis diphthongus quæ alias erat longa, ratione sequentis vocalis breuiatur. Est tamen vbi diphthongus etiam vocali sequente producitur. vt apud Verg. vij. æneidos: ardea crustumerique: & turrigerq; antẽnæ. ¶Siue breuis seu longa. Secunda regula est: cp syllaba, siue illa sit in principio, siue in medio, siue in fine dictionis. quæ post vocalem duas habet consonantes, aut plures, aut vnam vim duarum habentem, longa est positione. Positione proprie dicitur syllaba produci, quæ cum sit natura breuis ratione sequentium duarum, vel plurium consonantium producitur: vt terra, quoniam a tero dicta est: primam debuit breuiare: sed ratione duplicis. r. eãdem producit, eodem modo gens, quoniam a genere deriuatur: in quo prima ẽst breuis: primam quoque debuit breuiare: producit tamen eandem ratione duplicis consonantis, hoc est, ns. Sed quia nondum scimus distinguere syllabam natura longam a syllaba natura breui, placuit interim vtrumque confundere: vt etiam quæ longa est natura, si sequantur duę consonantes positione, lõga dicatur. Vim autem duarum consonantium habent tres literæ. x. z. &. i. in medio duarum vocalium posita, nam vt dicũt omnes, qui de orthographia scripserunt. x. litera in compendium. cs. aut. gs. successit: & pro eo quod antiquissimi scribebant pacs legs: ceptum est scribi pax lex: quorum genitiui pacis & legis idipsum arguunt. ¶Præterea. z. qua tantum in dictionibus peregrinis vtimur, pro. sd. aut pro alterutra, aut pro duplici. s. ponitur. vt ezras pro esdras. sdetus pro zetus. mezentius pro mesdentius. patrizo pro patrisso ponitur. Vnde & pro eo quod græci dicunt patrizo pitizo: nos patrisso & pitisso dicimus. I. quoque in medio duarum vocalium posita pro duplici ponitur: quam etiam vetustissimi vsque ad Cicero. tempora duplicem scripserunt: quarum prior ad vocalem præcedentem, posterior ad sequentem pertinebat. vt maĳa. Põpeĳus. Quod si in principio dictionum tres illę duplices literę ponuntur, pro simplicibus habendæ sunt: neque enim habent vim præcedentem vocalem producendi. Luca. in. ij. tumidũ super æquora xerxẽ construxisse vias. Verg. iij. æñ. iam medio apparet fluctu nemorosa zacynthus. Brugus. a. um. quadrĳugus. a. ũ. in quib9, quemadmodum in simplici, prima vim habet vnius consonantis: ita & in compositis. Vergil. v. æneid. non tam præcipites bĳugo certamine campum. ¶Deinde regulam limitat dicens: cp si post syllabam natura breuem. &c. Breuis enim syllaba dicitur natura: quę semper est breuis: nisi aliqñ reperiatur in carmine longa positione duarũ cõsonãtiũ. Naturale namq; (vt Aristo. li. ethico. v. ait.) est quod semper & vbiq; eandem vim habet. vt ignis qui hic & in persis vrit: natura calidus est. Ergo contra naturam syllaba breuis producitur, quod vitium sola carminis licentia excusare potest. atque ideo in prosa oratione semper breuis proferenda est. Illud quoque notandum est, cp de duarum consonantium sequella diximus: non solum in eadem dictione intelligendum esse, verum etiam in diuersis. Vergilius in bucolicis: terrasque tractusque maris cælumque profundum. Idem primo georgicorum: tribulaque trahęque & iniquo ponere rastri. Iuuenal. occulta spolia & plures de pace triumphos. Qđ si aliqua syllaba fuerit longa natura, etiam si muta cum liquida sequatur non potest esse breuis. vt saluber salubris: october octobris. aratrum aratri. ¶Si post vocalem. Tertia regula est: cp vocalis ante vocalem in eadem dictione breuis est. vt Deus meus. traho veho. quod in dictionibus latinis intelligendum esse dicit. Nam in Græcis & Barbaris hęc regula nõdũ satis elucubrata est: tentandum tamen est illam (quo ad fieri potest) explicare: obseruato in se ordine vocalium latinarum. Igitur. a. ante alterum. a. quod in dictionibus græcis rarum est, in Barbaris frequentius, semper breuiatur: vt Nausicaa alcioni filia. Phraates. Abraam. Baal. Vergil. in priape. Nausicaam pleno sępe tulisse sinu. Martialis: si mihi Nausicaa patrios donauerit hortos. Hora. primo epist. ius imperiumq; Phraates Cæsaris accepit. Sedul. in paschal. nũc colere Baal, nũc elegere Barabbam. A. ante. e. cum in diphthongon non coeunt, aliquãdo breuis est, vt pasiphae. phaeton.

Syllaba, quã scribis diphthongo, longa notetur:
Quod si vocalis sequitur, breuiabis eandem.
Siue breuis seu longa tibi vocalis habetur:
Porrectam dices, si duplex consona subsit.
Hæc tria sint elementa tibi geminantia vires:
Zeta valet sigma cum delta: xi. cappa, sigma.
Atq; duas inter vocales iota repertum
Pro duplici numera, mõ sit tibi dictio simplex.
Syllaba si breuis est natura, & muta sequatur
Cum liquida semper breuiabit sermo solutus,
At carmen poterit producere seu breuiare.
Si post vocalem vocalis & altera subsit:

Dibongus est consonantis duas vocalium in eadem syllaba suam vim retinentium
Dibongus dicitur a duo. Quod est vis. Dibongus sonus quia si duplex sonus
Dibongi autem sunt sex ae. ei. eu. yi. oe. ae au oe græcis. Et labong. eu. et yi. græcis solum
Modo sit tibi dictio simplex intelligendum est in iuntura autem positionis nam ex hac habebit vim producendi vocalem sequentem

danae,de quibus supra diximus,cum de diphthongis differebamus.Aliquando producitur,vt aer laertes: Michael.Iuuenalis: tunc summus vertitur aer. Ouidius in epistola penelo. respice laertem vt iam sua lumina condat. Flaccus in argo. hoc & odoratus flagranti crine Michael. ¶ A.ante.i. plerumque producitur. vt thais,lais. nais. taigeta. Martia.thaida Quintus amat:quã thaida? thaida luscam. Proper. non ita complebant ephireæ laidos ędes. Verglius.in buc.ecce ferunt nymphę calathis tibi candida nais. Idem

Illa prior breuis est,dum sint modo verba latina.
Nam græci variant, nec certa lege tenentur,

secundo geor.sperchiusque & virginibus bac chata lacenis taigeta. Et quoties.ai.diphthõgus greca soluitur a nostris.vt achata,pãchaia.Ouidi9 in epist.paridis:Ah quoties dices: quã pauper achata nostra est. Vergil.secundo georgico,to taq; thuriferis panchaia pinguis arenis. In dictionibus quoq; latinis.a.ante.i.producitur eadem ratione:quia.æ.diphthongus soluitur in.ai.diphthongon grecam, vt aulai.aurai.pictai. Vergilius tertio æneidos:Aulai in medio libabant pocula bacchi. Idem in sexto:ęthereum sensum,atq; aurai simplicis ignem. Idem in nono: diues equum : diues pictai vestis & auri. Breuiant vero caicus. caistrus. calais. sais. Vergilius primo georgicorum :duplicibus in stagnis rimantur prata caistri. Idem in quarto: saxo sumque sonans hipanis mistusque caicus.Ouid.vj.meta.implumes pueri calais,zetusq; fuerunt. Proper.lib.ij.mercurioq; sais fertur babeidos vndis.Barbara quoque inuenio semper nostros breuiasse. vt Caiphas,Caim,Naim.¶ A.ante.o.producitur,vt aon aonis.amithaõ.onis.machaõ.chaon.didymaon.imaõ. parthaon.lycaon. Verg.in buc.aonos in montes vt duxerit vna sororũ. Idem.ij.geor.phyllirides chiron amithaoniusque melampus. Idem.ij.æneid'.pelidesque neoptolemus,primusq; machaon. Idem in.v.& clypeum offerri iussit didymaonis artes. Idem in.x.audijt ille deus,dum texit imaona alesus. Ouid.ix.met. accipe me generum,dixi parthaone nate. Idem in pri.eiusdem.struxerit,insidias notus feritate lycaon. & alaos composita.vt laocoon.laodomia,laomedon. Verg.ij.ęñ.laocoon ardens summa decurrit abarce. Idem in.vj.euadnemq; & pasiphaem:his laodomia. Idẽ in.iiij. laomedonteq; sentis periuria gentis? Pharaon quoque nostri produxerunt.vt Arator.nec iam sua iura Pharaõ ægyptusq; tenet.ediuerso Sedulius breuiauit gabaon in paschali dicens:sol stetit ab gabaon. Chaos quoq; & phaon breuiant. Verg.iiij.georgi. atque chaos densos diuum numerabat amores. Ouid.in epist.sapphus:arua phaõ celebrat diuersa tiphoidos etnæ:¶ A.ante.u.si non coeat in diphthongon semper producitur,vt amphiaraus:& alaus composita prothesilaus,menelaus,archelaus. Ouid.in.deponto.notus humo mersis amphiaraus erat . Idem in epist. laodomiæ:bella gerant alij,protheſilaus amet. Idem in epist. Enones:ardet amore tui, sic & menelaon amauit.¶ E.ante.a.in dictionibus græcis,quæ per.ei.diphthongon scribuntur,atque apud nos mutant.ei. in.e.longum, producitur semper.vt ęneias ęneas.cythereia cytherea,deiopeia deiopea,penelopeia penelopea,calliopeia calliopea,medeia medea.galatheia galathea.amaltheia amalthea.alexandreia alexandrea.plateia platea,choreia chorea,maleia malea. Vergi primo æneidos:At pius æneas per noctem plurima voluẽs. Idem in eodem.parce metu cytherea:manẽt immota tuorum. Idem in eoden :quarũ quę forma pulcherrima deiopeia. Idem in priapeia:mens erat in cũno penelopea tuo. Idem in Bucol'.orphei calliopea lino formosus Apollo. Idem in eodem opere:nerine Galathea thymo mihi dulclor hyble. Ouidi in epist.hipsyphiles:Medeę medea forem:quod si quis ab alto. Tibul.liij.quicquid amaltheæ, quicquid marpesia dixit. Hora.iiij.carmin.portus alexãdrea supplex. Platea,chorea,malea tametsi apud græcos per.ei. diphthõgon scribuntur aliquãdo breuiant.e.ante.a.Hora.ij.epist.purę sint plateę. Verg.vj.ęñ. pars pedibus plaudunt choreas,& carmina dicunt. Idem in.v.ionioque mari,maleęque sequacibus vndis. Longæ etiam reperiuntur,vt apud Ouid.viij.meta.immemores nostri festas duxere choreas. Luc.in.vj. & ratibus longe flexi.donare maleæ. Quæ vero apud græcos per.e.psilon scribuntur breuiant.e.ante.a.vt theatrum , boreas,artocreas.baleares. Verg.pri.æñ. hic portus alij effodiunt , hic alta theatri . Idem in bucol.hic tantũ boreę curamus frigora:quantum.Persius:oleum artocreasque popello. Ver.pri.geor. stupea torquentem balearis verbera funę.¶ E.ante.e.breuiatur.vt nemee.es.leena.æ. sed de nemees literatura alio inquiremꝰ loco. Verg.in bucol.torualeęna lupum sequitur.Aeęe.circęe.& Nesęe.nympha diphthõgon ꝓducuntur. ¶ E.ante.i.in dictionibus,in quibus.ei. diphthongus græca soluitur a nostris, semper est longa. vt Bacheius. Priameius,Phineius,Perseius,Theseius,Cybelleius,Cythereius,Pegaseius,et huiusmodi posse. Idem in.xiij.tempestiuus erat cælo cythereius heros. Persius:cantare credas pegaseium melos. Idem quoque de illis dicendum deiopeia,deiphobe,deiphobus,deidamia. deianira. Vergilius primo ęñ.quarum quæ forma pulcherrima deiopeia. Idem in.vj.deiphobe glauci fatur quę talia regi. Idem in eodem: deiphobe armipotens genus alto a sanguine. Papin. in achil.semper deidamiæ primam produxit. Ouid.in epist.deianiræ:impia quid dubitas deianira mori? Eadẽ quoq; ratione echeneis piscul9,qui a latinis dr remora remoꝛ penultimam produxit. Luca.in.vj. in medijs echeneis aquis. Franciscus Philelphus putat legendum esse in medijs olechinus aquis. ¶ E.ante.o.breuiatur in dictionibus,quę per.e.psilon scribuntur:vt Theodorus,Cleopatra,Neoptolemus. Iuuen.lautorum pueros artem scindens Theodori. Marr.nec tibi regali placeas cleopatra sepulchro. Quę vero per.e. longum scribuntur,producunt. vt eous eoa eoum. Verg.pri.ęñ.eoasque acies & nigri memnonis arma. ¶ E.ante.u. breuiatur: vt Creusa, Tartareus. Verg.i.ęñ.lachrymas dilectiæ pelle creusę. Idem in.vj.hinc via tartarei,quæ fert acherontis ad vndas. Quæ vero apud græcos per.ei.diphthõgon scribuntur,quam nos in.e.vertimus,producunt:vt Alpheus,Spondeus,Choreus. Papi.sicanius longe relegens alpheus amore. Ruffinus :spondeusque grauis numeroque aptissime pęon. ¶ I.ante.a. variam habet rationem:nam quę a græcis per.i.iota scribuntur,apud nos breuiant:vt Sophia,Philosophia,Tragœdia,Comœdia,Elegia,Symphonia. Mart.hic pius antistes Sophię sua dona ministret. Idem in alio loco.Cum tibi sit Sophię par fama & cura deorum. Verg.in cyri:florentis Sophiæ virides complectitur hortos. atque eadem ratione contra multorum vsum Philosophia penultimã breuiat.Hora.Effutire leues indigna tragœdia versus. Idẽ: interea tamen & voces comœdia tollit. Idem:vt gratas inter mensas symphonia discors. Ouid.flebilis indignos elegia solue capillos. Maria quoque nomen proprium diuę Christi Iesu genitricis ex literatura græca breuiat penultimam:quia per.i.

nota

iota scribitur. Claudianus denuptijs honorȝ: præparat & pulchros Mariç sed luce minores. Sedulius quo que in paschali: quis fuit ille nitor Mariæ, cũ Christus ab aluo processit? Idem tamẽ alȝs in locis ꝓduxit. Cõposita quoꝙ ab archia. vt Monarchia. Tetrarchia. Toparchia. Hierarchia. & inde deriuatũ Archias poeta, quẽ Cice. defendit. & a machia. vt Naumachia. Batrachomyomachia. Gigantomachia. & a graphia. vt Orthographia Cosmographia. Chronographia. Pseudographia. & a logia. vt Theologia. Astrologia. Aetymologia. Acyrologia. Philologia. & a nomia. vt Astronomia. Antinomia. Chironomia. multa quo que alia, quę vulgo in penultima acuto accentu pferũtur. vt Melãcholia. Agonia. Chirurgia. Vsia. Producũt vero, q̃ apd̃ græcos p. ei. diphth. scribũtur. vt Argia. Hippodamia. Deidamia. Laodamia. Lãgia. Lãpia. Lebadia. Thalia. Papin. xȝ. thebai. q̃rit inops argia vias. Prop. c̃ꝙ si dotatę regnũ vet9 Hippodamię. Papi. in achil'. Deidamia dolos Verg. vi. ẽn. his Laodamia it comes. Papi. ȝ. thebai. culta ferũt quos pigra vado lãgia tacẽti. Idẽ in. iiȝ pene socer, cãdẽsꝙ iugis lãpia niuosis. Idem in. vȝ. in valles lebadia tuas. Ver. in buc. nr̃a neꝙ erubuit syluas habitare thalia. Eadẽ q̃ꝙ rõne dicim9 Magia. Pędia. Mœchia. Angaria. Laria. Idolatria. Dulia. Hypdulia. Eugenia. Hermenia. ¶ Lãte. e. partĩ breuis est. vt Hiera. Hyena. Ver. ix. ẽn. q̃s iouis eduxit luco syluestris Hiera. Oui. xv. meta. passa marẽ nũc esse marẽ miremur hyenã. Partim ꝓducunt. vt Pier9. Pierides. Oui. v. me. Pier9 has genuit. Ver. in buc. Pergite pierides. ¶ Lante. o. ꝓducitur in dictiõib9 quę p. ei. dipth. a græcis scribũtur. vt Ariõ. Amphion. Clio. Hyperion. Ixiõ. Oriõ. Pãdiõ. Echiõ. Io. Verg. in buc. Orpheus in syluis inter delphinas Arion. Idem in eodẽ ope: Amphiõ dirceus in actęo Aracintho. Oui. pri. de arte: nec mihi sunt visę clio, cliusque sorores. Idẽ. ȝ. fast. placeat equo persis radȝs hypertia cinctũ. Idẽ. xȝ. metamor. duxerat hippodamen audaci Ixione natus. Ver. pri. ẽn. cum subito assurgens fluctu nymbosus Oriõ. Oarion tñ pro eodem breuiauit Catullus dicẽs: ꝓximus hydrochoi fulgeret oariõ. Oui. vi. meta. hic dolor ante diẽ pãdiona misit ad vmbras. Idem in. iȝ. eiusdem: quinqꝙ supstitibus, quorum fuit vnus Echiõ. Idem in pri. cõstiterat quocũqꝙ loco, spectabat ad Io. Enyo quoque martis soror produxit Mart. cũ dubitaret adhuc bellicius ilis Enyo. Quæ vero p. i. iota scribũtur, breuiant. vt iolas. dione. Verg. in buc. phyllida mitte mihi: meus est natalis iola. Idẽ in eodẽ ope. ecce dione processit cęsaris astrũ. ¶ Late. u. in dictionibus, q̃ apd̃ græcos p. ei. diphthogõ scribũtur, lõga est: vt Sperchius. lycius. arius bacchius. Ver. ȝ. geor. sperchiusque & virginibus bacchata lacęnis. Papi. tẽpla lycię dabis & ditia dona sacratis. Lucan. in. iiȝ. hinc fortis arius. Ruffin9: principiũ bacchius erit: concludet rãbus. a trophiũ quoque & polliũ cõposita. vt Peristerotrophiũ. Orphanotrophiũ. Miropolitũ. Ichthiopolitũ. Xenodochiũ quoque pro hospitio, quia p. ei. diphthongõ apd̃ græcos scribitur. Hac eadẽ rõne dius dia diũ a dia insula producit. i. Breuiant vero, quę apd̃ illos p. i. iota scribũtur. vt Archadius. Bœotius. Chius insula. Luc. in. viȝ. quas asine cautes, & quas chius aspat vndas. Hor. i. epist. qd tibi visa chius bullati, notaque lesbos. Possessiuũ vero cãdẽ ꝓducit. Idẽ in. ȝ. ser. Cecuba vina ferẽs, alchõ chiũ maris exps. Mart. Chia seni siris Bacchos quã Setia misit. Illa quoque breuiant, in quib9 supra dictũ est. ei. diphthongon aliq̃n solui. vt Baccheius. Priameius. Eneius. Theseius. Ephireius. quæ quidẽ diphthongus aliquãdo etiã in. æ. diphthõgo vertit. vt Theseus. Ephireus. Ouid. vȝ. meta. soluere desierat thesæa laude tributũ. Prop. non ita cõplebãt ephyręę laidos ædes. ¶ O. ante. a. in dictionibus, q̃ a græcis p. o. micron scribũtur, breuiat vt oaxes. coaspes. coaltre. thoas. Ver. in buco. pars scythiam: & rapidum cretę veniem9 oaxem. Proper. in. iiȝ. vel regia lympha coaspes. Luca. in. iiȝ. ętherа tangẽtes syluas liquere coaltre. Ouid. xiȝ. metamor. hypsiphiles patria clariꝙ thoãtis. Quæ vero p o mega scribuntur, producunt. vt troas troadis. Ver. v. ẽn. at procul in sola secretę troades acta. Ioãnes hac rõne primã ꝓducit: quẽadmodũ Iuuẽcus semp. Sidonius tñ apollinaris breuiauit dicẽs: quia nũc Helias, nunc te iubet ire Ioannes. hymnographus quoque: solue polluti labȝ reatũ sancte Ioannes. sed hi nulla rõne defendi possunt. ¶ O. ante. e. sip o mega scribitur a græcis, longa est. vt typhoeus. aloeus. neꝙ enim per. œ. diphthongõ in penultima scribitur typhoeus, vt quidã putauerunt: sed per eus diphthõgõ in fine, & per o mega in penultima: q̃ cum. e. non potest in dipthõgõ coalescere. Luca. in. v. cõditus inarimes æterna mole typhoeus. neque obstat cũ Ver. li. ix. ẽn. dixit: inarimæ Iouis imperȝs imposta typhœo. Nã systasis est frequẽter in illo loco recepta. Qd' si quis est qui græcę literaturę non credit, saltem Ouid. versu illo conuincetur, qui in pri. fast. scribitur: quas quoties perflat, spirare typhoea credas. Nullũ. n. nomen secũdæ declinationis mittit actm̃ in. a. nisi in eus diphthongõ terminetur. De aloeo nemo vnqꝙ dubitauit, quin p o lõgũ in penultima: & p eus diphthõgõ in vltima scribat. Luca. in. vi. impius hãc prolẽ superis immisit aloeus. Boetia quomodo a latinis scribi debeat: nostri sęculi docti quidam homines dubitant: nam cum a græcis per. oi. diphthongon scribatur, quæ apud nos in. œ. diphthongon verti consueuit: bœotia post. œ. dipthongon o mega, hoc est, lõga subiecta: non boetia o & e solutis proferenda est. Quod si quis dixerit diphthongon oi solui in oe, quod quidam etiam in euboia fecerunt oi diphthongon in oe solutas conuersa scribentes, atque proferentes euboea quatuor syllabarum, esto concedamus illis hoc: sed qua licentia dispunxerunt alterum. o. pro bœotia boetia dicẽtes? Si vero o microna græcis scribatur ante. e. breuiatur. vt simoentis pyroentis obliqui ab eo quod simois & pyrois. Verg. pri. ęneid. alma Venus phrygũ genuit simoentis ad vndã. Flaccus. vi. argonauti. & formidantem patrios pyroenta dolores. ¶ O. ante. i. eadem ratione sequitur: nã quæ per o mega scribuntur producunt. vt Zoilus. Troilus. Lagois. Mart. Zoil9 egrotat, faciũt hanc stragula febrẽ. Ver. pri. ẽn. parte alia fugiens amissis troilus armis. Iuu. stoicus occidit Bartan delator amicũ. Hor. ȝ. ser. nec scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois. Quæ vero per o micron scribuntur, breuiant. vt simois, pyrois. Troia vero. & Euboia in quibus a latinis oi diphthongus soluitur o producunt ratione. i. quod habet vim duplicis consonantis, quoties inter duas vocales ponitur in dictionibus latinis, & in quibusdam græcis. vt Verg. iiȝ. æn. Troia per vndosum peteretur classibus æquor. vbi troia duarum syllabarũ est, quia. i. consonans. Possessiuum vero troius troia troium: tametsi trisyllabum sit, atqꝙ p. i. vocalẽ scribatur, primã producit: quoniã a græcis per o mega scribitur. Verg. pri. æn. armaque fixit Troia nũc placida cõpostus pace quiescit. ¶ O. ante. o. breuis est. vt laocoon. hippocoon. demophoon. hootes. Verg. ȝ. æn. laocoon ardens summa decurrit ab vrce. Idem in. v. hirtacide primus locus exit hippocoõtis. Idem pri. geor. nõ obscura cadens mittet tibi signa hootes Ouid. in epist. phyllidis: hospita demophoõ tua te rhodopeia phyllis. ¶ O. ãte. u. in dictiõibus quæ per o mega scribuntur, qualia sunt possessiua in ous oa oum. finita ꝓducitur. vt argous. a. ũ. cous. a. ũ. sardous. a. ũ. herous. a. ũ. eous. a. ũ. cadẽ quoꝙ rõne achelo9 penultimã ꝓduxit. Papi. li. vȝ. theb. Inachus ante retro, no sierqꝙ achelous abibit. Quę vero per o micron scribuntur, breuiant, vt alcinous. antinous. ¶ V. ante reliquas vocales rara est apud græcos: si tamen vspiam reperiatur, quia per diphthongon ab illis scribitur, longa est.

¶Fio dissyllabū.Ex dictionibus latinis fio cū est dissyllabū.producit vocalē ante vocalē sequētē:nā cū plurium syllabarum est,breuiat.Iuue.nātuus endymion dilectæ fiet adulter.Idē:liceat modo vsuere fient:fiēt ista palā.Persius:cras fiet hoc,idem cras fiet.Genitiui quoque & datiui numeri singularis quintæ declinationis,e.ante.i.finalē producunt.vt dies diei.progenies progeniei.Verg.in viro bono:omnia quā secū reputauerit acta diei.Excipiūtur huius ordinis tria noīa,q̄ ŋ̄sdē in casib9.e.ante.i.breuiāt,ea sunt. res rei. spes spei.fides fidei.Octo quoq; noīa primæ & secundę declinationis noīm cū suis cōpositis q̄ mittūt gtūm in.ius.& dtūm in.i. Et tria pronomina secūdæ pronominū declinatiōis, hoc est,iste.ista istud istius isti.ille illa illud illi9, illi.ipse ipsa ipsum,ipsius,ipsi.in gtō hñt.i.ante.u.indifferentē.¶E.de.præ.se.di. Quarta regula est,q̄ hæ p̄positiones cū veniunt in compositione:producuntur.vt eligo.is. educo.is. deligo deligis.dedo dedis.deduco.is. præpono.is.prædico.is.p̄beo.es. seligo.is. seduco.is. separo.ras.diligo.is.diluo.is.dñudico.as.Q d̄ si vocalis sequatur breuiant:vt deorsum:q̄ ex de & orsum cōponitur.dehisco quod ex de & hisco.cis.dehinc q̄ ex de & hinc.Ver. iiŋ.æñ.sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat.Idē.ŋ.æñ.dona dehinc auro grauia sęcłoque elephanto.Præuro.is.idem.viŋ.æñ.stipitibus duris agitur sudibus vepręustis.Seorsum idē in est & nō:Alterutro:pariter nonnunq̄,sępe seorsis.¶A dī.quoque cōpositā duo breuiant:dirimo.is.& diserto.tus.a.um.Q uod tamen ita differo.ris.deriuatur,altero.s.stricto primam breuiauit.Oui.pri.meta.hanc deo & litem melior natura diremit.Hora.in epist.fœcūdi calices quē non fecere disertum? Illud quoque hoc in loco notandum:q̄ si.de.prępositio componatur cū dictiōe incipienti a vocali, prętęrquā quod diximus breuiari,aliquando etiam reperitur produci.Hora.in.arte poe.cogitat vt dehinc speciosa miracula promat. Papi.xi.thebai.deest seruitio plæbes.Aliqñ fit synæresis siue collisio:vt Verg.in buc. incipe Dameta tu dein sequere Menalca.Idem in eodem opere:vir gregis ipse caper deerrauerat:hic ego daphnim.Idem.viŋ. æneid.diuitis vber agri troiæ vt opulenta deerit.Aliqñ expungitur vocalis a qua dictio cum qua componitur, incipit.vt debeo a de & habeo.debilis a de & habilis,dego a de & ago.demo a de & emo.¶Tenditur.a.nostrum.Q d̄ a prępositio latina in compositione producit:vt amens, quod a mente desciscat.auius,a.um.quod a via declinet.Ver.iiŋ.æñ.isque amens animi & rubore accensus amaro.Idem.ŋ.georg. Auia tūc resonant auibus virgulta canoris,sed a particula græca prtuatiua breuiatur. vt atomus. adyta. orum.Verg.iŋ.ęñ.isque adytis hæc tristia dicta reportat.¶Re.breuiat semper. Quod re in compositione breuiatur.vt refero refers.repeto repetis. Quod si reffert accipiatur pro eo quod est distat,producitur:quare per duplex,f.scribendū vt producatur positione.Producunt vero dictiōes in quibus post re succedunt duę consonantes,aut vna vim duarum habens.vt respōdeo respōdes.rescribo rescribis.rencio.cis. reieci.Nā cū re prępositio natura breuis sit.si vspiam in compositiōe lōga reperiatur: necesse est hoc fieri rōne duarum cōsonantiū:aut vnius vim duarum habentis.Sed cum supra dixerimus.i.cōsonantē in principio dictionum pro simplici poni:id que etiam in cōpositis debere obseruari:in hoc verbo reiicio aliqñ habet vim duplicis consonantis:aliqñ simplicis.Duplicis:vt apud Vergi.iŋ.geor. rencę ne maculis infuscet vellera pullis.Idem.v.ęñ.hęc fatus:duplicem ex humeris reiecit amictum.Papi.vi.thebai.& patria vigil arte lacon,hos reiecit ictus.Simplicis,vt apud Verg.in buc.tityre pascentes a flumine reice capellas.vbi teste Serui.rence ea.proceleumaticus est.Papinius libro.iŋ.thebai.tela manu,rencit que canes.Vel potius dicendum est.i.consonantem expungi:quod in hoc verbo subŋcio reperitur:vt apud Papi.in achille.subŋcit gaisus Vlysses.Lucanus in octauo:crine iacet,subŋcit que facem cōplexa maritū.Retuli quoque præteritum ab eo quod reffero cum lōgum reperitur per duplex.t.scribi debet.Horatius secūdo episto.rettulit acceptos regale numisma Philippos.Propertius:rettulit & querulo iurgia nostra sono.Cum vero breuiatur per simplex.t,scribendum est:vt apud Sueuium in quodam idyllio:fera prælia bello in persas retulere.Sunt quoque,qui illud Catulli.si reditum tetulisset,is,aut in tempore longo:retulisset legant. Eadem quoque ratione reffero,cum pro eo quod est distet accipitur,per duplex.f.scribi debet:quoniam produxit primam.Sed,quemadmodum alio in loco diximus,non a re p̄positione,sed a res & fero compositum videtur.relatum in supino ab eo quod est refero.repperi & reppuli prętęrita ab eo quod est reperio reperis,& repello repellis cum hoc verbo reduco reducis prima indifferenti reperiūtur. Quare tum simplici,tum geminata consonante post re scribi debent. Iuuenalis:dixerit astrologus:credent a fonte relatum hominis.Lucanus in quarto:densaturque globus,quantum pede prima relato. Lucretius libro tertio:id rursum cæli relatum templa receptant. Terentius in Phormione:quod ab illo allatum est: id sibi relatum putet.vbi ratione carminis.l.debere geminari Donatus testatur. Luca.reppulit a Lybicis immē sum syrtibus æquor. Tibullus: Nam ciconumque manus aduersus reppulit vndis. Ouidius in epistola Medęę:quæque feros reppuli doctis medicantibus ignes. Sillius libro decimo sexto punicorum:Troiugenis reppulit pœnos.Propertius:ah pereat,quicunque meracas repperit vuas.Ausonius: atqui condiderat,post quam non repperit aurum,Aptauit collo quem repperit laqueum.Lucretius in primo:reducit Venus reductam Dedala tellus.Horatius secundo sermo,dñ tibi dent capta classem reducere Troia. Idem in epistola:palma negata macrum donata reducit opimū.Ver.iiŋ.æñ. iectā classem,socioscę a morte reduxi. Relliquię quoque & relligio,quorū alterū a relinquendo,alterum a religando dicitur,in carmine semper producta reperiuntur,quare duplici.l.scribenda sunt.Vergilius primo ęneidos:Troas relliquias danaum atque immitis Achilli. Idem in quarto:relliquias colere Priami tecta alta manerent. Idem in secundo: relligione patrum multos sacrata per annos. Idem in eodem:corpora per q̄ domos & relligiosa deorum.

Fio producit dissyllabum.Et genitiui
Longa penultima sit quintæ: cui iunge datiuū.
Sed breuiant tantum tria,rescę,spescę,fidescę.
Si gtūs erit,quem dat pronomen in.ius.
Seu nomen,longam poteris proferre breuēcę.
Corripit alterius:semper producit alius.
E.de.præ,se.di.componens non breuiabis.
Sed breuiant,si vocalis subit,atque disertus.
Tenditur.a.nostrum:sed græcis.a.breuiatur.
Re.breuiat semper,nisi duplex consona subsit.
Reffert,pres fert,seu distat porrige semper.

Fres et sibi dictio latina breuiatur

Nota

Relliquie et religio producuntur reduco et relatum supinus aliquando

¶ Argumento ęę

Super particulam so p̄ vocali dictionem. diuma hāc p̄positum esse disissabon nam so non potest esse polisissabon dicit philosophus frustra fiunt per plura que fieri potest per pauca Rō tercio ore sermonis falsa est regula tamen demisceta vomitaty

Bona

¶Sed pro componens. Q& hęc p̄positio pro in compositiōe producitur. vt prodo. dis. Breuiant vero, quæ hic excipiuntur. proficiscor, & si Gellius lib. pri. primam dicit habere breuem: longa tamen aliquando reperitur. vt apud Iuuenalem: profectura domo sicula non mitior aula. Propertius lib. ij. hæc quoque profecto ludabat Iasone Varro. Vergi. tamē septimo ęneidos breuiauit dicens: Arcades his oris genus a Pallante profectum. Profan⁹ profana profanū. Verg. vi. procul o procul este profani. ¶ Profiteor profiteris. Ouid. de remedio. vt illitas lateat, q̄ non profitebere fiet. Hora. in arte: inceptis grauib⁹ plerunque & magna professis. Profor. aris. Luca. in nono. hoc satis est dixisse Iouem, sic ille profatur. Vergi. iiij. ęneidos: & sic accensa profatur. Profundo profundis autore Gellio primam indifferentem habet. Catullus: has post quam mœsto profundi pectore voces. Sillius libro. xi. punico. impia dementis vulgi, & vix tota profundit. Profundus. da. dum. Vergilius in buco. terrasque tractusque maris cęlumque profundum. Profugus. a. um. Idē pri. ęneid. Italiam fato profugus lauinaq; venit littora. Profugio profugis. Flaccus. vij. argo nauticæ: Cōtingat mihi deinde mori. &c. sic fata profugit. Columella in horto: sed trepidus profugit chellas & spicula phœbus. ¶ Procella. æ. Vergi. pri. æneid. stridens aquilone procella. & ibidem: creberque procellis Aphricus. ¶ Procuro. as. Ouidi. iij. fasto. risit & his (inquit) facito mea tela procures. Vergilius tamēnono æn. produxit dicens: quod superest læti bene gestis corpora rebus procurate viri. & Horat. Hæc ego procurare & idoneus imperor. Profestus. a. um. Horatius. ij. sermo. non ego narrantem temere edi luce profesta. Propero. as. Vergi. xi. æneid. ne properate meas teucri defendere naues. Ouidius. xi. meta est neptunus auus, pronepos ego regis aquarū. Proneptis. Persius: patruelis nulla proneptis. Propertius. Martialis: accipe facūdi carmen iuuenile Properti. ¶ Quęq; pro vox græca. Quod pro in cōpositione in dictionibus græcis breuiatur. vt propontis. propino. prologus. Lucanus in. ix. Paruo ruat ore propontis. Iuuenalis: qnando propinat Virro tibi. ¶ Compositum nomen. Hæc regula duas continet partes. Prima est: qd' dictiones compositæ siue sint græcę siue latinę terminantes in. i. primam partem compositionis breuiant illud. i. vt omnipotens, quod ab omnis & potens componitur. armiger, quod ab armis & gero. & archigenes, quod ab archon, i. princeps, & genes genus, antitheton: quod ab anti contra & theton positum. Verg. ij. æneid. Iupiter omnipotens præcibus si flecteris vllis. Idem in eodem: armiger aut umedon vna omnis syria pubes. Iuuenalis: aduocat archigenem, onerosaque pallia iactat. Persius: librat in Antithetis doctas posuisse figuras. Altera pars est: q̄ dictiones gręcę terminantes in. o. primam partem compositionis breuiant illud. o. vt carpophorus, quod ex carpos & phoros, hoc est, ferens fructum componitur. christophorus eodem modo ferens Christum. Democrit⁹. Demophoon. Iuuenalis: quāquā & carpophoro facies tua computat annos. Idem: perpetuo risu pulmonem agitare solebat Democritus. Ouidius: hospita Demophoon tua te rodopeia phyllis. ¶ A priori parte regulæ excipiuntur vbique, & ibidem aduerbia, quorum prius ab vbi & q̄ : posterius ab ibi & dem particula componitur. Vergilius secundo æneidos: horror vbique animos, simul ipsa silentia terrent. Idem in primo: voluitur in caput, ast illam ter fluctus ibidem. Tibicen quoque quod ex tibijs & cano componitur duabus breuibus per synæresim coeuntibus penultimam producit. Iuuenalis: & lingua & mores & cum tibicine chordas. Producunt quoque composita, quę in priori parte compositionis declinantur: vt plerique, vtrique, quanticunque, qualicunque. Meridies etiam, quod a medius & dies componitur. d. muta ta in. r. antepenultimam producit. Catullus: iube ad te ventam meridiatum. Est enim carmen phaleuticum. Aduertendum tamen est, quod si dictio, cum qua componitur semis, a vocali incipiat: per synalœphā exteritur. vt semuncia, quod a semis & uncia. sem homo, quod a semis & homo. semustus, quod a semis & ustus, Persius: hæret, vt stultus brevis, vt semuncia recti. Vergilius octauo ęneidos: semihominis caci facies. an potius sem hominis caci facies: quoniam in compositione literę, quę non pronuntiantur, etiam nec scribuntur. Matricida producit Ausonius dicens: Matricida Nero proprij vim protulit ensis. cur nō & fratricida, quem Prudentius breuiauit, & homicida quem Iuuenalis? ¶ Omnia præterita duarum syllabarum producunt ex illis priorem. vt feci a facio facis. legi a lego legis. moui a moueo moues. caui a caueo caues. Quamuis enim prima verbi positio breuietur, nihilominus in præterito producitur: præterquam in verbis sex, quæ hic explicantur cum suis compositis. ea sunt bibo bibis bibi. adbibo adbibis adbibi. Martialis: dixit, & ardentes auido bibit ore fauillas. Scindo scindis scidi. abscindo abscindis abscidi. rescindo rescindis rescidi. Papinius octauo theba. oraque pectoraque, & viridem scidit horrida vestem. Lucanus in tertio: qua mare tellurem subitis, aut obruit vndis, aut scidit. Findo findis fidi. diffindo diffindis diffidi. Vergilius in octauo: & media aduersi liquefacto tempora plumbo diffidit, ac multa porrectum extendit arena. Do das dedi. reddo reddis reddidi. trado tradis tradidi. Vergilius secundo æneidos: insidiæ iam deiphobi dedit ampla ruinam. Sto stas steti. obsto obstas obstiti. consto constas constiti. resto restas restiti. Idem in quinto: his magnum alcidem contra stetit: his ego suetus. Fero fers tuli. circūfero circūfers circūtuli. confero cōfers contuli. Ouidius primo metamorpho. & tulit ad climenem Epaphi conuitia matrem. Iuui quoque præteritum ab eo, quod est iuuo iuuas. Catullus ad ortalum breuiauit dicens: non ita me diui vera gemunt iuuerit. Sunt qui legant iuerint, pro iuuerint. Sed huiusmodi syncopes ratio inaudita est. Habencia vero vocalem ante vocalem nihil dubium est breuiare. vt ruo ruis rui. nuo nuis nui. luo luis lui.

Sed pro componens debes producere sæpe:
His tamen exceptis proficiscor, siue profanus.
Profiteor addatur, pfor. atq; pfundo profundus.
Et pfugus. profugitq; pcella. procuro profestus.
Et propero. pnepos q̄. proptius atq; proneptis.
Quæq; pro vox græca componit, corripiantur.
Compositum nomen si finit parte priori
Iniota, aut. o. micron, semper breuiabit easdem:
Sed producit vbiq; tibijcen. iungis ibidem.
Omnia præterita profer dissyllaba longa.
Findo fidi breuiat, scindo scidi. & dedit a do.
Et bibo dat bibit, fero dat tulit, & stetit a sto.
Sed si vocalis præcedit, corripiatur.

Quod si

¶Quod si preteriti. Preterita geminantia primas syllabas (de preteritis pluriũ syllabarum intelligit, nã de monosyllabis superius regula tradita est: fuerunt autẽ duo tantũ, do dedi & sto steti) omnia in quã illa breuiant vtrasque syllabas. vt pario.is.peperi.disco.is.didici.tundo.is.tutudi.pango.is.pepigi.pungo.is.pupugi.tango.is.tetigi.pello.is.pepuli.tollo.is.tetuli.cano.is.cecini. Si vero post secundam syllabam sequãtur duæ consonantes, producunt illam, vt mordeo.es.momordi.tondeo.es.totondi.spondeo.es.spopondi. pendeo.es.pependi.posco.is.poposci.parco.is.peperci.pendo.is.pependi.tendo.is.tetendi.fallo is.fefelli.curro.is.cucurri. Cædo quoque & pedo, tametsi non sequuntur duę consonantes, etiam producunt. vt ęcidi.pepedi. Iuu. ebrius & petulans si quem quã forte cecidit. Horat. ŋ. ser. nam displosa sonat quãtum vesica pepedi. In compositione quoq; eadem ratio seruatur: nam illa quæ primam syllabam in compositione amittunt, alterã producunt aut breuiant, secundum ea quæ dixit. vt fallo.is.fefelli.refello.is.refelli. cedo.is.cecidi.abscindo.is.abscidi: pello.is.pepuli. compello.lis.compuli. tundo.dis.tutudi. contundo contundis contudi. Horat. ŋ. epist. duram qui contudit hydram. antiquiores tamen eandem produxerunt. vt Ennius: vtroſque valentes contudit crudelis hyems. ¶Lõga supina. Supina duarum syllabarum producunt ex illis priorem: vt lauo lauas lotum. moueo moues motum. nuo.is.nui.nutum. Breuiant vero eadem supina, q̃ hic explicãtur cum suis compositis. Do das datum. reddo.is.redditum. trado.is.traditum. Verg. pri. ęñ. post quã introgressi & coram data copia fandi. Sto stas steti statum. Luca. in. x. his ascripsit aquis quorum stata tempora flatus. deriuata quoque eandem legem seruant. vt statio.onis. status.us. statura. ę. Verg. ŋ. æñ. nunc tantum sinus & statio malefida carinis. Ouid. iiŋ. fasto. hic status in cælo multos permansit inannes. staturus tñ, hoc est participiũ futuri in. rus. sẽper producit primã. Luca. in. vi. vnaq; percussit pontum symplegas in anẽ. & statura redit. Cõposita vero, q̃ mutãt. a. in. i. sẽper breuiãt: q̃ vero non mutãt, producũt. vt prędo. as. præstitum. atum. præstatus præstaturus. consto. as. constitum constatum constaturus. Luca. in. ŋ. constatura fides superum. Cieo. es. vel cio cis ciui citum, aut est secundæ coniugationis, aut quartę: si secundę breuiat: si quartę, producit. Ouid. ñ. metamor. obuius ire polis: nec te citus auferat axis. Composita vero tum breuia, tum producta reperiuntur. vt excio, is. excitui excitum vel excitum. cõcio, is. iui. concitum, vel concitu. accio, is. iui. accitum vel accitũ. Papi. iŋ. thebai. excitus & longã iãpridem indignãtia pacẽ. Ver. iiŋ. æñ. excitum ruit ad portus & littora complent. Flacc9. v. argo. ipse autem tantis concita furoribus arma. Verg. pri. æneidos: regius accitu chari genitoris ad vrbem. Sero. is. seui. satum. & ab eo composita, vt consero. is. conseui. itum. assero. is. asseui. assitum. Verg. in bucol. dulce satis humor. Ouid. consitaq; arboribus lycea reliquerat arua. Sino. is. siui. situm. & ab eo composita desino. is. desiui. desitum. Idem secundo metamorphoseos: hic situs est phaetontis currus auriga paterni. Cicero pro Cornelio. ceptum igitur per eos qui volebant desitum. per hunc qui discessit. Ruo. is. rui. ruitum facit in supinis, sed ab eo composita rutũ quę omnia breuiant. vt obruo. is. obrutum. diruo. is. dirui. dirutum. eruo. is. erui. erutum. Ouid. in epistola penelo. obrutus insanis esset adulter aquis. Idem in eadem: diruta sunt aliis vni mihi pergama restant. Lino. is. lini. vel leui. litum. & ab eo composita. vt oblino oblitum. illino illitum. relino relitum. Verg. iiŋ. georgico. paribus lita corpora guttis. Ouid. in epistola canaces: oblitus a dominæ cędę libellus erit. Luca. in. viŋ. illita tela dolis, nec marte cominus vnquã. Eo. is. iui. itum. & ab eo composita. vt prętereo. is. prętereo. ritum. obeo. is. itum. Ouid. pri. metamor. sed itum est in viscera terræ. Ver. viŋ. æñ. o mihi prętéritos referat si iupiter annos. Idem. x. morte obita quales fama est volitare figuras. Ambio ambis, quod ab am prępositione inseparabili & eo componitur, tum breuiare, tum producere reperitur: nam ambitus ambitus nomen breuiat. Luca. in pri. dę talis ambitus vrbi. Ambitus. a. um. participium producit. vt Vale. v. argo. ambituq; senem promissaq; vellera puppi. Ouid. pri. metamor. iussit & ambitę circũdare littora terrę. Queo quis quiui quitum, & ab eo composita nequeo. is. nequiui nequitum. Teren. in ecyra. nam cum compertum est nata forma in tenebris noscinon quita est. Reor. is. ratum. Verg. ñ. æneid'. nos abnisse rati & vento petisse Mycenas. & ab eo deriuatũ ratio breuiat. ¶Ex vi præterito. Q d' supina pluriũ syllabarũ, nam de disyllabis paulcante posuit regulam, si nõ formãtur a prętérito pfecto indicatiui modi terminato in. vi. mutata. ui. in. tũ. in quacunq; cõiugatione producunt penultimã. vt amo. as. aui. atum. Pecto, is. quemadmodum libro secundo diximus, quod in prętérito pectiui fecit: & in supino pectitum, penultimam breuiant. Colu. verũ vbi tã puro discrimine pectita tellus. Sed suspicamur esse ab alio prętérito, hoc est, pectuo, q̃d in vsu nõ reperimus. ¶Dictio composita. Q d' tãta est vocalis in dictiõe deriuata & cõposita, quanta fuit in dictione primitiua & simplici. Hæc regula patet latissime. Deinde regulam adhuc declarat dicens: q; si vocalis in vocalem mutetur, nihilominus eadem quantitas manet. vt ab in & amicus componitur inimicus. a. mutata in. i. manente eadem consonante, hoc est. m. ergo vtraque vocalis, hoc est. a. in simplici: & i. in composito breuiatur. Rursus ab inimico deriuatur inimicitia manente eadem syllabarum quantitate. Diphthongus quoque eadem ratione in vocalem longam semper vertitur sicut cædo. occido. lædo. collido. plaudo. explodo. claudo. includo. Quod si consonans mutetur, aliam rationem sequi debemus: nam eundum est ad primas atq; medias syllabas. Esto exempli gratia iuuenis, breuiat primam: iunior producit eandem. Et eodem modo iuuo. cado. foueo. bis. nouem. decem primas breuiant, ab illis tamen deriuata iucundus. iumentum. casus. fomes. bini. noni. deni, quia mutant consonantes, producunt easdem.

Quod si præteriti geminetur syllaba prima:
Vtraq; corripitur, nisi duplex consona tardet.
Cædo cæcidi dat, cui iunges pedo pepedi.
Quæ si componas ex his dispunge priorem.
Longa supina manent disyllaba sede priori.
Hæc breuiant primas, & quæ cõponis ab illis.
Et status atq; datus, ratus & rutus & satus, hisq;
Et situs & litus & citus & quitus, atq; itus addes.
Ex. ui. præterito. ui. in tum faciente supinum:
Præter sex illa iam dicta penultima lõga est.
Dictio composita deriuatiuaq; simplis,
Et primogenitis æqualia tempora seruat.

Semper breviat, etiam nisi, cui, formauerit ille

Regula

Si vocalis in vocalem mutetur nihilominus eadem quantitas manet

¶ Habet tamen hęc regula exceptionem. Nam a supinis verborum primæ coniugationis in atum exeuntibus frequentatiua deriuantur vel formantur potius. a longa in. i. breuē mutata. vt ab imperatu imperito. itas. a minatu minitor. aris. a portatu portito portitas. Prēterea verba, que dñr meditatiua vel potius desideratiua, formanturque ab vltimo supino, quod in. u. longum desinit, addita rio. vt ab esu esurio. a mictu micturio. a partu parturio. in quibus. u. breuiatur. Iuu. esurit intactā parabi nisi vēdat agauen. Idē noctib9 hic ponunt lecticas, micturiunt hic.

A no. nas. naui. natū. quoq; prima lōga dicim9 anato. as. eadem breui. Verg. in. v. ēn. illum & labentem teucri risere natātem. & a noiconos cis noui notū. prima longa deriuatur noto. as. eadem breui. Ver. in hac. parta meę veneri sūt munera: namq; notaui. Agnitus quoq; & cognitus a notus cōposita breuiant. Iuu. agnitus accipies iubet a prēcone vocari. Luca. in iq. calida mihi cognitus axis ęgypto. Igitur ex breui syllaba plerumq; fit longa non modo manente eadem consonante, sed etiam eadem vocali. vt a rego. gis. rex & regula. a lego gis. lex. gis. a lateo. es. laterna. ę. a sedeo. es. sedes is. a vomo. is. vomis. eris. a. voco. as. vox vocis. a venio. is. vena. æ. ab humeo. es. humor. oris. a rapio pis. rapum. i. a ligo. as. ligula. æ. a macero macero. as. a vitio vitupero. as. a iugo iugerū. i. ab Italia ital9. a. ū. a Sicilia siculus. a. ū. a cerere ceritus. a. ū. a secus aduerbio secius. Et mutata vocali ab homine, humanus. a. ū. Ecōtrario ex syllaba longa fit breuis. vt a dico dicax dicacis, a luceo lucerna. æ. ab areo aristа. æ. a mole molestus. a chio chius. ab asia. asius. a sopio sorpor soporis. a frango fragor. oris. & fragilis. a sagio sagax. acis. a vado. dis. vadū. i. a dissero. is. disertus. a. ū. a iuro. as. deiero. as. peiero. as. ab aquo. as. aqua. ę. a fido. is. fides. ei. ab odi. isti. odiū. q. a titulo tutor. aris. a quatuor quaterna farre farina. æ. a tigno. tigill9. a stigno stigillū. ab offa ofella. læ. a māma māmilla. ę. a lot9 lotiū. q. a fatu fatu9. a. ū. ab acer, acerb9. a. ū. a femine femur, oris. sed de his in primis, atq; medijs syllabis dicemus.

Sed sunt multa quibus non seruit regula semper.
Illa tamen quæ sint, primas mediasq; require.

¶ De Crementis singularis.
Caput. ij.

EX. a. mittit. atis. genitiuus, & est breuiandus.
Onis. & enis. ab. o. producit. Inis. breuiatur.
Al. alis. neutrum producit, sed breuiat mas.
Nomen in el. elis. protendit, dic & hebræum.
Il. breuiauit. ilis. Vl. vlis. cui iungere debes.
Vnus in. ol. est sol. crementum porrigiturq;.
An. anis. produc. atq;. En. si mittit in. enis.
Quod si mittit, inis, breuiat. Sed. in. porrigit. inis.

De crementis nominū. Reliqui oēs artis grāmaticæ præceptores, quos ego vnquā legi, quātitatē syllabarū nominis per declinationē primū. deinde per regulas particulares, quas de primis medijs ac q; vltimis syllabis scripserunt, sparsisse video. Fecerunt illi fortasse hoc recte: sed ad puerorū eruditionē non satis cōmode. Nos tñ, qui hanc curam suscepim9, vt nil illis ediscendū proponeremus, qđ non illa ętas possit capere, separauimus a declinatione hanc syllabarum perplexitatem: nec numerosas illas regulas sparsim diffudimus, sed in vnum quasi conspectum in hoc secūdo cap. compegimus, quod est de crementis nominum. Crementum vero nominis dicitur, quoties genitiuus singularis crescit super primam nominatiui positionem, idque aut in singulari, aut in plurali. Agit itaque in primis de crementis singulari, sed potissimum tertiæ declinationis: quia prima non habet crementum nisi cum mittit genitiuum in. ai. secundę tantum in r desinentibus, quæ cum tertia declinatione confunduntur: quartæ & quintæ ad generalem regulam. de habentibus vocalem ante vocalem referenda sunt. ¶ Ex. a. mittit. atis. In a. igitur desinentia, quæ omnia græca sunt mittentia genitiuum in. atis. breuiant syllabam, quam superat crementum. vt dogma, atis. poema. atis. schema. atis. ¶ Onis. & enis. In. o. exeuntia in. onis. vel in. enis. producunt: vt cerdo cerdonis. mango mangonis. anio anienis. nerio nerienis. Exeuntia vero in. inis. breuiant. vt virgo virginis. Apollo apollinis. Nomina vero græca in. on. desinentia, si ad declinationem latinam in. o. reducantur, etiam breuiant si apud græcos breuiabant, vt agamemnon agamēno agamēnonis. Papin. in achileide: stilatq; agamemno volentes. ¶ In. c. duo tantum sunt, lac lactis, quod positione producit, halec halecis, quod natura. Mart. capparis & putri cepas halece natantes. quanquā pro pisce etiam possit accipi. ¶ Al. alis. neutrū in. al. neutrum producūt, vt animal. alis. tribunal. alis. vectigal. alis. Masculina vero breuiant. vt hic sal salis, hannibal hannibalis. Verg. pri. æn. vela dabant læti, & spuma salis ęre ruebant. Iu, expende hānibalem: quot libras in duce summo Valerius probus grāmaticus prestantissimus referente Gellio. lib. iiij. hannibalis & hasdrubalis & hamilcaris, & huiusmodi nomina barbara ita pronuntiabat, vt penultimā circumflecteret: quod, nisi longa esset, fieri non poterat. tamen vnum tantum Ennij poetę tetrametron attulit ex eo libro, qui Scipio inscribitur: Qui propter hānibalis copias considerant. vbi sexta syllaba necessario debet esse lōga, quia tertius pes spōdeus est. ¶ Nomen in. el. In. el. desinentia omnia sunt barbara præterquā duo monosyllaba. mel & fel: quod si ad nostram declinationē (vt alio in loco dixim9) referantur, adiectione syllabæ id fieri debet. vt Michael michaelus. Israel israelus. penultima longa: sed quia nostri sub terminatione barbara audent inflectere, merito debent produci, quandoquidem in. el. lōga finiuntur, q; a græcis per. e. longū scribi consueuerunt. vt Michael michaelis. Gabriel gabrielis. mel vero mellis, & fel fellis positione duplicis. l. producunt. ¶ Il. breuiabit. ilis. In. il. breuiant. vt vigil vigilis. tanaquil tanaquilis. ¶ Vnus in. ol. est sol. In. ol. vnum reperitur tantum sol solis, quod producit. In. ul. breuiāt. vt consul. ulis. pręsul. ulis. exul. lis. ¶ An. anis. produc. in. an producunt. vt acarnan. anis. Ouid. li. viij. metamor. amnis acarnaum lætissimus. Pęan. anis. Ver. vi. æn. lætum pæana canentes. In. en. quæ mittunt genitiuum in. enis. producunt. vt ren renis splen. enis. siren. enis. Persius: quid faciās sed sum petulanti splene cachinno. Hor. syrenū scopulos & circes pocula nosti. In. inis. vero breuiāt. vt nomē. inis. fulmē. inis. volumen. inis. ¶ In. porrigit. inis. In. in. per. i. latinū. vel in. yn. per. y. græcū producūt. vt delphin. inis. salamin. inis. phorcyn. ynis. Virg. in bu. orpheus in syluis, inter delphinas arion. Hora. pri. carmi. teucer salamina patremq;. Ouid. iiij. metamorpho. squallebant late phorcynidos ora Medusæ.

nominis incrementa
incrementum est excessus
sillaue. l. sillabarum res
pectu cuius attenditur
incrementum ——
duplex est incrementum
nominis. singulare et
plurale. singulare in
crementum est excessus
obliqui in silaua. l.
in silabis supra nomina
tiuum hęsusdem numeri

¶On.modo producit.In.on.partim breuiant,partim producunt: namquæ apud græcos mittunt genitiuũ in.onos.penultima per.o.micron breuiant.vt dæmon.onis.canon canonis.lycaon.onis.peon peonis amithaon.onis.agamemnon.onis.æson æsonis.amphion ãphionis.ixion.onis.parthaon.onis,sydon.onis.memnon.onis.emathion.onis.Oui.primo metamorphoseos:foeda lycaoniæ referens conuiuia mensæ.Idem in.v. vel nos emathijs ad pœonas vsque niuosos.Vergilius tertio æneidos:phyllirides chiron, amithaoniusque melamp9.Idem.iij.æneid.Res Agamẽnonias victriciaq; arma sequutus.Ouid.vij.metam. & casu subito formosior esone natus.Idem. vij.meta.duxerat hippodamẽ audaci ixione natus.Pap.in achilleide:cũq; suo memorant ãphione thebas.Ouid.x.metamor.accipe me genitum dixi parthaone nate.Marti.quid torus a nilo quid sindone tinctus olenti.Vergi.pri. ęn.Eoasque acies & nigri memnonis arma. Quæ vero apud græcos mitttũt genitiuum in.onos.per.o.mega penultimam producunt eãdem.vt amidõ.onis.ancon.onis.babylõ.onis. citheron.onis.caulon.onis.colophon.onis.cremyon.onis.cydon.onis.damon.onis.daphnononis.dolon.onis.emathion.onis.helicon.onis. lacon.onis.ladon.onis.nasamon.onis.oriõ.onis. platanon.onis. porphirion.onis.peteon.onis. sason.onis.sinon.onis.sicyon.onis.salamon. onis.tritõ.onis.trygõ.onis.Iuue.hic alta sycione,aut hic amidone relicta.Catul.q̃q;ancona gnidũq; areno sã colis.Mart.assiduus iactet te babylona labor.Proper.saxa eitheronis thebas agitata partẽ.Verg.iij.æñ. cauloniaq; arces, & naufragũ scylaceũ.Luca.in.vij.& placidi colophona maris spumantia paruę.Oui.vij. metamorpho. quodque suam securus arat cremyona colonus.Luca.in.vij.Illic & libyę numidas & cretacydonas.Verg.in buco.pastorum musã dãmonis & alphesibei.Marti. daphnonas platanonas & acreascyparissos.Oui.in epist.penelo.retulit & ferro rhœsum dolonaque cęsos. Vergil. emathiona liger.corineum sternit asilas.Idem.vij.æñ.pandite nunc helicona deæ cantusque mouete.Papi.vij. tandem speratus nuda de plebe laconum.Ouid.pri.metamorp.donec arenosi placidum ladonis ad amnem.Silliuslib.vi.exanimam nasamona tyram super ipse iacebat.Ver.iij.æñ.armatumque auro circumspicit arionа.Martia.& nomen prasini porphirionis habet.Papi.vij.the.& sulco petona domant refluunteque meatu.Sillius:adriaci fugite in.austi sasonis arenas.Verg.ij.ęñ.talibus insidijs periurique arte sinonis.Ouid.ij.metamo. ceruleos habet vnda deos tritona canorum.Martial.captabit tepidum dextra læuaque trygona. Sunt quę dam nomina habentia indifferens crementum.vt sidon sidonis.egeon egeonis.edon edonis.Verg.pri.æñ. atque equidem teucrum memini sidona venire.In deriuatis tum producta tum breuis reperitur: quod ipsum argumentũ fuerit in primigenio crementum fuisse medium,tametsi semper longa reperitur.Vergi. primo æneid.obstupuit primo aspectu sidonia Dido.Idem in.iij.sidoniam picto chlamydem circundata limbo.& iterum in eodem:& quos sidonia vix vrbe reuelli.Aegeon quoque Ouid.lib.ij.metamorpho. produxit dicens:ægeona suis immania tergalacertis. Claudianus vero breuiauit,cum dixit:nec centum gemini strictis ægeonis enses.Edon præterea mons siue promontorium thraciæ,quod mediam habet secundam:quod ex deriuatis licet cognoscere,vt apud Verg.xij.æneid.ac velut edoni borea cum spiritus alto.Ouidius quoque: protinus in syluis matres edonidas omnes.vtrobique producitur.Idem tamen.ij. de reme,breuiauit dicens:ibat vt edonio referens trieterica baccho.&.Luca.in pri.edonis ogygyo decurrit plena lyęo.& Syll.iiij.puni.edonis vt pangea super trieteride motu.¶Nomen qđ fit in.ar.Q đ nomina terminata in.ar.producunt crementũ. vt cochlear.aris.puluinar.aris.torcular.aris.Breuiant vero Cęsar.aris.& quæ sequuntur.Verg.in bu.ecce dionei processit cęsaris astrum.Idem in primo æneidos:stipãt, & dulci distendunt nectare cellas.Idem in buc.& cantare pares & respondere parati.Idem.iiij.ęñ.it portis iubare exortodelecta iuuentus.Idem in eodem opere: aut ararim parthi9 bibet,aut germania tigrim.Idem in buco,errantes hederas passim cum baccare tellus.Peregrinaque. Q đ quædam etiam nomina propria barbarorum breuiãt:vt amilcar.aris.gaspar.aris.bostar.aris.balthasar.aris. Sed hęc quemadmodum dixi mus,ex Gelij & Probi autoritate possunt producere: sed frequentior vsus habet,vt breuientur. ¶Tertia quod nomen.Q đ nomina in.er,desinentia siue sint secundę,siue tertiæ declinationis breuiant crementum.vt puer pueri,gener,i.tener. eri.passer passeris,mulier mulieris.Nemo vnquã dixit,q; mulier in obliquis produceretur,præter vnum Priscia.neq; in locis illis quibus de hoc agebat,sed in libello de accentu, quem multi huius autoris esse non putant.Alexandrum vero quanti faciamus,alijs in locis sumus testati.Producunt vero iber iberi,quanquam græcis potius annumerari debeat.Lucan.in.iij.Gallorũ celtæ, miscentes nomen Iberis,& ab eo composita celtiber celtiberi.Martia.vir celtiberis non tacende gentib9. Producit quoque ver veris.Vergilius primo georgico.vere nouo gelidus canis cum montib9 humor. Græcũ nomen.Q đ nomina græca modo producunt,modo breuiant crementum.Producunt vt byzer byzeris.brachionister brachionisteris.crater crateris.clyster clysteris.clymater clymateris.character charactеris.cremaster cremasteris.halter,eris.luter luteris.physeter physeteris.præster præsteris. ser seris.soter soteris.Flaccus libro.v. argonauticę:byzeresque vagi yllirie philyreque a nomine dicta littora.populi sunt ponti. Vergilius in bucolicis:crateraque duos statuam tibi pinguis oliui. Martialis: quod pectunt stulto fortes haltere lacerti. Ruffus in arato:delphinas virides & physeteras anhelos. Sed de his in declinatione græca plura dicentur.Ex græcis vero quædam breuiãt.vt aer aeris,æther ætheris.¶Sed breuiant. Nomina in.ir.tam secũdæ quam tertiæ declinationis,rara sunt ea fere, quæ hic explicantur & breuiant crementum.gadir vero apud Dionysium, qui perihegesim scripsit de situ orbis,gadira in accusatiuo producte legitur.

On.modo producit,modo corripit.o genitiui.
Si tenet.o.magnum producit,si breue curtat.
Nomen,quod fit in.ar.genitiuo protrahit,aris.
Sed breuiat Cæsar cum nectare,parq;,iubarq;.
Atq; arar & baccar:peregrinaq; nomina quędã.
Tertia quod nomen declinat,siue secundæ,
Si finitur in.r.breuiabis.Demis.iber.ver.
Græcũ nomen in.er.mõ curtat.vt æther & aer:
Et modo producit,vt crater atq; caracter.
Sed breuiat treuir & vir,cum martyre gadir.

¶Porrigit.oris.Q. d' nomina in.or.producunt crementum.vt Amor amoris. Dolor doloris. Breuiant vero Marmor marmoris.Vergilius sexto æneidos:in lento luctantur marmore tonse.Aequor æquoris. Vergilius primo Aeneidos: disiectam æneæ toto videt æquore classem. Memor memoris. Idem primo Aeneidos:at sperate deos memores fandi atque nefandi.Arbor arboris.Idem primo Georgicorum:cauat arbore lintres.¶Græcum q̃q̃.Quod nomina græca etiam breuiant crementum.vt Nestor nestoris.Hector hectoris.Rhetor rhetoris. Et quod componit.Quod nomina quoq; composita a puero, corpore,& decore breuiant.vt Publipor publiporis.Marcipor marciporis.Lucipor.oris. Tricorpor.oris.Bicorpor.oris.indecor.oris. Dedecor.oris. Ador tũ breuiare, tum producere Priscianus autoritate Enñ probat dicentis:hic adoris dat primitia sibi sanguine libat. Idem alio in loco producit dicens: Emicat in nubes nidoribꝰ. Ador adoris.ab eo q̃d q̃q̃ deriuatum Vergilius produxit,vñ.æneid.statuũt que dapes & adorea liba per herbam. ¶Vr. breuiat.Q. d' nomina in.ur. siue sint secundæ siue tertiæ declinationis breuiant: sed secundæ vnum tantum reperitur.satur saturi:tertiæ vero plura.vt fulgur.uris.sulphur.uris.murmur uris. Et quæ facit in.oris,vt iecur.oris.femur oris.ebur.oris.robur.oris.fur vero producit, Verg.in buc. quid domini facient, audẽt cum talia fures?¶As.atis.pduc.Q. d nomina tertiæ declinationis finita in.as. producunt crementum.vt ciuitas.atis.bonitas.atis. honestas.atis.Breuiãt vero vas vadis.Hora.primo sermo.ille datis vadibus qui rure extractus in vrbem est. Mas maris. Persius:atq; marem strepitum fidis intendisse latinæ. Anas.atis. Martialis: & anatis habeat vropygium macræ.Est enim trimetrum iambicum habens in primo loco tribrachum. Ruffus in arato:lati pedẽque anatem cernes excedere põto. Macer quoque anseris, aut anatis mixta pinguedine tauri.Vas quoque vasis crementum producit per regulam, etiam si in atis. genitiuus non exeat:nam per.as.atis.voluimus intelligi nomina in.as.tertiæ declinationis ad differentiam eorũ,quæ sunt primæ.¶Et.ados.Q. d noia græca tertiæ declinationis mittentia genitiuum in.ados.breuiant cremẽ tũ.vt arcas.ados.pallas.ados.dryas.ados.¶Es.breuiabit.etis.vel.itis.Quod nomina tertiæ declinatiõis mittentia genitiuum in.etis.vel.itis.breuiant crementum.vt partes.etis.leges.etis.stipes stipitis.miles militis. Producit vero quies quietis,& ab eo cõpositum inquies.etis.& locuples locupletis.Persius:in locuplete penu defensis pinguibus vmbris. Et nomina græca mittentia genitiuum in.etis.vt magnes magnetis.tapes.etis.lebes.etis.dares.etis. Lucanꝰ in.vi.Et magnetes equis, minyæ gens cognita remis.Sillius.iiñ.puni. illud sidonio fulgentem ex ære tapeta.Ouidiꝰ in epistola briseidis: viginti fuluos operoso ex ere lebetas. Verg.v.æneid.creber vtraq; manu pulsat,versatque dareta.Merces quoque mercedis,& hæres hæredis. producunt.Vergi.ñ.georgi.cogendæ in sulcum, ac multa mercede domandę. Sed ceres, quod solum mittit genitiuum in.ris.breuiat. Vergilius primo æneidos:tum cererem corruptam vndis,cerealiaque arma. Pesque pedis.Persius,numeros ille,hic pede liber.¶Nomen q̃q̃.vt obses obsidis.reses.idis.Ouid.pri.metamor.obsidis vnius iugulum mucrone resoluit.Verg.iiñ.æneid.iam pridem resides animos. ¶Nomen in is,quod mittit.Q. d noia desinentia in.is.quę mittunt genitiuum in.idis.breuiãt crementum.vt lapis.idis. cuspis,idis.cassis.idis.& nomina græca.vt paridis.idis.hyaspis,idis,tigris.idis. Breuiant quoque mittentia genitiuũ in.eris.vt cucumis.eris.cinis.eris.puluis.eris.vomis.eris.Producũt vero exeũtia in.iris. vel in.itis.vt glis.iris.dis ditis.samnis.itis.lis litis. quiritis,itis.Verg.vi. æñ.noctes atque dies patet atri ianua Ditis.Oui.tñ in epl'aphyllidis breuiauit dicens:& pulsata nigri ianua ditis. Quidam tamẽ pro ditis legunt dei.Et quæ dant.inis.De nominibus græcis intelligit habentibus in nominatiuo duas terminationes in.in.vel in.is.quę mittunt genitiuum in.inis.penultima longa.vt eleusin vel eleusis.inis.salamin vel salamis.inis.delphin vel delphis.inis.phorcyn vel phorcys.ynis. Vnum tamẽ latinũ reperitur sanguis.inis. quod breuiat crementum. ¶Protrahe nomẽ in.os.Quod nomina tertiæ declinationis finita in.os.quæ mittunt genitiuum in.oris,& in.otis.producunt crementum.vt ros roris.flos floris.mos.oris.lepos.oris. sacerdos.otis.nepos.otis.rhinoceros.otis.monoceros.otis.phileros.otis.Quæ vero mittunt genitiuum in ois.græca,quemadmodum supra diximus,producunt crementum.vt minos.ois.heros.ois.thos.ois. Sed breuiant bos bouis,& composita a potis & a pote:compos compotis.impos impotis.¶Vs.breuiauit.eris. &.oris.q̃ nomina tertiæ declinationis desinentia in.us.quæ mittunt genitiuũ in.eris.vel in.oris.breuiãt. vt genus generis.funus funeris.tẽpus temporis.corpus corporis.Quibus annumerari debet hęc pecus pecudis. Et nomina græca composita a pus podos, quod est pes.vt melampus melampodis. i.habens pedes nigros.tripus tripodis.decapus.odis.Producunt vero palus paludis.subscus,udis.incus.udis.& mittẽtia genitiuum in.utis.vt virtus virtutis.iuuentus utis.salus.utis.senectus senectutis.seruitus seruitutis. Ex mittentibus vero in.utis.vnum breuiat intercus.utis.Monosyllaba quoque mittentia genitiuum in.uris. producunt.vt mus muris.ius iuris.thus thuris.rus ruris.

Porrigit oris,ab.or:breuiãt sed marmor,& æquor,
Et memor atq; arbor.Græcũ quoq; iũgitur illis.
Et quod componit corpusq;,puerq;,decusq;.
Vr.breuiat semper:sed de fur dicito furis,
As.atis.produc.Breuiant vas vadis,& mas.
His addatur anas:Et ados capientia græca.
Es.breuiauit.etis,vel itis.Sed deme quietis.
Et magnes,locuplesq;,Græcum quod facit,etis.
Merces mercedis illis iungatur,& hæres,
Pesq; pedis breuiat: Nomẽq; quod ex sedeo fit,
Datq; Ceres cereris,quod solũ in.ris. breuiabit.
Nomen in.is.quod mittit,idis.vel.eris,breuiabit.
Illud producit,quod mittit in.itis.&.iris.
Et quæ dant.inis,de sanguis sanguinis exit.
Protrahe nomen in.os quod mitit in.oris.&.otis.
Custos custodis producit,bos bouis arctat.
Et q̃ componit potis & pote compos & impos.
Vs.breuiabit.oris.&.eris.pecus hęc pecudisq;.
De pus exit.odis.tibi sit pro teste melampus.
Sed palus & subscus,atq; incus: Et quod in.utis.
Tendunt obliquos,intercus.utis.tibi prębet.
Telluris veneriseq; dabunt telluseq; Venusq;.
Si monosyllaba sunt, genitiuus porrigit.uris.

¶Crementū breuiat.Q.d nomina tertiæ declinationis desinentia in.s.habentia consonantem ante.s.breuiant crementum:vt hyems.is.inops.opis:arabs arabis, scobs scobis,scrobs.bis. trabs trabis:quamquā Iuuencus produxit libro primo:deripe sed proprio fallax de lumine trabem.cum apud autores semper breuietur.Q uidius:a trabe sublimi triste pependit onus. Producunt vero duo seps.pis. & plebs.bis. q̄ a quibusdā p æ dipht.scribī,atq; ab antiquioribꝰ plebes,is.declinabat. Ouid. An si pulsasen nimiū de plebe quiritē. Seps.epis,q̄ etiā hæc sepes,is.declinabat. Verg.in buc.sepibꝰ ī nīis paruā te rosida. Sed seps sepis pro quodā serpentis genere breuiat. ¶Gręca notentur. Quod nomina gręca partim breuiāt,partim producūt,nam quę retinento micron breuiant.cecrops.opis. æthiops.opis.quæ vero habent.o.mega producūt:vt hydrops.opis.conops. conopis.cyclos.opis.europs.opis.Sed de his,cum de declinatione gręca agetur,plura dicemus. Gryphs vero gryphis ,producit, sed ciniphs. iphis. breuiat. ¶Sed capitis. De nominibus desinētibus in.t.vnum tantū reperitur quod declinatur caput.itis,quod breuiat crementū cū suis cōpositis sinciput.ipitis.& occiput.itis. Cōposita vero a capite,quæ de sinūt in.ps.ex. regula superius tradita dixim9 breuiare. vt biceps,ipitis.anceps.ipitis.capriceps.itis. ¶Q.d fitin.ax. Quod noīa desinentia in.ax.producunt crementum.vt audax.audacis.cōtumax contumacis.pertinax.acis. Breuiant vero fax facis. Verg.in buc.mopse nouas incide faces. ¶Ex gręcis. Quod noīa gręca in.ax. desinētia partim producunt.vt trax.acis. aiax. aiacis.siphax.acis. Verg.ī.æn.thraces arāt acri quondam regnata Lycurgo. Idem in primo: vnius ob noxam,& furias Aiacis oilei, Iuuena.tolle tuum precor Hannibalem uictūq; siphacē. Ouid.vi.fastorū:postera lux oritur,superat Masinissa siphacē. Claudianus tñ breuiauit dicens:cō pullim9 durū siphacē.ptim breuiāt.vt abax.acis.a quo est abac9.i. atax atacis dropax.acis.pharnax pharnacis,smilax.acis,storax.acis. Iuue.ornamentū abaci, necnō & paruulus infra. Hora.i.ser. hoc erat expto frustra Varrone atacino,ab atace fluuio Gallię sic cognominato. Mart.psilotro facīe lauas,& dropace caluā. Seren9:necnō appositō curātur dropace mēbra. Luca. in.ī. tigranēq; meū, nec pharmacis arma relinquas. Ouid.iiī.met.& crocon in paruos versum cū smilace flores. Verg. in cyri:nō storace ideo fragrātes picta capillos. Serenus:aut styracē tornes,aut'duri vulturis alam. ¶Nomen in.ex.breuiat. Quod noīa in.ex.desinentia siue mittāt genitiuum.in.cis.siue in.gis, breuiant,vt iudex iudicis,pollex pollicis, pulex pulicis, remex.igis.aquilex.egis.grex gregis. Producunt vero rex regis,lex legis,veruex veruecis, halex halecis, vibex vibicis,quod mutauit.e.in.i.in obliquis:& nomina gręca.vt myrmex myrmecis, scolex.ecis, quorum quędā, breuiāt,vt alopex.ecis.sed de his in declinatione gręca plura dicentur. ¶Protrahit.ix.icis. Q.d nomina desinentia in.ix.producunt,vt perdix perdicis.lodix lodicis, fœlix fœlicis. Breuiant vero coxendix coxendicis. Serenus:clausa acies inter geminę coxendicis vmbras. Hystrix hystricis. calphurnius in æglogis:venit & hirsuta spinosior histrice barba. Filix filicis. Vergilius secundo Georgicorum : & filicē curuis inuisam pascit aratris. Larix laricis. Luca.in.ix.& larices sumoque grauem serpentibus vrunt. Calix calicis. Horatius:fœcundi calices quem non fecere disertum. Pix picis. Vergilius primo Georgicorū: atrę massam picis vrbe reportat. Onyx onychis,& ab eo compositum sardonyx sardonychis. Iuuenalis: sardoniches crispo numerantur pectine cordę. Varix varicis.a quo est varicus & varicosus. Iuuenal. varicosus fiet haruspex. Salix salicis. Vergilius in buc.florentem cithisum & salices carpetis amaras. Bebryx bebrycis. Flaccus libro secundo argonau, bebrycis & scythici procul inclęmentia saxi. Vergilius quinto eneidos: bebrycia veniens amici de gente ferebar Sillius tamen tertio.puni.produxit eandem dicens:possessus bacho sęua bebrycis in aula. Cilix cilicis. Iuuenal. Sic pugnas cilicis laudabat & ictus. Eryx erycis. Vergilius primo.eneidos siue ericis fines regemque optatis acestem. Natrix natricis. Lucillius. secunda saty. si natibus natricem impressit crassam & capitatam. Sed nomina exeuntia in.gis. breuiant quoque, vt dumnorix.norigis.ambiorix ambiorigis.styx stygis, strix strigis, quod tum breuis tum lōga reperitur. Ouidius sexto.fasto.sic fatus virgam,qua strigas pellere posset. Ouidius.in amoribus: vulturis in ramis & strigis oua tulit. De grecis tamen suo loco plura dicemus. vnum tamē,quod extra omnem proportionem misit genitiuum,breuiat,hoc est,nix niuis. ¶Ox ocis producit. Quod nomina desinentia in.ox.producunt, vt atrox atrocis, ferox ferocis, velox velocis, quę omnia mittunt genitiuum in.cis. In.gis.vero quod faciat genitiuum vnum reperio allobrox, quod breuiat. Iuuenal. Ruffus,qui toties Ciceronem allobroga dixit. Ex facientibus in.cis. duo quoque breuiant. Cappadox cappadocis, prēcox prēcocis. Luca.in secundo: capadoces mea signa tenent. Calphurnius in æglogis:insita præcocibus subrepere persica prunis. ¶Porrige nomen in.ux. Quod nomina desinentia.ux.siue mittant genitiuum in.cis.siue in.gis.producunt,vt lux lucis.frux frugis. Breuiant vero nux nucis. Vergilius in buc. sparge marite nuces. Crux crucis. Iuuen.iudice me dignus vera cruce. Dux ducis. Vergilius primo eneidos: regia portabat tyrus ducelætus achate.& ab eo compositum redux reducis. Vergilius primo æneidos: vt reduces illiludum stridentibus alis. Trux trucis, vnde est trucido trucidas. Horatius,in arte poetica: nec coram populo natos medea trucidet. Volux volucis proprium viri nomen, quod Priscianus dixit breuiare. Coniux quoque breuiat. Vergilius in buc.coniugis vt magicis sanos auerrere sacris.

Crementum breuiat.s.consona,si præit illi.
Porrige seps & plębs diphthōgo. Gręca notētur.
Tenditur ex illis pars quædam,pars breuiatur.
Sed capitis breuiat caput & sua compositiua.
Quod fitin.ax.nomen producit,fax breuiabit.
Ex græcis partim producūt,pars quoq; curtat.
Nomen in.ex.breuiat,producin gis duo, rex, lex,
Et vibex,halex,& veruex. Græca notentur.
Protrahit ix.icis. Nonnulla tamen breuiantur.
Sunt ea coxendix,histrixq;.filixq;.larixq;.
Atq; calix,& pix,& onyx, varicisq;,salixq;.
Bebryx atq; cilix,& erix, natrix quoq; serpēs.
His numeres in.gis.mittentia, nix niuis addes.
Ox.ocis,producit,vt atrox,Gis breuiabit.
Cappadocis breuiat,& præcox iungitur illi.
Porrige nomen in.ux.quod mittit in.ucis. &.ugis.
Quinq; tantum breuiant hæc,nux, crux,dux ducis,& trux.
Atq; volux volucis, de coniux coniugis exit.

A Plurale. Crementum nominum plurale dicitur, quoties genitiuus numeri pluralis crescit super genitiuum numeri singularis. Dicit igitur. quod .a. &, .o. &, .e. in cremento partium orationis, quę per casus declinãtur, in plurali producuntur, vt musa. æ musarum. dominus domini dominorum. dies. die. es. dierum: nam genitiuus regularis quintæ declinationis non est diei: sed die vel diēs vel dī: vt in declinatione diximus. Q. d si genitiuus pluralis non crescit super genitiuū singularē, non dicitur habere crementum plurale. vt Cæsar cęsaris cęsarum. sermo. onis. sermonum. In illis vero, quę nō habent singularem, aliorum proportionem sequimur. vt athenę. arum. ambo ambę. ambo amborum. arum. amborum. ambobus ambabus ambob9. Illa præterea, quę irregulariter declinantur, sequuntur proportionem regularium. vt quis vel qui. cuius quorum quarũ quorum. alter alterius alterorum alterarum alterorum. Bos quoque bouis, tametsi cremẽtum non habet, nihilominus o producit. Horatius in epodo. paterna rura bobus exercet suis. ¶ Sed breuis est .i. Q. d .i. &, .u. in cremento plurali breuiantur, quod probat exemplo.

in crementum pluralis excessus in sillaba. l. in Sillaui's supra nominatum singularem et gemitiuum pluralem

¶ De cremento plurali.

A Plurale vel .o. crementum protrahit. e. quæ,
Sed breuis est .i. vel .u. patribus probat hoc verubusq;.

¶ De crementis Verborum.

Caput. Tertium.

PErsonam primi presentis verba secundam
Si numero vicunt, dicas crementa tenere.
Crementum verbi primum dic, quod posituram
Aequat: bis superans dicatur habere secundũ:
Quod si ter vincit, tria tunc crementa notabis:
Nam finem verbi specialis regula signat.
A. crescens verbum producere debet vbique.
Ex do fit .a. breuis. cum primæ compositiuis.
E. nisi cum subit .r. debes producere semper.
Cum subit .r. curtã dãt plurima, plurima longã.
Omne lego presens breuiat, quartiq; secũdum:
Plusquã perfectũ per quamlibet est breuiandũ.
Semper ero vel erim breuiabis, quæq; sequunt̃.
Curta sit in prima. beris & bere, siue secunda.
Longum passiuo. reris. vel. rere. notato.
E verbum crescens alibi producit vbiq;.

Semper breuiat eram cum tina voce sequente

Postpe ero. Neram am iunges quęq; sequuntur

DE crementis verborũ. Cap. iij. ¶ Post formationem temporum, & personarum nihil est i verbo magis necessariũ quam crescentium syllabarum quãtitas: vnde pendet accentus. Quare visum est hoc in loco de cremẽtis verborum regulas tradere. Sed quia hæc pars est satis commode ab Alexandro pertractata, nisi quatenus in subiunctiui præterito & futuro nõnihil aberrauit, quatuordecim illius versus mutuati sumus. cætera ex nostro adiecimus.

PErsonam primi. Quid sit verbi crementum, in primis ostendit dicens: Q. d cum ratio verbum declinandi exigat, vt per vnam aut per duas, aut tres syllabas crescat supra primam verbi positionem, tunc dicetur habere crementum. Quod si vna syllaba crescit: syllaba, quæ æquiparat secundam verbi personam, erit in primo cremento: nam vltima semper sequitur regulas, quæ de vltimis syllabis traditę sunt. Secundũ vero crementum erit, cum duæ syllabæ superant positionem. Tertium, cum tres syllabæ superant positionem. Positio autem illa dicitur, vnde nomẽ siue verbũ incipit declinari: sed hic secundã personã præsentis indicatiui modi facimus positionem: quia prima persona in verbis secundę, tertiæ, & quartæ coniugationis in .o. purum desinens vna syllaba vincit secundam personam, vt doceo doces. cupio cupis. audio audis. ¶ A. crescens verbũ. Q. d .a. in omnibus tribus crementis, & in omnibus omnium coniugationũ tẽporibus semper producitur, vt amamus amabamus. amauerамus. Excipitur primum crementum huius verbi. do das, & ab eo composita quæ breuiãtur, si sunt primæ coniugationis. vt damus, dãbam. dabo. dare, venundamus, venundabam, venundabo, venundarem, venundare. Et in voce passiua eodem modo. In alijs crementis regulam sequitur generalem. ¶ E. nisi cum subit .r. Quod .e. in crementis verborum, nisi sequatur .r. litera, semper producitur, vt amemus, docemus, legemus, audiemus. Quod si vocalis sequitur, ex regula generali breuiabit. vt doceã doceamus. Si vero sequitur .r. numerosior est ratio: nam aliquando .e. breuiat, aliqñ producitur. ¶ Omne lego præsens. Dicit igitur, q lego legis, hoc est, verba tertiæ coniugationis, per quam hoc verbum lego legis declinatur, si post .e. sequatur .r. breuiant omne præsens tam in voce actiua, quam in voce passiua. Breuiant quoque secũdum quartã, ideſt, præterirum imperfectum, q est tempus secundum quarti .i. subiunctiui, qui est in ordine modorum quartus. vt vtinam legerem cum legerẽ. Et in voce passiua legeris vel legere in præsenti indicatiui. legere legatur in præsenti imperatiui. vtinam legerer in præsenti optatiui, cum legerer in præterito imperfecto subiunctiui. ¶ Plusquam perfectum quoque in omni coniugatione breuiat .e. sequenti .r. vt amaueram. docueram, legeram, audieram. ¶ Semper ero. Quod tempora in ero. vel in. erim. desinentia, hoc est, futurum Indicatiui & subiunctiui: & præteritum perfectum optatiui & subiunctiui. Quęq; sequũtur, ideſt, sequentes personæ cum futuro, imperatiui breuiant illud .e. vt amauero, amauerim, amaueris, amauerit. Breuiant etiam eram & ero. i. præteritum imperfectum & futurum indicatiui a sum. es. fui. ¶ Curta sit in prima. Quod futurum primæ & secundę coniugationis vocis passiuæ, breuiat .e. ante .r. vt amabor, amaberis vel amabere. docebor, doceberis, vel docebere. ¶ Longum passiuo. Quod in voce passiua. reris. vel. rere. producit .e. ante .r. quod fit in præsenti optatiui & præterito imperfecto subiunctiui, vt vtinam amarer amareris, vel amarere. cum amarer amareris, vel amarere. ¶ E verbum crescens. Quod in omnibus alijs locis ab ijs, qui supra notati sunt, .e. in cremento semper producitur, cum videlicet sequitur .r. nam si non sequitur, superius iam regula tradita est: vt in præsenti optatiui & præterito imperfecto subiũctiui vocis actiuæ, vt vtinam docerem cum docerem: & in præterito imperfecto indicatiui. vt amauerunt, vel amauere, & alijs in locis, qui superius notati non sunt.

Nota sane regulam

in crementis verbi est excepta illa. l. Si lauum supra secunda personas presentium dicatiui modi vocis actiuę veram .l. sitam

¶I.tibi producũt. Qđ in primo cremẽto verborũ quartæ cõiugationis producitur.vt audimus audiuimus audiuistis audiuit audite audirem. Deinde dicit, qp in verbis quartæ cõiugationis, quorum pręteritũ non ſuperat poſitionẽ in prima plurali perſona niſi vna ſyllaba, cum debuerit produci crementum illud, breuiatur: vt vincio.cis.vinxi vinximus.ſancio.cis.ſanxi.ximus.venio.is.venimus. Itaq; partim eſt exceptio regulę ſuperioris: partim eſt regula per ſe, quoniam in oibus cõiugatiõibus in præterito perfecto indicatiui illud, i. breuiatur in penultima: vt amauimus. docuimus, legimus, audiuimus. ¶Rimus & ritis. Quod vbicũq; in coniugatione reperitur rimus & ritis. illud.ri. debet produci, hoc eſt, in ſecundo futuro indicatiui, & in futuro imperatiui, & in præterito optatiui & ſubiunctiui & in futuro eiuſdẽ modi: quibus in locis eadem eſt vox, & idem accentus. Deinde dicit, qp in præſenti & in præterito perfecto indicatiui non producitur rimus & ritis, ſed ſequuntur regulam generalem. vt quæro quęris quęrimus quæritis. gero geris gerimus geritis. pario paris peperi peperimus. curro.is.cucurri currimꝰ: quod de verbis tertiæ coniugatiõis intelligendũ eſt, nam de verbis quartæ iam tradita eſt regula, quod producunt in pręſenti. vt eſurimus. parturimus. nam tertiæ omnia breuiant primũ crementũ. vt curro currimus.ritis.furio furimus.ritis. fero ferimus.itis.pario parimus.itis.tero terimus.itis.verro.rimus.itis.vro vrimus.itis.ſero ſerimus. itis. & deponentia quęrimur.orimur.morimur. Breuiant quoque erimus eritis.ab ero eritis. Quod vero illud.i. produci debeat, oẽs grãmatici, qui modo eo noĩe digni ſunt, teſtantur. Probus de præterito perfecto ſubiunctiui, quẽ ipſe adiunctiuũ appellat: In omnibus (inquit) quatuor cõiugationũ modis prima ſecundãq; perſonã plurales penultima ſemper ꝓducũt. & ſubdit exempla. vt clamauerimus.eritis.mouerimus. eritis.audierimus.eritis.dixerimus.eritis. Idem quoq; vbide breuibus prolongis, & lõgis pro breuibꝰ agit: Verg. inquit, cum dixit egerimus noſtri.ri. inquit, ſyllabã pręter naturã corripit. Verg. metri cauſa: quia aliter nõ poterat ſtare verſus. Serui. quoq; in illud Vergi.vi.æñ. egerimus noſtri, & nimiũ meminiſſe neceſſe eſt. R. inquit, ſyllabã metri cauſa Verg. corripuit. Nã (qđ Diom. ait) vocalẽ illã in præterito perfecto ſubiũctiui debere produci, in futuro vero breuiari. Ego illi (quẽadmodũ de præterito facile aſtipulor) ita de futuro diſſentio: aut oſtendat mihi vbi cadẽ ſit breuis, cũ apud autores ſemper longa reperiat: niſi metri gratia vſquã reperiatur breuis prolonga. Ennius: non miaurum poſcet, nec mi preti ĩdederitis. Verg. in priape. vtilis hęc ara ĩdederitis erit. Ouid. v. met. vitã dederitis in vndis. Idẽ. iŋ. de põto: & maris ioŋ cõtigeritis aquas. atq; iterũ in eodẽ: cõſulis vt limẽ contigeritis, ait. Prudẽ. quoq; in procœmio pſychomachię: ſi quid trecẽtis bis nouenis additis poſſint figura nouerimus myſtica. qđ eſt trimetrũ iãbicũ habẽs in quarto loco neceſſario iãbũ. Catullus quoq; in carmine phaleutico: & cũ millia multa fecerimus. Excuſatur tñ Ouid. in. iŋ. met. ea ratiõne, qua Verg. cũ dixit: Nuper honoratas ſummo mea vulnera cęlo videritis ſtellas ¶Inq; velim. Qđ velim & ſim in futuro obtatiui & in pręſenti ſubiũctiui, ꝓducunt crementũ. vt vtinã ſumus ſitis, cũ ſumus ſitis. vtinã velimus velitis. cũ velimus velitis. ¶I. breuies alŋs. Qđ in alŋs locis ab ŋs, qui ſupra notati ſunt. i. ſemper eſt breuis, vt legimus.itis.legite, legito, legiminiŋ amamini. Qđ vero dixit niſi. u. cõſona ſubſit: iã dictũ eſt de præteriti perfecti in crementõ in quarta cõiugatione, quod producitur. vt audiui, dormiui, ſtabiliui, nunc vero de alŋs coniugationibus idẽ eſſe dicendũ præcipimus, vt cupio.is.iui. ſapio.is.iui. quęro.is.quęſiui. ¶O creſcens. Quod o in crementis verborũ ſemper producitur. vt amato te docetote.u. vero ſemper breuiatur, vt volumus quęſumus ſumus.

PRoposĩtis regulis gñalibus de ſyllabarũ quãtitate, proſequitur regulas ſpeciales: per quas, qđ in illis non potuit cõprehẽdi, ſupplebitur: atque nonnunquã regulæ ipſæ gñales magis explicabũtur, & primo agit de primis ſyllabis, tũ de mediis, poſtea de vltimis. Itaq; ſi dictio, cuius quantitatẽ ſyllabarũ ſcire cupis, fuerit monoſyllaba, in vltimis illã requires. ſi diſyllaba, primã in primis, vltimã in vltimis. ſi polyſyllaba, primã in primis, vltimã in vltimis, mediã ſiue illa ſit vna, ſiue plures, in mediis reperies. ¶Agitur ante. b. in primis ſyllabis breuiatur, vt ſtrabo.onis. Horatius. ſer. ſi qđ ſit vitiũ, nõ faciẽ ſtrabonẽ. Verulanus, cui ſtipulatur Maturantius, dixit primam producere, ſed non probauit. Labo as. nam labor. eris. producit: vt ſtatim dicemus. Verg. iŋ. æñ. cuſtodes ſufferre valent, labat ariete crebro. & ab eo compoſita. vt labefacio.is.labefacto.as. breuiat quoque Abraam. Arator: principium meminiſſe iuuat Deus (inquit) Abraam. Grabatum etiam breuiat, quamuis græci per. r. duplex ſcribant. Vergil. membra leuat ſenſum vili dimiſſa grabato. Trabes.is. etiam breuiat non obſtante Iuuenco dicente: deripe, ſed proprio fallax de lumine traben. Vergilius primo ęneidos: ærę trabes foribus cardo ſtridebat ahenis. ſiue ſit a trabes ſiue a trabs. is. Producunt vero Abel nomen proprium viri. Prudentius: paſtorem ſternit in Abel. Crabro crabronis. quod ideo ſuſpicamur primam producere natura, quia nunquã breuis reperitur, Vergilius. iiŋ. Georgic. aut aſper crabro imparibus ſe immiſcuit armis. Ouidius tertio faſto. millia crabronum coeunt, & vertice nudo ſpicula defigunt. Idem. xi. metamorpho. ſpicula crabronum ſpiſſa cerutice gerenti. Idem. in. xv. preſſus humo bellator equus crabronis origo eſt. in ſacris literis pro crabro corrupte legitur ſcrabro. Poteſt tamen fieri, vt ſyllaba illa natura ſit brruis: ſed tutius eſt, vt illam interim pro longa relinquamus: quoad exemplo alicuius autoris probetur eſſe breuis, id quod in multis alŋs dictionibus eſt a nobis factum. Flabrum. i. pro ſpiritu ſiue vento Vergil. ŋ. Geor. nõ flabra nec igneſ cõuelluntur. Idẽ in. iŋ. horreſcãt flabris: ſummęq; ſonorẽ dãt ſylue. Ser. dicit tantũ in plurali flabra. orũ. declinari. Primã aũt natura longã eſſe probatur autoritate Proper. cũ lib. ŋ. inquit: & modo pauonis cauda flabella ſuperba. & Mar. iiŋ. epig. ſupina praſino cõcubina flabello. quod eſt carmen trimetrum habens iambum in. v. loco. Clau. quoque in Eutropium: Hannibali pyrrhoq; togas flabella peroſi. Ouid. tamen in primo

dearte breuiauit dicens: profuit & tenui ventos mouisse flabello. erit ergo indiferens. Fabula.æ. Horat. primo sermo. non longa est fabula dives. Idem. j. epistola. fabula quapropter paridis narratur amorem. Labicum. i. oppidum prope romam vetustissimum fuit, a quo via labicana dicta est. Mart. j. epigrã. Labicana leui cespite velat humus. Verg. tamen cum de ijsdem populis loqueretur. vij. æñ dixit: & picti scuta labici. Labor laberis. Verg. v. æñ. labitur infœlix, cæsis vt forte iuuencis, & abeo deriuata vt labes. Idem. ij. eneidos: hinc mihi prima mali labes. Nabis nomen proprium viri. Sillius. libr. xv. fatidicus nabis veniens. Pabulum. i. Verg. primo eneidos: pabula gustassent troiæ. Sabura. ę. nomen viri. Sill. lib. xv. stridentem sabura cornu. Tabraca. Iuuen. vmbriferos pandit vbi tabraca saltus. Sil. tabraca tum tyrium vulgus. Tabes & tabi. Lucr. imbribus, vt tabe membrorum arbusta vacillent. Verg. iij. æñ. & terram tabo maculant. Et quędam nomina propria: vt apud Sillium. libr. iiij. pars laudes ore canebant sabe tuas. & apud Clau. Trabi gi trabigium tumidum. & verbalia terminata in abilis. vt nabilis, fabilis. Vergil. iij. ęñ. nec visu facilis, nec dictu affabilis vlli. Ouid. primo meta. sic erat instabilis tellus, & innabilis vnda. Ab habeo tamen habilis, & a sto stabilis breuiant. Verg. primo æneidos: nãq habilem de more humeris suspenderat arcũ. Luca. in. iiij. conseritur stabilis naualibus area bellis. ¶ A. ante. c. breuis est, vt academia. Hoc exemplũ idcirco posuimus, quia Verulan⁹ dixit primã producere, cum Hora. ij. epi. in primitiuo breuiauerit dicens: atque inter syluas academi quærere verum. nam quod Verul. affert ex Pli. lib. xxxiij. natu. histo. carmen lauree tulij Ciceronis liberti: atque academię celebratam nomine villam. Atq rursus eiusdẽ Ciceronis: Inque academia vmbrifera viridiq lyceo. non magis pro illo, quã pro nobis facit. Tolerabiliusque est in dictione præsertim greca. i. ante. a. produci, quã duas syllabas natura breues facere lõgas. Achãtis quoq putauit primam producere cum sit breuis, quoniam ab achanto. i. spina deriuatur. Verg. in buc. & molli circum est ansas amplexus achanto. & in eodem opere: mixtaque ridenti colocasia fundet achanto. quod vero defensores Verul. asserunt illud Vergilij. iij. Geor. litoraque alcyonem resonant achãtida dumi. Ego nescio cur Vergiliano codici tãta iniuria debeat fieri, vt pro defensione falsitatis detracta et cõiunctione, velint illum corrumpere: nam in omnibus libris legitur & achantida dumi. Acha nomen proprium viri de quo in lib. Iosue. Pruden. in spychomachia: cum victor concidit Acham. Acer quoque ideo posuimus, quoniam pro arbore primam breuiat, facitq in genitiuo aceris. Ouid. x. meta. & platanus gentalis, acerque coloribus impar. & abeo deriuatum acernus. Verg. secundo æneidos: præcipue cum iam hic trabibus cõtextus acernis. Acer acris. producit. vt statim dicemus. Macer quoque pro exemplo ideo positum est, quia ab illo deriuatum macero. as. producitur. Verg. heu heu quam pingui macer est mihi taurus in aruo. Producunt vero acer acris acre pro fortis & vehemens. Verg. v. eneidos: acer anhelanti similis. Acis vir & fluuius. Ouid. xiij. meta. acis erat fauno nymphaque Simethide cretus. Clau. tamen breuiauit de raptu: lucus erat prope flumen acis. Bacharo nomen proprium viri apud Mar. & Ausonium. Brachium. ij. Idem. xv. concaua littorei si demas brachia cano. Brachę bracharum. Mart. quam veteres brachæ britonis pauperis, & quam. Cacabus cacabi, proolla coquinaria dicta a feruoris sono. Papi. in syluis: alborum calicum atque cacaborum. Nam carmẽ est phaleuticum. Cacus. i. Ouid. j. fasto. cacus auentinæ timor, atque infamia syluæ. Verg. quoque. vij. eneid. semper produxit. Ouid. tamen in. libr. ix. metamor. breuiauit dicens: bis cacus horrendum tiberino in gurgite monstrum. Cacabo cacabas, Ouidius de philomena: cacabat hinc perdix, hinc gracitat improbus anser. Dacus. i. Luc. in primo: hinc dacus premat, inde getes. Vergilius secundo Georg. & coniurato descendens dacus ab istro. Daces vel daca ijdem autores alijs in locis breuiarunt. Verg. vij. æneid. indomitiq dace & pontẽ indignatus araxes. &. Luca. in. vij. & vetitos errare dacas in mœnia ducat. Potest tñ illis in locis legi dahas, qui sunt populi scythir asiaticę Põponio, Plinio, Syllio. Facundus facũda facundũ, & facũdia. Iuue. cuius erant mores qualis facũdia. Gracito. as. Ouid. de philo. hinc gracitat improbus anser. Machina machinæ. Verg. iij. ęñ. minæque murorũ in gentes, æquataque machina cælo. Macero maceras. Lucretius: maceret inuidia ante oculos illum esse potentem. Horat. primo carmi. Q uã lentis penitus macer ignibus est enim carmen asclepiadeum. Priscian. tamen in perihegesi breuiauit dicens: frangitur hircino maceratus sanguine tantum. Pacuuius. ij. Persius: sunt quos Pacuuius & verrucosa morentur antiope. Pachynus pachyni. Ouidius. xiij. metamorph. quibus imbriferos versus pachynus ad austros. Verg. tamen breuiauit in. iij. æneidos: præstat trinacrij metas lustrare pachini. Idem in se primo æneidos. Dardaniam si culo prospexit ab vsque pachyno. Placo placas. Idem in secundo æneidos: sanguine placastis ventos, & virgine cæsa. Racipolis nomen proprium viri. Lucanus in quinto: gelidę dominum racipolim ore. Trachin trachinis. Ouidius. xj. metamor Herculeam trachina iubet. Thraca thracæ, vel thrace traces. Hora. primo episto, thraca ne vos ebrusque niuali compede vinctus. Vacia & vacienus. Mar. docti patria narbo vacieni, est enim carmen phaleuticum. Vacinium vacinij. Vergil. in buc. alba ligustra cadunt, vacinia nigra leguntur. Vacillo vacillas. Ouidius: spes mea vacillas. Lucretius. in primo: imbribus, vt tabe membrorum arbusta vacillent. Zacharias. Ausonius: Zachariæ iusti linguam. p. l. ¶ A. ante. d. breuis est, vt vadum, qđ est a vado vadis in quo prima producitur. Verg. primo eneidos: illidit que vadis, atque aggere cingit arenę. Adrastus. Vergilius sexto æneidos: parthenopeus, & adrasti pallentis imago. Breuiat quoque quadrupes. Ennius: denique vi magna quadrupes equus, atque elephanti. Vergilius positione produxit dicens: quadrupes, & frena iugo concordia fero. Spado spadonis. Iuuenalis: cum tener vxorem ducat spado. Arator Cardinalis produxit dicens: præuius hic spado est.

Fabula fabulę. Labicũ. i. Labor. beris. Labes. is. Nabis. bis. Pabulũ pabuli. Sabura. ę. Sabus sabi. Tabraca. ę. Tabes tabis, Tabi tabo. Et verbalia i. abilis. vt nabilis, fabilis. Breuiant stabilis habilis.

A. ãte. c. breuis, vt academia academię, achãtis, idis. acer. eris. p arbore. macer. a um. Producũt vero Acer acris. Acis. is. flu. Brachiũ. ij. Brachæ. arũ. Cacabus. i. Cacus. i. Cacabo. as. Dacus. i. Facũd⁹. a. um Gracito. as. Machina. ę. Macero. as. Pacuui⁹. ij. Pachyn⁹. i. Placo. as Racipolis. is. Trachyn trachynis. Thrace thraces. Vacia vaciæ. Vacienus vacieni. Vaciniũ. ij. Vacillo. as. Zacharias.

A. ante. d. breuis est, vt vadum vadi. gradior. eris.

¶Producunt vero Adam primus generis humani parẽs. Sedul. in paſchal. Gaudia lõga metam: nam qui deflemus in Adam. Auſonius tamen breuiat dicens: deceptumque adiunxit Adam nos ſera nepotum. Adria pro mari Adriatico ſemper (quod legerim) producit primam. Lucanus in. v. ſonat ionio vagus Adria ponto. Caduceus, & caducifer. Ouid. viñ. meta. poſitis caducifer alis. Iuuena. breuiauit dicens: violato pœna caduceo. Gerg. valla cadurco legit. Clades cladis. Verg. ñ. ẽñ. quis cladẽ illius noctis, quis funera fando. Fadus nomen proprium viri apud Vergi. Et Fadũ hebeſumque ſubit. Gades gadium. Lucanus in. iñ. Oceanũq; negat ſolas admittere Gades. Ladõ. onis. fluuius arcadiæ. Ouid. i. metamor. donec arenoſi placidũ ladonis ad amnẽ. Rado. is. Verg. v. æñ. Radit iter læuũ interior. atque ab eo deriuatum radix radicis. Idem. iñ. Geor. truditur e ſicco radix oleagina ligno. Spadix. icis. Idem. iñ. Geor. honeſti ſpadices, glaucique color deterrimus albo. Suadeo ſuades. Idẽ in buc. ſæpe leui ſomnum ſuadebit inire ſuſurro. Trado tradis. Idem in eodẽ opere: Nõ, verũ egonis: nuper mihi tradidit egon. Traduco traducis. Idem in tertio Georg. poſtpartum cura in vitulos traducitur omnis. Gradiuus. i. tum prima longa reperitur. Verg. iñ. æñ. gradiuumque patrem, geticis qui præſidet aruis. Iuue. hęc tetegit gradiue tuos vrtica nepotes. Luca. in. i. quid tantum gradiue paras. tum eandem breuiat, vt apud Ouid. vi. meta. Et genus a magno ducẽ tem forte gradiuo. & Valerius flaccus in. iñ. argo. magnoque exorta gradiuo. ¶ A. ante. f. breuis eſt: vt vafer vafra vafrũ. Perſius: omne vafer vitium ridenti flaccus amico. Affranius quoque breuiat Auſonius: quam toga facundi ſcænis agitauit affrani. Afer afra afrum, ſunt qui per. f. ſcribant, a producit primam. Mart. rideris, multoque magis traduceris afer. nos vero per. ph. ſemper ſcribimus.

Producunt vero Adam. Caduceus caduceí. Cla descladis. Fadus fadi. Gades Gadium. Ladõ ladonis. Rado radis. Radix radicis. Spadix ſpadícis. Suadeo ſuades. Trado radis. Traduco. ucis. Vado. is. Gradiuus indifferentem habet.

A. ante. f. breuis eſt. vt vafer vafra vafrum. afer vero producit.

A. ante. g. breuis eſt, vt tago agis, plagæ. arum, pro reti, & pro regiõe, plaga plagæ. Producũt agea. æ. Agalma agalmatis. Bragada bragadę. Fagus fagi. Flagito. Flagitium. Fragrum fragri. Fragor fragaris. vnde ſuffragor & refragor. Lagus. i. Magalia magalium. Mago magonis. Pagus pagi. Pagina paginæ. Plaga plagæ pro vulnere. Sagus. i. Saga. æ Strages. is. Stragulum. i. Tragula, æ. Vagio. is. Vagina. æ.

A. ante. l. breuis eſt, vt Malus mala malum. Alo. is. Producunt vero Ala alæ. Ales alitis. Alea aleæ. Alecto alectus. Alia aliæ flu. Balena balenæ. Baliſta baliſtę. Balo balas. Calo. onis. Caligo. as.

¶ A. ante. g. breuis eſt. vt tago agis. & plaga pro reti. Verg. Geor. iiñ. retia rara plagæ lato venabula ferro. & plaga pro regióne. Idem in. i. ætherea quos lapſa plaga Iouis ales aperto. Pro vulnere vero (vt ſtatim dicemus) primam producit. Agrippa. Manilius lib. i. aules Agrippa ſitæ, veneriſque ab origine proles. Producunt vero ageа ageę quamquam ab agendo dicatur, ſignificatque nauium foros. Enniꝰ: multa foro ponens ageaque repletur. Agalma agalmatis. Martianus: habitu qui agalmatha firmãt. Bragada. æ. fluuius Aphricæ. Luca. in. iiñ. quę ſe bragada. Fagus fagi. Verg. in buc. tytire tu patulæ recubans ſub tegmine fagi. Flagito flagitas. Verg. in. xñ. notumque efflagitat enſem. Flagitium flagitiñ. Hora. ñ. ſer. conſiſtit ſumptus neglectis flagitium ingens. Fragrum fragri. Verg. in buc. qui legitis flores & humi naſcẽtia fragra. Fragor fragaris, quod verbum non eſt in vſu, ſed ab eo compoſita ſuffragor ſuffragaris, & refragor refragaris. Verg. in priapeia. copia me perdit, tu ſuffragare rogatus. & ab eo deriuatũ ſuffragiũ. Ouid. iñ. de põto. grata quidem hęc ſunt animo ſuffragia noſtro. Lagus lagi. Iuu. Ad Pharõ & Nilum famoſaq; moenia lagi. Magalia. ium. Verg. i. ẽñ. miratur molem ęneas magalia quondam. Mago. onis. Silius. lib. v. ſocerique miſer magonis inire. Pagus. i. Hora. i. epiſt. quis circum pagos & circũ cõpita pugnax. Pagina. ę. Mar. laſciua eſt nobis pagina, vita proba eſt. Plaga pro vulnere tiue ictu. Verg. iiñ. Geor. multa reluctanti obſtrui tur, plagiſque perempto. Sagus. a. um. vnde eſt præſagus a. um. pro eo quod eſt diuinus, & præſagire diuinare. Hora. ñ. epiſt. ſomnia terrores magicos miracula fagas. Luca. in. ñ. aut te, preſage malorum Antoni. Sagana tñ quod videtur ab eo quod eſt ſaga deriuari. Hora. i. ſer. breuiauit dicẽs: cum ſagana maiore vlulantem pallor vtrãque. Strages. is. Verg. vi. ẽñ. procubuiſſe ſuper confuſę ſtragis aceruũ. Stragulũ. i. Mar. zoilus ęgrotat, faciunt hãc ſtragula febrẽ. Tragula. æ. Silius. iñ. puni. Cui tragula ſemper fulmineã armabat celebratũ miſſile dextrã. Vagio. gis. Ouid. x. meta. reddit onus, vagitque puer. Idem in epiſt. canaces: vagitus dedit ille miſer, ſenſiſſe putares. eſt enim vagire puerorũ. cũ vero leporũ eſt, primã breuiat. vt idẽ de Philomena: glaucitat & catulus: ſed lepores vagiũt. Vagina. æ. Ouid. vagina decipit enſem. Flagro. as. flagrãtia & flagrũ natura breuiare inde intelligere licet, qđ flagellũ breuiat. Horat. i. ſer. nec ſcutica dignũ horribile ſectere flagello. ¶ A. ante. l. breuis eſt, vt malus. a. um. pro nõ bonus: nã in alijs ſignificatiõibus producit, vt eueſtigio dicemus. Thales. etis. Iuuena. mite thaletis ingeniũ. Sidonius pro. Iuxit dicens: Thales hoc etiam numeris inquirit & aſtris ſocius. Quartus anaxagoras thaletica ſeruat. Producunt vero ala alæ. Vergilius. iiñ. ęneidos: hic primum paribus nitens Cyllenius alis. Ales. itis. Idem in moreto: excubitorque diem cantu prædixerat ales. Alea aleę. Horat. ñ. ſer. per raro hęc alea fallit. Alecto. us. Verg. vi. luctificam a lecto dirarum a ſede ſororum. Alia aliæ. flumen Italiæ. Idem: quouſq; ſecans infauſtum interluit Alia nomen. ſunt, qui per duplex. l. ſcribunt allia. Balena balenæ. Iuuenalis: quantum delphinis balena Britannica maior. Baliſta baliſtæ. Silius primo punicorum, Phocais effundit valtos baliſta molares. Sunt qui literaturam græcam ſequuti balliſta per duplex. l. ſcribant. Balo balas. Vergilius primo Georgicorum: balãtumq; gregẽ fluuio merſare ſalubri. Ouid. de philo. At pia balat ouis. Calo calonis. Horatius primo ſermo. hunc perminxere calones. Caligo caligas, & ab eo deriuatum caligo caliginis. Verg. ñ. æñ. caligat, nubem eripiam. Iuuen: Et genus humanũ damnat caligo futuri. Nã qđ qdã ex Sillio lib. xñ. afferũt: ac iuxta caligante ſitu. legẽdũ eſt ꝓpoſtere: iuxta ac calligãte ſitu. Fruſtra quoq; excipiũt qdã. Callũ. i. & ab eo cõpoſita, & calliſto & alia a callos, cos. quod eſt pulchritudo, compoſita, cum per duplex. l. ſcribantur,

Halo halas.a quo est halitus.us.Mart.halat & immodicō sexta Nerone calet.Vergil. in septimo: talis sese halitus atris faucibus effundens.Halex halecis.& halec halecis.Martia.capparis & putri cepas halece mantantes.Hora.in.j.sermo.siser halec fecula coa. Malus.i.pro arbore pomifera vel pro arbore nauis, Vergil.ij. Georgicorū: felicis mali, quo non prestantior alter.Idem.v.eneidos: ingēti manu malum de naue Serestī. Malum quoque pro pomo. Idem in bucolī.malō me Galathea petit lasciua puella. Mala malæ. pro mandibula. Idem.vij.eneid. & violare manū malisque audacibus orbem. Palatium.ij.quod tum prima longa, tum breui reperitur. Breui, vt apud Verg.j.Georgic. quę Thuscum Tiberim, & Romana palatia seruas. Ouid. primo metamorphoseos: haud timeam magnū dixisse palatia cœlī longa. Papi.in.primo syluarum: dum noua contemptis surgant palatia flammis.Martialis: inde sacro veneranda petes palatia cliuo. Sed hęc autorum differentia potest esse ex eo, quod sunt, qui putent palatium a balatu ouium esse dictū: sunt, qui a pallante, qui ergo producunt per duplex.ll. pallatium scribere debent. Palus. Iuuen. aut quis non vidit vulnera pali. Palor.aris. Vergilius quinto æneidos: Demoleus cursu palantes troas agebat. nam hoc verbum multis in locis Liuius expressit. vt libr.v. ab vrbe. vagique per agros palātur. Pala palæ. Columela in horto: versetur robore palæ. Palliū quoque positiōe duplici.l. producitur, neque obstat quod quidam afferunt illud Ausonij: Molle aurum pallijs græcia texe tuis. nā synæresis est duplicis.i. aut potius legendum est palis ab eo, quod pala palæ. Qualus.i. Vergilius secundo Georgic. tale dabit specimen tu spissos vimine qualos. & Colume. ipse ferens holitor deductos pondere qualos. Cuius diminutiuum Propertius breuiauit dicens libro.iij. & iniquis pensa quasillis. Qualis.e. Vergil. primo æneidos: qualis in Eurotęripis, aut per iuga cynthi. Talus.i. Horatius primo sermo. quarum subsuta talos tegit instita veste. Talis.e. Vergilius primo eneidos: talis erat dido, talem se læta ferebat. & ab eo deriuatum talio talionis. Mart. corrūpit sine ratione cælebs. ¶ A.ante.m. in dissyllabis producitur. Breuiat vero amo. as. & ab eo deriuata amor. amicus. Chlamis, idis. Verg.v.ēn. victori chlamidē auratā, quā plurima circū. Fames.is. Idem in.vij. hæc erat illa fames. Hamus.i. apud Iuue, breuis reperitur, cum apud reliquos autores sit longa. ait enim dispositis prędiues hamis. Sunt, quidicāt poetā fecisse ecthlipsim abiecta.s. cum vocali, qua ratione supra diximus. Samos.i. Idem in.j. post habita coluisse samo. Tamen. Iuue. non tamē inuideas vati. Lamus viri nomen proprīū breuiat, vnde lamię dicti. Hora. Aeli vetusto nobilis a lamo. Et nomina polysyllaba vt mamilla. Iuuen. in meroe crassa maiorem infante mamillā. nam mamma, a quo est diminutiuum, per duplex m. scribitur. Amita.æ. Persius: iam reliqua ex amitis patruelis nulla proneptis. Scamāder. Catullus: rectis erit magnis virtutibus vnda scamandri. Homeri tamen interpres ꝓduxit dicens: fluxus qđ geminis scamander fontibus exit. Producunt vero amentum amenti. Sillius.ix. puni. & velut amento contorta hastilia turbo. Amineum vinum. Verg. sunt amineæ vites firmissima vina. Ausonius: qui solus chium miscet & amineū. Lamina.ne. Vergil.j.Geor. tū ferri rigor atq; argutæ lamina serræ. Lamentor.taris. Idem.ij.æn. Troianas vt opes & lamentabile regnū. ¶ A.ante.n. in dissyllabis producitur, vt planus plana planū. Planus tamen nomen viri proprīū breuiat, vt statim dicemus. Manes quoque pro animis siue inferorum dęs. Lucretius tamen breuiauit dicens: & nigras mactāt pecudes Manibusq; deisq;. Anus ꝓpodice ꝓducit. Anulus quoque & anellus. Breuiant quoq; anas anatis. Martialis: tota quidem ponatur anas, sed pectore tm̄. Anus.us. Idem: cum sis anus coniux, & sint tibi mortua membra. Canis.is. Vergil. in bucol. Notior vt iam sit canibus non Delia nostris. Cano.is. Idem. Arma virumq; cano. Canis. fluui. Sillius.ij. vij. & canis & rubico. Manus.us. Idem.in.ij. Ecce manus iuuenē. Planus plani. pro seductore. Horat.j. epistō. nec sic mel irrisus triuijs attollere curat fracto crure planum. Breuiant quoque ab ana præpositione græca composita, vt analecta.orum. Mart. otia, sed scopis nunc analecta dabunt. Anaglypha.orum. Idem: & mensis anaglypha deparemus. Et polysyllaba, vt animus.i. anubis.idis. Producunt vero Anulus.i. Iuuen. anulus sidemens, & sœuas curre per Alpes. Canabis.is. Persius: tibi torta canabe fulta cœna sit in trāstro. Danubius.ij. Ouid. de pōto. cedere Danubius se tibi Nile negat. Ganeo.onis. Iuue, sed laudem siliquas occultus ganeo pultes. Prudentius tn̄ breuiauit in psycho. laxa ganeonum lege teneri. Idem in Amarti. vegetamq; gulam ganeonis inescent. Ianua ideo producitur, quia a Iano deriuatur. ¶ A.ante.p. breuis est. vt apis pro volucri ex insectis, nam pro api boue ægyptio producitur, vt statim dicemus. Ouid. xiiij. metamor. non apis inde tulit collectos sedula flores. Aprilis. Mar. in mensem rogo differas aprilem. Apricus aprica apricum. Horatius: gaudet equis canibusque & aprici gramine campi. A plaustrum. Manilius in primo: incipit argiuamque ratem per aplustria summa. Daphne daphnes. Petronius: & baccis redimita dapne tremulaque cupressus. Producunt vero apis bos. Lucanus in ix. & sacer in cineris magni mactabitur apis. Apulus apula apulum. Idem in.v. Apulus adriacas exit garganus in vndas. Horatius in primo sermonū: sequor hunc Lucanus, an apulus anceps.

Halo.as. Halex.ecis. malꝰ arbor. malum pomū. mala ꝑ mandibula Palatiū.ij. Palus.i. Palor, aris. Pala.æ. Qualus.i. Qualis.e. Talus tali. Talis.e. Palatum mediam habet.

A. ante.m. in dissyllabis producitur. vt Fama.æ. Breuiant vero Amo amas. Chlamis.idis. Fames.is. Samos. Tamen. Et polysyllaba. vt Mamilla æ. Amita.æ. prēterquā Amentum.i. Amineum.i. Damœtas.æ. Lamina.æ. Lamētor.aris. Mamercus.i Mamertinus i. Mamura.ę. et Mamuriꝰ.ij. & Bamura.æ. Hamus.i. indifferentem habet.

A. ante.n. in dissyllabis producitur. vt Sanus.a.um. Planꝰ.a um. Breuiāt vero Anas.atis. Anus.us. Canis is. Cano.is. Aanis fluui. Manꝰ.us. Planꝰ.i. pro nebulone, & ab ana præpositiōe grēcā composita, vt Analecta.orum. Anaglyphū.i. Et polysyllaba, vt Animus.i. Anubis.idis. prēterquā Anulus.i. Aanabis.is. Danubiꝰ danubij. Ganeo ganeonis, quę producunt.

A. ante.p. breuis est, vt Apis.is. napꝰ. Vapidꝰ.ida. idum, Producūt vero Apis bos. Apulus.a.um.

Apulia.æ.Idem in eodem:incipit ex illo montes apulia notos.Idē tamen in.iij.car. breuiauit dicens: nutriꝫ cis extra limen apuliæ.Est enim carmen alcaicum constans ex pentemimeri iambica & duobus dactylis. Sunt,qui appulus & appulia, cū producitur,duplici.p.scribāt.Apœninus. Verg xŋ.æñ. vertice sẽattolꝫ lens pater apœninus ad vndas.Apidanus.i. Proper. qualis in herboso cōcidit apidano. Aphrica,æ. quod vero primā natura longā habeat,argumento est,apher.ra.rum.Verg.iŋ.Geor. armentarius apher agit te ctūꝙ larēꝙ.Crapula.ę.Serenus.at maledigestis si crapula sæuiet escis.Capetus.i.Ouid. iij.fasto.& tuus est idē Capete factus auus. Idē tamē.xiŋ.met.breuiauit dicēs:ex illo post hūc capetusꝙ capsoꝙ.Papilio,onis.Ouid.xv. met.ferali mutat cū papilione figurā. Papo. as.& papas apud Persiū,& Iuue.,producūt.& Papus apud Lucretiū ideoꝙ per duplex.p.cō sueuit scribi.Papos interpretatur auus:& papa.æ.propōtifice maximo,qđ inde videꝫ deriuatū.Papius quoque,vnde lex papia & Papinius producunt.Ausonius:papia lex placuit, Iulia displicuit.Sidonius:ne qđ papinius tuꝫ meusꝙ.Rapum.pi. Marti. hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa.Sapo.onis.Serenꝰ: atrito sapone genas purgare memento. Sapis. flu.Italiæ.Luc.in.ŋ.Crustumiūque rapax,& iūctus sapis isauro,Saperda. Persiꝰ:en saperdā adueho pōto.Nec obstat quod a sapore,in quo prima breuis est autore Festo, deriuat, Vapulo.las. Iuue,si rixa est,vbi tu pulsas,ego vapulo tm̄. ¶ A.ante.q.breuis est, vt aqua aquę. Tametsi ab ęquus.a.ū.deriuat. Laqueꝰ laquear,aquila aquilo. ¶ A.ante.r. breuis est, vt Arista aristę.quāquā ab arēdo deriuatur. Verg.in buc.post aliquot mea regna videns mirabor aristas.Ares,qđ interpretatur Mars apud græcos,indifferentem habet. Marti.sed

Apulia apuliæ. Apœninus apœnini. Apidanus apidani. Aphrica aphricæ. Crapula crapulæ. Capetus capeti. Pape. Papilio papilionis. Papo papas. Rapum rapi. Sapo saponis. Sapis,is,fluuius, Saperda saperdæ. Vapulo vapulas.

A.ante.q.breuis est,vt Aqua aquæ. Laqueus.i.

A.ante.r.breuis est,vt Arista aristæ. Haruspex haruspicis. Hara haræ. Producunt vero. Areo.es. Area areæ. Ara araæ pro altare. Arados. Barium barij. Baris baridis,Caria cariæ. Carica caricæ,Glarea glareæ,Larius larij.Lariſſa lariſſę. Nares.iū.Naricia.ę. Pareo.es. Et nomina adiecti uain.arus,a.um.vt Clarus.a.um. Varus.a.um.

A.ante.s. breuis est, vt Asia asiæ. Casa.æ. Producunt. Asius asia asium. Asis asidis. Asopus asopi. Basium basij. Caseus casei. Nasus.i. Naso,onis. Phasis phasidis. Pasithea. Sason.onis.

A.ante.t.breuis est,vt Quater & quaterni. Nato, as. Producunt vero. Atagen.enis. Atina atinæ.

græci quibus est nihil negatū,& quos ares ares decet sonare.Charites quoque breuiauit & charistia festa:quāquā inde carus.a.um.ducatur.Ouid.secundo fasto.proxima cognati dixere charistia chari. Haruspex quoꝙ,quod ab ara & aspiciēdo cōponit.Iuu.Cōmēdare volet, varicosus fiat haruspex, Producūt vero areo.es. Verg.Aret ager vitio moriēs sitit aeris herba. & ab eo deriuatū areaare.æ.&.ara.ę. Verg.j. Geor.area tū primū ingēti est ęquanda cylindro Idē.j.æñ.Saxa vocāt Itali,medŋs q̄ in fluctibꝰ aras. Barū.ŋ.Hora.j.ser.via peior adusque barimœnia piscosi.Baris.idis, Proper. baridos & cōtis rostra liburna sequi.Caria.æ.Mani.iij.astro.arcades antiqui celebrataque caria fama. Carolus Aretinus breuiauit dicens:Cum caria antiquo fuerit spoliata sepulchro Carica.æ. Ouid.j.fasto.quid vult palma sibi,rugosaqꝫ carica dixi. Glarea.æ. Verg.iŋ. Georgi.nam ieiuna quidem cliuosi glarea ruris.Larius.ŋ. Idem in eodem: quid memorem lacus,te lari maxime,teque.Lariſſa.æ. Hor.j.carmi.nec tam lariſſæ perculsit cāpus opimæ. Nares nariū. Verg.vj.æñ.auribꝰ & trūcas,in honesto vulnere nares. Naricia.æ.Ouid.xv.me. Romechiūꝙ legit,caulonaꝙ,nariciāꝙ. Vergil.iij.æñ.hic & naricŋ posuerunt mœnia locri. Pareo.es. Idem in.j.æñ.paret amor dictis charæ genitricis.Smaragdus a Martiale producit dicens:sardonycas,smaragdus,adamantas, hiaspides vno. Alŋ breuiant vt Luca.in.ix.uiridi distincta smaragdo. Et Papi.ŋ.theba. florentes igne smaragdos. Et noia adiectiua.vt clarus.a.um.gnarus.a.ū.rarus.a.ū.varus.a.ū.& ab eo deriuatū varicus.a.ū.& diuarico.as.& preuaricor.aris.nam varicosus a varicibus dictus est. Persius.fallit pede regula varo. Ouid. de arte:ingentes varica fertꝙ gradus. ¶ A.ante.s.breuis est.vt asia asiæ. Vergil.j.ęneid. Europa atque asia pulsus. Idem in.iij.postquam res asiæ,Priamiꝙ euertere gentem. Producunt vero ab asia deriuata.vt asis, idos.asius.a.um.asiacus.a.cum. Ouid.v.met.Iam super Europē sublimis & asida terrā. Idē in.ix. Et in asi de terra mœnia constituis. Et in.xŋ.asiacas casuras aspicis arces. Verg.primo Georgico. Asia circum dulcibus in stagnis rimantur prata caistri. Ego nescio an sit vlla palus, quę vocetur Asia,vt voluit Serutus ibidem. Et rursus in.vij.ęneidos.in illud Vergilij: dant per colla modos,sonat amnis & Asia longe pulsa palus.& post illum reliqui omnes:hoc tamen compertum habeo primitiuum Asia primam breuiare: deriuata vero producere:Esse autem Asius.a.um.posse ſſiuū ab Asia,nemo est,qui non intelligat: vnde prata Asia dixit Vergilius in Georgic. & palus Asia. In æneide, & in.iŋ. Georgic, Atque ephyre, atque opis & Asia deiopeia. Asopus.i.Luca.in.vj.accipit Asopos cursus, Penixque,Melasque.Basium basij.Mart. esse quid hoc dicam,quod olent tua basia myrrham.Caseus casei. Vergilius: pinguis & ingratæ premeretur caseus vrbi. Nasus nasi.vnde Ouidius naso cognominatus est.Martialis:& pueri nasum rhinocerotis habent. Ouidius : qui modo nasonis fueramus quinque libelli. Phasis phasidis. fluuiꝰ. Idem septimo metamorphos. contigerant rapidas limosi phasidos vndas. Pasithea. Papinius libro secundo thebai. non hoc pasithea.Sason sasonis. Luca.in secundo: perfunditur æquore Sason. Et iterum in quinto: non humilem sasona vadis. ¶ A. ante. t. breuis est, vt quater aduerbium: quod tametsi a quatuor deriuatur, extrita altera. t. litera primam breuiauit. Vergilius secundo æneidos: substitit: atque vtero sonitum quater armadedere. Atrax fluuius. Thessaliæ.Catullus: smyrna canas atracis penitus mittetur ad vndas. Atrox. Sillius libro. ŋ. punico. instat atrox terga increpitans fugientia victor. Atlas.Ouidius: Hercule supposito sydera fulsit atlas. Atreus. Ouidius. xv. metamorpho. Hesit in aduerso grauis hasta minoris atridę. Natrix quoque breuiat apud Lucillum dicens: Si natibus natricem impressit crassam ac capitatā,nā Luca,positione produxit dicens: & natrix violator aquę. Producunt vero Atagen siue atagena.Mart.Ionicarum gustus atagenarum,Atina atinæ. Vergil,tela nouant atina potens,

Atys.Ouid.x.met.siquidem cibeleius atys.& Persius:berecynthius atys. de alio tamen aty Ouid.v.me ta.dixit:erat indus atys,quem flumine gange.& a cara præpositione græca cõposita.vt cathedra catho licus.Sidonius tamen,& Prudentius primã produxerunt.Catena quoq;,quanquã Mart.dixit:expectant curæ catenatiq; labores.Atella.æ.Sillius in.x.puni.iamq; atellã suas iamq; & gallogræcia adegit. vnde at tellanus.a.um.Iuue.rusticus ex odio risum monet atellanæ. Ater.a.um.Vergil.primo æneid.teucrorũq; alios,ater quos æquore turbo.Catillus.i. viri nomen.Sillius.viij.puni.hinc tibur catille tuum.Chratis chratidis flu. calabriæ. Ouid. xv.met.Chratis & hinc sibaris nostris con terminus oris.De alio eiusdẽ nois prima bre ui dixit in.iij.de põto: huc lyc⁹,huc sagaris, pœnusq; hipanisq; chratisq;.Crates.is. Ver gil.primo Geor.arbuteæ crates & mystica vannus iacchi.Crater crateris. Idem in.i.gñ. crateres magnos statuunt,& vina coronant. Clatrus.i.Hora.in poe.obiectos cauæ vã luit si rũpere clatros.Frater.tris.Verg.i.æñ. frater vt ęneas pelago tuus omnia circũ. Fa tum.i.quod ideo producit,quia a participio huius verbi faris vel fare deriuatur.Gratus. a.ũ.a quo deriuatur gratia gratulor & gra tor.Verg.populus alcide gratissima vitis iac cho.Latus.a.um.quod videtur esse partici pium a fero,atq; ideo producere primã. Idẽ. i.æñ.littoraq; & late populos sic vertice cęli. Laterna.æ.quod licet a latendo deriuatur,ni hilominus primã producit.Mart. Dux later na vię nunquid sum fuscior.Latona.ę. Ver gilius primo.æneidos. Latonæ tacitum per tentant gaudia pectus.Mater matris.Idem in eodem:cui mater media sese tulit obuia sylua.Materia ma terię.Idem.ij.æneidos:iacet omnis ad vndam materies.Maturus.a.um.Idem in buco.maturę vintor vuę. Matutinus matutina matutinum. Idem in.viij.æneidos.Et matutini volucrũ sub culmine cãtus.Natus.i. pro filio,nata pro filia,natalis,& natura ideo producunt:quia a participio natus nata natum deriuantur. Pratum.i.Verg.in buc.huc ipsi potum venient per prata iuuenci.Patagia.ę.fluuius Siciliæ.Vergil.iij.æñ. viuo pręterue hor ostia saxo patagię,non patagia,vt dicit Serui.& post illũ fere oẽs:sed patagię. vt Geor. merula.Saturnus.i.Idẽ.j.Georg.frigida saturni quo sese stella receptet.Statera.æ.qđ nomen Verulanus dicit primã producere,nõ persuadet mihi:cum Mart.libr.x.in carmine phaleutico scribat:nõ ergo est ma nus ista,sed statera.Vates.tis.& ab eo deriuata vaticinor & vaticanus & vaticinium. Verg.iiij.æneidos, heu vatũ ignaræ mentes quid vota furentem.Iuuena.& vaticano fragiles de monte patellas. ¶A.ante.u. consonantem breuis est,vt auis,tametsi ab a & via compositũ videatur:quemadmodũ & auius.a.um.sed hoc producit,illud vero breuiat.Verg.ij.Georg. Auia tunc resonant auibus virgulta canoris. Claua.æ. Clauis.is.atque ab vtroque clauiger tam is qui clauam,quam qui clauem gerit.Ouid.xv.metamorpho. clauiger alloquitur lapidosas esaris vndas.Clauus.i.Vergil.v.æneidos:hortaturque viros,clauumque ad littora torquet.& Iuuena.clauus mihi militis heret.Dauus.i.Hora,intererit multũ dauus ne loquatur,an heros.Dauid quoque Sedulius in paschali produxit dicẽs:cæcatos clamare viros fili inclyte Dauid.Nos tamen lib.ij.breuiauimus cũ in tertia declinatione scripsimus:nostri dixere dauidis. Flauus.a.um. Verg. primo Georg.Flaua ceres alto ne quicquam spectat olympo. Gnauus.a.um.Ouid.primo de ponto,det mi hi formosa gnaua inuenta manu.Inde ignauus.a.um.Verg.hyems ignaua colonis.Gauisus.a.um.Proper tius:non ita Dardanio gauisus atrida triumpho.Lauinia lauinię.lauinium.i.Verg.vij.ęneidos:& iuxta ge nitorem astat lauinia virgo.Idem in primo:Italiam fato profugus lauinaque venit. Idem tamen in eodẽ breuiauit dicens:Imperio explebit,vrbemque a sede lauini transferet.Mauors mauortis.Ouid. sexto me tamorphoseos:cecropia palas scopulum mauortis in vrbe. Ouidius:sic ego,sic posita dixit mihi casside mauors.Vergil.tertio ęneidos:terra procul vastis colitur mauortia campis. Mauis secunda persona ab eo quod est malo idest magis volo.Horatius primo sermo.an tibi mauis insidias fieri,pretiumq; aluelier ante.Nauis, atque ab eo deriuata nauita & nautgo. Vergil. primo æneidos:nautibus infandum amissis vnius ob iram. Idem.vj.æñ.nauita sed tristis nunc hos nunc accipit illos. Idem quoque.j.ęneidos:tyrrhe num nauigat æquor.Pauo pauonis.Claudianus:patricius roseis pauonum ventilat alis.Iuuena. & crudũ pauonem in balnea portas.Prauus prava prauum.Horatius in poeti.non magis esse velim,quã naso viue re prauo.Suauis.e. Vergilius.in buc.Suaue rubens hyacinthus.

Atys.yos. Atella.æ. Ater atra atrum. Catillus.i. Chratis.idis.Crates.is.Crater.eris.Clatrus.i.Fra ter.is.Fatum.i.Gratus.a.um Latus.a.um. Later na.ę.Latona.ę.Mater matris.Materia.ę. Matu rus.a.um. Matutinus.a.um. Pratum.i. Patagia. ę.fluui⁹. Saturn⁹.i. Vates.is. Vatican⁹ vaticani. A.ante.u,consonantem breuis est.vt Auis. Produ cũt vero Auius.a.um.Claua.æ. Clauis.is. Clau⁹ claui. Dauus.i.Flauus.a.um.Gnauus.a um. Ga uisus a um.Lauiniũ.i.Lauinia.ę. Lauinus.a.um Mauors.ortis. Mauis a malo. Nauis.is. pauo. onis.Prauus.a.um.Suauis suaue.Suauius.

FAnte,b.breuis ẽ.vt Trebia.ę.Nebris nebridis Producunt vero.Creber.a um. Crebrenus.i. fluuius.Debeo.es.debilis debile, Flebilis flebile. Gleba æ, Hebe.es. Hebesus hebesi. Rhebus.i.

Fante.b.breuis est,vt trebia trebię.nebris nebridis. Hæc duo posuimus,quia trebiã cũ trebula Ser uius cõfundit:hãc itaq; posuimus in exceptiõe:illã vero ꝓ regulę exẽplo.Nebula nebulę,ebulus e bulj,lebes lebetis,ebenus ebeni.Gehennæ gehennarum. Ausonius,& Lucanus breuiant. Idem ta men Ausonius produxit dicens:niguida pyrenes & pinea gehennarum. Hebrus quoque breuiat. Seneca in Oeta:& hydra vires posuit & notos Hebro. Vergilius positione produxit dicens: volu cremque fuga prœuertitur hebrum. Producunt vero Creber.a.um.Verg.quinto æneidos,creber vtraque manu pulsat versaque dareta.Cebrenus.i.flu.Ouidius.xj.metamorpho.aspicit Hesperien patria cebre nida ripa.hoc est cebreni fluuiã.Debeo & debilis ideo producũt,qã a de prepositione & habeo & habilis cõ ponũtur,vt supra dixit. Flebilis quoq;,qa sequit proportionẽ verbaliũ in.ebilis.desinentiũ,vt delebilis, explebilis,& qđ modo dixim⁹ debilis.Gleba glebę. Verg.j.æneid.terra antiqua potens armis atq; vbere glebæ.Hebe hebes.Ouid.ix.me.hocilli dederat iunonia muneris hebe. Rhebus.i.nomẽ ꝓpriũ equi apud Verg.x.gñ.Rhebe diu,res si qua diu mortalibus vlla est.sunt qui per.oe.diphthongon scribãt rhœbus.

Sebethus,i.flu.Papi.pri.sylua:eubois & pulchra gaudens sebethus alumna.inde Verg.vñ.ęñ.sebethis,idis, fecit dicens: Oebale,quem generasse telō sebethide nympha.Trebula,ę.opp.in agro reatino,& eiusdē nominis iuxta crustuminum colonia Romanorū.Mart.v.epigra.humida qua gelidas submittit trebula valles.& iterum in distichis: Trebula nos genuit,cōmendat gratia duplex. Thebę.arum. prō bœotię vrbe, vnde est thebanus & thebe.es.vrbs Aegypti:& vnde thebeus.Ebrius.a.um.& febris.is.ideo suspicamur

Sebethus sebethi. Trebula trebulę, Thebæ thebarum, Thebe thebes. Imo omnia græca,quæ per eta scribuntur.

productā habere primā:quia semper longę reperiuntur.Nebris vero primā breuiat, quia per e psylon scribitur a grecis:quod si in carmine longa reperitur,illud erit positione non natura,vt Frācisc9 maturāti9 putauit.¶E.ante.c.breuis est:vt secus pecus.Producūt vero Secius pro minus.securus secura securum, Greca quoque,q̄ p eta scribūtur, omnia pducūt.vt Echo echus,Cecubū.i.Lechytus.i.Theca.æ. Et ab eo cōposita,vt Dactylotheca, Pynacotheca.

E.ante,d.breuis est.vt sedeo.es.pducunt vero Credo.is.Cedrus.i.Cedo.is.cessi.Pedo.is. sedulus.a.ū.sedes.is.seditio,onis. Et græca,q̄ per eta scribūtur.vt Medea.ę.media.æ.rheda.æ.

E.ante.f.breuis est.vt Nefas,nefandus,nefarius.

E.ante.g.breuis est.vt Lego.gis.Rego.gis. Tego.is. Producūt vero Lego.gas.Pegasus i.Regula.æ. Regulus.i.Regina.æ. Rhegiū.ij. Tegula.æ.

E.ante.l.in dissyllabis longa est.vt Chela.ę. Breuiāt vero Chelys.ys.Celer.is.e.Gela.æ.Gelu indeclinabile.Lelex lelegis.Helix helicis. Et a meli, hoc est,melle:& a melan,quod est nigrum,composita & deriuata.vt Melilothos.i. Melāthium melāthij.scelus,eris. Telon,onis. Velin,is,velit.

E.ante.n.breuis est.vt Nefas,nefandus,nefarius.

E.ante.g.breuis est.vt Lego.gis.Rego.gis. Tego.is. Producūt vero Lego.gas.Pegasus i.Regula.æ. Regulus.i.Regina.æ. Rhegiū.ij. Tegula.æ.

E.ante.l.in dissyllabis longa est.vt Chela.ę. Breuiāt vero Chelys.ys.Celer.is.e.Gela.æ.Gelu indeclinabile.Lelex lelegis.Helix helicis. Et a meli, hoc est,melle:& a melan,quod est nigrum,composita & deriuata.vt Melilothos.i. Melāthium melāthij.scelus,eris. Telon,onis. Velin,is,velit.

E.ante.m.breuis est.vt Semo.nis.Remus.i.Remex.icis. Remigium.ij. Remulcum.i. Semita.æ. Semiplenus.a.um. Semiuir.i. Semiustus.a.um. Semiermis.is. Semiferus.a.um. Semiadapertus.a.um. Semiadopertus.a.um. Semiadapertus.a.um. Semiadopertus.a.um. Semiadapertus.a.um. Semiadopert

Vult & veluti. Vergil. pri. æñ. ac veluti magno in populo cum sæpe coorta est. Et nomina polysyllaba. vt melior siue sit comparatiuum, siue proprum viri. Mar. En vocant ad cœnam melior te classice rectam. Producunt vero bellua. æ. quãquã sunt, qui per. æ. diphthongon: sunt, qui per duplex. l. scribãt. Iuuenalis: nimirum constat leuiori bellua sumptu. Delubrum. Vergili. ij. æñ. hic primum ex alto delubri culmine telis. Elisium. ij. Idem lib. vi. mittimur elisium & pauci læta arua tenemus. Electrum. Idem in buc. pinguia cor ticibus sudent electra myricæ. Idem tñ. viij. æñ. liquido ve potestur electro dixit prima breui, & incyri: lachrymoso parauit electro. Helios, id est, sol cum compositis. Mart. flenti bus heliadum ramis. Peligni. orũ. Marti. non hęc pelignis agitur vindemia prælis. Pelusium vnde pelusius. a. ũ. & pelusiacus. ca. cum. Idem in districho: accipę nitiacã pelusia munera lentem. Verg. j. geor. nec pelusiacę curam aspernabere lentis. Pelion. ij. Luca. in. vi. pelion opponit radijs nascẽtibus vmbras. Sillius tamẽ, in. puni. breuiauit: Ossaq; cum pelio cumque hemoceſſerit othrys. Sunt, qui non pelio: sed imido legant apud Papi. Pelias. adis. Ouid. de rem. vulneris auxilium pelias hasta tulit. Pelamis. idis. Iuue. & vas pelamidum aphrorũ. Spelunca. æ. quę dicitur græce spelęum. i. Ver. vi. æne i. spelunca alta fuit, vastoque immanis hiatu. Idem in buc. certum est in syluis inter spellęa ferarum. Selibra. æ. Marti. saturnaliciæ ligulam misisse selibræ. Telephus. i. Iuue. telephus aut summi plena iam margine libri. Thelogonus. i. Ouid. de ponto telegoni ve parens vertendis nata figuris. Telmachus. i. Horat. haud male telemachus proles patiẽtis vlissi. Telemus. Ouid. xiij. metam. telemus eurymides, quem nulla fefellerat ales. Velabrũ. i. Hora. ij. sermo. cum velabro omne macellum.

¶ E. ante. m. breuis est. vt emo. is. fremo. mis. femur. oris. nemus. oris. Producunt vero crementum. atque ab eo compositum incrementum. Verg. in buco. chara deum soboles magnum iouis incrementum. Demum aduerb. Idem. vi. æñ. sic demum lucos stygios regna inuia viuis. Demo. is. propterea primam produxit, quod a de prępositione & emo cõponitur. Composita quoque a demos, quod interpretatur populus. vt Demosthenes, Democritus, Demophoon. Iuue. eloquium & famam Demosthenis aut Ciceronis. Emathia. æ. Verg. pri. geor. emathiã & lastos hemi pingueſcere campos. Emolumentũ. i. Iuu. nullus in vrbe locus, nulla emolumenta laborum. Emi nus aduerb. Ouid. xiij. metamorpho. eminus ingenti resupinum vulnere fudi. Femen feminis. nam qđ Seruius illud. Verg. x. ęneidos legit: ocyus ensem eripit a femine. magis placet, vt cum Prisciano legamus, ocyus ensem eripit a femore, quoniam hoc primam breuiat: illud vero producit eandem. Ab hemis quoq; composita & a semis quod ab hemis interpretatur aspiratione mutata in. s. vt hemina heminę. hemitriteus. i. semideus. semiuir. i. Per sius: fregerit heminas areti ædilis iniquas. Mart. vir tongilius male dicitur hemitriteo. Ouid. pri metamor. sunt mihi semidei, sunt rustica numina fauni. Vergilius quarto æneidos: & nunc ille paris cum semiuiro comitatu. Hemus hemi. Vergilius primo georgicorum: emathiam & lastos hemi pingueſcere campos. Nemo neminis. Idem nono æneidos: turne quod optanti diuum promittere nemo. Phemonoe. es. Luca. in quinto: Phemonoẽ errore vagam curisque vagantem. Remus remi, quo nauis impellitur. Vergilius primo ęneidos: franguntur remi, tum prora auertit, & vndis. nam pro Romuli fratre primam breuiat. Idem in eodem: cana fides & vesta, remo cum fratre quirinus. Schema schematis, quoniã per æ. longum a græcis scribitur. Et a semis (vt diximus) cõposita, vt semita. Vergilius quarto ęneidos: castigatque moras: opere omnis semita feruet. Temo temonis. Vergil. pri georgicorum: huic a stirpe pedes temo protentus in octo. ¶ E. ante. n. longa est. vt vena venę, veneo venis. Vergilius quarto ęneidos: vulnus alit venis. Iuuenalis: summula ne pereat, qua vilis tessera venit. venor venaris. Breuiãt vero bene & benignus. a. um. Horatius: si bene te noui. Idem: quippe benignus erat. Enyo enyus. Martialis: cum dubitaret adhuc belli ciuilis enyo. Enipeus. i. Luc. in sexto. sãguine Romano, qua turbidus subit ensipeus. Enim coniunctio. Vergilius: hic tibi fabor enim quãdo hęc te cura remordet. Fenestra. æ. Iuue. cum pateãt altę caligãteſque fenestrę. Et a genes siue gennao composita & deriuata, vt Genesis. archigenes. genius. genero. genus. Phrenitis. Iuuen. cum furor haud dubius, cũ sit manifesta phrenitis. Penes ppositio. Hor. quã penes arbitri iũ ius est & norma loquẽdi. nã pene aduerb. primã, producit. Verg. pri. penitusq; procacibus austris. Penetro. as. Idem in. vij. Dardanus idęas phrygię penetrauit ad arces. Penates. Idẽ in pri. ilium in Ita liã portãs victosq; penates. Penus. us. vel penoris. Idẽ in eodẽ: cura penũ struere. Hor. i. epist. portat frumẽta penusq;. Senex. is. vñ senior & senectꝰ. Idẽ in. vi. iã senior sed cruda deo viridisq; senectus. Seneca. ca. Iuue. a Seneca q̃ Piso bonus, q̃ Cotta solebat. Senõ. onis. Luca. in. i. nos primi senonũ motus cym brũque furentẽ. Sthenelus. i. Verg. therſandrus, sthenelusque duces & durꝰ vlysses. Teneo. es. Idẽ in. j. sed mihi sorte datũ: tenet ille immania saxa. Tenor. oris. Verg. alitũ ve habuisse tenorẽ. Tenuis. e. Idẽ in. iij. geo. in tenui labor: at tenuis nõ gloria, si quẽ. Tenus ppositio. Idem in. ij. æneid. capulo tenus abdidit ensem.

Velut veluti. Et nomina polysyllaba. vt melior. Producũt vero belua. æ. Delibutus. a. um. Deliciæ, arũ. Delubrũ. i. Elisiũ, ij. Electrũ. i. Helios, & ab eo cõposita, vt Heliades, Peligni, orũ. pelusiũ pelusij. pelion. ij. pelias. adis. Pelamis. idis. Spelũca. æ. Spelęum. i. Telephus. i. Telegonus. i. Telemachus. i. Telemus. i. Velabrum. i.

E. ante. m. breuis est. vt Emo emis. producunt vero Crementum. i. Demum aduerb. Demo. is. Et a demos composita. vt Demosthenes. Emathia emathiæ. Emolumentum. i. Eminus aduerb. Femen. is. Et ab emis, quod est semis, composita. vt Hemina. æ. Hemiciclus. i. Nemo. inis. Phemonoe. es. Remus. i. Schema. atis. & a semis cõposita. vt semita. æ. Temo temonis.

E. ante. n. longa est. vt Vena venæ. Veneo venis. Breuiant vero bene aduerbium. Benignus a. ũ. Enyo. us. Enipeus. i. enim coniunctio. Fenestra fenestrę. & a genes, quod interpretatur genus. & a Gennao deriuata & composita. vt Genesis eos. Genus. eris, Menalippus. i. menapi. orum. menander. i Phrenitis is. penes præpositio. Penitus aduer. Penetro. as. Penates. iũ. penus. us. vel oris. Senex. is. Seneca. æ. Senõ. onis. Sthenelaꝰ. i. Teneo. es. Tenor. oris. Tenuis. e. Tenꝰ ppositio.

Venafrum.i.Mart.hęc tibi Cāpani ſudauit baccha venafrū.Venafranus.Iuue. ipſe venafrano piſcem profudit oliuo.Venilia,æ.Verg.x.ęñ.cui pilūnus auus, cui diua Venilia mater.Venetus.a.um.Iuuena.contentuſque illic veneto craſſoque cuculo.Venus.eris.Verg.j.ęñ.ſic venus & veneris cōtra ſic filius orſus. Venia venię.Idem in quarto. Tu modo poſce deos veniam ſacriſque litatis. Venetū.i. Idem in pri.occultum inſpires ignem,fallaſque veneno.Venio.is.Idē in quarto:audiam,& hęc manes veniet mihi fama ſub imos.

Venafrum venafri. Venilia veniliæ. Venetus veneta venetum. Venia veniæ. Venꝰ veneris. Venenum veneni. Venio venis. Xeniū xenij.

E.ante.p.breuis eſt. vt lepus leporis. Nepa nepæ. Producunt vero cepa cepæ. Cephiſus cephiſi. Epirus epiri. Repo repis. Sepe ſepis. Sepia ſepiæ.

E.ante.q.breuis eſt. vt Nequeo nequis.neqꝫ. Producunt vero Nequam. Nequicia,æ.Nequaquā. Nequis.Sequana,æ.

E.ante.r.breuis eſt.vt Serum ſeri,Herus heri.Producūt vero Beryllus berylli.Beritus beriti.Ceruſa ceruſæ.Cerinthe cerinthes.Cera ceræ.Clerus cleri.Eridanus eridani. Eretum ereti. Eruca erucæ. Feralis.e. Feronia feronię.Feriæ feriarū. Geriones gerionis, Hæres hæredis. Heros herois,Herodes herodis.Meriones merionis. Neritos neriti.Neris neris,Nerio nerienis.Pera peræ. Pero peronis. Serus ſera ſerum. Seres.um. Spero ſperas.Seria.æ Seria ſeriorum. Theron theronis. Thera theræ. Tereus terei.verus vera verum. Veratrum veratri. Verona veronę.Et a xeros, hoc eſt, ſiccus compoſita;vt Xerampelinus.Xerolophus.xerolibya.

Xenius,quod interpretatur hoſpes,vnde xenium & proxeneta.Mart.omnis in hoc gracili xeniorum turba libello. Idem:vacinior proxeneta ſartorum. Eſt enim trimetrum iābicum.inde quoque axenos.i.inhoſpitalis. ¶E.ante.p.breuis eſt.vt lepus.oris.epulum.i. Producunt vero Cepa.æ.Verg. cepa rubens ſectique famem domat area porri. Cephiſus i. Luca.in.ij.quos impiger ambit fatidica cephiſus aqua.Epirus.i.Ver.ij.æñ littoraque epiri legimus.Repo.is.Horat. in poe. verum opere in longo fas eſt irrepere ſomnum.Repens tamen & repentinus & repente,quæ a repo videntur deriuata,primam breuiāt.Ouid. pri.faſt. Bina repens oculis obtulit ora meis. Sepes.pis. Verg.in buc.hinc tibi quæ ſemper vicino ab limite ſepes.Sepia.æ. Perſius:nigra quod infuſa vaneſcat ſepia lympha. ¶E.ante q.breuis eſt.vt equus equi. ſequor. eris. neqꝫ queo.neque. Producunt vero nequam,& ab eo deriuatum nequitia ſiue nequities.Hora.: ij.ſermo.illum aut nequities aut vafri inſcitia iuris. Nequicquam. Vergi.ij.æñ.ſed quid ego aut hæc nequicquam ingrata reuoluo. Neqꝫ nequa nequod vel nequid .Idem in .ij. hic tibi nequa moræ fuerint diſpēdia tanti.Sequana & ſequani populi Belgarum illius fluminis accolæ.Lucanus in pri.optima gēs flexis in gyrum Sequana frenis.¶E.āte.r.breuis eſt. vt ſerum.i. Verg.ij.geo.acremque moloſum paſce ſero pingui. Serus.a.um. ꝓducit:vt ſtatim dicemus.eodem modo herus.i. primam breuiat,heros herois eandem produxit. Producunt vero Beryllos.i.Iuuenalis: heliadum cruſtas & inęquales beryllos.eſt enim ſponꝺeus in quinto loco.Sillius ſecūdo punicorū:& ſolitum digito beryllon adederat ignis.Prudentius tamē inpſycomachia breuiauit dicens:hinc tibi ſaphirum ſociauerat, inde beryllum.Beritus.i.vrbs phœnicię Vulpiani iureconſulti patria. Priſc.in perihegeſi:antiquamqꝫ tyron beriti & mœnia gratę. Ceruſa ceruſæ.vnde ceruſatus ceruſata ceruſatū.Mart.& ceruſata candidiora cute. Idem alio loco:ceruſata timet labulla ſolem.Cerinthe.Vergilius tertio georgicorū:trita meliſphylla & cerinthe ignobile gramen.Cera cerę: quod ideo producit,quia per.e.longum ſcribitur a grecis:a pleriſque tamen latinorum per .æ. diphthongon.Cleros quoque quod interpretatur ſors a græcis per.e.longum ſcribitur.Eridanus. Vergiliꝰ quarto georgicorum:eridanus,quo non alius per pinguia culta.Eretum ereti Idem ſeptimo æneidos:ereti manꝰ omnis oliuifereque mutiſcæ.Eruca erucæ.idem in moreto: intibaque & venerem reuocans eruca morantem. Feralis ferale,tametſi a ferus fera ferum deriuari videtur.Ouidius.xv.metamorphoſeos:ferali mutat cum Papilione figuram.Feronia feroniæ.Horatius primo ſermo.ora manuſque tua lauimus feronia lympha.Geriones gerionis. Vergilius ſeptimo æneidos:& forma tricorporis vmbrę geriones.Heres hæredis, Martialis:hæredem Fabius Labienū ex aſſe reliquit.Heros herois. Vergilius primo æneidos:littora trina erio , dederatquæ abeuntibus heros.Meriones merionis.Ouid.xiij.metamorphoſeos:nec minus Idomeneus patriaque creatus eadem meriones.Nereus.Vergilius in buco.Tum durare ſolum, & diſcludere nereaponto.Neritos neriti. Vergilius tertio æneidos:& neritos arduaſaxis, mons eſt ithacæ.Neris.is.mons eſt argiuorum. Papinius quarto theba.Neris & ingenti turritæ mole cleonæ.Nerio.enis.vxor martis cuius primam multi produxerunt. Gellius tamen duodecimo noct. atica.dicit eos qui probe loquuti ſunt primam breuiaſſe,nam & nero,cum quo ſymbolum habet,primam breuiauit.Pera peræ.Martialis in diſticho,cuius titulus eſt pera:dormiat & tetrico cum cane,pera rogat.Pero peronis.Vergilius ſeptimo ęneidos:inſtituere,pedis crudus tegit altera pero,inde peronatus.i.perone calceatus.Serus ſera ſerū. Idēm.iij. ſeraque terrifici cecinerunt omnia vates.Seres populi,vnde ſericus,a.um.Idem ſecundo georgicorum:vel leraque vt foliis depectant tenuia.Spero ſperas. Idem primo ęneidos:at ſperate deos memores fandi atque nefandi.Seria ſeriæ,Perſius:ſub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro Hercule.Seria.orum.& ſerio aduerbium,id eſt,non iocoſe.Horatius primo ſermo.ſed tamen amoto quęramus ſeria ludo. Thera therę. vrbs prope ſyrtem minore min Aphrica Callimachi poetę patria.de qua dicit ipſe:nomine Calliſto fuerat : ſed poſtmodo thera dicta fuit tellus vrbis origo meæ . Tereus terei. Vergilius in bucolicis: aut vbi mutatos terei narrauerit artus. Verus vera verum. Idem in tertio ęneidos:vera ne te facies:verus mihinuntius affers. Veratrum.i.Perſius:ebria veratro,non quicquid denique lectis. Verona veronę. Ouid. Mantua Vergilio gaudet, Verona catullo. Et a xeros,quod interpretatur ſiccus.a.um,compoſita; vt xerolophus.xerolibya.xerampelinus.a.um. Iuuenalis:& xerampelinas veſtes donauerit illi.

¶E.ante.s longa est: vt theseus.i. thesus.i. Breuiant vero sesostris.is. Luca. lib. vii. venit ad occasum: mundique extrema sesostris. Vesulus.i. Ver. x. ẽ. actus aper multos vesulus, quẽ pinifer annos. Veseuus.i. Ver. ŋ. geor. talem diues erat capua, & vicina veseuo. dicitur quoque vesuuius, & per abscisionẽ vesbius. Mar. in. ŋ. Hic est pampineis viridis modo vesbius vmbris. Ctesiphos primã produxit, tum per regulã: tũ quia apud græcos per. eta. longum scribitur. Sidonius tñ appollinaris breuiauit dicens: hæc tessera castris in cte siphonta datur. ¶E.ante.t. producitur: vt beta. æ. bethis. is. seta. æ. meta. ę. Breuiant vero etiam coniunctio siue aduerbium affirmandi. Vergilius in buco. illum etiam laurique, etiã fleuere myrice. Fretum. Idem in eodem opere, in freta dum fluuĩ current, dum montibus vmbrę. Getes. æ. Luca. in pri. hinc dacus premat, inde getes. Etruria. æ. Etruria licet abæthra vel ab ethria oppido duci videatur, nõ tamen per. th. nec per. t. sed ad hunc modũ scribi solet etruria, & etrusc? per. e. breue in principio. Martia. quãtũ sollicito fortuna parẽtis etrusco. Ver. ŋ. ge. hãc rem? & frater sic fortis etruria creuit. Meto metis. Idẽ in quarto: purpureosque metunt flores, & flumina libant. Metuo metuis, atque inde metus. Idẽ in buc. nec sæuos metuent armenta leones. Metallum metalli. Ouidius. x. metamor. grauidamque amathunta metallis. Metaurus.i. Lucan. in. ĩ. in læuum cæcidere latus veloxque metaurus. Et composita siue deriuata a metros, vt metreta. æ. geometra. æ. dimeter. a. ũ. Martia. plurimus hispanas mittet mihi nauta metretas. Iuuenalis. Grammaticus. Rhetor. Geometra. Pictor. Aliptes. Sũt, qui alia ratione legant geometres. Composita quoquea meta præpositione græca, vt metaplasmus.i. metaphora. æ. metamorphosis. Retro. Ouid. v. metamor. acta retro naris medioque est fixa palato. Tetricus. a. um. a tetrico monte sabinorũ. Verg. vii. æñ. qui tetricæ horrentis rupes, montẽq; seuerum. Martia. & quamuis tetrico tristior ipsa viro. Thetis. idis. p matre Achillis. Ver. quinto æñ. leua tenet thetis & melite panopeaque virgo. scribunturque per. th. in principio: & per. i. iota in secunda. Tethys vero per. t. subtile in principio, &. t. aspiratum in secunda, &. y. psilon pro vxore Oceani primam habet indifferentem: breuem apud Vergilium in buco. quæ tentare tethyn ratibus, quæ cingere muris. longam apud Lucan. in primo: tethios vnda vagę lunaribus æstuat horis. Idem in secũdo: oceanus mea signa tenet; tethynque fugacem. Et a tetra, quod interpretatur quatuor, composita. vt tetrarcha, æ. tetrastichũ. i. Horat. primo sermo. modo reges atque tetrarchas. Veto vetas. Vergi. iŋ. ęneidos: fariique vetat saturnia Iuno. Vetus. eris. idem in quarto, agnosco veteris vestigia flammæ. Veternus.i. Idem primo georgicorum: nec torpere graui passus sua regna veterno. Et habentia. p. ante. e. vt peto petis. petra petrę. Petrus petri. petrinus. a. um. Sedulius in paschal. forte petri valide torrebat lampadis æstu febris anhela socrum. Horatius pri. epistola: intermicturnas sinuessanumque petrinum. ¶E.ante u. consantem longa est. vt leuus a. um. leuis. e. quod a plerisque p æ. diphthongon scribitur ad differentiam leuis, quod significat non grauem, in quo prima syllaba breuiatur, vt statim dicemus. Breuiant vero breuis & breue. Vergilius primo æneidos: in breuia & syrtes vrget miserabile visu. Leuis p non grauis. Idẽ in buc. ante leues ergo pascentur in æthere cerui. Seuerus. a. ũ. Vergilius in septimo eneid. qui tetrici horrentis rupes montemque seuerum.

E.ante.i. longa est: vt Theseus thesei. Breuiãt vero Sesostris. is. Thesis. Vesulus.i. Veseuus veseui. Vesuuius vesuuiĩ.

E.ante.t. producitur. vt meta metæ. Thetys. yos. Breuiant vero etiam coniunctio. Fretum freti. Getes getæ. Hetruria. æ. Meto metis. Metuo metuis. Metallum.i. Metaurus metauri. Metopon. u. Et. a. metros siue meta composita & deriuata. vt metreta. metaphora. Retro aduerbium. Tetricus tetrica tetricum. Thetis thetidis. & a tetra composita. vt tetrarcha. veto. as. vetus veteris. veternus.i. Et habentia. p. ante. e. vt petra petræ. peto petis.

E.ante.u. cõsonãtẽ lõga est. vt leuus. a. um. leuis & leue p tersus & planus. Breuiant vero breuis & breue. Leuis & leue p nõ grauis. Seuerus. a. um.

IAnte. b. breuis est. vt liber libri. Producunt vero Fibula fibulæ. Hibernus hiberna hibernum. Ibis ibidis. Liber liberi pro baccho & homine libertatẽ habẽte. Libethrũ op. Libo libas Libũ. i. Scribo scribis. Sibilo sibilas. Scibilis. e. Tibia. æ. Tybur. is. tibulum. i. nam tibulus breuiat. viburnum. i. vibex. icis.

IAnte. b. breuis est. vt liber pro cortice siue libro scripto de aliqua re. Vergilius in buc. ne siccum moriens alta liberaret in vlmo. Martialis: cum tibi parue liber scrinia nostra vacent. Producũt vero fibula. æ. Vergi. iŋ. ænei. aurea purpurã subnectit fibula vestẽ. Ibis. dis. Iuu. pars hęc illa panet, saturã serpẽtibus ibim. Hybernus. a. ũ. Ver. iŋ. ẽñ. qualis vbi hybernam lyciam xantique fluenta. Libanus libani. Sedulius in Pascha. semper habens frondes, & tanquam libana cedrus. Liber liberi, pro baccho. Vergilius primo georgi. Liber & alma Ceres vestro si munere tellus. Liber libera liberum. & Liberi liberorum pro filiis, & libertas. atis. & reliqua symbolum habentia. Libo libas, & libum. Vergilius primo æneidos: oscula libauit gnatæ. Idem in septimo: & adorea liba per herbam. Scribo scribis. Horati. scribimus indocti doctique pœmata passim. Sibilo sibilas: & sibilus sibili. Verg. in bucolicis: nam neque me tantum venientis sibilus austri. Scibilis scibile ex proportione verbalium in. bilis. desinentium, vt audibilis. visibilis. Tybur tyburis. Horatius: Romæ tybur amem ventosus tybure Romam. Tibia tibiæ. Papinius septimo theba. tibia cui teneros suetum producere manes. Tibulum tibuli, instrumentum rusticum. Vergilius primo georgicorum: tribulaque traheæque & iniquo pondere rastri. nam pro herba spinosa breuiatur. Ouidius: lolium tribulique fatigant. Viburnum viburni. Idem in bucolicis: quantum lenta solent inter viburna cupressi. Vibex vibicis. Persius. si puteal multa cautus vibice flagellas. Fibra vero & hibris hibridis, semper producere reperi: cum forte natura breuiant primam. quare (vt alias dixi) quo ad nos constiterit esse breuem, in illis prima quasi longa vtemur.

¶I.ante.c.breuis est.vt dicax.acis.quanquã a dico.is.deriuetur,in quo prima quoque producitur:& siculus.a.um.cum a Sicilia deriuetur,in quo prima quoque producitur,vt statim dicemus.cycnus,siue cygnus vt scribunt latini.Mart. quę capta est alio nuda lacæna cycno,& composita a cyclo.i.circulo.vt cyclops. Verg.q̃n.lib.iij.manibus fabricata cyclopum.Cyclas.adis.Sene.in tragœdijs:& vasta calpe sonuit, & voce cyclas. est namq; iambus.Ichneumom.Marti.delectat marium si pernicios⁹ ichneumon.Lychas.Ver. inde lychan ferit extinctum iam matre perempta.Idem tamen produxit alibi dicens:protinus anteum & lycam prima agmina turni.

I.ante.c.breuis est,vt Dicax.acis.Siculus.a.ũ,Producunt vero Dico,is.Ficus.i.Icarus.i.Icon,onis, Ico,icis.Lycas.ę. Lyciũ,ij. Mica.ę. Nice.es.i.victoria.Phyc⁹.ũtis.op,Pica.ę Pic⁹.i.Picęnũ.i.Sicæ.Sicut cõiũctio.Sicilia.æ.Sicania æ,Sichæus,i. Spica.æ.Spiculum.i,Ticinus,i,Trica ę. Triceni. .æ.a. Viceni.æ.a, Vicies & Tricies, Vicus,i. Vicinus vicina vicinum,

I.ante.d.longa est.vt Idẽ in genere masculino. Breuiant vero Cydon,onis.Didymus.i Didyme.es. Fidelia.ę.Fidischorda.Fides.ei,Fidenę,arũ.Gnydos,i.Hydaspes.is,Hydrus.i. Idem in genere neutro,Idume idumes,Idoneus idonea idoneũ, Ideo coniunctio. Quidem coniunctio. Video, vides, Vidua viduæ,

Producunt vero dico.is.Verg.dicite quando quidem in molli consedimus herba. Ficus.i. Mart.cum dixi ficos rides quasi barbara verba.Icarus.i.Verg.vj.æneid.partem opere in tã to(sineret dolor)icare haberes,hinc icarius.a. um.& icariotis.Icon.onis.quod imago interpretatur,ideo primam producit,quoniam per ei.diphthongon a grę cis scribitur.Ico.is. proferio,is.Lucre.ex hinc corpus propellit & icit. Caper tamen putat breuiare,& apud.Lucre. icit præteritum esse,atque ideo producere,qđ duarum syllabarum est.Licium.ij.Vergil.in huc.terna tibi primum triplici diuersa colore licia circũdo.Mica.æ.Mart.mica vocor, quid sim cernis cœnatio parua.Nice quoque,quod interpretatur victoria:& abeo composita.vt niceterium.ij.niceros.otis.Iuu.& ceromatico fert niceteria collo.Mart.nymbis ebria nicerotianis.Phycus phycuntis.Lucanus lib.ix. meritum phycũta ruinas. Pica.ę. Martial.in distichis:pica loquax certa dominum te voce saluto.Picus.ci.& pro viro,& pro aui.Verg.vij.ęneid.Accipimus,fauno picus pater:isque parẽtem.Picẽs. entis.picenum.i.picentinus.a.um.Mart. picentina ceres niueo sic nectare.Iuuen.tunc picens accipe dixit, Si ca. cæ.Mart.quodq; tibi tribuit subula,sica rapit.inde est sicarius.Horatius primo sermo.si quis erat fur, aut sicarius,aut alioqui. Sicut . Inuen.sicut in amplexu subitum & miserabile longum.Sicilia.æ.a quo deriuata tum producere.tum breuiare reperiũtur:nam Siceris.idis.semper producit.Verg.in buco.sicelides musæ paulo maiora canamus. Oui.in epist.sapphus:sicelidesque matres,sicelidesque nurus,Siculus sicula siculum.semper breuiat Vergilius primo æneidos:vix e conspectu siculæ telluris in altũ. Idem in eodem: sunt & siculis regionibus vrbes.Sicania quoque primam producit. Ouidius.xj.metamorphosis: intrant sicaniam tribus hæc in æquora linguis. Ex deriuatis tamen sicanius sicania sicanium producit. Sicanus sicana sicanum breuiauit.Verg.iij.æneid.sicanio prætenta sinu iacet insula contra. Idem in.v. fida reor fraterna erycis portusque sicanos. Sichæus primam habet mediam.Vergi.primo æneidos: huic coniux sichęus erat ditissimus agri.Idem in.iij.haud grauiora timet:quam morte sichęi.Spica spicæ& spicus spici & ab eis deriuata,vt spiceus spicea spiceum.Vergilius primo georgico.spicea iam campis cum messis inhorruit.Idem in moreto:alia cum fractis spicis,Cicero in arato:spicum illustre ferens. Spiculum spiculi,Ver.iij.georgico.& spicula cæca relinquunt. Ticinus ticini fluuius.Sillius.i.puni.dum Romana tuę ticine cadauera ripæ.Trica tricæ.Martial.sunt apinę,tricæq; & si quid vilius istis. Triceni æ.a. Mart. bis tibi triceni fuimus mancine vocati.Viceni vicenę vicena quibus tricies aduerbia.Verg.in ætna, vicenos per sępe dies iacet obruta moles.Martiar.non plenum modo vicies habebas.Vicus vici.vnde est vicinus vicini,& vicinia vicinię.Horat.ij.sermo.vnguentarius & thuscit urba impia vici. Iuuenal. quam si me laudet tota vicinia pago.¶I.ante.d.longa est.vt idem in genere masculino.Verg.vij.ęneid.Idem Atlas generat,ęli qui sydera torquet.Phydias.ę.Iuu.phidiacum viuebat ebur.Ausonius:breuiabit dicens cutus opus:phidiæ:qui signum pilados eius.Breuiant vero cydon.onis.vrbs cretę,vnde cydonius cydonia cydonium.Mart.si tibi cecropio saturata cydonia melle.Sillius.ij.punt.crebra cydonio fundebat spicula cornu.Verg.in bucol.ite libet partho torquere cydonia cornu. Cydon tamen nomen viri inde fictũ idem prima longa protulit.x.ęneid.dum sequeris clytium infœlix noua gaudia cydon.Statius tamen alterius viri nomen breuiauit dicens:hoc regi promissa cydon.Cydonias.adis.produxit etiam Ouid.in primo de arte:illum gnosiades,cydoniadesque iuuencę. Didymus didymi,quod interpretatur geminus siue sit proprium viri nomen,siue appellatiuum,Martial.quales nec didymi sciunt puellæ.est enim carmen phaleuticum.Sedulius in paschali:cui didymus cognomen erat.Didyme didymes,insula in mari Siculo.Oui. lib.viij.metamorph.olearos didymeq; Fidis fidis,pro chorda.Vergi.vj. æneidos: thraicia fretus cythara fidibusque canoris.Fides fidei.Idem in.viij.accipe daque fidem.sed fidus.da.dum.& fido.dis. primam ꝓducunt quanquam cum fide symbolum habere videantur. Fidenæ fidenarum.Iuuenalis produxit:viuat fidenis & agello cedo paterno.Idem.an fidenarum gabiorumq; esse potestas.Verg.tamen.vj. ęneidos breuiauit dicens:his tibi nomentum & gabios vrbemque fidenam.Gnidos gnidi.Ouidius decimo metamorphosis:piscosamque gnidon,grauidamque amathunta metallis.Hydaspes.Vergil.iij.geor.lydia nec populi parthorum aut medus hydaspes.Hydrus & hidra.Seneca in tragœdijs:exedit artus virus,vt fama est hydrę.est enim iambus in fine.Idem in genere neutro:nam,vt paulo ante diximus,in masculino produci tur.Martial.& quęreris quod non marce bibamus idem.Idume idumes.Lucanus in.iij.& arbusto palmarum diues idume.Sillius.iij.punico.palmiferamque senex bello domitabat idume.Idoneus.a.um. Horat. hæc ego procurare & idoneus imperor. Ideo Verg.ij.geor.rhetica nec cellis ideo contende falernis.Quidem coniũctio a quo sunt equidem siquidem.Idem in buco.non equidem inuideo,miror magis. Iuuena. quandoquidem inter nos sanctissima diuitiarum.Video vides.Verg.ij.ęneidos: quę sit rebus fortuna videtis.Vidua.ę.Iuu.Rescripsit,vidua est locuples,quę nupsit auaro:

¶I.ante.f.nunquam fere niſi in compoſitis reperitur,tũ enim(quemadmodum ſupra diximus) breuiatur: vt Bifer.a.um.biftdus.a.um.biformis.e.bifrons.ontis.¶I.ante.g.breuis eſt.vt Figulus.i.rigeo.es.Migro migras,quod primam habet breuem,ne quis putet producere natura.Manilius.lib.iij.naſcentum accipe⸗rent proprius ſignique migrarent.Nam poſitione produxit Vergi.cum dixit: veteres migrate coloni. & alibi: migrantes cernas.Signum quoque breuiat Lucre.nil tamen eſſe ſigni miſta potuiſſe creari. Ti⸗gris etiam breuiat.vt Manilius lib.iiij.& ti⁸gris & rubri radiantia littora ponti.Produ⁸cunt vero Bigæ bigarum.Vergilius ſeptimo æneidos:aurora in roſeis fulgebat lutea bigis. Figo.is.idem in buco.atque humiles habita⁸re caſas,& figere ceruos.Fligo.is.quod raro eſt in vſu:ab illo vero compoſita frequenter. affligo affligis.confligo confligis.infligo.is. Oui.xiij.meta.affligi ſociorum corpora ter⁸ræ.Vergilius ſecundo eneidos:confligunt que zephyri.Frigus.oris.idem in buco.& fontes ſacros frigus captabis opacum,& quæ cum illo ſymbolum.habent.vt frigidus.a.um.fri⁸geo.es.Friguilla.æ.frigutio frigutis.Martia. & ſturnos inopes,friguillarumque querelas. Gyges.æ.rex Lydiæ,a quo gygeus.a.um.Pro⁸per.lydia gygeo tincta puella lacu.Vergilius tamen.xj.æneid'.alterius gygæ primam pro⁸duxit dicens:& ſucciſo poplite gygen. Pyga pygæ.Hora.primo ſerm.ne nummi pereant, aut pyga,aut denique fama.& ibidem de py⁸gis:naſuta & latere,ac pede longo eſt. Pigar⁸dus pigardi.Iuu.lepus,ac caper & pigardus. Strigilis.idem:ſtrigilibus pleno componit lin⁸thea gutto.Horat.tamen breuiauit dicẽs:fur⁸tiua mutat ſtrigili,qui prælia vendit.& Per⁸ſius: I puer & ſtrigiles criſpini in balnea de⁸fer.Sunt qui apud Iuu.pro ſtrigilibus legant ſtrigibus,quę ſunt ex olerum genere.Strigo. as.a quo compoſita magis ſunt in vſu inſtigo inſtigas.veſtigo veſtigas.Vergilius in ętna.præſſoſque inſtigant agmine ventos.Idem in.vi.ergo alte ve⁸ſtiga oculis,riteque repertum.Triginta.idem primo æneidos: triginta magnos voluendis menſibus or⁸bes.Viginti quoque eadem ratione & vigeſis.Mart.amphora vigeſis modus datur ære quaterno.¶I.an⁸te.l.longa eſt,vt Iliſus fluuius Atticæ cuius primam Papi.breuiauit dicens:anfractu riparum incuruus iliſos.Sęuus honos fluuio ſtygias luſtrare ſeueris Eumenides,alibi tamẽ produxit dicens:celauit geticos ripis iliſus amores.Hyle quod ſylua interpretatur primam per regulam produxit. hylęi quoque populi ſarmatiæ producunt eandem. Val. Flacus: mouit & hylæa ſupplex cum gente ſerenem. hyle quoque oppidum Bœotiæ cuius primam Homerus produxit,Papi.tamen eãdem breuiauit dicens: qui breuelit⁸tus hyles.Pileus.i.quod exemplum ideo quoque poſuimus,ne quis puteta pilo deriuari,vt quidam ſom⁸mãt:in quo,vt ſtatim dicemus,prima breuiatur:ſed ab eo cp græce dicitur pileon.Perſius hæc mera li⁸bertas.hanc nobis pilea donant.Pila quoque pro ſtructili columna primam produxit.Et pila pro morta⁸rio vbi tunduntur fruges,& pilium pro ipſo inſtrumento a quo pilunnus auus turni,de quo Vergilius decimo æneidos:cui piluunnus auus, cui diui venilia mater.Pilatus,ſub quo Saluator eſt paſſus,inambi⁸guo eſt,an a pilo teli genere,an a pila luſoria dicatur.Itaquea Iuuenco producitur,ab Aratore breuia⁸tur.Silenus.Verg.in buco.ſilenum pueri ſomno videre iacentem.Et paulo poſt breuiauit dicens:quantũ omnis mundus gaudet cantante ſileno,ſunt qui dicant illud non eſſe Vergilij carmen.Breuiant vero Ci⁸lium.n.a quo ſupercilium componitur.Iuue.illa ſupercilium madida fuligine tinctum.Cylindrus.Vergi⁸lius primo georgico.area tum primum ingenti eſt æquanda cylindro.Cylidrus.i.Luc.ix.cherſidrus tra⁸ctuque via fumante cylidri.Cilix.icis.idẽ.o nunquã pacate cilix.Filix filicis.Perſi.ſed tamẽ iſta filix nul⁸lo manſueſcit aratro.Hilaris.e.& ab eo deriuatum hilaro,as.Vergi.in bucol.& multo in primis hilarans conuiuia baccho.Ilerda.æ.Luca.in.iij.ſurgit ilerda manu placidis prelabitur vndis.Lilæa.æ,ciuitas boeo⁸tiæ.Papin.vij.theba.coriciumque nemus prope lentemque lilæam.Lilybęum.i.ciuitas & promontorium Siciliæ.Verg.iij.æneid.& vada dura lego ſaxis lilybęia cęcis.Milium.ij.Vergi.i.geor.accipiunt ſulci,& mi⁸lio venit annua cura.Milo.onis.Luca.Pompeiana reum clauſerunt ſigna milonem.Pila.ę.pro ſpherula qua ludimus.Horat.pri.ſerm.namque pila lippis inimicum & ludere crudis.Pilus pili.& ab eo deriuata:vt piloſus piloſa piloſum.pilo.as.Mart.nunc ſunt crura pilis & ſunt tibi pectora ſetis horrida.Pilum.i.pro telo producit Luca.& pila minantia pilis.Pilos pili.Ouid.in epiſt.pene nos pilon antiquam neleis neſto⁸risarua.Philos,quod interpretatur amicus,& ab eo compoſita.vt philippus,pamphilus.Horatius primo epiſtola.ſtrenuus & fortis,cauſiſque philippus agendis.Pilene pilenes,vrbs Aetoliæ.Papin.belli fama vi⁸ros miſit ſcopulo ſa pilene.Siler ſileris,virgulti genus.Vergilius ſecundo georgicorum: molle ſiler lentæ que geniſtæ.& pro fluuio.Lucanus ſecundo:radenſque ſalerni culta ſiler.Silex ſilicis. Vergilius primo æneidos:ac primum ſilicis ſcintillam excudit achates.Sileo ſiles.Idem in bucoli.& nunc omne tibi ſtra⁸tum ſilet æquor & omnes.Siligo.inis.Iuue.ſed tener & niueus,mollique ſiligine factus.Siliqua.æ.idem. ſed laudem ſiliquas occultus ganeo pultes.Silurus.i.idem: vendere municipes fracta de merce ſiluros. Stylus.Hora.primo ſermo.ſępe ſtylum vertas.Idem in ſecundo:ſed hic ſtylus haud petit vltro.Tilia tilię. Vergil.primo georgico.cæditur & tilia ante iugo leuis altaque fagus.Serenus tamen producit dicens: fraxinea in flammis,quę fundit tilia ſuccum.

I ante f. non reperitur niſi in compoſitis & breuia⁸tur.

I ãte g breuis eſt. vt Figulus figuli. Producũt vero Bigæ bigarum. Figo figis. Fligo fligis. Frigus frigoris. Friguilla friguillæ. Gyges gygæ. Pyga pygæ. Pigardus pigardi. Strigilis ſtrigilis. Stri⁸ga ſtrigæ. Stigo ſtigas. Trigæ trigarum. Tri⁸ginta. Viginti. Vigeſis.

I ante l. longa eſt. vt Iliſſus fluuius. Sile ſiles. Pi⁸leus pilei. Pila pilæ pro columna. Silenus ſile⁸ni. Breuiant vero Cilium cilij. Cylindrus cy⁸lindri. Cylydrus cylydri. Cilex cilicis. Filix fili⁸cis. Ilaira ilairæ. Hilaris hilare. Ilerda ilerdæ. Lylęa lylęę. Lylibęum lylibęi. Milium milij. Mi⁸lo milonis. Pila pilæ. qua ludimus. Pilus pili. Py⁸los pyli. Philos phili. Philyra philyrę. Pylene py⁸lenes. Siler ſileris. Silex ſilicis. Syla.æ. Sileo ſiles. Siligo ſiliginis. Siliqua ſiliquæ. Silurus ſiluri. Sty⁸lus ſtyli. Tilia tiliæ.

¶I.ante.m.in dissyllabis longa est.vt rima.æ.limus.i.Breuiant vero fimus.i.Ver.pri.geo. ne saturare fimo pingui pudeat solo,ne ve.Hymen tũ breuiat,tũ producit. Oui.in hero. adfuit & certis tẽpora vinctus hymen.Catull.produxit.Hymenæus breuiat.Verg.iiij.æñ.hic hymenęus erit,non aduersata petentẽ.Catull hymen o hymenæe,hymen ades o hymenæe.Mimas.antis.mons minoris Asiæ.Oui.ij.metamor.& tandem rhodope niuibus caritura,mimasque.a quo bacchi sacerdotes dicti sunt mimallonides,& mimalloneus.a.um.Persius: torua mimalloneis implerunt cornua bombis.Nimis aduerbium,& nimiũ quod ab eo deriuatum esse videtur. Simul aduerbium.Verg.iiij.ęñ.quã simul ac tali pręsensit peste teneri.Thymus.i.Idem in pri.æñ. feruet opus,redolentq; thymo fragrãtia mella.Polysyllaba quoq;.vt similis.e.Producũt vero Simius.ij.Simia.æ.Simulus.i.Hymera,æ.Chimerinos.i.Timæus.i Dimidium.ij.

I.ante.m.in dissyllabis longa est.vt Limus.i.Breuiãt vero Fimus.i.Hymen.enis.Mimas.antis. Nimis aduerbium.Simõ,onis.Simul aduerbiũ.Thimi.Polysyllaba quoq;.vt similis.e.Producũt vero Simius.ij.Simia.æ.Simulus.i.Hymera,æ.Chimerinos.i.Timæus.i Dimidium.ij.

I.ante.n.longa est.vt Linum lini.Sinum.i.pro vase. Hinnulus.i.Breuiãt vero Cynapes.is.fluu. Cynædus.i.Cinis.eris.Cyniras cinirę.Cynicus.a.ũ.& a cynos composita.Inula.ę.Linus.i.nomen ppr. Lino.is.Minerua.æ.Minium.ij.Minius nij.fluuius.Minio.onis.Minyæ populi. Mina minæ. Minister.stri.Minæ.arum.Minor.aris.verbum Minor.oris.nomẽ.Minuo.is.Miniscor.Ninus.i. Sinapis is.Sine præpositio.Sinister.a.um. Sino. is.Sinon.onis.Sinopis sinopis.Sinus us.Sinuessa sinuessæ.Tinea.æ.Et a syn præpositione græca composita vt Synagoga æ.Synhedra ę.

I.ante.p.breuis est.vt Stipes stipis. Typhœus.œi.

I.ante.n.longa est.vt Linum lini.finis.is Sinum pro vase Verg.in buc. sinum lactis,& hęc teliba priapę quotannis. Pro sinu vestis siue maris breuiat, vt statim dicemus.Hinulus quoq; producit apud Horatium dicẽs:vitas hinnuleo me similis Cloe.Proper.tũ breuiauit dicens: atq; hinnuli pellis totos operibat amantes. Breuiant vero Cynapes,is.fluuius.Ouid.in.ij.de ponto.Partheniusq; rapax:& voluens saxa cynapes.Cynædus.i.Iuu.inter socraticos notissima fossa cynædos. Cinis.eris. Idem:quorũ flaminia tegitur cinis atque latina.Cyniras cyneræ.rex fuit cypri.Ouid.x.metamor.inter fœlices cyniras potuisset haberi.Cynicus,a.um.quod interpretatur caninus,& reliqua a cynos,quod interpretatur canis cõposita:vt cynogloßa herba.cynocephalus.i.cynorhodos.i.Inula.æ.Horat.atque acidas mauult inulas.Linus.i.Verg.in buco.vt linus hęc illi diuino carmine pastor.Lino linis,vel linio.is.Iuu. nã qui plura linit victuro dolia musto.Minæ minarum.Verg iiij.æneidos: pendent opera interrupta,minæq; .inde est minor minaris.Minerua.ę.Iuu.seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam .Minium minij.Verg.in bu. sanguineis ebuli baccis,minioq; rubentem. & habentia cum illo symbolum,vt minius minij,fluuius Hispaniæ.Minio minionis,fluuius Italiæ.Minyæ populi Thessaliæ.Ver.x.æneidos: qui sunt minyonis in aruis.Ouid.vij.metamorphosis:iamq; fretum minyę pagaseą puppe secabant. Mina minæ genus monetę. Priscia.de ponderibus:accipe præterea paruo,quam nomine grai mnam vocitant,nostriq; minam dixere priores. Minister ministri.ministro ministras,& inde deriuata. Verg.pri.ęnei.totidemq; pares ætate ministri. Minor minoris. Iuu.ad vos iam veniet minor altilis .Inde est minus & minuo minuis & minimus. Miniscor miniscęris,a quo reperitur compositum reminiscor reminiscęris.Verg.dulces reminiscitur aegros.& eodem modo comminiscor comminiscęris.Ninus.i.rex fuit Assyriorum.Ouid.iij.metamor.coniuant ad busta Ninj,lateãtq; sub vmbra.Pro vrbe quoq;,q; in sacris literis dicitur Niniue.Luc.iij. & fœlix sic fama ninus,vento sa damascus.Sinapis sinapis.Columel.secq; lacessenti fletum factura sinapis.Sine prępositio.Verg.v.æñ.haud equidem sine mente reor,sine numine diuum.Sinister siniſtra siniſtrum.Idem in buco.ante siniſtra caua monuisset ab ilice cornix.Sino sinis.Idem in eodem opere:atq; hanc sine tempora circum.Sinon.onis.Verg.ij.æneidos:talibus insidijs periurioq; arte Sinonis.Sinopis.is.vrbs ponti,vnde sinopæus sinopæa sinopæum.Ouid.pri.de ponto:non doluit patria cynicus procul esse sinopæus.Sinus.us. Verg.primo ęneidos:inque sinus scindit sese vnda reductos.hic pro sinu maris.Et pro sinu vestis.Idem in eodem:nuda genu.nodoque sinus collecta fluentes.Sinuessa.æ.Horatius primo sermonum:plotius & varius sinuessę vergiliusque.Tinea.ę.Iuu.tinea pertunde libellos.Ouidius.xv.metamorphosis:agrestes tineę res obseruata colonis.Serenus tamen produxit dicens:Natura interno cum viscere tinea serpens.Et a syn composita,vt Synagoga synagogæ.Sedulius in paschali.iamqne capharneæ synagogam intrauerit vrbis. Synhedra.ę.quod interpretatur consessus.Lucanus in.vij.profugum collecta ducem paruisq; synhedris. ¶I.ante.p.breuis est.vt stipes stipis.pro genere quodam pecuniæ.Ouidius primo fasto.dulcia cur dentur video stipis adhęc causam. Stipendium vero, quod a stipe videtur deriuari,producit.Catulf.Indomito nec dura ferues stipendia tauro. Verg.in diris:aut inter varios veneris stipendia flores. Cyprus. quoque breuiat.vt Horatius primo carminũ.sic te diua potens cypri.Niphates etiam, quanquam per.ei. diphthongon a grecis scribatur,breuiat:vt Iuuena.quosdam facit esse niphatem in populos. Typhoeus. i.Luca.in.iiij.Conditus inarimes æterna mole typhoeus.Typhon vero producitur .vt apud eundem in. vij.antraque lætiferi rabiem Typhonis anhelant.Scipus,quod ideo posuimus,ne quis cum Ioanne Torte

lio decipiatur, qui in versu illo Verg. vii. æñ. hoc pater anchises aurolibabat ad aras. pro aurolegit scypho: perinde ac si primam producat. Producunt vero grypus .i. ç̃ a gryphe detracta aspiratione deriuatur. in quo prima crementō producitur. Verg. in buc. iungentur iam gryphes equis æuoque sequenti. Iphitus vir Troianus aut vnus ex argonautis. Verg. i. ŋ. ĝñ. quorum iam Iphitus ęuo. Papi. v. theb. & longa pellentem cuspide rupes Iphiton. Pipo. as. &, quod ab eo diminutiuum esse videtur, pipilo. as. Ouidius de philo. accipiter pipat. miluus hiansque lipit. Catullus de passere: ad solam dominā vsq; pipilabat. qđ est carmē phaleuticū. Riphœi. orū. montes scythiç: vnde Riphœus. a. um. Vergil. pri. georg. mundus vt ad scythiam riphœasque arduus arces. Ripa ripæ. Idem in buc. aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas. Scipio. onis. Lucanus in. ŋ. Scipio luceriæ quā quā firmissima pubes. Sipho. onis. Iuu. effigiē que deæ longis siphonibus implent. Stipo. as. Verg. pri. ęnei. stipant & dulci distendunt nectare cellas. Scrypulus. i. Ouid. de medicamine faciei. Quicq; parant marathri scrypula myrrha noue. Syphariū. ŋ. Iuue. cōsūptis opib9 voce damasippe locasti syphario. sūt, q nō sypharto, sed syparto legāt. Sip9. ūtis. Luc. i. vŋ. q̃s recipit salapina pal9 & subdita sip9. Typhis. is. Ver. in buco, alter erit tum typhis, & altera q̃ vehat argo. Typhō vero supradictim9 producere. Vipera. ę. Iuuen. tu ne duos vna sæuissima vipera cœna. ¶ I. ante. q. breuis est. vt liquesco. is. liquo. as. eliquo. as. Verg. in buco. f. lim9 vt hic duresci, & hęc vt cera liquescit. Idem in moreto: subsidit syncera: foramina busque liquatur. Persius: eliquat & tenero supplātat verba palato. Producūt vero liquor liqueris. Verg. primo georgico. liquitur & zephyro putris se gleba resoluit. Liquetium. ŋ. fluuius Venetiæ est teste Seruio in illud Vergil. ix. ęneidos: quales aeriæ liquetia flumina circū. Sūt, qui legant liquentia a Liquor liqueris. Liquor liquoris. Lucret. in primo. pondus vti saxis, calor ignis, liquor aquarum. & ibidem: fiet vti cibus omnis & aridus & liquor ipse. Liquidus. a. um. quoniā a liqueo. es. vel a liquor liqueris potest deriuari, tum prima breui, tum eadem longa reperitur, quod vno verso Lucre. lib. iii. ñ. ostendit dicens: crassaq; conueniunt liquidis, & liquida crassis. ¶ I. ante. r. longa est, vt lira pro sulco: vnde est lirare & delirare & delirus. Ausonius: & si pietas patitur lirare sorores. vnde est delirare. Hora. i. epis. quicquid delirant reges, plectuntur achiui. Idem in arte poe. delirus ve senex. Nam quod Lucre. li. i. dixit: quod facit hic, idem per delirus esse videtur. atque alibi: quod mihi tum vanum tum delirum esse videtur. vbi. m. non abŋcitur: potest & abŋci, vt sit a lira pro sulco: nā p̃ instrumento musico lyra. ę. primā breuiat. vt statim dicem9. A chir, qđ interp̃tatur man9, cōposita partim breuiāt, vt chiragra. ę. Hor. post̃q illi iusta chiragra. Persius: sed cum lapidosa chiragra. Mart. sed nil patrono porrigit, hęc chiragra est. partim producunt, vt chirurgus. Mart. chirurgus fuerat, nunc est vespillo diaulus. Verg. in priapeia: chirurgamq; manum miser timerē. Chironomon. ontis. vel chironomos. i. Iuu. & chironomonta volanti cultello. Idem: chironomen Ledam molli saltēte bathyllo. Breuiant vero dirimo. is. Oui. i. meta, hanc deus & melior litem natura diremit. Hyrie. es. Idem in. vŋ. inde lacus hyries vidit. Hirudo. inis. Hor. in poe. non missura cutē nisi plena cruoris hirudo. Hirūdo. inis. Oui. in. ŋ. fast. fallimur? an veris prenūtia venit hirūdo? Lyra. æ. pro instrumēto musico. Myron. onis. Mart. quis labor in phiala docti myos? an ne myronis? Myron. i. pro vnguēto: vnde est myropola. ę. myropolium. ŋ. myrobalanum. i. myriticus. a. um. Nireus. i. Oui. ŋ. de arte: sic licet ātiquo nireus adamatus Homero. Hor. iii. carmi. qualis aut nireus fuit, aut aquosa raptus ab ida. A pyr, quod interpretatur ignis, deriuata partim breuiant. ve Pyra. ę. Verg. iii. æñ. At regina pyra penetrali in sede sub auras. Pyracmō. onis. Idē i. vi. meta. Brōteasq; Sterope sęq;, & nud9 mēbra Pyracmō. Pyretrū. i. Ouid. ŋ. de arte. Tritaq; in annoso flaua pyretra mero. Pyrop9. Idē in. ŋ. met. clara micante auro flāmas imitāte pyropo. p̃m p̃ducūt. vt pyram9. i. p̃ viro & p̃ fluuio. Oui. iii. me. pyram9 & this be iuuenū pulcherrim9 alter. Pyramis. idis. Mart. barbara pyramidū sileat miracula mēphis. Iacob9 Cōstāti9 nō a pyr, sed a pyro (hoc est tritico) deducit, qđ in pyramidib9 illis ęgyptijs triticū adseruabatur. Idq; Probus ex ratione quantitatis syllabæ pyrene quoq; & pyrenęus variat. Claudianus in stili. pyrenęa tegit lapidosis frōdibus ilex. Luca. in. iii. iamque pyreneę, quos nunquā soluere Titan. Pyrus. i. & pyrū. i. Verg. in buc. insere nunc meliboce pyros. Idem. ŋ. georgicorum: crustumnŋs syrŋsque pyros. Quirinus. i. Vergi. pri. æneidos: Remo cū fratre Quirin9. vnde Quirites dicti. Ouid. an sipulsallem minima de plebe quiritem. Syrus syra syrū. Lucanus in septimo: viuant galatæque, syrique. vnde etiam syrŋ, & assyrŋ dicti sunt. Syrus quoque insula vna ex Cycladibus, quę patria fuit Pherecidę syri, priman producit apud Homerum, qui eius meminit. Scyros quoque producit. Vergilius secundo æneidos: vna omnis scyria pubes. & Papini. paladi littoreę celebrabat scyros honorem. Sidonius appollinaris autor non contemnendus, sed gręcarum literarum ignarus breuiauit dicens: vel scyrias vacuasse colos, vel serica fila per cannas torsisse leues. Syrius vero stella producit primam. Vergilius tertio ęneidos: Tum steriles exurere syrius agros. Syracusę. arum. vnde Syracusius syracusia syracusium. Idem in buc. Prima syracusio dignata est ludere versu.

Scyphus. i. Producūt vero Gryphes. Gryphus. i. Iphitus. i. Pipo. as. Pipilo. as. Rhiphœi. orum. Ripa ripæ. Scipio. onis. Sipho. onis. Stipes stipitis. Stipo stipas. Scrypulus scrypuli. Sipharium. rij. Sipus sipuntis. Typhys. phys. Typhon typhonis. Vipera viperæ.

I. ante. q. breuis est. vt Liqueo liques. Liquo liquas. siquidem. Producunt vero. Liquetium liquetij. Liquor liqueris. Liquor liquoris. Liquidus. a, ū. mediam habet.

I. ante. r. longa est. vt lira pro sulco. A chir, quod est manus, deducta partim breuiant. vt Chiragra. ę. partim producunt. vt Chirurgus chirurgi. Chironomon chironomontis. Breuiant vero Dirimo dirimis. Hyrie hyries. Hirudo hirudinis. Hirundo inis. Lyra. ę. Mirō. onis. nomē ꝓpriū viri. Myron, quod interpretatur vnguentum. Nire9 nirei. A pyr quod est ignis deriuata partim breuiant. vt Pyra. Pyragmon onis. Pyretrum. i. Pyropus. i. partim producunt, vt Piramus. i. Pyramis. idis. Pyrene. es. Pyrous. i pyrus. ri. Pyrum ri. Quirinus quirini. Syrus. a. um. Syracusæ, arum.

Tyrus.Idem primo æneidos:sed regna tyri Germanus habebat. Tyrannus.i.Idem in.vij.pars mihi pacis erit,dextera tetigisse tyranni. Viridis.e.Idem in.vi.iam senior,sed cruda deo viridisque senectus. Vireo. es.viretum.i.viriditas.atis. eandē rationem sequuntur. Viriatus.ti.Sillius.iij.puni. hos Viriatus agit.

¶I.ante.s.longa est,vt Nisus i prorege Megarensium in accipitrem verso. Vergilius primo georgicorum: apparet liquido sublimis in aere nisus. Breuiant vero Bison bisontis.Martial.illi cessit atrox bubalus atque bison. Cisium.ij. Auso.vel cisio trijugi. Isara.æ.fluu.Galliæ. Lucan.in primo: hi vada liquerunt isaræ,qui gurgite ductus. Isaurus. i.Idem in.ij.Crustumiumque rapax,& iuncto sapis isauro.Miser.a.um. Vergilius pri.æne. & magno miseræ dilectus amore.& quę cum eo symbolum habent miseria,æ.misereor.eris. Nisi coniunctio.Ouid.v.o nisi te virtus opera ad maiora tuliisset.Ptisana.æ.Mar. Ptisanā fabāque solebas.vnde ptisanarium.ij. Horat. hoc prisanarium orizæ. Ptisis.Iuuena. ptisis & vomicę putres &,dimidiū crus.Siser.eris. Columel.iam siser assyrio venit quę semine tradix.Sisimbrium. Ouid. date grata sisimbria mitto.¶I.ante.t.breuis est,vt mitra, qđ ideo primam breuiare dicimus,quia eius diminutiuum mitella breuiat. Verg.in copa: copa syrisca caput graia redimita mitella. Vitrum.i. Martial. condantur parco fusca salerna vitro. Britannia.æ.vnde Britannus.a.um.Vergil.in Baco.& penitus toto diuisos orbe britannos. Lucr.tamen in.vi.produxit dicens: nunquid britannis cęlum differre putamus. Apud grę cos quoque indifferenter profertur britānos. & bretannos. Vitium.ij.Iuuen. omne animi vitium tanto conspectius in se.& quia si a vito vitas diceretur,obstaret syllabas,sunt qui malint a voce declinare,siue potius a voco. as.vnde vox deriuetur. Litera quoque breuiat quod ex eius compositio liquet oblitero.as.Auso. quos fama obliterat & quos. Producunt vero Bithynia.æ.vnde Bithynius.a.um. Mant.lib.iij.astro. cappadocū Armeniæ iugis bythinia dives. Flaccus in.iij.argo: bithyno phrygio ve satum,sed quem sua voto. Iuue. tamen breuiauit dicens: quamquam & cappadoces faciant,equitesq; bythini. Briton.onis. Idem: quā nec terribiles cymbri:nec britones vnquā. Marc. quam veteres brachæ britonis pauperis & quam. Clitella.æ. Hora.primo sermo.hic muli capuæ clitellas tempore ponunt. Clitūnus.i.Verg.ij.georg.hinc albi clitumni greges & maxima taurus. Clytorius.ij.fons est arcadię. Ouid.xv.meta. clytorio quicūq; sitim de fonte leuauit. Clitō.onis.fluu.Arcadię. Papin.iij.theb.& rapidus Clitō,& qui te pithie ladon. Dito.as.& Ditesco.scis. Horat.in poe.sermonem patrium ditauerit. Idem.ij.ser.qua ratione possis ditescere. Italia.æ. Verg. primo æneid. Italiam fato profugus lauinaque venit. Idem in eodem:italiam dixisse ducis de nomine gentis. Italicus quoque & italis.idis. Ouid.i.xv.metam.grata quis italicis autor posuisset in oris. Ver. in.xij. italides quas ipsa decus sibi dia camilla. Italus.a.um.tum breuiare,tum producere reperitur. Idem in.iij. & sępe Hesperiam sępe itala regna vocare. Idē in.ix.cōiecto sternit iaculo volat itala cornus. Idē in.vij.hinc augustus agēs italos in prelia cęsar. Hor.pri.serm.at grecus postquā est italo perfusus aceto. Mitis.e. Ver. in buc.frōde super viridi sunt nobis mitia poma. Mitylus.i.pisciculus. Mar. suggitur inciso mitylus ore mihi. Nitor.is. Verg.iij.hic primū paribus nitēs Cillenius alis. Pythagoras.ę. Iuue. pythagoras cūctis animalibus abstinuit qui. Pytheus.ei. Ouid.vij.meta.nā me pelopeia pytheus. Idē in epla.phedrę:hic tecū troezena colā pytheia regna. Python.onis. Idē in pri.meta.strauimus innumeris tumidū pythona sagittis. a quo pythius.a.ū. Luca.in sexto: vnde & Thessalicæ veniunt ad pythia laurus. Pyteleon.onis. Hor.rhodio qđ pyteleonti. Pitisma.atis.cuu.qui Lacedęmoniū pitismate lubricat orbē. Angelus tñ politianus pitilysmate legendū esse contendit. Pituita.tæ.indifferentē habet longā apud Catul. mucusq; & mala pituitana si,& apud Persi.somnia pituitą,qui purgatissima mittūt.breuē,vt apud Hor.pri.epist.prędipue sanus nisi cū pituita molesta est.sunt qui apud Hora.faciant ex duabus vocalibus syneresim: vt sit pituita syllabarū triū. Ritus.us.a quo est rite. Vergi.sexto æneid.ritęq; repertū carpe manu:nāq; ipse volens facilisq; sequetur. Rito ritas.a quo reperiuntur composita irrito.tas.& prorito.tas. Ouid.pri.metamor. tu face nescio quos esto contentus amores irritare tua. Columel.& pelusiaci proritet pocula zythi. Scitor.aris. Verg.ij. æneidos:suspensi eurypilum scitatū oracula phœbi.& ibidem:tum vero ardemus scitari,& quirere causas. Sithon sithonis mōs Thracię. vnde Sithonius.a.um.& sithois sithoidis. Verg.in buc.sithoniasque nives hyemis subeamus aquosæ. Ouid.in epistola phylli.nec vehit actæas sithois vnde rates. Triticū.i. Ver. primo geor.at si triticeam in messem robustaque farra. Triton.onis. Deus marinus. Idem primo æneidos:cymothoē simul & triton annixus acuto. Triton quoque pro lacu in Affrica:a quo Pallas tritonia dicta est. Vergilius secundo æneidos: nec dubijs ea signa dedit tritonia monstris. Lucan. tamen in.ix.& sedilecta tritonida dixit ab vrida. Tityrus.i.Idē in buc. Tityre tu patulę recubans sub tegmine fagi. Titā. anis. Ouid.nullus adhuc mūdo præbebat lumina titan. Titillo.las. Horat.pri.sermo.prēterea ne vos titillet gloria iure. Vita vitę. Verg.in.vi.ēn.nate mihi quondā vita,dū vita manebat. Vitis.tis. Idē in buc.vitis vt arboribus decori est vt vitibus vua. Vito vitas. Iuuenalis: illius occursos etiam vitare memento Vitupero.as.tametsi a vitio compositum esse videatur. Zythum zythi,vt quod pauloante attulimus ex Columel.& Pelusiaci proritet pocula zythi. ¶I.ante.u.consonantem longa est.vt viuus viua viuum, viuo viuis.priuus priua priuum. priuo priuas.

OAnte.b.longa est.vt Gobius.ij. Robigo.inis. Robur.oris. Breuiãt vero Globus.i. Verg.ix.æn.quis globus o ciues caligine volutur atra? Obesus.sa.sum.quod ab ob & esus.sa.sum.componitur Idem: iij.geor.breuis aluus,obesaq; terga. Obelus.i.quod interpretatur veru ideo breuiat,quia per.o.micron a græcis scribitur. Ausoñ. pone obelos.igitur ab eo per diminutionem fit obeliscus.ci. Ver.in rosis:hęc aperit primi fastigia celsa obelisci. Obolus obolt.Priscian.de mensuris: semiobolj duplum est obolus,quẽ pondere duplo gramma vocant. Obex obicis. si in recto reperiretur breuiaret primam:quia ab ob præpositione componitur, & in obliquis sinon habet.i.consonantem etiam breuiat.vt apud Sillium.iiij.puni.& fidos certent obices accersere sylua. Probus.a.ũ. probitas. atis.& probo.as.& ab eo composita.vt improbo.as. reprobo.as.approbo.as. probrum.i. a quo opprobrium componitur. & exprobro. as.Hora.ij.ser.opprobrijs dignum latrauerit integer ipse.Soboles.lis. Vergil.in buc. chara deum soboles:magnum Iouis incrementum. ¶O.ante.c.breuis est.vt proceres. rum. procus.i.voco.as.tametsi vox.cis.crementum producat,vt suo loco diximus.Producunt vero cocytus.i.Verg.vi.æñ.cocytusq; labens sinu circumuenit atro.Crocalus.i.Ouid.viij.met. & sumptus pro supplice crocalus armis. Focale.is.illud quod collo circunducitur.Marti. hoc focale tuas asserat auriculas.nam a faucibus deriuatur.aa.diphthongo in.o.longum cõuersa.Horat.tamen breuiauit dicens: fascio las cubitale focalia potus.& videtur inclinari a foco.Locusta.æ.Iuuena.instituitq; rudes melior locusta propinquas.Oceanus.i.Verg. iiij.geo.oceanumque patrem rerum,nymphasque sorores. Ocyor & ocyus ab eo quod est ocys,quod interpre.velox.Ouid.pri.metam. fugit ocyor aura illa leui. vnde & ocymum dictum,hoc est,a celeritate crescendi.Phoca.ę. Verg.iiij.geor.sternunt se somno diuerso in littore phocæ.Phocus,ci.Ouid.viij.meta.& ples tertia phocus: scilicet æaci filius. Phocis phocidis. Idem in primo:separat aonios diuersis phocis ab aruroceis. Prus.a.um.Verg.in buc.corticis atque soloproceras erigit alnos.Poculum.li.Idem ineodem: insanire libet quoniam tibi pocula ponam.Vocalis.e.quod nona voco.as,sed a voce deriuatur.Ouid.viij.metam.regia turris erat vocalibus addita muris.¶O.ante.d.longa est,vt Rodo.dis.Clodius.ij.Lodix.icis.sodes quod est blandientis.Hora.primo epis. Roscia dic sodes melior lex,an puerorum.Breuiãt vero Fodio fodis.Vergilius sexto eneidos: aut spumãtis equi foderet calcaribus armos,Modus modi,vnde est modestius,modcror,& modulor & modicus.Horat.est modus in rebus,sunt certi denique fines.Modo aduerbium.Verg.iiij.æneidos:si modo quod memoras factũ fortuna sequatur.Odor odoris.odorus.a.um.odor,aris.Verg.pri.geor,nonne vides croceos,vt Tmolus odores.Odium.ij.Ouid.in epis. exerces pretiosa odia.Et apus podos,quod interpretatur pes composita & deriuata,vt podalyrius.ij,podagra.ę.Ouid.de reme.quãtus apud Danaos podalyrius arte medẽdi, Mart,litigat & podagra Diodorus,flacce laborat.Composita quoque & deriuata a rhodos quod interpretatur rosa,vt rhododaphne.es.Vergil.in culice:laurus item phœbi deus exurgens rododaphne.Rhodus insula.Hora.primo carmin.laudabunt alij claram rhodon,aut mitylenẽ.Rhodope.es.Verg.in buc.nec tantũ rhodope miratur & Ismarus orphea.Rhodanus.i.Proper.in.ij.restis arar,rhodanusque celer, magnusque garunna.Sodalis sodalis.Horat.audieris hæres,ergo nunc Dama sodalis.¶ O.ante.f.breuis est,vt ofella.æ. diminutiuum ab offa:sed in primo genio producitur,atque ideo per duplex.ff.scribitur.in deriuatiuo vero alterum.f.exteritur.vt sit breuis.Iuue.soluceret & patruo similes effunderet offas.Idẽ:& quæ non egeãt ferre structionis ofellę Mart.meus ad subitas inuitet amicus ofellas. Tofus.i.sunt qui per.ph.sunt qui per.f.scribant:sed semper producitur.Verg.ij.geor.& tofus scaber & nigris exesa chelydris. Iuu.herba nec ingenuum violarent marmora tofum. ¶O.ante.g.longa est, vt cogo.is.Breuiant logos, quod interpretatur sermo:& ab eo composita & deriuata.vt logicus.dialogus.aretalogus.Iuu.mouerat vt mẽdax aretalogus in mare nemo.Sido.qui plerumque in græcis fallitur,longam posuit secundã in syllogismo:Argumẽtosis dat retia syllogismis,Rogus.gi.Idẽ:& minor igne rogi.Rogo,as. atq; ab eo cõposita,vt interrogo.as.arrogo,as.irrigo.as. Toga,æ.Iuu.quid faciant comites,quib9 hinc toga,calceus hinc est. ¶O.ante.l. breuis est.vt colũ,quod interptatur membrum:scribitur enim a grecis per o micron:vnde & ab eo composita & deriuata breuiant. vt monocolon,dicolon,tetracolon. Poples quoque breuiat ex Lucretij libro.iiij.brachia palpebræque cadunt popliteſque cubanti. Nam positione Vergilius produxit dicens: succiso poplite gygem.Producunt vero boletus.i.Iuuena.domino sed qualem Claudius edit.Bola.ę.Vergilius sexto æneidos:castrumque inuit,bolamque coramque,vnde bolanus.a.um. & bolanus nomen viri proprium.Hora.o te bolane cerebri fœlicem aiebam.Colum instrumentum quo aliquid colatur.Vergi. ij.geor.colaque prælorũ fumosis deripe tectis.Hinc est colo,as.Colliphiũ.ij.Iuu. luctantur pauci,comedũt colliphia pauci.Georgius Merula per duplex.ll.scribi debere putat:quia deriuatur ab eo qđ est collix,qui est panis subcinericius; neque enim dicitur a colo,id est mẽbro,vt Tortellius & Domitius scripserunt.

OAnte.b.longa est.vt Gobius.ij.Robur.oris. Breuiant vero Globus.i.Obesus.a.um.Obesus.i.Obolus.i.Obex.cis.Probus,a,um. Probitas.Probrum.i.Soboles sobolis.

O.ante.c.breuis est.vt Proceres.um. Voco vocas. Producunt vero Cocytus.i.Crocalus.i. Focale.is.Locusta.æ.Oceanus.i.Ocyor & Ocyus.Phoca.æ.Phocus.i Phocis.idis.Procerus.a.um.Poculum poculi. Vocalis vocale.

O.ante d.longa est.vt Clodius.ij.Lodix.icis.Rodo rodis. Breuiant vero Fodio,dis. Modus modi. modo aduerbium.Odor.oris.Odiũ.dij.Et a pus podos,hoc est,pes.Et a rhodos,quod est rosa,cõposita & deriuata.vt Podalirius.ij.Rhododaphne es. Rhodus rhodi.Rhodope.es. Rhodanus rhodani Sodalis sodalis.

O.ante f.breuis est.vt Ofella.æ Producunt vero Tofus tofi.

O.ante g.longa est.vt Cogo.gis. Breuiant vero logos,& ab eo composita & deriuata vt Theologus.Rogus rogi.Rogo.gas.Toga æ.

O.ante l.breuis est.vt colon membrum. Producũt vero Boletus.ti. Bola.æ. Colum.i. Colliphiũ.ij,

Dolium.ñ. Iuuen. tanquã alta in dolia longus deciderit serpens bibit & vomit. Dolon.onis. Ouid. in epla pe nelo. rettulit & ferro hæsum dolonaque exsos. Idem tamen. iiñ. meta. breuiauit dicens: ausum eadem quę vos phrygia de gente Dolona. Dolõ quoque progenere teli, quoniã a dolo deriuatur primã breuiat. Ver. ñ. æñ. sanosque gerunt in bella dolones. Moles.is. Verg. pri. æñ. miratur molem æneas magalia quondam. inde est molior.iris. & amolior.iris. Idem in eodem: molirique arcẽ & manibus subuoluere saxa. Moly. yos. herba ab Homero celebrata. Vergil. in priape. quem cur moly vocat, mentula mo ly fuit Ouid. xñ. meta. moly vocant superi, nigra radice tenetur. Nola. æ. Sillius. xiiñ. pu ni. hinc ad chalcidicam transfert citus agmi na nolam. Nolo non vis. Martia. splendida sit nimi im sordida nolo cutis. Olearos insula ꝓ pe euboeã. Verg. iñ. ęñ. olearon niueamque pa rõ sparsasque per æquor. Olenos. i. oppidum Bœotiæ. Papinius. iñ. theba. olenos tonųs & fluctibus hospita portu. vnde Ouid. iñ. meta. dixit: oleniæ sidus pluuiale capellę. Olim ad uerbium. Verg. i. æneid. certe hinc Romanos o lim voluentibus annis. Prolixus. a. ũ. Idem in Bucol. hirsutumque supercilium prolixaq; barba. Proles.is. Idem in. iiñ. æneid. nec pro lem ausoniam & lauinia respicit arua. Poly pus. pi. & polydamas. antis. primam produ cunt, cum reliqua a poly, quod interpretatur m ultum, composita breuient. vnde a quibus dam per. ll. duplex scribuntur. Ouid. iiñ. meta. vtq; sub ęquoribus deprẽsum polypus hostẽ & pro morbo. Hora pri. ser. delectat veluti ba binũ polypus agnæ. Persius: nec mihi polyda mas, & troades labeonem. & Ouid. xñ. meta. sed neque deiphœbum neque polydamanta, nec ipsum. quanquã tunc gręci non per. o. micron, sed per. o. & y pſylõ diphthõgõ scribũt polypus & pu lydamas, vt producantur diphthongo: atque eodem modo pulycletus pro polycletus dicunt. vt Prudentius in Romano: in forceps myronis pulicleti malleus. nam trimetrum iambicum est. Solus. a. um. Vergi. iiñ. æneid. sola domo mœret vacua stratisque relictis. Solor. aris. Idem in pri. solabar fatis contraria fata re pendens. Solers. ertis. a quo est solertia, & solennis. a pleriſque per duplex. ll. scribuntur. Tibullus: primus aratra manu solerti fecit osyris. Ouid. ix. metamor. huic licet ex toto solertia confluat orbe. Verg. v. æneid. annua vota tamen solẽnesque ex ordine pompas. Tmolus tmoli. Idem primo georg. Nonne vides croceos vt tmolus odores. Ouid. x. metam. iudice sub tmolo certamen venit ad impar Spoletium spoletĩ, vnde Spo letinus spoletina spoletinum. Marr. spoletina data est: sed quam siccauerat ipse. ¶ O. ante m. longa est, vt Dom. atis. quod interpretatur tectum, quamuis domus breuiet. Vomer. eris. tametsi a Vomo vomis, in quo prima breuis est, deriuetur. Vomica etiam breuiatur. Iuuenal. & phthisis, & vomicæ putres & di midium crus. Serẽ. produxit dicens: vomica qualis erit, vel idem proxima quædam. Como comis, quod ideo posuimus, ꝙ Coma comæ, cum quo symbolum habere videbatur, primam breuiat. Comessor comes saris, quod græcum est, ne quis putet a Comedo. dis. deriuari. Breuiant Bromius bromĩ. Lucanus in pri. mons phœbo bromioque sacer. Vergilius in copa: est hic munda ceres: est amor & bromius. Coma comę. Martialis: tam longe bromio quam tibi phœbe comę. Comes comitis. Verg. ñ. æneid. Sit comes: & longẽ seruet vestigia coniux. Chromis. is. nomen proprium. Verg. in buc. pergite pierides: chromis & Mnasylus in antro. Comedo comedis. Iuue. Prędaris vna comedunt patrimonia mensa. Dominus domini. Verg. iiñ. æneid. Reppulit, & dominum ęncam in regna recepit. Domo domas. Idẽ in. vi. Os rabidum fera corda do mans. Domus. us. Idem in. viñ. Et domus herculeæ custos primaria sacri. Glomero glomeras. Idem in. n. sed glomerare manum bello & concurrere in arcem. Homo hominis. Idem in primo. Mortalis, nec vox homi nem sonat: o dea certe. Homerus homeri. Iuuenal. rex Pylius magno si quicquam credis Homero. Nomas nomadis. Martialis. Cui diadema dare marmore picta nomas, eadẽ est, q̃ numidia. Omasum omasi. Horat. pingui tentus omaso. Omitto. is. idẽ ñ. sermo. artem ve illusus omittas. Stomachus stomachi. Iuuen. ardenti stomacho. nam quę meritoria somnum. Tomos, quod interpretatur incisio. Martial. scriptura quanti con stet & tomos vilis: hic pro parte libri accipitur: est & tomos locus in ponto, de quo Ouidiꝰ. iñ. de triſti bus inde tomos dictus locus hic, quia fertur in illo membra soror fratris cõsecuisse sui. vnde idem autor fecit Tomites. æ. & Tomitanus. a. um. A tomos tomacula & procomos quoque breuiant. Vomo vom s. Iuuen. cõuomit hęc inter nautas & prandet & errat. ¶ O. ante. n. breuis est, vt Conon. onis. Bonus. a. um. Progne prognes quoque breuiat. Petronius: atque vrbana progne, quę circum gramina fusæ. Vergilius quarto georgico. positione produxit dicens: & manibus progne pectus signata cruentis. Producunt conor conaris. vnde est conatus. us. Ouid. de remed'. Sed quid præcipue nostris conatibus obstet. Cone. es. insula Istri fluuĩ. Luca. in. iñ. barbara cone, sarmaticas vbi perdit aquas. Conopęum conopęi. Iuuen. vt testudi neo tibi lentule conopęo. Est enim spondeus in quinto loco. Conus coni. Ouid. iñ. metamor. tegmina mox capitum picto mutantia cono. & pro cyparissi galla: vnde coniferæ dictę sunt a Vergilio. Donum doni. Verg. in buc. phystula damætas dono mihi quam dedit olim. Donec. Vergil. in buco. cogere donec oues. Monychus monychi, vnꝰ ex centauris Iuue. quãtas iaculetur monychus ornos. Nonus. a. ũ. & inde no nę nonarum. Vergi. v. æneid. Propterea si nona diem mortalibus affulserit deo caret omnibus istis. Pronus prona pronum. Ouidius primo metamorpho me miserũ ne prona cadas. Ponoponis. Vergilius in bucolicis, quoniam tibi pocula ponam. Pone præpositio & aduerbium.

Doliũ. ñ Dolon. onis. Moles. is. Molior. iris Mo ly. yos. Nola. ę. Nolo verbũ. Olearus. i Olenos. i. Olim aduerb. Prolixus. a. ũ. Proles. is. Polypus. i. Polidamas polidamantis, Solus sola solum. So lor solaris. Solers solertis. Solennis solẽne. Spo letium spoletĩ. Tmolus tmoli.

O. ante. m. longa est. vt Doma. atis. Vomer. eris. vel vomis. Como. is. Comessor. aris. Breuiãt ve ro Bromius. ĩ. Coma. æ. Comes. itis. Chromis. is. Comedo is. Dominus. i. Domus. us. Domo. as. Glomero eras. Homo. inis. Homerus. i. Nomas nomadis. Omasum. si. Omitto omittis. Stoma chus. i. tomos & ab eo composita & deriuata. vt Atomus. i. Protomus. i. Tomacula. Vomo. is.

O ante n. breuis est. vt Bonus. a. um. Moneo. es. Producunt Conor. aris Cone. es. Conopæum. i. Conus. i. Donum. i. donec. Monychus. i. Nonus na. num. Nonæ. arum. Pronus. a. um. Pono. is.

Idem.ñ.æñ.pone legunt, sinuantque immensa volumina terga. Zona.æ. Horat. ibit eo quo vis, qui zonã perdidit, inquit. A gonia, quod interpretatur angulus composita & deriuata, ideo producunt: quia per.o. mega scribuntur, nã a gonus, quod est genus siue genu, breuiant: vt in medijs dicetur: sed a phone, quod interpretatur vox ideo producunt, quia per.o.mega scribuntur: vt Phonascus. Sidonius Apollinaris tamẽ breuiauit in morte Claudiani dicens: Psalmorum modulator & phonascus. quare antiphona penultima longa, ac in eadem accentu acuto, vel circunflexo proferenda. Nam a phonos, quod est mors breuiauit. vt tisiphone, persephone.

Pone præpositio & aduerbium. Zona.æ & gonia, qđ interpretatur angulus, & phone, qđ est vox, & ab eis composita & deriuata. vt Trigonus trigona trigonum. Phonascus phonasci. De quibus in medijs syllabis dicetur.

¶ O.ante.p.breuis est. vt Opis opem ab ope. Opis vero pronympha, producit: vt paulo post dicemus. Sopor soporis. & Soporo soporas. breuiãt: cum Sopio sopis producat, vt statim dicetur. Producunt vero Copa copę. nomen fœminæ apud Vergiliũ celebratæ opere, qđ illius nomine inscribitur. Copia copiæ. Idem primo ęneidos: postquam introgressi, & coram data copia fandi. Copula copulæ. Ouid. vñ. metamor. copula detrahitur canibus. Copo coponis. Martialis: Callidus imposuit nuper mihi copo Rauenę. Cophos, quod interpretatur surdus. Idem: quatuor & cophon paulo prosopõ amat. Dropax dropacis. Martialis: pstlotro facies lauas, & dropace caluam. Opis nympha. Verg. iñ. geor. Atq; ephyræ, atque opis, atque Asia deiopeia. Opilio opilionis. Vergilius in bucolicis: venit & opilio, tardi venere subulci. dicitur etiã & vpilio. onis: immo opilio debuit breuiare, vpilio vero producere. Opperior opperiris, & Opportunus. a.um. per duplex. pp. scribuntur. Populus populi, pro arbore Vergilius in bucolicis: populus Alcidæ gratissima vitis Iaccho. Popeanum popeani fucus quidam. Iuuen. pane tumet facies, aut pinguia popeana. Est enim spõ deus in quinto loco. Propago pro filio breuiat. Verg. vi. æñ. Vobis Romana propago. & Ouid. ŋ. meta. Per quæ tua vera propago. Pro vite producit Verg. ñ. geor. Pressos propagmis arcus expectant. Propino. as. tum breuis reperitur, vt apud Iuuen. quando propinat. Virro tibi, sumitque tuis cõtacta labellis, tum longa, vt apud Martial. cœnat, propinat, poscit, negat, innuit, vna est. Psophis psophidis. Ouid. v. metam. Vsque sub orchomenon, psophidaque. Sopio sopis. Ver. primo æneidos: Hunc ego sopitũ somno super alta eythera. cuius compositum semisopitus. a.um. eãdem breuiat. Ouid. ñ. amorum: purpureo iacuit semisopita toro. nisi forte legendum est semisopora sono. Idem in epistola Ariadnes: Thessea præssuras semisopita manus. ex quo suspicamur primam habere indifferentem. Itaque de industria breuem posuimus quodam in loco, vbi patriam salutauimus: hic fuerant cunæ, quę me sopiere iacentem. Stlopus. i. Persius: nec stlopo tumidas intendis rumpere buccas. Scopæ. arum. Mart. in apophoretis: in precio scopas testatur palma fuisse. ¶ O.ante.q.breuis est, vt Loquor loqueris. coquo coquis. ¶ O.ante.r.breuis est. vt Chorus, cum significat multitudinem cœuorum, quod ideo posuimus, quia pro vento, qui spirat ab occidente æstiuali, primam producit: vt statim dicetur. Cora. ę. quoque antiquissimum Italię oppidum primam breuiat, dicente Verg. vi. eneid. Bolamque corãque: nam coram præpositio siue aduerbium producit. Idem primo æneidos: postquam introgressi & coram data copia fandi. Corus cori, pro vento, qui etiam caurus dicitur. Idem quinto æneidos: condunt vbi sydera cori. Columel. frigoribus gelidis, iræq; obnoxia cauri. Corycus coryci oppidum & mons Sicilię, vnde Corycius. a.um Luca. in. iñ. coryciumq; patens exesis rupibus antrum. Corytus coryti. pro pharetra. Vergilius. ix. æneidos. corytique leues humeris, & lœtifer arcus. Sil'. vñ. puni. paruulus ex humero corytus & aureus arcus. Coralium. ŋ. Ouid. tiñ. meta. nunc quoque coralijs eadem natura remansit. Idem in. xv. sic & coraliũ quo primũ cõtigit auras. Claudianus tamẽ breuiauit, dicens: mergit se subito, vellitq; coralia Clotho. Sidonius quoque: lactea puniceo sinuãtur colla corallo. Chloreus nomen proprium viri apud Verg. in bucolicis: dorts amara suam non intermisceat vndam. Doricus. a.um. Idem secundo æneidos: panduntur portæ iuuat ire & dorica castra. Dorion dorŋ, oppidum magnesię. Lucanus in .vi. Dorion ira flebile pieridum. Papi. iiñ. theba. Geticos quos flebile vati dorion. Et a doron, quod interpretatur hasta. a quo est dorípho rus, primã breuiauit. Hora horæ pars diei. xŋ. siue noctis. Ver. in more. Iã nox hybernas bis quinq; peregerat horas. Morus, p arbore. Oui. tiñ. meta. ardua morus erat niuei vberrima pomis. & p pomo. Horat. qui nigris prandia moris fiet. Morio pro tardo & stolido natura. Martial'. morio dictus erat viginti milibus emi. Morari quoque prima longa est huiusmodi quẽpiam esse. Sueto. in Nerone de claudio, morari eum inter homines desisse producta prima syllaba iocabatur, hoc est, morionem esse. Noricum norici regio Macedoniæ: Dalmatiæ contermina. Vergilius. ŋ. georgicorum: tum sciat aerias alpes & norica si quis. Ouidius. xiiŋ. metamor. durior & ferro, quod noricus excoquit ignis. Ora oræ. pro extremitate. Vergili. primo æneidos: Troię, qui primus ab oris. Oro oras. Idem in eodẽ: oramus, prohibe infandos a nauibus ignes. Orithyia orithyię, ericthei regis Athenarũ filia. Ver. iiñ. ge. atq; getę, atq; ebrus, atq; actias orithyia.

Orion.onis.Luca.in.j.armatūque auro circūspicit oriona.Flaccus.j.argo.non meus orion nec sæuus pleia de taurus.Verg.vij.æñ.vbi orion hybernis tunditur euris.Idem tamen breuiauit in primo dicens:cum subito assurgens fluctu nymbosus orion.Et in.iij.dū pelago desęuit hyems & aquosus orion.Oricū.Luca.in.iij.tum qui Dardaniam tenet oricon.Prora.æ.Verg.pri.franguntur remi:tum prora auertit ab vndis.Sorex.icis.Serenus.si pręgnans artus captiui soricis edit.Thorax acis.Verg.xi.æñ.Bis sex thoraca petitū perfossumque locis.Et habentia.l.ante.o.vt lorum.&c.¶O.ante.s.longa est:vt Moses.Iuue.Tradidit arcano quodcūque volumine Moses.apud Siliū Moses alter lib xv.breuiatur: decidit ense Mose.Prosa.ę.Ausoni.prosa Asię in causis numeros imitata chororū.Breuiant vero cosæ.arum.vrbs Thuscię.Verg.vij.æñ. quique vrbem liquere cosas.Cosyra.ę.insula in mari siculo.Oui.in.fasto. fartilis & melite sterili victima cosyrę.Dosis,quod interpretatur datio:nam per o micrō scribitur a gręcis. vnde est antidosis pro antidoto.Mosa fluuius Gallię:Sidonius.Rhenus.Arar.Rhodanus. Mose.Matrona Sequana.Ledus.Osyris.idis. Tibullus:primus aratra manu sollerti fecit osyris.Prosęucha.æ.Iuue.ede vbi cōsistas in qua te qro pseucha.Prosymna.ę.vrbs Thessaliæ. Papinius lib.iij.theba,hinc armat larissa viros,hinc celsa prosymna.Posui præteritum a pono.is.cuius in præsenti prima fuit longa. Verg.in.æñ.hinc & naricij posuerunt mœnia locri.Rosa,æ.Idem in rosis:ambigeres raperet ne rosis tunc aura ruborem.¶O.ante.t.breuis est.vt notus.i.vētus a meridie spirans,qui latine dr auster.Verg.pri.æñ.tris notus abreptas in saxa latētia torquet.Nothus quoque, qđ interpretatur spurius.Oui.in epist.phec rę cur nisi nec apes regna paterna nothus.Notas.Verg.in buc.parta meę Veneri sunt munera,namque notaui.quę exempla ideo posita sunt,quia notus.ta.tum.participiū a nosco.cis. primam producit ex regula generali supinorum duas syllabas habentium.Gothus quoque breuiat:tametsi apud græcos per.t.duplex vltimo aspirato legatur.Breuiāt quoque botrus botri.& botryo,onis,quia per o micron scribitur.Gothus.i.Ausonius:hic possem victos inde referre gothos.Producūt vero clotho clothus.Iuue.hęc exemplā para fœlicibus,at mea clotho.Cote siue cotes oppidum Mauritaniæ producit primam:quia per.o.longū a græcis scribitur,vt Pli.lib.v.& Strabo Cotidianus quoque producit:Coniugis in culpa flagrabat cotidiana.Mart. tamen breuiauit dicens:cultus sindone non cotidiana.Et alibi:leuis dropace tu cotidiano.Lotos lotus,arbor & nympha in illam versa.Ouid.ix.meta.Florebat aquatica lotos.& ibidem: lotos in hanc nymphę fugiens obscœna priapi.Proteus,i.Hora quo tenetam vultus mutantem protea nodo.Et a protos,quod interpretatur primus composita,sic vt protogenes,protomartyr,protoclytus.Sotades.is.Martia. periclitatur capite sotades noster.Totus.Idem:tota mihi dormitur hyems.¶O.ante.u.cōsonātem breuis est. vt ouis.is.nouus,a.um.Producit vero ouum oui.Horatius:lōga quibus facies est ouis illa memento.

VAnte.b.breuis est,vt Ruber.a.ū.Producunt vero Bubulcus.ci.Bubo,onis.Bubalus bubali.Bubastus bubasti Iubilus iubili.Lubricus, ca.cum.Nubes nubis.Nubo,bis.Pubes.bis.Rubigo rubiginis.Suber suberis.Subula læ.Tuber tuberis,Vber vberis,

VAnte.b.breuis est,vt Ruber.a.um.Iubeo iubes.tuba.æ.Producūt vero Bubulcus.ci.Ouidius quarto de ponto:per medias Istri palustra bubulcus aquas.Bubo.onis.auis nocturna.Vergilius quarto æneidos:solaque culminibus ferali carmine bubo.Bubulus.i.animal.Martialis.illi cecidit atrox bubalus atque bison.Bubastus.i.oppidum ægypti.Ouidius nono metamorpho.inde fœminino possessiuum formauit dicens:Sanctaque bubastis varijsque coloribus apis.Iubilus siue iubilum.Sillius quarto puni. & lætus scopulis audiit iubila cyclops.Lubricus.a.um.Horatius:lubrica nascentes implent cōchilia lunæ.Sed potest fieri ne positione producatur.Nubes.is.& nubilus.a.ū.Vergilius primo æneidos.eripiunt subito nubes cælumque diemque.Idem in quarto.turbida tranat nubila.Nubo.is.Ouidius.si qua voles apte nubere,nube pari.inde componitur obnubo.is.in alia significatione.Vergilius.xj.æneidos.arsuraque comas obnubit amictu.Innuba tamen & pronuba semper breuiant:& si a nubo composita sint. Papinius quarto theba.in vultus cecidere greges,tunc innuba mātho.Ouidius.iij.metamor.Innuba permanco:sed iam fœlicior ętas.Vergilius quarto eneid.deueniūt prima tellus & pronuba Iuno.Idem in.vij.& bellona manet te pronuba,nec face tantum.Connubium vero tum breui,tum longa reperitur.Idem in primo.connubio iungam stabili,propriamque dicabo.Idem in.iij.cuique loci leges dedimus,connubia nostra reppulit.Pubes pubis.Idē in primo:haud aliter puppesque ruæ,pubesque tuorum.& deriuata & composita.a vt pubertas.pubesco.impubes.is.Rubigo.inis.pro vitio frumenti & ferri.Vergilius pri.georgico.vt mala culmos esset rubigo.Horatius secundo serm.Iuppiter vt pereat positum rubigine ferrum.pro linguæ mordacitate.Martialis breuiauit dicens:vteris ore aliter nimiaque rubigine captus.nisi forte debuit pro rubigine esse erugine.Prudentius in psyco.condere vagina gladium,nec tecta rubigo.Suber suberis. Vergilius.vij.eneidos raptus de subere cortex.Subula.æ.Martialis: quodque sibi tribuit,subula sicca rapit.Tuber.eris,pro fœtu terræ.Iuuenalis.O lybie distunge boues,dum tubera mittas.pro tumore quoque cutis.Horatius:qui ne tuberibus propriis offendat amicum.Pro arbore & pomo Martialis breuiauit dicens:tuberes & apirina ramis.Vber vberis,Vergilius libro primo æneidos :atque vbere gleba.

¶ V.ante.c.lõga est,vt duco.is.& ab eo cõpositа.vt deduco.is,induco.is.sed educo.as.breuiat. & sic aduco is,cõpositũ videatur. Verg.in.ix.æñ.quatuor hic iuuenes totidẽ quos educat vfens. Luceres q̃uoque producit. Oui.v.fast.quosque vocãt rhãnes luceribusque simul. Proper.tũ breuiauit dicẽs:rhãnesque viri lucresque coloni. Breuiant vero Cucufas.atis. Prudẽ.carmeli cõtẽptorque necis cucufas. Cuculus.i. ꝑ auis & cuculo.as.pro eo qđ est ipsam auem canere. Oui.de philo.& cuculi cuculãt:fritinit rauca cicada. Cucullus.i.& cuculla.æ.pro capitis tegmine. Mart.

illinc cucullo prospicit caput tectus. est enim trimetrum iambicũ. & alio loco in carmine. phaleutico:& thuris piperisque sis cucullus. Cucuma.æ. Idẽ ad quartũ cucumã fecit octacili9. Cucumis.eris. Ver.in copa:& pẽdet iũco ceruleus cucumis. Cucurbita.æ. Iuue. iam pridem caput hoc ventosa cucurbita quęrat. Cucurrio.is. Oui.cucurrere solet gallus. Ducenti.æ.a. Duceni.æ.a. Horat.pri.ser.habebat sæpe ducẽtos,sępe decẽ seruos. Iucundus.a.ũ. quod a iuuo non a ioco deriuatur. Iuue.nam pro iucũdis.a.q.d.d.Lucrũ.i.natura primam breuiare exdiminutiuo cognoscimus. Hora. pri.epis.quod pure tranquillet honos antur pe lucellum. Lucrinum quoque eadem ratiõe breuiat. Mart.ostrea tu sumis stagno satura ta lucrino,nã positione, Verg.produxit in.ŋ. geor.an memorẽ portus lucrinoque addita claustra. Lucerna.æ.tametsi a luceo.es.deriuetur. Iuue.hæc ego no credam venusina digna lucerna. Luceres Romuli milites. Proper.lib. iiŋ.hinc tities rhãnesque viri luceresque coloni. Lucumo.onis. Auso.samŋ lucumonis acumẽ. Sucerda.æ.Luci.hic in stercore humi stabulis fimo atque sucerdis. ¶ V.ante.d.lõga est, vt rudo.is. Persi.finditur arcadiæ pecuaria rudere credas. Ouid.in fast.intẽpestiuo cũ rudit ille sono. Verg.vŋ.ęñ. breuiauit dicens: sera sub nocte rudentum. vbi Ser.inquit, rudo naturaliter lõgam habere primã:sy stolem ergo fecit. Rudens.tis.quoque pro fune. Idẽ breuiauit in pri.dicens:insequitur clamorque virum stridorque rudentũ. Breuiant vero pudor.oris.& pudet.bat. Verg.iiŋ.æñ.ante pudor quã te violem:aut tua iura resoluam. Rudis.e.pro re noua. Oui.in epla Penel. q̃ tantũ lanas non sinit esse rudes:hinc est erudio.is.quasi extra rudi tatem pono. Rudis quoque ꝑ virga prætoris breuiat. Hora.pri.epist.spectatum satis & donatum iam rude q̃ris. Sudes.is. Verg.vŋ.æñ.stipitibus duris agitur sudibus ve præustis. Studiũ.iŋ. Oui.singula dũnarrat cursu studioque loquendi. Tuder.eris.opp. Italię. Tuders.ertis.possessiuum ab eo. Sil.iiŋ.punico. & gradiui colam celso de colle tudertem. Idem in sexto.de quo exumlateri pendet tuder. ¶ V.ante.f.longa est vt vfens.entis.flu. Italię. Ver.vŋ.æñ. atque in mare conditur vfens. Idẽ quoque in alio loco pro noie proprio viri posuit. Bufo.onis. Idẽ pri.geor. inuẽtusque cauis bufo:& quę plurima terræ.sunt q buffo.onis. per duplex.ff.scribant. Breuiat rufæ.arũ. Ver.vŋ.ęñ. quique rufas batauũque tenẽt. ¶ V.ante.g.longa est. vt iugerum.i.nugæ.arũ.ruga.ę. Breuiãt vero fugio.is.fuga.ę. Ver.in buc. quem fugis ah demens? Iugũ.i. quo boues iunguntur:& pro mõtis summitate:& pro nauiũ trãstro:& pro telę axe. Verg.in buc.aspice aratra iugo referunt suspensa iuuenci. Iugis.e.pro eo quod est subiugo,vnde iugo.as.& bŋuges, quadrŋuges. Nam iugis pro assiduus primã producit. vt Hora.ŋ.ser.vicinus iugis aquę fons. Iugulus quoque breuiat primã:vnde iugulo.as. Hora.vt iugulent homines surgunt de nocte latrones. Pugil apud Sidoñ.primam breuiat dicens. Sparta terapnea pugilem cũ gymnade pingẽ. Prudẽ.in symmachũ produxit dicẽs. vnctis pugilibus miles pugnabat ethruscis. & Iuuc.nec pugilares defert in balnea raucus. Hymnographus quoque in dimetro iambico breuiauit dicens:mũdũ pugillo cõtinẽs. Tuguriũ.ŋ. Iuue.pauperis & tuguri cũ gestũ cespite culmẽ ¶ V.ante.l.breuis est vt fulix.icis.siue fulica.ę. Auiẽ.in ara.& cũ parua fulix trepido volat arua volatu. Verg.i.geor.in sicco ludũt fulicę. Producũt vero culus. Mar. nõ culum neque enim culus est qui non cacat olim. Dulichiũ.ŋ. Verg.iŋ.ęñ. dulichiũque samosque & neritos arduа saxis. Fuligo.inis. Verg.in buc.semper & assiduapostes fuligine nigri. Iulius iulŋ. Idem.æñ. Iulius a magno demissum nomen Iulo. Mulus.li. Mula.læ. Puleiũ. Serenus ꝑduxit dicẽs, puleiũ vt potẽs vna sup aure locabis. Mar.quadrima nigri nec corona pulęŋ. Pulex.icis. Idẽ in dist.mordente molesto pulice. vel si quid pulice sordidius. Thule.es.insula q̃ ab alŋs cr thyle. Verg.i.geor. tibi seruiat vltima thule. Vligo.ginis. Ver.ñ.ge.atq; pinguis hum9 dulciq; vligine lęta. Pulip9 ꝑ polyp9,& pulidamas ꝑ polydamas: & pulixena ꝑ polyxena legim9 apd poetas: vt syllaba breuis ꝑducat. ¶ V.ane.m.lõga est.vt humor.oris. Humid9.a.ũ. q̃ ideo posuim9:quia ab humo in quo prima breuis est.deriuata videt. Ver.i.geor.atque exudat inutilis humor. Idẽ in eodẽ:humida solsticia atq; hyemes optate serenas. & ricolę. Human9 quoq; tametsi ab hoie deriuat,in quo prima breuis,primã ꝑducit. Iumentum.i. Iuue. sed iumẽta vocãt. Breuiãt vero cumulus.i. Verg.i.geor. Cumuloque ruit male pinguis arenæ. Crumena.æ. Iuuenal: te deficiente crumena. Humus.i. Verg.ŋ.georgi.atque ꝑ pinguis humus dulcique vligine lęta. Humerus humeri. Idem.pri.æneid'. Os humeroque deo similis. Numa numæ,rex Romanorum. Iuuenal.hic vbi nocturnæ numa constituebat amicæ,

V.ante.c.longa est. vt Duco.cis. Luceo.es. Breuiant vero Cucufas.atis. Cuculus.i. Cuculo.las. Cucullus cuculli. Cucuma cucumę. Cucumis cumeris. Cucurbita cucurbitæ. Cucurrio.is. Ducẽti.æ.a. Duceni.æ.a. Iucundus.a.um. Lucerna.æ. Lucrum lucri. Luceres.um. lucumo. onis. lucellũ.i. sucerda sucerdæ.

V.ante.d.longa est. vt Rudo.is. Ludo.dis. Breuiãt vero Pudor.oris. Pudet pudebat. Rudis.de. Rudis.dis. virga prætoris. Rudens rudentis. Sudes sudis. Studium studiŋ. Tuder tuderis. Tuders tuderdis.

V.ante.f.longa est. vt Vfens vfẽtis. Bufo bufonis. Breuiant vero Rufæ rufarum.

V.ante.g.longa est. vt Iugerum.ri. Nugæ.arũ. Breuiant vero Fugio fugis. Fuga fugæ. Iugum iugi. Iugis iuge. Pugil pugilis. Tugurium tugurii.

V.ante.l.breuis est. vt Fulix fulicis. Producunt vero Culus culi. Dulichium dulichiŋ. Fuligo fuligi nis. Iulius iuliŋ. Mulus muli. Mula mulę. Puleigiũ.i Pulex pulicis. Thule thules. Vligo.ginis.

V.ante.m.lõga est. vt Humor.oris. Humidus.a.ũ. Humanus.a.um. Iumentũ.i. Breuiant vero cumulus cumuli. Crumena crumenæ. Humus humi. Humer9 humeri. Numa numę. Numãtia ę;

Numanus.i.no,p.viri apud Ver.ix.ẽn.celebratum:sit satis ẽnide telis impune numanũ.Numerus.i.Ver.in huc.numeros meminisi verba tenerem.Numisma.atis.Hora.rettulit acceptos regale numisma philippos. Rumex.icis.Ver.in more.Fœcundusq; rumex,maluq; violęq; rubebãt.¶O.ante.n.longa est.vt Iuno.onis. funus.eris.munus muneris.Breuiant vero cuneus cunei.Iuue.digna tuo cuneis an habẽt spectacula totis. Verg.i.geor.nam primi cunei scindebat fissile lignũ.Cuniculus.i.tam prolepusculo quãpro via subterranea.Martialis:gaudet in effossis habitare cuniculus antris.Tunica.ę.Iuue,tunicã mihi malo lupini.¶V.ante.p.breuis est.vt lupus.i.cupio.is.Suprem⁹ quoq;.Qui.de trist.nec mandata dabo,nec cũ clamore supremo.Producũt vero cupa.æ.Iupiter iouis siue iupitris:quãq; sunt,qui vtrũq; per duplex.p.scribant.Nuper aduerbiũ. Ver.in buc.nõ,verũ egonis:nuper mihi tradidit egõ.Pup⁹.i.& pupa.ę.& pupula,& pupillus,& pupilla. Martialis: dicit se vetulam cum sit cærelia pupa.Persius:nempe hoc quod veneri donata a virgine pupa.Pupula.æ.pro eo qđ quidã dicunt pupila.ę.Qui. de amore: suspicor & fama est oculis quoq; pupula duplex.Pupillus.i.Iuue,pupilli pstrãtis:at hic dãnatus inani.Rupes.is.Ver.in buc. nec tantũ phœbo gaudet parnasia rupes.Supparus.ri.& Stuppa a plerisq; per.duplex.p. scribũtur:quia pducunt primã,sed ideo posui m⁹ qa de orthographia nõ satis cõstat.Scrupus.pi.vñ scrupulus.i.& scrupeus.a.ũ. Verg. vi.ẽn.scrupea tuta lacu.Sed primã natura breuiari pbat Prisc.de põderib⁹ dicẽs:drachma vocat,scrupulũ nri dixere priores.A.bu.particula q̃ in cõpositione magnũ apd græcos significat,pducũtur cõposita. vt bupeda.bupalus.bucẽtaurus.buprestris. Vpilio quoq; rõne paulõãte dicta,pducitur. Verg.in buco. venit & vpilio.¶O.ante.r.longa est,vt curio onis.nomẽ viri.Luca.curio sicanas trãscẽdere tussus in vrbes. Breuiant vero curius.ri. Iuu.qui simulãt curios & bacchanalia viuũt. Cures.ium.opp.Sabinorũ.Ver.vi.ẽn.curib⁹ paruis & paupere terra.Curetes.tũ.ppli sunt

Numanus numani nomen propriũ viri.Numerus nũeri.Numisma.atis.Rumex.icis.Tumeo tumes.Tumul⁹ tumuli.Tumultus tumultus.

V.ante.n.lõga est.vt Munus muneris.Breuiant vero Cuneus cunei.Cuniculus.i.Tunica.æ.

V.ante.p.breuis est.vt lupus lupi.Producunt vero Cupa.æ.Iupiter.Nuper aduerbium.Puppus.pi. Pupa.æ.Pupula æ.Pupillus.i.Rupes.is.Scrup⁹ scrupi.Suparus.i.Stupa.æ.

V.ante r.lõga est.vt Curio curionis.Breuiant vero Curius curri,Cures curium oppidum.Curetes Populi.Curulis curule Durius durii fluuius. Furio furis.Muria.æ.Nurus.us.Spurius.rii.

V.ante.s.longa est.vt pusio pusionis.Breuiant vero Frusino.onis.Pusillus pusilla pusillum.Susanna susannæ.Susurrus susurri.

V.ante.t,longa est.vt Vtor vteris.Breuiant vero Cutis.is.Frutex fruticis.Futuo,is.Futurus futura futurum.Lutum i Mutina.ę.Mutilus.a.um. Muto.onis Nutrio.is.Puteus.i,Putus.a.um.Putris e.Puto.tas.Ruteni populi.Rutilus.a.ũ Rutuli populi.Rutulus.i.Rutuba rutubæ fluuius. Rutupe oppidum. Vter vtra vtrũ.Vter vtris. Vterus vteri.Vtica vticę,Vti coniunctio.

Dalmatiæ.Lucan.in.iii.illic bellaci confisus gente curetũ.Nã p cretæ pplis,pducit.Verg.iii.geo.curetũ sonitus crepitantiaque æra sequutę.Curulis.e.a curru.Luca in.i.Vacuęq; loco cessere curules.Iuu.sellas donare curules.Duri⁹.ri.fluu.Hispanię.Silli.in pri.Hinc certãt Pactole tibi Duriusq; Taguscq;.Furio furis.siue furo furis.& furor.Lucanus:quis furor ociues Muria.æ.Hor.i.ser. qđ pingui miscere mero muriaq; decebit.Nurus.rus.Verg.n.æñ.Dardanis & diues Veneris nurus.Spurius.ri.Ausoni⁹,quicq; notas spurijs versibus apposuit.¶V.ante.s.lõga est,vt pusio.onis.Iuue.qđ tecũ pusio dormit. Busiris longa & breuis reperitur.Verg.nescit busiridis aras.Papi.lib.xii.nõ trucib⁹ mõstris busiri infandũq; dedisti.Breuiãt vero frusino.onis:opp.Italię.Iuue.aut fabraterię dom⁹,aut frusinone paretur.Pusilus.a.ũ.ppauruus. Hora. dũ bene fecerunt inopẽ me quoq; pusilli.Susurrus.ri.Ver.in buc.sępe leui somnũ suadebit inire susurro.Susanna fœmina in sacris literis,quãq; videtur a susis dicta.Claudian⁹ in epigrãmatis breuiauit:sancta Susanna sua.¶V ante.t.longa est.vt vtor.gluten.quãquã Verg.de Mecœnatis obitu breuiauit dicẽs: cõglutinãtur aquę.Breuiãt vero cutis.is.Mart.de cute quid faciat ille,vel ille sua.Frutex.icis.Oui.in.iii. de arte.hos ego qui canẽt frutices violaria vidi.Futuo.is.Augustus apud Marti.quod futuit glaphyrã Antonius hanc mihi pœnã Fuluia cõstituit,se quoq; vti futuã.Lutũluti.Horat.in epist.Vixillet canis immũdus vel amica lutosus.mutina.ę.Luca.in pri. His Cęsar perusina fames:mutinęque labores.Mutilus.a.um.Oui.in.de arte:turpe pecus mutilum,turpis sine gramine campus.Muto.onis.a quo mutoniatus ata.atum.Mart.dormis cum pueris mutoniatis.est enim carmen phaleuticum.Hor.tũ primo sermo.producit dicens:Huic si mutonis verbis mala tanta vidẽtis.Puteus putei.Iuue.hortulus hic,puteusque breuis:nec reste mouendus.Putus puta putum,si Gellio credimus quia puto putas declinat libro nono nonoctium atticarum.Putris.e.quod primam habere breuẽ ostendit.Oui.in pri.de ponto dicens:Estur vt occulta vitiata putredine nauis.Idem.xv.metamor.Putrefacta est spina sepulchro.Puto putas,siue pro eo quod est cogito cogitas,siue pro eo quod est arbores purgo.Ruteni.orum.populi Germaniæ.Lucan.in pri.soluuntur flaui longa statione ruteni.Rutilus.a.um.rutilo.as.Vergi.hęc modo quã toto rutilauerat igne comarum.Rutuli populi Italiæ antiquissimi.Idem in primo æneidos:ternaque transierint rutilis hiberna subactis.Rutulus viri nomen tum breui,tum longa legitur.Ouidius sexto fastorum:hæc tibi præposito memorant dixisse Rutuli.Martia.famæ rutilum sugerelinquas.Rutuba rutubę,fluuius Italię.Lucanus in secundo:vnda facit rutubamque cauum dilabitur inde.Rutrum rutri,quod ex rutello colligitur.Lucil.frumentarius est,medicum hoc secum,atque rutellum.Rutupe oppidum Britannię littorale. Idem:rutupinaque littora feruent. & Iuuenalis:rutupino ve edita fundo.Vter.a.um.& ab eo compositum vterque,vtraque,vtrumque. Vter vtris,quod tametsi in declinatione prima longa posui:idcirco suspicor primam habere natura breuem, quod ab eo vterus deriuatum breuiat. Vergilius secundo æneidos:ingemuit ftetit illa tremens vteroque recusso.Vtica vticę,oppidum Aphricę.Lucanus in sexto: non vticæ Lybiæ clades. Vti & ab eo composita,vt vtique,vtinam,veluti.

¶V.purum ante.u.consonantem longa est.vt Vua.vuidus.a.um. Vergilius in bre. aut custos gregis,aut maturæ vinitor vuæ. Idem in eodem: vuidus hiberna venit de glande Menalcas.quod si consonans præcedat.u.breuiatur.vt fluuius fluuij. Pluuia pluuiæ.Iuuo iuuas.

A Ante.b.in medijs syllabis breuis est.vt Calaber.bra.brum.alabandæ.arũ. Producunt vero atabulus.li.ventus Apuliæ peculiaris.Horat.in primo ser. Ostentare mihi quos torret atabulus & quos. Barabas. Sedulius in paschali: Tunc coluere baal,nunc elegere barabã.sed potius dicendũ est per duplex .b. scribendum esse:interpretatur enim filius patris.qđ si per.b simplex scribatur breuis reperitur: vt apud Marullum in clausula pentamecri:mulciber est Barabas.Et verbalia in.abilis,vt amabilis.penetrabilis.& in.abundus.vt populabũdus.amorabundus. errabundus.Ver. in buc.errabũda bouis vestigia.& in.abulum finita:vt venabulũ.li.incunabulum.li.tintinabulum.li. Ver.in.tinnio.ñ. lato venabula ferro.Idem:Iouis incunabula cretã.Iuuen.tot tintinabula dicas.In.abrum. quęque produci debere suspicor,quia semper reperio longam: vt velabrum.candelabrum. volutabrum . de dolabra nihil dico, quia dolabella reperitur breuis. ¶ A.ante.c.breuis est,vt alacer. Producunt vero benacus benaci,lacus Italiæ.Vergilius secundo georgi. fluctibus & fremitu assurgens benace marino.Cloaca.ę.Iuue. pinguis torrente cloaca.Iracundus.a.um.Hora.in poe.Impiger iracundus inexorabilis acer.Meracus.a.um. Idẽ.ñ.epist. expulit heleboro morbũ,bilemq; meraco.Mustacium.ñ.Iuue.cœnam & mustacia perdas labẽte officio crudis donãda.Nouacula. Mart. vel sæua nouacula nudet. Opacus.a.ũ Iuuen. tanti tibi non sit opaci. Pastinaca.æ. & propisce & pro radice hortensi.Macer. Est pastinacæ virtus in semine tantum.Pistacium pistacij ex nucum genere arbor. Palladius de arborum insitione: quin & amygdaleos subeunt pistacia ramos. Portulaca portulacæ. Macer.Andrachnes græce quæ portulaca latine.Sarracum.ci.Iuue.Frigidacircũagunt pigri sarraca bootæ. In.acrũ. finita semper producere inuenio.vt simulachrum.ambulacrũ. Et nomina in.aculum.vt tabernaculum.li.retinaculum.li.gubernaculum.li.& in.aceus.a.um.vel.acius.a.um.vt ordeaceus.a.um. arũdinaceus.a.um.gallinaceus.a.um. vinacium.cij. ¶A.ante.d.breuis est. vt bragada fluuius Aphricę.Luca.iij.Fragada lętus agit siccæ,sulcator arenę.Producit vero cicada.ę.Verg.in buc.Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.¶A.ante.g.lõga est.vt imago.inis.cartha go.inis.Breuiat vero aruirag⁹.gi.Inue.& de temone Britanno excidet aruiragus.rex fuit Britannię.Aspanagus.i. Idem:asparagis qua despiciat conuiuia cauda.Chiragra.æ. Mart. sed nil patrono porrigit,hęc chiragra est. Lalage.es.nomen proprium fœminę.Martia.desine iam lalage tristes ornare capillos.lalages quoque cuiusdam meminit Horatius in odis.Mandragora mandragorę.Columel.mandragorę pariat flores, mestamque cicutam.Massageta.æ.Lucanus in primo:massagetem scythicus non alliget Ister. Patagia.ę.fluuius. Vergilius quarto eneidos. Latique sonantem patagiam. Pelagus pelagi.Vergilius.Nõ illi imperium pelagi sęuumque tridentem. Podagra.ę.Martialis.litigat & podagra Diodorus flacca laboret. Vertagus vertagi.Idem in distich non sibi,sed domino venatur vertagus acer. ¶A.ante.l.breuis est. vt Menalus.i. Producunt vero hic aqualiculus. Persius: pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat.hic Canalis. Vergilius quarto georgicorum:Currentem ilignis potare canalibus vndam. Omphale omphales. Propertius libro tertio:Omphale in tantum famę processit honorem. Sardanapalus.Iuuenalis: & Venere & cœnis & plumis Sardanapali.Stymphalum,vnde stymphalides.Claudianus:audieram memorande tuas stymphali volucres.Sandalium sandalij. Vergilius de obitu Mecœnatis: argentata tuos etiam sandalia talos. Et in,alis.vt verbalis verbale.vocalis vocale.sacerdotalis sacerdotale.maialis maiale. ¶A.ante.m.breuis est.vt calamus calami. Producunt vero dictamum dictami. Vergilius secundo eneidos:dictamum genitrix dictęa carpit ab Ida.Et nomina verbalia in.amen.exeuntia,vt velamen velaminis.certamẽ certaminis.Et exeuntia in.entum. vt armentum.i. nucamentum.i. firmamentum firmamenti. Velamen. Iuuena.clari velamen honoris.inde velamentum.Lucanus in octauo. Fluxu virorum velamenta videas.

V.purum ante.u. cõsonantem longum est.vt vua: quod si consonans præcedat breuiatur.vt fluuius fluuij.Iuuo.as.pluuia.ę.

¶De medijs Syllabis. Cap.v.

A Ante.b.in medijs syllabis breuis est.vt Calabria.æ.Syllaba.æ. Producunt vero Atabulus.i.& verbalia in.abilis. desinentia:vt Amabilis.e.Et in.abundus.a ũ. vt Populabund⁹.a.um. & in.abulum.vt Incunabulum.i. Venabulum.i. Tintinabulum.i.& in.abrum.vt Velabrum.

A.ante.c.breuis est.vt Alacer.cris.Producunt vero Benacus.ci.Cloaca.ę.Iracũd⁹.a.um. Merac⁹ a.um. Mustacium.ij. Nouacula.ę. Opacus.a.ũ. Pastinaca.æ.Pistacium.ij. Portulaca.æ. Retinaculum.i.Sarracum.i.Et noia deriuata in.acrum. vt Lauacrum. Simulacrum. Ambulacrum. vel aculum. vt Gubernaculum.i. Et in.aceus.a.um. vel acius.a.um.vt Ordeaceus.a.um.Gallinace⁹ a.um. Vinacium.ij.

A.añ.d.breuis ẽ.vt Bragada flu.producit vo cicada.ę.

A.ante.g.longa est. vt Imago,inis. Indago.as. vel indago.ginis.Breuiãt vero Aruirag⁹.i. Asparagus.Chiragra.ę.Lalage.es.Mãdragora.ę.Massageta æ. Patagia.æ. Pelagus.gi. Podagra.græ. Vertagus.gi. Et noia cõposita ab agora zo.qđ est emo.is.vt Pytagoras.Anaxagoras. Et ab ago,qđ est duco.vt Pedagogus. Synagoga.gæ. Paragoge.ges. Et a frango. vt Naufragus. Et a Vagus vaga vagum.vt noctiuagus.

A.ante.l.breuis est.vt Męnalus.li.Ital⁹.i.Producũt vero Canalis.Omphale.Sardanapal⁹.Stymphalus.Pandalium.Et in.alis.desinẽtia deriuata a nominibus vel a verbis.vt Animalis.e. Venalis.e.

A.ante.m.breuis est,vt Calamus.i. Thalam⁹.i. Producũt vero Dictam⁹.i. Et verbalia in.amẽ. siue amentũ finita,vt Solamẽ. Iuuamẽ Iuuamentũ.

Armamentum.i. Idem in.ix. vincitur & nudis auertitur armamentis. Inde armamentarium. Iuuen. quic quid habent telorum armamentaria cæli. Et nomina hebrea ad nostram declinationem extensione syllabarum reducta: quæ, quia in fine acuuntur, in eadem syllaba retinent accentum: & ex consequenti ratione latina eandem producunt. vt adam adamus. i. abraam abraamus. i. roboam roboamus. i. ¶ A. ante. n. longa est. vt inanis. c. romanus. a. um. garganus. i. Neque enim vsquam breuiatur vt quidam delirant. Breuiant vero Apidanus. i. Luc. in sexto: apidanos, nunquã celer nisi mixtus enipeus. Balanus. i. atque inde Balanatus. a. ũ. Horat. in tertio car. nec pressa tuis balan9 capillis. Persius: balanatum gausape pectis. Clibanus, i. quod nomẽ græcum est: interpretaturque fornax. Drepanum. i. Vergilius tertio æneid. Hinc drepani me portus & illetabilis ora. Dardanus filius Iouis. Vergilius septimo eneid. Dardanus ideas phrygiæ penetrauit ad vrbes. Eridanus eridani. Vergilius in sexto: plurimus eridani per terram volutur amnis. Galbanum. i. Inuenalis: cerulea indutus scutulata, aut galbana rasa. Vergilius tertio georgicorum: galbaneoq; agitare graues nidore chelydros. Hypanis. is. Vergilius quarto geor. saxoq; sumq; sonans hypanis mysusque caicus. Hyppomanes. Idem in quarto georgi. hyppomanes lentum distillat ab inguine virus. & Iuue. Hyppomanes, carmenque loquar coctũque venenum. Laganum. i. Horatius pri. ser. refero laganique catinum. & ibidem: laganum portãtes œnophorumque. Liban9. i. Sedulius in paschal. semper habens frondes & tanquã libana cedrus. Raphanus. i. Catullus: Intrabũt raphanique mugilesque. est enim Carmen phaleuticum. Rhodanus. i. Ouidius secundo meta. hesperios amnes rhenum rhodanumque, padumque. Sathanas mediam producit ratiõe superius dicta: quoniam dicitur a sathã. Et nomina græca in phanos vel phanes desinentia. vt stephanus. diaphanus. a. ũ. epiphanes. is. aristophanes. is. Hora. pri. ser. Eupolis, atq; cratinus, aristophanesq; poetæ. Sicanus. a. ũ. mediã habet indifferentem. Lõgã. vt apud Verg. v. æñ. Fida reor fraterna erycis portusque sicanos. Breuem. vt apud Oui. in ibin: plurima q̃ flammas sicanus æna vomit. Cyane quoque indifferentem habet: breuẽ apud Ouid. in. iñ. de ponto: quãquã suis cyanem miscet anapis aquis. Mart. sic minimas intrant cyaneasque nates, longã apud Iuue. cyanes plenos & tempestatibus vtres. Ouid. ix. meta. cognita cyane pũstãti corpore nympha. ¶ A. ante. b. breuis est. vt alape. Terapne. es. opp. laconiæ: nã breuiare Sillic9 Italicus ostendit, vt diximus alias, cum dixit: nõnũquã affirmat terapnæis ilion armis. Oui. in episto. paridis posittione producit dicens: Rure terapneo natapuella phrygen. Producũt vero anapis, & ortygia arethusa. Mesapus. i. nomen est viri propriũ a Verg. in æñ. celebrati. Priapus. i. Idem in buc. sinum lactis & hec te liba priape quotannis. Serapis. pis. deus Aegyptiorũ. Mar. vincebant nec, quę turba serapin amat. Sinapis. is, Columel, seque lacessenti fletum factura sinapis. ¶ A. ante. q. breuis est. vt tanaquil. Iuue. ante tñ de te tanaquil tua quando sororẽ. Nequaq; vero produxit, & vtraq; in ablatiuo: nam in ntõ & actõ breuiat. ¶ A. ante. r. breuis est. vt cithara. æ. barbarus. a. ũ. iſmarus. i. tartarus. i. Producunt vero amarac9. i. Ver. pri. eñ. Idalię lucos vbi mollis amaracus illum. Amarus. a. um. Idem pri. geor. & amaris intyba fybris. Auarus auara auarum. Hora. semper auarus eget. Cochleare. is. Mar. mittere cum possis vel cochlearem mihi, & indistichis: nunquid scis potius cur cochleare vocer. Denarius. ñ. Mart. vnus sæpe tibi tota denarius arca. Idem tamen alio in loco breuiauit dicens: Denarņs tamen hanc non amo basse tribus. Tiaras. æ. Verg. vñ. æneid'. sceptrum sacerque tiaras. Iuu. phrygia vestitur buca tiara. Et denominatiua in arius aria arium, atq; etiã substantiue accepta in arius, & arium. vt sextarius. ñ. sacrarium. ñ. armarium. ñ. vestarium. ñ. rõsarium. ñ. Iuue. de quo sextarius alter. Idem: aut apud isiacæ potius sacraria lenæ. ¶ A. ante. s. breuis est. vt petaso. onis. carbasus. i, pegasus. i. Producunt vero agaso agasonis. Persius. hic dama est, non tressis agaso. Amasis amasis. Lucanus in. ix. non mihi pyramidum tumulis tuulsus amasis. Omasum omasi. Horat. ceu pingui tentus omaso. ¶ A. ante. t. breuis est. vt cyathus. i. lapathus. i, carpathus. a. ũ. Producũt vero Aratus. i. poeta græcus. Germanic9 in Aratũ: a Ioue principiũ magno deduxit arat9. & Oui. cũ sole & luna semp Arat9 erit. Achates. æ. nomẽ propriũ virtutis celebrati & lapidis, cuius meminerũt Pli. atq; Soli. Verg. i. æñ. ipse vno graditur comitatus achate. Aratrũ. i. cuius medã natura esse lõgã vel ex eo colligimus, quod apud idoneos autores semper longa reperitur. temetsi a græcis aratron per o micron scribatur, & Petrus Riga quoddã in loco breuiauerit. Egathes insulæ in mari lybico. Sillius li. i. puni. flore virens auet egathes abolere parentũ dedecus. & in eodem opere sæpe. Phraates. is. Hora. i. epist. Imperiumq; Phraates Cęsaris accepit.

Et hebræa ad delinationem nostram reducta, vt Adam adamus. i, Abraam abraamus. i,

A. ante. n. lõga est, vt inanis. Breuiant vero Apidanus. ni, Balanus. i, Clibanus. i, Drepanum i, Dardanus. i, Eridanus eridani, Galbanum, i. Hypanis, is. Hippomanes, Laganum. i. Libanus libani. Raphanus raphani. Rhodanus rhodani. Et nomina græca in phanos vel phanes desinentia. vt Sephanus i. Epiphanes. is. Aristophanes, is, Sicanus sicana sicanum. & Cyane indifferentem habent.

A. ante. p, breuis est. vt alapa. æ. terapne. es, Producunt vero anapis mesapus mesapi. Priapus priapi, Serapis serapis. sinapis sinapis.

A. ante. q, breuis est. vt tanaquil. Producunt vero nequaquam, & vtraq; in ablatiuo. & vsq; quaq; aduerbium.

A. ante. r, breuis est. vt Cithara citharę. Barbar9. a. um. Producunt vero amaracus amaraci. amarus. a. ũ, auarus auara. auarũ Cochleare is. Denarius denarij. Tiaras. æ. Et denominatiua in. aris, vel. arius. a. um. vt auxiliaris. e. antiquarius a. um. Sextarius sextarij, Sacrariũ sacrarij.

A. ãte. s, breuis est. vt Petaso. onis. Carbasus. i. Producunt vero agaso. onis. amasis. is. Omasum. i.

A. ante. t, breuis est. vt Cyathus. i. Calathus calathi. producũt vero Acathes. ę. pro lapide. aratus. i. aratrum. i. Egathę insulæ. Et ppria nomina in ates. vt Phraates. is. Euphrates. is Mithridates. Et denominatiua in atus. vt senatus.

¶ A. ante .u. consonantem longa est . vt cadauer cadaueris. papauer papaueris. Batauus bataua batauum. Iuuenalis: hic petit euphratem iuuenis domitique batani. & Martialis in disti. & mutat lactias spuma bataua comas. Lucanus tamen in primo breuiauit dicens: Vangionesq; batauique truces, quos ære recuruo. Patauium patauij. Vergilius primo æneidos: hic tamen ille vrbem Patani.

E Ante .b. breuis est. vt erebus. i. terebinthus. i. celebris. e. mulicbris. e. Producũt vero corebus. i. Vergilius secundo æneidos: Iuuenisq; corebus mygdonides. Ephebus. i. Iuuenis armenius zalates cunctis narratur ephebis. Perrhębus. a. um. a perrhębe vrbe Thessaliæ: sed per .æ. diphthongon scribitur. Ouid. xij. meta. corpore non læso perrhæbũ cænea vidi: cænea perrhębum. ¶ E. ante .c. longa est. vt imbecillus. a. um. quod ex in & bacillus cõponitur, in quo prima breuiatur. Breuiant vero illecebrę. Claudianus in Ruffinum: Illecebris capitur nimium. Seneca senecę. Iuuenal: a Seneca, quę Piso bonus, quę Cotta solebat. Senecio senecionis eadem quoque ratione breuiat. ¶ E. ante .d. longa est. vt teredo teredinis. vredo vredinis. albedo albedinis. breuiãt vero andromeda andromedæ. Ouid. in epist. sapph. Andromedæ patria fusca colore fuæ. Essedum. i. Vergilius. iij. georgi. belgica vel molli melius feret esseda collo. Lebedos. Hora. scis lebedos quid sit. Peucedanũ. ni. Macedo macedonis. Luc. in quinto: in macedum tedas miscens aduersa secundis. Tenedos tenedi. Vergilius .ij. æneidos: est in cõspectu tenedos notissima fama. Et ab hedra (hoc est sede) cõposita. vt cathedra. ę. synhedra synhedræ. exhedra exhedrę. Martialis decimo epigrã. cum cathedra licios portet tibi rheda ministros. Vnedo, onis. ideo breuiat, quia ab vnus & edo componitur. Et a medeo. i. impero cõposita. vt Laomedon. Alcimedon. Et a cleos gloria. vt Empedocles. Sophocles. ¶ E. ante .f. indifferens est. vt tepefacio. is. liquefacio liquefacis. Horatius secũdo serm. matris iugulo ferrum tepefecit acutum. tepefecit secunda breui posuit: longam Catullus posuit dicens: Alta tepefaciet permixta flumina cędę. Vergi. .ij. æneidos: illos patefactos ad auras. & Proper. nec flenti dominæ patefiant nocte fenestræ. Veneficus semper producere reperitur, sed id forte efficitur: quoniam si plures syllabę breues concurrerent: vix posset recipi in hęc genera carminum, quę sunt magis in vsu: aut qa in veneno secunda producitur. ¶ E. ante g. breuis est. vt thelegonus. i. elegus elegi. vel egõ vel egonis. Producunt vero Cethegus cethegi, nomen propriũ viri Romani: tamẽ .œ. diphthongo scribitur. Iuuenalis: clodius accusset mœchos, catilina cethęgũ. ¶ E. ante .l. breuis est. vt obelus obeli: quod breuiare ex eo manifestum est, quod a græcis pere psylon scribitur. & quod in diminutiuo illius a Vergilio in rosis breuiatur, cum dicit: hęc aperit summi fastigia celsa obelisci. Sepelio sepelis. Persius: iam pridem hunc sepeli: tu erstas: perge, tacebo. Producũt vero phasellus phaselli. Iuue. Paruula fictilibus solitum dare vela phasellis. Cybeletum breuiare, tum producere reperitur. Vergilius tertio æneidos: Hinc matris cultrix Cybeles, coribantiaque æra. cum vero producitur per duplex .l. scribi consueuit. Lucanus in primo: & lotam paruo reuocant almone Cybellen Barbara vero in .el. finita, q̃ ad nostram declinationem syllabę extensione reducuntur, producunt. vt Michael, Michaelus Michaeli. Israel, Israelus Israeli. Et deriuatiua in .elis. vt crudelis. e. a cruore, siue ab eo, qd' est crudus. a. ũ. Ver. in bu. O crudelis Alexi nihil mea carmina curas? Et in .ela. vt tutela a tutor. aris. Ver. iij. ge. Hellespõtiaci seruet tutela priapi. ¶ E. ante .m. lõga est. vt Eremus. i. nã per .e. longũ in secũda scribitur a græcis. In quo peccauit Hymnographus cũ in carmine Sapphico scripsit: Prępotẽs martyr eremiq; cultor. Racemus racemi. vindemia vindemię. Breuiat vero artemis. idis. Diana. unde Artemidorus. Artemisia. Elementum elementi. Horati⁹ primo sermonum: doctores elementa velint vt discere prima. Ptolemęus ptolemæi. Lucanus in nono: Te Ptolemæe feram frustra ciuilibus armis. Tlepolemus tlepolemi. Ouidius in epistola Penelopes: sanguine Tlepolemi Lyciam tepefecerat hastam. Vehemens vehementis. Prudentius: Prœceptor vehemẽs eundo. ¶ E. ante .n. producitur. vt verbena verbenę. murena murenę. catena catenę. alienus aliena alienum. Breuiant vero Armenia armeniæ. Vergilius in bucolicis. Daphnis & Armenias curru subiungere tigres. Ebenus. ebeni. Vergilius primo georgico. fert ebenum, solis est thurea virga Sabæis. Helenus heleni

A. ante .u. consonantem lõga est, vt Cadauer. eris. Papauer papaueris. Breuiãt vero Batauus. a. ũ. Patauium patauij.

E Ante, b. breuis est, vt Tenebræ tenebrarũ. Erebus erebi. Producunt vero Corebus corebi. Ephebus ephebi. Perrhæbus perrhęba perrhębum.

E. ante, c. longa est. vt imbecillus. a. um. & a theca composita. vt Bibliotheca. Apotheca. Breuiãt vero illecebrę illecebrarum. Seneca senecę. Senecio senecionis.

E. ante. d. longa est. vt Teredo teredinis. Breuiant vero Andromeda andromedę. Essedum esse di. Lebedos lebedi. Macedo macedonis. Peucedanum peucedani. Tenedos tenedi. Vnedo vnedonis. Et ab hedra composita. vt cathedra. synhedra. exhedra. Et a medeo, quod est impero, composita. vt Diomedes. Et a cleos, quod est gloria. vt Empedocles.

E. ante. f indifferens est. vt Tepefacio tepefacis. calefacio calefacis. Producũt vero Veneficus. i. Venefica veneficæ.

E. ante. g. breuis est. vt Elegia elegię. Telegonus telegoni. Producit vero Cethegus. i. Aliqui diphthongon scribunt.

E. ante. l. breuis est. vt obelus obeli. Sepelio sepelis. Producunt vero Phaselus phaseli. Philomela ę. Et deriuatiua in. elis. vt Crudelis. & in. ela. vt tutela. æ. Cybele indifferentem habet.

E. ante. m. longa est. vt eremus eremi. Breuiant vero Artemis artemidos Diana. & ab eo composita. Elementum elementi Ptolemæus ptolemæi. Tlepolemus tlepolemi. Vehemens vehementis.

E ante. n. producitur. vt Verbena verbenæ. Breuiãt vero Armenia. ę. Eben⁹. i. Helenus heleni.

Helena.æ.Vergi.iiij.æñ.hos Helenus monitus.Idem in pri.ornatus argiuæ Helenæ,quos illa mycenis.Iuuenis.is.Idem in.ŋ,iuuenes fortissima frustra.Ingenium ingenŋ.Hora. Ingenium Graȝs musa dedit ore rotundo.Ingenuus a.um.Iuue.ingenui vultus puer ingenuique pudoris.Olenos.i.oppidum Aetoliæ,alterum fuit Bœotiæ.Papinius.iiij.theb.olenos tonȝs e fluctibus hospita portu.Seneca in troade: olenos tectis habitata raris.Porsena.æ.rex Hetruscorum.Mart.hanc spectare manum porsena non potuit. Vergi. tamen in viij.æñ.autoritate sua produxit dicens:necnon Tarquinum iectum Porsenam iubebat.atque ideo p.n.duplex scribi cõsueuit. Breuiant quoque a venio.is.composita:vt aduena.æ.conuena.æ.Et a genes,quod interpretatur genus,vt Archigenes. Iuue.aduocat archigenem onerosaque pallia iactat. Antigenes. Vergilius in buc.non tulit.Antigenes & erat tum dignus amari.Diogenes.Ausonius: Diogenes obŋt:non obŋt,sed abŋt.Hermogenes.Horat.ŋ,sermo.inuideat quod Hermogenes ego canto.Menogenes. Mart.menogenẽ omni tu licet arte velis.Origenes.is.Hor.pri. ser.vt quondam marseus amator origenis ille.Impertti huius ratiõis dicunt hermogenes & origenes penultima longa.Protogenes. Iuuen. Protogenes aliquis vel disphilus aut erimanthus.Breuiant etiam a sthenos,hoc est robur & valentia composita,vt Anthistenes.is. Callisthenes.is.Demosthenes.is.Idẽ eloquiũ & famã Demosthenis & Ciceronis. Et a parthenos,quod interpretatur virgo composita & deriuata:vt Parthenius mõs Arcadię. Vergilius in buc.frigora parthenios canibus circũdare saltus.Parthenope,Neapolis Italiæ ciuitas.Idem.iiij.geor. illo Vergilium me tempore dulcis alebat Parthenope.Parthenopeus.i. rex Arcadiæ.Idẽ.vi.æñ.Parthenopeꝰ & adrasti pallentis imago. In.mene.quoqȝ,siue menes.finita. Vt clymene.es.Melpomene.es.Periclymene.es.Achæmenes.is.Oui.pri.meta.Et tulit ad clymenem epaphi conuitia matrem. Horat.iiij.car.Quem tu melpomene semel.est enim carmen phœcratium.Idẽ.ŋ.car.hunc tu qui tenuit dives Achæmenes.Ouidi.xñ.meta. Mira periclymenes mors est cui posse figuras.

Helena helenæ.iuuenis iuuenis.ingenium ingenŋ,Ingenuus ingenua ingenuũ. Olenus oleni. orcomenos.Porsena porsenæ. Et composita a venio venis:vt aduena aduenæ.Et a genes,hoc estgenꝰ:vt Archigenes,Antigenes,Diogenes, Hermogenes,Menogenes,Origenes,Protogenes.& a stenos,hoc est robur,vt Antisthenes,callisthenes,Demosthenes. Et a parthenos,quod est virgo: vt Parthenius parthenŋ,Parthenope parthenopeus.Et in.mene.vel.menes finita: vt Clymene clymenes. Nyctimene nyctimenes. Periclymenes periclymenis.Achæmenes achęmenis.Philopomenes.

E.ante.p.breuis est:vt Telephus.i. Producũt vero Asepus.pi.Asclepius.ŋ.Ioscphus.i.Pręsepe.pis.

E.ante.q.breuis est:vt diequarti,diequinti,

E.ante.r.breuis est:vt Cerberus cerberi. Producũt vreo Abdera abderæ, Austerus austera austerum, Chimera chimeræ, Cithera citherorum, Citheron citheronis, Cyperus cyperi. Galerus galeri.Homerus homeri Et a Hieros composita:vt Hiera hieræ,Hierapolis,Iberus iberi. Machera macheræ,Megera megeræ. Mysterium mysterŋ,Niceterium niceterŋ,Panthera pãtheræ,Poderis,is.Syncerus.a.um.Seuerus seuera seuerum,Trieteris.idis.

E.ante.s breuis est:vt Apesas,antis.Aeresis Producũt vero Carchesiũ.ŋ.Diœcesis.eos. Galesus si. Halesus.si. Iesus. Lyrnesus.si. Mylesius.a.um.

tamen in viij.æñ.autoritate sua produxit diceens:necnon Tarquinum iectum Porsenam iubebat.atque ideo p.n.duplex scribi cõsueuit. Breuiant quoque a venio.is.composita:vt aduena.æ.conuena.æ.Et a genes,quod interpretatur genus,vt Archigenes. Iuue.aduocat archigenem onerosaque pallia iactat. Antigenes. Vergilius in buc.non tulit.Antigenes & erat tum dignus amari.Diogenes.Ausonius: Diogenes obŋt:non obŋt,sed abŋt.Hermogenes.Horat.ŋ,sermo.inuideat quod Hermogenes ego canto.Menogenes. Mart.menogenẽ omni tu licet arte velis.Origenes.is.Hor.pri. ser.vt quondam marseus amator origenis ille.Impertti huius ratiõis dicunt hermogenes & origenes penultima longa.Protogenes. Iuuen. Protogenes aliquis vel disphilus aut erimanthus.Breuiant etiam a sthenos,hoc est robur & valentia composita,vt Anthistenes.is. Callisthenes.is.Demosthenes.is.Idẽ eloquiũ & famã Demosthenis & Ciceronis. Et a parthenos,quod interpretatur virgo composita & deriuata:vt Parthenius mõs Arcadię. Vergilius in buc.frigora parthenios canibus circũdare saltus.Parthenope,Neapolis Italiæ ciuitas.Idem.iiij.geor. illo Vergilium me tempore dulcis alebat Parthenope.Parthenopeus.i. rex Arcadiæ.Idẽ.vi.æñ.Parthenopeꝰ & adrasti pallentis imago. In.mene.quoqȝ,siue menes.finita. Vt clymene.es.Melpomene.es.Periclymene.es.Achæmenes.is.Oui.pri.meta.Et tulit ad clymenem epaphi conuitia matrem. Horat.iiij.car.Quem tu melpomene semel.est enim carmen phœcratium.Idẽ.ŋ.car.hunc tu qui tenuit dives Achæmenes.Ouidi.xñ.meta. Mira periclymenes mors est cui posse figuras.

¶E.ante.p.breuis est:vt Telephus.i.Producũt vero Asepus.i.fluuius.Priscian.in perhegesi ex Dionysio:atque malos lemures quod pellit munus asopi Asclepius.ŋ.medicꝰ fuit præstantissimus:scribiturque a græcis per.e.longum.Macer:non modicũ sanos asclepius asserit illas.Ioscphus quoqȝ,pducit ratione a nobis sępius dicta denominibus barbaris ad latinã declinationẽ reductis.Iuuẽcus:vrgetur monitis Marię,puerumque Ioscphus.Pręsepis.is.vel præsepe.is.vel pręsepiũ.ŋ.Ver.in buc.cũ primũ pasti repetent pręsepia tauri.¶E.ãte.q. breuis est.vt diequartę,vel diequarti.diequinrę,vel diequinti.vt autor est Gel.li.ix.nocti.attica.aduerbia.sũt significãtia diẽ quartã,diẽ quintã futuram,vt cras,perendie,quæ ex die & quarti & quinti cõposita sunt.eodem tñ autore illud.e.breuiat quod erat alioquin lõgum.¶E.ante.r.breuis est.vt cerberus.i. vterus.i.patera.æ.iterũ aduerbiũ.Producũt vero abdera.æ.opp.Thracię:vnde est abderitanus.a.um. Marti. abderitanę pectora plębis habes.Austerus.a.ũ.Horat.ŋ. ser.mollit austerũ studio fallẽte laborẽ.Cythera. orũ.vnde est cythereus.a.ũ. & Venus cythereadicta.Ver.ŋ.ęñ.Hunc ego sopitũ somno supalta cythera Idem in eodẽ:parce metu cytherea,manent immota tuorũ.Cyperus.i.iunci odorati species est: & nomen viri propriũ apd Mart.celebratũ.Galerus.i.Iuu.Sed nigrũ flauocrinẽ abscõdẽte galero.Hiera hierę.Ver. ix.ęñ.quos Iouis eduxit loco syluestris hiera.Homerus.Hora.Ennius et sapiens & fortis & alter Homerus.Iberꝰ.i.flu.Hispanię.Luca.in.iiij.Qui prętat terris aufert tibi nomẽ Iberus.Mysterium.ŋ.Ouidi9: Pãdimus interdum doctis mysteria rerum.Niceterium.ŋ.Iuuen.Et ceromatico fert niceteria collo.& alia noia græca in.terion.desinẽtia,q̃ apd illos pcta scribũtur.vt psalterion,phylacteriõ,apodyterion,cœmeteriũ,baptisterion:nãlatina huiꝰ formę breuiãt.vt magisterũ ministeriũ.Poderis genꝰ vestis talaris:cuiꝰ meminit diuus Ioãnes in Apocalypsi,ideo producere dicimus:quia p.e.lõgũa græcis scribitur.Syncerus. a.ũ.qd a syr,& cera componitur.Hora.syncerũ est nisi vas,qdcunqȝ infundis acescit.Seuerus.a.um. Idem: ad imã cãtare seueris.Trieteris.idis.& trieterícus.ca cũ.Papi.iiij.theb. Ludus & atra sacrã recolet trieteris opheltẽ.Ver.iiij.ęñ. Thyas vbi audito stimulãt trieterica baccho.¶E.ãte.s.breuis est: vt hęresis.is.athesis.is.flu.,pducũt ỹo carchesiũ.Ver.iiij.ge.Et mater cape mœonŋ carchesia bacchi. Diœcesis scda p diphr. quia p.oi.a græcis scribiŧ,& penultima p.e.lõgũ ab illis scribiŧ,duplex a iunioribꝰ in hac dictiõe cõmittiŧ errorliteraturæ videlicet,& accẽtus.Galesus.i.Verg.iiij.ge.Quã niger humectat flauentia culta galesus. Halesus.i.flu.Siciliæ.Columel.& q̃ Siccani flores legistis halesi.Iesus qñ est trisyllabũ,vt apd Iuuencũ,qui semp sequitur græcos,qui.i.consonãtẽ non hũt.Lyrnesus oppidum phrygię.Vergil.vŋ.æneid'. Lyrnesi domus alta solum laurente sepulchrum,Milesius.a.ũ.Idẽ.iiij.geor.Sẽsit eam circum milesia vellera nymphę,

Marpesus.i.mons Pari, vt Seruius inquit. Verg. vi. ẽ. Quam si dura silex, aut stet marpesia cautes. Magnesia.æ. & Magnesius.a.um. regio Thessaliæ, Mathesis. cos, quoniam per.e. longum in penultima scribitur. Poesis quoque eadem ratione producitur, Horatius in poet. vt pictura poesis erit. Syntheresis penultima lõga, quia per.e. longum a græcis scribitur per.t. non per.d. in secunda: ergo duplex quoque error a nostris committitur in hac dictione, alter literaturæ, accentus alter. Alia quoque reperiuntur complura producti: quia per.e. porrectam a græcis scribuntur, vt Hebesus. Monesis, Vogesus, & abesus.a.um. composita. vt adesus.a.ũ. obesus.a.um. ¶ E.ante.t. longa est, vt moretum.i. pinetum.i. facet9 a.um. Breuiant vero amethistus.i. Mart. cum potest amethistinos trientes. est enim carmen phaleuticum. Aretusa.æ. Verg. in buc. Extremum hunc aretusa mihi cõcede laborẽ. Chrysendetũ.i. Idem: si videre potes miseri Chrysendeta cinnæ. Iapetus.ti. Oui. pri. meta. Quã satus Iapeto mixtam fluuialibus vndis. Lampetiæ. Idem: candida lampetiæ. Macetes.tę. Papinius in achil. quo macetę sua signa citent. Pharetra.æ. Ver. pri. ẽ. Succinctam pharetra: aut maculosę tegmine lyncis. Pheretrum.i. Idem in. xi. Sed venit in medium pheretro pallante reposito. Pyretrum.i. Macer. est pyretrũ calidum. Nam positione produxit Ouid. in. ɳ. de arte dicens: tritaque & annoso flaua pyretra mero. Phaeton.ontis: quid tibi vis dipyron, qui phaetonta facis. Phetusa.ę. Oui. ɳ. metamor. Equis phetusa sororum. nã per.ę. diphthongon non scribi, alibi testati sumus. Taygeta.æ. vna ex pleiadib9. Oui. iɳ. fasto. Maiam & electram taygetãque Ioui. Tayget9.ti. mõs Laconiæ, qui taygeta. Virg. ɳ. geo. Virginib9 bacchata lacænis taygeta. Triquetra.ę. pro Sicilia, & Triquetrus.a.um. Nam positione Horat. produxit in. ɳ. sermo. dicens: quid militib9 promissa triquetra. Temetum.i. Iuue. de corcyra temetũ deduxerat vrna. Venetus.a.um. Idem contentusque illic veneto puroque culo. Mart. In venetis sint lauta licet conuiuia terris. Vietus.a.um. Hora. in epodo. quis sudor vietis, & cę malus vndique membris. Lucre. tamen proportionẽ sequutus lib. iɳ. de rerum natura producit dicens: nec supra caput eiusdem cecidisse vietum. Nã a vieo.es. vieui participium esse videtur: est autem vietus languidus. Breuiant quoque denominatiua in. etas. exeuntia. vt a pius pietas, a varius varietas, a nimius nimietas, a satis satietas. Et a rete, quod interpretatur virtus deriuata & composita: vt panaretos, quod interpretatur omnium virtutum plenus: quo nomine a quibusdam dictus est liber, qui Ecclesiasticus appellatur. Est etiã virinomen proprium apud Martialẽ: arguto madidus pollice panaretus. Aretalogus, hoc est virtutis sermo, vel narrator. Iuuenal. nouerat vt mendax aretalogus in mare nemo. Alɳ ab aretos, quod est placidus deducunt: quasi placida loquens.

Marpesus si. Magnesia, æ. Mathesis, seos. Poesis. is. Syntheresis, is. Et ab Elus a um, cõposita, vt Obesus. a. um.

E. ante. t. longa est. vt Moretũ. i Breuiãt vero Amethistus. i. Arethusa æ. Chrysendetũ. i. Iapetum. i. Lampetiæ. Macetes. æ. Pharetra, æ. Pheretrum i. Pyretrum. i. Phaeton, ontis. Phetusa. æ. Taygeta. æ. Taygetus. i. Triquetra, æ. Triquetrus, a, ũ. Temetum temeti. Venetus, a, um. Vietus, a, ũ. Et denominatiua in. etas. desinentia. vt Pietas. atis. Varietas, atis. Et ab arete, hoc est, virtute cõposita, vt Panaretus. i. Aretalogus. i.

E. ante, u, cõsonãtẽ producitur. vt Sueuus. Vesuus.

I Ante. b. breuis est. vt Sensibilis. e. alibi.
I. ante. c. breuis est. vt Rusticus. Amycus nomẽ proprium viri. Producunt vero, Amicus. a. um. Apicius. iɳ. Apricus, a, um. Aricia, æ. Caicus. i. Canicula. æ. Craticula, æ. Cuticula. æ. Cuniculus cuniculi Conuitium conuitiɳ. Ceruical ceruicalis. Equicolus equicoli. Febricula febriculæ. Formica, æ. Labicum labici. Lectica lecticæ. Lorica loricæ. Lumbricus lumbrici. Myrica myricæ. Marica, æ. Mẽdicus mendica mendicum. Meretricula meretriculæ. Multicium multiciɳ.

I Ante. b. breuis est, vt sensibilis. e. credibilis. e. terribilis. e. alibi aduerbium. Oribasus apud Oui. canis nomen producit quia per. ei. diphthõgon scribitur, dicit enim: Doricus & oribasus arcades omnes. ¶ I. ante. c. breuis est, vt rusticus. a. um. vrbicus. a. um. Amycus. i. nomen proprium viri a Vergi. celebratum in primo ęneidos: nunc Amyci casum gemit & crudelia lecum. Idem in quinto: bebrycia veniens Amyci de gente ferebat. Producunt vero amicus. a. um. & amicitia, ę. & amico. as. Apicius. Iuue. quæ miser & frugi non fecit apicius. Apricus. a. um. Vergilius in buc. duceret apricis in collibus vua colorem. Aricia. æ. Horatius primo sermo. egressum magna me cœpit aricia Roma. Caicus. i. nomen viri & fluuiɳ. Vergilius primo æneid. aut Capyn, aut celsis in puppibus arma caici. Idem. iɳ. georgico. saxosumque sonans hypanis mysusque caicus. Canicula. æ. Persius: icire erat in voto damnosa canicula quantum. Craticula. æ. Martialis. parua tibi incurua craticula sudet ofella. Cuticula. Persius: semper & assiduo curata cuticula sole. Cuniculus. i. Martialis: gaudet in effossis habitare cuniculus antris. Conuitium. ɳ. siue per. t. siue per. c. scribatur. Ouidius primo meta. & tulit ad clymenen epaphi conuitia matrem. Ceruical. alis. Martialis: tinge caput tardi folio ceruical olebit. Equicolus. i. populi. sunt Italię. Vergilius. ix. ęneidos: & pulcher equicolus armis. Febricula. æ. cuius deriuatum Catul. posuit dicens: verum nescio quid febriculosi. Formica. ę. Vergilius in quarto: ac velut ingentem formicæ farris aceruum. Labicus labici. Idẽ in septimo æneidos: & picti scuta labici. & Sillius duodecimo: iamque adeo est agros ingressus & arua labici. Lectica lecticæ. Iuuenalis: quadrantes lectica petit, sequiturque maritam. Lorica loricę. Vergilius septimo ęneidos: loricam quam Demoleo detraxerat ipse. Lumbricus lumbrici. Serenus: lumbrici quoque terrestres miscentur oliuo. Myrica myricę. Vergilius in bucolicis: non omnes arbusta iuuant humilesque myricę. Marica. ę. nympha & sylua eiusdem nominis in Italia. Vergilius septimo æneidos: hunc fauno & nympha genitum laurente marica. Mendicus mendica mendicum: & mendico mendicas. Horatius primo sermo. mendici, mimi, barathrones hoc genus omne. Iuuenalis: digito mendicat pollio nudo. Meretricula. ę. Horatius. ɳ. ser. meretricula Dauum. Multicium. ciɳ. Iuue. tu multicia sumas. & ibidem: quęro an deceant multicia testem.

Nasica. æ.

Nasica æ.nomen proprium viri Romani,qui cognominatus est Publius Scipo Nasica. Nouicius.a.ũ. Idem tetrumque nouicius horret.Numicius,ij.fluuius Italiæ.Verg.vij.æñ.tyrrhenũ ad tybri fontis vada sacra numici. Palicus.ci.stagnũ & puer.Verg.placabilis ara palici Periculũ.i.Persius.nil ne pudet capiti non posse pericula cano.Posticus.a.ũ. Idem.occipiti cæco posticæ occurrite sanæ. Posticũ.i. Hora.atria seruantem postico falle clientem.Pudicus.a.ũ.& pudicitia.æ.Iuue.credo pudicitiam Saturno rege moratam. Pædico.as.& pædico.onis. Mar.pædicatur eros, fellat linus, hole quid ad te? Idem,considis natibus,non est pædico maritus.Pediculꝰ.Mart.& menti domi nus pediculosi. Phœnicopterus phœnicopteri.Iuue.& phœnicopterus ingens. Redimiculũ.li.Iuue. Paulatim qui longa domi redimicula sumũt.Rubrica.æ. Persius.non secus ac si oculo rubricã dirigat vno.Hora. ij.ser.prælia rubrica picta aut carbone. Triuicus.i.vicus Apuliæ.Horat.j.ser. nunquã erepsemus,nisi nos vicina triuici.Tibȝcen inis.sed.quemadmodum supra diximus,duplex ij.breue in vnam syllabam longam per synæresin coit.Iuue.saltatur nigro tibȝ cine qualicũque. Tegeticula.æ. Mar.dat tibi securos vilis tegeticula somnos. Vaticanꝰ.i.Mart.in vaticanis cõdita musta cadis. Viticula.æ.Verg.in diris dulci nanque tumet nondũ viticula Baccho. fortasse & alia diminutiua reperias,quæ ad horũ proportionem producantur.Vesica.æ.Iuue.nũc via ꝓcessꝰ vetulæ vesica beatę. Vrtica.æ. Idẽ hęc terigit gradiue tuos vrtica nepotes. Vmbilicus ci.Verg.in priapeia.delphos pythius orbis vmbilicus:est enim carmen phaleuti cũ.Vstica ę.mõs Hora.i.car.valles & vstice cubantis.Et a nice,quod interpretatur victoria,cõposita,vt polynices,icis. Papiniꝰ. xij.thebaid'.heu mihi nunquis adest chari polynicis ad ignes.Veronice.es.Iuue.deinde adamas notissimus & veronices. Et nomina barbara in icus.vt Roderiꝰ.ci.Enricos.ci.Luduuiꝰ.ci. Theodoricꝰ.ci.Alaricus.i.Claudianꝰ de bello in alaricũ.sed nũquam tantũ Mauors cõtraxit in arctũ res alarice tuas.Barbara aũt dixiꝰ:non vt quidam,q de omnibꝰ proprijs regulam tradiderũt,nam vrbicꝰ,castricus,euticus,pannichus & reliqua nomina,quę a grẽco siue latino sermone deducta sunt,breuiãt. Iuuenal'.vrbicꝰ ex odio risũ mouet attelanes.Mart.eutycus ille tuũ castrice dulce latꝰ,Idem.horrida sed mens est panniche volsa tibi.

¶I.ante.d.breuis est,vt liuidus.a.um.viuidus.a.viuidũ.fœtidus.a.um.Producũt vero abydus.i.Verg. primo.georg.pontus & ostriferi fauces tentantur abydi.Accidalia Venus.Verg primo æneidos.at memor ille matris Acidaliæ.Et pestis animę septima accidia.i.incuria vel negligentia.Fastidio fastidis,& fastidiũ fastidij.Idem in bucolicis.inuenies aliũ,si te hic fastidit Alexis.Idem in eodem.matri longa decem tulerunt fastidia menses.Formido formidas.Iuue.in gremio matris formidat rusticꝰ infans.Trucido trucidas,Verg.ij ęnead'.fit via vi rumpũt aditus,primosque trucidant. Infidus infida infidũ ideo producit,quia a fido fidis deriuatur,in quo prima longa est: nam perfidus perfida perfidum,quia a fides fidei,in quo prima breuis est,cõponitur,eandem breuiat. Considero quoq; & desidero, quia ex sidero componuntur,producunt.Et nomina in ido.exeuntia siue a nomine siue a verbo deriuẽtur.vt Cupido cupidinis,formido.inis.libido.inis.crepido crepidinis.Iuue.nulla crepido vacat. Producunt prętera nomina patronymica masculina in.ides.quæ formantur a nominibus in.eus.diphthongon desinentibꝰ.vt a Theseꝰ thesei,thesides.a Peleus.ei.pelides.a Tyrrheꝰ.ei.tyrrhides.tideꝰ.ei.tidides.atreꝰ.ei.atrides.a coroneus coronei coronides.ab aristæus aristęi aristides.a prometheus promethei promethides. Virg.ij.georgico.prẽmiaque ingentes pagos & compita circum thesidæ posuere. Idem.ij.æneid'.pelidę genitori illi mea tristia fata. Idem in.vij.tyrrhidæ pueri,quem matris ab vbere raptum nutribant tyrrheusq; pater. Ouidius iij.fasto.nulla coronides causa doloris erat. Idem in.ij.de tristibus.iunxit aristides milesia carmina secũ. Idẽ in primo.meta.inde ꝓmethides placidis epimethida dictis. ab ænea quoq; satis licenter Verg.ix.æneid'.finxit ænides dicens,sit satis æneide telis impune numanum. & a Lycurgo Ouidius in ibim lycurgides,quique lycurgidem lætauit ab arbore natum. Euclides quoque,quod formam habet patronymici produxit,vt apud Maritia. libro.v.epigram.dum sibi redire de patrensibꝰ fundis ducenta clamat coccinatus euclides.Est enim trimetrum hipponacticum habens in fine spondeũ. Pherecydes.Serenus.sed quis non paueat pherecydis fata tragœdi.Euripides.Sidoniꝰ.orchestram quatit alter euripides.Nam reliqua fere omnia patronymica in.ides.breuiant,vt priamides,æacides.hirtacides.nestorides,antenorides. In.oides.quoque grẽca,quæ similitudinẽ significant qm̃ per.ei.diphthõgõ in penultima scribuntur,eandem producunt.vt daphnoides. ¶I ante.f.vnũ reperio productum. allifę.arum.oppidum Italiæ.Sil'.lib.viij.allifę & clamor contemptæ semper acerrę. Inde allifana vasa. Hora.ij.ser inuertunt allifanis vinaria tota. ¶I.ante.g.breuis est.vt litigo.as.remigo.as.producunt vero auriga.æ.Ouid'.iij.meta,hic situs est Phaeton currus auriga paterni.Caligo.as. Verg.ij.æñ.caligat nubem,eripiam:tu nequa parentis.Castigo.as.Iuue.tristibus obscœnis castigas turpia, cum sis.

Fatigo.as. Verg. ix. ẽ̃ terga fatigamus hasta. Fastigium. ŋ. Oui. ŋ. meta. cuius ebur nitidũ fastigia sum/ ma tegebat. Et a fligo. is. cõposita, quod verbũ non est in vsu, vt affligo is. confligo. is. Instigo. as. Verg. in ætna. pressoq; instigant agmine ventos. Lęstrygones. Ouid. ŋ. de Ponto, quis non antiphatem lęstry gona deuouet, aut quis. Origanum. i. producere dicimus: quia per ei diphthongon a græcis scribitur, & q; Nicãder in theriacis secũdam in carmine longam posuit. nam quod apud Mart. legitur, inter lactucas origanumq; liber. potius oxygarũ legẽdũ.

Præstigię. arum. Plau. in amphi. hæc præsti gi atrix mulier. &c. quadrigæ. arum. Ver. ĵ. geor vt cũ carceribus sese effudere quadri gæ. Salpiga. æ Luca. in. ix. meruat salpyga la tebras. Vestigo, as. & vestigium. ŋ. Verg. in moreto. vestigatq; focum, lęsus quem deni que sensit. Sedulius excusari potest in eo quod dixit vestigńs calcare suis: quoniam duplex. i. coit per synæresin. Vectigal. alis. Hora. ŋ. ser. iurgatur verbis ego vectigalia magna. Producũt quoque nomina exeun/ tia in. igo. vt caligo. inis. vertigo. inis. fili/ go. inis. ¶ I. ante. l. breuis est, vt massilia oppidum gallię Narbonensis. Luca. in. iŋ. massiliæque suæ donatur libera phocis. Nã massyllus massyla. um. producit vt statim dicem⁹. Producũt ỹo asilus. i. Ver. iŋ. geor. plurimũ alburnũ volitãs. cui nomen asilo. Asylũ. i. Idẽ. ŋ. æñ. & ia porticib⁹ vacuis Iu nonis asylo. Asylas. ę. nomẽ viri a Verg. cele bratũ, vt cortineũ sternit asylas. Aplis. Oui. iiŋ. fast. Cęsar i aprili qđ tuearis habes. Ae/ dilis. is. Persi. fregerit heminas areti ædilis iniquas. Aufilena Catul. Aufilena bonę sęp laudãt amicę. Petilia. ỹg. iŋ. æñ. subnixa pe tilia muro. Crocodil⁹. i Iuue. ęgypt⁹ portẽ ta cõlat, crocodilõ adorat. Eriphyle. es. Idẽ. occurrent multæ tibi belides atq; eriphyle. Exilis. e. Vergi. in moreto cruribus exilis spacioſa & prodiga planta. Massyllus. a. ũ. Idem. iiŋ. æñ. massyliq; ruũt equites & odo ra canum vis. Quintilis. is. atque eadem ra/ tione sextilis. Hora i. epist. sextilem totum mendax desideror. Quintilis & Quintilia nus & sextilia breuiant. Subtilis. e. pro eo quod est tenuis, nam sutilis pro re con/ suta breuiat. vt Vergilius. vi. æneid. gemuit sub pondere cymba sutilis. Et nomina neutra in. ile. de/ sinentia. vt cubile. sedile. monile. hastile. ancyle. Et adiectiua a nominibus deriuata. vt a puero pue/ rilis. a viro virilis. a sene senilis ab anu anilis. ab hoste hostilis. nam verbalia in. bilis. breuiant. vt ama/ bilis, & q̃ abscisa sunt ex his: vt docilis pro docibilis. noscilis pro noscibilis. habilis. debilis. nubi/ lis, & similia. Nomina quoque participialia in. silis. vel tilis. vel xilis. vt a fusus fusilis a sensus sensilis. a sutus sutilis. ab apertus apertilis. a tortus tortilis. a nexus nexilis. ¶ I. ante. m. breuis est. vt optimus a. ũ. Producũt ỹo Ariminũ. i. Lucanus in. i. vicinũq; minax inuadit ariminũ Discrimẽ. Iuue. tãquã fame discrimẽ agatur. Enthymema. Idẽ. torqueat enthymema. Opimus a. ũ. Verg. i. æñ. genitor tũc belus opi mã. Quadrimus. a. ũ. Hora i. car. deprome quadrimũ sabina o taliarche merũ dyota. Sublimis e. Verg. ĵ. georg. apparet liquido sublimis in aere Nisus. cõponitur enim ex sub & limus: quãdmodũ & illimis ex in & limus, a quo prima producitur. Et nomina a verbis quartę cõiugationis. &c. vt munimẽ atque inde munimẽtũ. Verg. ŋ. geor. vrgerẽt hoc effusos munimẽ ad imbres. Lenimẽ. Hora. i. car. dulce lenimẽ mihi cũq; salue. ¶ I. ante. n. lõga est, vt pachinus. i. Verg. iiŋ. æñ. præstat tinacrŋ metas lustrare pachyni. Et in. vŋ. Siculo pspexit ab vsq; pachyno. Prisc. in perihege. ex Dionysio. breuiauit dicẽs, cũ procul effu sis pachyni discreditur oris. Clandestinus. a. ũ. qđ ab oĩbus putatur penultimã breuiare, pduxit Sil⁹. ceu clãdestino traheretur tẽpore bellũ. Manilius. i. astro. & clãdestinis surgẽtia fraudibus arma. Breuiãt ỹo Acinus. i. Hora. ŋ. ser. a ridũ ore ferẽs acinũ semesaq; lardi. Catullus. acina gñe fœminino dixit: ebriosaq; acinæ ebriosioris. Amineũ. Verg. ŋ. geor. sunt etiã amineę vites firmissima vina. Ausoñ. solus qui chium miscet & amineũ. apud quosdã pducitur. Apirinũ i. Mart. in disti. nõ tibi de lybicis tuberes & apirina ramis. Ariminũ. i. oppi. Italię. Luca. lib ĵ. vicinũque minax inuadit ariminũ & ignes. Asinus. i. Asina. æ. & Asine. es. oppid. Arcadię. Luca. in. viŋ. quas asinę cautes: & quas chios asperat vndas. Buccina. Iuue. Surda nihil gemeret graue buccina: poscimus. vt sit. Catina catinæ oppidum Siciliæ. Sillius. xiiŋ. puni. Tum catinæ ardenti nimium vicina typhœo. Ciminus cimini, lacus & mons Hetruriæ. Vergil. vŋ. æñ. Cimini cum mõte lacum lucosque capenos. Nam pro herba per. y. psilon scribitur & producit. Hora/ tius. pallerem casu: biberem exangue cyminum siue cuminum. Cominus aduerbium pro eo quod pro/ pe. Vergilius. vŋ. æneid. pugnatur cominus armis. Circinus circini. & Circino circinas. Ouidius. ŋ. me/ tamor. & easdem circinat auras. Destino destinas. Vergil. ŋ. æneid. me destinat aræ. Eminus aduer/ bium, pro a longe. Ouid. iiŋ. meta. Eminus ingenti resupinum vulnere fudi. Euphrosine vna fuit ex cha ritibus, cuius penultimam Orpheus in theogonia breuẽ posuit. Eleemosyna quoque eandem breuiat.

caligo.as. castigo.as. fatigo.as. fastigium. iŋ. Et a fli/ go. is. cõposita. vt afligo. is. infligo. is. Instigo. as. lestrygones. ũ. pstigię. arũ. salpyga. æ. origanũ. i. quadrigę. arũ vestigo. as. vectigal. alis. Et no/a ex eũtia in. igo. vt caligo. inis. vertigo. inis. vligo. inis.

I. añ. l. breuis ẽ. vt Massilia. pducũt ỹo asil⁹. i. asylũ. i. asylas. ę. nomẽ ppriũ viri. aprilis. is. ędilis. is. croco dilus. i. eriphyle. es. exilis. e. massylus. a. ũ. Pãphy/ lia. ę. Ausilena. ę. petilia. ę. quintilis. is. sextilis. is. su btilis. e. Venilia. ę. Et nomina neutra in. ile. desi/ nentia. vt cubile. sedile. Et adiectiua a nominibus deriuata. vt a puero pueril⁹. a. um. a sene. ilis. Breuiant tamen ab humo. ilis. a pari. ilis. a dape. dapsilis.

I. añ. m. breuis est. vt Optim⁹. a. ũ. pducũt ỹo arimi/ nũ i. discrimẽ. inis. enthymema. atis. opimus. a. ũ. q̃drim⁹. a. ũ. sublimis. e. Et nomina a ỹbis q̃rtę cõ iugatiõis in imẽ. exeũtia. vt a munio. is. munimẽ inis. a lenio. is. lenimẽ. a farcio. is. farcimen. inis. & quę exeunt in entũ. vt vestimẽtũ pauimentum.

I. ante. n. lõga est. vt Clandestinus. a. um. Pachinus. i. Breuiant vero Acinus. i. Amineum i. Apirinũ i. Ariminum i. Asinus. i. Asine. es. opp. Bucina. ę. Catina. ę. Circinus. i. Ciminus. i. mons est & lacus Italiæ Cominus aduerbium. Destino. as. Dñs i. Eminus aduerb. Euphrosyne es. Eleemosyna ę.

Fiſcina.æ. Verg. primo geor. Nunc facilis rubeat texatur, fiſcina virga. Fuſcina æ. Iuue. Vicit & hoc mõ ſtrum tunicati fuſcina gracchi. Fuſcinus. i. lacus Italię. Mart. Fuſcinus & pigri taceantur ſtagna Neronis. Femina. æ. Ver. pri. æñ. dux fœmina facti. Fruſino. onis. Iuue. aut fabraterię domus, aut fruſinone paretur. Inquino. as. Luca. in. iij. Facinus quos inquinat, æquat. Licinus. i Idem. pallante & licinis expectantes ergo tribuni. Machina. æ. Verg. murorum ingẽtes ęquataq; machina cęlo. Mutina. æ. Luca. in i. his Cæſar peruſina fames mutinęq; labores. Morin9. a. um. populi ſunt Galliæ. Ver. viij. æñ. extremique hoim morini Rhenuſq; bicornis. Nundinæ, arũ. & nundinor. aris, quod ab eo deriuat. Pagina. æ. Mart. Sæpe duplex vnũ pagina tractat opus. Patina. æ. Iuue. debetur magn9 patinæ, ſubituſque p metheus. Pampinus. Verg. j. geor. Heu male tum mites defendit pampin9 vuas. Proſerpina. ę. Idẽ in. vj. hoc ſibi pulchra ſuũ ferri proſerpina munus. Pachynus. Priſcia. in perihegeſi. procurrẽs pachyno longe clauſtriſque pelori: ſed frequẽtius producitur. Protinus aduerbium. Verg. in buc. protin9 æger ago: hãc etiam vix tityre duco. Ruſpina. ę. oppidũ Aphricę Silli9. iij. punico. quæque procul cernit nõ æquos ruſpina fluct9. Saſina. æ. oppidum Italiæ. Mart. nec tua batanas ſaſina malit aquas. Sarcina. æ. Iuue. ſpeculum ciuilis ſarcina belli. Sibina. æ. genus teli eſt. Iunius apud Feſtum. Illyrici reſtant ſiccis ſibiniſque. Statina ſtatinæ, inſula Campaniæ. Papini9. iij. ſyluarũ. Aenariæ que lacus medios ſtatinaſque renatas. Sophroſina ſophroſinę nomen propriũ fœminæ eadem ratione breuiat, qua euphroſine. Ticinus ticini. Sillius. adde etiam ticini ſpumantes ſanguine ripas. Trutina. æ. Perſius. Caſtiges trutina, nec te quęſiueris extra. Et nomina quędam adiectiua ab aduerbijs tẽporalibus deriuata: vt a cras Craſtinus. a. ũ. a diu Diutinus. a. um. Ab horno hornotinus. a. um. A pridie priſtinus. a. um. A perẽ die perendinus. a. um. A ſero ſerotinus. a. ũ. alia tamẽ producunt, vt matutinus. veſpertinus. Breuiãt quoque noia quædam poſſeſſiua a nominibus materiam ſignificãtib9 deriuata. vt Oleaginus. a. ũ. Faginus. a. um. Verg. ij. georg. trudituręſicco radix oleagina ligno. Idem in buc. fagina cęlatũ diuini opus alcimedontis. Et a nominibus colores q̃ſdã, aut lapillos, ſiue odores, & vnguẽta ſignificantibus, vt Adamantinus. a. um, Propertius. Colchis flagrantes adamantina ſub iuga tauros. Ametiſthinus. a ũ. Iuue. cauſidicũ vendũt, amethiſtina cõuenit illis. Amaracinus. a. um & amaracinum vnguẽtum ex amaraco. Lucre. ſicut amaracini blãdũ ſtacteſque liquorẽ. Amygdalinus. a. um. Serenus. Fertur amygdalinæ ſuccus nucis eſſe bibẽdus. Bõbycinus. a. um. Iuue. Delicias & paniculus bõbycinus vrit. Byſſinus. a. um. atque eadem ratione Carbaſin9. a. ũ. Cryſtalinus. a. ũ. & Myrrhin9. a. um. Iuueñ. grandia tollunt̃ cryſtalina maxima rurſ9 myrrhina. Crocin9. a. ũ. Propertius. & Crocino nares murrhe9 vngat onyx. Coccinus. a. ũ. Ianthinus. a. um. Mart. Coccina famoſæ donas, & iãthina mœchæ. Glaucinus. a. um. Idem. pallia donabit glaucina coſme tibi. Gauſapinus. a. ũ. Idem. menſe vel auguſto ſumere gauſapinas. Hyacinthinus. a. um. Perſi9 Aliquis cui circa humeros hyacinthina lena eſt. Praſinus. a. um. Mart. Si praſino, venetoue faues, qui coceina ſumis. Smaragdinus. a. um. Prudẽtius in Pſycomachia Has inter ſpecies ſmaragdina gramine verno. Sandicinus. a. um. Tyrianthinus. a. um. Mart. vrbica lingonicus tyriãthina bardocucullus. Et quædam nomina græca vt Earinos. Oporinos. Chimerinos. Idem. ſi daret autũnus mihi nomen, oporinos eſſem: horrida ſi brumæ ſydera, chimerinos. dictus ab æſtiuo therinos tibi menſe vocarer: tempora cui nomen verna dedere. quid eſt ſubaudi earinos, quod ipſe in alio epigrammate expreſſit dicens, dicunt earinon tamen poetæ, ſed græci, quibus eſt nihil negatum. ¶ I. ante. p. breuis eſt: vt demipho. onis. antipho. onis. antipus. odis. Producunt vero ſeriphos. i. inſula vna ex cycladibus. Iuue. iucluſus tanq; gyaro, paruaque ſeripho. Colliphium. ij. Idem. luctãtur paucæ, comedũt colliphia paucę. Obſtipus. a. ũ. pro. obliquus. Hora. ij. ſer. ſtes capite obſtipo multum ſimilis metuenti. ſunt qui per duplex. p. ſcribãt. Euripus. i. Luc. in. v. Euripũque trahit curſum mutãtib9 vndis. Euripides. Sidonius orcheſtrã quatit alter euripidis. alij. breuiant. ¶ I. ante. q. longa eſt, vt antiquus, antiqua. um. obliquus. a. um. vbique. Breuiant vero aliquis aliqua aliquod quod ex alius & quis componitur. Reliquus reliqua, reliquum. Perſius. iam reliquæ ex amitis patruelis nulla proneptis Siliqua. æ. Virgil. primo georgico. grandior vt fœtus ſiliquis fallacibus eſſet. Vndique, & vtiq; aduerbia ex regula generali breuiantur.

¶I ante.r.breuis est.vt zephyr9.i.ephyre.es Producũt vero Cercira & Camiros;q̃a per.ei.diphtõgon scribuntur.Strabonis interpres:claramq; camiron dixit. Busiris.idis. Verg.ñ.geor.aut quis illaudati nescit busiridis aras:Corcyra corcyræ insula Dalmatiæ.Luca.in.ñ.portus corcyra tuos:seu læua petaſ. Cosyra.æ.insula in mari siculo.Ouid'.iñ.fast.fertilis est melite sterili vicina cosyre. Collyrium.ñ.Iuue. angulus inspecta genesi collyria poscit.Cypirus.i.eadem ratione producit,qua cyperus, vt diximus. Delirus.a.um.quasi a sulco deuians:namli ra prima longa sulcus est trãsuersari9.Dely rus a.um.per ypsilon breuiat: quia a lyra instrumento musico cõponitur:vt sit delyrus quasi disson9.Lucre.in.i.quod facit hic idem perdelyrus esse videtur. Epir9.i.Ver. j.geor.eliadum palmas epiros equarũ. Ithy ræus.Verg.ŋ.geor.ithyræos taxi curuãtur in arcus.Luca.quoque.ithyræis cursus fu it inde sagitis.Magiros.i.quod interpreta tur coquus.Iuue.finxerunt pariter librari9 archimagiri. Podalyrius.Mart.enterocela rum fertur podalyrius hermes. Papyrus.i. Idem.crescit multa dannosa papyro, & in distichis.perdite niliacas musę mea damna papyros.Sapphirus.i. Prudẽtius in psyco machia: hinc tibi sapphirum sociauerat in de beryllon.Semiramis.Iuuenal'.quod neq; in assyrio pharetrata Semiramis orbe. ¶I. ante.s.longa est.Nemo vnquã mirabitur si quid immutauerimus in re tam varia & dif ficili,& cui nullus adhuc finem imposuerit: qua re hãc regulam aliter posuimus in alijs nostris ędition ibus.Nunc vero illam inuen timus,quia.i.ante.s.frequentius reperit̃ lon ga,quam breuis. Ideo dicimus,q;.i.ante.s. longa est:vt Anchises.æ.Aruisium ŋ.Breui ant vero Cythisi9.i.Elisius.a.ũ.Ver.in buc. florentem cythisum & salices carpetis ama ras Luca.in.iñ.sedibus elisijs campoq; ex pulsa piorum. ¶I.ante.t.breuis est vt digi tus.i.dignitas atis. Producũt vero aconitũ aconiti.Iuue.sed nullis aconita bibuntur fi ctilibus.Architas.æ.Hora.primo.car.men sorem cohibent archita. Berytos quoq;, vt diximus, in primis syllabis cum de. e. ante. r. agebamus, autoritate Priscian, atq; etiam Dionysij poetæ vnde opus illud interpretatum est,secundam quoq; produ xit:ait enim. antiquamq; tyron beryti & mœnia grata.Catamytus catamyti. Auso nius.Aie tu catamytus eris Corytus cocyti.Ver.vj.æñ.cocyti stagna alta vides,stygiamque paludẽ. Corytꝰ coryti.Idem in decimo.corytiq; leues humeris & lethifer arcus.Corythus vero penultima bre ui & per.th.oppi.fuit Italiæ a rege sui nominis conditum.Idẽ in septimo. hinc illum corythi tyrrhena a sede profectum.Hermaphroditus.diti.Ouid'.iiñ.meta.hermaphroditus ait: nato date munera vestro. Heraclytus penultimã ideo produxit:quia per ei diphthongon apud græcos scribit̃.Sidonius tamẽ ap pollinaris breuiauit dicẽs.Quicquid Pythagoras,Democritus Heraclitusq;.Idolothytum.i.quo ver bo vsus est diuus Ioanes in apoc.significatq; dns immolatũ.Irrito.as,quod in primis syllabis dixim us, quod a rito.as.cõpositum est:nã irrito.as.ab in & ratus.a um.cõponit̃,significatque inanio.is.& irrit9 a.ũ.,p eo quod est inanis,penultimã breuiat.Lusitania.Sil'.li.iŋ.puni.hos Variatus agit,Lusitanũq; re motis.Margarita.ę.ideo ,pducit,quia ab eo quod est margaris.itis deducit̃:in quo crementũ ,pducitur. Mauritania.Manilius.tiŋ.astrono.exicat ppos & mauritania nomẽ.Orithya.Verg.iŋ geor.& actias orithya.Pituita.æ,qd' in primis syllabis ,pduimus,penultimã ,pduxit.Parasitus.i.Iuue.ad cœnã quo ties parasit9 venerit infãs.Thersites.ę.Idẽ.malo pater tibi sit thersites:dũ mõ tu sis. Valitudo.inis.Ho ra.ŋ.ser.dura valitudo inciderit,seu tarda senectus.Et noia græca.&c.vt hic leuites vel leuita.leuitis.tĩ dis.hic tesbites vel tesbita.æ.tesbitis tesbitidis.hic israelites vel israelita.israelitis.tidis;sed de his in ge nere nominũ plura dixim9.Et denominatiua.&c.vt.auritus a. ũ. Verg.j.geor.auritosq; sequi lepores. Turritus.a.ũ.Idẽ.in.vj.inuehitur curru phrigias turrita per vrbes.Crinitus.a.ũ.Idẽ in.j.cythara crini tus ioppas. Verba quoq; frequẽtatiua,vt dormito.as.Hor.in poe.qñq; bonus dormitat Homerus.No mina participialia.i.q̃ sunt similia participijs p̃teriti temporis vocis passiuæ,vt auditus.us.tinnitus.us, mugitus.us.seruitus tamen quanuis a seruio.is.seruitum.in supino penultima longa veniat,breuiauit. ¶I.ante.u.consonantem longa est,vt saliua.æ.oliua.æ.rediuus.i.graduus. i. Breuiant rediuiuus in syl la ba secunda:nã in tertia producitur.Iuue.ac velut exhausta rediuiuus pullulet arca.

OAnte.b breuis est,vt orobus,nã a græcis p omicrõ scribit̃.Niobe.es.Iuue.atq; eadẽ scropha Nio be fœcundior alba.Producunt vero Iacobus.i.qua ratione sæpe a nobis dictum est.Clauc'.in epi grammatis.Ne laceres versus dux Iacobe meos.October.bris.Mart.octobres,age,sentiat kalen das.Dolobella.æ.Iuue.inde Dolobella est.a.h.ã.

¶I.ante.r.breuis est,vt zephyrus.i. Producunt vero Busiris.idis.Cercira.æ,Camiros.i.Corcyra.ę.Co sira.æ.collyrium.ñ.Cypirus.i.Delirus.a,um.Epi rus,i.Ithyręus,a.um.Magyros.i.Nisyr9.i.Papy rus.i.Podalirius,ri,Sapphirus i.Semiramis.idis;

I.ante.s.longa est,vt Anchises.Breuiant vero City sus.i.Elisius.a.um.

I.ante.t.breuis est,vt digitus.i.lecythus.Producunt vero Aconitum i.Architas.æ. Beritus.ti. Cata mitus.i.Cocytus,i.Corytus.i.Hermaphrodit9.i. Idolothytũ.i Irrito,as.Lusitania æ.Margarita.ę. Mauritania.æ.Pituita.æ.Parasit9.i. Thersites.ę. Valitudo inis.Et nomina greca in.itis.desinẽtia, vt phrenitis.pleuritis. & a nominibus proprijs virorum siue locorum deriuatiua in.itis. vel ita, pro masculinis.Pro fœmininis in.itis.desinentia, vt leuites vel leuita leuitę,leuitis leuitidis:moabi tis vel moabita,moabitis moabitidis. Et denomi natiua in itus,a.um exeũtia,vt auritus.a. um.tur ritus.a um, Verba quoq; frequentatiua & nomi na participialia quæ formantur a supinis verbo rum quartæ coniugationis in .itum, penultima lõga terminatis,vt dormio is,.tum.dormito,as. audio,is,itum,auditus.us.seruit9 tamen a seruio seruis penultimã breuiat.& seruitium seruit̃.

I.ante.v.cõsonantẽ longa est,vt saliua.ę.breuiat vero rediuiuus,a.um.

OAnte.b.breuis est.vt orob9.i.niobe.es.Pro ducunt vero Iacobus.i.October octobris.

¶O.ante.c.breuis est:vt colocasia.Verg.in buc.mixtaq; ridenti colocasia fundet acantho.In ochus qđ est græce cohors,vt Anthiochus pro cohorte.Iuue.nec erit Anthiochus,nec erit mirabilis illic,siue lochus,quod est vehiculum,vt Archilochus.Hora.Archilochũ proprio rabies armauit iambo.scribunẽ enim per o micron.Producunt vero triochola.Silli9.li.iiij.vastata triochola bellp.Patrocinium.Ouid'. j.tristiũ.causa patrocinio non bona.m.c.& similia,vt tyrocinium latrociniũ,lenocinium. ¶O.ante.d. longa est.vt Erodius.ñ. quod in secũda per o mega scribit apud illos.Herodes.is.Hora. p̃ferat Herodis palmetis ludere & vngi.Orodes.is.Verg.carmine celebratur, vt iacet altus Orodes.Et nomina græca denominatiua in.odes.desinentia, vt geodes, hoc est terrenus.thiodes,hoc est sulphureus,& cõposita ab ode, quod est cantus,vt epodos. Ausonius.dactylicos elegos choriãbũ carmen epodo.Breuiãt vero composita ab hodos quod est via,vt exhodus. synhodus,perihodus,method9.exhodiũ quasi ab hodo. Iuue.breuiauit dicens,tandẽq; redit ad pulpita notũ exhodiũ. Sipõtinus ab.ode.dicit cõponi. ¶O.ante.g.breuis est,vt cõposita a logos qualia sunt,astrologus,theologus, aretalogus.Syllogismus,Sidonius Appollinaris produxit dicens. argumẽtosis dat retia syllogism9.Cõposita vero ab ago,quod interpretatur duco,producunt: vt pedagog9.i.ductor puerorũ.Isagoga.i.introductio synagoga.i.conuẽct9.paragoga.i.adductio Bagogus apud Ouidi.nomẽ celebre. ¶O. añ.l.breuis est,vt obol9.i.capricol9.i. caseol9.i.Producũt ỹo ætolia.æ.Oui.iñ.de amorib9.Nec tãti Calydõ,nec tota Aetolia tãti. Capitoliũ.ñ. Ver.i.viñ. stabat ꝑ tẽplo & capitolia alta tenebat.Cymol9.i.insula in mari Aegeo.Ouid.vñ.meta.hinc humilẽ Myconẽ cretosaq; rura Cymoli:vnde dicta est creta cymolia:Idolũ,i.nã a græcis per.o. mega scribitur.Mirorq; Sedulium virum alio qui doctissimum breuiasse :cum in paschali suo dixit,idola dilexit:simili nã more furẽtes.Pactolus.i.fluui9 lydiæ. Iuue.qđ Tag9 & rutila voluit Pactol9 arena. Mediolanũ. Ausoni9:& Mediolani mira omnia.Et noia composita a poleo, quod interpretaẽ vẽdo, vt pharmacopola.ę.bibliopola.æ.myropola.Hora.i.sermo.ambubaiarũ collegia pharmacopolę.Martiaẽ.sed q̃ me vẽdit bibliopola putat. ¶O.añ.m.lõga est,vt amomũ.i.cynamomũ.i.aroma,atis.idioma.atis.cõdyloma.atis.Breuiãt vero.Sodoma.æ.& a stomos quod interpretaẽ os cõposita,vt Chrysostomos Chrysostomi, pseudostomos.i. Salomon quoq;,& Salome a iunioribꝰ breuianẽ. ¶O.ante.ñ.lõga est:vt corona.æ.obsonium.ñ. Breuiãt vero abrotonũ.Hora.ñ. epist.o.abrotonũ ægro non audet,nisi quæ

O.ante.c.breuis est,vt colocasia.Et nomina in.och9 siue.locus:vt Anthiochus. Archilocus. Producunt Triochola,Patrocinium.

O.ante.d.longa est,vt Erodius.ñ.Herodes.is. Orodes.is, Et nomina græca in.odes.finita, vt geodes,is,i.terrenus. Capnodes.i.est,fumosus.Et ab ode,qđ est cantus, composita,vt epodos,nã composita ab hodos,quod est via, breuiant, vt exhodus.i.perihodus.i.synhodus.i.

O.ante.g.breuis est:vt composita a logos,quod est sermo: vt theologus,astrologus,aretalogus. Producunt vero ab ago, quod interpretatur duco, composita: vt pædagogus,i.Isagoga.æ.Synagoga.æ.Paragoga.æ.Bagogus,i.

O.ante l.breuis est,vt obolus,i.soboles.is.Producũt vero Aetolia.æ.Capitolium.ñ.Cymolus.i.Idolũ idoli.Mediolanũ,mediolani.Pactolus.pactoli.Et a Poleo(hoc est vẽdo) cõposita,vt pharmacopola pharmacopolæ.Bibliopola.æ.

C.ante.m.longa est. vt amomum.i. Breuiant vero Sodoma Salomon onis & Salome.Eset a stomo composita.vt Chrysostom9.i.& a dromos,vt catadromus:& a tomos,vt atomus.

C.añ.n.lõga ẽ:vt corona,bellona.Breuiãt ỹo abrotonũ.i.Apon9.i.Ausoni9.a.ũ.Coctonũ.i.Edonis edonidis.Geryones.nis.Hermione.es.Myconemyconis.Matrona.æ.fluuius.Et a gonos,siue gone quod est genus, composita : vt antigonus.i. Ergone.es.Et a phonos,quod est mors,vt thisiphone.es.persephone.es.Leõtophonus.Nebrophonos.Nã agonia,qđ est angul9.,pducũt.vt trigona figura,aut tetragona,pẽtagona,& a phone quod est vox,vt symphona. antiphona.aphona.

O.ante.p.breuis est,vt caropus.i. œsopum. rhodope.Producunt vero anthropos.Asopus.i.esop9. Canopus.i.Canopeum.i.Crotopus.i.Europa.æ.

didicit,dare.Aponus.aponi,locus iuxta Patauium.Luca.in.j.colle sedens Apon9|terris.vbi fumifer exit.Mart.censetur Aponi liuio suo tellus.Ausonius.a.um.Verg.in æneid'.nec tecum ausonium quicũq; est quærere tybrim.Coctonum.i Iuue.aduectus Romam quo pruna & coctona vento.Edonis Bacchi sacerdos a Lucano in j.breuiaẽ.Edonis oggygio decurrit plena lyæo : sed per systolen : nam per.o.mega scribitur.Ver.ac velut Edoni boreæ.& Papini9:& alij.Geriones.nis.Ver.viñ.æñ.gerione extincto tyrinthius attigit arua.Matrona fluuius Galliæ.Sidonius,rhenus,arar,rhodanus,mosa,matrona,sequana.Ledus Mycone.ones.vl' myconos.Verg.ñ.æñ.errãtẽ Mycone celsa,giaroq; reuinxit. Et a gone,siue gonos,quod est genus:& aphone,quod est mors.Nam a gonia,quod interpretatur angul9,composita producunt.vt trigon.onis.trigonus.tetragonus.pentagonus.agonus. ¶O.ante.p.breuis est:vt œsopũ.i.Oui.in,iñ.de arte.œsopa quid redolẽt quãuis mittant athenis,alij legunt osypa.Producunt vero anthropos:quia per o mega scribitur a græcis.Asopus.i.fluuius Achaię.Luca.in.vj.accipit asopus cursus fœnixq; melaxq;.Aesopus.i.Hora.filius æsopi detractam ex aure metellæ,Canopus.i.Iuue.prodigia & mores vrbis damnante canopo.Conopæum.i.Idem.vt testudineo tibi lentule conopæo .Crotopus.i. nomen proprium viri,a Papinio.libro primo Thebai.celebrati,perquirens nostri tecta haud opulenta Crotopi.Europa europæ.Verg.j.æñ.Europa atq; Asia pulsus nec plura querentem.Hyssop9.i.ideo

producere dicimus, quia per o mega scribitur a græcis. Iopas. Verg. j. æneid. Cithara crinit⁹ Iopas. Metopō metopi, qđ interpretatur, frōs. Prisc. in ꝓhegesi. ꝓmittet Europę hūc criū dixere metopō. Pyrop⁹. i. Oui. iij. met. clara micāte auro flāmas imitante pyropo. Sinope. es. Prisc. in perihegesi. alterius syrtæ, q̄ tendit ad vsq; sinopem. ¶ O. ante. r. breuis est. vt cōpositā a chorus. i. vt mesophorus. i. philochorus. i. Et ab agoreo, quod est, mercor: vt Pytagoras æ. Anaxagoras. æ. & aphoro, quod est fero. vt Carpophor⁹, doryphorus, producunt vero aurora. Ver. iiij. vū. humentēq; aurora polo dimouerat vmbrā. Anthores. is, nomen viri a Verg. celebratū. x. æñ. Herculis Anthorē comitē, q̄ missus ab argis. Cytorus. i. mons paphlagonię. Verg. ij. georg. & iuuat vndantem buxo spectare Cytorū. Diores. is. Idem. v. æñ. Regi⁹ egregia Priami de stirpe Diores. Elorus. i. fluuius siciliæ. Idem. iij. æñ. exupero ꝓpingue solum stagnātis Elori. Pelor⁹. i. Idē in eodem: Et anguſti rarescent claustra pelori. Et nomina in orus. a. um. desinētia vt decor⁹. a. um. canorus. a. um. odorus. a um. Et a dorō, quod interpretatur palmus, siue donum, cōposita, vt polydorus. i. theodorus. i. heliodor⁹. i. apolodorus. i. arthemidorus. i. Isidorus. i. calliodor⁹, i. Virg. iij. æñ. nā polydorus ego hic confixum ferreatexit. Iuue. lautorum pueros artem scindens theodori, Idem. tonsoris tantum dāno rapit heliodor⁹. Mart. apollodoro gaudet imbrifer nilus. Idē. arthemidorus amat, calliodorus arat: ex quo manifestum est quanto in errore sunt iuniores qui Isidorū penultima breui proferūt. Et a moros, quod est fatu⁹. vt sycomorus quia moros per o mega scribitur: vnde est morus arbor & morio. onis & moror aris. pro infatuari. ¶ O. ante. s. lōga est: vt hircosus. a. ū. Breuiāt vero Ambrosius ij. ambrosia. æ. Iuue. aut glaphirus fiat pater, ambrosiusq; choraules. Ver. j. æñ. ambrosiæq; comæ diuinū vertice odorem. Et græca, vt mnemosyne. mnemosynon. cuphrosyne, eleemosyne, quia o micrō habent. ¶ O. ante. t. lōga est, vt ægrot⁹. a. ū. asarotū a saroti. Breuiant vero a dotos, quod est dat⁹ composita, vt zenodotus. i. Herodotus. i. Antidotum. i.

VAnte. b. breuis est. vt coluber. rutuba. æ. fluuius Italię. Producunt vero Ambubaia. Hora. j. ser. ambubaiarū collegia, pharmacopolæ. Anubis deus ægyptiorū. Verg. viij. æñ. omnigenūq; deū monstrat, & latrator anubis. Saluber. bris. Oui. iiij. fasto. phœbe saluber ades. Volubilis. Hora. j. epist. labit. & labet in omne volubilis ęuū atq; eadē rōne solubilis. a nubo breuiant innuba & pronuba. ¶ V. ante. c. longa est, vt eunuchus. i. eruca. æ. sambuca. æ. Breuiant vero volucer. cris. cre. & hæc vulucris is, Verg. &. matutini volucrū sub culmine cant⁹. ¶ V. ante. d. lōga est. vt hirudo. inis. Hora. in poet. non missura cutē nisi plena cruoris hirudo. Erudio. is. quia a rudis componitur breuiat. Dryudę populi gallorum. Luca. in. i. sacrorumq; dryudę. ¶ V. ante. f. breuis est, vt cucufas. Pru. carmeli. contemptorq; necis cucufas. ¶ V. ante. g. longa est. vt salsugo. inis. ferrugo, inis. Verg. j. georg. cum caput obscura nitidū ferrugine texit. ¶ V ante. l. breuis est: vt anulus. i. hortulus. i. Producunt vero adulor. aris. vnde & adulator. Iuue. cæc⁹ adulator dirusq; a ponte satelles. Amulius. ij. rex albanorum. Ouid'. in fast. contemptor amulius æqui. Apulia. æ. Hora. j. sermo. incipit ex illo montes apulia notos. Edulis. e. Hora. ij. sermo. vinea submittit ea preas non semper edules. Getulia. æ. & getulus. a. um. Verg. iiij. æneid'. hinc getulæ vrbes genus intractabile bello. Peculium. ij. Idem in bucō. nec spes libertatis erat, nec cura peculi. Torcular. aris. Prisc. ia. iiij. lib. in. ar. (inquit) desinentia deriuata si consonantem habeant ante. ar. penultima syllaba producit, vt a torqueo torcular. Tribulis. Hora. ij. sermo. vt cum pileolo soleas conuiua tribulis. Thrasibulus. Ausonius. arma superueheris q; thrasibule tua. ¶ V. ante. m. longa est: vt acumen acuminis. Breuiāt vero autumo autumas Horatius. ij. sermo. autumat hæc populus, hæc magnos formula reges. Columen columinis pro culmen. Silius. libro. xv. punicorum. Ausonij columen regni: inde incolumis incolume. Iuuenalis. incolumi Troia Priamus venisset ad vmbras.

Hyssopus, i. Iopas. æ. Metopō. Pyropus pyropi. Sinope sinopes. Sinopis sinopidis.

O, ante. r. breuis est, vt pacor⁹. Et cōposita a chorus, vt mesochorus. philochorus, & ab agoreo, quod est mercor, vt Pytagoras. æ. Anaxagoras. æ. & aphoro, quod est fero, vt carpophorus. i. doriphorus. i. Producūt vero Aurora. æ. Anthores. is. Cytorus i. Diores. is. Elorus. i. Pelor⁹. i. Et denominatiua in. orus. a. um. vt decorus. a. um. odorus. a. ū. Et a dorō, qđ interpretatur palmus siue donum cōposita, vt Polydor⁹. i. Theodor⁹. i. Isidorus Isidori. Et a moros, quod est fatuus, vt Sycomorus.

O. ante. s. longa est, vt hircosus, dolosus. alosa. metamorphosis. eos. Breuiāt vero Ambrosia. æ. Ambrosius. ij. Theodosius theodosij: & græca habētia o microm, vt mnemosyne.

O. ante. t. longa est: vt Aegrot⁹. a. um. Breuiāt vero a dotos, quod est datus, cōposita, vt Antidotum. antidoti. Herodotus. herodoti.

VAnte. b, breuis est, vt coluber, rutuba. ę. delubrū. i. Producunt vero Ambubaia. Anubis anubidis. Saluber. bris. solubilis. volubilis. a nubo nubis composita breuiant duo pronuba, innuba. cōnubium vero indifferentem habet.

V. ante. c. lōga est, vt Eunuchus. i. caduc⁹. a. um Breuiant vero Volucer. cris. cre. Volucris. is.

V. ante. d, longa est: vt hirudo. inis. testudo. inis. Breuiat vero Druyda. æ.

V. ante. f. vnum reperio nomen proprium viri Cucufas, quod breuiat.

V. ante. g. lōga est. vt salsugo. inis. ærugo. inis.

V. ante. l. breuis est ut anulus. i. æmulus. a. um. Producūt vero Adulor. aris. Amulius. ij. Apulia. æ. Curulis e. Edulis. e. Getulia. æ. Peculiū. ij. Torcular. aris. Tribulis. e. Etabule, qđ est cōsilium composita, vt Trasibulus. i. Aristobolus. i. Cleobol⁹. i.

V. āte. m. lōga est, vt Acumē. inis. Alumē. inis. Breuiāt Autumo. as. Autumedō. ōtis. Colum ē. inis.

Columella pro parua colũna,& gutturis parte vuigera:& pro seruo Mart.irridens carmẽ illud Lucilli collumellã est hic situs metrophanes.Irrumo.as.Mart.quæ faciat,duo sunt irrumat,aut fuerit.Documẽtũ.i.Ouid'.j.meta.& documẽta damus quia simus originẽ nati.Emolumentũ.i.Iuue.nullus in vrbe locus,nulla emolumẽta laborũ.Lucumo,onis.A uso.famij lucumonis acumen.Monumẽtũ.i.Ver.in.vi. illa hæc monumenta reliquit.Quod si Prisc.regula vera est,q̃ noia in mentũ eandẽ retinẽt syllabã;quã habẽt in penultima præteriti perfecti.erra-uit Prud'.in Amartigẽia cũ dixit.indumenta nouis texẽte plumea telis:& Arator:quibus indumenta pudoris: atq; ex hac ratiõe assumentũ breuiabit. Sed quid dicendum? q̃ argumentum producitur? Virg.argumẽtũ inges.Et a tumeo cõposita.vt cõtumax.acis.cõtumelia.æ.Mart.sed tu syllaba cõtumax repugnas.Idem in alio loco:nec te barbara contumelios. ¶V.ante.n.longa est, vt fortuna.æ.lacuna.æ.Breuiant vero albunea.æ.sylua in agro tiburtino.Verg.vij.æñ. cõtulit albunea nemorũ,quæ maxima sacro. ¶V.ante.p. breuis est: vt cẽturupe oppidũ Siciliæ.Sili9.lib.xiij.necnõ vertice largo cẽturupe. ¶V.ante.r.lõga est.vt censura.æ. scaturio.is.ligurio.is.Prude.petra dei iussu potũ largita scaturit. Hora.ij.ser: tractauit calicẽ manibus,dũ furta ligurit,Breuiãt vero bituri.orũ.populi galliæ.Luc.in.i.& bituri longisq; leues saxones in armis.Camurus.a.um.Verg.iij geor.pes etiam camuris hirtæ sub cornibus aures. Centurio. onis. Mart.encolpus dñi cẽturionis amor. Sedulius in dimetro iãbico breuiauit dicẽs.flexq; genu centurio. Lemures.rũ. Hor.ij.epi.nocturnos lemures,portentaq; thessela rides. vnde lemuria Ouid.in fastis apellauit dicens. ritus erat veteris nocturna lemuria sacri. Luxuria.æ.Ver.j.geor.luxuriã segetũ tenra depascit in herba.Mercurius.ij: Idẽ.iij: tũc sic Mercurium alloquitur,ac talia mandat. Mamurius.ij.Ouid.iij.fasto.Mamuri9 morũ fabre ne exactior artis.Masurius: Pers.exẽpto si quid Masuri rubrica notauit.Purpura.æ.Iuue sed in hoc ipsis est vtile,purpura vẽdit: Sabura.æ: prefectus exercitus Iubæ regis.Luca.in.iij.vt sibi cõmissi simulator sabura belli. ,pnauis libramento prodit. Tugurium.ij.Idẽ in huc.pauperis & tuguri congestũ cepisse culmẽ.Et verba desideratiua,q̃ alijs meditatiua appellãt:vt esurio.is.parturio.is:Iuue.noctibus hic ponũt lecticas,micturiũt hic.Verg.in huc. nũc omnis parturit arbos. ¶V.ante.s.producitur.vt ceruſa.æ.Creusa.æ.arethusa.æ.teletusa.æ.ebus9.i. Prisciã.ex Dyonisio in perihegesi.hinc frangitur æquore Ebusos:Sillius cñlib.iij,puni.breuiauit dicẽs iacq; ebusus phœnissa monet,mouet arabrus arma Breuiãt vero brundusium.Luca.brundusium geminis iubet hanc contingere castris:Blandusia.Hora.o fons blãdusiæ.s.u.Canusium: Idem. Serutus oppidium canusi duo prædia diues. Perusiũ.Luca.in.i.his cæsar perusina fames. Volusius: Iuue.quis nescit volusi bithynicæ.Venusiũ,& siracusæ indiferẽtem habẽt: ¶V.ante t. longa est.vt cicuta æ.Præputiũ.ij.Iuue.nil pter gelidas ausi cõferre cicutas Idem.ipatiẽsq; moræ pauet,& pputia ducit. Cõfuto.as. refuto. as.Verg:xij.æñ.quod si fors dicta refutet.Breuiant vero arbutus.ti.Verg.in buc.& quæ vos rata viridis tegit arbutus vmbra.Defrutum.Mart.& nigri syra defrutis lagena.Recutitus.Mart.nec recutitorum fugis inguina iudæorum.& a quatio is.cõposita.vt cõcutio.is.discutio.is.percutio.is.

DE VLTIMIS SYLLABIS.Cap:vj. A.terminalis:Q d' dictiones in.a.terminatæ producũt syllabã illam finalem:vt ama.narra.vltra.supra.Breuiant vero.ita.Verg.ix.æñ.non ita me genitor bellis asuet9 Opheltes.Puta:Persius.hoc puta nõ iustum male rectius istud.Quia:Hora.j.ser.non quia Mœcenas lydorum quid quid hetruscos.Postea.indifferentẽ habet: Ouid'.j.fastorũ.postea mirabar,cur nõ sine litibus esset.vbi postea breuis est,repetitur alias lõga,vt Hora.in eppodo.Romanus heu postea fugabitis.vbi duæ posteriores syllabæ iambicum faciunt.pari quoq; ratione vltimam producunt antea.præterea.interea.Vltra quoq; Serenus breuiauit dicens.curaq; nil prodest,nec ducitur vltra cicatrix Et frustra.Auienus in arato.itma veluti cæli,luxit dum frustra frequenter.Breuiant quoq; nominatiu9 accusatiu9 & vocatiu9 vtriusq; numeri:vt hæc musa o musa:plurali hæc tempora o tempora,quod etiã in compositione seruatur,vt vtraq;,pleraq;,& eadem,quæ in his casibus breuiant, in ablatiuo producunt Lucanus in.iiij.vtraq; frugiferis & sylua nobilis aruis.Verg.v.æneid'.creber vtraq; manu pulsat, versaq; Dareta.Hora.in poeti.plæraq; differat & pẽsens in tempus omittat.Rerg.ij.georg.non eadẽ arborib9 pendet vindemia nostris.Ouid'.iij.meta.at nõ duricia iaculũ quoq; vicit eadẽ. Repetit et tã plerũq; in ablatiuo breuis.Verg.in.x.æñ.vna eadẽq; via sanguis,animusq; sequũtur. Propti9 i.iij.hac ea dẽ rursus Lygdame curre via.Calphurni9 i æglogis,rupe sub hac cadẽ q̃ plurima pinus obumbrat.Sed ,pdu

cunt numeralia in ginta desinẽtia, vt triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta, septuaginta, octoginta. Verg. .æneid'. triginta magnos volvendis mensibus orbes. Idem. vii. triginta capitum fœtus enixa gerebit. Petronius arbiter. sanguine Romano sexagintaq; triumphos. Quod vero apud Mart. legitur: sexagintaq; teras cum limina mane senator. & alio in loco, mutua quod nobis ter quinquaginta dedisti. Ego suspicor vitio scriptorũ esse factũ, vt p sexagena sexaginta, & pro quinquagena, quinquaginta scriberetur, quẽadmodũ pro eo quod sue. scripsit quadringenta dedit Gracchus sestertia decem, nonnulli afferunt ad huius regulæ euersionem quadraginta dedit gracchus, quasi quadraginta milia sestertium non sit summa, qua equites ex lege Roscia censerentur: vt idem Iuuena. quadringenta tibi si quis deo, aut similis dño. & Mart. quadringenta tibi non sunt chereſtrate, surge. & alio loco quadringenta secat, qui dicit sycamerice. Producitur præterea vocatiuus a nominib9 græcis in as. vel in es. desinentibus, quæ ad primam nominis declinationẽ latinam referuntur, vt Aeneas o ene, Anchises o anchisa, & a nominibus græcis in as. terminatis, quæ ad tertiam declinationẽ nostram reducuntur, vt Pallas pallantis o palla. calchas calchãtis, o calcha. Ver. x. æneid'. ænea vigila. & velis immitte rudentes. Idẽ in. iii. coniugio anchisa veneris dignate superbo. Idem in. x. teq; iuuat palla: sed bellis acer Aiessus. q' si huiusmodi vocatiui breues reperiantur, a terminatione potius latina veniunt, vt Hora. ii. sermo. ne quis humasse velit aiacem atrida vetas cur? nominatiuus nõ atrides, sed atrida fuit. Propert. non ita dardanio gauisus atrida triumpho. Nominatiuus quoq;. Producunt etiam nomina græca q̃ non habent accentum in ante penultimã, vt theologia, philosophia: nã quę habẽt in ante penultima breuiant, vt æginа. Mna producitur circunflecturq;. ¶ E. terminalis breuis est, vt hoc mare, lege, legite, legere. Producunt vero me ab eo qd est ego mei. Verg. ix æneid'. meme adsum, qui feci, in me cõuertite ferrũ. Te, ab eo quod est tui. Idẽ in. iii. te propter Lybicę gẽtes. Te vero particula, q̃ huic pronomini adiecit breuis est. Lucre. in. i. Accipe præterea quę corpora tute necesse est, Sed ab eo quod est sui. Verg. in. vi. & magno se corpore miscet. Et nomina græca fœminina, q̃ apud græcos. in. e. longũ finiuntur: vt penelope. es. neq; id solũ in recto, sed etiã in reliquis casibus illi cõterminalibus, quãq; Iuuẽ. autoritate sua ablatiuũ a calpe. es. breuiauit dicẽs: sed lõge calpe relicta. Sed hic casus potest esse ab altera declinatione. s. calpis. is. a calpe sicut & Verg. pręneste sub ipsa dixit. ab eo q' est prænestis. Et pluraliter declinata. vt tẽpe. cere. mele. Ouid. i. meta. sylvę vocãt tẽpeq; quæ penetus ab imo. apud Lucre. cygnea mele & musa mele. Et vocatiuus ablatiuusq; a nõibus græcis terminatis in. es. producta siue sint primę declinationis. vt Anchises, o anchise ab anchise, siue tertiæ eorum præsertim, q̃ apud illos in. eus. diphtõgõ terminantur. vt achilleus Perse9. vlyssеus. achilles o achille ab achille. perses o perse a perse. vlyxes o vlyxe ab vlyxe. Et ablatiu9 a nominibus quintæ declinationis. vt dies a die, progenies a progenie. Fames quoq; quia teste Gellio. libro viii. noct. attri. per quintam declinationem apud antiquiores inflectebatur, fecitq; in genitiuo (vt ille ait) fami vel fames more quintæ declinationis, ablatiuum quoq; in. e. longum terminauit. Vergil. vi æneid'. obiecit ille fame rabida tria guttura pẽdens. aut quia (vt Priscia. libro. vii. scribit) in q̃ busdã nominib9, q̃ ablatiuũ in. es. productã terminãtia pares cũ genitiuo habẽt syllabas: intertia declinatione solebãt ãtiquiores producere ablatiuũ more quintę declinationis, vt hæc moles a mole. tabes a tabe. Lucretius. imbribus & tabe membrorum arbusta vacillãt. Et genitiuus regularis. Vergil primo eneid. libra die somnique pares. Ouid'. iii. meta. prima fide vocisq; ratæ. Et secunda persona. &c. vt doce. mone. Vergil. vii. æneid'. tu vatem, tu diua mone, dicam horrida bella. Quod vero Propert. dixit. tu caue, ne tristi cupias pugnare puellę. & Hora. tu caue ne minus, tu ne maius facias: id non est ab eo quod est cauco caues: sed ab eo quod est cauo cauis: quemadmodum in tertia coniugatione diximus: cum de præteritis verborum in. uo. desinentibus agebamus: nam illud Ouid'. in. i. de trist. idq; quod ignoti faciunt vale dicere saltem. aut quasi nomen breuiauit: aut morem ægre discedentium ostendit, qui verba vix integra proferunt. Verg. vero in buco. aut hac ratione, aut illa potius breuiauit. q̃ vocalis sequebatur cum dixit. & longum formose vale, vale (inquit) iola, aut ab eo quod fuit vallo vallis. sic Persi9. vide sis, quasi a vido vidis breuẽ posuit. Et aduerbia illa. fere ferme, quare. Iuuenal'. nulla fere causa est in qua nõ fœminalitẽ. Idẽ. mobilis & varia est ferme natura malorũ Martial'. vxorem quare telesinam ducere nolo. Ne quoq; pro vt non siue non producitur, vt apud Verg. q̃ nẽ. ne recipi portis, aut duci in menia possent. næ vero pro certe per. æ. diphthongon scribitur, quemadmodum & væ dolentis interiectio. Producunt vero etiam ohe, & pape. Mart. ohe iam satis est ohe libelle. Persius. pape marco spondente recusas.

meralia in ginta desinẽtia, vt triginta quadraginta. Et a nominib9 græcis in as. & in es. productas desinẽtibus vocatiuus in a. producitur, vt Aeneas. o ęnea Anchise: o anchisa. Nominatiu9 quoq; a græcis plerũq; producitur, vt Nemea. ę. Tegea. ę.

E terminalis breuis est: vt hoc mare, lege, legere.

Producunt vero accusatiui trium pronominum ego me, tu te, sui se. Et nomina græca fœminina quę ad primam declinationem nostram referũt vt Penelope in nominatiuo, datiuo, vocatiuo & ablatiuo. Et nomina græca pluraliter declinata: vt mele: cere: tẽpe. & vocatiuu9 ablatiuusq; a nominibus græcis terminatis in. es. productam, quę ad primam & tertiam declinationem latinã referũt, vt Anchises o anchise ab ãchise. Vlyxes o vlyxe ab vlyxe. Et ablatiu9 singularis a nominib9 quintæ declinationis, vt dies a die. Et gẽs regularis quintę declinationis in. e. vt dies die. Et sed'a psona singularis præsentis imperatiui modi sed'æ cõiugationis actiuę vocis, vt doce, mone, aude. Et aduerbia illa fere, ferme, quare, ne pro non, næ pro certe. væ, p hei, sed hęc duo dipthongum habẽt. Interiectiones quoq; producũtille, pape, ohe

Et aduerbia a nominibus adiectiuis non quidē omnibus: sed sc̄d̄m̄ declinationis deriuata, vt a docto do ctē, a pio pie, a iusto iuste. A bono vero bene: & a malo male breuiāt. Oui. epla Heleneș. nā male qđ sua des vtinā bene cogere posses. Quod vero qdā dicūt apprime quoq; breuiare, idq; autoritate Vergi. ñ. geor. confirmāt: cū dicit: flos apprime tenax, ea lectio mēdosa est, nā Verg. nō apprime sed apprima scripsit, q̄ apprime, hoc est nomen, pro aduerbio figura apd̄ poetas vsitatissima. ¶ I. terminalis longa est, vt gūmi, amaui. si. ni. Breuiāt vero nisi. Verg. in buc. qđ nisi me quacūq; nouas incidere lites. Quasi. Ouid. et quasi discedens oscula nulla dedi. Auiennus tn̄ in arato. singulari exēplo lōgū posuit. Dtūs quoq; & vstūs græc9 breuiāt, vt Papi. in achilleide. Palladi littoreę celebrabat Scyros honorē. Catulus morte ferox Theseī qualem minoidi luctū. Sabinus in epistola demophoōtis. phyllidi demophoon patria dimittit ab vrbe. pallas di nāq; minoidi, & phillidi datiui sunt grēci, nā latini, pducerētur. Verg. in buc. mirabar, qđ mœsta deos amarylli vocares. Ouid. in episto. Chana. prima mihi nutrix Oeoli dixit amas. Idem in epistola hele. bella gerāt alii, tu Pari semper ama. Nomina quoq; grēca, vt meli, quod interpretatur mel: quod apud nos tantum in compositione reperitur vt melimelum, melilothos, melicratū, hydromeli, oxymeli. Moly quoq; radix ab Homero celebrata, cuius inuentio, vt inquit Plī. li. xxv. natu. histo. Mercurio assignatur. Verg. in priape. quem cur moly vocat, mētula moly fuit. Ouid. x iiij. meta. moly vocāt superi: nigra radice tenetur. Pronomina vero illa, mihi, tibi, sibi, finalem indifferentem hñt. Verg. ț. ñ. tu mihi quodcunq; hoc regni: tu sceptra Iouēq;. Idem in eodem, mihi causas memora. Ibi quoq; & vbi tū breuiare, tū producere reperiuntur. ¶ O. terminalis indifferēs est vt ego. ergo. Properti9. ñ. frater ego tibi sim, filius vnus ego. Horat. nil tāti est: ergo fungar vice cotis acutum. Augustus. ergo ne supremis potuit vox improba verbis. Producunt vero datiui vel ablatiui singulares secundæ declinationis. eodem tamen, quod ab eo & dem particula componitur: quem admodum de eadē diximus: mediam habet indifferentem. Breuem, vt apud Verg. in buc. vno eodemq; igni sic nostro Daphnis amore. Idem. xij. æñ. vno eodemq; tulit partu. Proper. in. j. hoc eodem ferro stillet vterq; cruor. Longā Iuue. posuit ne plana græca fœminina in. o. desinentia, vt alecto. us. clio clius. argo argus. Verg. vț æñ. alecto toruam faciē & furialia membrā. Oui. in. j. de arte, nec mihi sunt visæ clio cliusq; sorores. et dictiones monosyllabæ, vt o. do. pro. Verg. o regina nouā cui cōdere Iuppiter vrbē. Mar. do tibi naumachiam. tu das epigrāmata nobis. Verg. prima quod ad Troiam pro charis gesserat argis. Breuiāt tn̄ hęc cedo pro dic. Iuue. cedo si breue parui. Cito. Iuue. & cito rapturus de nobilitate comesa. Ilico. Auso, illico non marco. Modo Verg. iij. æñ. si modo quod memoras fatum fortuna sequatur. Sero. tū breue, tū longū reperitur. Tibul. lus. heu sero reuocātur amor seroq; iuuenta. Papi. serō memor thalami mœstę solatia matris. Ambo quoq; & duo breuiant siue illa sint masculina seu fœminina in nommatiuo plurali seu actō. Mart. elisiū possidet ambo nemus. Vergi. si duo præterea tales Idea tulisset. & Hor. duo si discordia vexet inertes. Gerundia quoq; substātiua in. do. indifferenter desinunt. Vergi. in buco. frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Idem in eodem. cātando tu illum. haud vnquā tibi fistula cærat Iuuen. plurībus hic æger moritur vigilādo, sed ipsum. Alphius apud Prisci. li. viij. spaciādo paulatim trahit. Est enim dimetrum iambicum hñs necessario iambum in secūdo loco. ¶ V. terminalis longa est vt cornu. gelu. a seno su. a manu. Breuiatur tn̄ quādo. s. litera liquescit: vt apud Ennium infantibu paruis. ¶ B. finalis breuis est, vt ab. ob. sub. idq; non solum in appositione: sed etiam in compositione cum dictionibus incipientibus a vocali. vt Vergi. Troiæ qui primus ab oris. Idem cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis. Idem quoq; fronte sub aduersa scopulis pendentibus antrum. Barbarę vero ideo producūtur: quia ad nostram declinationem reducta eandem syllabam longā retinent. vt Iacob iacobus. Aminadab. ab9. ¶ C. terminalis longa est. vt dic. duc. huc. sic. Breuiant vero. fac. & merito: quoniam absciſum est ab eo quod esse debuit face. Ouidi. in epistola pphyllid. phylli fac expectes demophoonta tuū. nisi forte Oui. synaloephā fecit scribens, phylli face expectes demophoonta tuum. Lac q̄q; breuiare ab omnib9 dicitur: & si nullum mihi sucurreret exemplum. apud Serenum tamen reperio produci Lac asinę placidęq; bouis prodesse loquuntur. Nec. Ouidi. in epistola saphus. o nec ad huc iuuenis, necq; tā puer vtilis ætas. Donec. Idem in amoribus. doneceras simplex: animum cum corpore amani. Hic pronomē indifferētē reperit. Ver. iiij. æneidos. sol9 hic inflexit sensū, animūq; labātē. Idē in sexto. hic vir hic est, tibi quē pmitti sæpi9 audis. Martialis. hic est quē legis, ille quē requiris. Idē, hic est pāpineis viridis mō Vesbi9 vmbris,

Et aduerbia a nominibus adiectiuis deriuata, vt a pulchro pulchre. Breuiant tamen a bono bene, a malo male. Et prępositiones duæ, e. de. pro ducuntur.

I, terminalis longa est: vt gummi, amaui. Breuiant vero nisi. quasi. Datiuus quoq; & vocatiuus gręci in. i. desinentes a nominibus quintæ declinationis illorum, quæ ad tertiam nostram referuntur. vt Palladi. Phyllidi. o Priami. o Pari. Mihi vero, tibi. sibi. ibi. vbi. indifferentem habent.

O, terminalis indifferens est. vt ego, ergo. sermo sermonis, amo amas. Producunt vero datiui & ablatiui singulares secundæ declinationis, vt domino a domino. & aduerbia datiuis similia, vt falso, certo. Et nomina græca fœminina in. o. desinētia. vt sappho. alecto. clio. Et dictiones monosyllabæ, vt o. do. pro. Breuiant tamen cedo pro dic. cito, ilico. modo. & duo. & ambo. Gerundia vero datiui & ablatiui indifferenter desinunt.

V. terminalis longa est. vt Cornu, Gelu.

B. terminalis breuis est, vt ab. ob. sub. Barbara vero producunt. vt Iacob. Aminadab.

C. terminalis longa est. vt hoc. dic. duc. sic. Breuiant vero fac. lac. nec. donec. Hic pronomen indifferens est.

Hic aduerbium semper producit. Verg. i. æñ. posthabita coluisse Samo, hic illi⁹ arma. Hoc secūdū. Prisci. breuiat, quod si productum reperias duplex. c. debere subsequi putat. vt Verg. hocce erat alma parēs Persius. hocce est, q̄ palles, cur quis nō prandeat hocce est. ¶ D. terminalis breuis est. vt ad, apud, sed. Verg. i. æñ. alma Venus phrigū genuit Simoentis ad undam. Iuue. aut apud isiacæ potius sacraria lenæ. ¶ L. terminalis breuis est, vt tribunal. alis. vigil gilis Ouid'. in amoribus. Quod faciet magnas turpe tribunal opes. Producit verò Nil indiclinabile. Hora. ij. epistol. nil orturū alias, ortum nil tale ferētes. nihil vero breuiat. Sol. is. Ouid. sol aditus quod quæris ait. nec vana labores. Et nomina barbara, vt Micol, michael, israel, quāq̄ Sidonius apollinaris breuē posuit dicens: Israel appensi per cōcaua gurgitis iret: nisi forte per syneræsim proferas. æ. quemadmodum Varro. cū te flagranti deiectum fulminē phaeton. ¶ M. terminalis ab antiquissimis poetis breuis aliquando ponebatur sequenti dictione, quę inciperet a vocali. vt Ennius. insignita forent tū milia militum octo. vbi non fecit ecthlipsim. Iuniores quoq; aliquando sibi hanc licētiā vsurparunt. Sed de hoc in principio huius libri dixim⁹ plura. ¶ N. terminalis longa est, vt pæan pæanis, syren syrenis. delphin. inis. dęmon. onis. quum coniunctio. Verg. iij. æñ. quin etiam hyberno moliris sydere classem. Breuiant vero an cōiunctio interrogatiua. Iuue. accipit & madidæ facies dicet, an hulc⁹? Forsan. Verg. i. æñ. mittite, forsan & hęc olim meminisse iuuabit. Forsitan. Iuue. forsitan expectes, vt gaditana canoro. In præpositio & ab in composita. vt proin. dein. exin. verg. æneid'. socios partitur in omnes. Tamen, & ab eo composita. vt attamē verūtamen. Ouid'. Nil mihi rescribas: attamen ipse veni. Et nomina græca in. on. finita. &c. vt ilion ilij pelion pelij. verg. ilion & omnis fumat neptunia Troia. Luca. peliō opponit radijs nascentibus vmbras. Accusatiu⁹ q̄q̄. &c. vt ægina æginā. Papi. in theba. Quippe ferūt raptā patrijs Aeginā abundis. Cilla cillam. Ouid. xiij. meta. me tenedon chrysæq; & cillā apollinis vrbes. Menelaos menelaō. Idem in epistola Oenones: ardet amore tui, sic & Menelaō amauit. Pilos pylō. Idē iepka penelopes. nos pylō ātiquā Neleia nestoris arua. Daphnis daphnin. thyrsis thyrsin. Propter. thyrsin & attritis daphnin arūdinibus. Et nomina latina in. ēn. desinentia quæ mittūt genitiuū in. inis. vt homen. inis. nam græca vt syren syrenis. & latina mittentia genitiuum in. enis. vt ren. renis producūt. Viden in fine abscissum, p videsne breuiat. Verg. vj. æñ videt geminę. f. ud. c. Catul. videt velocitet exiluere. ¶ R terminalis breuis est. vt cęsar aris. amatur. legitur. per. nuper. igitur. Quod vero quidam autore Beda producunt puluinar. torcular. cochlear & hmōi, non probant cum e diuerso Iuuenalis puluinar breuiarit dicens: fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem. Producunt vero far farris Ouidius in fastis: far erat & puri lucida mica salis. Par paris. Hora. ludere par impar, equitare in arundine longa. Nar. naris. fluuius Italię. Vergil' vt eneid' sulphurea Nar albus aqua, fontesq; velini. Iber iberi. Lucan. in. v. si tibi durus iber, aut si tibi terga dedisset. Ver veris. Ouidius. i. metamor. ver erat ętternum placidiq; tepentibus auris. Cor cordis. Ouidius in epistola Sapph⁹. mille meū leuibus cor est violabile telis. Idem tamē breuiauit. v. metamor. ph. Incq; cor hamata pcussit arundine Ditē, & Martial'. dotatæ vxori cor arundine fixit acuta. Fur furis. i. Persius. Fures (ait Pedio) Pedius quid? crimina rasis. Cur aduerbium. Ouidius, cur opus affectas ambitiose nouum? Beda torcular & puluinar & similia produxit ex obliquorum analogia. ¶ Et nomina græca in. er. desinentia, quæ apud illos per. eta. longum scribuntur, vt aer aeris, aether aeteris. Claudian⁹ tamen breuiauit aer dicens. Lucidus vmbroso miscebitur aer auerno. Sunt tamen qui non aer sed axis legant hoc in loco. Produxit tamen Ouid'. i. fastorum, lucidus hic aer, quę duo corpora restant. Idem. audiet hoc aether, & si deus vllus in illo est. & quę incremento diximus m ttere genitiuum in. eris. penultima longa, vt crater. eris. ītatet. eris. ¶ As. terminalis producitur vt ęstas. atis. amas. amabas. Breuiant vero nomina græca mittentia genitiuū in. adis. vel in. ados vt arcas. adis. vel. ados. pallas. adis. vel. ados. Ouid. i. meta arcas adest ter quinq; ferens natalibus annos Idem. Vt vidit vultus Pallas in amne suos. ¶ Et accusatiu⁹ &c. vt arcas acusatiuo arcadas. menas. adas troas adas Mart. ad matrem fugiet Penthei⁹, ad menadas Orpheus. Ouid'. in epistol. Troadas inuideo, quę sic lachrymosa suorum.

D. terminalis breuis est. vt ad, apud. sed. illud, istud.

L. terminalis breuis est, vt tribunal. nalis. Producūt vero nil indeclinabile, sol solis. Et nomina barbara: vt Baal. Michael michaelis. Israel israelis.

M. terminalis ab antiquioribus breuis ponebatur, sed in vsu autorum, aut abijcitur, aut cū sequenti consonante vocalem prcedentem producit.

N. terminalis longa est. vt pæan pęanis. non. quin. Breuiant vero, an, forsan, forsitā. tamen, in, & ex ijs cōposita, vt attamen. exin. dein. proin. Et nomina græca in. on. finita, quę ad secundam nominis declinationem latinam referuntur, vt ilio ilij. pelion pelij. Accusatiuus quoq; primę declinationis a nominibus grecis in a breui terminatis, & secundę in. os. & tertię in. is. vt ægina ęginam. menelaos. laon. daphnis daphnin. Et nomina latina in. en. desinentia q̄ mittunt gtim in inis. vt nomen. inis. Fulmen. inis Et dictiones compositæ cū hac particula ne. interrogatiua, quæ in fine abscinduntur: vt egō, pegone? viden, p videsne?

R. terminalis breuis est, vt Cesar cęsaris. Producūt vero Far farris Par Paris Nar naris. Ver veris. Iber iberi. Cor cordis. Fur furis. Cur aduerbium. Et nomina greca in. er. mittentia genitiuū in. eris. vt aer aeris ęther ętheris. character characteris.

As terminalis producitur, vt æstas. atis. Breuiāt vero greca mittentia genitiuum in. adis, vel. ados. vt arcas, adis vel arcados. Accusatiu⁹ quoq; pluralis a nominibus grecis, quę ad tertiā nominis declinationē referūtur. vt Arcas, das, menas. das.

¶In.es.pducunt vt proles.is.dies.ei.ſpecies.ei.ames.leges.Prudē.nimis licēter fames & lues breuiauit in pſychomachia.ſpoliatq; ſuos fames impia natos. Idem in eodem opere. ſtupuit lues improba caſtis. Breuiat vero es ſecūda perſona a ſum.es. fui. cum ſuis cōpoſitis, vt Verg.ŋ æñ.quiſquis es amiſſos hinc iam obliuiſcere gaios. Idem in Buc. huc ades o formoſe puer tibi lilia plenis. Reperitur tñ es aliquando producta. Flacus. vŋ. argonau. tu ſupplice digno dignior es: & fames meis. Properti9. ſi puer es alio

Es.terminalis longa eſt.vt proles prolis.leges. Breuiant vero Es, a Sum es fui cum cōpoſitis. Penes præpoſitio Seges.etis. Teges.etis. Indiges.etis. Perpes.etis. Interpres.etis. Teres.etis. Prepes.etis Hebes.etis. Inquies.etis. Et mittentia genitiuum in.itis.vel.idis.vt Stipes.itis. Obſes.idis. & pes cū ſuis compoſitis.vt bipes.tripes. Et nomina græca quintæ declinationis, quæ ad noſtram declinationem referunt in nominatiuo & vocatiuo plurali, vt arcades o arcades. peliades o peliades.

In.is breuiant. vt panis.legis. Producūt vero.dis.ditis. Lis litis. Sānis.itis. Quiris.itis. Glis gliris. Pyrois.entis. Simois.entis. & ſimilia, quę per.ei.diphthongon a græcis ſcribuntur. Et greca mittentia genitiuum in.inis, vt Salamis ſalaminis. Delphis delphinis. Et græca per y pſilon mittentia genitiuū in. yos. vt Tethys tethyos. Erynnis.ios. Datiuus quoq; & ablatiuus pluralis primę & ſecundæ declinationis, vt muſa muſis a muſis. dñs dominis a dominis. Et accuſatiuus tertię declinationis quando exit in is. vt omnis. tris. Vis etiā in nominatiuo & genitiuo. Vis quoq; in ſecunda pſona a volo. Velis quoq; & nolis. & ſis a ſum es fui. & Fis a fio. Et ſecunda perſona ſingularis prę ſentis indicatiui modi quartę c[illegible]ugationis: vt audio audis. venio venis. neſcio neſcis.

Os terminalis pducit: vt Ros roris. Sacerdos .otis Breuiāt vero Os oſſis. nam Os oris. producitur. Cōpos.otis. Impos.otis. Et greca quartę declinationis. deſinētia in os. quę. ad ſecundā declinationem latinā referūtur. vt Abydos. i. Chaos. i. Et genitiuus græcus in.os. vt Tereus.eos. Arcas.ados.

tertia. in paruis declinationis. Secunda mundi in vtraq; habens feras atq; fœcundas.

tempus ſi puer es alio trahe tela tua: ſed hoc forte ex ratione cæſurę. Penes ꝓpoſitio. Horatius in poetria; quē penes arbitrium ius eſt & norma loquendi. Seges ſegetis. quod a ſeco ſecas. & teges. tegetis. q̄d a tego tegis deriuat teſte Priſcia. vltimā breuiant. Inquies quoq; quanquā a quies quietis. cui9 vltima longa eſt. cōponitur. teſte tamen Probo finalem breuiat. Indiges quoq; & cætera q̄ ſequūtur breuiant autore Priſcia. Et nomina mittentia genitiuū in.itis. vl' i.idis. vt miles.itis. obſes idis. Pes.dis. bipes. tripes. quadrupes. cōpes: nā breuiari autor eſt Priſcia. aſtipulāte Probo Quod ſi reperiē producta hoc erit ratione cęſuræ, vt Verg. x. æñ. arrectum quadrupes & calcibus auras. Idē in. iiŋ. æñ. ſtat ſonipes & calcibus auras. ¶Noiatiuus quoq; & vocatiuus plurales a nominibus græcis, q̄ ad tertiam nominis declinationē latinā referuntur, vt arcas arcades. Vaſcō. ones. Verg. in buc. arcades iuidia rūpātur, vt ilia codro Iuue. vaſcones (vt fama eſt) alimētis talib9 vſi. ¶Is. terminalis breuiatur, vt panis. legis amatis. legitis. Producūt vero dis ditis. lis litis. ſamnis ſamnitis. quiris quiritis. glis gliris. Ouid'. in epiſto. paridis. lis eſt cū forma magna pudicitię. Pyrois quoq; & ſimois, quoniam a græcis per.ei.diphthongō ſcribuntur, pducunt. Ouid'. ŋ. meta. interea volucres pyrois eous & ęthon. Idem in epiſtola penelop. hac ibat ſimois, hic eſt ſigeia tellꝰ. Et nomina græca mittēta genitiuū i. inis, vt ſalamis vl' ſalamin. vl' ſalaminis. eleuſis vel eleuſin eleuſinis, delphis vel delphin delphinis, & habētia y pſilō añ. s. vt tethys, Verg. j. geor. teq; ſibi generū tethys emat omnibus vndis. Quę vero in. ydos. exeunt breuiāt, vt chlamys. ydos. Papi. chlamys horrida pēdet. ¶Datiuus quoq; & ablūs pluralis primæ & ſecūdæ declinationis, vt muſa muſis a muſis, dñs dñi a dñis. addentiā tu nomina græca in. a. diſinētia, quę datiuū & ablatiuū nūeri pl'alis. ī. atis. mittūt. vt epigrāma atis. ab epigramatis. Accuſatiuus quoq; pluralis tertiæ declinationis cū in. is. exit. quemadmodum in tertia declinatione diximus; vt omnis. tris. Verg. j. æñ. omnis vt tecum meritis pro talib9 annos Idē in eodē, dorſum immane mari ſummo tris Eurus ab alto. Vis quoq; nomen, qđ in nominatiuo atq; etiā in genitiuo Priſc. teſte pducitur. ¶Vis pręterea ſecūda pſona ab eo qđ eſt volo, & ſis ab hoc verbo. Sū es fui cū cōpoſitis. Hora. ŋ. epiſt. cuilibet argilla qd vis imitabit vda. Ver. Aeneid, v. quāuis elyſios mirentur græcia cāpos. Ouid. ſis argumētū maius an auxiliū. Idē. tu quoq; fac ꝓſis intra tua clauſtra iacēti. Et fis a fio. Hora leniorꝫ melior fis accedēte ſenecta. Idē i. ŋ. car. Audiuere Lyce fis anus: vbi fis anus dactylus eſt. ¶Secūda quoq; pſona ſingularis præſentis indicatiui mōi quartæ cōiugationis. vt audio. is. venio. is. neſcio is. Propter. non audis & verba ſinis mea ludere cū iam. Verg. ŋ. æñ. expectate venis. vt te poſt multa tuorū. Reperit tñ breuis apud Sedulium in paſchali cū dixit, peruenis ad Chriſtū, nō Chriſtus peruenit ad te, niſi forte eſt a veno. is. tertiæ cōiugationis, quēad modū ſupra in verbis diuerſarū cōiugationū diximus. ¶Os. terminalis pducitur, vt ros. mos dnos. Breuiāt vero os oſſis, vt autor eſt Priſc, ſed autoritate non probat: ex cōpoſito tñ prabari pōt ſi de ſimplici nō conſtat. Luc. lib. ŋ. ex os & xanguis. Cōpos. Ouid'. poſt modo cōpos eris. Os oris. pducit Verg. j. æñ. virginis os, habitūq; gerens & virginis arma. Idē in eodē. Os humeroſq; deo ſimilis nāq; ipſa decorā. Cōpos. otis. & impos. otis. eodē autore breuiāt. Et nomina græca in. os deſinentia. vt abydos. chaos. ſamos, leſbos. Ouid'. in epiſt. leand'. ſolueret in ſpeculis oīs abydos erat. Verg. vi. æñ. Et chaos & phlegetō loca nocte ſilentia late, quæ vero ad tertiam nominum declinationem latinam referuntur, aut declinatione attica mittūt in. o. genitiuum producunt, vt egoceros. otis. rhinoceros. otis. apollos apollo. athos atho. Androgeos. geo. Verg. ŋ. æñ. Androgeos offert nobis. Iuue. velificatus athos: & quicquid græcia mendax. Genitiuus quoq; græcus cū exit in. os. breuiatur, vt tereus tereos. Mart. flet philomena nefas inceſti tereos, & quæ, Arcas arcados. Ouid'. j. meta. arcados hinc ſedes & inhoſpita tecta tyranni:

¶Vs.terminalis breuis est.vt dominus domini.corpus corporis. Palus paludis mediam habet.apud Horati.breuiatur cum dicit sterilis palus aptaq; remis. Vergil.tamen sexto æneidos dixit.stygiaq; palus innabilis vnda. Quintil.libro primo vbi de grammatica:simpliciter produci debere dicit palus paludis.sic palus.i.breuiari. Producunt vero tellus telluris. Vergil.iiij.æneidos,deueniũt prima & tellus & pronuba Iuno. Incus incudis.finalem producere ex obliquis coniectamus. ¶Et nomina monosyllaba, vt grus gruis.sus suis.thus thuris.ius iuris Marti.in ius o fallallax.atq; inficiator eam?. & q̃ mittũt genitiuũ in.vtis. penultima longa,vt virtus virtutis.nam intercus qm̃ in obliquis breuiat;in recto quoq; breuiare suspicamur. ¶Et nomina græca mittentia genitiuũ in.vtis.vel in.odis.vel in.v.quoniam a græcis in.oys.diphtongõ,quæ apud nos veritur in.vs terminãtur.vt amathus amathuntis.Vergil.decimo æneidos.est amathus.est celsa mihi paphos atq; cythera.Et nomina quæ habent apud illos.oy.diphthõgon.vt pãthus. Vergil.in secũdo æneidos. Pãth? othryades custos,phœbiq; sacerdos atq; eadem ratione Iesus producitur.Et genitiui synærizati.vt sappho sapphus,mãto mãt?, Vergili.decimo æneidos,fatidicę mãt? & Tusci filius amnis. ¶Genitiuus q̃q; singularis.&c.vt genitiuo sensus,nominatiuo pluralt sensus,acusatiuo sensus,vocatiuo o sensus.Sedullius nimis licenter in genitiuo singulari.vs.produxit dicens,sexus & ætatis satiauit quatuor illic:nam qd' aliubi dixit.diecm? scti cõiunctio spũs actu .legi potest pro spũ flaminis aut pneumatis.Illd nullo modo excusari potest quod dixit,primoq; necans vagitus & audens. ¶T. terminalis breus est,vt amat.caput.sicut.qd' intelligendum est si non præcedat alta cõsonans aut diphthongus vt amat.ast aut. In abscisis vero producit:vt cum dixit Vergili? tertio ęneidos, fumat neptunia Troia: pro fumauit(vt exponit Seruj?)positũ est. sed hic producit positione. Iuuenalis, quis nescit,aut quis nõ vidit vulnera pali. Sed dicet quispiam hoc loco semipẽ memimerim esse.quid q; Martiani autoritate dictiones i. t.delinentes indifferentes esse possunt:quãquis in vsu autorũ propesemp breuiantur: ¶Omnis syllaba.huius regulę autores sunt Cicero.Quintilianus. Ruffinus quoq; de pedib? oratorum sic inquit: Breuis vltima claudet:longa sit an breuis nullũ discremen habetur:vt solet in metris doctus cõponere vates. Itaq; in fine carminis siue clausularũ quæ prosa oratione conscribunt,syllabæ finales indifferenter poni possunt,hoc est longa pro breui,& breuis pro longa, Horati. primo carmi. iam satis terrisniuis atq; dirę. in fine spondeum posuit ꝓ trocheo: est eim carmen saphicum.e contrario Vergili? primo æneidos Italiam fato profug? lauinaq; venit.trocheũ posuit pro spondeo.troche? enim non reperit in versu heroico:vt putauit Alexander. ¶Dictiones barbaræ hæc regula colligit ex ijs,q̃ multis in locis a nobis sunt repetita. Dicit igitur q; dictiones barbaræ,quales sunt Hebraicæ,vt Iacob.Abraam.Ioseph & Gothicæ.vt Theodoric,Alaric.Roderic. Federic.& Hispanæ,vt Isabel.Leonor.Guiomar.& Teutonicæ,vt Manric.Enric,Federic.quæ accentu acuto proferuntur.in quãcũq; literam desinant.vltimas syllabas producunt. Cuius signum est,quod cum ex ratione declinationis latinæ syllabam adijcimus:accentus remanet in eadem,quod non facerem? nisi syllaba illa esset longa.vt Iacobus Abraam Abraamus.Ioseph Iosephus.Theodoric Teodoricus: Alaric Alaricus.Rodericus.Isabel Isabela.LeonorLeonora.Guiomor Guiomara.Manric Manricus.Enric Enricus.Federic Federicus.

Vs.terminalis breuis est, vt Dominus. Amamus. Palus,paludis, mediam habet.Producunt vero Tellus telluris, Incus incudis, Subscus subscudis. Et nomina monosyllaba, vt Grus gruis. Thus thuris. Et quę mittunt genitiuum in.vtis, penultima longa: vt Virtus virtutis. Et nomina græca mittentia genitiuum in. vntis. vel in odis, Amathus amathuntis,Melampus melampodis.Et nomina quę habẽt apud illos.oy. diphtongon vt Panthus pãthu.Iesus iesu, & genitiui synærizati a nominib? fœminínis desinẽtib? in. o.vt Sappho sapphus.Mãto.tus.Genitiuus quoq; singularis & Nominatiuus & Accusatiuus & Vocatiuus quartę declinationis.vt Manus.Sensus.

T.terminalis breuis est,vt Caput. Amat.

Omnis syllaba in fine carminis,aut prosę orationis clausula indifferens est,quia lõga ꝓ breui,& breuis pro longa inuicem ponuntur.

Dictiones barbarę:quę accentu acuto in fine proferuntur,inquãcunq; literam desinant, vltimas syllabas producunt.vt Iacob .Ioseph . Alaric.

¶Longę pro breuibus.

Pro breuibus longas posuerunt sæpe poetę,
Pro longis contra correptas sępe dederunt.
Matri longa decem tulerunt fastida menses.
Obstupui,steteruntq; comę:& vox faucibus hęsit.
Posthabita coluisse Samo.hic illius arma.
Vnius ob noxam,& furias Aiacis Oilei.
Ipsiusante oculos ingens a vertice pontus.
Cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion.
Egerimus,nosti,& nimiũ meminisse necesse est.
Hi tibi Nomentum,& Gabios vrbemq; Fidenam,

¶Breues ꝓ longis.

Italiam fato profugus lauinaq; venit.
Exercet Diana choros quam mille sequutę.
Troas reliquias Danaum,atq; immitis Achilli.
Rellígione patrum multos seruata per annos.

DE pedibus.caput.vij. Pes est sublatio. Hucusq; disputatum est a nobis de quantitate syllabarum; nūc vero consequens est, vt de pedibus dicamus, qui eo modo syllabis constant, quo syllabæ ex literis conficiūtur. Principio itaq; ponitur pedis diffinitio ex Diomede sumpta. Pes, inquit, est sublatio, ac positio. i. constat ex sublatione ac positione. Cōprehēsa spacio duarum, aut amplius, hoc est. plurium syllabarum. quia ex vna syllaba non potest esse pes, etiā si longa sit. Sublatio namque & positio non in temporib9, sed in syllabis debet fieri. Addit quoq; idem autor aliā differentiā nō: dem pene verbis. Pes, inquit, est poeticę dictionis duarum amplius ve syllabarum ex certa temporum obseruatione modis recipiens arsin & thesin. i. qui incipit sublatione, & finitur positione: nam arsis grece interpretatur eleuatio, thesis vero positio. Dicti sunt autem pedes, quia quemadmodum nos pedibus ambulamus, ita & versus pedibus incedunt: ad quod videt respixisse Ver. cum in. j. geor. scripsit: ferte simul faunique pedē driadesq; puellæ. Aut pedes dicti sunt. quia illis eo modo versus mensurātur, quo nos spacia pedibus metiri consueuim9. Nā Aristote. x. metaphysi. autore, in quolibet genere quantitatis est aliquid vnum, quo reliqua metimur, & est minimū in illo genere: quemadmodū in numeris vnitas, in vocibus diesis, in quātitate continua digitus, aut vlna, aut pes aut passus, aut aliquid simile. Hinc igitur trāslatū est vt versus ita pedibus metiremur, quemadmodū areę, cubiculi, atrij, cœnaculi, aut cuiuscūque spacij lōgitudinem latitudinēq;. Accidūt aūt pedi sex. nūer9 syllabarū. tpa. sublatio, & positio. inter vtrāque ꝓportio. figura. ordo. Syllabę in pede (vt parū) debēt esse duæ, vt paulo ante dixim9. Itaq; pedis cuiusq; syllabæ. aut sūt duę aut tres, aut quatuor, aut qnque. quamq; pedes, q sunt pluriū q; triū syllabarū. cōpositi sint: vt palo post dicemus. ¶ Tēpora in pede aut sunt duo, vt in pyrrhichio: aut tria, vt in iābo & trocheo: aut quatuor, vt in spōdeo et dactylo, et eodē modo de reliquis. ¶ Sublatio siue arsis est a qua pedis tēpora in priore parte eleuātur. positio siue thesis qua pedis tēpora in posteriori sua parte deprimuntur. Nam cū pedis tēpora in duas partes diuidātur: prior arsi eleuatur: posterior thesi deprimitur. ¶ Proportio quoque accidit pedis partibus illis inter se cōparatis Est enim proportio cū duas quantitates inter se comparamus. Proportio itaque inter cuiusquepedis partes aut est æqua, aut dupla. aut tripla, aut sesqualtera. aut sesquitertia. Aequa diuisio est, quoties sublatio pedis in tēporibus par est positioni, vt in pyrrhichio, spōdeo, dactylo, anapesto, pceleumatico, dispōdeo, coriābo, horū enim arsis tantū in se habet quantum & thesis. Dupla vero est quoties pedis sublatio duplo maior aut duplo minor est quam positio. vt in trocheo, iābo, et duobus ionicis. Nā in trocheo arsis duo habet tempora, thesis vero vnum. Econtrario in iābo arsis vnū tēpus habet, thesis duo. In ionico a maiori arsis duo habet tēpora, thesis vero quatuor. Ecōtrario in ionico a minori arsis quatuor habet tēpora. thesis vero duo. Tripla vero est quoties sublatio triplo maior est quā positio: quod soli amphibracho cōtingit. Sesquialtera proportio est, quoties arsis continet tantum tēporis, quātū & thesis, & vltra hoc illi9 dimidiū: aut e cōtrario. vt in bachio & amphimacro & quatuor pæonibus, qui pedes cū tēporibus quinq; constēt, si cōparētur tria sublationis ad duo positionis: aut e cōtrario sesqualtera ꝓportio resultabit. Sesquitertia ꝓportio est, quoties arsis se habet ad thesin in epitrita ꝓportione, vt in epitritis, qui cū sint tēporū septē, si cōparentur quatuor ad tria, fit proportio sesquitertia, quā græci epitritā vocāt: a qua & quatuor pedes epitriti sūt apellati. ¶ Figura etiā in pedib9 repitur: quoniam alij sunt simplices: vt illi qui cōstāt binis vel ternis syllabis: alij cōpositi: vt qui cōstāt quaternis, aut quinis, aut pluribus syllabis: nā ex duobus simplicib9 cōponuntur, vt pceleumaticus ex duobus pyrrhichijs. chorīābus ex choreo & iābo, pyrrhianapest9 ex pyrrhichio & anapesto. ¶ Ordo præterea accidit pedib9. quoniā in versu alij alijs in locis siue regionibus disponūtur. vt in saphico trocheus in primo loco. spōdeus in secūdo. dactylus in tertio. trocheus in quarto. & iterū troche9 in qnto. & eodē mō de reliqs. quēadmodū capite in seqnti differemus. ¶ Duarū igit syllabarū. qm dixim9 nūerū syllabarū pedi accidere: atq; esse duas: aut tres: aut quatuor, aut deiceps. ¶ Primo ponit pedes q duab9 syllabis cōstāt, & sūt tātū quatuor: qui nūerus ex eo colligit, q; aut vtraq; est breuis, & est pyrrhichi9: aut vtraq; lōga & est spōdeus, aut prima breuis & altera lōga & est iāb9. aut ediuerso prima longa & altera breuis & est trocheus. ¶ Pyrrhichi9 itaque cōstat duabus syllabis breuibus, totidēque tēporibus. vt deus. furor. amat. docet. hic a græcis dibrachus apellatur, quia duas syllabas habet breues dicit etiā per iābus & egeō. Pyrrhichius, vt autor est Diome. dictus a pyrrhichia saltatione vsa Pyrrho Achilis filio, a q; neutrū pyrrhichiū est cognominatū. alij a cōcitatione quadam ignea, qua mouetur, pyrrhichiū appellatū esse dicūt. ¶ Spōdeus pyrrichio cōtrari9 cōstat ex duab9 syllabis lōgis, & quatuor tēporibus. vt mōtes. heros. audis. dictus, vt autor est Diome. q; in tēplis hoc pede q̄dam carmina, spōdētes: hoc est, libātes decantabāt. spōde enim libamētū interpretatur. Numa Pōpilius, vt idē autor inquit, rei diuinæ dedit9 hūc pedē pōtificiū appellauit. ¶ Iābus cōstat ex prima breui & secūda lōga, tēporūq; triū. vt dies. amas. doces, dictus, vt Diome. ait, a iābizin, hoc est, a maledicēdo. est enim pes versibus maledicis aptissimus. vel a Iambe Celei & Menalippæ vxoris famula: que Cererem dū Proserpinam quęreret. ad eos delatā maledictis insectata est. Hunc pedem Appuli a Dauno duce suo Daunium appellarunt. Alij gradalem martique gradiuo sacrum: q; gradariæ pugnæ huius effectu mouerentur. De quo inquit Horati. in poet. syllaba longa breui subiecta vocatur iābus. pes citus vnde etiam trimetris accedere iussit. ¶ Trocheus, qui & choreus cognominatur iambo contrarius, constat ex prima longa & secunda breui, trium temporum vt sanguis. tempus, audit. dictus est aut a trechin hoc est, a currendo. vel a trocho. i. rota. quia in versu rotatim ac volubiliter fluit. Hunc a Mercurio reptum ferunt. Aruunci vero Italiæ populi hunc pedem Rutulum, a Rutulis Italiæ populis appellarunt.

¶ De pedibus, qui syllabis constant. Caput. vij.

PEs est sublatio, ac positio duarū, amplius ve syllabarum spacio comprehensa.

Duarum syllabarum pedes sunt quatuor.

Pyrrhichius duabus syllabis breuibus constat, vt deus, furor amat.

Spondeus constat duabus syllabis longis, vt montes gentes. audi.

Iambus constat ex breui & longa, vt dies, amant.

Trocheus, siue choreus constat ex longa, & breui, vt tempus.

¶Trium ſyllabarū pedes octo ſunt. aut enim omnes tres ſunt breues & appellatur tribrachus: aut prima eſt longa & duæ breues, vocaturq; dactylus. aut primæ duæ breues & tertia longa, & vocatur anapeſtus. aut prima breuis, & duæ longæ, & vocatur Bacchi9. aut prima, & ſecunda longa, & tertia breuis & vocatur Antibacchius: aut prima longa, ſecunda breuis, & tertia rurſus longa: & vocatur amphimacer. aut econtrario prima breuis. & ſecunda lōga, & tertia iterum breuis & vocatur amphibrachus, aut omnes tres ſunt longę, & vocatur moloſſ9.

¶Tribrachus igitur conſtat ex tribus ſyllabis breuibus, totidēq; temporibus, vt Dñs. Anima, Legimus, dictus eſt autē tribrach9 quaſi tribreuis: quoniam tres ſyllabas habet breues. ¶Dactylus conſtat ex prima longa & duabus breuibus, quatuorq; temporibus. vt tempora. audiat. Appellatus eſt autem dactylus a tractu digitorū. qui p̄ter pollicem ternis internodijs, ſiue articulis cōſtat, græce namq; dactylus, latine digitus eſt. Vel vt alij putant ab ideis dactylis Cretæ ppīis: qui iouē infantem in ida ſylua cretæ educarūt: atq; huius pedis rhythmica cōpoſitione, & ex tympanorū atq; æris tinnitu vagitū pueri occultauerunt. ¶Anapeſt9 dactylo contrarius conſtat ex prima & ſecūda breuibus: & tertia longa quatuorq; tēporibus. vt Dominos. Animos. Docui dictus anapeſtus ab anapin hoc eſt repercuti endo: quia ſono reciproco recurrēdo dactylū repercutit. vnde a græcis antidactylus eſt cognominatus. Bacchius conſtat ex prima breui: & reliquis duabus longis, temporibuſq; quinq;. vt Athenæ. Sacerdos. Amaui dictus Bacchius quia bacchantibus dithyrranbi, hoc eſt verſus in laudes liberi patris hoc pede compoſiti, conuenīebant. ¶Antibacchius bacchio contrarius conſtat primis duabus longis, & tertia breui temporibuſq; quinq;. vt Natura. Fortuna. Audiret dictus ab anti, quod eſt cōtra & bacchius: quia (vt diximus) bacchio eſt contrari9. vnde ab alijs palimbacchi9 eſt appellatus: quia palin græce rurſus ſiue e contrario interpretatur. Hūc pedē alij latinum, alij ſaturnium apellarunt. ¶Amphimacer conſtat ex prima longa, & ſecunda breui, & tertia iterū longa tēporibusq; qnque, vt Aureos. Dęmones. Audiunt. Appellatus eſt autē ab amphi, quod eſt circum & macros longus: quia ſyllaba breuis vtrinque duabus longis clauditur: hic quoque pes creticus eſt appellatus: quia cretes ſaltādo eius rhythmica cōpoſitione vtebantur. ¶Amphibrachus ſyllabarū ordine ſuperiori cōtrarius cōſtat prima breui. ſecūda lōga, & tertia rurſus breui: quatuorq; tēporibus, vt amoris. carina. amauit. dictus ab amphi circum, & brachys breuis: quia ſyllaba longa duabus vndiq; breuibus continetur. hūc alij ſcholiū appellabā: q; ſcolio, q̄ erat cytharę ſpecies conuenīebat. ¶Moloſſus cōſtat ex tribus lōgis temporibuſq; ſex, vt Aeneas, Anchiſes. audiui. dictus quia moloſſi hoc eſt epirotæ ad bellū procedētes huius pedis modulata cōpoſitione vtebātur. hippi9 quoque dict9 eſt hic pes, quia equiſtri pugnæ cōueniebat: hippos enim equus interpretat. ¶Quatuor ſyllabarū pedes ſunt ſedecim: aut enim omnes quatuor ſunt breues: & vocatur ꝓceleumaticus: aut omnes quatuor ſunt longæ & vocatur diſponde9. &c. Sed quē admodū ſupra diximus quatuor, atq; amplius ſyllabarū pedes ex duarum aut triū ſyllabarū pedibus cōponūtur, itaq; maior illorum pars ab illorū cōiugatiōe nomina ſortiūtur. ¶Proceleumaticus igitur pes ex duobus pyrrichijs cōficit: eſtq; temporū quatuor, vt ariete, pariete, abiete, tenuia. ſed eſt animaduertēdū id, qd̄ etiā Ser. notauit in illud ver. j. geor. tenuia nec lanæ per cælū vellera ferri. ꝓceleumaticus, inquit, eſt ꝓ dactylo: quā rem quotieſcūq; facit Verg. ſeruat locū ſynęreſi: vt in buc. tytire paſcētes a flumine reīce capellas. Et in .ij. æn. ſectaq; intexunt abiete coſtas. Et in eodem. labat ariete crebro. & iterū in eodē, hærēt parietib9 ſcalę. & in .v. genua Labāt, vaſtos quatit æger anhelit9 art9. vnde in reīce capellas. ex duab9 vocalib9. e. i. cōficit lōga, itaq; erit dactylus ī abiete, ariete, q̄m. i. e. in vnā ſyllabā lōgā coaleſcūt; cōficiturq; āphibrach9: q̄ poſitione tantū ſyllabarū a dactylo differt. dictus eſt aūt ꝓceleumaticus hic pes, vt autor eſt Vale. a proceleuo, hoc eſt, hortor: quia ī.q ſe ad aliquod opus faciendū ſiue molē impelendam, vel attollendam hortantur, hoc pede ob nimiā celeritatē ſyllabarū vtuntur, vnde Mar. lentos figitis ad celeuma remos. & Hiero. in epiſtola quadam ad Heliodorum. quoniam e ſcopulis enauigauit oratio, iam epilogi celeuma cantandum eſt. ſic enim appellatur cantus ille nauticus: quo proreta remiges hortatur vt ſimul & quaſi vno ictu ſiue impulſu remorum incumbentes nauem impellant. ¶Diſpondeus conſtat duobus ſpondeis: hoc eſt quatuor ſyllabis longis, temporibuſq; octo. vt oratores. mœcenates. audiuiſſent: dictus eſt autem diſpondeus a dis quod eſt bis & ſpondeus: quia ex duobus ſpondeis compoſitus eſt. ¶Dichoreus conſtat ex duobus choreis ſiue trocheis: hoc eſt ex prima longa, ſecunda breui tertia longa, quarta breui temporibuſq; ſex. vt cantilena, audiemus, dimicare. appellatuſq; eſt dichoreus ſiue ditrocheus: q; ex duobus choreis ſiue trocheis componitur. a quibuſdam etiam catatrocheus dicitur. ¶Dıambus ſuperiori contrarius conſtat ex duobus iambis: hoc eſt prima breui, ſecunda longa, tertia breui, quarta lōga temporibuſque ſex: vt ꝓpinquitas. propagines. amauerant. dictus eſt autem q̄m ex duobus iābis cōponit.

¶Trium ſyllabarum pedes ſunt octo.

Tribrachus conſtat ex tribus ſyllabis breuibus. vt dominus.

Dactylus conſtat ex prima longa & duabus breuibus, vt tempora.

Anapeſtus conſtat ex duabus breuibus & longa. vt dominos,

Bacch.9 cōſtat ex breui & duab9 lōgis. vt Athenę.

Antibacchius conſtat ex duabus longis & breui. vt natura.

Amphimacer conſtat ex longa, breui, & lōga, vt aureos.

Amphibrachus conſtat ex breui, longa, & breui, vt amoris.

Moloſſus cōſtat ex trib9 ſyllabis longis. vt Aeneas.

¶Quatuor ſyllabarum pedes ſunt .xvi.

Proceleumaticus conſtat ex duobus pyrrhichijs. vt ariete.

Diſpondeus conſtat ex duob9 ſpōdeis. vt oratores.

Dichoreus, ſiue ditroche9 ex duobus choreis. vt cātilena.

Dıambus conſtat ex duob9 iābis. vt propinquitas.

¶Choriambus constat ex choreo,hoc est trocheo & iãbo.i.prima lõga,scda breui,tertia breui:& quarta lõga tẽporibusque sex,vt nobilitas.armipotẽs.audierã.dictus: quoniã ex choreo & iambo constat.
¶Antipastus supiori cõtrarius:cõstat ex iãbo & trocheo:hoc est ex prima breui, scda longa, tertia longa.& quarta breui:tpibusque sex.vt Medulina.Salonitus. Legebamus:dict⁹.antipastus ab anti cõtra.
¶Pẽones quatuor sunt,cõstãtque singuli tpibus quinis.syllabis quatuor:sed tribus breuib⁹ & vna lõga,q̃ si primo loco ponat, erit pæõ primus: qui cõponit ex trocheo & pyrrhichio, vt tpibus.coꝛporib⁹. Si syllaba lõga scdo loco ponat,erit pẽõ scds,qui constat ex pyrrhichio,vt colonia.amaueris. Si syllaba lõga ponat in tertio loco,erit pẽõ tertio:q̃ cõstat ex pyrrhichio et trocheo,vt catamit⁹. legerim⁹. Si syllaba lõga ponat in quarto loco,erit pæõ quart⁹:qui cõstat ex pyrrhichio & iãbo,vt facilitas,docuerãt.dicti sũt aũt pæones a pẽonib⁹ ppꝛis,q̃ forte illis pedib⁹ in carmine vtebant. ¶Epitriti pedes, qui hippꝛ appellãtur,quatuor quoq; sunt, cõstantq; singuli tpibus septenis, syllabis quatuor:sed tribus lõgis & vna breui:q̃ si primo loco ponat,erit epitrit⁹ prim⁹, qui cõponit ex iãbo & spõdeo,vt sacerdotes.amauerũt. Si syllaba breuis ponat in scdo loco,erit epitrit⁹ scds:q cõponit ex trocheo & spõdeo,vt cõditores.audierũt. Si syllaba breuis ponat in tertio loco,erit epitrit⁹ tertio:qui cõponit ex spõdeo & iãbo,vt discordię.audierãt: Si syllaba breuis ponat in quarto loco,erit epitrit⁹ quart⁹:qui cõponit ex spõdeo & trocheo,vt oratores.audiuistis. Dicti sunt aũt epitriti(vt diximus) quia arsis & thesis horũ pedũ in epitrita, hoc est,sesquiteria,pportiõe sunt. ¶Ionici pedes duo sunt,cõstãtque singuli tpibus senis ex quatuor syllabis, duab⁹ lõgis totidẽq; breuib⁹.q̃ si duę syllabę breues pręcedãt totidẽq; lõgæ sequant̃,erit ionic⁹ a maiori:qui cõponit̃ ex pyrrhichio & spõdeo. vt Diomedes docuissent.si ỽo duę syllabæ lõgæ pcedãt,totidẽq; breues sequãt̃,erit ionic⁹ a minori:q̃ cõponit̃ ex spõdeo & pyrrhichio.vt Demetrio.audiuerat. dicti q̃ iones in carminib⁹ eo pede vtebant. ¶Sunt etiã quinq; syllabarũ pedes ex symplicibus quoq; cõpositi numero triginta duo,vt orthius ex pyrrhichio & tribracho, hoc est, quinq; syllabis breuib⁹. ¶Periãb⁹ ex trocheo & tribracho,hoc est.ex longa & quatuor breuib⁹,& reliqui de quib⁹ Diome.disseruit:qut ad rõnẽ pedũ simpliciũ reducẽdi sunt.& raro apud autores nominãt̃.pterq; q̃ dochimi crebra fit apũd autores mẽtio. Cõstat aũt dochim⁹ ex bacchio & iãbo.de quo Ruffin⁹.rhetoricas pulcher structuras dochim⁹ ornat,principiũ bacchi⁹ erit:cõcludet iãbus. Atq; idẽ iterũ.syllaba prima breuis cũ syllaba lõga scda:tertia lõga, breuis q̃rta, pducta qnta. Fit etiã hic pes ex iãbo & cretico siue ãphimacro.de quo idẽ Ruffin⁹,primus iambus erit, cum finem creticus explet,prima breuis longæque duæ,breuis vltima longa exemplumque artis dabitur respublica nobis,quam Cicero casu genitiuo ponere gaudet.

Choriãbus cõstat ex choreo & iãbo,vt nobilitas.
Antipastus cõstat ex iãbo & trocheo vt medulina.
Pẽõ prim⁹ cõstat ex choreo & pyrrhichio,vt tpib⁹.
Pẽon scds cõstat ex iãbo & pyrrhichio. vt colonia.
Pæon tertius constat ex pyrrhichio & trocheo, vt catamitus.
Pẽõ q̃rtus cõstat ex pyrrhichio & iãbo,vt celeritas.
Epitritus primus constat ex iambo & spõdeo,vt sacerdotes.
Epitritus secundus constat ex trocheo & spõdeo, vt conditores.
Epitrit⁹ terti⁹ cõstat ex spõdeo & iãbo, vt discordię.
Epitrit⁹ q̃rt⁹ cõstat ex spõdeo et trocheo,vt audistis.
Ionicus a maiori ex pyrrhichio & spõdeo,vt Diomedes.
Ionicus a minori ex spondeo & pyrrhichio,vt Demetrius.

¶Quinq; syllabarũ pedes sunt.xxxij.

Orthius constat ex pyrrhichio & tribracho,vt anima mea.
Periambus ex trocheo & tribracho, vt tẽpora tua.

Reliqui quoque pedes qui ex superioribus cõponuntur,de quibus Diomedes multa.

Est quoq; huius ordinis pes cõstans ex bacchio & iambo,appellaturq; dochimus.de quo apud autores crebra fit mentio,de illo Ruffinus scribit. Rhetoricas pulcher structuras dochimus ornat. Principium bacchius erit,concludet iambus.

¶De metris q̃ ex pedib⁹ cõponũtur. Ca.viij.

METrũ est pedũ iunctura nũero modoq; finita. denoiat aũt ab autorib⁹,vt alcaicum.archilochiũ. hipponacticũ.sapphicũ.alcmaniũ.simonideũ, tuor breuib⁹,& reliqui de quib⁹ Diome.disseruit:qut ad rõnẽ pedũ simpliciũ reducẽdi sunt.& raro apud autores nominãt̃.pterq; q̃ dochimi crebra fit apũd autores mẽtio. Cõstat aũt dochim⁹ ex bacchio & iãbo.de quo Ruffin⁹.rhetoricas pulcher structuras dochim⁹ ornat,principiũ bacchi⁹ erit:cõcludet iãbus. Atq; idẽ iterũ.syllaba prima breuis cũ syllaba lõga scda:tertia lõga, breuis q̃rta, pducta qnta. Fit etiã hic pes ex iãbo & cretico siue ãphimacro.de quo idẽ Ruffin⁹,primus iambus erit, cum finem creticus explet,prima breuis longæque duæ,breuis vltima longa exemplumque artis dabitur respublica nobis,quam Cicero casu genitiuo ponere gaudet.

DE metris.Ca viij.Metrũ est pedũ·Quẽadmodũ pedes ex syllabis cõstat,ita metra ex pedib⁹ cõficiũt̃.Primo igit̃ ponit metri definitionẽ ex Diome.sũpta dicẽs,q̃ metrũ est iunctura pedũ finita nũero & mõ.Metrũ grẽce dicit̃,qđ interp̃tat̃ mẽsura.Latine ỽo ỽsus siue carmẽ poti⁹ dicit̃. Est aũt ỽsus,vt idẽ Diome.definit,legitima partiũ dispositio,et pedũ apta copulatio cõsonãti specie metri cã exhibẽs regulã,ac si dicat,metrũ cõstat partib⁹ oꝛonis legitime dispositis quarũ syllabas metiũtur pedes,vnde resultat cõsonãtia & q̃dã carminis volubilitas.Dict⁹ est aũt versus aut a vertẽdo, q̃ tãditus verti debet quoad recte cõstituat̃,dicẽte Hor.in poet.& male tornatos incudi reddere ỽsus. Vel abeo poti⁹ qđ vno versu finito ad principiũ sequẽtis reuertimur:tractũq; videt̃ a sulco,q̃ ex eo versus dicit̃. vt apũd Verg.in.geor.ille etiã seras in versum distulit vlmos. Versus etiã teste Varrone in.j.de re rusti. erat terrę spaciũ cẽtũ pedes quoquo versus quadratũ. Carmẽ dicit̃ a canẽdo,qđ tñ vnum tãtũ versum significat:vt apũd Verg.in.æñ.Rẽ carmine signo,& subiecit vnũ tm̃ versũ,Aeneas hęc de Danais victoribꝰ arma,subaudi posuit.aliq̃ totũ poema siue opus ỽsibus cõpositũ carmen appellat̃. vt tota æneis Vergilij.meta.Ouid.pharsalia Lucani.Sed cũ vnic⁹ versus est,monosticũ dicit̃.cũ duo versus,distichũ. cũ quatuor,tetrastichũ.cũ ỽo versus dimidiũ,hemistichiũ dicit̃. ¶Metra igit̃ siue carmina ỽsus, aut denominant̃ ab autoribus, vt Alcaicũ ab Alceo poeta Mitilenæo. aut Archilochiũ ab Archiloco. aut Hipponacticum ab Hipponacte. aut Pindaricum a Pindaro. aut Anacreontium ab Anacreonte. aut Asclepiadeum ab Asclepiade. aut Bachilidum a Bachilide. aut Alcmanium ab Alcmane. aut Sterssichorium ab Sterssichoro,aut Ibicum ab Ibico,aut Sapphicũ a Sappho, aut Homericum ab Homero,

Aut a materia, vt heroicū, quo res gestę cū laude scribūtur. Tragicū, quo heroū fortuna in aduersis. Elegum, quo res flebiles, quales sunt amatorum & mortuorum. Bucolicum, quo res pastoriciæ. Georgicū, quo res rusticæ canuntur. Lyricū, quod in materia diuersa ad lyram canebatur. Satyricū, quo vitia hominum tanxantur, cui respondet apud græcos comœdia prisca. Iambicum, quo maledicimus & inuehimur in aliquem: nā comœdia noua est, qua res atque personæ humiles comprehenduntur. Est autem & hęc multiplex: q̄ aut est togata, quæ habet argumentum latinum: aut palliata, quæ habet argumētum gręcum: aut prętextata, in qua eorū personæ, qui prętextę togæ vsum habent, inducuntur: aut atellanæ, in qua introductæ personę iocis quibusdā lasciuis se lacessebant. Planipes. in qua mimi inducebantur. Aut a pede frequentiori, a quo nouem metrorum genera denominantur. Iambicū, trochaicū, dactylicū, anapesticū, coriambicum, pæonicū, Ionicum a maiori, ionicum a minori, antipasticū. Sed nos illa tantum in quolibet genere degustabimus, quę sunt magis in vsu apud autores. Curiosos vero ad Seruiū, Diomedem, Theodosiūq; remittimus, & si qui sunt, qui hac de re copiosius scripserunt. Aut a numero pedum, vt Hexametrum, quod sex habet pedes Dactylos siue spondeos indifferenter. Pētametrū q̄' quinque, Tetrametrū, q̄' quatuor. vt in iābico octonario, in quo duo pedes p vno cōputātur. Trimetrū, q̄' tres: vt in iābico senario. Dimetrū, q̄' duos, vt in iambico quaternario. Aut a numero syllabarū, quod syllabas vndecim continet, qualee st Phaleuticū & Sapphicū. Pētasyllabū. q̄le est Adonicū, aut Heptasyllabum: quale est Glyconicū. ¶ Prętera aut deficit. aliud p̄ supponit documentū, q̄ versus aut deficit vna syllaba, & dicitur catalecticus aut duabus. &c. de quibus in quolibet gñe vbi opus fuerit, singulatim dicemus. ¶ Cōstat præterea carmen, dicit quemadmodū inter se superiora versuū genera iungantur. Nam & si ex quolibet simplici genere versus poema confici pōt. inueniuntur tamē apud autores aliquando permixta, nō quidem oia passim, sed quædā cū aliquibus. Itaque carmen, q̄' vnico genere versus componitur monocolō. i. vnimembre dicitur, quale est heroicū. vt Verg. æn. buco. & georg. eiusdem. Out. meta. & Phaleuticū. vt cōplura Catulli, atque Mart. epigrā. Aut est dicolō i. bimēbre, hoc est, duplici genere versus cōstans, quale est carmen elegū in quo versus pentameter hexametro subiicitur, & saphica permixta adonicis. Aut est tricolon idest trimembre, hoc est, triplici genere versus cōpositum, qua figura sunt cōplures odæ apud Horatiū, qualis est illa apud eūdem in. j. lib. car. cuius initiū est. Quod multa gracilis te puer in rosa, perfusus liquidis vrget odoribus grato pyrrha sub anthro, cui flauā religas comā. Cōstat enim duob9 asclepiadæis, & tertio pherecratio & quarto glyconico. ¶ Prætera carmen, aut est distrophō, hoc est, post duos pedes cōuersionē habēs ad primū. dis enim bis interpretatur: & strophe cōuersio. Aut Tristrophon. & est carmen cū quartus versus similis est primo. &c. vt Pruden. in principio catha. Aut tetrastrophon, hoc est, cū post quatuor pedes in orbem fit reditus ad primū, quod tetra quatuor interpretatur. & strophe es. (vt diximus) est cōuersio. exēpla vtriusque generis passim reperies. ¶ Hexametrū carmē. Principio igitur de versu hexametro disserit. Hexameter dicit̄, qa sex pedib9 cōstat, heroic9 a materia, qm̄ (vt dixim9) hoc gñe carmis res gestę heroū describi maxime cōsueuerūt. vt a Verg. Aneę, a Lucano Cęsaris, & Pōpei. a Valerio Flacco Argonautarū, a Syllio Italico Romanorū. dicēte Horatio in poetria. res gestæ regūq; ducūq; & tristia bella carmine, quo scribi possent, monstrauit Homer9 Homer9 nāq; iliada atq; odysseā hoc versu scripsit. vnde & homeric9 a q̄busdā appellat̄. Sed deinde receptū est, vt alię quoque res hoc gñe carminis describerent̄. vt a Lucilio. Horatio. Persio. & Iuuenale satyræ. a Lucretio natura rerū a Manilio astronomica a Ver. buco. & georg. ab Ouid'. meta. Dicit̄ etiā hic versus pythius, hoc est, apollineus: quōniā apollo pythius a pythone sagittis cōfecto sic appellatus, eo versus genere per sibyllas responsa dare cōsuenit: atque vt autor est Eusebius Pāphili. & Phemonœ prima ex numero Sibyllarum hexametris versibus futura cecinit. Appellatur & spōdaicus, quia in omnibus aut plærisque locis spōdeum habere pōt. quin potius vt Diome. autor est, eius initiū spōdeis cōstitit. Nā, vt ait, cū apollo in vltionē Latonę matris pytona ser pētē necasset, icolę carmē sex spōdeis fecerūt, quod deinde soluta spōdei posteriori syllaba manēte eadē quātitate dactylū recipit. Prisci a. ecōtrario dactylicū apellat: quia dactylis aut spōdeis, q̄ dactylos soluūt̄, cōstat. Epic9 quoque apellat̄, atque ipsum poema, q̄' eo versu describit̄, epos.

Aut a materia. vt heroicū, elegiacū, lyricū, tragicum, comicū. Aut a pede frequentiori: vt iābicū, trochaicū, spōdaicū, dactylicū, anapesticū. Aut a nūero pedū vt hexametrū, pētametrū, tetrametrū. Aut a nūero syllabarū. vt tetrasyllabū, pētasyllabū, heptasyllabū, octosyllabū, duodecasyllabū.

Prętera aut deficit vna syllaba, & dicitur catalecticum: aut deficit duabus syllabis, & dicitur brachycatalecticum: aut abundat vna syllaba vel pluribus, & dicitur hypercatalecticum siue hypermetrum: aut neq; abundat, neq; deficit, & dicitur acatalecticū. Qualia sunt omnia carmina regularia.

Constat prętera carmen vnico genere versus & dicit̄ monocolon, vt Aeneis Vergi. Metamorphosis Ouidij. Pharsalia Lucani. Aut constat duplici genere versus, appellaturq; dicolon, vt Ouidij opa pręter metamorphosin. Tibuli quoq; & Propertij elegię, & carmina saphica mixta adonicis, & asclepiadea mixta glyconeis. Aut constat triplici genere carminis, appellaturq; tricolon, vt quędam odę Horatii poetæ.

Prętera carmen aut est distrophon, hoc est, cūtertius versus primo similis est, & quartus secūdo, vt in carmine elego, q̄' ex distichis constat. Aut Tristrophon, cum quartus versus similis est primo, quintus secundo, sextus tertio: vt apud Prudentium in prefatione cathemerinon. Aut Tetrastrophon, cum quintus versus primo, secundo sextus, tertio septimus, quarto octauus simile s sūt: vt in carmine saphico: quod per tetrasticha, idest, per quaternos versus digeritur.

Est autem epos carmen, quo res diuinæ, humanæ, atque heroicę continentur: quod apud Latinos primus omnium Liuius Andronicus scripsit. ¶ Hexameter itaque versus, qui & senarius dici potest, constat dactylo vel spondeo indifferenter: nisi q̄ in quinto loco frequentior est dactylus, vbi etiam nonunquā reperitur spondeus. vt apud Verg. in Buc. chara deum soboles, magnum Iouis incrementum. Et ir. ŋ. æneid. Cornua velatarū obuertimus antēnarum. & alio loco: aut leues ocreas lento ducunt argento. In sexto quoque loco semper fere est spondeus, nisi quibusdam versibus hypermetris, hoc est, superabundantibus: quam redundantiā excipiunt versus, qui sequuntur a vocali incipientes, facta ectlipsi aut synaloepha. Itaq; vitium quod erat in fine versus, continuatio sequentis emendat. Verg. ŋ. geor. Inseritur vero ex fœtu nucis arbutus horrida. vbi in sexto loco dactylus est, sed exteritur vltima syllaba, quia sequitur versus incipiens a vocali, & steriles platani malos gessere valentes. Idem in eodem sexto loco antibacchium siue molossum posuit dicens: aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem. sed dispungitur syllaba finalis: quia sequitur versus a vocali incipiens, aut solus vndam tepidi despumat aheni. Reperitur etiā dactylus in sexto loco, sed duæ syllabæ breues resoluuntur in vnam longam: efficiturq; spondeus. Vergi. in bucol. Nec tantum rhodope miratur & ismarus orphea. Idem in primo ænei. Atria dependent lychni laquearibus aureis. Itaque versus hexametri summa constat quatuor & viginti tēporibus, cum dactyli & spondei quaterna habeant tempora. Nam quod quidam dixerat posse in fine recipere trocheum, cum de vltimis syllabis ageremus, explosum est: quia (vt diximus) apud poetas vltima syllaba versus, & apud oratores vltima clausulæ indifferens est: atque vt ratio carminis exigit aut prosæ, longa pro breui, breuis pro longa ponitur. Quod etiam in penthemimeri, & plerumque in hepthemimeri nonnunquam: sed in semipenthemimeri raro reperitur, vt statim dicemus. Sed excusatur vitium, quoniam silentium illud, quod fit in cæsura, supplet tempus, quo syllaba breuis erat minor. Recipit quoque versus hexameter alios pedes non earundem syllabarum, sed eorundem temporum, vt proceleumaticum, qui dactylo, vel spondeo in temporibus æqualis est: de quo suo loco diximus. Recipit præterea anapestum, qui etiam dactylo vel spondeo spacio temporum æquiparatur, sed raro. vt apud Vergilium primo georgicorū: fluuiorum rex Eridanus, campoſque per omnes. vbi in prima regione anapestus collocatur. Potest autem habere omnibus in locis dactylos vt apud Vergilium: pandit interea domus omnipotentis olympi: & illud eiusdem. xj. quadrupedumque putrem cursu quatit vngula campum. Potest habere & spondeos omnes præterq; in vna regione. vt apud eundem primo æne. Tu ne ille Aeneas, quem Dardanio anchisæ. Et in tertio: armatumque auro circumspicit oriona. nā carmen, quod sex spondeis constat, nusquam reperitur, nisi quis de industria faciat. vt si quis vno verbo mutato ex carmine Vergiliano dixerit: aut leues peltas lento ducunt argento. Quare, vt Priscian. de duodecim carminibus ait, versus hexameter duas & viginti figuras habere potest, q̄ colliguntur ex varietate dactyli & spondei in sex regionibus vario modo positorum. Quam rem ideo in præsentiarū omittamus, quia facilis est, atque etiam inertissimo cuiq; obuia, & exposita. Illud tamen non est omittendum hoc genus carminis tres posse recipere cæsuras, quæ græci commata vocant, hoc est, pentemimerim hepthemimerim. Nam trochaicam omittamus, quæ fit cum in tertio pede dictio trocheo terminatur. vt apud Verg. in buc. nil nostri miserere, mori me denique cogis. Igitur penthemimeris, hoc est, semiquinaria diuisio est, cū post duos pedes inuenitur syllaba partē oratiōis terminās. vt Arma, virumq; cano. post duos namq; dactylos non syllaba cæsuram versus fecit. Dicta autem penthemimeris a pente quod interpretatur quinque & hemis semis, & meri diuisio, quasi diuisio semiquinaria. nam duo pedes & semipedes, qui vna syllaba constat, dimidium est quinq; pedum. Dicitur autem penthemimeris heroica: quoniam ex dimidio quinque versuum carminis heroici constat. Hepthemimeris, id est, semiseptenaria diuisio est, cum post tres pedes syllaba dictionem aliquam terminat: vt arma, virunque cano Troiæ. post duos namque dactylos & vnum spondeum. iæ. syllaba cęsuram fecit. Dicitur autem hepthemimeris ab hepta septem, & hemi semis, & meri diuisio, quasi diuisio semiseptenaria: quoniam tres pedes & semis dimidium septem pedum est. Hemipenthemimeris est, cum post primum pedem inuenitur syllaba dictionem terminans. vt musa mihi causas memora. post dactylum enim. hi syllaba cæsuram fecit. Dicitur autem hemipenthemimeris ab hemi semis & penthemimeris, quasi semiquinaria diuisio: qui syllaba illa in media regione duorum pedum & semis reperitur. His in locis syllaba breuis pro longa nonnunquā ponitur: sed in penthemimeri raro, in hepthemimeri rarius. in hemipenthemimeri rarissime. De primo Vergilius secūdo ęneid. Nostrorum obruimur, oriturque miserrima cædes. de secundo. Idem in duodecimo. congredior, fer sacra pater, & concipe fœdus. de tertio. Lucanus in. ŋ. dum sanguis inerat, dum vis ma terna peregi & illud Iuue. Quis nescit, aut quis non vidit vulnera pali? Sed quemadmodū hoc metrum omnes tres cæsuras potest recipere: ita necesse est, vt vnam ex illis recipiat pēthemimerim maxime, aut saltem hepthemimerim, alioqui versus esset retorridus & insulsus. Carmen igitur heroicum sic examinabis. Arma virumq; cano Troiæ qui primus ab oris. versus est hexameter, id est, sex habens pedes heroicus, siue pithius, siue homericus, siue epicus, habensq; duas cæsuras penthemimerim, & hepthemimerim: constatque tribus dactylis totidemque spondeis: vt Arma vi. rumque ca. no Tro. iæ qui. primus ab oris. Itali. am fa. to profu. gus la. uinaque, venit. omnes tres cæsuras habet, & tres dactylos, totidemque spondeos.

Hexametrum carmen, qđ etiā heroicum appellatur, constat dactylo & spondeo indifferēter: nisi q̄ in quinta regione frequentior est dactylus, in sexta vero spōdeus. In quo genere carminū scribuntur gesta heroū, clarissimorūq; virorū. Debet habere vnam ex tribus cæsuris saltem, hoc est, penthemimerim. i. semiquinariam de pthemimerim. i. semiseptenariā. hemipenthemimerim. i. semiquinariæ dimidiam, vt in hoc versu, Arma virumq; cano Troię, qui prim⁹ ab oris. arma virum: hemipenthemimeris est. arma virūq; cano, pēthemimeris est. arma virūq; cano Troię hepthemimeris est. Quodsi nulla harum triū cæsurarū interuenit, versus erit retorridus.

¶ Pentametrum elegiacum. Dicitur autem & hic versus pẽtameter a numero pedum quinque, elegiacũ vero dictum est ab eleos græce, quod interpretatur miseratio, q̃ veteres miser am & lamentatiões suas e legis decantabant. Postea vero etiam res aliæ eo gñe versus describi coptæ sũt dicẽte Horatio in poeti. versibus imparibus iunctis querimonia primum, post etiam inclusa est voti sentẽtia compos. Pentametri versus inuentionem quidam in Theoclem naxium referunt, qui cum per insaniam vociferaretur, eũ effi cit, & elegiacus (vt dicunt quidam) vocatus: ab eo quod elegino est insanio. Constat itaq; versus pentameter elegiacus ex duplici pen themimeri heroica, prior ex dactylo vel spon deo indifferenter, & syllaba, quæ semipedem facit: posteriori vero ex duob⁹ dactylis atq; iterum semipede, vt in summa sint pedes quin que, quatuor integri & ex duplici semipede vnus omnino temporum viginti. Scanditur quoq; hic vers⁹ aliter per pedes integros quin que. vt duo primi pedes sint dactyli vel spõ dei indifferenter, deinde vnus spondeus, tum duo anapesti, semper tamen post duos primos pedes debet subnecti syllaba, quę dictionẽ ter minet, vt fiat penthemimeris heroica: quæ si breuis sit, excusatur vitium ea ratione, qua di ximus in hexametro. Appellatur autem pen tametrum elegiacum, quoniam hexametro subiunctum constituit distichon: ex quo poe ma elegiacum scribi consueuit: quo oia Ouidij operaꝫ ter metamorphosim. Tibulli. Pro pertij. atq; Mar. pleraque epigrammata scri pta sunt. Scanditur autem sic. nil mihi. reseri. bas. at tamen. ipse ve. ni. aut sic, nil mihi. re scri. bas ae. tamen ip. se veni. ¶ Phaleuticum carmen dictum autore Diomed. a phaleuti co illius inuentore. pentametrum a numero quinque pedum. endecasyllabum a numero vndecim syllabarum. constat spõdeo. dacty lo, & trib⁹ trocheis, vt passer, deliti. um me. ę pu. ellę. & est carmẽ Catull. poetæ Veronẽ sis, qui eo genere versus complura epigram mata scripsit Martial. quoq;, Ausonius, atq; Vergilius in priapeia. ¶ Sapphicũ carmen a sapho illius inuentrice dictum. pentametrũ a numero pedum, endecasyllabum a numero syllabarum. ijsdem pedibus constat, quibus phaleuticum: sed alio ordine dispositis, hoc est, trocheo spondeo dactylo. & duobus tro cheis. vt nocte. surgen. tes vigi. lemus. omnes. Recipit hic versus cæsuram post duos pedes, quod Horat. in odis fere semper obseruat. Catullus non multum id curat, nam ab vtro que hoc genus carminis celebratur. Aliꝫ hoc metrum aliter scandunt, hoc est, per epitritũ secundum. choriambum & bacchium sic. no cte surgen. tes vigile. mus omnes. ¶ Adoni cum carmen ab autore quoque appellatum pẽtasyllabum est, constatque dactylo & spondeo. vt Boet. nubibus atris condita nullum fundere possũt sydera lumen. Consueuit hic versus post tres sapphicos plerumque poni, vt claudat tetrasticon, quod tribus sapphicis & adonico constat. Reperiuntur & adonici sine sapphicis & sapphici sine adonicis im permixtu, vt apud Senecã in tragœdijs. ¶ Asclepiadeum, ab autore Asclepiade cognominatum duodeca syllabum, hoc est, duodecim syllabarum est. constans ex penthemimeri heroica, quæ ex spondeo. dacty lo semipede conficitur, & deinde duobus dactylis: vt apud hymnographum. Sancto. rum meri. tis incly ta gaudia. Aliꝫ aliter scandunt per spondeum. duos choriambos, & pyrrichium sic. Sancto. rum meri. tis. incly. ta gau. dia. ¶ Glyconicum ab autore quoque cognominatum e endecasyllabum est, constans ex spon deo & duobus dactylis. vt autor hymnorum. Victo. rum genus optimum. ¶ Pherecratium ab inuentore cognominatum heptasyllabum est, constans spondeo. dactylo atque iterum spondeo. vt Horat. in. i. car min. grato pyrrha sub antro. Scanditur autem sic. grato pyrrha sub. antro. Phaliscum a phaliscis Italiæ populis, qui in cantionibus eo vtebantur, tetrametrum est: cõstat enim quatuor vltimis pedibus versus Heroici, hoc est, primo & secundo dactylo vel spondeo indifferenter, tertio dactylo, & quarto spondeo. Horatius primo carminum: aut ephe. sum bima. risue co. rinthi. ¶ Alcaicum ab Alceo poeta dictum, hendecasyllabum est, constans ex penthemimeri iambico, quę conficitur ex spondeo, iambo, & semi pede. in quo fit versus cæsura. deinde duobus dactylis. Idem Horatius in primo carminum. O ma. tre pul. chra. filia. pulchrior. Aliꝫ scandunt per hippium siue epitritum tertium & semipedem choriambum & iambum: sic. o matre pul. chra fili. a pul. chrior. Aliꝫ scandunt per hippium, siue epitritum tertium, & semipedem. choriambum, & iambum, sic o matre. pul. chra filia pul. chrior.

Pentametrum elegiacũ constat primis duobus pe dibus versus heroici, hoc est, dactylo vel spõdeo indifferẽter & cęsura: tum duobus dactylis atq; iterum cęsura, vel potius syllaba terminãte ver sum. vt Nil mihi rescribas, attamen ipse veni. Est autem cæsura syllaba terminans dictionẽ in me dio carminis: quæ cũ post duos pedes carminis heroici venit, penthemimeris heroica dicitur. Iã bica vero dicitur, cum alterutter ex illis pedibus est iambus, vt apud Horatium in primo carmi num. O matre pulchra filia pulchrior, vbi post spondeum & iambum sequitur cæsura.

Phaleuticum carmen constat spondeo, dactylo, & tribus trocheis, vt Passer delicium meæ puellæ.

Sapphicum constat trocheo, spondeo. dactylo, & duobus trocheis, vt Nocte surgentes vigilemus omnes.

Adonicum constat dactylo & spõdeo, vt Dulciter hymnos.

Asclepiadeum constat spondeo. & duobus choriã bis & pyrrhichio, vt Sanctorum meritis inclyta gaudia.

Glyconicum constat spondeo, & duobus dactylis. vt hymno graphus. Victorum genus optimũ.

Pherecratium constat spõdeo, dactylo, atq; iterum spondeo. vt Horatius. Grato pyrrha sub antro.

Phaliscum constat vltimis quatuor pedibus vers⁹ heroici, vt idem. Aut ephesum bimaris ve co rinthi.

Alcaicum constat spondeo, iambo, cæsura, & duo bus dactylis, vt Hora. O mãtre pulchra filia pul chrior.

¶ Alcaicum etiam alterum, quo idem autor vsus est, constat ex hippio siue epitrito secundo & duobus choriābis & bacchio: vt Horatius in eodē: Te deos oro Sybarim, cur properes amādo. ¶ Anacreontiū ab Anacreōte dictum heptasyllabum est, constans ex choriambo & bacchio. vt Horatius ibidem: Lydia dic per omnes. ¶ Sapphicum hexdecasyllabum, quod Diomedes etiam archilochium appellat, cōstat spondeo, tribus choriambis, & pyrrhichio. vt Horatius in eodem: nullam Vare sacra vite prius seueris arborem. ¶ Archilochium carmen ab archilocho denominatum constat parte carminis heroici, quæ appellatur bucolice, hoc est, dactylo vel spondeo in tribus primis pedibus: & dactylo in quarta regione: deinde tribus trocheis. vt Horatius primo carmi. soluitur acris hyēs grata vice Veris & Fauoni. Bucolice autem appellatur prior pars huius versus: quoniā in carmine bucolico Theocritus poeta semper illud obseruat, vt in quarto loco dactylum colloceat: quod Vergi. illius alio qui imitator negligit. Superioribus carminum generibus raro autores vtuntur. Hora. in odis frequēter: quare si plura exempla voles, inde petenda sunt. ¶ Dimetrum iambicum. In carmine iambico illud est commune, quod duo pedes pro vno computantur, vnde dimetrum quatuor habet pedes. trimetrum sex. tetrametrum octo. hoc autem fit, quia in vno quoque metro siue pede ictus seu mora quædam fit. illud quoque his versibus commune est, quod in locis paribus semper habent iambum: in imparibus vero indifferenter iambum vel spondeum: vnde a iambi frequentia iambici dicti sunt. Versus itaque dimeter iambicus, qui a latinis quaternarius dicitur, constat duobus metris: vnde dimeter dicitur. & quatuor pedibus, vnde quaternarius. octo syllabis: vnde octosyllabi dici potest: vt in hymno illo, qui ad primā diei horam in rediuina canitur. Iam lucis orto sydere. Iam lu. spondeus est. cis or. iābus. to sy. spondeus. dere. iambus. quoniam, vt sæpe dixímus, finalis indifferens est: quare hoc in loco breuis pro lōga posita est. Hoc genere carminis maior pars hymnorum composita est: apud reliquos autores rarum: vt apud Martialem & Ausonium, quale est huius poetæ epigramma ad Theonem grammaticū: Aut adsit interpres tuus, Aenigmatum qui cognitor fuit: Fuit meorū cum tibi Cadmi nigellas filias Melonis albam paginam, Notasque furuę sepiæ, Gnidios que nodos, pdidit. Hi versus omnes iambici sunt acatalectici: quoniam in illis nihil deficit, nihilque rursus redundat. ¶ Est & dimeter iambicus catalecticus, qui vna syllaba deficit: qualis est apud Senecam in tragœdia quæ Medæa inscribitur: Quo nam cruenta menas. & quæ sequuntur. scanditur autem sic. Quo nam, spondeus est. cruen. iambus. tame. iambus. nas syllaba. quod si dixeris menades integrum, & acatalecticum erit dimetrum iambicum. Est & dimetrum iambicum brachicatalecticum, hoc est duabus syllabis deficiēs, quale voluit esse illud: Aue maris stella. sed non constitit nisi in principio. scanditur autem sic. Aue, iambus est. maris, iterum iambus. stella spondeus, quia in fine breuis pro longa potest poni, quo si adiecisset placens, fuisset dimetrum acatalecticum. ¶ Trimetrum iambicum archilochium, quem Varro, Tullius, & Quintilianus senarium appellant, constat tribus metris: vnde trimetrum dictum est, & sex pedibus: vnde senarium. iambo scilicet in locis paribus, hoc est secunda, quarta, & sexta regione, & spōdeo vel iambo indifferēter in primo, tertio loco, & sexto: vt apud Martialem in pri. epigram. vir Celtiberis non tacēde gentibus. scanditur autem sic. vir cel. spondeus est. ti be. iambus. ris non, spondeus. ta cen. iambus. de gen. iambus. tibus. iambus. nam finalis breuis pro longa ponitur. ¶ Est & aliud genus trimetri iambici, quod appellatur hipponacticum, differtque ab archilochio: q hipponacticum in fine habet spondeum, archilochium vero iambum, vt Persius in prologo suarum satyrarum. nec fonte labra prolui caballino. scāditur autem sic. nec fon. spondeus est. te la. iambus. bra pro. iambus lui. iambus. caba. iambus. lino. spondeus. huius repertor fuit Hipponax poeta, qui loco iambi inducto spondeo contra legem trimetri iambici metrum innouauit. Itaque archilochium rectum, hipponacticum claudum appellatur, a græcis vero tum Cylliambos, tum choliambos, tum scazon appellatur. Martialis: mollem debili ate choliambon. Idem in alio loco. Apollinarem conueni meum scazon. De quo Ruffinus: ponitur aut scazon, spondeum finis habebit. Sed archilochio tragœdiæ maxime scribuntur. hipponatico magis vtuntur Catullus, & Martialis. Recipit tamen hic versus frequenter tribrachum pro iambo: & anapestum pro spondeo, quia (& si non sunt earundem syllabarum) sunt tamen eorundem temporum. vt Persius.

Alcaicū alterū cōstat ex hippio secundo siue epitrito, duobus choriābis & bacchio: vt idē Horati⁹. Te deos oro Sybarim cur properes amādo.

Anacreontium cōstat coriambo & bacchio: vt Lydia dic per omnes, & sequitur Te deos oro Sybarim. &c.

Sapphicum alterum hexdecasyllabum cōstat spō deo, trib⁹ choriambis & pyrrhichio. vt Horati⁹. Nullam vare sacra vite prius seueris arborem.

Archilochium constat parte versus heroici, q̄ vocatur bucolice, hoc est primis tribus pedibus dactylo vel spondeo: deinde dactylo bucolice claudi⁊tur: postea vero trib⁹ trocheis. vt Soluitur acris hyems grata vice Veris & Fauoni.

Dimetrum iambicum constat spondeo vel iambo indifferenter in primo & tertio loco, & iambo necessario in secundo & quarto loco: vt Iam lucis orto sydere Deum precemur supplices.

Dimetrum iambicum catalecticum deficit vna syllaba a superiori. vt Prudentius in hymno ante somnum: Ades pater supreme.

Trimetrū iābicum archilochium cōstat spōdeo vel iambo indifferēter in locis imparibus: hoc est in primo, tertio, & quinto loco: & iābo necessario in locis paribus. vt Mart. Vir Celtiberis nō tacē de gentibus Videbis altam Liciane Bilbilim.

Trimetrum iambicum hypponacticum, quod & scazon & choliambon, & golliambon dicitur, eadem lege currit, qua & archilochium: nisi q vltimi duo pedes permutantur, iambus pro spondeo, & spōdeus pro iambo: vt Persius.

Nec in bicipiti somniasse Parnasso. Est tribrachus in secunda regione. Idem: memini me, vt sic repente poeta prodirem, vbi anapestus est in primo loco. Apud eos quoque qui hoc carmine licentius vtuntur, in locis paribus recipit & anapestum: in imparibus vero trocheum & anapestum. Reperitur etiam trimetrum iambicum catalecticum, vt apud Horat. mea renidet in domo lacunar. quod si dixeris lacunare erit trimetrum absolutum. Reperitur quoq; iambicus septenarius teste Diom. qui Varronem induxit: & fit quoties ad trimetrum iambicū trisyllabus pes additur, vt apud Teren. Nam si remittant quippiam philomenæ dolores. scanditur autem sic: nam si spondeus est. remit. iābus. tant quip. spōdeus: piā. iābus. philo. pyrrhichius pro iambo. menæ. spondeus dolores. trisyllabus pes est. ¶ Tetrametrum iābicum octonariū constat metris quatuor, vnde tetrametrū dictū est. octo pedibus, vnde octonarius in locis imparibus, vt de dimetro, & trimetro diximus iambo vel spondeo. in paribus vero iambo. Sed hoc genere carminis poetæ tantū Comici vtuntur, nimis tamen licenter: nam alios pedes in crebro recipiunt. vt multi putauerunt nō esse carmina. vt Plautus in amphytriōe: qui me alter est audacior hōc aut qui cōfidētior? scāditur autē sic. qui mal. spōdeus est. ter est. iāb. audac. est spōdeus. ctor. iābus. hom aut. iābus. q cō. spōdeus. fiden. spōdeus. tior. iābus. Terēt. quoq; Enimuero Daue nihil loci est segnitiæ, neq; socordiæ. scanditur autē sic. enim iābus est. vero. spōdeus. piābo. Daue trocheus p spōdeo. nihil. iāb. loc est. iāb. segni. spondeus. ciæ. iambus. neq; pyrrhichius pro iambo. socor. spondeus. diæ. iambus. Sed (quē admodum ait Quintilianus) latini in comœdia claudicarunt, cum apud græcos con. ædiæ certa lege scribantur. ¶ Dimetrum anapesticū pindaricum constat duobus metris, quod duo pedes pro vno computantur. Quemadmodū in iambicis: constat autem plerūque quatuor anapestis, recipit tamen dactylum vel spondeū in locis imparibus, in paribus vero spondeum. Qualia sunt multa in Senecæ tragœdijs, vt in hercule furētis primo choro: Turbine magno spes sollicitæ. scanditur aūt sic turbine. dactylus est. magno. spondeus. spes sol. spondeus licitæ. anapestus, nam & anapesticum dicitur etiam si nullū anapestum recipiat. ¶ Tetrametrum trochaicum archilochiū. Carminis trochaici genera sunt complura: sed ideo ex illis tantum archilochium posuimus: quod reliquis obsoletis, hoc solum (quod ego sciam) apud autores (& quidem rarissime) reperitur. constat autem quatuor metris. vnde tetrametrum dicitur: & trocheis in locis imparibus, vnde trochaicum appellatur: nam in paribus spondeum quoque recipit. Est autem catalecticū, quoniam a tetrametro integro vna syllaba deficit, vt apud Martianum Capellā: Scande cœli templa virgo digna tanto fœdere. Te socer subire celsa possit astra Iupiter. scanditur autem sic. scande. trocheus est. cœli spondeus. templa. trocheus, virgo. trocheus. digna. trocheus. fāto. spondeus. fœde. trocheus. re. syllaba, qđ si dixisset fœdera ta. fuisset integrum tetrametrum trochaicum. Sextus tamen pes (vt ait Pris.) necessario debet esse spondeus. adducitque Terentiani carmen huius generis ad probandum, quod alterius potest penultimam producere, vt suo loco diximus. Carmen autem est Sesquiplus vel vnam vincet alterius singulū. Hoc quoque genere versus compositus est hymnus ille. Pange lingua gloriosi prælium certaminis. Ex qua ratione conuincitur mendum illud, qđ in recognitione hymnorum notauimus: vbi vulgo scriptum reperitur. agnus in cruce leuatur immolandus stipite. Nam pro cruce crucis reposuimus: quoniam in. iij. loco necessario debet esse trocheus: & contextus quoque ratio exigit, vt crucis dicamus, eritque ordo: agnus leuatur immolādus in stipite crucis. ¶ Alcmanium ab alcmane poeta vno de nouem lyricis apud græcos: dactylicum quoniam tribus dactylis constat: hypercatalecticū, quia vna syllaba superabūdat. Et ponit exēplū eiusdem Prudentij hymno antecibus summatur cuius initium est: o crucifer bone. ¶ Parœniacum ab autore: anapesticum a pede frequentiori: catalecticum, quia superabundat vna syllaba: & ponit exemplum eiusdem in exequijs defunctorum. ¶ Euripidium ab Euripide poeta tragico, cuius ponit exemplum ex eodem Prudentio.

Nec fonte labra prolui caballino.

Tetrametrum iambicum cōstat iambo vel spōdeo in locis imparibus: in locis vero paribus iambo. Qualia sunt multa apud Plautum & Terētiū.

Dimetrū anapesticū pindaricū cōstat quatuor pedibus, q plerūq; sūt anapesti. Recipit tñ & alios pedes, vt Seneca: Turbine magno spes solicitæ.

Tetrametrū trochaicū archilochiūcatalecticum cōstat octopedibus min9 vna syllaba. vñ & catalecticū appellat, habetq; in locis iparib9 trocheū; in locis vero parib9 trocheū vel spōdeū indifferēter. vt Scāde cœli tēpla virgo digna tanto fœdere Lustra sex qui iā pacta tēpus implēs corpis. Qđ si dixeris. tps implēs corporale, erit catalecticū.

Alcmaniū dactylicū trimetrum hypercatalecticū constat tribus dactylis & semipede, vt Prudētius in hymno ante cibū. O crucifer bone lucis sator.

Partenaicū anapesticū dimetrū catalecticū cōstat tribus pedibus & syllaba: recipitq; in primis duobus locis anapestū & spōdeū indifferēter: interpretatio autē semper anapestū. vt Prudēti9 in exequijs defunctorum. Deus ignee fons animarum.

Euripidiū dimetrū catalecticū cōstat trib9 pedib9 & syllaba: qui oēs plerūq; sunt trochei: vt prudentius in operis sui coronide. Dona conscientiæ.

¶ De Accentu. Cap. ix.

ACcentus nobis, dicta est prosodia græcis;
Atq; tonus: quem Romani dixere tenorem.

accentum in seipsa monosilaua dictio ponit; & exercuit sedem dū silaum omne prius extibus extollit prima penultima exacta extollit seipsam quando est penultima bre

Cum in reliquis grāmaticæ partibus nostri sæculi homines multū aberrarint: tū maxime circa vocū accētus, ita turpiter lapsi sūt, vt quo minus vitiū latere possit, eo magis culpādi esse videātur. Quā quā sūt iudicio meo venia dignissimi: eq; eius rei consideratio nen tā lectione quam viua (vti aiunt) præceptoris voce constare debet. Hoc igitur in loco nobis repetendum est, quod in principio huius libri annotauimus: syllabā (quātum ad præsens negotiū attinet) duplicē habere cōsiderationē, aut enim cōsideratur quantū ad temporis longitudinē in qua profertur, quade re hactenus est a nobis disputatū, aut quātum ad illius altitudinem siue profunditatem: de qua in hoc capite, quod inscribitur de accentu, differemur.

Principio itaque dicit quam græci Prosodiam appellant, latine interpretari tum accentum, tum accentiunculam: tum notam vocis: tum moderamẽtum: tum voculationem. Totum hoc a Gellio noct. attica. lib. xij. translatum est. Sed & Quint. autor est ab eo quod tonos græci dicunt, antiquiores nostros accentũ etiam vocasse tenorem. Verba illius in li. pri. sunt: Difficilior obseruatio est per tenores: quos quidem ab antiquis dictos tenores comperio, videlicet declinato verbo a græcis, qui tonos dicunt. Sed si verbum ex verbo interpretari velimus, quam græci prosodiam dicũt, latine interpretabimur accentũ: apros quod est ad præpositio, & ode cantus. Erit igitur accẽtus, quasi cantus, quẽadmodũ lib. iij. diximus. ¶ Accentus est lex. Ponit diffinitionẽ accentus ab antiquis atque etiam iunioribus grammaticis celebratam dicens: ꝙ accentus est certa lex, siue regula, siue præceptio accommodata ad syllabam eleuandam, cum scilicet acuitur: vel deprimendam, cum grauatur: adde etiam tu ad eleuandam deprimendã que, cum scilicet circumflectitur, hoc est, eleuatur deprimiturque. Estque accentus triplex. vt ex diffinitione superiori colligitur, ꝙ accentus est triplex, hoc est, acutus, grauis, & circumflexus. Nam omnis syllaba dictionis, cum pronuntiatur, aut acuit tantum: aut grauatur tãtum: aut circumflectitur. i. partim acuitur, partim grauatur. Sed cum de accentu loquimur, per excellẽtiam de acuto, vel circunflexo intelligimus, quem tum prędominantem, tum principalem appellamus. Itaque tã apud latinos, quam etiam apud græcos atque reliquas nationes barbaras in qualibet dictione vnus est tantum accentus prædominans, qui aut est acutus, aut circumflexus, neque habere potest, aut plures acutos, aut plures circunflexos, aut alterum acutum, & alterum circumflexum. Nam cum sit accentus ille prædominans, velut anima vocis (vt Diomedes ait) non modo vnus esse debet, verumetiam efficit, vt dictiones inter se distinguantur. Omnis enim res (vt philosophi tradunt) a forma habet, quod sit vna. Cum vero accentus circunflexus in syllaba longa debeat collocari, quæ duo tempora in prolatione consumit: primum tempus accentu acuto, alterum accentu grauiprofertur: & sic colligitur accentus circũflexus, qui compositus est ex acuto & graui. De quo quid nos sentiamus, statim dicetur, si prius stulticiam illorum coarguerimus, qui accentum nescio quem moderatum finxere. Cuius inuenti artifex (quãtum ego suspicari possum) fuit Alexander a villa dei, qui nescio quibus laruis exagitatus sibi persuasit esse apud latinos quartum illum accentũ latinis inauditum. Quem idcirco moderatum appellauit, ꝙ inter acutum & grauem quodammodo sit medius: quod nemo vnquam ante illum, sed neque post illum quisquam sanæ mentis non modo non dixit, sed nec suspicatus quidem est. Sed iam video quid illũ deceperit. Nam cum videret homo natura musicus (quippe qui Gallus erat) dictiones quasdã barbaras (hebraicas maxime) vehementiori quodam sono & plusquãlatinæ linguæ ratio patitur in fine acui, syllabas illarũ terminales accentu acuto debere proferri putauit. Quæ vero secundum latini sermonis regulam accentu acuto proferendæ erant, ipse noua quadam ratione & a se primum excogitata moderato accentu proferendas esse dixit: qui (quemadmodum ipse putat) tantum vincetur ab acuto, quantum grauis ab illo superatur. Quod si tantopere Alexander dictionibus barbaris prospicere volebat, vt cum suo illo vehementi sono, vel ftridore potius latino sermoni miscendas esse putauit: non ex antiquorum præceptis, quę sunt de accentu tradita, quicquam immutare debuit, sed dictionibus barbaris accentum a se nuper excogitatum accommodare appellans illum hyperoxiam, id est, superacutũ, aut hyperboliam, id est, transcendentem: quandoquidem supra latinum accentum finales illarum dictionũ syllabę proferuntur. Sed vide obsecro quam in perniciem Alexandrina hæc licentia euaserit, vt cum nos voces barbaras accentu latino mollire debuerimus, imitatores isti, vel potius Alexandri admiratores e diuerso conati sint accentu barbaro dictiones latinas efferre. Sed cum, quemadmodum in eo sermone diximꝰ, in quo est a nobis de vi & potestate literarum satis prolixe disputatum, multa fuerunt in vsu apud maiores nostros, quorum neqꝫ vestigium quidem vllum nostro sæculo vidimꝰ: cuiusmodi est, quod de accentu circumflexo inpręsentiarum agitur, qui cum ab antiquioribus æque fuerit, atqꝫ acutus & grauis prolatus, nemo est hodie, qui illum enuntiet: aut si ab alio fuerit prolatus, qui illum auditu percipiat, sensuque diudicet. Neque id mirum cuiquam videri debet, cum in re huic cognata atqꝫ germanissima tale aliquid acciderit. Nam cum legamus tria musices genera fuisse apud veteres, chromaticum, enharmonicum, & diatonicum. duo illa priora sic obliterata sunt, vt nemo sit hodie, qui (præterquam in diatonico genere) possit canere: sed neqꝫ si alius quispiam in chromatico, vel enharmonico genere caneret, posset consonantias perpendere, atque de illis recte iudicare. Quemadmodum igitur non ratione aliqua, sed potius maiorum nostrorum negligentia duo illa musices genera funditus interierũt, fortasse quod in illis consonantijs ratio erat aliquanto scrupulosior: idem quoque ego suspicor accentui circunflexo accidisse, quiex eo quod in syllaba per naturam longa sedere amat, neque omnes, quæ ea sit, facile intelligunt, ex incuria, vel ignoratione potius nostri sęculi cœpit in desuetudinem abire. Quod vero quidam existimant, eundem esse circumflexum, quem ipsi moderatum appellant, nimirum in eo fallũtur. Neque enim quia alter ab vsu recessit, alter nuperrime inductus est, eundem esse putare debemus: cum præsertim circunflexus in vltima tantum & penultima syllaba. moderatus vero suus in penultimã & antepenultimam tantum collocetur. Sed quanquã propter rei difficultatem in primis introductionibus nostris præceptum sit confundere circumflexum cum acuto, quippe qui iam inde ab initio testati sumus, nos puerorum eruditioni tantum introductiones scribere: nihilominus tamen regulas ab antiquis traditas proponemus. ¶ Sed circunflexus. Quẽadmodũ supra diximus, duo sunt accentus prædominantes, acutus videlicet & circunflexus, qui proprie dicuntur accentus: vnde & accentus dictionum appellantur: grauis vero non accentus simplex, sed accentus syllabæ dicitur. Est tamen, cum accentus grauis est, accentus dictionis, hoc est, in consequẽtia, quam græci vocant sinaptam: sed de hoc alias.

Accentus lex est, qua tendit syllaba sursum:
Vel qua deprimitur: vel qua signatur vtrumqꝫ.
Primus acutus erit, quo syllaba surgit in altum.
Rursus & ille grauis, quo syllaba pressa deorsũ.
Est circumflexus, quo surgit deprimiturque.
Sed circumflexus, & acutus dicitur esse
Verborum accentus: grauis est, quo syllaba cõstat.

¶ Quæ monosyllaba. Ineipit tradere regulas accentus, & primo de dictionibus monosyllabis dicens. qđ dictio vnius syllabę, si est natura longa, circumflectitur. vt res, mos. & subdit. quod si non, subaudi, est natura longa: sed aut breuis aut positione longa, acuitur, vt sal, gens. sed quæ sint natura longę per regulas superius traditas scire possumus: quę vero sint natura breues & positiõe longę, non satis liquet. ¶ Syllaba si duplex. Secũda regula est, quod si dictio est duarum syllabarũ: fueritque aut vtraq; breuis, aut vtraq; longa, aut prima breuis & altera longa, prior ex illis acuetur. vt deus, musæ, deę. qđ si prior fuerit longa & sequatur breuis, prior circunflectenda est, vt musa in nominatiuo & vocatiuo. ¶ Si polysyllaba. in regula est, qđ si dictio est plurium syllabarum, considerandę sũt duæ vltimæ, & si vtraque fuerit longa, prior acuetur. vt Romanos. si prior longa est, & posterior breuis, prior circumflectetur. vt Romanus o romane: sed si vtraq; fuerit breuis, aut prior breuis sequenti longa, transfertur accẽtus in antepenultimã. vt animus animi. Et subdit, q̃ hæ regulæ non vsquequaque sunt verę: nam aliquando patiuntur exceptionem: nam in sex casibus fallunt. ¶ In primis fallit. Dicit q̃ regulæ superiores fallunt primo distinctione: hoc est differentiæ causa, ponitque aliquot exempla, in quibus autores differentię causa mutauerũt accẽtus. vt puta prosicut, ne putetur esse secunda pſona imperatiui modi huius verbi puto. as. acuit vltimã. Persi. Hoc puta non iustum, illud male, rectius istud. Pone, p eo quod est retro. ne putetur esse persona secunda imperatiui modi huius verbi pono. is. Verg. in. vi. eneid. ponelegunt sinuantq; immensa volumina terga. Palam, pro eo, q̃ est publice: ne putetur esse accusatiuus ab eo, quod est pala instrumento rustico. Porro, pro eo, q̃ est deinde ne putetur esse ablatiuus siue datiuus ab eo, quod est porrum. i. vt illud ex euangel. porro vnum est necessarium. Ergo, pro causa, ne putetur esse conjunctio illatiua. vt apud Vergil. vi. æneid. illius ergo venimus. Vna. pro eo, quod simul. ne putetur esse nominatiuus generis fœminini ab eo, quod est vnus vna vnum. Alias, pro alio loco & tempore, ne putetur esse accusatiuus pluralis ab alius alia aliud, quod Priscianus dicit vltimam circumflectere: cum superiora illa in fine acuantur. In alijs vero particulis in quibus autores non assignauerunt hanc accentus differentiam, nec nos assignare debemus. Quod si autores in his voluerunt facere distinctionem: cur non & in illis falso. sedulo. modo. forte. repente. & similibus, ne putẽtur esse casus obliqui, ab eo quod est falsus, sedulus. modus. fors. repens? Sed respondebunt opinor, differentiam in illis tantum esse faciendam, in quibus autores facere voluerunt. Priscia. quoq; libro. xv. scribit composita ab inde: vt deinde, perinde, subinde antepenultimam habere acutam. Sed esto, assentiamur PriscIano, atque illius sęculi grammaticis in ijs, quæ antiquiores siluerunt: quid in illis alonge. delonge. deinceps. deorsum etiam ne accentum corrumpemus? faceſſat obsecro vos tantum dedecus a sermone latino: & nisi vbi nos necessitas maiorum autoritate, definita coegerit, nunquam ab accentu regulari discedamus. atq; illam fœditatem in primis fugiemus, quam voces latinæ reformidant, cum accentu illo superacuto proferuntur. Atq; (vt semel dicam, quid hac de re sentiam) semper in accentu dictionum latinarum latina regula est obseruanda, prętcrquam vbi optimi autores aliter censuerunt esse faciendum. Quos autem velim optimos intelligi tam a principio huius operis testati sumus. Quod cum autoritate, vt sæpe diximus, faciendum sit: non tamen fieri debet, quemadmodum isti putant: vt accentus acutus grauem superet sesquitono, sed semitono, vel potius diesi, hoc est, non suo illo acuto, qui latinis inauditus est: sed clæmenti atque modico accentu, & fere qualis ille est, quem ipsi moderatum appellant. ¶ Dictio prætcrea. Fallit prætcrea accentus latini regula in quibusdam dictionibus abscissis, quę in eadem syllaba retinent accentum principalem, in qua erat ante abscissionem, quemadmodum in nominibus propriis secundæ declinationis terminatis in ius, quæ apud antiquiores fecerunt vocatiuum. us. mutata in. e. vt hic Vergilius o vergilie. hic mercurius o mercurie antepenultima acuta, abiecta deinde. e. finali o Vergili, o Mercuri penultima acuta, quãquam sit breuis, qđ est contra regulam latinam de dictionibus polysyllabis. quamquam. P. Nigidius vir sui sæculi (prętcr vnum Ciceronem) omniũ eruditissimus, putauerit in casu vocandi huius nominis Valerius primam accentu acuto esse proferendã. Quod & si Gell. libro. xij. noct. att. scribit, non defuisse, qui irriderent: ego tantum Nigidio tribuo, vt libentius velim cum eo errare, quã cum omnibus grammaticis verum dicere. Et nomina gentilia terminata in. as. vt hic hęc hoc arpinas. larinas. tolosas. pro quibus antiquiores dicebant. arpinatis. te. larinatis. te. tolosatis. te. acuuntur in fine, vel potius autore PriscIano circunflectuntur: quod etiam de duobus illis pronominibus nostras & vestras intelligendum est, quę & ipsa quodammodo gentilia sunt. Abscissa quoque sunt illa donec, pro quo antiquiores dicebant donecum. quod apud Plau. multis in locis legimus. huc. adhuc. isthuc. illuc. pro quib? hucce, isthucce, illucce, illi dicebant, & cõposita a dic. duc. fac. quę videtur abscissa a dice, duce, face, vt benedic. maledic. deduc. educ. benefac. quãquam de compositis a facio non liquet quo accentu quibusdam in locis proferri debeant. Nã latina regula exigit, vt benefac, malefac. & benefacis benefacit. malefacis malefacit, & similia antepenultima acuta proferamus. De illis enim, quę in compositione mutant. a. in. i. nihil est dubitandum, nisi quod accentum regularem sequuntur. Sed nescio qua de causa iunioribus grammaticis placuerit priuilegio quodã vti in compositis ab hoc verbo facio. is. cum in compositione. a. non mutatur in. i. vt in secunda & tertia persona pſentis indicatiui modi numeri singularis penultima accẽtu acuto, pferatur. vt benefacis.

Quæ monosyllaba sit natura dictio longa,
Circumflectetur: si non, profertur acute.
Syllaba si duplex fuerit, suspende priorem.
Quæ si natura longa est, curtaq; sequatur,
Circumflectenda prior est: reprimelque secũdã.
Si polysyllaba sit vox, atq; penultima longa
Natura, sequiturq; breuis: tunc flecte priorem.
Si fuerit longa prior, & tunc longa sequatur,
Est acuenda prior: quæ si breuis est, acuetur
Antepenultima; sed non semper regula seruit.
In primis fallit, vt sit dictinctio vocum.
Vt puta, pone, palã, porro, ergoq;, vna, aliasq;
Quæ circũflectit: sed & illa in fine acuuntur.
Dictio prætcrea, si sit consciſſa, manebit
Integer accentus in eadem sede locoq;.

benefacit,tepefacis tepefacit,cum penultima breuis sit.Pari licentia vtuntur in compositis ab illius appē dicefio fis,cum ratione declinationis monosyllabum efficitur:in fine nāq; accentu acuto efferuntur,vt te pefis.tepefit. Quid? qđ video grāmaticis quibusdā placuisse,vt quoties pręsens indicatiui pro prætę rito eiusdē ponitur,quia tertia persona singularis pauciores habet syllabas, quasi abscissa in fine circun flecteretur. vt audit pro audiuit, fumat pro fumauit. E diuerso barbara nomina in fine acuta, quæ syl labæ extensione latina efficiuntur,in eodem lo co habent accentū,in quo erat,cum essent bar bara.vt Iacobus.Sathanas.Iosephus,& ex His panis Isabel,Isabela.Leonor,Leonora.¶Cum cōiunctiuæ.Fallit quoq; accentus regula,cum prępositiones postponuntur suis casualibus, quod est contra illarum naturam:cum.n.præpo sitiones omnibus syllabis grauentur, atq; vt autor est Quin.ita casui iungātur,vt dissimu lata distinctione sub vno accentu cum eo enū tientur,& veluti in vna dictione vna tantum syllaba sit acuta vel circunflexa: si postponū tur,aut per se & absolute pronuntientur,regu latem seruant accentum,hoc est,q; monosylla bæ accentu acuto,dissyllabæ vero priore acu

Cum coniunctiuæ voces,& præpositiuæ
Dissimulentq; tonos semper,sempq; grauętur,
Si posponantur,retinebit finis acutum.
Attrahit accentum vox attractiua prioris
Particulę finalem acuendo.Quatuor hęc sunt.
Cum.q;.ne.ve.sed cum,si sit pnomine iunctum,
Finales acuit percunctans tecq; roganscq.
Hebrææ voces plerumq; in fine acuuntur:
Non tñ & semper,quia sępe in fine grauantur.

to proferri debent.vt Verg.v.æñ.trāstra p & remos.& in septimo:decus imperiūq; latini te penes.aut si dixeris:penesq; pars oīonis est.aut:ppositiōes accusatiui sūt ad.apđ.ante.Differētię tñ causa ppositio post posita quādoque acuitur in fine.Verg.pri.æneid.Et rabant acti fatis maria omnia circum.vbi Seruius inquit accentum poni contra morem latinum,sed corrupte hoc fieri: quia præpositio postposita corrupta est. In quo ego Priscia potius assentior,quā Seruio:neq; enim vltima ob eam rationem acui debet,quia postpo nitur.nam ea ratione omnes præpositiones dissyllabæ acuerentur in fine,cum postponuntur:sed differen tiæ causa(quod & Quin.scribit)nōnullis grammaticis placuisse,vt dictiones quędā propter vocum dis crimina acuto sono in fine proferrētur.vt apud Ver.iiij.ęñ.Quę circū littora circū piscosos scopulos.ve si non acuerent circus circi videretur: sed id sibi non placere ostendit,quoniam(vt diximus) præpositio præposita omnibus syllabis grauatur.Est tamen(eodem priscia autore)quando prępositio posita graua tur omnibus syllabis, hoc est, si genitiuus sequatur,redditur suprapositio casuali, vt si dixeris virtutem propter imperatoris,aut si alterum casuale sine coniunctione sequatur.vt Verg. iiij.æñ.te propter eundem extinctus pudor.Quod si media sit coniunctio,nihilominus seruit regula.vt quod ex Vergił. attulimus transtra per & remos. At vero præpositio composita in vnum corpus coalescit cum ea dictione, cui per compositionem adhæret:itaque cum ea vnum habet accentum prędominātem,vt perficio.is. In prima.n. & vltima per(si grauatur)in media acuitur.Quod si postponatur,aut soluta est,& per se,vt diximus, accentum habet:aut composita,& tunc aduerbium ex vtraque dictione cōficitur,vt hactenus, quatenꝰ. Nam si tenus composita non esset,priorem syllabam acueret.Cum quoque præpositio postposita illis pro nominibus me.te.se.nobis.vobis.composita esse intelligitur.Itaque semper cūillis grauatur. Sunt tamen qui dicant encliticæ particulę vim tunc habere: & ideo attrahere accentum ad syllabam prędentem. Quod de præpositione diximus,etiam de coniunctiōe dici potest:nam postpositiua vel cōmunis(si post ponatur)finalem syllabam acuit: vt si dixeris currit,mouetur igitur,alias omnibus syllabis grauatur. ¶Attrahit accētum.Quod particulę attractiuę,quas gręci encliticas,id est, inclinatiuas appellant,attra hunt siue inclinant ad se accentum syllabę prędentis, hoc est,attrahendo siue inclinando ad se eadem acuunt.Verg.pri.æñ.o qui rex hominumque deorūque.syllaba.um.vtrobique acuitur:non quemadmodū imperita multitudo solet acuere,sed modice atque(vt supra diximus)sono quodam moderato. Sūt aūt par ticulę inclinatiuę quatuor.q;.ne.ve.coniunctiones sunt. cum vero præpositio contra naturam suam postpositia inclinat ad se accentum in quinque tantum ablatiuis pronominum,hoc est,mecum.tecum.secum. nobiscum. vobiscum.Sed de.q;.ne.ve.exempla sunt in promptu. Illud tamen aduertendum,quod etiam obseruatur a gręcis,vt quoties vltima dictionis syllaba ratione particulę encliticę acuitur, nihilominus dictio illa suum accentum retinet:ita(vt contra id,quod supra diximus)vna dictio duos accentus acutos habeat,aut circunflexum sit & acutum:quod & Aldum Manutium obseruasse video in illis codicibus quos ex impressione ad nos cotidie mittit.Et quanquā ex communi prędicendi modo particulas illas di xerimus encliticas,id est,inclinatiuas,siue attractiuas,ex eo quod prędentis dictionis vltimam syllabam acuendo ad se inclinent siue attrahāt.Grędi aliter dicunt,quod videlicet dicuntur encliticę ex eo,quod il larum accentus inclinetur,& remittatur ad vltimā syllabam dictionis prædentis. Nam cum particulæ illę sint coniunctiones,illudque sit coniunctionum proprium,vt postpositæ habeant accentum,quē præ positę non habent: illę tamen,quę dicuntur encliticę,non habent accentum: sed remittunt(vt diximus) illum in dictionem prędentem.Hoc quoque sentit Priscianus in examinatione primi carminis Vergi liani. Quę(inquit)& aliæ duę cōiunctiones ne videlicet & vt sunt apud latinos inclinatiuę, quas grędi encliticas vocāt:solent enim suos accentus in extremam syllabam, prędentis dictionis remittere. Siue igitur hoc sit,siue illud in idem recidit,quod ad rationē proferendi attinet. ¶ Finales acuit. Quinto defi ciunt regulę superiores,quoniam vltimę clausularum syllabę,quę interrogatiue proferūtur,habent accē tū.Sed interrogationis genera duo sunt,altera nāque dicitur percunctatio,altera nomine generis dicitur interrogatio.Atque(vt Augusti in.iiij.lib.de doctrina Christiana notat)inter percūctationem & interro gationē hoc interest: q; ad percunctationem multa responderi possunt,ad interrogationem non potest res ponderi nisi aut non,aut etiam:vt si dicas quis nouus hic nostris successit sedibus hospes? post percūcta tionem multa poterunt responderi. At cum dicitur,aut quid in euersa vidi crudelius vrbe? vnum tan tum potuit responderi,hoc est,nihil.¶Hebręæ voces. Sexto deficiunt regulę superiores idiomate,hoc est, cum dictiones peregrinę cum sua literatura in sermonem latinum transferuntur.Peregrinas autem hoc in loco intelligimus hebraicas,& grędas. Itaque de hebraicis tradit primam regulam:quod plerumque

hoc est, pro maiori parte, acuunt vltimam: non tamen semper id quod Alexander a Villa dei putauit, quoniam complures acuunt penultimam & nonnullæ in tertia a fine acuūtur. Nam quēmadmodum in repetitione illa, quam fecimus nuper, pluribus est a nobis disputatum, q̄ dictiones hebraicę, quæ in veteri ac nouo instrumento continentur, nam de alijs impræsentiarum non curamus, non excedunt numerum quingentorum ex quibus quadringentæ, aut non multo plures acuunt penultimam. Tertia vero a fine multo pauciores sexaginta opinor, aut multum octoginta, quas licebit videas si suo loco. Sed q̄d de dictionibus hebraicis diximus, intelligendū est de illis, quæ non declinantur græca, aut latina inflexione. Nam si græce declinantur, accentum quoque græcum habebunt, si latine, accentum latinum: vt ecce Abias, si non declinetur, accentum habet in fine: si declinetur græce abias abiu, accentum habet in penultima, quia vltima est lōga: si latine abias abię accētū in antepenultima, quia penultima est breuis. Sed de hoc in memorata repetitione plura. ¶ Si casus græcos. Subiūgit alteram partē de dictionibus græcis: dicitque quod si ex declinatione græca latini aliquos casus vsurpauerint, necessario accentu græco sunt proferēdi. Hęc regula ab omnibus in commune doctis pariter & indoctis recepta est: nondum tamē ab aliquo (quod ego sciā) elucubrata. Nos tamen in præfata repetitione pro vsuli nostra hanc partem enucleauimus. Hoc etiam in loco tātum admonuisse lectorem duximus esse satis. Deinde subdit, q̄d si dictio græca declinatione latina inflectatur accentu quoque latino est proferenda. Esto exempli causa: lampas in recto casu græca est simul & latina. Sed a græcis in fine, a latinis in penultima acuitur. In genitiuo lampadis latine accentu in antepenultima, lampados græce in penultima profertur. In datiuo quoque lampadi vltima longa accentu in antepenultima profertur a latinis. Sed lampadi vltima breui accentu in penultima profertur a græcis. In accusatiuo preterea lampadem & lampada, sed lampadem latini, lampada græci vtrique suo accentu proferunt. Vocatiuus similiter vt nominatiuus. Ablatiuus, quia mere latinus est, accentu latino tantum profertur. In plurali nominatiuo lampades a græcis, es. correpta terminatur: atque proinde ab illis accentu in penultima profertur. Latini tamen eandem producunt: quare suo accentu, hoc est, in antepenultima acuto enuntiabunt. In accusatiuo plurali lampades, quia mere latinus est, accentu latino profertur, lampadas vero: quia græcus, græcum quoque accentum habebit, hoc est, in penultima. Sed de his ad sufficientiam in repetitione idem tidem repetita diximus.

Id quod Alexander (deceptus forte) putauit,
Si casus græcos vsurpet sermo latinus:
Accentu græco talis vox est referenda.
Græca sit ati si vox, sed declinata latine:
Accentus noster casus moderabitur illos.

¶ Donati Grammatici Barbarismus incipitur.

BArbarismus est vna pars orationis vitiosa in communi sermone: in poemate Metaplasmus. Item Barbarismus in nostra loquela: in peregrina Barbaralexis dicitur: vt si quis dicat mastruca, cateia, magalia, acinacis.

Donati grammatici. Hic est ille Donatus, quo præceptore multis in locis diuus Hieronymꝰ gloriatur, extat eiusdem opusculum de octo partibus orationis. Enarrationes quoque in Terentium & Vergilium scripsit, etiam in Lucanū referente Hieronymo. Opus autem inscribitur Barbarismus: non q̄d de solo barbarismo hic agatur, cum multo plura dicenda sint de soloecismo, de metaplasmo, de figuris, de tropis: sed quod in titulis librorum aliquando plura promittuntur, aut pauciora, quam postea reddātur: aut quod est consuetudo nominandi libros ex ipsorum initio, quemadmodum apud hebręos quem appellamus nos Genesim, ipse vocant Bereſit, q̄d interpretatur in principio: quia scilicet ille sic incipitur: In principio creauit Deus cęlum & terram. & eodem modo Helle semoth. Exhodum. Vaicra. Leuiticum.

BArbarismus. Inter Barbarismum & Soloecismū est differentia, quod barbarismus est vitium in vna parte orationis, soloecismus in contextu partiū orationis: sed aduertendū est hoc in loco id, q̄d Seruius annotauit in libro quinto eneidos, inter barbarismum & lexim, hoc est, latinam perfectamque locutionem esse metaplasmum, qui in vno verbo fit ratione vitiosus, hoc est, quod quanquā sit vitium, ratione tamen defenditur, excusaturque. Inter soloecismum rursus & schema, id est, perfectam sermonum cōnexionem esse figuram, quæ fit in contextu partium orationis ratione vitiosa, id est, vt statim diximus, quod quanquam sit vitium, ratione tamen quadam excusatur. Ergo metaplasmus (inquit) & figura media sunt, discernūturque peritia & imperitia. ¶ Dicit igitur, quod barbarismꝰ est vna pars orationis vitiosa. i. vitiū, quod contingit in vna parte oratiōis. In cōmuni sermone. i. siue, psa, siue oratiōe soluta & pedestri, vbi non relinquitur locus excusationis, nisi defendatur vitium vsu & autoritate. In poemate, id est, apud poetas, quibus licet multa facere, quæ non licet historicis & oratoribus: sed de metaplasmo infra disputabitur. Item barbarismus. ponit differentiam inter barbarismum & barbaralexim. Nam barbarismus est vitium partis alicuius in eadem lingua, vt si dicas domini pro dominus. Barbaralexis est, cum dictio peregrina asciscitur in sermonem nostrum. vt mastruca, quod est genus vestis Sardorum, id est, sardiniæ incolarum, quo vocabulo vtitur Cicero in oratione pro Scauro. Cateia, genus teli Germanorum: de quo Vergilius in æneidis: teutonico ritu soliti intorquere cateias. Magalia domus pastoricia, & aphrorum. Vergilius primo eneidos: Miratur molem æneas magalia quondam. Acinacis Medorum gladius, de quo Horatius. pri. carmi. vino & lucernis Medus acinacis.

¶ Barbarismus autem. Diuidit barbarismum in duo genera, hoc est eius quod fit scripto, & eius qđ pronuntiatione, quorum quodlibet rursus diuidit in quatuor genera. s. additione, detractione, immutatiõe, transmutatione literæ, syllabæ, temporis, toni, aspirationis: & ita colliguntur quadraginta barbarismi species, hoc est viginti ex scripto, & totidẽ pronũtiatione, de quibus statim ponit exẽpla. ¶ Per additionem literæ. Vergilius primo æneidos: Troas relliquias danaum, atque immitis Achilli. Nam relliquiæ a relinquendo sunt appellatæ prima vtrobiq; breui: sed poeta produxit: ideo. l. litera est adiecta. excusatur autem vitium carminis necessitate. ¶ Per additionẽ syllabæ fit barbarismus, vt quod ponit exemplum abisse pro abhisse ex Vergilij. ij. æneidos. Nos abhisse rati & vento petijsse mycenas. Imo detractio est literę abhisse pro abiuisse: cõmodius que exẽplum esset illud ex Iuuena. & barbarus induperator. interiecta syllaba. du. pro imperator. ¶ Per additionem temporis. vt Vergi. primo ęneidos: Italiam fato profugus. nam prima p naturã breuiatur. Idem in. vij. antiqua ex cedro Italusque paterque Sabinus. ¶ Per detractionem literę. vt infantibu paruis: pro infantibus paruis. & est (opinor) Lucilij exemplũ. Per detractionem syllabę. vt salmentum, pro salsamẽtum: & est poetę cuiuspiam antiquissimi. Per detractionem temporis: vt Vergilij primo æneid. Vnius ob noxam & furias Aiacis oilei. cum vnius vltima producta proferri debeat. ¶ Per immutationem literę. vt Verg. i. ęneidos. Olli subridẽs hominũ sator atq; deorum, pro illi subridens. Per immutationẽ syllabę: vt qđ dicit pernuces p pernicies: sed hoc exemplum non facit nisi ad mutationẽ literę sed commodius exemplum esset illud Catulli. Quoi dono lepidum nouũ libellum, pro cui. Per immutationem temporis. vt Vergi. vij. æneid. Feruere leucatem. penultima breuiter cũ feruere per secũdam penultimam producere debeat, tametsi feruo. is, per tertiã declinetur. ¶ Per transmutationem literę. vt Verg. xi. ęñ. Hęc mea magna fides, at non Euandre pudendis. quãquã Euandre possit esse ab eo qđ est Euandrus. vt idem: tunc rex Euãdrus Romanæ conditor arcis. ¶ Syllabæ, vt displicina pro disciplina. & fortè est exemplum ab aliquo autore sumptum. Temporis, vt si longã pro breui, & breuem pro longa posuisti. vt quod ponit exemplũ deos, cuius prima syllaba est breuis & vltima longa. ¶ Toni quoque. Superius tantum posuit exempla de additione, immutatione, transmutatione literæ vel syllabæ, vel temporis: vnde colliguntur duodecim species barbarismi in prolatione, totidemque in scripto. Nũc dicit quod etiam per accentus

Barbarismus autẽ fit duobus modis scripto & pronuntiatione. His bipartitis quatuor species supponuntur: additio, detractio, immutatio, trãsmutatio literæ, syllabæ, temporis, toni, aspirationis.

Per additionẽ literæ fiunt barbarismi: vt Relliqas Danaum. cum reliquias per vnum. l. dicere debeamus. Syllabæ, vt Nos abijsse rati. p abisse. Temporis: vt Italiam fato, cũ Italiam correpta prima dicere debeamus.

Per detractionem literæ, vt infantibu paruis, pro infantibus. Syllabæ: vt Salmentum pro salsamẽtum. Temporis: vt Vnius obnoxam, correpte pro vnius producte.

Per immutationem literę: vt Olli pro illi. Syllabæ: vt pernuces pro pernices. Temporis: vt Feruere leucatem: cum feruere sit secundæ coniugationis. & producte dici debeat.

Per transmutationem literę: vt Euandre pro euander. Syllabæ: vt Displicina pro disciplina. Temporis: vt si quis deos producta priori syllaba & correpta posteriori pronuntiet.

Toni quoq; similiter per has quatuor species commutantur: nam & ipsi adijciuntur, detrahuntur, mutantur & transmutantur: quorum exempla vltro se offerent, si quis inquirat.

Totidẽ etiã modis per aspirationem deprehẽditur barbarismus, quem quidã scripto, quidam pronuntiationi indicant adscribendũ propter. h. s. quã alij literã, alij aspirationis notã deputant.

Fiunt autem barbarismi per hiatus & collisiones. Sunt etiam malæ compositiones cacosynthheton, quæ vitia nonnulli barbarismum esse putant, in quibus sunt metacismi, lambdacismi,

possunt fieri quatuor species barbarismi in prolatione: & quia etiam accentus per apices designantur, totidemque etiam species colligentur ex scripto. Tempora quoque in ambiguis per apices debere notari Quintilianus præcipit: quare barbarismi species circa tempus dupliciter erunt, hoc est, scripto & prolatione: & sic habemus duas & triginta barbarismi species. ¶ Totidem etiam modis. Octo quoque aliæ species barbarismi colliguntur circa aspirationem: nam & ipsa potest addi, vt si tamen scribas per. th. Detrahi, vt si thalamus scribatur sine aspiratione. Immutari, vt si Tethys vxor Oceani scribatur in secnuda per. t. exile. Transmutari, vt si eadem scribatur primo aspirato, & secundo exili. Itaque ex scripto suboriuntur quatuor barbarismi species: & quia sic proferri debemus quemadmodum scribimus, & scribere vt proferimus: colliguntur aliæ quatuor species ex prolatione aspirationis, aut saltem si non est prolatio, erit quædam spiritus expressio: & sic resultant quadraginta, (quas diximus) barbarismi species: de quibus hactenus dictum est. ¶ Fiunt autem. Sunt alia vitia in sermone, puta hiatus per concursus plurium vocalium, aut collisiones per concursus plurium consonantium, illarum maxime, quæ duriores sunt. vt. f. r. flagro, frango. quemadmodum in illo versu quem affert Horatius: postquam ferratos postes portasque refregit. & illud Vergilij: post terrgum nodis fremet horridus ore cruento. Sunt etiam vitia malæ compositionis: quam græci vocant cacosyntheton. vt quod per. m. literam fit cum sequitur vocalis: nam. m. magis videtur sonare cum vocali sequente quam cum præcedente. vt si dixeris: Venturum excidio Lybiæ. & dicitur metacismus, id est, vitium circa. m. literam ea figura, qua barbarismus. Lambdacismus fit per. l. literam, quando videlicet, aut nimis sonat, aut parum sonat: quod & circa alias literas contingit. Nam (quemadmodum Quintilianus ait) sonus literarum neque debet esse oppressus, neque expressus.

Iotacismus fit per .i. literā, quæ a græcis dicitur iota, per quam frequenter oratio fit hiulca. Quæ omnia, subaudi vitia sonantia plus aut minus æquo. i. eo quod oportet. quod vitiosum est: nam, vt dixi ex Quintilia. autoritate, sonus literarū neque debet esse oppressus neq; expressus, hoc est, neque nimiū, neque parum sonare. Sed quantum literæ debeant sonare, non est cuiusque iudicium, sed illius tm̄, qui est eruditus nam (vt est in prouerbio) cæcus male iudicat de coloribus: & hoc est: quod Quintili. dixit: Neq; enim cuiusque auris est exigere literarum sonos: nō magis hercle quā neruorum. Nos cauenda. sensus est, an huiusmodi vitia sint barbarismi species, an sub alio genere reponi debeant, nihil refert, neque in eo multum est disputandū: nobis satis sit admonuisse lectores, vt fugiant huiusmodi vitia: sed quid fugere, aut sequi debeant, iamnō est cuiusque, sed vt dixi, eius qui est eruditus.

DE solœcismo. Solœcismus dictus est a ciuitate Ciliciæ soloe. orum. quam solon Salaminus condidit: cuius incolæ cum essent semigreci & semibarbari, sermonē græcum corrumpere cœperūt: & inde a loco solœcismus dici cœptus, quēadmodū barbarismus a barbaris. Hoc vitium ab Asinio Pollione imparilitas, ab alijs stribiligo appellatur. i. orationis quædā detorsio. Solœcismus igitur est vitium in contextu partium orationis. nam eo differt a barbarismo, qui est vitium in vna tātum dictione. Sed hoc vitium committitur, quoties quis peccat cōtra regulas artis grammaticæ, puta de conuenientia nominatiui cū verbo, adiectiui cū substantiuo, relatiui cum antecedente, prepositiōis cum suo casuali, verbi cū casu cum quo debet cōstrui: & eodem modo de reliquis. Inter solœcismum. Ex diffinitiōe barbarismi & solœcismi iam patuit hęc differentia. Discrepantes. i. disconuenientes: vt si dicas vir bona legunt lectionis. Incōsequentes, vt si dicas, vir lectionem legit bonus. Nā licet partes orationis in ordine permutari possint: est tamen quædam incōpactibilis iunctura, q̄ admitti non debet. Scriptis aut ꝓnuntiatis. & hoc dictum est, vnde barbarismi species duplicatæ sunt. ¶ Quāquā multi. Quæstionē quā dam soluit, an in vna tantum particula oratio nis possit solœcismus fieri. Respōdetq; posse fieri: si particula illa habeat implicitā vim contextæ orationis. Et ponit exēpla, vt si quis q̄reret a te, quis fecit hoc? & respōdeas vno ꝟbo hic: oratio esset perfecta, subintelligitur namque| vir fecit. quare si responderet hæc, barbarismus non erit, sed solœcismus: ac si explicite diceret: hæc vir fecit hoc, aut hic fœmina fecit hoc. Respōdeamus Romæ, pro Romam. Aut vnū. Hoc solœcismi vitio sermo Hispanus frequens est, q̄d nulla ratione defendi potest: sed solo vsu: qa docti simul & indocti ita loquūtur: & loquendū esse vt plures, sentiēdū vt pauci Aristo. autor est. ¶ Multi etiam. Quadrigæ arum. & scopæ. arum. in numero tātum plurali posse declinari Cæsar i libris de analogia. Aulus Gell. Phocas. Diome. atque alij testantur. Igitur cum Plin̄. lib. xxxiij, dixit: quadriga regitur ab Alcibiade, erat dubium, sed in vno verbo tantū ex diffinitione vtriusque vitij constat esse potius barbarismum. ¶ Solœcismus fit duobus modis. Duo solœcismi genera ponit: alterum quod fit ꝑ partes orationis, cum alia pars pro alia ponitur: vt nomen pro aduerbio. & econtrario aduerbium pro nomine. aut cum eadem pro seipsa, sed aliter accipitur. Alterum genus est, quod fit per accidentia partium oratio nis: cuius tot sūt species, quot sunt accidentia cuiusque dictionis. Deinde ponit exēpla vtriusque generis. Et primo prioris membri. vt Ver. vi. æn̄. Toruūq; repente clamat. toruū nomē posuit ꝑ torue aduerbio. Sub hoc genere est alia solœcismi species cūeadē pro seipsa: sed aliter posita accipitur. vt apud Vergi. vi. ḡn̄. Cui tm̄ de te licuit. pro in te. nā casus est pro casu. i. ablt̄us pro act̄o. nā quod præpositio de, ꝑ in ponitur, superioris mēbri exēplū est. ¶ Per accidētia. Alterū genus q̄d fit ꝑ accidētia partiū oīonis ponit exēpla. Et primo de qualitate, q̄ in noie est illud ꝑ q̄d nomē ꝓprijū distinguit ab appellatiuo. vt Ver. in. ḡn̄. Hauriat hūc oculis ignē crudelis ab alto Dardan9. Nā ꝓprijū nomen eius, qui Troiā cōdidit, hoc est, filius Iouis pro Dardanius posuit, quod est appellatiuum, & omnibus Troianis competere potest.

Iotacismi, Hiatus, Collisiones: quæ omnia plus æquo minus ve sonantia ab eruditis auribus respuuntur. Nos cauenda hæc omnia vitia prælo quuti controuersiā de nomine pertinacibus relinquamus.

¶ De Solœcismo.

SOlœcismus est vitium in contextu partium orationis contra regulam artis grammaticæ factum. Inter Solœcismum & Barbarismum hoc interest: q̄ Solœcismus discrepantes, aut inconsequentes inter se dictiones habet. Barbarismus autem in singulis verbis fit, aut scriptis, aut pronuntiatis. Quamquā multi errent, qui putant in vna parte orationis etiam fieri Solœcismum: vt si demonstrantes virum hanc, aut fœminam hunc dicamus. Aut interrogāti quo pergamus, respōdeamus Romæ. Aut vnum salutātes: saluete dicam9. Cum vtiq; præcedēs demōstratio, vel interrogatio, vel salutatio vim contextæ orationis obtineat.

Multi etiam dubitauerunt vtrum quadriga, scopa, solœcismus, an barbarismus esset, cum scilicet id genus dictionis barbarismū esse, vel ipsius vitij diffinitione possit agnosci facile.

Solœcismus fit duobus modis, aut ꝑ partes orationis, aut ꝑ accidentia partiū orationis. Per partes orationis fit, cū alia ꝑ alia ponitur: ut Toruumq; repēte clamat. pro torue. nomen pro aduerbio ponitur. Fit etiam in eadē parte orationis hoc vitium, cum ipsa pro se nō in suo loco, neq;, vt cōuenit, ponitur: vt Cui tātum de te licuit, ꝑ in te.

Per accidentia partium orationis fiunt tot modis solœcismi, quot sunt accidentia partium orationis: sed in his propter compendium, id est, breuitatem pauca monstrabimus.

Per qualitates nominum fiunt solœcismi: vt Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus: proprium pro appellatiuo posuit.

¶ Per genera fiunt solœcismi: vt si dicas validæ silices. forte validæ & silices dixit alludens ad illud Vergilii. in bucoli. Ah silice in nuda connixa reliquit. sicut quod sequitur eiusdem Vergi. in eodem: Tum Phaetontiadas musco circūdat amaræ corticis, nam silex & cortex fœminina sunt. & Plautus in captiuis. collus caret collaria pro collum caret collario. sed hoc vitium potius ad barbarismum. pertinet, cum nō sit in contextu orationis, sed in vno tātū verbo: sed validæ silices & amaræ corticis sub solœcismo. ¶ Per numeros fiunt solœcismi: vt si dicas illud ex Vergilij primo æneidos: Pars in fruſtra secāt. nam pars non iungitur nisi vitiosē cum verbo plurali secāt, sed in carmine habet excusationem: in prosa oratione hoc vitiū excusabile nō est. ¶ Per coniparationem fiunt solœcismi: quoniam Donatus, & Diomedes comparationem inter nominis accidentia numerant. Et ponūt exemplum alicuius poetæ, quinon extat: puta Ennij aut Lucilij. Respondit Iuno saturnia sancta dearum, pro sanctissima, hoc est, positiuū pro superlatiuo. ¶ Per casus fiunt solœcismi si ponatur casus pro casu. vt Vergilius primo æneidos. Vrbem quam statuo vestra est. pro vrbs, hoc est, accusatiuus pro nominatiuo. ¶ Per modos verborum. per accidentia quoq; verborum fiunt solœcismi, puta per modum, quod est vnum de verbi accidentibus. Et ponit exemplum ignoti cuiusdam poetæ. Itis paratis arma quāprimum viri. pro ite parate arma. indicatiuum pro imperatiuo. ¶ Per significationes verborum, quod etiam verbi accidēs est, fiunt solœcismi. Et ponit exemplū cuiusdā incogniti poetæ: expoliātur eos & corpora nuda relinquunt. hoc est, pro actiua significatione passiuam posuit. ¶ Per tempora fiunt solœcismi, cum tempus, quod est vnum de accidentibus verbi, pro alio tempore ponitur. vt Vergilius tertio æn. Cecidit que superbum Ilium, & omnis humo fumat Neptunia Troia. fumat, id est, præsens posuit pro præterito fumauit. ¶ Per personas fiūt solœcismi, cum alia persona pro alia accipitur, & ponit exēplum. vt Danai, qui parent Atridis, quam primum arma sumite: pro qui paretis. hoc est tertia persona pluralis pro secunda eiusdem numeri. ¶ Per aduerbia fiunt solœcismi: vt si dicas, eo intus, pro intro: quia intus significat in loco. intro ad locū: sed alterū pro altero ponitur hoc in loco. Italia venio non dicimus: sed de Italia, & quod Vergilius in principio æn. dixit: Italiam fato profugus Laumaque venit littora. quia nomina vrbium ponuntur aduerbialiter sine præpositione. Nomina autem regionum & prouinciarum non ponuntur aduerbialiter, ideo iūgi debent præpositionibus. Ad Romam vado non dicimus: sed Romam, quia ponitur aduerbialiter. Separatim addenda, id est, nō per compositionem, sed per appositionem: quod cū aduerbio non potest facere, sed cū dictiōe casus habēte. ¶ Per prępositiones fiunt solœcismi cum alia pro alia ponitur. vt Verg. sub lucem exportāt calatis. pro ante lucem: immo circa lucē. Illud quoq; eiusdem in pri. æn. Syluis te Tyrrhene feras agitare putasti, p in syluis subintellige. ¶ Per cōiūctiōes q̄q; fiunt solœcismi cū altera pro altera ponit. vt Ver. cū. subiectisq; vrere flāmis. q. copulatiuā posuit, p disiūctiua ve siue vel, & hic solœcismus fit p significatiōes cōiūctiōis. ¶ Per ordinē cōiunctionū (q̄d est vnū ex illis accidētibus) fit solœcismus: cū cōiūctio p̄positiua ponitur, p postpositiua, aut ecōtrario. vt si dixeris: aūt fieri nō debet: p fieri aūt nō debet: aūt nāq; cōiūctio est postpositiua. ¶ Fiūt p̄terea. Pluribus aliis modis pōt fieri solœcismus q̄ superius est disputatū: cū omne vitiū circa ōronis structurā in solœcismū cadat. q̄d multipliciter pōt cōtingere. Sed notād9 est, vt nō imitemur: sed vt fugiam9. ¶ Solœcismus est in ꝓsa. Q uēad modū metaplasmū diximus esse mediū inter barbarismū & ieximus: ita nūc diximus schema esse inter solœcismum & rectam loquutionem. Sed schema excusatur ratione carminis: solœcismus vitium est inexcusabile.

Per genera, vt Validę silices, ꝑ validi, & Amarę corticis. pro amari, & collus collaria caret.

Per numeros, vt Pars in fruſtra secant, pro secat.

Per casus: vt Vrbē quam ſtatuo veſtra eſt, ꝑ vrbs quam ſtatuo.

Per comparationem, vt Reſpondit Iuno Saturnia ſancta dearum.

Per modos verborum. vt Itis paratis arma quam primū viri. pro ite parate arma: indicatiuū pro imperatiuo.

Per ſignificationes verborum. vt Expoliantur eos & corpora nuda relinquunt, pro expoliant.

Per tempora, vt Cecidit que ſuperbū Ilium, & omnis humo fumat Neptunia Troia. pro fumauit.

Per perſonas, vt Danai, qui parent Atridis, quam primum arma ſumite, pro eo qui paretis.

Per aduerbia, vt intus eo, pro intro, & Italia venio, pro de Italia. & ad Romam vado, pro Romam. cum præpoſitio ſeparatim nominibus addenda ſit non aduerbio.

Per præpoſitiones, cū alia pro alia ponitur. vt Sub lucem ibāt, pro ante lucem. Aut neceſſitate ſubtrahitur: vt Syluis te Tyrrhene feras agitare putaſti, pro in ſyluis.

Per cōiunctiones, vt Subiectiſque vrere flammis. q̄. pro ve.

Per ordinem coniunctionum. vt Autem fieri non debet, pro fieri autem non debet.

Fiunt præterea ſolœciſmi pluribus modis: quos reprehendendo potius, quā imitando poſſumus adnotare.

Solœciſmus eſt in ꝓſa. in poemate Schema dicit.

¶ Sequitur de decem Vitijs.

CVm Barbariſmo & Solœciſmo decem vitia nominantur: hoc modo. Acyrologia. Cacemphaton. Pleonaſmos. Periſſologia. Macrologia. Tautologia. Eclypſis. Tapinoſis. Coſyntheton. Amphibologia.

¶ De decem Vitijs.

CVm barbariſmo. Decem vitia dicit eſſe communia Barbariſmo & Solœciſmo: quæ nominatim primo, deinde quę illa ſint, exponit ſingulatim.

¶ Acyrologia, quæ interpretatur improprietas, est cū aliqua dictio improprie ponitur: vt cum spes sit de bono futuro opinato: timor autē de malo futuro opinato, cū Verg. iij. æn. lib. dixit: hunc ego si potui tantum sperare dolorem. acyrologiam commisit: q̄ improprietas quāuis in vno verbo sit: quia spero ponitur ꝓ timeo: tñ non liquet de vitio, nisi ex structura vtriusq; particulæ, hoc est, sperare & dolorē. ¶ Cacēphaton, quod interp̄tatur mala siue turpis loquutio, fit duobus modis: vel ex iunctura partiū orationis: cum videlicet ex fine p̄cedentis dictionis, & principio sequentis aliquis sonus durus aut turpis sensus sequitur. Et ponit exemplum de dura compositione ex Verg. i. æn. Et numerū cum nauibus æquat. Nam rum & cū dure coeunt. de secundo Mart. nunc in adoptiuis per sica cara sumus. Aut cōmittitur cacēphaton cum ipsi verbo subest aliqua turpitudo. vt apud Terentiū in Andria. Arrige aures Pamphile. cum arrectio ꝓprie sit membri genitalis tētigo, Martia. Arrigis ad vetulas, fastidis Basse puellas. ¶ Pleonasmos interp̄tatur plenitudo siue superabūdātia: & fit q̄n supfluit aliquod verbum, sine quo sententia nihilominus erat perfecta. vt Verg. i. ēn. Sic ore loquuta est: supfluit nāque ore particula: quia sine ore loqui non possumus. ¶ Perissologia interp̄tatur sermonis superfluitas, nā perissos est superfluus. & est quoties verba superflua adduntur: siue cum eadē rem varijs modis diximus. vt ibant qua poterant: quod vero additur, qua poterant nō ibant: otiose adiectum est: quia in superiori sermōe intelligitur etiā si non dicatur. ¶ Macrologia interp̄tatur lōgus sermo, siue longitudo sermonis, nam macros est longus. & est q̄n breuis sentētia multis verbis contexitur. Et ponit exēplū ex Liuio lib. viij. ab vrbe. legati nō impetrata pace retro vnde venerunt reuersi sunt. satis enim fuisset dicere: legati non impetrata pace redierunt. ¶ Tautologia interp̄tatur identitas sermonis, a tautos quod est idē. & est q̄n repertur eadē res per diuersa verba. vt si dicas: ego met ipse feci, met & ipse otiose adiecta sunt: saltē alterum illorum. ¶ Eclypsis interpretatur defect9, ab eclipto, qđ est deficio. & est q̄n particula necessaria in oratiōe deficit verbum maxime, sine quo oratio imperfecta est. Et ponit exēplū ex Verg. i. æn. Cū Iuno ęternū seruās sub pectore vulnus: hæc secum, subaudi loquuta est. ¶ Tapinosis interp̄tatur humiliatio. nā tapinos est humilis: & est q̄n rem magnā verbo humili & minus significāti exprimimus. Et ponit exemplū ex Vergi. ij. æn. Verumq; armato milite complent. Nam milite ꝓ militibus minus dixit, & plus intellexit. & Dulichias rates, idem Vergi. dixit in huc. pro naues Vlyxis: cum ratis non sit nauis: sed lignorum strues ad trāscienda flumina. Additq; tertiū exēplū ex Hor. in. i. car. Pelidę stomachū ignobiliorem ꝓ nobiliori posuit. ¶ Cacosynthetō interp̄tatī male cōpositū: & est q̄n partes inter se male coordinātur: quod plerūq; in carmine contingit. Et ponit exēplū ex Verg. ix. æn. Versaq; iuuēcū terga fatigam9 hasta, hoc est, nos agimus. i. instigamus terga iuuēcū. ꝓ iuuencorū. hasta versa. i. eadē hasta, qua ferro pugnam9 versa in stimulū. ¶ Amphibologia interp̄tatī ambiguitas sermōis: siue amphibolia ambiguitas. ab amphibolos, qđ est ambiguus: & est q̄n sub eisdē verbis varij sensus possunt intelligi, qđ plurib9 modis fieri pōt: ponit aūt exēpla quorūdā illorū modorū: & in primis actm cū quo mod9 infinitiu9 cōstruitur ante se & post se. Nā dubiū est vter illorū sit positus in p̄sona agēti aut patienti. vt si quis dicat, audio secutorē retiarij occidisse: ambiguē est, vter illorū alterū occiderit. Fuit autē lud9 apud antiquos, in quo secutor qui idē mirmillo dicebat, cū retiario cōfligebat: de cuius modi ludo multa apd Iuue. Mart. Trāquillū atq; alios autores dñr. Aut ꝓ verbū. subaudi cōis significatiōis fit āphibologia. vt Cato criminat: cū actionē & passionē significet: dubiū est an Cato accuset, an accusef: quare ex adiūctis amphibologia est tollenda, hoc est, ex primēdo quē, aut a quo criminat: & eodē modo de vador. āris. qđ est vades dare, aut vades accipere. Fit etiā per omonyma, hoc est, per equiuocationē alicui9 verbi: cum vnū nomē plura significat. nā si simpliciter ꝓferat, amphibologiā relinquit: cum lector aut auditor nesciat, in quā partē debeat accipere vocabulum illud. Et ponit exēplū de cane: qđ tum animal nobis familiare, tum stellam notam, tum piscem maleficum significat. Addit p̄terea pluribus a ijs modis posse fieri amphibologiam.

Acyrologia est impropria dictiōis positio: vt Hūc egoſi potui tm̄ sperare dolorem, pro timere.

Cacemphatō est obscœna ꝓnūtiatio, vel in cōposita dictiōe, vel in vno verbo: vt Numerū cū nauibus æquat. & Arrige aures Pamphile.

Pleonasmos est adiectio superuacua ad plenam significationem, vt Sic ore loquuta est.

Perissologia est adiectio verborum superuacua sine vlla vi rerum: vt Ibant qua poterant, qua nō poterant non ibant.

Macrologia est longa sententia res nō necessarias comphendēs: vt Legati nō impetrata pace retro (vnde venerunt) reuersi sunt.

Tautologia est eiusdem dictionis repetitio vitiosa: vt Egomet ipse venio.

Eclypsis est defect9 q̄dā necessarię dictiōis, quā desiderat p̄cisa sentētia: vt Hęc secū, deest loq̄batur.

Tapinosis est humilitas magnę rei, nō id agēte sententia qđ demōstrat: vt Penitusq; cauernas ingētes, vtrūq; armato milite cōplent. i. multę legiones armatorū militū impleuerunt multas cauernas. Et Dulichias vexasse rates. & Pelidę stomachum cedere nescij.

Cacosynthetō est vitiosa dictionū cōpositio: vt Versaque iuuencum terga fatigamus hasta.

Amphibologia ē ābiguitas dictiōis, q̄ fit p actm̄, vt siqs dicat: Audio secutorē retiariū occidisse. Aut ꝓ verbū: vt Criminat Cato, Vadat Iuli9. nec addat quē, vel a quo. Aut p participiū: vt Video statuā aureā hastā tenētē. Fit etiā p omonyma: vt siqs dicat aciem, neq; addat oculorū, aut exercitus, aut ferri. Fit etiam pluribus modis: quos recēsere oēs, ne nimis longū ęsset non oportet.

¶ De Metaplasmo.

METaplasmus interpretatur transformatio: & est quando id quod proprie dicitur, trãsformatur in aliam speciem, quod non potest fieri nisi per vitium: quod quia excusabile est per aliquã rationem dicitur metaplasmus: quem diximus esse medium inter barbarismũ & lexim. Ratio autẽ quæ potest excusare hoc vitium, est aut metri necessitas, aut ornatus: quod aliquid elegantius dicitur per figuratum quam per proprium. aut necessitas cum non habemus proprium, vtimur mutuo aut accommodato.

METaplasmus est trãsformatio q̃dam recti solitiq; sermonis in alterã speciẽ metri ornat⁹, necessitatis ve causa. Huius sũt spẽs quindeci. Prosthesis. Epẽthesis. Paragoge. Aphereſis. Syncopa. Apocopa. Ectasis. Systole. Diereſis. Synæreſis. Episynalœpha. Synalœpha. Ecthlypsis. Antithesis. Metathesis.

Ponit autem metaplasmi quindecim species, de quibus singulatim disserit.

Prosthesis est appositio q̃dã ad principiũ dictiõis, lr̃æ vel syllabæ, vt gnate pro nate, retulit pro tulit.

¶ Prosthesis interp̃tatur appositio: & est cũ in principio dictionis apponitur litera vel syllaba. Et de litera ponit exemplũ ex Verg. primo æneid. Gnate, meæ vires, mea magna potentia solus, pro eo quod esse debuit nate de nascor nasceris natus. De additione syllabæ nõ ponit exemplum: sed possunt esse exempla ex præpositionibus cũ in compositione nihil significant. vt adsimilis, adnoto.

Epenthesis est interpositio q̃dam ad mediã dictionem literæ vel syllabæ, vt relliquias, p reliquias. induperator pro imperator. Hancautẽ alij epẽthesim, alij parenthesim vocant.

¶ Epenthesis interpretatur interpositio ab Epen, quod est inter & thesis, & est quando in medio dictionis interponitur litera. vt redeo a re & eo, interiecta. d. Aut syllaba. vt Iuu. Graius & Barbarus induperator: hanc alij parenthesim vocant: quæ æque interpositio interpretatur.

Paragoge est appositio q̃dam ad finem dictionis literæ vel syllabæ, vt magis pro magne. & potestur pro potest. Hanc alij paraleplim, alij prolepsim. i. p̃sumptionem vocant.

¶ Paragoge intepretatur adductio, a parago, quod est adduco: & est quando in fine dictionis additur litera, vel syllaba. vt magis pro mage. Nam mage debet esse ab eo qđ magne. Et quod Verg. vij. æñ. Liquido ve potestur electro. & dominarier pro dominari.

Aphæreſis est ablatio de principio dictionis literæ vel syllabæ, contraria p thesi. vt mitte pro dimitte, temno pro contemno.

¶ Aphæreſis interp̃tatur ablatio, ab aphæreome, qđ est auferri. & est quando a principio dictionis aufertur litera vel syllaba, vt q̃ dixit: Mitte arcana dei. Et quod Verg. i. æñ. Qui tela typhœa temnis pro contemnis.

Syncopa est ablatio de media dictione literę vel syllabę contraria epenthesi, vt audacter pro audaciter. & commorit pro commouerit.

¶ Syncopa interpretatur concisio, a sin con & copto scindo: & est quando ex medio dictionis intercidi̇tur litera vel syllaba. vt audacter pro audaciter. i. litera dispuncta. & illud Horat. in. j. ser. At illũ, qui me commorit melius non tangere clamo, pro commouerit.

Apocopa est ablatio de fine dictionis literę vel syllabæ cõtraria paragogæ: vt Achilli, p Achillis. possis, p possitis. potes, p potestis, mutu, p mutuo.

¶ Apocopa interpretatur abscisio ab apo de, & copto scindo: & est quando ex fine dictionis abscinditur litera vel syllaba. vt Verg. i. æñ. Relliquias Danaum atq; immitis Achilli. pro Achillis. & si quis dicat possis pro possitis. & potes pro potestis. & mutu pro mutuo. Et sunt forte exempla sumpta ex antiquis autoribꝰ.

Ectasis est extensio syllabę contra naturã verbi. vt Italiam fato profugus. cum Italia prima syllaba correpta dicere debeamus.

¶ Ectasis interpretatur productio, ab ectino quod est produco: & est quando syllaba breuis ponitur pro longa siue producta. & ponit exẽplũ ex principio æñ. Vergilianæ. Italiam fato profug⁹ lauinaq; venit littora. nã in primogeneo breuiatur. Idem in. vij. Italus pater q; Sabin⁹. & in possessiuo gentili semp breuiat eandẽ, nisi necessitas vrgeat. vt in. vij. Italos in prælia Cæsar.

Systole ẽ correptio syllabę cõtra naturã ꝓbi facta: cõtraria ectasi. vt Aquosus oriõ, p oriõ, producte.

¶ Systole interpretatur contractio, a systelo quod est cuntraho: & est quando syllaba longa ponitur pro breui. vt apud Vergilium primo ẽñ. Cum subito assurgens fluctu nimbosus orion. Idem in. iij. Dum pelago desæuit hyems & aquosus orion. nã o longa est: & a græcis p o mega vtrobiq; scribit.

Diæreſis est diuisio vnius syllabę in duas. vt olli respõdit rex Albai lõgai, pro albæ longæ. Et aulai in medio libabant pocula Bacchi, pro aulę. Et diues pictai vestis & auri, pro pictæ:

¶ Diæreſis interpretatur diuisio, a diæreo, qđ est diuido: & est quando ex vna syllaba diphthongo conglutinata duæ fiunt. vt Verg. iij. æñ. Aulai in medio libabãt pocula bacchi. aulai fecit ab eo qđ est aulę. Idẽ in. x. diues pictai vestis & auri pro pictæ. & posuit aliud exẽplũ ex poeta quodã antiquo. olli respõdit rex Albai longai pro albæ lõgæ.

Synæreſis est conglutinatio duarum vocalium in vnam. contraria diæresi. vt phæton pro phaetõ. & ęripedem pro Aeripedem.

¶ Synæreſis est interp̃tata cõtractio: & est cõglutinatio duarũ syllabarũ in vnã. vt phaetõ qđ' trisyllabi cũ est. P. Varro. p tulit dissyllabũ. vt autor est Quinti. qui citat illi⁹ versiculũ. Cũ te flagrãti deiectũ fulmine phætõ. sic quoq; dicim⁹ di, p dei. & dis, p deis. & ŋ ŋs, pei & eis. Ver. quoq; vi. æñ. Fixerit ęripedẽ ceruam licet aut erimanthi, pro aeripedem, id est, velocem, quasi ventum.

Episynalœppha species est synæreſis, immo synæreſis, vt patet exemplo, quod ponit ex secundo. æñ. Ecce autẽ telis pãthus elapsus achiuum. nam ab eo quod est panthoos fit panthus. hoc est duabus syllabis in vnam contractis.

¶Synaloepha interpretatur coniūctio: & est cū dictio finitur in vocali, sequiturq; dictio æque incipiēs a vocali, quia tunc interimitur vocalis illa prior. Et ponit exemplū ex principio libri. ix. æñ. Atq; ea diuersa penitus dum parte geruntur. legendumque est atque a diuersa. hæc a quibusdam synæresis dicitur quia videlicet ex duabus syllabis vna coalescit. ¶Ecthlipsis interpretatur elisio ab ecthlibo quod est elido elidis: & est quando ex duro & aspero concursu consonantis cum vocali, consonans extrenda est: Et ponit exemplum ex Verg. in principio æñ. Littora multum ille & terris iactatus & alto. pro multū ille & terris iactatus & alto. hoc est, extrita. m litera me fiat metacismus ille, de quo supra diximus. ¶Antithesis interpretatur pro alio positio, ab anti pro, & thesis: & est qñ alia litera pro alia ponitur, vt apud Verg. i. æñ. Olli subridens hominū sator atq; deorum. pro illi, hoc est. o. pro. i. Metathesis interpretatur transpositio. & est quando literarum ordo inuertitur. vt apud Verg. libro. xi. æñ. At non Euādre pudēdis. pro euander, quā q̄ (vt supra diximus) euandre pōt esse abeo quod est Euādrus. vt apud Verg. Tunc rex Euandrus Romanæ conditor arcis. quinimmo omnia nomina græca terminata in bros, aut eros, aut dros, aut gros, aut pros, aut tros. possunt habere duplices recti terminationes: vt thymbros thymber vel thymbrus. teucros teucer vel teucrus, Alexandros alexāder vel alexandrus. meleagros meleager, vel meleagrus. capros caper, vel caprus. Itaq; cum Verg. dixit. x. æñ. At tibi thymbre caput Euādrius abstulit ensis. vctūs ille potuit esse abeo, quod est thymbrus.

DE schematis. Diximus metaplasmum esse medium inter lexim & barbarismum: schema vero inter phrasim & solœcismū. Itaq; restat dicendum de schemate, hoc est, de figuris. hoc est de vitijs: quæ committi consueuerunt in contextu partiū orationis: & sūt excusabilia ratiōe aliqua. Sed ea vitia, aut in verbis, aut in sententia contingunt. itaq; duo genera schematon, hoc est, figurarum esse dicit: quia aut sunt lexeos, id est, dictionis, aut dianœas. i. sententiæ: nam lexis lexeos est dictio: dianœa dianœas, sententia: sed excusat se de tractatu figurarū, quæ ad sentētiam pertinent, quoniā illæ oratorū sunt magis propriæ. Figuras itaque dictiōis, quę ad grammaticum pertinēt, dicit esse complures: sed ex illis frequētiores elegit, de quibus singulatim disserit dicens. &c. ¶Prolepsis interpretatur pręsūptio. a pro ante & lepsis captio Et est quando aliquid in genere pręsumitur, quod per partes postea explicatur. Et ponit exemplum ex Verg. lib. xñ. æñ. Interea reges ingenti mole Latinus procedunt castris: deinde Turnus, deinde Aeneas. Zeugma interpretatur coniunctio: & est quādo vnū verbum diuersis suppositis accommodatur. vt Vergil. lib. iñ. æñ. Troiugena interpres diuum, qui numina phœbi, subaudi ex inferioribus sentis, qui tripodas etiā sentis, clarū lauros, iterū accipe sentis. & qui sydera sentis. ¶Hypozeuxis interpretatur subiunctio. & est quando econtrario zeumati vnum suppositum accommodatur diuersis verbis: vt Vergil. lib. viñ. æñ. Regem adnt, regi memorat nomenque, genusque. vtrobique namque intelligitur æneas. Hypozeuxis autem dicitur ab hypo, sub, & zeuxis iunctio. quasi species quædā zeugmatis. ¶Syllepsis interpretatur conceptio, siue comprehensio, a syn quod est con & lepsis captio. & fit cum per vnū verbū suppositā diuersorum numerorum colligim9. Et ponit exemplū ex Verg. in primo æñ. Hic illius arma, hic currus fuit. nam in priori cæso arma, fuerūt debet sub intelligi. Sed dicit Donatus hanc figuram latissime patere, & ad multa se extendere: fierique non solum per partes orationis, sed per accidentia partiū orationis. immo sylepsis prope semper fit per accidentia partium orationis. vt quod genus masculinum cōcipiat fœmininū, vt Apollo & musa sunt docti, ego & tu sumus boni. aliqñ quod fœmininū, concipiat neutrum. vt Luca. hinc leges & plæbiscita coactæ: aliqñ quod neutrum concipiat masculinū & fœmininum, vt virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Aliquando ratione affinitatis quod fœmininū concipiat masculinum. vt vidi virum & fœminam honestam. & per numeros fit plerumq; hæc conceptio. vt alijs in locis copiosius disputatur, hoc est, vbi de figuris constructionis agitur.

Synaloepha est per interemptionem cōcurrētium inter se vocaliū lubrica quędā leniscq; collisio, vt Atq; ea diuersa penitus dū parte gerūtur. Hęc a quibusdam synęresis vel collisio nuncupatur.

Ecthlipsis est consonantium cū vocalibus aspere concurrētib9 difficilis ac dura collisio, vt Litora multum ille & terris iactatus & alto.

Antithesis est literæ p̄ līra positio vt Olli subridēs, p̄ illi. Metathesis est trāsformatio literarum.

¶De Schematis.

SChemata lexeos, & dianœas sunt q̄dā figuræ verborum & sententiarum. Sed schemata dianœas ad oratores pertinet. ad grāmaticos vero lexeos. Quę cū multa sint, ex omnibus fere necessaria sunt, quæ sequuntur scilicet. Prolepsis: Zeugma. Hypozeuxis. Syllepsis. Anadiplosis. Anaphora. Epanalepsis. Epizeuxis. Paronomasia. Schesissonomatō. Paromœō. Homœoteleutō. Homœoptotō. Polyptotō. Hirmos. Polysynthetō. Dialitō Antithetō. Hyppallage. Climax.

Prolepsis est præsumptio rei ū ordine sequutarū: vt Interea reges ingēti mole Latinus Procedūt castris Turn9. deinde. Aeneas.

Zeugma est vnius verbi conclusio diuersis clausulis apte coniuncta vt Troiugena interpres diuū qui numina Phœbi. Qui tripodas, clarū lauros, qui sydera sentis.

Hypozeuxis est figura supiori cōtraria: vbi diuersa verba singulis clausulis redduntur: vt Regem adnt, regi memorat nomenq; genusq;.

Syllepsis est diuersarum clausularū per vnum verbum conglutinata conceptio. vt Hic illius arma hic currus fuit. Hoc schema late patet: & fieri solet non solum per partes orationis: sed per accitia partium orationis. Item syllepsis est in dissimilibus clausulis, quando dictio singularis verbo plurali adiūgitur: vt Sunt nobis mitia poma: castaneæ molles: & pressi copia lactis.

Anadiplosis est geminatio dictionis, q̃ ex vltimo loco p̃cedẽtis versus, & principio seq̃ntis iteratur: vt Sequit pulcherrim⁹ astur, Astur equo fidẽs.

Anaphora est relatio eiusdem verbi per principia plurimorũ versuum: vt Gnate, meæ vires, mea magna potentia solus. Gnate patris summi, qui tela Typhoëa temnis.

Epanalepsis est verbi in principio versus positi, & in eiusdẽ fine repetitio. vt Multa super Priamo rogitãs, super Hectore multa. Et alibi. Ante etiã sceptrũ Dictei regis & ante Impia quam cẽsis.

Epizeusis est eiusdem verbi in eodem versu sine aliqua dilatiõe geminatio: vt Meme adsum, qui feci: in me conuertite ferrum.

Paronomasia est veluti quædam denominatio, vel quoties aliud nomen efficitur de alio: vt Nã incœptio est amentium, haud amantium.

Schesis onomaton est multitudo nominum cõiunctorum eodem habitu copulandi: vt Marsa manus. Peligna cohors: festina virum vis.

Paromœõ est quãdo ab eisdẽ literis diuersa nomina sumũt: vt O tite tute tibi tu tãta tyrãne tulisti.

Homœoteleuton est cum simili modo dictiões plurimę finiuntur: vt Eos deduci, quam relinqui, deuehi, quam deferri malui.

Homœoptoton est cum incõsimiles casus exeunt diuersa verba: vt Mœrentes, flentes, lachrymantes, comitantes.

Polyptoton est multitudo casuũ varietate distincta: vt Littora littoribus cõtraria fluctibus vndas. Imprecor arma armis pugnent, ipsiq; nepotes.

Hyrmos est series orationis cõtinuæ tenorẽ suum vsq; ad vltimum seruans: vt Principio cęlum, terras, camposq; liquentes Lucentẽq; globum lunæ titaniaq; astra.

Polysyntheton est dictio multis connexa coniunctionibus: vt Athamasq; thoasq; pelidesq; neoptolemus, primusq; Machaon.

Dialyton siue asyntheton est figura superiori cõtraria, carens coniunctionibus: vt Ite, ferte citi flammas, date tela, impellite remos.

Anthiteton est contra positum, & fit quando cõtraria cõtrarijs opponuntur: vt Frigida pugnabãt calidis, & humentia siccis. mollia cum duris: sine pondere habentia pondus.

¶ Anadiplosis est interpretata reduplicatio, ab ana præpositione, quod est re, & diplosis plicatio: & fit quoties sequens versus incipit a verbo, in quo desinit præcedens. Et ponit exemplum ex Vergilio libro decimo æneid. vrbs Hetrusca solo sequitur pulcherrimus astur, Astur equo fidens. ¶ Anaphora est interpretata relatio siue repetitio, ab ana re, & phoreo fero, & fit quoties plures versus ab eadẽ dictione incipiunt. Et ponit exemplum ex Vergilio primo æneid. Gnate, meæ vires. &c. ¶ Epanalepsis interpretatur repetitio, ab epi & ana & lepsis, & est verbũ epanalambano repeto: & fit hæc figura quoties in eodem verbo incipit & finitur versus. vt Vergilius in calce primi libri æneid. Multa super Priamo rogitãs super Hectore multa. Aliud quoque exemplum ponit ex secundo georgico. Antea etiam sceptrũ. &c. ¶ Epizeusis interpretatur iniunctio: & fit quãdo verbum iteratur nõ interueniente alia parte orationis. & accipit exẽplum ex Verg. ix. æñ. Meme adsum, qui feci: in me conuertite ferrũ o rutuli. & hæc figura frequens est in sermone familiari: & in sacris literis. ¶ Paronomasia interpretatur denominatio, a para de & onoma nomen, & est quando nomen de nomine aliud significanti deducitur nonp etymologiam, sed per literarum similitudinem. Et ponit exemplum ex Terẽtio in Andria. nam incœptio (inquit) est amẽtium, haud amantium. ¶ Schesis onomaton interpretatur habitudo nominum, nam schesis est habitudo & onoma nomen, & est cum singulis sua epitheta sunt adiũcta. Et ponit exẽplum ex poeta. Marsa manus, peligna cohors festina virum, pro virorum, vis. Sunt autem marsi & peligni populi Italiæ notissimi. ¶ Paromœon interpretatur ad simile: & fit cum plures dictiones ab eadem litera incipiũt. Et ponit exẽplum ex Ennio poeta, quem admodum refert Priscia. li. xñ. cum disputat de pronomine. O tite tute tibi. &c. ¶ Homœoteleuton interpretatur similiter desinens: nam homœos est similis vel similiter, & teleutao finio: & est quando plures dictiones similiter terminantur, dummodo id nõ fiat per casus. Et ponit exemplũ ex aliquo poeta, aut autore antiquo: eos deduci, quã relinqui. quę omnia verba sunt similiter desinẽtia. ¶ Homœoptoton interpretatur similiter cadens: ab homœos, quod est similis, & ptosis casus, & est quando plures dictiones per casuum declinationem similiter desinunt. vt mœrentes, flentes. &c. ¶ Polyptoton interpretatur multitudo casuum, a poly multũ, & ptosis casus, & est quãdo diuersi casus sibi inuicem respõdent: & ponit exemplum ex Verg. iiñ. æneid. littora littoribus cõtraria. ¶ Hyrmos interpretatur tractus, & est quando oratio p longam verborũ seriem trahitur, extenditurq;. & ponit exemplum ex Vergilij sexto æneid. principio cælum. &c. vsq; ad locũ illius spiritus intus alit. ¶ Polysyntheton intepretatur multitudo casuũ, compositũ a poly multum & syntheton compositum, & est quando multæ dictiones per coniunctiones iungũtur. Et ponit exẽplũ ex Vergilij secundo æñ. Athamasq; thoasq;. &c. ¶ Dialyton interpẽtatur dissolutum, a dialyo, qđ est dissoluo: & est qñ sine cõiũctionib⁹ plures dictiones eiusdẽ generis, pferũtur: & est figura superiori contraria. Et ponit exẽplum ex Vergilij quarto æneid. Ite, ferte citi flammas, nã plura verba iungũtur non interuenientibus cõiũctionibus. A Cicerone dicitur articulus color. Dicitur quoque hæc figura asyntheton, quod interpretatur incompositũ, ab a particula priuatiua, & theton positum, quia (vt diximus) plura verba iunguntur sine coniunctione. ¶ Antitheton interpretatur contrapositum, ab anti contra, & theton positum: & fit cum contraria contrarijs opponuntur. Et ponit exemplum ex Ouidio primo metamor. Frigida pugnabãt calidis, &c. de hac figura dixit Persius. Crimina rasis librat in antithetis.

¶ Hypallage interpretatur ſubmutatio. ab hypo ſub & allage mutatio: & eſt cum verba per cõtrarium intelliguntur. Vergilius quarto æneidos: Regina e ſpeculis cum primum albeſcere lucem vidit. id eſt, res omnes per lucem albeſcere: quoniam lux colorem non habet: ſed per eã oĩa colorantur. ¶ Climax interp̃tatur gradatio, & eſt quando verba repetita progrediuntur. Et ponit exemplum ex Vergilio in bucolicis: Torua leæna lupũ ſequitur: lupus ipſe capellam, florentem cyti ſum ſequitur laſciua capella.

¶ De Tropis.

METaplaſmus (vt dixim9) excuſat vitiũ in vna dictione. Schema in cõtextu partium orationis. Tropus vero nullum excuſat vitium: quin potius contra, virtus quædam eſt, vnde a Quintiliano definitur: Tropus eſt verbi vel ſermonis a propria ſignificatione in aliam cum virtute mutatio. Nam quod Donatus dicit cauſa neceſſitatis illud eſt, quando non habemus vocabulum proprium, quo rem, de qua loquimur, efferamus. Ornatus vero, cum verbum translatũ ſignificantius dicit rẽ, quam propriũ Et ſubdit ſpecies tropi. quas ſingulatim, pſequitur. ¶ Metaphora interpretatur translatio a meta trãs & phoreo fero. Cuius ſubdiuidit rurſus quatuor ſpecies ſecundum quatuor modos, quibus contingit fieri translatio. Quorum primus eſt, quoties fit translatio a verbo ſignificanti animal, ad verbum quoque animal ſignificans. vt tiphyn aurigam celeres fecere carinæ. Aurigam ponit pro gubernatore: cum auriga ſit homo, qui regit curr9, hoc eſt, bigas, aut quadrigas: gubernator vero pprie ſit, qui naues regit moderaturque: ſed vterque homo eſt, ergo translatio ab animali ad animale: ſed cuius autoris ſit hic verſus non liquet mihi. ¶ Ab animali ad animale fit translatio. vt ſi rates (quod ſignificat lignorum ſtruem) ponatur pro naui. vtrũque nam que inanimatum eſt. Et ponit exemplum ex quinto æneidos: Vt pelagus tenuere rates, nec amplius vllæ. ¶ Ab inanimali ad animale, vt cum Atlas ſit mauritaniæ mons, dat illi Vergilius caput, humeros, mentũ: quæ ſunt animalium mẽbra, verſus ſunt illius ex quarto æneidos. ¶ Ab animali ad inanimale. vt Vergilius vndecimo æneidos: Si tantum in pectore robur concipis. Nam robur arbor eſt anima carens. Scire autem debemus, q̃ metaphoræ quædam ſunt reciprocæ. vt qd̃ æquor ponatur pro campo, & campus pro æquore: aut altum pro profundo, & profundum pro alto: & pubertas pro flore: & flos p̃ pubertate. Aliæ ſunt metaphoræ partis vni9, id eſt, non reciprocæ: ſed alterius tantum partis cuiuſmodi ſunt ſuperiores. ¶ Catachreſis interpretatur contra vſum: & eſt quoties ponitur verbum pro eo quod proprie nõ ſignificat, vt ecce parricida proprie ſignificat parentum interfectorem. quod ſi quis dixerit fratricidam parricidam improprie dixit. Prẽterea piſcina dicitur ſtagnum, piſcium receptaculum. quod ſi quis poſuerit pro loco vbi non ſunt piſces catachreſticos dixit. Deinde dicit huiuſmodi improprietates venire in vſum propter neceſſitatem: quoniam non habemus propria vocabula, quibus rem illam ſignificemus. ¶ Metalepſis interpretatur tranſumptio, a meta quod eſt trans, & lepſis acceptio: & eſt cum aliqua dictio aliud a ſua propria ſignificatione deſignat exns, quæ præceſſerunt, & quæ ſequuntur.

Et ponit exemplum ex Vergilio primo æneidos: Sed pater omnipotens ſpeluncis abdidit atris. &c. pro cauernis & receptaculis, ſiue domibus: ab atris enim ſpeluncæ nigræ intelliguntur. & ex nigris tenebras habentes. & ex bucolicis: Poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas, pro annos, neque enim ex iunctura aliud potect ſignificare ariſta.

Hypalage eſt verborum per contrarium intellectus: vt Regina e ſpeculis vt primum albeſcere lucem vidit.

Climax eſt ſubſcripta gradatio: vt Torua leæna lupum ſequitur: lupus ipſe capellam.

¶ De tropis.

TRopus eſt dictio translata a propria ſignificatione ad impropriam ornatus, neceſſitatis ve cauſa. ſunt autem quæ ſequuntur. Metaphora. Catachreſis. Metalepſis. Metonymia. Antonomaſia. Epytheton. Synecdoche. Onomatopœia. Periphraſis. Hiperbaton tropus in ſuas ſpecies diuiſus. Hiperbole. Allegoria tropus in ſuas ſpecies diuiſus. Homeœſis in ſuas ſpecies diuiſus.

Metaphora eſt rerum verborũq; translatio. Hæc fit quatuor modis. Ab animali ad animale. Ab inanimali ad inanimale. Ab inaniamli ad animale. Ab animali ad inanimale.

Ab animali ad animale. vt Tiphyn aurigã celeres fecere carinę. Nam auriga, & gubernator nauis animam habent.

Ab inanimali ad inanimale. Vt pelagus tenuere rates. Nã naues ſicut & rates animã nõ habent.

Ab inanimali ad animale. vt Atlantis cinctũ aſſidue cui nubibus atris Piniferum caput & vẽto pulſatur & imbri. Nam mons animã nõ habet, cui membra hominis attibuunrur.

Ab animali ad inanimale. vt Si tãtũ in pectore robur concipis. Nam robur animam non habet: cum Turnus, cui hæc dicuntur, animã habebat. Scire autem debemus, alias metaphoras eſſe reciprocas, alias autem eſſe partis vnius.

Catachreſis eſt vſurpatio nominis alieni. vt parricidam dicimus, qui occidit fratrem: & piſcinã, quæ piſces nõ habet. Hæc enim vnde extrinſecus ſumerent vocabulum ſuum, non haberent.

Metalepſis eſt dictio pergẽs gradatim ad id, quod oſtendit: vt Speluncis abdidit atris. Hoc metuens. Et poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas.

¶Metonymia interpretatur transnominatio,a meta trans:& onoma nomen. Et est quando vna dictio propter affiniratem,quam habet cum alia,ponitur pro ea,& quia hoc pluribus modis contingit,subiungit illius plures species,quarum prima est,cum continens ponitur pro contento. Verg.v.æñ. Nunc pateras libate ioui:neq; enim patera libatur,sed vinum quod in patera continetur.aut econtrario,cum contentũ ponitur pro continenti. Verg.primo ænei. Crateras magno statuunt,& vina coronant.neq; enim vina coronãtur,sed pateræ,in quibus vinum cõtinetur. Est præterea metonymia,cum inuentor alicuius rei ponitur ꝓ illa re cuius fuit inuentor.vt apud Ter.in Eunucho: sine Cerere & Libero friget Venus,quod videlicet ceres fuit inuentrix frumenti.bacchus vini,venus dea est amorũ & coitus.aut ediuerso,cũ rem ipsam pro iuuentore ponimus:vt qui dixit, vinũq; præcamur pro bacchũ,ideo subdit, nãq; id deus adest præsens. Est etiam metonymia. Cũ efficiens pro effectu ponitur,vt tenebras explorat inertes,& contristat frigore cælum:cum præterea materia ponitur ꝓ re, quæ fit ex illa materia.vt Verg.iĳ.ænei. Ferro accincta tenet. ¶Antonomasia interpretatur pro nomine,ab anti pro & onoma nomẽ, hoc est,quod vice nominis ꝓprij ponitur. Et ponit tres illius species. Ab animo,vt magnanimus anchisiades,pro Aeneas per excellẽtiam magnitudinis animi,quod est bonũ animi. A corpore,vt Verg.iĳ.ænei. Ipse arduus.scilicet polyphemus,qui alĳs præstabat ciclopibus proceritate corporis,quod est bonũ naturæ. Extrinsecus vt infœlix puer,id est,infortunatus pro Troilo ponit.& erat a bonis externis,qualia sunt bona fortunæ. ¶Epithetõ interpretatur appositio siue adiectio,quo nomine græci appellãt nomen adiectiuũ. Latini vero epitheton vocant adiectiuum,qđ additum nomini proprio,vt dicit Donatus, aut etiã nomini substãtiuo exprimit aliquid proprium & inseparabile. Et ponit ex Vergilio exemplum ex tertio æneidos. Dira celęno,harpyięq; colunt aliæ,& alibi dia camilla & dicit fieri tot modis,quod antonomasia, hoc est a bonis animi,a bonis fortunæ,a bonis naturæ. Vnde oratores consueuerunt sumere locos laudandi & a contrarĳs vituperãdi & iudicãdi(vt Diom.inqt). ¶Synecdoche interpretatur comprehensio. Cicero intellectionem vocat,& accipit hic synecdochen pro figura loquutionis. nam de figura constructionis aliubi disputatum est. Sed cũ plus minus ve significant verba,quam intelligimus,fit aut accipiendo partem pro toto,aut pro parte totum. Et ponit exemplum,quo ponitur pars pro toto ex.i.æñ. Pubes tuorũ pro iuuentus,cum etiam essent viri senes & pueri,non tantum puberes. Ex eodem quoq; libro ponit exemplum,quo ponitur totum pro parte.vt ingens a vertice pontus. Nam pontum posuit pro vnda ponti,& illud ex Verg.iĳ.ænei. fontẽq; ignemq; ferebãt.neq; enim ferebant fontem,sed partem aquæ fontanæ. Sed cum in parte totum intelligimus,dicit debere intelligi in parte illa multum totius illius partis. ¶Onomatopeiæ interpretatur nominis fictio: nam componitur ex onoma,quod est nomen,& pico facio vel fingo,fit autem maxime cum ex sono vocis nomina fingimus. Et ponit exemplum ex Vergiĳ.xi.æneidos. It cæloclamorq; virum clangorque tubarum:nam clamare,a sono vocis in homine,& clangere a sono tubarum,facta sunt. Tinnitus quoque æris dicitur,quod ærea vasa tinniant pulsata.crepitare quoque fictum est a sono vocis. vt Vergilius .i. Georgicorum.atque leuem stipulam crepitantibus vrere flammis. ¶Periphrasis interpretatur circuitio siue circumloquutio a peri circum & phrasis loquutio:& fit quoties ornandæ rei causa vtimur exaggeratione de eadem re plura verba iuculcando. Et ponit exemplum ex libro.iĳ.æneidos:Et iam prima nouo.&c.Proeo quod satis erat dixisse,& iam aurora illustrabat terras. Et eodẽ modo causa vituperandæ alicuius rei vtimur circuitione,id est,longo verborum ambitu:sed non ponit exemplum huius speciei:sed alterius,hoc est,quando rem turpem abscœnamque circuitione significamus. vt Verg.iĳ.geo. Hoc facitũ.&c. et est sẽsus,ꝙ equabus subducitur pastus cibusque,ne pinguescãt,quo tẽpore admittere debẽt equos ad fœtus ꝓcreãdos,qđ fit ne meatus excipiendi seminis obturentur præpinguedine:vtitur que translatione sumpta ab agro,qui semine spargendus est,cuius sulci debent esse aperti & resoluti.

Metonymia est dictiõis quædã veluti trãsnominatio. Huius autem multæ sunt species: aut per id quod continet id quod continetur,vt nunc pateras libate Ioui:aut cõtra,vt crateras magnos statuunt,& vina coronant:aut pro inuẽtore,quod inuẽtũ est,vt sine Cerere & Libero friget Vẽus aut contra,vt vinumq; precamur.nãq; hic deus adest presens. Hæc exẽpli causa posita sunt addiscentibus,reliqua monstrabit lectio.

Antonomasia est significatio vice nominis posita:q̃ fit tribus modis:ab animo,vt magnanim9 anchisiades:a corpore,vt ipse ardu9 polyphem9,extrĩsec9,vt infœlix puer,atq; impar cõgressus achilli.

Epitheton est suppositio dictionis cum proprio nomine. Nam antonomasia vicẽ nominis sustinet. epitheton nũquã est sine proprio nomine. vt dira Celęno,dia camilla. Fit etiam tribus modis,ab animo,a corpore,extrinsecus. His duobus tropis vel vituperamus,vel offẽdimus, vel laudamus.

Synecdoche est significatio pleni intellectus capax, cum plus minus ve pronuntiat:aut enim a parte totum ostendit.vt puppesq; tuæ,pubesq; tuorũ. Aut cõtra partem a toto,vt ipsius ante oculos ingens a vertice põtus in puppim ferit:& alibi fõtemq; ignemq; ferebãt Meminisse autem debemus quando fit a parte totum, faciendũ esse ab insigniori parte.

Onomatopeia est nomen de sono factum, vt clamorq; virum,clangorq; tubarum. Tinnitus ęris Atque leuem stipulã crepitantibus vrere flãmis.

Periphrasis est circũloquutio quædã,quæ fit aut ornandæ rei causa,quæ pulchra est:aut vituperãdę quæ turpis est,vt Et iam prima nouo spargebat lumine terras Tritonia croceum linquens aurora cubile.& Hoc faciũt nimio ne luxu obtusior vs9 sit genitali aruo,& sulcos oblimet inertes.

¶Hyperbaton interpretatur transcensio ab hyperbeno, qđ est transcendo: & fit quoties in longiori clausula verborum structura non habet ordinem explicitum, qui possit facile sensum præferre. Et ponit illius quinq; species: quas deinde prosequitur singulatim. ¶Hysterologia interpretatur posterior sermo vel verbum, hysteron proteron interpretatur prius posterius: & est quoties oratio, quæ debuit postponi, præponitur: & ecõtrario, quæ præponi, postponitur. Et ponit exemplum ex primo æneid. & torrere. & cætera. Prius enim fruges erant frangendæ saxo, id est, molendæ: & in farinã resoluendæ: & deinde torrende flãmis. i. furno inferẽdę, vt coquerentur. ¶Anastrophe interpretatur inuersio ab ana re, & strophe conuersio: & est quando dictio, quę debuit pręponi, postponit: et ediuerso, differtq; ab hysterologia: quod illa in ordine prępostero duarum aut plurium orationum est: hæc vero in duobus aut tribus verbis. & ponit exemplum ex principio æneidos. Italiam cõtra pro contra Italiam. ¶Parenthesis interpretatur interpositio: a para & en quod est inter & thesis positio. & est quoties in aliqua clausula interpretatur aliqd extraneũ. vt Verg. i. ẽñ. Aeneas rapidũ ad naues pmittit Achatẽ, & interposuit, neq; enim amor patrius passus est mentẽ cõsistere, id est, quiescere. ¶Temesis interptatur sectio siue incisio: a temno qđ est incido, & fit quoties dictioni compositę diuisæ in partes componentes interponuntur, aut vnum aut plura verba, vt illud: est Boreæ regio septem subiecta trioni pro eo, quod est subiecta septentrioni; antiqui nó modo dictiones compositas ad hoc officium diuidebant: sed etiam integras, vt qui dixit saxo cere comminuit brum. pcominuit cerebrum: intersecta vna particula cõminuit, & quod sequitur: Massili portant iuuenes ad littora tanas, pro eo quod est portant iuuenes ad littora Massilitanas subaudi prædas: interpositis plurib9 verbis, hoc est, portant iuuenes ad littora. ¶Sinchesis interpretatur confusio. a sin con & chesis confusio atq; (vt dixit Donatus) est hyperbaton, hoc est, oratio ex omni parte confusa. Et ponit exemplum est primo æneidos. Tris notus abreptas. &c. nã (vt dicit) ordo est. Tris naues abreptas. & notandum est in ordine ab accusatiuo posse incipi: vt frustra grammatici nescio quas ordinis regulas tradiderint. ¶Hyperbole interpretatur transcensus: ab hyper trans, & bole scansio: dicitque fieri augendi, aut minuendi causa. Augendi. vt Vergil. in Buco. Candidior cignis, hedera formosior alba. Minuendi. vt quod quispiam dixit, tardior testudine, quia testitudinis incessus tardus est. vnde Plautus in Aululaŕia: testudineum istum gradibo gradum. ¶Allegoria interpretatur aliena loquutio, ab alleos, quod est varius, siue diuersus: & est quando id quod dicimus aliud est, quam quod volumus intelligi. vt Vergilius in cal ce secundi Gergico. Et iam tempus equum fumantia soluere colla. per equum namque intelligimus ingenium, vt Iuuenalis: per quem magnus equos Arũcæ flexit alumnus, id est, exercuit ingeniũ. per colla fumancia, id est, præ sudore exhallantia laborem operis componendi finire. & subdit allegoriæ septem species, de quibus singulatim dictu rus est. ¶Ironia, interpretatur simulatio, vel dissimulatio: quoniam ironeuome est dissimulo siue cauillor cauillaris. & est quando id quod dicimus, per contrarium volumus intelligi: & in hoc cum suo genere concordat, sed differt in eo, quod ironia est simulatio quædam cauillatoria. vt Iuno apud Vergilium quarto æneidos, ad Veneren: Egregiam vero laudem. &c. quasi dicat: non est magna laus, quod tu & filius tuus, qui estis duo magna numina, per dolos decepistis vnã fœminam. Itaq; si quis grauitate quadam pronuntiauerit dicta ironice, verborum sensus in contrarium vertitur.

Hyperbaton est transcensio quædã verborum ordinem perturbãs: cuius species sunt quinq;. Hysterologia siue hysteron proteron. Anastrophe. Synchesis. Parenthesis. Temesis.

Hysterologia, siue hysteron proteron est sententiæ cum verbis ordo mutatus. vt & Cererẽ corruptam vndis, & torrere parant flammis, & frãgere saxo.

Anastrophe est verborum tantum ordo præpostĕrus. vt Italiam contra, pro contra Italiam.

Parenthesis est interposita formatio diuersæ sentẽtiæ. vt Aeneas (neq; enim patrius cõsistere mentem passus amor) rapidum ad nãues præmittit Achatem.

Temesis est vnius cõpositi vel simplicis sectio vna dictione vel pluribus interiectis: vt septem subiecta trioni, & saxo cere comminuit brum. Et Massili portant iuuenes ad littora tanas: pro cerebrum, & massilitanas.

Synchesis est hyperbaton obscurũ, & ex omni parte confusũ. vt tris notus abreptas in saxa latentia torquet: saxa vocant Itali medijs quæ in fluctibus aras. Est autem hic ordo, tris naues abreptas notus torquet in saxa, quæ saxa in medijs fluctibus latentia Itali vocant aras.

Hyperbole est dictio fidem excedens augendi minuendi ve causa. Augẽdi. vt niue candidior. Minuendi. vt tardior testudine.

Allegoria est tropus quo aliud significatur, & aliud dicitur: vt Et iam tempus equum fumantia solŭere colla. hoc est carmen finire. Huiusmodi species multæ sunt, ex quibus septem eminent. Ironia, Antiphrasis. Aenigma. Charientismos. Paroœmia Sarcasmos. Astysmos.

Ironia est tropus, qui per contrariũ conatur ostendere, qđ dicit. vt Egregiã vero laudem, & spolia ampla refertis tuq; puerq; tu9. Hęc, vbi grauitas pnuntiantis adiuuerit, confiteri videbitur, quod negare intendit.

¶ Antiphrasis interpretatur cõtraria loquutio. ab ãti qđ' est cõtra & phrasis loquutio: & est qñ in vno verbo subest cõtrariũ eius, quod dr: cũ ironia sit in pluribus verbis. vt bellus, qđ' est diminutiuũ a bonus bona bonũ. vñ đ'r bellũ p cõtrariũ qđ' non est bonũ: & lucus, qui est sylua cõdensa, p contrarium đ'r a luceo luces: quia ex arborũ opacitate minime lucet. ¶ Aenigma interpretatur obscuritas sermõis. ab ænittome, qđ est obscure loqui. Et ponit exẽplũ illi⁹, qui induxit niuẽ loquẽtẽ, mater me genuit &c. & illud Cleobuli Lindȳ: Est vn⁹ genitor nati bona pignora bis sex: triginta cuius nati sed dispare forma. significat namq; annum habere duodecim mẽses, quorũ quilibet habet dies triginta, totidẽq; noctes. ¶ Charientismos interpretari põt gratiositas. a charis charitos, qđ' est gratiosum: & est, qñ id, qđ' durum dictu esset, mitioribus verbis tẽperamus. vt si sacrilegũ, furẽ dicamus: & eũ, qui fit strabo, pœtum. Et ponit exẽplũ. vt si quis dicat, quæsiuit me quisquã: & rñdeat qs huic interrogationi, bona fortuna: cũ debuisset rñdere, nemo te quæsiuit. ¶ Paroemia interpretatur prouerbium: & est sẽtẽtia lõgo vsu cõprobata & experta ad id, qđ volum⁹, efficiendũ vsurpata. vt Terẽti⁹ in phormiõe aduersũ⁹ stimulum calces: subaudi nõ iaceas. Idem quoq; in Adelphis, lupus est in fabula quo significatur tacendũ esse: quoniam is de quo erat sermõ, aduentat. ¶ Sarcasmos interpretatur derisio, nõ quæcunq; sed ea, quæ a capitali odio p̃ficiscitur. Qualis est illa ex Euangelio: Vah qui destruis templũ dei: & in triduo illđ' reædificas. deriuatur q; a sarx sarcos, qđ' interpretatur caro: qđ', qui ea vtitur, vitam perit illius, in quẽ inuehitur. Ver. xn. çñ. En agros. &c. Iaces igitur, id est, mortuus metire agros, & Hesperiã cadauere, scilicet, strato terrã premẽdo. ¶ Astysmos interpretatur vrbanitas, quoniã Astys est vrbs. dicit q; Donatus hunc tropum multipliciter patere: vt quicquid vrbaniter dicatur astysmo fiat. vt sunt illæ facetiæ de quibus Iuue. Et salib⁹ vehemẽs inter pomaria natis. Ver. in Bu. Qui bauũ nõ odit, amet tua carmina Meui, cum vterq; sit pessimus vir. atq; alter illorũ malus poeta. sed qđ sequitur magis spectat ad vrbanitatẽ, scilicet, q; iũgat vulpes more puerorũ, qui plostello adiungunt mures. vt dicit Horatius. Et mulgeat hircos. vñ nõ magis possis expectare lac, quã ex gallo gallinaceo, vt ingt Plinius. ¶ Homœosis interpretatur similitudo, & est quoties minus notũ cõparatiõe & similitudine magis noti demõstramus. cuius tres subdit species: quas ordine p̃sequitur. ¶ Icon interp̃tatur imago siue similitudo, & est quoties res eiusdẽ ghis comparantur. vt Verg. i. æñ. Os humerosq; deo similis, quoniam pulchritudo Aeneæ assimilatur pulchritudini alicuius dei, cũ de⁹ & homo (scđm Epicurũ) maxime mẽbrorũ similitudine teneantur. ¶ Parabola interpretatur comparatio, & est quoties res diuersorum generum inter se comparantur. vt Ver. Ii. ij. æñ. Comparat Laocoonta tauro sacrificando, qui excussit ex ceruice ictum sacerdotis impacta securi in collum. Est q; sensus, q; talis erat Laocoontis mugitus & clamor, qualis taurus. &c. ¶ Paradigma paradigmatos interpretatur exẽplũ, quod solet accommodari dictis & factis. idq; vt dicit hortãdi aut deterrẽdi causa. Hortãdi, vt Verg. i. æñ. Antenor potuit medȳs elapsus Achiuis. quasi dicat, antenor potuit ex medȳs hostibus in Italiam venire: & Aeneas, qui Antenore portior atq; melior est, nõ poterit? Dehortantis deterrentisq;. vt idem Vergilius septimo Aeneidos: At non sic Phrygius. & cętera. & est sensus. quod Aeneas sic venit in Italiam, vt raperet Lauiniam: quemadmodum Paris Lacedæmoniam, vt raperet Helenam.

Antiphrasis est vnius verbi ironia: vt bellũ quod minime bellũ est; & lucum quod minime lucet.

Aenigma est obscura sententia per obscurã similitudinem rerum: vt mater me genuit eadem mox gignitur ex me: significat enim aquam in niuẽ conuerti, & ex eadem rursus effluere.

Charientismos est, quo dura dictu gratius p̃feruntur: vt interrogantibus nobis nũ quis nos q̃sierit: respõsum detur: bona fortuna, exinde intelligitur neminem nos quæsisse.

Paroemia est accõmodatũ rebus tẽporibusq; prouerbiũ, vt aduersus stimulũ calces, & lupus est in fabula.

Sarcasmos est plena odio atq; hostilis derisio: vt en agros, & quã bello Troiane perusti Hesperiã metire iacens.

Astysmos est tropus multiplex numerosæq; virtutis, Nam astysmos est quicquid rustica simplicitate caret: & faceta satis vrbanitate exponitur. vt qui Bauium non odit: amet tua carmina meui: atq; idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.

Homœosis est minus notę rei per similitudinem eius, quæ magis nota est demonstratio. Huius autem tres sunt species. icon. parabola. paradigma.

Icon est personarum per se, vel eorum, quæ personis accidunt, cõparatio, vt: os humerosq; deo similis.

Parabola est rerũ genere dissimiliũ cõparatio. vt qualis mugitus fugit cũ saucius arã taurus: & incertã excussit ceruice bipennem.

Paradigma est exempli hortantis, vel deterrentis enarratio. Hortantis, vt Antenor potuit medȳs elapsus Achiuis Illyricos penetrare sin⁹: Deterrentis: vt At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor, Ledeamq; Helenam Troianas vexit ad vrbes?

LIBRI QVINTI FINIS.

¶ DIFFERENTIAE EX-

cerp. ex Laurētio Vallā ab Antonio Nebrissen. s.

¶ D'itera. A.

ABstinentia est a rebus alienis cohibitio.
Cō. in tia est tm̄ a propriis voluptatibus.
Abdico filiū,id est,viuēs a bonis expello.
Exhęredo filiū.i.testamēto a bonis phibeo
Acus est, qua sarcinatores vestes sarciunt.
Acicula vero, qua mulieres vtūtur ad ornatum.
Abhorreo ab omni humanitate.i.alienus sum.
Exhorreo inimicos,id est,illos pertimesco.
Accessus est additio siue appropinquatio.
Accessio est adiectio siue incrementum
Actio causarum recte dicitur,& non actus.
Actus comœdiarum recte dicitur,& non actio.
Acta,& actus sunt rerum priuatarum & familiarium.
Gesta sunt rerum publicarum & magistratuum.
Actor est causidicus & alicuius rei repræsentator.
Auctor est(vt ita loquar)alicuius rei factor.
Acini sunt grana in vnum racemum coeuntia.
Bacęq vero cū sint parua poma,dispersius nascūtur.
Aceruus est minutarum rerū congeries, vt salis.
Strues est proprie lignorum compositorum.
Strages est cadauerum iacentium multitudo.
Sarcina est vtensilium,quę ad cultum pertinent.
Accola est,qui iuxta locum habitat.vt accola Ponti.
Incola est,qui in loco habitat.vt incola montis.
Inquilinus est,q in aliena domo vel agro habitat.
Accusare est ostendere aliquem peccauisse.
Incusare vero est mores alicuius reprehendere.
Excusare excusationem accusanti afferre.
Adeo pro in tantū sequenti particula vt.
Adeo pro valde non sequenti particula vt.
Aduocatus est,qui alteri adest vtcunq; illi faueat.
Patronus est,qui agit causam maxime accusati.
Cliens vero est,cuius causa a patrono defenditur.
Adorare fit etiam sine verbis cum genuum plicatione.
Supplicare fit sine genuum plicatione sola voce.
Addicere est in auctione aliquid vendere.
Licēri & licitari est pretium in auctione facere.
Adsum,id est,pręsens,vel prope sum.
Adsum tibi.i.studeo & patrocinor tibi.
Aduersor tibi,id est,contrarius tibi sum.
Auersor te.i. vultum auerto a te,quem detestor.
Aduerto oculos.i.aliquo oculos conuerto.
Auerto oculos.i.alicunde oculos conuerto.
Admoueo manum vulneri.i.appono & applico.
Amoueo manum a vulnere.i.remoueo.
Ad votum mihi euenit.i.vt ego optabā.
Ex sententia mihi euenit.i.vt ego intelligebam.
Adulterium est,quod in nuptam committitur.
Stuprum est coitus contra legem violentus.
Aedes in singulari et in plurali est tēplū,et sempaddit cui?
Aedes in plurali,domū profanam significat.
Aestimare est taxare,quod dicunt appretiare.
Aestimare,etiā considerare. Existimare est iudicare.
Aequalis est æquus & coetaneus.
Aequabilis est æqualis in priori significatione.
Aedilis est,qui ædilitatem administrat.
Aedilicius vero,qui ædilitate perfunctus est,
Affectus siue Affectio est in animo,quod mēs nō est.
Mēs vero siue Ratio i animo est, qđ affect? nō est.
Afficio te iniuria.i.facio tibi iniuriam.
Afficio te beneficio i,facio tibi beneficium.
Agitur mecū præclare.i.bona conditione sum.
Agitur mecum male.i.malo statu sum.
Actum est,semp in malam partem accipitur.
Agere gratias est verbis gratitudinem ostendere.
Habere gratiam,vel gratias est in animo.
Referre gratiam est re ipsa beneficium dissoluere.
Aguntur animalia a sessoribus & instigatoribus.
Ducuntur illa,quæ sponte ducem sequuntur.
Trahuntur,quę per vim & raptando portantur.
Portare est ferre,& suo corpore baiulare.
Vehi est equo,naui,curru,& similibus.
Agere(p̄ter alias significationes)est rerū immanentium.
Facere est rerum in materiā exteriorē exeuntium.
Age aduerbium cum singulari iungitur.
Agite,cū plurali. Agedū,cū singulari & plurali.
Ager modo est territorium vrbi circumiectum.
Ager etiam est locus,quem ruri colimus.
Aruum est,quod frumento seritur,ab arando.
Fundus est agri pars, vt vinea,oliuetum,prarum.
Prædium est possessio rustica,siue vrbana.
Campus est planicies terrę ampla & grandis.
Area est planicies angustior in agro vel vrbe.
Aliquantisper & Paulisper ad breue tempus pertinet.
Tantisper pro in tantū postulat adiūgi dū,p donec.
Alter de duobus dicitur,aut de secundo loco.
Alius de pluribus dicitur,& quādoq; p diuersis.
Albani ex oppido Alba in Latio dicuntur.
Albenses,ex oppido Alba ad Fucinum lacum.
Alumnus est,non qui alit,sed tantum qui alitur.
Alitor vero,qui alit,semper actiue.
Ambitio in animo est eius,qui cupit honores.
Ambitus in actu eius,qui pecunijs honorē habuit.
Amor ad omnes res pertinet. vt amor vini & vxoris.
Charitas ad homines tantum pertinet.
Caritas est penuria,quā indocti caristiam dicunt.
Amare est cum affectu,& vehementissime.
Diligere est cum ratione & remissius.
Adamare est amatorie aliquid amare.
Amicus honesta res est.vnde & amicitia &c.
Amica,si ad virum referatur,inhonesta res est.
Amator,qui modo amatorio amat.
An particula coniunctio est, per quam interrogamus.
Aut coniunctio dęq; est,sed per eam non interrogam?.
Annuum tempus est,quod per anni spatiū durat.
Annuum festum est,quod semel in anno contigit.
Ante hac legi.i.ante hoc tempus legi.
Posthac legam.i.post hoc tempus legam.
Antiqui dicuntur & senes & veteres.
Senes dicūtur quantum ad ipsorum vitam priuatā.
Veteres dicuntur,qui alia ętate vixerunt.
Appeto cum affectu qualiacūq; illa sunt.
Expeto tantum honesta,vt virtutes.

Apparare ad pompam tantum pertinet.
Præparare vero est aliquid ante parare.
Apparere alicui est illi ministerium exhibere.
Apud me est liber, personam & locum significat.
Penes me est liber, personam & dominium.
Argutus est, qui est acuta quadam solertia.
Argutus est sonorus. Argutus quoque breuis.
Armiger est, qui domino arma in prælio ministrat.
Armatus, qui armis ad pugnam instructus est.
Arcere est prohibere, ac vetare: vnde Arx dicitur.
Abigere est à loco fugare: vñ Abactores, & Abigei.
Assurgere alicui est in honorem illius surgere.
Surgere est quocũq; modo se erigere.
Assentari est falso laudare, & vtilitatis gratia.
Adulari vero est inseruire, vt honorem mereamur.
Blandiri, q̃q̃ est tactus, ad animum transfertur.
Asciscere est, remotum aliquid capere.
Consciscere semper fere mortem desiderat.
Desciscere est ab imperio alterius se subtrahere.
Asserere est affirmare: & in libertatem vindicare.
Asseuerare est vim, atq; animi motum addere.
Autem coniunctio postponitur huic negationi nõ.
Vero postponitur his neq;. tum. sine. iam. enim. at.
Auscultо te dicimus, sicut & audio te.
Auscultо tibi, est obtempero tibi.
Audiens sum te, tantum valet, quantum Audio te.
Audiens sum tibi, non audio tibi, id est, obediẽs sũ.
Auis est, quę parit oua, pennisq; prędita est.
Volucris est, quęcunq; volat. vt apis. culex,

¶ De litera. B.

BArba (inquit Seruius) hominum est.
Barbę vero in numero plurali, quadrupedum.
Mentum vero est ipsa barba, pilorumq; sedes.
Benefactor est, qui cuipiam benefacit.
Beneficiarius, in quem beneficium collocatur.
Bene aliquando capitur pro valde. vt bene doctus.
Male aliquando accipitur pro non. vt male sanus.
Bellum est totum tempus, quo in militia sumus.
Prælium, ipsum tantum armorum certamen.
Pugna etiam citra arma fit solis verbis.
Beatus est, qui omnibus rebus ad vitę vsum abundat.
Fœlix, qui omnium bonorum compos est.
Bonum genus est ad vtile, iucundum, & honestum.
Bonitas vero idem est, quod benignitas.
Bractea tenuis est, & sua sponte plicatilis.
Lamina vero crassior, vt ex qua arma fiunt.
Bucca pars illa est, quæ inflatur. vt in cornicine.
Mala est rotundum illud, quod est supra buccã.
Gena oculorum tegmen est: tum malã significat.
Cilium est ambitum genarum. vnde Supercilium

¶ De litera. C.

CEdo tibi. i. cõcedo tibi, id est, nõ repugno tibi.
Cædo cęcidi te, id est, percutio, & occido.
Catuli sunt ferarũ, q̃ fere ex raptu viuunt.
Pulli vero cicurum, vt asini, & equi, & auis.
Fœtus generalius est, vnde fœtificari & fœtura.
Capitale odiũ est, qđ & caput & vitã alterius petit.
Capitale vitium, propter quod peccans punitur.
Capere est sponte, vel non sponte accipere.
Sumere est vltro, & nõ sponte aliorũ capere.
Captare est velle capere: & insidias parare.
Candet, dicit Marcellus, quod ignitum est.
Candet etiam quod candidum, & album est.
Causari est causam rei gestæ afferre in accusationem.
Causare nunq; apud idoneos inuenitur p efficere.
Caupona est taberna, vbi vinum venditur.
Cauponа quoq; mulier, quę vinum vendit.
Calũniari, dicit Martian⁹ est falsa crimina intẽdere.
Pręuaricari, dicit Vulpian⁹, causas aduersarijs dare.
Ceruix in singulari est posterior colli pars.
Ceruices in plurali pro superbia ponuntur.
Collum omnes partes in solidum complectitur.
Iugulus est anterior colli pars. vnde Iugulare.
Celebris passiue ponitur. vt locus & homo celebris.
Frequens actiue & passiue. vt vrbs & senatus.
Cęlebs est, qui non duxit vxorem legitimam.
Maritus est, qui vxorem per leges accepit.
Certum est, modo accipitur pro manifestũ est.
Certum est pro deliberatũ est iungitur infinitiuo.
Censor est, qui in administratione censurę est.
Censorius est, qui perfunctus est censura.
Circunstare pro eo est, quod circundare.
Circunsistere est inuadere, & circũuenire.
Circiter frequentissime ad numerũ refertur.
Refertur quandoq; ad tempus, & ad locum.
Continuo. protinus. statim, notum est, quid sint.
Quod si additur negatio, valet pro non ideo.
Cõmeatus in singulari, est licẽcia (vt ita dixerim) ad tẽp⁹.
Cõmeat⁹ in vtroq; nũero sunt alimẽta publica & pri (uata.
Commendo te regi, id est, committo te.
Commendo te apud Regem, id est, laudo te.
Commentarius est, in quo res nudæ scribuntur.
Libri sunt, in quos autorum opera diuiduntur.
Volumen est minus, quã liber.
Cocilio amorem dicimus: sed non gratiam.
Inimus gratiam: sed non inimus amorem.
Reconciliare, & in gratiam redire, idem.
Conciliamus nouos amicos. Recõciliamus veteres.
Comitari est minores maioribus comitatũ pręstare.
Assectari est, comitatũ alicui p̃stare quocũq; modo.
Deducere est aliquem de illius domo comitari.
Reducere est illum vsq; in domũ comitari.
Cœnaculũ est pars dom⁹ superior ad quoscũq; vsus.
Cœnatio est locus inferior ad cœnandum.
Comes est, qui alterius ductum sequitur vtcunq;.
Sotius est in negotijs, seriijsrebus, & laboribus.
Sodalis est in leuioribꝰ, & iocosis, & voluptarijs.
Comes est benignꝰ, & qualijs inseruit, q festiuus d'r.
Collis est mõticulus separatus, siue pars montis.
Iugum est (vt sic dicam) ipsa montis arduitas.
Cliuus est eadem arduitas: sed clemens.
Promontorium est mons in mare prominens.
Coxa est pars supra femora, vertebrumq; ipsum.
Femora partem cruris exterioris significant.
Femina partem interiorem, molliorem q; tantum.
Copia in singulari est facultas: & iũgitur do & facio.

DIFFERENTIAE.

Copia quoq; est abundantia: vt vini & olei.
Copiæ in numero plurali est exercitus.
Condictio est denuntiatio, siue actio in personam.
Conditio vero fortunam dicit, & ordinem.
Corpus in nobis viuentibus est: vnde corpulentus.
Caro est cadaueris, quæ & pulpa dicitur.
Cõsolor & Cõsolatio verbis fit in alicui9 calamitate.
Solor & Solatiũ: rebus ipsis fit in alteri9 egestate.
Solamen magis est Poeticum q̃ Oratorium.
Corporeum est existẽs in materia corporea. vt lapis.
Corporale est existẽs ex materia corporea. vt dom9.
Complodere est, manus inuicẽ illisas collidere.
Explodere est, cum sonitu manibus ejicere.
Supplodere est, pedem terræ incutere.
Cordi est mihi ire aliquo, id est, placet mihi ire.
In animo est mihi ire aliquò. i. constituo ire.
Compertum est, & exploratum est mihi, id est, scio.
Constitutum, & deliberatum est mihi. i. decreui.
Consulo te, id est, consilium peto: vnde Consultor.
Consulo tibi, id est, cõsilium do: a quo est Cõsultus.
Conuenit mihi, id est, decens & cõueniens est mihi.
Cõuenit inter nos. i. cõtrouersia nõ est inter nos.
Conflaui æs alienum, id est, factus sum debitor.
Dissolui æs alienum, id est, quod contraxi, solui.
Consternere, ad corpus tantum pertinet.
Consternari ad animum, quum mens turbata est.
Consul est, qui in administratione consulatus est.
Consularis, qui iã perfunctus est consulatu.
Crimen modo pro delicto, modo p criminatione est.
Flagitium proprie est in libidine, q̃si flagris dignũ.
Crudus est, qui egre, difficulterq; concoquit.
Crudus etiam est, qui habet aspectum trucem.
Crudũ est etiã vulnus, qđ recẽs est & sanguinolẽtũ.
Crudum etiã dicitur non coctum, & immaturum.
Crepitus est sonitus violentus ex aeris impulsu.
Crepitus etiam est ventris ventus exclusus. i. peditũ.
Strepitus fit ex corporũ & vocũ collisione.
Fremitus est strepitus vehementior.
Stridor est aerior, & quasi sibilans collisio.
Confero me ad Catonem: nõ in Catonẽ, id est, eo.
Cõfero beneficia in Catonẽ, nõ ad Catonem. i. do.
Cũ primũ cõiunctio est. vt cũ primũ veneris, dabo librũ.
Quãprimũ aduerbiũ est p cito: vt quãprimũ dabo.
Cumani dicuntur à Cumis oppido Campaniæ.
Comenses à Como oppido Galliæ Cisalpinæ.
Culpa medici perit, qui moriturus non erat.
Defectu medici perit, cui medicus non affuit.
Cum p̃positio nunq̃ iungitur rei notãti instrumẽtum.
Cum cõiunctio si refere ad tum, rei minori iungit.
Tum vero rei maiori. vt cũ pecunias. tum vitam.
Tum & tum, inter ęq̃lia. vt tum pecuias. tum libros.
Coloriæ vestes sunt, quæ natiuo sunt colore.
Versicoloriæ, quæ natiuum colorem mutarunt.

¶ De litera. D.

DEbellare est, bello vincere, & bello capere.
Expugnare est pugnando vincere & capere.
Propugnare est pugnando defendere.
Impugnare & oppugnare est pugnando lacessere.
Decus est honorificentia ex rebus pręclare gestis.
Decor est pulchritudo ex decẽtia rerũ & p̃sonarũ.
Desipio & desipisco est aliquid a sensu deficio.
Resipisco est ad meliorem mentem redeo.
Descendo de monte, id est, de alto ad imum.
Descẽdo in certamẽ, id est, de tuto in periculosum.
Deuenimus in planum, in vallem a loco altiori.
Deuenimus in paupertatẽ, id est, a maiori fortuna.
Despicio inferiores me, loco & fortuna.
Suspicio superiores, id est, admiror, vel aspicio.
Despicere est circumspicere & prouidere.
Deligere est magis idoneum adres gerendas secernere.
Eligere vero est ex multis ad nostram vtilitatem.
Cooptare est, inter collegas & pares eligere.
Declamator est, qui studet apud Rhetorem.
Orator est, qui veras causas in iudicio agit.
Defunctus officio est, qui suo officio est perfunctus.
Defunctus quoq; vita, qui vitam finiuit.
Deturbare est, violenter & deorsum dejcere.
Exturbare est, eodem modo & loco dejcere.
Disturbare est, dissipando, diruendoq; dejcere.
Deprecor supplicium, id est, detestor, & execror.
Deprecor veniã, id est, precibus veniam præcor.
Imprecor est, alicui malum & infortunium p̃cor.
Decuriões sunt, q̃ denis eqtib9 ex nobiliorib9 p̃sunt.
Centuriones, qui centum ex inferioribus præsunt.
Depectus (dicit Vulpianus) qui turpiter pactus.
Pactus est, qui quomodocunq; pepigit.
Decedere est, ex officio abire. vnde dicitur Decessor.
Succedere est, in officium ire, vnde dicitur Successor.
Decedere vita est, officio vitę excedere.
Depositor est, qui depositum alicuius fidei credit.
Depositarius vero, cui depositum creditur.
Discere est, vt aliquid intelligas, quod ignoras.
Edisce re vero est, vt memoria complectaris.
Dedisce re est, quod didiceris, obliuisci.
Dicere, p̃prium est Oratorum, & elegãter loquentium.
Dictitare est frequenti loco, & tempore dicere.
Dictare est, alio verba excipiente (vt scribat) dicere.
Docere discipulos, notum est, quid significet.
Dedocere est, quod alter docuit, falsum ostendere.
Dico sententiam in senatu, quasi consiliarius.
Fero sententiam in foro, quasi Prętor, siue iudex.
Dicere leges, est ad eos, qui bello superati sunt.
Ferre leges, est ad suos, vnde Legum latores.
Dies pro certo die generis est masculini.
Dies pro tempore fœminimum est, & caret plurali.
Domus, quãdo facit domi in genitiuo, locũ significat.
Domus cum facit domus, ædificium & familiam.
Do literas tabellario, ad aliquem perferendas.
Do literas ad amicum, vt eas legat.
Dono te corona, est prem̃ij & honoris gratia.
Dono tibi coronam, notum est, quid significet.
Do tibi fidem, id est, per sancte tibi iuro, & promitto.
Habeo tibi fidem, hoc est, credo tibi.
Dudum & iamdudum de breui tempore dicitur.
Nuper, pridem, & iampridem de longiori.
Diu, & iamdiu, est per longum tempus.

¶ De litera.E.

EPulę sunt cibi ministerio hominum comparati.
Epulū, sunt cibi solēniores & cōuiuū publicum.
Edicere est magistratuū regūq. Vñ edictum Prętoris.
Indicere est denūtiare. vt indico bellum hostibus.
Elogium est testificatio laudis vel infamię.
En ntō & actō iungit. vt en Priamus. En capellas.
Apud oratores (exprobrādo) cum ntō. vt En homo.
Ecce apud Vergilium semp de re improuisa dicitur.
E republica. i. pro republica. & vtilitate reipublicę.
E regione domus meę, pro ex opposito domus.
Ex tempore dixit, pro ex improuiso dixit.
Ergo & igitur breuioribus adhibentur conclusionibus.
Quare quapropter. quamobrem maioribus.
Etsi, quamquam in principijs poscunt indicatiuum.
Quamuis. licet. tametsi in alijs locis subiunctiuum.
Euēt⁹. iussus. pmissus, in singulari q̄rtę declinatiōis.
Euenta. iussa. pmissa, in plurali secūdę declinationis.
Excubię tam diurnę quam nocturnę dicuntur.
Vigilię, tātūmodo nocturnę diuisę in quatuor.
Exemplum est, quod sequimur: aut vitamus.
Exemplar de quo simile aliquid facimus.
Existit, quod eminet, & exurgit cum motu.
Exstat quod eminet, & superstat sine motu.
Exprobrare est, immemorem beneficij culpare.
Imputare est, citra reprehensionem id facere.
Esse præsens verbi infiniti est. Fore, Futuri.
Eodēmō differunt adesse, adfore, ꝓdesse, profore.

¶ De litera.F.

FAcio te certiorem, non facio certum, neq; ago.
Facio rem gratam, rem diuinā, damnum: nō ago.
Facies magis ad corpus pertinet, vt facies longa.
Vultus ad animum refertur. vt vultus tristis.
Factio est diuisio ciuium in diuersa studia.
Seditio cum populo discorde res agitur.
Fama grece, idem est, quod rumor latine.
Sed rumor est tm̄ de re, q̄ recens est, et sine autore.
Fama vero etiā de antiq̄ re, & de alicui⁹ celebritate.
Fatuus est insipiens, tractum a sapore ciborum.
Stolidus, qui proxime ad naturā pecorum accedit.
Stultus est, qui improuide est, & imprudens.
Facile scribit, peo, q̄d est, leuiter scribit & nō laboriose.
Facile princeps oratorum est. i. nō dubie princeps.
Fero auxilium. Do auxilium recte dicitur vtrumq;.
Do opem non dicitur, sed fero opem: vnde opitulor.
Festus dies recte dicitur, & non festiuus. Vnde festum.
Festiuus homo, id est, iucundus. vnde festiuitas.
Ferus homo, qui animum ferinum obtinet.
Ferox homo, qui animosus est ad certandum.
Fessus est fatigatus, siue animo, siue corpore.
Defessus & defatigatus, q amplius fatigari nō potest.
Ficus. ci. vel fic⁹ ꝑ fructu et ꝑ arbore gnis est fœminini.
Ficus. ci genere masculino pro morbo accipitur.
Filius. pater. mater. magis ab oratoribus dicitur.
Gnatus. genitor, genitrix. magis sunt poetarum.
Fingere dr, qui formas ducit ex luto: & dicitur Plastes.
Effingere, qui ad alterius formam aliquid fingit.
Flere est lachrymas fundere in dolore.
Gemere est præangustia in sonum erumpere.
Plorare est voce flebili dolorem suum aperire.
Plangere est percussione membrorum se affligere.
Vlulare est alta voce flere, quod est mulierum.
Vociferari est nō mō dolorē, sed indignatione nē ostē
Lamentari est oratione tristi cladem testari. (dere.
Fœlix est, q̄ ꝓsperitatem recipit. vt homo fœlix.
Prosperum est, quod fœlicitatem affert. vt sydus.
Fœlix etiam aliquando ab effectu dicitur.
Fœnero tibi dicitur, sicut mutuo tibi, & ꝓmitto tibi.
Fœnero abste, sicut mutuo abste, et stipulo abste.
Fœnus est prouentus ex ipso solo, quod est naturale.
Fœnus, qd est vsura, à priori significato defluxit.
Vectigal ex omi p̄dio est, vel publicum, vel priuatū.
Frux est quicquid ex terrę fructu in cibum vertimus.
Seges est, ex qua conficitur panis, non demessa.
Seges etiam est terra sementi excipiendę subacta.
Frondes sunt tantum arborum.
Foliacia sunt aliarum rerum. vt florum herbarum.
Frui est potiri aliqua re propter seipsam.
Vti vero est alterius rei gratia. i. propter finem.
Fungi est officium, munusque agere.
Potior cum hoc nomine res gtō plurali iungitur.
Potior alias cum ablatiuo, & significat obtinere.

¶ De litera.G.

GEstus est actio quędā, & corporis pronuntiatio.
Gestio est administratio q̄dam, & actio.
Gemmę sunt lapilli omnes prętiosi pręter margaritam.
Margarita est, quæ in concha nascitur.
Vnio vero est, cum magnitudinem solitā excedit.
Gratus est in aduersis. Iucundus in prosperis.
Iucundus, nō est lętus, sed q lęticiā affert. (licitate.
Gratulari alicui, est verbo testari se gaudere de illi⁹ fœ
Gratari, idem: nisi ꝙ magis est poeticum q̄ oratoriū.
Gratificari est beneficium minori conferre.
Gratum facere est maioribus inseruire.
Graue est, quod suapte natura est ponderosum.
Grauem etiam virum per translationem dicimus.
Gremium est intra complexum feminum in fœminis.
Sinus est intra pectoris brachiorumq; complexum.
Sinus etiam est vestis fluxus, & littorum curuitas.

¶ De litera.H.

HAbeo rationem salutis, id est, habeo respectum.
Cōstat ratio. i. rationē legitimā esse ostēdo.
Habeo orationem dicimus: non facio orationem.
Facio sermonem dicimus: non habeo sermonem.
Hei semper iungitur datiuo. vt Hei mihi qualis erat.
Heu accusatiuo, & nominatiuo nonnunquam.
Vę semper dtō iungitur. vt ve tibi causidico.
Histrio est, qui personatus fabulas in scœna agit.
Mimus, qui quouis in loco gesticulationes exercet.
Hiare est aliquid sua sponte, vel externa vi aperire.
Hiscere est tantum oris, & quidem humani.
Hortus est, vbi sunt olera, quibus vescimur.
Horti sunt arbores consiti voluptatis gratia.
Hospes est, qui in aliena ciuitate est.
Peregrinus est, qui in propria ciuitate non est.
Hic ad primā psonā, vel ad res primę psonę pertinet.
Iste, ad secundā personā, vel ad res secūdę personę.

Ille ad tertiam personam, vel ad res tertię personæ. Eodem modo differunt aduerbia abeis tracta.

¶De litera.I.

IAm, notum est quid significet, vt iam venit.
Vsurpatur quoq; pro tunc vt si seder, iam non stat.
Interdico tibi aqua & igni: non aquam & ignem.
Interdicitur tibi à me aqua & igni. Et
Interdicitur tibi à me aqua & ignis.
Incumbo studńs, vel in studia, vel ad studia.
Incumbo remis: non in remos, vel ad remos.
Intercedit mihi tecum amor. i. amor est inter nos.
Intercesserunt tribuni, hoc est, se opposuerunt.
Instituta sunt boni mores ratione sumpti.
Institutiones sunt præceptiones, quibus docemur.
Indulgentia est mollis, & delicata educatio.
Venia, etiam quandoq; indulgentiam significat.
Infidus est, cui non est fidendum, à fido fidis.
Perfidus est, qui fidem violat, à fides fidei.
Infensus est vehementer iratus, & odium gerens.
Infestus est vehementer molestus & nocens.
In diē viuo tm̄. i. diei præsentis rationem habeo.
Indies senesco. i. cotidie magis efficior senex.
Inhibemus rem incœptam, vt tela inhibete Latini.
Prohibemus ātę rē incœptā. vt hospitio phibemur.
Inuertere est rem aliquam in contrarium vertere.
Peruertere est rem aliquam in malum vertere.
In manu mea est negotium, id est, in potestate mea est.
In manibus est liber, id est, in manus meas.
Ingredior forum, id est, intro in forum.
Ingrediōr, id est, ambulo, vt si stas, ingredere.
Interrogamus, causa aliquid intelligendi.
Percontamur vero gratia argumentandi.
Scisitamur, vt vox indicat, sciendi gratia.
Introduco te, id est, in interioribus claudo.
Intercludo te, id est, iter tuum claudo, & impedio.
Incedere est ambulare cum fastu & pompa.
Ambulare est simpliciter pedibus ingredi.
Impēdere est quasi supra caput in ruinā imminere.
Impendere penultima breui, est quasi dare.
Perpendere est exacte ponderare & examinare.
Appendere est suspendere & ad lancem ponderare.
Inter cœnandum venit, id est, dum essem in cœna.
Inter agendum dormio, id est, dum sum in actione.
Impono tibi onus, idest, iniungo tibi onus.
Impono tibi. i. decipio te. Vnde Impostores dicti.
Inficiari, & inficias ire. i. negare fic dicitur, vt
Opem ferre, & suppetias ferre, pro auxiliari.
Indoles in pueris est signum futuræ virtutis.
Indoles etiam in malum accipitur, sed raro.
Iocus & iocari proprie ad verba tantum pertinent.
Ludus & ludere ad facta. vt ludere pila.
Iter facere est, quod imperiti dicunt, itinerare.
Viam facere est, vbi via non erat, aperire.
Munire viam est reficere & repurgare.
Iter habere est iter aliquem esse facturum.

¶De litera.L.

LAbare aliquid, est ruere & repente cadere.
Labi vero est leniter, & sensim descendere.
Lacessio, prouoco, quod est in certamen vocare,
Plerūq; in bonū, nonnūquā in malum accipitur.
Latebrę hominum proprie dicuntur.
Latibula sunt ferarū, sed quādoq; cōfundūtur.
Legere literas, legere libros notū est quid significet.
Perlegere literas est vsq; ad finē legere.
Eodem modo differunt vigilare, & peruigilare.
Negare & pnegare. Agere & peragere, & similia.
Leges sunt aut principis, aut populi alicuius liberi.
Rogationes dicebantur, quia populus rogabatur.
Leuo & alleuo est molestiam, laboremq; extenuo.
Subleuo est auxilium, defensionemq; præsto.
Litera in singulari, est vnum elementū. vt. a, b. c.
Literę in plurali, est epistola, quæ mittitur.
Libertus est, qui de seruo liber factus est: semp̄q; habet relationē ad eū, cuius est libert⁹. vt libert⁹ Cęsaris.
Libertinus idem significat: nisi quod est absolutū.
Libertas, aliquādo in bonum, aliqñ in malū accipitur.
Licentia vero est, cum quis libertate abutitur.
Libri sunt, in quibus autorum opera diuiduntur.
Volumina vero sunt minora, quā libri.
Ludicrū substātiue est quod cūq; lusorium opus. Vnde
Ludicrus. a. ū. non (vt dicit Priscianus) ludicre.
Lucus est sylua cędua Deo vel homini consecrata.
Salt⁹, sylua vbi pecudes hyemare, aut ęstiuare solēt.
Nemora voluptatis causa cōstant arte, siue natura.
Sylua est, vbicunq; sunt arbores cęduę vel incęduæ.
Luc⁹ est morb⁹ in hoies sęuiēs, in pecora, & agros.
Pestis est pestilentia, q̄ aut cito occidit, aut cito abit.
Lubricus locus est, in quo nequeas insistere.
Lubrica est anguilla, quæ nō potest retineri facile.
Lubrica ætas, in qua qui sunt facile labuntur.
Luce & tenebris p die ac nocte accipim⁹, sed prima luce & primis tenebris est pricipio diei et pricipio noctis.
Prima die, prima nocte respectu secūdæ dicitur.
Reperitur vero luci, pluce, vesperi, p vespere, & ruri, prure. Carthagini pro Carthagine. Sed Seruius vult hæc nomina vrbium propria debere poni in dtō.

¶De litera.M.

MAle de te sentio, existimo, iudico, nō errorē sentiē tis: sed eius, de quo sentimus, vitium designat.
Male audio, est malam famā habeo. i. infamor.
Magni parui. tanti. quāti. in gtō solū iūgūtur cū illis verbis interest & refert. vt magni interest, parui refert.
Cętera i noiatiuo vl aduerbialiter, vt plurimū interest.
Sex, pnoia in ablō mea. tua. sua. nostra. vestra. cuia.
Malleol⁹ est i modū mallei rostrati ñs, aptus plantationi.
Sarmentū est aresactū, quod igni reseruatur.
Palmes est cum in vitę frondes, vuasq; habet.
Marinum est, quod in mari est. vt piscis marinus.
Maritimū est, qđ iuxta mare est, vt vrbs maritima.
Trāsmarinū est, qđ trās mare est. vt bellū trāsmarinū.
Meditari, p̄ter eā significationē, quā habet in ptōptu, Est etiā ad aliquid se exercere, vt ad palestram.
Memoria teneo, recte dicitur: non memoriter teneo.
Memoriter recito, memoriter pronūtio: nō memoria.
Memoria & memoriter cōplector. repeto. recolo.
Memini p recordor, genitiuo & accusatiuo iungitur.

Memini pro mentionem facio, gtō & ablatiuo cū de.
Messis, tum ipsa messio est, tum seges iam matura.
Sementis est satio, siue (vt ita dicam) seminatio.
Semen est, quod in terram subactam iacitur.
Seminariū est loc⁹, vbi plāt̄ę ad trāsplandū seruntur.
Mereri est mercede operari, & in militia exerceri. vnde
Meritoria taberna, quo sine mercede nō est aditus.
Meritorius puer, qui mercede prostat libidini.
Meritoria puella non dicitur, sed meretrix: qa meret.
Mereor de te bene, id est, beneficium in te confero.
Mereor de te male, id est, mala in te contuli.
Demereor amicos. i. beneficijs illos obnoxios facio.
Emereor, vnde est Emeritus, à labore cessare.
Ministerium in singulari est ministri opera.
Ministeria in plurali, pro ministris accipiuntur.
Eodē modo differunt seruitium & seruitia.
Mille in singulari, substantiuū est. vt Cic. mille hominū
versabatur. & mille nummum expēsum.
Millia vero in plurali, ab eo quod est mille.
Mille in plurali adiectiuum est. vt mille viri.
Moratus ille dicitur, qui bonis moribus est prędit⁹.
Morigeratus est obseqūns & obediēs, à verbo morige
Morosus, q est difficilis & puersis moribus. (ror.
Mollis homo in vituperationē dicitur. i. effœminatus.
Molleopus, in laudem. i. pulchre fabrefactum.
Moror te & maneo te, pro expecto te: sed poetice.
Moror te. i. detineo te, magis oratorium est.
Maneo, p eo qd̄ futurū est. vt quis te manet exitus.
Munimēta sunt munitiones castrorū. vt vallum. fossa.
Monumenta sunt sepulchra. statuę. tituli. literæ.
Murus est ambitus vrbis, aut etiam castrorum.
Paries est ambit⁹ ille domorum, quo tecta fulciūtur.
Mœnia, & muros significant, & vrbis ędificia.
Mulier ea dicitur, q̄ corrupta est. Virgo, q̄ integra.
Patitur tamen vtrūque aliquando exceptionem.
Munus (teste Paulo) dicitur, quod dono mittitur.
Munus alio modo est onus. vnde immunitas d̄r.
Munus præterea est officium. vt militare munus.

¶ De litera. N.

NAtalis & Natale substātiue, est dies natalitius.
Natales vero i plurali, sāguinis cōditionē significat
Ne dicā substātiuo p̄cedēte, vult post se actū, vt Cic.
crudelis Castor ne dicam sceleratum, & impium.
Secus autē sequēti substātiuo. vt si dicamus. Crudelis, ne dicam sceleratus, & impius Castor.
Necatus generalem habet significationem.
Nectus non dicitur sine certo genere mortis.
Nedū vno mō vtimur, cū vtrāq; sentētiā vno claudimus verbo. vt funderē p te sanguinē, nedū pecuniā.
Altero cū suū vtriq; sentētę verbū dam⁹: vt funderē p te sanguinē, nedū pecuniā crederē: sed affirmādo, qd̄ est maioris momēti p̄ponimus, negando vero cōtra, quod est minus postponimus.
Næ cum diphthongo, pro valde accipitur.
Ne producte accepta, pro non. Ne correpte pro an.
Nisi, q̄ties ponitur in principio, indicatiuū postulat.
Alias vero, etiam subiunctiuo iungi potest.
Nihil ad cęsaris eq̄tatū. i. nihil ad cōpationē cęsaris eq̄tat⁹
Terē. Nihil ad nostrā. i. nihil ad cōpationē hui⁹ nr̄æ.
Non me fallit, non me pręterit, nō me fugit, nō me capit. est non ignoro. teste Quintiliano.
Noualis (inquit Paulus (est terra, pscissa, anno cessans.
Ager restibilis (inquit Varro) quod restituitur.
Nunc aduerbium, tempus instans significat.
Nūc etiā sine tēporis significatiōe vsurpat. Cic. plura euenirēt, si ad qętem integri irem⁹: nūc vero onusti cibo & vino cōfusa & perturbata cernimus.
Nutare est male solidata molis ruinam minari.
Titubare, est pedibus non valentis insistere.
Vacillare est alterno motu inconstantē esse.
Nūti⁹ est, q nūtiat: nō qd̄ nūtiatur. Quod enim dicit Seruius, nūtium esse qd̄ nūtiatur, non est verum.

¶ De litera. O.

OVctō & actō iungi p̄ot. vt o me miserum. o te fœlicem. Aliqn̄ supprimitur: sed in re leuiori, vt hominem indoctum, qui hæc ignoret.
Obseruo. i. custodio: à quo verbo est Obseruatio.
Obseruo. i. colo, et veneror: à q̄ verbo est obseruātia.
Obeo legationē. i. exequor mun⁹ & officiū legationis.
Sic obeo mortē, exeq̄r officiū mortis. Et obeo nō addēdo mortē: sicut oppeto mortē et oppeto. Defūct⁹ vita et
Obuio tibi, et obui⁹ tibi fio. obuiū me tibi fero. (dfūct⁹.
Obuius tibi sum. obuiā tibi, p̄cessi: idem significant.
Obses est, q traditur imperio alterius, quasi pignus.
Vas est, qui sponsor alterius in capitis periculo est.
Fideiussor est, qui spondet in causis leuioribus.
Otiū est vacatio à labore: cuius cōtrariū est Negotiū.
Otium quoq; p studio literario accipitur.
Occupare, est locum tenere: & vi capere, & etiam
Occupare, antecapere, quod dicunt præoccupare.
Odor, neutrum est quid significet in vtroq; numero.
Odores in plurali numero, sunt odoramenta.
Officium est virtutis actio, p loco & tempore.
Officium est beneficiū & obsequium in amicos.
Officiū est quoq; magistratuū, & aliarum rerum.
Officina est vbi opera fiunt, vnde opifices.
Taberna est, vbi opera venduntur. vnde tabernarij.
Opera (vt dicit Vulpianus) est diurnum officium.
Opus est finis fructusq; operæ. vt opus Ouidij.
Operepretium est fructuosum & ad rem pertinens.
Orare est verbis aliquam rem petere.
Exorare est orando & precibus aliquid impetrare.
Oriundus à Roma. i. cuius Maiores fuerunt Romani.
Ortus Romę. i. qui in vrbe Roma natus est.
Ordo est digestio, & suo cuiusq; rei loco dispositio.
Series est rerū quędā continuata progressio.
Orphanus est, qui caret patre, præsidioq; paterno.
Pupillus est, q caret patre, sed tātisper dū est in ętate, cui dari consueuerunt tutores per leges.
Orbus est, qui aliqua re chara priuatus est, vt filijs.

¶ De litera. P.

PArasitus est, qui ventris gr̄a nihil recusat ferre, & omnia loquitur ad voluntatem inuitantis eū.
Scurra est, q risum ab audiētib⁹ captat sine differētia.
Pastio est ipsa pascēdi actio, q̄ ad pecudes pertinet.
Pastus homini cōpetit, & potius ad animā ptinet.

Pabulũ est cib⁹ pecorũ, qui sine semine est. vt palea.
Esca & hoim est, & qđ captandis piscibus subdit.
Pasci pecudũ est, & construitur cum accusatiuo.
Vesci hominum est, & construitur cum ablatiuo.
Partior, idem est, quod partes facio & distribuo.
Partio raro reperitur, sed impertio frequenter.
Pacificatus sum, id est, pacem feci.
Pacatus sum. i. in pace sum, vel ab armis recessi.
Placatus sum. i. ab indignatione ad lenitatem redij.
Parẽ esse, idẽ est, quod sufficere alicui operi.
Par esse, idem est, quod esse conueniens & decẽs.
Paria facere est, qđ alibi omissum est, compensare.
Patres (inquit Paulus) vsq; ad tritauos proprie dici.
Qui super tritauos sunt, Maiores debere appellari.
Minores (dicit Seruius) nuncupari, quoties deficit no nomen in Posteris. Sed potius dicendum est, esse Maiores, qui nos præcesserunt.
Minores vero qui sequuntur.
Penu continentur, quæ ad victum priuatum pertinent.
Penarij est locus, teste Varrone, vbi penu reponitur.
Cõmeatus dicitur, quod ad victum publicũ ptinet.
Pecus significat omne animal, quod sub homine ex pabulo terrę pascitur. Significat etiam multitudinem pecudum.
Pergameni, ab oppido Asiæ, quod est Pergamus.
Bergomenses, a Bergomo Galliæ cisalpinę oppido.
Per in compositione cum nomine positiuo iungitur.
Quam superlatiuo. vt perdoctus, quam doctissim⁹.
Perq; vero positiuo. vt perquam doctus homo.
Quam pro quantum semper positiuo iungitur.
Per aliquando in malũ accipitur. vt pessim⁹, perfidus.
Aliquando accipitur quasi per mediũ. vt perspicuus.
Prę idẽ significat, sed cũ alijs dictionibus iungitur, quã per. vt præclarus. prædulcis, prædiues: non per clarus. perdulcis. perdiues.
Perinde vult post se asi, vel atq; : vt fac perinde, ac si tua res esset, vel atq; tua res esset.
Proinde idem est, quod ideo, vel ideoq;.
Subinde accipitur pro inde, statim, vel identidem.
Petere in bonum & in malum accipitur.
Posco est proprie rem debitam & honestam pero.
Postulo est quodammodo requiro. vt res postulat.
Expostulo est, cum querela amici officium desidero.
Flagito vehementer & importune postulo.
Persequor, in bonam partem, & malam accipitur.
Prosequor ablatiuo iungitur. vt prosequor te oculis.
Peculium est, quicquid labore nostro comparatur.
Peculatus est furtum rerum ad rempublicã ptinẽtiũ.
Sacrilegium est furtum rerum sacrarum.
Pellex est, quæ cum eo, cui est vxor, miscetur.
Pallaca est concubina eius, qui non habet vxorem.
Pluit caret supposito, & construitur cum ablatiuo.
Ningit. tonat. serenat, & similia vtrũq; respuunt.
Plura possunt esse duo, & est nomen comparatiuum.
Cõplura, duo esse nõ possunt, & nõ est cõparatiuũ.
Plerisq;, modo maximã partẽ significat, mõ nõnulli.
Porro (licet eiusdẽ significatiõis sit, cuius vero & autẽ) hæc semp postponuntur: illud potest etiam p̃poni.
Pondo (teste Phoca) singulari numero caret. dicim⁹ tamen duo tria pondo: non bina, terna pondo.
Potior cum hoc nomine res in plurali gtõ iungitur.
Cũ vero alijs noĩbus frequentius abltõ copulatur.
Potus vini. aquę. lactis. & similium recte dicitur.
Potio datur ægrotanti, quod grẽce pharmacum dr.
Pompa est spectaculum in prosperis reb⁹ & aduersis.
Spectaculũ vero est, qđ spectatur & ipsa spectatio.
Locus etiã vnde spectamus spectaculum dicitur.
Proteruus. procax. petulans, aliud alio magis increscit tã in factis quã in dictis, significanq; quandam lasciuiam libidinemque, & impudentiam.
Prẽsens non modo dicitur, quod est huius tẽporis, sed alterius. vt Horatius: prẽsens in tempus omittat.
Prẽsens q̃q; dr, qđ subitũ est, et nõ dilatatũ in tẽp⁹, vti Prẽsentissimũ periculũ, & pstantaneum remedium.
Prẽesse est rei administrandę prẽpositũ esse. ab hoc fit Præses, quod à verbi significatione recessit.
Prẽsidere est ad opem præstandam prẽesse, à quo fit Prẽses, sicut à desideo Deses. à resideo Reses.
Præsidium est præcipuum auxilium.
Subsidium est, quod in auxilium succedit.
Prẽstare (p̃ter eã significationẽ, quã prę se fert) significat etiã prohibere, ne alicui fiat incommodum.
Pridie & Postridie gtõ seruiunt & actõ. vt pridie nonarum decẽbrium, & pridie nonas decembres.
Procul apud quosdã autores accusatiuo seruit: vt Curtius procul vrbem. &c.
Primus vocaui te, ad tempus referri debet.
Prior vocaui te, ad pson̄ poti⁹ referẽ, estq; in⁹ duo, sicut prim⁹ inter plura, vt ego prior q̃ tu veni domũ, & ego primus omnium veni.
Eade rõ est de posterior, posteri⁹, & postremus.
Prẽmefero, est dicto vel facto qualem opinionem habeam, quasi ipsa frõte confiteri. In eadẽ significatione sunt. Præmeduco. præmegero.
Prisca sunt, quæ prioribus sæculis fuerunt.
Pristina, quæ fuerunt prioribus annis.
Probrum idẽ est, quod dedecus & ignominia.
Opprobriũ est aliquãdo facto: sed frẽqntius dicto.
Pulsare est graui & vehementi ictu cædere.
Verberare est cẽdere instrumẽto lõgo, & exili.
Prẽuaricatores sunt, q causam aduersarijs donant.
Tergiuersatores, q̃ intotũ ab excusatiõe desistunt.

¶ De litera Q.

QVando & qñquidẽ: idẽ est quod quoniam.
Quatenus idem significabat Quintiliani sæculo. Cicero tñ quatenus p̃ in quantum vtitur.
Quæstus in plurali pro querela, à queror quereris.
Quæstus etiã in singulari significat lucrũ nũmarium, deriuaturq; à verbo quæro quæris.
Quidẽ vno modo accipitur ad distinguendum res, quod græci nimium faciunt. vt alius quidem bonus: alius vero non. Altero modo per exceptionem illius, quod affirmes. vt Quintilianus: Torquebis quidem filium, sed fatebitur mater. Tertio modo ponitur completiue non sequente eius aduersatiua,

Quin, modo pro Quinetiam, siue atq; etiã accipitur.
Quin pro nõ, desiderat subiunctiuum. vt qn adeas.
Quin pro cur nõ, semp interrogat per indicatiuum.
Quid substantiuum est. vt quid negotij est tibi.
Quod adiectiuum. vt quod negotium est tibi.
Quisq; cũ suplatiuo iũgitur. vt optimus q̃sq;.
Cũct9 & oĩs, positiue: vt cũcti sapientes, oês docti.
At vero oĩs cõparatiuo additur. vt oês doctiores.
Quę vero superlatiuo carẽt. etiã cũ q̃sq; iũguntur.
Quotusquisq; semp interrogatiue ponitur.

¶ De litera. R.

RHegini, ex oppido Calabrię Rhegio dicuntur.
Rhegienses, ex Rhegio Gallię cisalpinę oppido.
Retulit Põpeius ad senatũ. i. in cõsultationẽ posuit.
Refero tibi beneficiũ. i. cõfiteor me accepisse bñficiũ
Rixa (vt dicit Vulpianus) potest esse inter duos.
Turba vero, in multitudine & cœtu hominum tm̃.

¶ De litera. S.

SAluber cibus, saluber aer, est sanitatem conferens.
Sanus homo, & sanũ caput, est sanitatem habens.
Satiare ad oês sensus pertinet, atq; etiã ad animum.
Saturare ad vnum gustum pertinet tantum.
Salio, vnde saltus deducitur, est saltum facere.
Salto, vnde saltatio fit, est tripudium facere.
Scilicet et videlicet idẽ significare videnť, qđ certe: sed per amaritudinẽ quãdã cum derisu mixtam.
Recentiores vtuntur expositiue his particulis.
Sciens feci, id est, cum faciebã, sciui me facere.
Ignorãs feci. i. cum ignorabã. Scienter feci, ignorãter feci. i. cum sciẽtia & ignorãtia: nõ sciui me ignorare.
Secũdum particula, notum est quid significet.
Secũdum pręterea accipitur ꝓ iuxta, & post.
Secundum etiã ꝓ eo quod est pro. vt secundum me iudicarum est, id est, pro me sententia est lata.
Senecta & senectus vtraq; est senilis ętas.
Iuuentus non modo ętas, sed multitudo iuuenũ est.
Sin ꝓ si nũq̃ in prima parte collocať, sed ĩ sẽda cũ p̃cesꝰ
Igitur exponẽdum est, sin pro sed si. (sit si.
Syncer9 (vt dicit Donat9) est sine cera. vt mel simplex.
Sed poti9 dicẽdũ est, syncer9. i. integer et incorrupt9, quasi cũ cera & nulla pte fraudatũ, hoc est, diminutũ.
Situs (vt dicit Priscianus) est negligentia: sed potius est sordes illa & illuuies domus diu nõ repurgatę.
Solus & vnus inter omnia adiectiua, q̃nõ sunt supla tiua, gtõ plurali iũgunť. vt solus oĩm. vnus cũctorũ.
Stare est non ire in ĩs, q̃ sunt sine pedib9. vt nauis.
Stant q̃ recta sunt, q̃diu nõ cadunt. vt stat turris.
Stãt q̃dã, q̃ nõ eunt, cũ ire possint. vt equus. homo.
Sedere in omnibus notum est, quomodo sit.
Sidere est pessum ire, deorsumq; descendere.
Sto verbum absolutum est. Sisto actiuum. vt Vergi.
Siste gradum. vtrũq; habet supinum statum.
Stellę (inquit Macrobius) sunt singulares. vt erraticę.
Sidera cõstãt multarum compositione. vt Aries.
Astrum est signum ex stellis coactum, qđ nos dici mus sydus, q̃ differentia non semper obseruatur.
Super contiguitatem significat. vt sedeo super lapidem
Supra spatij interpositionẽ. vt nubes pẽdẽt supra nos
Suffragia sunt voces, quæ dantur in electione. Vnde
Suffragari pro auxiliari plerũq; inuenitur.

¶ De litera. T.

TAntũ abest, post sẽ hẽt vt, aut semel. vt Cic. tantum abest ab officio, vt nihil officio possit magis esse contrarium.
Aut bis, vt idẽ. tm̃ abest, vt aliquãbonã grãm q̃sisse videar, vt multas etiã simultates subeundas intelligã.
Tãti & quãti, & ab eis cõposita tãtidẽ & quantilibet. quãticũq;. totidẽ, pluris & minoris iũgũtur his verbis emo. venundo. veneo. mercor. cõparo. ęstimo. taxo. liceo. addico. distraho. metior. cõduco. loco. fœnor. paciscor. pãgo. cõdẽno. postulo & sĩlib9 verbis.
Tenus semp postponiť, atq; in singulari cũ ablõ tm̃, in plurali cum gtõ. vt Verg. Crurum tenus à mento palearia pendent.
Thebani à Thebis, quæ est vrbs in Bœotia insignis.
Thebeus, à Thebe vrbs antiquissima in Aegypto.
Timeo te, id est, tanq̃ inimicum metuo te.
Timeo tibi, id est, metuo tibi tanq̃ amico.
Trajcio exercitũ. i. trãs mare, trãs mõtes, trãs flumẽ duco
Trajcio mare, id est, transeo mare.
Triclinių à trib9 thoris, mẽsis ve triplicib9 appellatũ ẽ.
Aula est grece, quã latini atrium appellant.
Tollo aliquãdo pro capio dicitur. vt tolle librum.
Tollo aliq̃ ꝓ educo accipi solet. vt substuli filium.

¶ De litera. V.

VAlde positiuo et verbo iungitur, sed nõ lõge, vt valde doctus, valde legit: nõ lõge doct9, longe legit: nec valde ditior, valde ditissimus.
Venio in suspitionem, semper accipitur passiue. vt
Veni in obliuionẽ, veni in vitupationẽ, etiã passiue.
Veni in opnionẽ actiue & passiue solet accipi.
Vector vnũ ex verbalib9 in. or. passionẽ significat, id est, eum qui vehitur, aliquando eum qui vehit.
Venale significat rem vẽditioni expositam.
vendibile, quod cito & facile vendi potest.
Vẽdico (vt sic dicã) est approprio & meum esse dico.
vindico est vlciscor. aliquãdo ab iniuria defendo.
Ventitare est frequẽter venire ad locum.
Aduentare est proximum esse, vt veniat.
Versicoloria dicuntur, quę natiuum colorẽ mutant.
Coloria, quæ colorẽ habent natiuum.
Vicus vrbis est pars: sed vicus paganus muris caret.
Castellum est, quod muris cinctum est vndiq;.
Oppidum est omnis vrbs, p̃ter Romam.
Vict9 appellatiõe cõtinẽtur homini necessaria ad vitã.
Penus est omne, quo homines vescuntur.
Vltro citroq;, ad dicta & facta referuntur.
Vsurpare est vti tũ dicto, tũ facto. i. vsum capere.
Vt, ꝓ vtpote, siue quippe seq̃nti relatiuo. Quintilianus nõ dãno, vt q̃ dixerim esse in oĩbus vtilitatĩ aliquid

¶ FINIS.

DE NOMINIBVS NVMERALIBVS. ¶EIVSDEM ANTONII NEBRISSENSIS

De nominibus numeralibus.

NIhil eſt in hac vita mortali magis neceſſariũ cognitu, & qđ minus à noſtri ſęculi hoĩbus ſciatur, q̃ tria illa, in quib⁹ ſator rerũ, idęq; mũdi arbiter oia diſpoſuit. Omnia (inquit) in menſura numero & põdere diſpoſuiſti. ¶Omitto nũc põdus & mẽſurã, ſine quibus multę artes, atq; in primis medicamẽtaria, imo neq; ipſa hoĩm ſocietas, quã ciuitatẽ appellamus, cõſtare poteſt: breui nãq; ĩs de rebus tradituri ſumus certã rationẽ ętati nr̃ę (q̃tũ ego exiſtimo) incognitã. Venio ad nũeros, in quos põdera ipſa & menſuræ referuntur: quotuſquiſq; nouit latine numeros ſuis propriis vocabulis appellare, poſtea quã à primis illis infantilibus etiam notis diſceſſerũt? Refert Ariſtoteles in problematis, eſſe qualſdã nationes adeo immanes & barbaras, vt neſciant cõputare vltra numerũ quaternariũ. Quid ſi ego mõſtrauero eos, qui vulgo habentur ſapientes, neſcire quomodo latine dicãt. Tres letras tuyas recebi en vn dia, y cada quatro dias recibi dos: q̃ de alos frayles q̃ andã empareiados de dos en dos cada quatro hueuos. Et hoc intra numeros illos notos: qđ ſi trãſgrediamur denariũ? quid ſi cẽtenariũ? qđ ſi millenariũ? qđ ſi millionẽ? Sed cũ mihi ſemp fuerit in aĩo, pvirili Hiſpanis meis opẽ ferre in ĩs potiſſimũ, qb⁹ maiorẽ in modũ op⁹ eſt: libuit hoc in loco diſponere in prima ſerie noĩa nũeralia, atq; ex regiõe ſcđo in loco noĩa ex numeralib⁹ diuidua ſiue diſtributiua. tertio noĩa ordinalia, q̃rto aduerbia nũeralia. Sequutiq; ſum⁹ in hac parte, tũ vſum doctiſſimorum: tũ rõnem: tũ etiã ꝓportionẽ. Poſuim⁹ vero numeros explicitos vſq; ad triginta. cętеros vero collegim⁹ in decuplatiões tm̃. ex qb⁹ & ſimplis poſſum⁹ cõponere medios, quẽadmodũ fecim⁹ à viginti in triginta. Prohibuim⁹ aũt vicies bis, & viciester, & ſilia, qđ certi autores ſequuti in cõmẽtationib⁹ nr̃is, dici poſſe putabam⁹: propterea qđ vicies bis poti⁹ quadragies. & vicies ter ſexagies deſignãt, & alia ad hunc modũ. Pręterea vltra cẽtum nõ poſſumus dicere cẽties bis. ſicut dicimus cẽtum duo, & cẽteni bini, & cẽteſim⁹ ſecund⁹: ꝓpterea, qđ cẽties bis poti⁹ ſignificat ducẽties, & centies ter trecenties, & ſimiliter deinceps. Itaq; rationẽ ſequuti potius dicendum eſſe crediderim cẽties & bis: cẽties & ter: aut bis ſupra centies, & ter ſupra centies. &c.

¶Aduertẽdum tamẽ antiquiores poſt centum millia, potius conſueuiſſe dicere bis centum millia. tercentũ millia. quatercentum millia, quã ducenta, trecenta, quadringenta millia. Et pro eo, qđ nos dicimus: vn cuento. decies centum millia. dos cuentos. vicies centum millia, & deinceps eodem modo.

¶Illud quoq; eſt aĩaduertẽdũ, qđ interrogãti quot paſcit ſeruos, quot poſſidet agri iugera, reſpõdẽdũ eſt ꝑ noĩa numeralia puta decẽ. cẽtum. Interrogãti vero quot dẽtes hñt hoĩes, reſpõdẽdũ eſt ꝑ noĩa diuidua ſiue diſtributiua: puta crãteres binos. caninos q̃ternos. primores octonos. molares vicenos. Nã ſi diceres ſimpliciter, q̃ hoĩes hñt duos, aut quatuor, aut octo, aut viginti dẽtes: non dixiſti qđ volebas. Interroganti vero ꝑ quotus. a. ũ. reſpondẽdũ eſt ꝑ noĩa ordinalia, vt quotus ſedet in eccl'ia Cãtor ab Epiſcopo? reſpõdẽdũ eſt tertius, aut quartus. aut quotã partem habent clerici ex frugibus, reſpondendum eſt decimam, id eſt, vnã aliquam ex decem.

¶Sunt & aliędenominatiões à noĩbus numeralib⁹, q̃ dicũtur multiplicia, vt duplus. triplus. quadruplus, quincuplus. ſexcuplus. ſeptuplus. octuplus. nonuplus. decupl⁹, quatuordecuplus, quindecupl⁹, ſexdecuplus. centuplus.

¶Cętera vero multiplicia cũ nõ habeãt ꝓpria nomina, per q̃ poſſint deſignari. circũloquimur ea ꝑ numeralia & ablatiuũ huius noĩs tãtus. a. ũ. vt ſi dixeris, qui ſurripuerit ſimplum, luat viginti tãto, aut mille tãto, aut mille quingẽta tãto. Et eodẽ modo de multiplicibus illis, q̃ ſignificãt plicaturã. vt duplex. triplex. quadruplex. quincuplex. ſexcuplex. ſeptuplex. octuplex. nonuplex. decuplex. vndecuplex. duodecuplex. tredecuplex. quatuordecuplex. quindecuplex. ſexdecuplex. cẽtuplex. vt Horati⁹: cõtra quẽ duplici panno patiẽtia velat. Triplices quoq; & quincuplices tabellas apud Martialẽ legim⁹: & apud Ouidiũ. Surgit ad hos clypei domin⁹ ſeptẽplicis Aiax. vbi non poſſis dicere duplus, triplus. quadruplus. quincuplus, ſextuplus. Nam quod Perſius dixit rem duplica, feci iam triplex. & Iuue. qui triplicem vſuram prẽſtare paratus: manifeſtum eſt, pro triplo poſuiſſe.

¶Sunt & alia diuerſarum ſignificationum nomina à numeralibus compoſita & deriuata, quę vltra certos numeros non procedunt. vt biduo. triduo. quatriduo: ſed non dicimus quinquiduo. ſexiduo. &c.

¶Biennio. triennio. quadriennio. quinquennio. ſexennio. ſeptennio. decennio. centennio: ſed non dicimus. octennio. nouennio. ducentennio. &c.

¶Nudi⁹ tertiꝰ. nudi⁹ quartꝰ. & Plaut. nudi⁹ qntus. nudi⁹ ſextꝰ. & Cice. nudi⁹ tertiꝰ decimꝰ. cętera exẽplo carẽt.

¶Bimꝰ. a. ũ. trimꝰ. a. ũ. quadrimꝰ. a. ũ. & denoĩatiua ab illis bimatꝰ. us. trimatꝰ. us. q̃drimatꝰ. us. cętera nõ legũt.

¶Et aduerbia bifariã. trifariã. q̃drifariã, oĩmifariã. multifariã. plurifariã: ſed nõ dicim⁹ qnq̃fariã. ſextifariã. &c.

¶Sũt & alia noĩa numeralia numerorũ triplacatiua, q̃ nõ reperiũtur, niſi à certis numeris hęc fere. binio. onis. ꝑ eo qđ eſt bis duo bis, hoc eſt octo. ternio. onis. ꝑ ter tria ter, hoc eſt ſeptẽ & viginti. q̃ternio. onis. ꝑ quater quatuor quater, hoc eſt, quatuor & ſexaginta. quinio. onis. ꝑ quinquies qnq; quinquies, hoc eſt, cẽtum viginti quinq;. &c. Eodẽ modo poſſent ex ꝓportiõe formari, ſed nõ legi, niſi hęc ſuperiora. & qđ ſuſpicor millionẽ dicẽtum, quem vulgus Hiſpane appellat millon, hoc eſt, milliesmille millies.

¶Sunt quoq; alia noĩa à diuiduis deriuata, q̃ ſignificãt illũ numerũ, ad quẽ pertinẽt habere, vt ſingularius, vel ſingularis, quod vnum cõtinet. binariꝰ qđ duo. ternarius, quod tria. quaternarius, quod quatuor. quinariꝰ qđ

quinq;,senarius quod sex,septenarius quod septem.octonarius quod octo.nouenarius quod nouē.denarius qđ decē.vndenarius quod vndecim.duodenarius quod duodecim.tredenarius quod tredecim.quaterdenarius quod quatuordecim.quindenarius quod quindecim vicenarius quod viginti.tricenarius quod triginta.quadragenarius quod quadraginta.quinquagenarius quod quinquaginta.sexagenarius quod sexaginta.septuagenarius quod septuaginta.octogenarius quod octoginta.nonagenarius quod nonaginta.centenarius quod centum.millenarius quod mille.vt numerus binarius continet duo.sexagenarius senex,qui habet,id est vixit annos sexaginta.

¶ Sunt preterea q̃dā ab ordinalibus denominata,quę significāt ad illum ordinē pertinere,aut esse ex illo ordine,vt secundanus miles,qui est ex secunda legione.octumanus ex octaua decumanus ex decima. & decumana porta in castris.& æs decumanum apud Lucillium.& decumanum frumentum.quod ex decimis soluitur.

¶ Tertiana quoque febris,quędie tertio contingit.& quartana,quę quarto. Et ab his rursus denominatiua,vt tertianarius.quartanarius,& alia eodem modo.

DE NOMINIBVS NVMERALIBVS.

Numeralia.	Diuidua.	Ordinalia.	Aduerbia.
Vnus vna vnum.	Singuli.æ.a.	Primus.a.um.	Semel.
Duo duæ duo.	Bini.næ.na.	Secundus.a.um.	Bis.
Tres & tria.	Terni.næ.na.	Tertius.a.um.	Ter.
Quatuor.	Quaterni.næ.na.	Quartus.ta.tum.	Quater.
Quinq;.	Quini.næ.na.	Quintus.ta.tum.	Quinquies.
Sex.	Seni.næ na.	Sextus ta.tum.	Sexties.
Septem.	Septeni.næ.na.	Septimus.a.um.	Septies.
Octo.	Octoni.næ.na.	Octauus.a.um.	Octies.
Nouem.	Noueni.næ.na.	Nonus nona nonum.	Nouies.
Decem.	Deni.næ na.	Decimus decima decimū.	Decies.
Vndecim.	Vndeni.næ.Vndena.	Vndecimus.a.um.	Vndecies.
Duodecim.	Duodeni.næ.na.	Duodecimus.a.um.	Duodecies.
Tredecim.	Tredeni tredenæ tredena.	Tredecimus.a.um.	Tredecies.
Quatuordecim.	Quatuordeni.næ.na.	Quartus decimus.a.um.	Quatuordecies.
Quindecim.	Quindeni.næ.na.	Quintusdecimus.	Quindecies.
Sedecim,	Sedeni næ.na.	Sextus decimus.	Sedecies.
Septendecim.	Septendeni.næ.na.	Septimus decimus.	Septindecies.
Decem & octo.	Octoni & deni.	Octauus decimus.	Octies & decies.
Duodeuiginti.	Duodeuiceni.	Duodeuicesimus.	Duodeuicies.
Decem & nouem.	Noueni & deni.	Nonus decimus.	Nouies & decies.
Vndeuiginti.	Vndeuiceni.næ.na.	Vndeuicesimus.	Vndeuicies.
Viginti.	Viceni.næ.na.	Vicesimus.	Vicies.
Viginti vnus,vel	Viceni singuli.	Vicesimus primus.	Vicies semel.
Vnus & viginti.	Singuli & viceni.	Primus & vicesimus.	Semel & vicies.
Viginti duo.	Viceni bini.næ.na.	Vicesimus secundus.	Vicies bis non dicitur.
Duo & viginti.	Bini & viceni.	Secundus & vicesimus.	Bis & vicies dicitur.
Viginti tres.	Viceni terni,vel	Vicesimus tertius.	Vicies ter nō dicitur.
Tres & viginti.	Terni & viceni.	Tertius & vicesimus.	Ter & vicies dicitur.
Vigiti quatuor.	Viceni quaterni,vel	Vicesimus quartus.	Vicies quater nō dicitur.
Quatuor & viginti.	Quaterni & viceni.	Quartus & vicesimus.	Quater & vicies dicitur.
Viginti quinq;.	Viceni quini,vel	Vicesimus quintus.	Vicies quinquies nō d'r.
Quinq; & viginti.	Quini & viceni.	Quintus & vicesimus.	Quinquies & vicies d'r.
Viginti sex.	Viceni seni,vel	Vicesimus sextus.	Vicies sexies non dicitur
Sex & viginti.	Seni & viceni.	Sextus & vicesimus,	Sexies & vicies dicitur.
Viginti septem.	Viceni septeni,vel	Vicesimus septimus.	Vicies septies nō dicitur.
Septem & viginti.	Septeni & viceni.	Septimus & vicesimus.	Septies & vicies dicitur.
Viginti octo.	Viceni octoni,vel	Vicesimus octauus.	vicies & octies nō dicitur.
Octo & viginti.	Octoni & viceni,vel	Octauus & vicesimus.	Octies & vicies dicitur.
Duo de triginta.	Duodetriceni.	Duodetricesimus,	Duodetricies dicitur.
Viginti nouem.	Viceni noueni,vel	Vicesimus nonus.	Vicies nouies nō dicitur.

DE NOMINIBVS NVMERALIBVS.

Numeralia.	Diuidua.	Ordinalia.	Aduerbia.
Nouem & viginti.	Vndetriceni.	Nonus & viceſimus.	Nouies & vicies dicitur,
Vndetriginta.	Triceni.næ.na.	Vndetriceſimus.	Vndetricies dicitur.
Triginta, &c. ſimiliter.	Quadrageni.næ.na.	Triceſimus.	Tricies.
Quadraginta.	Quinquageni.næ.na.	Quadrageſimus.	Quadragies.
Quinquaginta.	Sexageni.næ.na.	Quinquageſimus.	Quinquagies.
Sexaginta.	Septuageni.næ.na.	Sexageſimus.	Sexagies.
Septuaginta.	Octogeni.næ.na.	Septuageſimus.	Septuagies.
Octoginta.	Nonageni.næ.na.	Octogeſimus.	Octogies.
Nonaginta.	Centeni.næ.na.	Nonageſimus.	Nonagies.
Centum.	Centeni ſinguli.	Centeſimus.a.um.	Centies.
Centum vnus.	Singuli ſupra centenos.	Centeſimus primus.	Centies & ſemel.
Vnus ſupra centum.	Centeni bini.	Primus ſupra centeſimũ.	Semel & centies.
Centum duo.	Bini ſupra centenos.	Centeſimus ſecundus.	Centies & bis.
Duo ſupra centum.	Centeni terni.	Secũdus ſupra cẽteſimũ.	Bis & centies.
Centum tria.	Terni ſupra centenos.	Centeſimus tertius.	Centies & ter.
Tria ſupra centum. &c.	Ducenteni, vel duceni.	Tertius ſupra cẽteſimũ.	Ter & centies.
Ducenti.tæ.ta.vel	Bis centeni.	Ducenteſimus, vel	Ducenties, vel
Bis centum.	Trecenteni. vel treceni.l.	Bis centeſimus.	Bis centies.
Trecẽti.tę.ta.vel	Tercenteni.	Trecenteſimus, vel	Trecenties, vel
Tercentum.	Quadringẽteni, vel geni.l.	Tercenteſimus.	Tercentics.
Quadringenti.tę.ta.vel	Quatercenteni.	Quadringẽteſimus, vel	Quadringẽties, vel
Quater centum.	Quingenteni, vel q̃ngeni.	Quatercenteſimus.	Quatercenties.
Quingenti.tę.ta.vel	Quinquies centeni.	Quingenteſimus, vel	Quingenties, vel
Quinquies centum.	Sexcenteni, vel ſexceni.	Quinquies centeſimus.	Quinquies centies.
Sexcenti.ę.a.vel	Sexies centeni.	Sexcenteſimus, vel	Sexcenties, vel
Sexies centum.	Septingenteni, vel. geni.	Sexies centeſimus.	Sexcies centies.
Septingenti.tæ.ta.vel	Septies centeni.	Septingenteſimus, vel	Septingenties, vel
Septies centum	Octingenteni, vel. geni.	Septies centeſimus.	Septies centies.
Octingenti.tæ.ta.vel	Octies centeni.	Octingenteſimus, vel	Octingenties, vel
Octies centum.	Nongenteni, vel nõgeni.	Octies centeſimus.	Octies centies.
Nongenti.tæ.ta.vel	Nouies centeni.	Nongenteſimus, vel	Nongenties, vel
Nouies centum.	Milleni.næ.na.vel	Nouies centeſimus.	Nouies centies,
Mille adiectiuũ.vel	Singuli milleni.	Milleſimus.	Millies.
Vnum mille.	Singuli milleni.	Milleſimus.	Millies.
Duo mille, vel	Bini milleni, vel	Bis milleſimus.	Bis millies.
Duo millia.	Bis milleni.	Bis milleſimus.	Bis millies.
Tria mille, vel	Ter milleni, vel	Ter milleſimus.	Ter millies.
Tria millia. &c.	Terni milleni.	Ter milleſimus.	Ter millies.
Decem mille, vel	Deni milleni.	Decies milleſimus.	Decies millies.
Decem millia.	Decies milleni.	Decies milleſimus.	Decies millies.
Viginti mille, vel	Viceni milleni.	Vicies milleſimus.	Vicies millies.
Viginti millia.	Vicies milleni.	Vicies milleſimus.	Vicies millies.
Triginta mille, vel	Triceni milleni.	Tricies milleſimus.	Tricies millies.
Triginta millia.	Tricies milleni.	Tricies milleſimus.	Tricies millies.
Quadraginta mille, vel	Quadrageni milleni.	Quadragies milleſimus.	Quadragies millies.
Quadraginta millia.	Quadragies milleni.	Quadragies milleſimus.	Quadragies millies.
Quinquaginta mille, vel	Quinquageni milleni.	Quinquagies milleſimus.	Quinquagies millies.
Quinquaginta millia.	Quinquagies milleni.	Quinquagies milleſimus.	Quinquagies millies.
Sexaginta mille, vel	Sexageni milleni.	Sexagies milleſimus.	Sexagies millies.
Sexaginta millia.	Sexagies milleni.	Sexagies milleſimus.	Sexagies millies.
Septuaginta mille, vel	Septuageni milleni.	Septuagies milleſimus.	Septuagies millies.
Septuaginta millia.	Septuagies milleni.	Septuagies milleſimus.	Septuagies millies.
Octoginta mille, vel	Octogeni milleni.	Octogies milleſimus.	Octogies millies.
Octoginta millia.	Octogies milleni.	Octogies milleſimus.	Octogies millies.
Nonaginta mille, vel	Nonageni milleni.	Nonagies milleſimus.	Nonagies millies.
Nonaginta millia.	Nonagies milleni.	Nonagies milleſimus.	Nonagies millies.
Centum mille, vel millia.	Centeni.l. centies milleni.	Centies milleſimus.	Centies millies.

DE PVNCTIS CLAVSVLARVM

QVemadmodum in sermonis ductu necesse est fieri quasdam silentū distinctiones, tū vt auditor intelligat clausularum diuersitatem: tum etiam vt is, qui loquitur, captato spiritu maiori acrimonia pronuntiet: idem quoq; faciamus oportet in scripto: vt per quædam signa confusionem illam distinguamus. Estq; illud in primis animaduertendū duas tātū esse notas: quibus eruditi omnem contextus ambiguitatem illam distingunt, dicente Hieronymo in plogo Esaiæ. Sed quod in Demosthene, & Tullio solet fieri: vt p cola scribantur & commata. Nam qui, quas appellant periodos, virgulas, & parētheses addiderunt, nullos habēt autores, cum econtrario sacræ scripturæ libri colo & commate contenti sint. Est igitur comma, quod per duo puncta designatur, quoties orationis tractus eo peruenit, vbi oratio cū verbo aut aliquo vim verbi obtinente finitur: sed tamen aliam quandam orationem sibi adiungi desiderat. vt conuertente domino captiuitatem syon: vel cum cōuerteret dominus captiuitatem syon. Comma autem dicitur a copto verbo Græco, quod est incido: vnde latine potest appellari incisio: quoniā suo loco inciditur oratio. Colum, cuius nota punctus est, ponitur vbi clausula finitur, atq; quiescit: vt Cum cōuerteret dominus captiuitatem syon: facti sumus sicut consolati. Sunt quędam loca in quibus nescias an oratio, quę sequitur, ex superiori dependeat. vt Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. hoc loco cōma colum potuit esse. Colū quoq; ponimus inter singulas partes orationis, quæ per articulum aut dissolutum sine coniunctione annectuntur, vt Grammaticus. Rhetor. Geometres. pictor. Aliptes. Non tamen dissimulauerim oportunam esse notam interrogationis in fine clausularum, quas interrogatiue, aut interrogatione admirātiue proferimus. vt hic pietatis honos? sic nos in sceptra reponis? Prætermittere vero nullo modo possum: quod video Quintiliano exactissimo harū rerū iudici placuisse: vt quoties dictio esset ambigua vel significatione, vel declinatione, vel mutatione in aliam partem orationis: ambiguitas illa super impositō apice tolleretur. Esto exempli gracia. ŏccidit si habet apicē in prima syllaba, significat in eo esse accentum prædominantem, sequentemq; esse breuē: proferturque accētu graui: valetque tunc ŏccido. i. pereo: quod si super secundam ponatur apex, significat syllabam illam esse longam, in eaque proferri accentum prædominantem. vt occīdo, valetque pro eo, quod interficio.

¶DE ORDINE PARTIVM ORATIONIS.

QVM ESSEM COTIDIANO PROPE CONVICIO REQVisitus, tum ab amicis: tum etiam ab alienoribus, vt scriberem aliquid de constructione, quam ipsi appellāt, ego vero ordinem potius partium orationis dixerim: non potui negotium recusare, quod tantopere efflagitabatur. Oratio vero a Grammaticis non ea lege ordinatur qua iuniores putant: vt nominatiuus semper præcedat & verbum sequatur. &c. Sed ita ordinanda est, vt (quod est inuolutū) explicetur, ita vtex dispositiōe partium, sensus lectionis possit percipi: & an ex oratiōis serie aliqua dictio sit otiosa, & ab oratione soluta. Non tamen fuisse illum ordinem apud antiquos, quem isti nunc desiderant. licet videre apud autores, qui plerūq; descēdunt ad ordinē lectionis. vt Donatus in Barbarismo cū de Syncheſi, Hiperbatō specie differeret, citans illud Vergilij in primo æneidos. Tris Notus abreptas in saxa latentia torquet. Saxa vocant Itali medijs q̄ in fluctibus aras. Ordo (inquit) est. Tris naues abreptas notus torquet in saxaq; saxa in medijs fluctibus latentia, Itali vocāt aras. En tibi actū prępositū, non modo verbo, sed etiā verbi suppositō, & in medijs fluctibus, hoc est abltō cū ꝓpositione præpositū participio: & in hūc modū alia. Sed vt his morem geramus, hunc ordinem sequi poterunt. Igitur posita ante oculos clausula, principio verbū contemplabimur, deinde verbi suppositū: consequētercasus, cum quibus verbū cōstruitur. Ordinamus vero sic. Si fuerit vocatiuus, ab eo faciemus initium. Quod si nō fuerit, a ntō incipiemus. Deinde verbum sequitur, cui adiungitur aduerbium: nam aduerbium, quod verbum determinat, aut participium, aut nomen continuō post illas particulas poni debet, quemadmodum præpositio ante suum casualem, & coniunctio ante illud, quod superioribus adnectit. Quod si duo verba aut plura fuerint in eadem clausula, à principali verbo, hoc est, quod facit orationem quiescere, incipiendum erit. vt liber quem emisti, erat meus. verbum principale est erat. Tunc apponemus datiuum aut actīm, vt commodius erit: tandem casum, qui præpositionibus adiūgitur, siue effectiuum ponemus. Adiectiuum quoq; post substantiuum, & relatiuum post antecedentem, & genitiuū, post dictionem, à qua regitur, ordinabimus. Præponuntur quoque particulæ interrogatiuæ. vt quis. nūquid. & negatiuæ. vt nemo. & vocatiuæ. vt. o, heus. & exhortatiuæ & optatiuæ.

RELECTIO DE ACCENTV.

ÆL. ANTONII NE BRISSENSIS GRAMMATICI ET RHETORIS RELE-CTIO NONA DE AC CENTV LATINO AVT LATINI TATE DO NATO.

QVAM HABVIT SALMANTICAE III. IDVS IVNIAS AN NO. M. D. XIII.

ET SI OMNES DISCIPLINAE, QVAE ACTIONE ALIQVA siue contemplatione terminantur, maxima ex parte circa res difficiles, ambiguas, incertasq; versentur: tamen propensiori quodammodo id cotidie in re literaria experimur. Atq; vt omittamus illa, quæ sunt nobis inspirata diuinitus, quibus nihil certius esse potest: quid est, quod humana diligencia possit assequi, nisi hallucians, & quasi per noctis vmbras aliquid exploransʔ Iam illa, quæ primũ certitudinis gradum obtinere dicitur matheseos doctrina, tantis hodie tenebris inuoluta est, vt pauca illius vestigia extent. Nam de physicis quota pars rerum est inuenta, quas natura in sinu maiestatis suæ reposuitʔ Excutiamus nũc artes illas, quarum finis est actio: atq; Ciuilem imprimis, quæ intra se omnia illa complectitur, quibus humana societas constat: accipe, quid de illa philosophorum maximus dicat: Iusta (inquit) & honesta de quibus ciuitas considerat, tantam varietatem & discrepantiam in se habent, vt lege dumtaxat, & consuetudine, non autẽ natura eõstare videantur. Medicina quoq;, siue sit illa methodica, siue clinica, siue empirica, nihil incertius excogitari põt, cũ pro loci, pro ætatis, pro medicamẽtorũ ratione labet, atq; subinde nouitatibus victa mutetur. Nolo nunc commemorare aliarum artium inconstantiam: venio ad grammaticem, cui ratio dicendi coniuncta est: quæ cum sit ex diuersorum temporum autoribus, aut ex contemporaneis discrepantibus collecta, nihil ꝑpemodum certi ac definiti de ea tradi potest. Quare illud vni cum tantæ ambiguitatis remedium est nobis reliquũ, vt optimi cuiusq; autoritati innitamur. Qui sint autem optimi, aut qui alijs prestantes, aliubi est a nobis copiosius disputatum. Sed cum sint alia complura, quæ longa desuetudine interciderunt: illud imprimis est, quod in proferendis verborum syllabis a pleriscq; omnibus peccatur, tum in extensionis quantitate, tum in acũmine & grauitate. Nam cum inter alias syllabæ accidentias duæ potissimum sint necessariæ, extensionis quantitas, & sublatio, atq; depressio, nemo est hodie, qui syllabas sua temporis duratione proferat, hoc est, breuem vno tempore, longam duobus, etiam si artis præcepta calleat, quæ de hac ratione traduntur. Quidʔ quod neq; satis compertum est a grammaticis de quibusdam longæ labaʔ Quia si dicis, quod breui, quia per naturam semper breuiatur, etiam si positione sit longa: quo modo nunc̃ in carmine reperitur breuis, nisi cum vocalis sequitur, vt inanis, ineris? Aut si longa est natura sequẽti consonãte, quomodo Cicero de oratore ad Brutũ dicit, quod inclytus breuiat & insanus producitʔ Verba illius sunt: Inclytus dicimus breui prima, insanus producta, insipiens, inhumanus breui: infœlix longa. Itaq; iam syllabarum quantitas ad nullos alios vsus est necessaria, q̃ ad examinanda carmina & ad accẽtus rationẽ, adextensionem, contractionemq; nihil prorsus: cum indifferenter longis pro breuibus, & breuibus pro longis vtamur. Sed cum in arte mea de accentu latino regulas proponerem: cur cum longe lateq; paterent, in anotionum oratoriarum latini accentus regulas simpliciter & sine vlla exceptione traderet, ego illas in arctũ quendam locum augens artis difficultatẽ contraxerim: hoc est, nigrum in candida vertere, in tenebras splendore merũ triũ syllabarũ cõtinetur, siue hæsint in verbo solæ, siue vltimæ, & in his, aut proxima extremę, aut a fine tertia. Triũ porro, de quibus loqmur, media lõga, aut acuta erit, aut flexa. eodẽ loco breuis vtiq; tertiã acuet. Est autẽ in omni voce vtiq; acuta, sed nunc̃ plus vna, neq; vnq̃ vltima, ideoq; in dissyllabis prior acuta. Præterea nunc̃ in eadẽ flexa & acuta, quia eadẽ flexa ex acuta vtiq; neutra claudet vocẽ latinã. Ea vero, quæ sunt syllabæ vnius, erunt acuta, aut flexa: ne sit aliqua vox sine acuta. Quid apertius dici potuit, aut quid simplicius? Atq; vt eandem præceptionẽ nobis inculcaret, idem sæpe, sed alijs verbis repetit. Est, inquit, in omni voce acuta syllaba, neq; vnq̃ vltima: ideoq; in dissyllabis prior: Et subdit, quod neq; flexa neq; acuta claudet vocem latinam: quia (vt dixit) accentus acutus in penultima aut in antepenultima, circũflexus in

nota

vltima

vltima, aut in proxima à fine semper collocari debet. Idem quoque autor libro eiusdem operis duodecimo vbi oratorem officio instruit, moribusque informat: accentus (inquit) cum rigore quodam tum similitudine ipsa minus suaues habemus: quod vltima syllaba, neque acuta vnquam excitatur, nec flexa circunducitur: sed in grauem, vel in duas graues cadit semper. Vides, quemadmodum per abnegationem vtrobique interponit decretum irritans, cum dicit: neque vnquam vltima: & vtique neutra claudit vocem latinam, sed in grauem, vel in duas graues cadit semper. Quam generalitatem nullis coarctat limitibus, nulla exceptione contrahit, nullis præscribit finibus. Quid igitur sibi voluit, quod in calce nostrarum introductionum diximus, accentus latini regulas tot modis fallere? Ac primo quidem distinctione, hoc est, differentiæ causa. Secundo abscisione. Tertio attractione. Quarto interrogatione. Nam de synepia, hoc est, consequentia & de idiomate postea disseremus. Ego tibi ô amice (vt ingenue verum fatear) quo tempore rudimenta illa in vulgus ædidi, non putaram tanto consensu omnes Hispanos meos in sententiam meam ituros. Itaque non fueram ausus immutare quicquam ex ijs voculationibus, quæ illorum auribus iampridem insederant, cum præsertim essent autores, quibus possent errata sua defendere. Nam quis mihi crederet, si iam inde à principio deduxem præceptum, quod in crementis verborum proferendum esset Amauerímus amauerítis. Docuerímus docuerítis, & similiter cadentia, accentu in penultima circumflexo? Atqui iam nemo est, vel mediocriter doctus, qui non ita proferat: tantum potuit efficere iusta cum ratione autoritas. Quod spero etiam futurum in ijs vocibus, de quibus in præsentiarum disputaturi sumus. Fallunt, inquam, regulæ superiores, & primo quidem distinctione: hoc est differentiæ causa: idque quosdam putasse deberi fieri, Quintilianus refert. Cæterum iam scio (inquit) eruditos quosdam, & nonnullos etiam grammaticos sic docere, ac loqui: vt propter quædam vocum discrimina verbum interim acuto sono finiant, vt in illis: Quæ circum littora circum piscosos scopulos. ne si grauem posuerint secundam, circus dici videatur, non circuitus. Quod nullo modo posse dici Quintilianus statim ostendit dicens: Mihi videtur conditionem mutare, quod in his locis verba coniungimus. Nam cum dico circum littora, tanquam vnum dico dissimulata distinctione. itaque tanquam in vna voce vna est acuta, quod idem accidit in illo: Troiæ qui primus ab oris. Hæc Quintilianus. & subdit: Separata vero hæc à præcepto nostro non recedent, quod perinde est, ac si dicat. præpositiones suo casui præpositas cum illo coalescere, communemque accentum habere, quandoquidem vna vox vtraque particula censetur: ita tamen vt præpositionis syllabæ omnes grauentur, & accentus accommodetur dictioni, cui præpositio illa deseruit. Quod si præpositio separetur, quod potest fieri, cũ contra naturã suã post ponitur, vt eũ Vergilius dixit: Transtraper & remos. & alio in loco: Erabant acti fatis maria omnia circum. aut per se præpositio sine suo casu profertur. vt cum dico, circum præpositio iungitur accusatiuo, palam vero ablatiuo: tunc Quintilianus dicit, ꝙ tales voces à præcepto suo non recedent, hoc est, ꝙ sequentur regulas accentus latini perinde, ac si essent per se dictiones. Quod vero Quintilianus ait, distinctionem illam siue differentiæ causam in aduerbijs tantum vindicasse quosdam: id sibi non placere ostendit, cum regulas proponens nihil excipit. Sed neque legi quemquam, cuius autoritas admitti debeat, qui hoc scripserit: neque audiui quemquam virum doctum, qui huiusmodi loquendi ratione sit vsus. Quod si quis mihi Priscianum obiecerit, qui nonnihil huic præceptioni obstat: vt me aliquando tantis quæstionibus explicem, principio non admittam libellum, qui sub illius nomine inscriptus de accentu vulgo circumfertur, idque doctissimorum consensu, atque compluribus argumentis facile comprobatur. Nam quæ de aduerbijs libro quinto decimo, atque de alijs partibus orationis alijs in locis scripsit, non sunt multi facienda, cum habeam autores optimos, quorum testimonia possim illi opponere. Seruius in illud ex æneidis Vergilianę libro sexto. Illius ergo venimus. Ergo (inquit) coniunctio fuit. sed per accentus mutationem in aduerbium transit: & est sola particula, quæ habet in fine accentum circumflexum. Quod si sola, igitur alias aduerbium loci & temporis non circumflectitur, id quod Priscianus putat. Idem quoque præcipit in compositis ab inde tertiam à fine debere acui, vt déinde. éxinde. próinde. périnde. & à quando. vt aliquando. néquando. siquando. Quam pungendi rationem Aldus Manutius sequitur. De quo quid nos sentiamus, postea dicemus. Idem adhuc Priscianus asserit ab horsum composita. vt déxtrorsum. sinístrorsum. déorsum. séorsum. & ab hac particula versus, cum postposita componitur. vt Italiám versus. Siciliam versus. eandem quoque tertiam à fine acuere, non ob aliam rationem, nisi vt sub vno accentu prolata demonstrentur esse composita. Non tamen in eadem perstat sententia: sed affert adhuc aliam causam minus aptam, quam sibi magis placere dicit, particulas videlicet illas horsum & versum habere vim quandam inclinandi ad se nomina supra posita, quemadmodum & illa, ꝙ ne. ve, quas vocant inclinatiuas, ex eadem ratione ide quibus mox

Eandem compositionis causam esse dicunt, cur illa mutent accentum ex penultima in tertiam à fine déinceps. de répente. de imprǒuiſo. & a propter composita. vt eapropter. quápropter. & a longe. vt délonge. álonge. & a circum. vt circúmcirca. idcirco. & complura alia ad hunc modum. vt dúmtaxat. exáduersum: quæ omnia & Quintilianus, & doctorum vsus excludit. Aiunt præterea differentiæ causa accentu acuto in vltima proferenda esse illa profectó. porró, immó, ne videantur coincidere cum datiuis quorundam nominum. Cur non & aduerbia illa, quæ ipsa datiui terminatione similia sunt quibusdam nominibus adiectiuis. vt falsó. certó. manifestó. consultó. crebró. auspicató. augurató. sedulò. precarió. meritó. raró. modó. citó? Ad quod isti respondent: id non debere fieri nisi in illis tantum, vbi autores differentiam facere voluerunt. Sed qui tandem obsecro sunt isti autores? vbi latent? vnde sunt petendi? Nonne commodius multoque simplicius est Quintiliani præceptum, qui nihil tale nos curare præcipit, sed tantum vt accentus latini regulas teneamus? Quod si (vt ille ait) consuetudò vicerit, vetus lex sermonis abolebitur, totumque hoc negotium, quod grammaticén appellamus, nomen est inane. Sit apud græcos accentus ratio difficilior, sit apud nos quam breuissima: habeant accentus magis varios, quia plures habent dialectos, hoc est, loquendi genera, sit nobis vnum atque simplex dicendi genus: sint illis quantumcunque volent accentus suaues, atque ipsa varietate dulces, dum nobis relinquant grauitatem atque constantiam, qui Musas colimus seueriores. Mancat igitur nobis in hac parte fixum indubitatumque præceptum, siue fiat compositio ex diuersis particulis, siue inuicem apponantur, semper obseruandos esse tenores præpositis de latino sermone regulis, hoc est, nunquam in fine acuendam, aut circumflectendam esse syllabam, nisi in ijs, quæ sunt syllabæ vnius. Neque dicendum cum imperita multitudine planè. sanè. vná. ponè. ferè. mé. ergó. aliás, vltima acuta, aut circumflexa, sed econtrario priori acuta aut circunflexa, sequenti vero deiecta. Quod si penultima per naturam fuerit longa, in eadem accentum debere collocari. Neque cum vulgo proferas prima acuta ádprime siue apprime: sed media adpríme siue apprime, quia eadem est longa. Non enímuero siue atuero antepenultima acuta, sed penultima enimuéro, atuéro. Quod si fuerit breuis, in tertiam á fine esse transferendum, si dictio sit composita: vt in illis ádmodum. quemádmodum. propémodum. póstmodum. póstmodo. quodámmodo. huiúsmodi. istiúsmodi. Si vero in compositione non coalescant, suo queque accentu erunt proferenda: vt si tribus particulis solutis dico quem ad modum. Idem quoque dicendum de illis multómagis, siue múlto mágis. quantomagis, siue qánto magis, multóminus, siue múlto mínus. paulóminus, siue páulo mínus. nihilómagis, siue níhilo mágis. nihilóminus, siue níhilo mínus. Alióqui si componatur, accentu in penultima: si vero non componatur, sua queque particula suum accentum habebit. Ex hac ratione tenus præpositio (cum postponatur semper contra naturam præpositionis) si componitur, remittit accentum ad syllabam præcedentem. vt háctenus. quátenus. Si vero non componitur: suum per se accentum retinebit. vt crurum ténus. capulo ténus. pube ténus. Illa tamen quæ corrupta in compositionem veniunt, siue ita coeunt, vt non possint separari: si penultimam habent breuem, regulam accentus generalem sequuntur. vt alíubi. sícubi. ínibi. identidem. índidem. interéa loci. óbiter, & huiusmodi. Secundo inquam, accentus latini regula fallit in dictionibus abscissis, quia in eadem syllaba retinent accentum, in qua fuerat ante abscissionem. quemadmodum in nominibus propris secundæ declinationis in .ius. syllabas desinentibus, quæ .us. mutata in .e. apud antiquissimos formabant vocandi casum, hic Vergilius ô Vergilie. hic Ouidius ô Ouidie. hic Mercurius ô Mercurie antepenultima acuta, propterea quod penultima breuis est. Deinde .us finali abscissa sequens, atque proinde sæculum eruditius protulit ô Vergíli. ô Ouídi. Mercúri, accentu acuto in eadem syllaba, hoc est, in penultima, quamquam sit breuis, quod est contra latini sermonis regulam. Quis hoc dicit? Priscianus, opinor, in secundo de octo partibus orationis volumine: cum de vocatiuo singulari declinationis secundæ agit. Atqui. P. Nigidius Figulus apud Gellium in libro noctium atticarum duodecimo aliter sentit: reijciendum esse videlicet in tertiam à fine, quoniam penultima sit breuis. Nigidij verba referente Gellio ex grammaticorum commentariorum libro quarto & vicesimo, sunt huiusmodi. Voculatio (inquit) qui poterit seruari, si non scimus in nominibus vt Valeri vtrum interrogandi an vocandi sint casus? Nam interrogandi secunda syllaba superiori tono est, quam prima, deinde nouissima deijcitur. At in casu vocandi superiori tono est prima deinde gradatim descenditur. Sic quidē Nigidius præcipit. Sed si quis nūc (inquit) Valeriū appellans in casu vocādi (secundum præceptum Nigidij) acuerit primā, nō multū abierit, quin rideatur. Hęc Gellius. Voculationē appellat Nigidius, quē nos accentum. Casum interrogandi, quem nos genitiuum, quia per illum interogamus, cuius est aliqua res. Casum vocādi, quem nos vocatiuum. Sed cur in vocatiuo Nigidius acuit tertiā a fine, & in genitiuo penultimā? illa nimirū ratio est, quod vocatiuus .i. simplici, genitiuus .ij. duplici scribitur, quę prolatę coalescunt in syngresim: retinēt

precipit in dictombus disiunctis Antonius semper accentum est collocandum imperita et non inculta cum imperita aut horum multitudine

tamen propemodum vtri suam. Sed dic mihi rogo te, vtri magis credẽdum esse censes Prisciano homini no-uitio, atque omnium reprehensioni obnoxio: an Nigidio omnium iudicio viro eruditissimo? Nemo est ho-die vel mediocriter in re literaria doctus, qui non in Prisciano aliquid desideret, aliquid detrahat, aliquid scriptum negligentius existimet. Idque iam vulgo persuasum est, vt illius autoritas non admittatur: nisi in ijs tantum, quæ aliorum testimonio comprobantur, aut quæ aliorum sententiæ duntaxat non aduersentur. At de Nigidio Figulo audi qd Gelli⁹ in libri vndevicesimi calce scribat: Aetas (inquit) Marci Ciceronis, & C. Cæsaris præstantes facundia viros paucos habuit: doctrinarum autem multiformium variarumque ar-tium, quibus humanitas erudita est, culmina habuit Marcum Varronem, & Publium Nigidium. & quæ sequuntur. Sed obijciet mihi quispiam rursus, cur igitur contra Nigidium præceptionem dedisti, quod abscissione accentus latini regula fallit? Nimirum, quia illud vulgo proponebatur: sed quid ego de ea re sentirem, in commentationibus, in quibus cum eruditioribus loquor, manifeste ostendi. Quãquã Publius Nigidius (inquam) vir sui sæculi, præter vnum Ciceronem omnium eruditissimus, putauerit in casu vo-candi huius nominis Valerius primam accentu acuto esse proferendam. Quod, & si Gellius scribit non defuisse qui irriderent, ego tantum Nigidio tribuo, vt cum eo libentius velim errare, quã cum omnibus neotericis literatoribus verum dicere. Scribit præterea Priscianus libro quinto, ꝙ nomina in .as. desinentia (si sunt latina & patria) debent in fine circunflecti. vt arpinãs. suffenãs. capenãs. afferꝙ ei⁹ rei causam, quia per syncopam proferuntur: antiquissimi enim hic & hæc arpinatis, & hoc arpinate proferebant. Idem queque de pronominibus illis nostrãs & vestrãs vult intelligi. Quintilianus certe nihil tale præcipit, necꝙ (quod ego legerim) quisquã hoc scripsit, cuius modo autoritas sit recipienda. Nam quod Probus gramma-ticus in illud Vergil'. ex tertio æneid. humo fumat neptunia troia. scribit exponendum esse fumat pro fu-mauit, atque idcirco fumat vltimam debere circumflectere. meritò a Seruio in eodem loco exploditur, ne-que vllo modo est admittendum. Sed neque illa, quæ sunt à dico dicis, duco ducis, & facio facis compo-sita, quæ abiũciunt. e. literam finalem in secunda persona singularis præsentis imperatiui modi, alio modo sunt proferenda, quã secundum regulas accentus latini. Sicut neque aduerbia illa isthuc, illuc, isthic, illic, & similia. Necꝙ obstat, ꝙ sunt abscissa ab eo, quod est isthuce, illuce. Iam dõnec, siue ex eo quod est ab-scissum ab eo, quod donicum, siue ex regula de accentu latino tradita primam circumflectit. Tertio in-quam accentus latini regula fallit attractione, siue inclinatione ex natura (vt aiunt) quarundam particularũ, quas dicunt habere vim attrahendi, siue inclinandi ad se vltimam syllabam dictionis præcedentis. Græci ta-men aliter dicunt appellari apud se quasdam particulas incliticas, hoc est, inclinatiuas, non quod ad se in-clinent vltimas dictionum præcedentium syllabas, sed ꝙ ad illas suos accentus remittant. Sed siue hoc, siue illud sit, quod ad rationem prolationis attinet, nihil refert. Sed habeant Græci huiusmodi parti-culas inclinatiuas, quibus est consuetum acuere vltimas dictionum syllabas, idque apud illos habere nescio quam suauitatem Quintilianus dicebat. Latini sermonis consuetudo huiusmodi accentus quasi pe-regrinos penitus reformidat. Quis igitur præceptum illud primus induxit? aut vnde factum est, quod tam pertinaciter in doctorum animis insederit, vt nihil sit quod maiori contentione defendant? Quibus astipulantur non infimæ conditionis homines: sed maximi in re literaria viri. Atque in primis Aldus Ma-nutius, qui nunquã aliter pungit libros, quos per totum orbem terræ dispergit. Sed quid si Quintilia-nus nihil tale præcipit? Quid si nemo est hodie, qui virum doctum ita loquentem audierit? neque (vt o-pinor) Aldus ipse sic vnquã est loquutus. Igitur Aldus, quispiam dicet, aliud facit, aliud præcipit. Sic est profecto, plenaque huiusmodi erroribus est vita. Sed in hoc peculiare quiddam accidit, vt contra falsum præceptum recte homines loquantur eruditi: alijs in rebus ediuerso bene præcipiant, & agant male. Sed esto, syllaba inclinatiuæ particulæ incumbẽs acuenda sit, id quod est in nostris præceptionibus traditum, num ita debet acui, vt isti faciunt? hoc est excitato ac vehementi quodam sono? Cur igitur dedisti nobis præ ceptum, quod erat dediscendum? Nimirum, quia illic cum vulgo, hoc est cum pueris rudibus, cũ præ-ceptoribus parum eruditis, cum sacrificulis & ædituis res agebatur. Quod genus hominum nihil pro-bat, nisi quod didicit, atque plerumque nouitatibus offenditur. Quos cum recta non possemus ado-riri: dolis fuerunt circunueniendi. Diximus namque huiusmodi syllabas non incitato illo accentu esse pro ferendas, quem latinus sermo recusat: sed clæmentiori, & qualis est fere, quem ipsi moderatum appella-bant. Idque testati sumus in commentationibus nostris, in quibus non tam discipulos, quam præcepto res artis literariæ instituimus. Sed de his hactenus: nunc ad reliqua pergamus.

¶ Diximus accentus latini regulam quarto deficere interrogatione, quoniam vltimas clausularum syllà-bas interrogando suspendimus. Quod nimium ecclesiastici faciunt, cum psalmos, prophetias, epistolas, euangelia, & doctorum expositiones populo audiente pronuntiant, vel potius suboscure cantant: atque vno prop'e ductu syllabas omnes efferunt, nisi quatenus distinctionis gratia quasdam sesquitono, quas-dam diapente, hoc est tribus tonis cum dimidio, submittunt. At cum est interrogandum, quartam à fi-ne deijciunt semitono, tertiam sesquitono, deinde penultimam tono, atque vltimam rursus attollunt sesquis-

tono, vt sit vltima syllaba par quintæ precedenti. Quam monotoniam, id est eiusdem toni, similitudinẽ fugiendã esse in pronũtiatione Quintilianus præcipit. Neque enim omnia submisso, neq; omnia elato, neq; oĩa medio quodam sono, atque sub vno denique aspectu sunt proferenda: sed faciendi sunt quidam dictionum syllabarumq; flexus: prout verborum, aut sententiarum, aut ad sequentia transitus ratio exegerit. Aliter namque cęsum claudimus recitando Iuuenalis illud.

Semper ego auditor tantum, nunq; ne reponam
Vexatus toties rauci theseide Codri? Aliter illud eiusdem.
Nonne libet medio ceras implere capaces Quadriuio.

¶ Illic namque acuimus finem, at hic grauamus. Itaq; nulla de ijs certa regula tradi magis potest: quam de interiectionibus, quas omnes scribunt pro mentis nostręaffectu, aut pro arbitrio esse proferendas. Audiui ego nuper Bernardum Gentilem Siculum ordinis prędicatorum fratrem: qui carmina sua quædam mihi recitans accentu acuto omnes clausulas non sine decore ac venustate finiebat. Deficiunt præterea latini accentus regulæ idiomate, hoc est, cum dictiones peregrinę sermoni latino miscentur, de quo in calce introductionum latinarum diximus.

Hebreę voces plerũque in fine acuuntur.
Non tamen & semper, quia sępe in fine grauantur.
Id quod Alexander (deceptus forte) putauit.
Si casus greęos vsurpet sermo latinus:
Accentu greęo talis vox est referenda.
Greęa sit at si vox, sed declinata latine,
Accentus noster casus moderabitur illos.

¶ Nam (quemadmodum in tertia tepetitione diximus, de accentu latinarum dictionum) multa à multis prodita sunt, at de Hebraicis & Greęcis cum in sermonem latinum non mutata literatura transferuntur, quo essent accentu proferendę, neminem adhuc certi quicquã prodidisse. Quo in loco, & si nõnihil de accentu græco attingimus, atque illa eadem ex parte coniecimus in quoddam opus, quod cum eisdem introductionibus vulgo circunfertur) non tñ pigebit me nunc ea ipsa repetens iterum iterumque monere. Neque enim fortasse ad rem tam insuetã, atq; proinde a` plerisque ignoratam vna via peruenire potest. Sed antea quã ad greęarum dictionum accentus veniamus, reddendum hoc in loco est, quod de synepia sumus polliciti, nos esse dicturos, quod cum dictio hebraica siue greęca finitur in syllaba acuta, sequiturque ante cęsum siue clausulam aliqua verborum series, dissimulatur accentus ille acutus, & pro illo ponitur grauis, vt quod in genealogia saluatoris nostri legimus apud Matthęum: Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraã. Abraãm autem genuit Isaac. in priori loco Abraãm accentu acuto in fine profertur, quia cęsum finitur. In sequentibus ponitur pro accuto, quia sequitur genuit Isaac. idem est dicendum de clausulis sequentibus. Igitur hebraicis vocibus in aliud tempus reiectis, de greęarum dictionum accentu, quę sermoni latino intermisceri consueuerunt, pauca impræsentiarum perstringemus. Hæ omnes cum apud illos in quinque declinationes distribuãtur. à nobis in tres dumtaxat priores reducuntur. Nam per quartam & quintam nullum est græcum nomen quod inflectatur, sed neque latinum, quod quidem sit proprium. Nomina quoque in quibus declinatio græca cum suo accentu ab autoribus vsurpatur, maiori ex parte propria sunt virorum, aut fœminarum, siue locorum. Quæ (quoniam in alteram linguam non debent transferri) non sine causa interpretes cum sua literatura plerumque reliquerunt. Id quod est à septuaginta obseruatum, qui ex hebræo in greęcum sermonẽ transferẽtes raro ex proprijs nominibus quicquam immutarunt. Posteriores audacius ex Adam adámus. ex Abraam abraámus. ex Iacob iacóbus. ex Ioseph iosephus: atque ad hunc modum alia complura interpretantes. Pari quoque modo latini ex græco nomina propria vertentes cum sua literatura plerumque reliquerunt, nonnunquam illis declinationem suam cum reliquis accidentibus accommodarunt. Hinc Quintilianus de grammatica differens. Recentiores (inquit) instituerunt greęcis nominibus greęcas potius declinationes dare, quod tñ ipsum non semper fieri potest. & subdit. Mihi autem placet latinam rationem sequi, quousq; patitur decor. Neque enim Calypsonem dixerim, vt Iunonem: quãq; sequutus antiquos Cæsar vtitur hac ratione declinãdi. Sed autoritatem (inquit) consuetudo superauit. Phocas præterea vbi de græca declinatione: errant (inquit) qui didonis aut mantonis dicunt genitiuum, & vocum asperitas, & veterum autoritas eiusmodi declinationem repudiauit. Quod si grærorum nominum græcam declinationem admittimus, & accentus quoque græcos cum illis recipiamus, necesse est, id quod omnes ad vnum tam antiqui quam recentiores grammatici confitentur. Nominum itaque græcorum, aut eorum quæ per græcam declinationem inflexa latino sermoni miscentur, nominatiui terminationes partim sunt mere græce, partim mere latinæ, partim græcis atque latinis communes. Mere græcas voco illas, quæ non admittunt casus latinos, mere latinas, quæ non admittunt casus græcos, communes: quæ sub eadem greęca terminatione possunt græce simul & latine declinari. Potest tamen fieri: vt in quibusdam magis sint in vsu casus græci quam latini: atq; é diuerso in quibusdam magis latini quam græci. Mere greęcæ terminationes sunt illæ, quas grammatici declinationi latinæ non interposuerunt. Hæ sunt in. a. longã, quæ ad primam declinationem referuntur. vt nemcã. as. In. e. longam, quæ

ad eandem primam. vt helénc.es. In.o.longam, quæ ad tertiam. vt saphó saphóos, & per syneresin saphûs. In.os. & in.on.breues, quæ ad secundam. vt ílios vel ílion íliu. Mere latinæ sunt, quæ græcos casus non admittunt, quã admodũ oes, q̃ ex terminatione græca in latinã literis immutatis sunt translatæ. vt ab helénc.es. hélena.æ. ab atrídes. u atrída.æ. Communes sunt aliæ omnes, quæ sub eadem terminatione græce & latine possunt declinari: nisi quod (vt paulo ante diximus) latini aliis casibus magis quã aliis vtuntur: puta in tertia declinatione accusatiuis vtriusque numeri potius quam genitiuis. & genitiuis quã datiuis. In secunda quoque accusatiuo & vocatiuo frequentius quã genitiuo, & genitiuo quã datiuo. Ablatiuus tamen, quo græci carent, semper erit latinus, ac proinde accentu ac declinatione latina moderandus: præsertim si cum latina terminatione coinciderit. Nam in mere græca declinatione ablatiuus datiuo potius assimilabitur. Sed antea quã de singulis dicam, explodenda mihi est hoc in loco Aldi Manutij ratio, qua ex Quintiliani præcepto vtitur in accentibus per apices designandis. Nam in terminationibus illis, quæ sunt græcis atque latinis communes, ego non video, cur græcos potius quã latinos sequatur. Nisi fortasse, quia magis fauet græcę, quã latinę lectioni: siue, vt nos homines latinos contemnat, græcis se vocibus iactat. Quod si iam terminationes illæ sunt latinitate donatę, atque omnium consensu inter latinas receptę numerantur: quę tandem cacozelia est, alienis quã patrijs vti malle? Igitur quemadmodum ego illi facile assentior in mere græca declinatione, ita in communi penitus dissentio. Itaque ob hanc causam inter accentus græci regulas proposita est à nobis vigesima his verbis Nominatiuus atq; proinde vocatiuus singularis terminationem habens communem græcis & latinis, tametsi accentu græco & latino proferri potest, mixtus tamen sermoni latino secundum regulas accentus latini proferendus est. In sermone vero græco accentus græci regulas sequatur, oportet. Esto exempli causa hoc nomen átreus, quod tam à græcis q̃ à latinis p eus diphthôgon profertur? quã terminationem latini suam fecere, atque accentu acuto in prima protulerunt. Atqui Aldus mauult accentu acuto in vltima notare, quemadmodum & omnia alia nomina similiter cadentia, puta penthéus. theséus. promethéus. Alia regula est, quod nomina masculina, aut fœminina, aut duorum generum communia quintæ declinationis, quæ ad tertiam nostram referuntur, mittuntque nominatiuum & vocatiuum plurales in.es. communem græcis atque latinis, terminationem genitiui singularis vtriusque linguæ rationem sequuntur: illa modo differentia est, quod græci breuiant, latini vero producunt terminationem illam, vt quoniam apud græcos nomina terminata in.as. recipientia.d. in genitiuo acuunt vltimam. penultima quoque genitiui acuitur, atque ex consequenti aliorum casuum ex regula inferius tradenda. Esto exempli causa arcás arcádos. arcádi. arcáda. ò arcás. In plurali quoque arcádes. Apud latinos tamen quia huiusmodi nomina in obliquis breuiant penultimam, accentus transfertur in tertiam à fine. vt árcas. árcadis. árcadi. arcadem. ô árcas. Plurali nominatiuo & vocatiuo árcades. Cum itaque Vergilius in hoc. dicit ambo florentes ętatibus, arcádes ambo. atque ibidem. arcádes inuidia rumpantur, vt illa codro. quia vtrobique. es. breuiatur, constat declinationem esse græcam, & consequenter penultimam debere acui, tametsi penultima sit breuis. Accusatiui tamen pluralis inter græcos & latinos manifesta est differentia ex terminatione, quod illi in.as. breuem, nos vero in es. longam terminamus, quare illi arcádas penultima acuta, nos árcades antepenultima proferemus: atque pari modo de reliquis huiusmodi. Nunc ad singulas quinque declinationum græcarum, & trium latinarum terminationes accedamus. Sed, quid sibi velit Quintilianus cum de accentu scribens, ait se iuuene doctissimos quosdam senes proferre solitos âtreus, & nomina huiusmodi prima acuta, vt necessatio secunda esset grauis, mihi non liquet. Nam si terminationem illam in .eus. diphthongon ex sermone græco in latinam declinationem admittit, recte proferebant senes illi: si non admittit, perperam. Atqui omnes grammatici illam admittunt, atque inter secundę declinationis terminationes connumerant. Sed antea quã ad singula descendam, repetendę sunt adhuc ex eodem loco regulę duę. Prima, ꝙ vltima dictionis syllaba existente longa non potest accentus in tertia à fine collocari, sed in penultima, aut in vltima. Altera quod in eadem syllaba collocatur accentus in obliquis, in qua fuerat in recto. Quæ regula tribus in locis deficit, primo si in recto accentus sit in antepenultima, in obliquis vero vltima sit longa. tunc enim ex regula superiori transfertur accentus in penultimam. vt apóstolos. apostólu. apostólo. ap'óstolô. ô apostole vel apóstolos. In nominatiuo, accusatiuo, & vocatiuo antepenultima acuitur: in genitiuo & dativo, quia alter diphthongo, alter o mega terminatur, in penultimam transfertur. Deficit quoque hæc regula in nominibus, q̃ ad tertiam nostram declinationem referuntur, quæ propterea quod crescunt vna syllaba in obliquis, si accentus in recto est in antepenultima, necesse est in obliquis in sequentem transferatur: quoniam accentus in quarta à fine collocari non potest. vt énigma, habet in prima accentum. ænígmatos in secunda. Tertio deficit hæc regula in dictionibus monosyllabis, quę ad tertiam declinationem nostram referuntur, quorum genitiuus in .os. acuitur, transferturque accentus à prima in vltimam. vt p'an panós. crés cretós. accusatiuus quę frequenter vsurpatur. nominatiui accentum sequitur vt p'ana. créta. ¶ Primę igitur latinę declinationis vna dũtaxat est terminatio in.a. breui, recipit tamen & quatuor græcas in.a. longam. in.a. breuem. in .as. & in.es. lon-

gas, quibus oēs suos casus communicat: recipit (in quam) ex prima declinatione græca duas in .as. & in es. vt Aeneas. Anchises. Quarum genitiuus exit in .æ. diphthongon, cui similis est datiuus. Accusatiuus in .am. Vocatiuus in .a. breuem. Ablatiuus in .a. longam. Sunt qui hos casus non à græca terminatione in .as. aut in .es. sed à terminatione latina in .a. breui deducant. & illud quod Horatius in secundo sermo. scribit: Ne quis humasse velit Aiacem atrida vetas cur. & illud Ouidij ex quinto metamorpho. Te tamen o parui rector Polydecta Seriphi. Illud præterea Senecæ in Agamēnone. Aggrediar & te oresta furabor libens. Illud quoque Martialis: Terēos aut cœnam crude thyesta tuam. non ab eo quod est atrides. polydectes. orestes. thyestes: sed ab eo potius quod atrida. polydecta. oresta. thyesta esse deducta. Sed cur magis has duas latini non recipiunt, quam alias, de quibus paulo post dicturi sumus, non video. Sed quod ad rem attinet: plerique latinorum falluntur, cum auiudiunt græcos putantes quod illorum verba ita sunt enuntianda, quemadmodum ab illis proferuntur. Nam cum apud eos vltima existente longa accentus non possit in tertia à fine collocari, sed aut in eadem vltima, aut penultima, siue illa sit breuis, siue illa sit longa, cumque nomina in .as. & in .es. desinentia producantur in hac declinatione, necesse est vt penultima, etiam si breuis sit, acuatur. Quare illi ex sua regula dicunt andrēas. pythagóras. priamídes. panthoídes. Nos vero quia penultima est breuis, translato accentu in tertiam à fine dicimus, ándreas. pythágoras. priámides. panthóides. Itaque apud Horatium in secundo sermo. quia ex declinatione græca legimus pythagóran per .n. in fine, penultimam accentu acuto proferemus. Qualia (inquit) vincunt pythagóran .anitique reum, doctumque plátona. Apud Vergilium quoque in tertio æneid'. Ex eadem ratione priamidem h'elenum graias regnare per vrbes. & apud Horatium in primo carmi. tartara panthoídem itesrum orco. In vocatiuo quoque apud eundem in tertio sermo. O laertiáde quidquid dicam, aut erit, aut non. Pari quoque sunt in errore, qui obliquos, nam de rectis nolo nunc digladiari, horum nominum Esaíæ. Ieremíæ. Zacharíæ. & similiter desinentium proferunt in penultima accentu acuto, cum sint omnino casus latini, habeantque penultimam breuem. Eadem præterea ratio nostros in errorem induxit, vt nomina græca secundæ illorum declinationis in .a. longam desinentia, penultimamque breuiantia, quæ cum apud illos eandem penultimam siue vltimam acuant, ipsi quoque mutata etiam declinatione, quemadmodum illi proferunt, cum deberent ex accentus latini regula tertiam à fine acuere, & pro eo quod illi dicunt sophía. philosoph'ia. theología. astrología. neutra penultima acuta. ipsi proferre deberent, sóphia. philosóphia. theológia. astrológia. neméa. accentu in tertia à fine ex ratione declinationis latinę: quæ vltimam ex longa in .a. breuem commutauit. Quod si longa vspiam reperiatur, intelligimus declinationem esse græcam, atque proinde accentu græco proferendam. Quemadmodum apud Papinium in quinto thebaid. Et facilis neméa latas euoluere vires. Quem locum Priscianus libro septimo citans, neméa (inquit) quia seruauit .a. productam accentum in penultima retinet acutum. Non deerunt fortasse, qui dicant in Pampinio legendum esse pro neméa neméę: aut per cęsuram poni breuem pro longa, vt accentu latino proferatur némea prima acuta. Sed nihilominus regula vtriusque linguæ in vigore suo perstat. Iam vero quis etiam ex doctissimis quibusque non peccat in proferendis nominibus in .es longam desinentibus, quæ omnia ex mere græca declinatione inflectuntur, in illis præsertim quæ habent penultimam breuem? Nam cum deberent illam enuntiare accentu græco, ipsi latino proferunt. vt penélope pro penelópe. calliópe pro calliópe. hélene pro heléne. erigone pro erigóne. d'anae pro danáe. eurýdice pro eurydíce: & fere ad hunc modum nomina propria fœminarum præter admodum pauca. vt agauế. canachế: acuentia vltimam. Nomina quoque regionum, vrbium & insularum. vt l'ibye pro libýe. áfine pro áfine. 'ithace pro itháce. mélite pro melíte. & nomina possessiua in .ce. desinentia, quæ acuunt vltimam. vt grammátice pro grammaticế. dialéctice pro dialecticế. músice pro musicế. éthice pro ethicế. A recto etiam in .a. breui terminato, cuius penultima producitur, acuiturque antepenultima, accentus vsurpatur, vt apud Papinium libro septimo theba. Namque ferunt raptam patrijs áginam ab vndis. pro quo inerudíti dicunt ægínam penultima acuta siue circumflexa, quoniam est per naturam longa.

¶ Secunda declinatio literas quinque habet proprias terminationes in .er. ir. ur. um. us. Recipit quoque vnam græcis atque latinis communem in .eus. diphthongon. Cuius nominatiuus (quemadmodum paulo ante diximus) in sermone latino latinus potius q̄ græc9 cēseri debet, atq; idcirco ꝓferēdus est accētu latino, hoc est penultima acuta, cū apd illos acuat. Ex hac terminatiōe latini omnes casus atque proinde accentus græcos vsurpant. vt téreus, pro eo quod illi dicūt teréus. In genitiuo teréos penultima acuta. vel ter'ei p synæresin nā terei p. ei. solutas latinus est. Martia Flet Philomena nefas incesti teréos & q̄. In dtō terī per synæresin quo9 scut orphe i. Verg. in buc. Orphe'ī calliopea lino formosus apollo. Nam 'orpheo & téreo latini esset casus. In actō tereа & orphéa penultima acuta. Iuuena. Alcino 'en bacchi thebas & teréa fausti.

Idem in eodem opere. Orpheaque in medio posuit, syluasque sequentes. Têreum namq; & órpheum casus a tini sunt. Vocatiuus fere semper vsurpatur à latinis: circunflectitque vltimam: vt ò terêu. o orphêu. Ouidius libro. vi. metamorpho. vt voluere ambo voluisti tu quoque Terêu. Vergilius. iiij. Georgico. Illa quis & me (inquit) miserâ, & te perdidit Orphêu. atque ad hunc modum reliqua in. eus. diphthongon desinentia, quæ sunt ppè innumera. vt tydéus tydéos. tydéa. tydêu. peléus. peléos. peléa. pelêu theséus. theséos. theséa. theséu. achoréus. achoréos. achoréa. achorêu. penthéus. penthéos. penthéa. penthêu. promethéus. promethéos. promethéa. promethêu. Recipit etiam duas in. os. & in. on. longas, quas illi per tertiam Atticorum declinationem inflectunt. vt andrógeos. andrógeo. andrógeo. andrógeon. ô andrógeos. 'athos. átho. 'atho. áthon. ô áthos. Hæc declinatio cum suo accentu à latinis nonnunquã vsurpatur. Vergilius secundo æneid. Andrógeos offert nobis socia agmina credens. Idem libro sexto. In foribus lœtum andrógeo: tum pendere pœnas. nam andrógeo genitiuus est græcus Atticus. Iuuenalis. Creditur olim velificatus áthos, & quicquid græcia mendax. Et Vergilius primo Georgico. Aut átho, aut rhodópen. Hanc quoque declinationem interpres vsurpauit in epistola ad Corinthios prima. Ego quidem sum Pauli, ego autem 'Apollo, qui genitiuus est græcus, ab eo quod est ápollos. Idem in eadem. De 'Apollo autem fratre notum vobis facio. qui ablatiuus datiuo Attico similis est. Idem in epistola ad Titum. 'Apollo (inquit) solicite permitte, qui accusatiuus quoque Atticus est, habetque accentum in tertia à fine: tametsi penultima sit longa, quod est declinationis Atticę proprium. De altera terminatione in. on. longam: non succurrit exemplum, quod vsurpetur à latinis. Recidit præterea & duas alteras terminationes in. os. & in. on. breues, quæ per quartam declinationem græcorum inflectuntur, vt ilios vel ilion. nam in vtraque terminatione reperitur. & ab eo quod est ilion. Vergilius tertio æneid. dixit. Cecidit quę superbum ilion: & omnis humo fumat neptunia troia. Ex hac terminatione maxime in. os. latini frequenter casus rectos, atque ex obliquis accusatiuos vsurpant cum suis accentibus, qui sunt apud illos tam varij, vt à nobis de illis nihil certi tradi possit. Nam & penultima etiam per naturam longa existente reiiciunt accentum in tertiam à fine, quemadmodum in ijs, quæ sequuntur. 'Aglauros. 'Acastos. Cáystros. Céphisos. Cymolos. Cypárissos. Córinthos. 'Erasmos. 'Epiros. Erimanthos. 'Euandros. Helléspontos. Hermaphróditos. Hyácinthos. Hyménæos. Iácchos. Léarchos. Léucippos. Maéandros. Nárcissos. 'Olympos. Péloros. Párnassos. Priápos. Polyphemos. Rhadámanthos. Týrannos. 'Abydos. Zácynthos. Quæ omnia rationis huius ignari accentu in penultima proferunt, ex eo decepti quod sit longa. Nam quis apud Vergilium in tertio æneid. non legit. Iam medio apparet fluctu nemorosa zacynthos, penultima acuta pro zácynthos eadem grauis apud Ouidium quoque in hero. & quos tulit alta zacynthos, pro zácynthos, & apud Mart. Consuluit nares an olerent aera corinthon pro córinthon. apud Hor. tñ quia declinatione latina vsus est, legimus, contingit adire corinthum penultima acuta. Ouidius in epistola Leandri. In speculis omnis abydos erat. atque rursus ad Leandrum hero. Si quis 'abydo venerit, aut quæro si quis 'abydon eat. sed quia ablatiuus merè latinus est, accentu latino est proferendus ab'ydo. quemadmodum apud Vergiliũ primo geor. & ostriferi fauces tentantur ab'ydi. Nam quod Lucanus in secundo dixit. sestõque admouit abydo, quãquã datiuus ille communis est græcis & latinis, nihilominus tamen ex ijs quæ dicta sunt, accentu latino est proferendus. Atque ediuerso complura sunt penultimam habentia breuem: eandemque acuentia, vt à phago quod est comedo, & à phoreo, quod est phero, & à phone siue phonos, quod est cædes composita: cuiusmodi sunt. Pamphágos. Sarcophágos. Lotophágos. Doryphóros. Nicephóros. Carpophóros. Nebrophónos. Leontophónos. Myophónos, & ad hunc modum alia innumera, quæ sub regula non cadunt. Ex sermonis præterea græci idiomate non pauciora sunt acuentia vltimam. vt Iapetós. Oceanós. Sperchiós. Silenós. Rhodanós. Epidanós. Aeacós. & denominatiua exeuntia in. mos. vt Barbarismós. Solœcismós, Pleonasmós Isthmós. & nomina possessiua desinentia in. cos. vt grammaticós. dialecticós. rhetoricós. dicticós. historicós. & multa alia quæ numero comprehendere non est, quorum accentus cum terminatione in rectis & obliquis ab autoribus vsurpatur. sed accusatiui (vt paulo ante dixi) frequenter: alij casus raro, vt apud cosmographos hesperúceras, id est, promontorium hesperi. & héliutrápeza, id est, solis mensa, & in plurali theonóchema, id est, deorum currus.

TErtia declinatio terminationes habet aliquanto plures quam græcorum quinta, quæ ad tertiam nostram referuntur: de quibus per ordinem nunc est differendum. Igitur in. a. desinentia quæ communis est græcorum & latinorum mittentia genitiuũ in. atos. tertiam à fine acuunt in obliquis. vt dógma dógmatos. ænigma ænígmatos. diádema diadématos. Latini ex hac terminatione genitiuum pluralem plerunque vsurpant, qui propterea quod in. on. per. o. longum terminatur, quemadmodum & omnes aliæ partes orationis, quæ per casus declinantur, acutum in penultimam attrahit. vt epigramma epigrámmatos. & in plurali epigrámmata epigrammáton. Martialis in primo. toto notus orbe Martialis argutis epigrammáton libellis. & nomen illud Dei, quod est ineffabile, Tetragrammáton cognominatur. Clemens quoque à nostris frequenter in libris peristromáton citatur.

¶ In. i. latinum, siue. y. græcum desinentia, quę plerunque barbara sunt, atque apud græcos declinabilia, sunt

mittentia genitiuum in.ios.vel.itos.vel.yos.accentum habent in prima syllaba.vt cómmi cómmios.stímmi stímmios.cíci cícios.álphi álphios.éri érios.tróphi tróphios.ásty ástyos.nápy nápyos.méli mélitos.móly.mblyos. Cuius composita retrahunt accentum in tertiam a fine.vt hydrómeli.cenómeli.oxýmeli. Polysyllaba quoque.vt cinnábari.píperi.sínapi. quod nos latinum facientes in sínapis penultima circunflexa vertimus. Latini ex hac terminatione casus tantum recto similes vsurpant.

¶ In.ω.mega desinentia,quę grecorum terminatio propria est generis fœminini, vltimam acuunt: mittuntque genitiuum in.oos.aut in.us. per synęresin contractam accentu circunflexo.vt didó didóos,vel didûs. Didói,vel didôi cõtractam.Didóa,vel dído. ò didó, vel didôi.& eodem modo,sapphó sapphóos, vel sapphûs.mantó mantóos,vel mantûs.clió clióos,vel cliûs.erató eratõos,vel eratûs.echó echós,vel echûs.calypso.vel calypsóos,vel calypsûs.spió spióos,vel spiûs.ió ióos,vel iûs.inó inóos,vel inûs.lampedó lampedóos,vel lampedûs.clothó clothóos,vel clothûs. Latini ex hac terminatione omnes ferè casus synęrizatos cum suis accentibus vsurpant. Ouidius in primo de arte. Nec mihi sunt visę,clio cliusq; sorores. Idem in heroi. An nisi legisses autoris nomina saphûs.. Vergilius septimo ęneid.Fatidicę mãtus:& tusci filius amnis. Idem quoq; in quarto,accusatiuum vsurpauit. Et nomine didó sępe vocaturum. & in Priape.Atlantidemque calypso. Hęc de grecis nominibus in vocalibus terminatis,quę ad tertiam declinationem latinam referri possunt. Nunc de ijs,quę desinunt in consonantes, non quidem omnes: sed in tres tantum liquidas.n.r.s.& vnam duplicem.x. Nam in.l.&.m. nullum græcum nomen terminatur, sicut neque in aliquam ex mutarum numero.

¶ In.an. igitur oia vltimã plerũq; acuũt.vt titán titános.peán peános. Pelecán pelecános.pán panos. Cuius genitiuũ Vergilius septimo ęneid.vsurpauit dicens. Panos de more lyceí. accentu acuto in fine ex regula superius tradita. Accusatiuum quoque in bucolicis.Mecum vna in syluis imitabere pána canendo.ex eadem regula accentu in prima.

¶ In.en.per.ε acuunt vltimam plerunque.vt hymén hyménos.lichén lichénos.adén adénos.solén solénos. troezén troezénos.sirén sirénos. Nonnunquam penultimam acuunt.vt héllen héllenos.

¶ In.in.per.i.iota,quę alteram quoque habent terminationem in.is, vltimam acũt.vt delphin vel delphís delphínis.telchín vel telchís telchínis.salamín vel salamís salamínis.eleusín vel eleusís eleusínis.

¶ In.yn.quoque per ý psilon penultimam acuentia eãdem rationem sequuntur.vt phórcin vel phórcis phórcinis.póltyn vel póltys póltynis.

¶ In.on.per.ω.quędam acuunt finalem.vt sarpedón gerión.amazón antedón.calcedón. carchedón. quędam acuunt penultimam.vt plátonzénon. théon achéron. médon. laocoon. demophóon.hippocóon, quę tria atque his similia circumflectunt vltimã, si duę vltimę contrahantur in vnam per synęresim.vt laocôn.demophôn.hippocôn. Ex quibus alię mittunt genitiuum in.ontos. vt achéron achérontos.médon médõtos. laocóon laocóontos.demophóon demophóontos.hippocóon hippocóontos.Quędam in.onos.per.o.lõgum, vt plátonplátonos. zénon zénonos.babýlon bdbýlonos.théon théonos. dáphnon dáphnonos.plátanon platánonos. Quędam in.onos.per.o. breuem.vt dæmon dæmonos.cánon cánonos.iáson iásonos.agaémnon agaémnonos.

¶ In.um p ov.diphthongon (quãquã apud grecos sunt cõplura mittentia genitiuum in.untos. hęc terminatio nonnunquã a latinis vsurpatur.

¶ In ar.nunquã ferè vsurpãtur a latinis,nã qđ apud medicos frequẽter vsurpatur hépar hépatos,latinis vox est incognita pro eo quod est iecur iecoris.

¶ In.er.per.ε desinentia vltimam acuũt. vt sotér sotéros.aér aéros. ęthér ethéros. crater cratéros. charactér charactéros.cremastér cremastéros.climatér climatéros.physéter physéteros. spinthér spinthéros. Ibér vero íberos in recto penultimam acuit,in obliquis antepenultimam.

¶ In.ir.per.i.iota.aut.yr.per ý psilon rara sunt acuẽtia penultimam.vt gádir gádiros.mártyr mártyros.

¶ In.or.per.ω.mega acuũt proximam à fine,vt néstor néstoros.héctor héctoros. rhétor rhétoros. polymestor polyméstoros.

¶ In.as.masculina penultimam acuũt,vt adámas adámãtos.polydámas polydámãtos.ábas ábantos. apésas apésantos.adámas atámantos.átlas átlantos.chálcas chálcantos.cýphas cyphántos.coríphas coríphantos. eléphas eléphantos.gígas.antos.pállas.antos.periphas periphantos.phórbas phórbantos.tháumas thámantos,thóas thóantos. Fœminina vero vltimam acuũt, assumuntque in genitiuo.d. vt acrás acrádos. dýas dýados.trías triádos,ogdoás ogdoádos.heptás heptádos.pallás palládos.lampás lampádos.quam rationem sequitur vnum ex masculinis,arcás arcádos.

¶ In.es.per.η.masculina penultimam acuũt plerũq; ea,quę mittũt genitiuũ in.etos vt crátes crátetos. chrémes chrémetos.dáres dáretos.cúres cúretos.láches láchetos.lébes lébetos. magnés magnétos. tápes tápetos. tháles tháletos.Et nomina quędam latina,quę in grecum sermonem traducta amittũt.n.atque rursus in obliquis resumunt. vt clémes clémentos, crésces crescentos.prúdes prúdentos. prúdes prúdentos. váles válentos. Penultimam quoque acuũt ea,quę mittũt genitiuum in.eos.vt composita a stenos,qualia sunt, antisthénes antisthéneos.calisthénes calisthéneos,demosthénes demosthéneos.& a genos.vt antigénes,origénes.hermo-

génes.& à teles. vt Aristotéles. praxitéles. pyrgotéles. Composita vero à cleos synęrizata circũflectũt vltimam. vt agathoclés.periclés.sophoclés.

¶ In .is. per .i. iota. polysyllaba fœminina non habentia duas terminationes,quæ mittunt genitiuum in idos.plerunque acuunt vltimam. vt cnemís cnemídos. crepís crepídos. & patronimyca,fœminina siue habentia formam patronymicorum. vt priamís priamídos.ęneís ęnéidos. thebaís thebaídos. prophetis prophetís prophetídos. poetís poetídos. calamís calamídos. eumenís eumenídos. salmácis salmácidos. biblís biblídos. Quędam tamen ex his acuunt penultimam, vt thémis thémidos. cypris cypridos. phásis phásidos. curétis curétidos. élis élidos. Quædam acuunt antepenultimam. vt sibaris. charibdis. thamyris. ádonis. theognis,quorum masculina mittunt genitiuum in.idos. vt páris páridos.theognis theógnidos. ádonis adónidos.

¶ Aduertendum tamen quod mittẽtia genitiuum in.idos.per.os.purum,possunt mittere genitiuum in.ios.more ionico. vt páris páridos,vel pários.mémphis mémphidos, vel mémphios.

¶ In .ois. mittentia genitiuum in .entos. penultimam acuunt, vt pyróis.pyróentos. simóis simóentos.opóis opóentos.

¶ In.ys.per ypsilon quędam circũflectũt vltimam,vt ichthŷs ichthŷos. quędam eandem grauant, vt botrís botríos.quędam acuũt eãde.vt chlamýs chlamýdos.tethýs tethýos.erinnýs erinnýos.

¶ In.os.per.ω.mega desinẽtia tam habẽtia penultimam breuem,quę mittũt genitiuũ in.otos.vt philéros philérotos.rhinocéros rhinocérotos,quam habentia eãdem lõgam,quę exeũt in.oos. vt héros heróos.mínos minóos, proximam à fine acuũt. Accusatiuus vtriusque numeri vsurpatur à latinis.

¶ In us.quę per.ου.diphthongon scribuntur synęrizata à nominibus terminatis in .ois.solutas, mittuntque genitiuum in.untos.circunflectunt vltimam.vt simóis simûs simûntos.opóis opûs opûntos. phicóis phycûs phycûntos.hydróishydrûs.ûntos.sipóis sipûs.untos.amathois amathûs.ûntos.iericóis iericûs.ûntos.Rectus & accusatiuus vsurpantur à latinis.

¶ In.ns.desinẽtia penultimam acuũt,mittũtque genitiuum in .nthos.vt týrins týrinthos.hélmins hélminthos. Accusatiuus vsurpatur à latinis.Papinius lib.iij.Suus exit in arma antiquam týrintha deus.

¶ In.ps.polysyllaba tam simplicia quã composita proximam à fine acuũt, vt lélaps lélapos. ęthiops ęthíopos.& quę in genitiuo mutant.p.in.b.vt áraps árabos. chályps chálybos. Sed aduertẽdum q̃ omnia habent o micrõ in recto,prętereaquã hydrops,& cõposita ab ops,quod est oculus,vt cýclops cýclopos.mýops myopos.mónops.opos. Nam ab ops.quod est vox,regulam sequuntur. vt mérops méropos. Latini ex hac terminatiõe accusatiuos vtriusque numeri vsurpãt.

¶ In.ax.quędam accentu acuto in penultima proferũtur,vt thórax thóracos.phárax pháracos.córax córacos. quędam circũflectũt penultimam.vt âulax âulacos.clîmax clîmacos.

¶ In.ex.per.e.longum acuunt penultimam,seruãtque illud.e.in obliquis ęque longum. vt mýrmex mýrmecos.nárthex nárthecos.scólex scólecos. Habentia tamẽ o.longum in penultima breuiant in obliquis illud.e, vt alópex alópecos.

¶ In.yx.per ypsilon,partim acuũt penultimam, ut bómbyx bómbycos.bébryx bébrycos.ónyx ónycos.sardónyx sardónycos.cóccyx cóccygos.órtyx órtygos.partim circũflectũt cãdem. vt céryx cêycos. doêdyx doêdicos. Latini ex hac terminatiõe accusatiuos vtriusque numeri vsurpãt.

¶ In.ox.per .ω. mega rara sunt acuentia finalem. vt cyamotróx cyamotrógos à trógo,quod est voro, & cyamos faba.

¶ In.x habentia.g.ante.x. quam nos per.n. ex causa vni tantum mihi comperta,per.n. proferimus & scribimus,penultimam acuunt. mittuntque omnia genitiuum in.gos.vt phárynx phárygos. láryx láryngos.lýnx lýngos.

FINIS.

ANTONIVS AD LECTOREM DE LITERIS GRAECIS.

Literulas græcas, fluxerunt vnde latinæ,
Si quis nosse cupit, longa terenda via est,
Vt culmen teneas, subeundi mille labores:
Rara quidem res est, at preciosa tamen.
Maiores maiora petant: mihi parua sequuto
Sufficiat pueris prima elementa dare.
Illa modo sine queis non constat sermo latinus:
Et quæ si spernas, mox habeare rudis.

EIVSDEM ANTONII IN LITERAS GRAECAS PRAEFATIO.

QVI LITERARIAS INTRODVCTIONES ante hac latinis tradiderunt, imo vero qui longiores commentationes ex instituto grammaticen professi ædiderunt: nullam fere partem attigere, in qua non aliquid ex græcis desumpserint; ita tamen scripserunt, vt cum vtriusque linguæ gnaris, & nõ cum pueris rudibus & indoctis loquerentur. Nã cũ de literis, deque dictionum orthogrophia disputant, cum de accentu atque syllabarum quãtitate, cum de nominũ etymologia & declinatione, cum de partium orationis constructione, totam rationem inchoatam relinquunt, atq; nos ad græcos autores mittũt. Græcę vero literæ qua via nostris hominibus tradi possint, non est in promptu. propterea q; præceptorum non minor est penuria, quã librorum: sed quod magis obstat, est incredibilis hominũ veternus, qui adeo ad hanc vnã rem obtorpuerũt, vt iam monstro simile habeatur, si quem viderint græca legere, nedum loqui, aut intelligere. Ego vero cum in meis introductionibus multos locos ex græco pẽdẽtes inchoatos reliquissem, cõmunicata re prius cum his, a quibus, si quid vsquã est græcarum literarum, apud nos emanauit, ausus sum facere, quod alius harum rerũ peritior facere debuisset: non quidẽ omnia quę sermo latinus ex græco fonte desiderat, sed illa tantũ sine quibus introductiones nostræ cõstare nõ possunt. Et quia tũc tẽporis nõ eõtigit nobis græcarũ lite rarũ typos oẽs habere, & quod oẽs quibus præcepta nr̃a scribuntur, ignotæ sunt, vsi sumus magna ex parte latinis Quę tametsi autore Plinio satis commode possunt græcas oẽs designare, non tamẽ semp̃ id assequi possumus, cũ ex diuersis literis plerũq; eadẽ vox efficiatur. & ex eadẽ voce diuersos sensus eõiectare liceat, vt quod. κ. ι. υ. psilõ. ει. & .οι. diphthõgi. eũdẽ sonũ nobis exhibẽt, & alia ad hũc modũ. Imprimis itaq; literas græcas & earũ noia græce & latine e regione descripra proposuimus. & de illarũ prolatiõe nõnihil adiecimus: tũ de diphtgõgis & accẽtibus aliqd attigimus: de noĩm deinde declinatiõe simul & accẽtu cuius rei gr̃a hũc laborẽ assumpsimus, vt p captu nr̃o hęc fuerinta nobis degustata. Qui vlteriora nosse desiderãt, ad græcorũ scholas illis eũdũ esse moneo: nã ego is sum, q; neq; tardos opperior, neq; p̃cedẽtibus insto.

α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. ι. κ. λ. μ. ν. ξ. ο. π. ρ. σ. τ. υ. φ. χ. ψ. ω.

α	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ
αλφᾶ	βητα	γαμμα	δέλτα	ἐψίλον	ζητα	ητα	θητᾶ
alpha	beta	gamma	delta	epsilon	zeta	eta	theta
a	b	g	d	e breue	z	e longũ	th
ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π
ἰωτᾶ	κάππα	λάμβδα	μῦ	νῦ	ξῦ	ὄμικρόν	πῖ
iota	cappa	lambda	my	ny	xi	o micron	pi
i	c	l	m	n	x	o breue	p
ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω
ρω	σῖγμα	ταῦ	ὐ ψιλόν	φῖ	χῖ	ψῖ	ωμέγᾶ
rho	sigma	tau	y psilon	phi	chi	psi	o mega
r	s	t	y græcum	ph	ch	ps	o longum

Diphthongi propriæ.
αι. αυ. ει. ευ. οι. ου.
æ. au. ei. eu. œ. ou.

Diphthongi Impropriæ.
α. η. ω. υι. ηυ. ωυ.
a. e. o. yi. ey. oy.

¶ De literarum prolatione.

Vatuor & viginti literæ sunt in vsu apud Græcos in hac serie.

α. Alpha, quę ab illis profertur eodem sono, quo nos illam proferimus.

β. Beta, profertur ab illis, quasi per.u. consonantem nostram, &.i. vocalem. Nos beta illam vocamus, quia.η. semper vertitur in.e.

γ Gamma, eodem sono profertur ab illis, quo nos.g. nostrũ pferimus, a. vel.o. vel.u. sequentibus, & quo cum reliquis proferri deberet.

δ. Delta, eadem voce profertur ab illis, qua nos.d. enuntiamus.

ε. E psylon, eodem modo profertur ab illis, quo nos.e. breuem.

ζ. Zeta, eodem sono illi proferunt, quo nos.z. nostrum proferimus: sed ab illis zita vocatur, à nobis zeta, quia.η. vertitur in.e. longum.

η. Eta, vt diximus, ab illis profertur, ita quasi per iotã, nos quasi per.e. longum.

θ. Theta, eadem voce illi proferunt, qua nos.th. proferre deberemus: sed ab illis thita, à nobis theta dicitur. η. verso in.e longum.

ι. Iota, eodem sono illi proferunt, quo nos.i. nostrum efferimus.

κ. Cappa, eodem sono illi proferunt, quo nos.c. nostrũ.a. vel.o. vel.u. sequẽtib⁹, & quo cũ alijs pferri deberet.

λ. Lambda, eodem sono illi proferunt, quo nos.l. nostrum.

μ. My, eadem voce illi pronuntiant, qua nos.m. nostrum.

ν. Ny, eadem voce illi proferunt, qua nos.n. nostrum.

ξ. Xi, eodem sono profertur à græcis, quo à latinis, sed ab illis appellatur.xi. ita vt incipiat à seipsa, & desinat in.i. vocalẽ. à nobis literis inuersis. ix. vt incipiat ab.i. vocali, & desinat in seipsam.

ο. Omicron, eodem modo profertur à græcis, quo à nobis.o. breue.

π. Pi, eadem voce illi proferunt, qua nos.p. nostrum efferimus.

ρ. Rho, in principio dictionũ, & ĩ medio si geminetur semp à græcis aspiratè, atq; eodẽ sono pferẽ ab vtriq;

σ. Sigma, eodẽ modo pfertur à græcis, quo à latinis, sed vtriq; perperã pnuntiãt, qđ alibi demonstrauimus.

τ. Tau, eodem modo profertur à græcis, quo à latinis.t. exile. Sed à græcis appellatur.tau. quasi desinat in.u. cõsonantem, à latinis tau, quasi desinat in.u. vocalem.

υ. Ypsilõ, eodẽ modo pferri debet à græcis & latinis: sed cuiusmodi ille sonus debeat esse, alibi diximus.

φ. Phi, eodẽ mõ pnũtiatur à græcis, quo à latinis pferri deberet, nõ q̃si nũc pferimus, hoc est, q̃si p. f. lĩam.

χ. Chi, eodem modo profertur à græcis. eta. vel epsilon, vel iota, vel y psilõ sequentibus, quo nos Hispani.x. literam proferimus, alioqui non male pronuntiant.

ψ. Psi, eodẽ modo pnũtiatur à græcis, quo latini ante fuũ antisigma pferebãt: & nũc. ps. lĩas pnũtiant.

ω. O mega, eodem sono illi pferunt, quo nos.o. longum proferimus.

¶ Aduertendũ tñ, qđ si post cappa, siue lãbda, siue ny, sequatur iota aut y psilon à græcis pferri voce quadam inarticulata, cappa etiam. eta. vel y psilon seq̃ntib⁹ sono, qualẽ nequeo mõstrare: at sentio tm̃ lambda quasi nos Hispani. ll. duplex. ni. quasi. nn. duplex pronũtiamus. Sed an recte illo modo proferant, ipsi viderint: nos

id non posse fieri, asseueramus: propterea quod consonantes eque vires suas ad vocales sequentes, pferãt, nominatimq; Quintilianus de cappa id dicat.

Aduertendum quoq; in scriptura greca quoties post gamma sequitur alterũ gamma, vel cappa, vel. chi. vel. xi. loco gamma debere pronuntiari. ni. lĩram, aut si, pferatur. ni. lĩras illas loco. ni. debere scribi: cuius rei causam attulimus libello de vi, & potestate literarum, cũ de. n. litera ageretur.

Aduertendum preterea si post ni literam sequatur tau, loco tau bebere proferri delta: ne fiat (vt illi dicunt) sonus retorripus. Si post. m. sequatur. p., pfertur. p. quẽadmodũ. b. latinum. vt penpo, qd' est mitto.

HArum quatuor & viginti literarum duo sunt genera. septem vocales, alpha. epsilon. eta. iota. o micron. y psilon. ω. mega, reliquę omnes sunt consonantes. Vocales rursus in partes diuiduntur, in duas semper breues: epsilon. & omicron in duas semper longas. ω. &. η. & in tres medias siue ancipites, hoc est q̃ possint esse breues & longę. a. i. y psilon. Consonantes rursus in duo genera diuidũtur: in octo semiuocales, zeta. xi. psi. lambda. mi. ni. ro. sigma. quarum tres priores duplices dicuntur. zeta. pro sd. xi. pro. cs. vel gs. psi. pro. ps. quinq; posteriores liquidę. quę etiam immutabiles appellantur. lambda. mi. ni. ro. sigma. Et in nouem mutas. beta gamma. delta. cappa. pi. tau. theta. phi. chi. Quarum tres sunt exiles. cappa. pi. tau. tres aspiratę. chi. phi. theta. tres medię gamma. beta. delta.

π	τ	κ	exiles.
β	δ	γ	mediæ.
φ	θ	χ	aspiratę.

ASpirationis notam antiquiores greci in ordine aliarum literarum (perinde ac si esset lĩra) posuerũt, quẽadmodũ apd' latinos nũc ponitur. deinde. h. lĩrę figurã pline trãsuersam mediã diuidẽtes in hũc modi dexterã illius partẽ exilitatis, sinistrã vero aspiratiõi notã esse voluerũt. Illã Palęmon vicentinus exilẽ, Grillus leuẽ notant: idem, q̃ aspiratiõis nota erat, flatilẽ dixit. per priorẽ dictiones à vocalibus incipiẽtes q̃ debeant proferri exiliter, notauerũt: p posteriorẽ, q̃ debeant aspirati. Iuniores eandẽ rõnem sequuti o. mediã diuiserũt in hũc modũ ( ). Possunt autẽ vocales oẽs aspirari & nõ aspirari, prẽter y psilon, q̃ semp in principio dictiõis aspiratur. causã vero cur notã illã ex lĩrarum serie tollẽtes vocalibus impendere tecerint, hanc fuisse traduntne spũs videlicet ille extra vocalẽ esse putaretur, atq; occasionẽ daret putãdi esse lĩram, q̃ sequẽtem vocalẽ feriret, quẽadmodũ apud Hebręos. he. lĩra q̃ inter lĩras numeratur: qd' flatus ille suus quodammodo sonat. Sed cum ex consonantibus quatuor à Grecis aspirentur: cur theta. phi. chi. figuras accommodarint. rho vero propriam figuram non dederint? Hanc fuisse causam putandum est, quod in tribus illis aspiratio intra ipsas est, & cum ipsis erumpit, in rho vero potius extra est, & cum vocali sequenti coalescit.

¶ De diphthongis.

DIphthongi propriẽ dictæ apud Græcos sex sunt. αι. que apud illos pfertur quo sono nos enuntiamus. æ. nostrã diphthõgon, atq; semper in eandẽ vertitur. vt αἰακός. Aeacus.

αυ. Quę apd illos pfertur tali voce: q̃li nos aue si auferas. e. finalẽ, hoc est, p. u. cõsonãtẽ. Hæc diphthõgus apd nos semp vertitur in. au. ita vt. u. sonet, q̃si vocalis. vt αὐλή. aula.

ει Quæ apud illos tali sono pfertur, qualinos. i. lõgũ, perimus, atq; apd nos in. i. lõgũ plerunq; vertitur, vt βασιλεύς.

ευ. Quæ apud nos tali voce profertur, quali euasi auferas. a. finalẽ, hoc est, quasi per. u. consonantem, apud nos semper vertitur in. eu. diphthongõ. ita tñ vt. u. sonet quasi vocalis. vt εὐαγγέλιον. Pẽntheus.

οι. Quæ apd illos tali voce pfertur. quali nos. i. lõgũ proferimus, apud nos in. œ. diphthõgõ semp vertitur, vt οἰκονομία. Oecónomos. vt φοίνιξ. Phoénix.

ου Quę apd illos tali voce pfertur: q̃li nos. u. vocalẽ efferimus atq; in eadẽ semp apud nos vertitur. Cũq; apd Grecos. u. vocalis nõ habeatur, p hãc diphthõgõ illã repsentãt. vt δοῦλος. dúlos. Per hanc quoq; exibẽt. u. cõsonantẽ nãm, sed illã quasi vocalẽ pferunt. vt σιλουανός. pro Siluanus. vt ουεσπασιανός. pro Vespasianus.

Impropriæ diphthongi sex quoq; sunt, quibus antiquiores Græci vtebantur sequentibus vocales minusculis literis, quasi significare volentes, quod absurdũ nescio quid sonabant: quas deinde iuniores subscripserunt. vt & antiquitatem illam designarent, & q̃ sonus ille subobscurus in desuetudinem abijt.

ᾳ. Alpha subscripto. i. paruo, sonat apud illos quasi. a. lõgũ, atq; apud nos in. a. lõgum vertitur, vt asma asmatos. athrax athrãcos. thrasias. u. & in datiuis primę declinationis. vt Martha. Theologia.

ῃ. Eta subscripto iota paruo apud illos sonat quasi. i. longum. Nos quoq; in. e. longum vertimus, vt in datiuis primæ & secundæ declinationis vt Anchisẽs. dtõ anchísæ. Calliópe datiuo calliópe.

ῳ. Mega subscripto iota paruo apud Græcos sonat, quasi. o. longum: apud nos plerũq; vertitur in. œ. diphthõgon. vt tragœdia, tragœdia aliquando in. o. longum, vt Palinœdia, palinodia.

ῠ. Psilon. adscripto iota paruo apud illos sonat y psilon lõgum: apud nos semper vertitur in. yi. diphthõgõ. vt harpyia. cœnomyia. orithyia. & per. y. longum quemadmodum à Grecis. profertur.

ῲ. Adscripto. y. psilon apud illos sonat tali voce, quali apud nos profertur. ui. si auferas. i. finalẽ, hoc est, p. u. consonantem. vt ᾠδή. apud nos transfertur in. eu. diphthongon. proseuda.

ω᾽ v᾽-mega adscripto y psilō ꝓferꝫ ab illis tali sono, quali nos ꝓferimus oua, si auferas. a. finale, hoc est, quasi per. u. consonantem, qua diphthōgo soli greci Ionesvtūtur, dicentes ω᾽νος ꝓ ὦνος apud nos in vno tātū noīe hebraico scribitur in sacris literis, hoc est, Moyses. vbi. y. nullū sonū habere debet, sed proferendum est moses, quemadmodū Iuuenalis. Strabo. Plin⁹. Iustinus, protulerūt: & ex nostris greci theologi prope omnes doctores. Ex latinis Iuuencus in quatuor euangelia. Arator in apostolica historia. Aut sic ontendas. y. psilon debere proferri, quasi. u. proferendum est, vt in. au. & .eu. diximus.

¶ De Accentu.

ACcētus ap᷑ greꝯcos (quēadmodū apud latinos) tres sunt. acutus, grauis, & circūflexus. Sed acutus & circū flexus dictiōis sunt accētus: grauis vero syllabę tm̄. vnde syllabicus accentus d᷑r. Est tm̄ qn̄ accentus grauis est dictiōis accentus, cū videlicet in consequentia grauis ꝓ acuto ponitur, idq; in fine tm̄ dictiōis. Dico in cōsequntia, hoc est, cū oro festinat ad clausulę exitū: alioqui nunq̄ grauis poneretur ꝓ acuto. Latini nō cō sueuerūt accentus apicibus notare, nisi tm̄ ex Quintiliani p̄cepto in dictionib⁹ ambiguis rōne accentus. At greci passim illos in qualibet particula imponūt hoc modo. Acutū apice tenui sursum ducto, ita tm̄ vt paululū in dextrā manū declinet, in hūc modū. ´ Grauē apice tenui deorsum ducto, ita tm̄ vt in sinistrā paululū declinet, in hūc modū. ` Circūflexū ex vtroq; ductu cōponūt, vt partim ascendat, partim descendat in hunc modū. ^ Grauis itaq; cū sit (vt dixim⁹) syllabę & nō dictiōis accēt⁹, in qualibet syllaba collocari pōt: ꝑterq̄ in qua p̄dominās accēt⁹ collocatur, hoc est, acut⁹ vel circūflexus. Acutus vltimū, siue penultimū, siue tertiū a fine locum possidere potest. Circūflexus duas tm̄ obtinet sedes, hoc est vltimā, & penultimam.

Est animaduertendū ꝑterea ꝙ dictio hns syllabā vltimā grauē a greꝯcis d᷑r barytona, q̄ vero vltimā acuit oxytona, q̄ penultimā acuit paroxytona, q̄ antepenultimā ꝓparoxytona. Quę tm̄ vltimā circūflectit perispomene appellatur, properispomene q̄ penultimā. His prælibatis ꝓpono regulas accentibus greꝯcis deseruientes.

Prima regula.

Accentus acutus poni potest in ultima syllaba, siue illa sit breuis, ut calós. sophós. agathós. siue sit lōga absq; synęresi, ut pentecosté. paraseué. anatolé. nam si habet synęresin, circūflectitur.

Secunda regula.

Accent⁹ acut⁹ pōt in penultima syllaba poni, siue illa sit breuis seq̄nte altera breui. ut lógos. pónos. tónos: siue sit breuis seq̄nti lōga ꝓ naturā. ut lébes. lébetos. tápes. tápetos: siue sit lōga seq̄nti altera lōga. ut æther. daphne. dióne.

Tertia regula.

Accentus acutus potest poni in antepenultima siue sequātur duę breues. ut dáctylos. apóstolos. ámpelos. siue sequātur lōga & breuis. ut ægíalia. polýdoros. Nam si breuis cum longa, aut duę lōgę sequātur, accētus in penultimam trāsfertur. ut díceos, in ntō antepenultimā acuit: in gtō dicæu penultimam.

Quarta regula.

Circūflexus accētus collocari pōt in ultima syllaba. modo sit natura lōga uel ex synęresi. ut pētecostês in gtō, & Pentecostê in dtō. nausicá, ꝓ nausicàa. Demophôn ꝓ Demophóon, ex regula inferi⁹ tradenda sexto loco.

Quinta regula.

Circumflexus accentus poni potest in penultima per naturam longa, modo ultima sit breuis: ut mûsa. mâa. Sed aduertendum. ai. & .oi. diphthōgos greꝯcas (qđ ad rōnem accentus attinet) pro breuibus esse habendas. ut mūsę in plurali penultimam circūflectit. quāquā ultima sit longa diphthongo.

Sexta regula.

Syllaba ultima per synęresin contracta in qua debeat accentus circūflexus collocari, constare oportet ex acuta in penultima, & graui in ultima. ut quod de nausicáa & Demophóon paulo ante diximus. Aduertendū tamē huiusmodi synęresin nōnunq̄ fieri ex duabus grauibus existente accentu in antepenultima. ut chrý seos chrysûs. argýreos argyrûs. chálceos chalcûs.

Septima regula.

Vltima syllaba existente lōga per naturā, accentus acutus nō potest in antepenultimā collocari, sed aut manet in eadem ultima, aut transfertur in penultimam. Quę regula ab omnibus greꝯcis (ꝑterq̄ ab atticis) obseruatur. Illi nāq; Menéleos & similia, q̄ per tertiā declinationem greꝯcam inflectūtur, accentu in antepenultima acuto proferūt, q̄q̄ ultima per. ω. mega scribatur, atq; (ut paulo ante dixi) ai. & .oi. diphtongi in fine dictionis positę pro breuibus habentur, quod ad rationem accentus attinet.

Octaua regula.

Diphthōgus in fine dictionis habēs. y. psilō in fine (si suscipit tonū) circūflectitur. sunt aūt huiusmodi diphthongi tres αυ. ηυ. ου.

Nona regula.

Monosyllaba neutra circūflectunt. vt pŷr. pân. scôr.

Decima regula.

Nominatiuus, actūs, & vtūs absq; synęresi (si in vltima suscipiunt accentum) acuuntur, vt calós calón. calę calós. Quod si habent synęresin, circūflectūtur, vt nausicâ, nausicân. o nausicą.

Vndecima regula.

¶ Gtūs & dtūs in lōgas desinētes (si sup se tonū hnt) circūflectūtur. vt timé timês timê. sophos. sophú sophô.

DE ACCENTV.

Duodecima regula.

¶ Gtūs in.os.dissyllabū desinēs,acuit semp vltimā. vt būs boós.zéus.dés.crês cretós.cárcaros.graûs.graós.

Tredecima regula.

Gtūs nō desinēs in.os.dissyllabū habet accentū in eadē syllaba,in qua rectus:vt agathós agathû.lógos lógu: léxis léxeos.Quod si rectus accentū habeat in antepenultima,& gtūs in longam terminetur,transfertur accentus in penultimam per regulam septimam.vt díceos dicéu. Quod si gtūs ercuerit vna syllaba,qđ euenit in nominibus quintę declinationis,quia in.os.breuem terminatur,accentus in sequentem syllabā trāsfertur,vt maneat in antepenultima.vt ænigma ęnígmatos. Quarta decima regula.

Dtūs genitiui tonū habet & tēpus.vt anchíses anchísu anchíse.timé timês timê.áas áantos áanti.

Quintadecima regula.

Actūs in eadē syllaba tonū hēt,in qua gtūs:p̄terq̄ in noīb9,quorū gtūs est duarū syllabarū in.os.desinēs,quē dicim9 vltimā acuere: tūc em̄ actūs penultimā acuit.vt būs boós bóa.zéus díos día.crês cretós créta.

Sextadecima regula.

Actūs monosyllabus in.n.terminatus circūflectitur.vt cû clidós clîn.mén mênos mên.hŷs hŷos hŷn.

Septimadecima regula.

Vctūs in eodē loco accēt9 habet,in quo rect9.vt lógos ó lóge vel lógos.timé ò timé.Excipiūtur noīa cōposita in.es.lōgū terminata,in qb9 vltima grauis est:aut ex synęsi circūflexa:in his nāq; retrocedit ton9 vna syllaba,vt Demosthénes ò Demósthenes,hoc est,de penultima in antepenultimā.itaq; p.e.breuē in vctō scribitur.Et eodē modo antigénes ò antígenes.aristotéles ò aristóteles De circūflexis ex synęresi periclēs, ex eo qđ est periclées ò períclés,hoc est de vltima in penultimā.Cōpesa vero in.on p.ω.mega, si vctūm termināt p.o.micrō: accētū retrahūt vna syllaba.vt Agamémnon ò Agámemnon.Apóllon ò ápollon.

Octauadecima regula.

Ntūs pluralis similē tonū atq; in eadem syllaba habet ntō singulari.vt lógos lógi. Fœminina vero,quę veniūt à masculinis,illorū rationē sequūtur. Actūs & vctūs nominatiui pluralis tonū suscipiūt.

Nona decima regula.

Gtūs pluralis in.on.per.ω.mega terminatur.Collocaturq; accent9 in penultima,aut in vltima syllaba:nā in antepenultima nūq; potest collocari,ꝓpterea qđ vltima est lōga.In ęquisyllabis,si rect9 acuit vltimā,& gtūs pluralis in vltima acutū habebit.vt timé timón:si penultimā eodē modo in penultima.vt lógos lógon,si antepenultimā.accent9 in penultimam transfertur.vt ænigma ænigmátos ænigmáton.

Vicesima regula.

Ntūs atq; proinde vctūs singularis terminationem hīs communem gręcis & latinis, tametsi accentu gręco & latino proferri potest,mixt9 tamen sermoni latino scām regulas accentus latini proferendus est.In sermone vero gręco accentus gręci regulas sequatur,oportet.

Prima & vicesima regula.

Si accentus gręci ratio nobis fuerit incognita,tutius esse minuiq; errori obnoxiū,si per regulas latinas vocabula moderemur,q̄ si artis auxilio destituti seramur p̄cipites in id,qđ se nobis ignorantibus obiecerit.

¶ De nominis declinatione.

Sermo latin9 (quēadmodū & aliarū nationū linguę) nō vsq; adeo pur9 est,vt nō aliqd sibi aliunde adsciuerit. Cū vero magna illi9 pars ex sermōe gręco depēdeat, nō mō vocabulorū syluā ex eo detorsit,verū etiā quosdā casus mauē gręcos vsurpauit.vñ Quintilian9,recētiores,inquit,instituerāt gręcis noīb9 grœcas declinatiōes poti9 dare,q̄ tū ipsum nō semp fieri p̄t.& subdit. Mihi autem placet latinā rōnē seq; quousq; patitur decor. Decoris aūt illi9 nos iudices essenō possum9:neq; aliūde nobis cōstare p̄t,q̄ ex autorū vsu. Veluti si venerit in dubiū an decēti9 p declinationē latinā inflectātur dido didonis.calipso calipsonis.io.ionis. Vt antiq declinabāt,an poti9 didó didûs.calipsó calipsûs.ió ionís.vt ęculū eruditi9,quale fuit ętate Quintiliani.qui lib.1. scribit.Neq; em̄ calipsonē dixeri vt iunonē,q̄q̄ sequunt9 antiquos Cęsar vtiturhac rōne declinādi:sed autoritatē,inquit,cōsuetudo superauit.Phocas p̄terea vbi de declinatiōe gręca his verbis,scribit.Errāt,qui didonis aut mātonis gen̄ dicūt,& vocū asperitas,& veterū autoritas eiusmodi declinationem repudiant.Quod si gręcorū nominū gręcam declinationem admittimus,& accentus quoq; gręcos recipiamus,necesse est. Quare de vtriusq; nobis hoc in loco agendum est.

Habent gręci partē oīonis,qualatini carēt,arthron illi,nos articulū vocam9.Est aūt articul9 pars oīonis quę p̄posita nomini demōstrat cuius gūis est.Genera vero apud illos qnq; sunt.Masculinū.qđ designatur articulo.ὁ.vt.ὁ.agathhós.Fœmininū qđ designatur articulo.ἡ.vt.ἡ.agathḕ.Neutrū qđ designatur articulo.τό. vt .τό.agathón.Cōe duorū qđ articulo.ὁ.&.ἡ.vt.ὁ.&.ἡ anthrópos.Epicœnū.hoc est p̄miscuū,qđ sub vna voce cōprehēdit ałalia vtriusq; sexus.vt.ὁ.&.ἡ.aeiós & chelidón. Articul9 masculinorum in gtō est τοῦ. in dtō.τῳ.in actō τόν.Articulus fœmininorū in gtō.τῆς.in dtō.τῇ.in actō.τήν.Articulus neutrorū in gtō est, τοῦ.in dtō τῳ in actō τω.Vctūs articulo caret,cui9 loco ponim9.ὦ.aduerbium vocādi.Gręci abltīm non hñt.Dualis & pluralis numeri articulos ideo nō posuim9,propterea q̄ latini dualē nō habēt.pluralē raro vsurpant,nisi quaten9 articulo genitiui pluralis τῶν.aliquādo vtūtur.

Declinationes grecorum quinque sunt, quę omnes ad tres latinas reducuntur: nā quartę & quintę nullū græcorum nomen reperitur. Quatuor priores declinationes sunt nominum equisyllabicorum, quinta est crescentium vna syllaba in genitiuo, illa Isosyllabica, hęc vero Perittosyllabica appellantur.

¶ Prima declinatio.

PRima grecorum nominū declinatio, quę masculinorū est, duas habet nominatiui terminationes in as. & in.es. per.ı. q̄ omnia mittūt genitiuū in.u. vt enéas ænéu. anchíses anchísu. Sed in.as. desinētia faciūt dtm̄ in.a. in.es. vero desinentia faciunt.e. vtrobiq;.s. nominatiui ablata. vt ęnéas ęnéa. anchíses anchíse. Actūs ab vtraq; terminatiōe fit. s. noīatiui mutata in.n. vt ęneas ęnéan. anchíses anchísen. Vctūs ab vtraque terminatione fit ablata. s. nominatiui: vt ęnéas o ęnéa. anchíses o anchíse. Sed Attici ô ęnéas & ô anchíses faciunt, quēadmodū in nominatiuo. In.es. vero gentilia in.a. faciunt vocatiuū. vt hic scýthes ô scýtha. hic cappádoces ô cappádoca. hic pérses ô persa. Sed quādo est propriū nomen ô perse facit. Cōposita quoq; à mettéo, qđ est metior. & à poléo, qđ est vēdo. & à tribo, qđ est exerceo in.a. faciunt vocatiuū. vt hic geométres ô geométra. hic bibliopóles. póla. hic pedotríbes ô pedotríba. Sed cū vocatiui vocalis lōga sit (quē admodū & nominatiui in.tes. desinētia) in.a. breuē termināt vctūm, vt hic prophétes ô prophéta. hic poétes ô poéta. hic toxótes ô toxóta. hic léstes ô lésta. Aliqua tñ notātur in.æ. vt æétes ô æéte. callipétes ô callipéte. ęnarétes ô ęnaréte. philoterśites ô philoterśite.

In.as. desinētia, q̄ ad primā declinationē latinā referūtur, penultimā acuūt, siue illa sit brevis: siue lōga, vt andréas andréu. pythagóras pythagóru. ęnéas ęnéu. amýntas amýntu. Ex hac terminatiōe latini vsurpāt actūm in.an. vt ęnéas ęnéan. pythagóras. góran. Hora. ı̄. sermo. Qualia vincunt pytagóran, anitiq; reum, doctumq; plátona. Vctūs quoq; vsurpatur, qñ in.a. lōgum desinit, vt ô andréa. ô pythagóra. Quod si vctūs in.a. breuem terminatur, accētus latinā regulam sequitur. vt ándrea. pythágora.

In.es. per.ı. quę ad primā declinationē latinā referuntur, omnia fere acuūt penultimam, siue illa sit brevis siue lōga: vt anchíses. oréstes. priamídes. panthoídes, atque proinde omnia patronymica masculina. Reperiuntur tñ nonnulla acuentia finalem. vt sophistés. tympanistés. origenistés, & similia. Ex hac terminatione latini vsurpant actūm in.en. desinentem. nam in.an. latinum est. vt priamídes priamídē. panthoídes panthoídē. Verg. ı̄ı̄. ęneid. Priamíden helenum graias regnare per vrbes. Hora. j. car. Tartara panthoídē iterū orco. Vocatiuus quoq; vsurpatur, cum in.e. longum desinit. vt Hora. ı̄. sermo. O laertíade quicquid dicam, aut erit, aut non. Vergilius. ı̄ı̄. ęñ. Coniugio Anchíse Veneris dignate superbo.

Nominatiuo ęnéas. ęnéu. ęnéa. ęnéan. ô ęnéa vel ęnéas.
Nominatiuo anchíses. anchísu. anchíse. anchísen, ô anchíse vel anchíses.

¶ Secunda declinatio.

SEcunda grecorum nominū declinatio fœmininorum tantum est, q̄ in.a. vel in.ı. hoc est. e. longū desinentia in.es. cōmuniter faciūt gtm̄. vt músa múses. calliópe calliópes. Desinētia vero in.a. lōgum vel in.da. vel in tha. vel in.ra. a nominatiui seruāt in obliquis. vt theología theológias. léda lédas. mártha márthas. heméra heméras. Dtūs fit à gtō ablata. s. vt múses músę. calliópes. ópe. theológias theológia. lédas léda. márthas. tha. heméras heméra. Actūs fit a ntō assūpta. n. vt músa músan. calliópe calliópen. theológia theológiā. léda lédan. mártha márthan. heméra heméran. Vctūs similis est ntō. vt músa ô músa. calliópe ô calliópe.

In.a. desinētia, quę ad primā declinationē latinā referuntur, quędā acuūt vltimā. vt agiá. amía. anthracía. antipophorá: quędā acuūt penultimā. vt omnia q̄ in.a. longā desinunt. vt sophía. theología. eccleśía, comœdía. Quędam acuunt antepenultimā. vt ægina. aréthusa. síbylla. scolópendra. Quędam circūflectunt vltimā, quæ patiūtur synęresin. vt nausicâ, ab eo qđ est nausicáa. argyrâ ab eo quod est argýreos, siderâ ab eo quod est sydéreos. chrysâ ab eo quod est chrýseos. Quędā circūflectūt penultimā, hoc est, quę desinūt in.a. breue: habentque penultimam natura lōgam. vt mûsa. glôssa. mâa. althêa.

Ex hac terminatione latini rectum vsurpāt, qñ scilicet lōga reperitur. vt apud Papiniū in.v. theba. Nec facilis Neméa latas euoluere vires. Quē locū Prisćia. lib. vı̄ı̄. tractās: neméa (inquit) quia seruauit a productā accentum in penultima retinet acutū, tametsi eadem brevis est. A recto quoq; in.a. breui vsurpatur accusatiuus in.an. breuem quoq;, vt apud Papinium. vı̄ı̄. theba. Namq; ferunt raptā patrijs æginan ab vndis. quare accētu, hoc est, acuto in antepenultima proferendum, tametsi penultima sit longa.

In.ı. hoc est per.e. longum desinentia, quę ad primam declinationē latinā referri possunt, quędā acuunt vltimā: vt timé. es. paraśceué. penthecostế. Quędā acuūt penultimā. vt dáphne. prisáne. eleemosýne. sed nomina propria fœminarum, vrbium, & insularum penultimam prope semper acuūt: vt heléne. erigóne. calliópe. ithácе. parthenópe. asíne. melíte. Ex hac terminatione latini omnes casus vsurpāt, atq; proinde accentu græco illos proferre debent. Aduertēdum quoq; nomina possessiua in.ce. à nominibus masculinis in.cos. desinētibus vltimā semp acuere. vt grāmaticé. es. ab eo quod grāmaticôs. dialecticé. és. ab eo quod est dialecticós.

Nominatiuo músa. múses. músę. músan. ô músa.
Nominatiuo calliópe. calliópes. calliópe. calliópen. ô calliópe.

¶ Tertia declinatio.

TErtia declinatio græcorũ nominũ atticorum, masculinorum, fœmininorũ, & cõmunium in.os.p.ω. mega declinãtur: & in.ωv. neutrorũ, abiecta.s. vel.n. faciunt gtũm. vt hic menéleos menéleo. hęc hálos hálo. hic & hęc éugeos éugeo. hoc éugeõ eugeo. Dtũs similis est gtõ. Actũs fit à ntõ. s. mutata in. n. vt menéleos menéleon. hálos hálon. éugeos éugeon. Vctũs similis est ntõ. vt hic menéleos ô menéleos. Sed (quẽadmodũ paulo ante diximꝰ) quãq; o finalis sit lõga, nihilominꝰ ex rõne atticorũ accẽtus in antepenultimã trãsfert. Latini ex hac terminatiõe, q̃q̃ raro, tñ oẽs casus vsurpãt. vt Verg. ij. ẽñ. andrógeos in recto posuit dicens: Andrógeos offert nobis, socia agmina credẽs. vbi. os. lõgũ est. Iuuena. quoq; creditur olim velificatꝰ áthos, & qcquid græcia mẽdax. gtõ quoq; Vergi. vsus est in. vj. ẽñ. In foribus lætum andrógeo. Paulus quoq; Hieroñ. interp̃te in epla ad Corinthios. j. Ego qdẽ sum Pauli, ego autẽ ápollo. q gtũs atticꝰ est: neq; est indeclinabile, vt qdã somniãt. Idẽ quoq; Hieroñ. abltm̃ posuit, q dtõ similis est: in eadẽ epla dicens: De ápolo autẽ frate notum vobis facio. Actũ quoq; ex declinatione græca vsurpauit in epla ad Titũ dicẽs: Zenã legisperitũ & ápollo solicite præmitte. sicut Verg. j. geor. Aut átho aut rhodópen atq; alta ceraunia telo. Nam q. o. natura longam breuiauit, factum est ratione sequentis vocalis.

Nominatiuo hic menéleos. menéleo. menéleo, menéleon. ô menéleos.
Nominatiuo hęc hálos. hálo. hálo. hálon. ô hálos.
Nominatiuo hic & hęc éugeos. éugeo. éugeo. éugeon. ô éugeos.
Nominatiuo hoc éugeon. éugeo. éugeo. éugeon. ó éugeon.

¶ Quarta declinatio.

QVarta græcorũ noim declinatio, q̃ masculinorũ, & fœmininorum, & cõmunium duorum generũ est, in. os. p. o micrõ terminat. & neutrorũ in. on. etiã p o micrõ. Quorũ gtũs in. u. desinit. os. siue. on. nominatiui mutata in. u. vt hic lógos. lógu. hęc lódos lódu. hoc xýlon xýlu. Dtũs fit. u. genitiui mutata in. ω. mega. vt lógu lógo. hodu hodó. xýlu xýlo. Actũs fit. s. noiatiui mutata in. vt lógos lógon. hodos hódon. xýlos xýlon. ex regula neutrorum. Vctũs fit. o. nominatiui mutato in. e. vt lógos lóge. hodós hodé. Sed'm atticos vero vctũs similis est ntõ. vt hic lógos ô lóge vel lógos. hodós hodé vel hodós.

In. os. & in. on. desinẽtia q̃ ad sed'am declinationẽ latinã referũtur, q̃dã acuunt vltimã, vt æacós. pleonasmós. astiśmós. solœciśmós. & oia noia possessiua desinẽtia in. cos. vt grãmaticós. grãmatice. grãmaticón. logicós. rhethoricós. catholicós. Quędã acuũt penultimã. vt árctos. lógos. sophos. Quędã acuunt antepenultimam. vt cáminos. éphebos. æremos. épiros. cámelos. Quędam circũflectũt penultimã. vt êuros. oêtros. achelóos. Ex hac terminatiõe latini freq̃nter tres casus vsurpãt, ntũm actũ & vctũ. Ouid. iij. meta. éacon agnoscit summũ, plemꝰ fatetur. Idẽ in epłis. Solueret in speculis omnis ábydos erat. Idem. vtq; rogẽ de te & scribã si quis abýdo venerit, aut q̃ro si quis ábydon eat, sed abýdo quia ablatiuus est accentũ habet latinum, hoc est in penultima ex declinatiõe latina abýdus abýdi. Verg. j geor. põtus & ostriferi fauces tendãt abýdi.

Ntõ hic lógos lógu. lógo lógon. lóge vel lógos.
Ntõ hęc ábydos abýdu. abýdo. ábydon. o ábyde vel ábydos.
Ntõ hoc xýlon. xýlu. xýlo. xylón o xýlon.

¶ Quinta declinatio.

QVinta declinatio græcorũ nominum masculinorum, & fœmininorũ, & neutrorũ, & cõmunium duorum, q̃ ad tertiã declinationẽ latinã referũtur, diuersas habet terminationes noiatiui: deq̃bus deinceps singulatim, pśequemur. Quorũ gtũs exit generaliter in. os. vt ánas ántos. Dtũs fit à gtõ. os. mutata in. i. vt ánantos ánanti. Actũs fit. i. datiui mutata in. a. vt ánanti ánanta. Vctũs plerũq; similis est ntõ. vt ánas o ánas attice, cõmuniter o ánan. Ntũs pluralis, q freq̃nter à latinis vsurpatur, fit á gtõ singulari. os. mutata in. es. vt ánantes ántes. Neutra tñ ex regula generali in. a. desinunt os. genitiui mutata in. a. vt epigrámmatos epigrámmata. Gtũs pluralis fit á gtõ singulari os. mutata in. ω. mega &. n. quare necesse est, vt in habentibus accẽtum in antepenultima mutetur in penultimam. vt ánantos ęánton. epigrámmatos epigrammáton. Dtũs nõ vsurpatur à latinis. Actis pluralis, qui frequenter vsurpat à latinis, fit ab actõ singulari addita. s. vt ánanta ánantas. Vctũs similis est ntõ eiusdẽ numeri. vt ántes o ántes.

¶ De genitiuo quintæ declinationis.

IN. a. desinentia, q̃ noia ad tertiã declinationẽ latinã referũtur, breuiãt illã. a. tã in recto q̃ in obliqs: possuntq; habere accẽtũ acutũ in penultima, siue illa sit brevis, siue lõga. vt dógma. dráma. scómma. Possunt & in antepenultima, penultima existẽte lõga. vt per ípsema. anádema. diádema. áthuma. apóphthegma. ænigma. Quædã circũflectũt penultimã, vt héma. ásthma. ásma. dóma. zóma. péma. béma. Quę oia faciũt gtũm assumpta tos. vt dóma. atos. dráma. atos. Latini ex hac terminatione gtũm pluralẽ freq̃nter vsurpãt: sed mutant accentum in penultimã, ꝓpterea q vltima est longa, quia scribitur p. ω. mega vt grámma grammáton. epigrámma áton. Martialis. Argutis epigrammáton libellis. hinc illud ineffabile Dei nomen, quod ab Hebręis quatuor literis scribitur. iod. he. vau. he, p quo ipsi legũt Adonai, tetragrãmáton à græcis dicitur. Clemẽs quoq; à nostris frequenter citatur in libris peristromáton.

In. i. iota, vel in y psilõ omnia sunt græca, sed à græcis declinãtur: apd' latinos indeclinabilia sunt. Dissyllaba accẽtũ hñt in prima acutũ. vt móli. cíci. stímmi. cómmi. mýri. sed ab eo cõposita in ãtepenultimã transferunt

accentum

accentũ.vt hydrómeli.cænómeli.oxýmeli.Polisyllaba vero antepenultimã acuunt.vt pîperi.cinnábari.sinapi.quãuis penultima sit longa.vnde à latinis penultima circũflectitur in sinâpis, & mittunt apud illos gtm in.os.purũ.vt móly.yos.cîci cícios.stímmi.ios.cómmi.ios.méli.ios.Neutra vero à cõmunib⁹ duorũ generum in.is.terminatis antepenultimã acuunt:& ad modum cõmuniũ declinantur.vt hic & hęc Philópatris & hoc philópatri philopátridos.hic & hæc phygópolis & hoc phygópoli phygopólidos. Latini ex hac terminatione casus rectos similes vsurpant.vt Ouid. Móly vocant superi, nigra radice tenetur.

In.ω.mega desinentia omnia sunt generis fœminini, possuntq; reduci ad tertiam declinationẽ latinam.vt voluit Cæsar, habentq; accentũ acutũ in vltima: mittuntq; gtm in.oos.vt didó didóos.sapphó.óos.clió clióos.calypso.óos.cratò eratóos.myrtó.óos.lampedó.óos.mantó mantóos. Datiuum formant.os.mutata in.i. Accusatiuum.os.mutata in.a vt didói didóa.sapphói sapphóa.cliói clióa.calypsoi calypsoa. Per synęresim tamẽ mittunt gtm in.us.hoc est, oos.mutata in.us.in qua suscipiunt accentũ circũflexum.vt didó didûs.sapphó sapphûs.clió cliûs.calypso calypsûs.mantó.ûs.Latini ex hac terminatione nominatiuum vsurpant & obliquos synærizatos.vt Ouidius in priapeia: Penelopes primam didûs si prima sequatur. Idem in epistola sapphûs: An nisi legisses autoris nomina saphûs. Idem in.j.de arte: Nec mihi sunt visę elio, cliûsque sorores. Accusatiuus quoq; vsurpauit Verg.iiij.æneid.& nomine Didó sæpe vocaturum.& Horatius. golys fidibus canentem sapphó.& Ouidius in pria. Atlantidemq; calypsó.

In.am.plerũq; sunt masculina acuentia finalẽ assumuntq; os.in genitiuo, retinentque semper.a.longum.vt titân titânos.pæán pæânos.pelecán.cános.arcanán acarnános.pán panós ꝓ deo pastorũ. Nã pán neutri generis pro eo, quod est omne pantos per.t facit. Cõposita vero penultimam acuunt.vt hermópan hermópanos.eupéan eupéanos. Latini ex hac terminatione gtm & actũm vtriusq; numeri vsurpant.vt Verg. viij.æñ. Panós de more lycæi. Idem in buco. Mecum vna in syluis imitabere pána canendo. Idẽ. in.vi.æñ. Lętũ pęána canẽtes.

In.en.per.ε.quæ in.e.longũ vertitur masculina reperiuntur & fœminina & cõmunia duorum generum, q̃ partim acuũt vltimã: vt ex masculinis hymén.solén.lichén.adén.splén.zén.mén.& ex fœmininis syrén.troezén. partim acuunt penultimã.vt hic hélẽ.hic & hęc cársen.térẽ.quę omnia.os.assumpta faciũt genitiuũ, sed quędam retinent in obliquis.e.longum.vt hic splén splenos.hic zén zenós.hic chén chenós.hic ménmenos.hic damén damênos.hic Solén solênos.hic Lichén lichênos.hic Héllen héllenos.hæc Syrén syrênos.hæc Troezén troezénos. Quędam vertũt.e.lõgum in e psilon.vt hic Adén adénos.hic Auchén auchénos.hic Pœmén pœménos.hic Limén.énos.hic Azén.enos.hic Pythmén pythménos.hic & hęc Arsen ársenos.hic & hęc Terén terénos.hęc Phrén.énos.hęc Glen nõ declinatur. Latini ex hac terminatiõe actõs vtriusq; numeri vsurpãt.

In.in per.i.iota masculina siue fœminina vltimã acuunt, habẽtq; plerũq; alterã terminationẽ in.is.mittuntq; genitiuum in.inis.super nominatiui terminationẽ.os.assumpta.vt hic delphín vel delphís delphínos.telchín vel telchís telchínos.actín vel actís actînos.hæc Salamín vel salamís.ínos. Eleusín vel eleusís.ínos. Rhín rhínos. Latini ex hac terminatiõe actũ singularẽ, & nominatiuũ & actũm & vctũ plurales frequẽter vsurpant.vt Ouid. sensit delphína melántho. Verg. in buco. Orpheus in syluis inter delphínas arion.

In.yn.per ỳ psilon generis masculini siue fœminini penultimã acuunt, atq; os.assumpta faciũt gtm penultima longa.vt hic phórcin vel phórcis.cinos. Mósin.synos. Póltyn póltynos, hæc Górtyn.tynos.

In.on.per.ω.q̃ ad tertiã nois delinationẽ latinã referũtur, quædã acuũt finalẽ, vt sarpedón.geryón.amazón.antedón.carchedón.chalcedón. Quędã acuũt penultimã.vt zénon.plátonthéon.cróton.demophóon.laocóon.achéron.médon. Quędam circũflectunt vltimã, quæ scilicet sunt contracta ex acuto & graui.vt demophôn pro demophóon.posidôn pro posidóon.lacôn ꝓ lacóon. Quę, si hũt in penultima ancipites, hoc est.ă.i.y psilõ lõgas p.o.micrõ in obliqs declinant.vt hic Machắõ.áonos.Icetáon.áonos. Aretắõ.áonos. Opáon.áonos. Apisắõ.apisáonos. Alcmáon.almcáonos. Licáon.licáonos. Elicáon.elicáonos. Protiắõ.áonos, Amythắon.áonos. Oríõ.íonos. Ixíon.íonos. Amphíõ.íonos. Hyperíõ.íonos. Pandíon.íonos. Echíõ.íonos. Dolíõ dolíonos. Dolopíõ.íonos. Molíon.íonos. Nomíõ.íonos. Iáson.sonos. Habẽtia vero casdẽ ancipites, ante.on.cerreptas p.ω.mega declinãtur.vt amphitrýon.trýonos. Periclýon.ónos. Pygmalíon.hónos. Eurýtiõ tíonos. Deucalíon.líonos. Ereuthalíõ.íonos, Endymíon.íonos. Actoríõ.íonos. Anthemíõ.íonos. Hippotíõ.íonos. Habẽtia vero epsilõ ante.on.seruãt.ω.mega vt Alcméon.éonos. Théon théonos. Eléon eléonos. Medéon medéonos. Siméon.éonos. Sed habẽtia ę.diphthõgõ ante.on.ω.mega seruãt.vt ágron ágronos. Micon míconos. Actæon actæónos, quod etiã aliqñ actæónos per.o.micron facit. Exeũt q̃q; nõnũq; in.ontos. vt Achéron.ontos. Laocoón laocóontos. Sed de his explicatius ꝓ varias terminationes agendum est.

Latini ex hac terminatione plerũq; accusatiuos vtriusq; numeri vsurpant.vt Achéron achéronta. Verg. Atque inis achéronta affatur auernis. Laocóon laocóonta, Idem: Illi ą nine certo laocóonta petunt. Demophóonta, Ouidius in epist. Phylli fac expectes demophóonta tuũ. Plátonplátona. Horatius. Pythagóram anitiq; reũ doctumq; Plátona. Zénon zénona. Martialis: Democritos zénonas explicitosq; plátonas.

In.bon.desinentia.ω.mega seruant.vt Bubón.ônos. Atrabón.ônos.

In.con.siue.chon.desinentia.ω.mega seruant. vt Glaúcon gláuconos. Lácon láconos. Glýchon glýchonos. Sed Cýcon cýconos.o.micron habet.

In.don.desinentia.ω.mega seruãt.vt Sidón.ônos. Calydón calydônos. Aliquando tamen.o.micron habent.vt Sidón.ónos. Anthedón anthedónos. Aspledón aspledónos. Macedón macedónos, Carchedón carchedónos,

Calcedôn calcedônos. Chalidôn chalidônos. Amydôn. dônos. ſarpedôn ſarpedônos, vel ſarpedôn ſarpedôntos. Abſolutus cõpoſita, per. nt. declinantur. vt Chalcódon chalcódontos.

In. gon. deſinentia. ω. mega ſeruant. vt Aégon ægonos. Agón agónos. Aliquando. o. micron habent. vt Trygón trygónos. Leſtrigón leſtrigónos.

In. lon. deſinentia ω mega retinent. vt Dólon dólonos, Sólon ſólonos.

In. mon. deſinentia. ω. mega retinent. vt S'ímon, ſímonos. A'mmon. onos. T'imon. onos. Aliquando. o. micron, vt Dæmon. onos. Lacedæmon. onos. Str'ymon. onos. A'emon. onos. Andræmon. onos.

In. non. deſinentia. ω. retinent. vt Dáphnon. onos. Platánon. ánonos. & ſimilia Zénon zénonos. S'inon ſínonos. Ménon ménonos. Aliquando per. o. micron declinantur. vt Agaméminon. onos. Cánon. onos.

In. oon. deſinentia in. ontos exeunt. vt Laocóon laocóontos. Democóon democóontos.

In. pon. deſinentia. ω. mega retinent. vt Lámpon lámponos.

In. phon. deſinentia ω mega retinent. vt Tryphon tr'yphonos. Typhôn typhônos. circũflexa per. nt declinãtur, vt plurimum, & ſeruant ſemper. ω. mega. vt Demophôn demophôntos. Xenophôn xenophóntos. Aglaophôn. ôntos. Cteſiphôn cteſiphôntos. Cherphôn. ôntos.

In. ron. deſinẽtia. ω mega retinẽt. vt Cithêron. éronos. Chárõ. onos. Tríton. onos. Ch'iron. onos. Pleurón. ônos.

In. ſon. deſinentia. ω. mega retinent. vt Aéſon æſonos. Thráſon thráſonos. Aliquãdo per. o. micrõ declinantur. vt Iáſon iáſonos. Oloáſon oloáſónos.

In. ton, deſinentia. ω. mega ſeruant. vt Plúton. onos. Plàton. onos. Cáton. onos. My'ton. onos. Cróton cróronos. Nomina participialia per. nt. declinantur. vt Phaéton phaétõtos. Cháton cháontos. Vcalégon vcalegontos. Médon. ontos. Créon. ontos. Alcimédon dõtos. Amphimédon. dõtos. Eurymédon. dõtos. Autumédon. dontos. Laomédon. dontos. Plegéton phlegétontos. Pélagon pelágontos.

Quę ſyncreſin non patiũtur per. nt quẽadmodũ ſua ſyngrizata declinantur. vt Demophôon demophóontos Democóon democóontos. Hippocóon hippocóontos. Aglaophóon aglaophóontos.

In. ar. habentia penultimam natura longam eandem circũflectũt. vt hêmar. hépar. ûthar. îdar. Monoſyllaba vero acuuntur. vt Cár carós. Pſar pſarós. Diſſyllaba penultimã acuunt. vt Mácar, ónar. dámar. Polyſyllaba tñi ante penultimam. vt délear. óniar. áliphar. cárear. In. ar. itaque maſculina & fœminina aſſumpta. os. faciunt gtñ, ſi ſunt monoſyllaba producunt a. vt cár carós. pár parós. pſar pſarós. Si ſupra ſyllabã breuiant illud. a. vt Mácar. aros. ónar ónaros. Dámar aros. Neutra vero in. atos faciũt gtñ. a. quoq; breui ſi ſint polyſyllaba. vt Délear deléatos. óniar oníatos. Aliphar aliphatos. Cárear. éatos. & diſſyllabicorũ aliqua neutra longa penultimantia in ros. quoq; faciunt gtñ. ut Hémar hématos. ídar ídatos. Hépar hépathos. ûthar. atos. Penultimantia vero in breui faciunt genitiuũ in. ros. vt Hypar hýparos. Thénar. aros. néctar néctaros. phréar vero, qđ ex hac ratione debuit facere phréaros, & ſtéar ſtéaros, phréatos & ſtéatos faciunt.

In. er. per. eta. quę maſculina ſunt, quædam acuunt vltimam. vt monoſyllaba. Thér therós. Sér ſerós. Et ex diſſyllabis quędam. vt ſotér. ethér. aér. quædam acuunt penultimam. vt íber. Monoſyllaba aſſumpta. os. faciunt genitiuũ & ſeruant. eta lõgum in obliquis. vt Thér therós. Phér pherós. Sér ſerós. Cér ceros. Sed ſupra ſyllabam maſculina acutiſona, ſi habent. e. ante. e. retinent. e. longum in obliquis. vt Lutér lutêros. Soter ſotêros. Oleter oletêros. Excipiuntur Aſtér aſtêros. & Patér patêros. quæ vertunt. e. longum in breue. Quod ſi nõ habent. e. vertunt. eta in. e. breue. vt Ethér ethéros. Aér aéros. Daér daéros. Anér anéros. Spinthér vero & eleuthér, ſpinthéros & eleuthéros per. eta. longũ faciunt. In er. grauiſona (ſi penultimã habent longam) vertũt. e. longum in breue. vt P'ier p'ieros. Phráter phráteros. Sed ſi penultimam habent breuem, ſeruant longum. vt I'ber íberos. Erîér erîeros. Pánther vero. n. p. ſimplicis ſeruat declinationẽ. Fœminina in. e. ſupra ſyllabã mutant. e. longũ in breuem. vt Matér matéros. Metér. eros. Demèter deméteros. Thygáther thygathéros. In. er. neutra, quę rara ſunt, appoſitione os. faciunt genitiuum. vt Cér ceros, ab eo quod eſt Cear céaros.

In. ir. per. ei. diphthongon appoſitione. os. faciunt genitiuum. vt Ch'ir chiros. Phthír phthiros. I'r iros. Et ab eis cõpoſita Ant'ichir. chiros. Poly'chér poly'chiros. Hic adde Mártyr mártyros.

In. or. deſinẽtia apud græcos oia ſcribuntur per. ω. mega præter hęc quatuor. ánor. cálor. áor. étor habent autem in. or. finita acutum accentum in vltima, aut in penultima. Acutiſona poſitione. os. faciunt genitiuum, ſeruantq;. ω mega in obliquis. vt Phór phorós. Ichór ichóros. Etiam grauiſona habentia. l. ante. o. ſeruant. o. magnũ. vt Célor céloros. Pélor péloros. Sed ſi non habent. l. vertunt. o. longum in breuem. vt Neſtor néſtoros. Héctor héctoros. Méntor. toros. Méſtor. ſtoros. Mnéſtor mnéſtoros, cum propriũ eſt Viri nomen. ſed Mnéſtor adiectiuum. ω. magnum retinet.

In. or. cõmunia habent. o. micron in obliquis. vt híc & hæc Apátor apátoros. Amétor amétoros. Pandamátor pandamátoros.

In. or. neutra. ω. magnum retinent in obliquis. vt Hêlor. loros. Técmor. oros. Heteroclita vero ſunt Scór ſcaros. & Hídor. datos. Ex deſinentibus in. er. latini frequenter actõs vtriuſque numeri vſurpant. vt ab eo quod eſt Car. Ouidij. iiij. metamor. Lycięq; propinquos cãras adit. & ab eo quod æthér Verg. in primo geor. Illa leuem fugiens raptim ſecat ęthera pennis. Idem. aéra per vacuum ferri. Ex nominibus terminatis in. or. prope ſem per accuſatiuus vſurpatur, vt Héctor héctora. Néſtor néſtora. Rhétor rhétora.

In.as.q̃ ad tertiã declinatione latinã referũtur,si sunt masculina,penultimã acuunt,mittuntq; gtm̃ in.antos.vt A'bas ábãtos.Acámas.antos.Acrágas.antos.Adámas.antos. A'eas.antos. A'libas.antos. A'ndrias.antos. Apésas.antos.A'ras.antos.Athâmas.antos.A'tlas.antos. Bíbas.antos. Bábras.antos. Chálcas.antos. Cánas. antos. Cáras. antos. Char'idas.antos. Chélas.antos. Cýphas.antos. C'yrbas.antos. Cor'iphas.antos. Elé phas.antos.Gígas.antos.I'mas.antos.Lycábas.antos.M'ydas.antos.O'das.antos.Pállas.antos.Peléc as.antos. Per'iphas.antos.Ph'idas.antos.P'ylas.antos.Phórbas.antos.Polydámas.antos.Próphas próphantos.Sálgas sálgantos.Teléutas.antos. Téuthras téuthrantos. Tháumas.mantos. Thóas thóantos. Tólmas tólmantos Fœmininavero vltimam acuunt,assumuntq; in gtõ.d.vt Acrás acrádos.Lampás.ádos.Pall'as.'ados.Phiás phiádos.Monás.ados.D'ias.ados. Trás trádos.Hebdoás.ádos.Ogdoás.ádos.Decás.ádos.Arcás vero vnũ de masculinis arcádos sequitur fœmininorum terminationẽ.Latini ex hac terminatione genitiuos vsurpãt. vt Lucanus in.ix.Palládos in medio confecit pectore Gorgon.Datiuum quoq;.vt Papinius in Achilleide. Palládi littore celebrabat scyros honorẽ.& actũ. vt Martia. Pallada prætereo,res agit illa tuas.& actũs semper ab autoribus vsurpatur,vt ab eo quod est apésas.Papi. in.iij.theba. Nomine Lernæi memorãt apé santa coloni. Et ab eo quod est chalcas.Vergi.ij.æñ.Magno chálcanta tumultu protrahit in medios. Re periuntur quoque nonnulla,quæ mittunt genitiuum in.anos.Mélas mélanos.T'alas tálanos.

In.es.cum.^.hoc est per.e.longũ masculina,q̃ ad tertiam declinationẽ latinã referuntur,plerũq; acuũt penultimã, mittuntq; gtm̃ in.etos .& quæ per.eta.vt Chá'res chá'retos.Chrémes chrémetos. Cómes cómetos. Crátes. tetos.Cúres cúretos.D'ares d'aretos.Epiáles.áletos.G'yes.'yetos. Glóes glóetos. 'ignes .etos.láches láchetos. lébes lébetos.mágnes.etos.mâsses.etos.mástles.etos.méges mégetos.méndes méndetos.m'yces.etos.m'ynes m'ynetos.mórges.etos.néres néretos.pénes.etos.phráges phrágetos.p'ydes p'ydetos.p'igres pígretos. p'yles p'yletos.plánes.etos.tr'iges tr'igetos.tápes tápetos.tháles.etos.Hæc aliquando mittunt gtm̃ in.u. vt chá'res chá'ru.cómes cómu.d'ares d'áru.g'yes g'yu.m'yces m'ycu.py'des p'ydu.p'yles p'ylu.Monosyllaba quoque acutisona in.etos.faciũt gtm̃.vt crés cretós.gnés gnetós.thés thetós.& acutisona pluriũ syllabarũ.vt argés argétos.adm'és admétos.homithnés homithnétos.Et nomina quædam latina,quæ in sermonem græcũ tra ducta amittunt.n.quã rursus in genitiuo resumunt.vt clémes clémentos.crés'ces.entos.pródes.entos. púdes púdẽtos. vá'les v'alentos.Cõposita a cleos,quod est gloria,circũflectũt vltimã,mittuntq; genitiuũ in.eos. per e psilõ.vt agathoclês agathoclêos.periclês pericléos.sophoclés sophocléos.Latini ex hac terminatiõe ac cusatiuum vtriusq; numeri vsurpant. Sillius libro.iiij. Illum sidonio fulgentem ardore tápeta.Papinius.j. theba.altosq; insere tápetas.Ouid'.inepistolis. Viginti fuluos operoso ex ære lébetas. Ausonius.Fictilibus fama est cœnasse agatoclea regem.

In.es.diphthongõ vnũ reperitur fœmininũ.dæs dætós.& vnum commune duorum pæs, quod facit pædós.

In.eus.dipthongon q̃ad secũdã declinationem referuntur,vltimã semper acuũt.mittuntq; gtm̃ in.eos.vel.ei.& datiuum in.ei.solutas,vel per syneresin contractas.actm̃ in.ea.vocatiuum in.eu.s.nominatiui ablata.Latini ex hac terminatione omnes casus vsurpant.vt penthêus penthéos,vel penthêi penthéo vel penth'i penthéa, ô penthêu.Martialis.Flet philomena nefas incesti Teréos & quæ. Vergilius in buc.Aut vbi mutatos te reos narrauerit artus.Idem in eodem.Orph'i calliopéa lino formosus apollo,Inuenalis.Alcinoem bacchi the bas & terea fausti.Ouidius.vij.meta.vt voluere ambo,voluisti tu quoq; Terêu.sed.eu.circũflectitur per re gulam octauam.quod diphthongus finalis habens y psilon in fine circũflectitur,si tonum accipit. Vergi lius.iiij.georgicorum.Illa quis & me(inquit)miseram & te perdidit orphêu.

In.is.omnia reducuntur ad tertiam nominis declinationẽ latinã,quorũ q̃dam acuũt vltimã.vt crépis.cnemís. auletr'is.& omnia fere patronymica,vt priam'is.ene'is.thebaís.Quędam acuunt penultimã. vt p'aris.crá tis.c'yphis.thémis.thétis.mémphis.Quędã acuunt antepenultimã.vt sibaris.thámiris.ádonis.théognis.chá ribdis. Sed in.is.ppria masculina in.dos.faciunt genitiuum. vt ádonis adónidos.par'is p'aridos. theógnis theógnidos.Habẽtia quoq; penultimã lõgam.vt eunís eunídos.gymn'is gymnídos.latrís.ídos.Et à polis (quod est ciuitas)composita masculina sola vel communia. vt ages'ipolis agesipólidos.eúpolis eupólidos. hic & hæc phygópolis.ólidos.ápolis apólidos.Et cõposita à mãtis,qd est vates, vt coscinomántis.mánti dos.prómantis.idos.Et habẽtia ante.is.vnã consonantẽ.vt crátis crátidos.Sed habentia duas immutabiles in.thos.faciũt,vt'ornis órnithos.mérmis mérmithos. Monosyllaba vero habẽtia.i.lõgũ additiõe.o.in.os. fa ciũt gtm̃,vt c'is ci'os.l'isliõs. Appellatiua etiã & nõ denominatiua,quę penultimã habẽt breuẽ per.os.purũ mittũt gtm̃,vt échis échios.mántis mántios.óphis óphios.Et quędã propria.vt ágis ágios.agesípolis agesi pólios.anácharsis anacharsíos.búsiris busírios.gáozis gaózios.'iphis iphios.séntis séntios. s'ybaris sybá rios.thámyris tham'yrios.zénis zénios.Quorum aliqua per.dos.plærũq; inflectuntur,vt ágis ágidos.thá myris thamyrídos.agesípolis agesipólidos.búsiris busíridos.

In.is.polysyllaba fœminina non habẽtia duas terminationes per.dos.faciũt gtm̃,siue sint acutisona,vt cnemís cnemídos.et priamís priamídos.& huiusmodi patronymica fœminina.auletr'is auletrídos.coronís.nídos. crep'is crep'idos.dorís dorídos.pagas'is pagasídos.strateg'is strategídos. Siue circumflexa,vt bendís ben d'idos.môlis mol'idos. Siue barytona,vt c'ypris c'ypridos.cítharis citháridos.déspotis despótidos.éris éri dos.mémphis mémphidos.ménis ménidos. polítis polítidos. toxótis toxótidos. Quæ autem sequuntur

p.os.pur̃ declinãtur.ácris ácrios.ásthlibis asthlíbios.cárybdis carýdios.xóis.ios.cíffieris cifférios.dmóis dmóios.epictésis epictésios.génis génios.hýbris hýbrios.lachúsis lachúsios.némesis nemésios.mégyris megýrios.panégyris panegýrios.sardis sárdios.scépsis scépsios. episcépsis episcépsios.sóis sóios. thamíathis thamíathidos.et breui penultimã tia.vt cónis cónios.sp̃ánis.nios. pólis pólios.Et ab eo cõposita fœminina solũ.vt acropólis acropólios.Aduertendũ tñ q illa, quę communiter faciũt gtm̃ in.dos.more Ionico, p.os. purum declinari possunt.vt páris páridos,vel pários.ménis ménidos vel ménios. thétis thétidos vel.ios. mémphis mémphidos vel mémphios.Latini ex hac terminatione omnes casus vsurpant.genitiuũ.vt Iuue. Curritur ad vocem iucundã,& carmẽ amicæ thebaídos datiuum.vt Catullus:Morte seror theseí, qualem mi no'idi luctum.Sabinus in Epistola demophoõtis ad phill'ida phill'idi demophõon patria dimittit ab vrbe. quibus in locis quia.i.terminalis breuiatur,accẽtu græco in penultima sunt pferenda.Actm̃ quoq;.vt Auso nius:Rex magis an regnũ mino'ida sollicitat grex.Verg.phillída mitte mihi, meus est natalis Iola.Papinius in calce theba'idos:neq; tu diuinam æneida tenta. Vocatiuum quoq;,vt idem in eodem loco:O mihi bisse nos multum laborata per annos thebai.& Ouid.in epistolis.Prima mihi nutrix æoli dixit amas.Nominati uus,præterea accusatiuus & vocatiuus pluralis vsurpantur cum in.es.vel in.as.breues terminantur.vt achelo'ides vel achelo'idas.cadme'ides vel cadme'idas.belídes vel bel'idas.

In.eis.diphthongon per epsilon & iota.&.ois.per.oi.diphthongõ queq;,quæ sunt polysyllaba vnius generis siue triũ in.entos.mittunt genitiuũ, vt seléis seléentos.símois símoentos.pyróis pyróentos.opóis opóentos. charíeis charíentos. timéis.entos.phonéis phonéentos. Monosyllaba vero masculina per.eis.diphthongõ per.enos.faciũt gtm̃.vt hés henós.ctís ctenós.dís denós.Et ab eo cõposita.vt medís medenós.vdís vdenós.Clís autem clidós facit.& anthéris anthéridos.Latini ex hac terminatione nominatiuum & actũm frequenter vsurpant.Verg.primo æneidos.vbi tot simoís correpta sub vndis.Idem in.v.hectoreos amnes xanthum sim'bentaq; testor.Ouidius.ij.metamorpho. interea volucres pyróis eous & aethon.Flaccus quinto argonauticon:& formidantem patrios pyróenta dolores.

In.ys.per y psilon quędã circũflectũt Vltimã.Vt ichth'ys,& ex monosyllabis m'ys.s'ys.Quædam grauãt eã dẽ.vt típhys.bótrys.nécys.rhadámanthys,quę oia masculina sunt,retinentq; in gtiõ y psilon & faciunt.es. purũ.vt ichth'ys ichth'yos.mys mýos.sys sýos.típhys típhyos. bótrys bótryos.nécys nécyos. rhadámanthys.thyos Acutisona,quę per tria genera declinãtur vertũt in obliquis y psilõ in e psilon.vt oxys oxéos.thachís thachéos.bradys bradéos.oeys océos.pachys pachéos. Horum neutra in y psilon desinentia masculinorũ seruãt declinationẽ.Cõposita à simplicibus in.ys. eodẽ modo inflectũtur sicut sua simplicia.vt callichthys callichthyos.quoniã ichthŷs ichthŷos fecit.trîbrachys tribrâcheos.quoniãbrach'ys brachéos.Sed si aliter componantur in.dos.faciunt genitiuum.vt épelys epélidos.néelys néelydos.

In.ys.fœminina grauisona per.os.mittunt gtm̃.vt p'tys pityos.chélys chélyos.gínys gényos. Excipiuntur cómys cómythos.& córys córythos.. Acutisona vero per.dos.declinantur.vt chlamýs.ydos.pelamýs pelamýdos.croc'ys croc'ydos.Oxytona præterea siue circũflexa habẽtia solum in nominatiuo.y.longum, & in obliquis breue per.yos. purum declinantur:vt erinnýs erinnýos. tethýs tethýos. ophi'ys.y'os. dr'ys dr'yos.agl'ys tñ agl'ytos facit.Latini ex hac terminatione gtm̃ vsurpant.vt Lucanus in primo.tethyos.Vnda vage lunaribus æstuat horis.& Verg.accusatiuum in bucolicis:quę tentare teth'yn ratibus.

In.os.per.ω mega monosyllaba acutisona,siue habentia d.t.th.per os.purum faciũt genitiuũ.vt dmòs dmoós. trós troós.thós thoós.Quæ vero nõ habent in.tos.vt crós crotós.phós phótos.polysyllaba etiam oxytona,vt aptós aptótos.agnós agnótos.hidrós hidrótos.Et breui penultimantia.vt monóceros monocerótos. rhinóceros rhinocerótos.gélos gélotos.éros érotos.Quę longa penultima,per.o.purum declinantur.vt héros héroos.mínos mínoos.Excipitur élos élotos.per.eta,quoniam élos erat per epsilon. Attici vero héros mínos.élos.dicunt.s.nominatiui remoto.

In.os. duo sunt natura circũflexa mittentia genitiuũ in.tos.phôs photós.& ôs ótos.Martia.ab eo quod est rhinóceros.accusatiuum vsurpauit in distichis:gestauit modo fronte me iuuẽcus:verũ rhinocerôta me putabis.

In.us.quæ per.oy.diphthongõ à græcis scribuntur circũflectẽtia vltimam per.untos.mittunt genitiuũ.vt placûs placûntos.simûs simûntos.opûs opûntos.cerasûs cerasûntos.authemûs authemûntos.phycûs phycûntos hydrûs hydrûntos.hiericûs hiericûntos.trapezûs trapezûntos.quæ omnia per syngresim cõtracta sunt ab ois.in.us.opóis opûs.cerasóis cerasûs. Acutisona in.os. purum mittunt gtm̃. vt bûs boós.nûs noós.chrûs chroós.chûs choós.Excipitur pus cum suis compositis,quę mittunt genitiuum in.odos,vt pûs podós.chythrápus chytrápodos.dípus dípodos.tripus trípodos.œdípus œdípodos,quod & œdipu facit attice. declinatur etiã apud poetas œdipódes œdipódu,per primã declinationẽ.Excipiturquoq; odûs odontos cum suis cõpositis,q oia exeunt in.ontos.sicut & suũ simplex.vt argíodus argíodontos.cynódus cynódontos. cauliodus cauliódontos.Latini ex hac terminatione,tum rectos,tum obliquos vsurpare solent. Virgilius.xi. æneid.est amathûs est celsa mihi paphos.Ouid.x.metamorpho.at si fortereges fœcundam amathûnta metallis.Idem primo de Ponto:cede puer facta patroclus opûnta reliquit.Lucanus lib.xi.meritum phycûnta ruinas. Curtius:regionem(inquit)eam vsq; ad trapezûnta defendere.Lucanus in.vij & subdita sipûs mõtibus. Hinc sipûntos in gtiõ, & sipûnta in actõ:vnde postea sipóntos siue sipúntos ea ciuitas in apulia dicta est.

In.ns.vel.rs. vel.ls.gruisona sunt,& per duas cõsonãtes in obliquis declinãtur.vt týrins týrinthos.hélmins h'élminthos.mácars mácartos per.t exile,nã habẽtia.a.ante duas illas cõsonãtes in.tos.mittunt gtũ:non habentia.a in.thos.per.th. Itaque ex hac ratione háls háltos debuit facere: sed vt seruaret dasean nominatiui halós fecit.Omnis enim vocalis pcedens liquidã si post eam sequatur.d.vel.t.vel.th.tenuatur,& qa obli qui similes nominatiuo spiritus habent:abiectum est.t.& facit halós.Papinius in.iiij.the,ab eo qd' est týrins actũ vsurpauit dicens:suus excit in arma antiquã týrintha deus.

In.ps.finita per.p.in obliquis declinãtur,siue sint monosyllaba,siue polysyllaba,cõposita,siue simplicia:sed polysyllaba penultimã acutũ:monosyllaba quẽp acuuntur.vt óps opós.thóps thopós.cýclops cýclopos.lǽlaps lælapos.eurýops.opos.Excipiũtur hæc q̃ loco.p.suscipiũt.b.in gtõ ꝓpter harũ literarũ affinitatem.vnde & à latinis p.b.quoq; in gtõ cõsueuerunt scribi.lips libós.níps nibós.pháps phabós.phléps phlebós.áraps árabos.chályps chálibos.chérnips chérnibos.thárys thárybos.Et tria p.ph.cínyps cínyphos.calicélips cathéliphos,scíraps scíraphos.sed aduertẽdũ est,qđ in.ops.polysyllaba p.o.micrõ scribũtur.vt ęthíops ęthíopos.mérops méropos.cécrops.opos.ǽnops ǽnopos.pélops pélopos.præterq̃ hýdrops hydrópos.cýclops cyclópos.nǽolops.lopos.cónops.opos.nyctálops. álopos.leólops scólopos.mýops.mýopos. cánops cánopos. Et quecunque deducuntur abóps opós.quod est oculus.vt helícops helicópos.sicut ecõtrario quæ ab óps opós. qđ est vox.o.micrõ habẽt.vt mérops méropos.Latini ex hac terminatiõe actõs vtriusq; numeri cum ntõ plurali frequẽter vsurpãt.Hora.j.ser.pastorem saltaret vti cyclopa rogabat.Vergi. iij.æñ.insandi cýclopes & altis montibus errant.Idem.xi.ætneos vidit cýclopas vlýsses.

In.ax.quædã accẽtu acuto in penultima proferũtur.vt thórax.phéax.ánax.phílax.córax.quędã circũflectũt penultimã.vt âulax.clímax.hŷlax.cŷax.sŷax.q̃ in obliquis.c.habẽt.vt thôrax thóracos.phéax.ácos.q̃ aliqñ.circũ.c.accipiũt.vt ânax ánacos,vel ánactos.astýanax.ánacos,vel astyánactos.hippónax.ónacos.vel hippónactos.áulax.acos.clímax.îmacos.Quę vero à verbis in.zo.desinẽtib9 deriuãtur.g.accipiũt in obliqs.vẽ ab arpázo,qđ est rapio.hárpax hárpagos.& à crazo,qđ est voco.cécrax cécragos. à sphazo qđ est iugulo.apósphax apósphagos.sic ártrax ártragos.lálax lálagos.sed dusyllaba masculina natura lõga penultimãtia habẽt.a.ꝓductũ.vt thórax thóracos.phéax.acos.céax céacos.ílax ílacos.plútax.acos.Excipiũtur hýlax.acos. & cýas.acos.positiõe vero lõga penultimãtia corripiũt.hárpax.agos.cécrax.agos.Neax aũt & sphenax & cordax.a.ꝓducũt.sed cabax ĩdifferẽtẽ hẽt.Sup by syllaba breui existẽte penultima a.ꝓducũt,vt hierax.erácos.œcophýlax.ylácos.asphálax vero asphálacos corripit.Latini ex hac terminatiõe freq̃nt actõs vtriusq; nũeri cũ ntõ plurali vsurpãt.Iuu.viridẽq; thóraca iubebit asserri,minimasq; nuces.& Mar.accipe belligerę crudũ thórace mineruę.Verg.vij.ęñ.vmbonũ cratesalij thóracas ahenos.Idẽ.iij.puerũ astýanacta trahebat ad soceros.

In.ex.per.e.lõgũ acutũ penultimã,seruãtq; illud.e.lõgum in obliquis. vt mýrmex.ecos,nárthex.thecos.scólex scólecos.pélex.ecos.tálex.ecos.bex quoq; bécos.hysplex vero & ab eo compositũ antýsplex.hýsplegos,& antýsplegos faciunt.Habẽtia vero.ω.in penultima vertũt.e.longũ in breue.vt alópex alópecos.

In.ix.partim acutũ penultimã.vt pérdix.cílix.tétrix,partim circũflectũt.vt choênix.phoênix.suscipiuntq; c.in gtõ plerũq;.vt pérdix pérdicos.cílix.icos,chœnix.icos.phoênix.icos.Tétrix vero tétrigos.& mástix mástigos.per.g facit,& ónyx ónichos.per.ch.Cõmunia autẽ,q̃ à fœmininis fiũt,simplicitũ seruãt declinationẽ.vt hic & hęc callíthrix callithricós.quia thrix trichós fecit.homóstix homostichós,quia stix stichós fecit.

In.lix.vero finita.i.correptũ habẽt vbiq;.vt cílix cílicos.hélix hélicos.homélix homélicos.Latini ex hac terminatione vsurpãt actõs cũ ntõ plurali.vt cílix cílicas cílica cílices.phoênix phœnícas.nices.nicas.

In.yx.per y psilon partim acutũ penultimã.vt bómbyx.bébryx.ónyx.sardónyx.cóccyx.órtyx.partim circũflectunt eãdẽ.vt cêryx.doêdyx.Masculina vero simplicia naturalõga penultimãtia.c.habẽt in obliquis.vt cêryx cérycos.doédyx.dycos.ǽtyx ǽtycos.thrányx.ánicos.Et tiã positiõe lõga penultimãtia,quę habẽt in vltima syllaba.b.vel.g.vel.d.vel.pt.vt bómbyx.bycos.Et penultimãtia in.e.vt erýx érycos.Et habẽtia in penultima.a.sine.g.vt ádryx ádrycos Nã habẽtia.g.p.g.declinãtur.vt phárygs pháryggos.lárygx.yggos.quę nos p.n,enũtiamus phárynx & lárynx.Superbi syllaba quoq; penultimãtia in.a.g.habẽt.vt tarbáryx tarbárigos.Et penultimãtia in.o.nõ illato.n.vel.g.vt cóccyx cóccygos.mórtyx.tygos.órtyx.tygos,qđ & órtygos fecit apud Philomenẽ.Item q̃ à pheugo & ꝛeugo cõponũtur.vt prophyx prophygos.homózyx homózygos.Sed habentia.n.ch.habent in obliquis.vt ónyx ónychos.stónyx stónychos.

In.yx.fœminina multisyllaba per.g.declinãtur,nisi alia ratio ꝓhibeat.vt ántyx antygos.pompholyx.ólygos.ptéryx ptérygos.Sed monosyllaba acutissona plerũq;.g.habẽt.vt stýx stýgos. nýx tñ nycós & nyctós facit.& ámpyx ámpycos.Sciẽdũ autẽ qp in.yx.simplicia habẽtia longa natura,vel positione in ntõ solo.y.natura corripiũt,in alijs autẽ casibus producũt natura. Cõposita aũt & penultimãtia breui vbiq; corripiũt.

In.ox.per ω.mega rara sunt,eaq; fere monosyllaba acutissona habẽtq; in obliquis.c.vt prox.ocos.box.cos.Excipiũtur róx.qđ ꝓ g.facit rogós.& cyamotróx.ógos.qa à trogos qđ est voro cõponitur.g in obliquis accipit.

In.x.habẽtia.g.ante.x.quã nos,vt paulo ante diximꝰ,quasi.n.ꝓferimꝰ per.g.in obliquis declinãtur.phárygx siue phárynx pháringos.lárigx siue lárinx láryngos.ménigx siue ménինx méningos.sphýgx siue sphýnx.gos,salpygx siue salpynx salpyngos.lýgx vel lýnx lyngos.lýnx vero pro fera lyncos facit.Habẽtia tñ aliã cõsonãtẽ ante.x.per.c.declinãtur,vt ólx olcos.sárx sarcos.

FINIS.

DE LITERARVM PROLATIONE.

IN PROLATIONE QVARVNDAM LITERARVM ERRARE GRÆCOS & LATINOS facile potest demonstrari ex diffinitionibus & principijs, quæ ab omnibus grãmaticis tam Græcis quam Latinis, tam antiquis, quam iunioribus admittuntur.

¶ Diffinitio prima.

LITERA EST MINIMA PARS VOCIS, HOC EST INDIVIDVA, quæ scribi potest. Hęc diffinitio ab omnibus in cõmune tam Græcis, quã Latinis recepta est. Quod si vera est illa Prisciani differentia, quam in primo de octo partibus orationis volumine ponit, q̃ litera est figura, quę scribitur: elementum vero, quod pronuntiatur: manifestum est hoc in loco non diffinire literam, sed elementum. Sed quia hęc differentia non obseruatur ab autoribus: sed nec ab ipso quidem Prisciano est obseruata, accipiamus interim alterum pro altero. Est igitur in literę diffinitione positum in loco generis pars vocis minima, vel potius vox: vt sit minima differentia idem valens, quod indiuidua, vt in verbo dñs. do. est minima pars vocis: sed quia potest adhuc diuidi in. d. &. o. vt cõstituatur literę species, subiungit loco differentiæ indiuidua, quia neq̃ .d. neq̃ .o. amplius diuidi possunt, saltem in partes diuersorum generum. Alioqui .o. longa diuisibilis est in duo tempora, atq̃ secũdum illos, qui hanc partẽ scrupulosius inquirunt, in duo tẽpora cum dimidio, atq̃ etiã in tria. Quia vero sunt quędã Voces, quæ proferri quidẽ possunt, non tamen scribi, quia non sunt articulatæ: idcirco adiungit literę differẽtiam vltimam, quæ constituit speciẽ dicens: quæ scribi potest. Nam quæ non possunt, inarticulatæ sunt: cuiusmodi sunt interiectiones, puta ridẽtis, vt ha, ha. dolẽtis, vt ah. imperãtis silentiũ: vt. st. quę licet scribi consueuerunt, non sunt tñ scriptiles: vnde & in diffinitione interiectiõis adiungitur, qđ significat mẽtis affectũ voce incõdita, hoc est, cõfusa & indeterminata.

¶ Secunda diffinitio.

VOcalis est vocis elementum, quod per se & sine alterius literę permixtione proferri potest. vt. a. e. i. Hæc nam que differentia est inter vocales & consonantes: q̃ vocales pure & per se possunt enunciari, consonantes vero non possunt, nisi cum vocalibus proferantur. Vnde & illæ vocales dictæ, hæ vero cõsonantes appellatæ: & vocales quidem possunt per se enuntiari, quia epiglottide, hoc est, lingula prominente, nihil obstat quominus vox libere per laryngem erumpat, sed confusa prius donec ex oris figura ad certam speciem rediguatur. Sed quia oris figurę innumerę sunt, & vocalium certe numerus indeterminatus erit.

¶ Tertia diffinitio.

CONsonans est elementũ, quod nisi vocali incumbat, per se enuntiari non potest: atq̃, vt paulo ante diximus, ex eo sibi nomen inditũ est. Ex quo fit, vt sine vocali syllaba cõstare nõ possit, modo sit articulata. Nã q̃ Verrius Longus tradit inuenire syllabã sine vocali, qđ probat Comicorũ autoritate, apud quos. st. vox imperantis silentiũ legitur, dicendum q̃. st. interiectio proculdubio est, q̃ voce incondita proferri debet.

¶ Quarta diffinitio.

MVta consonans est, quæ in tali oris parte formatur, vt intercluſa voce sine vocali nullo modo possit enunciari. vnde & muta nominatur. Nam quod grammatici dicunt, ideo mutas appellari, quia incipiunt à seipsis & desinunt in vocalem: inepta sane ratio. cum statim occurrat. f. litera, quæ incipiat à vocali, & desinat in seipsam, & nihilominus inter mutas numeretur.

Quinta diffinitio.

SEmiuocalis est cõsonãs, q̃ in tali parte oris effingitur, in qua etsi nõ plene, vt vocalis, quiddã tñ subobscurũ sonat vnde & semiuocalis appellatur: & quẽadmodũ de mutis dicebatur, inepta à grãmaticis affertur causa, cur semiuocales dicãtur, hoc est, qđ incipiant à vocali & desinant in seipsas. Esto, ad internoscendas vtrasq̃ apũd Latinos signũ illud nominibus literarum sit accõmodatum. Hebręi tñ & Græci nihil tale obseruarunt.

¶ Sexta diffinitio.

DIphthõgus est cõglutinatio duarũ vocalium in eadẽ syllaba suã vim retinẽtium. Hęc diffinitio tã græcorum q̃ Latinorũ est. Suã vim grãmatistę interpretãtur syllabę extẽsione: sed isti nõ intelligunt q̃ vis literę nihil aliud est quã ipsa Pronuntiatio. Ex quo fit, vt in diphthongo vtraq̃ vocalis proferri debeat.

QVæ Græci vocãt axiomata, Varro tum ꝓlata, tum effata, tum ꝓloquia Cicero tũ ꝓnũtiata, tum dialectice, hoc est, disputationis fundamẽta iuniores tũ ꝓpositiões primas & immediatas, tum verbum ex verbo axiomata (vt diximus interpretari) dignitates appellãt. Hæ quia demonstrabiles sunt, atq̃ in communi hominũ sensu cõcipiuntur, quasi principia in omni disputatione supponẽda sunt: vt si quis ea non admiserit, bardus ensensatusque habeatur, neq̃ dignus cum quo de vlla re disceptari debeat. Sit igitur

Axioma primum.

¶ Eodem modo literas scriptiles designare voces, quo voces ipsę conceptus significant. Sit igitur primũ disputationis nostrę fundamẽtum, in quo plerique oẽs facile cõsentiunt: literas eã potissimum de causa fuisse excogitatas, vt per illas q̃ quasi per quædam signa tum absentes viui, tum posteros morituri certiores facere possemus rs de rebus, quę ad priuatam publicam ve vtilitatem pertinerent. Nã quẽadmodum Aristoteles tradit: eo modo literę verba humanis vocibus informata designant: quo verba ipsa res mente conceptas, q̃ per ea significantur. Quod si non iuniores hæc ex ordine sibi inuicẽ consentirent: dico res, cõceptus, voces, literę, interirent vtiq̃ commercia, & publica fides, qua hominum societas continetur: interirẽt omnes artes & scientię, quę vitam humanã cultiorem reddũt: interiret denique hic ipse sacrarum literarum spendor, quibus ad Christianã religionem

instruimur, & docemur. Hæc omnia eo pertinent, vt ostendamus illos ingentem erroribus fenestram patefacere, quicũq; putant orthographię rationẽ nõ seuerissime in verborũ scriptione seruãdã: aut voces alias posse literarum figuris accõmodare, q̃ quę cũ primũ fuerunt inuentę, per illas repræsentari cœperunt: cũ oĩs disputãdi subtilitas in verba, syllabas, literasq; quasi in q̃dã elementa resoluãtur. Necq; enim min⁹ errabis, si aliud legis q̃ scriptũ est: q̃ si aliud loquaris q̃ cõcepisti, qd̃ est mẽdacij: & aliud cõcepisti q̃ se res habet, q̃d̃ est ignorãtię.

¶ Axioma secundum.

¶ Ita scribẽdũ esse, vt loquimur: & loquendũ, vt scribimus. Hoc principiũ ex superiori pẽdet, nisi q̃ desiderat magis explicari: propterea q̃ ex certis quibusdã causis nonnũq; aliud scribim⁹ & aliud enũtiamus. Q̃d̃ si hoc admittimus, vt aliud scribatur, & aliud enuntiẽtur: frustra literę sunt inuentę, cum ad hoc tantum literarũ figurę sint excogitatę, vt creditas voces quasi depositum quoddã fidelissime custodiãt, & cũ opus fuerit, nulla ex parte decoctum reddant. Atqui dicet quispiam: videmus apud Hebręos iod & vau plerũq; otiosas: & nomen illud ineffabile tetragrammaton quatuor literis scriptum, hoc est, iod. he. vau. he, in adonai voces diuersas pferri. Videmus quoq; apud Grecos scribi gamma litera sequẽtibus gamma, vel chi. vel cappa, vel xi: & proferri nie vt aggelus pro angelus. Agchises pro Anchises, agcora pro ancora, phalagx pro phalanx. Et rursus post. ni. literã sequenti. tau. pro tau proferri delta: vt synderesis pro syntheresis. Et in diphthongis vocales alteras supprimi, & alteras pronuntiari: aut vtrasq; in tertiam extraneam proferri, idq; nõ modo apud grecos, se etiã apud latinos. apud quos etiam (teste Seruio grãmatico in primo georgicorum) Caius Cneius Amurca scribuntur per. c. literã, & pronuntiãtur per. g. Gaius Gneius Amurga. Sed cur hoc fiat, suis in locis reddemus, partim excusando id fieri quadam ratione, partim accusando q̃ sit ab ignorantia profectum.

¶ Axioma tertium.

¶ Literas nõ ex diuersitate figurarum, sed ex diuersitate vocũ distingui. Hoc axioma tametsi per se notum est: sic tamen deduci potest. Quod si Aleph hebraicum & Alipha punicũ, & Alpha grecum, &. A. latinũ quatuor diuersis figuris repręsentantur, vnam tamen eandẽq; vocẽ reddũt, hæ duæ posteriores per se, & illę duæ priores cum suis apicibus. Qui præterea ex arte nuper à magistro quodam Martino homine perquã ingenioso excogitata literarum figuras pro cuiusq; arbitrio cõstitutas legunt, non multum curant quo literarum ductu verba designentur: apud quos mille characteres (dum modo idem efficiant) pro vno habentur. In alphabeto quoque latino. c. K. q. quod attinet ad figuram, diuersæ literæ sunt: quoniam vero eadem est illarum vox, vnum tantũ esse elementum omnes fatentur. Ecõtrario quoq; quia. i. &. v. binas habent potestates, q̃ tum quasi vocales, tũ quasi consonantes enuntiantur: nemo est, qui neget, illas duplici officio fungi: vt quanq̃ figuræ sunt duæ: quatuor tamen elementa in numero literarum sunt computanda.

¶ Axioma quartum.

¶ Cõsonãtes æqualiter vim suã in vocales sequẽtes pferre. Hoc axioma facile q̃q̃ p inductionẽ pbatur. nã. b. litera candẽ vocẽ exhibet cũ. a. quã cum reliquis vocalibus: idq; non solum in sermone latino: sed in græco, hebraico, punico. Nã q̃d̃ aliqui ex latinis & græcis alio modo proferunt. c. &. g. sequentibus. a. vel o. vel. u. quã sequentibus. e. vel. i. facile confutari possunt, per ea q̃ dicta sunt in superiori axiomate, q̃ q̃libet illarũ duplicẽ haberet vim. atq; ex cõsequẽti nõ vna sed duę literę essent: id q̃d̃ de. i. &. u. dicebamus. Quintilianus pterea disputãs cõtra illos, qui dicebãt. K. grecũ scribi debere sequẽti. a. vocali, alias vero. c. latinum, frustra dicit id fieri, cũ c. latinum in locum cappa græci successerit. &. c. litera sit, q̃ ex æquo vim suã ad vocales sequẽtes perferat.

¶ Axioma quintum.

¶ Ex nouem mutis, quas græci habent, quęq; ad tria genera reducuntur: earum scilicet, quæ inter labra formantur. vt. p. b. ph. & earũ q̃ inter dẽtes admota lingua. vt. t. d. th. & earũ quæ ad epiglottida. vt. c. g. ch. primas esse exiles. vltimas esse aspiratas: medias vero participare naturam extremarum, quæ tamen sunt eiusdem generis, nõ differre voce, sed aspiratione sola.

¶ Axioma sextum.

¶ Literarum (siue illę sint vocales, siue cõsonãtes) non esse certũ numerũ: sed determinari ex cuiusq; idiomatis ratione. Ex quo fit, vt non sit idem literarum numerus apud oẽs nationes: quia quęlibet lingua habet proprias voces. Nam quid prohiber, cum duarum vocaliũ distantia sit in quantitate continua, inter. a. &. u. innumeras esse vocales tam & si non omnes sensu percipiantur: quemadmodum & in diapason consonantia octo vocũ discrimina sentiuntur, cum tamen intra diastema illud infinitas esse voces intelligamus, quandoquidem omne continuum sine vllo termino secari potest. Eadem quoq; ratio est consonãtium, quæ ex diuersa oris figura possunt compluribus modis variari. Sed de his paulo post copiosius disputabitur.

¶ Errores græcorum.

Quod sic proferunt. ſ. sicut nos latini. u. consonantem, cum differant genere: vt bita pro vita. vallista pro ballista.

Quod alio modo proferunt. γ. sequentibus. ε. psilon. ι. ι. υ. quam sequentibus. ε. ο. ει. vt ganymedes. geryones.

Quod proferunt. ζ. quasi sit litera simplex, cum sit composita ex. ſd. per quas debet enũtiari. vt ζethus p ſdetus.

Quod proferunt. η. eodem sono quo iota, cum nihil differat ab. ε. psilon nisi tempore solo. vt lida pro leda.

ERRORES GRAECORVM ET LATINORVM.

Quod alio modo proferunt.κ.sequntib⁹.ε.ι 1.υ. quã sequẽtibus.α.ο.ω.vt carpos.copos.ceras.cer.cirnos.cyclops.

Quod alio modo profertur.λ.sequẽtibus.ι.κ.ι.υ.& diphthongis,quę quasi per iota pronuntiantur, quam sequentibus alijs vocalibus.

Quod alio modo proferunt.γ.sequentibus.ε.ι.ι.υ.& diphthongis:quę quasi per iota pronuntiantur,quã sequentibus alijs vocalibus.

Quod nõ recte profertur.γν.quasi vnã literam voce inarticulata,cum vtraq; suis vocibus enũtiari debeat.

Quod non bene proferunt.σ.quasi per sibilium,cum habeat vocem hebraici. ש.aut anseris strepentis.

Quod non recte proferunt.τ.quoties sequitur post.ν,quasi per.δ.literam.vt syndereſis pro synteresis.

Quod male proferunt.υ.psilon quasi iota,cum sint literę diuersorũ generũ.vt lira per iota,p lyra per ypsilon.

Quod male ꝓferũt.χ sequentibus.ε.ι.ι.υ.voce inarticulata,quã sequẽtib⁹ alijs vocalib⁹.vt charites.chersos.

Quod perperã enũtiant diphthongos per vnam vocalem,cum vtraq;(quãquã raptim) proferri debeat.

Quod non recte proferũt.υ.psilon quasi.υ. consonantẽ cum in diphthongis subijcitur.α vel.ε.

Quod per.ο.micrõ &.υ.nõ potest designari,υ.vocalis nra,sed voces q̃ p illas duas lras raptim enuntiantur.

Quod per literas suas non possunt representare voces,quę sunt latinorum proprię,vt.f.&.i.&.u.cum ꝓ consonantibus accipiuntur.

¶ Errores Latinorum.

QVod aliter proferunt.c.&.g.e.vel.i.vel.y.sequẽtibus,quã si sequãtur aliæ vocales.vt pica.æ.fuga.æ.

Quod non recte proferunt.gn.voce quadã inarticulata,in quo errore græcos quoq; versari diximus.

Quod male ꝓferunt.t.quasi.c.quoties post.t.sequitur.i.& post.i.alia vocalis,vt prudencia per.c. pro prudentia per.t.

Quod non recte proferunt.z. quasi litera simplex,cum sit cõposita ex.sd.melius tñ quam græci per.s.

Quod ita proferunt.phi.græcũ quasi.f.cum sit,vt diximus,hæc latinorũ propria,illa vero græcorum.

Quod non recte proferunt.ch.&.th.aspiratas quasi.c.&.t.exiles.vt corus pro chorus.talamus pro thalamus.

¶ FABIANVS ARTEM PATRIS ALloquitur,atq; illa respondet alternatim.

O Soror ars,quoniã nostris succedere tectis
Non dedignata es,quętere pauca libet.
Quid genitor cõdat,iã pridẽ hoc scire laboro:
Nam nil desidia turpius esse putat.
A. Mãdat opus chartis semper memorabile,linguas
Quod canat,vt melius iam sibi fama parat:
Ocyus vt volitet,celeres nunc excutit alas:
Rem tantam vt mundi spargat in omne latus.
F. Grata refers,o si lucis toleraret in auras
Exire,inq; hominum scripta venire manus.
Vt tamen ipsa vales limen digressa paternum?
Nunquid barbaries exagitata fugit?
A. Per loca per varias peragraui nomine gentes.
Sed solum indoctis lis mihi tota sonat.
Hi mea sunt,qui acuunt contra præcepta tumultus,
Et misera obtundunt ambitione caput.
Nata mihi,audieris,quod sit contentio nugis:
Arcadicos bipedes bella mouere scies.
Nam cum se indocto studeant iactare popello,
In me rancidulus promitur ore sonus.
Submoueas si de lana certare caprina,
Hi fient Hermæ marmora muta dei.
F. Quid phœbea cohors? A. laudat,miratur,amatq;:
Dictitat & grata voce perenne sophos.
Iudicio quorũ Diomedis pagina,phocæ,
Donati nullo est ante ferenda modo:
Musa negat nomen,reticentq; volumina cuius:
Iamq; neotericum cætera turba silet.
At quicunq; meas vires effingere tentat
Impar ingenij,rumpere se poterit.
Altius & repetunt,Crates Antonius ille
Non latiæ linguæ commoda tanta parat.
Orbilius cedit,Cato,Iulius:atq; Palæmon
Vnimi palmam victus & vltro dabit.
Deniq; ab his nimium dicor copiosa,breuisq:
Atq; freti medias puppe secare vias.
F. Quid caprimulgus agit:qui cantabatur Iberis
Nuper,cui nomen facta debere bona?
Quid Mammurra loquax:audax taxare beatæ
Diuitias Romę,cui satis assis erat?
Quid rides?calcem quæsitis ponere perge.
A. Rideo:sic lepido nomine vtrumq; notas.
Ambo habitant cæca tenebrosas nocte cauernas:
Quod sua tam citius næuia pulsa perit.
Sola ego,quod teneor:sequitur mea regna disertus,
Et qui pieridum tangere sacra cupit.
Non patitur bubo feralis lampada phœbi,
Noctua sic lucem nec veniente die.
F. Quid facit interea liuor fœlicibus obstans
Insidijs:nunquid libera capis iter?
A. Hæc manet,hæc pestis regnat,semperq; vigebit,
Occiduas dum sol natus adiuit aquas.
Nemo tuos mores nescit iam Zoile,cuius
In bene facta quidem lingua venena vomit.
Nonne sinus laceros post tergum dentibus atris
Cernis,vt ipsa feram:sed neq; obesse potest.
Tu germane tamen,iuuenì dum tempora restant,
Multa rogo discas,vbere multa meo.
Vt si quando suam rabiem me absente reiectet:
Tunc pro me possis dicere quæ docui.
Iamq; vale.hinc abeo nomen dictura parentis.
Dι κλεος αὐτου τισ ουρανὸν ικθι μιγα.
Nam veterem postquã me dudum iussit habere
Candorem,mittor non reditura lares.

Πλοσ.

ÆL. ANTONII NE

BRISSENSIS DE LITERIS HEBRAICIS CVM QVI BVSDAM ANNO TATIONIBVS IN SCRIPTVRAM SACRAM.

ç	çaddic	צַדֵּק	a	aleph	אָלֶף
ç	çadic	עָרִיץ	b	beth	בֵּית
q	quoph	קוֹף	g	gimal	גִּימֶל
r	res	רֵישׁ	d	daleth	דָּלֶת
f	ſin	שִׁין	h	he	הֵא
th	tau	תָּיו	u	vau	וַיִן
			z	zain	זַיִן
a	patha	◌ַ פַּתַח	hh	cheth	חֵית
a	cames	◌ָ קָמֵץ	t	teth	טֵית
e	çere	◌ֵ צֵירֵי	i	iod	יוֹד
e	ſegol	◌ֶ סֶגוֹל	c	caph	כַּף
e	ſeba	◌ְ שְׁבָא	ch	chaph	כַּף
i	hirie	◌ִ חִירִק	l	lamed	לָמֶד
o	holem	◌ֹ חוֹלֶם	m	mem mem	מֵם
u	ſurec	◌ֻ שִׁינּוּרִק	n	nun nun	נֵם
u	ſurec	וּ שׁוּרֵק	ſ	çamach	נון
	pathah chateph	◌ֲ פַּתַחתַטֵף	h	hain	נון
	cames chateph	◌ֳ קָמֵץחַטֵף	p	pe	סַמֶךְ
	çegol chateph	◌ֱ סֶגוֹלהַטֵף	ph	phe	עַיִן

HAE duæ atq; viginti literarum figuræ omnes præter primam designãt nobis literas cõsonantes. Nã aleph non tam vocalis est, quam figura deseruiens apicibus, per quos Hebræi vocaliũ suarum varietates distingũt: vnde neq; inter literas numerari debet, quando ueq; vocem per se vllã demonstrat. Harum igitur vnius & viginti consonantium quatuordecim sunt mutæ, quia in tali parte oris finguntur, quæ nisi iuuentur a vocali, nullum sonum exhibent. Tres (inquam) quæ formantur inter labra pe. beth. phe. Tres inter dentes admota lingua. thet. daleth. tau. Tres ad epiglottida siue claueem caph. gimal. chaph. Tres intra paristhmia, siue tõsillas. he. heth. hain. Hæ quatuor triplicitates ita se hãbent, quod si literæ mediæ prioribus comparentur, sint aspiratæ: si posterioribus, exiles: vt si beth cõparetur ad. pe. sit aspiratior. si. ad phe sit exilis. Eodem modo si daleth cõparetur ad teth, est aspirata: si ad tau exilis. Itẽ si gimal cõparetur ad chaph est aspirata: si ad caph. subtilis. Eodem modo si beth cõparetur ad he. est aspirata: si ad hain, exilis. Est adhuc alia scrupulosior differẽtia in qualibet istarum literarum triplicitate, atq; etiam in seminocalibus, de quibus mox dicturi sumus: qd' quæ habẽt dagues sunt adhuc sei ipsis exiliores: & quæ habent raphe, aspiratiores, vt pe quã diximus exilem, si accipiat dagues est adhuc exilior: & si raphe, aspiratior. Et quod bet adhuc cum sit media inter. pe. & phe potest accipere dagues & raphe, vt sit seipsa exilior & aspiratior, & ita multiplicãtur innumeræ intensiones uocũ in literis. sed hoc iã nõ attinet ad nos scire, qui vix vmbrã quãdã huius linguæ attigimus. Illud tantum admonuisse fuerit satis, quod punctũ in vẽtre literæ, qd appellant dagues, facit illã exiliorẽ, & virgula iacens in parte superiori facit illã aspiratiorem. Sũt præterea duæ mutæ græcis incognitæ, hebræis & latinis familiares iod & vau, quæ proculdubio cõsonantes cum sint, mutis annumerari debent, cũ ita enuntientur, vt sine vocali nulla ratione proferri possint. Reliquæ consonantes, hoc est, men. lamed. nun. res. sin. çadic. çamech. zain, quæ ex. sd. cõposita est, semiuocales sunt appellatæ. Quæ ideo semiuocales appellantur, quod aliquo modo vocem per seipsas reddant, quãquã de mem litera sit dubiũ mutis ne, an semiuocalibus cõnumerari debeat: propterea qd' quicquid illud est, quod sonat. non per os. sed per nares erumpit, quam ob causã & plinius inter mutas illam cõputat. Est & illud animaduersione dignũ, quod ego primo omniũ admirãtibus Hebræis osteẽdi, cur hæc litera apud illos duplicem habeat figurã, adapertilem alteram, qua vtuntur in principio atq; in medio dictionum: alterã clausam, qua in fine. Nam facile in hac litera experimur id, quod omnes grãmatici testãtur, habere scilicet in principio & in medio sonum plenum, in fine vero surdum nescio quid & proxime ad mugitum bouis accedẽtẽ. Sed de quatuor reliquis, q apd' hebræos geminantur, cur duplices sint figuræ, nõ aliam puto fuisse causam, q cõmoditas apicis in principio & in medio supponendi, atq; ideo extensiones illæ quibus vtuntur in fine dictionum in principio & in medio in sinistrã obliquantur. Est & illud sin literæ propriũ, quod cũ in cornu sinistro punctũ habet, proxime accedit ad sonũ samech, cum vero in dextro cornu sui generis sonum repræsentat.

¶De he litera.

EX his vna & viginti cõsonantibus tres sunt, quas appellant pectorales, quibus nullũ apud græcos & latinos respõdet elemẽtũ. Quare interpretes illas aut cũ suis apicibus expunxerunt, aut illis expunctis apices tantũ retinuere, aut in finitimas transtulerunt: vt he, q apud hebræos in numero literarũ cõputatur: quoniã & vocales sequentes frangit, & sonũ (sicut & consonãtes aliæ) reddit, quod aspirationi græcæ & latinæ nõ cõtingit. Igitur he litera aliqñ dispũgitur in principio dictionũ, vt ĩ Abel filio Adã ex Eua vxore, & Adurã filio Iectã, de quo Geñ. ca. x. & Agar ãcilla Abraam ex qua genuit Ismael, & aleluia, quod interpretatur laudate deum, id quod in titulis multorum psalmorum legimus, & Ammadaba patre Amã, de quo multa in lib. Ester, & in eodẽ libro, qd Ester cognoĩata est hedesa per he in principio. Et Emam filiũ Lothã, de quo Geñ. ca. xxx vj. Eman per. n. in fine filiũ Zaræ filij Iudæ, de quo. j. Paralipo. ca. ij. In medio præterea dictionis aliquando dispungitur retento apice, vt in Aarõ frater Moysis, & in Iosue, qui hebraice appellatur Iehosua dispũcto seba ex prima syllaba. & he litera ex secũda, & duabus syllabis posterioribus in vnãcõpactis. Græci vero ex iehosua nomen Iesu conflarunt. i. cõsonãte in vocalẽ versa, & he cum apice holem expuncta, & ex duabus literis posterioribus per synæresim contractis in vnam Iesu accentu circumflexo fecerunt. Nam. s. nominis est extensio, vt græce declinari posit ad proportionẽ huius noĩs panthus panthu & similium. In fine dictionũ plerũq; he reperitur otiosa, aut parum intendens vocem. Nam si habẽt punctum in medio ventre, vox multum intenditur, quod tamen nunquã euenit nisi pronomini fœminino tertiæ personæ, atq; nunc appellatur non dagues, sed mapic, quod interpretatur excitans, quia he literã, quæ cõsueuit esse otiosa, in fine viuificat. vt si dicas daberath, hoc est verbũ eius, & bethsab domus eius, ita vt eius sit generis fœminini.

¶De heth litera.

HEth litera, quã Hierony. duplicẽ aspirationem vocat, vna est ex quinq; quibus nullũ apud Græcos & Latinos elemẽtum respondet. Quare interpretes illam plerunq; dispunxerunt cum suo apice: aliqñ ipsam solã retento apice, aliqñ verterunt in simplicem aspirationem aliquando in. chi. græcum hoc est. ch. aspiratum. Dispunxerunt (inquam) in hoc nomine Aram, q est ciuitas Mesopotamiæ. vt Geñ. ca. xj. legimus, qd Tharæ pater Abraã venit vsq; Arã, & habitauit ibi. & quod sequitur. facti sunt dies Tharæ ducẽtorũ quinq; annorũ, & mortuus est in Arã. vbi Arã per heth literam in principio scribitur, græci tamẽ in peculiarẽ illam suam. ch. literã verterũt scribentes charam, quã literatura latini ex græco interpretantes obseruarunt. vt in apostolica histo. cap. v j. Prius (inquit) quã moraretur in Charam. & in Tobia, qui liber ad nos ex chaldaico sermõe per græcũ venit, ca. vi. cũq; reuerteretur (inquit) peruenerũt ad Charaã. Iosephus præterea, qui & ipse græco sermone scripsit, in primo antiquitatũ volumine. Thares (inquit) dum odio habuisset Charam ciuitatem Mesopotamiæ migrauit. Eusebius quoq; in orthographia locorum sacræ scripturæ interpretẽ Hieronymo: Charam (inquit) ciuitas est Mesopotamiæ trãs Edessam, q vsq; hodie Chara dicitur, vbi Romanus cæsus est exercitus. de qua Lucanus: Assyrias latio maculauit sanguine Charas. Hæc quoq; Nachor vrbs etiam appellatur. Geñ. ca. xxiiii. pfectus (inquit) perrexit in Mesopotamiam in vrbem Nachor: Quem locum Nicolaus à Lyra perperam interpretatur dicẽs: quod quia ciuitas illa sita est

inter duo flumina,ideo appellata est Aram fluuiorum:quæab hebræis dr Aram naraim,à græcis Mesopotamia.Est nãq; Aram fluuiorũ, Assyria inter duo flumina,hoc est,Tygrim & Euphratẽ.scribitur nãq; in principio per Aleph elitẽ,& in fine per m.literã. Aram itaq; interpretatur Syria in cõmuni,Charam vero foramina.Hieronymo autore in illd Ezech.ca. xxvij.vbi legitur Aram & Channe negotiatores tui.Diphthongitur quoq; in principio dictionũ.vt in Abacuc ypheta.in Anna matre Samuelis:in Eua omniũ matre.in Euila regiõe orientali:in Enoch filio Seth.in Emor Euco patre Sichẽ:in Esrõ filio Rubẽ,& alijs cõplurib9:& in medio quoq; dictionũ exteritur heth litera.vt in Gihõ fluuio,q est Nilus: & in Isaac filio Abraã.& in Bethleẽ ciuitate Dauid,vbi nat9 est Christ9:& in Raab meretrice:de qua in Euãgelio. p qua apud græcos legim9 Rachab. Nã græci(vt diximus)plerũq; hãc literã verterũt in aspirationẽ.vnde Hiero.in illd Gen.ca.ix. erãt filij Noe.q egressi sunt de arca Sem,Cham,Iaphet.frequẽter(inquit)septuaginta interpretes non valẽtes heth literã (quæ dupliciẽ aspirationẽ habet)vertere.ch. literã græcã addiderũt,vt docerẽt nos istiusmodi vocabula aspirari debere.vnde & in præsenti loco Chã trãstulerunt,pro qd est han.à quo vsq; hodie ægyptia lingua han d'r.Aliqñ vertitur in aspirationẽ simpliciẽ,vel potius nostrã.vt in Hãniel filio Ephot de tribu Manasse:de quo in lib.Nume.ca xxxiij. & in Hares mõte in tribu Dan:de quo Iudicũ cap.j.& in Hamarã filio Disan.de quo.j.Paralipo ca.j.p quo in Gen.ca. xxxvj.legitur Amdã siue Abdã.sed corrupte vtrobiq; ex causis diuersis.Et in Hebrõ filio Caath filij Leui:à quo est familia Hebronitarũ in lib.Nume.Et in Hebrõ ciuitate Iuda,quanihil est illustri9 in sacris literis:q̃ varijs modis scribi solet.Nã expuncta aspiratiõe scribitur Ebrõ,& Hebrõ cum aspiratiõe simplici,& chebrõ præsertim apd græcos,quorum peculiaris est chi litera.In fine quoq; dictionum heth litera subiecto patha vertitur in.e.accẽtu reiecto in penultimã syllabã.vt Noah in Noe sub quo diluuium fuit vniuersale.Tharah pater Abraã,qd versum est in thare.Iarah filius Iectã in iare.Corah nomẽ celebre multorum in core.Salah fili9 Arphacsad in sale.Balah filius Beniamin in bale.Iephthe filius vnus ex numero Iudicum in Israel in Iephthe.Siloah locus in Euã.Ioã.pro siloe.Pesah hebræorum atq; proinde festum Christianis celebre,qd Hiero interpretatus est phase in testamento veteri,& in nouo vertitur in pascha:& alia complura in hunc modum ab interpretibus ex hebræo in græcum & latinum sermonem interpretata.

¶ De Hain litera.

QVod de heth litera(quã diximus esse vnã ex illis qnq;,quib9 apd græcos & latinos nullũ elemẽtum rñdet)idẽ nunc de hain dicim9.Quare interpretes tã græci q̃latini aliqñ penit9 illã extriuerunt:& quidẽ frequẽter:vt in abarim mõte vbi mortu9 est Moses.Deute.ca.xxxij. Amalec quoq; per hain strictã in principio legitur: qui filius fuit Eliphaz.vnde sunt cognominati Amalecitæ.Gen ca xix.& Ammõ fili9 Loth ex minore filia.à quo sunt dicti ammonitæ. Gen.ca xix.& Abdõ ciuitas separata leuitis,de qua in Iosuæ.ca.xxi. & Acarõ ciuitas Palestinæ q cecidit in sortẽ trib9 Iuda,de qua Iosue ca.xv.atq; in eodẽ loco ciusdẽq; sortis Eder.Vertitur quoq; in aspirationẽ simplicẽ:vt in noẽ Hebal, qui fuit fili9 Iectã.Gen.ca.x.& j.Parali.& in ciusdẽ noïs mõte:de quo Iosue ca.viij.per hain quoq; scribitur in principio Henã villa de qua in lib.Nume.c.xxxiiij.& Henadda loc9 in tribu Isachar:de quo Iosue.c.xix. & Helam fili9 Sem filij Noe & regio ab eodẽ cognominata,de quib9 Gen.ca.x.& inde dicti Helamitæ:& Heber fili9 Salæ: de quo in eodẽ.ca x.& Her fili9 Iudæ ex filia Chananæi Sue vxore sua.Gen.xxxviij.& Heri filius Gad.Gen.ca.xlvi. & Heram filius Sutala filij Ephraim.Nume.ca.xxvi.& Hadriel qui duxit vxorẽ Merob filiã Saul.j.Reg ca.xxviij.hain præterea vertitur in g.literã finitimã:vt in verbo Gomorra,quæ fuit vna ex quinq; vrbib9 pentapoleos iudicio dñi submersa. Gen.ca.xix.& Gaza ciuitas Eueorum,quæ cecidit in sortem Iuda.Iosue ca xv.& Gader ciuitas,cui9 regẽ occidit Iosue in eodẽ volumine ca.xij. & Gothoniel,qui post Iosue fuit Iudex in Israel Iudi ca iij.& Gai ciuitas amorreorum ypc Bethel cui9 regẽ occidit quoq; Iosue:de quo in eodẽ Iosue lib.ca.viij.& .viij & qd de heth litera in ca.superiori dixi mus,id nunc de hain dicim9 in fine dictionam subiecto patha plerũq; verti in.e.accẽtu in penultimã syllabã reiecto:vt in Iehosuath,siue quod interpretes ex Hebræo trãstulerunt tum in Iosue tum in Iesus.& Beersabath qd interpretatur puteus septẽ,siue iuramẽti quãdo scribitur per sin literã,& in Beersabath qd interpretatur puteus saturitatis qñ scribitur per sama literã,de quib9 legitur in Gen ca.xxij & ca xxvi & Bethsabah,quod interpretatur filia septẽ siue iuramenti:quo nomine fuit vxor Vriæ primum,& postea Dauid regis:quod interpretes verterunt in Bethsabe:& Suah vxoris Iuda Cananitidis,ex qua genuit tres filios.Gen.ca.xxxviij.& Balah fili9 Beniamin:de quo Gen.ca.xxvj. qd interpres vertit in Bale,& Arbah q interpretatur quatuor,& Cariatharbah ciuitas eadem quæ Ebron siue Mambre,sic dicta,quod quatuor in eo loco fuerunt sepulti.interpres vertit in Cariatharbe.& Oseah propheta vnus ex duodecim minoribus,pro quo interpres vertit Osee,& Gelboah mons & locus vbi Saul superantibus Philistheis cecidit.primo Regum.cap.xxviij.in Gelboe verterunt.

¶ De sama.sadic.& sin Hebraicis literis.

SLitera ex semiuocalib9 vltima teste Martiano,à quibusdã autoribus inter literas non est cõnumerata.Et pfecto Messala,qui pprium volumen huic literæ dedicauit,sibilum quẽdam poti9 q̃ vocẽ humanã reddere illam scripsit. Sed cũ apud latinos hæc litera sigma græco rñdeat:in eãdẽ vnã tres hebraicæ,hoc est,sama.sadic.sin cõfunduntur.Quẽ vero sonũ apd græcos & latinos habere debeat,nõ est dictu facile:ego certe (quãtum assequi possum cõiectura & ratione)in illis platiõe vtrosq; aberrare puto,græcos dico & latinos nostri sæculi,nã cum his mihi tãtũ cõcertatio est.Etenim quis audeat priscos illos dicere vel in minimis fuisse lapsos:quos penes arbitriũ ius est & norma loquendi?Sed cũ hoc negotiũ voce cõstet.quæ ex negligentia vel potius ignoratiõe iuniorum nõ semper suis literis redditur: afferã rõnes quæ me in eã opinionẽ adduxerũt.Diuus Hiero.quo autore(in his quæ ad rẽ literariam pertinẽt)nullus est grauior,sed neq; certior,in opere illo in q dictiões hebraicas latine interpretat9 est:eũ de verbis ab.s.litera incipiẽtib9 agere:in cal-

ẽ sic scribit: Apd' hebræos tres sunt literæ: vna quæ d'r sama & simpliciter legitur, quasi per .s. nostrã scribatur literã. Altera sin, in qua stridor quidam nõ nostri sermonis instrepit. Tertia sadic: quã nostræ aures penitus reformidant. Cum itaq; tres illæ literæ ab interpretib⁹ primũ græcis in sigma: deinde à latinis in .s. nostrũ cõfusim versæ sint: cumq; sadic & sin literarũ son⁹, vt Hiero. tradit, vtriq; sermõi (hoc est græco et latino sit incognit⁹, efficitur vt sigma græcũ, & .s. nostrũ sama hebraico rideat: illũq; apd' græcos & latinos sonũ reddat, qui nõ est absimilis ei, quẽ nostri sæculi insciti dat .c. literæ c. vel .i. sequẽtib⁹: quẽadmodũ dictũ est, cũ de .c. litera agebatur. Idẽ autor præterea in libris hebraicorũ quæstionũ exponens illud ex Geñ. ca. xxvi. vocata est ciuitas Beersabe, hoc est puteus saturitatis. licet (inquit) supra ex verbo iuramenti, siue ex septẽnario numero (qd' Sabe d'r) assecuerem⁹ Beersabe appellatã: tñ nunc ex eo quod aqua est inuenta ad nomẽ ciuitatis (quæ ita vocabatur) alludens, declinauit paululũ literã: & pro sibilo hebræorũ sin à quo Sabe incipitur: græcũ sigma .i. hebraicũ sama posuit. Hucusq; Hiero. Ex cuius verbis vtrobiq; satis constat sigma græcũ, & .s. latinũ talem sonum exhibere, qualẽ sama hebraicum apud illos reddit: non cũ, quem tempestatis nostræ homines græci & latini (hoc est sin hebraicũ) pferũt. Quod si ad hæc Hiero. verba dixerit quispiã, latinos recte suam .s. & græcos suũ sigma, hebræos perperã suũ sama pferre: possem ego rñdere hãc litẽ iam nõ esse meã: sed inter græcos & latinos ex altera parte: & hebræos ex altera debere disceptari. nec minoris esse gloriæ alterutros erroris cõuincere. Sed haberẽt Hebræi rationes alias, quib⁹ causam suã facerẽt pbabiliorẽ: atq; illã in primis, q. oẽs q de orthographia græce & latine vnq̃ scripsere. z literã duplicẽ esse tradũt, atq; ex .sd. literis cõstare. nũc vero ex sono quẽ .z. litera reddit apud hebræos, græcos, pœnos: atq; in dictiõib⁹ quoq; peregrinis apud latinos, nemo est qui nõ intelligat. quẽ sonũ debeat sigma græco, & .s. latino accõmodare, quippe qui nõ aliare differt a .z. litera: nisi qd' .s. simplex, & .z. ex .sd. delabatur. Est & alia ratio q̃q à librariorũ errore pfecta. s literam ex parte .z. sonũ habere. qd' apud hebræos scriba legis ille nominatissim⁹ Ezras per ain scribatur: literæ ciusdẽ loco .sd. substituerũt scribẽtes Esdras: perinde ac si .sd. tãtundẽ pollerãt: quãtũ .z. Atq; ediuerso p eo qd' apud hebræos legitur asdod, q̃ est nobilissima ciuitas Palæstinæ, in græco atq; in latino sermone transfertur in azotum. Quod si esras & azotus per .z. & esdras & asdod per .sd. eãdẽ vocẽ reddit, manifestũ est si alterã partẽ cõpositiõis (hoc est .d.) abstuleris, quẽ sonũ .s. litera relinques. Sed an licuerit librarijs siue interpretibus id facere, cum de .x. litera disputabitur, ostẽdemus. Illud quoq; nõ mediocrẽ exorquẽdæ veritati cõiecturã facit: qd' oẽs grãmatici fatẽtur, interiectionẽ .st. aut .sti (quẽadmodũ apud Terẽ. legitur) qua silentiũ imperatur, à sono vocis esse fictã. Sext. quoq; Festus Pompeius, sileo (inquit) tacere significat ficto verbo ab .s. litera, quæ nota silentij est. Cũq; interiectionũ voces propemodũ naturales sint: qppe quæ neq; locorũ distãtia, neq; tẽporũ diuturnitate mutãtur, cõsequẽs est, vt interiectio .st. & verbum sileo apud antiquos illos, quorum imitatores nos esse profitemur, eodem modo, quo nunc Hispane silẽtium imperamus, profertur, hoc est, quasi per .ci. literas: sed (vt supra demõstratũ est) male scriberetur. Est etiã ratio quædã non inepta, ex eo sumpta: quod ex hebræis viri doctissimi quiddam facilitarunt: qui ex græco & latino sermone in suũ vertentes opera quædã in nominibus pprijs hominũ siue locorũ, quæ nõ licet mutare, semper .s. literam verterunt in sama non in sin aut in sadic. vt Antiochos, Alexandros, Pompeios, Cæsar, quæ nos per .s. illi per sama scribũt ac proferũt. Nos vero perperã, si per sin hebraicum proferamus, cum inter has literas tanta sit distãtia, quanta potest esse inter quaslibet duas alias: nam sin priori lingua ad palatum applicata effingitur, sama vero ad superiorũ dentium radices lingua illa sonum reddit, quod .s. litera Terentianus & Martianus capella in Philologiæ nuptijs scribit. Fuit temp⁹ quo & ego putabã hãc literam tali sono debere proferri, quali nunc imperitum vulgus enuntiat: & quas in illius prolatiõe delicias fieri prohibet Quintil. coniectabã illorum esse, quos vulgo Hispani ceceosos vocãt: nunc vero his rationibus, quas supra attulim⁹, conuicti, assecuramus illos recte, nos perperam hodie hanc literam pronuntiare: vt qui solebãt à nobis derideri, possint nos vicissim iure suo eludere. Sed nos illos hac vna in re superam⁹, qd vtrãq; vocem possimus efferre, illi vero inemendabilis oris prauitate non possunt: illis similes, qui erant ex tribu Ephraim, & occupantibus Galaaditis vada Iordanis, cum se vellent ad suos recipere interrogati die sibboleth, hoc est per sama, respondebant sibboleth per sin. De aliarum literarum cõuersione in alias, vt quod ponantur aspiratæ pro exilibus, & ecõtrario: & quod aliæ pro alijs diuersorũ generũ similitudine figurarũ decepti interpretes posuerũt, aliubi copiosius dissertur. Nũc ad hebraicarum vocalium distinctionem accedamus.

¶ De vocalibus hebraicis, quæ per apices designantur. Cap. i.

PRincipio falluntur hebræi cũ (vel Hiero. autore) putãt se duas tantũ & viginti literas habere. propterea qd' à toti dẽ figuris atq; elemẽtis Ieremias õtuor lamẽtationũ suarũ singulos versiculos inchoauit. Quidã præterea psalmi cũ prouerbiorũ Salo. clausula eodẽ literarũ numero contexti sunt. Nã si ad literarũ figuras respicis, præter nouẽ apices & duas aspirationis & exilitatis notas, septem & viginti sunt, quoniam ex illis quinq; duplicantur. Chaph, Coph. Mem. Mem. Num, Num. Pe, Phe. Sadich, Sadic. Si ad voces te conuertas conspicuum est, tot esse vocum differentias, quot sunt figurarũ diuersitates. Alioqui si duæ figuræ eandem vocem designarent, altera esset otiosa aut vtraq; pro eadẽ computaretur, per axioma tertium. Quod vero apices atq; aspirationis & exilitatis notæ & scripto & pronuntiato literis annumerari debeant, ex literæ diffinitione satis constat. Nam si apex patha mihi vocem illam designat, quæ à græcis per suũ alpha, & à latinis per .a. literam denotari consueuit, ex eodem tertio axiomate non minus patha erit litera, quã alpha græcũ & latinũ, cũ præsertim diffinitio literæ patha apici cõueniat, qd' videlicet est minima pars vocis, hoc est .indiuidua, & q̃ scribi põt atq; idẽ de reliqs apicib⁹ dicẽdũ: q cũ sint nouẽ, nõ solũ figuris, verũctiã vocibus inter se distãtes fit, vt sint apud illos vocales nouẽ. Nam aleph per se nõ est vocalis, nisi animetur ab vno ex nouẽ apicib⁹, neq; Vau neq; Iod, nisi admoueas apices per quos .u. & .i. vocales designãtur. Quod vero apices inuicẽ distinguãtur, hunc in modum ab eloquentium doctissimis deducitur.

¶ Pathi, quæ designatur per virgulam iacentem hoc modo — siue aleph literæ, siue alicui ex consonantibus subijciatur demonstrat mihi .a. vocalem, quæ recte & simpliciter pferetur. vnde protēta virgula figuratur, interpretaturque adapertio, propterea quod adapertili, rectoque ore pronuntiatur.

¶ Cames, designatur per eandem virgulam protētā subiecto puncto in hūc modū ̱ proferturq; contractioribus labris declinando paululum ab .e. in .o. vt fiat ex vtraque vocali sonus quidā medius, ita tamen vt in eas resolui nō posit: tunc enim non litera, sed diphthongus, hoc est, duarum vocalium coagmentatio esset. Interpretatur autem cames pugnus siue clausura, ex eo quod ore (vt diximus) contractiori effingitur.

¶ Sere, designatur per duo puncta iacentia hoc modo .. profertur recte & simpliciter .e. vocalis. Interpretatur autem coadunatio: ex eo quod vox illa in rectum protenditur.

¶ Segol, designatur per tria puncta in orbem circūducta in hunc modum ∴ & profertur sono quodā medio inter .e. & .a. vel potius declinando paululū ab .e. in .a. interpretaturq; circulus, quod tam vox quā figura circūagitur.

¶ Seba, designatur per duo puncta sibi inuicem incidentia in hunc modū : Estq; illius duplex vsus alter cum inter duas vocales interponuntur duæ consonentes. sub quarū priori ponitur seba ad designādū, q, illa cōsonās enuntiatur cum vocali præcedente: alter cum simpliciter subijcitur literæ hoc modo: & profertur sono .e. vocalis tenui, interpretaturq; volutio.

¶ Hirie, designatur per vnum dūtaxat punctū hoc modo ִ Proferturq; sono simplicis .i. vocalis, neq; obliquatur quēadmodū diximus de .a. & .e. interpretaturq; cōsumpter.

¶ Holem, designatur per vnum punctū alteri literæ super impositum, cum superiores sex apices cum allijs literis subijciantur: & profertur recte & simpliciter .o. vocalis. Interpretaturq; robustū & forte: quoniā sic enuntiatur.

¶ Surec, designatur per punctum in ventre vau literæ appositum hoc modo וּ proferturque simplici voce .u. vocalis. interpretaturque vacuum, ex eo quod vau litera ibi otiosa est.

¶ Cibum, designatur per tria puncta scalariter sibi inuicem descendendo succedētia, hoc modo ִ proferturq; medio quodam sono inter .u. vocalem & .i. vel potius ab .u. vocali in .i literam declinante. Interpretaturq; cōiunctio, quod videlicet duarū literarū voces coniungat Ex quib⁹ infertur vocales apud hebræos esse nouē, quæ designātur per nouem supra memoratos apices: quādoquidē literæ atq; vocalis diffinitiones cuiq; illarum cōueniūt Neque assentior Ioanni Phorcensi, neq; aliis (si qui sunt, qui eius sententiæ subscribūt) putātes vau. he. iod. hain. heth. vocalib⁹ debere annumerari. Aleph præterea (quemadmodū diximus) nonnā vocalis, quā mortua quadem figura est, apicibus tamen deseruiēs. sicut iod & vau quando consonantium officio non funguntur. ¶ Quod he. heth. hain. vocales non sunt.

Sed quia suspicor non defuturos, qui huic assertioni meæ nolint assentiri, cōtendātq; mecum sex literas superiores omnē no esse vocales: libet mihi hoc in loco paululum à proposito digredi. vt ostendamus rationes, quæ nos in eā sententiā adduxerūt. Principio considerādū nobis est, quæ sit differētia inter vocales & cōsonantes. quæ manifestissime colligitur ex vtrarūq; diffinitione iā inde ab initio nobis proposita: perficiendāq; profundiori quodam sensu vtra ex illis diffinitionib⁹ sex literis (de quib⁹ agitur) magis conueniat. Quod si vocalis est, q̄ per se & pura sine alterius literæ permixtione potest enuntiari: videamus an tres illæ ex pulmonibus per gargareō spiritu ad fauces allisō per se sine alteri⁹ literæ adminiculo proferantur. vt sint vocales. Non he quā Hiero. simplicem aspirationē vocat. & quæ nostræ quā similima est: certe ex sermone hebraico in eā semper vertitur, aut dispūgitur omnino. Illa modo differētia inter eas esse videtur: quod apud hebræos vocē designat apud latinos son⁹ tātū est nota. vtrūq; tñ si proferas, nisi aliquā ex vocalibus feriat, nullo id modo poßis efficere, vt per se & pura enūtietur. Non heth, quā idē Hiero. duplicē aspirationē appellat, & à græcis & latinis tum in chi, hoc est, ch. aspiratū, tum in simplicē aspirationē vertitur: quæ (vt paulo ante diximus) tam metsinō est litera, magis tamē ad vim consonātis, quā vocalis accedit. Non hain, quæ cōpressis faucibus expressa per se nē hil sonat, sed cū vocali per apicē designata tātū crūpit: semperq; apud interpretes, aut propter illius vastitatē exterit, aut in .g. consonātē, aut in .h. quasi consonātē permutatur. Quod si interpretes has tres in consonātes verterunt, igitur & ipsæ cōsonates sunt. cū literæ alicui⁹ linguæ nō debeāt verti, nisi in literas sui geēris, aut in sibi cognatas, & affines, aut penitus dispungi. Quidē quod illud peculiare cōsonantibus est, vt sibi apices subijciantur, qui vocales designant aut vocales sequātur, quæ per apices cōsonātibus subiectos, aut per aleph. iod. vau. literas otiosas & tātū apicib⁹ deseruientes notantur. Quod vtrūq; trib⁹ illis (de quibus agitur) literis accidit, quoniā aut apices subiectos habēt. aut apices cū sibi deseruiētibus figuris subsequuntur. Est & alia palmaris ratio, cui nemo refragari possit sumpta ex cōsonātium ordine apud hebræos obseruato: de quo paulo post multis disputabimus. Isaūt est, q, si duæ cōsonātes in medio dictionis ponūtur inter duas quascūq; vocales, q̄ per apices designātur, prior ex illis pertinet ad priorē vocalē, posterior vero ad posteriorē. Vñ ab hebræis cōsonāti priori subijcitur apex seba, p quē significatur illā debere suspēdi atq; cū vocali præcedēti sonare. Atq videm⁹ frequēter cōsonātē aliquā subiecto apice seba præcedētē. subsequi has tres de quib⁹ agim⁹. Sunt igitur cōsonātes, aut des mihi, necesse est, verbū, in quo vocalis consonātem sequatur, in qua apex seba sit subiectus. Cū ediuerso regula sit inter orthographos receptā, si in dictione simplici reperitur consonans duabus interiectā vocalibus, debere illam non priori, sed posteriori iungi. Quod vero de he. heth & hain. literis paulo ante dixim⁹ plerūq; subsequi consonātes, quæ apicem seba subiectum habeant, reliquū est, vt exemplis comprobemus. De he in .j Paral. volumine cap. xxvij. Quintus (inquit) mēse qnto princeps Samhuth. Sic enim apd' hebræos scribitur, hoc est, per sin patha sequenti mem cū seba. deinde p he vau cū suree, & in fine tau cū raphe. apd nos, vt in alijs cōplurib⁹ verbis, seba mutat⁹ est in .a. & .u. in .a. legimus Samach. De heth Ishac filiꝰ Abraā scribitur nānq; apd' hebræos per iod seqnti sadie cū seba, deinde per heth subiecto patha, & in fine coph. sed nos seba (vt in multis) versō in .a. & dispuncta heth litera (quemadmodum aliubi diximus) ex Ishac

fecimus Isaac. De hain simbō celebre nomē in sacris literis scribitur enim per sin subiecto hiric sequēti mē cū seba, deinde per ain siue hain sequenti vau cū holem, & in fine num. Græci tamen & latini apicem seba mutarunt in .e. & ain extrita dixerūt Simeon. vt in vno ex duodecim filiis Iacob. & iustus ille vir, de quo in euange. Luc. ca. ij. qui respōsum acceperat à domino, non visurū se mortē. & c Vocatus est quoq; Simeon. Sed plerūq; non vertitur seba in .e. sed supprimitur sed frequentius in testamento nouo: vt Simō cognomēto Petrus, Simō frater dñi, Simō pater Iudæ Ischariothis, Simō Cyrenæus crucis Christi baiulus, Simon Coriarius, & Simō niger, de quibus Lucas in apostolica historia: & , nc amplius in re perquā manifesta immoremur, pergamus ad reliqua.

¶ De nouem Hebraicis vocalibus.

VOcalium non esse certum ac definitum numerum in axiomate quinto dictum est. In lingua vero hebraica ex diuersitate apicū colligi numerū illarū, vt sint omnino nouē, dictum est, cū de apicibus agebatur: vbi etiā diximus aleph nō esse vocalē: quæ certam habeat vocē, sed apicib⁹ distingui in vnā aliquā ex illis nouē: quā quidem confusaneam mixturam necessarium fuit per certa quædam signa determinari. Apices vero ipso initio apud hebræos nō fuisse, ex modo numerandi hebraicarum literarū, quas vidimus in marmoribus atq; numismatis incussas, deprehēdi pōt: id qd etiā in suo pentateucho (quod in abditis custodiūt pertinacißime ad hāc vsq; ætatē hebræi) retinēt, putantes opinor vel ex co suæ religionis antiquitatē oñdere. Adiecisse deinde apices primus omnium d'r Ezras ille scriba legis noīatißimus. Hiero. in prologo Galeato non apices apposuisse, sed quasdā literarum figuras excogitasse tradit. Sed quicūq; tandē is fuerit huius inuentionis autor: rē cōmodißimā, acoīno hebræis, atq; proinde hebraicæ linguæ studiosis necessariā attulit: cū alioqui quasi per notas & cōpendia legendū scribendumq; esset: res quidem lubrica & multis erroribus obnoxia: si ſtāte eadem scriptura sensus diuersi ac cōtrarij plerūq; possent intelligi. Aleph igitur (quēadmodum iterū atq; iterū diximus) per seipsam nunquā exhibet sonū, quē ipso nomine profitetur: sed cum potestate vim omnium habeat vocalium per appositos apices cōgeries illa discernitur. Tale aliquid & in lingua punica vidimus, quæ Hebraicæ, & proinde Arameæ, atq; Aegyptiæ finitima est nō modo in literarū vocib⁹, verūctiā in ordine literas disponēdi. Omnes enim hæ quatuor linguæ punicā dico, Hebraicā, Aramæam, siue Chaldaicā, & Aegyptiam à dextra siniſtrā versus pcedentes (hoc est peruerse, vt Herodot⁹ & Mela tradūt) literis vtūtur. Cūq; Hiero. Auguſt. Remi. autorib⁹ instrumētum vet⁹ ex Hebraico, Arameo, Aegyptio, Arabico ꝯ sermone cōstet: hæ quatuor linguæ in vnā ppe cōfundūtur. Habet (inq̄) lingua punica, siue illa sit Aegyptia, primā sui alphabeti literā Alipha (sic enim appellāt) eodē ppe sono quo hebræi suū Aleph: neq; habēt aliā vocalē, præter illam, quā tñ adiectis apicib⁹, axuclas, siue haracas, vt diximus, i. motrices illi vocāt, oēs qnq; latinas designāt: quēadmodū & de Aleph hebraico diximus. Quod si quispiā dixerit, duas præterea reliquas esse apud Hebræos, Iod & Vau: is pfecto non intelligit, quas apd' illos habeāt vires. Sūt enim per se cōsonātes, atq; cōsonātiū officio fungūtur, cū & vocales frāgāt præpositæ: & appositæ vocalib⁹ incūbāt: & in illa oris parte formētur: vbi sine vocalib⁹ enūtiari nō possint. Quod si vsquiā reperiūtur cōsonātiū vim nō habere, nec vocales quidē sunt, sed figuræ apicib⁹ tātū deseruientes: quare nūc ab hebræis naha i. ociosæ ac superuacuæ dñr: neq; alios hñt vsus, q̄ quos in logistice, siue arte cōputatoria, q̄ vocatur sifra, q̄ per se sola nihil valet, præstat tñ vt aliæ numerorū notæ mutēt ordinē, atq; proinde alium atq; alium numerum designent.

¶ De seba hebraico apice.

EST apud hebræos apex seba, qui subdi consonantibus cōsuevit in varios vsus: inter quos vnus est, vt subiecti⁹ literæ finiat syllabā præcedentē. Nā cum sit illud hebraicæ linguæ ppriū: vt nūq̄ duæ cōsonātes frangant vocalē sequentem, aut finiāt syllabam præcedentē, quoties veniunt in medio dictionis: prior pertinet ad syllabam præcedētē: posterior vero ad sequentē. Quod, vt designarēt librarij, consueuerūt priori cōsonāti subijcere hunc apicē: qui suspēderet syllabam: atq; præcedenti vocali adiungeret. Quēadmodū in hac particula abrā b. litera subijcitur seba, designatque illam debere iungi .a. vocali præcedenti. Apud græcos tamen & latinos ex ratione ordinis cōsonātiū .b. illud pertineret ad syllabam sequentē: nisi esset cōpositum ex ab: quod interpretatur pater: & ram excelsus. Nam si cōpositū nō est, vtraq; litera ad vocalem sequentē pertineret. vt abra, qd' interpretatur ancilla, quæ pculdubio vox græca est: quasi frequēter vtitur interpres in libro Iudith. Septuaginta vero primum, atq; deinceps qui sequuti sunt interpretes græci & latini in nominibus hebraicis, quæ nō potuerūt, sed neq; debuerūt vertere: qualia sunt virorū & fœminarū, atq; locorū ppria nomina plerūq; trāstulerūt silentiū illud siue intercisionē, quæ fiebat per seba in vocalem: quæ adnexa consonāti faceret syllabā: aliqñ sequuti hebræos, apicem illum dissimulauere: vt in hoc nomine Absalon in .iii. Regum volumine frequenter legimus Absalon: trisyllabū. In .iii vero Regū lib. cap xv. Abesalon quadrisyllabū: siue sit idem qui superior, siue alius quispiam: non facit ad rem: cum vtrobiq; in hebræo eadem sit scriptio. Igitur interpretes aliqñ verterunt seba in .a. vocalē: vt p eo qd' in iii. Regū ca v legitur. Acron subiecto seba secūdæ literæ, intepretati sunt Acaron: quæ fuit ciuitas Palæstinæ inter Azotum & Iamnā respiciens ad orientē. Pro eo qd' Iudicū ca. j. legitur Achzib, quæ fuit ciuitas in tribu Aser, verterūt Achazib vtrobiq; seba mutato in .a. In lib. tñ Iosue ca. xix. Achziba nihil ex hebræo mutātes reliquerūt. Pro eo qd' Genē. ca. xii. in hebræo legimus Assontamar hoc est ciuitas palmarū, in qua habitabāt Amorrei iuxta cremum, Asasontamar interpretati sunt. Pro eo q l' Genē. ca. x. atq; iterū. xiii in hebræo legitur Adma, q̄ fuit vna de quinq; vrbibus Sodomorū euersis: verterunt Adama. Pro eo q l' Genē. ca x. atq; iterū. j. Paralipo. j. Hebræi hñt Arci, qui fuit filius Chan, & cōdidit Arcas oppidū ad radices Libani mōtis nostri verterūt in Araceū: vnde fuit Chusi amicus Dauid regis: & postea trāsfuga Absalon rerum potito: vnde Aracites dictus: de quo .ij. Reg. ca. xvii. Pro eo qd' Genē. ca. xxxvi. atq; iterū. j. Paralipo. j. habetur apud hebræos Bilhā: apud nos legitur Balaā: qui fuit filiꝰ Eser horrei. Pro eo qd' in lib. Numē. ca. xxii atq; iterū Iosue. ca. xiii. illi hñt Bilā, qui fuit filius Beor, nos habemus Balaam per .m. in fine. Pro eo qd' Genē. cap. x. atq; iterum Amos cap. vi. illi

hñt Chalne,quæ fuit ciuitas regni Nĕrod,vbi turris ædificata eſt,nos habem⁹ chalane:quib⁹ in locis oĩb⁹,atq; in alijs com pluribus ſeba verſus eſt in.a.vocalem. Aliq̃ ſeba(& quidẽ frequẽtius)vertitur in.e.vt ꝓ eo qđ in Exo.& i li.Num.& in Paralipo.apud hebræos legitur Elazar,Elcazer conuerterunt.Et ꝓ eo qđ eſt in lib.Reg.Abſalon,quemadmodum ſupra diximus,tum Abſalon tum Abeſalon interpretati ſunt.Et pro eo quod in libro Iudic.cap.xij.apud hebræos legitur Abſan Bethleemites,qui fuit iudex in Iſrael:nos habem⁹ Abeſan.Et ꝓ eo qđ Geñ.xxvj.illi habẽt Baſmath,quæ fuit vxor Saul:& iij.Reg.cap iiij.iterũ Baſmath,vtrobiq; nos habem⁹ Baſemath.Et ꝓ eo qđ in pleriſq; ſacræ ſcripturæ locis illi hñt Iezcian q̃ fuit rex in Iuda,nos vbiq; habem⁹ Ezecias.Et pro eo qđ nos habemus,aut habere debuim⁹ Ezeciel,illi hñt Ieezcel.Et pro eo qđ vulgo legim⁹ Hieremias ꝓpheta,atq; alter Hieremias pater Iechoniæ de quo Iere.ca.xxxv.atq; alijs in locis apud hebræos ſemper legitur Iermiau.Et pro eo quod illi dicunt Ribca pro vxore Iſaac,nos dicimus Rebeca.Et ꝓ eo qđ hebræi dicunt Simon pro filio Iacob ex Lia,nos dicimus Simeon.In teſtamẽto nouo,tum Simõ,tum Simeon legimus:nã & Simon Petrus,& Simon leproſus,& Simon Cyrenæus,& Simon frater domini, Simon Iudas Iſcariotes dicimus: & Sĕ meon ille,qui apud Lu.puerum Ieſum in vlnas accepit,& de eo eſt vaticinatus.Et ne in ſingulis demoremur bina tantũ exempla proferemus de tribus vocalibus.i.& .u.& .o.quæ ſuperſunt,in quas ſeba verti conſueuit.vt pro eo quod Exo.ca vj.legitur in hebræo Elſaphã,nos habem⁹ Eliſaphã.Et ꝓ eo qđ Geñ.cap.x.atq; alijs in locis illi hñt Ninue per.u.cõſonãtẽ, nos habem⁹ Niniue.Et ꝓ eo qđ Geñ cap.xxxvj.hebræi hñt Achbor,apđ nos legitur Achobor. Et pro eo quod Ioſue ca. xv.& Iudicũ primo,hebræi habent Othniel:nos habemus Otheniel.

¶D.pro.r.& .r.pro.d.

ESt præterea apud hebræos inter Daleth,& Res tanta literarum ſimilitudo.vt non diſtinguantur,niſi in ipſo exhibẽ flexu tenui ad modum diſcrimine.vnde nemini mirum videri debet,quod interpretes decepti alteram ꝓ altera acce perint.vt pro eo quod in.ij.Reg.volumine cap.viii.legitur frequẽter Adadezer,qui fuit filius Roob rex Soba:in codicib⁹ hebræis habetur Adarezer.Ncutrum damno,cum illud teſtimonium auxilij,hoc pulchritudinis auxilium interpretetur:fieri q̃; poßit,vt error ſit in codicib⁹ hebraeis & in noſtris recta ſcriptio.Legotñ apđ Euſebiũ,atq; illius interpretẽ Hiero.qđ Maſbath fuit ciuitas hoſtilis regis Adarezer.Adarezer(inquã)per.r.literam quartam,ex quo manifeſtum eſt in libris latĩ nis potius errorẽ eſſe,q̃ in hebræis aut græcis.Hinc præterea ortus eſt error,vt eadẽ putetur eſſe Deblatha,quæ Reblatha ſiue Rebla.Hiero.in illud Iezecielis cap.vj. Et faciam(inquit)terram eorum deſolatam & deſtitutã a deſerto Deblata in omnibus habitationibus eorũ. A deſerto(inquit)Deblatha,quæ eſt in terra Emath:quæ hodie vocatur Epiphania Syriæ.In iii.tamen Nume.volumine cap.xxxiiij. De ſephama(inquit)deſcẽdent termini in Reblatha contra fontem Daphnẽ.In.iiij. præterea Reg.lib.cap.xxiij. vnxit(inquit)Iochaz Pharao Nechao in Reblatha, q̃ eſt in terra Emath.atq; iterum ca.xxv. eiuſdẽ.iiij.li.Quos(inquit)tollẽs Nabuzardã princeps militiũ,duxit ad regẽ Babylonis in Reblatha.Iere.quoq; ca.xxxix. comprehenderunt(inquit)Sedeciam,& captum adduxerũt ad Nabuchodonoſor regem Babylonis in Reblatha,quæ eſt in terra Emath.Eſt autem Sephama eadem quæ Apamia.Emath quæ Epiphania.Reblatha ſiue Deblatha,quæ Antiochia ad Daphnẽ tres vrbes Syriæ illuſtres atq; finitimæ Et ſubdit idem Hiero.multi putant eundem eſſe locũ Reblatha de quo in Iere.ſcriptum eſt & Deblatha,de qua in Iezeciel:& propter nimiam(inquit)ſimilitudinem Daleth, & res hebraicarum literarum,quæ parua apice diſtinguntur vel Deblatha,vel Reblatha appellari.Pro eo quoq; quod in.ij.Reg.li.ca.xxiiij.le gitur Semma de Arodi,& Elicha de Arodi vtrobiq; in hebræo legitur Arori per.r.literã in quarta.Pro eo præterea qđ in lib Ioſue ca.xix.legimus Iedaba,quæ fuit ciuitas in ſorte Zabulõ,in hebræo habetur Ieraba per.r.in tertio loco.Pro eo etiam quod in Iezeciele cap xxvij.legimus Syrus negotiator tuus:in hebræo pro Syrus poſitum eſt Aram:quo in loco Hie ro. ſeptuaginta(inquit) interpretati ſunt homines pro Aram per.r.literam legentes Adam per.d quod interpretatur homo ſiue homines.Pro eo quod in eodem propheta ca.xl vij.in hebræo habetur Tamodu,qđ interpretatur metiemini,ab eo qđ eſt Metior.iris.ipſi Tamoru per.r.legentes Pheniconos.i.Palmeti verterunt.Hiero.præterea in illud eiuſdẽ ꝓphetæ cap. xxvij.filij Dedã negotiatores tui.pro Dedã(inquit)neſcio quid volentes ſeptuaginta filios Rhodiorũ interpretati ſũt:niſi forte primæ literæ ſimilitudine decepti pro Dedã legerunt Redã per.r.literam qđ in Rhodios tranſtulerunt.Pro eo etiã qđ in.ij.Reg.volumine legitur.Tulit itaq; rex duos filios Reſphæ filiæ Abia,quos peperit Saul.Armoin & Miphiboſeth: in hebræo Admonip.d.literã in ſecũdo loco legitur Pro eo qđ in hebræo Geñ.xiiij.a legitur Thadal,ſiue Thidal:in græ co habetur Thargal. Pro eo etiam qđ in li.Ioſue cap.xxii.& .xxiii.In libris latinis legitur Aſcroth , in hebræis habetur Aſedoth per.d.literam,quod interpretatur effuſiões ſiue decliuia.Illud ad hæc in ambiguo relinquitur,quod in Pſal.cix legi tur apud hebræos Hadre,ſiue Harere:nam ex altero Hiero.tranſtulit ex hebraica veritate in montibus ſanctis , ex altero Lucianus,& alii In ſplendoribus ſanctorũ.Hebræi tamen contendunt aſtipulantes etiam ſcriptura Chaldaica,Hadre potius eſſe legendum,hoc eſt,per.d.literam.Sunt & alia complura eiuſdem generis,quæ ſe paſſim legentibus offerent.

¶B pro.u.conſonante.

BLiteram mediam eſſe inter.p.& .ph.in ſuperioribus dictum eſt:atq; demonſtratum nulla alia re ab illis diſtare,quam quod eſt exilior quam.ph.& aſpiratior quã.p. Omnes tamẽ circa huius literæ vocem nonnihil peccant. Ac primum hebræi,qui Beth appoſito Raphe,tali ſono proferunt,qualem nos u.conſonanti accommodamus . Nam ſi Beth cum Dagues hoc eſt punctoillo medio ſcribatur:tuncipſi fatentur compreſſis labris debere formari.Si vero ch Raphe,hoc eſt,aſpiratio nis nota,tunc quaſi æolicum Digama eſſe proferendũ,quaſi velim dicere.b.laxum ad.u.conſonantem,preſſum vero ad exi lis vocem proxime accedere.Hinc ortus eſt error ille frequens in codicibus latinis ,vt.b.litera pro.u.conſonante atq; edĕ uerſo pro.b.u.conſonãs reperiatur ſcripta:& quemadmodũ ſcripta eſt,proferatur.vt Geñ.xiiij.Codor,Laomor,& alij re ges,percuſſerũt Emim in Sabe Cariathain.i.in planicie.& paulopoſt:in valle(inquit)Sabe eſt vallis regis,vtrobiq; ſabe.p.h

scribitur,cum per.u.consonantē scribi atq; proinde proferri deberet:quandoquidē apud hebræos per vau consonantē scribitur.In lib.quoq; Esther sibā per.b legitur pro siuā per.u consonantē,estq; mendosus tertius in anno hebræorū.In.ij.quoq; reg. volumine.ca.xx.sibaper.b.pro siua per.u.scribitur.præterea Geñ.ca.xxxv.Zabā filiꝰ Aser ,p Zauan legitur.In.i.etiam Paral.lib.ca.ij.Bethsabe legitur ,p bethsue,hoc est.b.pro.u.vocali.Subestq; mihi hoc in loco admiratio quædā, vnde sit tāta huius nominis in scripturā diuersitas:vt quod vulgo legitur Bersabee ,p Dauid regis vxore illa,quæ quondā fuerat Vriæ:& in vetustissimis codicibus atq; proinde in græcis bethsabe.apud hebræos semper scribitur per.b.literā in tertia syllaba,in vno tantum supra memorato loco.b.mutata in.u.vocalem legamus bethsue.vt iā apud latinos non miremur,qd' b.cōsonās aliqñ mutetur in.u.vocalē.vt aufero.aufugio,q̄ ex ab præpositiōe cōponi manifestū est.sed hæc alias.In errore pari videtur esse græci,q eodē mō beta ,pferūt,quo hebræi suū beth cū raphe.Quos vtrosq; aberrare. ex ijs q̄ supradicta sunt,facile apparet:atq; in hunc modū adhuc potest deduci.Tres literæ eiusdem generis effinguntur inter labra non alia re inter se distantes,quā exilitate & aspiratione.p.b.ph.duo quoq;superiori dentium serie labro inferiori appressa.non alio quippe differentes,quā q; autore Quint.f.litera inter dentiū discrimina efflatur.u.vero cōsonans spiritu ad oris inanitatem reducto profertur.Ex quo efficitur,vt alia sit vox.b.literæ,quā.u.consonātis,atq; ex tertio axiomate sub diuersis generibꝰ positæ,multoq; magis a se inuicem distātes quā.b.a.p.& ph literis.& f.ab.u.cōsonāti Igitur nullo modo possunt altera ,p altera poni,nō magis quā.b.pro.c.aut.c.pro.d.Atq; ex eodē tertio axiomate si.b.litera.u.cōsonantis sono proferri posset, esset eadem litera numero cū illa.atq; passim altera ,p altera scribi ac proferri posset,quod nemo vnqnā dixit,neq; dictu rus est,nisi cōfessa atq; omniū consensu recepta negare velit.Ex quo infertur,q̄ latini multo melius.b.literam proferunt, quā græci suū beta,aut hebræi suū beth cum raphe:quādoquidē non alto distent a p.litera,nisi breui admodū labrorū laxitate.Est & illa aduersus hebræos ratio peculiaris,quæ conuincit eos aberrare,qd' raphe,q̄ nota est aspiratiōis, nunq̄ mutat genus literæ,cui imponitur:neq; aliud quicquā efficit,quā quod paululū laxat id,quod erat pressum.Atqui vt ipsi nūc proferunt,non modo mutant speciem,sed etiam genus,quandoquidem beth & vau sub diuersis generibus reponuntur.

¶Dictiones hebraicæ in testamento nouo.

REperiūtur in sacris literis(in euāgelio maxime) particulæ quædā,quas interpretes incertis de causis nō ausi sunt ex hebræo in græcū,aut latinū sermonē interpretari.Origenes propter vernaculū cuiusq; linguæ idioma non potuisse verti putat,neq; ita apud alios sonare,vt apud suos dicta sunt:& multo melius fuisse non interpretata ponere,quā vim eo rum interpretatione tenuare.Cui astipulatur August.in.ij.de doctrina christiana lib.Hiero.in epist.quadā ad Marcellam: Quoniam (inquit) prima ecclesia ex iudæis fuerat congregata,postea quā euangelij dilatatus est sermo,non potuerūt quæ dam semel suscepta mutari:cuiusmodi sunt Aleluia.Amen.Osanna.& similia.

חֲקַלְדְּמָא Achéldema,qd' interpretatur ager sanguinis ex euāg.Mat.ca.xxvii.Vocatꝰ est (inquit) ager ille Achéldema, hoc est ager sanguinis vsq; in hodiernū diē.Scribitur q; achel.per beth,quā extrinimus subiecto patha.deinde per coph subiecto patha,quē vertimus in.a.& in fine lamet.Dema vero scribitur per daleth seba,deinde per men cames, & in fine aleph,vtrobiq; accētu in fine: & est vtraq; particula ex chaldæo sermōe deducta,nā hebraice sere adā diceretur.

הַלְלוּיָהּ Aleluia,quod interpretatur laudate deū,siue dñm.nā proco, qd' in psalmo nos habemus laudate dñm quoniā bonus est psalmus:apud hebræos legitur aleluia.Scribitur itaq; alelu,hoc est laudate.per he disiūctā subiecto patha,deinde per lamed subiecto seba.quē vertimus in.e.quoniā sequitur alterū lamed:deinde per lamed.& in fine vau cū surec,& ibidē accentu acuto.Deinde ia,quod interpretatur deus,& est vnū ex decem Dei nominibus.Scribitur per iod subiecto cames,& in fine he cum mapic,vt intendat vocem,quod diximus,nūquā fere nisi cum pronomine fœminino cue nire.& ,ia dictio est monosyllaba,quia iod consonans est.

אָמֵן Amen,quod septuaginta interpretes verterūt in Genesi,hoc est fiat:& ita in fine librorum quinq;,in quos psaltes rium diuiditur,transtulerūt amen,amen,in fiat fiat.Aquila amē vertit in pepistomenos, hoc est fideliter verbū de ductum ex fide.Scribitur per aleph cames:deinde per mem sere,& in fine nun,accentu acuto in eadem.

בִּיכָּא Cephas,quo nomine Petrus apostolus cognominatus est Ioan.ca.primo.Tu es Simon filius Ioannis.tu vocaberis Ce phas,quod interpretatur Petrus.Hiero.in epistola ad Galatas,non(inquit) aliud significat Petrus,aliud cephas.sed quod,quā nos latine & græce petrā,hanc hebræi & syri propter linguæ vicinitatem cephā appellāt.Sed hebræi magis sy riscū,quā hebraicū esse dicūt.Scribitur per caph sere:deinde per.pe.subiecto cames,& in fine aleph:& in eadē accētu acuto.

אֵלִי אֵלִי לָמָה עַזַבְתָּנִי Eli eli lama azabatani,qd' interpretatur deus meus deus meus, quare dereliquisti me,& sunt verba saluatoris nostri in cruce positi sumpta ex psal.xxii.eli scribitur per aleph sere, deinde per lamed hiric,& in fine iod accētu ibidē,& eodē modo scribitur alterum eli.Lama scribitur per lameth subiecto cames,deinde per men subiecto cames,& in fine he,azabatani scribitur per hain extritā cū suo patha siue retēto patha, & hain disiuncto,deinde per zain subiecto patha sequenti beth cum seba,qui plerūq; vertitur in.a.quia sequitur tau,dein de per tau exile subiecto cames.deinde per num subiecto hiric & in fine iod.accentu in penultima.

יִפָּתַח Epheta,quod euangelista interpretatur aperire,ait enim Marcus ca.vij Quod Iesus suspitiēs in cælū ingemuit,& ait surdo & muto Epheta,quod est,aperire.Scribitur per iod subiecto hiric sequenti phe aspirato cum seba,quē hoc in loco(vt in plerisq;) vertimus in.e.deinde per tau exile subiecto patha,& in fine he est autem epheta futurū indicatiui mo di non imperatiui,vt alij putant:nam si imperatiui modi esset hipata potius dixisset accentu in fine.

גֵּיאֶהִנֹּם Gehennon,vnde Saluator noster declinat gehennam,interpretatur vallis hēnon,siue filiorū hēnon:cecidit au tē in sortē de tribu Beniamin:de quo in lib.Iosue,& lib.Reg.& Parali.Scribitur per gimal subiecto sere se quēti iod,& in fine aleph:deinde per he subiecto hiric:deinde per num cū dagues,qd' vertimus in duplex.n.impositio holē,

& in fine

in fine mem. Hiero. in illud Matt. ca. x. Qui potest animam & corpus perdere in gehēnam. nomen (inquit) gehēnæ in veteribus libris nō inuenitur: sed primū a saluatore nostro ponitur. Quæram⁹ ergo, quæ sit sermonis huius occasio. Idolum Baal fuisse iuxta Ierusalem ad radicem montis sion in quibus siloa fuit, non semel legimus. In tantam autem dementiam populus Israel venerat, vt deserta templi vicinia, ibi hostias immolarct: & rigorem religionis deliciæ vincerent. filiosq; suos dæmonijs ibidem incēderēt & initiarent. Comminatur Deus se locum illum impleturum cadaueribus mortuorum: vt nequaquā vocetur tophet baal, sed vocetur polyandron. i. tumulus mortuorum. Hinc Saluator noster gehennā appellat locum, in quem scelerati pœnas sunt daturi.

גַּת שְׁמָנִי Gesemani locus vbi saluator noster ante passionē orauit: de quo Hiero. in illud Mat. ca. xxvij. Venit Iesus in villā, q̄ dr gesemani. Gesemani (inqt) interpretatur vallis pinguissima. Scribitur p gimal sere sequēti iod, et in fine aleph. deinde per sin subiecto seba: deinde per mem subiecto patha. deinde per num subiecto hiric & in fine iod, accentu acuto in eadem.

גָּלְגָּלְתָא Golgotha (inquit) Fusebius locus est Caluariæ, vt nonnulli putant Adam, in quo Saluator noster crucifixus est ad septentrionalem partem montis Sion: de quo Matth. xxvij. interpretaturq; caluaria. Scribitur per gimal sequenti vau cum surec, quā vertimus in. o. sequenti lamed cum seba. deinde per gimal sequenti vau cum holem & lamed cum seba: deinde per tau exile subiecto cames, & in fine aleph. accentu in eadem.

מַרַנָאתָא Maranatha, qua voce apostolus Paulus vtitur prima ad Corinthios epistola capite vltimo, interpretaturq; dominus noster venit Scribitur per mem subiecto patha. deinde per res subiecto cames sequentibus aleph cum num & seba: deinde per tau exile, & in fine aleph. atq; accentu in eadem.

הוֹשַׁעְנָא Osaana, siue Osiana, qua voce vtuntur euangelistæ, & ecclesia vniuersalis in re diuina, interpretatur salua obsecro. Na enim siue ana, vt in epistola ad Damascum papam Hieron. scribit, interiectio est obsecrantis: sicut vah insultantis, & hei dolentis. Scribitur per he quam extriuimus sequenti vau cum holem, deinde per sin subiecto patha & in fine hainna, scribitur per num subiecto cames, & in fine aleph.

רֵיקָה Raca, qua voce vtitur Saluator Matt. ca. v. Qui dixerit inquit) fratri suo Raca vbi Hiero. ait. Hoc verbū hebræum est, quod interpretatur cenos, id est, inanis, aut vacuus: quem nos possumus vulgata iniuria absq; cerebro nuncuparc. Scribitur per res subiecto sere sequenti iod, quod nos uertimus in. a. deinde per coph subiecto cames. & in fine he. accentu in eadem.

רַבִּי Rabbi, quam vocem sæpe in Euangelio legimus. ut Matth. cap. xxiij. Vocari ab hominibus rabbi. ubi Hieronymus: Rabbi (inquit) quod latino sermone magister dicitur siue mi maior. Scribitur per res subiecto seba, quam vertimus in. a. deinde per beth cum dagues, quam vertimus in. b. duplicem subiecto hiric, & in fine iod, accentu in eadem.

רַבּוֹנִי Rabboni, q̄ vox ex lingua chaldea interpretatur maior domine mi. & qua vtitur Marc. cap. x. Cæcus dixit Iesu rabboni vt videam. Scribitur per res subiecto hiric, quem vertimus in. a. deinde per beth pressum, quod vertimus in duplex. b. impositio holem cum vau deinde per num subiecto hiric, & in fine iod, accentu in priori syllaba.

טְלִיתָא קוּמִי Talita cumi, quibus vocibus vsus est Saluator cum suscitaret filiam Archisynagogi, & euangelista interpretatur puella surge. Scribitur thalita per thet exile subiecto cames, deinde per lamed subiecto hiric. sequenti iod. deinde per tau exile subiecto cames, & in fine aleph, & est verbum Aramæum, cum scribitur per coph sequenti vau cum surec. deinde per mem subiecto hiric, & in fine iod. accentu in priori syllaba.

טְבִיתָא קוּמִי Tabita nomen mulieris, quam suscitauit Petrus apostolus. Scribitur eisdem literis, quibus talica præterquam quod. b. ponitur pro. l.

VO TEMPORE INTRODVCTIONES GRAMMATICAS IN SERMONE latinum scribebamus, nihil magis præoculis habuimus, quā vt essent quā simplicissimæ ne tenerā ætatē illorū, quos instituere ppositū erat, difficultate multiplici obruerem⁹: id qđ fecerunt alij, qui ante nos scripserūt, miscentes græca & barbara latinis: & quæ nōdū explorata erāt: pro cognitis præponētes. Quare nos & græca, quorum est vsus apud latinos: & hebræa, quorū causa religionis habēda fuit ratio, in aliū locum reiecimus. Cum itaq; in calce illius operis vbi de accētu agebamus, diximus accētus latini regulas deficere idiomate. i. linguæ cuiusq; proprietate intulimus, quod ab omnibus artis grāmaticæ scriptoribus aut sucrat neglectum, aut de ambigua re præceptum confuse traditum. Vt quod Alexander ā villa dei scriptum reliquit:

Omnis barbara vox non declinata latine,
Accentum super extremam seruabit acutum.
Nos vero distincte magis
Hebrææ voces plerunq; in fine accuntur.
Non tamen & semper, quia sæpe in fine grauantur.
Id quod Alexander (deceptus forte) putauit.

¶ Sed restabat adhuc explicare, q̄ erant illæ dictiones. quæ haberent accētū in vltima: q̄ in penultima: & quæ in tertia a fine. De quo in. relectione quadam mea, quā de peregrinarū dictionū accentu Salmanticæ quondam recitauimus, multa sunt à nobis disputata, quæ tametsi ex impressione in multa exempla propagata in vulgus prodijt, quia tamen iam fere nusquā inuenitur, libuit illa eadem hoc in loco repetere. Dictiones igitur hebreæ, quarū in sacris literis est vsus, aut nomina propria sunt locorū, aut personarum. Nā quæ sunt aliarū rerū. quia in græcū, aut latinū sermonē iam sunt conuersæ, non pertinent ad hanc cōsiderationem: nisi quatenus pauca quædā, quæ ppter incertas causas nō sunt ab interpretibus trāslata. vt alla. amen. osana. Nōia igitur locorū, siue personarū, hoc est hoīm siue deorū. aut nō declinantur, & perstāt in græco & latino sermone cū suo accētu, hoc est, accētu acuto in vltima syllaba, præter illa quæ nōiatim excepimus hītia accētū in penultima siue tertia a fine. Quod si declinātur declinatione græca, accētu græco, si latina accētu latino sunt proferēda. vt Abia, si non declinatur, accentū habet in vltima: si declinatur græce, accentū habet in penultima, quia vltima lōga est: si latine, accentum habet in tertia à fine, quia penultima est brevis. sed de his alias plura diximus.

PEREGRINARVM DICTIONVM.

¶ De incipientibus ab. A. litera.

ASbai, pater Eliphelcth de quo. ij. Reg. xxiij. acc. in pe.
Abdemelech in hebræo Abedmelec. Iere. xxxviij. accẽ. tu in penultima.
Abednago, q̃ literis inuersis dicitur Abdenago. Danie. primo. accentu in antepenultima.
Abel, filius Adam ex Eua vxore. accentu in prima.
Abel, quod interpretatur luctus in vltima habet accentum. vt
Abel ceramim, id est, luctus vinearum de quo. Iudicum. xi.
Abel beth Maacha, id est, luctus domus Maacha in libris Reg.
Abel maim, id est, luctus aquarum de quo. j. Paralipome. xvj.
Abel meula, id est, luctus meula, siue meola. Iudicũ. xj. & alias.
Abelsathim locus in deserto de quo Numero. xxxiij.
Abela locus de quo in. ij. Regum libro. cap. xx. accẽ. in penul.
Abe, boen. i. lapis boen de quo in lib. Iosue. ca. xviij. acc. in pen.
Abenezer. i. lapis adiutory de quo. j. Reg. iiij. accen in penul.
Aber cineus Iahel vir de quo Iudicum cap. iiij. accẽ. in prima.
Abesalom, qui Absalom filius Dauid vtrobiq;. accen. in añpe.
Abiail nomen celebre virorum & fœminarum accen. in pen.
Abialbõ arbathites vir fortis sub Dauid. ij. re. xxiij. in antepen.
Abiasaph filius Core. & alter filius Elcana. accen. in antepen.
Abiazer nomen celebre multorũ virorũ. accen. in penul.
Abigail vxor Nabal & postea Dauid regis. accen. in penul.
Abimael filius Iectam de quo Geñ. x. accentu in penultima.
Abimelech rex Gerara & alter filius Gedeonis iudex. ac in pe.
Abinadab nomen celebre multorũ virorũ. accen. in antepenul.
Abinoem pater Barach iudicis de quo Iudicũ. iiij. accen in pen.
Abisai filiꝰ Saruiæ frater Ioab de q̃ lib. j ca. xxvi. Reg. accẽ. ĩ pe.
Abisue filius Phinees de quo j. Paralipo. vj. accen. in antepe.
Acheldemach, quod interpretatur ager sanguinis. acc. in antepen.
Achimaas filiꝰ Sadoc sacerdotis in lib. Reg. et Para. accen. in pe.
Achimelech filius Abiathar sacerdotis ij. Reg. viij. accen. in pñ.
Achinoem vxor Dauid ex qua genuit Amnon. accen. in penul.
Achitophel gilonites de quo in libris Reg. & Para. ac. in pen.
Achirami q̃ sunt ex genere Achirã filij Beniamin. acc. in añpe.
Achisamech pater Ooliab. de quo in Exo. xxxj. accen. in añpen.
Acuphanathinæꝰ de quo in Ezra & Neemia. accẽ. in penul.
Adadezer, siue Adarezer rex Soba de quo. ij. Reg. viij ac. in pñ.
Adina vir de quo in libro Ezra & Neemia. accentu in penul.
Aditaim ciuitas, q̃ cecidit in sortẽ Iuda. Iosue. xv. accen. in penul.
Admatha vir princeps sub Asuero rege de quo Ester. j. acc. in pe.
Adonai vnum de decem nominibus dei. accentu in penultima.
Adonibezec, rex fuit Bezec ciuitatis de quo. j. Iudi. accen. in pe.
Adonicã de cuius filijs legimus in Ezra & Neemia. ac. ĩ añpen.
Adonirã filius Abda, q̃stor Salomonis. iij. Reg iiij. accẽ. in añpe.
Adonisedec rex Sedec de quo in libro Iosue. cap. x. acc. in penult.
Adramelech idolũ Assyriorũ in. lib. Reg. et in Esa. acc. in pñ.
Aendor, siue Endor. i fons dor in tribu Manasse accen. in prim.
Ahiezer filius Ammisaddai de tribu Dan Nume. j. accẽ. in pen.
Ahisamech, idẽ qui Achisamech de quo supra. acc. in antepeñ.
Ain litera hebræorũ propria. accentus supra litera á.
Ain ciuitas in tribu Iuda, & altera in tribu Simeon. acc. in pri.
Alamath filius Bechor & ciuitas in tribu Bẽiamin. accen. in pe.
Aleph prima litera alphabeti apud Hebræos. accẽtu in prima.
Amadatha vir pater Amã sub Asuero rege in lib. Ester. ac. in pe.
Amain ciuitas in tribu Iuda de quo Iosue. xv. accentu in penult.
Amasai nomen celebre virorũ apud Hebræos. accen. in penul.
Amathæus filius chanaan. Geñ. x. Paralipo. j. accen. in penul.
Amalec, idem quod Amalech atq; accentu in vltima.
Ammadathi pater Amã principis sub Asuero in Ester. ac. in pe.
Amminadab virorũ apud hebræos nomen celebre. ac. ĩ añpe.
Ammisaddai pater Ahiezer de tribu Dan. Nume. j. acc. in pen.
Ammizadab vir de quo in. j. Para. ca. xxvij. accen. in antepen.
Amsai pro quo nos habemus Abisai. j. Parali. xij. acc. in penul.
Anamelech idolũ Assyriorũ de quo libro. Reg. iiij. accẽ. in pen.
Anani nomen celebre virorũ apud hebræos. accentu. in penul.
Aphaim filius Nadab de quo. j. Paralipo. ij. acentu in penulti.
Apharaim ciuitas sortis Isachar Iosue. xix. accen. in penul.
Apheca ciuitas in tribu sortis Ruben accentu in penultima.
Aphia, vir a quo ducit originem Saul rex. j. Reg. ix. acc. in pen.
Arach ciuitas principũ regni Nemrod. Geñ. x ac. in prima.
Aramathaim sophim de qua in principio Reg. acc. in penul.
Area, siue Arc de cuius filijs in Ezra & in Neemia. acc. in pen.
Ared filius Beniamin de quo in Geñ. ca. xl vj. acc in prima.
Areth villa Dauid de qua in. j. Reg. ca. xxij. acc. in prima.
Areuna Iebusæus de quo. ij. Regum. xxiiij. accen. in secunda.
Aridatha vnus de duodecim filijs Amã in lib. Ester. accẽ. in pen.
Aroseth ciuitas Sisaræ pricipis iabin de qua Iudicũ. iiij. ac. in pe.
Asason tamar ciuitas de q̃ Geñ. xiiij. et alijs in locis. ac. ĩ añpen.
Asersual ciuitas in tribu Iuda de qua Iosue. xv. accen. in antepen.
Asebaim, siue Sebaim de quo Ezras. ij acc. in penulti. vtrobiq;.
Asion gaber, vna mãsio hebræorũ Nume. xxxiij. accen. in pen.
Assontamar eadem est, quæ Asasontamar. acc. in antepen.
Astarte dea Sidoniorũ de qua. ij. Regum. xi. accen. in penul.
Atai filius Roboã ex Maacha de quo. ij. Para. xj. accen. in pen.
Atersatha vir de quo in Ezra cap. x. accentu in penultima.
Athalai, vir de quo in libro Ezra cap. x. accentu in penul.
Athanai filius Zara de quo. j. Paralipo. vi. accen. in penul.
Auothiair, quæ & Basan de qua Deutero accen. in antepenul.
Azabtani, siue Azabatani, quod est dereliquisti me. acc. in pen.
Azai, siue Azi vir de quo in Ezra & Neemia. accen. in pen.
Azer filius Iosue de quo in Neemia. ca. iij. accentu in prima.
Azera ciuitas in sorte tribus Iuda de qua Iosue. xv. acc. in pen.
Azmaueth vnus de triginta fortissimis sub Dauid. accẽ. in pen.

¶ De incipientibus ab. S. litera.

Baal, quod interpretatur idolum semper habet in prima accẽ.
Baali quod interpretatur vir meus Oseæ. cap. ij. in accen in vl.
Bale filius Beor, siue sit filius Beniamin. accentu in prima.
Barabbas, latro insignis est ex Euãgelio. accentu in penulti.
Basemath vxor Esau, siue altera Salomonis filia. accen. in añpen.
Beel, quod æque interp. idolum, sicut Baal. accen. in penul.
Beera ciuitas de qua Iudi. ix. siue vir de tribu Ruben. ac. ĩ pe.
Beersabe, locus celebris, quia terminꝰ Palæstinæ. accẽ. in penul.
Benaminadab præfectꝰ Salomonis in Nephador. accẽ. in añpe.
Benail vir princeps sub Iosaphath rege. ij. Para. xvij. ac. ĩ pen.
Bendecer præfectus annonæ sub Salomone rege. accen. in pen.
Benciacã, mãsio filiorũ Israel Numer. xxxiij. accen. in antepen.
Bengaber præfectus sub Salomone rege. ij. Reg. iiij. accen. in pe.
Besai, vir de quo in Ezra & Neemia fit mentio. accen. in pen.
Bethacarem, qd' interp domus vineæ Iere. vi. acce. in antepe.
Bethauen, locus celebris ad orientalem plagã accen. in pen.
Bethbarai, siue Bethbara, locus Iudicũ. vij. accen. in penul.
Bethgader locus est de quo. j. Paralipo. accentu. in penul.
Bethleem ciuitas Dauid in tribu Iuda accentu in penultima.
Bethsemes ciuitas in tribu Beniamin, & in Neptali. acc. in pen.
Bethsabe vxor Vriæ, et postea Dauid regis nõ Bersabe ac. ĩ pe.
Bethtaphua ciuitas in tribu Iuda de qua Iosue. xv. acc. in pe.
Bezec ciuitas in qua regnauit Adonibezec Iudicũ. j. acc. in pe

Booz iudex idem, q̃ sit Absam de quo in lib. Ruth. accẽ in pri.
Boen de quo Iosue. xv. ad lapidem boen. accen. in prima.
Bosor ciuitas de qua Deuterono. iiij. & Iosue. xx. accen. in pri.

¶ De incipientibus à. C. litera.

Cale ciuitas, quã edificauit Assur de quo Geñ. x. accen. in pri.
Canaam filius Cham, & regio eiusdẽ noïs Geñ. x. accen. in pri.
Carnaim vnde Astaroth carnaim cognominata. accen. in pen.
Cased Nachor ex Melcha filius de quo Geñ. xxii. accen. in pri.
Casleu, mensis hebræorũ nonus de quo in Neemia accen. in pri.
Cedma vnus de filijs Ismaelis de quo Geñ. xxv. accen. in pri.
Cedes nomen ciuitatis celebre in sacris literis accen. in prima.
Celatha vna ex mãsiõibus filiorũ Israel Num. xxxiij. acc. in pẽ.
Cellai vnus de filijs Leuitarũ de quo in Ezra et Neem. acc. ĩ pe.
Celubu vir de quo in libro Ezra. ca. x. accentu in penultima
Cenereth mare q̃d est stagnũ tiberiadis Iosue. xix. accen. in pe.
Ceren, q̃d interpretatur cornu, crebro legitur. accẽ. in prima.
Chalt ab Eusebio per ch. scribitur, quæ supra Cale. acc. in pri.
Corazaim ciuitas Galilææ de qua in Euãgelio. accẽtu in penul.
Cibsaim ciuitas de qua Iosue. xxj. Iebsam mẽdose. accen. in pen.
Cicaion quod in Iona ꝓpheta Hieron. interpretatur hederã. accentu in prima.
Codor laomor rex Elamitarũ de quo Geñ. xiiij. accen. in penulti.
Coeleth liber Salomonis q̃ dicitur Ecclesiastes. accentu in pe.
Core nomen celebre multorũ apud Hebræos. accentu in prima.
Cores rex ab hebræis dicitur, qui sit nobis cyrus. accẽ. in pri.
Cutha ciuitas, vnde Cutheni. iiij. Regum. xvij. accentu in prima.

¶ De incipientibus a. D. litera.

Dabaseth ciuitas in tribu Zabulõ de qua Iosue. xix. accen. in pe.
Daberath ciuitas quoq; in tribu Zabulõ Iosue. xix. accen. in pe.
Dabira ciuitas in tribu Dan de qua Iosue. xij. accen. in penul.
Dabreiamim. id est, Paralipomenon liber. accen. in penul.
Dannaba, siue Denaba vbi regnauit Balac filius Beor. acc. in pe.
Dariaues ab hebræis dicitur qui sit Darius rex. accen. in penul.
Debelaim cognominatus est pater Gomer. Oseæ. j. acc. in penul.
Deblathaim de qua Numer. xxiiij. accentu in penultima.
Dodanim ciuitas, de qua Esaias in visione Arabiæ. acc. in añpe.
Dothaina ab hebræis dicitur, apud nos Dotain. accen. in scd'a.
Dudaiahoites vir de quo. j. Paralipome. xxvij. accen. in penult.

¶ De incipientibus ab. E. litera.

Ebrona, castra filiorũ Israel ĩ deserto Nume. xxxiii. accen. in pe.
Echer ciuitas, quæ cæcidit in sortẽ tribu Simeonis. accẽ. in pen.
Eden nomen celebre virorũ & pro voluptate. acc. in prima.
Eder ciuitas sortis Iuda, & pro rege vtrobiq;. accẽ. in prim.
Edrai vbi interfectus est Og. & ciuitas sortis Neptali. ac. ĩ pe.
Elai vnus ex maioribus in genealogia Iudith. accen. in penul.
Eleb unus ex triginta fortissimis viris sub Dauid. accẽ. in pri.
Elec filius Galaad de quo in numeris cap. xxvi. accentu in pri.
Eleph ciuitas in sorte Neptali de qua Iosue. xix. accen in prima.
Eles phaloites de quo in. j. Paralipome. xxvii. accentu in pri.
Eliezer nomen celebre multorum hebræorũ. accen. in antepeñ.
Elimelech vir de quo in principio libri Ruth. accen. in penul.
Eliocnai nomen celebre multorũ apud Hebreos. accentu in pen.
Elioreph, scriba filius Sisa de quo. iii. Regum. iiii. accen. in pen.
Eliphelcth filius Dauid & aliorũ pluriũ nomen. accen. in pen.
Elisa filius Iauan, & regio ab illo dicta. Geñ. x. accen. in penul.
Elisama nomen celebre multorũ hebræorum. accen. in antepenul.
Elisaphan filius Oziel, et alter filius Pharnach. accen. in antepe.
Elisaphat filius Zechri centurio sub Ioiada. accen. in antepen.
Elisua filius Dauid regis de quo libro. ii. Reg. v. accen. in pen.
Emmanuel, q̃d est nobiscũ Deꝰ, de quo Esaiæ. vii. acc. in antepeñ.
Endor de quo Iosue. xv. & Psal. lxxxii. locus est. accen. in pri.
Engadi ciuitas Palæstinæ ab occasu Iordanis. accẽ. in antepen.
Engalim, locus de quo in Iezeciele, cap. xlvii. accen. in antepen.
Engãnim ciuitas in tribu Isachar, & Iuda. accen. in antepenulti.
Ensemes, q̃d' interpretatur fons Solis, Iosue. xviii. accẽ. in pen.
Epher, nomen celebre multorum hebræorum. accentu in prima.
Epheta quod interpretatur aperire Marci. vii. accentu in fine.
Ephraim filius Ioseph, & mons, & ciuitas. accentu in litera. a.
Ephrata, regio Bethleem, vbi Christus natus est. accen. in pẽñ.
Esem ciuitas in trubu Iuda de qua Iosue. xv. accen. in prima.
Eser, filiꝰ Seir horræi de quo Geñ. xxxvi. et. j. Para. j acc ĩ pri.
Esthatha, filius Aman de quo multa in libro Ester. accen. in pen.
Esrai, vnus de triginta fortissimis sub Dauid rege. accen. in pe.
Ethai, siue Etai nomen celebre apud hebræos. accẽ. in penul.
Ethbaal, pater Iezabel vxoris Achab de quo. iiii Re. ac. in pe.
Ethanim, mensis septimus apud hebræos. iii. Reg. accẽ. in añ pe.
Ether, ciuitas in sorte tribu Iuda de qua Iosue. accen. in prima.
Eua prima hominũ parens Euam hebraice. accẽtu in prima.
Ezel, lapis de quo loco. j. Reg. xx. & alias sæpe. accẽ. in prima.
Ezer, q̃d interpretatur auditoriũ, et filius Phanuel. accen. in pri.

¶ De incipientibus a. G. litera.

Gaal, filius Obed de quo in libro Iudicũ cap. ix. accẽ. in prima.
Gaas mons in tribu Ephraim vbi sepultꝰ est Iosue. accẽ. in pri.
Gabaa, siue Gabee in tribu sortis Beniamin. accentu in prima.
Gabbai, vir de quo legimus in Neemia. cap. xj. accẽ. in penulti.
Gabee eadem est, quæ Gabaa. Esa. x. accentu in antepe.
Gaber filius Suri de quo libro. iij. & iiij. Regũ accẽ. in pri.
Gabderothaim ciuitas in sorte tribus Iuda. Iosue. xv. accẽ. in pe.
Gai, eadem est, quæ Hai ciuitas iuxta Bethel. accen. in prima.
Galalai vir de quo in Neemia. cap. xij. accentu in pennl.
Gareb, vir fortis sub Dauid & locus ꝓpè Ierusalẽ. acc. in pri.
Gasiongaber castra filiorũ Israel, quæ & Asiongaber. ac. in pẽ.
Gazer, siue Gezer ciuitas in sorte Ephraim. accen. in prima.
Geba, vir a quo dicta regio in Neemia ca. xij. accen in penulti.
Gelboe mons, & vicus vbi cecidit Saul rex. accentu in penul.
Gerara, ciuitas & regio trans Iordanem. accentu in penultima.
Gerson filius Manasse & aliorũ cõpluriũ. accentu in prima.
Gethaim, q̃ ab hebræis d'r Gethaima, ciuitas est. accen. in pri.
Gether, filius Aram de quo in Geñ. & Paralip. acc. in prima.
Gimal, litera tertia in alphabeto Hebræorum. acc. in prima.
Goata, locus est de quo in Ieremia ꝓpheta. xxxj. accen. in pen.
Gomer, filius Iapheth & filia Debelaim in Osee. accen. in pen.
Gomor, mensura quædã in sacris literis frequẽs acc. in prima.
Gomora, q̃ á nostris d'r Gomorra ꝑ duplex. r. accen. in antepen.
Gosen regio Aegypti, quã habitauit Iacob cũ filys acc. in pri.
Gurbaal, locus est de quo. ij. Paralipo. cap. xxvj. accen. in penul.

¶ De incipientibus ab aspiratione.

Hai, ciuitas iuxta Bethel, quã diximus vocari Gai. accen. in pri.
Hain litera hebræorũ quæ A in quoq; d'r. accentu in prima.
Hares mons in tribu Dan de quo in libro Iudicũ. j. acc. in pri.
Heber filius Salæ & aliorũ cõpluriũ hebræorũ. accen. in pen.
Helem vir de quo in Zacharia propheta ca. vj. accen. in prima.
Helema, locus de quo in. ij. Regũ. ca. x. accentu in penultima.
Heles nomen ꝓpriũ virorũ apud hebræos. accentu in prima.
Heleph. siue Eleph, vt supra diximꝰ, ĩ tribu Nephthali ac. ĩ pri.
Hemmanuel, siue Emmanuel, vt supra diximus accen. in añ pe.
Hereth, vnus ex regibꝰ Palæstinæ de quibus Iosue. xij. ac. in pr.
Hered, filius Balæ a quo est familia Hereditarũ. acc. in prima.

¶ De incipientibus ab.I. litera.

Iaar, filius Reaia in libro j. Paralip. cap. ij. accen. in penul.
Iaath, filius Lobni de quo in. j. Paralipo. vi. accentu in prima.
Ianai, vir de quo in. j. Paralipomenon cap. v. accentu in penulti.
Iaphia filius Dauid & ciuitas in tribu Zabulon. accen. in penul.
Iaphie rex Iachis de quo in libro Iosue ca. x. acc. in penul.
Iasa, ciuitas in tribu Ruben separata Leuitis. acc. in prima.
Iechuticl filius Ezra de quo in. j. Paralip. iiij. accen. in ante pen.
Iemai, filius Thola filij Isachar de quo. j. Paralip. vij. ac. in pe.
Ierimai, siue Iermai, vir de quo in libro Ezra. x. accen. in penul.
Ierobaal, qui Gedeon index de quo Iudicũ. vi. accen. in penul.
Iesce q̃ postea cognominata Sara vxor Abrã. accen. in prima.
Iethbatha castra filiorũ Israel in solitudine. Num. xxxiij. ac. ĩ pe.
Iethrai filius Zara de quo in. j. Paralipome. vi. accen. in pen.
Iezabel, vxor Achab regis de quo in iiij. libro Reg. acc. in pen.
Ioacim, nomẽ celebre virorũ apud hebræos accen. in ante pen.
Ioiada, pater Banaiæ & aliorũ nomen. accentu in prima.
Ioiarib vir de quo legitur in libro Neemie cap. xi. acc. in prima.
Ionadab filius Rechab & alter filius Sema vterq;. acc. in pri.
Ionathan nomen celebre complurium hebræorũ. accentu in pen.
Iorai, vir de quo in. j. Paralipome. v. accentu in penultima.
Iosaba, filia Ioram regis de qua in libro Regum. iiij. capite. xij. accentu in penultima.
Iosabeth filia Ioram regis eadem, quæ superior. accen in prima.
Iosaphath, rex filius Asa, & aliorum plurium. accen. in prima.
Iosedec, pater Iesu sacerdotis de quo in Aggæo ppheta. accentu in penultima.
Iosue filius Num, q̃ a græcis appellatur Iesus naue. accen. in pen.
Iozabad nomen celebre complurium hebræorũ. accen in prima.
Iozachar filius Semathi de quo lib. iiij. Reg. xij. accen. in pri.
Issai siue Isai q̃ a græcis d'r Iesse pater Dauid. accen. in pen.
Isboseth, filius Saul regis de quo libro. ij. Regũ. ij accen. in pen.
Isuaia vir de quo in. j Paralipome. iiij. accentu in secũda.
Itacasim ciuitas in tribu Zabulon de qua Iosue. xix accẽtu in ante penultima.
Ithai vnus de triginta fortissimis sub Dauid rege. ac. in pen.
Ithamar filius Aaron ex Elisabæ vxore. accentu in prima.

¶ D incipientibus ab. L. litera.

Laad filius Iaad de quo. j. Paralipome. cap. j. accen. in prima.
Lais, pater Phalthi de quo in. j. Regum xxv. accentu in prima.
Laisa ciuitas quæ postea cognominata est Dan accen. in prima.
Lama q̃d interpretatur cur. vt in lama azabtani. accen. in pri.
Lamech filius Mathusael de quo in Geñ. iiij. accen. in prima.
Lamed littera in alphabeto apud hebræos accen. in prima.
Lasa. siue Lesa vna de quinq; ciuitatibus Sodomorũ. ac. in pen.
Lechis, q̃d interp. maxilla de quo Iudicũ. xv accen. in prima.
Lesem, ciuitas quã cœperũt filij Dan de qua Iosue. xix. ac. ĩ pri.
Lodabar vnde fuit macher de quo in ij. Re. accentu in prima.
Luza ciuitas quã postea Iacob vocauit Bethel. accentu in prima

¶ De incipientibus ab. M. litera.

Maadai pro quo Ezras cap. x legitur Maadi. accen in penul.
Maadi pro quo nos legimus in Ezra Maadai. accen. in vlti.
Maceda, locus vbi Iosue cõclusit quinq; principes. accen. in pen.
Machabai, quã nos vertimus in cremum. accen. in penult.
Macharai vnus de triginta fortissimis sub Dauid. accen. in pe.
Madaba, siue Medeba ciuitas Arabiæ de qua Numer. xxi accẽ tu in prima
Madai vnus de septem filijs Iapheth de quo Geñ. accentu in pen.
Matharai vn⁹ de triginta fortissimis sub Dauid rege. acc. ĩ pe.
Malalai vir de quo legitur in Neemia cap. xij. accẽ. in pen.
Malcch siue Melech quod est rex cum compositis. accen. in pri.
Manaim q̃d' interpretatur castra Geñ. xxxij. accentu in penul.
Manecth filius Sobal horrei de quo Geñ. xxxvi. accentu in penul.
Manue pater Samson iudicis Israel. Iudi. xiij. accen in penul.
Maonathi filius Othoniel de quo primo Paralipo. iiij. accentu in antepenultima.
Maozin, quod interpretatur fortiũ, Daniel. xj accen. in pen.
Marai idem quod supra diximus Matharai. accen. in pen.
Mardochai q̃ & Mardochaus & nomẽ viri Ezra. ñ. ac. in pe.
Mares dux Asueri regis de quo in lib Ester. j. accẽ. in prima.
Maserai vir de quo in. j. Paralipome. lib. cap. ñ. acc. in pen.
Matani vir de quo in Neemia cap. xñ. accentu in penultima.
Mathusala filius Enoch de quo Geñ. v. & Lucæ. iij. acc. in pen.
Mechnedabai vir de quo in libro Ezre. x. acc. in penultima.
Medaba vrbs Arabiæ, quam supra diximus Madaba. accentu in antepenultima.
Meezabel vxor Balanan regis in Edon Geñ xxxvi. acc. in pe.
Melchisedec rex Salem de quo Geñ. xiiij. & sæpe alias. ac. ĩ pen.
Melchsua filius Saul de quo. j. Regum. xiiij. accentu. in penul.
Meleth filia Ismaelis vxor Esau de qua Geñ. xxviij. acc. in pe.
Mephaath ciuitas Beniamin & Ruben & alias accen. in pen.
Mered de quo. j. Para. iiij. filius fuit Ezranõ scribæ. accẽ. in pri.
Mesezabel pater Borachiæ de quo Neemiæ. cap. iij. accen. in pe.
Mesraim filius Cham a quo Egyptus cognominata acc. in pen.
Mizaab pater Meezabel vxoris Balanã Geñ. xxxvi. accẽ. in pe.
Miphiboseth filius Ionathæ & alter Saulis regis. accen. in pen.
Misael nomẽ celebre multorũ apud hebræos. accen. in pri.
Molecheth q̃d interpretatur regina. j. Paral. vij accentu in pen.
Moloch idolũ moabitarũ de quo in Leui. et. iij. reg. acc. in pri.
Morasthi ciuitas, vnde Micheas propheta Morasthites. accentu in antepenultima.
Moria, mõs visionis de quo Geñ. xxij. & ij. Paral. iij. ac. in pr.
Mosera cadẽ q̃ Moseroth mãsio filiorũ Israel. accen. in prim.
Mosoch filius Iapheth de quo ĩ Geñ. x. et Iezeciel. xxv. ac. ĩ pri.

¶ De incipientibus ab. N. litera.

Naad vir de quo. j. Paralipome. cap. xxxj. accentu in prima.
Naarai Berothites de triginta fortissimis sub Dauid. acc. in pri.
Naas nomen vrbis primo Paralipomenon & multorum virorum accentu in prima.
Naath filius Saphaam & alter filius Rahuel. accentu in pri.
Naim oppidũ de quo in cuãgelio Lucæ. ca. xij. accentu in penul.
Napheth ciuitas in tribu Manasse de qua Exodi vi. acc. in pri.
Nebai vir de quo in Neemia cap. x. accentu in penultima.
Neceb quæ Adammi in tribu Neptali ciuitas. accen. in prima.
Nepheg filius Dauid de quo. ij. Regum. v. & primo Paralipomenon. iij. accentu in prima.
Nchescol q̃d interpre. torrẽs botri Nume. xiij accẽtu in ante pen.
Neptoa locus de quo in libro Iosue ca. xv. et. xviij. accen. in pri.
Nethan melech eunuchus de quo. iiij. Reg. cap. xx. ij. acc. in pen.
Nethophati de quo. j. Para. ij et Ieremiæ ca xl accẽ. in añ pen.
Nintue ciuitas Assyriorũ et altera ciuitas Arabiæ. acc. in añ pen.
Nobe ciuitas sacerdotũ de qua Num. xxxij. & j reg. ac. in pri.
Noe filius Lamech sub quo diluuiũ vniuersale fuit accẽ. in pri.
Noge filius Dauid regis de quo. j. Paralip. ca. iij. accen. in pri.

¶ De incipientibus ab. O. litera.

Oad, filius Simeon filij Iacob de quo Geñ. xlvi. accentu in pri.
Obededõ vir de quo multa. ij Reg. vi. & in Paral. acc. in añ pe.
Oldai, vir de quo in Zacharia ppheta. et. ñ. Paral. accẽ. in pe.

Ophel,locus de quo in Neemia,& .ij. Para.xxxiij.accẽ.in pri.
Opher,ciuitas quã cepit Ioſue rege illius occiſo.acẽ.in prima.
Oronain, ciuitas Moabitarum, de qua Eſaias & Ieremias. accentu in penultima.
Oſaana,qđ interpretatur ſaluifica Mathæi.xxj.accẽ. in prima.
Oſeæ,prophcta & nomẽ aliorũ cõplurium. accentu in penulti.
Ozai vir de quo in.ij.Paralipome. cap.xxxiij.accen.in penul.

¶De incipientibus a.P.litera.

Phacee rex filiꝰ Romeliæ de quo.iiij.Reg.et in Eſaia.ac.ĩ añpe.
Phaleg filius Heber de quo in Geñ.& Parali.accẽ.in prima.
Phaleth filius Ionathan filij Iada de quo.j. Para.ij.acc.ĩ pri.
Pharai vnus de triginta fortiſſimis ſub Dauid rege acc.in pe.
Phares Iudæ filius,& alter filiꝰ Machir-Machab.j.acc.ĩpri.
Phaſe,qđ interpretatur trãſitus,de quo in Exodo. accẽ.in pri.
Phaſca de cuius filijs in Ezra,& in Neemia legitur.accẽ.in pe.
Pharſandatha vnꝰ de duodecim filijs Amã. Eſter.ix.acc.ĩ peñ.
Pheltai ,p quo in hebræo legitur phelthi.Neemiæ.xij.accẽ.ĩ pe.
Phermeſta vnꝰ de duodecim filijs Amã.Eſter.ix.accẽ.in penul.
Pheſe,ſiue Phaſta vir de quo in.j.Parali.iiij. accẽtu in prima.
Phetmoab cuius filij redierunt cũ Zorobabel.accen.in prima.
Phiairoth mãſio filiorũ Iſrael de qua ĩ Exodo.accẽ.in antepe.
Phinees filius Eleazar & alter filiꝰ Heli ſacerdotis.acc.ĩpri.
Phoratha vnꝰ de duodecim filijs Amã.Eſter.ix.accen.in pen.
Phutiel ſocer Eleazar filij Aarõ de quo Exodi.vj.accẽ.in pri.
Phutiphar.ſiue Putiphar eunuchus Pharaonis& ſocer Moſis. accentu in prima.

¶De incipientibus ab.R.litera.

Raab meretrix de qua multa in lib. Ioſue ca.ij.accẽ. in prima.
Raam filius Sama de quo in.j.Paralipome.ij.accẽtu in prima.
Radai filius Iſai frater Dauid regis.j.Parali.ij.accẽ.in penul.
Ramathaim,eadem quæ ſupra Aramathaim.accentu in penul.
Rebe vnꝰ de quinq; pricipibus de qbus Nu.xxxj.acc.in pri.
Rebee dux de quo in libro Ioſue. cap.xiij. accentu in prima.
Recem nomẽ ,ppriũ virorũ & ciuitatis Bẽiamin.acc.in prima.
Reſeph ciuitas Syriæ de qua libro.iiij.Reg.ca.xix.acc.in pri.
Ribai pater Etai de fortiſſimis ſub Dauid rege.accen. in pen.
Rogomelech de quo in Zacharia prophcta ca.vij.ac.in pen.

¶De incipientibus ab.S.litera.

Saanaim ciuitas in tribu Nephthali d' qua Ioſue.xix.accẽ in pe.
Saaraim ciuitas in tribu Iuda.& altera in tribu Simeon.accen tu in penultima.
Sabathai de quo in libro Neemiæ.ca xj.accentu in penultima.
Sabe,ſiue ſeptẽ,ſiue iuramentũ,ſiue ſaturitas.accẽtu in prima.
Sabee ciuitas in tribu Simeonis de qua Ioſue.xix.accen.in pri.
Saber filius Simeon & alter filius Caleb.accentu in prima.
Saddai vnum de decem nominibus dei.accentu in penultima.
Sadi,ſiue Sade vna ex literis alphabeti hebræorũ.acc.in pr.
Salai,ſiue Salachi pater Azuba de quo.ij.Reg.xxij.acc.in pñ.
Sale filius Arphachſad.Geñ.x.& Lucæ.j.accentu in prima.
Saled filius Nadab de quo primo Paralipo.ij.accẽtu.in prima.
Saleph filius Iectã de quo Geñ.x.& in Paralip.acc.in prima.
Saliſa,ſecũdum hebræos eadem eſt,quæ Segor .acc.in penulti.
Samaraim ciuitas in tribu Beniamin de qua Ioſue. xviij.accen tu in penultima.
Sames,ſiue Semes,quod interpretatur ſol.accentu in prima.
Sammai filius Onã de quo primo Para.ij.& aliorũ.acc.in pe.
Sammua filius Dauid et alter de quo Neemiæ.xj accen.in.pe.
Samſai vir de quo in Ezra.cap.iiij.accentu in penultima.
Sara,q̃ prius dicebatur Sarai vxor Abraã,& aliæ acc.in pri.
Sara locus de quo in Neemia cap.xj.accentu in vltima.
Sarai vxor Abraam quæ poſtea dicta eſt Sara.acc.in penulti.
Saraſar idolũ de quo in libro Zachariæ ,pphetæ.vij.acc.in pe.
Sarathaſacar,id eſt,angũſtiæ matutinæ Ioſue.xiii.acc.in penul.
Sared filius Zabulon de quo Geneſis.xlvj.accentu in prima.
Saredatha locus in regione Iordanis.q̃.Para iiij̃.acc.in penul.
Sarepta.ciuitas Sidoniorũ de qua.iii.Reg.xvii.acc.in penulti.
Sareth filius Aphia idemq; pater Bechor.accentu in prima.
Sarona locus eſt de quo in primo Paralipo.xxvii.acc.in pen.
Saruia mater Ioab eadẽq; ſoror Dauid.p.u.vocalẽ.acc.in fine.
Seba filius Iectan de quo geñ.cap.x.accentu in prima.
Sebaim,que Aſchaim de quo in libro Ezra.ii.accentu in peñ.
Sebe vir de quo in primo Paralip.cap.v.accentu in prima.
Sebthai vir de quo in libro Neemiæ ca.iiij.accentu in penul.
Sebboleth,ſiue Siboleth qđ eſt ſpica.Iudicũ.xii.acc.in penul.
Secel,qđ interpretatur ſiclus genus ponderis.accentu in prima.
Secrona locus eſt de quo libro Ioſue.cap.xv.accentu.in pen.
Sedada locus,de quo Numerorum.xxxiiij.& Iezeciel.xxxvii. accentu in penultima.
Sedee,quo nõie dicta eſt Ieruſalẽ iuxta Hebræos.acc.in prima.
Segor eadẽ q̃ Bale vna de ciuitatibus Sodomorũ.acc.in prima.
Seira,ſiue Scirath ciuitas Iudicũ.iii.& .iiij.Reg.iii.acc.in pen.
Seler vnus de triginta fortiſſimis ſub Dauid rege.acc.in pri.
Sellai vir de quo in libro Neemiæ ca.ii. accentu in penultima.
Selmai vir de quo in Neemia.ca.vii.an Semlai.acc.in penult.
Seloph pater Anon de quo in libro Neemiæ.ca.iii.acc.in prima.
Semeber,rex Seboim de quo Geñ.cap.iiii.acc.in penultima.
Semer,ſiue Somer pater Iozabad đ quo.iiii.Reg.xii.acc.ĩ pri.
Semes qđ interpretatur ſol,idem qđ Sames.accẽ. in prima.
Semlai,idẽ qđ Selmai literis inuerſis vtrobiq;.acc.in penultim.
Semus,filius Zachur de tribu Ruben.Nume,xiij..accẽ.in pen.
Senaſar,filius Ieconiæ de quo.j.Paralip.cap.iii.accen.in pen.
Sephama,terminus Iudææ,q̃ poſtea dicta Apamea. acc.in pen.
Sepharuaim p.u.cõſonãtẽ locꝰ in Eſaia.vii.et.iiii.Reg. ac.ĩpe.
Sephatha vallis eſt de quo.ii.Paralip.xiiii.acc.in penul.
Sephei pater Ziza de quo in.j. Parali.ca.iii.acc.in prima.
Seror proauus Saul regis de quo j.Regum.ix.acc.in prima.
Sereſer vir princeps ſub Nabuchodonoſor Ieremiæ.xxxix.dẽ centu in penultima.
Seſai filius Enac de quo Ioſue.xv.accentu in penultima.
Sethrai ſaronites de quo.j.Paralip.ca.xxv.acc.in penul.
Siaa,de cuius filijs in libro Ezra.cap.ii.acc.in penultima.
Sibboleth,ſiue vt diximus ſebboleth,hoc eſt ſpica.acc.in penul.
Sichima ſichimorũ ,p eo quod eſt Sichem ciuitas nota acc. in pñ.
Siloe locus de quo in euãgelio et Eſaia & Neemia.acc.in pñ.
Sinai,manſio filiorum Iſrael in ſoltitudine.accentu in penu.
Sira ſirim,qđ interpretatur cantica cãticorũ.acc.in penultima.
Siſai vnus de filijs Enac & alij eiuſdem nominis. acc in penul.
Siſara dux Iabin Iudicũ.iiii.et aliꝰ de quo Ezra.ii.acc.in ãte pñ.
Soar filius Simeon de quo Geñ.xlvj.accentu in prima.
Sobai de cuius filijs ſcribitur in libro Ezra.ii.acc.in penul.
Sobna,ſcriba ſub Ezechia regẽ.iiii.Regũ & Eſaia.acc.in prĩ.
Sobochai de vſathi vir de quo.iii.Reg.cap.xxi.accen.in pen.
Soleth qđ in ſimilia de qua ſæpe in ſcriptura.acc.in prima.
Somron ciuitas quæ ab interpretibus đr Samaria.acc.in pri.
Sophai filius Elcana de quo in.j.Parali.cap.vi.accen.in penul.
Sophoret vir de cuius filiis in Ezra.cap.ii.accen.in penul.
Sophthim quod interpretatur Iudicum liber.accentu in prima.
Sothai vir de cuius filijs in libro Ezra ca.ij.acc.in pen.

Sue, Abrad ex Cethura filius de quo Geñ.cap.xxv.accẽ.in pe.
Suriel filius Abiail-princeps Moolitarũ Nume.iij.accẽ.in pr.
Surisaddai pater Salumiel de tribu Simeon Numer. primo accentu in penultima.
Sutala filius Ephraim de quo in Numeris ca.xxvj.accẽ.in pe.

¶ De incipientibus à.T.litera.

Taas filiꝰ Nacor ex Roma de quo Geñ.xxij.accẽtu in prima.
Taath filius Asir de quo primo Paralip. vi accentu in prima.
Tanameth pater Saraia de quo iiij.Regũ.ca.xxv.acc. in pe.
Tatanai vir princeps de quo in libro.j.Ezra ca.v.acc.in pe.
Tamnatha ciuitas,q̃ alio noïe Thamna Iudicũ.iiii.acc. in pen.
Tholmai rex Gesur et vnꝰ ex filiis Amihud.ii.Re.xii.ac.i pe.
Thogorma vnꝰ de filiis Gomer de quo Geñ.c.x.acc.in antep.

¶ De incipientibus ab.V.litera.

Vrias nomẽ celebre multorũ apud Hebræos accẽ.in antepen.
Vaizatha vnus de duodecim filiis Aman in lib.Ester.acc.i pe.
Vcoca.ciuitas in tribu Neptali de qua Iosue.xix. accẽ. in pen.
Vthai de filiis Begui,cuius in libro Ezra.ca.viii.accen.in pe.

¶ De incipientibus à.Z.litera.

zabbai vir de quo in libro Ezra ca.x. accentu in penultima.
zacai pater Baruch de quo in libro Neemiæ ca.iii.accẽ.in pe.
zain literæ nomẽ in alphabeto hebræorum.accentu in prima.
zanoa ciuitas in tribu Iuda de qua Iosue.xv. accen.in penulti.
zara nomen celebre multorum hebræorum.accentu in prima.
zarai vir de quo in primo Parali.ca.xxvii.accen. in penulti.
zared torrens de quo Deutero.ii.Nume.xxi.accẽ.in prima.
zares vxor Aman de qua multa in libro Ester accen.in pen.
zebeth de quo in Psalmo.lxxxvii.in hebræo zeba.acc.in pri.
zephrona terminꝰ Iudææ ad septẽtrionẽ.Nu.xxxiiii.acc.in pe.
zoeleth nomen lapidis de quo.iii.Regum.j.accentu in penulti

FINIS.

¶DICTIONES GRAECAE

& latinæ,quæ per artem sparguntur in ordinẽ alphabetarium redactæ.

Abacus.i por el aparador,o tabla para contar.
Abas.antos.nomen proprium apud poetas.
Abax.acos.idem est quod Abacus.i.
Abel,filius Adam ex Eua.
Abdera.æ por vna ciudad de Thracia.
Abderitanus.a.um.cosa de aquella ciudad.
Abies.ctis.por el abeto arbol peregrina.
Abies.etos.interpretatur non missus vel iniectus.
Abidos.di.vna ciudad cerca del Hellesponto.
Abrotonum.ni.por yerua lombriguera.
Academia.æ.vn lugar cerca de Athenas.
Academus.i.vir fuit ex heroibus.
Acamas.antos.intcpretatur irrequietus.
Acanthus.ti.interpretatur carduus.
Acanthis.idos.por el sirguerito aue.
Acarnan.anis.por hombre de Epiro.
Acastos Peliæ regis Argiuorum filius.
Acidalia.æ.por la diosa Venus.
Accino.is.por cantar a otra cosa.
Accipiter.tris.por el gauilan,o açor,o halcon.
Acco.ces.vel Acesco.cis.por azedarse.
Acer acris.por fuerte,o ingenioso,o agro.
Acer.eris.por el arze arbol.
Acetum.ti.por el vinagre.
Acharis,interpretatur sine gratia.
Achates.tæ.nomen proprium viri,y piedra.
Achemenes.is por vn rey delos parthos.
Acheron.ontos.vn rio del infierno.
Acinus.ni.por vn grano del razimo.
Acis.is.nomen proprium viri,y rio de Sicilia.
Aconitum.ti. por el rejalgar.
Acras.ados por el perhuctano.
Acragas.antos.vna ciudad de Sicilia.
Acris.idos.por langosta,o renueuo.
Acropolis.cos.por la fortaleza dela ciudad.
Actæon.onos.vn varon fue de Thebas.
Acuo is por aguzar. Acumen.inis.por agudeza.
Acus.ci.por el aguja paladar pece.
Acus.us.por el aguja de hierro.
Acus.eris.por granças de trigo.
Adam.por nuestro primero padre.
Adamas.antis.por el diamante.
Adamantinus.a.um.por cosa de diamante.
Adeps.ipis.por la grossura no sebo.
Adhibeo.es.por añadir a otra cosa.
Aden.enis.por la landrezilla.
Adigo adigis adegi.por empuxar.
Adyta.orum.por el sagrario del templo.
Adimo.is.ademi.por quitar.
Adipiscor.eris,por alcançar.
Admes admetos.interpretatur indomitus.
Adonis.idos.amasius Veneris.
Ador adoris.por farro,o escandia.
Adorea.æ.por la gloria,o paz.
Aduena.æ,por estrangero,o estrangera.
Aeas.antos.vir fuit & fluuius.
Aeacus.æci.Ionis ex Aegina filius.
Aedes.ium.por la casa,o morada.
Aedilis.is por el fiel,o alarife.
Aegeon.onis.vnus ex Gigantibus.
Aegeon.onos.nomen proprium pastoris.
Aegina.æ.insula & fœmina.
Aegrotus ægrota ægrotum.por cosa enferma.
Aemon.onis.vir a quo dicta est æmonia.
Aenaretes.æ.vir simulator.
Aenigma.atos.interpretatur scirpus.
Aencis.idos.opus Vergilij.
Aequor.oris.por la llanura dela mar,o campo.
Aeresis,interp.electio.
Aerugo.inis por el moho de cobre.
Aes.eris.por cobre,metal,o moneda.
Aeson.onis.por el padre de Iason.
Aesopus.i.vn philosopho antiguo.
Aestas.atis.por estio parte del año.
Aestuo.as.aui.por hauer calor.Aether.eris.por el cielo,o ayre
Aetiops.opis.por el varon de Guinea.
Aethiopissa.æ.por muger de Guinea.
Aetolia.æ.vna region de Albania.
Afer.a.um por cosa de Africa.
Agalma.atis.interpretatur statua.

Agea.æ.por la tilla dela naue.
Ageso.onis.por el harriero,o recuero.
Agathos.interpretatur bonus.
Agathocles,rex fuit Siciliæ.
Age agedum agite.aduerbia,para exhortar.
Agesipolis nomen proprium viri apud græcos.
Agis,Lacedæmoniorum rex.
Agya.æ.interpretatur via.
Agito.as.aui.por aguijar,o oxear.
Aglaophon.pictor nobilis est.
Aglauros.vna ex filiabus Cecropis.
Aglis aglithos.interpretatur spica.æ.
Agnosco agnoscis agnoui.por reconocer.
Agonalia agonaliorum fiestas eran delos Romanos.
Agrippa.æ.por el que nace de pies.
Ah.iteriectio est dolentis.
Aiax.acis.nombre proprio de los griegos.
Alacer alacris alacre por cosa alegre.
Alaricus alarici.por vn principe delos Godos.
Alcman alcmanos.poeta fuit Græcus.
Alcmeon alcmeonos.Amphiarari filius.
Alcymedon.vir apud Vergilium.
Albunea æ.Vn bosque cerca de Roma.
Alea.eæ.por qualquer juego de fortuna.
Alces.itis por aue,o cosa que buela.
Algeo.es.vel Algesco.scis.por enfriarse.
Algus algi,vel algor.oris.por el frio.
Alecto.us.por vna delas tres furias.
Alia.æ.por vn rio de Italia.
Alibas.antos.vir apud Homerum.
Alifæ arum por vna ciudad de Italia.
Alipes alipedis.por lo que tiene alas enlos pies.
Aliphar atos interpretatur vnguentum.
Allicio.cis allexi por atraer por halagos.
Allido.dis por herir vna cosa con otra.
Allobrox.gis pueblos son de Francia.
Alopex alopecos.interpretatur vulpes.
Althea.æ.por maluauisco yerua,& Meleagri mater.
Alueus alui.por vientre mas baxo.
Amaracus amaraci.por amoradux yerua.
Amaracinus.a um.por cosa desta yerua.
Amasis amasis por vn rey de Egypto.
Amatus.untis vna isla del arzapielago.
Amazon.onos interpretatur sine mamma.
Ambiorix.igis.por vn principe de Francia.
Ambrosius.sij.por vn sancto deste nombre.
Ambrosia.æ por el artemisia yerua.
Amens.entis.por loco sinseso.
Amentum.i por amiento de dardo.
Amethystus.i.por amethysto piedra preciosa.
Amethystinus.a.um.por cosa desta piedra.
Amctor oros.interpretatur carens matre.
Amia amias.genus est pisciculi.
Amycus amyci por vn varon deste nombre.
Amidon.onos.vna ciudad de Macedonia.
Amygdalus.i por el almendro arbol.
Amygdalinus.a um.por cosa de almendras.
Amicio.cis.cui.por cobrir,o vestir.
Aminadab,nomen viri apud hebræos.
Amineum.i.vinum ex Campania.
Amita æ.por hermana del padre.
Ammon.onos.cognomen est Iouis.
Amithaon.onos.Cretei filius Melampi pater.
Amnis is.por rio que siempre corre.
Amomum.i.por vnguento oloroso.
Amonita amonitæ.populus palæstinæ.
Amonitis.idis.fœmina ex illo.
Ampelos.u.interpretatur vitis.
Amphisa.æ.vna ciudad de Phocis.
Amphitryon.onos.Alcei filius Alcmenæ vir.
Amphimedon.onos.penelopes procus.
Amphion.onos.filius Iouis ex Antiope.
Amphrisus.i.por vn rio de Thessalia.
Amplustre.is por los ornamentos delanaue.
Amulius.ij.por vn rey delos Albanos.
Anabis.is.fluuius est Siciliæ.
Anaglyphum.i.por lo sinzelado.
Analectica.orum.interpretatur relicta.
Analectum.i.por el relieue del manjar
Analogia.æ.interpretatur proportio.
Anapis.is.por vn rio de Sicilia.
Anas.æ.por Guadiana rio.
Anas.atis.qor el anade aue.
Anacharsis.sapiens vnus ex septem.
Anadema.atos.idem quod diadema.
Anatole.es.interpretatur oriens.
Anax anactos interpretatur rex.
Anaxagoras.æ.por vn philosopho notable.
Anceps tis.por cosa dudosa.
Anchises.æ.por vn Troyano padre de Eneas.
Andrias.antos.interpretatur statua viri.
Androgeos.geu.minois ex Pasiphae filius.
Andromeda.dæ.muger fue de Perseo.
Ango.gis.anxi.por congoxar o angustiar.
Anhelo.las.lani.por acezar.
Anio.enis.por vn rio de Italia.
Anomalon.interpretatur irregulare.
Antes.ium.por los liños delas vides.
Anthedon.onos.oppidum est Bœotiæ.
Antennæ.arum.por las antenas delanaue.
Anteris.dos.interpretatur obluctatio.
Anthracia.as.interpretatur pruna.
Antropos.u.interpretatur homo.
Anthrores.ris.por vn varon cuel Vergilio.
Antidotum.ti.por remedio contra ponçoña.
Antichir tros interpretatur pollex.
Antiæ arum por el corete delos cabellos.
Antigenes is.nombre prorio de vn varon.
Antigonos.u.nomen celebre multorum.
Antilochus.i.filius Nestoris.
Antiochus.i.Rey fue de Syria.
Antipho.onis.nomen propium viri.
Antiphona antiphonæ.vox reciproca.
Antipophora.ras interpretatur responsio.
Antiquarius.ij.por amador de antiguedades.
Antistes.itis por el prelado o prelada.
Antistia.æ.por la muger prelada.
Anuststhenes.is.vn philosopho notable.

Antyx.gos.interpretatur curuatura rote.
Anubis.idis.por vn dios delos Egyptios.
Anus.us.por la vieja.
Anxur uris por vna ciudad de Italia.
Aor.aoros.interpretatur ensis.
Apage apagesis.interiectio silendi.
Apes.is por abeja.
Apes edis.por arrexaque,o vencejo aue.
Apator.oros.interpretatur carens patre.
Apesas.antos.mons est Nemeæ.
Aphonæ.interpretatur sine voce.
Apidanus.i.por vn rio de Thessalia.
Apirinum.ni.por la granada çafari.
Apis is.por el dios de Egypto.
Apisaon.onos.vir apud Homerum.
Aplustre.is por los ornamentos dela naue.
Apœninus.i.vn monte de Italia.
Apocope.interpretatur abscisio.
Appollo.inis.por el dios Apollo.
Apophthegma.atos.interpretatur dicterium.
Aponus.i.por vn lugar cerca de Padua.
Apostolos.u.interpretatur missus.
Apostrophe.interpretatur conuersio.
Appello as.aui por llamar.
Appello.is.appuli.por arrimar,o arribar.
Apricus.a.um.por cosa abrigada.
Aptotas.por atauiary aparejar.
Aptos.tos.interpretatur non cadens.
Apulia æ.vna region de Italia.
Apulus.a.um.por cosa de Apulia.
Apsyrtax interpretatur iugulator.
Aqualiculus.i.por el bajo del vientre.
Aqualis is.por jarro de agua.
Aquilex.egis.por pozero que busca pozos.
Aquor.aris.por yr por agua.
Arabs arabis.por varon de Arabia.
Arabissa.æ.por muger de Arabia.
Arados.di.insula adiacens Phœniciæ.
Ararararis.por vn rio de Francia.
Arbutus.ti.por madroño arbol.
Aratus.ti.por vn poeta griego.
Arcas.adis por varon de Arcadia.
Arceo.ces.por apartar y arredrar de si.
Accesso is por llamar.
Arctos.u.interpretatur Vrsa animal.
Archigenes.is nombre propio de vn medico.
Archilocus.i.vn poeta Lyrico griego.
Architas.tæ.por vn philosopho Pytagorico.
Areo ares.vel Aresco por secarse.
Aretalogus.gi.por fingidor de nouellas.
Arethusa.æ.por vna nympha y fuente de Sicilia.
Arges.getos.interpretatur candidus.
Argia.æ.vna hija del rey Adrastro.
Argi.orum.vna ciudad de Grecia.
Argos.gi por aquella mesma ciudad.
Argireos.u interpretatur argenteus.
Argiodus.di.habens dentes argenteos.
Argo.gus por la primera naue de Iason.
Argiuus.a.um.por cosa de aquella naue.
Argutus.a.um.por cosa aguda y sotil.
Argutulus.a.um diminutiuum ab argutus.
Argutiæ.arũ.por las agudezas y astucias.
Aricia.æ.vna ciudad de Italia.
Arista aristæ.por la raspa dela espiga.
Aristobolus.li.nomen celebre multorum.
Aristophanes nis.vn poeta griego.
Armenia armeniæ,vna region de Asia mayor.
Armiger.ri.por el paje delas armas.
Arpinas.atis.por cosa de Arpino ciudad.
Arrabon.onos.interpretatur pignus.
Arsen siue Arren.interpretatur masculus.
Arthron.u.interpretatur articulus.
Artifex.icis.por hazedor de arte.
Artus artuum.por los miembros del cuerpo.
Aruspex.cis adeuino por sacrificios.
Aruiragus.aruiragi. vn rey de Inglaterra.
Aruisium.sij.vn cabo dela isla Chio.
Arx.arcis por fortaleza o alcaçar.
As assis.por la libra o heredad entera.
Asciseo.cis.por llamar y traer de lexos.
Asclæpius.pij. vn medico celebre.
Asepus asepi.vn rio de Troya.
Asia asiæ.por la asia mayor o menor.
Asius.a.um.por cosa destas dos asias.
Asis.idis.por hembra de alli.
Asylum.li.por lugar priuilegiado como yglesia.
Asilus.li.por moscarda o tauano.
Asilas.æ.nombre es de varon enel vergilio.
Asine.es.vna ciudad de Achaia.
Asma atos.interpretatur canticum.
Asopus asopi.por vn rio de Bœotia.
Aspalax acos.interpretatur talpa.
Aspar.varon fue hijo de Anibal.
Asparagus.gi.asparago,espina conoscida.
Aspis idis.vnaserpiente propria de Africa.
Aspledon.onos.Phocidis regionis ciuitas.
Assecla.æ.por el que acompaña a otro.
Assero.is.cui.por plantar cerca de otra cosa.
Assero.is.rui.por affirmar,o delibrar.
Assideo.es.por assentarse cerca de otro.
Assilio.is iui.por saltar hazia otra cosa.
Assisto.is.por estar cerca de alguna cosa.
Assulto.as.por resurtir hazia otra cosa.
Aster.eros interpretatur stella.
Asthma.atos.interpretatur anhelitus.
Astyanax.actos.Hectoris filius.
Astysmos.u interpretatur vrbanitas.
Astur.uris.por hombre de Asturias.
Asturica.æ.por muger asturiana,o de Astorga.
Atabalus.i.vn viento de Apulia.
Ater atra atrum.por cosa negra.
Athamas.antos.Phryxi & Helles pater.
Atheroma.atis.vna especie de vlcera.
Athyrma.atos interpretatur ludus.
Atina.æ.vna ciudad de Italia.
Atys yos.vn moço que amo Cybeles.
Atlas.antos.Vnus ex Gigantibus.
Attagen.enis.por el francolin aue.

Atlagena.æ.por la meſma aue.
Attella.æ.vna ciudad de Campania.
Attingo.is.attigi.por alcançar.
Atomus eſt ſine inciſione.
Atrax.acos ciuitas Theſſaliæ.
Atrax.ocis. por coſa cruel.
Auceps.upis.por caçador de aues.
Auchen.enos.interpretatur ceruix.
Audax.acis.por coſa oſada ſin prudencia.
Audeo audes.por oſar.
Auernus.i.vn lago de Italia,o infierno.
Auius.a.um.por coſa ſin camino.
Aufilena.æ.nomen proprium fœminæ.
Augur.guris.el adeuino por agüero.
Augeo ges.por acreccentar.
Aulax.acos.interpretatur ſulcus.
Aulc.es.interp.aula.atrium.caula.
Auletris.idos.tibicina.
Auriga.æ.por el regidor del carro.
Aurigo.inis.por la itericia dolencia.
Auritus.a.um.por coſa de grandes orejas.
Auſonius.nij.nombre proprio de vn poeta latino.
Auſterus.a.um por coſa aſpera.
Autographum.i.la ſcriptura de propria mano.
Autumedon,Dioreſ filius armiger Achillis.
Autumo.as.por dezir.rarum.
Axis.is.por el exe del carro dela carreta.

BAal,nomen dæmonis eſt.
Bacchar.aris.por el aſſarabacar.
Bacchanalia.orum.ficſtas eran de Baccho.
Bætis.tis.por el rio Guadalquiuir.
Bænacus.ci.por vn lago de Lombardia.
Balanus,interpretatur glans.
Balena.æ.por la ballena.
Baltheus.ci por vanda,o cinta.
Banura.æ.nomen proprium viri.
Barathrum.i.por vaſo ſin hondon,o infierno.
Barbitos.i.por cierto inſtrumento muſico.
Baris.idis.por cierta eſpecie de naue.
Barium.ij por Barleta ciudad de Italia.
Baſium.ij. por beſo de enamorado.
Batauium.uij.vna isla del rio Reno.
Bataus.a.um.por coſa de alli.
Bagogus.nombre proprio de vn varon.
Barytonon.interpretatur grauis accentus.
Bebrix.icos.nomen celebre apud poetas.
Bema.atis.interpretatur gradus.
Bendis.idos. dea quæ ex Thracia venit.
Benignus.a.um.por coſa liberal.
Belides Danai filiæ fuerunt à Bello auo.
Bellona.æ.por la dioſa dela guerra.
Berillus.i.por el beril,piedra conoſcida.
Beritus.ti.vna ciudad de Phœnicia.
Beſſis.is.por ocho partes de doze.
Beta.la ſegunda letra delos griegos.
Bex bechos,interpretatur tuſſis.
Biceps ipitis.por coſa de dos cabeças.
Bicolor.oris. por coſa de dos colores.
Bicorpor.oris.por coſa de dos cuerpos.
Biſrons.ontis.por coſa de dos frentes.
Bigæ.arum.por el carro de dos caualos.
Bijugus.a.um.por yunta de dos caualos.
Bilis.is.por la colera.
Bini.næ.na.por cada vno dos.
Bipes.edis.por coſa de dos pies.
Byrrhias.riæ.nomen proprium ſerui.
Biſon.ontis.vn animal es no conocido.
Byſſinus.a.um.por coſa de biſſo ſpecie de lino.
Buturi.orum.por los Burgoñones pueblos.
Bithinia.æ.vna regiõ de Aſia.
Bizeres,pueblos ſonſeptentrionales.
Blanduſia.æ.regia eſt Sabinorum.
Bogud.udis.vn rey de Africa.
Bola.læ.vna ciudad de Italia.
Boletus.ti. por hongo que nace en el arbol.
Bombyx.ycis.por el guſano dela ſeda.
Boſtar.aris.vn varon de Africa.
Botrus.i botrio.onis.por el razimo.
Brachæ.arum.por las bragas marineras.
Brachys.cos.interpretatur breuis.
Bradys.cos.interpretatur tardus.
Brabion.u.quod certantibus proponitur.
Bragada.æ.vn rio de Africa.
Bryax.acis.por vn entallador,o platero.
Britannia.æ.por Inglaterra isla.
Briton.onis.por breton de Bretaña.
Bromius.ij.vno delos nombres de Baccho.
Bubon.onis.interpretatur inguen.
Bubo.onis.por el buho,aue.
Bubalus.li.por bufalo,animal.
Bubaſtus.ſti.vna ciudad de Egypto.
Bucolica.orum.por obra de Vergilio.
Buris.is.por la cama del arado.
Burdo.onis.por el Burdiegano.
Bus boos.bos,maſculus aut fœmina.
Buſiris.idos.tyrannus Aegyptiorum.
Butyrum.i. caſeus ex lacte bouis.

CAbax.acos.interpretattur vaſer. aſtutus.
Cacabo.bas.por cantar la perdiz.
Cacaturio.is.por hauer gana de aquello.
Cacula.æ.por el rapaz del eſcudero.
Cacus.i.vn hijo de Vulcano que mato Hercules.
Cadauer.eris.por el cuerpo muerto.
Caduceus.ci.por la vara del embaxador.
Caducus.a.um.por coſa caediza.
Cædo.is.cæcidi.por herir,o matar.
Cælebs.ibis.por el ſoltero,o ſoltera no caſados.
Caicus.i.vn rio de Miſia,o Frigia.
Caiſtros Aſiæ proprie dictæ fluuius.
Calabria.æ. vna region de Italia.
Calendæ.arum.por el primer dia del mes.
Calydon.onos.ciuitas eſt Aetoliæ.
Caligo.ginis.por la eſcuridad.
Caligo.gas.eſcurecerſe.
Calypſo.us.nympha Atlantis filia.
Calix.icis. vaſo para beuer.

Calyx.ycis.por el eryzo dela caſtaña,o bellota.
Calliſthenes.is.vn diſcipulo de Ariſtoteles.
Callis.is por camino hondo y eſtrecho.
Callitrix.icos.interpretatur pulcher capillus.
Callychthys.yos.pulcher piſcis.
Callipetes.æ.nomen proprium viri.
Calo.onis.por leñador del real.
Colos.lu.interpretatur bonus.
Caluo.is.ui por engañar.
Calx.acis.por el calcañar del pie.
Calx.cis.por la cal para edificar.
Cambyſes.is.vn rio delos Perſas.
Caminos.u.interpretatur fornax.
Camiros.ri.ciuitas eſt in inſula Rhodo.
Camurus.a.um.por coſa retuerta.
Canabis.is por el cañamo.
Cancelli orum.por las rexas del apartamiento.
Candeo.es.por emblanquecerſe.
Cani.orum por las canas dela cabeça
Canis.is.por perro,o eſtrella,o azar enlos dados.
Canicula.æ por perra pequeña,o eſtrella.
Canon.onis interpretatur regula.
Canopus.i. Damiata ciudad de Egypto.
Canuſium.ij.vna ciudad de Apulia.
Capeſſo.is.por tomar para gouernar.
Capitolium.ij por el capitolio monte de Roma.
Capiſtrum i.por el cabeſtro.
Cappadox.ocis.por hombre de Capadocia.
Caprile.is.por el apriſco de cabras,o chibitil.
Car caros.vir ex caria regione.
Carbaſus.i.vna eſpecie de lino muy blanco.
Carbaſinus.a um.por coſa deſte lino.
Carceres.por cuerda que iguala los caualles.
Carcheſium.ij por la copa,o gauia dela naue.
Carchedon.onos.Carthago ciuitas.
Cardo.dinis por el quicio dela puerta.
Carex.icis.por el carrizo yerua conocida.
Carica.æ.vna region de Aſia.
Cariar.atos.interpretatur caput.
Carica.æ.por el higo paſſado.
Caries.ei.por carcoma.
Carpo.is.carpſi porcoger rompiendo.
Carpophorus.ri nombre de vn varon.
Carpos,interpretatur fructus.
Caſſes.ium.por la red para prender algo.
Caſſis.idis.por el armadura dela cabeça.
Caſſinum.ni.por vna ciudad de Italia.
Caßinas.atis.por coſa de aquella ciudad.
Caſſus.a.um participium à carco.es.
Caſtrum.i.por la villa cercada.
Caſtra.orum.por el real dela hueſte.
Catelips.ipos.interpretatur ſcala.
Catadromus.i.por la corredera.
Catillus.i.por el poblador de Tibur.
Catina.æ.por cataña ciudad de Sicilia.
Catamitus.i.idem eſt qui Ganymedes.
Catholicus.a.um.interpretatur vniuerſalis.
Cauco.es.por huyr,o prouecer.
Cauillor.aris.por vſar de malicias.
Cauliodus,habens dentes exertos.
Caulis.lis.por la berça,o tallo de yerua.
Caupo onis.por el tauernero,o ventero.
Caupona.æ.por la tauernera.
Cecrax.gos.interpretatur vocator.
Cecrops.opis.el primero rey de Athenas.
Cedo.is.ceſſi.por dar la ventaja,o mejoria.
Cedo.pro dic ſecunda perſona imperatiui.
Celor.oros.interpretatur vox.
Celeber.bris.bre.por coſa famoſa.
Celer.ris.re.por coſa ligera.
Celox.ocis.vna eſpecie de naue.
Celtiber.eri.el que mora cerca del Ebro.
Cenſeo.es.por juzgar,o penſar,o contar.
Centaurus.ri.nombre proprio de naue.
Centuſſis.por cien aſſes moneda.
Centurio.onis.por el capitan de ciento.
Cepa.æ.por la cebolla de comer.
Centurupe.es.vna ciudad de Sicilia.
Cephiſus.ſi.vn rio cerca de Parnaſo.
Cer ceros,interpretatur peſtis.
Cer ceris,interpretatur cor.
Ceraſus.ſi.por el cerezo arbol.
Ceraſus.untis.vna ciudad de Capadocia.
Cerberus.i.el can portero del infierno.
Cercyra.æ.por vn genero de naue.
Cercyra æ.nombre fue de Corintho.
Cercopithecus.i.por gato paus.
Cerdo onis.por official mecanico.
Cerdo.onis.por la diosa delas mieſſes.
Cerimoniæ.arum.por las cerimonias.
Cerinthe.es herba ex quaapes decerpunt mel.
Cerrinus.a.um.por coſa de meſto arbol.
Ceryx ycos.interpretatur præco.
Cerno.nis.creui.por mirar con los ojos.
Ceruical.alis.por la cabeçera,o cabeçal.
Ceruſa.æ.por aluayalde,o blanquibol.
Ceſena.æ.vna ciudad de Lombardia.
Ceſenas.atis.por coſa deſta ciudad.
Ceſpes.itis.el ceſped tierra con raizes.
Cete indeclinabile.por peſcado grande.
Cethegus.gi.vn varon Romano.
Cethiſus.ſi.vn rio cerca del monte Parnaſo.
Cetus.i.por qualquiera pece grande.
Ceu aduerbium.por ſi como.
Chalcos,interpretatur æreus.
Chalcodon.ontos.hñs dentes æreos.
Chalybs.ibis.pueblos ſon de Ponto.
Chalybiſſa.æ.por coſa hembra de alli.
Chaos.i.por la confuſion delas coſas.
Character.eris.por la eſculpidura.
Charies.entos.interpretatur gratioſus.
Charybdis is.por vn cierto peligro del mar.
Charites.um.por las tres gracias.
Charon.ontos.portitor inferorum.
Chela.æ.por el braço de eſcorpion
Chelidon.onos interpretatur hirundo.
Chelis.idos.interpretatur cithara.
Chen.enos.interpretatur anſer.

Chernyps.bos.interpretatur februum.
Cherophaon.ontos.discipulus Socratis.
Cherſos,interpretatur terra.
Chimerinos,interpretatur hyemalis.
Chirchiros,interpretatur manus.
Chiragra.æ. por la gota dela mano.
Chiron.onos.Centaurus Saturni filius.
Chironomon.ontis por el trinchante.
Chironomos.i.el que dança por perſonaje.
Chirurgus.gi.por el cirurgiano.
Chitrapus.odis.por olla de tres pies.
Chlamys.ydis.por veſtidura militar.
Chnus.oos.interpretatur lanugo.
Chocnix,interpretatur ſemodius.
Chordax,genus eſt choreæ.
Chorus.ri.por ayuntamiento de yguales.
Cratis.idis.vn rio de Apulia.
Chremaſter.eris.nerui teſticulorum.
Chremes.etis.nombre proprio de varon en Terencio.
Chryſendetum.i por plato,o vaſo de oro.
Chryſeos,interpretatur aureus.
Chryſeus genus cometæ,cui color eſt aureus.
Cryſoſtomus,interpretatur os aureum.
Chriſtophorus,interpretatur ferens Chriſtum.
Chronis is nombre proprio de varon.
Chronica.orũ.por la hiſtoria delos tiempos.
Chros.otos.interpretatur corpus.
Cyamos.u.faba legumen.
Cyamotrox,interpretatur fabiuorus.
Cyane.es.vna fuente de Sicilia.
Cyane.es.vnas rocas del Boſphoro.
Cyathus.ti.por medida de vn ſorbo.
Cibaria.orum.por el mantenimiento.
Cibele.es.por la madre delos dioſes.
Cicada.æ.por la cigarra.
Ciccr.eris.por el garuanço.
Cici,interpretatur gala.æ.
Cicon.onos populus eſt Thraciæ.
Cicuta tæ.por cigua yerua conocida.
Cyclops.opos.monſtrum vnius oculi.
Cidon.onis.por vna ciudad de Creta.
Cio cis,vel Cico.es.cui por mouer,o incitar.
Gylidrus.i,por vna ſerpiente.
Cylindrus.i.por columna rolliza.
Cilix.icis.vn varon de Ciliciaen Aſia.
Ciliſſa.æ.por coſa hembra de alli.
Cilium.ij.por la cuenca delojo.
Cymbaliſta.æ.por el que tañe campana.
Cymbaliſtria.æ.por la que tañe campana.
Cymolus.li.vna isla del Arzapielago.
Ciminus.ni.por vn monte y lago de Italia.
Cinnabaris.ios.interpretatur minium.
Cinedus.di.por el puto que padece.
Cinips.ipis.fluius eſt in Cirenaica.
Cynipes.pis.por vn rio de Ponto.
Cynicus.ci interpretatur caninus.
Cynira.æ.por vn rey que fue de Chipre.
Cynodos.ontis.interpretatur deus caninus.
Cynomyia,interpretatur muſca canina.
Ciphas.antos.oppidum peloponneſi.
Cyperus.ri.por la juncia oloroſa.
Cyparisſos,viri & ciuitatis eſt nomen.
Cypirus.ri.por aquello meſmo.
Cypris.idis.dicitur Venus,pulchritudo.
Cyprus.i por Chipre isla.
Cytarus.i.vn monte de Aſia menor.
Circinus.i.por el compas.
Cerciter.por vn poco mas,o menos.
Cirnus.ni.por Corcega isla.
Cis,interpretatur vermis.
Cis præpoſitio.por aquende.
Ciſeris,interpretatur pumex.
Cithara.æ.por harpa inſtrumento muſico.
Citharistes.æ.por el que tañe harpa.
Citharistria.æ.por la que la tañe.
Citheron,mons eſt Bœotiæ.
Cithera.orum.por vna ciudad de Chipre.
Citheri us.i.mons eſt Peloponneſi.
Cytiſus.i.por cierta flor,y yerua.
Citra præpoſitio.por aquende.
Clades.dis.por mortandad a hierro.
Clam præpoſitio.por eſcondidamente.
Clanculum aduerbium.por eſcondidillas.
Clandeſtinus.a.um.por coſa a eſcondidas.
Claſsis.is.por la flota de naues.
Clatrus.i.por la rexa de apartamiento.
Claua.æ.por la porra.
Cleobulus.li.vno delos ſicte ſabios.
Clepo.pis.pſi.por hurtar.
Clerus.i.enfermedad es enla colmena.
Clibanus.ni.por el horno.
Climater.eris por grado que corta la.
Climax,interpretatur ſcala.
Climene.es.vna hija de Occano y Thetis.
Clio.us.vna ex nouen muſis.
Clis idos.interpretatur clauis.
Clyſter.eris.por el criſtel,ayuda.
Clitella.æ.por el albarda.
Clitorius.ij.vna fuente de Arcadia.
Cliton.onis.vn nombre de varon.
Clitumnus.por vn rio de Italia.
Cloaca.æ.por el albañar.
Clodius.dij.por lo miſmo quæ Claudio.
Chloreus.ci.auis eſt, quæ virco interpretatur.
Clotho.us.vna delas tres parcas.
Clunis.is.por la nalga.
Cnemis.idos interpretatur Ocrea.
Coccinus.a.um.por coſa de grana.
Coccyx.ygos.interpretatur cuculus.
Cochlearc.ris.por la cuchara.
Cocitus.ti.por vn rio del infierno.
Cocles.itis. por el tuerto de vn ojo.
Coctonum.i.por vna eſpecie de higos.
Codicilli.orum.por el codicilo de teſtamento.
Cœnatio.onis por laſala baxa.
Cœnaturio.is por hauer gana de cenar.
Cœnomyia,interp.communc muſcarũ.
Cœlites.tum.por los moradores del cielo.

Cœpio.pis.verbo antiguo por començar.
Coerceo.ces.coercui por refrenar.
Cognoſco.cis.por conocer.
Cohibeo.bes.por refrenar.
Collido.dis.por herir vno con otro.
Colliphiũ.ij.por pã cozido ſo la ceniza.
Collirium.rij.por vnguento para los ojos.
Colocaſia.æ.por la culcaſia yerua.
Colon.interpretatur membrum.
Colum li.por el coladero.
Colus.li.vel colus.us.por la rueca.
Columen.inis.por el altura.
Columella.æ.vn nombre de varon.
Comedo.onis.por comilon o gloton.
Comes.itis.por conde,o el que acompaña a otro.
Comeſſor.aris.por ſer combidado.
Cominus aduerbium.por amãteniente.
Comys.ythos.interpretatur faſcis.
Commi,interpretatur gummi.
Cõminiſcor.eris.por fingir,o penſar.
Como.is.compſi.por afeytar.
Compar.por coſa ygual con otra.
Compedio.is.iui.por impedir,o embaraçar.
Compes.edis.por la priſion de pies.
Compendium.dij.por el atajo.
Compeſco.cis.por refrenar,o retener.
Comperio.is.comperui.por hallar.
Compello.is.por conſtreñir.
Compello.as.por llamar.
Compingo.gis.por ayuntar,o componer.
Complodo.dis.por desfauorecer.
Compos.otis.por coſa poderoſa de alguna coſa.
Concerpo.pis.por coger rompiendo.
Concido.dis.por caer.
Concido.dis.por herir o matar.
Concupiſco.ſcis.por cobdiciar.
Concutio.tis.por ſacudir vno con otro.
Conchyle.is,por la concha del carmeſi.
Concors.dis.por coſa concorde.
Conculco.as.por hollar,o acocear.
Condyloma.atis.vna eſpecie de almorranas.
Conis.ios.interp.puluis.
Cone.es.por vna isla del Danubio.
Conor.aris.por esforçarſe.
Confercio.cis.por recalcar vno con otro.
Confitcor.eris.por confeſſar por fuerça.
Confringo.gis.egi.por quebrar.
Confuto.tas.por deſtruyr los argumentos.
Congredior.eris.por andar,o encontrar con otro.
Coniux.gis.por marido,o muger.
Conniueo.es.por inclinar la cabeça,o los ojos.
Conquiniſco.ſcis.por aquello meſmo.
Connubium.ij.por el caſamiento.
Conquiro.is.conquiſiui.por buſcar.
Conops.opis.por el moſquito.
Conopeum.i.por el pauellon para moſquitos.
Conſciſcere mortem.por matarſe.
Conſero.is.rui.por plantar en vno.
Conſero.is.rui.por trauar en vno.
Conſors.tis.por compañero ygual.
Conticeo.cs.por callar en vno.
Contrecto.as.por tratar entre manos.
Contumax.acis.por el porfiado.
Contumelia.æ.por la injuria.
Conuicium.ij.por denueſto riñendo.
Conus.i.por el agalla del cipres.
Cooperio,ris.rui.por cubrir.
Copa.pæ.vn nombre de muger enel Vergilio.
Cophos,interp.ſurdus.da.dum.
Copiæ.arum.por lahueſte dela gente.
Copia.æ.por la abundancia,o facultad.
Copo.onis.por el tauernero.
Copona.æ.por la tauernera,o ventera.
Copos,interpretatur labor.
Copula.æ.por ayuntamiento,o trailla.
Coquo.is.xi.por cozer.
Coralium.lij.por coral.
Cora.æ.vna ciudad antigua de Italia.
Corax.acos.interpretatur coruus.
Corbis por la goja para las mieſſes.
Corcyra.æ.por vna isla del mar Ionio.
Cordax.acos.interpretatur laſciua ſaltatio.
Corinthos ciuitas celebris.
Coryphas,oppidũ Aeolidis.
Corys.ytos,interpretatur galea.
Coronis.idis interpretatur extremitas.
Crytus.ti.por el goldre para frechas.
Cornicen.inis.por el varon trompeta.
Cornicina.æ.por la muger trompeta.
Cornus.ni.por cerezo ſylueſtre.
Cornu.por cuerno,o trompeta.
Corus.i.por viento gallego.
Cos cotis.por la piedra aguzadera.
Coſcinomantis.vates cibro diuinans.
Coſæ.arum.vna ciudad antigua de Italia.
Coſyra.æ.vna isla de Sicilia.
Coxendix.icis.por donde juega el anca.
Cras aduerbium.por mañana otro dia.
Crabro.onis.por el tauarro,genero de abiſpa.
Crapula.æ.por la embriaguez.
Crater.eris.por la copa.
Crater,eris.por la cuenca dela pila.
Crater.eris..n.p.Philoſophi.
Crates.is.por el çarzo.
Craticula.æ.por las parrillas para aſſar.
Cratis.idis.por vn Rio de Achaia.
Creber.a.um.por coſa eſpeſſa.
Crebenus.i.por vn rio.
Credo.is.por creer,o confiar,o preſtar.
Crementum.i.por acreccentamiento.
Cremaſter.el neruio delos teſticulos.
Cremon.onos.mons Leſbi eſt.
Crepis.idos.interp.fundamentum.
Crepo.as.por ſonar quebrando algo.
Crepundia.orum.por los diges delniño.
Creſces.cntos.n.p.apud Latinos.
Cremon.onos.vicus propè Corinthon.
Crepis.idos.interpretatur ſolea.

Cresa.æ.nombre de hembras fue.
Cres.etis,Rey,o varon de Creta isla.
Criminor.aris.por acusar,o ser acusado.
Crystallinus.a um.por cosa de crystal.
Crocalus.i.por vn Rey de Sardinia.
Crocis,genus herbæ.
Crocinus.a.um por cosa de açafran.
Crocodillus.i.por la cocatriz del nilo.
Croton.onis.ciuitas Italiæ in finu tarentino.
Crotopus.i.n.p.de varon.
Crustumium.ij.vn rio de Italia.
Ctis.ctinos.interp.peclen.
Ctesiphon,ontos.n.p.viri & fœminis.
Cubile.is.per cubil de fiera.
Cuias,atis.por de que tierra.
Culculus.i.por cuclillo aue.
Culculo.as.por cantar el cuclillo.
Culculus.i.la capilla,o cogulla de frayle.
Cucuma.æ.cierto vaso de barro,o arma.
Cucumis.eris.el pepino,melon,o cohombro.
Cucurbita.æ.por la calabaça,o ventosa.
Cucurrio.is.por cantar el gallo.
Cudo.is.por herir como en yunque.
Cudo.onis por caxquete de cuero.
Cunæ.arum.por la cuna delos niños.
Cunabula.orũ.por la criança dellos.
Cuneus.i cuña,o batalla,o assiento.
Cuniculus.i.el conejo,o madriguera.
Cures.etis.pueblos son de Creta.
Cures ium.ciudad delos Sabinos.
Curulis e.cosa de carro,o corrida.
Currus.us.por el carro.
Curius ij nombre de varon Romano.
Curio onis.nombre de varon Romano.
Cupido.inis.la codicia,o dios de amor.
Cupio.is.por codiciar.
Custos.dis.guardador,o guardadora.
Custodia.æ.la guarda,o guardadora.
Cuspis.idis.por la punta.
Cuticula.æ.por la pellejuela cuero.

Dactylos.n.interpretatur digitus.
Dactylotheca.æ.por la caxa de anillos.
Daces.æ.pueblos son Septentrionales.
Dacus.i.por aquellos mesmos.
Dæmon.onos.d'r fortuna sapiens.deus.
Dæs.tos.interpretatur fax.
Damar.aros.interpretatur vxor.
Damætas.n.p.de vn pastor.
Dama.æ.la gama especie de ciervos.
Damen.enos.vnus fuit ex heroibus.
Damno.as por condenar,o obligar.
Danae fuit Acrisij filia.
Danubius.ij.vn rio de Vngria.
Daphne.es.nemus Antiochiæ.
Daphne.es.Accentu in vltima.n.puella.
Daphnon.onis.por el laurcdal.
Daphnis.idis.nombre de vn pastor.
Daps.dapis.por el manjar costoso.
Dardanus.i.hijo de Iupiter y Electra.
Dares.etis.n.de vn varon en Vergilio.
Dasipus.odis.por la liebre.
Dauid.idis.por el propheta y rey.
Debilis.e por cosa debil y flaca.
Decas.adis.numerus est denarius.
Decapus.odis.la medida de diez pies.
Decerpo.is por coger rompiendo.
Decorus.a.um por cosa graciosa.
Decus.oris por la honra.
Dedecor.oris.por la desonra.
Dedoceo.es.desenseñar lo enseñado.
Decuns.cis.por diez partes de doze.
Defetiscor.eris.por cansar,o desfallecer.
Decussis.is.por diez asses.
Defraudo.as.engañar,o amenguar.
Defrutum.i.vino cozido ala meytad.
Degener.eris.lo que no responde a su genero.
Deglubo.is.por quitar el hollejo.
Dego.is.degi.por biuir.
Debisco.is.por henderse.
Deiero.as aui.por furar mucho.
Deinceps aduerbium.por despues.
Delear.atos.illecebra,esca ad decipiendũ.
Delecto.as aui por delcitar.
Deleo.es.cui por quitar,o racr.
Delibutus.a um.cosa vngida de olores.
Delicium.ij.deliciæ.arum.por el deleyte,
Deliteo.es.tui.por esconderse.
Delphin,vel Delphis inis.el delphin.
Deltrus.a um por cosa desuariada.
Delubrum.i.por el templo.
Demeter.ros.interpretatur ceres.
Dementia.æ.por la locura.
Demipho.onis.n p.de varon.
Demo.is.dempsi por quitar.
Democoon.ontos.Priami filius notbus.
Demophoon.ontos.Thesei filius.
Demosthenes.is.orador fue griego.
Democritus.i.vn filosofo griego.
Demum aduerbium.por finalmente.
Denarius.ij.moneda que vale diez asses.
Deni.æ.a.de diez en diez,o cada vno diez.
Denseo.es.por espessar.
Denso.as.por aquello mesmo.
Depeciscor.eris.hazer tur pe pacto.
Deperco is.por perdonar.
Depleo.es.por vaziar,o menguar
Desero.is.rui.por desamparar.
Deses.idis.el perezoso,a nimium sedendo.
Desideo.es.desedi por emperczar.
Desilio.is lui.por saltar abaxo.
Despondeo.es.por prometer.
Despotis.idos.interp.domina.
Destino as por deliberar,o comprar.
Detero is.detriui por gastar por vso.
Deterior.oris por cosa ménos buena.
Deuns cis.por onze onças.
Dextans.tis.por diez partes de doze.

Fidelia.æ.por la olla.
Fidenæ.arũ.por vna ciudad de Italia.
Fidus.a.um por cosa fiel.
Figo.is.xi.por hincar.
Figulus.i.por el ollero.
Filix.icis.por el helecho.
Fimus.i.por el estiercol.
Fingo.is.xi.por fingir.
Fiscina æ.por la encella.
Flabrum.i.por el moscadero,o viento.
Flabellum.i.por el moscadero.
Flabilis.flabile.por cosa que sopla.
Flagitium.ij.el pecado digno de castigo.
Flamen inis.por el sacerdote.
Flamina.æ.por la sacerdotissa.
Flauus.a.um.por cosa ruuia.
Flecto.is.xi.por doblegar,o inclinar.
Fleo.es por llorar.
Fligo.as.a quo est prosligo.as.
Fligo.is.a quo est prosligo.is.
Fluo is.xi.por correr lo liquido.
Fluxus.a.um.por cosa floxa,y cadiça.
Focale.is.por la beca.
Fodio.is.fodi.por cauar.
Fœdus.eris.por la confederacion.
Follis is por la bolsa,o fuelle.
Fomes itis por las astillas dela madera.
Fori.orum.por la tilla dela naue.
Formido.as.por hauer miedo.
Formido.inis.por el miedo.
Fornix.icis.por el arco,o boueda.
Forpex.icis por las tenazas.
Forsan, forsitã,forte,fortassis.por por ductura.
Fors forte.por la fortuna.
Fortunæ.arum.por las riquezas.
Fragor.aris.a quo suffragor,& reffragor.
Fremo.is.por bramar.
Fretum.i.por el estrecho del mar.
Frigeo.es xi.par resfriar.
Frigo.is xi.por freyr como en sarten.
Friguilla.æ auc a mi no conocida.
Friguillo.as por cantar ciertas aues.
Frittinio.is por chillar la cigarra.
Frico.as fricui por fregar.
Frit.por el grano menudo del trigo.
Frons.dis por la hoja del arbol.
Frons.tis por la frente.
Fraudo.as.por defraudar,o menguar.
Frumentor.aris. por yr por trigo,o ceuada.
Fruor.eris.por gozar de alguna cosa.
Frusino.onis.por vn lugar de Italia.
Frutex.icis.por mata menor que arbol.
Frux.gis por la fruta delatierra.
Fulcio.is.por sustentar.
Fulix.icis por el auc cerceta.
Fulgeo es.por resplandecer.
Fulgur.uris por el relanpago.
Fullo.onis.el que laua los trapos.
Fullona.æ.por la que laua los trapos.
Funis.is por la cuerda para atar.
Funus.eris. por el mortuorio.
Furio.is.insaniui.por enloquecer.
Fustis.is por vara para hostigar.
Furfures.um.por la caspa dela cabeça.
Fiscina.æ.por el arrexaque de tres puntas.

GAdes.ium.por la isla de Calez.
Gadir.is por vna ciudad desta isla.
Galbanum.i.por el galbano medicina conocida.
Galesus.i.vn rio de Tarento en Italia.
Galerus.i.por el sombrero.
Ganeo.onis por el que come por tauernas.
Gargarus.i.por vn monte de Apulia.
Gargarus.i por vn monte de Frigia.
Garrio.is.por gorgear las aues.
Garrulo.as.por gorgear a menudo.
Gausapè.is.por vestidura velloſa.
Gausapinus.a.um.por cosa assi como velloſa.
Gauisus.a.um.participium à Gaudeo.es.
Gela æ.por vn rio y ciudad de Sicilia.
Gelos.otos.interpretatur risus.
Gelu indeclinabile.por el yelo.
Genæ.arum.por las maxillas,o parpados.
Gener.i.por yerno marido de hija.
Genys.yos.interpretatur barba.
Geometres.æ.interpretatur mensor.
Geryones.is.por vn rey antiguo de España.
Gerys.yos.interpretatur vox.
Getes.æ pueblos son de Thracia.
Getulia.æ.por vna region de Africa.
Gibber.eri.por el corcobado,o corcobada.
Gigas.antis.interpretatur terræ filius.
Giges.is.por vn rio y pastor de Lidia.
Gingiuæ.arum.por las enzias.
Gynis.idos.interpretatur fœminæ vir.
Git,indeclinabile.por el axenuz.
Glans.dis.por la bellota,o fruta syluestre.
Glarea.æ.por el cascajo y arena.
Glaucoma.atis por la enfermedad delos ojos.
Gleba.æ.por el terron de tierra.
Glen.enos.interpretatur pupilla.
Glico.onis.nomen viri celebre.
Glis.iris.por el liron animal conocido.
Gliſco.is.por crecer,o engordar.
Globus.i.por la redondez,o ouillo,o pelota.
Glomero.as.por redondear,o deuanar.
Gloſſa.æ.interpretatur lingua.
Gluten.inis.por el engrudo.
Gnauus.a.um.por cosa industriosa.
Gnidos.vna isla del arçapielago.
Gobius.ij.vel Gobio,onis.por el gobe pece.
Gonia,interpretatur angulus.
Gortyn.nos.interpretatur Cortyna.
Gracito.as.por graznar el ansar.
Gradiuus.i.por el dios delas guerras.
Gradior.eris por andar,o passear.
Gramma.interpretatur litera.
Grans,interpretatur vetula.
Græciſſo.as.por remedar a griegos.

Grates-ium.por las gracias.
Grex.gis.por la piara,manada de ganado.
Grypus.i.por el grypho.
Gripus.i.por la nariz cerua,o aguileña.
Gummi indeclinabile.por la goma.

HAbilis.e.por cosa habile,o ligera.
Hæma atos.interpretatur sanguis.
Halex.ecis.por el alache pece.
Halec.ecis por la salsa que del se haze.
Halesus.i.por vn rio de Sicilia.
Hallo.as.aui.por euaporar,o vaziar.
Hallos.o.interpretatur area.
Hals halos,interpretatur sal,siue mare.
Halmiris.idos.interpretatur salsugo.
Halter.eris.por alçadera para saltar.
Hamilcar.aris.capitan delos Carthaginenses.
Hannibal.alis.hijo fue de Hamilcar.
Hamus i.por el anzuelo para poscar.
Hara.æ.por la pocilga delos puercos.
Harpago.onis.interpretatur rapax.
Harpyia.æ.por aquella aue de rapiña.
Haurio.is.por sacar,o recebir,o herir.
Heautontimorumenos,id est.se crucians.
Hebdoas.ados.interpretatur septimana.
Hebe.es.por la diosa dela mocedad.
Hebes.etis.por cosa bota,o aguda.
Hebessus.i.ciuitas est Lyciæ.
Hedra.æ.interpretatur sedes sedis.
Helenus.i propheta fue hijo de Priamo.
Helena.æ por la muger de Menelao.
Helicops.opos i.nigros habens oculos.
Helios.u.interpretatur sol.
Helyx icis por vna specie de yedra.
Helyx.cos.interpretatur cœtaneus.
Hellen.enos.interpretatur græcus.
Hellen.nis.filius fuit Deucalionis.
Helle sspontus.i fretum celebre.
Helmins.inthos.uermis,lumbricus.
Helorus.i fluuius Siciliæ.
Hemera.as interpretatur dies.
Hemiciclus.i por el semicirculo.
Hemina æ por media,medida.
Hemus.i.por vn monte de Thracia.
Hepar.tos.interpretatur iecur.
Hermagoras.æ.por vn orador y philosopho.
Hermaphroditus,hijo fue de Venus y Mercurio.
Hermopan,compositum ex hermæ & pan.
Hermogenes.vn celebre philosopho.
Heros.ois.por el medio dia.
Heroina æ.hija fue de algun heroe.
Herodes is.por vn rey delos judios.
Herus i.por el señor delos seruos.
Hyacinthus.i.por vna flor y piedra.
Hyacinthinus a.um.por cosa desta color.
Hyacynthinus a.um por cosa de color de violeta.
Hyaspis.idis.vna piedra preciosa.
Hybris.idos.ex duobus animalibus genitus.
Hydaspes.is.por vn rio de Media.
Hydrops.opis.por la hidropesia.
Hydromeli.por el aloxa.
Hydrus.untis.otranto ciudad de Italia.
Hierax.cos.interpretatur accipiter.
Hierichus.untis.la ciudad de Ierich
Hiera.æ.vna isla cerca de Sicilia.
Hylax nomen proprium canis.
Hyle.es.interpretatur materia.
Hymen.enis.el dios delas bodas,
Hymen.enis.la red en que nace el niño.
Hilaris.e.por cosa alegre.
Himera.æ.por vn rio de Sicilia.
Hypanis.is.vn rio de Tartaria.
Hypar,interpretatur re vera.
Hyperion.onis.vnus ex Titanibus.
Hippomanes,sudor dela ingle de yegua.
Hipponax.atis.por vn poeta griego.
Hippotion.onis.uir apud Homerum.
Hir indeclinabile.por la palma dela mano.
Hyrie.es.por vna ciudad de Beocia.
Hircosus.a.um.por lo que hiede a cabron.
Hirudo.inis.por la sanguizuela.
His.enos.interpretatur vnus vna vnum.
Hys hyos.interpretatur sus suis.
Hyssopus.i.por el hisopo yerua.
Histrix.icis.po el puerco espin.
Histrio.onis.por el representador de fabulas.
Holus.eris.por la ortaliza.
Homerus i por vn poeta griego.
Homostyx homostygos interpretatur coniux.
Hornotinus.a.um.cosa del mesmo año.
Hospes.itis.por el huesped,o huesteda.
Hulcus eris.por la llaga con materia.
Humus humi.por la tierra.

IAcio.is.ieci por alcançar.
Iacob,hijo de Rebeca y Isaac.
Iacobus i.nombre proprio de varon.
Iacchos,idem qui bacchus.
Iader.eris por vn rio de Esclauonia.
Ianthinus.a.um.por cosa violada en color.
Iapetus.i.por vn rio delos gigantes.
Iapis.igis.viento proprio de Apulia.
Iazyx.igis.pueblos son septentrionales.
Iber.eri.por hombre de España.
Iberus.i.Ebro rio de España.
Ibis.ibidis.aue propria en Egypto.
Icarus.i.nombre de varones fue.
Icetaon onis.Laomedontis filius.
Ichor.oros.interpretatur sanies & cruor.
Ichthys.yos.interpretatur piscis.
Ico.is.ici.por herir.
Icon.onis.figura,o imagen.
Ider.atos.esca vel cibus.
Idolum.i.idolo,imagen,o estatua.
Idolothitum.i.sacrificio delos idolos.
Idume.es.region en Iudea y Arabia.
Idus iduum,cierta cuenta delos meses.
Iecur.oris.por el higado.
Iynx.gis.torcecuello aue conocida.
Ignosco.is.por perdonar,o no conocer.

Ilaira æ.hija fue de Leucipo.
Ilerda.æ. Leridaciudad de España.
Ilia.ium.por las tripas delgadas.
Ilicò aduerbium,por luego ala hora
Ilios,aut Ilium.i.por laciudad de Troia.
Iliſas.i.por vn rio cerca de Athenas.
Ilos.otos.interpretatur ſeruus.
Illecebræ.arum.por los halagos.
Illex.icis.por el añagaza.
Illiberritanus.a.um.por coſa de Granadaciudad.
Illicio.is.por atraer con halagos.
Illido.is.por herir vna coſa con otra.
Imas imantos,interpretatur ſcutica.
Imbrex imbricis.por la teja.
Iumbuo.is.embeuer en otra coſa.
Ingruo.is.por hazer impetu.
Immanco.es.por quedar en algun lugar.
Immineo.es.por eſtar encima de otra coſa.
Impedio.is por embaraçar.
Impertior.iris.por dar parte.
Impetix.igis por el empeyne.
Impete ablatiuus ab impetu.
Impingo.is.por empuxar.
Impos.otis.por coſa no poderoſa.
Impubes.is.el que aun no tiene barbas.
Inater,interpretatur Ianitrix.
Inculco.as.por recalcar vna coſa con otra.
Incubo.as.acoſtarſe ſobre algo.
Incunabula.orum.la criança de niñez.
Incus.udis.por la yunque.
Incuſo.as por quexarſe de alguno.
Indecor.oris.coſa fea,o ſin honor.
Indiges.etis.el ſancto canonizado.
Indoles.is.ſeñal de virtud enlos niños.
Inducię.arũ.las treguas.
Ineptior.iris.hazer boverias.
Inferi.orum.los dioſes del infierno.
Inferiæ.arum.las offrendas delos muertos,
Infero infers intuli.por traer adentro.
Inficias eo,negar lo hecho.
Infigo.is.imprimir apretando.
Infringo.is.por quebrar.
Inguen.inis.por la ingle.
Inoleo.es.vel inoleſco.por crecer.
Inops opis pobre,o menguado.
Inuba æ muger no caſada.
Inquies.etis.coſa ſin holgança.
Inquino.as.por enſuziar.
Inſculpo.is por eſculpir.
Inſideo.es aſentarſe en algo.
Inſidiæ.arum.por aſſechanças.
Inſtar aris.por ſemejança.
Inſtigo.as.aui por inſtigar.
Inſulto as ſaltar para mal hazer.
Inter præpoſitio,por entre.
Intercus.utis.coſa entre cuero y carne.
Intercipio.is.por entreſacar.
Internodium.ij.por cañuto.
Interpres interpretis.el faraute,o truxaman.
Intra præpoſitio por entre.
Intybus.i.la chicoria,o endibia.
Inula.æ.la enula campana.
Innus.inui.por el dios Pan.
Iocus.i por la burla de palabra.
Ionium.ij.mar entre Grecia y Italia.
Ioſephus.i.vn caudillo delos judios.
Iopas.æ.cantor enel vergilio.
Iphytus.i.vn varon enel vergilio.
Ir.iros.interpretatur procella.
Irrumo.as.eſt mentulam ori inſerere.
Iſagoga.æ.interpretatur introductio.
Iſara.æ.vn rio de Francia.
Iſaurus.i.vn rio de Italia.
Iſaurus.i.vna ciudad de Cilicia.
Iſidorus.i.nombre de varon.
Iſmarus.i.vn monte de Thracia.
Iſte iſta iſtud.por eſſe ſegunda perſona.
Ithercus.i.interpretatur directinus.
Iubar.aris.interpretatur claritas.
Iubilus.i.por grita de alegria.
Iugum.i.el iugo,o junta de bueyes.
Iugum.i.cnxullo,o vanco de galea.
Iuga.orum.la cumbre del monte.
Iugerum.i.por vna huebra de tierra.
Iupiter iouis.aquel dios delos gentiles.
Iuratus.a.um.coſa juramentada.
Iuſticium.ij.las vacaciones del juyzio.
Iuſta orum las exequias delos muertos.
Iuuo iuuas.por ayudar.
Iuxta præpoſitio.por cerca.
Ixion.onis.Ixion,quitorquetur apud inferos.

LAbes.is.por la corrupcion.
Labicum.i.vn lugar cerca de Roma.
Labo.as.aui.por caer derrocando.
Labor.eris.por caer deslizandoſe.
Laburnum.i.vna ſpecie de robre.
Lacedæmon.onis.vir ex Lacedæmone.
Lacer.a.um.coſa deſpedaçada.
Laceſſo.is.deſafiar,o prouocar.
Laches.etis.vn varon en Terencio.
Lacon.onis.varon de Lacedemonia.
Lacena.æ.por la muger de Lacedemonia.
Lactes.ium.por entreſijo.
Lacto.as.aui.por amamantar.
Ladon.onis.vn rio de Theſſalia.
Lædo.is.laſi.por liſiar,o dañar.
Lælaps.apis interpretatur procella.
Lælaps apis.vn can enel Ouidio.
Leſtrigones,pueblos fueron en Italia.
Lænis.e.coſa liſa ſin pelos.
Laganum.i.por la laſaña,o hoyeia.
Lagus.i.el padre de Ptolemæo.
Lagoopus.odis.animal que tiene pies de liebre.
Lalage.es.nombre celebre de muger.
Lalax.agos.interpretatur loquax.
Lamentor.aris.por llorar gritando.
Lamina.æ.por la lama del metal.
Lampas.ados.interpretatur Fax facis.

Lampedo.us.nomen celebre fœminarum.
Lampon.onis.nomen viri celebre.
Lanista.æ.por el esgremidor.
Laocoon.ontis.varon fue Troiano.
Larius.y.vn lago fue de Italia.
Larissa.æ.vna ciudad fue de Thessalia.
Larix.icis specie de pino arbol.
Larynx.gis.pro gutture.
Lasser lasseris.por el assar.
Latebræ.arum.por escondedijos.
Latex icis.el vino,o agua.
Laterna.æ.por la lanterna.
Latona.æ.la madre de Apollo y Diana.
Latrina.æ.por la priuada.
Latrix.idos.interpretatur ancilla.
Lauinium.ij.vna ciudad antigua de Italia.
Lauinia.æ.vna hija del rey Latino.
Learchos.i. Athamãtis filius.
Lebes.etis.por el calderon de cobre.
Lecythus.i.por el azeytera.
Lectica.æ.las andas de biuos.
Leclito.as.por leer a menudo.
Lego.as.aui.por mandar,o embiar.
Lego.is.legi por leer,coger, o hurtar.
Lelex.gis.pueblos fueron de Thessalia.
Lemures.um.las fantasmas dela noche.
Lens lendis.por la liendre.
Lens lentis.por la lenteja.
Leonthophonos.leonem necans.
Lepos.oris.la gracia enel hablar.
Lepus.oris.por la liebre.
Lesbos lesbi.vna isla de nuestro mar.
Lestes.æ.interpretatur latro.
Lethes.æ.vn rio delinfierno.
Leucaspis,nomen celebre apud Vergilium.
Leuus.a.um por cosa siniestra.
Leucipos,virorum nomen.
Leuir leuiri por el cuñado.
Leuis.e por cosa liuiana.
Leuites,vel leuita æ.vir ex tribu Leui.
Leuitis idis.fœmina ex eadem tribu.
Libanus.i.vn monte de Iudea.
Libertus.i.por el libre de esclauo hecho.
Liberta.æ.por la libre de esclaua hecha.
Liberi.orum.el hijo,o hijos,o nietos.
Libetrum.i.oppidum.
Libye.es quælatine dicitur Aphrica.
Libys.ys.por varon de Africa.
Libs libos.interpretatur ventus Aphricus.
Libyssa.æ.vna muger de Africa.
Libido.inis.la luxuria,o antojo.
Libo.as.aui.por gustar sacrificando.
Libum.i.la offrenda que sacrificamos.
Libripens.dis.el que pesa la moneda.
Licabas,nomen proprium viri apud Ouidium.
Lycaon.rex Arcadiæ.
Licas.æ.el que lleuo la camisa a Hercules.
Lichen enis el vsagre,o empeine.
Licecor.eris.poner en precio,o en almoneda.
Licinus.i.vn varon Romano.
Licitor.aris poner precio en almoneda.
Liceo es.por ser vendido en almoneda.
Licium.y.por el lizo dela tela.
Lyen.enis.por el baço.
Lyenteria.el fluxo del vientre.
Liger.eris nombre de varon enel Vergilio.
Ligo.onis.açada,o açadon.
Ligo.as aui.por atar.
Lignor.aris.yr por leña.
Ligur liguris.varon,o muger de Genoua.
Ligurio.is.comer delicadamente.
Lilea.æ.vna ciudad de Bœotia.
Lilybæum.i.por vn cabo de Sicilia.
Limax limacis por el caracol,o limaza.
Limen limenos.interpretatur portus.
Limes limitis.por la linde,o senda.
Limus.i por el limo dela tierra.
Lindos,ciudad de Rhodas isla.
Linguo.is.por lamer con la lengua.
Linquo.is.por dexar.
Lino linis por vntar.
Linum.i por el lino yerua,o materia.
Linus.i.poeta antiguo hyo de Apollo.
Linther.thris.la barca pequeña.
Lynx.gos interpretatur singultus.
Lynx.cis vn animal no conocido.
Liqueo.es.liquesco.scis por derretirse.
Liquo.as.aui.por colar.
Liquor.oris.lo que se derrite.
Liquidus.a.um.por cosa clara y liquida.
Lira.æ.por la tierra entre dos sulcos.
Lyra.æ.por vn instrumento musico.
Lyricen.inis el que lo tañe.
Lyricina.æ. por la que lo tañe.
Lirnesus.i.vna ciudad de Frigia.
Lis.litis.por la contienda.
Lyricen.inis.por el trompetero varon.
Lyricina.æ.la muger trompeta.
Literæ.arum.la carta mensagera.
Litura.æ.por el borron,o raedura.
Lixa.æ.por el aguador del real.
Loculi.orum.la bolsa,o bolsico.
Locuples.etis.por el rico,o rica.
Lodix.icis.por la manta.
Lœtum.i por la muerte.
Logos logu.interpretatur sermo.
Lorica.æ.por la malla,o cota.
Lophos.u.crista siue collis.
Lorum.i por la cuerda,o coyunda.
Lothos.i.arbol propio de Africa.
Lubricus.a um.por cosa que se desliza.
Lucellum i por la ganancia pequeña.
Luceo.es por resplandecer.
Lucumo.onis.pueblos fueron de Thuscia.
Luceres.um.vna de tres partes delos Romanos.
Ludo.is.por jugar,o burlar.
Lugeo luges por traer luto.
Lumbricus lumbrici por la lombriz.

Luo.is.por laſtar,o pagar pena. Luo.is.por mortandad.
Lupercalia.orum.fieſtas eran del dios Pan.
Luſitania.æ.por Portugal.
Luſtrum.i.ſpacio de quatro años.
Luſtra orum.por la puteria,o brcña.
Luter.eris.vaſo para nos lauar.
Lutum luti.por el lodo,o cieno.
Luxuria luxuriæ.la luxuria,o demaſia.

MAcar macaros,interpretatur beatus.
Macars macartos,interpretatur item beatus.
Macedo macedonis.vn varon de Macedonia.
Macer.a.um.por coſa magra.
Macero maceras.Por curtir,o remojar.
Macetes.tum.por los Macedones.
Macte in vocatiuo.por o acrecentado.
Macti in vocatiuo.por o acrecentados.
Machina.æ.el ingeño,o edificio.
Mæa.as.quæ à latinis Maia.
Mæandros fluuius eſt Lydiæ.
Mæon.onis.vir à quo dicta Mæonia.
Magalia magalium.las majadas delos paſtores.
Magiros,interpretatur coquus coqui.
Magnes.etis.por la piedra iman.
Magnes magnetis.por vn varon de Magneſia.
Magnetis.is.hembra de alli.
Magneſia.æ.por aquello meſmo.
Magneſia.æ.vna region de Theſſalia.
Mænalus.i.vn monte de Arcadia.
Maiores maiorum.por nueſtros antiguos.
Mala malæ.la maxilla dela cara.
Malus mali.por el mançano.
Malum.i.por la mançana.
Mamercus.i.prenombre es de Romanos.
Mamertinus mamertini. populi ſunt Siciliæ.
Mamma.æ.por la teta dela muger.
Mamilla mamillæ.por teta pequeña.
Mamura.æ.nombre de vn Romano.
Manurius.ij.por vn herrero.
Mandibula mandibulæ.por la quixada.
Mando.as.aui.por embiar,o encomendar.
Mando.is.mandi.por comer,o maxcar.
Mandragora.æ.la mandragora yerua.
Maneo.es.manſi.por quedar,o eſperar.
Manes.ium.las animas del infierno.
Mango.onis.el que vende eſclauos.
Mantile.is.por el pañizuelo de manos.
Mantis.ios.vates diuinus.
Manto.us.Tyreſiæ filia.
Manubiæ.arum.dinero del botin.
Mapalia.ium.por majadas de paſtores.
Marcipor.oris.el eſclauo de marco.
Margarita.æ. el aljofar,o perla.
Margo.inis.la margen,oribera.
Marica.æ.nemus eſt Italiæ & nomen nymphæ.
Marpeſus.i.vn monte de Paros isla.
Martyr.yris.interp.teſtis. Mars.tis.el dios dela guerra.
Mas maris.el macho de cada ſpecie.
Maſes.etos.vir de quo Homerus.
Maßilia maßiliæ.vna ciudad de Prouencia.
Maßilus.i.pueblos ſon de Africa.
Maſtice.es.por el almaziga. Maſtix.icis.por aquella meſma.
Maſtyx.gis.interpretatur flagellum.
Maſtigia.æ.interpretatur verbero.
Matheſis.eos.interpretatur doctrina.
Mauors.tis.por el dios Mars.
Mauritania.æ.la Africa occidental.
Mecon.onis.interpretatur papauer.
Medea.æ.aquella gran hechizera.
Medeon.onis.oppidum eſt Bœotiæ.
Medeor.eris.por melezinar.
Mediolanum.i.por Milan ciudad de Lombardia.
Medis.enos.interpretatur nullus.
Medon.onis.vnus ex procis Penelopes.
Meges megetos.vir apud Homerum.
Megeris,interpretatur congregatio.
Meio.is.minxi.por mear.
Melan.anos.interpretatur nigrum.
Melas.anos.interpretatur niger. Meles.æ.vn Rey de Lydia.
Melampus.odis.varon fue adeuino.
Melanthium.ij.por axenuz.
Melilotus meliloti,corona de rey yerua.
Melite milites,inſula prope Siciliam.
Melos.eos.interpretatur cantus,ſiue membrum.
Memor memoris.coſa que ſe acuerda.
Memphis.is.ciuitas Aegipti.
Men menos,interpretatur menſis.
Menalipus.i.nomen viri celebre.
Menander.i. vn poeta comico griego.
Menapi.orum pueblos ſon de Francia.
Menas.adis.la ſacerdotiſſa de Baccho.
Menelaus.i.rex Laconum Helenæ coniux.
Menis.idos.interp.ira. Mendicus.a.um. coſa pedigueña.
Menix.igis.la pia madre del meollo.
Menogenes,nombre de varon. Menon.onis.auroræ filius.
Mens mentis.por el anima.
Mentor.oris.eclator nobilis.
Meracus meraca meracum.coſa pura.
Merces mercedis.la ſoldada,o jornal.
Merctricula merctriculæ.puta pequeña.
Merges.itis.por manojo. Mergo.gis.por anegar enel aguē.
Mermis.intos.interpretatur funiculus.
Meridies meridici por el medio dia.
Meriones.is.por vn griego.
Merops.opis el aueparugo aue. Merops.opis.no.pro.viri.
Meſſana.æ.Mecina ciudad de Sicilia.
Meſapus.i.vn varon enel vergilio.
Meſochorus.i.el principe del coro.
Meſtor.oris.filius Priami.
Metallum metalli.por el minero.
Metamorphoſis.eos.interp.tranſmutatio.
Metaphyſica.orum.vn libro de Ariſtoteles.
Metaphora.æ.interpretatur translatio.
Metaurus,ſiue Metaurum.por vn rio de Italia.
Meter.eros interpretatur mater.
Metior.iris.por medir.
Methodus.i.interpretatur doctrina.
Meto metis.por ſegar,o cortar.
Metopon,interpretatur frons frontis.
Metreta.æ.por medida para medir.
Mica.æ.por miga,o migaja.

Mico.as.aui.por resplandecer.
Mycos.i.interpretatur fungus.
Michol.muger fue de Dauid.
Misone.es por vna isla del arzapielago.
Micturio.is.por hauer gana de mear.
Mydas.æ.rex Phrygiæ.
Mygdon.onos.vir celebris apud Homerum.
Miles.itis.por varon,o muger armada.
Milesius.a.um por cosa de Mileto,ciudad.
Milo.onis.nombre proprio de varon.
Milium.ij por mijo legumbre.
Mimas.antis.por vn monte de Asia menor.
Mina,siue Mna.æ.por vna cierta moneda.
Minæ.arum por las amenazas.
Mincrua.æ por la diosa Palas.
Mines.etos.filius Eueni apud Homerum.
Myniæ.arum.pueblos son de Thessalia.
Minio.onis.por vn rio de Italia.
Miniscor eris.a quo reminiscor.
Minius.ij.por vn rio de Galizia.
Minium.ij.por el bermellon.
Minos.ois.por vn rey de Creta.
Minores.orum.por los nietos descendientes.
Myops.opos.interpretatur Tabanus.
Myrica.æ.por xara,o iniesta.
Mirmex.ecos.interpretatur formica.
Myron.interpretatur vnguentum.
Myron.onis.por vn platero,o entallador.
Myrrhinus.a.um.por cosa de myrrha.
Mys myos.interpretatur mus.
Mysterium ij por el mysterio secreto.
Mytilus.i.por vn genero de concha.
Myton mytonos.nomen proprium viri.
Mitra.æ.por la cofia,o coifa.
Mna mnæ idem est quod mina.æ.
Mnemosyne.es.mater est Musarum.
Moabites,vel Moabita aliquis est de terra Moab.
Moabitis.idis.por vna muger de aquella tierra.
Moles.is.por muela,o edificio.
Molimen inis.por el aparato del edificio.
Moly molyos herba centũ capita.
Molion.onos.vir apud Homerum.
Molior iris.por aparejar.
Molops.opos interpretatur vibex.
Mœnia.ium.por los muros dela ciudad.
Monoptota.por cosa de vn caso.
Monas monadis.por vnidad.
Monychus.i.por vno delos Centauros.
Monile.is.por el collar de oro.
Monoceros.otis por el vnicornio.
Monops.opos.interpretatur vnoculus.
Monumentum.i.por memoria de algo,o sepultura.
Moretum.i.por el almodrote.
Morges.etos.vir & rex Italiæ.
Morio.onis.por el bouo.
Morini.pueblos son de Francia.
Morus.i.por moral arbol.
Morum i.por la fruta del.
Mosa.æ.fluuius est Galliæ Aquitanicæ.
Mos moris.por la costumbre.
Moses.is.profeta y capitan delos Iudios.
Mulceo.es.mulsi.por halagar.
Mulciber.bris.por el dios Vulcano.
Mulgeo.es.mulsi.por ordeñar.
Mulcto.as.aui.por penar en dinero.
Mulio.onis.por azemilero,o mulatero.
Multicium ij.por vestidura delicada.
Municeps.pis.por morador dela villa.
Municipium.ij.por villa con juridicion.
Munimen.inis.por guarnecimiento.
Munus.eris.por el don.
Muria.æ.por salmuera,o salmorejo.
Mus muris.por el raton.
Musa.æ.por la musa.o inquisidora.
Muscus.i.por el almizque.
Muscus.i.por el moho del arbol.
Mustacium.ij.por pan amassado con mosto.
Mutina.æ.por vna ciudad de Italia.
Mutilus.a.um.por cosa mocha.

NAbis.is.por la girafa animal peregrino.
Nabilis.e.por cosa que se puede nadar.
Nanciscor.eris.por alcançar,o ganar.
Napus.i.por nabo lucngo.
Nar naris.por vn rio de Vmbria en Italia.
Narcissus.i.puer & flos.
Nares.ium.por las narizes.
Naricia.æ.vna isla cnel mar Ionio.
Nasica.æ.nombre proprio de vn Romano.
Naso.onis.hombre narigudo.
Nasus.i.por la nariz.
Narthex.ecos.interpretatur ferula.
Natalis is.por el dia del nascimiento.
Natales.ium.por el estado en que nascemos.
Natu.por el nascimiento.
Natrix.cis.por cierta serpiente.
Naufragus.a.um.por el que se le quebro la naue.
Nausicáa.filia Alcinoi.
Nebris.idis.por pelleja de gama.
Nebrophonos.interp.hinnulos necans.
Necys.yos.interpretatur mortuus.
Neco.as.aui por matar.
Nectar aris.por lo que beuen los dioses.
Necto.is.xui.por enlazar.
Neclys.ydos nuper aduenies.
Nefas indeclinabile por lo illicito.
Nefandus.a.um.por cosa no licita.
Nefarius.a.um.por lo mesmo.
Nefrens.dis.por cochino de menos de año.
Negligo.is.exi por menospreciar.
Nemæa,regio est Elidis.
Nemesis.Dea indignationis.
Neniæ.arum por las endechas.
Neo nes.por hilar.
Nepa æ por scorpion,o alacran.
Nepos.otis por el nieto.
Neptis.is.por la nieta.
Neoterici por los autores modernos.
Neptunalia.orũ.la fiestas de Neptuno.

Nequam indeclinabile, por cosa luxuriosa.
Nequaquam en ninguna manera.
Nequeo is. por no poder.
Nequicia.æ. por luxuria o malicia.
Nequis, por ninguno.
Ne aduerbium est negandi.
Nereus.ei. por el dios dela mar.
Nerio.enis. por la muger del dios Marte.
Neris.idos. nomen proprium apud Papinium.
Neritus, i. por vn monte dela isla Itaca.
Nestor.oris. por vn varon Griego.
Nestorides. por vn hijo, o nieto de Nestor.
Nex necis. por la muerte.
Nexo.as. aui. enlazar, o trauar.
Nexo.is. ui. por aquello mesmo.
Nice.es. interp. victoria.
Niceterium.ij. por insignias del vencimiẽto.
Nyctalops. opos. interpretatur luscios⁹.
Nicticorax.acis. por la lucha auc.
Nyctimene moça fue de Lesbo isla.
Nimirum aduerbium. por ciertamente.
Niniue.es. por la ciudad de Niniue.
Niobe.es por vna hija de Tantalo.
Ninus. i. por vn rey delos Assirios.
Nireus. i. por vn niño muy hermoso.
Nisæus. i. por vna isla en la ribera de Caria.
Nisus. i. por el alcotan, o esmerejon.
Nitco.es. por resplandecer.
Nitor.eris. por estribar, o esforçarse.
Nix nivis por la nieue.
Noctiuagus.a.um. por cosa que anda de noche.
Noctu aduerbium. por de noche.
Nola.æ. por vna ciudad de Italia.
Nolo, non vis. por no querer.
Nomas, adis. pueblos de Africa.
Nomion.onos. vir apud Homerum.
Nonæ.arum. por ciertos dias del mes.
Nonagies aduerbium. nouenta vezes.
Nongenties aduerbium nouecientas vezes.
Nongies. por aquello mesmo.
Noricon. i. por vna region cerca de Dalmacia.
Nostras.atis. por cosa de nuestro vando.
Nota.æ. por la señal, o letra escripta.
Noto.as.aui. por señalar.
Notus. i. por el viento de medio dia.
Notus.a.um. por cosa conoscida.
Nothus. i. por el bastardo no legitimo.
Nouacula.æ. por la nauaja.
Noueni.æ.a. por de nueue en nueue.
Nouicius.a.um. por cosa nueua en arte.
Nouies aduerbium. por nueue vezes.
Nubes nubis por la nuue.
Nubo.is. por casar la muger.
Nugæ arum. por los desuarios.
Numa.æ. por el segundo rey delos Romanos.
Numanus. i. por vn varon en el Vergilio.
Numantia.æ. por vna ciudad de España.
Numen.inis. por dios, o poder diuino.
Numisma.atis. por el momo, o moneda.
Numicius. i. por vn rio de Italia.
Nundinæ.arum. por ferias de nueue dias.
Nunquid aduerbium. por por ventura.
Nuo.is. por guiñar, o hazer del ojo.
Nuper aduerbium. por poco ha.
Nuptiæ.arum. por las bodas.
Nus noos, interpretatur mens.
Nutrio is. por criar.

Ob præpositio, por en derreder.
Obelus. i. interpretatur veru.
Obeliscus, interpretatur veruculum.
Obæsus.a.um. por cosa grucssa.
Obex.icis. por el obstaculo, o estorno.
Obijces, est obstaculum.
Obycio.is.eci. por contraponer.
Oblecto.as. por alegrar a otro.
Obliuiscor.eris. por oluidar.
Obolus. i. por cierta moneda.
Obruo.is.rui. por poner so tierra y agua.
Obses.idis. por el rehen.
Obstipus.a.um. por cosa cabeçcaida.
Obticco.es.cui. por callar absolutum.
Obtrecto.as. por reprehender lo que otro haze.
Obhema atos. interpretatur currus.
Occido.is. penultima breui. por caer.
Occido.is. penultima longa. por matar.
Occino.is. por cantar en contrario.
Occiput.itis. por el colodrillo.
Ocys, interpretatur velox, citus.
Octies aduerbium. por ocho vezes.
Octoni.æ.a. por de ocho en ocho.
Occulo.is.lui. por asconder.
Odus.ontos. interpretatur dens.
Oeax, oeacis. interpretatur temo.onis.
Oeconomica.orum. por la economica.
Oeconomus. interpretatur villicus.
Oecophilax.acos. i. domi custos.
Oedipus. odis. por vn rey de Thebas.
Oenomeli. por la clarea de vino y miel.
Oenops. opos. vir Homero in Odissea.
Oesopum. i por la grossura de lana suzia.
Oestrus. u. interpretatur tabanus.
Offa.æ. por carne sin huesso.
Ofella.æ. por aquello mesmo.
Offendo.is. por tropeçar.
Officio is. eci. por empecer.
Ogdoas.adis. interpretatur octaua.
Ohe, interiectio ridentis.
Olearos. i. por vna isla del archipielago.
Oleaster.tri. por el Azebuche.
Oleaginus.a.um. por cosa de oliua.
Olenos. por vna ciudad de Etolia o Beocia.
Oleo.es. por oler echando de si olor.
Olcter.ros. interpretatur perditer.
Olfacio.is por oler recibiendo olor.
Olim aduerbium. por en algun tiempo.
Olympionices.æ. por vencedor en olympia.
Olympus. i. mons est multis in locis.
Oloason.onos. nomen proprium viri.

Olx.ocos,interpretatur ſulcus.
Omaſum.i.por groſſura enla barriga.
Omelix,interpretatur coetaneus.
Omitto.is.por dexar.
Omoſtix,interpretatur coniux.
Onar onaros.interpretatur ſomnium.
Oniar.iatos.interpretatur æque ſomniū.
Onyx onychis.por la cornerina piedra.
Onos.u.interp.aſinus.
Opa.æ.n.pro.fœminæ.
Opacus.a.um.por coſa ſombria.
Opaon onis.no.pro.viri.
Operio.is.operui.por cobrir.
Opes.um.por las riquezas.
Ophis.ios.interpretatur ſerpens.
Ophrys.yos.interpretatur ſupercilium.
Opilio.onis.por el paſtor de ouejas.
Opimus.a.um.por coſa fertil y grueſſa.
Opis.is.por vna Nympha.
Opis ingenitiuo.por ayuda.
Opis,interpretatur retro.
Opois.idem eſt,quod opus opuntos.
Oporinos,interpretatur autumnalis.
Operior.iris.por eſperar a otro.
Opifex.icis.por official de algun arte.
Ops.opos.per omicron eſt vox.
Optimates um.por los buenos ciudadanos.
Opus.untos.por vna ciudad de Gracia.
Ora.æ.por la coſta dela mar.
Orbis.is.por la redondez.
Ordior.iris.por ordir y eomençar.
Orichalchum.i.por alaton moriſco.
Orgenterix.igis.vn principe Frances.
Oricum.i.oppidum eſt Thraciæ.
Origanum.i.por el oregano yerua.
Origenes.is.no.pro.viri.
Origeneſtes.æ.ex Origenis ſecta.
Orion.onis.por vna cierta conſtellacion.
Orior.iris.por naſcer.
Orithyia.æ.no pro.fœminarum.
Oryx.ygis.vn animal es no conocido.
Ornix.ithos.interpretatur gallina.
Orobus.i.interpretatur eruum.i..icruo.
Orodes.is.por vn varon enel Vergilio.
Orthographia.æ.por la ortographia.
Ortyx.gos.interpretatur coturnix.
Os.otos.interpretatur auris.
Oſcen.inis.por el que canta con la boca.
Oſcina.æ.por la que canta con la boca.
Oſyris.idis.por vn dios delos Griegos.
Ouis.is.por la oueja.
Oxymeli.potio ex aceto & melle.
Oxys,interpretatur veloz & acutus.
Oxytonos,interp.accentus acutus.

PAbulum.i.por el paſto que no es grano.
Pabulor.aris.por yr a buſcar paſto.
Pachinus.i.por vn cabo de Sicilia.
Pachys.ios.interpretatur craſſus.
Paciſcor.eris.por hazer pacto.
Pacorus.por vn rey de parthia.
Pacuuius.ij.por vn poeta antiguo.
Pactolus.i.por vn rio de Lydia.
Padus.i.por vn rio de Italia.
Pæan.anis.Apollo aut laus illius.
Pes pedos,interpretatur puer.
Pedagogus.i.por el ayo del niño.
Pedico.as.por hazerlo a moço.
Pedrotribes,interpretatur exercitor puerorum.
Pægma.atis.interpretatur ludus.
Pagaſis.idos.fœmina a pagaſa vrbe.
Pagina.æ.por la hoja del libro.
Pago.is.pepigi.por hazer pacto.
Pagus.i.por el barrio,o aldea.
Pala.æ.por la pala,o arbol no conocido.
Palatum.i por el paladar.
Palinodia.as.interpretatur recantatio.
Pallas.antis.por el hijo del rey Euandro.
Pallas.adis.por la diosa Minerua.
Palleſco..is.por amarillecerſe.
Pallicus.i.filius Ionis ex Thalia.
Palmes.itis.por el ſarmiento en la vid.
Palor.aris.por huyr el deſbaratado.
Palus.udis.por la laguna.
Palus.i.por el palo,o picota.
Pamphagos,interp.omnia comedens.
Pamphylia.æ.por vna region de Aſia la menor.
Pampinus.i.por el pampano dela vid.
Pan.panos.deus paſtorum.
Panaretos eſt omnimoda laudatio.
Pandamator.oros.omnia domans.
Pando.is por abrir,o manifeſtar.
Panegyris panegyrios,interpretatur feſtum & laus.
Pangeus.i.& Pangea.orum.mons eſt Thraciæ.
Pango.gis.por plantar,o componer.
Panſa.æ.por patudo de pies llanos.
Panther.eris.penultima acuta.no.pro.viri.
Panther.eris.vltima acuta animal celebre.
Panthoos.us.vir fuit Troianus.
Panthoides.æ.filius Panthus.
Papauer.eris.por la dormidera.
Pape interiectio admirantis.
Papo.as.por comer papas.
Papas.æ.interpretatur auus aui.
Papilio.onis.por la mariposa.
Par paros.interpretatur par paris.
Paradiſus.i.eſt hortus.
Paragoge.es interpretatur deductio.
Paraſceue.es.interpretatur præparatio.
Paraſitus.i.por truhan por comer.
Parco.is.por perdonar,o guardar.
Paris.idis.por vn hijo de Priamo.
Parnaſus.i.mons Phocidis.
Parthenius.ij.por vn monte de Arcadia.
Parthenius.ij. por vn rio de Paphlagonia.
Parthenope.es.ciuitas eſt Neapolis.
Parthenopeus i.por vn rey de Arcadia.
Partior.is.por partir.

Parturio.is por hauer gana de parir.
Pasco.is.paui por apascentar el ganado.
Pascua.æ.por el pasto,o dehesa.
Passer eris.por el gorrion.
Passus.us.por el passo,o passada tendida.
Passum.i.por el vino bastardo.
Pastinaca.æ por çanahoria,o cierto pece.
Pateo.es.patui.por ser manifiesto.
Patagia.æ por vn rio de Sicilia.
Patauium.ij por padua ciudad.
Patina patinæ.por el plato.
Patrisso.as.por remedar al padre.
Patro.as.aui.por hazer.
Patrocinium.ij por el abogacia.
Paueo,vel pauesco por hauer pauor.
Paulatim aduerbium.por poco a poco.
Pecten.inis.por el peyne,o pendejo.
Pecto.is.por peynar.
Peculium.ij por el peculal.
Pecus.oris por el ganado.
Pecus pecudis.por la res como. oueja.
Pedes itis por hombre,o muger de pie.
Pediculus.i.por el piojo.o ladilla.
Pedissequa æ.por el que acompaña a otro.
Pedo pedis.pepedi.por peer.
Pedo.onis.por el que tiene grandes pies.
Pegasus.i.por vn caualio con alas.
Peiero.as.aui.por perjurarse.
Pelagon.onos.vir apud Homerum.
Pelamis.idis.por atun nueuo.
Pelyx,interpretatur galea.
Pelecan.anos.auis est,quæ & Pelecanus.
Pelecas.antos.eadem auis est.
Peleus.ei.Eaci filius fuit.
Pelias.æ.hijo fue de Neptuno y rey de Thessalia.
Pelias.adis.por cosa de hembra de pelion monte.
Peligni.orum.por pueblos de Italia.
Pelion.ij.por vn monte de Thessalia.
Pellicio.is.pellexi.por atraer con halagos.
Pello.is.pepuli.por empuxar.
Pelops.opos.Tantali filius.
Pelos.oros.interpretatur magnum.
Peloros,idem quod pelorus.
Pelorus.i.por vn monte cabo de Sicilia.
Pelvis.is.porel bacin de pies.
Peluſium.ij.por vna ciudad de Egypto.
Penates.um. por los dioses de casa.
Pendeo.es.por estar colgado.
Pendo.is. por dar,o pagar pension.
Penelope.es.filia Icarij mulier Vlixis.
Penes præpositio por cerca en señorio.
Penes.etos.interpretatur pauper.
Penetro.as.por meter adentro.
Penitus aduerbium.por del todo punto.
Pentagonus.i por de cinco rincones.
Pentaptoton,quod per quinq; casus declinatur.
Pentecoste.es.interpretatur quinquagesima.
Penthcus.i.por vn rey de Thebas.
Penus.oris.por la prouision de comer.
Penus.us.aquello mesmo. Peperi,interpretatur piper.
Permaneo.es.permanecer hasta el cabo.
Pera.æ.por el çurron,o esclauina.
Perdix icis.perdiz aue.
Perendie aduerbium por trasmañana.
Percello.is.perculi.por herir.
Pergamum.i.vna noble ciudad de Asia.
Pergama.orum.la ciudad de Troya.
Pericles.is.Capitan delos Athenienses.
Periclimenes æ.hijo de Nelco rey de pylo.
Periction.onos.nomen pp.viri.
Periculum.i.por peligro,o esperiencia.
Perithodus.i.circuitus finis aut terminus.
Perimo.is.por matar.
Peripetasma.atis.el cielo dela cama.
Periphas.antos.no. pp.apud Vergilium.
Peripsema,interpretatur purgatio.
Peristromaton,genus quoddam vestis.
Permessus.i.vn rio de Bœocia.
Pero.onis.abarca de cuero crudo.
Pernicies.ei por muerte,o destruycion.
Perpes.etis.por cosa perpetua,y continua.
Perpetior.eris.por sufrir hasta el cabo.
Perpetro.as.por hazer en mala parte.
Perrhebus.a.um.cosa de Thessalia.
Persephone.es.pserpina diosa del infierno.
Perusium ij.Perusa ciudad de Italia.
Pessundo.as.por acocear.
Petaso.onis por tocino.
Petilia.æ.ciudad dela Brucia.
Peto.is.herir,o demandar.
Phæax.acos.aliquis vir ex Phæacia
Phaeton.ontis.hyo del Sol y Climene.
Phaethusa,hija del Sol y Neæra.
Phabs phabos.interpretatur palũbes.
Pharynx.yngos.interpretatur guttur.
Pharmacopola.æ.boticario.
Phaselus.i.por la barca.
Phasis.idis.vn rio delos Colcos.
Phalanx.batalla a pie.
Phemonoe,vna de diez Sybilas.
Phenax.acos.interpretatur deceptor.
Pheretrum.i.las andas de muertos.
Pher.eros.interpretatur fera.
Phicus.untos.ciuitas Aphricæ.
Phygopolis,interp.fugiens ciuitatem.
Phylax.acos interpretatur custos.
Phyleros.otis.n.p.de vn varon.
Phylix idis.vna reyna de Thracia.
Phylocorus.i fue vnhistoriador.
Philopatris interp.amans patriam.
Philopomenes.vir celebris apud Græcos.
Philos,interpretatur amicus.
Philoterstes.æ.amans Therstem.
Philyra.æ.la teja arbol.
Physeter.eris.vna specie de vallena.
Physica.orum.vna obra de Aristoteles.
Phlegeton.ontos.fluuius inferorum.
Phlyus.untis.vna ciudad de Achaia.

Phleps.bos interpretatur vena.
Phoca.æ.por el lobo marino.
Phocis.idis.por vna Region de Græcia.
Phocus i por vn hijo de Caco.
Phonascus.i.maestro que adoba la boz.
Phoncis.entos.interpretatur vocalis.
Phœnicopterus.i.aue de alas bermejas.
Phœnix.icos.varon de Phenicia.
Phœnissa.æ.por muger de Phenicia.
Phor phoros,interpretatur fur.
Phorbas.antos.filius Priami.
Phorcin deus marinus,qui Pphorcus.
Phos.otos.interpretatur lumen.
Phos photos,interpretatur vir.
Phrater,interpretatur tribulus.
Phrear.atos interp puteus.
Phren enos.interpretatur mens.
Phrenitis non phrenesis.la frenesia.
Phryx.ygis.por vn varon de Frigia.
Phrygia.æ.por muger de Frigia.
Phthir.iros.interpretatur pediculus.
Phtisis.is.por tisica dolencia.
Pica.æ.por la picaça.
Picenum piceni.la marca de ancona.
Picentinus.a.um.cosa de alli.
Picus.i.varon fue buelto en aquella aue.
Pydes.ctos.n.pro.viri.
Pyga.æ.interpretatur clunis.
Pagargos.i specie de Aguila y Cieruo.
Pygres.ctos.nomen viri proprium.
Pyla.æ.por la pelota para jugar.
Pileus.ei.el boneie,o caperuça.
Pyla.æ.por el pilar para sostener.
Pylene.es.por vna ciudad de Etolia.
Piles.ctos.no pro.viri.
Pylos.i.ciudad cerca de Thessalia.
Pilus i por el pelo dela cabeça.
Pipo pipas por piar el halcon.
Pipillo.as.por cantar el gorrion.
Piper.eris.por la pimienta.
Pitiso is.por batir el farro.
Pyr pyros.interpretatur ignis.
Pireus.ci por vn puerto de Athenas.
Pirus.i.por el peral.
Pirum.i.por la fruta deste arbol.
Pyragmon.onis vno delos Ciclopes.
Pyramis.idis.cosa que sube en agudo.
Pyrene.es.por los montes pirenços.
Pyretrum.i.por el pelitre raiz conocida.
Pyrgoteles.is sculptor gemmarum.
Pyrois.entis.vno delos cauallos del Sol.
Pyropus.i.por el carbuncol piedra
Pistacium.ij.el alhozigo arbol y fruta.
Pistis.is.n.pro.de vna naue.
Pitheus.vn rey de Troczen.
Pituita.æ.la flema humor.
Pyreleon.ontis.por vn varon griego.
Pitys.yos.interpretatur pinus.
Pythmen.enos.interpretatur fundus.
Pythagoras.æ.n.p.de vn philosopho.
Pythius.a.um.cosa de Apollo.
Pitissima.atis.interpretatur irroratio.immo
Pitulyssima.atis.por aquello mesmo.
Python.onis.la serpiente que mato Appollo.
Placus.untos.interpretatur Placenta.
Plaudo.is.por fauorecer con boz y manos.
Planes.ctos.interpretatur deceptor.
Plaga.æ.por region,o playa.
Plaga.æ.la red para tomar fieras.
Plaga.æ.por la llaga,o herida.
Platanon.onis.lugar de Platanos.
Plebs.ebis.por el pueblo.
Pleuron.onos.ciuitas est Aetoliæ.
Plico.as.por plegar.
Plecto.is.por herir,o punir.
Plutax.nomen proprium viri.
Pneuma.atis.por el spiritu.
Podagra æ.por la gota delos pies.
Podalirius.ij.medico hijo de Esculapio.
Poderis.is.vestidura hasta en pies.
Poesis.is.la poesia arte.
Poema la obra del poeta.
Poemen.enos.interpretatur pastor.
Polis.interpretatur ciuitas.
Politis.idos.ciuis fœmina.
Polydamas.antos.vir Troianus.
Polychir.iros.interp.multimanus.
Polydorus.i.vn hijo del rey priamo.
Polymnestor.oris.rey fue de Thracia.
Polynices nomen proprium viri celebre.
Polyphemos,vnus ex Cyclopibus.
Polycletus.i.vn entallador,o estatuario.
Polypus.i.pulpo pescado.
Pollex.icis.el dedo pulgar.
Pollis.inis.lo sotil dela harina.
Pollux.cis.hijo de Iupiter.
Poltin.inos.rex fuit Thraciæ.
Pompholix.por la lauadura de escoria.
Pompholix.igos.interpretatur bulla.
Pondo in plurali.por libra.
Pondus.eris.por la carga.
Pone præpositio & aduerbium.por tras.
Ponos,interpretatur labor vel dolor.
Pontus.i por el mar.
Popa.æ.la grossura del vientre.
Popeanum,cierto afeyte de mugeres.
Popisma.atis herida de vna mano con otra.
Poples.itis.la rodilla por detras.
Populus.i.por el pueblo.
Porsena.æ.rey de delos Ethruscos.
Portio.onis.la parte,o racion.
Portulaca.æ.la verdolaga.
Posidon onos.interpretatur Neptunus.
Posteri.orum los que vernan despues.
Postis.is.por la puerta de madera.
Posticus.a.um por cosa trasera.
Posticus.i.el postigo puerta de trasera.
Postridie aduerbium.vn dia despues.

Potior.iris.alcançar lo desseado.
Potis.e.por cosa que puede.
Poto.as.por beuer o dar a beuer.
Præ præpositio.por ante.
Præceps itis.cosa perturbada,o acelerada.
Præcino.is.cantar delante.
Præcipito.as por derribar,o caer.
Præcipio.is.mandar enseñando.
Præcox.ocis.por cosa temprana.
Præcoquus.a.um.por aquello mesmo.
Præcordia.orũ.por las telas del coraçon.
Præcurro.is.por correr delante.
Prædo.onis.por el robador.
Prædico.as.por predicar.
Prædico.is.por dezir antes.
Præneste.is.vna ciudad de Italia.
Præpedio.is por impedir.
Præpes.etis.por cosa ligera que buela.
Præputium.ij.por el capullo del.&c.
Præs.edis.el abonado en heredades.
Præripio.is.por arrebatar antes.
Præstigiæ.arum.juegos de passa passa.
Præsto indeclinabile.por cosa presente.
Præsul.ulis.por prelado.o prelada.
Præter præpositio.por sacando a fuera.
Presbyter.eri.interpretatur Senior.
Prester.eris.cierta especie de sierpe.
Prester.eris.llama del ciclo.
Prex.ecis.por el ruego.
Priamus.i.rey de Troya hijo de Laomedon.
Priamides.æ.hijo,o nieto de Priamo.
Priamis.idos.hija,o nieta de Priamo.
Priapus.i por el dios delos huertos.
Pridie.por vn dia antes.
Primates.tũ.los principales dela ciudad.
Primores.orum aquellos mesmos.
Pristinus.a.um.cosa de pocos dias passados.
Proauus.i por el bisabuelo.
Probrum.i por el denuesto.
Probus.a.um.cosa buena y prouechosa.
Procella.æ.por tempestad.
Procores.um.los principales varones.
Procerus.a.um.cosa grande en suspecie.
Proculco.as.hollar,o tropellar.
Procumbo.is.porcaer lexos.
Prodigo.is.egi.por destruyr.
Prodigus.a.um.cosa gastadora.
Prodo.is.manifestar,o dar por traycion.
Profanus.a um.cosa no sagrada.
Profestus.a.um.cosa de no fiesta.
Proficio.is por aproucchar.
Proficiscor.eris.partirse a algun lugar.
Profiteor.eris.hazer profession.
Profor.aris.por hablar.
Profugio is.huyr alexos.
Profundo.is.por derramar mucho.
Profundus.a.um.cosa honda.
Profusus a.um.el que derrama mucho.
Progenies.ei.por la generacion.
Prohibeo.es.vedar y apartar.
Proles is.por la generacion.
Proluo.is.mucho lauar.
Promantis.idos.interpretatur vaticinans.
Prometheus.ei.hijo de Iapeto.
Promethides.æ.hijo de aquestie.
Promineo.es.estar encima.
Promo.is.sacar lo guardado.
Proncpos.otis.por el bisnicto.
Propneptis.por la bisnieta.
Pronuba.æ.por la madrina de boda.
Pronus.a.um.cosa cuesta a ayuso.
Propago.inis.la prouena de la vid.
Propẽ præpositio.por cerca en lugar.
Propertius.ij.nombre de vn poeta.
Propino.as.dar a beuer de lo que beuiste.
Propontis,el mar cerca de Constantinopla.
Prophetes.æ.el profeta varon.
Prophetissa.æ.la prophetissa muger.
Prophetis.is.por lo mesmo.
Propter præpositio.para dar causa
Protinus aduerbium.por luego.
Prosa.æ.la diosa que endereça el parto.
Prosa.æ.la oracion prosa.
Proserpina.æ.muger de Pluton.
Prosencha.æ.el hospital de pobres.
Prosymna.æ.vna ciudad de Thessalia.
Prosper.a.um.cosa de prosperidad.
Protcus.i.vn dios dela mar.
Protogenes.is.por primo genito.
Prototypon.el original.
Prudens.entos.n.p.viri.
Prurigo.inis.la comezon.
Prunus.i.el ciruelo arbol.
Psallo.is.por cantar.
Psaltes.æ.por el cantor.
Psaltria.æ.por la cantora.
Psar.aros.interp.sturnus.
Pseudo in compositione.pro falso.
Pterix,interpretatur ala auis.
Ptisana.æ.el ordiate,o fresadas.
Ptolemæus.i.nombre de reyes de Egypto.
Ptolemæus,mathematico fue notable.
Ptos.cos.interpretatur lepus.oris.
Pubes.is por el pendejo.
Publipor.oris.el moço de Publio.
Pudes entos.n.p.viri.
Pudicus.a.um.cosa casta.
Pugil.gilis.luchador,o luchadora.
Pugillares.las tablillas para escriuir.
Pulex.cis.la pulga.
Puls.tis.por las puchas.
Puluinar.aris.estrado de almohadas.
Puluis.eris.el polno.
Pungo.is por punçar.
Pupa.æ.la muñeca.
Pupus.i.el muñeco.
Pupula.æ.la niñilla del ojo.
Pupillus.i.por el pupilo.

Pus puris.por la podre.

Quadrigæ.arum.carro de quatro caualos.
Quadragies aduerbium.quarenta vezes.
Quadrans.antis.la quarta parte de doze.
Quadrimus a.um.cosa de quatro años.
Quadringentics.quatrocientas vezes.
Quæstus.us por la ganancia.
Quæro.is.por ganar,o buscar.
Quallus.i.por el canastillo.
Quater aduerbium.por quatro vezes.
Quaterni.æ.a.por cada vno quatro.
Quatio.is.quasi por sacudir.
Queror.eris.por querellarse.
Quercus.us.por la encina arbol.
Quæso.is quæsumus.por rogar.
Questus.us.por la querella o quexa.
Quies.etis.por la holgança.
Quinquatria.orũ.fiestas eran de Minerua.
Quincunx.cis.las cinco partes de doze.
Quinquagies aduerbiũ.cincuenta vezes.
Quingentics aduerbiũ.quinientas vezes.
Quinquies aduerbium.por cinco vezes.
Quinqueni.æ.a.por cada cinco.
Quinquageni æ.a.por cada cincuenta.
Quingenteni.æ.a por cada quinientos.
Quirinus.i.Romulo,rey delos Romanos.
Quiris.itis.por el Romano.
Quisquiliæ.arũ.por frascas casi nadas.
Quisquilia.æ.por la cosa cosa arbol.
Quintilis.is.por el mes de Iulio.

Rabula.æ.por el abogado indocto.
Racipolis.is.rex fuit Barbarus.
Rapio.is.por arrebatar.
Rapum.i.por el nabo. Raphanus.i.por el rauano.
Rastrum.i.el rastro o rastrillo.
Raucio.is por enronquecer.
Rebellio.onis.por la rebeldia.
Recedo.is por recaer.
Recido.is.penultima longa por cortar.
Reclino.as.por inclinar,o recostar.
Recumbo.is por acostarse.
Recuso.as.por rehusar.
Recutitus.a.um.circumcidado.
Recludo.is.si.por abrir lo cerrado.
Redigo.is.egi por reduzir.
Redimo.is.emi arrendar,o redemir.
Redimiculum.i.por el ornamento.
Reddo.is.por tornar a dar.
Redoleo.es.por oler bien.
Refercio.is.si.por recalcar.
Reficio is.eci.por rehazer,o restaurar.
Refringo.is.por quebrar.
Refuto.as.aui.por redarguir.
Releo.es.cui.por raer,o quitar.
Reliquiæ.arum.por las reliquias.
Remaneo.es.si.por quedar.
Remex.igis.por remador,o galeota.
Renes renis. por las renes,o riñones.
Reor.eris.por pensar.
Reperio.is.por hallar.
Repo is.pſi.por entrar no sintiendose.
Requies.ei.por la holgança.
Requiro.is.sui.por buscar.o requerir.
Resideo.es.por estar mucho assentado.
Reses.dis.el que esta mucho assentado.
Resilco.es.por saltar atras.
Respuo.is.por menospreciar.
Restis.is.por soga,o ristra.
Resulto.as.aui.por resurtir.
Reticco.es.por callar mucho.
Retinaculum.i.por el retenedor.
Rhadamantis.idos.filius Iouis.
Rhamnes.etis.vn varon enel vergilio.
Rhax.agos.interpretatur acinus.i.
Rhebus.i.vn nombre de caualiero
Rhæda.æ.por el carro o carreta.
Rhegium.ij.vna ciudad de Italia.
Rhetor.oris por el orador Rhetorico.
Rhin.inos.interpretatur naris.
Rhinoceros.otis.vn animal no conocido
Rhiphei.orũ.montes son Septẽtrionales.
Rhodanus.i.el ros o Rona,rio de Fracia.
Rhodos.i.por la isla y ciudad de Rhodas.
Rhododaphne.es.por el adelpho.
Rhodope.es.por vn mõte de Thracia.
Ringo.is.por reñir o rifar.
Ringor.eris.por lo mesmo.
Rito.as.a quo fuit prorito.as irrito.as.
Ritus.us.la costumbre antigua
Rogus.i.por el fuego
Ruber.a.um por cosa bermeja.
Rubigo.inis.por herrumbre o añublo.
Rubrica.æ.por el almagra.
Rubus.i.por la çarça mata conocida
Robur.oris.por Robre o fuerça.
Rudens.tis.por la cuerda dela naue.
Rudis.e.cosa nueua o no labrada.
Rudis.is.la vara del alcalde.
Rudo.is.rudi.por rebuznar.
Rudus,vel rudes.la suziedad o vassura.
Rusæ.arum.Campaniæ oppidum.
Rumex.icis.la Romaza yerua.
Ruo.is por caer o derribar.
Ruspina.æ.oppidum Aphricæ.
Rusticus.a.um.por cosa del campo.
Ruteni.orũ.pueblos son de Alemaña.
Rutuli.orum pueblos son de Italia.
Rutulus.a.um.por cosa roxa o ruuia.
Rububa.æ.por vn rio de Italia.
Rutupe.es.vna ciudad de Sicilia.

Sabura.æ.vn capitan de Africa.
Sabinus.i.vn rey delos Sabinos.
Sagus.i.vel saga.æ.el adeuino,o adeuina.
Salamin.inis.vna ciudad y isla de grecia.
Sales.ium.por los donayres.
Salix.icis por el salze arbol.
Salmacis,nympha & fons.
Salio.is.por saltar.

Salomon.rey delos Iudios.
Salome es.por muger Iudia.
Salpe.es.nombre de vna muger partera.
Salpica.æ.cierta serpiente en Africa.
Salpinx.gos.interpretatur tuba.
Salsugo.inis.por el sudor dela sal.
Salto.as.por baylar.o dançar.
Saluber.bris.bre.por cosa saludable.
Salum sali.por la mar.
Sambucistes.æ.el que tañe sambuca.
Sambucistria.æ.por la que la tañe.
Samos.i.insula maris Ionij.
Samnis itis.hombre de Samnio en Italia.
Sancio is.xi.por establecer.
Sandix.icis.yerua para teñir colorado.
Sandicinus.a.um.cosa deste color.
Saperda.æ.por vn cierto pescado.
Sapis.is.por vn rio de Lombardia.
Sapo.onis.por el xabon.
Saphirus.i.çafir piedra preciosa.
Sappho.us.poetis mitylenæa.
Sarcina.æ.por carga.o sarcia.
Sarcio.cis.por coser y surzir.
Sarcophagus.i.genus lapidis.
Sardis.ium ciuitas est Asiæ.
Sardonix.ichis.cierta piedra preciosa.
Sarmates.æ.vn varon de Tartaria.
Sarmatis.idis.muger de aquella tierra.
Sarpedon.onos.filius est Iouis.
Sarracum.i.por el carro.
Sarcina.æ.por vna ciudad de Italia.
Sarx sarcos.interpretatur caro.
Sason.onis.isla entre Brundusio y Epiro.
Saties,vel Satias,por el hastio.
Satelles.el armado que acompaña a otro.
Saturnalia.orum.fiestas eran de Saturno.
Scabo.is.scabi.por rascar.
Scalæ.arum por las escaleras.
Scalpo.is.scalpsi.rascar,o esculpir.
Scando.is por subir.
Scamnum i por el escaño.
Scelus eris.por gran pecado.
Scepsis.ios interpretatur excusatio.
Schema atis.figura interpretatur.
Scyphus.i vaso era para sacrificar.
Scythes.æ.nombre de Tartaria.
Scythis.idis por muger de alli.
Scitus.a um.por cosa hermosa,o sabia.
Sciscitor.aris.preguntar para saber.
Scolex.ecos interpretatur vermis.
Scolopendra.herba est et animal.
Scolops.opis.interpretatur palus paludis.
Scomma.atos.interpretatur facetiæ.
Scopæ.arum scoba para barrer.
Scopo.is por barrer con escoba.
Scor.atos.interpretatur merda.
Scrobs scrobis.por el hoyo.
Scrupulus.i por cierta pesa.
Scrupus.i.por la piedra.
Scrupulus.i por la pedrezita,o china.
Scurra.æ.por el truhan.
Sebetus i.vna fuente de Napoles.
Seco.as.por cortar.
Securis,por la segur,o hacha de armas.
Securus.a.um.cosa sin cuidado.
Secus,præpositio.por cerca.
Secus aduerbium.por en otra manera.
Secundum præpositio.por segun.
Sedes.is por el assiento.
Sedile.is.por silla de assentar.
Seditio.onis.bollicio,o alboroto.
Sedulus.a.um.por cosa diligente.
Seges.etis por la miesse dela tierra.
Selcis.entos.ciuitas est Homero.
Seligo is por apartar lo escogido.
Semel aduerbium.por vna vez.
Semis.issis.por la mitad dela libra.
Semis aduerbiũ.por medio delo entero.
Senecio senecionis.por vejezuelo.
Senium.y.por la vejez.
Senones.pueblos son de Francia.
Sensim aduerbium.por poco a poco.
Seorsum aduerbiũ.apartadamente.
Sentes.ium.por las espinas.
Seps.is.por seto,o cierta serpe.
Sepes.is por aquello mesmo.
Separ.por cosa desigual.
Sepelio.is.por enterrar.
Sepia.æ.por la xibia pescado.
Sepio.is.psi.por cercar de seto.
Septeni.æ.a.por cada vno siete.
Sequana.æ.por vn rio de Francia.
Sequani.orũ.pueblos cerca deste rio.
Ser seros.vir ex Serica regione.
Serapis.idis.dios de Egypto.
Seres iũ.ciertos pueblos orientales.
Sero.as.aui.por cerrar con cerradura.
Sero is.eui.por sembrar.
Seria æ.por tinaja,o vasija.
Seria.orum por las veras no burlas.
Sericus.a um por cosa de sirgo.
Serotinus.a.um por cosa tardia.
Seriphos vna isla del arçapielago.
Serta.orum por las guirnaldas.
Serum.i.por el sucro dela leche.
Sestos ciudad de Europa.
Sextilis por el mes de Agosto.
Sextãs.antis.las dos partes de doze.
Sextarius.ij.cierta medida.
Sesostris.is.por vn rey de Egypto.
Seuerus.a.um.cosa graue.
Sibaris.ciuitas Apuliæ.
Sibilus.i.por el siluo.
Sibina.æ.genus est telæ.
Sica.æ.daga,o copagorja.
Sicarius.ij.por el homiziano.
Sicania.æ.por la isla de Sicilia.
Sicanius.a.um por cosa desta isla.

Siculus.a.um.por lo miſmo.
Sycomorus.i.la higuera moral.
Sicheus i.el marido de Dido.
Sidereus,interpretatur ferreus.a.um.
Sido ſidis ſidi.por hazer aſſiento.
Sydus.eris.la conſtelacion.
Syla.æ.vn boſque de Lucania.
Syler.eris.por la vimbrera.
Siler ſileris.vn rio de Italia.
Silex ſilicis.la piedra pedernal.
Siligo.inis.el eſcandia,o trigo candial.
Siliqua.æ.la vayna dela legumbre.
Silurus.i.vn peſcado del Nilo.
Symbolum.i.la conueniencia.
Simius.ij.el mono. Simia.æ.la mona.
Simois.entos.vn rio de Troia.
Simon ſimonis.philoſopho de Athenas.
Symplegas ſymplegadis.ſaxum iuxta boſphorum.
Simphonia.æ.por la conſonancia.
Simulus.a.um.coſa roma vn poco.
Synagoga.æ.interpretatur conuentus.
Sinapis.is.la moſtaza,o xenabe.
Sinapi,quod latinè ſinapis.
Syncerus.a.um.por coſa limpia.
Sinciput.itis.por vn pedaço de cabeça.
Sydon.onis.por vna ciudad de Fenicia.
Sindon ſindonis.lintheum ex ſerico.
Singuli.æ.a.por cada vno.
Singilis.is.por Guadaxenil rio.
Synhedra.æ.interpretatur conſeſſus.
Synodus.interpretatur conſilium.
Sinon.onis.por vn varon griego.
Sino.is.ſiui.por dexar.
Sinopis.is.por vna ciudad de Ponto.
Syntereſis,interpretatur cõſeruatio.
Sinueſſa.æ.por vna ciudad de Italia.
Sinum.i.la barreña para lcche.
Sinus.us.el ſeno,o golfo.
Siphax.acis por vn rey de Africa.
Sympharium.ij.por el velo para ſombra.
Sipho.onis.el aguatocho.
Sipus.untis.por vna ciudad de Apulia.
Syracuſæ.arum.Zaragoça de Sicilia.
Syren ſyrenis,animal aquatile.
Syrinx.gis.por la ſinringa,o vna Nympha.
Syrus.a.um.coſa de Syria.
Sys.yos.interpretatur ſus ſuis.
Siſer.eris.por cierta rayz hortenſe.
Siſymbrium.ij.el axedrea yerua.
Siſto.is.eſtar quedo,o durar.
Siſto.is.ſtiti.eſtancar,o hazer eſtar.
Sithon.onis.por vn monte de Thracia.
Siticen.inis.el tañedor delos mortuorios.
Siticina.æ.por la tañedora aſsi.
Smaragdinus.a.um.coſa deſmaralda.
Smilax.acis.cierta ſpecie de yedra.
Soboles.is.la generacion.
Socer ſoceri.el ſuegro.
Sodoma.æ.ciudad de Paleſtina.
Soleo.es.acoſtumbrar.
Socors.dis.por coſa deſcorazonada.
Sodalis.is.compañero enlos plazeres.
Solen.enis.aquæductus ſine piſcis.
Solium.ij.la ſilla real,o caldero de baños.
Solue.is.por pagar,o deſatar.
Solox.ocis.lana groſſera de cabras.
Sophia græcè.eſt ſapientia latinè.
Sophocles,poeta tragicus.
Sophiſtes.e.philoſopho fingido.
Sophos.u.interpretatur ſapiens.
Sophroſyne.es.interpretatur modeſtia.
Sophos aduerbium,interpretatur ſapienter.
Sopio.is.iui.por adormeçer a otro.
Sora ſoræ.vna ciudad de Italia.
Soracte.tis,vn monte cerca de Roma.
Sorex.icis.por el ſorze,o raton.
Sorbillo.as.ſorber a menudo.
Sordes.ium.por la ſuziedad,o auaricia.
Soror.oris.por la hermana.
Sortes.ium.la reſpueſta delos dioſes.
Soſpes.itis.ſano y ſaluo ombre,o muger.
Soſpita.æ.por coſa hembra deſta manera.
Soter.eris.interpretatur ſaluator.
Spado.onis.por el caſtrado.
Spadix.icis.por el razimo de datiles.
Spanis.ios.interpretatur raritas.
Spargo.is.ſi.por derramar.
Specus.us.por la cueua.
Spelæum.i.por aquello meſmo.
Spelinx.cis.por eſpelunca.
Spelunca.æ.por la cueua.
Sperno.is.por menoſpreciar.
Spinx,vel Sphinx.gis.animal no conocido.
Spinter.eris.la trença dela veſtidura.
Spiculum.i.por la lança,ſaeta,o caxquillo.
Spio.us.vna ex Nymphis.
Spondeo ſpondes.por prometer.
Spolia.orum.por los deſpojos.
Spoletum.i lugar de Italia.
Sponſalia.orum.los deſpoſorios.
Sponte aduerbium,voluntariosamente.
Splen.enis.por el baço dela aſſadura.
Spurius.ij.por el baſtardo,no legitimo.
Stabilis.e.por coſa que eſta y permanece.
Statiua.orũ.eſtancia del real para poco tiempo.
Strabo.onis.el turnio hombre.
Straba.æ.la muger turnia.
Strages.is.el ſtrago de muertos.
Stragulum.i.repoſtero,o ſilla,o albarda.
Stater.eris.el peſo,o balança.
Sterno.is.por ygualar lo aſpero.
Stear.atos.interpretatur ſeuum.
Sterto.is.por roncar dormiendo.
Stratoma.atis.ſpecie de vlcera.
Sterpſiceros.otis por vna eſpecie de ciervo.
Sthenelus.i.hijo de Capaneo y Enadne.
Stigo.as.à quo ſunt inſtigo.as.caſtigo.as.
Stenos,interpretatur robur.

Stimmi ios.por el alcohol.
Stipo.as.por tupir,o constribar.
Stilus.i.graphium.por el punçon.
Stipes.itis.por el tronco.
Stirps.pis.por el arbol,o generacion.
Strix strichos.interpretatur triuenturia.
Styx.gis.aqua inferorum.
Stirax.cis.por el storaque.
Stlopus.i por el sonido delos buchetes.
Storax.acis por aquello mesmo.
Stoni.populi sunt Euganeorum.
Strategis.interpretatur dux fœmina.
Strepo.is.por hazer estruendo con los pies.
Strideo.es por rechinar con los dientes.
Striga.æ.por el manoso.
Strigilis.is.por la sarten,o estregadera.
Stringo.is.xi.por apretar.
Strimon.onos fluuius est Thraciæ.
Strix.gis.por bruxa,o cierta aue nocturna.
Struo.is.por edificar,o ordenar.
Strues.is. est lignorum congeries.
Stupeo.es.por pasmarse de espanto.
Stupidus.a.um.quod motu,& sensu caret.
Suadeo.es.por induzir con razones.
Sub præpositio.por debaxo.
Suber.eris.por el alcornoque.
Subtus.por debaxo sin medio.
Subter.por aquello mesmo.
Subscus.udis por el tarugo,o souina.
Succollo.as.por traer encl cuello.
Subula.æ.por el alesna.
Succumbo.is. por caer,o ser vencido.
Sucerda.æ.suis stercus.
Sudis.is por vara para tirar.
Suenus.i populi Germaniæ.
Suffimen.inis por el sahumerio.
Supellex.tilis por el alhaja de casa.
Superstes itis.por el que biue sobre otro.
Super præpositio.por sobre.
Suppetiæ arum.por ayuda de gente.
Suppleo.es.por suplir.
Supparus.i por la vela,o tienda.
Supplex icis por cosa humilde.
Sus suis.por el puerco,o puerca.
Susurrus.i.por el zumbido.

TAbes.is por la sangre corrompida.
Tabi tabo.por aquello mesmo.
Tabraca.æ.por vna ciudad de Africa.
Tachys.cos.interpretatur velox.velocis.
Taygeta æ.vna ex Pleiadibus.
Tænarus.i. vn monte de Lacedemonia.
Taygetus,i.taygeta.orum.mons Lacedæmoniæ.
Talas.interpretatur miser.
Talpa.æ.por el topo animal.
Talus.i.por el carnicol.
Talio.onis.por la pena del tanto por tanto.
Tanaquil por vna muger Romana.
Tango.is.tetigi.por tocar.
Tantundem.tantidem.por otro tanto.
Tapes.etis.tapete,o alcatifa.
Tarbaryx,nomen proprium uiri.
Tartarus.i.por el infierno.
Taumas.antis.vnus ex titanibus.
Tecmor.oros.interpretatur finis.
Tegea.æ.opidum Arcadiæ.
Teges.etis.por cabaña,o choça.
Tegeticula.æ.por la pequeña cabaña.
Tego.is.por cobrir.
Telchin.inos populus Cretæ.
Telegonus.i.filius vlyxis.
Telephus.i.hijo fue de Hercules y Auge.
Telemachus.i.filius Vlyxis & Penelopæ.
Telemus.i.por vn propheta delos Ciclopas.
Telos,interpretatur finis.
Telon.onos.interpretatur publicanus.
Tellus telluris.por la diosa delatierra.
Temetum.i.por el vino.
Temistocles,dux Athenienſium.
Temno.is.tempsi.por menospreciar.
Temo.onis.por timon de arado.
Tempe.por vn valle de Thessalia.
Tendo.is.tetendi.por estender,o endereçar.
Tenedos.por vna isla en frente de Troya.
Tenuis.e.por cosa sotil y delgada.
Tenus præpositio.por hasta.
Tepesco.is.por entibiarse.
Terapne.es.por aldea de Lacedemonia.
Teredo.inis.por gusano dela madera.
Teren.enos.interpretatur tener.
Teres.etis.por cosa rolliza.
Tereus.ei.por vn rey de Thracia.
Tergeo.es.tergo.is.por alimpiar.
Termes.etis.por el renueno del arbol.
Terreo.es.por espantar.
Terni.æ.a por cada tres.
Tero.is.trivi.por holgar,o gastar.
Testudo.inis.por el galapago.
Tesqua,loca deserta & inculta.
Tethys.yos.por la diosa dela mar.
Tetra,interpretatur quatuor.
Tetragrammaton.i.quatuor literarum.
Tetrarcha.æ.por vno delos principes.
Tetricus.a.um.por cosa seuera y graue.
Tetrix gos.interpretatur cicada.
Texo.is.texui.por texer.
Thales,vnus ex septem sapientibus.
Thamyris.por vn cantor de Thracia.
Tharibs.bos,nomen proprium viri.
Thaumas.antis.vnus ex Gigantibus.
Thebais.idos opus de Thebis.
Thebæ.arũ.por vna ciudad de Bœotia.
Thebe.es.por vna ciudad de Aegypto.
Theca.æ interpretatur capsa.
Themis.idos. Dea vaticiniorum.
Thenar.aros.interpretatur vola manus.
Theodorus.i.nombre proprio de varon.
Theodoricus.i.por vn rey delos Godos.
Theodosius.ij.vn emperador de Roma.

Theognis idos por vn poeta celebre.
Theon.onos.nomen celebre multorum
Ther.eos.interpretatur fera.
Thera.æ.insula, Calimchi patria.
Therinus.a.um. por cosa de estio.
Thermæ.arum.por los baños.
Thersites.æ por vn griego muy couarde.
Thesthetos.interpretatur seruus.
Theus.i.por vn Rey de Athenas.
Thesis.interpretatur positio.
Thestylis nomen proprium fœminæ.
Thetis.idis.por la madre de Achiles.
Thygater.eros.interpretatur filia.
Thymus i.por el tomillo mata.
Thoas.antos.rex Lemni insulæ.
Thominx incos.por la tomiza.
Thops.pos.interpretatur adulator.
Thorax.acis por las coraças, o jubon fuerte.
Thos thoos.interpretatur lupus canarius.
Thrace es por vna region de Europa
Trachin.inis.vna ciudad de Bœotia.
Thranos.cos.interpretatur sedes.
Thrascias, ventus ex Thrascia spirans.
Trason.onos.nomen proprium virorum.
Thrax.acis.por varon de Thracia..
Thraissa.æ.por muger de alli.
Trasibulus.i.Lacon fuit.
Thrix.cos.interpretatur capillus.
Thule.es.por vna isla Septentrional.
Thus thuris.por el encienso.
Tiaras.æ.mitra Regum.
Tibia.æ.por la flauta.
Tibycen.inis.por el que la tañe.
Tibur tiburis.por vna ciudad de Italia.
Tiburs.urtis.por cosa de aquella ciudad.
Ticinus.i.por vn rio de Lombardia.
Tydeus.ei.pater fuit Diomedis.
Tydides.por hijo, o nieto de tydeo.
Tilia.æ.por la teja, arbol.
Time.es.interpretatur honor.
Timis.entos interpretatur honoratus.
Timon.onos. vir Athenicnsis.
Timeus.i.por vn philosopho Pythagorco.
Tympanistes.æ.por el que tañe adufe, o atabal.
Tympanistria.æ.por la que los tañe.
Tingo.is.xi.por mojar.
Tipha æ.el centeno.
Typhis.is.por vn gouernador dela naue de Argo.
Tiphoeus.ei.por vno delos gigantes.
Tripon, vnus ex gigantibus.
Typhon.onis por vna especie de cometa.
Tyrianthinus.a.um. por cosa de color violado.
Tyrins.intos.oppidum est Peloponnesi.
Tyrus.por vna ciudad de Phœnicia.
Titan.anis.Sol, aut vnus extitanibus.
Titillo.as por hazer coxquillas.
Tritillatus.us.por las mesmas
Tityrus.i.nombre proprio de vn pastor.
Tlepolemus.i.por vn hijo de Hercules y Astyochia.
Tmolus.i.Mons Lydiæ.
Tofus.i.por la toua, o piedra arenisca.
Toga.æ.por vna vestidura de Romanos.
Tolmas.antos.viri nomen celebre.
Tollo.is sustuli.por alçar.
Tomos, interpretatur incisio.
Tondeo.es.por tresquillar.
Tono.as tonui.por tronar.
Tonitruum.trui por trueno.
Tonitru indeclinabile.por lo mesmo.
Topica orum.libros de Logica.
Torcular.aris.por el torno de husillo.
Torcuma.atis.por el vaso hecho a terno.
Torqueo.es por atormentar, o torcer.
Torquis.is.por el collar de oro.
Torris is.por el tizon.
Tot, indeclinabile.por tantos.
Toxotes.æ.interpretatur Sagittarius.
Toxotis idos.Sagittaria.
Trado.is.tradidi.por traspassar.
Traduco.is.por traspassar, o acusar.
Tragœdia.æ.carmen est tragicum.
Tragula.æ.por el passador.
Traho.is.xi.por arrastrar.
Trames.itis.por la senda, o camino.
Trans præpositio, por allende.
Trapezus.untos.ciuitas est Thraciæ.
Transenna.æ.por ventana, o finiestra.
Trebia.æ.vn rio de Lombardia.
Trebula.æ.vallis in Italia.
Tremo is.por temblar temiendo.
Tressis.is.por tres asses moneda.
Treuir.i.pueblos son de Francia.
Trias.ados.interpretatur trinitas.
Tribulum.i.por el trillo para trillar.
Tribulus.i.por el abrojo
Tribus.us.por el tribu, o linaje.
Tribrachys.eos.interpretatur tribreuis.
Trica æ.por la cazcarria, o enhetradura.
Trichæ.arum.por los cabellos.
Triceni.æ.a por cada vno treynta.
Tricies aduerbium.por treynta vezes.
Triceps itis por cosa de tres cabeças.
Tricorpor oris.por cosa de tres cuerpos.
Tricuspis.idis.por cosa de tres puntas.
Trieteris.idis.por spacio de tres años.
Triens.entis.por la tercera parte de doze.
Trigæ.arum.por carro de tres caualos.
Trigessis.is.por treynta asses moneda.
Trygon.onos.por figura de tres rinconcs.
Trygonus.a.um.por lo mesmo.
Trigon.onis.por pelota dura.
Trygon.onis.por vn cierto pescado.
Triochala.æ.por ciudad de Sicilia.
Tripes.edis.por cosa de tres pies..
Tryphon.onos.nomen viri celebre.
Tripudium.ij.por corro, o dança.
Tripes.edis.por atalfor, mesa de tres pies.
Triptoton.por cosa de tres casos.

Triton.onis.por vn dios del mar.
Triquetra.æ.por Sicilia isla.
Triquetrus.a.ũ.por cosa de tres rinconcs.
Triuicus.por vn lugar cerca de Roma.
Troas.adis.por vna region de Troia.
Troezen.enis.oppidum Atticæ.
Tros troos.vir troianus & rex.
Trucido.as.por matar despedaçando.
Trudo.is.por empuxar.
Trutina.æ.por el peso,o balança grande.
Trux trucis.por cosa terrible.
Tuba.æ.por la trompeta.
Tubicen.inis.por el que la tañe.
Tubicina.æ.por la que la tañe.
Tuber.cris.por la turma de la tierra.
Tuder.eris.opp.mediterraneũ vmbriæ.
Tuders.tis.por cosa de aquella ciudad.
Tucor.eris.por mirar,o defender.
Tugurium.ij por cabaña,o choça.
Tumulus.i.por el cerro,o sepultura.
Tumultus.us.por el alboroto.
Tundo.is.por tundir,o herir.
Tunica.æ.por vestidura interior.
Tuor.eris.por mirar.
Turbo.inis.por torucllino.
Turgeo.es.por hincharse.
Turritus.a.um.por cosa torreada.
Turtur.por la tortola aue.

VAcia.æ.por el çancajoso.
Vacienus.i.por aquello mesmo.
Vacillo.as.por bambancar.
Vado.is.por yr camino.
Vacinium.ij.por violeta negra.
Vadum.i.por el vado del rio.
vafer.a um.por cosa astuta.
Vagio.is.por llorar el niño.
Valde aduerbium.por muy mucho.
Vales.entos.nomen propriũ viri.
Valuæ.arum.por las puertas.
Vanus.i.por çaranda,o harnero.
Vapidus.a um.por cosa desuanecida.
Varus.a um.por cosa tuerta.
Varix.icis.por ñudo delas venas.
Vas vadis.por el fiador dela persona.
Vas vasis.por el vaso.
vates.is.por el adeuino por instinto.
Vaticanus.i por vn monte de Roma.
Vber.eris.por cosa fertil,o fertilidad,o teta.
Vcalegon.onos.vir fuit Troianus.
Vdis,interpretatur nullus.
Vectis.is.por barra de hierro.
Vectigal.lis.por la renta de inportatis.
Vectis.insula est occani britanici
Vehementer aduerbiũ.por muy mucho.
Veho.is.por lleuar acuestas,o encima.
Vello.is.vulsi.por arrãcar,o pecilgar.
Vellus.eris.por el vellocino
Velut,veluti,coniunctiões.por assi como.
venafrum.i.por vn lugar de Cãpania.
Veneficus.a.ũ.por hechizero cõ yeruas.
Veneo.is.iui.por ser vendido.
Veneti.æ.um.por cosa pda,o de venecia.
Venilia.æ.por la nympha madre d turno.
Venus.eris.por la diosa delos amores.
Venesiũ.ij.una ciudad ẽtre apulia y lucãia.
Ver veris.por el verano.
Veratrum.i.por el vedegambre.
verbena.æ.por la grama propria.
Vercingẽtorix.gis.por vn pricipe frãces.
Verber.eris.por vn açote,o vara.
vereor.eris.por temer con vergueça.
Verna.æ.por el siruo que nace en casa.
Verus.a.um.por cosa verdadera.
Verona.æ.por vna ciudad de Italia.
Vepres.ium.por las espinas.
Verres.is por el puerco berraco.
Verro.is.por barrer,o rascr.
Versificor.aris.por hazer versos.
Versus præpositio.por hazia.
Verucx.ecis.por carnero.
Veru indeclinabile.por asador.
Vertagus.i.por el podenco can.
Vertigo.inis.el remolino,o desuanecimiento.
Verto.is.por boluer alguna cosa.
Veseus.i.por vn monte de Campania.
Vesuuius.ij por aquel mesmo monte.
Vesulus.i.por vn monte de Italia.
Vesper.eris.por la tarde,o estrella.
Vestras.atis.por lo de nuestra tierra,o vãdo:
Veternus.i.por la idropesia.
Veto.as.aui.por vedar.
Vetus.eris.por cosa vieja.
Vfens.entis.por vn rio de Italia.
Vibex.icis.por señal de golpe.
viburnum.i.por vna specie de vimbre.
Vicies aduerbium,veinte vezes.
Viceni.æ.a.por cada veinte vezes.
Vicem,a vice.por la vez,o la fortuna.
Vicus.i.por el aldea.
Vidua.æ.por la biuda.
victus.a.um.por cosa marchita.
Vigesis.is.por veinte asses moneda.
Vigil.is.por velador,o veladora.
Vinacium.ij.por granillo dela vua.
Vinalia.orũ.por las fiestas del vino.
Vincio.is.uinxi.por atar.
Virus.i.por hedor,o ponçoña.
Viriatus.i por vn varon de España.
Vis.uim.ouis,aui.por la fuerça.
Viscum.i.por liga para tomar paxaros.
Viscus.eris.por la carne,o entrañas.
Viso is por yr a ver.
Vuicula.æ.por la vid pequeña.
Vlciscor.eris,por vengar.
Vlcus.eris.por la llaga con podre.
Vligo inis. por la humidad dela tierra.
Vlyxes.is por vn capitan griego.
Vltor.oris.por vengador.
Vltrix.icis por vengadora.
Vltra præpositio.por allende
Vnedo.onis por el madroño.
Vnguen.inis.por la grossura.
Vnio.onis.por la perla.
Volucris.is.por el aue.
Volucer.cris.cre.por cosa ligera.
Voluo.is.por boluer enderredor.
Volubilis.e.por cosa que assi se buelue.
Volusius ij.nomen proprium viri.
Voluox.ocis por grsano rebolton.
Voluox.cis.por vn varon de Africa.
Vomis.is.vel.cris.por la reja.
Vomo.is.vomui por vomitar.
Vouco.es.por hazer voto.
Vpupa.æ.por la abubilla aue.
Vrbs vrbis por la ciudad de edificios.
Vro vris.por quemar.
Vrtica.æ.por la hortiga yerua.
Vrgeo vrges.por constreñir.
Vsq; præpositio por hasta.
Vtica.æ.por vn lugar de Apulia.
vthar.atos.interpretatur vber.
Vter.a.um. por qual de dos.
Vter vtris.por el odre del vino.
vtica.æ.por vna ciudad de Africa.
Vxor.oris por la muger.
Vulcanalia.orũ.fiestas cerã de Vulcano.
Vulnus.eris.por la herida con sangre.
Vulpes.is por la rapossa.
Vultur vulturis por el buey tre.

XEnios,interpretatur hospes.
Xeniũ.ij.por el presẽte dl hue spcd.
Xeros,interpretatur siccus.
Xerampelinus.a.um.por cosa verde.
Xerolophos.por sossario de muertos.
Xylon.i.interpretatur lignum.

ZAcynthos,insula in mari Ionio.
Zenzenos,interpretatur Iupiter.
Zphyrus.i.por viento occidental.
Zelotipus.i.por el celoso.
Zeuma.atis.figura de gramatica.
Zeus dios interpretatur Iupiter.
Zeta.por la vltima letra del alphabete.
Zona.æ.por cinta para ceñir g.Zonc.es.

FINIS.

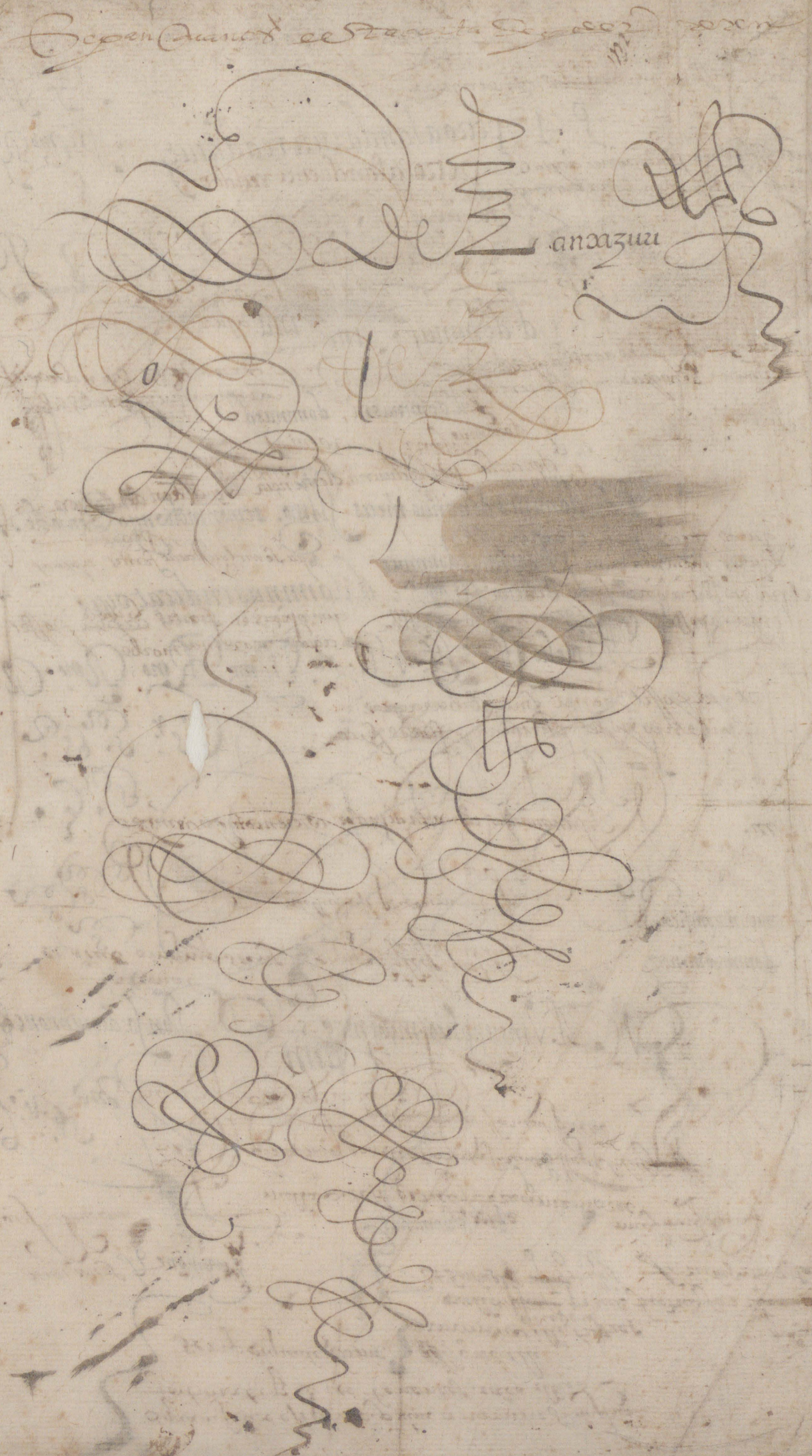
¶APVD INCLITAM
Granatam. Anno. M.D.LII.
Mense Nouembri.

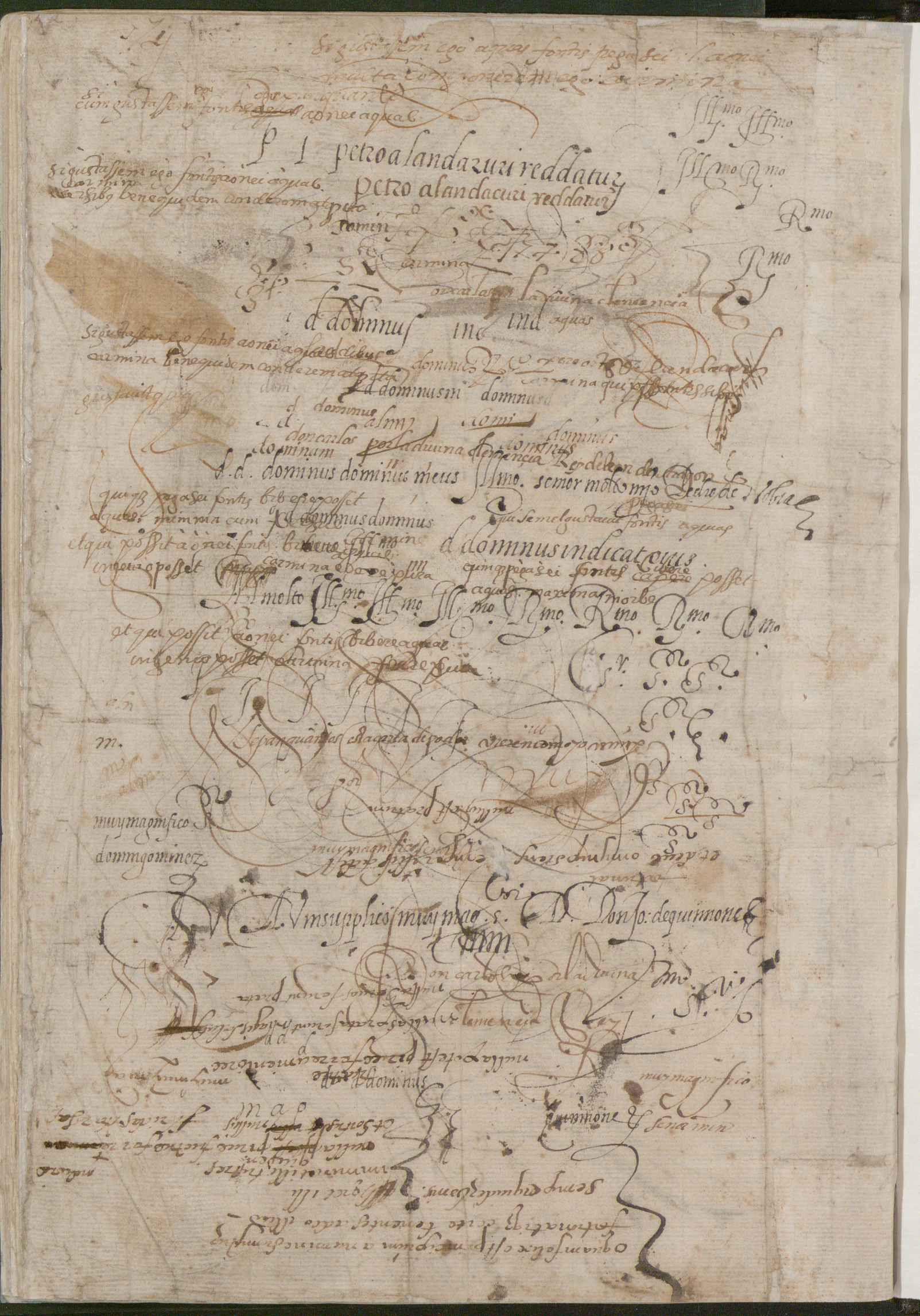
b15808385

Confesseme Miercoles a 11 de Setiembre de andados con Francisco Segura. ///

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Sala Est. Tab. Núm.

b15808385